

T.C.

Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Doktora Tezi

**KADIZÂDE MEHMED EFENDİ MEBHAS-I İMÂN
(DİL İNCELEMESİ-TENKİTLİ METİN-DİZİN)**

Fethullah ÇİFTÇİ
15915302

Danışman
Prof. Dr. Kemal TİMUR

Diyarbakır 2019

T.C.
Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Doktora Tezi

**KADIZÂDE MEHMED EFENDİ MEBHAS-I İMÂN
(DİL İNCELEMESİ-TENKİTLİ METİN-DİZİN)**

Fethullah ÇİFTÇİ
15915302

Danışman
Prof. Dr. Kemal TİMUR

İkinci Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Süleyman AYDENİZ

Diyarbakır 2019

TAAHHÜTNAME
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Dicle Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum “Kadıızâde Mehmed Efendi Mebhas-ı İmân (Dil İncelemesi-Tenkitli Metin-Dizin)” adlı doktora tezinin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve tez yazım kılavuzuna uygun olarak hazırladığımı taahhüt eder, tezinin/projemin kağıt ve elektronik kopyalarının Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde saklanmasına izin verdiğimi onaylarım. Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

23/05/2019

Fethullah ÇİFTÇİ

KABUL VE ONAY

Fethullah ÇİFTÇİ tarafından yapılan “Kadızâde Mehmed Efendi Mebhas-ı İmân (Dil İncelemesi-Tenkitli Metin-Dizin)” adındaki çalışma, 25/04/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında **DOKTORA TEZİ** olarak oybirliği / oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Kemal TİMUR (Başkan)

Doç. Dr. Ramazan SARIÇİÇEK (Üye)

Doç. Dr. Ahmet TANYILDIZ (Üye)

Dr. Öğr. Üyesi Süleyman AYDENİZ (Üye)

Dr. Öğr. Üyesi Abdulsamet ÖZMEN (Üye)

ÖN SÖZ

Mebhas-ı İmân, XVI-XVII. yüzyıllarda Osmanlı toplumunun sosyal, siyasî, iktisadî ve dinî yaşantısına ışık tutan eserlerin en önemlilerinden biridir. Kadızâde Mehmed Efendi tarafından kaleme alınan bu eser, Osmanlı döneminde bir asra yakın süren ve tarihte “Kadıızâdeliler Hareketi” olarak isimlendirilmiş olan hareketin düşünce yapısını ortaya koyan bir eserdir. Kadızâdeliler Hareketi IV. Murat, Sultan İbrahim ve IV. Mehmet dönemlerinde Osmanlı toplumu ve siyaseti üzerinde yoğun bir şekilde etkisini devam ettirmiş bir harekettir.

Mebhas-ı İmân, edebi bir metin olmamakla beraber dönemin dil hususiyetlerini aydınlatması açısından son derece önemli bir eserdir. Zira bu eser, Eski Anadolu Türkçesi dönemi dil özelliklerinin çoğunu barındırmasının yanı sıra günümüz Türkçesinin bazı dil özelliklerinin şekillenmeye başladığı bir dönemde yazılmış olması yönüyle önemlidir.

Mebhas-ı İmân üzerine yapılan bu çalışma, giriş dışında dört bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın giriş bölümünde “Kadıızâdeliler Hareketi” hakkında kısa bilgiler verilmiştir. Çalışmanın birinci bölümünde; Kadızâde Mehmed Efendi'nin hayatı, eserleri ile Mebhas-ı İmân adlı eserinin muhtevası, yazılış tarihi ve tespit edilen nüshalarının tavsifi yapılmıştır.

Çalışmanın ikinci bölümü olan dil incelemesi; imlâ, ses ve şekil bilgisi olmak üzere üç başlık altında ele alınmıştır. Eser imlâ açısından; ünlülerin yazımı, ünsüzlerin yazımı ve yazımı farklı olan ek ve sözcükler başlıkları altında değerlendirilmiştir. Ünlülerin yazımı bölümünde ünlülerin ön seste, iç seste ve son seste yazımları metinden alınan örneklerle verilmiştir. Ünsüzlerin yazımı bölümünde ise birbirinin yerine kullanılan ötümlü-ötümsüz ünsüzlerin yazımı incelenmiştir.

İmlâ özelliklerinin son bölümünde ise bitişik yazılan ek ve sözcükler, metinde geçen örneklerle verilmiştir. Çalışmanın ses bilgisi bölümünde, eserde geçen sözcüklerin ünlü ve ünsüz uyumuna girip girmedikleri ve bu sözcüklerde gerçekleşen ses olaylarının türü metinden verilen örneklerle açıklanmıştır. Çalışmanın şekil bilgisi bölümünde; isim, sıfat, zarf, zamir, edat, bağlaç, ünlem ve fiil başlıkları altında incelenmiştir. Sözcük türlerine göre yapılan bu sınıflandırma, sözcük ve eklerin şekil bilgisi yönünden Eski Türkçe, Eski Anadolu Türkçesi ve Türkiye Türkçesi dönemlerindeki durumları ile karşılaştırılarak verilmiştir.

Çalışmanın üçüncü bölümü olan tenkitli metinde, eserin müellif nüshasının tespit edilememesinden dolayı tespit edilen nüshalar içinde en eski tarihli (H.1064), Ankara Milli Kütüphane’de 06 Mil Yz A 2217 arşiv numarası ile kayıt altına alınmış olan nüsha, A nüshası olarak isimlendirilerek metne eklenmiştir. Çalışmanın dil incelemesi ve dizin bölümleri bu nüsha dikkate alınarak yapılmıştır. Bu nüsha dışında yine tespit edilen nüshalar arasında istinsah tarihi açısından müellif nüshanın yazılış tarihine en yakın tarihli iki nüsha olan Ankara Milli Kütüphane’de 06 Mil Yz A 2222 arşiv numaralı nüsha B nüshası ve 06 Mil Yz A 1586 arşiv numaralı nüsha C nüshası olarak isimlendirilerek tenkitli metne eklenmiştir. Tenkitli metin oluşturulurken A, B ve C nüshalarının birbirinden farklı kısımları metnin anlam bütünlüğü ve dili dikkate alınarak uygun olan kısımlar metne eklenmiş diğer nüshalarda farklı olup metnin bütünlüğüne uymayan bölümler ise dipnotta gösterilmiştir.

Eserin söz varlığını ortaya koymak maksadıyla hazırlanan gramatikal dizin bölümünde ise Ankara Milli Kütüphane 06 Mil Yz A 2217 arşiv numaralı nüshada geçen bütün sözcükler kök veya gövde halinde madde başı olarak sayfa ve satır numaraları ile verilmiştir. Eserde geçen sözcüklerin sözcük türü açısından isim ve fiil kök veya gövdesi olduğunu ifade etmek maksadıyla isimler için “+”, fiiller için “-” işareti kullanılmıştır. Ayrıca madde başı olarak verilen bütün sözcüklerin anlamları, metindeki bağlamları dikkate alınarak verilmiştir. A nüshasında eksik olup diğer nüshalardan faydalanılarak tamamlanan kısımlar gramatikal dizine eklenmemiştir.

Çalışmamızın hazırlanması safhasında hemen her konuda desteğini benden esirgemeyen kıymetli hocam, danışmanım Prof. Dr. Kemal Timur’a, tezimin her aşamasında yardımını gördüğüm ikinci danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Süleyman

Aydeniz'e ve Dicle Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı bölümü hocalarıma teşekkür ederim. Ayrıca eserde geçen Arapça ve Farsça bölümlerin okunmasına yardım eden Muş Alparslan Üniversitesi öğretim elemanları Dr. Öğr. Üyesi Servet Şengül, Dr. Öğr. Üyesi İsa Işık, Arş. Gör. Abdullah Doğan ve Arş. Gör. İlyas Sayım'a teşekkür ederim. Ayrıca bütün eğitim hayatım boyunca ilgisini, maddi ve manevi desteğini benden hiç eksik etmeyen annem Meliha Çiftçi ve abim Maşallah Çiftçi'ye çok teşekkür ederim.

Fethullah ÇİFTÇİ
Diyarbakır 2019

ÖZET

Bu çalışma, XVII. yüzyılda yazılmış olan, Kadızâde Mehmed Efendi'ye ait Mebhas-ı İmân adlı eser üzerinedir. Eser; giriş, Kadızâde Mehmed Efendi'nin hayatı ve eserleri, dil incelemesi, tenkitli metin ve gramatikal dizin bölümlerinden oluşmaktadır. Giriş bölümünde Kadızâdeliler Hareketi hakkında kısa bilgiler verilmiştir. Çalışmanın birinci bölümünde Kadızâde Mehmed Efendi'nin hayatı, eserleri; Mebhas-ı İmân'ın muhtevası, nüshaları, yazılış tarihi ve dili hakkında bilgiler yer alır. İkinci bölüm dil incelemesi bölümüdür. Dil incelemesi; imlâ, ses ve şekil bilgisi olmak üzere üç başlık altında yapılmıştır. Bu bölümlerde, eserin imlâ, ses ve şekil bilgisi özellikleri Eski Türkçe, Eski Anadolu Türkçesi ve Türkiye Türkçesi dönemi özellikleriyle kıyaslanarak verilmiştir. Üçüncü bölüm olan tenkitli metin bölümünde, Mebhas-ı İmân'ın müellif nüshasına ulaşamamasından dolayı, tespit edilen nüshalar içinde yazarın yaşadığı döneme en yakın tarihli olan, Hicri 1064 tarihinde istinsah edildiği kayda geçen ve Ankara Milli Kütüphane'de 06 Mil Yz A 2217 arşiv numarasıyla kayıt altına alınan nüsha, A nüshası olarak isimlendirilmiş ve çalışmanın dil incelemesi ile dizin bölümleri bu nüsha dikkate alınarak hazırlanmıştır. Bu nüshanın yanında yine Ankara Milli Kütüphane'de 06 Mil Yz A 2222 arşiv numaralı nüsha B nüshası ve 06 Mil Yz A 1586 arşiv numaralı nüsha ise C nüshası olarak isimlendirilerek tenkitli metne eklenmiştir. Çalışmanın son bölümü olan dizin bölümünde, eserde geçen bütün sözcükler madde başı olarak köken ve anlamlarıyla beraber verilmiştir. Bu bölümde madde başı olarak verilen sözcüklerin anlamları, sözlüklerdeki ilk anlamları şeklinde değil, metindeki bağlamları dikkate alınarak verilmiştir.

Anahtar Sözcükler

Mebhas-ı İmân, Kadızâde Mehmed Efendi, Dil İncelemesi, Tenkitli Metin, Gramatikal Dizin

ABSTRACT

This study is about the work *Mebhas-ı İmân* written down by Kadızâde Mehmed Efendi in the eighteenth century. The work consists of the introduction, Kadızâde Mehmed Efendi's life and works, language analysis, critical text and grammatical index parts. In the introduction, brief information is given on the Kadızâdeli Movement. In the first part of the study, information about Kadızâde Mehmed Efendi's life and works; the content of *Mebhas-ı İmân*, its copies, the date it was written and the language is included. The second part is the language review section. Language review was made under three headings as the spelling, phonetics and morphology. In these parts, the spelling, phonetic and morphological features of the work were compared to those in Old Turkish, Old Anatolian Turkish and Turkey Turkish periods. In the third part, which is the critical text section, since the original copy was not attained, the most recent copy recorded in Hijri 1064, registered in Ankara National Library with the record number 06 Mil Yz A 2217 was named as copy A and the language analysis and the index was prepared according to it. In addition, the copy registered with the record number 06 Mil Yz A 2222 in Ankara National Library was named as copy B and the one with the record number 06 Mil Yz A 1586 was called copy C and they were added to the critical text. In the last part, which is the grammatical index, each word in the work was given as per item with their meanings and roots. These meanings are not their primary meanings in dictionaries but the contextual meanings in the work.

Keywords

Mebhas-ı İmân, Kadızâde Mehmed Efendi, Language Analysis, Critical Text, Grammatical Index

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖN SÖZ.....	I
ÖZET.....	IV
ABSTRACT.....	V
İÇİNDEKİLER.....	VI
KISALTMALAR.....	XIV
ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ.....	XV
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KADIZÂDE MEHMED EFENDİ’NİN HAYATI VE ESERLERİ

1.1. KADIZÂDE MEHMED EFENDİ’NİN HAYATI	4
1.2. KADIZÂDE MEHMED EFENDİ’NİN ESERLERİ	6
1.2.1. Sultan IV. Murad İçin Yazdığı Duânâme	6
1.2.2. Mesâil-i Ehl-i Sünnet ve’l-Cemâat	6
1.2.3. “bilmiş ol” Redifli Manzume	6
1.2.4. Risâle-i Kadızâde	7
1.2.5. Mebahis-i Salat Risâlesi.....	7
1.2.6. İrşâdü’l-‘ukûli’s-selîme ile’l-usûli’l-kaviyme li ibtâli’l-bide’i’s- sekîme.....	7
1.2.7. Mebhas-ı Îmân	7
1.2.7.1. Mebhas-ı Îmân’ın Muhtevası	7
1.2.7.2. Mebhas-ı Îmân’ın Dili.....	11
1.2.7.3. Mebhas-ı Îmân’ın Yazılış Tarihi.....	12
1.2.7.4. Mebhas-ı Îmân’ın Nüshaları ve Nüsha Tavsifleri.....	13
1.2.7.4.1. Ankara Milli Kütüphane Nüshası 06 Mil Yz A 2217	13
1.2.7.4.2. Ankara Milli Kütüphane Nüshası 06 Mil Yz A 2222/1	14

1.2.7.4.3. Ankara Milli Kütüphane Nüshası 06 Mil Yz A 1586.....	14
1.2.7.4.4. Ankara Milli Kütüphane Nüshası 06 Hk 2267.....	15
1.2.7.4.5. Ankara Milli Kütüphane Nüshası 06 Mil Yz A 8022.....	15
1.2.7.4.6. Ankara Milli Kütüphane Nüshası 06 Mil Yz A 5683.....	15
1.2.7.4.7. Ankara Milli Kütüphane Nüshası 06 Mil Yz A 6543/1.....	16
1.2.7.4.8. Ankara Milli Kütüphane Nüshası 06 Mil Yz A 2798.....	16
1.2.7.4.9. Ankara Milli Kütüphane Nüshası 06 Mil Yz A 772.....	16
1.2.7.4.10. Süleymaniyye Kütüphanesi Nüshası.....	17
1.2.7.4.11. Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi 32 HK 2039.....	17
1.2.7.4.12. Erzurum İl Halk Kütüphanesi 25 HK 23980.....	17

İKİNCİ BÖLÜM

DİL İNCELEMESİ

2.1. İMLÂ ÖZELLİKLERİ.....	18
2.1.1. Ünlülerin Yazımı.....	19
2.1.1.1. “a” Ünlüsünün Yazımı.....	19
2.1.1.1.1. Ön Seste.....	19
2.1.1.1.2. İç Seste.....	20
2.1.1.1.3. Son Seste.....	21
2.1.1.2. “e” Ünlüsünün Yazımı.....	21
2.1.1.2.1. Ön Seste.....	21
2.1.1.2.2. İç Seste.....	22
2.1.1.2.3. Son Seste.....	23
2.1.1.3. “ı-i” Ünlülerinin Yazımı.....	23
2.1.1.3.1. Ön Seste.....	23
2.1.1.3.2. İç Seste.....	24
2.1.1.3.3. Son Seste.....	25
2.1.1.4. “u-ü” Ünlülerinin Yazımı.....	25
2.1.1.4.1. Ön Seste.....	25
2.1.1.4.2. İç Seste.....	26
2.1.1.4.3. Son Seste.....	27
2.1.1.5. “o-ö” Ünlülerinin Yazımı.....	27
2.1.1.5.1. Ön Seste.....	27

2.1.1.5.2. İç Seste	28
2.1.1.5.3. Son Seste	29
2.1.2. Ünsüzlerin Yazımı.....	29
2.1.2.1. “b” ve “p” Ünsüzlerinin Yazımı.....	29
2.1.2.2. “c” ve “ç” Ünsüzlerinin Yazımı	30
2.1.2.3. “d” ve “t” Ünsüzlerinin Yazımı.....	31
2.1.2.4. “k” ve “g” Seslerinin Yazımı	32
2.1.2.5. “s” Ünsüzünün Yazımı.....	33
2.1.2.6. “ñ” Ünsüzünün Yazımı	33
2.1.3. Sürekli Bitişik Yazılan Bazı Sözcükler	34
2.2. SES BİLGİSİ	35
2.2.1. Ünlüler.....	35
2.2.1.1. Ünlü Değişmeleri	35
2.2.1.1.1. i>e /e>i Değişimi.....	35
2.2.1.1.2. ı-i Değişimi.....	36
2.2.1.1.3. e-a Değişimi	36
2.2.1.1.4. e-ü Değişimi	36
2.2.1.1.5. u-a Değişimi	36
2.2.1.1.6. u-ı / i Değişimi.....	37
2.2.1.1.7. ü-i Değişimi.....	37
2.2.1.2. Ünlü Uyumları.....	37
2.2.1.2.1. Damak Uyumu	37
2.2.1.2.2. Dudak Uyumu	38
2.2.1.2.2.1. Eklerde Yuvarlaklaşma	39
2.2.1.2.2.1.1. Daima Yuvarlak Ünlü ile Yazılan Ekler	40
2.2.1.2.2.1.2. Fonetik Değişmeler Sonucu Meydana Gelen	
Yuvarlaklıklar	42
2.2.1.2.2.1.3. Eski Türkçeden Beri Gelen Yuvarlak Ünlülü	
Kelimeler.....	42
2.2.1.2.2.2. Düz Ünlülü Ekler	42
2.2.1.2.2.2.1. Daima Düz Ünlü İle Karşılanan Ekler	44
2.2.2. Ünsüzler	46

2.2.2.1. Ünsüz Değişmeleri	46
2.2.2.1.1. t > d Değişimi	46
2.2.2.1.2. k > g Değişimi	47
2.2.2.1.3. k > ħ Değişimi	47
2.2.2.1.4. ğ > v Değişimi	47
2.2.2.1.5. g > y Değişimi	48
2.2.2.1.6. b > p Değişimi	48
2.2.2.1.7. b > v Değişimi	48
2.2.2.1.8. d > y Değişmesi	49
2.2.2.2. Ünsüz Uyumu	49
2.2.3. Ses Olayları	50
2.2.3.1. Ötümlüleşme	50
2.2.3.2. Ünlü Türemesi	50
2.2.3.3. Ünlü Düşmesi	51
2.2.3.4. Hece Düşmesi	52
2.2.3.5. Birleşme	52
2.2.3.6. Ünsüz Düşmesi	52
2.2.3.7. Ünsüz İkizleşmesi	53
2.2.3.8. İkiz Ünsüzlerin Tekleşmesi	53
2.2.3.9. Yutulma	53
2.2.3.10. Göçüşme	54
2.2.3.11. Geçişme	54
2.2.3.12. Ünsüz Kaynaşması	54
2.3. ŞEKİL BİLGİSİ	55
2.3.1. İsim	55
2.3.1.1. İsim İşletme Ekleri	55
2.3.1.1.1. Çokluk Ekleri	55
2.3.1.1.2. İyelik Ekleri	56
2.3.1.1.3. Durum Ekleri	58
2.3.1.1.3.1. Yalın (Belirsiz) Durumu	58
2.3.1.1.3.2. Tamlayan Eki	59
2.3.1.1.3.3. Belirtme Durumu	59

2.3.1.1.3.4. Yönelme Durumu	60
2.3.1.1.3.5. Bulunma Durumu	61
2.3.1.1.3.6. Ayrılma Durumu	61
2.3.1.1.3.7. Araç Durumu	62
2.3.1.1.3.8. Yön Gösterme Durumu	63
2.3.1.1.3.9. Eşitlik Durumu	63
2.3.1.2. Kelime Yapımı	64
2.3.1.2.1. İsim Yapan Ekler	64
2.3.1.2.1.1. İsimden İsim Yapma Ekleri	64
2.3.1.2.1.2. Fiilden İsim Türeten Ekler	70
2.3.2. Sıfatlar	74
2.3.2.1. Niteleme Sıfatları	74
2.3.2.2. Belirtme Sıfatları	74
2.3.2.2.1. İşaret Sıfatları	74
2.3.2.2.2. Sayı Sıfatları	75
2.3.2.2.2.1. Asıl Sayı Sıfatları	75
2.3.2.2.2.2. Sıra Sayı Sıfatları	75
2.3.2.2.2.3. Üleştirme Sıfatları	76
2.3.2.2.2.4. Kesirli Sayı Sıfatları	76
2.3.2.2.3. Soru Sıfatları	76
2.3.2.2.4. Belirsizlik Sıfatları	77
2.3.3. Zamirler	77
2.3.3.1. Şahıs Zamirleri	77
2.3.3.2. Dönüşlülük Zamirleri	78
2.3.3.3. İşaret Zamirleri	79
2.3.3.4. Aitlik Zamirleri	80
2.3.3.5. Belirsizlik Zamirleri	80
2.3.3.6. Soru Zamirleri	81
2.3.4. Zarflar	81
2.3.4.1. Zaman Zarfları	82
2.3.4.2. Yer-Yön Zarfları	83
2.3.4.3. Miktar Zarfları	84

2.3.4.4. Niteleme ve Durum Zarfları	85
2.3.4.4.1. Niteleme Zarfları	85
2.3.4.4.2. Durum Zarfları	86
2.3.4.5. Soru Zarfları	86
2.3.5. Edatlar	87
2.3.5.1. Yapı ve Kökenleri Bakımından Edatlar	87
2.3.5.1.1. Türkçe Kökenli Edatlar	87
2.3.5.1.1.1. Ad Kökenli Edatlar.....	87
2.3.5.1.1.2. Fiil Kökenli Edatlar	88
2.3.5.1.2. Yabancı Kökenli Edatlar	88
2.3.5.2. Kullanılış Biçimleri Bakımından Edatlar	88
2.3.5.2.1. Yalın Durumu İsteyen Bazı Edatlar	89
2.3.5.2.2. Zamirlerden Sonra İlgili Durumu İsteyen Bazı Edatlar	89
2.3.5.2.3. Yönelme Durumu İsteyen Bazı Edatlar	89
2.3.5.2.4. Ayrılma Durumu İsteyen Bazı Edatlar	90
2.3.5.3. Görevleri Bakımından Edatlar	90
2.3.5.3.1. Aitlik ve İlgili Olma İlişkisi Kuranlar	90
2.3.5.3.2. Benzerlik, Tıpkılık, Denklik İlişkisi Kuranlar	90
2.3.5.3.3. Belirtme Yoluyla Başkalık İlişkisi Kuranlar	91
2.3.5.3.4. Beraberlik veya Vasıta İlişkisi Kuranlar	91
2.3.5.3.5. Miktar ve Derece İlişkisi Kuranlar	91
2.3.5.3.6. Uygunluk, Denklik ve Nispet İlişkisi Kuranlar.....	92
2.3.5.3.7. Sebep, Maksat, Gâye, Hedef İlişkisi Kuranlar	92
2.3.5.3.8. Karşılık, Karşılaştırma, Zıtlık İlişkisi Kuranlar	92
2.3.5.3.9. Öncelik, Sonralık İlişkisi Kuranlar.....	92
2.3.6. Bağlaçlar.....	93
2.3.6.1. Sıralama Bağlaçları	93
2.3.6.2. Denkleştirme, Karşılaştırma ve Seçme Bağlaçları	94
2.3.6.3. Pekiştirme Bağlaçları	94
2.3.6.4. Nöbetleşme Bağlaçları	94
2.3.6.5. Cümle Bağlayıcısı Niteliğindeki Bağlaçlar	95
2.3.6.5.1. Açıklama Bildiren Cümle Bağlayıcıları	95

2.3.6.5.2. Sonuç Bildiren Cümle Bağlayıcıları	95
2.3.6.5.3. Üsteleme Bildiren Cümle Bağlayıcıları	96
2.3.6.5.4. Sebep Bildiren Cümle Bağlayıcıları.....	96
2.3.6.5.5. Zıtlık Bildiren Cümle Bağlayıcıları.....	96
2.3.7. Fiiller	97
2.3.7.1. Bildirme Kipleri	97
2.3.7.1.1. Bilinen Geçmiş Zaman Kipi.....	97
2.3.7.1.2. Duyulan Geçmiş Zaman Kipi.....	98
2.3.7.1.3. Şimdiki Zaman Kipi	100
2.3.7.1.4. Gelecek Zaman Kipi.....	100
2.3.7.1.5. Geniş Zaman Kipi	101
2.3.7.2. Tasarlama Kipleri	102
2.3.7.2.1. İstek Kipi	102
2.3.7.2.2. Emir Kipi.....	104
2.3.7.2.3. Dilek-Şart Kipi	105
2.3.7.2.4. Gereklilik Kipi.....	105
2.3.7.3. Ek-fiil	106
2.3.7.3.1. Geniş Zaman	106
2.3.7.3.2. Bilinen Geçmiş Zaman.....	106
2.3.7.3.3. Duyulan Geçmiş Zaman.....	107
2.3.7.3.4. Şart Kipi	107
2.3.7.3.5. Ek-fiilin Zarf-fiili Şekli	107
2.3.7.3.6. Ek-fiilin Olumsuzu.....	108
2.3.7.4. Fiillerde Birleşik Çekim	108
2.3.7.4.1. Hikâye	108
2.3.7.4.2. Rivâyet	109
2.3.7.4.3. Şart	109
2.3.7.5. Birleşik Fiiller	110
2.3.7.5.1. İsim+Fiil Şeklinde Olanlar	110
2.3.7.5.2. Fiil+Fiil Şeklinde Olanlar.....	110
2.3.7.5.2.1. Süreklilik Bildirenler.....	110
2.3.7.5.2.2. Tezlik Bildirenler	111

2.3.7.5.2. 3. Yeterlilik Bildirenler	111
2.3.7.6. Fiil Yapma Ekleri	112
2.3.7.6.1. İsimden Fiil Türeten Ekler	112
2.3.7.6.2. Fiilden Fiil Türeten Ekler	113
2.3.7.7. Fiilimsiler	117
2.3.7.7.1. İsim-Fiiller	117
2.3.7.7.2. Sıfat-Fiiller	117
2.3.7.7.2.1. Geniş zaman sıfat-fiilleri	117
2.3.7.7.2.2. Geçmiş zaman sıfat-fiilleri	118
2.3.7.7.2.3. Gelecek zaman sıfat-fiilleri	118
2.3.7.7.2.4. Diğer sıfat-fiiller	119
2.3.7.7.3. Zarf-Fiiller	119
2.3.8. Ünlemler	122

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TENKİTLİ METİN

3.1. METİN VE GRAMATİKAL DİZİN TESİSİNDE TAKİP EDİLEN YOL	123
3.2. TENKİTLİ METİN	127

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

GRAMATİKAL DİZİN

4.1. GRAMATİKAL DİZİN	394
SONUÇ	835
KAYNAKÇA	840

KISALTMALAR

<i>A</i>	Ankara Milli Kütüphane 06 Mil Yz A 2217 arşiv numaralı
nüsha.	
<i>Alm.</i>	Almanca
<i>Ar.</i>	Arapça
<i>B</i>	Ankara Milli Kütüphane 06 Mil Yz A 2222 arşiv numaralı
nüsha.	
<i>Bk.</i>	Bakınız
<i>C</i>	Ankara Milli Kütüphane 06 Mil Yz A 1586 arşiv numaralı
nüsha.	
<i>Çev.</i>	Çeviren
<i>Ed.</i>	Editör
<i>Erm.</i>	Ermenice
<i>Far.</i>	Farsça
<i>Haz.</i>	Hazırlayan
<i>Lat.</i>	Latince
<i>Tr.</i>	Türkçe
<i>Yun.</i>	Yunanca

ÇEVİRİ YAZI İŞARETLERİ

ا	a, ā, e	ص	ş
ب	b, p	ض	z, ḍ
پ	p	ط	ṭ
ت	t	ظ	ẓ
ث	ṯ	ع	‘
ج	c	غ	ğ
چ	ç	ف	f
ح	ḥ	ق	q
خ	ḫ	ك	k, g, ñ
د	d	ل	l
ذ	z	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	و	v, u, ū, ü, o, ö
ژ	j	ه	h, e, a
س	s	لا	lā, la
ش	ş	ی	y, ı, i, ī
		ء	’

GİRİŞ

XVII. yüzyıl gerek tarihî gerekse sosyo-kültürel yönden Osmanlı tarihi içerisinde özel bir yere sahiptir. Bu dönemde gerçekleşen bazı tarihî olaylar, devletin geleceğine etki etmiştir (Bilkan, 2005: 119). Bu yüzyılda Osmanlı, batıda Avrupa ve doğuda İran'la sürekli savaş halindedir. İçeride ise idari ve ekonomik bozukluklar ile iç isyanların yaşandığı bir yüzyıl olmuştur (Mengi, 1994: 174). İşte bu kaotik ortam içerisinde devletin geleceğini belirleyen tarihî olaylardan biri de Kadızâdeliler Hareketi'dir. IV. Murad devrinde Kadızâde Mehmed Efendi öncülüğünde başlayan bu hareket, Sultan İbrahim ve IV. Mehmed dönemlerinde de etkisini devam ettirmiştir.

Esasen Kadızâdeliler Hareketi, İbn-i Teymiyye'nin fikirlerinden etkilenen ve Türkçe yazdığı ilmihâl kitabıyla bilinen Birgivi Mehmed Efendi'nin bazı görüşlerine dayanmaktaydı (Bilkan, 2005: 122). Kadızâde Mehmed Efendi, Birgivi Mehmed Efendi'nin görüşlerini benimsemiş ve bu doğrultuda kendisi gibi düşünenlerle beraber hareketin temelini oluşturmuştur. Zira Mebhas-ı İmân'ın ilk bölümünde eserini oluştururken faydalandığı kaynakları sıralayan Kadızâde Mehmed Efendi'nin ilk zikrettiği eserin Birgivi Mehmed Efendi'nin Vasiyyet-nâme'si, yani diğer bir adıyla Risâle-i Birgivi, olması bu sıralamanın rastlantısal bir durum olmadığını gösterir.

Eserimizin müellifi olan Kadızâde Mehmed Efendi'ye karşı bu dönemde en büyük muhalefet Abdulmecid Sivasî tarafından yapılmıştır. Bilindiği üzere Kadızâde Mehmed'e karşı, Abdulmecid Sivasî'ye destek verenler Sivasîler olarak adlandırılmıştır. Bir tarafta Kadızâde Mehmed'in, diğer tarafta ise Abdulmecid Sivasî'nin taraftarlarının olması tarihe bu mücadeleye Kadızâdeliler ve Sivasîler mücadelesi ismini verdirtmiştir (Gündoğdu, 1999: 212). XVII. yüzyılda idarî ve iktisadî yapısı bozulan Osmanlı'nın bu yapılarının yeniden düzeltilmesi için çaba sarfeden medreseler ve tekkeler arasında başlayan fikrî ayrılıklar, mücadelenin temelini oluşturur. Bu fikrî ayrılıklarda medreseleri temsilen Kadızâde Mehmed

Efendi, bu bozulmaların sebebini dinin aslından ayrılmasına bağlar ve çözüm olarak da dine sonradan giren bid'atların ortadan kaldırılması gerektiğini ifade eder. Ayrıca Kadızâde Mehmed Efendi, bid'atların dine girme sebebi olarak gördüğü tekkeleri de ağır bir dille eleştirir. Tekke temsilcisi mutasavvıflar da bu eleştiriye aynı sertlikle cevap verir (İdiz, 2015: 1052). Bu sert münakaşalar zamanla fikri çatışmadan fiziki çatışmaya varacak boyuta gelir ve yaklaşık bir asır kadar bir dönem Osmanlı toplumunu ve idaresini meşgul eder.

Konularına bakıldığında Kadızâdeliler ile Sivasîler arasında cereyan eden tartışmalar üç başlıkta değerlendirilebilir.

- a) Tasavvufî düşünce ve uygulamalar ile ilgili meseleler: Sûfilerin semâ ve devranının caiz olup olmadığı, zikir ve mûsiki konuları.
- b) Dinî inanışlar ve ibadetlerle ilgili meseleler: Aklî ilimlerin okunmasının caiz olup olmadığı, Hızır'ın yaşayıp yaşamadığı, ezan ve Kuran-ı Kerim'in makamla okunmasının caiz olup olmadığı, Hazreti Muhammed ve sahabenin isimleri zikr edildiğinde tasliye ve tarziye demenin meşruluğu, Peygamber efendimizin anne ve babasının imanla vefat edip etmediği, Firavun'un imanla ölüp ölmediği, Muhyiddin ibnü'l Arabî'nin kafir sayılıp sayılmayacağı, Yezîd'e lanet edilip edilmeyeceği, Peygamber efendimizden sonra ortaya çıkan bidatların terk edilmesinin şart olup olmadığı, kabir ziyaretlerinin caiz olup olmadığı, Regaib, Berat ve Kadir gecelerinde cemaatle nafîle namazı kılınıp kılınmayacağı, emr-i bi'l-ma'rûf ve nehy-i ani'l-münker meselesi.
- c) İçtimaî ve siyasî hayatla ilgili meseleler: Tütün ve kahve gibi keyif verici maddelerin kullanılmasının haram olup olmadığı, rüşvet almanın mahiyeti ve hükmü, namazlardan sonra el etek öpme, selâm verirken eğilmenin caiz olup olmadığı (Çavuşoğlu, 2001: 100).

Bu konular hakkında devam eden tartışmalar, Kadızâde Mehmed Efendi'nin 1635 yılında vefatından sonra da bitmemiş, aynı sertlikte devam etmiştir. Kadızâde Mehmed Efendi'nin yanında yetişen ve Kadızâde gibi Ayasofya Camii vâizliğine kadar yükselen Üstüvânî Mehmed Efendi hareketin liderliğini üstlenmiştir. Bu dönemde de ilk dönemde olduğu gibi etkisini devam ettiren bu hareket, Kadızâdelilerin karışmış oldukları bazı suçlar neticesinde Üstüvânî ve diğer Kadızâdelilerin Kıbrıs'a sürgün gönderilmesiyle ikinci safhasını tamamlar. 1656 yılında ise Vanî Mehmed Efendi ile üçüncü dönemi başlayan bu hareket, Vanî Mehmed Efendi'nin padişah IV.

Mehmed'in güvenini kazanmasıyla yeniden güçlenir. Padişah üzerindeki etkilerini kullanan Kadızâdeliler, bid'at olarak niteledikleri bazı inançları padişah üzerinden yasaklamaya çalışmışlardır. Bunda başarılı olan Kadızâdeliler Vanî Mehmed Efendi'nin 1685 yılında vefat etmesinden sonra da bir müddet etkisini sürdürmeye devam etmiştir (Çavuşoğlu, 2001: 100-102).

BİRİNCİ BÖLÜM

KADIZÂDE MEHMED EFENDİ'NİN HAYATI VE ESERLERİ

1.1. KADIZÂDE MEHMED EFENDİ'NİN HAYATI

Kadızâde Mehmed Efendi, 1582 yılında Balıkesir'de doğdu. Babası Doğanîzâde Mustafa Efendi'dir. Babasının mesleğinin kadılık olmasından dolayı Mehmed Efendi'ye Kadızâde lakabı verilmiştir (Çavuşoğlu, 2001: 100). Bunun yanında bazı şiiirlerinde “İlmî” mahlasını kullanarak şiiir yazmasından dolayı Kadızâde Mehmed Efendi, İlmî olarak da bilinir (Deniz, 2008: 18). İlk bilgilerini memleketinde, Birgivi Mehmed Efendi'nin talebelerinden tahsil ettikten sonra İstanbul'a giderek müderris Dursunzâde'nin yardımcısı olur. Daha sonra H.1032 (1623) yılında Tercüme Tekyesi şeyhi Ömer Efendi'nin hizmetinde tasfiye ile meşgul olur. Lakin tasavvufun mizacına uymadığını düşünerek buradan ayrılır ve uzun süre Murat Paşa Camii'nde ders vermiş olan Birgili Efendizâde Fazlullah Efendi yerine Sultan Selim vaizi olur (Çelebi, 1981: 163). 1631 yılından sonra Kadızâde Mehmed Efendi, önceleri klasik metinler okutmakla uğraşmış, daha sonra Osmanlı'da vâizlik mesleğinin zirvesini teşkil eden Ayasofya Camii'ne vâiz olarak atanmıştır. Etkili vaazları sayesinde kısa sürede kendine has bir dinleyici kitlesi oluşturmuş ve namını bütün İstanbul'a duyurmayı başarmıştır (Akpınar, 2015: 305). H. 1045 (1635)'te Ayasofya vâizi iken vefat etmiştir. Topkapı dışında Şeyhler kabristanına defnedilmiştir (Tahir, 1972: 373).

Kadızâde Mehmed Efendi hakkında en sağlıklı bilgiler onun sohbetlerine katılmış olan Kâtip Çelebi'den aktarılan bilgilerdir. Zira uzun bir müddet Kadızâde'nin sohbetlerine katılan Kâtip Çelebi, Mîzânu'l-hak fi ihtiyâri'l-ehak eseri başta olmak üzere Keşfü'z-zunûn anıl-esâmi ve'l-fünun ve Fezleke adlı eserlerinde Kadızâde hakkında detaylı bilgiler verir.

Birçok kaynak Kadızâde Mehmed Efendi'nin 1635 yılında Ayasofya Camii'nde vaiz iken vefat ettiğinde ittifak eder. Ancak Tanyıldız'ın hazırlamış olduğu "İsmâîl Rusûhî-yi Ankaravî Şerh-i Mesnevî Mecmû'atu'l-Letâyif ve Matmûratu'l-Ma'ârif: İnceleme-Metin-Sözlük" adlı doktora tezinde, Sâkîb Dede'ye dayandırdığı bilgiler ışığında, Kadızâde Mehmed Efendi'nin 1635 yılından sonraki bir tarihte vefat etmiş olabileceği sonucunu da çıkarmaktadır. Kadızâde Mehmed Efendi'nin zikredildiği eserde, onun IV. Murad ile beraber çıktığı Bağdat Seferi sırasında Konya'da Mevlana türbesinde sara illetine yakalanıp İstanbul'a geri gönderildikten sonra vefat ettiği ifade edilmiştir (2010: 13). Halbuki Bağdat Seferi, Vezir-i azam Bayram Paşa'nın 7 Mart 1637'de Üsküdar'a geçmesiyle resmen başlamış, Sultan IV. Murad da 8 Nisan 1638'de Üsküdar'a geçerek Bağdat Sefer'ine çıkmıştır (İnbaşı, 1999: 277). Çoğu kaynakta Kadızâde Mehmed Efendi'nin 1635 yılında vefat ettiği bilgisi dikkate alındığında ve Bağdat Seferi'nin de 1638'de yapıldığı göz önünde bulundurulduğunda, Kadızâde'nin vefat tarihi hususunda verilen bilgilerde bir bütünlük olmadığı söylenebilir.

Sicill-i Osmanî adlı eserin 3. cildinde ise Mehmed Efendi (Kadızâde) ismiyle bir kayıt tespit edilmiştir. Tespit edilen kayıta zikredilen Kadızâde Mehmed Efendi'nin Sofyalı olduğu ve Mustafa Efendi isminde bir oğlunun olduğu yazılır. Bunun yanında vâiz ve emir Abdulkerim Efendi'nin müridi iken hicri 1015 (1606-1607) tarihinde onun yerine Mehmed Paşa tekkesi şeyhi, hicri 1033 (1623-1624)'te Ayasofya vâizi olduğu, 1041 yılında ise vefat ettiği kaydı yer alır (Süreyya, 1996: 1004). Lakin bu bilgiler, zikredilen şahsın Mebhas-ı İmân'ın yazarı olan Kadızâde Mehmed Efendi'nin olduğuna dair kesin bir yargı ortaya koymamızı engellemektedir. Çünkü Ayasofya vâizi olması dışında diğer kaynaklarla ortak herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Bu dönemle ilgili yapılan kaynak taramalarında ise Kadızâde Mehmed Efendi'nin yaşadığı XVII. yüzyılın ilk yarısında Ayasofya vâizliği yapmış başka bir Mehmed Efendi (Kadızâde) ismine rastlanmıştır. Söz konusu kişinin Sofyalı Kadızâde Mehmed Efendi olduğu, 1041 yılında vefatından sonra onun yerine Ayasofya vâizliğine Balıkesirli Kadızâde Mehmed Efendi'nin atandığı tespit edilmiştir. Bundan dolayı da her iki kadızâdeyi birbirinden ayırmak için Sofyalı Kadızâde Mehmed Efendi'ye "Büyük Kadızâde", Balıkesirli Kadızâde Mehmed Efendi'ye ise "Küçük Kadızâde" denilmiştir (Akpınar, 2009: 33).

1.2. KADIZÂDE MEHMED EFENDİ’NİN ESERLERİ

1.2.1. Sultan IV. Murad İçin Yazdığı Duânâme

Bu eser, mesnevi nazım şekliyle ve duâ-nâme türünde yazılmış bir eserdir. Eserin istinsah tarihi bilinmemekle beraber IV. Murad’ın tahta çıktığı 1623 yılında yazıldığı düşünülmektedir. Zira zikredilen eserin IV. Murad’ın tahta çıkışı sebebiyle yazılmış bir cülûsiyye olması kuvvetle muhtemeldir. Ayrıca eserde yazar, Bağdat ve Yemen’in fethedilmesi dileğinde bulunur. Bu da eserin fetih duâsı niteliğinde bir eser olduğunu gösterir. Mesnevi nazım şekliyle kaleme alınmış olan bu eser 106 beyitten oluşur. Eserin tespit edilen iki nüshası vardır. Nüshalardan biri Beyazıt Devlet Kütüphanesi Veliyüddin Efendi Bölümü 1801 arşiv numarasıyla kayıtlı bir mecmua içinde, diğeri ise Topkapı Sarayı Kütüphanesi Emanet Hazinesi Kitaplığı 739 arşiv numaralı mecmuadadır (Deniz, 2008: 9-40).

1.2.2. Mesâil-i Ehl-i Sünnet ve’l-Cemâat

Bu eser, Süleymaniye Kütüphanesi Yazma Bağışlar Bölüm’ünde 5570 arşiv numarasıyla kayıt altına alınmış bir eserdir. Eser bir külliyyatın içinde yer alıp bu külliyyatın 148-233 sayfaları arasında bulunmaktadır. Eser değişik konularda birçok mesele hakkında kısa kısa bilgiler sunan, özellikle de fikhî meseleler üzerinde duran bir eserdir (Ergin, 2007: 66).

1.2.3. “bilmiş ol” Redifli Manzume

Konya İl Halk Kütüphanesi Feridun Nafiz Uzluk Bölümü’nde 6994 arşiv numaralı şiir mecmuasının 5b-7b varakları arasında bulunan bu manzume 50 beyitten oluşmaktadır. Manzumede Kadızâde Mehmed Efendi; devlet düzeninin, askeri sınıfın ve ilim ehlinin bozulmasına değinmiştir. Ayrıca rüşvetin yaygınlaşması, Anadolu beylerinin yer yer isyanları, halkın ahlakî, sosyal ve iktisadî manada bir bozulmayla karşı karşıya olduğu, sigara, alkol ve afyon kullanımı gibi bid’at olarak nitelediği zararlı alışkanlıkların artması konularına değinir. Kadızâde Mehmed manzumesinin devamında ise zikrettiği bu sorunlar karşısında çeşitli tedbirler önerir (Ürekli, 1997: 277-300).

1.2.4. Risâle-i Kadızâde

Bu eser, Süleymaniye Kütüphanesi Beşir Ağa Bölüm'ünde 397/3 arşiv numaralı dokuz varaktan oluşan bir risâledir. Risâlenin başında, Kadızâde Mehmed Efendi, risâleyi hak talibi müslümanlara hitaben yazdığını ifade eder. Bir namaz risâlesi olan bu eserde Kadızâde, namaz ibadetini farz, vacip ve sünnet olmak üzere üç bölüme ayırarak açıklar. Eserinde bölümlere ayırarak açıkladığı namazlar dışında herhangi bir namazın meşru namaz olmadığını ifade eden Kadızâde Mehmed Efendi, bu namazları bazı bid'atçı ve cahillerin uydurduğu namazlar olarak görür (Özkan, 2016: 553-574).

1.2.5. Mebahis-i Salât Risâlesi

Bu eser, Süleymaniye Kütüphanesi'nde 5570 arşiv numarası ile kayıt altına alınmış bir külliyatın içinde bulunmaktadır. Eserde yazar bu kitabı, 1020-1043 yılları arasında okuduğu kitaplardan not alarak yirmi üç yılda hazırladığını söyler. Kitabın ilk sayfaları insanları ilme teşvik eder. Geriye kalan kısmı ise tamamen namaz ile ilgili konular üzerinedir. Yazar bu eserde çalışma konumuzu oluşturan Mebhas-ı Îmân'ndan da eserinin 16. varagında bahseder (Ergin, 2007: 65).

1.2.6. İrşâdü'l-'ukûli's-selîme ile'l-usûli'l-kaviyme li ibtâli'l-bide'i's-sekîme

Bu eser, Ali Çelebi adında bir müftünün rakım caiz olduğunu anlatan risâlesine cevaben Kadızâde Mehmed Efendi'nin yazmış olduğu küçük bir risaledir. Dört bölümden oluşan bu risâlenin ilk bölümü Ali Çelebi'nin risalesine cevap niteliği taşır. Üçüncü bölüm âlimlerin bid'atçıları kınayan sözleri; son bölüm ise takvanın gerekliliği ve yolları hakkındadır (aktaran Akpınar, 2009: 42).

1.2.7. Mebhas-ı Îmân

1.2.7.1. Mebhas-ı Îmân'ın Muhtevası

Kadızâde Mehmed Efendi, eserin giriş kısmında okuyucuların dikkatini çekmek ve eserinin önemine vurguda bulunmak maksadıyla eseri hakkında ayrıntılı bilgiler sunar. Bir nevi sebab-i telif olarak nitelendirebileceğimiz bu bölümde, Ehl-i

Sünnet ve Cemaât mezhebinin bazı sâlih ve mütedeyyin kişilerce tam olarak idrak edilemediğini, bunun neticesi olarak da bu sâlih ve mütedeyyin kişilerin yıllarca samimi bir şekilde Allah'a yapmış oldukları ibadet ve taâtlardan hiçbirinin kabul edilmediğini ifade eder. Eserini bu doğrultuda kaleme aldığı söyleyen yazar, eserinin dikkatle ve sabırla okunması durumunda kişinin imanî manada bilinçleneceğini ve bazı hatalara düşmeyerek mümin-i kâmil sıfatına erişebileceğini iddia eder. Eserini oluşturma safhasına da değinen yazar, eserini oluştururken sadece kendi bilgileri ile değil herkesin kabul ettiği ve aradığı kitaplardan da faydalandığını, itikatlarına hâlel getirmemek adına faydalandığı kitapların isimlerini zikrederek merak edenlerin o kitaplara başvurabileceğini dile getirir. Akabinde Kadızâde Mehmet Efendi eserini oluştururken yararlandığı eserleri iki gruba ayırarak verir. Türkçe olan kaynaklar olarak tanımladığı ilk grupta; Birgili Mehmed Efendi'nin Vasiyyet-nâmesi, Ahmed Rûmî'nin Vasiyyet-nâmesi, e'izze-i kirâmdan birinin Vasiyyet-nâmesi, Hediyetü'l-Muhlisîn, 'Akîdetü'l-Mü'minîn, Letâ'ifü'l-İşârât, Behcetü'l-Ârifîn ve Ravzatü's-Sâlikîn ve Şerâ'it-i İslâm adlı sekiz risale zikreder. Arapça olan kaynaklar olarak tanımladığı ikinci grupta ise; Cevâhiri'l-Fıkıh, Zübdetü'l-Mesâ'il, Yekûlu'l-'Abd ve Yekûlu'l-'Abd'ün üç şerhi, 'Umde, 'Umde şerhi, 'Akâ'id-i Neseffî, Metn-i 'Akâ'id, Şerh-i Gavâmız, Şerh-i İbn-i Gars, Şerhi'l-'Akâ'id Li'sa'de'leddîn e'l-Teftâzânî, Hâşiye-i 'İsâme'd-dîn, Hâşiye-i İyce Halîfe, Hâşiye-i Kestel, Hâşiye-i Ramâzân, Hâşiye-i İbn-i Ebî Şerîf, Fıkıh-ı Ekber, Şerh-i Ekmellu'd-dîn, Vasiyyet-nâme-i İmâm-ı A'zam, Vasiyyet-nâme şerhi, Bahru'l-ke'âm, Kitâbu'l-Bidâye, Hidâye fî Usûli'd-dîn, Kitâbu'l-Hikem, Telhîs Hulâsu'l-Usûl, Şerh-i Mevâkıf, İhyâ-yı 'Ulûmi'd-dîn ve Hediyetü'l-Mehdiyîn olmak üzere otuzdan ziyade eser zikreder. Kadızâde Mehmet Efendi bu eserleri Arapçadan Türkçeye tercüme ederek Mebhas-ı İmân adlı eserinde onlardan faydalandığını dile getirir. Ayrıca Kadızâde Mehmed Efendi zikrettiği eserler dışında zikretmediği bazı eserlerden de yararlandığını söyler.

Kadızâde Mehmed Efendi, Mebhas-ı İmân'ı fasıllar şeklinde oluşturmuştur. Eserdeki her fasıl kimi zaman bir önceki fasılın devamı niteliğinde olup kendinden önceki fasılın tamamlayıcısı görevinde kimi zaman ise tamamen farklı bir konu hakkında bilgiler sunar. Fasılların bazıları detaylı bilgiler sunarken bazı fasıllar ise birkaç cümle ile sınırlı tutulmuştur. Eserdeki fasılların ihtiva ettiği konular şunlardır:

1. Fasil: İmânın tanımı ve Müslümanlığın dayandığı temel hususlar
2. Fasil: İhtiyâr-ı cüz'î kavramının izâhı
3. Fasil: Kadrî, Cebrî, Mutezilî, Ehl-i Sünnet ve Cemâat mezheplerinin ihtiyâr-ı cüz'î kavramı üzerinden karşılaştırılması
4. Fasil: Tanrı Te'âlâ hakkında vâcib, muhâl ve câiz olan sıfatlar ile peygamberler hakkında vâcib, muhâl ve câiz olan sıfatlar
5. Fasil: Tanrı Te'âlâ katında vâcib olan sıfatlar
6. Fasil: Sıfât-ı subûtiyye (sıfât-ı zât ve sıfât-ı me'ânî)
7. Fasil: Tanrı Te'âlâ katında muhâl olan sıfatlar
8. Fasil: Tanrı Te'âlâ katında câiz olan sıfatlar
9. Fasil: Peygamberler hakkında vâcib olan sıfatlar
10. Fasil: Peygamberler hakkında muhâl olan sıfatlar
11. Fasil: Peygamberler hakkında câiz olan sıfatlar
12. Fasil: "Lâ ilâhe illâllâh Muhammeden Resûlullâh" sözünün manası
13. Fasil: Farz-ı 'ayn ve farz-ı kifâye olan 'ibâdetler ve sâ'ir tâ'atların kabulü
14. Fasil: Kişiyi küfre götüren bazı ef'âl ve akvâller
15. Fasil: Elfâz-ı küfr nedir? Akâid risâlelerinin okunup dinlenilmesi meselesi
16. Fasil: Mü'min ve muvahhidlerin oğullarına, kızlarına, kullarına ve hizmetkârlarına 'itikâda ve küfre müteallik olan konuları öğretmeleri
17. Fasil: 'Akâ'id-i dîniyye
18. Fasil: Müslüman ve mümin olmanın bazı şartları
19. Fasil: Haccâc'ın hikayesi
20. Fasil: Duhanın hangi millet ve bölgeden ortaya çıktığı
21. Fasil: Nasihat-ı Kutbî'l-Ârifîn ve Mercî'i's-Sâlikîn Mevlânâ Hüsâme'd-dîn el-İstenkûtî meddallâha zılluhu 'aleynâ'nın Risâle-i Duhâniyyesi'nde duhân hakkındaki düşünceler
22. Fasil: Kahvenin helalliği ve haramlığı hakkında
23. Fasil: Tasavvuf ve nefsin mertebeleri
24. Fasil: Tanrı'nın kemâl sıfatları
25. Fasil: Ahlâk-ı zemîmeden, sū-i zandan ve riyâdan kalplerin arındırılması
26. Fasil: İnsân için devlet-i ebediyye ve sa'âdet-i sermediyye kavramları üzerine

27. Fası: Ehl-i Sünnet ve Cemâ'ate muhâlif olan tâifeler
28. Fası: İslâm ve îmân hakkında
29. Fası: Allâh'ın sıfatları
30. Fası: Râfızîler'den bir grubun Hz. Ali ve Hz. Muhammed hakkındaki düşünceleri
31. Fası: Peygamberler ve gökten inen kitaplar hakkında
32. Fası: Peygamberlerin 'aleyhimü's-selâmun 'adedlerinden olan ihtilâfların ve gayrinin beyânı
33. Fası: Hak Te'âlânın varlığına deliller
34. Fası: Mukallid ve istidlâl
35. Fası: Rakıs ve tevâcüdünün ortaya çıkışı
36. Fası: Elfâz-ı küfr ve ef'âl-i küfr

Mebhas-ı İmân'ın fasılları arasında en dikkat çeken fasıllarından biri duhan ve kahve fasıllarıdır. Zira 1043 yılının Safer ayında Cibali'de çıkan yangın İstanbul'un büyük bir kısmını yok etmişti. Kadızâde Mehmed Efendi yangının temel sebebi olarak gördüğü tütün ve tütünün içildiği mekan olarak düşündüğü kahvehanelerin yasaklanması gerektiği düşüncesindeydi (Kazıcı, 2000: 200). Birçok araştırmacıya göre IV. Murad tarafından getirilen bazı yasakların temelinde Kadızâde'nin IV. Murad üzerinde bu konulardaki tesiri gösterilir. Bundan dolayı Kadızâde Mehmed Efendi duhân ve kahve fasıllarını, dönemin siyasi ikliminin etkisiyle, IV. Murad tarafından getirilen tütün ve alkol yasaklarının halk tarafından kabulünün gerçekleşmesi için eserinin büyük bir kısmını bu yasaklar üzerine yaptığı değerlendirmelerle verir. Eserinde özellikle tütün yasağını getiren padişaha methiyeler dizer ve yaptıkları her ibadette halkın insanı küfre götüren duhânı yasaklayan padişaha duacı olması gerektiğini ifade eder. Bu düşüncesini desteklemek maksadıyla da bazı risâlelerden ve rivâyetlerden bahseder.

Eserde dikkat çeken konulardan birisi de eşcinsel ilişkilerdir. Kadızâde Mehmed Efendi bu hususta ebeveynlere sürekli telkinlerde bulunarak durumun vahamiyetini ortaya koyar. İpekten elbiselerin ve kadına yakışan diğer elbiselerin erkek çocuklarına giydirilmesinin doğru olmadığını ve bu tarz elbiselerin erkek çocukların doğasına zarar verdiğini söyler. Dönemin toprak kayıplarının temel

sebeplerinden birisi olarak da bunu gösterir. Eskiden İslam ordularının sayıca az olmasına rağmen kazandığı zaferlerle topraklarını genişlettiğine telmihte bulunarak bu dönemde yeni toprak kazanmak bir tarafa kendi topraklarını dahi muhafaza edemeyen, kimyası değişmiş bir asker topluluğu olduğunu söyler.

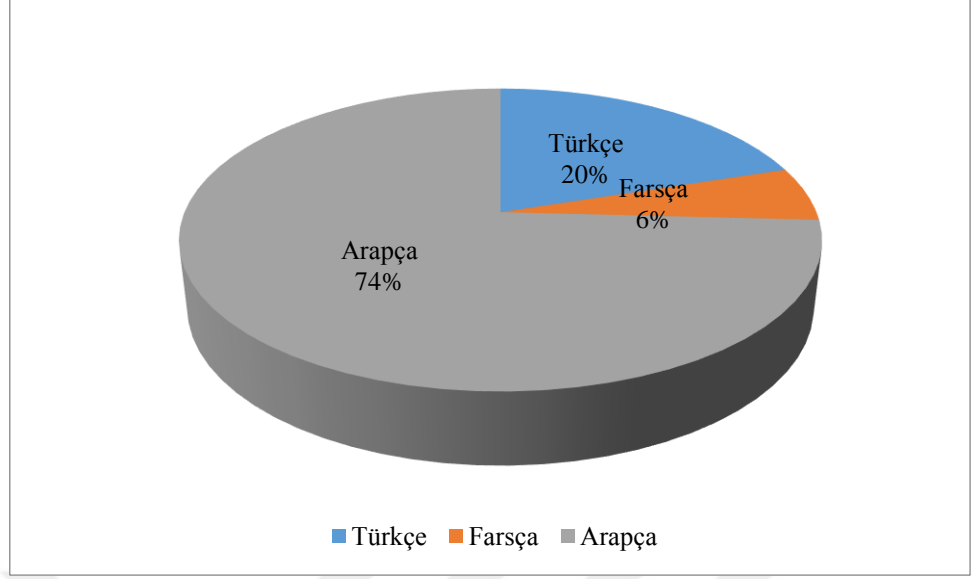
Aklî ilimlerin okunması konusuna da değinen Kadızâde Mehmed Efendi, aklî ilimlerden önce farz-ı ayn olan ilm-i halin okunması gerektiğini söyler. Kadızâde Mehmed Efendi, aruz ve kafiye ilimlerini barındıran eserler ile Danisten Lugatı, Ferište Lugatı, Şahidî Lugatı, Pend-i Attar ve Gülistân gibi eserlerin okunmasının farz, vacip ve sünnet olmadığını, bundan dolayı da ilm-i hal dururken bu eserlerin okunmasının caiz olmadığını ifade eder.

Eserde dikkat çeken konulardan bir diğeri rakstır. Raksa dair eserinde genişçe bilgiler sunan yazar, raksın türleri hususunda da bazı eser ve rivayetleri işaret ederek raksın İslam dininde yeri olmadığını söyler. Özellikle İmam Gazalî ve Ahmed Bin Kemal Paşa'nın fikirlerine dayandırarak raksın her türlüsünün İslam dininde haram olduğunu söyler.

Kadızâdeliler ile Sivasîler arasında ihtilafın yaşandığı bir konu olan tasliye ve tarziye meselesi de Mebhas-ı İmân'da zikredilen konulardan biridir. Kadızâde Mehmed Efendi bu hususta Peygamber Efendimizin ve sahabelerin isimleri zikredildiğinde tasliye ve tarziyenin muhakkak yapılması gerektiğini ifade eder.

1.2.7.2. Mebhas-ı İmân'ın Dili

Mebhas-ı İmân XVII. yüzyılda yazılmış birçok eser gibi Arapça ve Farsça kelimelerin yoğun bir şekilde kullanıldığı bir eserdir. Eserde kullanılan sözcüklerin yaklaşık olarak yüzde 74'lük kısmı Arapça, yüzde 6'luk kısmı Farsça ve yüzde 20'lik kısmı da Türkçe sözcüklerden oluşmaktadır. Bu da Mebhas-ı İmân'da özellikle Arapça sözcük kullanımının yoğun bir şekilde gerçekleştiğini göstermektedir.

Eserde Arapça ve Farsça dışında Yunancadan beş ve Almancadan bir olmak üzere toplamda altı yabancı kökenli sözcük daha tespit edilmiştir. Yunancadan; efendi, palamar, sınır, şinik ve mîl sözcükleri, Almacadan ise gurusş sözcüğü eserde kullanılan yabancı kökenli diğer sözcüklerdir.

Eserin edebi kaygıdan uzak bir dil kullanılarak yazılmış olması manzum olan bölümlerde daha açık bir şekilde görülmektedir. Zira eserde geçen manzum kısımlarda çok sayıda vezin kusurları bulunmaktadır.

1.2.7.3. Mebhas-ı Îmân'ın Yazılış Tarihi

Mebhas-ı Îmân'ın tam olarak hangi tarihte yazılmış olduğu belli değildir. Yapılan kaynak taramalarında eserin ne zaman kaleme alınmış olduğuna dair herhangi bir bilgiye ulaşılamamıştır. Müellif nüshasına ulaşılamamış olması ve ulaşılan nüshalarda da eserin yazılış tarihine dair herhangi bir kaydın bulunmaması, eserin yazılış tarihi hakkında kesin bir tarih ortaya koymamıza engel olmuştur. Aşağıda verilmiş olan bilgilerden yola çıkılarak Kadızâde Mehmed Efendi'nin eserini ne zaman yazmış olabileceği hususunda çıkarımlar yapmak mümkündür:

Eserin 26.b vараğının 9 satırından sonra:

*imdi ey mü'min memâlik-i 'Oşmâniyyede yeryüzinde mevcûd olan
erden ve 'avretten her kim var ise sa'âdetlü pâdişâhımıza du'â vâcibdür*

lâkin bu duhâni defî' ve refî' itdügi-çün cemî'-i halkuñ üzerlerine yine du'â vâcib oldı ki gice gündiz bir sâ'at fevt itmeyüp pâdişâhımuza du'âya iştiğâl üzre olalar zîrâ pâdişâhımız ümmet-i Muḥammed defterinden çıkanları yine ümmet-i Muḥammed eyledi

Eserin 27.b varağının 14. satırından sonra ise:

Hak subhâne ve te'âlâ pâdişâhmuzı te'yîd eyleye ve cemî'-i a'dâsı üzerine nuşretler vire ve 'ömrini ve 'adlini ziyâd ber ziyâd eyleye âmîn yâ mu'în ve dahı pâdişâhımuza du'â itmek herkese lâzımdur lâkin bu huşûşda dahı bu deñlü isrâfı kaldurup ihvân-ı şeyâtîni defî' itdügi-çün her birimizüñ üzerine farz'ayn gibi olmışdur

2 Eylül 1633 tarihinde Cibali tarafında bir gemide çıkan yangın civardaki kayıkanelere sirayet etmiş oradan da İstanbul'un geniş bir sahasına yayılmıştır. İstanbul'un yaklaşık olarak beşte birini küle çeviren bu yangından sonra kahve ve tütünü haram sayan Kadızâde Mehmed Efendi'nin teşviki üzerine Sultan Murad 16 Eylül 1633 tarihinde kahvehaneleri kapatıp tütün içilmesini yasaklamıştır (Cezar, 1960: 1892). Ayrıca Kadızâde Mehmed Efendi'nin fetvasıyla tütün içenleri öldüreceğini ilan etmiştir (Uzunçarşılı, 1988: 191). Kadızâde Mehmed Efendi padişahın getirmiş olduğu bu yasağın halk nezdinde çıkarabileceği bazı olumsuzluklara karşı ise Mebhas-ı İmân'da sigaranın dinî ve iktisadî manada halka vermiş olduğu zararlardan bahseder.

Eserde geçen bilgiler ve Kadızâde'nin 1635 yılında vefat ettiği dikkate alındığında, Mebhas-ı İmân'ın kahve ve tütünün yasaklandığı 16 Eylül 1633 tarihinden sonra, Kadızâde'nin ölümüne (1635) kadar olan dönemde kaleme alınmış olduğu söylenebilir.

1.2.7.4. Mebhas-ı İmân'ın Nüshaları ve Nüsha Tavsifleri

1.2.7.4.1. Ankara Milli Kütüphane Nüshası 06 Mil Yz A 2217

205x145 mm., 145x95 mm. ölçülerinde olan bu nüsha 99 varaktan ve 19 satırdan oluşmaktadır. Harekeli nesih hattıyla ve çapa filigranlı kağıt türüne yazılan bu nüsha, Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu'nda yer alan nüshalardan biri olup

tespit edilen mevcut nüshalar arasında en eski nüshadır. Metin oluşturulurken A nüshası olarak isimlendirilen bu nüsha, söz başları kırmızı mürekkepli ve sırtı yıpranmış kahverengi bir ciltle muhafaza edilmiştir. Eserin 63a. varağında önce yaklaşık 4-5 varaklık bir kısmı eksiktir. İstinsah tarihi olarak müstensihî Hicri 1064 tarihinin Ramazan ayının ortasında yazıldığı kaydını düşmüştür. Kadızâde Mehmed Efendi'nin yaşadığı döneme en yakın tarihlerde istinsah edilmiş olmasından dolayı çalışmanın dil incelemesi ve dizin kısımları bu nüsha dikkate alınarak yapılmıştır.

1.2.7.4.2. Ankara Milli Kütüphane Nüshası 06 Mil Yz A 2222/1

202x142 mm., 140x80 mm. ölçülerinde olan bu nüsha, 150 varak ve 15 satırdan oluşmaktadır. Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu'nda bulunan bu nüsha, harekeli nesih hattıyla kaleme alınmıştır. Müstensih kaydı mevcut olmayan nüshanın istinsah tarihi Hicri 1091 olarak kayıt altına alınmıştır. İstinsah tarihinin yazarın yaşadığı dönemden çok uzak bir tarihe tekabül etmemesi nedeniyle Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu'nda 06 Mil Yz A 2217 arşiv numaralı A Nüshası ile birlikte tenkitli metne dahil edilmiştir. A Nüshasının 63a. varağında önce eksik olan yaklaşık 4-5 varaklık kısım, bu nüshadan yararlanılarak metne eklenmiştir. A nüshasında eksik olup bu nüsha dikkate alınarak eklenen kısımda eksik ya da yanlış yazımlar C nüshasından faydalanılarak tamamlanmıştır. A nüshasında eksik olan bu kısım italik olarak gösterilmiş olup dil incelemesi ve dizin bölümüne dahil edilmemiştir.

1.2.7.4.3. Ankara Milli Kütüphane Nüshası 06 Mil Yz A 1586

200x145 mm., 146x95 mm. ölçülerinde olan bu nüsha, 143 varak ve 15 satırdan oluşmaktadır. Harekeli nesih hattı ile arma filigranlı ve aharlı Avrupa kağıt türü üzerine yazılan bu nüshanın ilk varağı tezhiplidir. Söz başları kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu'nda yer alan nüshanın istinsah tarihi ve müstensih kaydı mevcut değildir. Ama nüshanın dil hususiyetleri dikkate alındığında tenkitli metne dahil edilen diğer nüshalara yakın bir tarihte yazıldığı düşünülmektedir. Bundan dolayı tenkitli metne eklenen üçüncü nüsha olarak seçilmiştir.

1.2.7.4.4. Ankara Milli Kütüphane Nüshası 06 Hk 2267

200x140mm., 155x85 mm. ölçülerinde olan nüsha, 113 varak ve 19 satırdan oluşmaktadır. Miklebli ebruvi mukavva, sırtı ve sertabı meşin, söz başları kırmızı¹ olan bu nüsha, talik hatla yazılmıştır. Nüshanın ilk sayfası, diğer nüshalarda olduğu gibi manzum olup ilk varağından sonra yaklaşık 5 varaklık kısmı eksiktir. Ankara Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi koleksiyonunda yer alan nüsha, Milli Kütüphane kayıtlarında İlmü'l-Hâl ismiyle kayıt altına alınmıştır. Nüshanın sonunda müstensihî Abdullah B. Mustafa ve istinsah tarihi Hicri 1071 (1660) kaydı yer almaktadır. Bu nüsha tenkitli metne eklenen diğer nüshalar gibi yazarın yaşadığı döneme yakın bir tarihte istinsah edilse de eksik varak sayısının fazla olmasından dolayı tenkitli metne eklenmemiştir.

1.2.7.4.5. Ankara Milli Kütüphane Nüshası 06 Mil Yz A 8022

Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu'nda bulunan bu nüsha 203x133 mm., 142x78 mm. ölçülerinde olup 135 varak ve 15 satırdan oluşmaktadır. Harekeli nesih hattıyla ve suyolu filigranlı kağıt türüne yazılan bu nüsha; şemseli, zencirekli köşebendli ve miklebidir. Satırbaşları ve cetvelleri kırmızı kalemle yazılmıştır. Nüshanın 31. varağının son satırlarında yırtıklık vardır. Nüshanın müstensihî Ali b. İbrâhîm b. Mûsa'dır. İstinsah tarihine dair herhangi bir kayda rastlanmamıştır.

1.2.7.4.6. Ankara Milli Kütüphane Nüshası 06 Mil Yz A 5683

220x155 mm., 165x95 mm. ölçülerinde olan bu nüsha 175 varak ve 13 satırdan oluşmaktadır. Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu'ndaki bu nüsha, harekeli nesih hattıyla hayvan filigranlı kağıt türü üzerine yazılmıştır. Nüshada söz başları ve çizgiler kırmızıdır. Bütün nüshalar manzum kısımla başlarken bu nüshada manzum kısım eksiktir. Ayrıca bu nüshanın ifade anlamında da diğer nüshalardan birçok yerde farklılıklar taşıdığı görülür. Özellikle son kısımda diğer nüshalarda olmayan babların olması dikkat çekicidir. Nüshanın müstensihî Ömer B. İsmail'dir. Nüshanın istinsah tarihine dair herhangi bir kayda rastlanmamıştır.

¹<http://www.yazmalar.gov.tr/eser/mebhas-ıman/40787>. Erişim Tarihi: 26.07.2018

1.2.7.4.7. Ankara Milli Kütüphane Nüshası 06 Mil Yz A 6543/1

225x160 mm., 150x100 mm. ölçülerinde olan bu nüsha 123 varak ve 15 satırdan oluşmaktadır. Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu'nda yer alan bu nüsha diğer nüshalardan farklı olarak varakları çerçeve arasına alınmamış olup nestalik hattıyla suyolu kağıt türü üzerine yazılmıştır. Nüsha, şirazesı dağınık, gömme şemseli, zencirekli, miklebli, koyu kahverengi meşin bir cilt içerisindeyir. Nüşanın sondan yaklaşık 15 varaklık kısmı eksik olduğundan dolayı müstensih kaydı ve istinsah tarihi bilinmemektedir.

1.2.7.4.8. Ankara Milli Kütüphane Nüshası 06 Mil Yz A 2798

210x152 mm., 155x75 mm. ölçülerinde olan bu nüsha 171 varak ve 15 satırdan oluşmaktadır. Fasıı girişleri ve durakları kırmızı mürekkepli olan bu nüsha, medrese neshi hattı ile ve aharlı abadı kağıt türü üzerine yazılmıştır. Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu'nda bulunan bu nüsha miklebi kopuk, şemseli vişne rengi meşin bir cilt içerisindeyir.² Son varağı eksik olduğundan müstensih ve istinsah tarihine dair herhangi bir kayda rastlanmamıştır.

1.2.7.4.9. Ankara Milli Kütüphane Nüshası 06 Mil Yz A 772

198x145 mm., 150x90 mm. ölçülerinde olan bu nüsha, 105 varak ve 15 satırdan oluşmaktadır. Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonu'nda 06 Mil Yz A 772 arşiv numarası ile kayıtlı olan bu nüsha, harekeli nesih kırmasıyla ay yıldız ve birleşik harf filigranlı kağıt türü üzerine yazılmıştır. Söz başları kırmızı mürekkeple yazılan bu nüsha diğer nüshalardan farklı olarak metne geçmeden önce eserin ismini muhteva eden tek nüshadır. Müstensihi Ahmed B. Veli ve istinsah tarihi de Hicri 1080 olarak kayda alınmıştır. Tenkitli metin oluşturma safhasında istinsah tarihinden hareketle bu nüshanın da metne eklenmesi düşünölmüştür. Lakin metin oluşturma safhasında nüshada dağınık sayfa düzeni ve çok sayıda eksik varakların tespit edilmesinden dolayı bu nüsha tenkitli metinden çıkarılmıştır.

²<http://www.yazmalar.gov.tr/eser/mebhas-i-iman/2327> Erişim Tarihi: 28.07.2018

1.2.7.4.10. Süleymaniyye Kütüphanesi Nüshası

240X135-140 mm. ölçülerinde olan bu eser Süleymaniyye Kütüphanesi Yazma Bağışlar bölümünde, 05563-002 demirbaş numarası ve 297.4 sınıflandırma numarası ile kayıtlıdır. Eser bir mecmuanın 59-136 varakları arasında bulunmaktadır. Eserde her varak iki sütun halinde ve her sütun 21 satırdan oluşmaktadır. Nesih hattıyla kaleme alınan bu eserin müstensihi Muhammed b. Muhammed'tir. Eser, H.1070 yılında istinsah edilmiştir. Kütüphane kayıtlarında eserin ismi Mebhasü'l-Îmân'dır. Eserin yazarı ise Kadızâde İlmî Efendi olarak kayıt altına alınmıştır.

1.2.7.4.11. Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi 32 HK 2039

210X148mm., 160x80 mm. ölçülerinde olan bu nüsha 124 varak ve 17 satırdan oluşmaktadır. Isparta İl Halk Kütüphanesi Koleksiyonu'ndan alınan bu nüsha, nesih hattıyla ve birleşik harf filigranı kağıt türü üzerine yazılmıştır. Nüshanın söz başları, cetvelleri ve keşideleri kırmızıdır. Nüsha, zencirek ve şemseli, üzeri kahverengi meşin kaplı, kısmen kurt yenikli, miklebli, mukavva bir cilt içindedir.³ Müstensihi Hüseyin b. Veli b. Abdullah olup istinsah tarihi 1109 olarak kayıt altına alınmıştır.

1.2.7.4.12. Erzurum İl Halk Kütüphanesi 25 HK 23980

240X170mm., 190x115 mm. ölçülerinde olan bu nüsha 128 varaktan oluşmaktadır. Kahverengi deri cild içerisinde bulunan bu nüsha, kısmen yıpranmıştır. Metin başlıkları kırmızı, metin kısımları siyah mürekkeple yazılmıştır (Göçgün, 1986: 153). İstinsah tarihi 1241'dir. Mevcut tespit edilen nüshalar arasında Kadızâde Mehmed Efendi'nin yaşadığı dönemden en uzak tarihli döneme denk gelen nüshadır. Nüshanın müstensih kaydı bulunmamaktadır.

³<http://www.yazmalar.gov.tr/eser/mebhas-i-iman/6859> Erişim Tarihi: 28.07.2018

İKİNCİ BÖLÜM

DİL İNCELEMESİ

2.1. İMLÂ ÖZELLİKLERİ

Türkler tarih içinde birbirinden farklı birçok alfabe kullanmış bir millettir. Bu alfabelerden yazılı metinler yoluyla takip edilen Türklerin kullandığı ilk alfabe, Yenisey-Orhun harflerinden oluşan alfbedir. Bu alfabe takriben beşinci asırdan dokuzuncu asra kadar Yenisey Kırgızları ile Tukiyu Türkleri tarafından geniş ölçüde kullanılmıştır (Caferoğlu, 2015: 89). Bu anlamda Köktürkçe devrinde Türklerin ilk yazı dili olan, Şamanist Türk yazı geleneği oluşmuş, fakat devam ettirilememiştir (Dilâçar, 1964: 95). Uygurlar döneminde ise Uygur alfabesi, Soğd alfabesi ve Manihey harflerinin kullanıldığı alfabeler ile eserler kaleme alınmıştır. Karahanlılar ve Harezmliler dönemine gelindiğinde ise İslamiyetle tanışan Türkler Arap alfabesiyle eserler kaleme almıştır. Sözü edilen alfabeler arasında Arap alfabesinin diğer alfabelere nazaran daha uzun süreli kullanımı söz konusudur. Bunun yanında, Arap alfabesinin kullanıldığı dönemler göz önünde bulundurulduğunda, Selçuklu ve Osmanlı gibi Türk tarihinde köklü ve güçlü bir medeniyet oluşturmuş iki dönemde kullanılmış olması, Arap alfabesini kullanılan diğer alfabelerden ayrı bir konuma getirmiştir. Türkler dışında Arap alfabesini kültürel açıdan son derece zengin bir kültüre sahip olan Farmlar da kullanmıştır. Lakin bilindiği üzere Arap alfabesinin başlarda gerek Türk dilinde gerekse Fars dilinde bulunan her sesi karşılayamadığı görülmüştür. Bunun üzerine harf eklemeleri yapılarak alfabenin ıslahı yapılmaya çalışılmıştır. Farmlar bu ıslahı ç, ş ve j sesleri için ayrıca işaretler icat ederek gerçekleştirmiştir. Türkler ise eklenen bu yeni işaretleri Farmlardan aynen devralmıştır (User, 2006: 97).

Eski metinlerimizde ses bilgisi özellikleri olarak görülen hususların büyük bir kısmı, aynı zamanda imlâ meseleleri olarak da telâkki edilebilir. Çünkü imlâyâ ve ses bilgisine ait özellikler birbirinden tamamiyle ayrılmamıştır (Timurtaş, 2005: 35). Bu anlamda eski metinlerin imlâ hususlarının incelenmesi, dönemin ses bilgisinin de tam olarak anlaşılmasına katkı sunacaktır.

2.1.1. Ünlülerin Yazımı

Eski yazıda sesli harfler “ا”, “و”, “ى” ve “ه” olmak üzere dört tanedir. Bunlar Türkçedeki sekiz ünlüyü de karşılırlar (Timurtaş, 1997: 82). Eserde de sesli harfleri karşılamak için “ا”, “و”, “ى” ve “ه” kullanılmıştır. Eser harekeli bir metin olduğundan bu harflerin yanında hareketler de ünlüleri karşılamıştır. Çalışmamızın bu bölümü ünlülerin ön seste, iç seste ve son seste kullanımları dikkate alınarak yapılmıştır.

2.1.1.1. “a” Ünlüsünün Yazımı

2.1.1.1.1. Ön Seste

Eserde ön seste “a” ünlüsü çoğunlukla elif “ا” harfine üstün hareketi eklenerek “أ” şeklinde karşılanmıştır.

أَلْمِشْ	almış	3b/11	أَيْرِقْ	ayrık	48a/13
أَلْتَمِشْ	altmış	7b/09	أَلْدَدَلَرْ	aldadalar	71a/07
أَنْسِزْ	ansız	10a/09	أَلْمَغِىْ	almağı	72b/13
أَرَادَهْ	arada	12a/03	أَغْرُدُرْ	ağırdur	74b/01
أَغَاسِنَهْ	ağasına	14b/14	أَجْدِفْدَهْ	acdıkda	86b/16
أَغْرُدُنْ	ağızdan	22a/11	أَتَاسِنَهْ	atasına	87a/02
أَعْجَلُرْ	ağaçlar	23b/06	أَىْ	ay	94a/18
أَقْجَهْ	ağçe	30a/12	أَيَاغِينْ	ayağın	97b/06

Ön seste “a” ünlüsünün üstünlü elif dışında medli elif “آ” ile de karşılandığı örnekler vardır.

آل	al	8a/02
آق	aq	11b/14
آز	az	13a/01
آدِيدُر	adıdur	19a/11
آجُوب	acup	30b/05
آيى	ayı	45b/14

Eserde tespit edilen örneklerden birinde ise “a” ünlüsünün ön seste dik üstünlü elif “ا” ile karşılandığı görülmüştür.

اياغى	ayağı	30b/08
-------	-------	--------

2.1.1.1.2. İç Seste

İç seste “a” ünlüsü bazen hiçbir harf olmadan sadece üstün harekesiyle, bazen ön seste olduğu gibi üstünlü elif “أ” ile, bazen dik üstünlü elif “ا” ile, bazen de üstün harekesiyle beraber he “ه” harfi kullanılarak karşılanmıştır.

چِقْمَازُر	çıkamazlar	12b/17	قَانْمَغِي	қанмағы	43b/16
بَابَالَر	babalar	14b/04	صَانُولُر	şanular	50b/18
قَچَن	kaçan	17b/08	قَلَه لُر	kılalar	53b/07
يِرَاشُور	yaraşur	22b/06	قَچَه لُر	kaçalar	72a/18
طَشْرَه دَن	taşradan	26b/05	وَرَه چَقْلَرِي	varaçakları	75b/01
اوغُلُنُك	oğlanuñ	32b/05	يَقَر	yıkar	78b/09
يِيَاق	yayaq	37a/12	بِشَلْدِيلُر	başladılar	80b/12

ياره مزُ yaramaz 40a/15 باشى başı 83a/05

2.1.1.1.3. Son Seste

Son seste “a” ünlüsü iki şekilde gösterilmiştir. Bunlardan biri ön seste olduğu gibi elif harfine üstün veya dik üstün harekesi eklenerek “أ” şeklinde karşılanmıştır. Bir diğeri ise iç seste olduğu gibi üstün harekesiyle beraber he “ه” harfinin kullanıldığı şekildedir. Bu kullanım üstünlü veya dik üstünlü elif “أ” kullanımına nazaran daha sıklıkla başvuru bir kullanımdır.

سَا	saña	1b/09	قَرَه	ğara	42a/11
قَوَجَه	ğoca	3a/04	قَبَا	ğaba	46a/13
يَانَشْمَه	yanaşma	15a/03	اَكَا	aña	56b/01
بُونْلَرَه	bunlara	19b/15	اُولْمِيَه	olmaya	62b/03
بُونْجَه	bunca	24b/11	قُوْيُوِيَه	ğuyuya	69b/15
اُولَا	ola	25b/19	يُوْلَه	yola	71a/04
صُوْرَه	şoñra	34b/13	اُوْتُوْرَسَه	otursa	78a/16
بُوْزَه	boza	38a/15	اُوْلْدِقْجَه	oldığca	83b/07
طَمْلَه	ğamlı	42a/02	اَتْنَه	atına	87b/05

2.1.1.2. “e” Ünlüsünün Yazımı

2.1.1.2.1. Ön Seste

Ön seste “e” ünlüsü, “a” ünlüsünün ön sesteki şekli gibi elif harfine üstün harekesi eklenerek “أ” şeklinde karşılanmıştır.

اَيْدُرُ eydür 3a/03 اَمْدُوْگُوْگُ emdüğün 24b/07

أَرِيْكَ	eriñ	5a/03	أَدِيْنَه	edine	25b/19
أَيْلَمُكَ	eylemek	8a/13	أَكْنَمُكَ	eglenmek	28b/12
أَى	ey	4a/18	أَيُو	eyü	29a/05
أَسْدِكْدَه	esdikde	5a/13	أَسْنَمُكُلُرْ	esnemekler	32b/10
أَكْمَدِيْن	ekmedin	9a/08	أَتْلَه	et-ile	41b/17
أَلِكْ	eliñ	15a/18	أَكْسِكَاكَه	eksiklige	44a/03
أَلِّي	elli	21a/17	أَرِيْيُوْبْ	eriyüp	46a/11
أَسُوْبْ	esüp	23b/06	أَرْكَكْ	erkek	53a/07

2.1.1.2.2. İç Seste

İç seste “e” ünlüsü bir örnekteki istisnai durum dışında genellikle herhangi bir harf kullanılmadan sadece üstün harekesiyle karşılanmıştır. Bunun yanında “ه” harfine üstün harekesi eklenerek karşılandığı örneklerin de olduğu görülmüştür.

كَلْ	gel	1b/04	سَجَه سِيْنْ	secesin	39b/04
بِلَه لُرْ	bileler	5b/03	سَوَمِيْنْ	sevmeyen	46a/08
كَرْكُدُوْرْ	gerekdür	7a/03	دَوَه لُرْ	develer	47a/07
كَچِنْ	geçen	10b/02	نَدْنْ	neden	52a/01
سَبَبْ	sebeb	15b/05	نَسْنَه	nesneyi	62b/08
هَرَكْسَه	herkese	27b/16	كَيْدُرْمِيَه لُرْ	geydürmeyeler	65a/04
كَجْمَدِيْنْ	gecmedin	29a/16	كَرْچَكْ	gerçek	76a/11
بِنْدْنْ	benden	30a/10	كَسِلْمَزْ	kesilmez	83a/05

Eserde tespit edilen örneklerden birinde “e” ünlüsünün iç seste elif harfine üstün harekesi getirilerek “أ” şeklinde karşılandığı görülmüştür. Bu şekilde bir kullanımının tespit edilmesi Uygur imlasının etkisinin sürdüğünün göstergesidir.

كُورَمَامِشْ

görmemiş

30a/07

2.1.1.2.3. Son Seste

Son seste “e” ünlüsü istisnasız üstün harekesiyle beraber he “ه” harfi kullanılarak karşılanmıştır.

اِيچْنِدَه	içinde	3a/08	گِجَه	gice	33b/06
بِلْمَكَه	bilmege	5a/19	چَكِلسَه	çekilse	46b/06
بِزَه	bize	7b/12	كِمِسْنَه	kimesne	60b/11
اُوْزْرِينَه	üzerine	10a/03	سَنَه	sene	60b/16
نِيچَه	niçe	14b/05	اِشْتَه	işte	72b/05
كَلْنِجَه	gelince	23a/08	سُزْدَه	sözde	74b/13
شُوَيْلَه	şöyle	23b/10	يِرْدَه	yirde	79a/08
اُوْزْرَه	üzre	25b/15	بِلَه	bile	84b/03

2.1.1.3. “ı-i” Ünlülerinin Yazımı

2.1.1.3.1. Ön Seste

Ön seste “ı” ve “i” ünlüleri bazen sadece elif harfine esre harekesi eklenerek “ا” şeklinde, bazen ise elif harfine esre harekesi eklendikten sonra ye harfi “ى” eklenerek “اى” şeklinde karşılanmıştır.

اِتْمَشْدُوْرُ	itmişdür	2a/08	اِسِرْ	issız	45a/09
اِیْچُونُ	içün	4a/19	اِنَانَه لَر	inanalar	47a/15
اِمْدِی	imdi	13b/14	اِصِیْجَقْدُنْ	ışıcakdan	59b/04
اِیْچِنْدَه	içinde	15a/12	اِصْلِیُوبْ	ışlayup	68a/13
اِیْچِرُوْیَه	içerüye	32a/06	اِسْتَمَزْ	istemez	69a/12
بِرْ	bir	36b/11	اِجْمَكِی	icmegi	73a/03
اِیْنُوبْ	inüp	37a/12	اِشْلَدُوْکِنْ	işledügin	78a/19
اِیْشِیْدُوبْ	işidüp	37b/05	اِیْدِرْزُ	iderüz	80b/07

2.1.1.3.2. İç Seste

İç seste “ı” ve “i” ünlüsü bazen herhangi bir harf kullanılmadan sadece esre harekesiyle, bazen de esre harekesinden sonra ye “ی” harfi eklenerek karşılanmıştır.

یِیْنْ	yıl	2a/07	چَاغِرِرْ	çağırır	32b/11
طِرْمَالِیُوبْ	tırmalayup	2b/19	اَتْلَمِشْ	atılmış	46a/10
بَاشِنْدَه	başında	11b/14	قُوْكُشِی لَرِیْنَه	koñşılارına	52b/05
یَقْمَقْ	yıkmaq	19a/02	قَزْ لَرِیْنَه	kızlarına	52b/12
وِیْرْمِشْ	virmiş	19a/03	بِرْ	biz	62b/06
كُوْكُنْدُنْ	kökinden	23b/07	وِیْرَه یِنْ	vireyin	71b/02
شِمْدُنْ	şimden	25a/12	اَتِنْ	etin	72b/17

تَمِيزِينَ temizin 32b/05 بِلْمِشْدُورُ bilmişdür 79a/04

2.1.1.3.3. Son Seste

Son seste “ı” ve “i” ünlüsü sürekli olarak esre harekesiyle beraber ye harfi kullanılarak “ی” şeklinde karşılanmıştır.

يَكْرِمِي	yigirmi	19a/05	كَيْشِي	kişi	62a/19
چِچَكْلَرِي	çiçekleri	23b/04	سِزِي	sizi	71b/18
اِچِرُولَرِي	içerüleri	25b/02	كَيْبِي	gibi	72b/11
كَنْدُونِي	kendüni	32b/01	دُورْدِنْجِسِي	dördincisi	87a/02
بَاشِي	başı	32b/11	بِيرِي	biri	89b/07
بُونُلَرِي	bunları	38b/12	طَاطِنِي	taatını	91a/11
بَابَاسِي	babası	52b/18	أُولِي	evli	93a/07
اِيكِي	iki	60a/16	بَنِي	beni	93b/17

2.1.1.4. “u-ü” Ünlülerinin Yazımı

2.1.1.4.1. Ön Seste

Ön seste “u” ve “ü” ünlüleri sürekli olarak elif vav harflerine ötre harekesi eklenerek “أُ” şeklinde karşılanmıştır.

أُوجْمَاغَه	uçmağa	1b/10	أُوزَه مِشْن	uzamış	33a/17
أُوزَه	üzre	9b/17	أُوشْتُمْكِي	üşütmeği	43b/17
أُوجُوب	uçup	13a/12	أُوجَرُب	üçer	44b/16

اُيُوبُ	uyup	15b/04	اُفُورَسَه	üfürse	45a/06
اُونُتْسَه	unutsa	15b/18	اُوْغَرَادَنْ	uğradan	67a/09
اُورْمَزْلَرْ	urmazlar	16b/15	اُوتَنْ	utan	73b/17
اُونُودُر	unudur	18b/11	اُيُدُورُوبُ	uydurup	77b/08
اُوْجُنْدَه	ucunda	23a/19	اُوْغُورْلِقْ	uğurlıq	79b/17
اُيُقُوسِنْدَنْ	uykusından	23b/15	اُزُونُ	uzun	94a/18

2.1.1.4.2. İç Seste

İç seste “u” ve “ü” ünlüleri bazen sadece ötre hareketiyle bazen ise ötre hareketiyle beraber vav harfiyle “و” şeklinde karşılanmıştır.

قَامُويَه	kamuya	1b/12	طُوتُوبُ	tutup	24a/11
طُوتُمِشْ	tutmuş	3b/13	بُودُرُ	budur	25a/02
بُوندَنْ	bundan	8a/10	طُوتِلْمَايُوبُ	tutılmayıp	27b/13
قِلُوبُ	kılop	11b/16	اَنُوكْ	anuñ	34a/01
كُولُنُلَرْ	gülenler	12a/09	بُودُرُ	budur	35b/12
دُوكُونُ لَرْدَه	düğünlerde	13b/04	قُورُولُوبُ	kurulup	46b/06
دُوشُوبُ	düşüp	18b/09	كَيْدُويِ	geydügi	59b/03
كُولُنُكْ	külünk	19a/03	اَيْدُرُ	eydür	60a/19
يُوزُ	yüz	24a/03	اَيْدُورُرُ	itdürür	71b/10

2.1.1.4.3. Son Seste

Son seste “u” ve “ü” ünlüleri sürekli olarak vav harfine ötre harekesi eklenerek “وُ” şeklinde karşılanmıştır.

بُو	bu	1b/16	طُوْطُوْ	toptolu	36a/14
دَكْلُو	deñlü	5b/13	بَعْلُو	bağlu	39a/14
دَيُو	deyü	6a/11	اَوْقُو	oqu	39b/10
كَنْدُو	kendü	9b/08	أَيُو	eyü	40a/17
دَوْلُو	dürlü	12a/03	أَدْلُو	adlu	45b/12
يَرْلُو	yerlü	22a/07	طَتْلُو	tatlu	46b/16
يَئْسُو	yatsu	24a/05	بَلْلُو	bellü	50b/13
إِيْچَرُو	içerü	24a/06	قَوْرَقُو	korqu	52a/10
إِيْلَرُو	ilerü	33a/16	قَآپُو	kapu	52b/14

2.1.1.5. “o-ö” Ünlülerinin Yazımı

2.1.1.5.1. Ön Seste

Ön seste “u” ve “ü” ünlülerinde olduğu gibi “o” ve “ö” ünlüleri de sürekli olarak elif vav harflerine ötre harekesi eklenerek “وُ” şeklinde karşılanmıştır.

أُوْدُرُ	oldur	1b/05	أُوْيُوبُ	öpüp	33b/18
أُوْقُدِّقْجَه	okudıkça	2a/18	أُوْدُ	od	43b/16
أُوْدُرْمَكْ	öldürmek	6a/07	أُوْكَدَه	öñde	44a/07

اوتته	öte	8a/10	اوتۇز	otuz	45a/17
اوغلى	oğlı	15a/03	اوتلىق	otlık	59b/14
اوتىرى	ötürü	28a/18	اوتچىرگن	ölçerken	89b/10
اوتتمك	örtmek	30b/07	اوده ديم	ödedim	90a/19
اوتيله دۇر	öyledür	31b/04	اوموزنه	omuzına	93b/19
اوتلىك	öletlik	33a/02	اودۇن	odun	97a/15

2.1.1.5.2. İç Seste

İç seste “o” ve “ö” ünlüleri bazen sadece ötre harekesiyle bazen ise ötreli vav “و” şeklinde karşılanmıştır.

تولمىشندۇر	tolmışdur	2a/12	سوزۇم	sözüm	25b/19
يۇلداشى	yoldaşı	2b/12	كۆزلىرى	gözleri	29a/16
بوزغۇن	bozgun	5a/12	چۇقدىقده	çokdıqda	36b/05
كۆرmez	görmez	5a/15	دۇندى	döndi	40b/06
شۇيىله	şöyle	9b/08	يۇقدۇر	yoqdur	41a/19
شۇل	şol	10a/07	سۇلدە	şolda	44a/07
يۇق	yok	11a/05	چۇغى	çoğı	48a/17
تۇقۇز	toquz	21a/15	دۇكرسه	dögerse	52a/08
كۆك	gök	23a/18	سۇكمەندىن	sögmekden	54b/01

2.1.1.5.3. Son Seste

Son seste “o” ve “ö” ünlüleri ötre harekesiyle beraber vav harfi ile “و” şeklinde karşılanmıştır. Eserde son seste “o” ve “ö” ünsüzü kullanımı sadece bir örnekte tespit edilmiştir.

قو ڭo 5a/18

2.1.2. Ünsüzlerin Yazımı

2.1.2.1. “b” ve “p” Ünsüzlerinin Yazımı

Eserde “b” ünsüzü “ب” ile, “p” ünsüzü ise “پ” ile karşılanmıştır. Lakin metinde geçen aynı sözcüklerde bile bu iki ünsüzün bazen birbiri yerine kullanıldığı örnekler de tespit edilmiştir.

قَبُو	ڭabu	82a/18	قَبُولَرِنْدَن	ڭapularından	14a/19
بَادِشَاهِمَزْلَه	bādişāhimuzla	21b/16	پَادِشَاهِمَزْلَه	pādişāhına	21b/19

Eserde “b” ve “p” ünsüzlerinin imlâsı hususunda dikkat çeken noktalardan biri de günümüz Türkçesinde “p” ünsüzü ile karşılanan bazı örneğin “b” ünsüzü ile gösterilmiş olmasıdır.

يَبْرَاقَلَر	yabraĭlar	23b/01
شَبْڭَه	şabĭa	31a/07
شُبْهَسِر	şübhesiz	31a/01
بِشُورُوب	bişürüp	31b/09
بِرْمَق	barmaĭ	33a/18
اِبْلَر	ibler	39a/17
چِبْلَڭ	çıblaĭ	46a/13
كُوبْرِسِي	köbrisi	46b/11

قَوْبَارِرْلَر	kobarırlar	67a/19
اِبْطَالْدُر	ibţāldur	70a/19

Zarf-fiil eki olan “-Up” ekinin imlâsında ise eserin genelinde “p” ünsüzü yerine “b” ünsüzünün tercih edildiği tespit edilmiştir.

صَاتُوبُ	şatup	15a/02
يَقُوبُ	yıkup	19a/19

2.1.2.2. “c” ve “ç” Ünsüzlerinin Yazımı

Eserde “c” ünsüzü “ج” ile, “ç” ünsüzü ise “چ” ile karşılanmıştır. Lakin “b” ve “p” ünsüzlerinde olduğu gibi “c” ve “ç” ünsüzlerinde de aynı sözcüklerde hem ç’li hem de c’li kullanımlar tespit edilmiştir.

نِيچَه	niçe	8b/06	نِيجه	nice	19b/08
بَاغْچَلَرَه	bağçelere	23b/07	بَاغچه	bağce	23b/08
بُونچَه	bunça	23b/01	بُونجه	bunca	4a/19
اُوچُنچِي	üçünçi	37a/15	اُوچُنجي	üçünci	6b/05

Eserde “c” ve “ç” ünsüzünün kullanımına dair dikkat çeken bir diğer husus da günümüzde “ç” ünsüzü ile karşılanan bazı seslerin eserde “c” ünsüzü ile, “c” ünsüzü ile karşılanan bazı seslerin ise “ç” ünsüzü ile karşılanmış olmasıdır.

كُوْمَجَك	gökcek	91a/13
سَجَه سِن	secesin	39b/04
دُورَه چَق	duraçak	44a/09

أَج	ac	46a/15
وَرَه جَقْلَرِي	varaçakları	75b/01

2.1.2.3. “d” ve “t” Ünsüzlerinin Yazımı

Eserde “d” ünsüzü “د” ile, “t” ünsüzü ise “ت” ve “ط” ile karşılanmıştır. Genel olarak kalın ünlülerle beraber ön seste “t” ünsüzü karşılanırken “ط” sesi, ince ünlülerle beraber ise “ت” sesi kullanılmıştır. Eserde tespit edilen bir örnekte iç seste aynı ses için hem “t” ünsüzünü karşılayan “ط” harfinin hem de “d” ünsüzünü karşılayan “د” harfinin kullanıldığı tespit edilmiştir.

قَرطاش	kartaş	9a/14	قَرَداش	kardeş	9b/18
--------	--------	-------	---------	--------	-------

Metinde tespit edilen örneklerin bazılarında “t” ve “d” ünsüzlerinin günümüz Türkçesinden farklı olarak kullanıldığı görülmüştür. Metinde günümüz Türkçesinde “t” ile karşılanan bazı örneklerin “d” ile, “d” ile karşılanan bazı örneklerin ise “t” ile karşılandığı tespit edilmiştir.

طُولْمِشْدُر	tolmuşdur	2a/12
دُرْلُو	dürlü	5a/19
سُودِي	südi	8b/19
طُوغُرِي	toğrı	10b/13
طُيُورْدِي	tuyurdi	15a/13
دُوتِنَه	dutına	17b/02
يُودَار	yudar	30b/03
إِشِيدُر	işidür	31b/19
دُوتَه سِن	dutasın	37b/04
دُوكْنَمَز	dükenmez	47a/10
طُوطَقْلَرِين	tutaşların	67a/17

طَارِيقْ	tarlık	90b/15
طَاطِنِي	taşını	91a/11
طُوْغْدِيسَه	toğdisa	93b/03
طِيُورَنْ	toyuran	96a/06

2.1.2.4. “k” ve “g” Seslerinin Yazımı

Eserde “k” ünsüzü ince ünlülerle birlikte kullanıldığında “ك” ile, kalın ünlülerle kullanıldığında ise “ق” ile karşılanmıştır. “g” ünsüzü ise ince ünlülerle birlikte kullanıldığında “ك” ile, kalın ünlülerle birlikte kullanıldığında “غ” ile karşılanmıştır.

كُوجُوكْ	kücücek	5b/18
كَنْدُولَر	kendüler	13b/05
كُوكِنْدَنْ	kökünden	23b/07
يَاغ	yağ	24a/18
قَرَرْمِش	kararmış	32b/16
قِيرُوب	kırup	40a/07
كَيْدُرْمِيَه لَر	geydürmeyeler	53a/08
كَلْنَجَه	gelince	53b/02
قُونْغَه	konığa	68b/08

Eserde tespit edilen iki örnekte günümüz Türkçesinde “k” ünsüzü ile karşılanan seslerin “g” ünsüzüyle karşılandığı görülmüştür.

غُرُوش	guruş	15b/12
--------	-------	--------

2.1.2.5. “s” Ünsüzünün Yazımı

Eserde “s” ünsüzü genellikle kalın sıradan kelimelerle birlikte kullanıldığında “ص” ile, ince ünlülü kelimelerle birlikte ise “س” ve “ث” ile karşılanmıştır.

سَكِرْ	sekiz	4a/06
سَوَزَلِرِي	sözleri	27b/13
سَبَبُ ذُرْ	sebebdür	59b/02
صُكْرَه	soñra	10a/15
صَاتْدُرُوبْ	şatdurup	22b/08
صَوْلْدَه	şolda	44a/07
اَثْرْ	eşer	5b/17
اِنْبَاتْ	işbāt	27a/16
مَثَلًا	meşelā	57a/17

Eserde “s” ünsüzünün bir örnekte “ş” “ش” harfiyle karşılandığı tespit edilmiştir. “s” ünsüzünün metnin genelinde “ş” “ش” harfi ile karşılanmadığı dikkate alındığında bu şekilde bir yazımın müstensihin yanlış harekelendirmesinden kaynaklandığı söylenebilir.

شَوَيْلَشْدُورَه لَرْ	şöyleşdüreler	52b/15
-----------------------	---------------	--------

2.1.2.6. “ñ” Ünsüzünün Yazımı

ñ ünsüzü ön ses durumunda bulunmaz, yalnızca iç ve son ses durumunda bulunur (Özkan, 1995: 89). Eserde bu ses, sürekli olarak sadece kef “ك” harfi ile karşılanmıştır.

تُكْرِي	Tañrı	42a/08
أَكَا	aña	42b/14
أَكْلَه دَه لَزْ	añladalar	69a/01
صُكْرَه	şoñra	9a/12
چَكْسِي	çeñesi	86b/16

2.1.3. Sürekli Bitişik Yazılan Bazı Sözcükler

Metnin genelinde imlâ ile ilgili dikkat çeken hususlardan biri bazı sözcüklerin kendinden önce ya da kendinden sonraki sözcüklerle bitişik yazılmasıdır. Bunlar arasında ...*dAn şoñra* edatı ile *çün* ve *kim* bağlaçları eserin genelinde kendinden önceki sözcükle bitişik yazılmıştır. Bunların yanında kendinden sonraki sözcükle bitişik yazılan başka sözcükler de vardır. Eserde *ne* ve *kaçar* sözcükleri art arda kullanıldığında *ne* sözcüğünün sürekli olarak *kaçar* sözcüğüyle bitişik yazıldığı tespit edilmiştir.

نَقْدَرْ	ne kaçar	19b/03
اِشْلَدُو كِيچُونُ	işledügi-çün	50a/18
سَنَه سِنْدَنْصُكْرَه	senesinden şoñra	21a/17
بُولْدُقْدِرْلَرْ	buldıq derler	29a/12
دِيمَزْ سِنْكَمْ	dimezsın kim	37a/06

2.2. SES BİLGİSİ

2.2.1. Ünlüler

2.2.1.1. Ünlü Değişmeleri

2.2.1.1.1. i>e /e>i Değişimi

Eski Türkçede ve Eski Anadolu Türkçesinde, ön seste ve ilk hecede *i* ünlüsünün yanında kapalı bir *e* (*ê*) ünlüsünün varlığı da bilinmektedir (Korkmaz, 2013: 138). Ergin bu hususta kapalı *e*'yi, *i-e* değişikliğinin bir safhası olarak görür ve *e* ile *i* arasında bir ünlü olarak tanımlar (2009: 57). Eski Türkçeden günümüze kadar kapalı *ê* sesinin varlığı birçok Türkolog tarafından dile getirilmiştir. Lakin özellikle Türklerin tarih içinde kullandıkları alfabeler, bu sesin tespitinde güçlük çekilmesine sebep olmuştur. Özellikle de Türklerin İslamiyeti kabul ettikten sonra kullandıkları Arap alfabesi, bu sesin tespitini daha da zorlaştırmıştır. Zira Arap alfabesinde ünlüler *elif*, *vav* ve *ye* gibi üç işaretle gösterilirdi. Bu da kapalı *ê* sesiyle beraber dokuz ünlüsü olan bir dili göstermek için yetersiz kalmıştır. Eski Anadolu Türkçesi ve Osmanlı Türkçesi metinlerinde bu sese işaret eden bazı kullanımlar görülse de bu mesele hala netliğe kavuşmamıştır (Erdem ve Gül, 2006: 111). Kapalı *ê* sesinin kullanımına dair de belli bir kuralın olup olmadığı henüz net bir şekilde ortaya konmamıştır. Zira Eski Anadolu Türkçesinde kök ünlüsü *e-i* tercihi oldukça karışıktır. Bu konuda belirgin bir kuraldan söz etmek mümkün değildir (Gülsevin ve Boz, 2004: 96). Eserde de *i-e* tercihlerinin belirli bir kural çerçevesinde ortaya konduğu söylenemez. Zira aynı sözcüklerde bile kimi zaman *e*'li yazım, kimi zaman ise *i*'li yazımların tercih edildiği tespit edilmiştir. Harekeli olan eserde bu yazım farkının anlaşılmasının daha kolay olduğu göz önünde bulundurulduğunda eserden verilecek örneklerin *i-e* meselesinin daha iyi anlaşılmasına katkı sunacağı düşüncesindeyiz.

bilin 33a/19 - belin 33b/08

eşit (işit) 83a/10 - işitdim 26b/03

girü 43a/15 - gerü 48b/08

itdi 32a/08

irteki 39a/11

irmez 41b/10

irişüp 11b/02
virmedi 34a/09
gine 38a/03
dinilir 51a/13

2.2.1.1.2. ı-i Değişimi

Bu ünlü değişimi, eserde sık karşılaşılan bir ses olayı değildir. Eserdeki bir örnekte, Eski Türkçede *ı* sesi ile karşılanan bir ses, *i* sesi ile karşılanmıştır.

yaşıl > yeşil 23a/18

2.2.1.1.3. e-a Değişimi

Bu ünlü değişimi de eserin genelinde sadece bir örnekte tespit edilmiştir. Eserde tespit edilen örnekte, Eski Türkçedeki haliyle ince ünlü ile karşılanan ses, sözcüğün damak uyumunu bozmuştur. Eserde bu ince ünlülü sesin zamanla kalınlaşarak sözcüğü damak uyumuna soktuğu görülmüştür.

bedram > bayram 69a/08

2.2.1.1.4. e-ü Değişimi

Bu ünlü değişimi de eserde sadece bir örnekte tespit edilmiştir. Eserde tespit edilen örnekte düz-geniş ünlünün zamanla yuvarlak-dar ünlüye dönüştüğü görülmüştür.

bedük > büyük 75a/09

2.2.1.1.5. u-a Değişimi

Bu ünlü değişimi de eserde sadece bir örnekte tespit edilmiştir. Tespit edilen örnekte, Eski Türkçede sözcüğün yuvarlak-dar ünlüsünün düz-geniş ünlüye dönüştüğü görülmüştür.

bağırsuk > bağırsağ 25a/03

2.2.1.1.6. u-ı / i Değişimi

Bu ünlü değişimi eserde üç örnekte tespit edilmiştir. Eserde tespit edilen örneklerde, Eski Türkçede yuvarlak ünlü ile karşılanan sesin düz ünlü ile karşılandığı görülmüştür.

uşda > *işte* 30a/13

uşbu > *işbu* 31a/01

yulduz > *yıldız* 46b/17

2.2.1.1.7. ü-i Değişimi

Bu ünlü değişiminin ise eserde diğer ünlü değişimlerine nazaran daha fazla örneği tespit edilmiştir. Tespit edilen örneklerde Eski Türkçede yuvarlak ünlü ile karşılanan ünlülün eserde düz ünlüye dönüştüğü görülmüştür.

degül > *degil* 48a/03

büt- > *bit-* 9a/08

küntüz > *gündiz* 11b/15

köñül > *göñil* 11a/06

eksük > *eksik* 54a/04

kendü > *kendi* 59a/02

düz- > *diz-* 34a/04

2.2.1.2. Ünlü Uyumları

2.2.1.2.1. Damak Uyumu

Damak uyumu bilindiği üzere Türkçenin takip edilebilen bütün dönemlerinde, bazı istisnalar dışında, sağlam olarak işletilen bir uyumdur. Eserde de uyumu bozan bazı ekler dışında bu uyum tamdır. Eserde uyumun tam olduğunu gösteren bazı örnekler şunlardır:

uçmağa 1b/10, karındaşlarımız 4a/08, kendü 11a/02, olınan 14b/18, bunlar 15a/10, varlığını 16a/06, añlanan 17a/10, degildür 18a/05, kişünüñ 18b/05, yıkmaq 19a/02, oquması 20a/10, birercik 20b/07, ellerinden 21b/11, bilmeyenlere 23a/01, tarlalarına 23b/07, içertüleri 25b/02, içerseñ 26a/02, buyurmuşlardur 27a/15, şimdi 28b/05, kesüp 30b/08, kosalar 38a/13, döndermeyince 38a/18, dimenüñ 44b/05, işledüki 48b/01, saña 55a/17, işlemek 59b/07, itmekde 67a/11, aldadalar 71a/07, içinde 75a/10, tıyurlar 79b/03, körlerdür 81a/07, oynaduğın 85a/17, ideyin 90a/11, sevgülüdür 94a/08

Eserde *-ken* zarf-fiil ekinin tespit edilen bazı örneklerde damak uyumunu bozduğu görülmüştür.

tururken 18b/19, otururken 25a/10, korken 34a/04, oqurken 89b/07, tartarken 89b/10, oynarken 90a/01

Yardımcı fiilden zamanla şimdiki zaman ekine dönüşen *yoru-* ekinin de eserde tespit edilen bir örnekte damak uyumunu bozduğu görülmüştür.

ideyorur 65b/06

Eserde damak uyumunu bozan bir diğer ek de *+ki* aitlik ekidir.

Frengiständaki 12b/18

Türkiye Türkçesinde uyumu bozan eklerden biri olan isimden isim yapım eki *+daş*, eserde uyuma girmiştir.

karındaşı 71a/10, yoldaşı 2b/12

2.2.1.2.2. Dudak Uyumu

Yuvarlak ünlülü ekler, Eski Türkçeden beri Türk dilinde görülen eklerdir. Zira Eski Türkçe ve Orta Türkçe dönemlerinde dudak uyumu henüz kurallaşmış değildir (Savran, 2018: 90). Bu durum Eski Anadolu Türkçesi döneminde de devam etmiştir. Çünkü Eski Anadolu Türkçesi dönemi, bazı eklerin sürekli yuvarlak ünlülü bazılarının ise sürekli düz ünlülü olduğu devirdir (Gülsevin ve Boz, 2004: 94). Eski Anadolu Türkçesi döneminden sonra yazılmış olan eserde de dudak uyumunun

kurallaşması henüz gerçekleşmemiştir. Lakin Eski Anadolu Türkçesinden farklı olarak Eski Anadolu Türkçesi döneminde sürekli yuvarlak ya da sürekli düz olarak yazılan ünlülerin eserde hem yuvarlak hem de düz ünlülü şekillerine rastlanmıştır. Bu da eserde dudak uyumunun kurallaşması henüz gerçekleşmese de kurallaşma anlamında bir değişimin başladığının göstergesidir. Bunun yanında, Eski Anadolu Türkçesinde olduğu kadar olmasa da, bazı eklerde sürekli olarak yuvarlak ünlü kullanımı bazı eklerde ise sürekli düz ünlü kullanımı devam etmektedir. Ayrıca Eski Türkçeden beri yuvarlak ünlüsünü koruyan bazı sözcüklerin varlığı da eserde tespit edilmiştir.

2.2.1.2.2.1. Eklerde Yuvarlaklaşma

Eski Anadolu Türkçesi döneminde sürekli yuvarlak ünlü ile karşılanan bazı eklerin eserde hem yuvarlak hem de düz ünlü ile karşılandığı görülmüştür. Bu da dudak uyumunun eserin yazıldığı dönemde oluşmaya başladığını göstermektedir. Çoğunlukla yuvarlak ünlü ile karşılanmasına rağmen düz ünlü ile de karşılandığı örnekleri ihtiva eden ekler şunlardır:

-dUr / -dIr

Eski Anadolu Türkçesinde sürekli yuvarlak ünlü ile karşılanan fiilden fiil yapım eki olan bu ek, eserde dudak uyumunun yavaş yavaş oluşmasıyla birlikte eserin geneli itibariyle yuvarlak ünlüsünü korusa da tespit edilen çok az sayıdaki örnekte düz ünlülü şekilleri de görülmüştür. Bu da ekin bu dönemde dudak uyumuna girmeye başladığını göstermektedir.

Ekin yuvarlak ünlü ile karşılandığı örneklerden bazıları şunlardır:

geydüren 22b/06, kandurur 14a/07, öldürmek 6a/07, şatdurup 22b/08, uyandurup 23b/15, toldurup 66b/07

Ekin ünlüsünün yuvarlak ünlü ile karşılandığı örnekler dışında on örnekte ise düz ünlü ile karşılandığı görülmüştür.

yetiştirmekdür 10b/15, bildirmekdür 12a/05, itdirmek 22b/1, azdıрмаğ 28a/09, indirdi 34b/03, eydirüz 59b/19, bildirmeyeler 69a/07, işiddirdim 87b/03, kırkırdırmağ 91b/01, güldirse 91b/04

+II /+IU

Eserde sık kullanılan eklerden biri olan ve isimden isim yapma işlevinde kullanılan bu ekin ünlüsü çoğunlukla yuvarlak ünlü ile karşılanmıştır.

kanatlu 13b/8, tatlu 46b/16, dürlü 2a/18, bağılu 39a/14, adlu 45b/12, hayırludur 93b/15

Eserde geçen iki örnekte ise ekin düz ünlü ile karşılandığı tespit edilmiştir.

başlı 20b/13, kıymetli 65a/10

-sUnlAr / -sInlAr

Emir üçüncü çokluk şahıs eki olan bu ekin eserde hem düz ünlü ile hem de yuvarlak ünlü ile yazıldığı örnekler tespit edilmiştir.

bilsinler 41a/14, birlesünler 41a/15

-sUn /-sIn

Emir üçüncü teklik şahıs eki de eserin genelinde yuvarlak ünlü ile karşılanan eklerdendir. Lakin düz ünlü ile karşılandığı örnekler de mevcuttur.

olsun 50a/15, çeksün 14a/08, gelsün 16a/01, virmesün 25b/10, turmasın 30b/17

2.2.1.2.2.1.1. Daima Yuvarlak Ünlü ile Yazılan Ekler

-Uk+

Fiilden isim yapma eki olan bu ek eserde tespit edilen iki örnekte de yuvarlak ünlü ile karşılanmıştır.

buruğ 32b/16, artuğ 43b/18, 77b/16

+ArU

Günümüz Türkçesinde düz ünlülü şekillerinin de bulunduğu yön gösterme eki olan bu ek, eserde Eski Türkçe ve Eski Anadolu Türkçesinde olduğu gibi daima yuvarlak ünlü ile karşılanmıştır.

yuğaruda 58b/07, içerü 24a/06

-mUr

Eserin genelinde sadece bir örnekte tespit edilen fiilden isim yapma eki olan bu ek de yuvarlak ünlü ile karşılanan eklerden biridir.

yağmur 42a/03

-Up

Eserde en sık kullanılan zarf-fiil eki olan bu ek de sürekli olarak yuvarlak ünlü ile karşılanmıştır.

çalışup 2a/05, okuyup 2b/10, varup 30a/12, şovurup 30b/03, çalışup 42a/06, şanup 44b/09, çıkup 45a/07

+ImUz

Çokluk birinci şahıs iyelik ekinin ikinci ünlüsü de eserin genelinde yuvarlak ünlü ile karşılanmıştır.

‘aşrimuzda 3a/03, karındaşlarımız 4a/08, hālümüz 16a/16, hākimlerimize 23b/18

-gUn

Eserde sadece iki örnekte tespit edilen fiilden isim yapma eki olan bu ekin de ünlüsünün yuvarlak ünlü ile karşılandığı görülmüştür.

boğun 5a/12, yorğun 34a/18

-sU

Eserde sadece bir örnekte tespit edilen bu ek, fiilden isim yapma eki olup ünlüsü sadece yuvarlak ünlü ile karşılanmış olan eklerdendir.

yatsu 24a/05

-vÜz

Birinci çokluk şahıs eki olan bu ek, eserin genelinde ünlüsü sadece yuvarlak ünlü ile karşılanan eklerden biridir.

idevüz 61b/15, diyevüz 61b/17, söylersevüz 61b/18, görsevüz 62b/06

2.2.1.2.2.1.2. Fonetik Değişmeler Sonucu Meydana Gelen Yuvarlaklıklar

Bu tür yuvarlaklaşmaların çoğu Eski Türkçe döneminde özellikle son seste bulunan “g” sesinin Eski Anadolu Türkçesi döneminde erimesi neticesinde yanındaki düz ünlüyü yuvarlaklaştırması şeklinde gerçekleşmiştir. Eski Anadolu Türkçesi döneminde yuvarlaklaşan bu ünlüler aynı şekilde kendini muhafaza ederek eserde de yuvarlak ünlü ile karşılandığı görülmüştür.

kamuya 1b/12, taru 9a/09, tatlu 46b/16

2.2.1.2.2.1.3. Eski Türkçeden Beri Gelen Yuvarlak Ünlülü Kelimeler

Bazı sözcüklerde bulunan yuvarlak ünlülerin ise herhangi bir ses olayı neticesinde gerçekleşmediği, Eski Türkçeden gelen yuvarlak ünlülerini muhafaza ederek eserde kullanılmaya devam edildiği görülmüştür.

burunlarından 30b/02, otuz 33b/15, oturup 36b/01, demürden 40a/11, girü 43a/15, eyü 50b/03

2.2.1.2.2.2. Düz Ünlülü Ekler

Eserde dudak uyumunu bozan bir diğer ses olayı ise bazı eklerin ünlülerinin sürekli olarak düz ünlü ile karşılanmasıdır. Eski Anadolu Türkçesi döneminde sadece düz ünlü ile karşılanmasına rağmen eserde çoğunlukla düz ünlü ile karşılanırsa da yuvarlak ünlülü şekillerinin de bulunduğu bazı ekler tespit edilmiştir.

-dI / -dU

Bilinen geçmiş zaman eki olan bu ek de eserde çoğunlukla düz ünlü ile karşılanan eklerden biridir.

kıldıñ 34b/17, buyurdı 86a/13, gördim 24a/10, virdiñ 34b/18, oldı 61a/01

Eserde tespit edilen iki örnekte ise ekin yuvarlak ünlü ile karşılandığı görülmüştür.

itdüm 12b/05, gördüm 26b/04

+Im /+Um

Birinci teklik iyelik eki, eserin genelinde düz ünlü ile karşılanan eklerdendir.

hayâtım 95a/03, erimdür 34a/13, sırrım, mālımdan 90b/02

Eserde tespit edilen beş örnekte ise ekin yuvarlak ünlü ile karşılandığı görülmüştür.

oğlum 17a/19, kulum 65b/01, sözüm 25b/19, düşümde 26b/04, ömrüm 50b/16

+sIz / +sUz

Eserde isim soylu sözcüklere gelerek olumsuzluk anlamı katan ve isimden isim yapma eki olan bu ekin ünlüsü de bir örnek haricinde sürekli düz ünlü ile karşılanmıştır.

edebisiz 63b/09, imānsız 64b/11, ihsānsız 68b/13, dülgersiz 5b/10, hisābsız 11b/03

Eserde tespit edilen bir örnekte ise +sIz ekinin ünlüsünün yuvarlak ünlü ile yazıldığı görülmüştür.

şeksüz 38a/19

2.2.1.2.2.2.1. Daima Düz Ünlü İle Karşılanan Ekler

+CI

Eserin genelinde isimden isim yapma eki olan bu ek, sürekli olarak düz ünlü ile karşılanmıştır.

feryâdcı 32a/04, kıyumcı 69a/15, da‘vâcı 14b/14, yardımcı 21a/14

+dIn

Eski Türkçeden kalma ayrılma durum eki olan bu ekin ünlüsü de eserde ünlüsü sadece düz ünlü ile karşılanan eklerden biridir.

cümledin 36a/17, öñdin 52a/05

+(I-U)ncI

Sayı isimlerine gelerek sıra sayıları oluşturan ve isimden isim yapım eki olan bu ek de eserde sürekli düz ünlü ile karşılanan eklerdendir.

toğuzuncı 70b/04, altıncısı 8a/18, üçüncü 6b/05, ikinci 6b/05, dördüncü 6b/06, beşinci 6b/06

-sIn

İkinci teklik şahıs eki olan bu ekin ünlüsü de eserin genelinde düz ünlü ile karşılanmıştır.

olursın 27a/10, bilürsün 30a/08, göresün 32a/13, unutmazsın 35a/08, dutasın 37b/04

-mİş

Öğrenilen geçmiş zaman eki olan bu ekin ünlüsü de eserin genelinde sürekli düz ünlü ile karşılanmıştır.

yağmışlar 32a/19, āzārlamışlar 32b/13 kırkırdımışsın 91b/02, buyurmuş 31a/04, olmuşsın 91b/03, unutmuş 32b/18

+(s)I

Üçüncü teklik şahıs iyelik eki olan bu ek de eserin genelinde düz ünlü ile karşılanan eklerden biridir.

'ömri 83b/07, vücūdı 10a/07, yapıçısı 62b/08, döşeyicisi 62b/10

+(y)I

İsmin belirtme durum ekini karşılayan bu ek de eserde sürekli düz ünlü ile karşılanmıştır.

cāzūyı 33b/04, tahtayı 34a/04, şifāyı 59b/01

+cIk

İsimden isim yapma eki olan bu ek de eserde sürekli düz ünlü ile karşılanan eklerden biridir.

azacıķ 86a/12, kısacıķ 89b/03

-gII

İkinci teklik şahıs emir eki olan bu ek, eserde sürekli olarak düz ünlü ile karşılanmıştır.

dutğıl 1b/03, olğıl 2a/01, añlağıl 56b/18

Eserde yukarıda verilen ekler dışında iki edatın son seste yer alan ünlülerinin de sürekli düz ünlü ile karşılandığı görülmüştür.

mI

Ardından geldiği sözcüğe soru anlamı katan soru edatının ünlüsü de eserde sürekli düz ünlü ile karşılanmıştır.

dimiş mi 66b/18, cennete mi ve cehenneme mi 85a/15

çünkü

Eserde *çünkü* edatında bulunan son ses sürekli olarak düz ünlü ile karşılanmıştır.

çünkü 15a/05, 42b/19, 61b/14, 74a/11, 87a/14

2.2.2. Ünsüzler

2.2.2.1. Ünsüz Değişmeleri

2.2.2.1.1. t > d Değişimi

Eski Türkçede ince ve kalın sıradan birçok kelimenin başında “t” vardır. Bu ses Eski Türkçe devresinin sonunda “d” haline dönüşmeye başlamıştır. Ancak bu dönüşümün seyri net değildir (Yelten, 2009: 85). Zira Eski Türkçede değişime başlayan bu sesin Eski Türkçe döneminden yüzyıllar sonra yazılmış olan eserde bile tutarlı bir şekilde değişimini gerçekleştirmediği görülmektedir. Hatta eserde tespit edilen örneklerden birinde aynı kelimedede bile bu sesin hem “t” ile hem de “d” ile yazıldığı görülmüştür.

dutmağ 13a/12 - tutmağ 6b/06

Eski Türkçede “t” sesiyle karşılanmasına rağmen Mebhas-ı İmân’da “d” sesiyle karşılanan sözcükler:

dülbendinde 11b/14, dükenir 51a/10, depesine 46a/18, depmeden 54a/14, degin 12a/12, dağı 2a/10, dâne 24a/17, degil 4b/17, derde 25b/07, donadır 32b/08, dördinci 36b/14, dürlü 2a/18, düzeldüp 46a/12, dükeli 23a/06, deriler 47a/09, demürden 40a/11, deñlü 41a/03, develer 47a/07, dükenmez 47a/10, diri 10a/17

Hem Eski Türkçede hem de Mebhas-ı İmân’da “t” sesiyle karşılanan sözcükler:

tolmuşdur 2a/12, toğrı 3b/1, tağlardan 8a/10, taru 9a/09, tuyurdı 15a/13, tağanup 15b/17, tobtolu 20b/08, toköz 21a/15, taşra 23b/09, turup 25a/11, tağılınca 33a/16, tolanup 34b/03, tuyulmaz 40b/13, tamla 42a/02, turmaların 43b/14, toymağı 43b/16, tağıdur 45a/03, toğmuşdur 45b/08, tayranup 56b/18, tolamalar 65a/06, taşdan 65a/10,

toğrarlar 67a/18, tuyğurmazlar 72a/04, toksan 84a/13, tarlık 90b/15, taatını 91a/11, tar 94a/19

2.2.2.1.2. k > g Değişimi

Bu ses değişikliği kelime başında Eski Türkçe ile Batı Türkçesi arasında görülen bir değişikliktir (Ergin, 2009: 88). Eski Türkçede “k” ünsüzüyle ile Batı Türkçesine ait Mebhas-ı İmân’da ise “g” ünsüzü ile karşılanan bazı sözcükler şunlardır:

günine 11a/15, gelmeye 11b/11, gemi 34a/06, gerek 21a/10, geydüren 22b/06, gibi 24b/13, gündüz 37a/18, gice 47b/08, giderür 37b/19, girü 43a/15, gitmelerin 43b/14, gizleyüp 64b/09, göçmişdür 45b/09, gönüllerinde 47a/14, görmekdür 50b/03, göre 56b/01, gösterenlerden 63a/13, gözleri 67b/06, gümüşden 68a/07, güneş 79b/06, gücdür 91a/02

2.2.2.1.3. k > ħ Değişimi

Günümüz Türkçesinde *h* ünsüzü ile karşılanan bazı seslerin eserde *k* ünsüzüyle karşılandığı görülmüştür.

kanı 98b/06, kanķısındandır 2b/01

Mebhas-ı İmân’da tespit edilen bir sözcüğün iç sesinde bulunan ünsüzün farklı varaklarda hem *k* ile hem de *ħ* ile karşılandığı görülmüştür.

yohsa 28a/03, yoksa 39a/10

Mebhas-ı İmân’da iç seste tespit edilen iki örnekte ise *k* ünsüzü yerine *ħ* ünsüzü ile yazım görülmüştür.

aħşamda 48b/15, dahı 62b/16

2.2.2.1.4. ğ > v Değişimi

ğ-v değişimi yuvarlaklaşmanın ortaya çıkarmış olduğu bir hadisedir ve Batı Türkçesinden önce de yani Eski Türkçede de görülür (Ergin, 2009: 88). Eserde bu ses olayı sadece üç örnekte tespit edilmiştir.

şoğuk > şovuk 23b/04, koğcılık > kovcılık 87a/12, koğ- > kovup 15a/03

2.2.2.1.5. g > y Değişimi

Eserde imlâ bütünlüğünün olmadığını gösteren ses değişimlerinden biri de bu ses değişimidir. Zira eserde tespit edilen örneklerden birinde aynı varak içinde bile ön sesteki *g* sesinin hem kendini muhafaza ettiği hem de değişerek yerini *y* sesine bıraktığı örnekler görülmüştür.

gine 38a/03, yine 38a/12

2.2.2.1.6. b > p Değişimi

Eski Anadolu Türkçesinde bazı kelimelerde *b*'ler Eski Türkçede olduğu gibi *b* şeklini devam ettirmektedir. Bu kelimeler günümüz Türkçesinde olduğu gibi *p*'ye dönmemiştir (Özkan, 1995: 99). Eserde de tespit edilen iki örnekte henüz bu sesin *p* sesine dönüşmediği görülmektedir.

barmaqlarından 45b/14, yabrak 42a/04

Türkçe sözcüklerde *b* sesinin *p* sesine dönüşmesi şeklinde gerçekleşen bu gelişme tarihî devirler içinde düzenli olmamak kaydıyla devam edegelmiştir (Duman, 1995: 114). Eserde tespit edilen iki örnekte ise aynı sözcüklerin hem *b* ile hem de *p* ile yazıldığı görülmüştür. Bu da eserde de gelişimin halen bir düzen dahilinde gerçekleşmediğini göstermektedir.

kabu 82a/18, kapularında 14a/19

bâdişâhımız 21b/16, pâdişahına 21b/19

2.2.2.1.7. b > v Değişimi

Eski Türkçede bazı sözcüklerin ön seslerindeki *b* sesi eserde *v* sesiyle karşılanmıştır.

bar > var 33b/14, bar- > var- 47a/02, bir- > virmekdür 50b/06

Ön seste meydana gelen bu değişiklik dışında bir örnekte son seste de *b* sesinin *v* sesine dönüştüğü görülmüştür.

eb > ev 90a/08

2.2.2.1.8. d > y Değişmesi

Türkçenin tarihî gelişmesinde ve şivelerin ayrılmasında çok önemli bir yeri olan bu değişiklik Eski Türkçenin sonlarında olmuş, *d*'ler önce peltek *z*'ye, sonra *v* ve *z*'ye çevrilmiştir. Batı Türkçesinde bu ses *y* sesine dönüşmüştür (Ergin, 2009: 93). Batı Türkçesine ait olan eserde bu ses değişiminin gerçekleştiği bazı sözcükler şunlardır:

adruk > ayrık 7a/03, edgü > eyü 29a/05, kudı > kuyı 69b/13, adak > ayağı 69b/16, bıdık > bıyık 91b/01, bedük > büyük 33a/17

2.2.2.2. Ünsüz Uyumu

Eski Anadolu Türkçesinde ünsüz uyumu yoktur. Bunun önemli sebeplerinden birisi bazı ünsüzlerin sürekli ötümlü olmasıdır (Gülsevin ve Boz, 2004: 96). Mebhas-ı İmân'da da Eski Anadolu Türkçesinde olduğu gibi ünsüz uyumu yoktur. Eserde özellikle bazı eklerin ünsüzlerinin sürekli ötümlü olması bu uyumu bozan durumlardan biridir. Zira bu ekler, ötümsüz ünsüzle başlayan bir sözcüğün kök ya da gövdesine eklenmesi durumunda, sözcükteki diğer ünsüzle uyuma girmeden yani ötümlü hallerini muhafaza ederek eklendikleri sözcüğün uyumunu bozar.

İsmin bulunma durumunu karşılayan *+dA* ekinin ünsüzü daima ötümlü ünsüzdür. Bu da uyumun bazı sözcüklerde bu ekten dolayı bozulmasına sebep olmuştur.

şoqağda 22b/03, yürekde 30a/02, artda 44a/07, gökde 44a/08, yüksekde 62b/08, çölmekde 89b/12, karañulıkda 81a/09

İsmin ayrılma durumunu karşılayan *+dAn* ekinin ünsüzü de daima ötümlü ünsüzdür. Ekin bu durumu bulunma durumu ekinde olduğu gibi eserdeki bazı sözcüklerin ünsüz uyumunu bozduğu görülmüştür.

kırkıdan 3a/13, toprağdan 19b/02, etden 41b/18, kulağdan 42a/10, balçığdan 45b/03, açlığdan 89b/15

Bilinen geçmiş zaman eki *-di* ekinin de ünsüzü daima ötümlü ünsüzdür. Bu durum da ünsüz uyumunun bozulmasına sebep olmuştur.

tutdı 32a/13, gitdi 34a/13, eyitdi 69b/09, itdi 95b/01, ıstıdı 95b/09, şağaltdı 95b/17

Fiilden fiil yapma eki *-dUr* ekinin ünsüzü de sürekli ötümlü yazılan ünsüzlerdendir. Ünsüz uyumunu bozan bazı kullanımları şunlardır:

itdirmek 22b/11, şatdurup 22b/08

Bildirme eki *+dUr* ve *+dUrUr* ekleri de ünsüz olarak sürekli ötümlü ünsüz ile karşılanan eklerdendir. Bu eklerin eklendikleri sözcüklerde ünsüz uyumuna aykırı bazı kullanımları şunlardır:

yoğkdurur 1b/16, toğmışdur 55a/16, almışdur 66b/06, itmekdür 75a/03, çokdur 86a/12, yoğkdur 90b/14

2.2.3. Ses Olayları

2.2.3.1. Ötümlüleşme

Bir diğer ismi tonlulaşma da olan bu ses olayı, ünsüzlerin boğumlanması sırasında, ciğerlerden gelen havaya ses tellerinin titreşerek ton vermesi, ünsüzlerin tonluluk niteliği kazanması hadisesidir (Korkmaz, 1992: 151). Bu ses olayı ilk yazılı metinlerden itibaren takip edilebilen bir ses olayıdır (Karaca, 2016: 371). Eski Türkçede ötümsüz ünsüzle karşılanmasına rağmen Mebhas-ı İmân'da ötümlüleşme hadisesi geçiren bazı sözcükler şunlardır:

dağı 2b/02, dükeli 23a/06, dâne 24a/17, debreşüp 29b/12, degin 45a/19, demürden 40a/11, derleseler 46a/17, dutup 85b/11, ağaclar 23b/06, birkaç 8/02, bişürüp 31b/09, yabraklar 23b/01, ardıc 33b/04, gice 3b/06

2.2.3.2. Ünlü Türemesi

Bu ses olayı daha çok Türkçeye giren yabancı kökenli sözcüklerde gerçekleşen bir ses olayıdır. Eserimizde ön seste örnekleri tespit edilmeyen bu ses olayı, daha çok

Arapça kökenli yanyana iki ünsüz barındıran sözcüklerde araya bir ünlü eklenmesi şeklinde gerçekleşmiştir.

şabr > şabır 33a/16, hayr > hayır 38b/06, 'aql > 'aql 41b/10, fikr > fikir 6a/10, emr > emir 7b/13, Mısr > Mışıra 22a/13, 'ilm > 'ilimler 51b/09, aşl > aşıl 63a/02, şehr > şehirde 78b/01

Türkçe kelimelere küçültme sıfatı yapan *-cUk* eki getirilince eklerden önce ünlü türemesi olur (Yelten, 2009: 80). Eserde *-cIk* ekinden kaynaklı olarak oluşan ünlü türemesi bir örnekte tespit edilmiştir.

azcık > azacıık 86a/12

2.2.3.3. Ünlü Düşmesi

Eserde en sık karşılaşılan ses olaylarından biri ünlü düşmesi olayıdır. Eserde tespit edilen örneklerde ses olayının ekleşme sırasında gerçekleştiği görülmüştür.

ağız > ağzına 98a/09, üzere > üzre 97b/17, ayır-ık > ayırık 7a/03, boyun-ın> boynın 16b/14, eyitdür > eydür 17b/07, gönüline > gönline 42a/01, burunı > burnı 64a/05, beñizi > beñzi 32b/16

Eserde tespit edilen bazı örneklerde ise ek-fiilin eklendiği sözcükle bitişik yazılarak düştüğü görülmüştür.

giderken 68a/12, bilürken 82a/04, olinmişdi 24b/17, itmişdi 8b/10, alurlardı 33b/19, olursa 36a/12, bulnursañ 2b/04

Eserde için edatının kendinden önceki sözcükle bitişik yazıldığı durumlarda ön sesindeki *i* ünlüsünün düştüğü görülmüştür. Bunun sebebi eklendiği sözcükteki son sesin *i* ünlüsüyle bitmesidir.

itdügi-çün 5a/08, olmaduğı-çün 10a/10, geldiği-çün 25a/16

2.2.3.4. Hece Düşmesi

Kelime içinde benzer ya da eş hecelerin yan yana gelmesi durumunda bu hecelerden birinin düşmesi olayıdır (Şahin, 2015: 45). Mebhas-ı İmân'da tespit edilen hece düşmesi örnekleri şunlardır:

oldurur > oldur 72b/09, karındaş > kardaş 23a/11, tatıglıg > tatlu 46b/16

2.2.3.5. Birleşme

Bu ses olayı eserde sürekli beraber kullanılan iki sözcükten birinin ünsüzle bitip diğerinin ünlü ile başlaması neticesinde iki sözcüğün birleşerek tek sözcük olarak kullanılması şeklinde gerçekleşmiştir.

kim erse > kim ise > kimse 79b/04, tag ol > değil 48a/03, oş bu > işbu 31a/01, uş imdi > şimdi 95a/15, uş ol > şol 98a/16, sekiz on > seksen 2a/07, yalñ öz > yalñız 44b/05

2.2.3.6. Ünsüz Düşmesi

Eski Anadolu Türkçesi döneminde ek ve hece başındaki ünsüzlerin eriyip kaybolmaları dışında ünsüz düşmesi örnekleri seyrek (Yelten, 2009: 89). Lakin düşen bu ünsüzlerden *l* ve *r* daha çok hece sonlarında düşme eğilimi göstermektedir (Duman, 1995: 24). Eserimizde de ünsüz düşmesi örnekleri Eski Anadolu Türkçesinde olduğu gibi seyrek.

bol- > olmak 56b/01, bolay ki > ola ki 67a/08, keltür- > getirüp 69b/14, oltur- > oturup 76a/13

Türkiye Türkçesinde damak ünsüzü *k* sesiyle biten sözcüklere yine sonunda aynı sesin bulunduğu bir ses öbeği eklendiğinde sözcüğün sonundaki *k* düşer (Özkırımlı, 2001: 86). Eserde de bu şekilde ünsüz düşmesi iki örnekte tespit edilmiştir.

küçücükden 14a/16, büyücek 80b/12

2.2.3.7. Ünsüz İkizleşmesi

Az sayıda Türkçe sözcükte söz içinde yer alan ünsüzler tarihsel süreç içerisinde çeşitli nedenlerle ikizleşmiştir (Demir ve Yılmaz, 2014: 165). Mebhas-ı İmân'da bu ses olayı iki örnekte tespit edilmiştir. Tespit edilen örneklerde bu ses olayı, son sesteki *g* ünsüzünün erimesi neticesinde iç sesteki ünsüzün ikizleşmesi şeklinde gerçekleşmiştir.

aşığ > aşşı 31a/02, 91a/06, elig > elli 70b/03

2.2.3.8. İkiz Ünsüzlerin Tekleşmesi

Tek heceli ve ikiz ünlü ile biten Arapça kelimelerde sondaki ikiz ünsüzlerden biri düşerek tek ünsüz haline gelir (Aydeniz, 2008: 685). Eserde tek heceli olup kökünde ikiz ünsüz barındırmasına rağmen sonradan bu ikiz ünsüzün tekleşmesi ses olayına tespit edilen örnekler şunlardır:

şerr > şer 8b/08, tıbb > tıb 19a/16, hakk > hak 20b/16, zann > zan 20b/18, hinnā > kinnā 53a/10

Eserde tespit edilen örneklerden birinde ise Eski Türkçedeki bir sözcüğün iç sesinde bulunan ikiz ünsüzlerden birinin düşmesi şeklinde gerçekleşmiştir.

ullug > ulu 19a/12

2.2.3.9. Yutulma

Bu ses olayında da çoğunlukla *g* sesinin kaybolması söz konusudur. Ancak buradaki fark düşen ünsüzün kaybolurken ünlüde herhangi bir değişikliğe yol açmamasıdır (Şahin, 2015: 47). Bu ses olayı eserde sadece bir örnekte tespit edilmiştir. Tespit edilen örnekte, Eski Türkçe döneminde iç seste bulunan *g* sesinin eserde kaybolması şeklinde gerçekleşmiştir.

edgü > eyü 96a/01

2.2.3.10. Göçüşme

Türkiye Türkçesinde daha çok ağızlarda meydana gelen bu ses olayı yan yana bulunan ünsüzlerin yer değiştirmesi şeklinde gerçekleşir. Eserde bu ses olayının gerçekleştiği bir örnek tespit edilmiştir.

çömlək > çölmekde 89b/12

2.2.3.11. Geçişme

Eserde, sürekli beraber kullanılan iki sözcükten birinin ünlü ile bitip diğerinin ünlü ile başlamasından dolayı bu iki sözcüğün birleşerek tek sözcük haline geldiği görülmüştür.

şu ile > şöyle 53a/13, bu ile > böyle 52b/04, ne için > niçün 81b/17, ne eyler > neyler 5a/19, kendi özin > kendüzin 25a/07, ne ola > n'ola 71b/08

2.2.3.12. Ünsüz Kaynaşması

Eski Türkçe döneminden sonra takip edilen *n* ve *g* sesleri arasında görülen bu kaynaşma Eski Anadolu Türkçesi döneminde de devam etmiştir (Şahin, 2015: 47). Mebhas-ı İmân'da da Eski Türkçedeki *n* ve *g* sesinin yerini *ñ* sesine bıraktığı örnekler vardır.

senge > saña 24a/08, anga > aña 28b/05, yanga > yaña 37b/04

n ve *g* seslerinin kaynaşması dışında Eski Türkçede bazı sözcüklerde bir arada kullanılan bazı seslerin de zamanla kaynaştığı görülür.

yaşsil > yeşil 23a/18, kızsıl > kızıl 23a/18

2.3. ŞEKİL BİLGİSİ

2.3.1. İsim

2.3.1.1. İsim İşletme Ekleri

Günümüz Türkçesinde çekim ekleri olarak da ifade edilen bu tür ekler, yanına geldiği kelime kök veya gövdesininin türünü değiştirmez. Ayrıca kullanıldıkları cümle içerisinde kelimeler arasında anlam ilgisi kurar ve bu eklerden bazıları cümlenin öğelerini belirler, değiştirirler (Aydeniz, 2008: 699). Eserde bu ekler; çokluk, iyelik ve durum ekleri başlığı altında incelenmiştir.

2.3.1.1.1. Çokluk Ekleri

Eserde en sık kullanılan eklerden biri olan çokluk eki, diğer ad çekim eklerinden farklı olarak eklendiği adı diğer sözlerle ilişkiye sokmaz. Diğer bir deyişle, çokluk ekinin birbirinden bağımsız sözler arasında ilişki kurma işlevi yoktur (Karaağaç, 2013: 325). Çokluk eki *+lAr*, Türkçenin her döneminde kullanılmış eklerden biridir. Karahanlı Türkçesi döneminde *+lAr* ekinin yanında *+lA* çokluk kavramı ifade eden bir ek de bulunmaktadır. Harezmi Türkçesinde de çokluk kavramı *+lAr* ekiyle sağlanmıştır. Karahanlı döneminde görülen *+lA* çokluk kavramı ekine, bu dönem metinlerinde rastlanmamaktadır (Kalsın, 2013: 20). Çokluk eki Türkçenin her döneminde olduğu gibi eserin yazıldığı dönemde de *+lAr* eki ile karşılanmıştır. Eserde en sık kullanılan eklerden biri olan çokluk ekinin eklendiği bazı sözcükler şunlardır:

küfürlerden 87a/16, kediler 13b/18, 'ibâdetler ve tã'atlar 14a/06, analar ve babalar 14b/04, ağaçlar 23b/06, âyetler 36b/17, kitâblardur 45a/10, ayaklar 56b/18

Günümüz Türkçesinde sayılardan sonra çokluk eki kullanılmamasına rağmen eserde tespit edilen bir örnekte sayı isimlerinden sonra çokluk ekinin kullanıldığı görülmüştür.

iki yüz biñ peygamberler 61b/12

Eski Türkçede kullanılan *+An* ve *+z* çokluk ekleri, Eski Anadolu Türkçesi döneminde işlevliğini yitirerek sadece donmuş bir ek olarak bir iki kelimedede

kalıplaşmış olarak kullanılır (Şahin, 2015: 48). Eski Anadolu Türkçesinde, Eski Türkçeden gelen bu eklerle kalıplaşarak çokluk ifade eden kelimelerin kendini aynı şekilde muhafaza ederek eserde de kullanıldığı tespit edilmiştir.

dizden 65a/08, dizine 46a/17, gözlerin 54a/09, gözine 67a/15, oğlan 91b/18

Eserde çokluk ekinin kullanıldığı bu örneklerin yanı sıra yine Eski Türkçe döneminde çokluk vazifesi gören *+t* ekinin de eklendiği sözcükle kalıplaşarak çokluk ifade ettiği bir örnek tespit edilmiştir.

kanat 13a/08

Eserde Türkçe kökenli çokluk eklerinin yanında Arapça çokluk eklerinin de Türkçe olmayan, alıntı sözcüklerde, kullanıldığı tespit edilmiştir.

i'tikādāt 2a/11, kelimāt 76a/16, vācibāt 81b/10

2.3.1.1.2. İyelik Ekleri

İyelik ekleri adlara ve ad soylu sözcüklere kişi kavramı veren eklerdir. Bu ekler biçim ve işlev açısından Eski Türkçe döneminden itibaren büyük bir değişim ve gelişime uğramamıştır (Kalsın, 2013: 20). İyelik eklerinin Eski Türkçeden günümüz Türkçesine gelene kadar ses bakımından tek farkı, ikinci şahıslardaki sesin diş değil, damak *ñ*'si olmasıdır (Ercilasun, 2012: 180). İkinci şahıs iyelik ekleri, Klasik Osmanlı Türkçesinde yazılmış eserde de ekin ünsüzü diş *n*'si yerine damak *ñ*'si ile karşılanmıştır. Bunun yanında eserde iyelik eklerinin düzlük yuvarlaklık uyumu açısından da henüz bir uyumundan söz edilemez. Eserde kullanılan iyelik ekleri karşıladıkları şahıslar dikkate alınarak altı alt katagoride verilmiştir.

1. Teklik Şahıs: +Im / +Um

Eserde birinci teklik şahıs iyelik ekinin ünlüsü, metnin genelinde çoğunluğa düz ünlü ile karşılanmıştır.

birliğimi 16a/06, günāhlarım 34a/01, hayātım 95a/03, erimdür 34a/13, sırrım 68b/06

Eserde birinci teklik şahıs iyelik ekinin yuvarlak ünlü ile karşılandığı örnekler de tespit edilmiştir.

sözüm 25b/19, düşümdede 26b/04, rabbümdür 55b/02

2. Teklik Şahıs: +İñ / +Uñ

Eserde ikinci teklik şahıs iyelik ekinin ünlüsünün birinci şahıs iyelik eki gibi hem düz hem de yuvarlak ünlülü kullanımı tespit edilmiştir. Günümüz Türkçesinden farklı olarak da diş *n*'si yerine damak *ñ*'si kullanılmış olmasıdır.

sükütñ 15b/03, eriniñ 34a/13, 'aklıñ 35a/09, 'ömrüñ 77b/16, gözüñ 83a/14

3. Teklik Şahıs: +(s)I

Eserde üçüncü teklik şahıs iyelik ekinin ünlüsü istisnasız sürekli düz ünlü ile karşılanmıştır.

boyuncığı 32b/06, dimāğını 32b/17, 'ömrinüñ 77a/01, 'ömri 83b/07, vücūdı 10a/07, yapıcısı 62b/08, döşeyicisi 62b/10, ba 'zısı 68b/19

Türkçede istisna bir kullanım olsa da bazen üçüncü kişi iyelik eki eklendiği sözcükte iyelik eki işlevini yitirip eklendiği kelime ile kalıplaşarak taban haline gelir. Bu durumdaki sözcüklere bazen tekrardan bir tane daha üçüncü teklik kişi iyelik eki gelir (Gülsevin ve Boz, 2004: 139). İyelik eki yığılması olarak ifade edilen bu durum eserde bir sözcükte tespit edilmiştir.

biri-si 2a/08

1. Çokluk Şahıs: +ImUz

Eserde birinci çokluk şahıs iyelik ekinin çoğunlukla ilk ünlüsü düz ünlü iken ikinci ünlüsü ise daima yuvarlaktır. Ekin zikredilen şekil dışında kullanımı tespit edilmemiştir.

mezhebimüzdür 3b/05, karındaşlarımız 4a/08, hālimüz 16a/16, hākimlerimiz 19b/12, peygamberimüziñ 46b/15

2. Çokluk Şahıs: +İñİz / +UñUz

Eserde ikinci çokluk şahıs iyelik ekinin ünlüsü ikinci teklik şahıs iyelik ekinin ünlüsü gibi hem düz hem de yuvarlak olabilmektedir. Bunun yanında ekin ünsüzü de yine diş *n*'si yerine damak *ñ*'si ile karşılanmıştır.

tā'atuñuz 42b/09, nefesiñiz 41a/01, ilāhıñız 55a/12, şeyhiñize 80b/15, 'ömürıñizde 67b/09

3. Çokluk Şahıs: +IArI

Eserde üçüncü çokluk şahıs iyelik ekinin ünlüsü üçüncü teklik şahıs iyelik eki gibi daima düz ünlü ile karşılanmıştır.

oğulları 73a/05, mezheblerin 75b/06, mábeynlerinde 69a/13, erleri-le 69a/18, kalblerine 79a/12

2.3.1.1.3. Durum Ekleri

İsimler kök ya da gövde halinde başka kelimelerle ilişki kurabilmek ve dilin işleyişini sağlayabilmek için durum eklerini kullanırlar. Bunlar hem kapsam hem de çeşit açısından en kapsamlı olan eklerdir (Şahin, 2015: 49). Eserde kullanılan durum ekleri ve bu durum eklerinin işlevleri, şu başlıklar altında örneklerle verilmiştir.

2.3.1.1.3.1. Yalın (Belirsiz) Durumu

Bu durum, adın hiçbir çekim eki almamış ve nesne görevi yüklenmemiş durumudur (Korkmaz, 2007: 23). Bir ismin eksiz tabanı, hem yalın hal hem de belirsiz hal olarak vazife görür (Gabain, 1988: 63). Eserde çok sayıda ismin yalın (belirsiz) durumuna örnek mevcuttur.

mezheb 39a/01, kitāb 39b/14, cehennem 3b/16, kalb 31b/16, duhān 26a/02, oğlan 66a/17, yumurta 94a/03, kuş 13b/17, kedi 99a/08, yol 19a/12, külünk 19a/03, ev 32a/15, beden 32b/11

2.3.1.1.3.2. Tamlayan Eki

Eklendiği adla başka bir ad arasında ilgi bağı kuran ad durumudur (Korkmaz, 2007: 23). Tamlayan eki diğer durum ekleri içinde farklı bir yer tutmaktadır. Çünkü bu ek isimlere gelerek eklendiği ismi diğerleri gibi bir fiile değil bir isme bağlamaktadır (Şahin, 2015: 50). Bu ek, Eski Türkçede ünsüzle biten sözcüklerden sonra *+İñ*, ünlü ile biten sözcüklerden sonra ise *+nİñ* biçimindedir (Ercilasun, 2012: 181). Eski Anadolu Türkçesinde bu ek, *+(n)Uñ* şeklindedir (Türk, Doğan ve Şerifoğlu, 2011: 22). Eserde ise tamlayan eki, Eski Anadolu Türkçesinde olduğu gibi *+(n)Uñ / +(n)İñ* şeklindedir. Eserde tamlayan ekinin ünlüsü Eski Anadolu Türkçesinden farklı olarak hem düz hem de yuvarlak ünlü ile karşılanmıştır.

kitāblaruñ isimlerin 2b/15, dünyānuñ kadri 11a/04, Tañrınuñ adıdur 19a/11, nūruñ etrāfi 79b/07, nemāzuñ şerā'itlerin 81b/11, yatsunuñ soñ sünnetin 53b/07, risāleleriñ ba'zısından 12b/03, faşılıñ evvelinden 32a/08

2.3.1.1.3.3. Belirtme Durumu

Cümlede, geçişli fiilin etkisi altında kalan adın içinde bulunduğu durumdur (Korkmaz, 2007: 24). Bu ek Eski Türkçede iyelik eki almamış isimlerden sonra *+(X)g*, iyelik eklerinden sonra *+(I)n*, işaret ve şahıs zamirlerinden sonra ise *+nI* biçiminde kullanılmıştır (Ercilasun, 2012: 181). Eski Anadolu Türkçesi döneminde ise *+(y)I* ve *+n* biçiminde kullanılmıştır (Türk, Doğan ve Şerifoğlu, 2011: 22). Eserde de belirtme durumu, Eski Anadolu Türkçesinde olduğu gibi *+(y)I* ve *+n* ekleriyle karşılanmıştır. Eserde belirtme durum ekinin ünlüsü daima düz ünlüdür.

şarābı 71b/19, ābdesti 73a/02, emrin 16b/03, cevāzı 20a/14, kelimesin 32a/06, mecāzı 37a/08, ağacı 43a/14, kumaşı 15b/13, guruşı 15b/14, cāzūyı 33b/04, tahtayı 34a/04, ölmesin 36b/08, şifāyı 59b/01, nisāyı 62a/11, tã'ifeyi 62a/18, zināyı 70a/15, ulemāyı 70b/04

Belirtme durum eki, eserde tespit edilen örneklerden ikisinde işlev değişikliğine uğrayarak yönelme durum eki işlevinde kullanılmıştır.

ammā Ehl-i Sünnet ve Cemā'at bunuñ cümlesini harāmdur derler 62a/06

eger bunları lāzım degildir derseñ ne ‘üzubillāhi te ‘ālā kāfirsın 85a/03

2.3.1.1.3.4. Yönelme Durumu

Kelime gruplarında ve cümlede, adı fiile yönelme ve yaklaşma işlevi ile bağlayan durumdur (Korkmaz, 2007: 24). Köktürkçede yönelme hâli eki *+kA* biçimindedir (Ercilasun, 2012: 181). Fakat nadiren de olsa *+A* ve *+yA* şekli de mevcuttur (Gabain, 1988: 63). Eski Türkçede, birinci ve ikinci teklik şahıs zamirlerindeki *baña* (*bangā*) ve *saña* (*sangā*) şeklindeki yönelme hal eki kullanımı ekin bünyesinde *g* seslerinin olduğunu gösterir (Öztürk, 2017: 64). Eski Anadolu Türkçesinde ise sadece *+(y)A* biçimindedir (Türk, Doğan ve Şerifoğlu, 2011: 22). Eserde de bu ek, Eski Anadolu Türkçesinde olduğu gibi *+(y)A* şeklindedir.

nesneye 10a/12, mü’minlere 12a/15, ‘azāba 15b/05, mü’mine 15b/09, Tevrāta 25a/13, marāza 29a/12, bedene 29a/17, şifāta 40a/03, mi ‘rāca 44a/15, pādişāha 52a/16, tābuta 53a/02, puta 55b/09, imāma 60b/05, halka 62a/12, ata 67b/16, konıga 68b/08, üstāza 68b/09, hātūna 69b/04, baña 69b/09, kavma 69b/18, halāşa 71b/11, kula 74a/02, ‘ulemāya 74b/01, dünyāya 75a/06, cihete 90b/08

Eserde tespit edilen örneklerden birinde yönelme ekinin kendi işlevi dışında araç durumu işlevinde de kullanıldığı görülmüştür.

açup cāzū olanı āteşe yaqarlar imiş 30b/05

Eserde tespit edilen başka örneklerde ise yönelme ekinin belirtme durum eki işlevinde de kullanıldığı görülmüştür.

eger bu toköz şifāta ve hūya tahşil idüp ele getürdiñ ise her birisi altundan birer zencirdür 40a/03

bunda olan kızib ve bühtānı añlamayup ve bu sözüñ ma ‘nāsına düşünmeyüp 75a/18

tevbeye ögret diliñi 31a/03

2.3.1.1.3.5. Bulunma Durumu

Fiiideki oluş ve kılışın yerini bildiren durumdur (Korkmaz, 2007: 24). Bu ek Eski Türkçeden günümüze kadar kendini aynı Şekilde muhafaza ederek gelen eklerden biridir. Köktürkçede bulunma hali eki +DA, aynı zamanda çıkma hali için de kullanılmıştır. Uygurcada da bu duruma örnek sayılabilecek çok sayıda örnek vardır (Ercilasun, 2012: 277). Eski Anadolu Türkçesi döneminde de değişik fonksiyonları karşılayan bu ek, +dA biçimindedir (Şahin, 2015: 51). Eserde de bu ek, Eski Anadolu Türkçesinde olduğu gibi +dA Őeklinindedir. Eserde ekin ünsüzü daima tmldr. Ekin bu durumu nsz uyumunun henüz bu dönemde tam olarak oluşmamasından kaynaklanmaktadır.

cehennemde 3b/15, maħalde 6a/14, dgnlerde 13b/04, aħiretde 15a/11, Őamda 15b/13, ħalbde 17b/10, Şuda 60a/10, zamānda 66a/01, i'tikādda 67a/06, ħatında 68b/17, İslāmda 69b/01, İstanbulda 70a/16, melbsātda 73a/04, ħuřuřda 73a/16, anda 74a/01, sözde 75a/19, Őerifde 75b/10, Edirne de 76a/03, yerde 76a/13, ābdestde 78a/02, ħadīřde 78a/12, Şehirde 78b/01

Eserde, Eski Türkçede olduğu gibi bulunma ekinin ayrılma işlevinde kullanımına örnek olan bir kullanım tespit edilmiştir.

ba'deh ol işledği ma'Őiyyetn rāyiħa-ı müntinesi ayrıħ ħalbinde ıħmaz 63b/05

Bulunma durum ekinin eserde tespit edilen örneklerden birinde ise yönelme durum eki işlevinde kullanıldığı görülmüştür.

kezālik Őaķi dahı dünyāda gelmezden evvel Őaķidr dimek olur 56b/06

2.3.1.1.3.6. Ayrılma Durumu

Köktürkçe döneminde ayrılma durum eki için hususi olarak kullanılan bir ek yoktur. Bu durum bulunma durum eki olan +DA eki ile karşılanmıştır (Ercilasun, 2012: 181). Bu ekin daha sonraki dönemlerde ise +tIn ve +dIn ve n ağzında ise nadiren de olsa +tan Şeklinde kullanımı söz konusudur (Gabain, 1988: 64). Karahanlı Türkçesi döneminde ise hem +DA bulunma hal eki hem de Uygur Türkçesi döneminden gelme

+*DIn* eki ayrılma durumunu karşılamıştır (Ercilasun, 2012: 347). Eski Anadolu Türkçesi döneminde ayrılma durum, çoğunlukla günümüz Türkçesinde de olduğu gibi +*dAn* ekiyle karşılanmıştır. Bazı kelimelerde ise +*dIn* ekiyle karşılanmıştır. Lakin bu kullanım sadece kalıplaşmış bazı kelimelerde mevcuttur (Şahin, 2015: 52). Eserde ise ayrılma durum eki, Eski Anadolu Türkçesinde olduğu gibi çoğunluğa +*dAn* şeklinde karşılanmıştır. Günümüz Türkçesinden farklı olarak ekin ünsüzü sürekli ötümlü ünsüzdür.

Hakdan 3a/10, *kitābdan* 4b/08, *halkdan* 5a/11, *şirkden* 5a/15, *eşerden* 5b/05, *bizden* 7b/11, *kıldan* 8a/13, *hayrdan* 9b/13, *harāmdan* 10b/14, *ağızdan* 22a/11, *meyvādan* 23b/10, *guşşadan* 31b/17, *elemden* 31b/17, *qabirden* 33b/05, *kıbleden* 33b/12, *sebebeden* 34a/09, *gökden* 45a/02, *nesihden* 45b/01, *Hadiceden* 45b/11, *küfrden* 13a/06, *bizden* 15a/18, *kiliseden* 91b/07, *ilimden* 91b/13, *gökden* 96b/16, *peygamberden* 97a/03, *İslāmdan* 97a/05

Eserde Eski Türkçeden kalma +*dIn* ekinin de birkaç sözcükte ayrılma durum ekini karşıladığı tespit edilmiştir. Bu sözcüklerden *öñdin* sözcüğü, muhtemelen yukarıda ifade edilen ekin kökle kalıplaşmasından kaynaklı olarak oluşmuş bir sözcüktür.

cümledin 36a/17, *öñdin* 52a/05

Eserde ayrılma durum ekinin kullanımına dair dikkat çeken hususlardan bir diğeri ise, *kal-* fiili ile kullanıldığında isim kök veya gövdesine gelerek olumsuzluk ifade eden +*sIz* ekinin isme kattığı anlamı vermesidir.

hareketden kalup 18b/13, *meyvādan kalup* 23b/10, *‘amelden kalur* 66b/04

2.3.1.1.3.7. Araç Durumu

Bu ek, Eski Türkçede +*n*, +*In*; *n* ağzında ise bazen +*An* ve yuvarlak ünlülerden sonra +*Un* şeklindedir (Gabain, 1988: 64). Bu da günümüz Türkçesinde kullanılmayan bu ekin ne ile karşılandığı sorusunu akıllara getirmektedir. Karaağaç, bu hususta Eski Türkçede sadece araç, yön ve eşitlik durumlarının eklerle karşılandığını daha sonraları ise bu çekimlerin ekler yerine edatlarla karşılandığını ifade eder (2009: 269). Zira Eski

Anadolu Türkçesinde Eski Türkçede olduğu gibi $+(I)n$ şeklinin işlek olarak kullanıldığı görülmektedir. Lakin bunun yanında Eski Anadolu Türkçesi döneminde *ile* edatı, ekleşmiş biçimde $+(y)IIA$ şeklinde araç durum eki kullanımı da söz konusudur. Bu dönemde ayrıca *bile* ve *birle* edatları da araç durumunu karşılamıştır (Şahin, 2015: 52-53). Araç durumu eki $+n$ Eski Türkçe, Orta Türkçe ve Eski Anadolu Türkçesi dönemlerinde kullanıldıktan sonra Osmanlıca döneminde kullanımdan düşmüştür (İpek, 2008: 66). Osmanlıca veya Klasik Osmanlı Türkçesi olarak ifade edilen dönemde yazılan Mebhas-ı İmân'da da araç durum eki olarak $+n$ ekinin kullanıldığı örnekler tespit edilmemiştir. Eserde araç durumunu, Eski Anadolu Türkçesi döneminde olduğu gibi bu işlevde kullanılan *birle* ve *ile* edatının ekleşmiş biçimi olan $+(y)IIA$ kullanımı ile karşılandığı tespit edilmiştir.

tarikle 19a/08, devle 35b/07, sıfatlar-ıla 41b/02, kan-ıla 41b/17, vâsıtası-la 43a/19, kulağ-ıla 43b/08, bunuñ birle 56a/13

2.3.1.1.3.8. Yön Gösterme Durumu

Yön gösterme durumu Eski Türkçede $+gArU$ ve nadiren de olsa $+kArU$ şeklindedir (Gabain, 1988: 65). Bu ek, Eski Anadolu Türkçesi döneminde ise $+rA$ ve $+ArU$ şeklindedir (Türk, Doğan ve Şerifoğlu, 2011: 22). Eski Türkçedeki $+gArU$ eki Eski Anadolu Türkçesi döneminde *g* sesinin düşmesi ile beraber $+ArU$ şeklini almıştır (Şahin, 2015: 53). Eserde de yön gösterme durumu, Eski Anadolu Türkçesinde olduğu gibi $+ArU$ ve $+rA$ ekiyle karşılanmıştır. Eserde ekin dikkat çeken özelliği hemen her dönemde olduğu gibi işlek olmayan eklerden birisi olmasıdır. Eserde bu ek sadece günümüze kadar gelen kalıplaşmış birkaç örnekte tespit edilmiştir.

yuğaruda 58b/07, içerü 24a/06, taşra 23b/09, soñra 8b/05

2.3.1.1.3.9. Eşitlik Durumu

Eklendiği ad ile fiil veya cümlenin başka bir ögesi arasında karşılaştırmaya dayanan farklı niteliklerde eşitlik ilişkisi kurma durumudur (Korkmaz, 2007: 25). Bu ek, Eski Türkçede $+çA$ şeklindedir (Gabain, 1988: 71). Orta Türkçe ve Eski Anadolu Türkçesinde de aynı şekilde kendini muhafaza eden bu ek, değişik fonksiyonlarda kullanılan ve zamanla türetme özelliği de kazanmış olan bir durum ekidir (Şahin, 2015:

53). Ek, Klasik Osmanlı Türkçesi döneminde yazılan Mebhas-ı İmân'da da fonksiyonel özelliğini devam ettirmiş işlek eklerden biridir. Eserde eşitlik durumu ekinin kullanıldığı birçok sözcük bulunmaktadır. Ayrıca ekin metnin genelinde ötümlü ünsüzle karşılandığı görülmüştür. Bunlardan bazıları şunlardır:

böylece 10a/03, deñlüce 22a/07, şāfıce 28b/09, ardınca 46a/06, oñanca 47a/19, mışdākınca 57b/10, hoşca 57b/14, muķtezāsınca 74a/06

2.3.1.2. Kelime Yapımı

Türkçede kelime yapma ekleri, ilave edildikleri köklere ve meydana getirdikleri kelimelerin isim veya fiil oluşlarına göre dörde ayrılır (Timurtaş, 1981: 68). Bunlardan ikisi isim, diğer ikisi ise fiil yapan eklerdir. Bu bölümde isimden isim yapan ve fiilden isim yapan ekler ele alınmıştır. Diğer iki grup yapım ekleri ise fiil oluşturduğundan dolayı fiillerin incelendiği bölüme dahil edilmiştir.

2.3.1.2.1. İsim Yapan Ekler

2.3.1.2.1.1. İsimden İsim Yapma Ekleri

İsimden isim yapma ekleri, isim kök ya da gövdelerinden, köken anlamıyla bağlantılı yeni isim gövdeleri yapan eklerdir (Eker, 2009: 315). Eserde kullanılan bu eklerin bazıları çok işlek ve canlı ekler iken bazıları ise çok az sayıda örnekte tespit edilmiş işlek olmayan eklerdir. Bundan dolayı çalışmamızda, isimden isim yapan ekler incelenirken her ek için verilen örneklerin sayısı değişmektedir.

+An

Bu ek, adların kök veya gövdelerine gelerek genellikle 'küçültme' kavramı veren adlar kurar (Hatiboğlu, 1981: 29). Lakin eserde kullanımı küçültme kavramı dışındadır. +An eki daha çok kategori olarak "çokluk" yapan ve sadece kalıplaşmış örneklerde görülür (Gülsevin, 1997: 115). Eserdeki kullanımı da bu görevdedir. Sadece kalıplaşmış bir örnekte tespit edilen +An eki eserde işlek olmayan eklerden biridir.

oğlan 14a/16

+Ar, +şAr

Eski Türkçede sadece +Ar şekliyle kullanılan bu ek zamanla hece bölünmesinden dolayı *be+şer* şeklinde olan *beş+er*'in tesiriyle +şAr şeklinde de kullanılmıştır. Ek, asıl sayı isimlerine gelerek üleştirme sayı isimleri yapar (Ergin, 2009: 169). Eserde örnekleri tespit edilen, üleştirme sayı isimleri yapan bu ekin Klasik Osmanlı Türkçesi döneminde de varlığını sürdürdüğü görülmektedir. Lakin sadece iki örnekte tespit edilen bu ek, eserde işlek olmayan eklerden biridir.

ikişer 81b/14, onar 74a/06

Bu ekle kurulan sıfatlar tekrarlamaya yoluyla zarf görevine girer (Korkmaz, 2007: 35). Metinde tespit edilen bir örnekte ekin bu işlevde kullanımı görülmektedir.

birercik birercik geldi 20b/07

+CAk

İsimden isim yapım eki olan +CA ekinin +ok pekiştirme ekiyle kaynaşmasından oluşmuş olan bu ek; küçültme, sevgi ve tahsis işleviyle sıfat, zarf ve adlar türeten bir ektir (Korkmaz, 2007: 39). Birden ziyade ekin birleşmesiyle oluşan bu ekin Mebhas-ı İmân'ın yazıldığı dönemde de işlekliliğini sürdürdüğü söylenebilir.

büyücek 80b/12, çoklucağ 5a/13, küçücek 5b/18, boyancağ 24a/18, ısıcağdan 59b/04, gökcek 23b/02

+CA

Aslında eşitlik, benzerlik ve karşılaştırma görevinde bir ad çekimi eki olan +CA eki, kalıplaşma yoluyla sınıf değiştirerek zamanla bir yapım ekine dönüşmüştür (Korkmaz, 2007: 36). Eserde gerek eşitlik gerekse yapım eki işlevinde kullanıldığı bazı örnekler şunlardır:

dürüstce 5b/3, fevrice 60a/15, eyüce 64b/08, hoşca 82b/16

+CI / +CU

Geneli itibariyle sözcüklerin kök veya gövdelerinin belirttiği bir görevi sürekli olarak yapan veya bu görevi meslek edinenleri gösteren ad soylu sözcükler yapar (Hatiboğlu, 1981: 53). Eserin geneli itibariyle sadece düz ünlülü şekliyle kullanılan bu ek, eserde kullanılan işlek eklerden biridir.

feriādcı 32a/04, kıyımıcı 69a/15, da‘vācı 14b/14, yardımıcı 21a/14

+CIk

Adlara ve sıfatlara küçültme pekiştirme sevgi ve acıma ifadesi katan bir ektir (Korkmaz, 2007: 39). Eserde ekin ünlüsü sadece düz ünlü ile karşılanmıştır.

azcık 65a/02, kısacık 89b/03, boyuncığı 32b/16, nesneçikler 5b/12

Bu ek, kök ve gövdelere esas itibariyle doğrudan doğruya eklenmektedir. Fakat bazı misallerde araya bir vokal girdiği de görülür (Ergin, 2009: 164).

az-a-cık 86a/12

+cIgAz

Bu ek de +cIk eki gibi isimlere gelerek küçültme yapan eklerden biridir. Bu ek, küçültme ve sevgiden başka bir de merhamet, şefkat acıma gösterir. Günümüz Türkçesinde işleliğini yitiren bu ek yerini +cAgIz ekine bırakmıştır (Ergin, 2009: 166). Eserde de işlek olmayan eklerden biri olup sadece bir örnekte tespit edilmiştir.

kızcığazlara 49a/02

+dAki

+dA bulunma durumu ekiyle, ki aitlik ekinin birleşmesinden ad kök ve gövdelerinden niteleme sıfatları yapar (Korkmaz, 2007: 39). Birleşik bir ek olarak kullanılan bu ek, eserde üç örnekte kullanımı tespit edilmiştir.

evlerdeki 36a/07, yüzindeki 45a/11, Frengistāndaki 12b/18

+dAş

Ad soylu kelimelerin kök anlamında ‘ortaklık, eşitlik’ belirten adlar kuran bir ektir (Hatiboğlu, 1981: 53). Eserde birkaç örnekte tespit edilen bu ekin işlek olarak kullanılan eklerden olmadığı anlaşılmaktadır.

yoldaşı 12b/09, kardeş 23a/11, karındaş 41a/18

+dIz, +dUz

Ad soylu sözcük kök veya gövdelerine gelerek ‘ışık, parlaklık’ kavramı verebilen sözcükler kurar (Hatiboğlu, 1981: 53). Eserde sadece iki örnekte tespit edilmiştir. Tespit edilen örneklerde ekin sözcükle kaynaştığı görülmektedir.

yıldızlardan 46b/17

Eserde kullanılan diğer örnekte ise söz konusu olan bu ekin hem düz hem de yuvarlak ünlülü kullanımı görülmektedir.

gündüz 37a/18, gündiz 47b/08

+In

Eski Türkçe ve Eski Anadolu Türkçesindeki vasıta durumu ekinin bir kalıplaşma aşamasından geçerek zarf türetme ekine dönüşmesinden oluşmuş vurgusuz bir yapım ekidir (Korkmaz, 2007: 48). Eserde işlek olarak kullanılmayan bu ekin, eklendiği sözcükle kalıplaştığı görülmektedir.

añsızın 50b/18

+In /+Un

Adlardan sıfat türeten vurgulu bir ektir (Korkmaz, 2007: 60). Eserde sadece bir örnekte tespit edilen bu ek, eserdeki işlek olmayan eklerden biridir. Eserde tespit edilen örnekte, ekin eklendiği kökle kalıplaştığı görülmektedir.

oyun 63a/06

+(I)nCI /+ (U)nCU

Türkçede eskiden beri işlek bulunan bu ek, sayı isimleri yapmakta kullanılır. Fonksiyonu asıl sayı isimlerinden sıra, derece ifade eden sayı isimleri yapmaktır (Ergin, 2009: 168). Eserde ekin kullanıldığı bazı örnekler şunlardır:

toğuzıncı 70b/04, altıncısı 8a/18, üçüncü 6b/05, ikinci 6b/05, dördüncü 6b/06, beşinci 6b/06

+(I)I

Renk isimlerine gelerek o renge yakın anlamı veren isimler yapar (Şahin, 2015: 54). Eserde sadece iki örnekte tespit edilmiştir.

yeşil 23a/18, kızıl 23a/18

+IAk

Addan fiil türeten +IA- ekiyle fiilden sıfat yapan -k ekinin kaynaşmasından oluşmuş bir birleşik ektir (Korkmaz, 2007: 50). Birleşik bir ek özelliği taşıyan bu ek, eserde sadece bir örnekte tespit edilmiştir. Eserde tespit edilen bu örnekte, ekin eklendiği sözcükle kaynaştığı görülmektedir.

çıblak 46a/13

+IAyIn

Bu ek isimden fiil yapım eki olan +IA- eki ile +I gerundium ekinin birleşerek tek ek haline gelmesi ve araç eki olan +n ekinin de benliğini kaybedip bu birliğe katılması ile meydana gelmiştir (Ergin, 2009: 173). Eski Anadolu Türkçesi döneminde sıklıkla kullanılan eklerden biri olan bu ekin XVII. yüzyılda yazıldığı düşünülen Mebhas-ı İmân'da sadece iki sözcükte kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu da kaynaşma yoluyla oluşan bu ekin zamanla işlekliliğini yitirdiğini göstermektedir. Zira Türkiye Türkçesi olarak nitelendirdiğimiz günümüz Türkçesinde kaynaşmaya girmiş olan bu eklerin ayrı ayrı kullanılmasına rağmen tekrardan kaynaşmaya girerek bu eki oluşturdukları örnekler sınırlı sayıdadır.

nergisleyin 37a/02, buncalayın 41b/01

+II /+IU

Ad soylu sözcüklere gelerek, kök ya da gövdedeki kavrama ‘sahip’ olduğunu bildiren sıfat kurar (Hatiboğlu, 1981: 101). Eserde çok sayıda örnekte tespit edilen bu ek, işlek olarak kullanılan eklerden biridir. Ekin ünlüsü, herhangi bir kural dahilinde olmasa da, bazen yuvarlak bazen ise düz olabilmektedir.

kanatlı 13b/8, tatlı 46b/16, dürlü 2a/18, bağlı 39a/14, adlı 45b/12, hayırludur 93b/15, başlı 20b/13, kıymetli 65a/10

+IIIk

Genellikle adlardan ve sıfatlardan adlar türeten *+IIIk / +IIIk* eki çok işlek ve kapsamlı bir ektir. Asıl işlevi, eklendiği kelimeye “tahsis, bir şey için” anlamı veren adlar türetir (Korkmaz, 2007: 55). Eserde de işlek olarak kullanılan bu ekin ünlüsü daima düzdür.

müslimānlık 5a/02, hastalık 11a/03, gurusluk 15b/19, büyüklükde 26b/17, yıllık 29b/04, yorgunluk 34b/14, ahmaklık 36b/12, aylık 46b/16, otlık 59b/14, kaşbelik 64a/14, rusbilik 64a/14, şimdilik 66a/18, varlığına 6a/02

+sIz

Ad soylu sözcüklere gelerek yoksunluk, mahrumiyet kavramı veren sıfat kurar (Hatiboğlu, 1981: 141). *+sIz* eki eserde mevcut en işlek eklerden biridir. Bazı kaynaklarda isimden isim yapan *+II* ekinin olumsuz şekli olarak ifade edilen bu ek, temelde olumsuzluk ifade etse *de +II* ekinin olumsuz şekli ifadesini tam olarak karşılamamaktadır. Zira bilindiği üzere Türkçede adlara gelen olumluluk ya da olumsuzluk ekleri mevcut değildir. Bunun yanında zaman zaman aynı sözcüklere gelerek birbirlerini temel anlamda *olan, bulunan / olmayan, bulunmayan* anlamlarda karşılasalar bile, her zaman bu özelliği göstermemeleri, aynı sözcükte, aynı kalıplarda buluşmaları gibi sebeplerden dolayı *+sIz* ekine *+II* ekinin olumsuz şekli dememizi engellemektedir (Üstünova, 2002: 298-303). Ekin eserdeki bazı örnekleri şunlardır.

edebsiz 63b/09, imānsız 64b/11, ihsānsız 68b/13, dūlgersiz 5b/10, hisābsız 11b/03

+sIzIn

Bu ek +sIz yokluk ekiyle +In vasıta durumu ekinin kaynaşmasından oluşmuş bir birleşik ektir (Korkmaz, 2007: 65). Bu ek, eserde sadece eklendiği kökle kalıplaşmış bir örnekte tespit edilmiştir.

añsızın 50b/18

+sIzIlk

+sIz yokluk ekiyle +Ilk, +IUk soyut ad türetme ekinin birleşmesinden oluşmuş bu ek, addan yokluk görevinde yeni adlar türeten bir ektir (Korkmaz, 2007: 65). Eserde sadece bir örnekte tespit edilen bu birleşik ek, işlek olmayan eklerden biridir.

hırsızlık 79b/17

2.3.1.2.1.2. Fiilden İsim Türeten Ekler

-Ak

Tek veya çok heceli fiil kök ve gövdelerinden sıfat ve ad türeten işlek bir ektir (Korkmaz, 2007: 70). Eserde iki örneği tespit edilen bu ek, ilk örnekte araç-gereç adları türetmiş , ikinci örnekte ise somut bir ad türeterek farklı iki işlevde kullanılmıştır.

bıçag-ıla 67a/16, tırnakları 33a/18

-Al, -l

Dilimizde tarihî devirlerden gelme -Al ve ünlülerden sonra -l ekiyle kurulduğu tahmin edilen bazı sözler vardır. Bugün kökleri kesin olarak ayırt edilemeyen (Korkmaz, 2007: 71) bu ek, metinde bir örnekte tespit edilmiştir.

güzel 94b/07 (göz+e-l)

-gA

Eylem kök veya gövdesine gelerek adlar kuran (Hatiboğlu, 1981: 63) bu ek, işlek bir ek değildir. Ekin bir diğer özelliği ise örneklerde de görüldüğü gibi ön sesteki g sesini yitirdiği örneklerin varlığıdır.

kısacık 89b/02 (kıs-ğa), gölge 79b/05 (köli- / köle-), ince 46b/11 (inçge/inçke)

-gUn

Eylem kök ya da gövdesine getirilerek genellikle sıfat gibi kullanılan ad soylu sözcük kurulumu (Hatiboğlu, 1981: 66). Metinde bu ekin kullanıldığı iki örnekte de ekin ünlüsünün yuvarlak ünlü olduğu görülmektedir.

bozğun 5a/12, yorgun 34a/18

-gU

Fiil köklerine gelerek isim türeten eklerden biri de -gU ekidir. Eserde sadece bir örnekte tespit edilmiştir.

çalgu 63a/06

-(y)ICI / -(y)UcU

Her türlü fiil kök ve gövdelerine getirilerek ad ve sıfat türeten çok işlek bir ektir (Korkmaz, 2007: 83). Eserde üç örnekte tespit edilen bu ek, iki örnekte ünlü olarak düz ünlü ile, bir örnekte ise yuvarlak ünlü ile karşılanmıştır.

yaradıcı 43b/18, kaldurıcısı 62b/10, tapucuları 55b/09

-I

Türkçede eskiden beri görülen, fakat sadece bir iki misali bulunan işlek olmayan bir ektir (Ergin, 2009: 195). Eserde bu ekin kullanımına dair tespit edilen tek örnek, Eski Anadolu Türkçesi döneminde sıklıkla kullanılan, günümüz Türkçesinde “bütün” manasına gelen “dükeli” sözcüğüdür.

dükele 23a/06

-I / -U

Eski Türkçede fiilden isim türeten *-I(g)/U(g)* eki Güney-Batı Türk lehçelerine uzanan gelişme sürecinde eriyip kaybolunca fiilin son ses ünsüzü ile eki kaynaştıran *-I / -U* bağlantı ünlüleri *-g* ekinin yerini almış, böylece fiilden ad türeten bir ek niteliği kazanmıştır (Korkmaz, 2007: 82). Eserde bu ekin ünlüsünün hem yuvarlak hem de düz şekli tespit edilmiştir.

yapı 5b/10, korku 14a/01, şanular 50b/18

-(I)m

-m eki nesne ismi yapan fiilden isim yapma eklerinin çok işlek olanlarından biridir. Başlıca fonksiyonu fiille ilgili bir hal, durum, iş ifade etmek olup o işle ilgili, o işten doğan varlık, eşya âlet, yer v.s. gibi çeşitli isimler de yapar (Ergin, 2009: 187). Eserde işlek olarak kullanılmayan eklerden biri olan bu ek, iki örnekte tespit edilmiştir.

adım 81b/05, ölüm 32b/08

-mA

Fiil kök ya da gövdelerine gelerek adlar oluşturan bu ek, eserde eklendiği fiil kök ve gövdelerini kalıcı isme dönüştürmüştür.

yanaşma 15a/03, kazma 19b/01

-mUr

Eserde sadece iki örnekte tespit edilen bu ek işlek olmayan eklerden biridir. Ek, ünlü uyumuna bağlanmamıştır (Ergin, 2009: 198). Bu ekin eserde kullanıldığı örnekler şunlardır:

yağmur 42a/03, kömür 47a/08

-(U)n

Bu ek çok eskiden beri kullanılagelen işlek bir ektir. Geçişli ve geçişsiz tek ve çift heceli fiil köklerinden adlar, çok seyrek olarak da sıfatlar türetmiştir (Korkmaz, 2007: 101). Eserde iki örneği tespit edilen bu ekin hem ad hem de sıfat yapma işlevine örnekler bulunmaktadır.

uzun 94a/18, düğün 13b/04

-sU

Türkçede eskiden beri görülen, fakat sadece bir iki misali bulunan işlek olmayan bir ektir (Ergin, 2009: 196). Eserde de sadece günümüzde de kullanılan “yatsı” sözcüğünde görülen bir ektir. Ünlü olarak yuvarlak ünlülü kullanım görülmektedir.

yatsu 24a/05

-t

Eski Türkçeden beri süregelen, Eski Anadolu Türkçesinde de birtakım örnekler veren bu ek, Türkiye Türkçesinde fazla işlek olmayan bir ek durumundadır (Korkmaz, 2007: 101). Eserde de sadece bir örnekte kullanımı tespit edilmiştir. Tespit edilen örnekte eklendiği sözcükle kalıplaştığı görülmektedir.

yoğurt 8b/19

-(A)z

Bugün işlekliliğini kaybetmiş çok eski bir türetme ekidir. Türkiye Türkçesine kadar gelebilmiş örneklerde, ek, kökle iyiden iyiye kaynaşmış olduğundan çok kez varlığını duyurmaz olmuştur. Ancak eski Türkçeyle yapılan karşılaştırmalar ekin varlığını aydınlığa çıkarmaktadır (Korkmaz, 2007: 109). Eserde tespit edilen örnekleri şunlardır:

özün 32a/14, söz 32b/10, sözün 38a/19, boğazına 46a/18

2.3.2. Sıfatlar

İsimlerin niteliklerini, durumlarını, sayı ve ölçülerini belirten sözcüklere sıfat denir (Özkırımlı, 2001: 208). Eserde geçen sıfatlar; niteleme, belirtme, soru ve belirsizlik olmak üzere 5 başlık altında incelenmiştir.

2.3.2.1. Niteleme Sıfatları

Eserde çok sayıda niteleme sıfatı örneği mevcuttur. Bu örneklerden bazıları şunlardır:

gökcek ve hüsni ve eyü nesnedür 29a/05

hattâ kara gicede kara karınca kara taş üzerinde yürüdügün görür 42a/11

eyü ve andan güzel bir oğlan 66b/01

hemân kabkara siyâh libâslar gibidür 80a/08

bu kişinüñ beyâz berrâk libâsına 80a/03

bir küçük leke 80a/08

2.3.2.2. Belirtme Sıfatları

2.3.2.2.1. İşaret Sıfatları

Eserde kullanılan işaret sıfatları günümüz Türkçesinde de kullanılmaya devam edilen *o*, *bu* ve *şu* sözcükleridir. Günümüz Türkçesinden farklı olarak ise, *o* ve *şu* sözcüklerinin yanında Eski Anadolu Türkçesi döneminde kullanılan *ol* ve *şol* şekillerinin de kullanılmış olmasıdır.

ba 'zısı bu söze muvâfiqat idüp 33a/09

bu diyârda câzû olmak 'âdet degildür 33b/11

o kişiden hayr gelmez dimişdür 18a/16

o derdi virmesün hiçbir ferde 25b/10

didiklerinde ol şartları kabül itdi 80b/16

ol kazmalar ve küllükler ile dîn-i İslâmı yıkarlar 19a/04

şu taqdîr üzre kim olmaya müskir 25b/15

abeş şol nesnedür ki anda ğarż-ı şer'î olmaya 28b/12

ve dahı şol 'âlimi zem itmek ve 'ilm-ile 'âmil degildür 72a/17

2.3.2.2.2. Sayı Sıfatları

2.3.2.2.2.1. Asıl Sayı Sıfatları

Eserde bu tür sıfatlar diğer sayı sıfatlarına nazaran daha sık tercih edilmiştir. Eserde kullanılan bu tür sıfatlardan bazıları şunlardır:

bizim 'aşırımuzda bir koca pîr var idi 3a/03

on iki bölük haşır oldıkdâ duĥānîler ĥınzır şüretinde haşır olur 26b/19

üç mezhebüñ tarîķin bilmek ve añlamak ümmîlere müşkildür 7a/01

bu âdem oĥlanlarınıñ nefisleri kim vardur dört kısım üzerine 37a/14

günāhı ise yedi kat gökler ve yedi kat yerlerden ağırdur 74a/19

vardur ve ammā bir oĥlanda on sekiz şeytān vardur 66a/08

seksen toksan yıl kılduĥı nemāz fāsîd olup 84a/19

2.3.2.2.2.2. Sıra Sayı Sıfatları

Eserde bu tür sıfatlar, Türkçenin her döneminde olduĥu gibi asıl sayı sıfatlarına +Incl isimden isim yapma eki getirilerek oluşturulmuştur. Günümüz Türkçesinden farklı olarak +Incl eki eserde sürekli olarak düz ünlü ile karşılanmıştır. Eserde sık olmamakla beraber kullanılan bazı sıra sayı sıfatları şunlardır:

ikinci bölügi ki münāfiķlardur bunlar dahı iki bölügidir 38a/01

ikinci bābınun yigirmi toközuncı faşında fezā'il-i 'ulemāyı beyān itdügi maħalde eydür 70b/03

āhiretde yüzi ayun on dördinci gicesi bedir olmış 36b/14

2.3.2.2.2.3. Üleştirme Sıfatları

Eserde bu tür sıfatlar, asıl sayı sıfatlarına +şer ve +er isimden isim yapım eki getirilerek oluşturulmuştur. Eserde kullanılan üleştirme sayı sıfatları şunlardır:

*kimi **ikişer** kanatludur ve kimi **üçer** kanatludur ve kimi dört kanatludur 44b/16*

*dört rek 'at olan fāzları **ikişer** rek 'at kılmak gerekdir 58b/15*

*ba 'dehū her biri **on ikişer** firka olup yetmiş iki oldı 56a/11*

2.3.2.2.2.4. Kesirli Sayı Sıfatları

Eserde örneği en az olan sayı sıfatlarıdır. Metnin genelinde sadece iki örnekte tespit edilmiştir.

*münāfiklığın **üçde biri** ol kişide bulunur 38a/08*

*ya 'ni 'ömrinun bākī kalanınun **üç bölükde bir bölügi** gider 29b/09*

2.3.2.2.3. Soru Sıfatları

İsimleri soru yoluyla belirten bu tür sıfatlar eserde sık kullanılan sıfatlardandır. Eserde; kaç, kankı, ne ve netek sözcükleri soru sıfatlarını karşılamışlardır.

*gökden **kaç** tamlı yağmur inse gerekdir 42a/02*

*ābdesti bozanlar **kaç** nesnedür ve **ne** nesnedür 83b/06*

***kankı** 'uzūvun yumak farz bilmesi üzerine nemāz kılmak gibi farzdur 83b/02*

*lākin 'ilm-i hāl **kankı** 'ilimdür 'ulemā anda ihtilāf eyledi 86b/02*

*duhān **kankı** milletden ve **kankı** iklimden zuhūr itdi 24b/15*

*murād itmezsin yā sen **netek** müslimānsiñ 84b/13*

2.3.2.2.4. Belirsizlik Sıfatları

Belgisiz sıfatlar olarak da bilinen bu tür sıfatlar, bir isme gelerek ona kesinlik kazandırmaksızın belirten sıfatlardır (Atabay, Özel ve Kutluk, 2003: 71). Eserde tespit edilen belirsizlik sıfatları; *az*, *çok*, *az çok*, *birkac*, *hiçbir*, *bunca* ve *niçe* sözcükleridir.

*gerçekim 'avāmuñ çoğı küfür söz söylemegi **az çok** nesne şanurlar 48a/17*

*olan kimesneye **az çok** 'alāmeti-le günāh üzre añmağdur 50a/08*

*zīrā imānsız gitmege **birkac** sebep vardır 51b/04*

*insān **hiçbir** nesne işlemege kādır degildir 59b/13*

***hiçbir** yakada degildir deyü i 'tikād itmek gerekdür 44a/08*

***bunca** kebāyiri şagā'iri işlemişlerdür birisin dağı kendüler ve gayrılar görmez 80a/15*

***bunca** nefesler ve sâ'atlar ve haftalar ve aylar ve yıllardur 85b/04*

***niçe** yıllar erleri-le yatup zinā ideler 69a/18*

2.3.3. Zamirler

2.3.3.1. Şahıs Zamirleri

Şahıs zamirleri, kişi adlarının yerine kullanılan sözcüklerdir (Atabay, Özel ve Kutluk, 2003: 106). Eserde bu tür zamirler; *ben*, *sen*, *ol*, *biz*, *siz* ve *anlar* sözcükleriyle oluşturulur.

***ben** ümmiyem anı bilmezem deyüp 24b/02*

***ben** dağı içmege başladım 30a/09*

***ben** Allāhuñ emri-le söyledim 72a/15*

***sen** bize takrīr itmediñ 15b/01*

sen daḥı ‘aqlıñ başıña dıresin 15b/10

sen ise ḥalkdan işidüp söylediñ ve nefsiñe uydıñ deyüserdir 72a/16

ol gitdi ben ḳaldım 34a/13

muḥaḳḳaḳ bil ki *ol* görmez ‘azābı 5a/15

biz daḥı senüñ sükütiñ sebebi-le furca bulup 15b/03

biz daḥı bunda ‘ömr sermāyeseni ḥarc idüp 16a/19

biz daḥı süküt itmiş idik 26b/15

ammā eger *siz* ḥayr işlemek murād itseñiz 42b/09

siz diledügiñiz işlemege ḳādir degillersiz 42b/12

siz ne buyurursız didikde hemān sâ‘at peygamber ‘aleyhi’s-selām 26b/07

anlar benim ümmetimden degildir didi 27a/02

belki *anlar* kızlarına gelüp ḳapu arasından şöyleşdüreler 52b/14

anlar çünki fişḳ itmek dilediler 42b/18

2.3.3.2. Dönüşlülük Zamirleri

Eserde dönüşlülük zamiri günümüz Türkçesinde de olduğu gibi *kendi* sözcüğü ile karşılanmıştır. Eserde geçen *kendi* dönüşlülük zamirinin son sesinde bulunan ünlünün kimi zaman düz kimi zaman ise yuvarlak ünlü ile karşılanmış olması bu sözcükte bir imla bütünlüğünün olmadığını göstermektedir.

pes bundan ma‘lūm oldı ki kişi müslim ölmek *kendi* elinde imiş 7a/19

kendi cürmin bilüp daḥı ziyāde itmeye 8b/17

olsa ol kişi ol ḥinde *kendi* kāfir ‘avreti boş olur 31a/08

ḥattā *kendü* daḥı ḳabīḥine muḳırrü ve mu‘terif ola 63a/03

kendü dağı bu sırrı göstermege kâdir olur 71a/07

iki kanatlu kuş gibi *kendüyi* kediler şerrinden ya 'ni şeytânlar şerrinden *halâş*
ider 13b/17

hâlbuki kendüyi Ehl-i Sünnet mezhebinde zan ide 14a/03

Üçüncü şahıs kendisi biçiminin, Eski Anadolu Türkçesindeki pekiştirilmiş birleşik *kendi öz+i* zamirinde *kendi öz+i > kendüzi* (Korkmaz, 2007: 416) şeklinin eserde de kullanıldığı görülmüştür.

ağzından ve burnından duhân çıkan kâfirlere kendüzin dâr-ı dünyâda teşbîhi
itmîş olur 25a/07

sebebi oldur ki kendüzin kâfirlere teşbîh itmîş olur 31a/09

2.3.3.3. İşaret Zamirleri

Varlıkları, genellikle adlarını söylemeden, göstererek belirten sözcüklerdir (Atabay, Özel ve Kutluk, 2003: 109). Günümüz Türkçesinde işaret zamirleri; *bu, şu, o* ve bunların çoğul şekilleri ile karşılaşılır. Eserde kullanılan işaret zamirleri ise; *bu, şu, ol* ve *anlar* sözcükleridir.

bu seheldür vefât itdikde *halâş* olur 30a/14

ammâ bu cā'iz degildür 30b/05

bunlaruñ her birisi demürden zencirdür 40a/11

bunlaruñ üç yüz on üçü resüldür 61b/12

içer şunlar ki *kalbin ala gâflet* 32b/09

şunlardan kim çarşuda ve bāzârda gezeler 63b/17

ve 'ulemâ ki ehl-i şerî' atdur sizi aldarlar ve aldadukları *şundan* ma'lûmdur ki
görmez misiz 71b/18

ol şol 'âlimdür ki evâmire imtişâl ve nevâhiden ictinâb itmeye 72a/19

ol yüz biñ oldıķda ĥurūc idüp ol tarīķe girmeyenleri ĥatıl temām ile ĥatıl idüp emvāl-i erzāķların neheb ġāret itse gerekdür 75b/08

***anları** bilmek ‘ulemāya lāzımdur 6a/14*

*risālelerin ki bu kitāba cemi’ itdim ki bu zamānda **anları** bilür az ĥaldı 13a/01*

2.3.3.4. Aitlik Zamirleri

***evvelkisi** Ādem ‘aleyhi’s-selāmdur 45b/03*

2.3.3.5. Belirsizlik Zamirleri

Belirsizlik zamirleri yerine tuttıkları isimleri açık olarak göstermeyen zamirlerdir (Demirci, 2014: 56). Bir diğer ifadeyle hangi nesneyi temsil ettikleri, hangi ismin yerini tuttıkları tam manasıyla belli olmayan zamirlerdir (Şahin ve diğer., 2002: 77).

*ve daķı meşāyiķ-i ‘izāmdan **biri** eydür 34b/07*

*ehl-i meclisden **biri** ayak üzere ĥalķup 34b/08*

*ĥurūfılerüñ büyüklerinden **biri** niķe mürīdler ile Edirne de pādişāha bulışup 76a/03*

*nitekim **bir kimesnebir kimsenüñ** eline ĥazma ve külung ve kürek virüp 19b/01*

*ķanķısıdur **her kimse** bilmez 21a/01*

*Ĥaccāc bir ġünĥabsinden maĥbūsları ĥıķarup yüz yigirmi üç biñ **kimesnenüñ** boyun urup ĥatıl eyledi 24a/02*

*ve daķı pādişāħımuza du ‘ā itmek **herkese** lāzımdur 27b/16*

*ve daķı **herkes** defter-i a ‘mālın kendi oķumaķ ĥaķdur 59a/02*

*āĥir eyitdiler gelün varalum **fulān** kişiyi daķı açup ġorelim 33a/08*

*muşāĥiblerimüzden **ba’zısı** eviñ olbir cānibine duĥān dikdi 26b/15*

cümlesi ittifāk idüp eyitdiler 27b/04

*peygamberleriñ **çoğına** böyle olmışdur 43a/19*

*gerçekim 'avāmuñ **çoğı** küfür söz söylemegi az çok nesne şanurlar 48a/17*

2.3.3.6. Soru Zamirleri

Nesne ve kavramların yerini soru biçiminde temsil eden kelimelerdir. Bu zamirler yapım eki aldıkları bazı durumlarda, çekim eki aldıkları her durumda soru zamiri olarak kullanılabilirler (Demirci, 2014: 61). Eserde soru zamirleri; *kim*, *ne*, *kankı* ve *kanı* sözcükleri ile karşılanmıştır.

*bu ceremeyeyi ve bu ğarāmayı **kime** vireyin 94b/10*

*imdi 'ind-allāh ve 'inde'n-nās mü'min-i kāmil **kimlerdür** 2a/14*

*Musā-yı Kāzım ğazretlerine ma'siyet **kimdendür** deyü sü'āl itdiler 8a/12*

*īmān **nedür** ve **neye** derler 5a/01*

*bu dünyā serāyında mevcūd olan ğalkı zıkr olunan ğürūhlarıñ **kanķısındandır** 2b/01*

*yā resūlullāh 'amellerüñ efđalı **kanķısıdır** 86a/05*

***kanı** kullık **kanı** tā'at 35a/02*

***kanı** 'aklıñ utan Ħağdan 35a/09*

2.3.4. Zarflar

Eylemlerin, eylemsilerin, sıfatların ya da görevce kendine benzeyen sözcüklerin anlamlarını etkileyen, kimi kez güçlendirip kimi zaman kısıtlayan sözcüklere zarf denir (Atabay, Özel ve Kutluk, 2003: 83). Eserde zarflar; zaman zarfları, yer-yön zarfları, miktar zarfları, niteleme ve durum zarfları ile soru zarfları olmak üzere beş başlık altında ele alınmıştır.

2.3.4.1. Zaman Zarfları

Bu tür zarflar, etkiledikleri eylemleri zaman açısından belirten sözcüklerdir (Atabay, Özel ve Kutluk, 2003: 86). Zaman zarfları çekimsizdir. Yani isim çekim eki aldıklarında zarf olmaktan çıkarlar (Keskin, 2003: 109). Eserde bu türden zarfların sıkça kullanıldığı görülmüştür. Eserde zaman zarfı olarak geçen sözcükler dikkate alındığında yazarın Türkçe kökenli zaman zarfları kadar olmasa da yabancı kökenli zaman zarflarına da yer verdiği görülmüştür. Eserde kullanılan zaman zarflarından bazıları şunlardır:

şimdi bize 'azāb iderler 15b/05

aña şimdi İngiliz derler 28b/05

gice şabāha degin nemāz kılmakdan hayırlıdur 82b/05

gice gündiz yiyüp içersin ve güler oynarsın ve müslimān geçinürsin 84b/15

ve tokuz yüz elli senesinden *şofıra* 'avām-ı cehele cemī'en 'ilm-i hāl ki farz-ı 'ayndur 21a/17

gice gündiz ve yaz ve kış çalışup sa'y ider 18b/10

seksen yıl itdügün 'ameliñ zāyi' olup *henüz* dahı müslimān olmamış olasin 16b/06

hālā tevbe itmeyüp 'an qarīb tevbe iderem diyenler helāk oldı 27a/08

ve dahı *şimdi hālā* feseķa kähvelerinde tavli ve şatranc ve çenk çegāne ki vardur anlarda kähve içmek harāmdur 36a/03

hemān dem cimā' idüp fi'l-hāl oğulları toğar 60a/17

bugün senüñ oğluñ erden ve 'avretten yüz yigirmi üç biñ kimesne katıl itdi 24a/04

āhir yarımdesi gün meyyitüñ evine gelüp daķ bāb itdi 34a/10

dün ve gün bunı durmazlar içerler 25b/09

gel imdi sen de inşâf it 37a/07

ol kişi bir yerden düşüp hemân sâ'at ölür 29b/13

elân yine böyledür 21b/05

*ve kıyâmetden öñdin kıyâmet 'alâmetlerinden niçe nesneden haber virmişdür
45b/17*

*ve dahı mü'min olanlar üstâdlarından öñdin söze başlayup söylemeyeler
52a/05*

kim ol mel'ün diler soñ dem 37a/10

taşavvur ve fikr itmek lâzımdur yoksa yarın peşimân olunur 39a/10

Fiil kök ve gövdelerine bazı ad-çekimi ekleri almış sıfat-fiil eklerinin getirilmesiyle oluşturulan -All, -AndA, -DiktA/ -DuktA, -DikçaA/ -DukçaA, -Ir...-IrmAz, -iken gibi ekli zarf-fiiller de zaman zarfı görevindedir (Korkmaz, 2007: 497). Çalışmamızın zarf-fiil bölümünde bu türden kullanımlara örnekler verildiği için bu bölümde sadece birkaç örnek verilmiştir.

mütâla'a idüp okudıkca her lafzından niçe dürlü ma'nâlar 2a/18

Şâma vardıkda buzhâneye ve meyhâneye ve kahvehâneye tağanup 15b/16

şahâbe ile otururken biri bir âyet-i Kur'âniyye getürdi 25a/10

duhân içmege başlayalı dört beş yıldur da 'f başradan halâş buldım 29a/15

2.3.4.2. Yer-Yön Zarfları

Bu tür zarflar eylemi yer bakımından belirleyen sözcüklerdir. Yer yön zarfları ad durumu eklerini aldıklarında da zarf olarak kullanılırlar (Atabay, Özel ve Kutluk, 2003: 87). Eserde; *aşağa, yukaru, ilerü, geriye, karşı, orta, canib, içerü, ard, ara ve yan* gibi yer-yön zarfları kullanılmıştır.

andan **aşağa** ĩmān olmaz 38b/02

nitekim **yukaruda** beyān olındı 58b/07

veyāhūd **yukaru** çıkayın mı dise ol dađı bismillāhi dise kāfir olur 90a/10

ba 'dehū **ilerü** varup görürler ki başınuñ saçı bir karış uzamış 33a/16

veyāhūd **geriye** gördim ya 'ni sevmez oldım dise kāfir olur 89a/12

kişi meyyitüñ yüzi **karşusına** geçüp ayak üzre turup 49b/15

Ƙadrī ve Cebrī mezhebinüñ **ortasından** geçüp gider 6b/17

eviñ duhān dikilen **cānibine** getirüp 26b/17

Tañrı te 'ālā **cānibinden** getürdüği nesnelerdendür 11a/16

Ƙaccāc dağı cemā 'at-ıla yatsu nemāzın kıilup **içerü** hareme girdi 24a/05

'ulemā perde **ardında** şabr idemeyüp 76a/16

belki anlar kızlarına gelüp kapu **arasından** şöyleşdüreler 52b/14

biraz vakit kulağını benden **yaña** dutasın 37b/04

2.3.4.3. Miktar Zarfları

Ölçü zarfları olarak da bilinen bu tür zarflar; bir eylemin, sıfatın ya da başka bir zarfın ölçüsünü gösterirler (Atabay, Özel ve Kutluk, 2003: 89). Eserde; *denlü, kadar, ne kadar, azcık, az, çok, pek, gāyet-ile* gibi miktar zarfları kullanılmıştır.

vardıkca yüregi noğud **deñlü** kalup bedende kuvvet kıalmayup 29b/11

irişmezse cehennemde günāhı **kadar** yanup 46b/10

'ibādet terk itdüği **kadar** 'azāb eyleye 47b/04

ve **ne kadar** baksañ görünmez 80a/10

ol şucu **azcık** şanur dahı ziyāde ider 65a/02

ve **çok** olur ki şeytān ve nef̄s-i emmāre hücūm idüp 14a/04

bakmağa ve **çok** yimege mu 'tād itmeyeler 67b/18

muşāhib olmağdan katı **pek** şakınmak gerekdür 63a/08

dünyāya ve mālā meyl eylemekden **gāyet-ile pek** şakınalar 69a/05

bunuñ gibi ādem **gāyet-ile az** bulunur 78a/06

gāyet-ile şakınacağdur 50a/17

bu aşıl nesnelerden oğulların ve kulların **gāyet-ile** hıfz idüp 65a/10

bu zamānda anları bilür **az** kaldı 13a/01

2.3.4.4. Niteleme ve Durum Zarfları

2.3.4.4.1. Niteleme Zarfları

Bu tür zarflar eserde en sık kullanılan zarflardan olup fiil ve fiilimsilerin niteliğini belirlerler. Eserde kullanılan niteleme zarflarından bazıları şunlardır:

imdi bunları **birer birer** çalışup öğrenmek 2a/05

sā'ir halkdan **yañlış** ve **bozğun** öğreneler 5a/11

erlerine **güzel** görinüp 59b/09

gice gündiz a 'zālarını **güzel** gösterir 66a/08

ne **hoş** itdiñ dise 94b/07

bir kişi ne **gökçek** olur 91a/13

bir kişi bir 'ālimi gördikde bıyığın kırkdırmiş **çirkin** olmuş dise 91b/01

2.3.4.4.2. Durum Zarfları

Eylemin nasıl yapıldığını ve ne durumda olduğunu bildiren; kimi zaman da zarfların durumunu gösteren zarflarlardır (Keskin, 2003: 105). Eserde geçen bazı durum zarfları şunlardır:

*ebedī anda kalurlar **hiç** çıkmazlar 46b/19*

*ammā müteahhireynden ba'zılar katında **mutlakā** kāfir olur 89a/15*

*ya'ni vākı'a muṭābık **temāmca** ve şahīhce bile 41b/07*

*öldükde **īmānsız kāfirler gibi** olup 12b/16*

*şimdi **yigidler gibi** oldım 30a/10*

*peygamberleriñ çoğına **böyle** olmuştur 43b/01*

*'ilm ile 'āmil olmayanlar hakkında **Hak** subhānehu ve te'ālā **böyle** buyurmuştur 77a/12*

*ve **öldürmek-ile berāber** ölür 40b/03*

*Ebübekir **ardınca** halīfe olmuştur 46a/06*

2.3.4.5. Soru Zarfları

Fiillerin anlamını soru yoluyla belirten ve diğer zarfları bulmaya yarayan soru kelimeleridir (Keskin, 2003: 112). Eserde; *nice*, *neden*, *neye* ve *niçün* gibi sözcükler soru zarfı görevinde kullanılmıştır.

*İslāmuñ beķāsın istemeyüp bunuñla 'amel itmezler ise aḥvāl-i 'ālem ve dīn-i Muḥammediyye vardıkca **nice** olur 19b/06*

***nice** ğarķ itdim anları günāha 32b/06*

***neden** geldiñ nedür maķşūd 34b/19*

*īmān ve İslām **neye** dirlir ve **neye** inanmaķdur 83a/02*

*cümlesi ider siz **niçün** itmezsiz 66b/15*

*ve seni bu dār-ı fenāya **niçün** getürdiler 15b/11*

2.3.5. Edatlar

Türkçede edatlar, kendilerinden önce gelen adlara ekli ya da eksiz bağlanarak eşitlik, benzerlik, sebep, görelilik vb. anlam ilgisi kurarlar (Ak, 2006: 31). Edatlar tek başlarına kullanıldıklarında bir anlam taşımazlar. Lakin eklendikleri kelime veya kelime grupları ve işlev bakımından bağlı buldukları öteki kelimelerin yardımı ile anlam kazanırlar (Korkmaz, 2007: 1049). Eserdeki edatlar, Zeynep Korkmaz'ın (2007) Türkiye Türkçesi Grameri "Şekil Bilgisi" adlı eserinde yapmış olduğu sınıflandırma dikkate alınarak sınıflandırılmıştır.

2.3.5.1. Yapı ve Kökenleri Bakımından Edatlar

2.3.5.1.1. Türkçe Kökenli Edatlar

Eserde geçen Türkçe kökenli edatlar isim ve fiil kökenli edatlar başlıkları altında incelenmiştir.

2.3.5.1.1.1. Ad Kökenli Edatlar

Eserde geçen; *içün, berü, dek, deñlü, gibi, içre, şoñra, üzre* edatları ad kökenli Türkçe edatlardır.

*belki Allāhı birliyüp 'ibādet itmek **içün** halk itdi 85b/16*

*ve ba'zılar dahı 'ālem-i şabāvetden **berü** söyleyü geldügi-çün kendi başı havfindan nesne lāzım gelmez der 88a/01*

*ve kimi dizine **dek** ve kimi göbegine **dek** ve kimi boğazına **dek** 46a/17*

*büyük develer **deñlü** yılanlar ve semüz katırlar **gibi** 'akrebler 47a/07*

*her kim içe İslāmda ol müslim **içre** turmasın ol 30b/17*

*ehl-i dīn olanlar bunu işidüp bildikden **şoñratevbe** itdiler 34b/13*

*hālde itdūgi zinā olur ve egerçi kim ‘ādet üzre şehādet kelimesin getirürse
48b/03*

2.3.5.1.1.2. Fiil Kökenli Edatlar

Eserde geçen fiil kökenli Türkçe edatların, isim kökenli Türkçe edatlara nazaran kullanım sıklığı daha azdır. Eserde fiil kökenli Türkçe edatlardan sadece *ile* edatı tespit edilmiştir.

ve ammā te ‘vīl-i şahīh ile te ‘vīl idüp 90a/15

2.3.5.1.2. Yabancı Kökenli Edatlar

Eserde tespit edilen yabancı kökenli edatların tamamı Arapça kökenlidir. Eserde tespit edilen yabancı kökenli edatlar; *berāber*, *ğayrisin*, *ķadar*, *cihetinde*, *mā ‘adā* ve *mertebe* sözcükleridir.

ve çavuş ve sipāhī ve yeñiçeri berāber olmak gerekdür 22b/09

*‘ilm-i hāli öğrenmedin ğayrisin öğrenmek hemān her gün devā içmek gibi oldı
18b/03*

*irişmezse cehennemde günāhī ķadar yanup soñra çıkup cennete girecekdür
46b/10*

veyāhūd fulān kişi kıble cihetinde olaydı 92a/14

*bunca biñ ‘asker dağı var iken fetih ve nuşret olmaduğundan mā ‘adā ecidād-ı
‘izāmları alıvirdikleri 21b/10*

ve bu mertebeye vāşıl olanlar 62a/16

2.3.5.2. Kullanılış Biçimleri Bakımından Edatlar

Edatlar, eklenmiş oldukları ad soylu yalın, yönelme, çıkma, ilgi ve vasıta durumu gibi ad çekimi ekleriyle genişletilmiş biçimlerinden sonra gelirler (Korkmaz, 2007: 1061). Bu yönüyle eserde geçen edatlar kullanılış biçimleri açısından; yalın

durumu isteyen edatlar, zamirlerden sonra ilgi durumu isteyen edatlar, yönelme isteyen edatlar ve ayrılma durumu isteyen edatlar başlıkları altında incelenmiştir.

2.3.5.2.1. Yalın Durumu İsteyen Bazı Edatlar

Bu tür edatlar ismin yalın haliyle kullanılan edatlardır. Eserde; *içün*, *gibi*, *kadar* ve *üzre* gibi edatlar bu biçimde kullanılmıştır.

üçden gayrı nesnelere için çıkarlarsa üzerlerine 53a/03

yine beyân idelüm ki güneş gibi ziyâsı ma'lûm ola 57b/11

kalbinde zerre kadar şafâ yoktur 68a/08

ayağ üzre turup zikr itdiklerine rakış dinilür mi 97b/17

2.3.5.2.2. Zamirlerden Sonra İlgi Durumu İsteyen Bazı Edatlar

Bu tür edatlar, diğer durum ekleri isteyen edatlara nazaran, eserde daha az sayıda örneği olan edatlardır. Eserde sadece *içün* ve *gibi* edatı bu biçimde kullanılmıştır.

halk bizüm için kıılır dise kâfir olur 90b/13

Hak te'âlâ anuñ gibi kişilerle muşâhibet ve muķârinetden hıfz-ı emânında eyleye 34b/15

2.3.5.2.3. Yönelme Durumu İsteyen Bazı Edatlar

Bu tür edatlar, kendilerinden önce yönelme durum eki almış isimlerle birlikte kullanılırlar. Eserde geçen; *...e göre*, *...e degin* ve *...e dek* edatları bu biçimde kullanılmıştır.

ve bilmeyenlere cürümlerine göre hakâret ideler 23a/01

hükmi kıyâmete degin bâkidür 45a/19

lâkin ölinceye dek hâtırına muhâlif nesne gelmemek degmede 48a/06

2.3.5.2.4. Ayrılma Durumu İsteyen Bazı Edatlar

Bu tür edatlar ise kendilerinden önce ayrılma durum eki almış isimlerle birlikte kullanılırlar. Eserde; ...den evvel, ...den sonra ve ...den ötüri edatları bu biçimde kullanılmıştır.

Âl-i 'Osmân İstanbul fethden evvel Edirne'de iken 76a/03

şimden soñra ayak üzre turup 25a/12

itmekdür ve bundan öte geçmemek gerekdür 8a/10

bilenlere her birinden ötüri şevāblar virilür 74a/04

2.3.5.3. Görevleri Bakımından Edatlar

2.3.5.3.1. Aitlik ve İlgili Olma İlişkisi Kuranlar

ve dā'imā e'dāları üzere mansūr ve muzaffēr eyleye 20a/01

pes bu tefsīr üzere dahı gine Tañrı te'ālāyı bilmek lāzımdur 41a/16

2.3.5.3.2. Benzerlik, Tıpkılık, Denklik İlişkisi Kuranlar

bir büyük boynuz gibi nesnedür 45a/05

kimi yıldırım gibi ve kimi segirdir at gibi ve kimi imekleyü imekleyü günāhın arkasına yüklenmiş ve kimi düşüp cehenneme girseler gerekdür 46b/12

büyük develer deñlü yılanlar ve semüzkatırlar gibi 'akrebler ve od-ıla kanmış şu-ıla 'azāblar iderler 47a/07

ve Haq te'ālā aña altmış şehīd şevābı deñlü şevāb vire 82a/19

bu minvāl üzere kabirde aña 'azāb iderler imiş 33b/01

bu hāl üzere olasin 66a/12

2.3.5.3.3. Belirtme Yoluyla Başkalık İlişkisi Kuranlar

fetiḥ ve nuṣret olmaduğından **mā'adā** ecidād-ı 'izāmları alıvirdikleri vilāyetleri dağı ellerinden aldılar 21b/10

ve yüzleri büzerüp bir **gayrı** hey'ete girdi 29b/06

aña bir tã'ifesi düğünlerde ve **gayrı** mecma'larda ve sã'ir yerlerde getirüp söyledüp ḥaz idüp gülüşirler 13b/04

2.3.5.3.4. Beraberlik veya Vasıta İlişkisi Kuranlar

ve bu me'ānada müteferriķa ve çavuş ve sipāhī ve yeñiçeri **beraber** olmak gerekdür 22b/09

ve öldürmek-ile **berāber** ölür 40b/03

söylemesi gibi dil **ile** ve ağız-**ıla** ve harf-**ile** ve şavt-**ıla** degildir 43b/02

ve diller **ile** okınur ve gönüllerde ezberlenür ve kulaklar **ile** işidilir 43b/05

ikisi dağı Muḥammed 'aleyhi's-selāmuñ Tañrı te'ālādan getürdüği nesnelere gönül **ile** inanup dil-**ile** ikrār itmekdür 47b/14

2.3.5.3.5. Miktar ve Derece İlişkisi Kuranlar

'ulemā mü'minlerden yedi yüz **derece** yukarıdur ve her iki **derecenüñ** mābeyni beş yüz yıllık yoldur 86a/04

kişinüñ şirk **deñlüdür** 'azābı 5a/17

yirden ne **deñlü** otlar bitse gerekdür ve ağaçlardan ne **deñlü** çiçekler ve ne **deñlü** yaprak ve ne **deñlü** yemişler olsa gerekdür 42a/03

şefā'at irişmezse cehennemde günāhı **ķadar** yanup soñra çıkup cennete girecekdür 46b/09

ne **ķadar** münkerāt var ise cemī'en günāhidügin ve ḥarām idügin bilmez kimesne yokdur 73b/08

hinzır büyüklükde katır kadar dābbe yetdi 26b/16

2.3.5.3.6. Uygunluk, Denklik ve Nispet İlişkisi Kuranlar

her kişi 'ameline göre cezā olınsa gerekdür 46a/19

2.3.5.3.7. Sebep, Maksat, Gāye, Hedef İlişkisi Kuranlar

pes ehad lafzı Haḡ te 'ālānuñ vaḡdāniyyetini işbāt için olduğu ve müşrikin ve sevniyyeti nakz için olduğu zāhir oldı 56a/03

ve zīnet ve tefāhür için geyilen libāslardur 67b/14

ve katıl ve 'inde'n-nās mebgūz olsunlar sözlerine ve kavıllarına aḡlā i'tibār olmamak için bir alā-yı türrihāt sözler halka ḡāyi' ve münteşir itmişlerdür 70b/07

ḡuña binā'en ki ḡāni'ini bilmeyen insān hemān behāyim gibidür 54b/07

aña binā'en bu mes'elede çok kimesne ḡalālete düşmişlerdür 56b/02

bilenlere her birinden ötüri şevāblar virilür 74a/04

bir kimesne bir kavmi bir 'amelde ötüri sevse kıyāmet güninde anlaruñ zümresinde ḡaşr ola 28a/18

2.3.5.3.8. Karşılık, Karşılaştırma, Zıtlık İlişkisi Kuranlar

Eserde bu gruptaki edatlarlara Türkçe kökenli örnek tespit edilmemiştir. Metinde sadece Arapça kökenli *muḡābele* sözcüğünün bu türevde kullanıldığı bir örnek tespit edilmiştir.

ve bunuñ muḡābelesinde niçe şevāblar ve cennet va 'd itdi 82a/06

2.3.5.3.9. Öncelik, Sonralık İlişkisi Kuranlar

Eserde bu gruptaki edatlarlara örnek olarak sadece *ḡoñra* sözcüğünün kullanıldığı örnekler tespit edilmiştir.

bu günden ḡoñra 85b/02

yidikden ḡoñra 90a/04

2.3.6. Bağlaçlar

Eserde geçen edatlar, Zeynep Korkmaz'ın (2007) Türkiye Türkçesi ‘‘Şekil Bilgisi’’ adlı eserinde yapmış olduğu sınıflandırmaya göre incelenmiştir.

2.3.6.1. Sıralama Bağlaçları

*cebrī mezhebi **ile** bizim mezhebimiz mābeyninde ihtilāf vardır 6b/16*

*hālbuki mağrib **ile** maşriğ ortası küfr ile tobtolu idi 20b/07*

*pes lafzı ehad müşrikler **ile** puta tapucuları nakız içündür 55b/09*

*mes'ele bir kişi ben şevābdan **ve** ikābdan berīyin dise kāfir olur 95b/05*

*bu taqdīrce huşūş-ı kažiyyelūge mü'eddī olurdu ki andan her bir cüz hālık **ve** kādīr ola 56a/01*

*şimden soñra **dahı** yine ebede'l-ebed birlikden zā'il olmaz **ve dahı** Hağ te'ālā müstevlīdür 59a/11*

*Hālık **dahı** sa'y ve kaşd itdūgi şey'i halk idivirüp āhiretde 'azīm ihsānlar ider 59b/08*

***gerek** kalbleri andan berī olsun **gerek** olmasın böyle kimesnelerden gāyet-ile evlādların **ve** kulların hıfz-ı hırāset üzre olalar 63b/01*

*imdi karañulıķda işlenen **gerek** sağā'ir **ve gerek** kebāyir bir kimse anı göremez 79b/10*

*bu tariķle **hem** dāll **ve hem** muğil olurlar 70b/19*

*tā kim **hem** dünyāda **ve hem** āhiretde sa'ādete irişüp hisābsız fā'ideler göre 11b/02*

***ne** bir derde devā **ne** hod gidādur 25b/07*

***ne** bulurlar şifā **ne** hod geerler 25b/09*

2.3.6.2. Denkleştirme, Karşılaştırma ve Seçme Bağlaçları

yā anlaruñ ‘ameli gibi ‘amel idicek 45b/19

Allāha ‘āşī olan *yā* kāfir olur *yā* münāfiķ olur *veyā* fāsiķ olur 37b/07

ol kişi *yā* fāsiķdur *veyā* münāfiķdur *veyā* kāfirdür 38b/01

ilmigin kurıdur *yāhūd* şarardur 32b/07

gügerdür dişlerin *yāhūd* kararur 32b/07

qaldı ki kendüler sāz çalalar *veyāhūd* diñleyeler *veyāhūd* evlerinde sāz āleti olup melekleri kaçırılar 36b/10

şabī bir yaramaz iş işlese *veyāhūd* bir yaramaz söz söylese yüzine tırup sen söyle itdiñ 64b/16

2.3.6.3. Pekiştirme Bağlaçları

ammā anda olan ni‘met gibi bende **de** olsun demek hāsed degildür ğıbtadır 50a/15

bu **da** yeter tafşīli olmazsa **da** olur dimişler 47b/19

ikisi **bile** siyāh olduğı-çün görünüp bilinmez 80a/12

bu üç taķdīr üzerine **bile** cehenneme lāyık müstaħiķ olmuşlardır ne ‘ūzubillāhi te‘ālā 82a/12

2.3.6.4. Nöbetleşme Bağlaçları

gāh olur dili üzere gelmeye tevħīd-i cārī olur ‘ādet-i tariķi üzre bilmek ve inanmak tariķi-le degil ve **gāh** olur küfür lafızları diline cārī olup müslimānlıķ sınırından çıkup kāfir olur 11b/10

ve ümmīleruñ nemāzı **gāh** mekrūh ve **gāh** fāsīd olur 74a/17

meyvâlar çiçeklenüp **kimi** beyâz **kimi** kıvıl ve **kimi** şarı ve **kimi** gök ve **kimi** yeşilve sâ'ir yerlerde biten envâ'-ı şükûfe 23a/18

kimi ikişer kanatludur ve **kimi** üçer kanatludur ve **kimi** dört kanatludur 44b/16

2.3.6.5. Cümle Bağlayıcısı Niteliğindeki Bağlaçlar

2.3.6.5.1. Açıklama Bildiren Cümle Bağlayıcıları

lâkin kendi neden geldi ve neden hâşıl oldu bilmez **ammâ** eger sen bilmek murâd iderseñ tecrîbe eyle gör 52a/01

ve dahı kişinün geydügi libâslar kaftânlar kürkler sebebdür **ammâ** şovuğdan ve ışıcağdan hıfız idüp şaklayan Allâhdur 59b/03

zîrâ ma'nâsı **dimek olur ki** cemî'-i eşyâyı saña mübâh kıldım dimekolur 98a/13

ya'ni **elbette** sizölmeñizi illâ müslim olduğunuz hâlde ölüñ dimekdür 7a/18

cehennemde mü'ebbed kalacağdur **meger** ölmezden evvel rücû' idüp tecdîd-i imân eyleye 11b/17

eger tecdîd-i imânitmezler ise imânsız ölüp kâfirler ile haşr olurlar 12a/10

eger kabûl olaydı şeytân 'ibâdet itdüğine râzı olmaya idi 14a/09

ba'zı rivâyetde iki kerre yüz biñ dahı yigirmi dört biñ peygamber gelmişdür. **çünkü** ihtilâf vâkı' oldı 61b/13

'ulemâ 'ilimler-ile 'âmil degildür deyüp bu sözi halk içinde şâyi' itdiler **nitekim** elfâz-ı küftî şâyi' itdikleri gibi 75a/07

2.3.6.5.2. Sonuç Bildiren Cümle Bağlayıcıları

Eserde iki cümle arasında sonuç ilişkisi kuran bu tür bağlaçlar; **ammâ**, böylece, **dimek olur ki**, **mādāmki** ve **nitekim** sözcükleriyle karşılanmıştır.

kendüñizi mü'minlerden 'ad itseñüz halk içinde mü'min olurduñuz **ammâ** Allâh ile kendüñüz mabeyninde mü'min olmazsınız 16b/19

zīrā bu şıfatları böylece bilmeyen kişinüñ ĩmānı şaĥīh olmaz 10a/03

*ve dahı 'ilim ism-i cinsdür ma 'nā dimek olur ki 'ulemā bildügi-le bir mes'eledede
'amel itmez dimek olur 74b/19*

her kim ki duĥān ie mādāmki tevbe itmeye aşlā ĥuzūr-ı ĥalb bulamaz 29b/16

nitekim ağaç ĥurdu içerüsinden yiyüp ağacı ĥurudup yaĥar helāk ider 78b/08

2.3.6.5.3. Üsteleme Bildiren Cümle Bağlayıcıları

Eserde iki cümle arasında derecelendirme ifadesi kuran bu tür bağlaçlar *hattā* ve *dahısı* sözcükleriyle karşılanmıştır.

*Tañrı te 'ālā semī'dür ya 'ni her āvāzı işidür gizlü olsun ve āşikāre olsun hattā
bir kişinüñ ĥulaĥına fısıldansa ol kimesne işitmese Tañrı te 'ālā işidür 42a/07*

anlaruñ dahısı ba 'zısı ĥurıyup ĥadīd olup yüz yıllık ölüye döndi 29b/03

2.3.6.5.4. Sebep Bildiren Cümle Bağlayıcıları

Bu tür bağlaçlar, sebep sonuç ilişkisinde olan iki cümle arasında sebep ilişkisi kurar. Eserde sadece *zīrā* ve *ünkü* bağlaçlarının bu işlevde kullanıldığı örnekler tespit edilmiştir.

*bu taĥdīrce ma 'zūrlardur ve ihtimālı ekşer dahı budur zīrā naĥılsız fetvā
virilmez 88a/17*

*ve ba 'zı rivāyetde iki kerre yüz biñ dahı yigirmi dört biñ peygamber gelmişdür
Çünkü ihtilāf vākı' oldı 61b/13*

2.3.6.5.5. Zıtlık Bildiren Cümle Bağlayıcıları

Eserde iki cümle arasında zıtlık ilişkisi kuran bu tür bağlaçlar *ammā*, *lākin* ve *ancak* sözcükleriyle karşılanmıştır.

*egerçi ĥalka ĥarışmaĥ-ıla 'akla zekā ve fiĥnat gelür ammā zararı nef'inden
ziyādedür 68b/03*

hükmen 'âlim oldur ki cāhildür lākin haqqı bâtlı harām helâli bilür 73a/19

ammā İmām-ı A 'zam mezhebinde kâfir olmaz ancak 'âşîlerden olur 88a/05

2.3.7. Fiiller

2.3.7.1. Bildirme Kipleri

Bu kipler yapılmış, yapılmakta veya yapılacak olan işleri haber verme, yargı hâlinde bildirme niteliği taşıyan kiplerdir. Bu kiplerin kurulumu sırasında getirilen ekler hem kipi ifade eden şekil hem de zamanı içlerine alırlar (Korkmaz, 2007: 583). Eserden alınan örneklerle bildirme kipleri; bilinen geçmiş zaman, duyulan geçmiş zaman, şimdiki zaman, gelecek zaman ve geniş zaman olmak üzere beş başlık altında incelenmiştir. Metinden alınan örnekler Eski Türkçe ve Eski Anadolu Türkçesi dönemlerindeki şekilleri dikkate alınarak incelemeye tabi tutulmuştur.

2.3.7.1.1. Bilinen Geçmiş Zaman Kipi

Bu kip fiilin, konuşan kişinin gördüğü, izlediği bir geçmiş zamanda ortaya çıktığını ve olup bittiğini ifade eder. Şekil olarak bildirme ve zaman olarak da geçmiş zaman bildirir (Özçelik ve Erten, 1999: 135). Eski Türkçeden Klasik Osmanlı Türkçesi dönemine kadar bu kipi gerek ünlü gerekse ünsüz seslerinde uyumsuzluk dikkati çekmektedir. Kipi ünsüzleri açısından bakıldığında, Eski Türkçede görülen geçmiş zaman ekinin ünsüzü *-dI, -dU, -tI, -tU* gibi hem ötümlü hem ötümsüz ünsüz şekliyle kullanımı söz konusudur. Lakin ekin bu dönemde tam olarak ünsüz uyumuna girdiği söylenemez (Özdarendeli, 2005: 74). Eski Anadolu Türkçesi döneminde ise görülen geçmiş zaman ünsüzü daima ötümlüdür, ek henüz ünsüz uyumuna tabi olmamıştır (Türk, Doğan ve Şerifoğlu, 2011: 22). Eski Anadolu Türkçesi döneminde görülen geçmiş zaman ekinin ünlüsü yalnız üçüncü kişi çekimlerinde düz, öbür kişilerde yuvarlaktır (Bozkurt, 1999: 335). Bu da ekin ünlü uyumunun bu döneme kadar henüz gerçekleşmediğini gösterir. Mebhas-ı İmân'da da Eski Anadolu Türkçesi döneminde olduğu gibi ekin ünsüzü daima ötümlü olduğundan henüz ünsüz uyumunun gerçekleşmediği görülmektedir. Bilinen geçmiş zaman ekinin ünlüsü ise Eski Anadolu Türkçesinden farklı olarak, tespit edilen iki sözcükteki istisna haricinde, sürekli düz ünlü ile karşılanmıştır.

Teklik

1.Şahıs	2. Şahıs	3. Şahıs
<i>itdüm 12b/05</i>	<i>bilmedin 17b/15</i>	<i>şaldı 73b/18</i>
<i>gördüm 26b/04</i>	<i>kıldıñ 34b/17</i>	<i>buyurdı 86a/13</i>
<i>gördim 24a/10</i>	<i>viridiñ 34b/18</i>	<i>oldı 61a/01</i>
<i>okudım 62b/15</i>	<i>dilediñ 42b/17</i>	<i>yazdı 58b/18</i>
<i>buldım 62b/16</i>	<i>bildiñ 72a/15</i>	<i>uyudı 68a/14</i>
<i>itdim 72a/14</i>	<i>itdiñ 64b/18</i>	<i>şaçdı 69b/17</i>

Eserde bilinen geçmiş zaman birinci şahıs çekimine giren bazı sözcüklerde, *itdüm 12b/05 - gördüm 26b/04* gibi, Eski Anadolu Türkçesi döneminde bilinen yuvarlaklaşmaların devam ettiği görülmektedir. Lakin bu istisnalar haricinde bilinen geçmiş zaman eki ünlü olarak sürekli düz ünlülü şekliyle çekime girmiştir.

Çokluk

1.Şahıs	2. Şahıs	3. Şahıs
<i>buldık 29a/12</i>	<i>katıl itdiñiz 76b/03</i>	<i>aldılar 21b/11</i>
<i>gördik 29a/12</i>	<i>virmediñiz 81b/17</i>	<i>buyurdılar 24b/16</i>
<i>baş kodık 34a/12</i>		<i>kodılar 34a/03</i>
<i>buldık 70a/11</i>		<i>oldılar 66a/02</i>
<i>bildik 5b/17</i>		<i>başladılar 80b/12</i>
<i>ögrenmedik 16b/01</i>		<i>aldandılar 88a/07</i>

2.3.7.1.2. Duyulan Geçmiş Zaman Kipi

Eski Türkçeden günümüze kadar kendini muhafaza eden eklerden biri olan -*mİş* eki ile yapılan bir çekimdir. Bu ekin tespit edilen en eski Türkçe kaynaklarından olan bengü taşlarında sadece 3. şahıs çekimine rastlanmıştır (Ercilasun, 2012: 183). Eski Türkçenin yazılı kaynaklara dayandığı bu ilk döneminde, ekin ünlüsü sürekli düz ünlü kullanılarak yazılmıştır. Yine aynı şekilde Karahanlı Türkçesinde de bu ek

yuvarlak ünlü fiillere *de -miş* şeklinde düz ünlü kullanılarak getirilir (Hacıeminoğlu, 1996: 186). Eski Anadolu Türkçesinde de ekin ünlüsünün sürekli düz olduğu dikkate alındığında bu ek için Eski Türkçe döneminden eserin yazıldığı Klasik Osmanlı Türkçesi dönemine kadar bu özelliğini muhafaza ettiğini ve Eski Türkçede olduğu gibi henüz ünlü uyumuna girmediği söylenebilir. Transkribi yapılan eserde duyulan geçmiş zaman birinci teklik şahıs çekimi ile birinci ve ikinci çokluk şahıs çekimlerinin örnekleri bulunmamaktadır.

Teklik

1. Şahıs

-

2. Şahıs

itmişsin 24a/09

ağartmışsın 84b/12

kırkdırmışsın 91b/02

olmuşsın 91b/03

itmişsin 24a/10

itmişsin 85b/05

3. Şahıs

itmiş 24b/04

girmiş 24b/10

buyurmuş 31a/04

unutmuş 32b/18

dimiş 35b/15

oturmuş 40b/18

Çokluk

1. Şahıs

-

2. Şahıs

-

3. Şahıs

yazmışlar 12a/19

oturmuşlar 26b/05

yakmışlar 32a/19

azarlamışlar 32b/13

görmüşler 33a/14

olmuşlar 82a/12

2.3.7.1.3. Şimdiki Zaman Kipi

Günümüz Türkçesinde kullanılan şimdiki zaman eki *-yor* Eski Türkçede mevcut değildir. Bu ek Eski Anadolu Türkçesi dönemindeki, yoru- tasvir fiilinin geniş zaman çekiminden hece yutumu neticesinde ortaya çıktığından dolayı ondaki zaman dilimi şimdiki zamandan geçmiş ve gelecek zamana kadar uzanan bir genişlik söz konusudur (Korkmaz, 2007:611). Klasik Osmanlı Türkçesi döneminde yazılan eserde de ekin Eski Türkçe ve Eski Anadolu Türkçesinde olduğu gibi bu dönemde de henüz işlek olarak kullanılmadığı görülmektedir. Ek, Mebhas-ı İmân'da sadece bir örnekte tespit edilmiştir.

ideyorur 65b/06

2.3.7.1.4. Gelecek Zaman Kipi

Köktürkçede gelecek zaman *-DaçI* ve *-sIk* eki olmak üzere iki türlü bir kurulum söz konusuydu (Ercilasun, 2012: 183). Bu ekler dışında gelecek zamanı ifade eden bir ek kullanımı bulunmamaktadır. Lakin Köktürkçeden sonra gelen Uygurca döneminde *-DaçI* eki bu işlevini *-gAy* ekine bırakmıştır. *-DaçI* eki ise Uygurcada sıfat-fiil görevinde kullanılmaya devam etmiştir (Ercilasun, 2012: 278). Karahanlı Türkçesi döneminde de Uygur Türkçesinde olduğu gibi bu ekin kullanımı devam etmiştir. Harezmi Türkçesi sahasında yazılan eserlerde de gelecek zamanı ifade etmek için en çok kullanılan ek *-GAy*'dir (Ata, 2014: 91). Gelecek zamanı ifade eden bu ek, Eski Anadolu Türkçesi döneminde yerini *-(y)IsAr* ve *-(y)AcAk* eklerine bırakmıştır. Daha çok *-(y)IsAr* ekinin gelecek zaman işlevinde kullanıldığı bu dönemde *-(y)AcAk* eki daha çok sıfat-fiil görevinde seyrek olarak da zaman eki görevinde kullanılmıştır (Şahin, 2015: 65). Eski Anadolu Türkçesinin son dönemlerine kadar işlek bir sıfat-fiil eki olan *-(y)AcAk* eki XV.yüzyıldan itibaren gelecek zamanı çekimlemekte de kullanılmaya başlamıştır (Gülsevin, 1997: 103). Bu kullanım ise ekin sıfat-fiil ekinden şahıs ekleriyle genişlemesi neticesinde ortaya zaman kavramı ifade etmeye başlayan bir kipe dönüşmesi şeklinde olmuştur (İlker, 2013: 270). Eserdeki örneklerden hareketle Eski Anadolu Türkçesindeki gelecek zaman eki kullanımının Klasik Osmanlı Türkçesi döneminde yazılan eserde de kendini muhafaza ederek *-(y)IsAr* ve *-(y)AcAk* ekiyle karşılandığı söylenebilir. Bunun yanında metinde gelecek zamanı

karşılayan örneklere bakıldığında Eski Anadolu Türkçesinden farklı olarak *-(y)IsAr* ekinin *-(y)AcAk* ekine nazaran işlekliliğini yitirmeye başladığı söylenebilir.

ideceğim 86b/18, çıkısar 32a/18, bulısar 92a/09, girecekdür 46b/10, bilmeyicegiz 84a/19, öğrencegiz 68b/05, gelicegiz 18b/11, ideceklerine 82a/01

2.3.7.1.5. Geniş Zaman Kipi

Geniş zaman, hususi olarak bir zamanı karşılamayan, belirsiz bir olma ve yapma bildiren zamandır (Eckmann, 2009: 120). Eski Türkçeden günümüz Türkçesine kadar kendini muhafaza eden eklerden biri geniş zaman eki olan *-(V)r* ekidir. Lakin Eski Türkçede bu ek hem geniş hem de şimdiki zamanı karşılar (Ercilasun, 2012: 183) eserde sadece geniş zamanı karşılamaktadır. Eserde geniş zaman birinci şahıs çekiminde görülen hem *-(I)m* hem de *-(I)n* ekli çekim örnekleri mevcuttur.

Teklik

1. Şahıs

zıkr iderim 3b/01

dilerim 95b/04

ölürem 37a/06

kıların 89b/05

2. Şahıs

şoĥbet eylersin 77b/18

dersin 85a/08

öpersin 2a/11

3. Şahıs

der 86a/04

kılur 1b/14

Çokluk

1. Şahıs

teşbîh iderüz 32b/01

sü'âl iderüz 86a/11

2. Şahıs

buyurursız 26b/07

korĥarsız 66b/14

görürsüz 75a/02

3. Şahıs

aldadurlar 77a/13

tuyarlar 79b/03

derler 81a/14

Eserde geniş zamanın olumsuzu, Eski Anadolu Türkçesi ve günümüz Türkçesinde olduğu gibi *-mAz* eki ile karşılanmıştır.

Teklik

1.Şahıs

virmezem 92b/06

dimezsın 37a/06

bilmezem 24b/02

2. Şahıs

bilmezsın 2a/11

gitmezem 70a/05

virmezsın 94b/10

3. Şahıs

girmez 77b/16

bitürmez 23b/14

girmez 36b/03

Çokluk

1.Şahıs

teğfir itmeziz 88a/12

2. Şahıs

itmezsız 66b/15

olmazsız 17a/01

3. Şahıs

bilmezler 12b/15

istemezler 70b/14

Geniş zamanın olumsuzu *-mAz* eki dışında günümüz Türkçesinde de olduğu gibi *-mA* eki ile de karşılanmıştır.

kılmam 90b/04, dāhil olmam 91a/01

2.3.7.2. Tasarlama Kipleri

2.3.7.2.1. İstek Kipi

İstek kipi ve dilek kipi çekimleri, geçmişten günümüze üzerinde çalışmalar yapılmasına rağmen henüz aydınlatılamayan konulardan biridir. Özellikle birinci teklik şahıs çekimi hususunda istek ve emir kiplerinin geçmişteki kullanımlarıyla birbirine benzerlik teşkil ettiği görülmektedir. Bu hususta Ergin, birinci şahıs kendi kendine emredemez gibi yanlış bir düşüncenin ortaya çıktığını halbuki Türkçede emir birinci şahıslar için ayrı ayrı eklerin olduğunu ve bu eklerin aynı zamanda istek şekli için de kullandığını söyler (2009: 307). Gülsevin, bu hususta Türkiye Türkçesi gramerlerinde emir ve istek için ayrı ayrı çekimlemelerin hem şekil hem de

fonksiyonel açıdan doğru olmadığını ifade eder (2002: 37). Bunun yanında İ.Necmi Dilmen, j. Nameth, Tahir Nejat Gencan, Vecihe Hatipoğlu, Hikmet Dizdaroğlu, Haydar Ediskun, Kaya Bilgegil, Ömer Demircan, Faruk Timurtaş, Berke Vardar Oya Adalı, G. L. Lewis, Tahsin Banguoğlu, Nurettin Koç, Sezai Gümüş ve Mehmet Hengirmen gibi gramerciler emir kipinin birinci teklik ve çokluk çekimlerinin bulunmadığı görüşündedir (Korkmaz, 2007: 666). Biz de bu düşünce doğrultusunda emir birinci teklik ve çokluk çekimlerinin olmadığından hareketle hem istek hem de emir olarak düşünülen bu çekimleri istek birinci teklik ve çokluk çekimleri örneklerine dahil ettik.

Teklik

1. Şahıs

2. Şahıs

3. Şahıs

kılayın 90b/14

secesin 39b/04

bile 10a/01

olayın 93b/08

idesin 2b/09

gide 65a/08

getüreyim 65b/17

göresin 32a/13

diye 72b/04

kalkayın 90a/09

geydüresin 65a/17

kāfir olayın 93b/08

diyesin 74b/07

bildüreyin 37b/03

işidesin 77b/06

Çokluk

1. Şahıs

2. Şahıs

3. Şahıs

kılalum 90b/19

olasız 35b/19

bileler 79a/14

varalum 33a/08

açıviresiz 76a/09

ideler 80b/06

olalum 20a/12

idesiz 76a/10

añlayalar 5b/03

görelim 33a/09

geleler 36b/02

gelelüm 35a/10

diñleyeler 36b/10

2.3.7.2.2. Emir Kipi

Bu kip tasarlanan hareketin emir şeklinde olduğunu ifade eder. Emir çekiminde zaman ifâdesi bulunmaz; buyurulan veya olmanın dil kullanıcısı tarafından gerçekleştirilmesi istenen eylemin belli bir zamanı yoktur (Karaağaç, 2013: 370). Birinci teklik ve çokluk emir çekimi ekleri tartışılan konulardan birisi olması nedeniyle hem istek hem de emir çekimi olarak düşünülen bu ekleri çalışmamızda istek çekiminde verildiğinden bu bölüme birinci teklik ve çokluk çekimleri dahil edilmemiştir.

Teklik**1. Şahıs**

-

2. Şahıs*gel 1b/04**ko 37a/08**bilgi 51a/11**olğıl 2a/01**añlağıl 56b/18***3. Şahıs***alsın 62a/13***Çokluk****1. Şahıs**

-

2. Şahıs*işlemeñ 7b/16**itmeñ 25a/12**fıkr eyleñ 14b/16***3. Şahıs***bilsinler 41a/14**gölgelensinler 46a/15**olsunlar 70b/07*

2.3.7.2.3. Dilek-Şart Kipi

Şart çekimi, bütün dillerde yardımcı eylemin yüklemi olarak ortaya çıkar; daha sonra gerçekleşecek bir yapma veya olmanın gerçekleşebilmesi için gerekli olan eylemi bildirir (Karaağaç, 2013: 371). Bu ek sadece Uygurcada birinci tip şahıs ekleri olarak adlandırdığımız zamir menşeli şahıs ekleri ile çekimlenmektedir (Şen, 2014: 67). Eserde bu çekim iyelik kökenli şahıs ekleri olarak gerçekleşmiştir.

Teklik

1. Şahıs

olmasam 93a/17

itmesem 42b/10

dilemesem 42b/12

2. Şahıs

görseñ 62b/08

ıkrār itseñ 85b/07

itmeseñ 24b/07

itseñ 51a/04

görseñ 62b/08

3. Şahıs

dise 8a/03

yapsa 93b/07

eylese 28a/14

Çokluk

1. Şahıs

beyān kılsak 80a/19

görsevüz 62b/06

2. Şahıs

dileseñüz 42b/07

itseñüz 16b/18

söyleseñüz 16b/18

itseñiz 42b/09

dileseñiz 42b/12

3. Şahıs

haşlasalar 98b/03

görseler 39a/17

getürseler 16a/02

itseler 5b/03

isteseler 13b/08

2.3.7.2.4. Gereklilik Kipi

Köktürkçede bulunmayan gereklilik biçimleri, Uygurcada *gU(IUk)* (*kergek*) ile kalıbıyla karşılanmıştır (Ercilasun, 2012: 279). Karahanlı Türkçesi döneminde ise

kendini bazı ses olayları dışında Uygurcada olduğu şekliyle muhafaza eden bu yapı, Eski Anadolu Türkçesinde *-A* istek eki ve *-sA gerek* birleşik yapısı ile karşılanmıştır (Şahin, 2015: 67). Klasik Osmanlı Türkçesi döneminde yazılan Mebhas-ı İmân'da da Eski Anadolu Türkçesi dönemindeki *-sA gerek* yapısının sıklıkla kullanıldığı, *-A* istek ekiyle ise bir yapının kullanılmadığı görülmektedir.

olsa gerektür 42a/04, dirilse gerektür 45a/10, kalmasa gerektür 46a/10

2.3.7.3. Ek-fiil

Hem isim hem de fiil çekim eki olan ek-fiil, isim soylu kelimeleri ve kelime gruplarını yüklem yaparken; fiillere gelerek birleşik zamanlı çekimler yapar (Keskin, 2003: 44). Ek-fiil, Eski Türkçedeki *er-* “olmak” yardımcı fiilinin *er->ir->i-* değişimi ile ekleşmiş olan biçimdir (Kartallıoğlu ve Yıldırım, 2007: 62). Ek-fiilin öteki fiillerden yani asıl fiillerden farklı olarak yalnızca bildirme niteliğinde dört kipi vardır (Korkmaz, 2007: 703). Eserde bu bu kipler; geniş zaman, bilinen geçmiş zaman, duyulan geçmiş zaman ve şart kipi başlıkları altında incelenmiştir.

2.3.7.3.1. Geniş Zaman

Eserde ek-fiilin geniş zaman çekiminde sadece üçüncü şahıs çekimi örnekleri mevcuttur. Üçüncü şahıs çekimleri ise birinci ve ikinci şahıs çekimlerinden farklı olarak farklı bir ek ile karşılanır. Bu ek, Eski Türkçede *tur-* yardımcı fiilinin geniş zaman çekiminden *tur-ur >dur-ur>dIr / dUr* değişimine uğramış olan *dIr / dUr* ekidir (Korkmaz, 2007: 703). Eserde kullanılan ek-fiilin geniş zaman çekimi örneklerinden bazıları şunlardır.

oldur 1b/05, düşmândur 21b/14, kâfirlerdür75b/16, şeytânîlerdür 79a/18, körlerdür 81a/07, sevgülüdür 94a/08

2.3.7.3.2. Bilinen Geçmiş Zaman

Ek-fiilin bilinen geçmiş zaman çekimi, *i-* fiiline *-dI* bilinen geçmiş zaman ekinin eklenmesiyle yapılır. Bilinen geçmiş zaman ekinin ünlüsü eserde sürekli olarak düzdür. Ekin ünsüzü ise daima ötümlüdür. Bu da bu zaman diliminde çekimin sürekli olarak sadece *-idi* şeklinde olmasını sağlamıştır. Eserde bu çekime örnek olabilecek

çok sayıda örnek tespit edilmiştir. Eserde geçen ek-fiilin bilinen geçmiş zaman çekimi örneklerinden bazıları aşağıda verilmiştir.

degil idim 87b/06, kāfir idim 93b/04, mübtelā idim29a/14, hāl üzre idiler 75a/05

2.3.7.3.3. Duyulan Geçmiş Zaman

Ek-fiilin duyulan geçmiş zaman çekimi, *i*-yardımcı fiiline *-mİş* duyulan geçmiş zaman ekinin eklenmesiyle yapılır. Eserde, bilinen geçmiş zaman ekinde olduğu gibi duyulan geçmiş zaman ekinin de ünlüsü sürekli olarak düz ünlüdür. Bu da çekimin sürekli olarak *Imİş* şeklinde yapılmasını sağlar. Eserde geçen ek-fiilin duyulan geçmiş zamanı örneklerinden bazıları aşağıda verilmiştir.

elinde imiş 7b/01, bezirci imiş 24a/14, evliyā-yı 'ārifinden imiş 28b/04, levh-i maḥfūzda imiş 57b/05

2.3.7.3.4. Şart Kipi

Ek-fiilin şart çekiminde *i*- fiili şart eki olan *-sA* ekini alarak ismi belli bir zamana dahil etmeden şart kavramına dahil eder (Şahin, 2015: 68). Eserde bu kiple yapılan ek-fiil çekimleri çoğunlukla eklendiği isimden ayrı yazılır.

mü'min iseñ 1b/11, er iseñ 5a/17, şahih ise 11b/06, şahih degil ise 11b/07, üzre ise 56a/07, var ise 46b/04, şālihden iseñ 65b/02, müslimān iseñ 85b/02

2.3.7.3.5. Ek-fiilin Zarf-fiili Şekli

Eserde ek-fiilin zarf-fiil şekli *iken* ile karşılaşılır. Eserde sık kullanılan ek-fiilin zarf-fiil şekli örneklerinden bazıları şunlardır:

yigitken 52a/11, şabī iken 14b/02, vācib iken 18a/03, var iken 21b/10, toptolu iken 36b/06, yoğ iken 44a/11, nūr iken 75b/01

2.3.7.3.6. Ek-fiilin Olumsuzu

Ek-fiilin olumsuzu *degil* sözcüğü ile yapılır. Bu sözcük, ekeylemlerle yüklemleşmiş bütün ad soylu sözcüklere gelir; onlara olumsuzluk anlamı katar (Gencan, 1979: 349).

degildim 87b/08, degil misin 93a/11, degiller 4b/04, degilsin 65b/03

2.3.7.4. Fiillerde Birleşik Çekim

Türkçede fiiller sadece basit zamanlarda çekimlenmezler. Basit zamanla çekimlenmiş bir fiile ekfiil eki olan “i-” fiili eklenerek birleşik zamanlı fiil çekimi yapılır (Kartalcık ve Bulgurcu, 2012: 98).

2.3.7.4.1. Hikâye

Birleşik çekimli fiillerin hikâyesi, bir kip eki almış esas fiile i- ek-fiilinin bilinen geçmiş zaman kipi *-di/ -du* getirilerek oluşturulur (Korkmaz, 2007: 733). Bu birleşik çekimin eserde bilinen geçmiş zaman, duyulan geçmiş zaman, geniş zaman, istek ve şart çekimleri ile yapılan birleşik çekim örnekleri mevcuttur.

Eserde bilinen geçmiş hikaye çekimi sadece bir örnekte tespit edilmiştir.

beyân olındı idi 57b/10

Eserde öğrenilen geçmiş zaman kipinin hikâye çekimi diğer hikâye birleşik çekimlerine nazaran daha sık kullanılmıştır.

sükût itmiş idik 26b/16, görmemiş idim 30a/07, kerâmet-i zâhir olmuş idi 33b/15, ‘ömrin geçürmüş idi 33b/18, dimiş idik 42b/01, göndermiş idi 60b/01, atmış idi 69b/17, ol eczâlara katılmış idi 84b/07, itmiş idi 88a/04

Eserde geniş zaman kipinin hikâye birleşik çekimi sadece bir örnekte tespit edilmiştir.

hâsta olurdım 30a/09

Eserde istek kipinin hikâye birleşik çekimi de geniş zaman kipinin hikaye birleşik çekimi gibi sadece bir örnekte tespit edilmiştir.

ola idi 90b/08

Şart kipinin hikâye birleşik çekimi de sadece bir örnekte tespit edilmiştir.

olmasa idi 55b/15

2.3.7.4.2. Rivâyet

Bu birleşik çekim asıl fiil kiplerine *i-* yardımcı fiilin duyulan geçmiş zamanının getirilmesiyle yapılan birleşik çekimdir. Her ne kadar duyulan geçmiş zaman eki eklense de bu ek burada zaman ifade etmez. Burada daha çok bir nakil, bir anlatma, bir sonradan farkına varış ifade eder (Ergin, 2009: 323). Bu birleşik çekim eserin genelinde sadece geniş zamanın şartı ile çekimlendiği örnekler mevcuttur.

bulurlar imiş 30b/04, yudar imiş 33a/07, fi 'l-hāl olur imiş 33a/08, içmezler imiş 33a/12, tutmazlar imişler 76a/02

2.3.7.4.3. Şart

Bu birleşik çekim asıl fiil kiplerinin karşıladığı hareketi şart şeklinde ifade eder. Bu kip, asıl fiil kiplerine *i-* yardımcı fiilin şart şeklinin getirilmesiyle oluşturulur (Ergin, 2009: 325). Eserde sadece bilinen geçmiş zaman ve geniş zamanın şart çekimleri mevcuttur.

Eserde bilinen geçmiş zamanın şart çekimi sadece iki örnekte tespit edilmiştir.

toğdı-sa 93b/03, aldı-sa 93b/04

Eserde geniş zamanın şart çekimi bilinen geçmiş zamanın şart çekimine nazaran daha sık kullanılmıştır.

bilürseñ 1b/10, içerse 35b/14, şarf iderseñiz 7b/14, isterseñ 39b/16, dilerseñ 15a/14, dilerseñüz 42b/04, sü'āl iderseñ 18b/12, görsevüz 62b/06, virirseñ 24a/12, görseñ 62b/08, dirseñ 25b/10, idersem 94b/19, içerseñ 26a/02, dirse 94b/19, med iderlerse 96a/15

2.3.7.5. Birleşik Fiiller

İsimler yardımcı fiillerle, fiiller ise tasvir fiili ya da bir isimle bir hareketi karşılamak üzere bir araya gelip birleşik fiil grupları oluştururlar (Öztürk, 2017: 70). Çalışmamızda birleşik fiiller, isim+fiil ve fiil+fiil şeklinde olanlar olmak üzere iki başlık altında incelenmiştir.

2.3.7.5.1. İsim+Fiil Şeklinde Olanlar

Bu türden birleşik fiillere yardımcı eylemle kurulan birleşik fiiller de denilmektedir. Eserde *et-*, *eyle-*, *kıl-* ve *ol-* yardımcı eylemleriyle kurulmuş çok sayıda birleşik fiil mevcuttur. Daha önce de ifade ettiğimiz üzere çalışmamızın dizin bölümünde bu türden birleşik fiillerin tamamı madde başlarının altında da verilmiştir. Bu bölümde eserde geçen her yardımcı eylem için ikişer örnek verilmiştir.

te' yīd eyleye 37a/15 tevbe eyle 27a/09

fıkr eyle 34b/04 nakıl eyleye 31a/19

sü'āl itdiler 34b/08 müşāhid itdik 34b/12

ḥayr itse 35a/08 nazar itdikde 55a/02

sāyine kıldı 60a/06 nemāz kılmagı 72b/13

zāyi' kıldıñ 73b/17 beyān kılsağ 80a/19

boş olur 91a/07 rāzı oldılar 15a/10

cārī olmuşdur 20a/04 ḥasta olurdım 30a/09

2.3.7.5.2. Fiil+Fiil Şeklinde Olanlar

2.3.7.5.2.1. Süreklilik Bildirenler

Eserde süreklilik bildiren birleşik fiiller zarf-fiil eklerine *gör-*, *ko-* ve *gel-* yardımcı fiiller getirilerek oluşturulmuştur. Bu yardımcı fiillerden *gel-* ve *ko-* yardımcı fiilleri *gör-* yardımcı fiiline nazaran daha az tercih edilmiştir. Eserde *gör-* yardımcı fiili

ile dört örnekte *ko-* ve *gel-* yardımcı fiilleri ile ise birer örnekte süreklilik bildiren birleşik fiil oluşturmuştur.

ide gör 12a/05, okuyı gör 1b/07, ide göresin 16b/05, aňlayı gör 6b/11, ola gelmiş 67a/05, alı kor 68a/03

2.3.7.5.2.2. Tezlik Bildirenler

Tezlik fiilleri, *-(y)-I / -(y)-U* zarf-fiil eki almış bir esas fiilin *ver-* yardımcı fiiliyle birleşmesinden oluşur (Korkmaz, 2007: 818). Eserde özellikle *id-* yardımcı fiili ile yirmi örnekte tezlik bildiren birleşik fiil oluşturulmuştur. *Yarad-* yardımcı fiili ile iki örnekte tespit edilen tezlik fiili *kov-*, *al-* ve *aç-* yardımcı fiilleri ile ise bir örnekte tespit edilmiştir.

kovı virmeyeler 52b/10, idivirir 7a/11, yaradıvirir 8a/06, alıvirse 46b/04, açıviresiz 76a/09

2.3.7.5.2. 3. Yeterlilik Bildirenler

Fiil+(-A)+bil- şeklinde kurulan yeterlilik birleşik fiilinde *bil-* yardımcı fiili, asıl fiile onu yapmaya yetme, yeterli olma, yetkili olma anlamı katar (Özçelik ve Erten, 1999: 130). Eserde yeterlilik fonksiyonu üstlenen bu tür birleşik fiiller 4 örnekte tespit edilmiştir.

idebilürseñ 55a/06, idebile 68a/11, göre bilseler 44b/08, ola bilmeye 81b/13

Eserde tespit edilen bir örnekte, yeterlilik bildiren fiilin olumsuz şeklinin *fiil+ (-U) +mA* şeklinde karşılandığı görülmüştür.

idüp söyleyümese 49a/09

2.3.7.6. Fiil Yapma Ekleri

2.3.7.6.1. İsimden Fiil Türeten Ekler

+A-

Ad soylu sözcüklere gelerek eylem gövdesi kuran bir ektir (Hatiboğlu, 1981: 16). Eserde +A- ekinin bu işlevde kullanımına üç örnek tespit edilmiştir.

beñzediler 66a/02, oynamaya 69b/17

+(A)I-

Bu ek de eskiden beri kullanılan isimden fiil yapma eklerinden biridir. İşleklik sahası pek geniş değildir. Umumiyetle sıfatlardan fiil yapar (Ergin, 2009: 181). Sadece iki örnekte tespit edilen bu ek metinde işlek olmayan eklerden biridir. Bunun temelinde Türkçenin batı grubu yazı dillerinde bu ekle türemiş fiil sayısının sınırlı olmasıdır (İlker, 1997: 55) denebilir.

kocalmağ 63b/10, yönelüp 19b/12

+An-

+A- ekinin dönüşlülük eki -n- eki ile birleşmesinden oluşmuş birleşik ektir. Ekin işlevinde olma bildirme yanında -n- ekinin “yapılan işin yapana dönüşünü gösterme” işlevi de belirgindir (Korkmaz, 2007: 112). Eserde bu ekin kullanıldığı sadece iki örnek tespit edilmiştir.

utanmazsın 84b/18, dilenür 80a/02

+Ar-

+A- ve -r- eklerinin birleşmesinden oluşmuş bulunan bu ek, “yapma” bildiren bir birleşik ektir. Geçişli fiiller türetmiştir (Korkmaz, 2007: 113). Bu ekin en önemli işlevi renk bildiren adlardan olma bildiren eylemler kurmasıdır (Bozkurt, 2017: 239). Eserde bu ek, sadece bir örnekte tespit edilmiştir.

gügermiş 53a/14

+At-

Addan fiil yapan +A- ekiyle fiilden ettirgenlik fiiller türeten -t- ekinin kaynaşmasından oluşmuş bir birleşik ektir. Kaynaşma dolayısıyla -t- ekinin işlevi körelmiştir. Bu ek “yapma” bildiren geçişli fiiller türetir (Korkmaz, 2007: 113). Eserde bu ek sık kullanılmayan eklerden biri olup sadece bir örnekte tespit edilmiştir.

öğretmeyeler 68b/05

+IA-

Bu ek Eski Türkçeden beri bütün lehçelerde canlı ve çok işlek olan bir addan fiil türetme ekidir. Bu ek tek veya çok heceli her türlü ad kök ve gövdeleriyle, sıfat zarf vb. ad soylu sözlere de gelerek geçişli ve geçişsiz fiiller türeten bir ektir (Korkmaz, 2007: 116). Bu ek eserde sık kullanılan eklerdendir. Ekin kullanıldığı bazı örnekler şunlardır:

gizleyüp 10b/19, yükleyüp 15b/13, bağlayup 16a/02, başlayup 52a/05, yımırdayup 60a/15, ışlayup 68a/13, işleyüp 13a/16

2.3.7.6.2. Fiilden Fiil Türeten Ekler

-Ar-

-Ar- eki, ünsüzle sonuçlanan geçişsiz belirli bazı fiilerden geçişli fiiller türeten bir ettirgenlik ekidir (Korkmaz, 2007: 126). Eserde sadece üç örnekte tespit edilmiştir.

çıkarmak 28a/09, koparırlar 67a/19, giderür 37b/19

-DAr-

Bu ek çok az kullanılan, işlek olmayan bir faktitif ekidir. -dIr- ekinin bir başka şeklidir (Ergin, 2009: 213). Eski Türkçe ve Eski Anadolu Türkçesinde olduğu gibi eserde de kullanımını birkaç örnekle sınırlıdır.

döndermeyince 38a/18, göndermek 53a/01

-dIr- /-dUr-

Ünsüz ile sonuçlanan geçişli ve geçişsiz fiil kök ve gövdelerine gelerek “oldurma” ve “yaptırma” bildiren geçişli fiiller türeten bir ektir (Korkmaz, 2007: 126). Eserde sık kullanılan eklerde biri olan bu ek, eserin genelinde sürekli olarak düz ile karşılanmıştır.

geydüren 22b/06, itdirmek 22b/11, kandurur 14a/07, bildirmekdür 12a/05, öldürmek 6a/07, şatdurup 22b/08, uyandurup 23b/15, taldurup 66b/07

-(I)I- / -(U)I-

Bu ek de Türkçede eskiden beri işlek olarak kullanılan fiilden fiil yapma eklerinden biridir. Fonksiyonu pasiflik ve meçhul ifade eden fiiller yapmaktır (Ergin, 2009: 204). Eserde ekin kullanımına dair tespit edilen bazı örnekler şunlardır:

bozılmaya 5b/04, yapılup 11b/08, virilen 9b/05, öğrenilmez 19a/17, dinilmişdür 17a/18

-mA-

Fiil kök ve gövdelerinden olumsuz fiiller türeten bir ektir. *i-* ek-fiili dışında her fiil kök ve gövdesine gelebildiği için Türk dilinin en işlek türetme eki durumundadır (Korkmaz, 2007: 129). Eski Türkçeden günümüze işlek olarak kullanılan bu ekin Klasik Osmanlı Türkçesi döneminde yazılmış Mebhas-ı İmân'da da işlek olarak kullanıldığı görülmektedir.

olmamışdur 2a/08, şaklamamağdur 10b/18, kılmamağdur 17a/19, şakınmamağ 64a/11, kalmamışdur 67a/02, çıkmağa 69a/08, almamışdur 79a/06, kırmamağ 87a/13, okumam 90b/01

-mAIA-

Fiilden ad türeten *-mA* ekiyle, addan fiil türeten *+IA-* ekinin kaynaşmasından oluşmuş bir birleşik ektir. Çok az sayıda örneklerde bu pekiştirme ya da yineleme

işlevi görülmektedir (Korkmaz, 2007: 129). Eserde de sadece bir örnekte bu ekin kullanımına örnek tespit edilmiştir.

tırmalayup 2b/19

-mAş-

Fiilden ad türeten –m ekinden sonra addan fiil türeten +A- ve fiilden fiil türeten -ş- eklerinin kaynaşmasından oluşmuş bir birleşik ektir (Korkmaz, 2007: 129). Bu ek eserde sık kullanılan eklerden biri olmayıp sadece bir örnekte tespit edilmiştir.

şarmaşup 34b/03

-n- /-(İ)n- / -(U)n-

Bu ek Türkçede eskiden beri kullanılan çok işlek bir fiilden fiil yapma ekidir. Fonksiyonu kendi kendine yapma veya olma ifade eden fiiller yapmaktır (Ergin, 2009: 202).

bilinmez 20a/15, aňlanan 17a/10, görünen 6a/02, olınup 3a/14, bulınursaň 2b/08, aldandıň 73b/17, dükenmez 47a/10

-(İ)r- / -(U)r-

Bu ek, Eski Türkçedeki -(U)r- ettirgenlik ekinin ünlü uyumuna göre biçimlenmiş türüdür. İşlev bakımından -Ar- ekiyle görevdeştir (Korkmaz, 2007: 131). Eserde iki örnekte tespit edilmiştir.

tuyurdı 15a/13, bitirmege 9a/08

Eserde bir örnekte tespit edilen bu ekin Eski Türkçeden kalma ön sesteki ğ sesini muhafaza ettiği görülmüştür.

tuyğurmazlar 72a/04

-(I)ş- / -(U)ş-

Bu ek de Türkçede eskiden beri çok işlek olarak kullanılan fiilden fiil yapma eklerinden biridir. Yaptığı fiiller bir ortaklaşma veya bir oluş ifade ederler (Ergin, 2009: 207). Eserde de en sık kullanılan eklerden biri olan bu ekin ünlüsü daima düz ünlüdür.

gülüşirler 13b/05, irişmek 11a/03, barışdı 3a/07, danışmayup 69b/05, irişdürmege 91a/03, yetişdirmekdür 10b/15, yapışup 15b/06, yaraşur 22b/06, şöyleşdüreler 52b/14

(I)şdır-

Bu ek *-(I)ş- /-(U)ş-* işteşlik ekiyle *-tIr- / -tUr-* ettirgenlik ekinin kaynaşmasından oluşmuş bir birleşik ektir. Ekteki işteşlik ve ettirgenlik işlevi aşınıp yok olmuştur (Korkmaz, 2007: 134). Metinde sadece bir örnekte tespit edilen bu birleşik ekin işlek olarak kullanılmadığı görülmektedir.

bulışdırdılar 80b/17

-t-, -d-

Bu ek fiillerden oldurma ve yaptırma ifade eden fiiller yapar. Türkçede eskiden beri görülen ve işlek olarak kullanılan bir fiilden fiil yapma ekidir (Ergin, 2009: 211). Metinde birçok örneği tespit edilen bu ekin Klasik Osmanlı Türkçesi döneminde de işlek olarak kullanıldığı söylenebilir.

yürütmege 90b/17, üşütmedi 95b/12, oğutmaya 19a/01, ayırtlamak 78b/12, çürüdüp 84b/05, arıtmağdur 41a/17, örtmek 30b/07

-y-

Bu ek Eski Türkçede bile canlılığını yitirmiş ve birleştiği, ünsüzle biten tek heceli fiil köküyle iyiden iyiye kaynaşmış olduğundan dolayı böyle bir ekin varlığı ancak aynı kökün başka türevlerinden anlaşılabilir (Korkmaz, 2007: 135). Eserde de ekin eklenmiş olduğu sözcüklerle kaynaştığı görülmüştür.

toymağı 43b/16, geydirmeyeler 53a/08, koyarlar 54a/16, söylemekden 54b/01

2.3.7.7. Fiilimsiler

2.3.7.7.1. İsim-Fiiller

-mA

Bu ek hafif mastar olarak nitelendirilen isim-fiil ekidir. Eserde sık kullanılan eklerden biri olan bu ekin eserde kullanılan bazı örnekleri şunlardır:

añlaması 8a/16, bulunmasında 17a/03, okuması 20a/09, buluşması 46a/02

-mAk

Bu ek eserde diğer sıfat-fiil eklerine nazaran daha sık kullanılan ektir. Eserde bu ekin kullanıldığı bazı sözcükler şunlardır:

añlamak 7a/01, olmak 8a/13, bilmek 11b/11, dutmak 13a/12, koymak 25a/19, azdırmak 28a/09, kocalmak 63b/10, geymek 65b/09, beñzetmek 67a/13, gezmek 69a/11

-Iş

Bu ek eserde sadece bir örnekte tespit edilen sıfat-fiil ekidir. Ekin ünlüsü daima düz ünlü ile karşılanmıştır.

şığışı 44a/02

2.3.7.7.2. Sıfat-Fiiller

2.3.7.7.2.1. Geniş zaman sıfat-fiileri

-mAz

Bu ek, -Ar / (I)r ekinin olumsuzu niteliğinde olan bir sıfat-fiil ekidir (Bayraktar, 2004: 68). Geniş zamanı karşılayan bu ek eserde aynı zamanda şimdiki zamanı da kapsar niteliktedir.

korğmaz 24a/06, oñulmaz 25b/12, yaramaz 40a/19, bilmez 73a/10

-An

Eski Türkçede *-GAn* olarak kullanılan bu ek zamanla *g* sesinin düşmesi ile *-An* şeklini almıştır (Korkmaz, 2007: 939). Ek eklendiği sözcüğe geniş zaman anlamı katar. Eserde de *-An* şekliyle kullanılan bu ek, en sık kullanılan sıfat-fiil eklerinden biridir.

biten 23a/19, yanan 33b/01, gören 32a/17, olmayan 77a/11

2.3.7.7.2.2. Geçmiş zaman sıfat-fiilleri

-mİş

Bu ek eklendikleri sözcüklere, öğrenilen geçmiş zaman eki olan *-mİş* eki gibi sadece öğrenilen geçmiş zaman anlamı katmaz. Ekin temel işlevi, fiillere gelerek geçmiş zaman anlamı katan isim soylu sözcükler türetmektir. Eserde sürekli düz ünlü ile karşılanmış olan bu ek, sık kullanılan sıfat-fiillerden biridir.

gügermiş 33a/17, ölmüş 41a/01, döşenmiş 62b/09, erimiş 67a/15, yapılmış 19b/02

-dİk / -dUk

Bu ek de *-mİş* eki gibi fiillere gelerek geçmiş zaman anlamlı isim soylu sözcükler türeten eklerden biridir. Eserde ekin ünlüsü hem düz hem de yuvarlak olabilmektedir.

olındıkları 10b/14, okudıkları 18a/09, işledüki 48b/01

2.3.7.7.2.3. Gelecek zaman sıfat-fiilleri

-AcAk

Bu ek eserde eklendiği fiili isim soylu sözcük yaparak gelecek zaman anlamı katan tek sıfat-fiil ekidir.

olacak 30a/15, tutacak 40b/14, duracak 44a/09, düşecek 56b/18

2.3.7.7.2.4. Diğer sıfat-fiiller

-IcI

Bu ek eserde herhangi bir zaman ifade etmeyen tek sıfat-fiil ekidir. Eserde ekin ünlüleri daima düz ünlü ile karşılanmıştır.

yaradıcı 43b/13, söyleyici 68b/16, bilici 74b/12, idicidir 51a/12, yapıçısı 62b/08, düzüçüsü 62b/08, kaldurıcısı 62b/10, döşeyicisi 62b/10

2.3.7.7.3. Zarf-Fiiller

-Up

Bu ek eserde en sık kullanılan zarf fiil ekidir. Eserde ekin ünsüzü sürekli olarak ötümlü ünsüzle karşılanmıştır. Lakin eserin genelinde bu ekin ünsüzü ötümsüz ünsüzle gösterilmiştir. Çünkü hemen hemen bütün eski metinlerde ekin i imlâsı aynıdır. Eski metinler üzerine yapılan diğer çalışmaların çoğunda da ekin ötümlü olan ünsüzünün ötümsüz ünsüzle gösterildiği görülmüştür. Bundan dolayı bu ek üzerine yapılan diğer çalışmalarla imlâ bütünlüğünün sağlanması adına eserde de ötümsüz ünsüz ile gösterilmiştir. Ekin ünlüsünün ise günümüz Türkçesinden farklı olarak sadece yuvarlak ünlü ile karşılandığı görülmüştür.

okuyup 2b/10, bozup 5a/14, tağanup 15b/17, tolanup 34b/03, yumılup 40a/07

-ken

Eserde en sık kullanılan zarf-fiil eklerinden biridir. Ek Türkçenin hemen her döneminde olduğu gibi damak uyumunu bozan eklerden biridir.

tururken 18b/19, otururken 25a/10, giderken 29b/02, içerken 33b/08, korken 34a/04

-UbAn

Bu ek eserin genelinde sadece iki örnekte tespit edilen zarf-fiil ekidir. Tespit edilen her iki örnekte de ince ünlü ile *-üben* şeklinde karşılandığı görülmüştür. Eserde bu ekin de ilk ünlüsünün sürekli yuvarlak ünlü ile karşılandığı görülmüştür.

idüben 30b/16, eyleyüben 32b/15

-ArAk

Bu ek Oğuz lehçeleri grubuna özgü bir zarf-fiil ekidir. Eski Anadolu Türkçesi döneminde sadece birkaç örnekte görülen bu ek, Osmanlı Türkçesi döneminde gelişmiştir (Korkmaz, 2007: 993). Lakin eserde sık kullanılan zarf-fiil eklerden olmayıp sadece bir örnekte tespit edilmiştir.

iderek 11b/02

-InçA

Bu ek eserde sık kullanılan zarf-fiil eklerinden biridir. Ekin ünlüleri eserin genelinde sürekli olarak düz ünlü ile karşılanmıştır. Ek, Eski Türkçede *-gInçA* şekliyle ötümsüz ünsüz ile karşılanmıştır (Gabain, 1988: 87). Eserde ise ünsüzü daima ötümlü ünsüz ile karşılanmıştır.

varınca 15b/15, inanmayınca 17a/02, tağılınca 33a/16, kırılınca 40a/13, gelince 20a/05, döndermeyince 38a/18

-(y)IcAk

Bu ek de eserde sık kullanılan zarf-fiil eklerinden biridir. Ekin kullanıldığı bazı örneklerden bazıları şunlardır:

bulınmayıcak 18b/17, bulıcak 38a/03, çıkmayıcak 41a/02, varıcak 50b/16

-AII

Eski Türkçedeki *-gAII* ekinin ön sesinde bulunan g sesinin düşmesi ile ortaya çıkan bir zarf-fiil ekidir (Korkmaz, 2007: 1009). Eserde bu ek sadece iki örnekte tespit edilmiştir.

başlayalı 29a/15, geleli 70a/14

-dIkA/-dUkA

Bu ek birden fazla ekin birleşmesi neticesinde oluşan zarf-fiil eklerinden birisidir. Ek, sıfat-fiil eki olan *-dik/-duk* ekiyle, eşitlik eki olan *+cA* ekinin birleşmesi neticesinde oluşmuştur. Eserin genelinde sık kullanılan zarf-fiil eklerinden biri olmamakla beraber dudak uyumu açısından dikkat çekici eklerden biridir. Lakin ünsüz uyumu açısından bakıldığında ise ekin eşitlik eki kısmı sürekli olarak uyuma aykırı kullanıldığı görülmüştür.

vardıkca 75b/05, oldukça 47b/08, geldikce 34a/18

-mAklA

Bu ek de birden fazla ekin birleşmesiyle oluşan zarf-fiil eklerinden biridir. Bu ek isim-fiil eki olan *-mAk* ekiyle vasıta eki *+lA* ekinin birleşmesi ile oluşmuştur. Bu ek eserde sadece altı defa kullanılmıştır. Bu kullanımlardan beşi *dimekle* sözcüğüyle, biri ise *bilmekle* sözcüğünde olmuştur.

bilmekle 44b/02, dimekle 44b/04

-mAsI(y)lA

Bu ek yazı dilinde seyrek olarak kullanılan zarf-fiil eklerinden biri olup *-mA* isim-fiil ekinin *+lA* vasıta durumu ekiyle birleşmesiyle oluşur (Korkmaz, 2007: 1022). Eserde sadece bir örnekte tespit edilmiştir.

dilemesi-le 42b/02

-dIkAn/-dUkAn

Bu ek sıfat-fiil eki *-dik/-duk* ile ayrılma durum eki *+dAn* ekinin birleşmesiyle oluşmuş zarf-fiil ekidir. Ek, eserde sürekli olarak ötümlü ünsüzlerle karşılanmıştır. Eserde ekin ünlüsü ise hem yuvarlak hem düz ünlülü olabilmektedir. Ekin bir diğer özelliği ise eklendiği fiillerin devamında *şoñra* sözcüğünün kullanılmasıdır.

oldıkdan şöıra 49a/03, tağıldıkdan şöıra 49b/14, vardıkdan şöıra 51a/02, yondıkdan şöıra 98a/17, oldukdan şöıra 49a/08, itdikden şöıra 26a/19, bildikden şöıra 34b/13

-dIkDA/-dUkDA

Bu ek sıfat-fiil eki *-dIk/-dUk* ile bulunma durum eki *+dAn* ekinin birleşmesiyle oluşmuş zarf-fiil ekidir. Bu ek de sürekli olarak ötümlü ünsüzlerle karşılanan eklerden biridir. Ekin ünlüleri ise hem hem yuvarlak hem de düz olabilmektedir.

itdükde 9b/11, oldıkdı 36b/03, vardıkdı 53a/06, kıldıkdı 84a/04, urdukdı 84a/10, itdikde 87b/16, gördikde 91b/01

-mAdIn

Bu ek eserde seyrek olarak kullanılan eklerden biridir. Ekin ünlüsü daima düz ünlülüdür. Ekin ünsüzleri ise daima ötümlü ünsüzlerdir.

çıkmadın 98b/02, oğumadın 18a/06

2.3.8. Ünlemler

ey mü`min kardaş hıç bilür misin ki şimdi bizim zamānımızda ehl-i imān geçinenlerimiz ne hāle vardı 23a/12

zīrā ki zıkr olınan mu`aṭṭala ile bāṭıniyye ṭā`ifesi ḥāṣā ṣümme ḥāṣā mevcūd degıldür derler 55b/06

ḥarām degıldür diyenlerüñ murādı ḥarām li`aynihi degıldür dimek ḥāṣā ki ḥelāl diyeler ne`üzubillāhi te`ālā 31b/11

yā Ḥaḳ te`ālā seni bu dār-ı dünyā şehrine gönderdi 16a/04

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TENKİTLİ METİN

3.1. METİN VE GRAMATİKAL DİZİN TESİSİNDE TAKİP EDİLEN YOL

1. Kadızâde Mehmed Efendi'ye ait olan Mebhas-ı İmân adlı eserin müellif nüshasına ulaşamamasından dolayı yazarın yaşadığı yüzyıl olan XVII. yüzyılda, Hicri 1064 tarihinde, istinsah edildiği kayda geçen, Ankara Milli Kütüphane'de 06 Mil Yz A 2217 arşiv numarasıyla kayıt altına alınan nüsha A nüshası olarak isimlendirilmiş ve çalışmanın dil incelemesi ve dizin bölümleri bu nüsha dikkate alınarak hazırlanmıştır.
2. Dil incelemesi hususunda harekeli metin seçimi, harekesiz metinlere nazaran sözcük ek ve köklerinin tespitinde daha sağlıklı bilgiler sunar. Bu açıdan seçilen 3 nüsha da harekelidir.
3. 06 Mil Yz A 2217 arşiv numaralı A nüshası dışında yine tarih itibarıyla tespit edilen nüshalar içinde en eski tarihli iki nüsha olan 06 Mil Yz A 2222 arşiv numaralı nüsha B nüshası, 06 Mil Yz A 1586 arşiv numaralı nüsha ise C nüshası olarak isimlendirilmiştir.
4. Nüsha tavsifleri yapılırken Kültür ve Turizm Bakanlığı Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı'na ait <http://www.yazmalar.gov.tr/> adlı internet sitesinden faydalanılmıştır.
5. Tenkitli metin oluşturulurken A nüshasının sayfa ve satır numaraları, B ve C nüshalarının ise sadece sayfa numaraları verilmiştir.
6. A nüshasının 63.a varağının öncesinde yaklaşık olarak 4 varaklık kısım eksiktir. Bu bölüm B ve C nüshalarından faydalanılarak italik yazıyla metne eklenmiştir.

Eklenen bu bölüm, ek ve kök yönünden bir karmaşaya sebebiyet vermemesi adına gramatikal dizin ve dil incelemesi bölümlerine dahil edilmemiştir.

7. Dipnotlarda özel isimlerin ilk harfleri dışında bütün sözcükler küçük harflerle yazılmıştır.
8. Tenkitli metinde özel isimlere gelen iyelik, durum ve bildirme eklerini ayırma işlevinde kullanılan kesme işareti, çeviri yazı işaretlerinden birine benzerliğinden dolayı metinde bir karmaşaya sebebiyet vermemek adına kullanılmamıştır.
9. Metinde “ile” ve “içün” edatları metnin imlâsı dikkate alınarak kendinden önceki sözcükle bitişik yazıldığında, bitişik yazıldığı sözcüğün sonuna “-” işareti eklenerek boşluk bırakılmadan sözcüğe bitişik bir şekilde yazılmıştır.
10. Zarf-fiil eki olan “-up” ekinin ünsüzü metnin imlâsında “b” ünsüzü ile karşılanmasına rağmen tenkitli metinde “p” ünsüzü ile “-up” şeklinde yazılmıştır.
Fakat metinde birbirinin yerine kullanılan ötümlü-ötümsüz ünsüzlere müdahale edilmemiştir. Yani “ç” ve “p” sesleri, “cim” ve “be” harfleri ile karşılandığında “c” ve “b” şeklinde yazılmıştır.
11. Tenkitli metinde farklılıklar verilirken doğru kabul edilen bölüm metinde olduğu gibi dipnotta da aynen yazılmış olup iki nokta “:” işareti kullanıldıktan sonra diğer nüshalardaki farklılıklar nüsha ismiyle beraber verilmiştir.
12. Bir nüshada yer alıp diğer nüshalarda yer almayan ek, sözcük ya da bölümler dipnotta metindeki bulunmadığı nüsha isminden önce kullanılan “-” işareti ile verilmiştir.
13. Aynı sözcük üzerine denk gelen farklı iki dipnot için “/” işareti kullanılmıştır. Bu işareten önceki bölüm ile sonraki bölüm birbirinden farklı iki farklılığı göstermektedir.
14. Eserde geçen hadislerin bazılarının ve ayetlerin tamamının tercümeleri dipnotta verilmiştir. Ayetler tercüme edilmeden önce geçmiş olduğu sure ve ayet numaraları belirtilmiştir. Söz konusu ayet ve hadislerin tenkitli metinde bulunan diğer dipnotlarla karıştırılmaması için ayetlerin tercümeleri parantez içinde verilmiştir. Eserde geçen ayetlerin sure ve ayet numaraları Muhammed Said El-Lehhâm’ın, El-Mu’cemu’l-mufehres li el fazi’l-Kur’âni’l-Kerîm (2010) adlı eserinden faydalanılarak tespit edilmiştir. Ayetlerin Türkçe anlamları verilirken

Diyanet İşleri Başkanlığı'nca hazırlanmış olan Kur'an-ı Kerim Meali (2012) adlı eserden faydalanılmıştır.

15. Dizinleme işlemi yapılırken TürkSözDiz 3.1.1 programı kullanılmıştır.
16. Dizin hazırlanırken metinde geçen bütün sözcükler madde başı olarak alfabetik sıraya göre dizinlenmiştir.
17. Dizinde bütün sözcükler sayfa ve satır numaraları ile beraber verilmiştir.
18. Tenkitli metinde geçen bütün sözcükler kök veya gövde şekliyle madde başı olarak verilmiştir. Sözcüklerin kök veya gövdelerine gelen ekler ise sözcüklerin altlarında kullanıldıkları sayfa ve satır numaraları ile beraber verilmiştir.
19. Dizinde isim ve fiil köklerinin birbirinden ayırt edilebilmesi için isim soylu sözcüklerde sözcük kök veya gövdesinden sonra “ + ” işareti, fiil soylu sözcüklerde ise sözcük kök veya gövdesinden sonra “ - ” işareti ile gösterilmiştir.
20. Dizinlenen bütün sözcüklerin anlamı, sözlükte geçen ilk anlamı ile değil metinde karşıladığı anlama göre verilmiştir.
21. Dizinde geçen özel isimlerin açıklaması yapılmadan önce özel isim oldukları belirtilmiştir.
22. Tenkitli metinde geçen Arapça ve Farsça tamlamaların tamlanan kısmı madde başlarının altında gösterilmiştir.
23. Dizinde birleşik fiiller, sözcüğün anlam ilişkisini ortaya koyması maksadıyla dizine eklenmiştir. Birleşik fiiller eklenirken birleşik fiillerin isim kısmı madde başı olarak yardımcı eylem kısmı ise madde başının altında verilmiştir.
24. Dizinde ayet, hadis ve Arapça cümleler bir bütün olarak değil sözcük ve tamlama bazında madde başı olarak verilmiştir.
25. Dizinlenen sözcüklerin hangi dile ait olduğu parantez içinde madde başı olarak verilen sözcüğün yanına yazılmıştır.
26. Metindeki imlâ bütünlüğünün olmamasından dolayı aynı sözcüklerin farklı imlâlı yazımı dikkate alınmıştır. Farklı imlâlı aynı sözcükler farklı madde başı olarak verilmiştir.
27. Dizin bölümünde sözlük kısmı oluşturulurken Türk Dil Kurumu'nun Tarama Sözlüğü (2009), Ahmet Doğan'ın Büyük Türkçe Sözlük'ü (2013), Şemseddin Sami'nin Kâmûs-ı Türkî (2004), Ferit Develioğlu'nun Osmanlıca-Türkçe

Ansiklopedik Lūgat'ı (2006) sözlüklerinden ve <http://www.lugatim.com/> internet sayfasından faydalanılmıştır.

3.2. TENKİTLİ METİN

Hāzā Risāle-i Kādızāde Raḥmetullahi ‘Aleyhi ⁴

Bismillāhirraḥmānirraḥīm

[A1.b] {1} Elḥamdulillāhi rabbi'l-‘ālemīn veṣṣalātu vesselāmu ‘alā Muḥammedin {2} ve ālihi ve ṣaḥbihi⁵ ecma‘īn. Kīle fī ḥaḳḳi hazā'l-kitāb⁶

(mefā‘īlün / mefā‘īlün)

{3} ‘Azīz dutḡıl anı iy cān

Ne ḥoş ni‘metdürür İmān

{4} Gel iy dervīş gel iy sultān

Oḳu⁷ gör Mebḥaş-ı İmān

{5} Ḥalīm oldur Ḥakīm oldur⁸

Raḥīm oldur ‘Azīm oldur⁹

{6} Kādīm oldur Muḳīm oldur

⁴ Hāzā Risāle-i Kādızāde Raḥmetullahi ‘Aleyhi: (Bu Kadızade (r.h.)’ın risalesidir) - A -B

⁵ ālihi ve ṣaḥbihi: ālihi A B

⁶ elḥamdulillāhi rabbi'l-‘ālemīn veṣṣalātu vesselāmu ‘alā Muḥammedin ve ālihi ve ṣaḥbihi ecma‘īn. kīle fī ḥaḳḳi hazā'l-kitāb: (Hamd alemlerin Rabbi Allah’adır. Salat ve selam Hz. Muhammed’e, ehl-i beytine ve sahabilerinin hepsine olsun. Bu kitap hakkında denilmiştir ki...)

⁷ oḳu: bile A B

⁸ Ḥalīm oldur Ḥakīm: Ḥalīm hem Ḥakīm hem Raḥīm C

⁹ Raḥīm oldur ‘Azīm: ‘Azīm hem Kādīm hem Muḳīm C

Oķı gr Mebhāş-ı İmān

{7} Oķuyı gr ĥayātında

Gerek olur memātında

{8} Yazılır ĥoş berātında

Oķursañ Mebhāş-ı İmān

{9} Saña Tañrı ĥitāb eyler

Günāhından sũ'al eyler

{10} Seni uĥmaĥa dāl eyler

Bilürseñ Mebhāş-ı İmān

{11} Eger mü'min iseñ taĥķik

Saña himmet vire taşdıķ

{12} Vire Ĥaķ ĥamuya tevfiķ

Bilürseñ Mebhāş-ı İmān

{13} Bilüp imānı ol insān

Ki bilmeyendürür ĥayvān

{14} Kılur ĥoķ müşkiliñ āsān

Oķursañ Mebhāş-ı İmān

{16} [B2.a] Bu söziñ yoǵdurur lāfi

Gel iy ma'nā-yı şarrāfi

{17} Getür kendüñe inşāfi

Bile gör Mebħaş-ı Īmān

[A2.a] {1} Ammā ba'dehū bilgil ve āgāh olǵıl kim eñ evvel mü'mine farz ve vācib olan kişi ne {2} tarīkle 'ind-allāh ve 'inde'n-nās¹⁰ mü'min-i kāmil olur anı öğrenüp bilmekdür. {3} Ba'dehū ne tarīkle 'inde'n-nās mü'min kāmil olur¹¹ ve 'ind-allāh mü'min-i fāsıķ olur ba'dehū {4} ne tarīkle 'inde'n-nās mü'min ve 'ind-allāh kāfir olur öğrenüp bilmek {5} her kişinüñ üzerine farz ve vācibdür. İmdi bunları birer birer çalışup¹² {6} öğrenmek dīn ve¹³ dünyā sa'ādetidür. Zīrā niçe şāliħ¹⁴ mütedeyyin kimesneler¹⁵ {7} vardur ki yetmiş ve seksen yıl Allāhu Subħānehu ve¹⁶ Te'ālā ħazretlerine 'ibādetler¹⁷ {8} ve tātler itmişlerdür¹⁸ birisi kabül olmamışdur [C2.b] eger¹⁹ 'akīdesinde fesād {9} var ise ya'ni i'tikādında ba'zı Ehl-i Sünnet [B2.b] ve Cemā'at²⁰ i'tikādına muħālif {10} i'tikādı var ise. Ve daħı niçe kimesneleri²¹ şuleħā şeklinde görürsin. Belki elin {11} öpersin du'āsın taleb idersin. Ammā içersin bilmezsin ki i'tikādāt-ı {12} fāsıde ile tölmişdur ne'üzubillāhi te'ālā²². Kendü daħı bilmez ne tarīķde²³ ve ne {13} mezhebdedür²⁴. Ammā²⁵ kendi hevāsı muķtezāsınca²⁶

¹⁰ 'inde'n-nās: -C

¹¹ mü'min-i kāmil olur: mü'min A; mü'min-i kāmil C

¹² çalışup: -C

¹³ ve: -B

¹⁴ şāliħ: şāliħ ve B C

¹⁵ kimesneler: geçinür kimesneler B

¹⁶ subħānehu ve: -C

¹⁷ 'ibādetler: ibādet C

¹⁸ itmişlerdür: itmişdür A

¹⁹ eger: -B

²⁰ ve Cemā'at: ve'l-cemā'at C

²¹ kimesneleri: kimesne A; kimesneyi B

²² ne'üzubillāhi te'ālā: -C

²³ tarīķde: tarīķ ve A; tarīķdendür C

²⁴ mezhebdedür: mezhebdeñdür C

²⁵ ammā: hemān C

²⁶ muķtezāsınca: üzere C

Ehl-i Sünnet ve Cemā‘at²⁷ geçinür. {14} İmdi ‘ind-allāh ve ‘inde’-n-nās mü’min-i kāmīl kimlerdür ve dağı ‘inde’-n-nās {15} mü’min-i kāmīl²⁸ ve ‘ind-allāh mü’min-i fāsīk kimlerdür ve dağı ‘inde’-n-nās mü’min-i kāmīl²⁹ ve {16} ‘ind-allāh kāfir kimlerdür bilmek murād iden mü’min arkadaşlar³⁰ bu kitāba {17} im‘ān-ı³¹ nazarla ve diğkatile ve te‘ennīle³² ve fehm ile mü‘tāla‘a idüp³³ her bir mü‘tāla‘a {18} idüp³⁴ okudıkça her lafzından³⁵ niçe dürlü ma‘nalar añlayup³⁶ fehm ve iz‘ān {19} idinüp³⁷ [B3.a] ‘inde’-n-nās ve ‘ind-allāh³⁸ mü’min-i kāmīl olur³⁹. Ba‘dehü [A2.b] {1} bu dünyā serāyında mevcūd olan halkı zıkr olunan gürūhlarıñ kankısındanur {2} añlayasın ve kendiñi dağı kankı gürūhdandır bilesin. Aña göre dīn yarağın {3} ve āhīret zahīresin [C3.a] tedārik idesin. Eger ‘ind-allāh ve ‘inde’-n-nās mü’min-i {4} kāmīl gürūhında⁴⁰ bulunursañ Rabbü'l-‘izzete⁴¹ şükürler idesin ve eger {5} ‘inde’-n-nās mü’min ve⁴² ‘ind-allāh mü’min-i fāsīklar gürūhında⁴³ bulunursañ {6} tevbe ve istiğfār eyleyüp⁴⁴ ĩmānı ve İslāmı bir hoşca⁴⁵ kalbiñe muhkem nakış {7} idüp ‘akīdeñi taşhīh eylesin⁴⁶. Ve eger ‘inde’-n-nās mü’min ve ‘ind-allāh {8} kāfir gürūhında⁴⁷ bulunursañ tecdīd-i ĩmān ve tecdīd-i nikāh idüp {9} ‘akīdeñi Ehl-i Sünnet ve Cemā‘at⁴⁸ ‘akā’idine muvāfık idesin. Ve bu kitābı {10} okuyup veyā diñleyüp Ehl-i Sünnet ve’l-Cemā‘at⁴⁹ [B3.b] ‘akīdelerin bu kitābdan {11} öğrenesin. Ve sen dağı taḥkīken⁵⁰ Ehl-i Sünnet ve

²⁷ ve Cemā‘at: ve Cemā‘atden B; ve’l-cemā‘at benim deyü C

²⁸ kāmīl: -B

²⁹ mü’min-i kāmīl: mü’min A B

³⁰ mü’min arkadaşlar: -C

³¹ im‘ān: im‘ānı C

³² ve te‘ennīle: -C

³³ idüp: idüp ve B

³⁴ her bir mü‘tāla‘a idüp: -C

³⁵ lafzından: lafzında C

³⁶ añlayup: añlayup ve B

³⁷ idinüp: idüp C

³⁸ ‘inde’-n-nās ve ‘ind-allāh: ‘ind-allāh ve ‘inde’-n-nās B

³⁹ olur: olası A B

⁴⁰ gürūhında: gürūhından B C

⁴¹ gürūhında bulunursañ Rabbü'l-‘izzete: gürūhından iseñ Haḥ te‘ālāya çok C

⁴² ve: -A

⁴³ gürūhında: gürūhından B

⁴⁴ eyleyüp: idüp C

⁴⁵ hoşca: hoş C

⁴⁶ eylesin: idesin B C

⁴⁷ gürūhında: gürūhından B C

⁴⁸ ve Cemā‘at: ve’l-Cemā‘at C

⁴⁹ Ehl-i Sünnet ve’l-Cemā‘at: Ehl-i Sünnet A B

⁵⁰ taḥkīken: taḥkīk C

Cemā‘at⁵¹ mezhebinden⁵² {12} olasin. Ey dīn qarındaşı ve āhīret yoldaşı⁵³ eger gerçekten ehl-i Hāq⁵⁴ {13} olup dīn kaydında iseñ bu sözlere qalb-ile i‘tikād idesin. Zīrā {14} bu ‘aқīdeleri ki bu kitāba⁵⁵ yazdım cümle maқbūl ve mergūb kitāblardan {15} öründiledim ve ‘indimden⁵⁶ nesne yazmadım. Hattā naқıl itdügüm⁵⁷ mu‘teber kitāblaruñ {16} isimlerin kitābet itdim ki⁵⁸ i‘tikādiña hālel getürmeysin ve ehl-i İslām {17} zümresinde haşr olasin āmīn⁵⁹. Ve⁶⁰ [C3.b] ammā şol kimesneleruñ ki⁶¹ qalblerinde dālālet fidanları {18} dikilmiş ola⁶² anlar bu kitāba nazār idüp diñlediklerinde⁶³ qalblerinde olan {19} dālālet fidanları hareket idüp qalblerin tırmalayup mecrūh eyledikde⁶⁴ şabra [A3.a] {1} mecāli qalmayup niçe⁶⁵ dāhiller ve ta‘arruzlar idüp belki ‘aқā‘id-i dīniyyeden birin {2} qalb-ile inkār idüp [B4.a] kāfir olur. Ve⁶⁶ eger böyle olan kişilere naşīhat {3} itseñ ‘adāvet ider. Nitekim Hāmīd-i Leffāf hazretleri eydür⁶⁷. Bizim ‘aşrımızda {4} bir qoca pīr var idi. Anı esirgeyüp eyitdim.⁶⁸ İy pīr aқīr ‘ömīr gider⁶⁹ zaleme {5} evlerine varup ta‘āmların yime. Zīrā hadīşde⁷⁰ gelmişdür ki⁷¹ her et ki {6} harām ta‘āmdan⁷² hāşıl ola ol et cehennem uladur⁷³ didigimde ol {7} pīr on yedi yıl beni terk eyledi ba‘dehū niçe minnetler⁷⁴ ile benimle barışdı. {8} Eger bu naşīhatı halk içinde aşkāre söylemiş olaydım benüm

⁵¹ ve Cemā‘at: ve‘l-Cemā‘at C

⁵² mezhebinden: mezhebinde B

⁵³ ve āhīret yoldaşı: -C

⁵⁴ ehl-i Hāq: ehl-i Sūnnet A B

⁵⁵ kitāba: kitābda B C

⁵⁶ ‘indimden: kendimden hiçbir C

⁵⁷ naқıl itdügüm: ol A B

⁵⁸ kitābet itdim ki: yazdım ki C

⁵⁹ āmīn: -A

⁶⁰ ve: -B -C

⁶¹ kimesneleruñ ki: kimesneleruñ B; kimesneler C

⁶² dikilmiş ola: dikilmişdür C

⁶³ diñlediklerinde: diñledikde B; dinledükçe C

⁶⁴ eyledikde: itdikde C

⁶⁵ niçe: nice dürlü C

⁶⁶ ve: -C

⁶⁷ Hāmīd-i Leffāf hazretleri eydür: -B

⁶⁸ eyitdim: eyitdüm ki C

⁶⁹ ‘ömīr gider: ‘ömründe C

⁷⁰ zīrā hadīşde: hadīş-i şerīfde B C

⁷¹ gelmişdür ki: gelmişdür A B

⁷² harām ta‘āmdan: harāmdan B C

⁷³ uladur: evlādur B C

⁷⁴ minnetler: minnet B C

katlıma {9} sa'y ide idi⁷⁵. İmdi hakkı kabül eylemez⁷⁶ illā ehl-i Hāk olanlar⁷⁷ kabül {10} eylerler⁷⁸. Ammā şol kimesneler ki Hākdan ayrılmışlardır anlar⁷⁹ bu kitābda olan {11} 'akā'id-i dīniyyeyi kabül itmezler⁸⁰. Ve daħı Ehl-i Sünnet ve Cemā'at⁸¹ 'akā'idin bilmege⁸² bu kitābdan {12} āsān ve bu kitābdan⁸³ [C4.a] āşikāre söylemiş bir kitāb⁸⁴ yoħdur. Ve bu kitāb {13} kırkıdan ziyāde kitāblardan istiħrāc olınmışdır. Lākin ba'zınuñ {14} isimleri beyān olınup [B4.b] ba'zınuñ beyān olınmamışdır. Ve bir kimesne⁸⁵ {15} 'ilm-i 'akā'idden⁸⁶ otuz kırk kitāb oħusa ve bir kişi daħı⁸⁷ bu kitābı {16} bir hoşca ehlinden⁸⁸ oħuyup muřāla'a itse⁸⁹ Türkīdür ben añların {17} dimeşe⁹⁰ muřtāc olan yerlerden yine üstāza⁹¹ ĥavāle eylese ve müşkil {18} olan maħallerin⁹² sü'al itse ol otuz kırk kitāb oħuyandan⁹³ {19} bu kişi ziyāde ehl-i 'ilm olur. Bunı üstāzdan⁹⁴ oħuyan bir yılda bu [A3.b] {1} 'ilimde⁹⁵ ehl-i 'ilm olur. Ammā ol⁹⁶ Arabī kitāblar ki saña⁹⁷ zıkr iderim {2} yigirmi otuz yılda⁹⁸ ancak taħşil olur. Ve ehl-i kıble cümlesi {3} yetmiş üç fırķa olmışlardır yetmiş iki fırķa⁹⁹ cümlesi ehl-i nārdur. İllā yetmiş üçüncü¹⁰⁰ Ehl-i Sünnet {4} ve Cemā'at¹⁰¹ mezhebinde olanlar¹⁰² ehl-i nār

⁷⁵ ide idi: iderdi B

⁷⁶ eylemez: itmez C

⁷⁷ olanlar: -B

⁷⁸ eylerler: ider C B

⁷⁹ ayrılmışlardır anlar: ayrılmışdır A C

⁸⁰ İtmezler: eylemezler B

⁸¹ ve Cemā'at: ve'l- Cemā'at C

⁸² bilmege: bilmek C

⁸³ āsān ve bu kitābdan: -B; āsān ve C

⁸⁴ bir kitāb: kitāb A; kitāb gördüğümüz B

⁸⁵ kimesne: kimse C

⁸⁶ 'akā'idden: 'akā'idde A B

⁸⁷ daħı: -C

⁸⁸ ehlinden:ehilden A

⁸⁹ itse: eylese B

⁹⁰ dimeşe: dimeyüp C

⁹¹ üstāza: üstāda B

⁹² olan yerlerden yine üstāze ĥavāle eylese ve müşkil olan maħallerin: olduğı yerleri ve müşkil olan yerleri üstāza C

⁹³ oħuyandan: oħuyan kimesneden B C

⁹⁴ üstāzdan: üstāddan B

⁹⁵ 'ilimde: 'ilme C

⁹⁶ ol: -B

⁹⁷ saña: -B

⁹⁸ yigirmi otuz yılda: niçe yıllarda B

⁹⁹ olmışlardır yetmiş iki fırķa: olmışlardır A B

¹⁰⁰ yetmiş üçüncü: -A -B

¹⁰¹ ve Cemā'at: ve'l- Cemā'at C

¹⁰² olanlar: olanlardır anlar C

degillerdür¹⁰³. Ve Ehl-i Sünnet ve Cemā‘at¹⁰⁴ {5} mezhebi ki¹⁰⁵ bizim mezhebimizdür bu kitābda beyān olınmışdır. İmdi {6} ey mü‘min bir kişi yetmiş yıl gündiz şā‘im ve gice¹⁰⁶ kā‘im olsa lākin¹⁰⁷ {7} i‘tikādı Ehl-i Sünnet ve Cemā‘at¹⁰⁸ i‘tikādına muhālif [C4.b] olsa ol [B5.a] kişi {8} Ehl-i Sünnet ve Cemā‘at mezhebinden degildür¹⁰⁹ ehl-i nārdur. Ammā bir kimesnenūñ¹¹⁰ {9} i‘tikādı Ehl-i Sünnet ve Cemā‘at¹¹¹ i‘tikādı gibi olsa lākin ‘ömrinde {10} Allāh Te‘ālā hāzretlerine ašlā ‘ibādet ve tā‘at¹¹² itmiş olmasa ve¹¹³ evāmire {11} imtişāl ve nevāhīden ictināb itmiş olmasa¹¹⁴ ya‘ni ābdest almış¹¹⁵ {12} ve nemāz kılmış olmasa¹¹⁶ ve cenābetden gısl¹¹⁷ itmiş olmasa¹¹⁸ ve oruc {13} tutmuş olmasa¹¹⁹ ve zekāt virmiş olmasa¹²⁰ ve hacca varmış olmasa¹²¹ {14} ve cemī‘-i muhārremātdan ve menhīyātdan ictināb itmiş olmasa¹²² cā‘izdür ki {15} ‘ibādeti terk itdügi¹²³ kadar cehennemde mu‘azzeb¹²⁴ ola ba‘dehū cennete idhāl {16} olma ve cā‘izdür ki toğrı cennete idhāl olma cehennem ‘azābını¹²⁵ görmeye¹²⁶. {17} İmdi bunu bilüp añlayan mü‘min-i kāmiller bu kitābı giçe ve¹²⁷ gündiz dillerinde¹²⁸ {18} ezber idüp¹²⁹ gönüllerinde muhkem nakış ideler. Ba‘dehū ma‘lūm ola ki bu kitābda {19} mezkūr olan ‘akā‘id-i dīniyye ve i‘tikādāt-ı İslāmiyye maqbūl

¹⁰³ degillerdür: degildür cümlesi ehl-i cennetdür B; degildür C

¹⁰⁴ ve Cemā‘at: ve‘l Cemā‘at C

¹⁰⁵ ki:-C

¹⁰⁶ gice:gicesi C

¹⁰⁷ lākin: -B

¹⁰⁸ ve Cemā‘at: ve‘l- Cemā‘at C

¹⁰⁹ Ehl-i Sünnet ve Cemā‘at mezhebinden degildür: -B; Ehl-i Sünnet ve‘l-Cemā‘atden degildür belki C

¹¹⁰ kimesnenūñ: kişinūñ C

¹¹¹ ve Cemā‘at: ve‘l- Cemā‘at C

¹¹² ‘ibādet ve tā‘at: ‘ibādāt ve tā‘āt B

¹¹³ itmiş olmasa ve: ve B; itmemiş olsa C

¹¹⁴ itmiş olmasa: itmemiş olsa C

¹¹⁵ almış: alup C

¹¹⁶ kılmış olmasa: kılup C

¹¹⁷ ve evāmire imtişāl ve nevāhīden ictināb itmiş olmasa ya‘ni ābdest almış ve nemāz kılmış olmasa ve cenābetden gısl: -B

¹¹⁸ itmiş olmasa: itmeyüp C

¹¹⁹ tutmuş olmasa: dutmasa C

¹²⁰ virmiş olmasa: virmese C

¹²¹ varmış olmasa: varmasa C

¹²² itmiş olmasa: itmese C

¹²³ itdügi: terk ve muhterāmātı irtikāb itdügi B

¹²⁴ mu‘azzeb: ‘azāb C

¹²⁵ toğrı cennete idhāl olma hīç cehennem ‘azābını: cümle ‘afv olunur toğrı cennete gidüp cehennemi B

¹²⁶ görmeye: görmeye lütf-i Hāq muşādıf olduğı taqdīre C

¹²⁷ ve: -A

¹²⁸ dillerinde: dilinden birletüp B

¹²⁹ idüp: idüp ve C

ve mergüb [A4.a] {1} olan kitâblardan ihtisâr¹³⁰ ve tercüme olunmuşdur ki [B5.b] zıkr olunur. {2} Biri merhûm Birgili Mehmed Efendinüñ¹³¹ Vaşiyet-nâmesidür ve biri merhûm Ahmed {3} Rümîñün Vaşiyet-nâmesidür¹³² [C5.a] ve biri Hediyyetü'l-Muħlişindür¹³³ ve¹³⁴ e'izze-i {4} kirâmdan¹³⁵ birinüñ Vaşiyet-nâmesidür ve biri 'Aķidetü'l-Mü'minindür¹³⁶ ve biri {5} Letâ'ifü'l-İşârâtdur¹³⁷ ve biri Behcetü'l-Ārifin ve Ravzatü's-Sâlikindür¹³⁸ {6} ve biri Şerâ'it-i İslâmdur¹³⁹. Bu sekiz risâle Türkîce risâlelerdendür¹⁴⁰ mu'teber {7} kitâblardan istihrâc olunmuşdur. Ve ammâ bu faķirüñ 'Arabî mu'teber kitâblardan {8} dîn karındaşlarımız için Türkîye tercüme itdügimiz kitâblaruñ isimleridür ki¹⁴¹ {9} zıkr olunur. Ve¹⁴² biri Cevâhiri'l-Fıķıķ ve¹⁴³ Zübdetü'l-Mesâ'il ve¹⁴⁴ Yekülu'l-'Abd ve {10} Yekülu'l-'Abduñ üç şerhi ve 'Umde¹⁴⁵ ve biri¹⁴⁶ 'Umde şerhi ve 'Aķâ'id-i Neseñi {11} ve Metn-i 'Aķâ'id ve¹⁴⁷ Şerh-i Ğavâmız¹⁴⁸ ve yine Şerh-i İbn-i Ğars¹⁴⁹ ve yine Şerhi'l-'Aķâ'id {12} Li sa'de'd-dîn e'l-Teftâzâni ve Hâşiyeye-i 'İşâme'd-dîn ve Hâşiyeye-i İyce Ğalife {13} ve Hâşiyeye-i Kestel [B6.a] ve Hâşiyeye-i Ramazân ve Hâşiyeye-i İbn-i Ebi Şerîf {14} ve Fıķh-ı Ekber ve Şerh-i Ekmellu'd-dîn ve¹⁵⁰ Vaşiyet-nâme-i¹⁵¹ İmâm-ı A'zam ve¹⁵² Vaşiyet-nâme şerhi {15} ve Bahru'l-keķâm ve Kitâbu'l-Bidâye ve Hidâye fî Uşûli'd-dîn ve Kitâbu'l- {16} Hikem ve biri¹⁵³ Telhîş ve¹⁵⁴ Hulâşu'l-Uşûl [C5.b] ve Şerh-i Mevâķıf ve İhyâ-yı

¹³⁰ ihtisâr: ihzâr B

¹³¹ Birgili Mehmed Efendinüñ: Birgili Muhammed Efendinüñ C

¹³² C nüshasında bu cümle diğer nüshalarda kendinden önce kullanılan cümleden önce kullanılmış.

¹³³ Muħlişindür: Muħlişin C

¹³⁴ ve: -B

¹³⁵ kirâmdan: kirâm C

¹³⁶ 'Aķidetü'l-Mü'minindür: 'Aķidetü'l-Mü'min C

¹³⁷ Letâ'ifü'l-İşârâtdur: Letâ'ifü'l-İşârât C

¹³⁸ sâlikindür: sâlikin C

¹³⁹ Şerâ'it-i İslâmdur: Şerâ'it-i Alâsidum C

¹⁴⁰ risâlelerdendür: risâlelerdür A B

¹⁴¹ isimleridür ki: isimlerin C

¹⁴² ve: -C

¹⁴³ ve: ve biri C

¹⁴⁴ ve: ve biri C

¹⁴⁵ Yekülu'l-'Abd ve Yekülu'l-'Abduñ üç şerhi: biri dağı Emâlî ve üç Emâlî şerhi C

¹⁴⁶ biri: -B

¹⁴⁷ ve: -A -C

¹⁴⁸ Ğavâmız: Ğalli Ğavâmız B C

¹⁴⁹ Ğars: 'Ars B C

¹⁵⁰ ve: -A -C

¹⁵¹ Vaşiyet-nâme: Vaşiyet C

¹⁵² ve: -C

¹⁵³ biri: -C

¹⁵⁴ ve: -A -C

‘Ulūmi’ d-dīn {17} ve Hediyetü’l-Meḥdiyyīndür ki¹⁵⁵ bunlar cümlesi¹⁵⁶ Arabīdür. Lākin bu kitāba¹⁵⁷ {18} kitābet olanlar Türkīye tercüme olunmuşdur. Ve daḥı ey mü’ min bu kitābı {19} bunca kitāblardan şol kişiler için cemi’ itdim ki anlar ‘avām-ı nāsdan [A4.b] {1} ola. Lākin derūnlarında nūr-ı ĩmān berķ vurup dīn-i Muḥammediyye talebinde ḳalbleri {2} yanmış ola ve Ehl-i Sūnnet ve Cemā’at¹⁵⁸ mezhebi¹⁵⁹ ḳalbinde¹⁶⁰ ola ve sā’ir mezhebler {3} ehl-i ḳalāl¹⁶¹ idügin bilmiş ola. Zīrā bu şıfatlar ile muttaşıf olan ḳardaşlar {4} elfāz-ı ‘ibārāta mā’ il degiller¹⁶² belki şüret-i ma’nāya [B6.b] mā’ illerdür. Ammā şol {5} kimesneler ki zurefā-yı cihān ve rind-i zamāndur anlaruñ aḳşā-yı murādları ve netīce-i {6} i’tibārları aḥz u elfāz ‘ibārāt ve terk mā huve’l-maḳşūd ve’l-murādātdur. {7} Ve bu kitābda elfāz-ı ‘ibārāt yokdur ki anlaruñ daḥı bunda¹⁶³ ḥazzı ve naşibi {8} ola. Ve bu¹⁶⁴ kitābdan maḳşūd hemān ma’nāyı añlayup anuñla ‘amel itmekdür {9} elfāz-ı ‘ibārātı¹⁶⁵ öğrenmek degildir. Ve bu tā’ife ki zıkr itdim anlar Ehl-i Sūnnet {10} ve Cemā’at¹⁶⁶ mezhebindeyüz¹⁶⁷ deyü da’vā iderler. [C6.a] Lākin aḳvāl-ı ef’ālleri da’vāların {11} tekzīb ider¹⁶⁸. Ol ecilden bu kitāba nazar idüp dīn taḥşilinde {12} olmazlar. Ve eger böyle bir tā’ifenüñ manzūrları olup nice dürlü i’tirāzāt¹⁶⁹ {13} iderlerse içerüsünde olan marāzları ḥarekete gelüp bunları söyledüp¹⁷⁰ {14} bi’z-zarūrī mezheblerin izḥār itdürür. Zīrā bu kitābda ‘aḳā’id-i dīniyye ve ‘aḳā’id-i [B7.a] İslāmiyye¹⁷¹ {15} beyān olunmuşdur ‘ibārāt-ı tūmturāk¹⁷² beyān olunmamışdur. Ol tā’ife ki vardur {16} bu kitābda¹⁷³ maḳşūdların bulmadıkları çün i’tirāz idüp ḥāl dili-le kendülerin¹⁷⁴ {17} Ehl-i Sūnnet ve Cemā’at mezhebinde¹⁷⁵

¹⁵⁵ Meḥdiyyīndür ki: Meḥdiyyīn C

¹⁵⁶ cümlesi: -C

¹⁵⁷ kitāba: -B

¹⁵⁸ ve Cemā’at: ve’l- Cemā’at C

¹⁵⁹ mezhebi: -B

¹⁶⁰ ḳalbinde: ḳalblerinde C

¹⁶¹ ehl-i ḳalāl: ḳalālet C

¹⁶² degiller: degillerdür C

¹⁶³ daḥı bunda: bundan B; daḥı bundan C

¹⁶⁴ bu: -B

¹⁶⁵ ‘ibārātı: ‘ibārāt A C

¹⁶⁶ ve Cemā’at: ve’l- Cemā’at C

¹⁶⁷ mezhebindeyüz: mezhebinde B

¹⁶⁸ ider: iderler C

¹⁶⁹ i’tirāzāt: i’tirāzlar B

¹⁷⁰ söyledüp: söyleyüp C

¹⁷¹ ‘aḳā’id-i dīniyye ve: -A -C

¹⁷² tūmturāk: tūmturāk A

¹⁷³ kitābda: kitābdan B

¹⁷⁴ kendülerin: kendülerinüñ B

¹⁷⁵ ve Cemā’at mezhebinde: ve Cemā’at mezhebinden B; ve’l- Cemā’at mezhebinden C

degil idiklerin ihtiyārsız i'lām iderler. {18} Kün¹⁷⁶ dā'imen 'alā fehmi hazīhi'l-ekvāl 'alā haza'l-minvāl ve men ğafele 'an fehmi'l-meḳāl {19} yeḳūlu mā ḳāl vemā zā ba'de'l-ḥaḳḳi ille'd-ḳalāl¹⁷⁷. **Faşl** Bilgil ve āġāh olġil kim [A5.a] {1} ehl-i İslām olup ehl-i cennet olmak dileyen kimesneler ĩmān nedür ve neye derler {2} ve kaç nesneye icmālen inanmaḳdur ve müslimanlık ne nesnenüñ üzerine binā¹⁷⁸{3} olınmışdur bilmek ve öğrenmek her eriñ ve 'avretiñ üzerine [C6.b] farz-ı 'ayndur. {4} İhmāl itmeyüp bunları öğrenmek lāzım ve farzdur ve bilmemek cehildür¹⁷⁹. Dār-ı İslāmda {5} cehil 'özür olmaz. Ba'dehū bilgil ki ĩmān iḳrārın bi'l-lisān ve taşdıḳun bi'l-cenāne¹⁸⁰ {6} dirler¹⁸¹. [B7.b] Ve¹⁸² mü'minler ĩmānda üç mertebe üzredür¹⁸³. Biri muḳalliddir¹⁸⁴ ve biri muḥaḳḳıḳdır ve {7} biri müstedildir. Ammā muḳallidiñ ĩmānı bizim mezhebimizde¹⁸⁵ şahīhdür. Lākin istidlālī {8} terk itdüġi-çün āşim olup fāsiḳlardan olur. Aña mü'min-i fāsiḳ dirler. {9} Eger bir kimse¹⁸⁶ yetmiş yıl gündiz¹⁸⁷ şā'im ve gice¹⁸⁸ ḳā'im olup 'ibādetler ve tātler {10} iderse daḳı yine fāsiḳlardandır muḳallid olduġi-çün. Muḳallid aña {11} dirler ki babasından ve anasından ve¹⁸⁹ ḳul ise¹⁹⁰ efendisinden ve¹⁹¹ sār ḥaḳdan {12} yañlış ve¹⁹² bozğun öğreneler. Aña ĩmān-ı taḳlīdī derler. Bu mişillī ĩmāna¹⁹³ {13} çoḳlucaḳ i'tibār¹⁹⁴ yoḳdur. Zīrā şeyātīn ve

¹⁷⁶ kün: lākin C

¹⁷⁷ kün dā'imen 'alā fehmi hazīhi'l-ekvāl 'alā haza'l-minvāl ve men ğafele 'an fehmi'l-meḳāl yeḳūlu mā ḳāl vemā zā ba'de'l-ḥaḳḳi ille'd-ḳalāl: (Daima bu minvalde bu sözlerin anlayışı üzerine ol: Kim sözün anlaşılmasında gafil olursa istediġi her şeyi söyler ve bu durum haktan sonra sapkınlıktır.)

¹⁷⁸ binā: beyān A B

¹⁷⁹ cehildür: cehil 'özür degildür B

¹⁸⁰ ĩmān iḳrārın bi'l-lisān ve taşdıḳun bi'l-cenāne: (İman dil ile onaylamak kalp ile doğrulamaktır.)

¹⁸¹ taşdıḳun bi'l-cināne dirler ve: taşdıḳun bi'l-cinānidür C

¹⁸² ve: -C

¹⁸³ üzredür: üzredür C

¹⁸⁴ muḳalliddir: muḳallid B

¹⁸⁵ bizim mezhebimizde: bizim mezhebde C

¹⁸⁶ bir kimse: bu kişi A B

¹⁸⁷ gündiz şā'im ve gice: gündüz şā'im ve gicesi C

¹⁸⁸ gice: gicesi C

¹⁸⁹ ve: -C

¹⁹⁰ ise: -B

¹⁹¹ ve: -C

¹⁹² ve: -C

¹⁹³ mişillī ĩmāna: aşl-ı ĩmāna A B

¹⁹⁴ çoḳlucaḳ i'tibār: çoḳluḳ i'tibār B C

hevā yılleri esdikde {14} kebeyti'l-‘ankebūt gibi beyān¹⁹⁵ olunan ĩmānı bozup ħarāb ider¹⁹⁶. Nazım¹⁹⁷

(mefā‘ilün / mefā‘ilün / fe‘ülün)

{15} Kişi şirkden idicek ictinābı
Muħaķķaķ bil ki ol görmez ‘azābı

{16} ‘Azāba bā‘iş olan şirk řekdür¹⁹⁸
Te‘emmül aña ki¹⁹⁹ muħkem meħekdür

{17} [C7.a] Kiřinüñ řirki²⁰⁰ deñlüdür ‘azābı
Er iseñ muħkem eyle ictinābı

{18} [B8.a] Ölüp gitmezden evvel bil Ĥudāyı
Hevāyı ķo sivāyı ķo hüdāyı

{19} Kişi Ĥaķ bilmege geldi cihāna
Yā neyler arada dürlü bahāne

¹⁹⁵ gibi beyān: binā B

¹⁹⁶ ider: eyler B

¹⁹⁷ nazım: -C

¹⁹⁸ şirk şekdür: şirkdür C

¹⁹⁹ te‘emmül aña ki: tā‘līm aña ki A; ki tā kim aña C

²⁰⁰ şirki: şirk A

[A5.b]{1} Eger oldıñsa bu ma'nāya vākıf

Çalış sa'y it²⁰¹ ola gör Hakkā 'ārif

{2} Ammā muḥakkīk aña dirler ki kütübden²⁰² veyāhūd²⁰³ 'ulemā lisānından ĩmānların bir hoşca {3} dürüstce bileler ve añlayalar. Eger cümle 'ālem ḥalk-ı²⁰⁴ şāni'-i 'ālemi inkār itseler {4} zerrece ḳalbine²⁰⁵ şek ve şübhe gelmeye ve i'tikādı bozılmaya. Aña ĩmān-ı {5} taḥkīk dirler. Ve²⁰⁶ ammā ĩmān-ı istidlālī oldur ki eşerden müe'ssire intikāl {6} eyleye ve ba'reden ba'ireye²⁰⁷ intikāl eyleye ve binādan bāniye²⁰⁸ intikāl eyleye {7} ve maşnū'dan şāni'e intikāl eyleye. Fikr eyleyüp diye ki eşer müe'ssire {8} delālet ider ve ba're ba'ireye²⁰⁹ delālet ider ve binā bāniye delālet ider {9} ve maşnū' şāni'e delālet ider. Ya'ni eşer müe'ssirsiz²¹⁰olmak muḥāldur ve {10} ba're ba'iresiz olmak muḥāldur ve binā bānisiz olmak muḥāldur ya'ni yapı²¹¹ dülgersiz olmak {11} muḥāldur. [B8.b] Ve maşnū' ya'ni cemī'-i üstāz²¹² düzdüğü [C7.b] nesnelere²¹³ şāni'siz olmak {12} muḥāldur. Bunların birisi üstādsız olmaz bilürsin ve bu cüz nice nesneçikler²¹⁴ {13} kendüden olmak mümkün degildir bilürsin. Yā bu deñlü mevcūdāt-ı 'ulviyye {14} ve mevcūdāt-ı sıfliyye kendüden olmak mümkün midür degildir. Pes imdi {15} bu²¹⁵ mevcūdāt-ı 'ulviyye ve mevcūdāt-ı sıfliyye ki vardur bunuñ²¹⁶ bir şāni'i ve bir²¹⁷ {16} Hālīkı var idügin²¹⁸ 'akıl-ıla bilmek her bir eḥadüñ üzerine farz lāzımdur. Zīrā {17} bildik eşer müe'ssirsiz olmaz imiş ve

²⁰¹ çalış sa'y it: çalışuben B

²⁰² kütübden: ki kitābdan C

²⁰³ veyāhūd: yāhūd B

²⁰⁴ ḥalk: -B

²⁰⁵ ḳalbine: ḳalbe B

²⁰⁶ ve: -B -C

²⁰⁷ ba'ireye: ba'ire B

²⁰⁸ bāniye: bināya C

²⁰⁹ ba're ba'ireye: ba're ba'ire B

²¹⁰ müe'ssirsiz: müe'ssiresiz C

²¹¹ binā bānisiz olmak muḥāldur ya'ni yapı: binā bānisiz ya'ni yapı A; ve binā bānisiz ya'ni B

²¹² üstāz: üstād B

²¹³ ya'ni cemī'-i üstāz düzdüğü nesnelere: Bu cümle C nüshasında kendinden önceki cümleyle yer değıştirmiştir.

²¹⁴ nesneçikler: nesnelere C

²¹⁵ bu: -B

²¹⁶ mevcūdāt-ı 'ulviyye ve mevcūdāt-ı sıfliyye ki vardur bunuñ: mevcūdāt-ı 'ulviyye ve sıfliyye bunların C

²¹⁷ bir: -A -C

²¹⁸ idügin: idügi A

ba‘re ba‘iresiz²¹⁹ olmaz imiş ve binā bānīsiz {18} olmaz imiş²²⁰ ve maşnū‘ şāni‘ siz olmaz imiş. Ve bunlar kücücek²²¹ şey’-i kālil iken kendüden {19} olmak mümkün olmayacak. Yā semāvāt ve²²² arz ve māfihā kendüden böyle olmak mümkün midür degildür elbette. [A6.a] {1} Bunuñ bir şāni‘i vardur ol dañı degildür İllāllāhdur te‘ālādur deyü²²³ cezim ve²²⁴ kaṭı‘ itmeyince {2} İmān olmaz. Pes imdi bu görünen [B9.a] ‘ālem-i şuğrā ve ‘ālem-i kübrā Hāḳ Te‘ālānuñ varlığına {3} şāhidlerdür. Her biri hāl dili-le şehādet iderler.²²⁵ İşte insān ‘aqlını {4} bu deñlüce isti‘māl itmek-ile şāni‘-i ‘ālemi bildi ki Allāh te‘ālādur gayrı degildür²²⁶. [C8.a] Lākin bir midür {5} ziyāde midür anı dañı bilmege yine ‘aqlını ve fikrini isti‘māl idüp diye ki {6} eger iki olaydı veyāñūd ziyāde olaydı temāni‘ olurdu. Ya‘ni şahş-ı vāñidi {7} biri öldürmek ve biri öldürmemek dileye idi ve biri şahş-ı āñari vezīr {8} itmek ve biri fellāñ itmek dileye idi ve bi‘l-cümle cemī‘-i tedbīrlerde²²⁷ ve maşlahatlarda {9} biri birine muñālifet idüp yerleri ve gökleri ħarāb idelerdi deyüp²²⁸ {10} ‘aql-ıla fikir idüp iki olmak muñāldur ziyāde olmak²²⁹ evlā-yı bi‘ṭ-ṭarīḳdür²³⁰ deyüp {11} cezmen ve kaṭ‘en şāni‘-i ‘ālem birdür ve birliğine²³¹ şek ve şübhe²³² yoñdur deyü kalb-ile²³³ {12} ya‘ni gōñile²³⁴ yirleşmege²³⁵ tevñīd dirler²³⁶. Böyle i‘tikād idenlere mü‘min-i muvaññid {13} dirler²³⁷. [B9.b] Ammā delīl-i ħārici‘-ile²³⁸ Allāhuñ birliğin bilmek²³⁹ Ķur‘ān-ı ‘azīimde ve eñādiş-i şerīfde {14} çoñdur. Anları bilmek ‘ulemāya lāzımdur. Bu²⁴⁰

²¹⁹ ba‘iresiz: ba‘irsiz A C

²²⁰ ve binā bānīsiz olmazımış: -B

²²¹ kücücek: küçük C

²²² ve: -B

²²³ illallāhu te‘ālādur deyü: illallāhdur deyü A B

²²⁴ ve: -B -C

²²⁵ iderler: ider B

²²⁶ bildi ki Allāh te‘ālādur gayrı degildür: bildi Allāhdur gayrı degil A; bildi ki Allāhdur gayrı degildür B

²²⁷ cemī‘-i tedbīrlerde: tedbīrlerde C

²²⁸ deyüp: deyü B

²²⁹ olmak: olması B

²³⁰ evlā-yı bi‘ṭ-ṭarīḳdür: evlā-yı bi‘ṭ-ṭarīḳ C

²³¹ birliğine: birliğinde A B

²³² şek ve şübhe: şek B

²³³ kalb-ile: kalbe B

²³⁴ gōñile: gōñlüne C

²³⁵ yirleşmege: peşmege B

²³⁶ tevñīd dirler: tevñīddür dirler C

²³⁷ muvaññid dirler: muvaññiddür dirler C

²³⁸ ħārici‘: ħāriciyye B

²³⁹ birliğin bilmek: birliğine ma‘rifet ya‘ni bir hoşca vā‘kıa muṭābık bilmek B

²⁴⁰ bu: böyle B

maħalde beyāna ħācet yokdur. Zīrā {15} bu kitāb ümmīler için kitābet olınmışdur.²⁴¹
Ehil olanlar maħalline mūrāca‘at ideler. **Nazm**²⁴²

(mefā‘ilün / mefā‘ilün / fe‘ülün)

{16} Olupdur cümle fermān-ı Qur‘ān

Anuñ içindedür dermān-ı insān

{17} Anuñ içindedür ĩmānū‘l-İslām

[C8.b] Anuñ içindedür burĥān-ı ĩmān²⁴³

{18} Anuñ setri sebīli bāg-ı cennet

Anuñ ĥarfi olupdur cümle raĥmet

{19} Eger zāhir eger bāṭın me‘ānī

Anuñ içindedür cümle beyānı

[A6.b] {1} ve aṣl-ı ĩmān²⁴⁴ altıdur. Aña mü‘min-i bih dirler ve²⁴⁵ ṣıfat-ı ĩmān dirler. Üc {2} ism-ile müsem mādur. Üci daĥı birdür. Budur ki²⁴⁶ zıkr olunur. Amentü billāhi te‘ālā²⁴⁷ {3} ve melā‘iketihı ve kütubihı ve rusūluhi ve ‘l-yevmi‘l-āĥiri ve bi‘l-ķaderi ĥayrihi ve ţerrihi {4} minallāhi te‘ālā²⁴⁸. [B10.a] Ve müsli mānlık beŝ nesnenüñ

²⁴¹ için kitābet olınmışdur: içündür B

²⁴² nazm: -C

²⁴³ ĩmān: Qur‘ān A B

²⁴⁴ ve: -C

²⁴⁵ ve: -B

²⁴⁶ budur ki: birdür ki B; -C

²⁴⁷ te‘ālā: -B -C

²⁴⁸ amentü billāhi te‘ālā ve melā‘iketihı ve kütubihı ve rusūluhi ve ‘l-yevmi‘l-āĥiri ve bi‘l-ķaderi ĥayrihi ve ţerrihi minallāhi te‘ālā: (Allah’a, meleklere, kitaplara, peygamberlere, ahirete ve kaderin ĥayrın ve ţerrin Allah’tan olduĥuna iman ettim.)

üzerine binā olındı. Evveli²⁴⁹ {5} Lā ilāhe illallāhu Muḥammeden resūlullāh ikinci beş vakit²⁵⁰ nemāz kılmak üçüncüsü²⁵¹ zekāt virmek {6} dördüncüsü²⁵² oruc tutmak²⁵³ beşincisi²⁵⁴ gücü yeterse ḥacca varmak²⁵⁵. Ve daḥı ‘ākıl {7} ve bālig ve mükellef²⁵⁶ olanlara evvelān farz oldur ki Ḥālıkını birleye. Ya‘ni {8} Lā ilāhe illallāhu Muḥammeden resūlullāh diye. Ba‘dehū Amentü billāhi ve melā’iketihî {9} ve kütubihî ve rusūluhi ve’l-yevmi’l-āhîri ve bi’l-ḳaderi ḥayrihi ve şerrihi minallāhi te‘ālā {10} diye. **Nazım**²⁵⁷

(mefā‘ilün / mefā‘ilün / fe‘ülün)

{11} Uyan ḡafletden imdi ‘ākıl-iseñ

Ḥaḳḳı añlayı gör ehl-i dil-iseñ

{12} Sivā-yı Ḥaḳ hevāyıla hevesdür

Ḥaḳḳı añla ḥaḳḳı bil Allāh saña besdür²⁵⁸

{13} Ölüp gitmezden evvel bil Ḥudāyı

Hevāyı ḳo sivāyı ḳo hüdāyı

{14} [C9.a] Faşl Bu faşıl Ehl-i Sünnet ve’l-Cemā‘at²⁵⁹ ile Fırḳa-ı Dālle mābeyninde fehm-i müşkül olan {15} mesā’ilden [B10.b] biri ki²⁶⁰ iḥtiyār-ı cüz’idür

²⁴⁹ evvel :evvelkisi B; evvelki C

²⁵⁰ ikinci beş vakit: ikinci A; ikincisi B

²⁵¹ üçüncüsü: üçüncü A C

²⁵² dördüncüsü: dördüncü A

²⁵³ üçüncüsü zekāt virmek dördüncüsü oruc tutmak: üçüncü Ramazān orucun tutmak dördüncü zekāt virmek C

²⁵⁴ beşincisi: beşinci A C

²⁵⁵ varmak: gitmek C

²⁵⁶ mükellef: -C

²⁵⁷ nazım: -C

²⁵⁸ saña besdür: pesdür A B

²⁵⁹ Ehl-i Sünnet ve’l-Cemā‘at: Ehl-i Sünnet A B

²⁶⁰ biri ki: biridür ki C

anuñ beyānındadır. Ey mü'min ihtiyār-ı cüz'î {16} mes'elesinde Kadri mezhebi ve Cebri mezhebi ile bizim mezhebimiz mābeyninde ihtilāf {17} vardır. Zira bizim mezhebimiz Kadri ve²⁶¹ Cebri mezhebinün ortasından geçüp {18} gider. İki cānibe meyl itmek cā'iz degildir. Zira bir cānibi Kadri mezhebidür²⁶² {19} ve bir cānibi Cebri mezhebidür. İmdi kişi kendüyi²⁶³ kankı mezhebendür bilmek lāzımdur²⁶⁴. [A7.a] {1} Bu mezhepleri bilmek gerekdür. Lākin üç mezhebün tarikin bilmek ve añlamak {2} ümmilere müşkildür. Hemān lāzım olacak kendi mezhebinde i'tikādı lāzım {3} olanlara mu'tekad²⁶⁵ olup ayrıık bu i'tikāddan dönmek gerekdür. Pes imdi {4} şöylece i'tikād eyleye ki her kişinün fi'li ve işleri ikiden hāli degildir. {5} Biri hayr biri şer.²⁶⁶ İkişi dağı Haq te'ālānün taqdīri-le ve kazāsı-la {6} ve hükmi-le olur. Keçavlihi [B11.a] te'ālā kul kullun min 'ind-allāh²⁶⁷. Ve dağı her nesne ki {7} 'ālemde vardır ve her nesne ki vāki' olur Haq Te'ālānün taqdīri-le ve kazāsı-la {8} ve hükmi-le ve irādeti-le ve 'ilmi-le²⁶⁸ ve taḥlīki-le olur. Ve²⁶⁹ lākin muṭlak degil ya'ni²⁷⁰ kuluñ [C9.b] {9} hiç 'amelde daḥlī olmamak ma'nāsında²⁷¹ degil belki halk ihtiyār-ı cüz'iler-ile {10} her neye meyl ve kaşd iderlerse Hālık dağı meyillerine²⁷² ve kaşdlarına göre {11} halk idivirir²⁷³. Huşūşā ki ihtiyār-ı cüz'î bizim mezhebimizde kudretdür. {12} Ve dağı farz ve vācib olan tā'ātuñ cümlesi Haq te'ālānün emri-le ve muḥabbeti-le {13} ve rızāsı-la ve 'ilmi-le ve meşiyeti-le ve taqdīri-le ve kazāsı-ladır. Ve {14} dağı me'āşinün ya'ni günāhlarıñ küllisi Haq te'ālānün 'ilmi-le {15} ve kazāsı-la ve taqdīri-le ve²⁷⁴ meşiyeti-ledür. Ammā muḥabbeti-le ve rızāsı-la {16} ve emri-le degildir. Pes imdi Haq subḥānehu ve te'ālā²⁷⁵ herkese²⁷⁶ ihtiyār-ı [B11.b] cüz'î {17} virüp emri-bi'l-ma'rūf ve nehyi 'anni'l-münkeri itmişdür. Ve Haq Subḥānehu {18} ve Te'ālā

²⁶¹ ve: mezhebi-le C

²⁶² mezhebidür: -B

²⁶³ kendüyi: kendi C

²⁶⁴ mezhebendür bilmek lāzımdur: mezhebendür bilmege A B

²⁶⁵ i'tikādı lāzım olanlar mu'tekad: i'tikād lāzım olanlara mu'tekid B

²⁶⁶ biri hayr biri şer: biri hayrī bir şer C; biri hayr ve biri şer B

²⁶⁷ Nisā 4/78; kul kullun min 'ind-allāh: (De ki: "Hepsi Allah'tandır".)

²⁶⁸ irādeti-le ve 'ilmi-le: irādeti-le A B

²⁶⁹ ve: -B

²⁷⁰ degil ya'ni: degildir B

²⁷¹ ma'nāsında: ma'nāsına C B

²⁷² meyillerine: meyilleri A B

²⁷³ idivirir: idiyorur C

²⁷⁴ ve: -B

²⁷⁵ ve te'ālā : -B

²⁷⁶ herkes: her kişiye C

buyurmuşdur ki²⁷⁷ velā temūtunne illā ve entum müslimūn²⁷⁸. Ya'ni elbette siz {19} ölmeñizi²⁷⁹ illā müslim olduğunuz ĥalde ölüñ dimekdür. Pes bundan [A7.b] {1} ma'lüm oldu ki kiři müslim ölmek kendi elinde imiř. İhtiyār-ı cüz'isi {2} sebebi-le ve dağı her kişide ihtiyār-ı cüz'ī var idüğine bu āyet-i kerīme delīl-i {3} kātī'dür. Ve dağı her kişiye hidāyet Hāķ te'ālādan ĥāşıl olur. Ve²⁸⁰ ol hidāyeti {4} nefis kabül itmek-ile mühtedī olur. Ve dağı her kiři ihtiyār-ı cüz'iyesi-le {5} her neye meyl ve kaşd idüp esbābına mübāşiret [C10.a] iderse ĥayr²⁸¹ eger şerr {6} istiĥkākına ve liyākatına²⁸² göre ĥālķ dağı dilerse taķdīr olanı icrā²⁸³ ider {7} ve dilerse tebdīl idüp maĥv ider. Liķavlihi te'ālā yemĥüllāhu mā yeşā'u ve yuşbitu ve {8} 'indehu ümmü'l- kitāb²⁸⁴. [B12.a] Rivāyet olunur Allāhu²⁸⁵ Subĥānehu ve Te'ālā her gün levĥ-i maĥfūza {9} üç yüz altmış kerre nazar idüp kimin dir görür²⁸⁶ kimin 'azīz ider ve kimin²⁸⁷ {10} ĥākīr ider.²⁸⁸ Yef'alullāhu mā yeşā'u²⁸⁹ ve yaĥkumu mā yurīd²⁹⁰. Pes imdi cemī'-i ef'ālīñ²⁹¹ {11} fā'ili ĥākīkatda Hāķ te'ālādur. Ammā kaşd ve ihtiyār²⁹² bizden gerekdür. Ve dağı Hāķ Subĥānehu {12} ve Te'ālā bize ihtiyār-ı cüz'ī virdi ba'dehū ba'zı nesneyi bize işlemek-ile²⁹³ {13} emir itdi ve ba'zı nesneleri terk itmek-ile emir²⁹⁴ itdi. Dimiř²⁹⁵ oldu ki eger siz {14} ihtiyār-ı cüz'ileriñiz²⁹⁶ emir itdüğim nesnelere şarf iderseñiz ben anı dađı²⁹⁷ size ĥalk {15} idivirürin²⁹⁸ ve size āĥiretde iĥsān iderin emrime imtişāl

²⁷⁷ buyurmuşdur ki: buyurur ki C

²⁷⁸ Āl-i İmrān 3/102; velā temūtunne illā ve entum müslimūn: (Ancak müslümanlar olarak ölün.)

²⁷⁹ ölmeñizi: ölmeñiz C

²⁸⁰ ve: -B

²⁸¹ ĥayr: ĥayr ve B C

²⁸² ve liyākatına: -B

²⁸³ icrā: icrāyı C

²⁸⁴ Ra'd 13/39; yemĥüllāhu mā yeşā'u ve yuşbitu ve 'indehu ümmü'l- kitāb: (Allah, dilediğini siler, dilediğini de sabit kılıp bırakır. Ana kitap (Levh-i Maĥfuz) O'nun yanındadır.)

²⁸⁵ Allāh: Hāķ C

²⁸⁶ görür: görür ve kimin öldürür kimin öldürür C

²⁸⁷ kimin: -B

²⁸⁸ ider: ider ķekavlihi te'ālā C

²⁸⁹ İbrāĥīm 14/27; yef'alullāhu mā yeşā'u: (Allah dilediğini yapar.)

²⁹⁰ Māide 5/1; yaĥkumu mā yurīd: (Allah dilediği ĥükmü verir.)

²⁹¹ cemī'-i ef'ālīñ: cemī'-i ef'ālu 'ibāduñ C

²⁹² ihtiyār: ihtiyārı C

²⁹³ işlemek-ile: işlemeñ deyü B

²⁹⁴ emir: nehy C

²⁹⁵ dimiş: ve pes A C

²⁹⁶ cüz'ileriñiz: cü'ziñizi B C

²⁹⁷ iderseñiz ben anı dağı: iderseñiz ben A; iderseñiz biz anı B

²⁹⁸ idivirürin: idivirürüz B; idiyorurun C

itdügünüñüz {16} için. Eger²⁹⁹ ihtiyâr-ı cüz'ileriñizi³⁰⁰ nehy idüp işlemeñ didügüm³⁰¹ nesnelere {17} şarf iderseñiz anı dañı size halk idivürürin³⁰². Lâkin âhiretde size {18} 'azâb-ı [B12.b] şedîd ile³⁰³ 'azâb iderin demek olur nehyimden ictinâb {19} itmedigiñüz için³⁰⁴. Ve dañı ihtiyâr-ı cüz'iyi bir hoşca añlamak için [A8.a] {1} bu mişâli saña getürüp kitâbet itdim³⁰⁵. Meşelâ bir 'abd-ı me'zûne mevlâsı [C10.b] {2} birkaç biñ altun ve ğuruş virüp diledigiñ gibi al ve şat hemân {3} ziyân itme dise kul da ve mâl da mevlânuñ iken mevlâsı³⁰⁶ kendi meşiyet-i {4} külliyesinden³⁰⁷ bir cüz'ice meşiyet bağışlayup virmek ile alur ve ³⁰⁸ şatar. {5} Pes ol kul için ihtiyâr-ı cüz'î³⁰⁹ vardır. Ol ihtiyâr-ı cüz'îyle hayra 'azm {6} ve kaçd iderse Hâk te'âlâ ol ³¹⁰ hayrı aña yaradıvirir³¹¹. Kezâlik şerre dañı kaçd ve 'azm³¹² {7} iderse ol şerri yaradıvirir³¹³. Feyyâzda buhl yokdur yaradan Hâk te'âlâdur. {8} Kaçd ve 'amel kulıñdur ve ihtiyâr-ı cüz'î didikleri hemân niyyet ve kaçd ve 'azîmet {9} itmekdür. Ya'ni Türkîce fu'lân nesneyi ideyin deyü kalb-ıla kaçd [B13.a] ve teveccüh {10} itmekdür ve bundan öte geçmemek gerekdür. Zîrâ Qadrîlerün yüksek tağlardan {11} ve kayalardan³¹⁴ düşüp helâk olduğı yerlerdür. Eger ihtiyâr-ı cüz'î {12} olmasa teklîf muhâl olurdu. Musâ-yı Kâzım hazretlerine³¹⁵ ma'siyet kimdendür {13} deyü sü'âl itdiler eyitdi³¹⁶. 'Azim ve taleb kuldand ve halk eylemek Allâhdan olmak {14} üzre³¹⁷ cevâb virdi ki beyne'l-cebrî ve'l-kaderdür³¹⁸. Ya'ni Cibrîler mezhebi-le {15} Qadrîler mezhebinün ortasıdur³¹⁹. **Faşl** Bu faşıl kaçâ ve kader beyânındadır. {16} Bu kader

²⁹⁹ eger: ve eger B C

³⁰⁰ cüz'ileriñizi: cüz'ileriñiz A C

³⁰¹ idüp işlemeñ didügüm: itdügüm C

³⁰² idivürürin: iderin C

³⁰³ 'azâb-ı şedîd ile: -C

³⁰⁴ nehyimden ictinâb itmedigiñüz için: -C

³⁰⁵ kitâbet itdim: -B; bezdüm C

³⁰⁶ mevlâsı: mevlâ B

³⁰⁷ külliyesinden: külliyesinde A

³⁰⁸ alur ve: alup B

³⁰⁹ ihtiyâr-ı cüz'î: ihtiyâr-ı cüz'îyye B

³¹⁰ iderse Hâk te'âlâ ol: itdüğü A; eylese Hâk te'âlâ ol C

³¹¹ yaradıvirir: yaradur B C

³¹² 'azm: 'azîmet B

³¹³ yaradıvirir: yaradur B C

³¹⁴ ve kayalardan: -B

³¹⁵ Musâ-yı Kâzım hazretlerine: Musâ-yı Kâzımdan C

³¹⁶ eyitdi: didi kim C

³¹⁷ halk eylemek Allâhdan olmak üzre: halk eylemek Allâhdandur deyü C

³¹⁸ ve'l-kaderdür: ve'l-kader B

³¹⁹ beyne'l-cibrî ve'l-kaderdür ya'ni Cibrîler mezhebi-le Qadrîler mezhebinün ortasıdur: bu cevâb Kadri mezheb-ile Cebri mezhebinün ortasıdur ve Ehl-i Sünnet mezhebidür C

dağı³²⁰ ihtiyār-ı cüz'î gibi ihtilāfidür ve añlaması gāyet-ile³²¹[C11.a] {17} gücdür. Hāḳ te'ālā āsān eyleye. Erkān-ı ĩmān altıdur. Altıncısı {18} ḳazā ve ḳaderdür. Beşinüñ fehmi āsāndur³²² altıncısı³²³ ḳadere ĩmān getürmekdür. {19} Bu bir fehmi güc mes'eledür³²⁴ 'aḳlī degildür naḳlīdür ve baḫşī degildür [A8.b] {1} i'tikādīdür. Ol ecilden bundan baḫş itmek memnū'dur. Lākin bir miḳdār {2} tafşīl olunmaḳ lāzım geldi³²⁵. Her kiři 'aḳl-ı ḳāşırına göre [B13.b] baḫş idüp {3} ḡalaṫa veyāḫūd³²⁶ ḡalālete düřmeye ve baḫş itmezse fikr-i fāsīdī nice {4} gerekse mülāḫaza idüp muḫālif mezhebe gitmeye. Ammā ḳader aña dirler ki {5} Allāhu te'ālā cemī'-i mevcūdātı ḫāḳ itmezden evvel ve³²⁷ ḫāḳ itdikden ōñra künh-ile {6} cümlesinüñ ōfatları ve ḫālleri³²⁸ ve hey'etleri niçe olsa gerekdür ve ne {7} ihtiyār idecedür bilürdi. Ve her ne ihtiyār idecekler ise ḫayr {8} eger řer her kiřinüñ kendü³²⁹ ihtiyārına göre taḳdīr itmiřdi³³⁰. Aña taḫmīn-i ĩrādī {9} dirler. Ammā ḳazā aña dirler ki Hāḳ subḫānehu ve³³¹ te'ālā ḳalem-i ā'lāyı ve levḫ-i {10} maḫfūza icmālen kitābet itmiřdi³³². Aña ḳazā-yı ĩrādī dirler. Ammā ḫükm {11} aña dirler ki levḫ-i maḫfūza icmālen³³³ kitābet olanı her ne ise {12} gündend güne 'ale't-tafşīl maḫlūḳātuñ istiḫḳāḳlarına ve sa'yalarına {13} ve terklerine göre³³⁴ muḳtezā-yı [C11.b] ulūhiyyet³³⁵ her ne vech-ile revā görürse {14} eger ḫayr ve³³⁶ eger řer ḫükm idüp³³⁷ [B14.a] icrā ider. Aña teklīf-i ĩrādī derler. Ve dağı {15} ḫayrāt-ı bi'l-küllīye Ḥālīḳa isnād oluna ta'zīmen tā ki ḫāḳ ḫayr³³⁸ iřleyicek {16} kendüye virilen ihtiyārına maḡrūr olup 'ucub ve faḫr itmeye ve řer {17} iřleyicek³³⁹ kendi cürmin bilüp dağı ziyāde itmeye. Zīrā ḳazā ve ḳader ve ḫükm {18}

³²⁰ bu faşıl ḳazā ve ḳader beyānındadır bu ḳader dağı: ḳazā ve ḳader dağı B

³²¹ gāyet-ile: gāyetde B

³²² āsāndur: āsān A C

³²³ altıncısı: altıncı C

³²⁴ güc mes'eledür: gücdür C

³²⁵ lāzım geldi: lāzımdur ki C

³²⁶ veyāḫūd: yāḫūd B; veyā C

³²⁷ ve: -A -C

³²⁸ ve ḫālleri: -B

³²⁹ kendü: -A -C

³³⁰ itmişdi: itmişdür B

³³¹ subḫānehu ve: -B

³³² icmālen kitābet itmişdi: kitābet itmiş ola B

³³³ icmālen: -B

³³⁴ istiḫḳāḳlarına ve sa'yalarına ve terklerine göre: istiḫḳāḳlarına göre ve sa'yalarına göre B

³³⁵ ulūhiyyet: ulūhiyyet ve C

³³⁶ ve: -A

³³⁷ ḫükm idüp: -B

³³⁸ ḫayr: -B

³³⁹ kendüye virilen ihtiyārına maḡrūr olup 'ucub ve faḫr itmeye ve řer iřleyicek: -C

bu halkuñ ihtiyaırına ve dilemesine ve terkine mevkuıdır. Meşelā süd {19} yoğurt olmaę³⁴⁰ peynir olmağ ve südi isti'māl idüp menfa'atlenmek [A9.a] {1} ve ihmāl olunursa zāyi' ve fāsıd olmağ heb halkuñ ihtiyaır-ı {2} cüz'isi-le olur. Eger süd şāhibi südinüñ yoğurt olmasın {3} murād iderse³⁴¹ yoğurt esbābına mübāşiret iderse Allāhu Te'ālā hilāfın {4} dileyüp peynir itmez. Ammā peynir itmege kādirdür. Ve³⁴² eger süd şāhibi südinüñ {5} peynir olmasın murād idüp peynir³⁴³ esbābına mübāşiret iderse {6} Haę Te'ālā hilāfın dileyüp yoğurt itmez ammā³⁴⁴ yoğurt itmeye kādirdür. Ammā³⁴⁵ her nesnenüñ {7} esbābına [B14.b] mübāşiret itmedin 'ādetullāhu degildür yoęurt³⁴⁶ ve peynir itmedügi {8} gibi sā'ir nesneleri dağı³⁴⁷ itmez. Meşelā buęday³⁴⁸ ekmedin bitirmege kādirdür. {9} Lākin 'ādetullāh degildür. Ve dağı taru ekdikde buğday bitirmege [C12.a] kādirdür {10} ve şeker kāmışı bitirmege kādirdür. Lākin bitürmeyüp şāhibi her neye {11} mübāşiret idüp her ne ihtiyaır iderse anı bitürür. Ammā ba'zı {12} zamānda yoğurt olmayup hilāf vākı³⁴⁹ olursa nādirdir e'n-nādirü {13} ke'l-ma'düm veyāhūd³⁵⁰ 'amelinde noęşān olmuşdur. Faşl Ey mü'min {14} karındaş³⁵¹ āgāh ol ki Kadrī mezhebi³⁵² olan halka³⁵³ kudret³⁵⁴ tāmme {15} zu'm idüp hayrı ve şerri muılaķā³⁵⁵ halka isnād iderler³⁵⁶. Ammā Cebri {16} mezhebi olan halka virilen ihtiyaır-ı cüz'iyi³⁵⁷ haķir görüp³⁵⁸ hayrı {17} ve şerri muılaķā³⁵⁹ Allāha isnād ider³⁶⁰. [B15.a] Ammā Mu'tezilī mezhebinde³⁶¹ olan {18} 'adālet³⁶² mülāhaza idüp hayrı

³⁴⁰ olmağ: olmağ ve B

³⁴¹ iderse: idüp C

³⁴² ve: -C

³⁴³ peynir: -B

³⁴⁴ ammā: -A

³⁴⁵ ammā: ve B

³⁴⁶ yoğurt: yoğurdı B

³⁴⁷ nesneleri dağı: nesneleri dağı böyledür B; nesneleri dağı hilāfın C

³⁴⁸ buğday: buğdayı B

³⁴⁹ vākı': -B

³⁵⁰ veyāhūd 'amelinde: yāhūd 'amelde B

³⁵¹ karındaş: karıtaş A B

³⁵² mezhebi: mezhebinde B

³⁵³ halka: halkda A B

³⁵⁴ kudret: kuvvet B

³⁵⁵ muılaķā: muılaķen C

³⁵⁶ iderler: ider A

³⁵⁷ ihtiyaır-ı cüz'iyi: irāde-i cüz'iyeyi B

³⁵⁸ görüp: görür C

³⁵⁹ muılaķā: muılaķen C

³⁶⁰ ve şerri muılaķā Allāha isnād ider: -B / ider: iderler C

³⁶¹ mezhebinde: mezhebi A C

³⁶² 'adālet: 'adālet iderim B

mutlakā³⁶³ Hālīka isnād ider ve şerri {19} mutlakā³⁶⁴ halka isnād ider³⁶⁵. Ammā Ehl-i Sünnet ve Cemā'at mezhebinde olanlar³⁶⁶ eydür. Her nesne ki [A9.b] {1} halkdan şadır olur eger hayr ve eger şerr Allāhu te'ālānuñ taqdīri ve kazāsı {2} ve hükmi ve irādeti ve taḥlīki-le olur. Ammā halkuñ kendüye virilen {3} ihtiyār-ı cüz'iler-iledür. Ve bu halkda ihtiyār-ı cüz'ī mevcūd³⁶⁷ olduğı-çün {4} emr-i bi'l-ma'rūfi ve³⁶⁸ nehyi 'ani'l-münker ile emir olunmuşdur. Şöyle ki insān {5} kendüye virilen kabiliyeti [C12.b] ve ihtiyār-ı cüz'iyi Haḫ Te'ālānuñ rızā-yı şerīfi³⁶⁹ {6} olduğı yerlere³⁷⁰ şarf eyleyüp kaşd eylese³⁷¹ Allāhu subḥānehu ve te'ālā ol {7} kişiye diledüğine göre kuvvet ve kudret virüp hayrı halk idivirir {8} Haḫ te'ālā kendü fazlından. Ve eger şöyle ki ihtiyār-ı cüz'isini³⁷² tabī'at {9} muḫtezāsınca şerre ve fıskā şarf ve kaşd³⁷³ iderse Haḫ³⁷⁴ Te'ālā kuvvet {10} ve kudret virüp³⁷⁵ [B15.b] halk idivirir³⁷⁶ 'adlinden. Ve eger insān hayra³⁷⁷ {11} kaşd ve murād itdükde halk itse ve şerr kaşd ve murād itdükde halk itmese³⁷⁸ 'adālet bulunmayup baḥīl {12} omak lāzım geleydi veyāḥūd şerri³⁷⁹ halk itmege ḳādir olmamak añlana idi. {13} Ol ecilden kişi hayrdan ve şerrden her neye kaşd ve meyl iderse³⁸⁰ Hālīk {14} daḫı anı³⁸¹ halk idivirir. Ve daḫı ehl-i imān 'aḳā'idinüñ biri daḫı budur ki {15} mü'min mādāmki hayātdadur beyne'l-ḫavfi ve'r-recā olmak gerekdür. Ve³⁸² belki {16} ḫavfi ziyāde³⁸³ olmak evlādur. Ammā muḫtazar

³⁶³ mutlakā: mutlaḫen C

³⁶⁴ mutlakā: mutlaḫen C

³⁶⁵ ider: iderler C

³⁶⁶ cemā'at mezhebinde olanlar: cemā'at A C

³⁶⁷ ihtiyār-ı cüz'īye mevcūd: ihtiyār-ı cüz'ī B C

³⁶⁸ ve: -A -C

³⁶⁹ rızā-yı şerīfi: rızāsı A B

³⁷⁰ yerlere: yerlerde C

³⁷¹ eylese: eyleye A B

³⁷² ihtiyār-ı cüz'isini: ihtiyār-ı cüz'isini kişi B; ihtiyār-ı cüz'isi C

³⁷³ ve kaşd: -B

³⁷⁴ Haḫ: Allāh C

³⁷⁵ virüp: virüp diledüğü B C

³⁷⁶ diledüğü halk idivirir: halk ider C

³⁷⁷ hayra: hayr B C

³⁷⁸ itse ve şer kaşd ve murād itdükde halk itmese: idivirmese A B

³⁷⁹ şerri: -B

³⁸⁰ iderse: eylese C

³⁸¹ anı: -A -C

³⁸² ve: -B

³⁸³ ḫavfi ziyāde: ḫavf ziyādece C

oldıkda recā gālib³⁸⁴ olmak gerekdür³⁸⁵. {17} Ve³⁸⁶ belki şāfice³⁸⁷ recā üzere olmak evlādür³⁸⁸ ve aḥsendür. **Faşl** Ey mü' min {18} karındaş³⁸⁹ ma'lüm ola ki her 'ākıl ve³⁹⁰ bālig olan kişi³⁹¹ gerek erkek ve³⁹² gerek dişi [C13.a] {19} üzerlerine³⁹³ farz-ı 'ayndur ki Tañrı³⁹⁴ te'ālā ḥaqqında vācib olan şıfatları [A10.a] {1} ve muḥāl olan şıfatları ve cā'iz olan şıfatları bile ve añlaya. Ve³⁹⁵ peygamberler {2} ḥaqqında vācib [B16.a] olan ve muḥāl olan şıfatları³⁹⁶ ve cā'iz olan şıfatları bilüp anlamak {3} her kişinüñ üzerine³⁹⁷ farz-ı 'ayndur. Zīrā bu şıfatları böylece bilmeyen {4} kişinüñ imānı şahih olmaz. Ve daḥı vācib olan şıfatlar şol nesnelerdür³⁹⁸ ki {5} 'ağılda anuñ 'ademi ya'ni yoklığı taşavvur olunmaya. Ve daḥı muḥāl şol {6} şıfatlardur ki 'ağılda anuñ vücūdı ya'ni³⁹⁹ varlığı taşavvur olunmaya. Ve daḥı {7} cā'iz olan⁴⁰⁰ şol şıfatlardur ki 'ağılda anuñ vücūdı ve 'ademi müsāvī ola ya'ni {8} beraber ola⁴⁰¹. **Faşl** Pes imdi Tañrı⁴⁰² te'ālā katında⁴⁰³ vācib olan şıfatlarıñ {9} birisi vücūddur ya'ni varlıkdur. Bu şıfata şıfat-ı nefsiyye derler zāt ansız {10} ve⁴⁰⁴ ol zātsiz taşavvur ve mülāhaza olmaduğı-çün. Ve birisi daḥı kıdemdür {11} ya'ni varlıguñ evveli olmaqdur. Ve birisi beḳādur ya'ni varlıguñ⁴⁰⁵ āhiri {12} olmamaqdur. Ve birisi kıyām-ı bī-nefsihidür [B16.b] ya'ni hiçbir nesneye muhtāc olmamaqdur. {13} Ve birisi⁴⁰⁶ muḥālifetü'l-lil ḥavādişdür ya'ni zātında ve şıfātında ve ef'ālinde⁴⁰⁷ [C13.b] hiçbir nesneye {14} beñzememekdür. Ve

³⁸⁴ gālib: gāyet gālib B

³⁸⁵ gālib olmak gerekdür: gālibdür C

³⁸⁶ ve: -B

³⁸⁷ şāfice: şāfi B

³⁸⁸ evlādür: evlā A B

³⁸⁹ karındaş: kardaş A

³⁹⁰ ve: -B

³⁹¹ kişi: -C

³⁹² ve: -A

³⁹³ üzerlerine: üzerine C

³⁹⁴ Tañrı: Allāh C

³⁹⁵ ve: -A

³⁹⁶ ve muḥāl olan şıfatları: şıfatları A; şıfatları ve muḥāl B

³⁹⁷ her kişinüñ üzerine: herkese C

³⁹⁸ nesnelerdür: şıfatlar B

³⁹⁹ ya'ni: -C

⁴⁰⁰ olan: -A -C

⁴⁰¹ ya'ni beraber ola: -C

⁴⁰² Tañrı: Allāh C

⁴⁰³ katında: ḥaqqında C

⁴⁰⁴ ve: -B

⁴⁰⁵ varlıguñ: varlıguñ B C

⁴⁰⁶ birisi: birisi daḥı B

⁴⁰⁷ ef'ālinde: ef'ālinde ve esmāsında C

birisi daḥı⁴⁰⁸ vaḥdāniyyetdür ya‘ni zātında ve şifātında ve ef‘ālinde⁴⁰⁹ {15} hiç mişli ve şeriki olmamağdur. **Faşl** Ve daḥı bundan şoñra yedi şifāt {16} daḥı vardır. Anlara şifāt-ı şübütiyye dinilür⁴¹⁰ ve daḥı şifāt-ı zāt ve şifāt-ı {17} me‘ānī dinilür. Birisi ḥayātdür ya‘ni⁴¹¹ diri olmağdur birisi ‘ilimdür ya‘ni {18} bilmesi olmağdur ve⁴¹² birisi semī‘dür ya‘ni⁴¹³ işitmesi olmağdur ve⁴¹⁴ birisi başardür {19} ya‘ni görmesi olmağdur ve⁴¹⁵ birisi ḳudretdür ya‘ni güci olmağdur ve⁴¹⁶ birisi [A10.b] {1} irādetdür ya‘ni dilemesi olmağdur⁴¹⁷ ve birisi kelāmdür ya‘ni söylemesi olmağdur⁴¹⁸. {2} **Faşl** Muḥāl olan şifātlar daḥı yukarıda geçen şifātların zıddlarıdır. {3} Birisi ‘ademdür ya‘ni var olmamağdur⁴¹⁹ vücūduñ zıddıdır. Birisi ḥudūşdur {4} ya‘ni varlığın⁴²⁰ evveli olmağdur⁴²¹ ḳıdemün [B17.a] zıddıdır. Birisi ṭuruk-ı ‘ademdür⁴²² {5} ya‘ni varlığın⁴²³ āḥiri olmağdur⁴²⁴ beḳānuñ zıddıdır. Birisi ‘ademü’l-ḳıyām bī-nefsihidür⁴²⁵ {6} ya‘ni bir nesneye muḥtāc olmağdur⁴²⁶ ḳıyām bī-nefsihinün zıddıdır. Birisi mumāşilet {7} li’l ḥavādişdür ya‘ni zātında ve şifātında ve ef‘ālinde bir nesneye beñzemekdür {8} muḥālifet li’l-ḥavādişün zıddıdır. Birisi ‘adem-i vaḥdāniyyetdür [C14.a] ya‘ni zātında {9} ve şifātında ve ef‘ālinde mişli olmağdur. Vaḥdāniyyetün bu beş şifātlar daḥı şifāt-ı selbiyyenün zıddlarıdır. **Faşl** bundan şoñra yedi şifāt daḥı vardır şifāt-ı ma‘neviyye dirler. Evvelki yedi şifātların lāzımlarıdır. Birisi Tañrı Te‘ālānuñ Ḥay olduğudur ya‘ni diri olduğudur. Birisi semī‘dür ya‘ni eşidici olduğudur. Birisi ‘ālim olduğudur ya‘ni bilici olduğudur. Birisi daḥı başardür ya‘ni görücü olduğudur. Birisi ḳādirdür ya‘ni güci yetmesi olduğudur. Birisi mürēddür ya‘ni dileyici olduğudur. Birisi mütekellimdür ya‘ni

⁴⁰⁸ daḥı: -C

⁴⁰⁹ ef‘ālinde: ef‘ālinde ve aḳvālinde B; ef‘ālinde ve esmāsında C

⁴¹⁰ dinilür: dirler B C

⁴¹¹ ya‘ni: -B

⁴¹² olmağdur ve: olmağ C

⁴¹³ ya‘ni: -B

⁴¹⁴ olmağdur ve: olmağ C

⁴¹⁵ olmağdur ve: olmağ C

⁴¹⁶ olmağdur ve: olmağ C

⁴¹⁷ ve birisi ḳudretdür ya‘ni güci olmağdur ve birisi irādetdür ya‘ni dilemesi olmağdur: ve birisi irādetdür ya‘ni dilemesi olmağdur ve birisi ḳudretdür ya‘ni güci olmağdur B

⁴¹⁸ olmağdur ve: olmağ C

⁴¹⁹ olmamağdur: olmamağ C

⁴²⁰ varlığın: varlığın B C

⁴²¹ olmamağdur: olmamağ C

⁴²² ṭuruk-ı ‘ademdür: ṭuvver-i ‘ademdür B

⁴²³ varlığın: varlığın B C

⁴²⁴ olmağdur: olmağ C

⁴²⁵ bi-nefsihidür: bi-nefsihi B

⁴²⁶ olmağdur: olmağ C

söyleyici olduğudur. İşte tañrı te‘ālānuñ hakkında vācib olan şıfatlar bunlardır. Zīrā bu şıfatlar Tañrıda bulunmamağ muhāldur. Ve ‘ağılda taşavvūr olunmaz cümlesi yigirmi şıfatlardır. Bundan soñra yedi şıfat dağı vardır şıfāt-ı ma‘neviyyenüñ zıddlarıdır. Birisi te‘ālānuñ meyyit olmasıdır ya‘ni diri olmasının zıddıdır. Birisi cāhil olmasıdır ya‘ni bilici olmamasıdır ‘ālim olduğunun zıddıdır. Birisi aşam olmasıdır ya‘ni eşidici olmamasıdır semī‘ olduğunun zıddıdır. Birisi a‘mā olmasıdır ya‘ni görüci olmamasıdır başar olduğunun zıddıdır. [C14.b] Birisi ‘āciz olmasıdır ya‘ni güçlü olmamasıdır kādir olduğunun zıddıdır. Birisi ğayrı mürīd olmasıdır ya‘ni dileyici olmamasıdır mürīd olduğunun zıddıdır. Birisi ebkem olmasıdır ya‘ni söyleyici olmamasıdır mütekellim olduğunun zıddıdır. İşte tañrı te‘ālā hakkında muhāl olan şıfatlardır. Zīrā bu şıfatlar Allāh Te‘ālāda bulunmağ ‘ağılda taşavvūr olunmaz⁴²⁷. **Faşl {10}** Bu faşıl cā’iz olan şıfatlar beyānındadır⁴²⁸. Her⁴²⁹ mümkün olanı işlemekdür muṭī‘a {11} şevāb virmek ve ‘āşīye ‘azāb itmek gibi⁴³⁰. **Faşl** Bu faşıl⁴³¹ peygamberler {12} hakkında⁴³² vācib olan şıfatlar beyānındadır⁴³³. Birisi şıdğdur ya‘ni cemī‘-i sözleri {13} toğrı ve gerçek olmağdur⁴³⁴. Birisi emānetdür ya‘ni zāhirlerin ve bāṭınların {14} harāmdan ve mekrūhdan şaklamakdur⁴³⁵. Birisi [B17.b] teblīğdür ya‘ni emir olındıkları {15} nesnelere hālka yetiştirmekdür. İşte peygamberler hakkında

⁴²⁷ zıddıdır bu beş şıfatlar dağı şıfāt-ı selbiyyenüñ zıddlarıdır faşıl bundan soñra yedi şıfat dağı vardır şıfāt-ı ma‘neviyye dirler evvelki yedi şıfatların lāzımlarıdır birisi Tañrı te‘ālānuñ Hay olduğudur ya‘ni diri olduğudur birisi semī‘dür ya‘ni eşidici olduğudur birisi ‘ālim olduğudur ya‘ni bilici olduğudur birisi dağı başardur ya‘ni görüci olduğudur birisi kādirdür ya‘ni güci yetmesi olduğudur birisi mürīddür ya‘ni dileyici olduğudur birisi mütekellimdür ya‘ni söyleyici olduğudur işte tañrı te‘ālānuñ hakkında vācib olan şıfatlar bunlardır zīrā bu şıfatlar tañrıda bulunmamağ muhāldur ve ‘ağılda taşavvūr olunmaz cümlesi yigirmi şıfatlardır bundan soñra yedi şıfat dağı vardır şıfāt-ı ma‘neviyyenüñ zıddlarıdır birisi te‘ālānuñ meyyit olmasıdır ya‘ni diri olmasının zıddıdır birisi cāhil olmasıdır ya‘ni bilici olmamasıdır ‘ālim olduğunun zıddıdır birisi aşam olmasıdır ya‘ni eşidici olmamasıdır semī‘ olduğunun zıddıdır birisi a‘mā olmasıdır ya‘ni görüci olmamasıdır başar olduğunun zıddıdır birisi ‘āciz olmasıdır ya‘ni güçlü olmamasıdır kādir olduğunun zıddıdır birisi ğayrı mürīd olmasıdır ya‘ni dileyici olmamasıdır mürīd olduğunun zıddıdır birisi ebkem olmasıdır ya‘ni söyleyici olmamasıdır mütekellim olduğunun zıddıdır işte tañrı te‘ālā hakkında muhāl olan şıfatlardır zīrā bu şıfatlar allāh te‘ālāda bulunmağ ‘ağılda taşavvūr olunmaz: zıddıdır A; -B

⁴²⁸ bu faşıl cā’iz olan şıfatlar beyānındadır: cā’iz olan şıfatları dağı C

⁴²⁹ şıfatlar beyānındadır her: şıfatları beyān ider B

⁴³⁰ ve ‘āşīye ‘azāb itmek gibi: gibi ve ‘āşīye ‘ikāb virmek gibi yā ‘afv itmek gibi C

⁴³¹ bu faşıl: -C

⁴³² hakkında: hakkında dağı C

⁴³³ şıfatlar beyānındadır: şıfatları beyān ider B; şıfatların C

⁴³⁴ olmağdur: olmağ C

⁴³⁵ birisi şıdğdur ya‘ni cemī‘-i sözleri toğrı ve gerçek olmağdur birisi emānetdür ya‘ni zāhirlerin ve bāṭınların harāmdan ve mekrūhdan şaklamakdur: birisi emānetdür ya‘ni zāhirlerin ve bāṭınların harāmdan ve mekrūhdan şaklamakdur birisi şıdğdur ya‘ni cemī‘-i sözleri toğrı ve gerçek olmağdur B

vācib olan şıfatlar bunlardır. Zīrā bu şıfatlar peygamberlerde bulunmamak ‘akılda taşavvūr olunmaz⁴³⁶. **Faşl** Muḥāl olan şıfatlar ibtidā⁴³⁷ gecen {16} şıfatların zıddlarıdır⁴³⁸. Birisi kizibdür ya‘ni⁴³⁹ sözlerinde yalan olmağdur⁴⁴⁰{17} şıdķuñ zıddıdır. Birisi⁴⁴¹ ḥıyānetdür ya‘ni zāhirlerin⁴⁴² ḥarāmdan ve mekrūhdan {18} şaklamamağdur [C15.a] emānetūñ zıddıdır. Birisi ketmāndur⁴⁴³ ya‘ni emir olındıkları {19} nesnelere⁴⁴⁴ gizleyüp ḥalka beyān itmemekdür tebliğūñ zıddıdır⁴⁴⁵. İşte peygamberler ḥaḳķında muḥāl olan şıfatlar daḥı bunlardır zīrā bu şıfatlar peygamberlerde bulunmak ‘akılda taşavvūr olunmaz⁴⁴⁶. **Faşl** [A11.a] {1} Bu faşıl⁴⁴⁷ cā’iz olan şıfatlar beyānındadır⁴⁴⁸. Anlar daḥı beşerden vāķı‘ olan {2} ḥāllerdür ki anların vukū‘ında kendü mertebelerine noḳşān gelmez. Belki {3} şevābları⁴⁴⁹ ziyāde olur ḥastalık irişmek gibi⁴⁵⁰. Ve bunlara beñzer her ne ki⁴⁵¹ {4} var ise peygamberlere vāķı‘ olmağdan maḳşūd Tañrı te‘ālā katında dünyānuñ ḳadri {5} yok idüğün [B18.a] ve dostlarına dār-ı cezā olmaduğın bildirmekdür⁴⁵². {6} Mü‘min ve⁴⁵³ muvaḥḥid olanlar dünyāya gōñil virmeyüp i‘tibār itmeyeler. {7} **Faşl** Ba‘dehū ma‘lūm ola ki bu cümle imān ve⁴⁵⁴ i‘tikādlarının ma‘naları {8} lā ilāhe illallāh Muḥammeden resūlullāh didüğümüzde mevcūddur. Zīrā ma‘nā-yı {9} ulūhiyyet ya‘ni Tañrılığūñ ma‘nāsı Tañrı Te‘ālānuñ cemī‘-i māsivāsından {10} müstağni ve cemī‘-i mā‘adāsı aña muḥtāc olmağdur. Pes imdi lā ilāhe illallāh Muḥammeden resūlullāh⁴⁵⁵ {11} dimenūñ ma‘nāsı cemī‘-i māsivāsından müstağni ve cemī‘-i mā‘adāsı aña muḥtāc {12} bir zāt yokdur

⁴³⁶ İşte peygamberler ḥaḳķında vācib olan şıfatlar bunlardır zīrā bu şıfatlar peygamberlerde bulunmamak ‘akılda taşavvūr olunmaz: -A -B

⁴³⁷ ibtidā: -C

⁴³⁸ zıddlarıdır: zıddıdır B C

⁴³⁹ ya‘ni: -B

⁴⁴⁰ olmağdur: olmağ C

⁴⁴¹ birisi: ve birisi B

⁴⁴² zāhirlerin: zāhirlerin ve bāḥınların B C

⁴⁴³ birisi ketmāndur: ve birisi daḥı kitāmıḳğdur B

⁴⁴⁴ nesnelere: nesnelere ketim idüp ya‘ni B

⁴⁴⁵ zıddıdır: -C

⁴⁴⁶ İşte peygamberler ḥaḳķında muḥāl olan şıfatlar daḥı bunlardır zīrā bu şıfatlar peygamberlerde bulunmak ‘akılda taşavvūr olunmaz: -A -B

⁴⁴⁷ bu faşıl: -C

⁴⁴⁸ şıfatlar beyānındadır: şıfatları beyān ider B

⁴⁴⁹ şevābları: şevābları ve dereceleri B

⁴⁵⁰ gibi: ve faḳırlıḳ oluşmağ gibi C

⁴⁵¹ ki: -C

⁴⁵² idüğün ve dostlarına dār-ı cezā olmaduğın bildirmekdür: olduğünü dostlarına bildirmek ve dār-ı cezā vardur bildirmek içündür C

⁴⁵³ ve: -C

⁴⁵⁴ ve: -B

⁴⁵⁵ Muḥammeden resūlullāh: -B -C

illā Allāh te‘ālā vardır demekdür. [C15.b] Ve Muḥammeden resūlullāh dimenūñ ma‘nāsı {13} Muḥammed ‘aleyhi’s-selām⁴⁵⁶ Tañrı te‘ālā cānibinden her ne getürdise cümlesinde şādıkdur {14} hıçbir nesnede hıyāneti yoçdur demekdür. Pes imdi bunda⁴⁵⁷ cümle peygamberlere {15} ve meleklere ve kıyāmet günine ĩmān dāhil olur. Zırā cümlesi peygamber ‘aleyhi’s-selāmuñ⁴⁵⁸ {16} Tañrı te‘ālā cānibinden getürdüğü nesnelendendir. [B18.b] İmdi bu⁴⁵⁹ şehādet kelimesi {17} kemāl mertebe ihtıšār⁴⁶⁰ üzre⁴⁶¹ olınup⁴⁶² mükellef olanlar⁴⁶³ üzerine Tañrı te‘ālā {18} ḥaqqında ve peygamberler ḥaqqında vācib olan ‘aķā’id-i ĩmānī cāmi‘ olduğı için şer‘-i şerīf bunu ḳalbde olan ĩmāna ve ĩslāma delīl kıldı. Ḥattā⁴⁶⁴ hıçbir {19} kimesneden ĩmān ḳabūl olınmaz⁴⁶⁵ illā bunu söylemek-ile olur. İmdi her⁴⁶⁶ ‘aķıl [A11.b] {1} olan kişıye⁴⁶⁷ lāzımdur ki bu⁴⁶⁸ kelime-i ṭayyibe⁴⁶⁹ cāmi‘ olduğı ‘aķā’id-i ĩmānı bilüp {2} zıkr iderek ve fikr iderek⁴⁷⁰ müdāvimet eyleye tā kim hem dūnyāda ve hem āḥiretde sa‘ādete irişıp {3} ḥisābsız fā’ideler göre. Ḥaḳ te‘ālā cümlemüze ‘ināyet⁴⁷¹ eyleye āmīn yā rabbe’l-‘alemīn⁴⁷². {4} Faşl Ey mü’min⁴⁷³ ḳarındaş⁴⁷⁴ ma‘lūm ola ki her mükellef üzerine farz-ı ‘ayn {5} ve farz-ı kifāye olan ‘ibādetlerüñ ve sā’ir ṭā’atlarüñ ḳabūl⁴⁷⁵ ĩmānuñ [C16.a] şıḥḥatine {6} göre⁴⁷⁶ eger ĩmānı⁴⁷⁷ şaḥīḥ ise şer‘en cā’iz olan ‘amelleri daḥı cā’iz olur. {7} Ve⁴⁷⁸ eger ĩmānı şaḥīḥ degil ise cemī‘en ‘amelleri⁴⁷⁹ şer‘e muvāfiḳ

⁴⁵⁶ ‘aleyhi’s-selām: ‘aleyhi’s-şalātuhu ve’s-sellām C

⁴⁵⁷ bunda: -B

⁴⁵⁸ ‘aleyhi’s-selāmuñ: ‘aleyhi’s-şalātuhu ve’s-sellāmuñ C

⁴⁵⁹ bu: -B

⁴⁶⁰ ihtıšār: ihtıšāz B

⁴⁶¹ üzre: -C

⁴⁶² olınup: olup B

⁴⁶³ olanlar: -C

⁴⁶⁴ ḥattā: -B

⁴⁶⁵ olınmaz: olmaz B

⁴⁶⁶ her: pes B; imdi her C

⁴⁶⁷ kişıye: kimseye B

⁴⁶⁸ bu: bu cümle B

⁴⁶⁹ ṭayyibe: ṭayyibenūñ C

⁴⁷⁰ ve fikr iderek: -A -B

⁴⁷¹ ‘ināyet: ‘ināyet ve hidāyet C

⁴⁷² yā rabbe’l-‘alemīn: biḥürmeti seyyidü’l-mürselīn C

⁴⁷³ mü’min: dīn B

⁴⁷⁴ ḳarındaş: ḳardaş A

⁴⁷⁵ ḳabūl: ḳabūl olması B

⁴⁷⁶ göre: güyer A

⁴⁷⁷ ĩmānı: ĩmān C

⁴⁷⁸ eger ĩmānı şaḥīḥ ise şer‘en cā’iz olan ‘amelleri daḥı cā’iz olur ve: -B

⁴⁷⁹ cemī‘en ‘amelleri: cemī‘-i ‘amelleri C

ise dağı birisi {8} kabül olunmaz⁴⁸⁰. Zîrâ îmân⁴⁸¹ temeldür ‘amel anuñ üzerine binâ olup [B19.a] yapılıur⁴⁸² {9} ve⁴⁸³ şer‘en cā’iz olur⁴⁸⁴ maqbül-ı ĥazret olur⁴⁸⁵. Zîrâ bir kimesne îmānı ve hidāyeti⁴⁸⁶ {10} ne idügün bilmese⁴⁸⁷ küfr ve đalālet ne idügün bilmez⁴⁸⁸. Gāh olur dili {11} üzere⁴⁸⁹ gelmeye tevĥîd-i cārî olur ‘ādet-i tarîķi üzre bilmek ve inanmak {12} tarîķi-le degil ve gāh olur küfür lafızları diline cārî olup⁴⁹⁰ müslimānlık {13} sınırından çıkup kâfir olur. Ve dağı bir kimesnenüñ müslimānlığı bu mertebe⁴⁹¹ {14} olsa ya‘ni⁴⁹² müslimānlık başında aķ dülbendinde⁴⁹³ ve dilinde lâ ilāhe illallāh {15} Muĥammeden resûlullāh olsa ĥattâ dünyāda biñ yıl⁴⁹⁴ ‘ömr sürüp gündiz⁴⁹⁵ şā‘im {16} ve gice kâ‘im olup nemāzlar kılup ‘ibādetler ve tātler eylese kıyāmet güninde {17} fā‘idesin bulmayup cehennemde⁴⁹⁶ mü‘ebbed qalacađdur⁴⁹⁷. Pes imdi⁴⁹⁸ meger ölmezden evvel rücū‘ {18} idüp tecdîd-i îmān eyleye ve⁴⁹⁹ mücerred lâ ilāhe illallāh Muĥammeden resûlullāhi⁵⁰⁰ demek-ile⁵⁰¹ müslimāndan⁵⁰² {19} kâfir olan⁵⁰³ mü‘min olmaz. Zîrâ⁵⁰⁴ teberri şartdur. Ammâ aşlında kâfir olan [A12.a] {1} bir kerre lâ ilāhe illallāh Muĥammeden resûlullāhi [C17.a] dise mü‘min olur. Ve tecdîd-i

⁴⁸⁰ olunmaz: olmaz B C

⁴⁸¹ îmān: îmān ve İslām B

⁴⁸² olup yapılıur: olunup yapılıur A

⁴⁸³ ve: -B

⁴⁸⁴ olur: -C

⁴⁸⁵ maqbül-ı ĥazret olur: -B

⁴⁸⁶ ve hidāyeti: -B

⁴⁸⁷ bilmese: bilmezse B

⁴⁸⁸ bilmez: bilmese C

⁴⁸⁹ üzere: üzerine B

⁴⁹⁰ olup: olur B

⁴⁹¹ mertebe: mertebede B

⁴⁹² ya‘ni: -B

⁴⁹³ başında aķ dülbendinde: başında olsa aķ dülbend B; başında aķ dülbend C

⁴⁹⁴ dünyāda biñ yıl: biñ yıl dünyāda A C

⁴⁹⁵ gündiz: gündüzden C

⁴⁹⁶ cehennemde: cehenneme girüp B

⁴⁹⁷ qalacağdur: qala B

⁴⁹⁸ pes imdi: -A

⁴⁹⁹ ve: -B

⁵⁰⁰ Muĥammeden resûlullāhi: -A -B

⁵⁰¹ demek-ile: olmaz B

⁵⁰² müslimāndan: -C

⁵⁰³ olan: olan bunuñla B

⁵⁰⁴ zîrâ: -A -B

īmān⁵⁰⁵ ne [B19.b] tarīk-ile {2} olur maḥalinde beyān olunur göresin⁵⁰⁶ inşā'l-lāhi te'ālā. **Naẓm**⁵⁰⁷

(mefā'īlün / mefā'īlün / fe'ülün)

{3} Kişi Hakk bilmege geldi cihāna

Yā neyler arada dürlü bahāne

{4} Eger olduḡsa bu ma'nāya vākıf

Çalış⁵⁰⁸ sa'y it ola gör Hakkā 'ārif

{5} Alup maşiri ta'allumdan şekerler

'Aķideñ pāk ide gör iy birāder

{6} Faşl İy mü'min qarındaş⁵⁰⁹ ma'lūm ola ki ba'zı ef'aller ve ba'zı aķvaller⁵¹⁰ {7} vardır ki⁵¹¹ ya'ni ba'zı işler ve ba'zı sözler⁵¹² vardır ki ol ef'al ve ol {8} elfāzı işleyüceğiz veyāḥūd söyleyüceğiz⁵¹³ ol kişi kāfir olur ne'üzubillāhi {9} te'ālā⁵¹⁴. Kendi rızāları-la⁵¹⁵ ihtiyārları-la gülenler ve rāzı olanlar kāfir {10} olurlar⁵¹⁶ tecdīd-i īmān ve tecdīd-i nikāḥ lāzım olur. Eger tecdīd-i īmān {11} itmezler⁵¹⁷ ise

⁵⁰⁵ tecdīd-i īmān: tecdīd A B

⁵⁰⁶ göresin: -B

⁵⁰⁷ göresin inşā'llāhi te'ālā naẓm: -C

⁵⁰⁸ çalış: çalışup C

⁵⁰⁹ iy mü'min qarındaş: -C

⁵¹⁰ ba'zı ef'aller ve ba'zı aķvaller: ba'zı ef'al ve ba'zı aķvāl A B

⁵¹¹ vardır ki: vardır A C

⁵¹² sözler: sırlar C

⁵¹³ işleyüceğiz veyāḥūd söyleyüceğiz: işleyecek veyā söyleyecek C

⁵¹⁴ ne'üzubillāhi te'ālā: ve C / ya'ni ba'zı işler ve ba'zı sözler vardır ki ol ef'al ve ol elfāzı işleyüceğiz veyāḥūd söyleyüceğiz ol kişi kāfir olur ne'üzubillāhi te'ālā: kişi ol ef'ali ve ol aķvāl işleyecek veyā söyleyecek kāfir olur ne'üzubillāhi te'ālā ve B

⁵¹⁵ rızāları-la: rızāları-la ve B

⁵¹⁶ kāfir olurlar: kāfir olur ve B; -C

⁵¹⁷ itmezler: itmez C

İmānsız ölüp⁵¹⁸ kâfirler ile haşır olurlar⁵¹⁹ ne‘uzubillāhi te‘ālā. {12} Eger⁵²⁰ tecdīd-i nikāh itmezlerse ölinceye degin⁵²¹ itdikleri zinā olup⁵²² evlādları {13} veled-i zinā olur. Ve öldükde kabri hufretün min huferi'n-nirān olur. {14} Ya‘ni kabri cehennem çukurlarından bir çukur olur. Pes imdi⁵²³ bu ecilden ‘ulemā-yı [B20.a] selef {15} rahimehumullāhu te‘ālā⁵²⁴ mü‘minlere şefkaten ve rahmeten⁵²⁵ imāni⁵²⁶ ve İslāmı ve nikāhı harāb⁵²⁷ {16} ve mahv iden elfāz-ı küfrī⁵²⁸ Kütüb-i Fetāvāda beyān itmişler⁵²⁹. Lākin fī zamānına {17} ol kitāblara herkes vāşıl ve mālīk [C17.b] olmadığı ecilden halk içinde {18} şāyi‘ olan elfāz-ı küfrī⁵³⁰ ve ef‘āl-ı küfrī mute‘ehhīrinden ba‘zı mezkūr olan⁵³¹ {19} fetāvā kitāblarından⁵³² cemi‘ idüp⁵³³ risāleler yazmışlar ki mü‘min karadaşlar okuyup⁵³⁴ [A12.b] {1} ol sözleri ve ol fi‘lleri işlemeyüp imānların hıfz ideler. Ve eger işledilerse⁵³⁵ {2} veyāhūd söyledilerse⁵³⁶ rücū‘ idüp tecdīd-i imān ve tecdīd-i nikāh ideler. {3} Ve bu hākīr taqşīr dahı⁵³⁷ ol fetāvā kitāblarından⁵³⁸ cemi‘ olunan risāleleriñ {4} ba‘zısından⁵³⁹ bu zamānda⁵⁴⁰ halk içinde meşhūr olan elfāz-ı küfrī ve {5} ef‘āl-ı küfrī⁵⁴¹ ‘Arabī lisānından⁵⁴² Türkīye tercüme itdüm ki fā‘idesi ‘ām ola. {6} Āhir-i kitābda⁵⁴³ gelür inşā’ l-lāhu te‘ālā. Ve⁵⁴⁴ mü‘min ve⁵⁴⁵ muvahhīd olanlar

⁵¹⁸ ölüp: olur B

⁵¹⁹ olurlar: olur B; olunur C

⁵²⁰ eger: ve eger C

⁵²¹ degin: dek C

⁵²² olup: olur B; olur ve C

⁵²³ pes imdi: pes A C

⁵²⁴ Raḥimehumullāhu te‘ālā: -C

⁵²⁵ rahmeten: hürmeten C

⁵²⁶ imāni: imān A C

⁵²⁷ harāb: harāb iden B

⁵²⁸ elfāz-ı küfrī: elfāz-ı küfürleri C

⁵²⁹ itmişler: itmişlerlerdür C

⁵³⁰ elfāz-ı küfrī: elfāz-ı küfürleri C

⁵³¹ mezkūr olan: kimesneler B

⁵³² kitāblarından: kitāblarında B

⁵³³ idüp: idüp ve C

⁵³⁴ karındaşlar okuyup: karadaşlar A, qarındaşlar B

⁵³⁵ işledilerse: işlediler B; işleseler C

⁵³⁶ veyāhūd söyledilerse: veyā söyleseler C

⁵³⁷ hākīr taqşīr dahı: hākīriñ C

⁵³⁸ kitāblarından: kitāblardan A

⁵³⁹ ba‘zısından: ba‘zısında C

⁵⁴⁰ zamānda: zamāna B

⁵⁴¹ ve ef‘āl-ı küfrī: -C

⁵⁴² ef‘āl-ı küfrī ‘Arabī lisānından: lisān-ı ‘Arabīden B

⁵⁴³ ‘ām ola āhir kitābda: çok ola kitābuñ āhirinde C

⁵⁴⁴ inşā’ llāhu te‘ālā ve: -C

⁵⁴⁵ ve: -B -C

bu kitābı⁵⁴⁶ {7} okuyup veyāhūd⁵⁴⁷ diñleyüp ol elfāz-ı [B20.b] küfr ve ef'āl-ı küfr olan {8} işlerden ve sözlerden⁵⁴⁸ kendüsin hıfz ide. Ve eger söylemiş ise tecdīd-i imān ve {9} nikāh ideler⁵⁴⁹. Faşl Ey dīn qarındaşı ve āhıret yoldaşı⁵⁵⁰ şöyle⁵⁵¹ ma'lūm {10} ola ki 'aḳā'id risālelerin okuyup veyāhūd⁵⁵² şıdḳ-ıla diñleyüp 'amel {11} eylese mü'min-i kāmil olmaḳ mümkin ve āsāndur⁵⁵³. İmdi 'aḳā'id risālelerin bu {12} kitābda cemi'idüp⁵⁵⁴ beyān kıldum ki mü'minler okuyup ve diñleyüp imānların {13} bir hoşca muhkem ideler. Lākin elfāz-ı küfrī bilmeyüp dilleri⁵⁵⁵ küfr söyliceḳ {14} olursa kāfir olup mürted olurlar⁵⁵⁶. [C17.b] Ve kendülerin kāfir olduḡun {15} bilmezler⁵⁵⁷ ölinceye deḡin⁵⁵⁸ küfr içinde ḳalurlar ve 'ibādetlerinüñ birisi ḳabül {16} olmaz ve öldükde imānsız kāfirler gibi⁵⁵⁹ olup mü'ebbed cehennemde ḳalup {17} çıḳmazlar ne'üzubillāhi te'ālā⁵⁶⁰. Ve⁵⁶¹ dār-ı İslāmda ceḳle 'öḡr olmaz ve⁵⁶² cümle {18} 'ibādetleri maḳv olur ve⁵⁶³ Frengistāndaki kāfirlerden⁵⁶⁴ farkı ḳalmaz⁵⁶⁵ ve andan {19} 'azāb-ı şedīd⁵⁶⁶ olur. Pes imdi ey mü'min⁵⁶⁷ [B21.a] müslimān olmaḡa 'aḳā'id [A13.a] {1} risālelerinki bu kitāba⁵⁶⁸ cemi'idim ki⁵⁶⁹ bu zamānede anları bilür⁵⁷⁰ az ḳaldı. {2} Ve bilmeyince mü'min-i kāmil olmaz. Belki hemān⁵⁷¹ muḳallidlikde ḳalur. Muḳallid ise {3} bizim mezhebimizde 'āşilerden ve fāşıklardandır. Egerçi kim⁵⁷² gündiz şā'im

⁵⁴⁶ bu kitābı: -B

⁵⁴⁷ veyāhūd: veyā C

⁵⁴⁸ elfāz-ı küfr ve ef'āl-ı küfr olan işlerden ve sözlerden: ol küfür lāzım gelen sözlerden ve işlerden C

⁵⁴⁹ tecdīd-i imān ve nikāh ideler: tecdīd-i nikāh ide B

⁵⁵⁰ ey dīn qarındaşı ve āhıret yoldaşı: -C

⁵⁵¹ şöyle: -B

⁵⁵² veyāhūd: veyā C

⁵⁵³ olmaḳ mümkin ve āsāndur: olur C

⁵⁵⁴ idüp: -C

⁵⁵⁵ dilleri: dilleri ile B; -C

⁵⁵⁶ olurlar: olup B

⁵⁵⁷ bilmezler: daḡı bilmezler B; bilmez C

⁵⁵⁸ deḡin: dek B C

⁵⁵⁹ kāfirler gibi: -C

⁵⁶⁰ ne'üzubillāhi te'ālā: -B -C

⁵⁶¹ ve: -C

⁵⁶² ve: -C

⁵⁶³ olur ve: olup ve B; olup C

⁵⁶⁴ kāfirlerden: kāfirden B

⁵⁶⁵ ḳalmaz: olmaz C

⁵⁶⁶ şedīd: eşed A C

⁵⁶⁷ mü'min: mü'min ḳardaş B

⁵⁶⁸ kitāba: kitābda B C

⁵⁶⁹ ki: -C

⁵⁷⁰ bilür: bilüp añlayan C

⁵⁷¹ hemān: mü'min B

⁵⁷² egerçi kim: egerçi C

ve {4} gice kâ'im olup⁵⁷³ bir mağarada 'ibâdete meşgûl olursa dağı⁵⁷⁴ anuñ mağarada {5} 'ibâdete meşgûl olmasında⁵⁷⁵ bu kitâbı okuyup veyâhûd diñleyüp 'amel {6} itmek efdaldür. Ve dağı elfâz-ı küfür ne nesnelerdür bilmeyicek⁵⁷⁶ küfrden {7} kırtılmak pek⁵⁷⁷ müşkildür. İmdi 'akâ'id kitâbları sağ kanat gibidür. Ve elfâz-ı {8} küfr yazılan kitâblar şol kanat gibidür. İmdi mü'min bir kuşa {9} beñzer. Eger 'akâ'idi ve elfâz-ı küfrî her birini⁵⁷⁸ bir hoşca 'ulemâ-yı kâmilinden {10} zabt idüp öğrendiñ ise ve⁵⁷⁹ bu zıkr [C18.a] itdügümüz⁵⁸⁰ 'akâ'idler ile mu'tekad {11} ve elfâz-ı küfr olan sözlerden müctenib⁵⁸¹ oldiñ [B21.b] ise insân ve kedi {12} ve sâ'ir hayvânlar seni dutmak diledikde tayrân idüp ya'ni⁵⁸² uçup {13} şayyâd 'azâbından hâlâş olursın. Ve⁵⁸³ eger 'akâ'id kitâblarında⁵⁸⁴ yazulduğı {14} üzre mu'tekid olsa mü'min-i kâmil olur. Lâkin fî zamânına zuhûr iden {15} elfâz-ı küfrî ve ef'âl-i küfrî bilmeyicek⁵⁸⁵ ihtimâl vardur ki ol sözleri {16} söyleyüp veyâ işleyüp⁵⁸⁶ kâfir ola ve⁵⁸⁷ cemî'-i tâ'atları bâtıl ola. Bu havf {17} ve⁵⁸⁸ bu korku⁵⁸⁹ içün elfâz-ı küfr ve ef'âl-ı küfr yazılan kitâbları {18} ve risâleleri dağı⁵⁹⁰ bilüp mu'tala'a idüp bu elfâzı ve bu ef'âlî⁵⁹¹ terk {19} ide⁵⁹². Ve dağı elfâz-ı küfr ve⁵⁹³ ef'âl-ı küfr sekiz biñ⁵⁹⁴ yüz seksen sekizdür. [A13.b] {1} Bunları melâhîde tâ'ifesi peydâ idüp memâlik-i İslâma münteşir itmişlerdür. {2} Anları bir kimesne⁵⁹⁵ zamân-ı evâilde söylemezlerdi. Ve söyleyeni katıl iderlerdi. {3} Şimdiki

⁵⁷³ gündiz şâ'im ve gice kâ'im olup: gündüzü şâ'im ve gicesi kâ'im olursa C

⁵⁷⁴ olursa dağı: olursa da C

⁵⁷⁵ olmasında: olmasından B C

⁵⁷⁶ bilmeyicek: bilmeyince B; anları bilmeyicek C

⁵⁷⁷ pek: -A -C

⁵⁷⁸ birini: birisini C

⁵⁷⁹ ve: -C

⁵⁸⁰ itdügümüz: olunan C

⁵⁸¹ müctenib: ictinâb C

⁵⁸² ya'ni: -C

⁵⁸³ ve: -B -C

⁵⁸⁴ kitâblarında: kitâblarından C

⁵⁸⁵ bilmeyicek: bilmeyince B C

⁵⁸⁶ işleyüp: ef'âlî işleyüp C

⁵⁸⁷ ve: -A

⁵⁸⁸ havf ve: -B

⁵⁸⁹ ve bu korku: -C

⁵⁹⁰ ve risâleleri dağı: kitâbları B

⁵⁹¹ elfâzı ve bu ef'âlî: elfâz-ı küfrî ve bu ef'âl-ı küfrî C

⁵⁹² ide: idüp kâmil ola B

⁵⁹³ terk ide ve dağı elfâz-ı küfr ve: -C

⁵⁹⁴ biñ: -C

⁵⁹⁵ kimesne: kimse C

zamānda ol sözleri ve o⁵⁹⁶ fi'illeri söyleyen ve işleyen⁵⁹⁷[C18.b] [B22.a] dīnsizleri {4} aña bir tā'ifesi düğünlerde ve ğayrı⁵⁹⁸ mecma'larda ve sā'ir yerlerde götürüp {5} söyledüp hāz idüp⁵⁹⁹ gülüşirler. Hem kendüler ve hem gülenler cemī'ā⁶⁰⁰ kāfir {6} olurlar. Ve⁶⁰¹ tecdīd-i imān itmezlerse katılları lāzım olur. Ve daħı⁶⁰² eger bir mü'min {7} 'akā'idi muhkem⁶⁰³ bilse lākin⁶⁰⁴ elfāz-ı küfrī bilmese ol kişi şimdiki zamānda⁶⁰⁵ {8} insān şeklinde hemān⁶⁰⁶ bir kanatlu kuşa beñzer⁶⁰⁷. İnsān ve⁶⁰⁸ kediler dutmak isteseler {9} tutarlar hālāşa mecāli⁶⁰⁹ yokdır. Eger⁶¹⁰ elfāz-ı küfrī ve ef'āl-i küfrī bilse {10} lākin 'akā'idi bir hoşca bilmese yine ol kişi muqalliddür ve⁶¹¹ muqallid ise {11} fāsıkdur beyān olındı. Ve'l-hāsıl evvel 'akīdesin taşhīh itmege muqayyed ola⁶¹²{12} ba'dehū elfāz-ı küfr ve ef'āl-ı küfr⁶¹³ ne nesnelerdür bilmege muqayyed ola⁶¹⁴ ba'dehū{13} Hāq subhānehu ve te'ālāya du'ā eyleyüp⁶¹⁵ diye ki Yā Rabbi 'akīdemi ehl-i dālāl {14} 'akīdesinden ve lisānımı elfāz-ı küfürden [B22.b] şakla deye. Pes imdi kuşdan {15} murād mü'mindür şayyāddan ve kediden⁶¹⁶ murād şeyātīndür. Bir kimesne Ehl-i {16} Sünnet ve Cemā'at 'akīdeleri-le⁶¹⁷ mu'tekid olsa elfāz-ı küfrī ve ef'āl-ı {17} küfrī bilüp⁶¹⁸ kendüyi hıfz üzre olsa⁶¹⁹ [C19.a] iki kanatlu kuş gibi kendüyi {18} kediler şerrinden⁶²⁰ ya'ni şeytānlar şerrinden hālāş ider⁶²¹. Ve Fırka-ı Dālle

⁵⁹⁶ o: ol B C

⁵⁹⁷ ve işleyen: -A

⁵⁹⁸ düğünlerde ve ğayrı: -B

⁵⁹⁹ hāz idüp: -B

⁶⁰⁰ cemī'ā: cemī'en B C

⁶⁰¹ ve: eger B

⁶⁰² lāzım olur ve daħı: lāzımdur C

⁶⁰³ muhkem: - B

⁶⁰⁴ lākin: -C

⁶⁰⁵ zamānda: hālde B

⁶⁰⁶ hemān: -B

⁶⁰⁷ beñzer: beñzer ki C

⁶⁰⁸ ve: veyā C

⁶⁰⁹ mecāli: mecāl C

⁶¹⁰ eger: ve eger B

⁶¹¹ ve: -C

⁶¹² ola: olup C

⁶¹³ elfāz-ı küfr ve ef'āl-ı küfr: elfāz-ı küfrī ve ef'āl-ı küfrī B C

⁶¹⁴ ne nesnelerdür bilmege muqayyed ola: öğrenüp bilmege muqayyed olup C

⁶¹⁵ eyleyüp: idüp C

⁶¹⁶ şayyāddan ve kediden: ve şayyāddan B C

⁶¹⁷ 'akīdeleri-le: 'akīdelerine B

⁶¹⁸ elfāz-ı küfrī ve ef'āl-ı küfrī bilüp: elfāz-ı küfürden C

⁶¹⁹ kendüyi hıfz üzre olsa: kendüyi hıfz itse C

⁶²⁰ kediler şerrinden: kedilerden C

⁶²¹ kendüyi kediler şerrinden ya'ni şeytānlar şerrinden hālāş ider: kendüyi kederlerden ya'ni şeytānlardan hālāş idüp B

mezhebine {19} gitmeden⁶²² kendüyi hıfz ider. Ve⁶²³ ammā Ehl-i Sünnet ve Cemā'at mezhebinde⁶²⁴ olan [A14.a] {1} 'aķā' idi bilmese ve elfāz-ı küfrī⁶²⁵ ve ef'āl-ı küfrī bilmese qorķu⁶²⁶ vardur ki⁶²⁷ {2} Ehl-i Sünnet ve Cemā'at mezhebinde⁶²⁸ hāric olup Fırķa-ı Dālle mezhebine dāhil {3} olur⁶²⁹. Hālbuki kendüyi Ehl-i Sünnet mezhebinde⁶³⁰ zan ider ne'üzubillāhi te'ālā. {4} Ve⁶³¹ çok olur ki şeytān ve Nefs-i Emmāre hücum idüp diline elfāz-ı küfrī {5} cārī idüp kāfir ider. Hālbuki⁶³² ol derdimend mü'min kendüyi {6} mü'minlerden zan ider ve ölinceye [B23.a] deġin⁶³³ çalışup 'ibādetler ve tā'atlar {7} ider⁶³⁴. Şeytān bunı 'ibādet itmege terġib idüp qandurur ki⁶³⁵ hem dünyāda⁶³⁶ {8} zaħmet çeksün ve hem āhiretde 'azāb-ı elimde olsun dir. Zīrā bilür ki birisi {9} qabül olmaz. Eger qabül olaydı şeytān 'ibādet itdüġine rāzı olmaya {10} idi⁶³⁷. Zīrā bir⁶³⁸ kişi küfür söylese mücerred⁶³⁹ lā ilāhe illallāh Muhammeden resülullāh demek-ile {11} müslimān olmaz. Zīrā teberri şartdur. Ve⁶⁴⁰ ammā şol kimesneler ki elfāz-ı [C19.b] küfrī {12} bilüp lisānların kelime-i küfürden⁶⁴¹ hıfz üzre olurlar. Eger şeytān bir kişiye {13} bir tārīķle⁶⁴² elfāz-ı küfr söyledirse veyāhūd⁶⁴³ ef'āl-ı küfrī işledirse {14} tiz tedārik⁶⁴⁴ idüp tecdīd-i imān ve tecdīd-i nikāh idüp mü'ebbed 'azābdan {15} necāt bulur⁶⁴⁵ ve zinādan hālāş olur⁶⁴⁶. **Faşl** Mü'min ve

⁶²² gitmeden: gitmekden C

⁶²³ kendüyi hıfz ider ve: kendüyi hıfz eyleye B C

⁶²⁴ ve Cemā'at mezhebinde: ve'l- Cemā'at mezhebinden C

⁶²⁵ elfāz-ı küfrī: elfāz-ı küfrī bilmese C

⁶²⁶ qorķu: ħavf C

⁶²⁷ vardur ki: var ki B

⁶²⁸ ve Cemā'at mezhebinde: ve'l- Cemā'at mezhebinden C

⁶²⁹ olur: ola B

⁶³⁰ kendüyi Ehl-i Sünnet mezhebinde: kendüyi Ehl-i Sünnet ve'l-Cemā'at mezhebinden C

⁶³¹ ne'üzubillāhi te'ālā ve: ne'üzubillāhi te'ālā ve bu C

⁶³² hālbuki: hāl budur ki A B

⁶³³ deġin: dek C

⁶³⁴ ider: iderler C

⁶³⁵ idüp qandurur ki: ider qandurur kim B C

⁶³⁶ hem dünyāda: hem dünyāda ve hem āhiretde C

⁶³⁷ itdüġine rāzı olmaya idi: itdüġinde rāzı olaydı C

⁶³⁸ zīrā bir: bir A; -C

⁶³⁹ mücerred: -B

⁶⁴⁰ ve: -C

⁶⁴¹ bilüp lisānların kelime-i küfürden: bilürler lisānın küfürden A; bilürler lisānların B

⁶⁴² eger şeytān bir kişiye bir tārīķle: ve eger bir kişiye şeytān bir tārīķle B; eger şeytān bir tārīķle

bunlardan bir kişi C

⁶⁴³ veyāhūd: yāhūd B; ve C

⁶⁴⁴ tiz tedārik: tedārik A B

⁶⁴⁵ bulur: bulurlar B

⁶⁴⁶ olur: olurlar B

muvaḥḥid⁶⁴⁷ olanlara {16} lâzımdır ki küçücükden⁶⁴⁸ evlâdlarına ya'ni oğlanlarına⁶⁴⁹ ve kızlarına {17} ve kullarına ve⁶⁵⁰ [B23.b] hizmetkârlarına i'tikâda müte'allik olan ve küfre müte'allik⁶⁵¹ {18} olan mes'eleleri ta'allum idüp öğredeler ve öğrenmek dilemeyenleri⁶⁵² te'dîb {19} ideler veyâhüd bey' idüp⁶⁵³ kapularından red ideler. Ve daḥı dâ'imâ evlâdlarına [A14.b] {1} ve kullarına ve hizmetkârlarına 'akâ'id⁶⁵⁴ kelimâtların ta'lîm idüp⁶⁵⁵ {2} öğredeler. Pes imdi⁶⁵⁶ şabî iken evvel⁶⁵⁷ 'akîdeler⁶⁵⁸ kalblerine yerleşe. Bu aşıl {3} evlâdın âhîretde anasına ve babasına⁶⁵⁹ nef'i muḥakkakdur. Ve fî zamânına olan {4} analar ve babalar⁶⁶⁰ ekseriyâ evlâdlarına ve kullarına Ehl-i Sünnet ve Cemâ'at⁶⁶¹ {5} mezhebin ta'lîm itmeyüp belki niçe elfâz-ı küfr ve niçe elfâz-ı kabâyiḥ {6} şütüm⁶⁶² ğalîzeler ve malâya'niler ta'lîm idüp evlâdların ve kulların {7} fâsık ve⁶⁶³ kâfir itmege sa'y iderler⁶⁶⁴ ne'uzubillâhi te'âlâ⁶⁶⁵. [C20.a] Ve daḥı tobraḳ ve ḥasret⁶⁶⁶ {8} ve nedâmet şol kimesnelere ki evlâdları ve kulları ve hizmetkârları {9} elfâz-ı küfrî ve elfâz-ı kabâyiḥi⁶⁶⁷ ve şütüm-ı ğalîze-i⁶⁶⁸ [B24.a] malâya'nileri babalarınıñ {10} yanında⁶⁶⁹ söyleyeler ve kendüleri⁶⁷⁰ daḥı işidüp⁶⁷¹ sükût idüp te'dîb {11} itmeyeler. Anuñ ḥâlleri⁶⁷² âhîretde ḥarâb olacaḳdur. Zîrâ rızâ-yı küfür küfür {12} olduğı gibi⁶⁷³ rızâ-yı ma'aşiyet⁶⁷⁴ ma'aşiyetdür. Ve daḥı

⁶⁴⁷ mü' min ve muvaḥḥid: ey mü' min C

⁶⁴⁸ küçücükden: küçükden B C

⁶⁴⁹ ya'ni oğlanlarına: -C

⁶⁵⁰ kullarına ve: -B

⁶⁵¹ olan ve küfre müte'allik: -B

⁶⁵² dilemeyenleri: dilemeyi B

⁶⁵³ bey' idüp: şatup C

⁶⁵⁴ 'akâ'id: -B

⁶⁵⁵ ta'lîm idüp: -C

⁶⁵⁶ pes imdi: pes A B

⁶⁵⁷ evvel: -B

⁶⁵⁸ 'akîdeler: 'akîde-i mergübeler C

⁶⁵⁹ anasına ve babasına: atasına ve anasına B C

⁶⁶⁰ analar ve babalar: atalar ve analar C

⁶⁶¹ ve Cemâ'at: ve'l-Cemâ'at C

⁶⁶² niçe elfâz-ı kabâyiḥ şütüm: nice elfâz-ı kabâḥatlar ve nice şetim C

⁶⁶³ evlâdların ve kulların fâsık ve: evlâdlarına ve kullarına C

⁶⁶⁴ ve kâfir itmege sa'y iderler: sa'y idüp kâfir iderler B

⁶⁶⁵ ne'uzubillâhi te'âlâ: -C

⁶⁶⁶ ve ḥasret: -C

⁶⁶⁷ kabâyiḥi: kabâyiḥleri C

⁶⁶⁸ şütüm-ı ğalîze: şütümları C

⁶⁶⁹ malâya'nileri babalarınıñ yanında: ve malâya'nileri B

⁶⁷⁰ kendüleri: kendüler A C

⁶⁷¹ işidüp: işidüp ve B

⁶⁷² anuñ ḥâlleri: anuñ ḥâli B: anlarıñ ḥâlleri C

⁶⁷³ küfür olduğı gibi: küfürdür C

⁶⁷⁴ ma'aşiyet: ma'aşiyet daḥı B

ol evlād ve ol {13} kul ve ol hizmetkār⁶⁷⁵ yarın kıyāmet gününde babasına ve anasına ve efendisine⁶⁷⁶ {14} ve ağasına da'vācı olup⁶⁷⁷ ehl-i mahşer içinde rüsvāy eyleyeler keķavlihi⁶⁷⁸ te'ālā {15} innemā emvālukum ve evlādukum 'adduvun lekum⁶⁷⁹ ve Āyet-i uhrāda innemā emvālukum ve evlādukum {16} fitnetün lekumdur⁶⁸⁰. Ey mü'min kardeş⁶⁸¹ inşāf idüp fikr eyleñ⁶⁸² gör ki fī zamānına {17} olan evlādlar⁶⁸³ ve kullar ve cāriyeler ve hizmetkārların⁶⁸⁴ ekşeri kıyāmet {18} gününde zıkr olınan üzere babalarına ve analarına ve ağalarına ve efendilerine {19} da'vācı olmaları muķarrerdür. Ve bunların itdikleri ma'şiyetlerde⁶⁸⁵[A15.a] {1} müşterek olurlar. Zīrā rızā-yı ma'şiyet ma'şiyetdür. [B24.b] Zābıt⁶⁸⁶ itmege {2} kādirlerdür⁶⁸⁷. Eger zābıt idemezlerse kul ise şatup⁶⁸⁸[C20.b] hālāş olmak⁶⁸⁹ {3} mümkündür ve⁶⁹⁰ yanaşma ise kovup red itmek mümkündür⁶⁹¹ ve eger oğlı {4} ve kıızı ise bunların kendi⁶⁹² zābıtına kādīr degil ise hākime i'lām idüp⁶⁹³ {5} hākılarından gelmek mümkündür. Çünkü bu kişı böylece⁶⁹⁴ itmezse⁶⁹⁵ ma'lüm ola⁶⁹⁶ ki {6} evlādlarının ve kullarının⁶⁹⁷ ve hizmetkārlarının⁶⁹⁸ küfürlerine ve ma'şiyetlerine⁶⁹⁹ {7} kabāhatlerine ve şütüm-ı

⁶⁷⁵ ol evlād ve ol kul ve ol hizmetkār: evlādları ve kul ve hizmetkārları C

⁶⁷⁶ ve anasına ve efendisine: -B

⁶⁷⁷ olup: olur B

⁶⁷⁸ eyleyeler keķavlihi: eyler liķavlihi B

⁶⁷⁹ Teğābun 64/14; innemā emvālukum ve evlādukum 'adduvun lekum: (Şüphe yok ki evlatlarınızın ve eşlerinizin bazıısı düşmandır size.) / lekum: lekum ellāye C

⁶⁸⁰ Teğābun 64/15; innemā emvālukum ve evlādukum fitnetün lekum: (Mallarınız ve çocuklarınız sadece sizi imtihan etmek içindir.) / fitnetün lekumdur: fitnedür B; fitnetün lekum C

⁶⁸¹ ey mü'min kardeş: ey mü'minler A C

⁶⁸² eyleñ: idüp B

⁶⁸³ olan evlādlar: evlād B

⁶⁸⁴ hizmetkārların: hizmetkārlar B

⁶⁸⁵ ma'şiyetlerde: ma'şiyetlere B

⁶⁸⁶ zābıt: zīrā zābıt C

⁶⁸⁷ kādirlerdür: kādirdür B

⁶⁸⁸ şatup: şata C

⁶⁸⁹ hālāş olmak: hālāş A C

⁶⁹⁰ ve: veyāhūd B

⁶⁹¹ hālāş mümkündür ve yanaşma ise kovup red itmek mümkündür: ve eger hizmetkār ise kovmak gerek C

⁶⁹² kendi: -C

⁶⁹³ idüp: ideler B

⁶⁹⁴ böylece: böyle B

⁶⁹⁵ itmezse: itmedi A B

⁶⁹⁶ ola: oldu A C

⁶⁹⁷ ve kullarının: -B

⁶⁹⁸ evlādlarının ve kullarının ve hizmetkārlarının: bunların C

⁶⁹⁹ ma'şiyetlerine: ma'şiyetlerine ve B C

ġalīzelerine⁷⁰⁰ rāzı olup Allāh Te‘ālāya⁷⁰¹ ‘āşī {8} olmışlardır. Zīrā bilürsin ki⁷⁰² rızā-yı küfür küfürdür ve⁷⁰³ rızā-yı ma‘şiyet {9} ma‘şiyetdür. Böyle olan babalar ve analar āhıretde ‘azāb-ı şedīd-ile ‘azāba {10} müstaḥıķ olurlar⁷⁰⁴. Zīrā bunlar dünyāda⁷⁰⁵ ġayrınıñ ma‘şiyetine rāzı oldılar. {11} Ol sebebden fāsıķ maḥrūm olup āhıretde bu deñlü⁷⁰⁶ maḥşer ḥalkı {12} içinde rüsvāy olalar. [B25.a] Nazm⁷⁰⁷

(mefā‘ılün / mefā‘ılün / fe‘ülün)

{13} Kula mevlā edeb resmin tıyurdu

Göre niçe⁷⁰⁸ femin nefsiñ buyurdu

{14} Dilerseñ olasın maḥbūl-ı ḥazret

Mü’eddeb ol bulasın tā ki ḳurbet

{15} Dilerseñ kim⁷⁰⁹ ḳabūl ide seni Rab

Mü’eddeb ol mü’eddeb ol mü’eddeb

{16} Ḥabībullāh eyleye⁷¹⁰ iḳtidāyı

Şırāt-ı müstaḳīme git hüdāyı

⁷⁰⁰ şütüm-ı ġalīzelerine: şütümlarına C

⁷⁰¹ Allāh Te‘ālāya: Allāh A B

⁷⁰² bilürsinki: -C

⁷⁰³ ve: -B

⁷⁰⁴ olurlar: olur A

⁷⁰⁵ dünyāda: dār-ı dünyāda C

⁷⁰⁶ deñlü: deñlü ‘azāba müstaḥıķ olup ve bu deñlü C

⁷⁰⁷ nazm: -C

⁷⁰⁸ niçe: Rabbüñ C

⁷⁰⁹ kim: ki C

⁷¹⁰ eyleye: eyle B C

{17} Ve dağı oğulları ve kızları ve kulları ve cāriyeleri deye ki⁷¹¹ sen bize dīn-i Muĥammediyyeyi⁷¹² ta‘līm {18} itmediñ ve senüñ eliñ altında⁷¹³ taĥt-ı ĥükümetiñde iken bizden bunça [C21.a] elfāz-ı {19} küfrī iřitdiñ⁷¹⁴ bize ta‘zīr idüp ĩmānı öđretmediñ⁷¹⁵ ve senüñ yanında [A15.b] {1} biz bunca elfāz-ı ħabāyih⁷¹⁶ ve şütüm-ı ġalīzeyi ile şetim iderdik sen bize taĥrīr⁷¹⁷ {2} itmediñ. Kullukum rā‘in ve kullukum mes‘ulun ‘an ra‘iyyetihi⁷¹⁸ ĥadīši-le⁷¹⁹ ‘amel {3} itmediñ biz dağı senüñ sükütüñ sebebi-le furca bulup nefse⁷²⁰ ve řeytāna {4} uyup niçe⁷²¹ dürlü [B25.b] ħabāĥatler ve şütümler ve zulumlar itdik senüñ sükütünden {5} biz anı cā‘iz zan itdik. şimdi bize ‘azāb iderler bu ‘azāba sen sebep {6} oldıñ deyü yapışup dergāh-ı ‘izzete getüreler⁷²² ‘araşat meydānında {7} bu kişiyi rüsvāy ideler. **Fařl** Ey dīn ħarındařı ve āĥiret yoldaşı {8} bunca kitāblardan bu kitābı⁷²³ cem‘i itdim getürdim ve cümlesinüñ içinden⁷²⁴ {9} mü‘mine elzem-i levāzımdan⁷²⁵ olan ‘aĥā‘id-i dīniyyeyi beyān itdim⁷²⁶ ola ki {10} hem dünyāda⁷²⁷ ve hem āĥiretde mü‘min ve muvaĥĥid olasın sen dađı⁷²⁸ ‘aĥlıñ {11} bařıña diresin⁷²⁹ ve seni bu dünyāya niçün gönderdiler ise⁷³⁰ ol mařlaĥatı {12} yerine getüresin⁷³¹. Meřelā bir kiři bir ħulına on biñ ġuruř virüp {13} var řāmda fulān

⁷¹¹ oğulları ve kızları ve kulları ve cāriyeleri deye ki: oğullar kızlar kullar cāriyeler A; oğlu ve kıızı ve ĥizmetkārı C

⁷¹² dīn-i Muĥammediyyeyi: dīn-i Muĥammed C

⁷¹³ eliñ altında: altında ve B; -C

⁷¹⁴ iřitdiñ: iřitdüñ ve bunca elfāz-ı ħabāyih ve řetm-i ġalīze ile řetm itdüñ bizden iřitdüñ sen C

⁷¹⁵ idüp ĩmānı öđretmediñ: itmediñ ve tecdīd-i ĩmān itmediñ B

⁷¹⁶ ħabāyih: ħabāyihı B

⁷¹⁷ taĥrīr: ta‘zīr B / idüp ĩmānı öđretmediñ ve senüñ yanında biz bunca elfāz-ı ħabāyih ve şütüm-ı ġalīze ile şetim iderdik sen bize taĥrīr: -C

⁷¹⁸ kullukum rā‘in ve kullukum mes‘ulun ‘an ra‘iyyetihi: (Her biriniz çobansınız ve ġüttüġünüzden sorumlusunuz.)

⁷¹⁹ ĥadīši-le: ĥadīš-i řerīfile C

⁷²⁰ nefse: nefis A C

⁷²¹ niçe: bunca B

⁷²² getüreler: getürür B

⁷²³ bu kitābı: bu kitābı elzem-i levāzımdan C

⁷²⁴ içinden: içinde B C

⁷²⁵ levāzımdan: levāzımından B

⁷²⁶ itdim: itdüm ve cümlesinüñ içinde derc itdüm C

⁷²⁷ dünyāda: -B

⁷²⁸ sen dağı: dağı C

⁷²⁹ ‘aĥlıñ bařıña diresin: ‘aĥlıñı bařıña alasın B; ‘aĥlıñı bařıña alup C

⁷³⁰ dünyāya niçün gönderdiler ise: dār-ı fenāya niçün getürdiler A C

⁷³¹ getüresin: getürüp C

kumaşı⁷³² alup cem‘i eyle⁷³³ bir niçe kaţar⁷³⁴ develere⁷³⁵ yükleyüp⁷³⁶ [C21.b] {14}
 bunda getür dise ol kul dağı⁷³⁷ on biñ [B26.a] ğuruşı alup Şāma {15} varıncaya dek⁷³⁸
 hergün yārānları-la tavuĥ kebābları⁷³⁹ ve gügerçin kebābları⁷⁴⁰ {16} yiyüp ve içüp bu
 hāl üzrere Şam-ı şerīfe varup⁷⁴¹ bozhāneye ve meyhāneye ve kahvehāneye⁷⁴² {17}
 taţanup ve⁷⁴³ çivāne ve nigārlar-ıla⁷⁴⁴ meşğül olup efendisünün emrin {18} unutsa
 ba‘dehū on biñ ğuruş dükendikte efendisi ādem gönderse⁷⁴⁵ {19} Şāmda benim bir
 kulım vardur. On biñ ğuruşlık kumaş⁷⁴⁶ almaĝa gönderdim.⁷⁴⁷ [A16.a] {1} Kaţar kaţar
 develere yükledüp ‘ale’l-‘acele⁷⁴⁸ gelsün dise ba‘dehū ol kul efendisine {2} gelmege
 hicāb itdikde anı tutup⁷⁴⁹ baĝlayup getürseler efendisi {3} bu aĥvāle vāķıf oldıĝda ol
 kula ne mertebe ihānetler ve ne mertebe {4} ‘azāblar ve cefālar ider bilür misin⁷⁵⁰. Ve
 dağı⁷⁵¹ Haĥ te‘ālā seni⁷⁵² bu dār-ı dünyā şehrine⁷⁵³ {5} gönderdi ve saña ‘ömr
 sermāyesin⁷⁵⁴ virdi ve eyitdi. Var dünyā şehrinde⁷⁵⁵ {6} benim birliğimi ve varlıĝımı⁷⁵⁶
 ve benim haĥkımda vācib ve cā’iz olan⁷⁵⁷ şıfatları ve mümteni‘ olan {7} şıfatları ve
 mümkün olan şıfatları⁷⁵⁸ bilüp öğrenüp bil⁷⁵⁹ [B26.b] didi. Ve dağı ĩmānı {8} ve

⁷³² Şāmda fulān kumaşı: fulān kumaşdan B

⁷³³ eyle: eyle ve B

⁷³⁴ kaţar: kaţar ve B

⁷³⁵ develere: develer C

⁷³⁶ yükleyüp: yükledüp B

⁷³⁷ ol kul dağı: ol dağı C

⁷³⁸ varıncaya dek: varınca A B

⁷³⁹ kebābları: kebābların B; -C

⁷⁴⁰ ve gügerçin kebābları: -B

⁷⁴¹ yiyüp ve içüp bu hāl üzrere Şam-ı şerīfe varup: yiyüp ve Şāma vardıĝda A B

⁷⁴² kahvehāneye: kahveye B

⁷⁴³ ve kahvehāneye taţanup ve: ve tāze C

⁷⁴⁴ nigārlar-ıla: nigāre A

⁷⁴⁵ gönderse: gönderüp C

⁷⁴⁶ kumaş: esbāb B

⁷⁴⁷ gönderdim: gönderdim dise B

⁷⁴⁸ kaţar kaţar develere yükledüp ‘ale’l-‘acele: kaţıra ve develere yükledüp B

⁷⁴⁹ tutup:-B

⁷⁵⁰ bilür misin: bilürsin A C

⁷⁵¹ ve dağı: yā A B

⁷⁵² yā Haĥ te‘ālā seni: yā Haĥ subhānehu ve te‘ālā ĥazretleri seni B

⁷⁵³ dünyā şehrine: dünyāya C

⁷⁵⁴ sermāyesin: sermāyesi C

⁷⁵⁵ dünyā şehrinde: dār-ı dünyāda B; dünyāda C

⁷⁵⁶ birliğimi ve varlıĝımı: birliğime ve varlıĝıma C

⁷⁵⁷ vācib ve cā’iz olan : cā’iz olan A B

⁷⁵⁸ ve mümkün olan şıfatları: -B

⁷⁵⁹ öğrenüp bil: öğren A B

İslâmı⁷⁶⁰ ne idüğün taḥşil idüp⁷⁶¹ [C22.a] öğren didi. Ve⁷⁶² şıfât-ı subütiyyeyi {9} ve şıfât-ı selbiyyeyi öğrenüp añla⁷⁶³ didi. Ba‘dehü istincâda farz nedür ve vâcib {10} nedür ve sünnet nedür ve bid‘at nedür⁷⁶⁴ öğren didi⁷⁶⁵ ve ba‘dehü âbdest farzı {11} ve sünneti müsteḥabı ve⁷⁶⁶ menhî ve mekrüh nedür ve âbdesti bozanlar nedür⁷⁶⁷ {12} öğren didi⁷⁶⁸. Ba‘dehü nemâzuñ şartları kaçdur ve rükinleri kaçdur ve vâcibleri {13} kaçdur ve sünnetleri kaçdur ve müstaḥablardı kaçdur ve edebleri kaçdur ve menhîleri {14} kaçdur ve mekrühları kaçdur⁷⁶⁹ ve nemâzı fâsid idenler kaçdur bilüp öğrenmek {15} için bu dâr-ı dünyâ şehrine getürdi⁷⁷⁰. Eger biz bunları dünyâ şehrinde⁷⁷¹ iken {16} gice gündiz ölinceye degin çalışup öğrenmezsek⁷⁷² ḥâlimüz hemân⁷⁷³ şol {17} zıkr olunan bâzırgānuñ kılınıñ ḥâline beñzer. Ya‘ni Ḥaḫ te‘âlâ⁷⁷⁴ bizi bu zıkr {18} itdüğimüz nesneleri öğrenmek⁷⁷⁵ ba‘dehü [B27.a] ‘amel itmek için bu dünyâ şehrine {19} gönderdi. Eger ol zıkr olunan sefiye kıl gibi biz daḫı bunda [A16.b] {1} ‘ömr sermâyesin⁷⁷⁶ ḥarc idüp bu işi taḥşil idüp⁷⁷⁷ öğrenmedik {2} ise bi‘ayni ḥâlimüz ol kıl ḥâline döner ne‘üzubillâhi te‘âlâ⁷⁷⁸. Pes imdi {3} ey mü‘min nefis-i şeyṭāna uyup Ḥaḫ emrin⁷⁷⁹ koyup nefis hevāña⁷⁸⁰ uyup {4} dîn bâbında ihmâl itme. Belki gice⁷⁸¹ gündiz

⁷⁶⁰ İmānı ve İslāmı: İmān ve İslām B

⁷⁶¹ taḥşil idüp: -C

⁷⁶² ve: ve daḫı C

⁷⁶³ öğrenüp añla: öğrenüñ B; öğren C

⁷⁶⁴ farz nedür ve vâcib nedür ve sünnet nedür ve bid‘at nedür: farz ve vâcib ve sünnet ve bid‘at nedür C

⁷⁶⁵ öğren didi: öğrenmek gerek B

⁷⁶⁶ âbdest farzı ve sünnet müsteḥibi ve: âbdestde farz nedür ve sünnet ve müsteḥibe ve B

⁷⁶⁷ nedür: nedür ve kaç nesnedür B

⁷⁶⁸ didi: öğrenmek gerek B; didi ve ba‘dehü âbdesti bozanları öğren didi C

⁷⁶⁹ şartları kaçdur ve rükinleri kaçdur ve vâcibleri kaçdur ve sünnetleri kaçdur ve müstaḥablardı kaçdur ve edebleri kaçdur ve menhîleri kaçdur ve mekrühları kaçdur: şartları ve rükünları ve vâcibleri ve sünnetleri ve müstaḥibleri ve edeblei ve menhîleri ve mekrühları kaçdur C

⁷⁷⁰ dünyâ şehrine getürdi: dünyâ şehrine gönderildik B; dünyâya gönderdi C

⁷⁷¹ şehrinde: serâyında C

⁷⁷² eger biz bunları dünyâ şehrinde iken gice gündiz ölinceye degin çalışup öğrenmezsek: eger dünyâ şehrinde biz bunları gice ve gündüz ölinceye dek çalışup öğrenmege sa‘y itmezsek B

⁷⁷³ gice gündiz ölinceye degin çalışup öğrenmezsek ḥâlimüz hemân: öğrenüp ve ‘amel itmezsek ḥâlimüz C

⁷⁷⁴ ya‘ni Ḥaḫ te‘âlâ: Ḥaḫ subḥānehu ve te‘âlâ B

⁷⁷⁵ bu zıkr itdüğimüz nesneleri öğrenmek: bilüp B

⁷⁷⁶ sermâyesin: sermâyeseni A

⁷⁷⁷ bu işi taḥşil idüp: bir şey‘i taḥşil itmeyüp ve B

⁷⁷⁸ ya‘ni Ḥaḫ te‘âlâ bizi bu zıkr itdüğimüz nesneleri öğrenmek ba‘dehü ‘amel itmek için bu dünyâ şehrine gönderdi eger ol zıkr olunan sefiye kıl gibi biz daḫı bunda ‘ömr sermâyeseni ḥarc idüp bu işi taḥşil idüp öğrenmedik ise bi‘ayni ḥâlimüz ol kıl ḥâline döner ne‘üzubillâhi te‘âlâ: kavla lâyıḫ olan bu zıkr olunanları öğrenüp ve ‘amel itmekdür C

⁷⁷⁹ Ḥaḫ emrin: Allāh te‘âlānuñ emrini C

⁷⁸⁰ nefis hevāña: hevāña A

⁷⁸¹ gice: gice ve D

ağlayup dīn kaydın çekesin. {5} Bāri kendüñi müslimānlar⁷⁸² ve mü'minlerden ide göresin.⁷⁸³ Korku⁷⁸⁴ vardır ki {6} yetmiş⁷⁸⁵ seksen yıl itdügün 'ameliñ zāyi' olup henüz dağı müslimān {7} olmamış olasın. Ammā derdimend⁷⁸⁶ sen kendüñi müslimān [C22.b] zan idesin. {8} Belki dağı ĩmān nedür bilmeyüp maḥşer yerinde rüsvāy olasın. Pes⁷⁸⁷ {9} imdi mü'min olanlara lāzımdur ki gice⁷⁸⁸ gündiz ölinceye degin gāhellik {10} ve süstlik itmeyüp⁷⁸⁹ ol ĩmāna mütē'allik [B27.b] olanları ba'dehū nemāza mütē'allik {11} olanları ba'dehū zekāta mütē'allik olanları ve sā'ir 'ibādete⁷⁹⁰ mütē'allik olanları çalışup⁷⁹¹ öğrenüp {12} ĩmānı ve nemāzı bilüp⁷⁹² 'amel eyleye ve elfāz-ı küfirī ne nesne olduğun⁷⁹³ bilüp {13} ictināb eyleye. Ve illā ol⁷⁹⁴ aşıl⁷⁹⁵ kimesneler hemān dünyāda müslimān nedür⁷⁹⁶ {14} cizye ve ḥarāc almazlar⁷⁹⁷ ve kendüsin ve evlādın esīr itmezler ve boynın {15} urmazlar. İşte bu aşıl müslimānlaruñ fā'idesi⁷⁹⁸ budur. Faşl Ey oğul {16} şöyle⁷⁹⁹ ma'lūm ola ki kişi mücerred lā ilāhe illallāh dimekle 'ādet-i tarīki⁸⁰⁰ {17} üzre müslimān olmaz. Ve dağı ĩmān⁸⁰¹ elfāzıñı⁸⁰² saña yukaruda beyān {18} itdügüm üzre⁸⁰³ tekellüm itseñüz ve söyleseñüz ve⁸⁰⁴ kendüñizi mü'minlerden {19} 'ad itseñüz ḥalk⁸⁰⁵ içinde mü'min olurduñuz ammā Allāh ile kendüñüz [A17.a] {1} mābeyninde mü'min olmazsınız. Ḥattā⁸⁰⁶ Peyğamber

⁷⁸² müslimānlar: müslimānlardan D

⁷⁸³ ide göresin: ide gör C; ide göresin zīrā D

⁷⁸⁴ korku: ḥavf C

⁷⁸⁵ yetmiş: yetmiş ve D

⁷⁸⁶ derdimend: -C

⁷⁸⁷ pes: -A

⁷⁸⁸ gice: gice ve B C

⁷⁸⁹ ölinceye degin gāhellik ve süstlik itmeyüp: -C

⁷⁹⁰ zekāta mütē'allik olanları ve sā'ir 'ibādete: zekāta ve sā'ir 'ibādete A

⁷⁹¹ çalışup: çalışup ve C

⁷⁹² ĩmānı ve nemāzı bilüp: -B

⁷⁹³ nesne olduğun: nesnelerdür A B

⁷⁹⁴ ol: -C

⁷⁹⁵ aşıl: -B

⁷⁹⁶ hemān dünyāda müslimān nedür: hemān dünyāda müslimāndur B; hemān müslimānlar deyü dünyāda C

⁷⁹⁷ almazlar: almaz ve B

⁷⁹⁸ fā'idesi: fā'ide fā'idesi B

⁷⁹⁹ ey oğul şöyle: -C

⁸⁰⁰ 'ādet-i tarīki: 'ādet-i tarīk A

⁸⁰¹ ĩmān: -C

⁸⁰² elfāzıñı: elfāzı B

⁸⁰³ itdügüm üzre: itdügümüz üzre vech üzre C

⁸⁰⁴ söyleseñüz ve: -C

⁸⁰⁵ itseñüz ḥalk: olınsañuz Ḥak C

⁸⁰⁶ tekellüm itseñüz ve söyleseñüz ve kendüñizi mü'minlerden 'ad itseñüz ḥalk içinde mü'min olurduñuz ammā Allāh ile kendüñüz mābeyninde mü'min olmazsınız ḥattā: -B

‘aleyhi’s-selāmuñ⁸⁰⁷ cümle getirdüğü ahkām-ı {2} şer‘iyyeye⁸⁰⁸ i‘tikād idüp inanmayınca müslim⁸⁰⁹ olmaz⁸¹⁰. Ve⁸¹¹ bunlardan bir şeyde şek {3} ve⁸¹² şübhe ve tereddüd itmezse mü’min olur⁸¹³. Ve bu taşdikūñ⁸¹⁴ ve inkiyāduñ [C23.a] bulunmasında {4} nişānlar ve ‘alāmetler vardır. Ol nişānlardan ba‘zısın beyān idelüm ki {5} hattā sen daħı bunuñla⁸¹⁵ kendüñi kañkı gürühdansın⁸¹⁶ [B28.a] bilesin. Ya‘ni Ferīkun fi’l-cenneti {6} ve ferīkun fi’s-sa‘īr⁸¹⁷ gürühlarinuñ kañkısındansın bilüp aňlayasın ve ölmezden {7} evvel tedārik göresin. Zīrā Haq te‘ālā buyurmuşdur ki velā⁸¹⁸ temütunne illā ve entum {8} müslimūn⁸¹⁹. Ya‘ni siz ölmeñiz illā müslim olduğñuz hālda öliñiz dimekdür. Ve ol⁸²⁰ {9} taşdik ve⁸²¹ inkiyāduñ⁸²² bulunmasinuñ nişānlarından⁸²³ biri Allāh te‘ālā hazretlerinūñ⁸²⁴ ‘azābından {10} emīn olmamaqdur. Fī zamānına fāsıqlaruñ sözlerinden aňlanan budur ki Allāh te‘ālānuñ⁸²⁵ ‘azābından emīn {11} olmuşlardır. Zīrā eydürler.⁸²⁶ Allāh te‘ālā⁸²⁷ kerīmdür derler hālbuki yine⁸²⁸ fişklarinuñ⁸²⁹ {12} icrā ederler⁸³⁰. Ve biri daħı Allāhu te‘ālānuñ emrinden fāriğ olmaya belki gice⁸³¹ gündiz {13} çalışalar⁸³². Ya‘ni dīn bābında ölinceye degin⁸³³ muqayyed olup ‘akīdesin taşhīh {14} idüp⁸³⁴ ve ‘ibādete lāzım olan ‘ilmi ehlinden ta‘allum⁸³⁵

⁸⁰⁷ ‘aleyhi’s-selāmuñ: ‘aleyhi’s-şalatuhu ve’s-selāmuñ C

⁸⁰⁸ şer‘iyyeye: şer‘iyye B

⁸⁰⁹ müslim: müslümān C

⁸¹⁰ inanmayınca müslim olmaz: inanmaqdur B

⁸¹¹ ve: ve eger B

⁸¹² ve: veyā B

⁸¹³ itmezse mü’min olur: itmezseñiz mü’min olursıñız B

⁸¹⁴ taşdikūñ: taşdik A B

⁸¹⁵ sen daħı bunuñla: bunuñla sen daħı A B

⁸¹⁶ gürühdansın: gürühdandur C

⁸¹⁷ Şūrā 42/7; ferīkun fi’l-cenneti ve ferīkun fi’s-sa‘īr: (Onların bir kısmı cennette ve bir kısmı alevli ateştedir.)

⁸¹⁸ velā: lā B

⁸¹⁹ Āl-i İmrān 3/102

⁸²⁰ ol: evvel A

⁸²¹ ve: -B

⁸²² inkiyāduñ: inkiyād C

⁸²³ nişānlarından: nişānlarinuñ B

⁸²⁴ te‘ālā hazretlerinūñ: te‘ālānuñ A C

⁸²⁵ aňlanan budur ki Allāh te‘ālānuñ: aňlanan Allāhuñ A B

⁸²⁶ eydürler: eydürler ki B; -C

⁸²⁷ Allāh te‘ālā: Allāh A B

⁸²⁸ yine: neye C

⁸²⁹ fişklarinuñ: fişkların C

⁸³⁰ icrā ederler: içinde derler A B

⁸³¹ gice: gice ve B C

⁸³² çalışalar: çalışa A B

⁸³³ ölinceye degin: ölinceye dek C

⁸³⁴ idüp: -C

⁸³⁵ ta‘allum: ta‘līm B

itmekden ayrılmaya⁸³⁶ ve anuñla {15} ‘amele meşgûl ola⁸³⁷. Ve biri dağı bir ednā kimesne⁸³⁸ dīn bābında saña [B28.b] naşihat idüp {16} hevāña muhālif ve senūñ kalbünüñ⁸³⁹ tālib olduğına muhālif nesnelere⁸⁴⁰ meni‘ ve nehy {17} eyleyüp bunı itme didikde⁸⁴¹ kalbiñe elem gelmeye belki hüsn-i kabûl ile⁸⁴² [C23.b] kabûl eylesin. {18} Zīrā dinilmişdür ki lā tenzur ilā men kâla venzur ilā mā kâla. Ve biri dağı kişi kendi⁸⁴³ {19} hevāsını emīr idinüp⁸⁴⁴ şer‘i-i şerīfi aña tābi‘ kılmamağdur⁸⁴⁵. Benim oğlum mü‘min-i [A17.b] {1} kâmil oldur ki şer‘i-i şerīfi emīr dutına. Ammā hevāsını ya‘ni gönli istediği {2} nesnelere esīr dutına⁸⁴⁶ ve hevāsı-la bir şey‘i⁸⁴⁷ işlemeye illā şer‘i-i şerīfūñ {3} izni var ise⁸⁴⁸ işleye. Egerci kim⁸⁴⁹ mālına ve cāhına ve ‘ırzına noğşān gelür zan {4} iderse dağı⁸⁵⁰. Ammā noğşān gelmek niçe⁸⁵¹ taşavvur olunur ki. Hālbuki ümmet-i {5} Muhammedden ola ma‘a hazā her mü‘min olanlarıñ ma‘lūmlarıdır ki⁸⁵² şer‘i-i şerīfi⁸⁵³ kendü {6} ‘ırzlarını ve māllarını⁸⁵⁴ üzerine taqdim idene⁸⁵⁵. Muqarrer budur ki mu‘azzez ve mükerrer olur⁸⁵⁶. {7} Ve Peyğamber ‘aleyhi’s-selām⁸⁵⁷ eydür. Sizden biriñiz mü‘min-i kâmil olmaz hattā⁸⁵⁸ {8} [B29.a] hevāsı benim getürdüğim nesnelere uymayınca⁸⁵⁹ kaçan bir kişide⁸⁶⁰ bu nişānlar⁸⁶¹

⁸³⁶ itmekden ayrılmaya: itmekdür C

⁸³⁷ ola: olalar C

⁸³⁸ dağı bir ednā kimesne: dağı bir ednā kimse B; ednā bir kimesne C

⁸³⁹ kalbünüñ: kalbüñ A B

⁸⁴⁰ olduğına muhālif nesnelere: olduğu nesnelere B

⁸⁴¹ didikde: didiklerinde C

⁸⁴² hüsn-i kabûl ile: hüsn A C

⁸⁴³ kişi kendi: kişi A; -C

⁸⁴⁴ idinüp: tutup B; idüp C

⁸⁴⁵ kılmamağdur: kılmamağdur ve B

⁸⁴⁶ ammā hevāsını ya‘ni gönli istediği nesnelere esīr dutına: -B

⁸⁴⁷ dutına ammā hevāsını ya‘ni gönli istediği nesnelere esīr dutına ve hevāsı-la bir şey‘i: dutunup hevāsınıñ istediği şey‘leri C

⁸⁴⁸ var ise: olduğu nesnelere C

⁸⁴⁹ egerci kim: egerci C

⁸⁵⁰ dağı: -C

⁸⁵¹ niçe: muhāl B

⁸⁵² ma‘lūmlarıdır ki: ma‘lūmlarıdır B

⁸⁵³ şerīfi: şerīfe A B

⁸⁵⁴ ‘ırzlarını ve māllarını: ‘ırzları ve mālları B C

⁸⁵⁵ idene: olunur B

⁸⁵⁶ olur ve: olup ve C

⁸⁵⁷ ‘aleyhi’s-selām: ‘aleyhi’s-salatuhu ve ‘s-selāmuñ C

⁸⁵⁸ muqarrer budur ki mu‘azzez ve mükerrer olur ve Peyğamber ‘aleyhi’s-selām eydür sizden biriñiz mü‘min-i kâmil olmaz hattā: -B

⁸⁵⁹ uymayınca: tābi‘ olmayınca B

⁸⁶⁰ kişide: kişi ki C

⁸⁶¹ nişānlar: nişānlardan B

bulınsa {9} Hakkā ol kiři⁸⁶² mü'min⁸⁶³ olur. İşte böylece İmāndur kişiyi 'azābdan kırtaran⁸⁶⁴ {10} lākin teberri⁸⁶⁵ şartdur bu tařdıķi bozan⁸⁶⁶ şeylerden ve⁸⁶⁷ kalbde ve lisānda ve {11} sā'ir a'zālarda zāhir olan nesnelerden ki⁸⁶⁸ ol tařdıķi bozup ĥarāb {12} ider⁸⁶⁹. İmdi⁸⁷⁰ her kişiye farz olan [C24.a] 'ilm-i ĥālī⁸⁷¹ öğrenmekdür ve bu⁸⁷² 'ilm-i ĥāl farz-ı 'ayndur⁸⁷³ {13} ve sā'ir 'ilimler farz kimi kifāye ve kimi vācib ve kimi müstaĥab ve kimi mübāĥdur. Ve daĥı tertdibe re'āyet lāzımdur⁸⁷⁴. Meřelā her kişiye evvelān 'ilm-i ĥālden 'ilm-i i'tikādāt⁸⁷⁵ {14} öğrenmek farz-ı 'ayndur⁸⁷⁶. Ba'dehū 'ilm-i ĥālden 'ilm-i⁸⁷⁷ fıķhı⁸⁷⁸ öğrenmek farzdur. İmdi {15} bir⁸⁷⁹ kiři bu 'ilimleri öğrenüp bilmedin 'ilm-i 'arūz ve 'ilm-i kāfiye ve Dānisten {16} luĥatı ve Feriřte luĥatı ve řāhidī luĥatı⁸⁸⁰ ve Pend-i 'Atĥār ve Gülistān ve Bostān⁸⁸¹ oķumak {17} cā'iz degildir. Zīrā bu 'ilimleri oķumak farz degildir ve vācib degildir ve sünnet {18} degildir⁸⁸². İmdi farz-ı 'ayn olan 'ilimleri kıoyup⁸⁸³ farz ve vācib ve sünnet {19} olmayan 'ilimleri oķumak memnū'dur⁸⁸⁴ ařlā cā'iz degildir. Ve daĥı 'ilm-i ĥālī bilüp⁸⁸⁵ [A18.a] [B29.b] {1} öğrenmedin vācib olan 'ilimleri oķumak bile⁸⁸⁶ cā'iz

⁸⁶² Hakkā ol kişi: ol kişi Hakkā C

⁸⁶³ Hakkā ol kişi mü'min: ol kişi Hakkān mümin B

⁸⁶⁴ kırtaran: kırtarır B / böylece İmān nedür kişiye 'azābdan kırtaran: işde böyle İmān ile kişi mü'min olur ve böyle İmān ile kişi 'azābdan kırtulur C

⁸⁶⁵ teberri: şaklamak A B

⁸⁶⁶ bozan: yıķan A C

⁸⁶⁷ ve: ve daĥı B; -C

⁸⁶⁸ nesnelerden ki: nesnelerūn C

⁸⁶⁹ ider: eyler C

⁸⁷⁰ kalbde ve lisānda ve sā'ir a'zālarda zāhir olan nesnelerden ki ol tařdıķi bozup ĥarāb ider imdi: -D

⁸⁷¹ 'ilm-i ĥālī: 'ilm-i ĥāldur B

⁸⁷² bu: -B

⁸⁷³ ve bu 'ilm-i ĥāl farz-ı 'ayndur: -C

⁸⁷⁴ ve sā'ir 'ilimler farz kimi kifāye ve kimi vācib ve kimi müstaĥab ve kimi mübāĥdur ve daĥı tertdibe re'āyet lāzımdur: ve sā'ir 'ilm farz-ı kifāyedür A C

⁸⁷⁵ 'ilm-i ĥālden 'ilm-i i'tikādāt: 'ilm-i ĥālından 'ilm-i i'tikādātından C

⁸⁷⁶ farz-ı ayndur: lāzımdur B

⁸⁷⁷ 'ilm: -C

⁸⁷⁸ 'ilm-i ĥālden 'ilm-i fıķhı: fıķıhdan 'ilm-i ĥālin B

⁸⁷⁹ bir: -C

⁸⁸⁰ Dānisten luĥatı ve Ferişte luĥatı ve řāhidī luĥatı: Dānisten luĥatın ve Ferişte luĥatın ve řāhidī B

⁸⁸¹ Gülistān ve Bostān: Gülistān A C

⁸⁸² zīrā bu 'ilimleri oķumak farz degildir ve vācib degildir ve sünnet degildir: ve oķuması farz ve vācib ve sünnet degildir C

⁸⁸³ kıoyup: oķuyup B

⁸⁸⁴ memnū'dur: memnū'dur ve B

⁸⁸⁵ bilüp: -C

⁸⁸⁶ bile: -B

degildir. ‘İlm-i şarf {2} gibi ve ‘ilm-i naḥiv gibi ve ‘ilm-i mantık⁸⁸⁷ ve ‘ilm-i me‘ānī ve ‘ilm-i beyān⁸⁸⁸ ve ‘ilm-i bedī‘ gibi⁸⁸⁹. {3} Bunları oḡumak vācib-i kifāye iken⁸⁹⁰ ‘ilm-i ḥālī bilmedin bunları oḡumak cā’iz degildir. {4} Zīrā ‘ilm-i ḥālī oḡumak⁸⁹¹ farz-ı ‘ayndur ve ‘ilm-i şarf ve ‘ilm-i naḥiv ve me‘ānī ve beyān {5} ve bedī‘ farz-ı ‘ayn degildir. Belki farz-ı kifāye ve vācib olan ‘ilimlerdendir. {6} İmdi farz-ı ‘ayn olan ‘ilimleri oḡumadın farz-ı kifāye olan ‘ilimleri {7} oḡumak cā’iz degildir⁸⁹². Ve eger⁸⁹³ oḡurlarsa⁸⁹⁴ oḡuyan ve oḡudan ikisi daḥı⁸⁹⁵ {8} ‘āṣī olurlar. Fī zamānına ehl-i dūnyānuñ [C24.b] cemī‘si⁸⁹⁶ ve talebe-i ‘ilmüñ ekṣerinüñ⁸⁹⁷ {9} oḡudukları ‘ilm-i ḥāl degildir⁸⁹⁸ belki⁸⁹⁹ farz-ı kifāye bile degildir⁹⁰⁰ ve belki⁹⁰¹ sünnet olan {10} ‘ilimlerden bile degildir. Ey mü‘min ‘ilm-i ḥāl oḡrenmedin ‘ilm-i ḥāl⁹⁰² farz-ı kifāye {11} olan ‘ilimleri oḡumak oḡrenmek⁹⁰³ cā’iz olıcaḡ. Ḳanda ḡaldı ki farz ve vācib ve sünnet olmayan ‘ilimleri⁹⁰⁴ {12} oḡrenmek cā’iz ola ne‘üzubillāhi te‘ālā.⁹⁰⁵ Na‘am şol vaḡitde cā’izdür ki⁹⁰⁶ ‘ilm-i ḥāl ki {13} farz-ı ‘ayndur anı bile farz-ı kifāye⁹⁰⁷ olan

⁸⁸⁷ ‘ilm-i şarf gibi ve ‘ilm-i naḥiv gibi ve ‘ilm-i mantık: ‘ilm-i şarf gibi ve ‘ilm-i naḥiv gibi ve ‘ilm-i me‘ānī gibi B; ‘ilm-i şarf ve ‘ilm-i naḥiv ve ‘ilm-i mantık gibi C

⁸⁸⁸ ve ‘ilm-i beyān: -B

⁸⁸⁹ ve ‘ilm-i bedī‘ gibi: -B

⁸⁹⁰ vācib-i kifāye iken: vācib iken A C

⁸⁹¹ ‘ilm-i ḥālī oḡumak: ‘ilm-i ḥāl C

⁸⁹² zīrā ‘ilm-i ḥālī oḡumak farz-ı ‘ayndur ve ‘ilm-i şarf ve ‘ilm-i naḥiv ve me‘ānī ve beyān ve bedī‘ farz-ı ‘ayn degildir belki farz-ı kifāye ve vācib olan ‘ilimlerdendir imdi farz-ı ‘ayn olan ‘ilimleri oḡumadın farz-ı kifāye olan ‘ilimleri oḡumak cā’iz degildir: -B

⁸⁹³ zīrā ‘ilm-i ḥālī oḡumak farz-ı ‘ayndur ve ‘ilm-i şarf ve ‘ilm-i naḥiv ve me‘ānī ve beyān ve bedī‘ farz-ı ‘ayn degildir belki farz-ı kifāye ve vācib olan ‘ilimlerdendir imdi farz-ı ‘ayn olan ‘ilimleri oḡumadın farz-ı kifāye olan ‘ilimleri oḡumak cā’iz degildir ve eger: zīrā ‘ilm-i ḥāl farz-ı ‘ayndur bu mezkūr olunanlar farz-ı kifāyedür ve vācib olunanlardandır ma‘lūm ola ki farz-ı ‘ayn olan farz-ı kifāyenüñ ve vācibüñ üzerine taḡdīm olunur eger farz-ı ‘ayn terk idüp bunları muḡaddem C

⁸⁹⁴ oḡurlarsa: oḡursa C

⁸⁹⁵ daḥı: -C

⁸⁹⁶ cemī‘si: cemī‘sinüñ B

⁸⁹⁷ ‘ilmüñ ekṣerinüñ: ‘ulūmuñ cemī‘sinüñ C

⁸⁹⁸ ‘ilm-i ḥāl degildir: ‘ilm-i ḥālinden C

⁸⁹⁹ belki: -B

⁹⁰⁰ belki farz-ı kifāye bile degildir: evvel farz-ı kifāye degil C

⁹⁰¹ ve belki: -B

⁹⁰² ilm-i ḥāl: -B

⁹⁰³ oḡumak oḡrenmek: oḡrenmek A C

⁹⁰⁴ olmayan ‘ilimleri: olmayanı A C

⁹⁰⁵ ve belki sünnet olan ‘ilimlerden bile degildir ey mü‘min ‘ilm-i ḥāl oḡrenmedin ‘ilm-i ḥāl farz-ı kifāye olan ‘ilimleri oḡrenmek cā’iz olıcaḡ ḡanda ḡaldı ki farz ve vācib ve sünnet olmayanı oḡrenmek cā’iz ola ne‘üzubillāhi te‘ālā: ve sünnet degil böyle olan kitābları okurlar ḡālbuki farz-ı kifāye ve vācib ve sünnet olan ‘ilimleri ‘ilm-i ḥālden evvel cā’iz olmayan ‘ilmüñ ḡayrıları nice cā’iz olur inşāf eyle C

⁹⁰⁶ cā’izdür ki: cā’iz olur ki C

⁹⁰⁷ farz-ı kifāye: farz-ı kifā A

‘ilimleri bile vâcib olan ‘ilimleri⁹⁰⁸ {14} ve sünnet olan ‘ilimleri bile⁹⁰⁹ ba‘dehū luğat kitâbların [B30.a] ve Fârsî kitâbların {15} öğrenüp bilmek cā‘izdür⁹¹⁰. Hattâ İmâm Ğazzālî ‘aleyhi⁹¹¹ rahmetü’l-bârî⁹¹² buyurmuşdur ki {16} bir kimesne ibtidâ ‘ilm-i hâlden ğayrı ‘ilm öğrense o kişiden hayr gelmez dimişdür⁹¹³. {17} Ve dağı dimişlerdür⁹¹⁴ ki ‘ilm-i hâl ta‘ām menzilesindedür⁹¹⁵. Ve ‘ilm-i hâlden⁹¹⁶ ğayrısı⁹¹⁷ {18} hastaya ‘ilâc menzilesindedür⁹¹⁸. Ta‘ām kişiye her gün lâzımdur⁹¹⁹ ammâ {19} ‘ilâc hastalık hâlinde lâzımdur⁹²⁰. Kezâlik ‘ilm-i hâl her gün⁹²¹ lâzım olur⁹²². [A18.b] {1} Zîrâ bir ân andan hâli olunmaz eger hâli olunsa kâfir olur⁹²³. Ammâ ‘ilm-i hâlden ğayrısı⁹²⁴ her gün {2} lâzım olmaz zîrâ devâ ve şerbet gibidür her gün içilmez ve eger⁹²⁵ her gün içerlerse {3} helâk olurlar⁹²⁶. İmdi [C25.a] ‘ilm-i hâli öğrenmedin⁹²⁷ ğayrı ‘ilm⁹²⁸ öğrenmek hemân⁹²⁹ her gün {4} devâ içmek gibi oldı⁹³⁰. Her gün devâ içen kişinüñ bedeni helâk olduğı⁹³¹ gibi {5} bu kişinüñ dağı dînini helâk ider ne‘üzubillâhi te‘âlâ⁹³². Ey mü’min ve muvaḥḥid⁹³³ ma‘lûm oldı ki ‘ilm-i {6} hâl rûhuñ ğidâsıdır nitekim ta‘ām cesediñ ğidâsı olduğı gibi⁹³⁴. Eyle olsa [B30.b] bir

⁹⁰⁸ bile vâcib olan ‘ilimleri: bile ve vâcib olan B

⁹⁰⁹ ‘ilm-i hâl ki farz-ı ‘ayndur anı bile farz-ı kifâ olan ‘ilimleri bile vâcib olan ‘ilimleri ve sünnet olan ‘ilimleri bile: ‘ilm-i hâlini evvel ögrene ve farz-ı kifâye ve vâcib ve sünnet olan ‘ilimleri öğrenüp C

⁹¹⁰ cā‘izdür: cā‘iz olur B

⁹¹¹ ‘aleyhi: -B

⁹¹² ‘aleyhi rahmetü’l-Bârî: -C

⁹¹³ ‘ilm-i hâlden ğayrı ‘ilm öğrense o kişiden hayr gelmez dimişdür: ‘ilm-i hâlün ğayrı ‘ilm öğrense ol kişiden hayr gelmez dimişler B

⁹¹⁴ dimişlerdür: buyurmuşlardur ki C

⁹¹⁵ menzilesindedür: menzilesindedür ta‘ām kişiye hergün lâzımdur B; menziledür C

⁹¹⁶ hâlden: hâlün B

⁹¹⁷ ‘ilm-i hâlden ğayrısı: ğayrı ‘ulûmlar C

⁹¹⁸ menzilesindedür: menziledür C

⁹¹⁹ ta‘ām kişiye her gün lâzımdur: -B

⁹²⁰ hâlinde lâzımdur: hâlinedür B

⁹²¹ her gün: her günde C

⁹²² lâzım olur: lâzımdur B

⁹²³ hâli olunmaz eger hâli olunsa kâfir olur: hâli olsa kâfir olur A B

⁹²⁴ ammâ ‘ilm-i hâlden ğayrısı: ‘ilm-i hâlün ğayrı B

⁹²⁵ eger: -B

⁹²⁶ olurlar: ider A B

⁹²⁷ öğrenmedin: öğrenüp bilmedin B

⁹²⁸ ğayrı ‘ilm: ğayrısı A B

⁹²⁹ hemân: -C

⁹³⁰ gibi oldı: -B; gibidür C

⁹³¹ her gün devâ içen kişinüñ bedeni helâk olduğı: helâk itdüğü B

⁹³² dağı dînini helâk ider ne‘üzubillâhi te‘âlâ: dağı dîni helâk olur A; dağı dîni böyle helâk olur C

⁹³³ ey mü’min ve muvaḥḥid: imdi ey mü’min C

⁹³⁴ ğidâsı olduğı gibi: ğidâsıdır A B

kimesne⁹³⁵ {7} otuz güne varınca⁹³⁶ ta‘ām yimese ölür. Kezālik rūh daḥı bir niçe zamān {8} ‘ilm-i ḥālî bilmese ölür⁹³⁷. ‘Alāmeti oldur ki āḥiret guşşaların terk idüp dünyā {9} guşşasına düşüp dünyāya ḥarīş olur ne‘ūzubillāhi te‘ālā⁹³⁸. Ve daḥı rūh öldüğünün⁹³⁹ {10} bir ‘alāmeti daḥı oldur ki dünyā maşlahatlarına gice⁹⁴⁰ gündiz ve yaz ve kış⁹⁴¹ çalışup {11} sa‘y ider ve⁹⁴² āḥiret maşlahatlarına gelicegiz⁹⁴³ Allāh kerīmdür diyüp ğazabullāhı unudur {12} ne‘ūzubillāhi te‘ālā. Eger sü‘āl iderseñ ki ‘ilm-i ḥāl⁹⁴⁴ okumayanların rūhları öleydi {13} bedenleri ḥareketden ḳalup ḥarāb olaydı. Cevāb oldur ki rūhları ölmişdür {14} dimek ya‘ni⁹⁴⁵ beden ḳabrine defin olunmuşdur⁹⁴⁶. Nitekim ḥaberde gelmişdür cehele⁹⁴⁷ ölmüşlerdür⁹⁴⁸ {15} bedenleri ḳabirleridür. Pes imdi rūḥuñ ḥayātı ‘ilm-iledür. [C25.b] Ve bedenün ḥayātı {16} ekil ve şurb iledür. Pes imdi ekil ve şurb olmayıcaḳ beden ölür⁹⁴⁹. Kezālik [B31.a] ‘ilm-i ḥāl {17} bulunmayıcaḳ rūh ölüp beden toprağında⁹⁵⁰ defin olur⁹⁵¹. Pes imdi eyle olıcaḳ {18} cemī‘-i mektāb ḥocālarına ve cemī‘-i ders-i ‘āmlara ve ders öğredenlere⁹⁵² lāzımdur ki {19} elbette farz-ı ‘ayn olan ‘ilm ṭururken ya‘ni ‘ilm⁹⁵³ okumadın ve öğrenmedin⁹⁵⁴ [A19.a] {1} farz-ı kifāye olan ‘ilimleri okutmaya⁹⁵⁵. Ve eger ‘ilm-i ḥālden ğayrı ‘ilmi evvel⁹⁵⁶ okıdurlarsa {2} meşeli şuña beñzerki dīn-i İslāmı yıḳmaḳ

⁹³⁵ bir kimesne: olsa B

⁹³⁶ bir kimesne otuz güne varınca: otuz güne varınca bir ādem C

⁹³⁷ ölür: helāk olur C

⁹³⁸ dünyāya ḥarīş olur ne‘ūzubillāhi te‘ālā: ve ḥarīş olur C

⁹³⁹ öldüğünün: ölmenün C

⁹⁴⁰ gice: gice ve C

⁹⁴¹ gündiz ve yaz ve kış: yanaraḳ C

⁹⁴² ider ve: idüp B

⁹⁴³ gelicegiz: gelince B; gelicek C

⁹⁴⁴ ‘ilm-i ḥāl: ‘ilm-i ḥālî B

⁹⁴⁵ dimek ya‘ni: ve A B

⁹⁴⁶ rūhları ölmişdür dimek ya‘ni beden ḳabrine defin olunmuşdur: rūhları ölmişdür dimek ya‘ni bedenleri rūhlarına ḳabir olup beden içinde rūh defin olunmuşdur C

⁹⁴⁷ cehele: cūhelā B C

⁹⁴⁸ ölmüşlerdür: ölmüşlerdür ve C

⁹⁴⁹ ölür: öldüğü gibi C

⁹⁵⁰ bulunmayıcaḳ rūh ölüp beden toprağında: bulunmayan bedenün rūhı ölüp beden toprağına

C

⁹⁵¹ olur: olunur B

⁹⁵² cemī‘-i ders ‘āmlara ve ders öğredenlere: ve ders-i ‘āmlara C

⁹⁵³ ‘ilm: ‘ilm-i ḥālî B; ‘ilm-i ḥāl C

⁹⁵⁴ ve öğrenmedin:-C

⁹⁵⁵ okutmaya: okutmayalar B C

⁹⁵⁶ ‘ilm-i ḥālden ğayrı ‘ilmi evvel: -B

içün şākirdlerinüñ ellerine⁹⁵⁷ birer kıazma {3} ve birer külünk virmiş⁹⁵⁸ gibi olup⁹⁵⁹ dīn-i İslāmı yıkımağa izin virmiş gibi {4} olurlar⁹⁶⁰. Anlar dağı ölinceye degin⁹⁶¹ ol kıazmalar ve ol⁹⁶² külünkler ile dīn-i İslāmı {5} yıkarlar. Zīrā ümmīler anları bilürler veyāhūd görürler⁹⁶³. On beş yigirmi yıldur {6} elinde⁹⁶⁴ kitāb ve kıalem vardur. Anları ehl-i ‘ilm zan iderler ve⁹⁶⁵ dīne ve⁹⁶⁶ ĩmāna {7} müte‘allık olan⁹⁶⁷ [B31.b] mes‘elelerden sü‘āl iderler⁹⁶⁸. Anlar dağı hevāları muķtezāsınca {8} ‘aķılları-la cevāb virüp hem dāll ve⁹⁶⁹ hem muğil olurlar⁹⁷⁰. Bu tarīķle dīn-i {9} Muħammediyyeyi temelinden⁹⁷¹ yıķup⁹⁷² ĥarāb iderler. Zīrā dīn-i İslāmı bilmek {10} ve añlamak dānisten bilmek [C26.a] şināhten añlamaķ amūhten öğrenmekdür⁹⁷³. {11} Āħirine varınca bunu bilmek ile dīn-i Muħammediyye bilinmez şāhidi kitābı ki⁹⁷⁴ Tañrınıñ adıdur⁹⁷⁵ İzūd u Yezdān {12} ĥudā dağı buzrik ulu yol gösterici reh-nümā-yı āħirine varınca biñ {13} kerre ezber itmek-ile dīn ve ĩmān bilinmez. Ve dağı⁹⁷⁶ minnet-i Ĥudā yir ‘azze ve celle ki {14} tā ‘āteş mücib-i kırbettest be⁹⁷⁷ bi şükr-i endereş⁹⁷⁸ āħirine varınca lafzını ve ma‘nāsını {15} ezber itmek-ile dīn-i Muħammediyye⁹⁷⁹ bilinmez⁹⁸⁰

⁹⁵⁷ ellerine: eline A

⁹⁵⁸ virmiş: virüp B C

⁹⁵⁹ gibi olup: -B -C

⁹⁶⁰ gibi olurlar: gibi olur B; gibidür C

⁹⁶¹ anlar dağı ölinceye degin: dīn-i İslāmı ölinceye dek B; anlar da ölinceye dek C

⁹⁶² ve ol: ve A C

⁹⁶³ bilürler veyāhūd görürler: bilür veyāhūd görürler ki B

⁹⁶⁴ yıldur elinde: yıldur ki ellerinde B

⁹⁶⁵ ve: -B

⁹⁶⁶ ve: -A

⁹⁶⁷ olan: -B

⁹⁶⁸ mes‘elelerden sü‘āl iderler: mes‘elelerden sü‘āl iderlerse B; mes‘elelerüñ ba‘zısını sü‘āl iderler C

⁹⁶⁹ ve: -B

⁹⁷⁰ olurlar: olurlar ve C

⁹⁷¹ temelinden: temelden C

⁹⁷² yıķup: yıkarlar B

⁹⁷³ öğrenmekdür: öğrenmek bu bir kitābdur C

⁹⁷⁴ dīn-i Muħammediyye bilinmez şāhidi kitābı ki: bilinmez A; dīn-i Muħammediyye bilinmez B

B

⁹⁷⁵ adıdur: adıdurur C

⁹⁷⁶ ve dağı: ve dağı Gülistān kitābı ki C

⁹⁷⁷ mücib-i kırbettest be: mücib kırbet est C

⁹⁷⁸ bi şükr-i endereş: -C

⁹⁷⁹ Muħammediyye: Aħmedī A B

⁹⁸⁰ bilmek şināhten añlamaķ amūhten öğrenmekdür āħirine varınca bunu bilmek ile dīn-i Muħammediyye bilinmez Tañrınıñ adıdur İzūd u Yezdān ĥudā dağı buzrik ulu yol gösterici reh-nümā-yı āħirine varınca biñ kerre ezber itmek-ile dīn ve ĩmān bilinmez ve dağı minnet-i Ĥudā yir ‘azze ve celle ki tā ‘āteş mücib-i kırbettest be bi şükr-i endereş āħirine varınca lafzını ve ma‘nāsını ezber itmek-ile dīn-i Muħammediyye bilinmez: kitābı ve Şāhidi luğatı oķumağ-ıla bilinmez B

ve ‘ilm-i ‘arüz ile⁹⁸¹ ‘ilm-i kâfiye ile⁹⁸² ve ‘ilm-i hikmet {16} ve ‘ilm-i hey’et ve ‘ilm-i tıb ve ‘ilm-i nücüm⁹⁸³ ve ‘ilm-i naḥv ve ‘ilm-i me‘ānī ve ‘ilm-i beyān ve ‘ilm-i bedī‘ {17} ve ‘ilm-i mantıḳ⁹⁸⁴ ile ĩmān ve ĩslām bilinmez⁹⁸⁵ öğrenilmez. İmdi ‘ilm-i ḥālden evvel {18} bunları okumak ve okutmak hemān mişālī şuḥa beñzer ki eline ḍarbozān {19} toplar virüp ṭarīḳin ta‘allum⁹⁸⁶ idüp bu ḳal‘ayı yıḳup yer-ile beraber eyle [A19.b] {1} demek gibidür⁹⁸⁷. Nitekim bir kimesne⁹⁸⁸ bir kimsenüñ eline ḳazma⁹⁸⁹ ve külünk ve kürek virüp {2} toprakdan ve ḳumdan yapılmış dīvārını⁹⁹⁰ yıḳup ḥarāb itdikde ol kişinüñ {3} mālına ne ḳadar zarar ider⁹⁹¹ bilürsin. Kezālik ‘ilm-i ḥālden evvel sā‘ir ‘ilimleri [C26.b] {4} okumak ve okutmak dīn-i ĩslāma böylece zarar ider. Ve⁹⁹² eger dīn-i ĩslāmuñ {5} beḳāsın isterlerse⁹⁹³ bu zıkr itdügimüz va‘z naşīhatleri añlayup ‘amel {6} iderlerse⁹⁹⁴ devlet-i ebedīyye ve sa‘ādet-i sermediyyeye erişeler⁹⁹⁵. Ve eger dīn-i ĩslāmuñ beḳāsın {7} istemeyüp⁹⁹⁶ bunuñla ‘amel itmezler ise aḥvāl-i ‘ālem ve dīn-i Muḥammediyye vardıḳca [B32.a] {8} nice olur. Ve bu ḥalkuñ aḥvālī neye⁹⁹⁷ müncerr olur ma‘lumdur. Ve eger bu zıkr {9} olunan tertibe ri‘āyet olunursa ya‘ni ‘ilm-i ḥālī⁹⁹⁸ evvel taḥşil idüp {10} ve sā‘ir ‘ilimleri ba‘dehū oḳurlar⁹⁹⁹ ve oḳıdırlarsa ve ĩmānı ve ĩslāmı ¹⁰⁰⁰{11} bir ḥoşca bilürlerse¹⁰⁰¹ ve öğrenirlerse¹⁰⁰² birbirlerine öğredirlerse

⁹⁸¹ ile: -C

⁹⁸² ‘ilm-i kâfiye ile: ve kâfiye ile B; ve ‘ilm-i kâfiye C

⁹⁸³ ‘ilm-i tıb ve ‘ilm-i nücüm: ‘ilm-i nücüm ve ‘ilm-i şarf B

⁹⁸⁴ ve ‘ilm-i tıb ve ‘ilm-i nücüm ve ‘ilm-i naḥv ve ‘ilm-i me‘ānī ve ‘ilm-i beyān ve ‘ilm-i bedī‘ ve ‘ilm-i mantıḳ ile: ve ‘ilm-i me‘ānī ve ‘ilm-i bedī‘ ve ‘ilm-i beyān ve ‘ilm-i nücüm ve ‘ilm-i şarf ve ‘ilm-i naḥv ve ‘ilm-i mantıḳ bu zıkr olunanları okumak C

⁹⁸⁵ bilinmez: -B; bilinmez ve C

⁹⁸⁶ ta‘allum: ta‘līm A B

⁹⁸⁷ eyle demek gibidür: idüñ dimekdür C

⁹⁸⁸ bir kimesne: bir kimse C

⁹⁸⁹ bir kimsenüñ eline ḳazma: eline ḳazma ve balta C

⁹⁹⁰ dīvārını: dīvārın A B

⁹⁹¹ ider: ide C

⁹⁹² hemān mişālī şuḥa beñzer eline ḍarbozān toplar virüp ṭarīḳin ta‘līm idüp bu ḳal‘eyi yıḳup yer-ile berāber eyle demek gibidür nitekim bir kimesne bir kimsenüñ eline ḳazma ve külünk ve kürek virüp toprakdan ve ḳumdan yapılmış dīvārın yıḳup ḥarāb itdikde ol kişinüñ mālına ne ḳadar zarar ider bilürsin kezālik ‘ilm-i ḥālden evvel sā‘ir ‘ilimleri okumak ve okutmak dīn-i ĩslāma böylece zarar ider ve: dīn-i yıḳmaḡa sa‘y itmekdür B

⁹⁹³ isterlerse: isterseñ B

⁹⁹⁴ iderlerse: iderseñ B

⁹⁹⁵ sa‘ādet-i sermediyyeye erişeler: sa‘ādet-i sermediyye A; sa‘ādet-i sermediyye ḥāşıl olur B

⁹⁹⁶ istemeyüp: istemezlerse ve C

⁹⁹⁷ neye: -C

⁹⁹⁸ ‘ilm-i ḥālī: ‘ilm-i ḥālını C

⁹⁹⁹ oḳurlar: -B

¹⁰⁰⁰ ve oḳıdırlarsa ve ĩmānı ve ĩslāmı: ve ĩmānı C

¹⁰⁰¹ bilürlerse: bilürler B

¹⁰⁰² öğrenirlerse: öğrenirlerse ve B

{12} inşā'l-lahu te'ālā cemī'en¹⁰⁰³ hākimlerimiz 'adl ve inşāfa yönelüp¹⁰⁰⁴ her birisi¹⁰⁰⁵ kalb-i vāhid {13} üzerine olup¹⁰⁰⁶ şerī'at-ı Muhammediyye ve¹⁰⁰⁷ haram ve helāl¹⁰⁰⁸ fark olunup¹⁰⁰⁹ {14} kurt ile koyun beraber¹⁰¹⁰ yürüyüp memālik-i İslāmiyye emīn emān-ile toplup fışk ve fücūr {15} bi'l-külliyeye refi' olına. Zīrā bunlara sebep tarīk-i Haqdan çıkanları¹⁰¹¹ şī'āmeti {16} ve bizim her birimizün sükūtudur. Ve dağı bu zıkr itdügümüz naşihatlar ile 'āmil {17} mütemessik¹⁰¹² olursa¹⁰¹³ zulımları [C27.a] ve fışkları¹⁰¹⁴ refi' olındığı¹⁰¹⁵ gibi inşā'l-lahu te'ālā {18} cemī'-i e'dāy¹⁰¹⁶ dağı defi' refi'¹⁰¹⁷ idüp 'asākir-i İslām¹⁰¹⁸ āsūde-i hāl üzere¹⁰¹⁹ olalar. Her kim ki {19} şer'-i şerīf [B32.b] üzre olup¹⁰²⁰ dīn-i haqqı ihyāya mu'īn¹⁰²¹ ve fesekayı ve fecereyi¹⁰²² ve zalemeyi [A20.a] {1} izāleye mu'īn ola¹⁰²³ Haq subhānehu ve te'ālā anuñ mu'īni ola. Ve¹⁰²⁴ dā'imā e'dāları {2} üzerine mansūr ve muzaffer eyleye¹⁰²⁵. Ve dağı dünyānuñ beğası bu zıkr olınan {3} ve beyān olunanlar-ıla¹⁰²⁶ 'amel iderlerse olur¹⁰²⁷. Ve illā bu i'māretler tiz bozulup {4} haram olur. Zīrā 'ādetullāh böylece¹⁰²⁸ cārī olmuşdur tā devr-i Ādemden {5} bu āna gelince¹⁰²⁹. Herkes dīn-i dünyā üzerine taqđīm¹⁰³⁰ idüp dīn-i

¹⁰⁰³ cemī'en: -C

¹⁰⁰⁴ yönelüp: bulunup C

¹⁰⁰⁵ her birisi: her biri A

¹⁰⁰⁶ üzerine olup: üzere olurlarsa ve C

¹⁰⁰⁷ Muhammediyye ve: Muhammediyyeyi gözedüp ve B; Muhammediyyeyi bir hoşca icrā

idüp C

¹⁰⁰⁸ haram ve helāl: helāl ve haram B; haramı ve helāli C

¹⁰⁰⁹ olunup: idüp C

¹⁰¹⁰ kurt ile koyun beraber: koyun kurt ile A B

¹⁰¹¹ çıkanları: çıkanlarımızın B

¹⁰¹² mütemessik: -B

¹⁰¹³ olursa: olursañ C

¹⁰¹⁴ olursa zulımları ve fışkları: olursavuz zulımlar ve fışklar B

¹⁰¹⁵ ve fışkları refi' olındığı: ve fışklar ref' olduğu C

¹⁰¹⁶ cemī'-i e'dāy: cemī'-i e'dāları C

¹⁰¹⁷ refi': -C

¹⁰¹⁸ cemī'-i e'dāy dağı defi' refi' idüp 'asākir-i İslām: cemī'-i e'dāy-ı dīn dağı defi' olunur 'asker-i İslām B

¹⁰¹⁹ üzere: -A -B

¹⁰²⁰ üzre olup: üzere C

¹⁰²¹ mu'īn: -A -C

¹⁰²² fecereyi: fücērā B C

¹⁰²³ ola: olursa B

¹⁰²⁴ ola ve: olur C

¹⁰²⁵ ve muzaffer eyleye: muzaffer olur C

¹⁰²⁶ olınan ve beyān olunanlar-ıla: olanlar-ıla C

¹⁰²⁷ iderlerse olur: iderse febihā ve ni'me C

¹⁰²⁸ böylece: böyle C

¹⁰²⁹ gelince: gelinceye dek B C

¹⁰³⁰ taqđīm: taqđīm ehem C

Allāha {6} ve şerī'at-i Muḥammediyyeye yardım iderse Ḥaḫ te'ālā¹⁰³¹ ümmet-i Muḥammedi cemī'-i e'dā üzerine {7} gālib idüp dīn-i İslāmı selāmet üzre ide¹⁰³². Pes imdi şimdiki zamānda {8} farz-ı 'ayn olan 'ilimleri şağır ve kebīr ve¹⁰³³ gani faḫīr terk idüp farz-ı {9} kifāye olan 'ilimleri¹⁰³⁴ belki vācib belki oḫuması sūnnet bile¹⁰³⁵ olmayan 'ilimleri {10} terk idüp¹⁰³⁶ oḫuması bid'at olan 'ilimleri taleb itdükleri-çün Ḥaḫ subḫānehu {11} ve te'ālā¹⁰³⁷ yardum itmeyüp 'ālim bu ḫāle vardı¹⁰³⁸. Zīrā bu ḫalkuñ ekşeri oḫurlar. Ammā {12} oḫuyanlar [C27.b] ekşeri yā Fārisī oḫurlar şehrī olalım dirler¹⁰³⁹ dīndār olalum {13} dimezler. Ve bu 'ilim-ile dīn ve īmān ve İslām¹⁰⁴⁰ öğrenilmez. Ve daḫı ābdestūñ¹⁰⁴¹ ve nemāzuñ {14} cevāzı ve ḡayr-ı¹⁰⁴² cevāzı bilinmez ve zekāt ve ḫac¹⁰⁴³ ve ḫalāḫ ve nikāḫ bilinmez ve ḫelāl ve {15} ḫarām¹⁰⁴⁴ bilinmez. Ancaḫ fī zamānına olan elfāz-ı 'ibārātı bildürür. Ve daḫı taleb-i 'ilm {16} olanlar şarf ve naḫiv [B33.a] ve mantıḫ ve me'ānī ve ḡayr-ı 'imleri¹⁰⁴⁵ 'ilm-i ḫālīñ üzerine taḫdīm {17} idüp taḫayyüd iderler¹⁰⁴⁶. Bu daḫı cā'iz degildür. Ve'l-ḫāşıl cemī'-i beglere ve aḡalara ve müteferreḫalara {18} ve çavuşlara ve sipāhīlere¹⁰⁴⁷ ve yeñiçerilere ve cemī'en¹⁰⁴⁸ ḫünkār ḫullarına ve cemī'-i¹⁰⁴⁹ {19} şehr ḫalkına ve cemī'-i ehl-i sūḫuñ kendülerine¹⁰⁵⁰ ve evlādlarına 'ilm-i ḫālī oḫumaḫ [A20.b] {1} veyāḫūd¹⁰⁵¹ ümmīler ise aḡızdan öğrenmek ve bilmek farz-ı 'ayndur. Öğrenüp {2}

¹⁰³¹ Ḥaḫ te'ālā: Allāh te'ālā cemī' C

¹⁰³² ve daḫı dünyānuñ beḫāsı bu zıkr olunan ve beyān olunanlar-ıla 'amel iderlerse olur ve illā bu i'māratlar tiz bozulup ḫarāb olur zīrā 'ādetullāḫ böylece cārī olmuşdur tā devr-i Ādemden bu āna gelince herkes dīn-i dünyā üzerine taḫdīm idüp dīn-i Allāha ve şerī'at-i Muḥammediyyeye yardım iderse Ḥaḫ te'ālā ümmet-i Muḥammedi cemī'-i e'dā üzerine gālib idüp dīn-i İslāmı selāmet üzre idi: -B

¹⁰³³ ve: -C

¹⁰³⁴ 'ilimleri: -B; 'ilimleri terk idüp C

¹⁰³⁵ bile: -B -C

¹⁰³⁶ terk idüp: -B; ve belki C

¹⁰³⁷ te'ālā: te'ālā bize C

¹⁰³⁸ vardı: indi A

¹⁰³⁹ dirler: deyü C

¹⁰⁴⁰ 'ilim-ile dīn ve īmān ve İslām: 'ilim-ile dīn-i İslām B; 'ilimler-ile dīn ve İslām ve īmān C

¹⁰⁴¹ ābdestūñ: ābdest A

¹⁰⁴² ḡayr-ı: adem B

¹⁰⁴³ ve ḡayr-ı cevāzı bilinmez ve zekāt ve ḫac: ve fesādı bilinmez ve ḫac ve zekāt C

¹⁰⁴⁴ nikāḫ bilinmez ve ḫelāl ve ḫarām: nikāḫ ve şavm ve ḫarām ve ḫelāl C

¹⁰⁴⁵ ve ḡayr-ı 'imleri: bunları A B

¹⁰⁴⁶ taḫdīm idüp taḫayyüd iderler: taḫdīm iderler A B

¹⁰⁴⁷ ve sipāhīlere: -B

¹⁰⁴⁸ cemī'en: -C

¹⁰⁴⁹ ve cemī'en ḫünkār ḫullarına ve cemī': cemī'en 'askeri ḫā'ifesine ve B

¹⁰⁵⁰ ehl-i sūḫuñ kendülerine: ehl-i sūḫā B

¹⁰⁵¹ veyāḫūd: farz-ı 'ayndur ve eger C

bilmeyenler farzı terk idüp ‘azāba müstahaḳ olurlar¹⁰⁵². Ve daḫı ey Allāhuñ {3} ḳulu ve resūllāhuñ ümmeti şöylece¹⁰⁵³ ma‘lūm ola ki eger biñ kerre biñ¹⁰⁵⁴ {4} ve niçe biñ kerre biñ¹⁰⁵⁵ ‘asker daḫı¹⁰⁵⁶ e‘dā üzerine gönderilürse¹⁰⁵⁷ fā’idesi {5} olmaz. Mādāmki Ḥaḳ te‘ālā nuşret vermeye¹⁰⁵⁸ bu ma‘nā ḳatı müşāhiddür. [C28.a] {6} Ve Ḥaḳ te‘ālā eydür¹⁰⁵⁹. İn tenşurüllāhe yenşurkumdur¹⁰⁶⁰. Ve daḫı bundan añlana ki¹⁰⁶¹ heb¹⁰⁶² {7} peygamberler dünyāya [B33.b] birercik birercik¹⁰⁶³ geldi. Ḥālbuki maḡrib ile maşriḳ {8} ortası¹⁰⁶⁴ küfr ile tobtolu idi¹⁰⁶⁵. Lākin ‘ilm-i ḫāl¹⁰⁶⁶ ve sā’ir ‘ulūmı bildikleri¹⁰⁶⁷ {9} ve ‘āmil oldukları için¹⁰⁶⁸ cemī’-i ‘ālemi fetih ve dīne da‘vet idüp işlāḫ¹⁰⁶⁹ itdiler. Ve daḫı¹⁰⁷⁰ şimdiki¹⁰⁷¹ zamānda yine¹⁰⁷² {10} herkes ‘ilm-i ḫāli bilüp öğreneler¹⁰⁷³ idi ümmet-i Muḫammed içinde melāḫide ve zenādiḳe {11} ve ḫurūfī¹⁰⁷⁴ ve dehrī ve fırḳa-ı dālle ma‘lūm olup¹⁰⁷⁵ memālik-i İslāmiyyede turmayup {12} vilāyet vilāyet¹⁰⁷⁶ çıkup giderlerdi. Ve bunları görüp keferet ifesi {13} gürūḫ gürūḫ ve fevc fevc cemī’ en¹⁰⁷⁷ imāna¹⁰⁷⁸ gelürlerdi. Lākin görürler¹⁰⁷⁹ aḳ başlı müslimān¹⁰⁸⁰ {14} şüretinde ādemler

¹⁰⁵² bilmeyenler farzı terk idüp ‘azāba müstahaḳ olurlar: bilmeseler farzı terk itmiş olup ‘azāba müstahaḳ olur A B

¹⁰⁵³ şöylece: şöyle C

¹⁰⁵⁴ biñ: -B

¹⁰⁵⁵ kerre biñ: kerre A

¹⁰⁵⁶ daḫı: -C

¹⁰⁵⁷ gönderilürse: gönderseler C

¹⁰⁵⁸ te‘ālā nuşret vermeye: te‘ālā ḫazretleri nuşret itmeye B; te‘ālā nuşret vermeyince C

¹⁰⁵⁹ ve Ḥaḳ te‘ālā eydür: nitekim Ḥaḳ subḫāne ve te‘ālā ḫazretleri eydür B; ve Ḥaḳ te‘ālā buyurur kim C

¹⁰⁶⁰ Muhammed 47/7; in tenşurüllāhe yenşurkum: (Allah’a yardım ederseniz O da size yardım eder.) / yenşurkumdur: yenşurkum C

¹⁰⁶¹ añlana ki: añlanur ki C

¹⁰⁶² heb: herbir B

¹⁰⁶³ birercik birercik: birer birer B; -C

¹⁰⁶⁴ ortası: mābeyni C

¹⁰⁶⁵ tobtolu idi: tobtolu idi ḫiç ‘askerleri yoḳ idi B; tolu iken ḫiç ‘askerleri yoḳ iken C

¹⁰⁶⁶ lākin ‘ilm-i ḫāl: lākin ‘ilm-i ḫāl B; ‘ilm-i ḫāl C

¹⁰⁶⁷ ‘ulūmı bildikleri: ‘ilimleri bilüp C

¹⁰⁶⁸ için: sebebi-le C

¹⁰⁶⁹ fetih ve dīne da‘vet idüp işlāḫ: fetih A B

¹⁰⁷⁰ ve daḫı: -B

¹⁰⁷¹ şimdiki: şimdiki bu C

¹⁰⁷² yine: daḫı B; -C

¹⁰⁷³ ‘ilm-i ḫāli bilüp öğreneler: ‘ilm-i ḫālın bilüp öğrenüp ‘amel işler C

¹⁰⁷⁴ ve ḫurūfī: -C

¹⁰⁷⁵ ve ḫurūfī ve dehrī ve fırḳa-ı dālle ma‘lūm olup: ve ḫurūfīler daḫı B

¹⁰⁷⁶ vilāyet vilāyet: vilāyet be vilāyet B; bilādi Ehl-i Sünnet ve’l-Cema’at olan yerden C

¹⁰⁷⁷ cemī’ en: -C

¹⁰⁷⁸ cemī’ en imāna: İslāma B

¹⁰⁷⁹ görürler: görür A

¹⁰⁸⁰ müslimān: müslimānlar C

her birinüñ bir dürlü i'tikādī ve mezhebi ve tarīki var¹⁰⁸¹. {15} Bunları¹⁰⁸² müslimān zan iderler. Ve bunlaruñ¹⁰⁸³ i'tikādları ve fi'leri ašlā bir šerī'ate {16} muvāfiq degildür deyüp¹⁰⁸⁴ bunlaruñ¹⁰⁸⁵ dīni ḥaḳ¹⁰⁸⁶ degildür deyüp¹⁰⁸⁷ İslāma gelmezler. {17} Ve bundan [B34.a] a'ceb budur ki eben 'an ceddin müslimān ođlı müslimān olanlaruñ¹⁰⁸⁸ içinde {18} bile gezüp mu'āširet iderler. Yine bunları kendüleri gibi mü'min zan iderler¹⁰⁸⁹. {19} Hālbuki anlaruñ ba'zısı mülhid ve ba'zısı¹⁰⁹⁰ zındıq ve ḥurūfī ve dehrī ve fırka-ı dālledür. [C28.b] [A21.a] {1} Lākin¹⁰⁹¹ bu tā'ifeler her cinsiñ içine¹⁰⁹² ḳarışmışdur ḳankısıdur her kimse¹⁰⁹³ bilmez. {2} Zīrā nemāz ḳılurlar ve oruc tutarlar ve sā'ir 'ibādetleri iderler¹⁰⁹⁴ kendülerin¹⁰⁹⁵ {3} ḥalḳdan setr itmek için. Ammā anlar şol kimesnenüñ yanında ma'lūmlardur¹⁰⁹⁶ ki {4} anlar evvel 'ilm-i ḥāl¹⁰⁹⁷ ki farz-ı 'ayndur oḳumuş ola ba'dehū farz-ı kifāye olan {5} 'ilimleri ba'dehū vācib olan 'ilimleri¹⁰⁹⁸ ba'dehū sünnet olan 'ilimleri oḳumuş {6} veyāḥūd¹⁰⁹⁹ öğrenmiş ola. Hem dāll ve hem muḳil olan gürūhı bir sā'at yanlarında {7} oturup muşāhibet itmek-ile bilüp añlarlar¹¹⁰⁰. Ve bu tā'ife-i mulā'inenüñ ba'zısınuñ¹¹⁰¹ {8} ḥālleri aşağıda zıkr olunur [B34.b] inşa'l-lāhu te'ālā¹¹⁰². Ve dađı¹¹⁰³ yedi sekiz yüz {9} senelerine dek¹¹⁰⁴ ümmet-i Muḥammed olanlar erlerden ve 'avretlerden her kim bulūğa vāşıl {10} olursa

¹⁰⁸¹ var:var görürler A

¹⁰⁸² tarīḳ var bunları: tarīki var görüp C

¹⁰⁸³ ve bunlaruñ: -B

¹⁰⁸⁴ deyüp: deyü B

¹⁰⁸⁵ i'tikādları ve fi'leri ašlā bir šerī'ate muvāfiq degildür deyüp bunlaruñ: -C

¹⁰⁸⁶ dīni ḥaḳ: dīni ḥaḳ dīn B ; dīni dīn-i ḥaḳ C

¹⁰⁸⁷ deyüp: deyü B

¹⁰⁸⁸ olanlaruñ: olanlar B

¹⁰⁸⁹ iderler: idüp B

¹⁰⁹⁰ ba'zısı: -A -C

¹⁰⁹¹ lākin: -C

¹⁰⁹² içine: içinde B

¹⁰⁹³ kimse: her kimseler C

¹⁰⁹⁴ 'ibādetleri iderler: 'ibādetler C

¹⁰⁹⁵ 'ibādetleri iderler kendülerin: 'ibādeti iderler kendüleri B

¹⁰⁹⁶ ma'lūmlardur: ma'lūmdur C

¹⁰⁹⁷ kimesnenüñ yanında ma'lūmlar ki anlar evvel 'ilm-i ḥāl: kimselerüñ yanında ma'lūmdur ki ol 'ilm-i ḥāl B

¹⁰⁹⁸ 'ilimleri: -C

¹⁰⁹⁹ veyāḥūd: veyā C

¹¹⁰⁰ ba'dehū farz-ı kifāye olan 'ilimleri ba'dehū vācib olan 'ilimleri ba'dehū sünnet olan 'ilimleri oḳumuş veyāḥūd öğrenmiş ola: ve farz-ı kifāye ve vācib olan ve sünnet olan 'ilimleri dađı bilmiş ola eyle olsalar ile fırka-ı dālle gürūhı-la bir sā'at oturup muşāhabat itmek-ile anları bilüp añlarlar B

¹¹⁰¹ ba'zısınuñ: -C

¹¹⁰² inşa'l-lāhu te'ālā: -C

¹¹⁰³ dağı: -B

¹¹⁰⁴ senelerine dek: senelerinde A C

her biri gerek ‘ālim ve gerek cāhil ‘ilm-i ḥālī farz-ı ‘ayndur ¹¹⁰⁵ taḥṣīl idüp {11} ba‘dehū farz-ı kifāye olan ‘ilimleri ba‘dehū vācib ve sünnet olan ‘ilimleri {12} öğrenüp biz daḥı ehl-i İslām zümresindenüz deyü ¹¹⁰⁶ ferḥ ve mesrūr olurlar ¹¹⁰⁷. {13} Ol ecilden niçe iḳlimler ¹¹⁰⁸ ve niçe memleketler ve vilāyetler ¹¹⁰⁹ fetih iderlerdi. Ve ¹¹¹⁰ ‘asker-i {14} İslām gāyet-ile az idi. Ammā yardımcıları Allāh te‘ālā idi ¹¹¹¹. Ol ecilden dā‘imā {15} manşūrlar idi ¹¹¹². Ammā ṭokuz yüz senesinden ¹¹¹³ soñra bir miḳdār tedric-ile {16} ‘ilm-i ḥāl ki farz-ı ‘ayndur terk [C29.a] idüp ¹¹¹⁴ farz-ı kifāye olan ‘ilimlere ¹¹¹⁵ ‘avām tā’ifesi ¹¹¹⁶ {17} meşḡul oldılar. Ve ¹¹¹⁷ ṭokuz yüz elli senesinden soñra ‘avām-ı cehele cemī‘en {18} ‘ilm-i ḥāl ki farz-ı ‘ayndur ¹¹¹⁸ ve farz-ı kifāye ve vācib ve sünnet olan ¹¹¹⁹ ‘ilimleri bi’l-küllīye {19} terk idüp bid‘at olan ‘ilimleri ki saña zıkr itdim aña meşḡul olup [A21.b] {1} ‘ilm-i şerī‘at ki vardur ¹¹²⁰ ‘ilm-i ‘aḳā’id ki vardur anı taḳlīd ile bilürler ve şol {2} kimesneler ki zümre-i ¹¹²¹ [B35.a] talebe-i ‘ulüm zümresindendür ¹¹²² farz-ı kifāye olan ‘ilimleri terk {3} idüp vācib olan ‘ilimlere meşḡul oldılar ¹¹²³. Pes imdi talebe-i ‘ilm {4} olanlar farz-ı ‘ayn ve farz-ı kifāyeyi terk

¹¹⁰⁵ her biri gerek ‘ālim ve gerek cāhil ‘ilm-i ḥālī farz-ı ‘ayndur: ‘ilm-i ḥālī B

¹¹⁰⁶ farz-ı kifāye olan ‘ilimleri ba‘dehū vācib ve sünnet olan ‘ilimleri öğrenüp biz daḥı ehl-i İslām zümresinde nūr deyü: sā’ir ‘ulümü taḥṣīl idüp ba‘dehū sā’ir ‘ulümü öğrenüp biz daḥı ehl-i İslāmdanız deyü B

¹¹⁰⁷ olurlar: olurlardı B / ümmet-i Muḥammed olanlar erlerden ve ‘avretlerden her kim bulūğa vāşıl olursa her biri gerek ‘ālim ve gerek cāhil ‘ilm-i ḥālī farz-ı ‘ayndur taḥṣīl idüp ba‘dehū farz-ı kifāye olan ‘ilimleri ba‘dehū vācib ve sünnet olan ‘ilimleri öğrenüp biz daḥı ehl-i İslām zümresindenüz deyü ferḥ ve mesrūr olurlar: ümmet-i Muḥammedün gerek er gerek ‘avretleri ‘ilm-i ḥāl farz-ı ‘ayndur deyüp ‘ilm-i ḥāllarını öğrenüp ba‘dehū vācib ve sünnet ve farz-ı kifāye olan ‘ilimleri öğrenüp elḥamdullillāhi te‘ālā biz de ehl-i İslām zümresindeniz deyüp sürürlerinden Ḥaḳ te‘ālāya ḥamd u şenā iderlerdi C

¹¹⁰⁸ iḳlimler: iḳlimlere C

¹¹⁰⁹ niçe iḳlimler ve niçe memleketler ve vilāyetler: niçe memleketler B

¹¹¹⁰ ve: -C

¹¹¹¹ Allāh te‘ālā idi: Allāhu idi A B / ve ‘asker-i İslām gāyet-ile az idi ammā yardımcıları Allāh idi: ve ‘asker-i İslām az olursa da bile zirā yardımcıları Allāh te‘ālā idi B

¹¹¹² manşūrlar idi: manşūr ve muzaffar idiler B

¹¹¹³ senesinden: sene senesinden C

¹¹¹⁴ idüp: üzere olup C

¹¹¹⁵ terk idüp farz-ı kifāye olan ‘ilimlere: terk iderler oldılar C

¹¹¹⁶ tā’ifesi: tā’ifesi sā’ir ‘ulūma B

¹¹¹⁷ ve: -C

¹¹¹⁸ ‘ilm-i ḥāl ki farz-ı ‘ayndur: ‘ilm-i ḥāllarını C

¹¹¹⁹ ‘avām-ı cehele cemī‘en ‘ilm-i ḥāl ki farz-ı ‘ayndur ve farz-ı kifāye ve vācib ve sünnet olan: ‘avām- ‘ilm-i ḥālī ve sā’ir lāzım olan B

¹¹²⁰ ‘ilimleri ki saña zıkr itdim aña meşḡul olup ‘ilm-i şerī‘at ki vardur: ‘ilimlere meşḡul oldılar B

¹¹²¹ bilürler ve şol kimesneler ki zümre: bilür oldılar B

¹¹²² talebe-i ‘ulüm zümresindendür: talebe-i ‘ilimdendür A B

¹¹²³ talebe-i ‘ulüm zümresindendür farz-ı kifāye olan ‘ilimleri terk idüp vācib olan ‘ilimlere meşḡul oldılar: ve talebe-i ‘ilm daḥı farz-ı ‘ayn ve ve farz-ı kifāyeyi terk idüp gāyır ‘ilimlere meşḡul oldılar B

idüp vâcib olan ‘ilimlere¹¹²⁴ meşğul {5} oldılar¹¹²⁵. Elân yine¹¹²⁶ böyledür.¹¹²⁷ Ammâ ‘avâm-ı nâs cemî‘en ‘ilm-i hâl ki farz-ı ‘ayndur {6} terk itdikleri gibi farz-ı kifâye olan ‘ilimleri¹¹²⁸ ve vâcib ve sünnet olan ‘ilimleri {7} bi’l-küllîye terk idüp bid‘at olan ‘ilimlere¹¹²⁹ meşğul oldılar. Ba‘dehü melâhîde {8} ve zenâdiğe ve hurûfî ve sâ‘ir fırka-ı dâlle ‘asker-i İslâma hâl olup¹¹³⁰ {9} ekşerinüñ ‘aķîdelerine hâlel gelüp fîşk-ı fücûra mâ‘il oldılar. Ol ecilden {10} bunca biñ ‘asker dağı var iken fetih ve nuşret olmaduğından mâ‘adâ {11} ecidâd-ı ‘izâmlarınüñ fetih itdikleri¹¹³¹ vilâyetleri dağı ellerinden aldılar sebab nedür {12} bilmediler. Sebeb oldur ki [C29.b] ‘asker-i İslâma hâl olan¹¹³² melâhîde ve zenâdiğe {13} ve hurûfî ve¹¹³³ fırka-ı dâlle ki¹¹³⁴ vardur Ehl-i Sünnet ve Cemâ‘at mezhebinde¹¹³⁵ olanlara {14} düşmandur¹¹³⁶ ve ziyâde pek ‘adâvetleri pâdişâh-ı İslâm hâzretlerinedür¹¹³⁷. {15} Meddallâhu te‘âlâ ‘ömrehu ilâ yevmi’l- kıyâm.¹¹³⁸ Ve bu tâ‘ife-i melâ‘ine¹¹³⁹ isterler ki¹¹⁴⁰ dâ‘imâ düşman {16} mansûr ve¹¹⁴¹ muzaffer ola. Ve Ehl-i Sünnet ve Cemâ‘at¹¹⁴² pâdişâhumuzla bile¹¹⁴³ münhezim {17} ve maķhûr ola¹¹⁴⁴ deyü himmet ve kaşd iderler. Ol ecilden ekşeriyâ düşmanlar {18} bizim üzerimize nuşret bulurlar¹¹⁴⁵. Zîrâ ‘asker-i İslâm içinde

¹¹²⁴ ‘ilimlere: ‘ilime C

¹¹²⁵ pes imdi taleb-i ‘ilm olanlar farz‘ayn ve farz-ı kifâyeyi terk idüp vâcib olan ‘ilimlere meşğul oldılar: -B

¹¹²⁶ yine: -C

¹¹²⁷ böyledür: böyledür ve B

¹¹²⁸ cemî‘en ‘ilm-i hâl ki farz-ı ‘ayndur terk itdikleri gibi farz-ı kifâye olan ‘ilimleri: cemî‘en ‘ilm-i hâlî ve farz-ı kifâye B; ‘ilm-i hâllerini terk idüp ve farz-ı kifâye C

¹¹²⁹ ‘ilimlere: ‘ilimler ile C

¹¹³⁰ ‘asker-i İslâma hâl olup: gürühi İslâm içinde karışup C

¹¹³¹ ‘izâmlarınüñ fetih itdikleri: ‘izâmları alıvirdikleri A B

¹¹³² melâhîde ve zenâdiğe ve hurûfî ve sâ‘ir fırka-ı dâlle ‘asker-i İslâma hâl olup ekşerinüñ ‘aķîdelerine hâlel gelüp fîşk-ı fücûra mâ‘il oldılar ol ecilden bunca biñ ‘asker dağı var iken fetih ve nuşret olmaduğından mâ‘adâ ecidâd-ı ‘izâmlarınüñ fetih itdikleri vilâyetleri dağı ellerinden aldılar sebab nedür bilmediler sebab oldur ki ‘asker-i İslâma hâl olan: -B

¹¹³³ ve hurûfî ve: ve hurûfî ve sâ‘ir B

¹¹³⁴ hâl olan melâhîde ve zenâdiğe ve hurûfî ve fırka-ı dâlle ki: içinde olan fırka-ı dâlle C

¹¹³⁵ Ehl-i Sünnet ve Cemâ‘at mezhebinde: Ehl-i Sünnet ve’l-Cemâ‘at C

¹¹³⁶ düşmandur: düşmân C

¹¹³⁷ ziyâde pek ‘adâvetleri pâdişâh-ı İslâm hâzretlerinedür: gâyet ‘adâvetleri bâ huşuş pâdişâhumız dağı ziyâde ‘adûdurlar C

¹¹³⁸ meddallâhu te‘âlâ ‘ömrehu ilâ yevmi’l- kıyâm: -B -C

¹¹³⁹ melâ‘ine: melâ‘ineler C

¹¹⁴⁰ isterler ki: ister ki A

¹¹⁴¹ ve: -C

¹¹⁴² Ehl-i Sünnet ve Cemâ‘at: Ehl-i Sünnet ve’l-Cemâ‘at C

¹¹⁴³ pâdişâhumuzla bile: pâdişâhı B; pâdişâhumız ile C

¹¹⁴⁴ ola: olalar C

¹¹⁴⁵ nuşret bulurlar: gâlib olurlar C

mü'minler {19} şüretinde anlara mu'în çokdur. Ve¹¹⁴⁶ 'alâmeti budur ki ehl-i¹¹⁴⁷ İslâm pâdişâhına [A22.a] {1} mu'tî' ve emrine münkâd olmazlar¹¹⁴⁸. Ve eger [B35.b] bu tâ'ifenuñ haklarından gelinüp¹¹⁴⁹ {2} ba'dehû her kişi dîn imâni¹¹⁵⁰ öğrenüp ve'l-hâşıl 'ilm-i hâl ki farz-ı 'ayndur¹¹⁵¹ öğrenürlerse {3} ba'dehû farz-ı kifâye ve vâcib ve sünnet olan 'ilimleri bilüp ve öğrenüp 'amel {4} olunursa¹¹⁵² yine dünyâ¹¹⁵³ evvelki gibi dâ'imâ nuşret ve¹¹⁵⁴ 'adil ve 'adâlete¹¹⁵⁵ ve ni'am-ı ilâhî ile toptolu {5} ola¹¹⁵⁶ bi'avni'l-lâhi te'âlâ. Ve¹¹⁵⁷ bunları bilmekten murâd i'tikâdın muhkem eylemekdür¹¹⁵⁸. Zîrâ {6} i'tikâd olmayınca mü'min olmaz. Ve 'akâidesin muhkem itdikden sonra âbdestüñ ve {7} nemâzuñ farzların ve vâciblerin ve¹¹⁵⁹ sünnetlerin dağı muhkemce¹¹⁶⁰ yerlü yerinde añlaya ve bile¹¹⁶¹. Bu deñlüce {8} bilmege ve añlamaga kitâblar¹¹⁶² okumağ lâzım degildir. [C30.a] Hemân¹¹⁶³ ağızdan¹¹⁶⁴ öğrenmek gerekdir¹¹⁶⁵ {9} şahîhce müslimân ola¹¹⁶⁶. İşte¹¹⁶⁷ bu deñlüce ağızdan öğrenmek kifâyet ider. {10} Şarf ve nahiv ve mantıq ve¹¹⁶⁸ me'ânî okumağ ümmîlere lâzım degildir. Hemân lâzım {11} olan 'akâidelerine âbdest ve nemâza¹¹⁶⁹ müte'alliğ olanları

¹¹⁴⁶ ve: -B -C

¹¹⁴⁷ ehl: -B

¹¹⁴⁸ münkâd olmazlar: münkâd olmaz B; itâ'at itmezler C

¹¹⁴⁹ gelinüp: gelüp C

¹¹⁵⁰ imâni: ve imâni B; imân C

¹¹⁵¹ ve'l-hâşıl 'ilm-i hâl ki farz-ı 'ayndur: ve 'ilm-i hâllerin C

¹¹⁵² olunursa: iderlerse C

¹¹⁵³ 'ilm-i hâl ki farz-ı 'ayndur öğrenüp ba'dehû farz-ı kifâye ve vâcib ve sünnet olan 'ilimleri bilüp ve öğrenüp 'amel olunursa yine dünyâ: farz'ayn olan 'ilm-i hâllerini öğrenürlerse ve 'amel iderlerse yine B

¹¹⁵⁴ evvelki gibi dâ'imâ nuşret ve: ke'l-evvel A B

¹¹⁵⁵ 'adâlete: 'adâletle B

¹¹⁵⁶ ola: olur B

¹¹⁵⁷ ve: -C

¹¹⁵⁸ eylemekdür: eyleye B; itmekdür C

¹¹⁵⁹ ve vâciblerin ve: ve A

¹¹⁶⁰ dağı muhkemce: -B

¹¹⁶¹ añlaya ve bile: bile ve añlaya B / dağı muhkemce yerlü yerinde añlaya ve bile: muhkemce

¹¹⁶² bilüp ve 'amel idüp edâ eyleye C

¹¹⁶³ kitâblar: kitâb A B

¹¹⁶⁴ hemân: -B

¹¹⁶⁵ ağızdan: ağızdan çalışup B

¹¹⁶⁶ öğrenmek gerekdir: öğreneler B; herkese öğrenmek gerekdir ve C

¹¹⁶⁷ ola: olalar C

¹¹⁶⁸ işte: -C

¹¹⁶⁹ ve mantıq ve: -C

¹¹⁶⁹ akâidelerine âbdest ve nemâza: akâidelerine âbdestlerine ve nemâzlarına C

ağızdan çalışup {12} öğreneler¹¹⁷⁰. Ve¹¹⁷¹ eger bunları bilüp öğrenmege sa'y olunmaz ise kórku vardır ki¹¹⁷² {13} mecma'-ı evliyā olan İstanbula¹¹⁷³ dađı zarar gele ve ümm-i dünyā olan Mıřıra dađı {14} zarar gele¹¹⁷⁴. Ve dünyā cenneti olan řāma dađı zarar sirāyet eyleye hemān¹¹⁷⁵. Hađ subhānehu ve te'ālā {15} kendü lütf-ıla¹¹⁷⁶ hıfz-ı emānında¹¹⁷⁷ eyleye. Ve¹¹⁷⁸ eger 'ālemün iřlāhı murād olursa¹¹⁷⁹ {16} evvelā İstanbulda¹¹⁸⁰ e'adāyı¹¹⁸¹ defi' refi' olına. Ba'dehū¹¹⁸² melāhıde [B36.a] ve zenādıke ve ĥurūfi¹¹⁸³ {17} ve fırka-ı dālle defi'¹¹⁸⁴ refi' olına¹¹⁸⁵. Ba'dehū Burusada ve ba'dehū Edirne ve ba'dehū iklīm-i {18} Mıřırda ve ba'dehū iklīm-i řāmda Halebde secüp ĥađlarından geline¹¹⁸⁶. Cemī'-i etrāfdā {19} olan dūřmanlaruñ ĥalblerine Hađ subhānehu ve te'ālā kórku virüp¹¹⁸⁷ her biri [A22.b] {1} ĩnlerine girüp yaturlar¹¹⁸⁸. 'Asker göndermek lāzm degildür¹¹⁸⁹. Ve¹¹⁹⁰ defi' ve¹¹⁹¹ refi' lāzım {2} olanlardan biri dađı¹¹⁹² remāllerdür¹¹⁹³ ve biri¹¹⁹⁴ kıřřađūnlardur ve biri¹¹⁹⁵ meyĥānelerdür ve biri {3}

¹¹⁷⁰ řaĥıĥce müslimān ola işte bu deñlüce ağızdan öğrenmek kifāyet ider şarf ve naĥiv ve mantığ ve me'anī okumağ ümmilere lāzım degildür hemān lāzım olan 'akīdelerine ābdest ve nemāza müte'allığ olanları ağızdan çalışup öğreneler: -B

¹¹⁷¹ ve: -C

¹¹⁷² kórku vardır ki: ĥavf olunur ki C

¹¹⁷³ İstanbul: Āsitāneye C

¹¹⁷⁴ ve ümm-i dünyā olan Mışıra dağı zarar gele: -B

¹¹⁷⁵ zarar sirāyet eyleye hemān: sirāyet eyleye A; zarar gele B

¹¹⁷⁶ kendü lütf-ıla: lütfından B

¹¹⁷⁷ hıfz-ı ĩmānında: hıfz C

¹¹⁷⁸ ve: -B

¹¹⁷⁹ olursa: olunursa B C

¹¹⁸⁰ evvelā İstanbulda: evvelā İstanbulda olan B; evvel İslāmbuldan C

¹¹⁸¹ e'adāyı: e'adā-yı dīn B; e'adā-yı dīnleri C

¹¹⁸² ba'dehū: -B

¹¹⁸³ melāhıde ve zenādıke ve ĥurūfi: melāhıdeden ve zenādıkedden ve ĥurūfilerden B

¹¹⁸⁴ defi': defi' ve B C

¹¹⁸⁵ ba'dehū melāhıde ve zenādıke ve ĥurūfi ve fırka-ı dālle defi' ve refi' olına: ba'dehū fırka-ı dālleden olanları defi' refi' C

¹¹⁸⁶ ba'dehū Burusada ve ba'dehū Edirne ve ba'dehū iklīm-i Mıřırda ve ba'dehū iklīm-i řāmda Halebde seçüp ĥađlarından geline: ve Bursada ve Edirne ve sā'ir iklīmlerde ve Mıřırda ve řāmda ve Halebde seçüp ĥađlarından gelüp C / ve fırka-ı dālle defi' ve refi' olına ba'dehū Burusada ve ba'dehū Edirne ve ba'dehū iklīm-i Mıřırda ve ba'dehū iklīm-i řāmda Halebde seçüp ĥađlarından geline: ve sāyir fırka-ı dālleden her kim var ise bulup ĥađlarından geline ve řoıra sāyir bilādede olanlaruñ ĥađlarından geline B

¹¹⁸⁷ Hađ subhānehu ve te'ālā kórku virüp: Hađ subhāne ve te'ālā kórku bırađup B; Allāh te'ālā ĥavf dūřürüp C

¹¹⁸⁸ ĩnlerine girüp yaturlar: ĩnine girüp yatur A B

¹¹⁸⁹ degildür: olmaz B

¹¹⁹⁰ ve: ve dağı B

¹¹⁹¹ ve defi' ve: defi' C

¹¹⁹² olanlardan biri dağı: olanlaruñ biri A C

¹¹⁹³ remāllerdür: remāldür C

¹¹⁹⁴ biri: biri dağı B

¹¹⁹⁵ biri: biri dağı B

ğaybet-i mesāvīye sebep olan ahvehānelerd r¹¹⁹⁶ ve biri ‘avretler n oakda {4} gezmelerid r¹¹⁹⁷ ve biri¹¹⁹⁸ ezān oındıda nemāza varmayup d kkānlarında¹¹⁹⁹ [C30.b] oturanlardur {5} ve biri bozaānelerd r ve biri d rl  d rl  Őerbetlerd r ki ekŐid r¹²⁰⁰ ve biri daı¹²⁰¹ emred {6} olanlara¹²⁰² ar rden libāslar ve yaraşur ferāceler ve aftānlar geyd ren¹²⁰³ {7} fāŐıqlardur ve daı maalle maalle tenb hler ve te’k dler id p cemā’ate gelmeyenleri {8} maallelerden ıkarup¹²⁰⁴ evlerin Őatdurup¹²⁰⁵ [B36.b] kend sin nefi belet itd rmekd r. {9} Ve bu me’ānada m teferria ve avuŐ ve sipāh  ve yeieri beraber olmak gerekd r. {10} Ve her kim ki bunlara Őıyānet¹²⁰⁶ iderse aa daı nef-i belet ve¹²⁰⁷ ta’z r-i Őed d¹²⁰⁸ itmek {11} gerekd r¹²⁰⁹. Ve mukem tenb h ve te’k d id p m nādilere¹²¹⁰ nidā itdirmek gerekd r ki {12} Őimden¹²¹¹ Őora her yıl¹²¹² cem ’-i maallelerde yedi yaşından yuarusına a’lā ve ednā¹²¹³ {13} ve fa r ve an ye ve’l-aŐıl¹²¹⁴ ehl-i  mān¹²¹⁵ olanlara ādemler ta’y n olup {14}  mān ve  slām s ’āl olup bilenlere ri’āyet ve bilmeyenlere aāret olup¹²¹⁶ {15} dey  dell llar nidā ideler. Ve daı ābdest¹²¹⁷ ve nemāz n ferā’izleri ve vācibāt {16} ve s nenleri ve mekr hları ve m fsidātlarından¹²¹⁸ s ’āl olınsa gerekd r

¹¹⁹⁶ aybet-i mesāvīye sebep olan ahvehānelerd r: aybet-i mesāvīyi olan ahvehāned r C

¹¹⁹⁷ ve biri ‘avretler n oakda gezmelerid r: -B

¹¹⁹⁸ biri: biri daı B

¹¹⁹⁹ d kkānlarında: d kkānlarda B C

¹²⁰⁰ ekŐid r: ienlere sekir d r C / ve biri bozaānelerd r ve biri d rl  d rl  Őerbetlerd r ki ekŐid r: -B

¹²⁰¹ daı: -A

¹²⁰² olanlara: olancıklara B;olanlar C

¹²⁰³ ferāceler ve aftānlar geyd ren: ferrāce ve aftānlar geyen C

¹²⁰⁴ ıkarup: ıkarup ve B

¹²⁰⁵ Şatdurup: Şatdurup ve C

¹²⁰⁶ bunlara: -A -C

¹²⁰⁷ nef-i belet ve: -B

¹²⁰⁸ Őed d: eşed A

¹²⁰⁹ gerekd r: gerek C

¹²¹⁰ m tādilere: m nādilere B C

¹²¹¹ Şimden: bundan C

¹²¹² her yıl: -B

¹²¹³ a’lā ve ednā: a’lā ve ednāya B;a’lāya ve ednāya C

¹²¹⁴ ve’l-aŐıl: ve’l-aŐıl her B

¹²¹⁵ ve fa r ve an ye ve’l-aŐıl ehl-i  mān: ehl-i  slām C

¹²¹⁶ aāret olup: aāretler olunur B; aāret olunur C

¹²¹⁷ ābdest: ābdest n C

¹²¹⁸ ferā’izleri ve vācibātları ve s nenleri ve mekr hları ve m fsidātlarından: ferā’izlerini ve vācibātlarını ve s nenlerini ve mekr hlarını ve m fsidātlarını C

{17} deyüp¹²¹⁹ dellâllar nidâ ideler¹²²⁰. Ve dağı¹²²¹ yılbaşı olduĸda dīndār ve muhkem¹²²² kimesneler {18} ta'yīn idüp¹²²³ imāmlardan ve mu'ezzinlerden¹²²⁴ maħalle¹²²⁵ ĸalkınunı yedi yaşından yukarusınunı {19} isimlerin¹²²⁶ defter idüp ol defterler¹²²⁷ ile cümlesine ĩmāndan¹²²⁸[A23.a] [C31.a] {1} ve ĩslāmdan ve ābdestden ve nemāzdan¹²²⁹ sū'āl idüp¹²³⁰ bilenlere 'izzet¹²³¹ [B37.a] ve bilmeyenlere {2} cürümlerine göre¹²³² ĸaĸāret ideler. Ve ĸiĸbir eħad bu ĸuşuşda merħamet ve {3} Őefkat itmeyeler. Ve¹²³³ ta'zīr lāzım gelenlere¹²³⁴ ve nef-i belet lāzım gelenlere¹²³⁵ cemī'en {4} merħamet itmek cā'iz¹²³⁶ degildir. Eger bu üslūb üzre Őerī'at-ı Muħammediyyeye {5} ri'āyet olunursa cemī'-i dūşmanlar ĸor ĸaĸīr münhezim olup ehl-i {6} dīn ve ehl-i ĩslām dükeli Őāz ve ĸandān olup ehl-i ĩslām Őehirleri {7} cemī'en ni'met-i ilāhī ile toptolu olup ehl-i ĩmān yine toĸuz yüz senesine {8} gelince niĸe müslimānlar¹²³⁷ ise yine eylece olmak muĸarrerdür. Ve selātin-i māziyenunı {9} mu'tād olan¹²³⁸ ĸālleri bu idi. Zīrā böyle idicegiz¹²³⁹ Ĥaĸ te'ālīnün¹²⁴⁰ ĩn tenşurullāhe yensurkum {10} āyet-i kerīmesi mişdāķınca¹²⁴¹ 'amel olunur. Ve Őol kimesnelerün¹²⁴² naşiri Allāh {11} ola.

¹²¹⁹ deyüp: deyü C

¹²²⁰ ve dağı ābdest ve nemāzunı ferā'izleri ve vācibātı ve sūnenleri ve mekrūhları ve müfsidātlarından sū'āl olınsa gerekdür deyüp dellâllar nidâ ideler: -B

¹²²¹ dağı: -A -C

¹²²² ve muhkem: -B

¹²²³ idüp: olunup B; idüp ve C

¹²²⁴ imāmlardan ve mu'ezzinlerden: imāmlar ve mu'ezzinler A C

¹²²⁵ maħalle: maħallesi C

¹²²⁶ isimlerin: isimlerini C

¹²²⁷ defterler: defter B C

¹²²⁸ cümlesine ĩmāndan: cümlesinunı ĩmānı B

¹²²⁹ ĩslāmdan ve ābdestden ve nemāzdan: ĩslāmlarından ve ābdestlerinden ve nemāzlarından C

¹²³⁰ ābdestden ve nemāzdan sū'āl idüp: ābdest ve nemāzdan sū'āl ideler B

¹²³¹ 'izzet: re'āyet B

¹²³² cürümlerine göre: -C

¹²³³ itmeyeler ve: olunmayup B

¹²³⁴ gelenlere: olanlara ta'zīr B; olanlara C

¹²³⁵ gelenlere: olanlara nefi beled B; olanlara C

¹²³⁶ cā'iz: -C

¹²³⁷ müslimānlar: -C

¹²³⁸ mu'tād olan: -A -B

¹²³⁹ böyle idicegiz: böyle idicek C

¹²⁴⁰ cemī'en merħamet itmek cā'iz degildir eger bu üslūb üzre Őerī'at-ı Muħammediyyeye ri'āyet olunursa cemī'-i dūşmanlar ĸor ve ĸaĸīr münhezim olup ehl-i dīn ve ehl-i islām dükeli Őāz ve ĸandān olup ehl-i ĩslām Őehirleri cemī'en ni'met-i ilāhī ile toptolu olup ehl-i ĩmān yine toĸuz yüz senesine gelince nice müslimānlar ise yine eylece olmak muĸarrerdür ve selātin-i māziyenunı ĸālleri bu idi zīrā böyle idicegiz Ĥaĸ te'ālīnün: Őer'-i Muħammediyyeye re'āyet oluna tā ki ehl-i ĩmān Őād ve ĸandān olup ve dağı B

¹²⁴¹ mişdāķınca: -C

¹²⁴² ve Şol kimesnelerün: ve dağı Şol kimesneler ki C

Cemî'-i 'âlem anuñ bir kılna zarar getürmege kâdir olmayalar¹²⁴³. Ey mü'min karındaş¹²⁴⁴ {12} hiç¹²⁴⁵ bilür misin ki şimdi bizim zamānımızda ehl-i imān geçinenlerimiz¹²⁴⁶ ne hāle vardı. {13} Şöyle oldu ki altı yüz senesinde¹²⁴⁷ vefāt iden mü'minlerden¹²⁴⁸ biri {14} kabirden kalkup baқа¹²⁴⁹ bu halkı göre idi¹²⁵⁰ 'acebā bunlar ne millet ve ne mezhebden ki {15} diye idi¹²⁵¹. Ümmet-i Muhammede ba'zı hālleri beñzer ammā¹²⁵² ümmet-i Muhammedde¹²⁵³ böyle fi'l {16} olmaz diye idi¹²⁵⁴. [C31.b] İmdi bunlar ümmet-i [B37.b] Muhammedden degildür deyü belki¹²⁵⁵ hüküm ide idi¹²⁵⁶. {17} Zīrā ümmet-i Muhammed ol zamānda şuña beñzerdi ki¹²⁵⁷ eyyām-ı bahārda bağ ve bağçeler¹²⁵⁸ dürlü dürlü {18} meyvālar çiçeklenüp¹²⁵⁹ kimi beyāz¹²⁶⁰ kimi kızıl¹²⁶¹ ve kimi şarı ve kimi gök ve kimi yeşil {19} ve sâ'ir yerlerde biten envā'-ı şüküfe ve çimenler ve ağaçlarıñ dalları ucunda çığrışup¹²⁶² [A23.b] {1} Allāhu ekber min külli şey'i şadāsı-la dünyāya nazar iden yabraqlar ve bunça¹²⁶³ {2} güne güne¹²⁶⁴ rāyiha-ı tayyibeler ile¹²⁶⁵ bağçeler niçe gökcek ve¹²⁶⁶ müzeyyen ise ehl-i {3} imān ve ehl-i İslām¹²⁶⁷ 'ilm-i hāl¹²⁶⁸ ve 'amel-i şālih ile böylece idi. Ammā şimdi¹²⁶⁹ kış {4} olup

¹²⁴³ āyet-i kerīmesi mışdākınca 'amel olunur ve şol kimesnelerün naşiri Allāh ola cemî'-i 'âlem anuñ bir kılna zarar getürmege kâdir olmayalar: āyet-i kerīme mışdākınca Hāq te'ālā mü'minlerün yardımcısı ola eyle oldıkdā cemî'-i 'âlem düşmen olsa aşla bir kimse bir zarar getürmege kâdir olamaz B

¹²⁴⁴ karındaş: kardeş A B

¹²⁴⁵ hiç: -B

¹²⁴⁶ zamānımızda ehl-i imān geçinenlerimiz: zamānımız müslimānları B

¹²⁴⁷ senesinde: senesinden C

¹²⁴⁸ iden mü'minlerden: iden mü'minler A; ider mü'minlerden C

¹²⁴⁹ baқа: -A -C

¹²⁵⁰ göre idi: görseler idi C

¹²⁵¹ mezhebden ki diye idi: mezhebtedür diyeler idi B; mezhebdendür diyeler idi C

¹²⁵² ammā: lākin C

¹²⁵³ ümmet-i Muhammedde: bu ümmetde B

¹²⁵⁴ diye idi: -B

¹²⁵⁵ belki: -C

¹²⁵⁶ ide idi: idelerdi B

¹²⁵⁷ zamānda şuña beñzerdi ki: zamāna beñzer ki A C

¹²⁵⁸ bağ ve bağçeler: bağ ve bağçelerde B; bağ ve bağçalarda C

¹²⁵⁹ dürlü dürlü meyvālar çiçeklenüp: dallarda elmalar ve armudlar ve erikler ve kiraslar ve

cemî'-i meyvālar çiçekler bitüp B

¹²⁶⁰ beyāz: beyāz ve B

¹²⁶¹ kızıl: kırmızı C

¹²⁶² ucunda çığrışup: çığrışup ucunda A B

¹²⁶³ yerlerde biten envā'-ı şüküfe ve çemenler ve ağaçlarıñ dalları çığrışup ucunda Allāhu ekber min külli şey'i şadāsı-la dünyāya nazar iden yabraqlar ve bunça: -B

¹²⁶⁴ güne güne: güne gün C

¹²⁶⁵ ile: ki biten envā'-ı dürlü dürlü çiçekler ile B; ile ol bağlar ve C

¹²⁶⁶ niçe gökcek ve: -B -C

¹²⁶⁷ ehl-i imān ve ehl-i İslām: ehl-i İslām B; ehl-i imān ve İslām C

¹²⁶⁸ 'ilm-i hāl: 'ilm-i hāli bilmek ile B

¹²⁶⁹ şimdi: şimdiki hālde B; şimdiki C

fısıq şovukları ol taze biten¹²⁷⁰ çiçekleri ve ol gökcek Allāhu ekber {5} min külli şey'i şadāsı-la çıkan¹²⁷¹ yabraqları kırıdup ba'dehū ol¹²⁷² hevā yelleri {6} esüp ol çiçekleri ve ol yabraqları yire döküp ağaclar dalları-la qaradup {7} kökinden kırumış ağaclarla dönüp ve ol bağcelere¹²⁷³ ve ol¹²⁷⁴ dīn tarlalarına {8} ve dīn yollarına zulm ve fisk yağmurları yağup bāğ ve bāğce¹²⁷⁵ ve tarlalar ve yollar {9} cemī'en çamur¹²⁷⁶ olup taşra çıkup ol bāğ ve bāğceler¹²⁷⁷ tımār olınup ağaclar {10} kuruyup ve¹²⁷⁸ [B38.a] meyvādan kālup şöyle hāli [C32.a] ve mu'atṭal kalmış bağcelere¹²⁷⁹ beñzer {11} deyü ehl-i vilāyet¹²⁸⁰ olan velīlerden nakıl itmişlerdür. Şöyle ki¹²⁸¹ bāğçelerün¹²⁸² ağacları¹²⁸³ {12} meyvā virmeyüp kuruya. Elbette¹²⁸⁴ şāhibleri¹²⁸⁵ ol ağacları kesüp odun idüp {13} yaksa gerekdür bilürsin¹²⁸⁶. Eger ey mü'min sen daḥı¹²⁸⁷ beden ağaclarında¹²⁸⁸ dürlü dürlü¹²⁸⁹ meyvālar {14} bitürmez iseñ senün daḥı şāhibün¹²⁹⁰ Rabbü'l-enāmdur¹²⁹¹. Seni cehennemde odun {15} idüp yakısardur¹²⁹². Haḳ subḥānehu ve¹²⁹³ te'ālā cümlemüzi¹²⁹⁴ gaflet uykusından uyandırurup {16} 'ilm-i hāli¹²⁹⁵ şağīr ve kebīrimüz¹²⁹⁶ çalışup öğrenmek müyesser eyleye. Ve yine ümmet-i Muḥammed {17} tokuz yüz senesinden evvel cümlesi¹²⁹⁷ 'ilm-i hāli 'avāmı ve ḥavāşı

¹²⁷⁰ taze biten: nāzenīn A C

¹²⁷¹ Allāhu ekber min külli şey'i şadāsı-la çıkan: -B

¹²⁷² ol: -A -C

¹²⁷³ ve ol bağcelere: ol bağcelerde B

¹²⁷⁴ ve ol bağcelere ve ol : dīn bağcelerine ve dīn bağlarına ve C

¹²⁷⁵ bāğ ve bāğce: bağlar ve bağceler C

¹²⁷⁶ çamur: ḥarāb B

¹²⁷⁷ bāğ ve bağceler: bağları ve bağceleri C

¹²⁷⁸ taşra çıkup ol bāğ ve bağceler tımār olınup ağaclar kuruyup ve: -B

¹²⁷⁹ bağcelere: bağlara B

¹²⁸⁰ ehl-i vilāyet: ehl-i hāl ve vilāyet C

¹²⁸¹ şöyle ki: imdi şol B

¹²⁸² bağçelerün: bağçenün ki B

¹²⁸³ itmişlerdür şöyle ki bağçelerün ağacları: itmişlerdür ve şol bağlarun ağacları C

¹²⁸⁴ elbette: lābūd A B

¹²⁸⁵ meyvā virmeyüp kuruya elbette şāhibleri: kuruyup meyvā virmeye lābūd şāhibi B

¹²⁸⁶ bilürsin: -B

¹²⁸⁷ eger ey mü'min sen daḥı: eger sende A; eger sen B

¹²⁸⁸ ağaclarında: ağacından B

¹²⁸⁹ dürlü dürlü: dürlüdür A

¹²⁹⁰ şāhibün: şāhibün ki B

¹²⁹¹ şāhibün rabbü'l-enāmdur: şāhibün ki rabbi te'ālā ḥazretleridür C

¹²⁹² cehennemde odun idüp yakısardur: odun idüp cehennemde yaḳar C

¹²⁹³ subḥānehu ve: -C

¹²⁹⁴ Haḳ subḥāne ve te'ālā cümlemüzi: gaflet olmana. İmdi Haḳ te'ālā B

¹²⁹⁵ hāli: hālimüzi C

¹²⁹⁶ şağīr ve kebīrimüz: küçüğümüz ve büyükümüz C

¹²⁹⁷ cümlesi: cümle C

nice çalışup {18} öğrenürler ise¹²⁹⁸ yine öylece¹²⁹⁹ öğrenüp bilmek müyesser eyleye¹³⁰⁰. Ve hâkimlerimiz¹³⁰¹ {19} dîn-i İslâmî yoklayup zıkr olunduğı üzre mahalle mahalle teftişler [A24.a] {1} ve taqayyüdler¹³⁰² müyesser eyleye. Ve¹³⁰³ dîn ve imâni ve ferâ'iz-i vüzüyü ve ferâ'iz-i şalavâtı¹³⁰⁴ bilmeyenleri {2} nef-i beled ve ta'zîr-i eşed ile¹³⁰⁵ hâklarından gelmek müyesser eyleye¹³⁰⁶. **Faşl** Haccâc bir gün {3} habsinden niçe¹³⁰⁷ mahbûsları çıkarup yüz yigirmi üç biñ kimesnenüñ boynın urup¹³⁰⁸ katıl eyledi¹³⁰⁹. {4} Varup¹³¹⁰ anasına şekvâ itdiler¹³¹¹. [B38.b] Bugün senüñ oğluñ erden ve 'avretten {5} yüz yigirmi üç biñ kimesne¹³¹² [C32.b] katıl itdi¹³¹³ didiler. Haccâc dağı cemâ'at-ıla yatsu nemâzın {6} kıluup içeri haremeye girdi¹³¹⁴. Vâlidesi eyitdi. İy oğul Allâhdan korkmaz mısın¹³¹⁵ {7} ve Peyğamber 'aleyhi's-selâmdan¹³¹⁶ utanmaz mısın her gün bu deñlü¹³¹⁷ ümmet-i Muhammedi katıl {8} idersin. Saña söylemedim ammâ bu gün ümmet-i Muhammeden yüz yigirmi üç biñ âdem {9} katıl itmişsin¹³¹⁸ didikde Haccâc eyitdi. Gerçeksin bu deñlü âdem¹³¹⁹ katıl itdüm. Cümlesin {10} ictihâdımla¹³²⁰ katla müstahîk gördim didikde vâlidesi eyitdi¹³²¹. Zülm itmişsin. {11} Haccâc eyitdi.

¹²⁹⁸ ise: dise A B

¹²⁹⁹ yine öylece: biz de C

¹³⁰⁰ ve yine ümmet-i Muhammed tokuz yüz senesinden evvel cümlesi 'ilm-i hâli 'avâmî ve havâşî nice çalışup öğrenürler dise yine öylece öğrenüp bilmek müyesser eyleye: -B

¹³⁰¹ hâkimlerimiz: hâkimlerimiz dağı B

¹³⁰² ve taqayyüdler: -C

¹³⁰³ ve: -C

¹³⁰⁴ ferâ'iz-i vüzüyü ve ferâ'iz-i şalavâtı: ferâ'iz-i vüzüyü ve ferâ'iz-i şalâtı C

¹³⁰⁵ eşed ile : eşed ile ta'zîr ve C

¹³⁰⁶ eyleye: eyleye âmîn C / ve dîn ve imâni ve ferâ'iz-i vüzüyü ve ferâ'iz-i şalavât bilmeyenleri nef-i beled ve ta'zîr-i eşed ile hâklarından gelmek müyesser eyleye: ve şer'-i şerîfi icrâlar müyesser eyleye B

¹³⁰⁷ niçe: -A -C

¹³⁰⁸ yüz yigirmi üç biñ kimesnenüñ boynın urup: ve boyunların urup B

¹³⁰⁹ boynın urup katıl eyledi: boynunu vurup C

¹³¹⁰ varup: -C

¹³¹¹ şekvâ itdiler: şekvâ eylediler B;şikâyet itdiler C

¹³¹² yüz yigirmi üç biñ kimesne: niçe biñ kimesneyi B; yüz yigirmi üç biñ kimesnenüñ boynun urup C

¹³¹³ itdi: eyledi B

¹³¹⁴ girdi: girüp B

¹³¹⁵ korkmaz mısın: korkmaz B

¹³¹⁶ peyğamber 'aleyhi's-selâmdan: resûlullâhdan C

¹³¹⁷ bu deñlü: bu kadar C

¹³¹⁸ saña söylemedim ammâ bu gün ümmet-i Muhammeden yüz yigirmi üç biñ âdem katıl itmişsin: -B

¹³¹⁹ bu deñlü âdem: bu kadar âdemler C

¹³²⁰ ictihâdımla:ictihâdımda B

¹³²¹ eyitdi: -C

Ey ana e'l-māzi māzi lākin¹³²² bu gün bir koca tutup ḥabse ḳodım¹³²³. {12} Eger anı katıl itmege izin virirseñ cümle katıl itdügüm ādemlerüñ daḥı¹³²⁴ katıllarına¹³²⁵ {13} izin virirsın didikde Ḥaccācuñ¹³²⁶ vālidesi eyitdi. Ey oğul ol ḥabis {14} itdügün koca pīrūñ¹³²⁷ cürmin beyān eyle didikde Ḥaccāc eyitdi. Ol koca bezircī imiş¹³²⁸. Ben eyitdim. {15} Ey ustā bir kīle toḥumdan ne miḳdār yağ çıkar didim. Cevāb virüp didi¹³²⁹. {16} Ve bir şinikden ne miḳdār [B39.a] yağ çıkar¹³³⁰ cevāb virdi ve yüz dirhemden ne miḳdār yağ çıkar¹³³¹ {17} cevāb virdi. Ve on dirhemden ne miḳdār yağ çıkar cevab virdi¹³³². Ve¹³³³ bir dāneden¹³³⁴ {18} ne miḳdār yağ çıkar¹³³⁵ cevāb virdi. Eyitdi¹³³⁶ [C33.a] bir tırnaḳ boyancaḳ miḳdārı¹³³⁷ yağ çıkar [A24.b] {1} deyüp¹³³⁸ cevāb virdi. Ba' dehū īmāndan ve ābdest¹³³⁹ ve nemāzdan¹³⁴⁰ ve farzlardan¹³⁴¹ {2} sü'āl itdüm. Ben ümmiyem anı¹³⁴² bilmezem deyüp¹³⁴³ cevāb viricek¹³⁴⁴ ḥabise ḳodum {3} didikde vālidesi eyitdi. Ey oğul ol ustā¹³⁴⁵ dünyāya müte'alliḳ olan {4} nesnede¹³⁴⁶ ḡāyet-ile¹³⁴⁷ ehl-i 'ilm olmuş lākin dīn 'ilminde ḥuşuşā ki 'ilm-i ḥāle ihmāl itmiş¹³⁴⁸. {5} Eger İslām ḳalbinde olaydı 'ilm-i ḥāli¹³⁴⁹ öğrenüp ba' dehū kendü {6} şan'atın

¹³²² lākin: -B

¹³²³ tutup ḥabse ḳodım: tutup ḥabis itdim B

¹³²⁴ daḥı: -B

¹³²⁵ itdügüm ādemlerüñ daḥı katıllarına: itdiklerime C

¹³²⁶ Ḥaccācuñ: -C

¹³²⁷ koca pīrūñ: ḳocanuñ C

¹³²⁸ ol koca bezircī imiş: bezircī imiş A B

¹³²⁹ virüp didi: virdi B C

¹³³⁰ çıkar: çıkar didüm B C

¹³³¹ yağ çıkar: çıkar didüm C

¹³³² ve on dirhemden ne miḳdār yağ çıkar cevab virdi: -B -C

¹³³³ ve: eyitdim B

¹³³⁴ dāneden: dāne A

¹³³⁵ yağ çıkar: çıkar didüm C

¹³³⁶ cevāb virdi eyitdi: didim B; cevāb virüp C

¹³³⁷ miḳdārı: ḳadar C

¹³³⁸ deyüp: deyü B

¹³³⁹ ābdest: ābdestüñ B; ābdestden C

¹³⁴⁰ nemāzdan: nemāzuñ B

¹³⁴¹ farzlardan: farzların B; farzlarından C

¹³⁴² ümmiyem anı: ümmiyem anları C

¹³⁴³ deyüp: deyü B

¹³⁴⁴ viricek: virdi C

¹³⁴⁵ ol ustā: -C

¹³⁴⁶ nesnede: nesneleri B; nesnelerde C

¹³⁴⁷ ḡāyet-ile: ḡāyetde bilmiş ve B

¹³⁴⁸ olmuş lākin dīn 'ilminde ḥuşuşā ki 'ilm-i ḥāle ihmāl itmiş: olmuşsın eger dīn 'ilmini ḥuşuşā

ki 'ilm-i ḥālden ihmāl idüp öğrenmemiş C

¹³⁴⁹ 'ilm-i ḥāli: 'ilm-i ḥāli evvel B; evvel 'ilm-i ḥālın C

öğrenürdi¹³⁵⁰. Pes¹³⁵¹ imdi ey oğul anı şabāha degin terk idüp¹³⁵²¹³⁵³ {7} katıl itmeseñ¹³⁵⁴ ben seni bi'l-külliyeye terk iderin ve¹³⁵⁵ mememden emdüğüñ südi {8} saña harām iderin¹³⁵⁶. Tiz ol kişiyi katıl eyle¹³⁵⁷. Zīrā müslimānlar böyle olmak¹³⁵⁸ {9} lāyık degildür didikde ādemler gönderüp¹³⁵⁹ anı dañı¹³⁶⁰ katıl itdürdi¹³⁶¹. Ba'dehū {10} Haccācı [B39.b] ba'zı velīler düşünde gördiler¹³⁶² cennete girmiş¹³⁶³. Eyitdiler. Sen dünyāda {11} bunca ādem öldürdüñ¹³⁶⁴ Cennete girmege sebep ne oldı didiler. Eyitdi.¹³⁶⁵ {12} Gerçeksın lākin 'arz-ı nefis-ile¹³⁶⁶ öldürmedim. Belki hamiyyet-i İslām-ıla¹³⁶⁷ öldürdim {13} deyü cevāb virdi¹³⁶⁸. Ey mü'min¹³⁶⁹ 'acebā şimdi¹³⁷⁰ Haccāc gibi bir kimesne zuhūr ide idi¹³⁷¹ {14} hāl¹³⁷² [C33.b] benī ādemüñ hālları niçe¹³⁷³ olaydı. Li'l-'ākil yekfi'l-işārāt muqtezāsınca bu deñlü {15} imān¹³⁷⁴ kifāyet ider. Faşıl Bu faşıl¹³⁷⁵ duhān kankı milletden ve kankı iklīmden {16} zuhūr itdi ve anuñ hakkında 'ulemā-yı dīn ve meşāyih-i müslimīn ne¹³⁷⁶ buyurmuşlardur¹³⁷⁷ {17} anı bildürür.

¹³⁵⁰ kendü şan'atın öğrenürdi: şan'atın öğrenürdi didi C

¹³⁵¹ pes: -A -B

¹³⁵² terk idüp: -B

¹³⁵³ şabāha degin terk idüp: şabāha dek avup C

¹³⁵⁴ katıl itmeseñ: katıl itmeyüp terk idersen B; katıl itmezseñ C

¹³⁵⁵ seni bi'l-külliyeye terk iderin ve: saña C

¹³⁵⁶ ve mememden emdüğüñ südi saña harām iderin: mümemden emdüğüñ südi harām idüp oğulluğdan seni terk iderim C

¹³⁵⁷ katıl eyle: öldür C

¹³⁵⁸ müslimānlar böyle olmak: müslimānlar böyle olmak düşmez B; müslimān olana bilmemek

C

¹³⁵⁹ gönderüp: -B

¹³⁶⁰ dañı: -B -C

¹³⁶¹ itdürdi: itdirirmiş B

¹³⁶² velīler düşünde gördiler: velīler düşünde görmüş B; kimesneler düşünde gördiler ki C

¹³⁶³ cennete girmiş: -B

¹³⁶⁴ ādem öldürdüñ : ādemler katıl itdüñ idi C

¹³⁶⁵ didiler eyitdi: dimişler eyitmiş B; didikde cevāb C

¹³⁶⁶ lākin 'arz-ı nefis-ile: ben anları arz-ı hevā-yı nefis-ile C

¹³⁶⁷ belki hamiyyet-i İslām-ıla : belki hamiyyet-i İslām-ıla ve hayā-yı İslām için C

¹³⁶⁸ virdi: virmiş B

¹³⁶⁹ mü'min: mü'minler B C

¹³⁷⁰ şimdi: şimdik C

¹³⁷¹ ide idi: itseydi B; itse C

¹³⁷² hāl: -C

¹³⁷³ benī ādemüñ hālları niçe: benī ādem niçe A B

¹³⁷⁴ imān: -B / li'l-'ākil yekfi'l-işārāt muqtezāsınca bu deñlü imān: 'ākil olana bu kadar işāret

C

¹³⁷⁵ bu faşıl: -C

¹³⁷⁶ ne: -C

¹³⁷⁷ buyurmuşlardur: buyurdılar A C

Yukarıda zıkr olunmuşdı¹³⁷⁸ ümmet-i Muhammed¹³⁷⁹ üzerinden¹³⁸⁰ birkaç nesnenüñ¹³⁸¹ {18} izālesi lāzım olanlardan ba'zısı beyān olunmuşdı ki [B25.a] ve ol izālesi {19} lāzım olanlarıñ biri dağı duḡāndur. Lākin bunuñ¹³⁸² izālesi elzem-i levāzımdan¹³⁸³ [A25.a] {1} ve ehem-i mühimmātdandır. Ol ecilden müstākillen bu¹³⁸⁴ faşılda¹³⁸⁵ aḥvāl-i ḳabāyih beyān {2} olındı¹³⁸⁶. [B40.a] Cümle ḳabāyihinden¹³⁸⁷ biri budur¹³⁸⁸ ki burnından ve aḡzından duḡān çıḳmaḳ¹³⁸⁹ {3} olmaz. İllā¹³⁹⁰ cehennem içinde olan kāfirlerüñ cigerleri ve bağırsaḳları yandıḳda {4} anuñ duḡānı¹³⁹¹ ne'üzubillāhi te'ālā ağızlarından ve burnlarından çıḳsa¹³⁹² gerekdir. Ey {5} mü'minler¹³⁹³ ve muvaḥḫidler her kim ki ümmet-i Muhammedden ola bunları bildikden soñra bir dağı¹³⁹⁴ {6} icmege tevbe-i Naşūh eyleye¹³⁹⁵. Eger 'inād idüp yine¹³⁹⁶ içerse cehennem 'azābı-la mu'azzeb olup {7} aḡzından ve burnından duḡān çıkan¹³⁹⁷ kāfirlere kendüzin¹³⁹⁸ dār-ı dünyāda teşbihi {8} itmiş olur¹³⁹⁹. Peyḡamber 'aleyhi's-selām eyitdi.¹⁴⁰⁰ Men teşebbehe ḳavmen fe-hüve minhum. {9} Bu ḫadīs-i şerif-ile [C34.a] duḡānilere¹⁴⁰¹ ḡāyet-ile¹⁴⁰² ḳorḳu vardır rivāyet olunur¹⁴⁰³. Bir gün

¹³⁷⁸ olunmuşdı: olunmuş idi ki B

¹³⁷⁹ olunmuşdı ümmet-i Muhammed: olunmuş idi ki ümmet-i Muhammedüñ C

¹³⁸⁰ üzerinden: üzerlerinden B

¹³⁸¹ birkaç nesnenüñ: -C

¹³⁸² izālesi lāzım olanlardan ba'zısı beyān olunmuşdı ki ve ol izālesi lāzım olanlarıñ biri dağı duḡāndur lākin bunuñ: izālesi lāzımdur deyü ve ol izālesi lāzım olanlarıñ biri dağı duḡāndur lākin B

¹³⁸³ ba'zısı beyān olunmuşdı ki ve ol izālesi lāzım olanlarıñ biri dağı duḡāndur. Lākin bunuñ izālesi elzem-i levāzımdan: ba'zısını zıkr itdüñ idi. Birisi dağı duḡāndan bunuñ izālesi elzem-i levāzımdandır C

¹³⁸⁴ bu: bir B

¹³⁸⁵ müstākilen bu faşılda: bu faşılda müstākilen C

¹³⁸⁶ ḳabāyih beyān olındı: ḳabāyihden 'ad olınup C

¹³⁸⁷ ḳabāyihinden: ḳabāyihden C

¹³⁸⁸ budur: oldur B

¹³⁸⁹ çıḳmaḳ: çıḳarmaḳ C

¹³⁹⁰ illā: illā āḫiretde B

¹³⁹¹ duḡānı: duḡānı olur B

¹³⁹² çıḳsa: çıḳsalar B

¹³⁹³ mü'minler: mü'min C

¹³⁹⁴ dağı: dağı duḡān B

¹³⁹⁵ eyleye: eyle A; eyle tevbe eyler B

¹³⁹⁶ eger 'inād idüp yine: eger A; zırā B

¹³⁹⁷ çıkan: çıkar B

¹³⁹⁸ kendüzin: kendüni C

¹³⁹⁹ olur: olur zırā C

¹⁴⁰⁰ Peyḡamber 'aleyhi's-selām eyitdi: peyḡamber 'aleyhi's-şalātu ve's-selām buyurdı ki C; Peyḡamber 'aleyhi's-selām eydür B

¹⁴⁰¹ duḡānilere: duḡān içenlere C

¹⁴⁰² ḡāyet-ile: ḡāyetde pek B

¹⁴⁰³ olunur: olındı ki B C

{10} Peygamber ‘aleyhi’s-selāma şahābe ile¹⁴⁰⁴ otururken biri bir āyet-i Qur’āniyye¹⁴⁰⁵ getürdi. {11} Şahābeler¹⁴⁰⁶ ta‘zīm idüp ayak üzere turup¹⁴⁰⁷ istikbāl eylediler. Peygamber {12} ‘aleyhi’s-selām¹⁴⁰⁸ eyitdi. Şimden sonra [B40.b] ayak üzere turup¹⁴⁰⁹ istikbāl itmeñ {13} zīrā Yahūdī¹⁴¹⁰ tā’ifesi Tivrāta ayak üzere turup ta‘zīm idüp istikbāl {14} iderler¹⁴¹¹. Gerçekim¹⁴¹² Qur’an-ı ‘azīm istikbāle ve ta‘zīme¹⁴¹³ lāyık ve müstaḥikdūr¹⁴¹⁴. Lākin {15} Yahūdilere teşebbühü lāzım gelür deyü men’ itdi¹⁴¹⁵. Ey mü’mīn Allāh¹⁴¹⁶ kelāmına ta‘zīm {16} itmek vācib iken Yahūdilere teşebbühü lāzım geldigi-çün meni’ idicek. İngiliz {17} kāfirinūñ¹⁴¹⁷ ve mağrib Yahūdīsiniñ Müslimānlar¹⁴¹⁸ iklīmine intikām için Mecūsī {18} kāfirinūñ elinden şāyi’ ve İngiliz kāfirinūñ¹⁴¹⁹ ve Yahūd tā’ifesiniñ icādından¹⁴²⁰ {19} şöret bulan duḥān-ı caḥīm nūr-ı imān olan maḥalla koymak inşāf mıdır. [A25.b] {1} Ümmet-i Muḥammed olanlar¹⁴²¹ cemī’en añlarlar ve bilürler¹⁴²² ol duḥānı içüp kendüyi¹⁴²³ anlara teşbīh itmek {2} inşāf mıdır ve cehennemde¹⁴²⁴ içerüleri yanup ağızlarından ve burınlarından {3} duḥān çıkan kāfirlere kendüyi¹⁴²⁵ [C34.b] [B41.a] teşbīh itmek ne mertebe cürātdur¹⁴²⁶ ve ne {4} mertebe ḥamākatdur. Hiç bilür misin mü’mīn-i kāmīl

¹⁴⁰⁴ Peygamber ‘aleyhi’s-selāma şahābe ile: Peygamber ‘aleyhi’s-selām ile aşhābı B; Peygamberimiz şallallāhu ‘aleyhi ve’s-sellem ḥazretleri aşhābı ile C

¹⁴⁰⁵ bir āyet-i Qur’āniyye: Qur’āndan bir āyet-i kerīme C

¹⁴⁰⁶ şahābeler: şahābe A B

¹⁴⁰⁷ turup: turdılar B

¹⁴⁰⁸ Peygamber ‘aleyhi’s-selām: peygamberimiz şallallāhu ‘aleyhi ve’s-sellem C

¹⁴⁰⁹ turup: turup ta‘zīm B

¹⁴¹⁰ Yahūdī: Yahūd A

¹⁴¹¹ ta‘zīm idüp istikbāl iderler: istikbāl itmeñ zīrā Yahūdī tā’ifesi Tivrātu ayak üzere turup ta‘zīm iderler ve istikbāl iderler C

¹⁴¹² gerçekim: gerçi B

¹⁴¹³ istikbāle ve ta‘zīme: ta‘zīme ve istikbāle B

¹⁴¹⁴ istikbāl iderler gerçekim Qur’an-ı ‘azīm istikbāle ve ta‘zīme lāyık ve müstaḥikdūr: istikbāl iderler gerçi Qur’an-ı ta‘zīme ve istikbāle lāyıkdur C

¹⁴¹⁵ Yahūdilere teşebbühü lāzım gelür deyü men’ itdi: Yahūdilere teşbīh olunmasın deyü men’ olundu C

¹⁴¹⁶ Allāh: Allāh te‘ālā B; Allāh te‘ālānuñ C

¹⁴¹⁷ kāfirinūñ: keferesiniñ B

¹⁴¹⁸ Yahūdīsiniñ Müslimānlar: Yahūdīsiniñ Müslimān B; Yahūdilerinūñ Müslimān C

¹⁴¹⁹ İngiliz kāfirinūñ: İngiliz A C

¹⁴²⁰ icādından: icādında C

¹⁴²¹ olanlar: olan C

¹⁴²² bilürler: -A -C

¹⁴²³ kendüyi: kendülerini C

¹⁴²⁴ inşāf mıdır ve cehennemde: inşāf degildür ve cehennemden B

¹⁴²⁵ kendüyi: kendüyi B C

¹⁴²⁶ cürātdur: cürāt C

oldur ki kâfir işlediği¹⁴²⁷ {5} işi işlemeyüp kendüyi¹⁴²⁸ anlara teşbîhden gâyet-ile hıfız üzre olmağdur¹⁴²⁹. {6} Kâle Mevlânâ Fevzî ‘aleyhi rahmetü’l-‘Qaviyyi¹⁴³⁰ buyurdılar.

Nazım

(mefâ‘îlün / mefâ‘îlün / fe‘ülün)

{7} Ne bir derde devâ ne ħod ğidâdur
Pes icmek yoğ yere ‘ağla ezâdur

{8} Devâ vağt-i zarûretde icilür
Zarûret geğse icmekden geçilür

{9} Dün ü¹⁴³¹ ğün bunı durmazlar iğerler
Ne bulurlar¹⁴³² şifâ ne ħod geğerler

{10} Devâdur dirseñ bu ba‘zı derde
O derdi virmesün ħiğbir ferde¹⁴³³

{11} Niçe derd¹⁴³⁴ olur ol Ħağğıñ¹⁴³⁵ belâsı

¹⁴²⁷ kâfir işlediği: kâfirün işledükleri B

¹⁴²⁸ kâfir işlediği işi işlemeyüp kendüyi: kâfirler işlediği şey’i işlemeyüp kendüyi C

¹⁴²⁹ üzre olmağdur: ide B

¹⁴³⁰ Fevzî ‘aleyhi rahmetü’l-‘Qaviyyi: vâhid mine’l-‘ulemâ: Fevzî rahmetüllâhu te‘âlâ C

¹⁴³¹ ü: -B -C

¹⁴³² bulurlar: bilürler B

¹⁴³³ o derdi virmesün ħiğbir ferde: Ħudâ virmesün işit bunı ferde C

¹⁴³⁴ derd: derde A; devâ C

¹⁴³⁵ Ħağğıñ: Ħağ C

Ki bunca halk olupdur mübtelâsı

{12} Ne oñulmaz marâzdur buña¹⁴³⁶ âhîr

Devâsı içilür olınca zarzur¹⁴³⁷

{13} Dün gün¹⁴³⁸ şerbine ısrâr iderler

‘Aceb bu neşvesin inkâr iderler

{14} Eger yoğ-ısa anda hiç neşve¹⁴³⁹

Neden bir gök¹⁴⁴⁰ duhâna bunca ‘işve

{15} Şu taqdîr üzre kim olmaya müskir

Müsellem ola bunda¹⁴⁴¹ kavı-ı Münkir

{16} Gel inşâf idelüm koyup ‘inâdı

Ki başmağun¹⁴⁴² çoğdurur fesâdı¹⁴⁴³

¹⁴³⁶ marâzdur buña: marâzdur ki bu C

¹⁴³⁷ zarzur: zır zır B; hır hır C

¹⁴³⁸ dün gün: dönüp C

¹⁴³⁹ eger yoğ-ısa anda hiç neşve: eger yoğ-ısa işit bunda nişve C

¹⁴⁴⁰ bir gök: bu gök C

¹⁴⁴¹ müsellem ola bunda: ne müsellem ola bundan C

¹⁴⁴² ki başmağun: ki Hakkı başmanun B

¹⁴⁴³ ki başmağun çoğdurur fesâdı: ‘inâduñ çoğdurur had-ı fesâdı C

{17} Hākīkat ehli ol var¹⁴⁴⁴ ola gör hāk

Muḥakḳak bī-gümān bil ¹⁴⁴⁵anı tenbāk¹⁴⁴⁶

[C35.a] [B41.b] {18} Melāḥīdendür iy merd-i ilāhī

Ḥarām oldı şerī'atda melāhī

{19} Naşīhatdur sözüüm ihvān-ı dīne

Göñüllerde ola kim yer edine

[A26.a]

{1} Nazar kılan eḥādīs-i şaḥīḥā

Bilür kim geldi e'd-dīnū naşīḥe

{2} Ve illā baña ne iy İngiliz¹⁴⁴⁷

Degil duḥān içerseñ de necis¹⁴⁴⁸

{3} Ḳabül itmek ki mü'min naşīḥ u pendi¹⁴⁴⁹

Müslimānlar nişānıdur efendi

¹⁴⁴⁴ var: -B

¹⁴⁴⁵ bī-gümān bil: bil bī-gümān B

¹⁴⁴⁶ tenbāk: ten pāk C

¹⁴⁴⁷ İngiliz: İngilizi C

¹⁴⁴⁸ degil duḥān içerseñ de necis: ḳabül eyle bundan naşuḥ u bendī C

¹⁴⁴⁹ ḳabül itmek ki mü'min naşīḥ u pendi: degil duḥān içerseñ de necis C

{4} Naşihat-ı Şeyh Ahmed Rümî El-‘âlimü’r-râbbânî ve’l-hayrû’s-şamedanî merhûm Ahmed Rümî rahmetullâhi ‘aleyhi {5} eydür¹⁴⁵⁰. Câmi’ü’l-ulûm Ebu’s-Su‘ûd e’l-merhûm Rüm ikliminde sultânî’l-müfessirîn nâm-ıla {6} ‘inde’l-meşâyih müsemmâdur. Anlar kahvenüñ harâm idüğine fetvâ-ı şerîfe¹⁴⁵¹ virmişlerdür.¹⁴⁵² {7} Ma‘a hazâ kahvenüñ kimseye eziyyesi yokdur¹⁴⁵³ ve murdâr koğusu yokdur¹⁴⁵⁴. {8} Ve melâ’ikeye ezâsı yokdur¹⁴⁵⁵. Bunuñ bile¹⁴⁵⁶ hürmetine fetvâ-yı şerîfe¹⁴⁵⁷ virmişlerdür¹⁴⁵⁸. {9} Eger bu duhân anlaruñ zamânında hurûc itmiş olaydı lâ¹⁴⁵⁹ şek ve lâ şübhe¹⁴⁶⁰ {10} içenleruñ katıllarına fetvâ-yı şerîfe¹⁴⁶¹ vire idi¹⁴⁶². Fî zamânına pâdişâhımız {11} meddallâhu zıllehu ‘aleynâ¹⁴⁶³ meni’ itdiklerinden soñra memnû’ [B42.a] olmayup¹⁴⁶⁴ içenler buğât {12} hükminde olup katılları câ’iz idüğine ba’zı meşâyih risâle¹⁴⁶⁵ yazmışlardur¹⁴⁶⁶. {13} Ve merhûm Ahmed Rümî rahmetullâhi te‘âlâ¹⁴⁶⁷ Risâle-i Duhâniyyesinde [C35.b] duhânuñ harâm {14} idüğine¹⁴⁶⁸ niçe dürlü deliller ile cevâb virmişdür. Faşl Bu faşıl¹⁴⁶⁹ {15} Naşihat-ı Kutbî’l-‘ârifîn¹⁴⁷⁰ ve merci’i’s-sâlikîn Mevlânâ Hüsâme’d-dîn el İstenkütî {16} meddallâha zıllehu‘aleynâ¹⁴⁷¹ dağı Risâle-i Duhâniyyesinde niçe âyât-ı kerîme ve niçe¹⁴⁷² {17}

¹⁴⁵⁰ naşihat-ı Şeyh Ahmed Rümî El-‘âlimü’r-râbbânî ve’l-hayrû’s-şamedanî merhûm Ahmed Rümî rahmetullâhi ‘aleyhi eydür: naşihat-ı Şeyh Ahmed Rümî rahmetullâhu ‘aleyhi El-‘âlimü’r-râbbânî ve’l-hayrû’s-şamedanî sa‘âdetle buyururlar ki C

¹⁴⁵¹ şerîfe: -B

¹⁴⁵² virmişlerdür: virdiler C

¹⁴⁵³ yokdur: yok B

¹⁴⁵⁴ yokdur: yok B

¹⁴⁵⁵ yokdur: yok B

¹⁴⁵⁶ bile: birle B

¹⁴⁵⁷ şerîfe: -B

¹⁴⁵⁸ ma‘a hazâ kahvenüñ kimseye eziyyesi yokdur ve murdâr koğusu yokdur ve melâ’ikeye ezâsı yokdur bunuñ bile hürmetine fetvâ-ı şerîfe virmişlerdür: -C

¹⁴⁵⁹ lâ: bilâ B

¹⁴⁶⁰ hurûc itmiş olaydı lâ şek ve lâ şübhe: zuhûr itmiş olaydı şek ve şübhe yokdur C

¹⁴⁶¹ şerîfe: -B

¹⁴⁶² katıllarına fetvâ-ı şerîfe vire idi: katlına fetvâ vereydiler ma‘a hazâ kahvenüñ kimseye eziyyesi yokdur ve murdâr koğusu yokdur ve melâ’ikete ezâ yokdur böyle iken buña fetvâ virdiler C

¹⁴⁶³ meddallâhu zıllehu ‘aleynâ: -B

¹⁴⁶⁴ itdiklerinden soñra memnû’ olmayup: itdiklerinden soñra memnû’ olmayup içenler C

¹⁴⁶⁵ idüğine ba’zı meşâyih risâle: olduğuna ba’zı meşâyih risâleler C

¹⁴⁶⁶ yazmışlardur: yazmışlar B

¹⁴⁶⁷ rahmetullâhi te‘âlâ: rahmetullâhi te‘âlâ ‘aleyhi B; -C

¹⁴⁶⁸ harâm idüğine: hürmeti hakkında C

¹⁴⁶⁹ faşıl bu faşıl: -B; faşıl C

¹⁴⁷⁰ Naşihat-ı Kutbî’l-‘ârifîn: Naşihat-ı Kutbî’l-‘ârifîn Hüsâme’d-dîn el İstenkütî ve dağı Kutbî’l-‘ârifîn B

¹⁴⁷¹ İstenkütî meddallâha zıllehu ‘aleynâ: İstenkî rahmetullâhu ‘aleyhi C

¹⁴⁷² niçe: -B

eḥādīs-i şerīfe ile hürmetine delīl ikāmet itmişdür¹⁴⁷³. ‘Ale’l-ḥuşuş ki {18} pādişāh-ı ‘ālem-penāh ḥazretleri men’ itdikden şoñra¹⁴⁷⁴ iḥenlerūñ ḥükmi hemān buġāt {19} ḥükmi gibidür dimişdür. Ya’ni her kim ki¹⁴⁷⁵ dīn-i İslām pādişāhı nehy itdikden şoñra [A26.b] {1} tekrār yine iḥerse¹⁴⁷⁶ Celālīler ve Ḳuttā’ ṭarīḳler¹⁴⁷⁷ gibi ḳatılları cā’izdür deyü {2} taşriḥ itmişdür. Ve daḥı duḥānīler şeyāṭīnūñ [B42.b] etbā’-ı emşālindendür¹⁴⁷⁸. Daḥı {3} ol ‘azīz eydür¹⁴⁷⁹. Ben¹⁴⁸⁰ bir ‘azīzden iştıdim eyder¹⁴⁸¹. Duḥān iḥenler ḥaḳḳında {4} istiḥāre itdim. Düşümde Peyġamber ‘aleyhi’s-selām gördüm¹⁴⁸². Bir ‘azīm cemā’at¹⁴⁸³ ḥalka {5} olup oturmuşlar taşradan¹⁴⁸⁴ bir kişi geldi eyitdi. Yā Resūlullāh duḥān {6} iḥenler ḥaḳḳında bu ḥalk iḥtilāf idüp kimi ḥelāl ve kimi ḥarāmdur dirler¹⁴⁸⁵(7) ne buyurursıñuz yā Resūlullāh¹⁴⁸⁶ didikde hemān ol¹⁴⁸⁷ sā’at Peyġamber ‘aleyhi’s-selām ayak {8} üzre ḳalḳup eyitdi¹⁴⁸⁸. Yā kişi duḥān iḥen benim ümmetimden¹⁴⁸⁹ degildür didi. [C36.a] {9} İmdi ey mü’min memālik-i ‘Osmāniyyede yeryüzinde mevcūd olan erden {10} ve ‘avretten¹⁴⁹⁰ her kim var ise sa’ādetlü pādişāhımuza du’ā¹⁴⁹¹ vācibdür. {11} Lākin¹⁴⁹² bu¹⁴⁹³ duḥānı defi’ ve¹⁴⁹⁴ refi’ itdügi-çün cemī’-i ḥalkūñ üzerlerine yine du’ā¹⁴⁹⁵ {12} vācib oldı ki¹⁴⁹⁶ gice gündiz bir sā’at fevt itmeyüp pādişāhımuza du’āya {13} iştiġāl üzre olalar¹⁴⁹⁷. Zīrā

¹⁴⁷³ ikāmet itmişdür: getirmişdür C

¹⁴⁷⁴ itdikden şoñra: itdügi vaḳitte şoñra C

¹⁴⁷⁵ her kim ki: her kim A B

¹⁴⁷⁶ iḥerse: iḥerlerse C

¹⁴⁷⁷ Ḳuttā’ ṭarīḳler: -B; Ḳuttā’-ı ṭarīḳ C

¹⁴⁷⁸ etbā’-ı emşālindendür: etbā’indandur ve B; etbā’-ı emşālindedür ve C

¹⁴⁷⁹ eydür: eydür ki C

¹⁴⁸⁰ ben: -B

¹⁴⁸¹ eyder: buyurur ki C

¹⁴⁸² düşümde Peyġamber ‘aleyhi’s-selām gördüm: düşümde gördüm Peyġamber ‘aleyhi’s-selām B; vāka’ımda şallallāhu ‘aleyhi ve’s-sellemi gördüm C

¹⁴⁸³ cemā’at: cemā’atde B

¹⁴⁸⁴ taşradan: dā’ireden B

¹⁴⁸⁵ dirler: dir didi B

¹⁴⁸⁶ ne buyurursıñuz yā Resūlullāh: siz ne buyurursız A B

¹⁴⁸⁷ ol: -A

¹⁴⁸⁸ Peyġamber ‘aleyhi’s-selām ayak üzre ḳalḳup eyitdi: ayak üzre ḳā’im olup buyurdı ki C

¹⁴⁸⁹ ümmetimden: ümmetim C

¹⁴⁹⁰ yeryüzünde mevcūd olan erden ve ‘avretten: -B; yeryüzünde mevcūd olan er ve ‘avret C

¹⁴⁹¹ sa’ādetlü pādişāhımuza du’ā: pādişāh-ı ‘ālem-penāh ḥazretlerine du’ā itmek C

¹⁴⁹² vācibdür lākin: itmek lāzımdur B

¹⁴⁹³ lākin bu: zīrā bu C

¹⁴⁹⁴ defi’ ve: defi’ refi’ C

¹⁴⁹⁵ cemī’-i ḥalkūñ üzerlerine yine du’ā: cemī’-i ḥalk üzerene du’ā itmek C

¹⁴⁹⁶ oldı ki: oldı C

¹⁴⁹⁷ gice gündiz bir sā’at fevt itmeyüp pādişāhımuza du’āya iştiġāl üzre olalar: -C / duḥānı defi’ ve refi’ itdügi-çün cemī’-i ḥalkūñ üzerlerine yine du’ā vācib oldı ki gice gündiz bir sā’at fevt itmeyüp pādişāhımuza du’āya iştiġāl üzre olalar: duḥānı men’ itdügi-çün B

pādişāhımız ümmet-i Muḥammed defterinden çıkanları {14} yine ümmet-i Muḥammed¹⁴⁹⁸ eyledi elḥamduli'l-lāhi te'ālā¹⁴⁹⁹. Ve daḥı Hüsāme'd-dīn İstenkūti¹⁵⁰⁰ ḥazretleri {15} eydür. Muşāhiblerimüzden ba'zısı¹⁵⁰¹ eviñ ol¹⁵⁰² [B43.a] bir cānibine duḥān dikdi¹⁵⁰³. Biz daḥı {16} sūkūt itmiş idik. Düşümde gördim ki¹⁵⁰⁴ ol duḥānı diken kişiyi bir ḥınzır¹⁵⁰⁵ {17} büyüklükde katır kadar dābbe yetdi. Eviñ¹⁵⁰⁶ duḥān dikilen cānibine getirüp¹⁵⁰⁷ bağladı¹⁵⁰⁸. {18} İntehā¹⁵⁰⁹ ey mü'minler bu¹⁵¹⁰ işāretdür ki her kim duḥān içerse kıyāmet güninde ol¹⁵¹¹ ḥalk {19} on iki bölük ḥaşr oldıḳda¹⁵¹² duḥāniler¹⁵¹³ ḥınzır şüretinde ḥaşr olur [A27.a] {1} dimek-ile işāret ola¹⁵¹⁴. Zīrā sābıḳda işitdik ki duḥān içenlere Peyḡamber {2} 'aleyhi's-selām eyitdi. Anlar benim ümmetimden degildür deyü buyurdı¹⁵¹⁵. Ey mü'min muvaḥḥidler {3} ve ey müslim-i şādıḳlar¹⁵¹⁶ eger tevbe ve istiḡfār idüp duḥānı terk iderseñ {4} Allāh subḥānehu ve te'ālā kerīmdür ¹⁵¹⁷ tevbeñi ḳabūl idüp yine seni Peyḡamber {5} 'aleyhi's-selām¹⁵¹⁸ ümmeti ider¹⁵¹⁹. Eger muşırr olup şeyṭān iḡvās-ıla ve nefis {6} ārzūsı-la daḥı zamān vardır¹⁵²⁰ [C36.b] birḳac [B43.b] yıldan soñra veyāḥūd birḳac ay veyā¹⁵²¹ {7}

¹⁴⁹⁸ yine ümmet-i Muḥammed: yine deftere idḡāl B

¹⁴⁹⁹ pādişāhımız ümmet-i Muḥammed defterinden çıkanları yine ümmet-i Muḥammed eyledi elḥamdullillāhi te'ālā: ümmet-i Muḥammedden çıkanları duḥānı meni' itmek sebebi-le yine ümmet-i Muḥammed eyledi C

¹⁵⁰⁰ İstenkūti: -C

¹⁵⁰¹ ba'zısı: ba'zı C

¹⁵⁰² ol: -B -C

¹⁵⁰³ dikdi: ekmişdi B

¹⁵⁰⁴ gördim ki: gördim A

¹⁵⁰⁵ duḥānı diken kişiyi bir ḥınzır: duḥān diken kişi bir ḥınzır ki B

¹⁵⁰⁶ dābbe yetdi eviñ: var idi ol B

¹⁵⁰⁷ kişiyi bir ḥınzır büyüklükde katır kadar dābbe yetdi eviñ duḥān dikilen cānibine getirüp: kişi bir ḥınzır kadar büyük ḥınzır şüretine girüp duḥān dikilen tarafa getirüp C

¹⁵⁰⁸ bağladı: bağladılar C

¹⁵⁰⁹ intehā: imdi B

¹⁵¹⁰ imdi ey mü'minler bu: ey mü'min bu bize C

¹⁵¹¹ ol: -A -B

¹⁵¹² oldıḳda: olındıḳda B

¹⁵¹³ içerse kıyāmet güninde ḥalk on iki bölük ḥaşr oldıḳda duḥāniler: içerse kıyāmet güninde ḥalk on iki bölük ḥaşr olup duḥān içenler C

¹⁵¹⁴ dimek-ile işāret ola: dimege işāretdür B; dimekdür bu C

¹⁵¹⁵ deyü buyurdı: didi A C / zīrā sābıḳda işitdik ki duḥān içenlere peyḡamber 'aleyhi's-selām eyitdi anlar benim ümmetimden degildür didi: zīrā duḥān içenlere peyḡamberimiz şallallāhu 'aleyhi ve's-sellem benim ümmetim degildür deyü buyurdılar C

¹⁵¹⁶ muvaḥḥidler ve ey müslim-i şādıḳlar: muvaḥḥid ve ey müslim-i şādıḳ B;-C

¹⁵¹⁷ Allāh subḥāne ve te'ālā kerīmdür: Allāh subḥāne ve te'ālā ḥazretleri kerīmdür B;Allāh te'ālā C

¹⁵¹⁸ yine seni peyḡamber 'aleyhi's-selām: yine seni peyḡamber 'aleyhi's-selāma B; ve yine seni şallallāhu 'aleyhi ve's-sellem ḥazretlerine C

¹⁵¹⁹ ümmeti ider: ümmet ider B

¹⁵²⁰ vardır: vardır deyü B

¹⁵²¹ veyā: veyā ḥod B

birkaç¹⁵²² günden sonra tevbe idem deyü¹⁵²³ tevbeyi te'ḥīr iderseñ Peyğamber 'aleyhi's-selām {8} eyitdi¹⁵²⁴. Ḥālā tevbe itmeyüp 'an qarīb tevbe iderem diyenler helāk {9} oldı deyü buyurdi¹⁵²⁵. Ğāfil olma¹⁵²⁶ tevbe eyle yoksa bu ḥadīs-i şerīfūñ¹⁵²⁷ mefhūmında {10} dāḥil olup helāk olup¹⁵²⁸ ehl-i cehennem¹⁵²⁹ olursın. Ḥuşūşā ki bir kimesne Allāha te'ālāya¹⁵³⁰ {11} 'āşī ola ve Resūlulāha 'āşī ola ve dīn-i İslām pādişāhına 'āşī {12} ola¹⁵³¹ ve cemī'-i ümmet-i Muḥammediñ qalbinde mebgūz olup merdūd ola ne'üzubillāhi {13} te'ālā¹⁵³². Ve daḥı 'ālim-i mudakḳıḳ ve zāhid-i muḥakḳıḳ merḥūm Şeyḫ İbrāhīm e'l-müsem mā {14} şeyḫü'l- cerrāh¹⁵³³ kaddese sırrehu ḥazretleri¹⁵³⁴ nice vücūh ile kerāhatine delīl getirüp¹⁵³⁵ ve zımnen {15} ḥurmetini işbāt buyurmuşlardur¹⁵³⁶. **Faşl** Bu faşıl¹⁵³⁷ Naşīhat-ı Kuṭṭıb {16} el-aḳṭāb Şeyḫ Muḥammedi'r- Refī'ī e'l Ḥüseynī¹⁵³⁸ bākiyyetü's-selef ve zāhidü'l-ḫalef Muḥammed Refī'ī'l- {17} Ḥüseynī¹⁵³⁹ Risāle-i [B44.a] Duḫāniyyesinde on vech-ile ḥurmet-ile¹⁵⁴⁰ delīl getürmişdür. {18} Ve daḥı eydür ki duḫān¹⁵⁴¹ İngiliz kāfirinden geldi. Anı içenler kendüyi İngiliz [A27.b] {1} kāfirlerine teşbīh itmekdür¹⁵⁴². Peyğamber 'aleyhi's-selām eyitdi¹⁵⁴³. Men teşebbehe bi-ḳavmin¹⁵⁴⁴ fe-hüve

¹⁵²² yıldan sonra veyāḥūd birkaç ay veyā birkaç: yıldan sonra veyāḥūd birkaç aydan sonra B; seneden sonra yā birkaç aydan veyā C

¹⁵²³ idem deyü: iderim deyüp B; ideriz deyüp C

¹⁵²⁴ 'aleyhi's-selām eyitdi: 'aleyhi's-selām buyurdi B; şallallāhu 'aleyhi ve's-sellem buyurdi ki C

¹⁵²⁵ deyü buyurdi: didi A C

¹⁵²⁶ ḡāfil olma: ḡāfil 'āḳil olmadan C

¹⁵²⁷ ḥadīs-i şerīfūñ: ḥadīs-i şerīf B

¹⁵²⁸ helāk olup: -B

¹⁵²⁹ olup ehl-i cehennem: olursın ve ehl-i cehennemden C

¹⁵³⁰ ḥuşūşā ki bir kimesne Allāha te'ālāya: ḥuşūşā ki Allāha A C

¹⁵³¹ Allāh te'ālāya 'āşī ola ve resūlulāha 'āşī ola ve dīn-i İslām pādişāhına 'āşī ola: Allāh te'ālāya 'āşī ve resūluna 'āşī ve pādişāhına ulu emirdür aña 'āşī C

¹⁵³² ne'üzubillāhi te'ālā: -C

¹⁵³³ e'l-müsem mā şeyḫü'l- cerrāh: -B

¹⁵³⁴ sırrehu ḥazretleri: ḥazretleri B

¹⁵³⁵ delīl getirüp: delīl A C

¹⁵³⁶ buyurmuşlardur: itmişdür C

¹⁵³⁷ bu faşıl: -C

¹⁵³⁸ faşıl bu faşıl Naşīhat-ı Kuṭṭıb e'l-aḳṭāb Şeyḫ Muḥammedi'r- Refī'ī e'l Ḥüseynī: -B

¹⁵³⁹ Refī'ī'l Ḥüseynī: Refī'ī'l Ḥüsenī bekayyetü's-selef ve zāhidü'l-ḫalef C

¹⁵⁴⁰ ḥurmet-ile: ḥurmetine C

¹⁵⁴¹ ve daḥı eydür ki duḫān: ve daḥı eydür ki A; ve buyurur ki duḫān C

¹⁵⁴² kendüyi İngiliz kāfirlerine teşbīh itmekdür: kendülerin İngiliz kāfirine teşbīh itmegir B

¹⁵⁴³ Peyğamber 'aleyhi's-selām eyitdi: Peyğamber 'aleyhi's-selām buyurdi B; Peyğamberimiz şallallāhu 'aleyhi ve's-sellem buyurdılar ki C

¹⁵⁴⁴ bi-ḳavmin: ḳavmen B C

minhum¹⁵⁴⁵ {2} Ve dahı Risāle-i Duḥāniyyesinde eydür¹⁵⁴⁶. Ka‘be-i Mükerrermeden geldikde ehl-i ḥaberdan sü‘āl {3} idüp eyitdim¹⁵⁴⁷. [C37.a] Memālik-i ‘Osmāniyyede duḥāna isrāf olunan ne miḳdār māl ola didikde¹⁵⁴⁸ {4} cümlesi ittifāk idüp eyitdiler. Götürü¹⁵⁴⁹ memālik-i ‘Osmāniyyede duḥāna isrāf olunan¹⁵⁵⁰ māl {5} günde yüz biñ¹⁵⁵¹ ğuruş ider deyü¹⁵⁵² cevāb virdiler deyü Risāle-i Duḥāniyyesinde¹⁵⁵³ beyān itmişdür. {6} İntehā ey mü‘min muvaḥḥidler bir¹⁵⁵⁴ pādişāhuñ taht-ı ḥükümetinde olan mü‘min iḳlīminde¹⁵⁵⁵ {7} naşş-ı Kur‘ān-ı ‘azīm¹⁵⁵⁶ ile ḥarām olan isrāfdan hemān¹⁵⁵⁷ ancak duḥāna günde¹⁵⁵⁸ yüz¹⁵⁵⁹ biñ ğuruş {8} gide. Ol vilāyetde emin ve emān nice taşavvur olunur. Zīrā müsrifler şeytānlaruñ {9} ħardaşlarıdır. Pes imdi günde yüz biñ¹⁵⁶⁰ ğuruşlık duḥānı içenler eḳalli mertebe {10} on kerre yüz biñ insān olur. Ve¹⁵⁶¹ her birisi¹⁵⁶² iḥvān-ı şeyātīn olıcaḳ mü‘minin¹⁵⁶³ {11} şālihīn ḳatı az ḳalup fişḳ¹⁵⁶⁴ fücür ile dünyā ḫolup iḥvān-ı şeyātīn olanlar [B44.b] {12} cümlesi zulm cānibine yürüyüp ‘adıl cānibinde¹⁵⁶⁵ olanlar eḳallen mine‘l-ḳalīl¹⁵⁶⁶ olup {13} sözleri tutilmayup¹⁵⁶⁷ yeryüzinde ‘adıl ve inşāf ḳalmayup dünyā ḫarābe yüz ḫuta¹⁵⁶⁸. {14} Ḳāle Allāhu te‘ālā inne‘l-mubezzirīne kānū iḥvāne‘ş-şeyātīni¹⁵⁶⁹ āyeti¹⁵⁷⁰ Ḥaḳ subḫānehu ve te‘ālā {15} pādişāhmuzı te‘yīd eyleye. Ve cemī‘-i e‘dāsı üzerine nuşretler vire¹⁵⁷¹ ve ‘ömrini {16}

¹⁵⁴⁵ men teşebbehe bi-ḳavmin fe-hüve minhum: (Kim bir kavme benzerse o da onlardandır.)

¹⁵⁴⁶ eydür: der ki C

¹⁵⁴⁷ eyitdim: eyitdi ki C

¹⁵⁴⁸ ne miḳdār māl ola didikde: māl ne miḳdār ola didigümde C

¹⁵⁴⁹ eyitdiler götüri: eyitdiler B; didiler ki C

¹⁵⁵⁰ isrāf olunan: şarf olunan C

¹⁵⁵¹ yüz biñ: biñ B

¹⁵⁵² ider deyü: olur A

¹⁵⁵³ Risāle-i Duḥāniyyesinde: risālesinde A C

¹⁵⁵⁴ bir: -C

¹⁵⁵⁵ mü‘min iḳlīminde: mü‘minler iḳlīminde B; mü‘minler C

¹⁵⁵⁶ ‘azīm: -C

¹⁵⁵⁷ naşş-ı Kur‘ān-ı ‘Azīm ile ḥarām olan isrāfdan hemān: -B

¹⁵⁵⁸ günde: -A

¹⁵⁵⁹ yüz: -B

¹⁵⁶⁰ biñ: -B

¹⁵⁶¹ ve: -A

¹⁵⁶² birisi: birerleri C

¹⁵⁶³ mü‘minin: mü‘min B C

¹⁵⁶⁴ fişḳ: fişḳ ve B; fişkı C

¹⁵⁶⁵ cānibinde: cānibinden B

¹⁵⁶⁶ eḳallen mine‘l-ḳalīl: aḳalli ḳalīl B

¹⁵⁶⁷ tutilmayup: tutilmaya B

¹⁵⁶⁸ ḫuta: ḫutar B

¹⁵⁶⁹ İsrā 17/27; inne‘l-mubezzirīne kānū iḥvāne‘ş-şeyātīni: (Saçıp savuranlar şüphesiz şeytanların kardeşleridir.)

¹⁵⁷⁰ āyeti: -C

¹⁵⁷¹ nuşretler vire: manşür C

ve ‘adılını ziyād-ber-ziyād¹⁵⁷² eyleye. Āmīn yā mu‘īn¹⁵⁷³. [C37.b] Ve dağı pādişāhımuza¹⁵⁷⁴ du‘ā itmek herkese {17} lāzımdur. Lākin bu ħuşūşda¹⁵⁷⁵ dağı bu deñlü¹⁵⁷⁶ isrāfi ħaldurup ihvān-ı şeyāñini¹⁵⁷⁷ defi‘ {18} itdūgi-çün her birimizüñ üzerine farz-ı ‘ayn gibi olmuşdur¹⁵⁷⁸. Fetvā-yı Şerīfi’l-Es‘ad Efendi raĥmetullāhu¹⁵⁷⁹

(müstef‘ilün / müstef‘ilün)

{19} Ey müfettāh-ı müşkil-güşā

İy ‘ālim-i devr-i zamān

Ey fāzıl-ı şāhib-i edā

Dānā-yı¹⁵⁸⁰esrār-ı nihān

Bu müşkili baña beyān

[A28.a]{1} İtmediler cümle¹⁵⁸¹ ‘ayān

Kim şimdi bu ħalk-ı cihān

Heb dā’imā¹⁵⁸² içer duĥān

Bunda nef‘i var mı ‘aceb

¹⁵⁷² ve ‘ömrini ve ‘adılını ziyād ber ziyād: ve ‘adıl ve inşāfa muvaffak B; ve ‘ömr ü ‘adılını ziyāde C

¹⁵⁷³ yā mu‘īn: -C

¹⁵⁷⁴ pādişāhımuza: pādişāha B

¹⁵⁷⁵ ħuşūşda: ħuşūşda ki B

¹⁵⁷⁶ dağı bu deñlü: böyle B

¹⁵⁷⁷ ihvān-ı şeyāñini: -B; ihvān-ı şeyāñin C

¹⁵⁷⁸ her birimizüñ üzerine farz‘ayn gibi olmuşdur: ħayr du‘āya dağı ziyāde müstāhak olmuşdur şuret-i B

¹⁵⁷⁹ şerīfi’l-Es‘ad Efendi raĥmetullāhu: şerīfi’l-Es‘ad Efendi raĥmetullāhu ‘aleyhi nazım C; şerīfi’l-Es‘ad Efendi raĥmetullāhu ‘aleyhi B

¹⁵⁸⁰ dānā: ve inā C

¹⁵⁸¹ cümle: kimse C

¹⁵⁸² heb dā’imā: cümlesi B

{2} Yā¹⁵⁸³ nedür icmege sebeb

Birkaç degildür¹⁵⁸⁴ belki heb

İçer duḥān pīr ü civān

[B45.a] Eyā nedür bunda meze

{3} Yoḥsa ḥelāl midür bize

Lütf it cevābı bu söze

Vir ḥasbeten lillāh hemān e'l-cevāb¹⁵⁸⁵

Her kim ki şurb ider duḥān

Olur cehennemden nişān

Ta'zīr eyle olur hemān

Öz cānibine eyler ziyān

{4} naşīḥat-ı re'īsi'l-muḥaddiṣīn İbrāhīm Leḳḳānī 'aleyhi¹⁵⁸⁶ raḥmetü'l-muḳāl¹⁵⁸⁷ Risāle-i {5} Duḥāniyyesinde eydür. Biñ on bir senesinde neşārī İngilizden Rūm iḳlimine¹⁵⁸⁸ {6} aḥbeṣ-i eṣyādan olan duḥān İngilizden çıkdı ve mağrib iḳliminde¹⁵⁸⁹ ibtidā' icād {7} iden bir üstāz¹⁵⁹⁰ ḥakīm idi ki neşirde [C38.a] ve nazımda

¹⁵⁸³ yā: yāḥūd B

¹⁵⁸⁴ degildür: degil B

¹⁵⁸⁵ e'l-cevāb her kim ki şurb ider duḥān olur cehennemden nişān ta'zīr eyle olur hemān öz cānibine eyler ziyān: lillāh hemān e'l-cevāb A; lillāh hemān her kim şurb eyler duḥān olur cehennemde nişān ta'zīr-ile olur hümān öz cānına eyler ziyān C

¹⁵⁸⁶ 'aleyhi: -A

¹⁵⁸⁷ naşīḥat-ı re'īsi'l-muḥaddiṣīn İbrāhīm Leḳḳānī 'aleyhi raḥmetü'l-muḳāl: naşīḥat-ı İbrāhīm Leḳḳānī re'īsi'l-muḥaddiṣīn İbrāhīm Leḳḳānī 'aleyhi raḥmetü'l-muḳāl B

¹⁵⁸⁸ iḳlimine: diyārına B

¹⁵⁸⁹ iḳliminde: iḳlimine C

¹⁵⁹⁰ üstāz: Yahudī B; üstād C

naẓīri yokdur derlerdi¹⁵⁹¹. Yahūdī {8} idi. Duḥānı defi¹⁵⁹² ile zıkr iderdi. Ma‘a hazā icenler düşüp ölürlerdi¹⁵⁹³. Murādı hemān¹⁵⁹⁴ {9} müslimānlar iḳlimine çıkarmak¹⁵⁹⁵ ve dīn-i Muḥammediyyeden¹⁵⁹⁶ halkı¹⁵⁹⁷ azdırmak idi. Ve daḥı duḥānı bu¹⁵⁹⁸ {10} iḳlim-i maḡribden¹⁵⁹⁹ Sudan şehirlerine ibtidā getüren Mecūsī idi. Ba‘dehū Sudān¹⁶⁰⁰ {11} Mışır iḳlimine [B45.b] ve Hicāza ve Yemene ve bilād-ı müslimīne münteşir oldı¹⁶⁰¹ nitekim İngiliz {12} vilāyetinden Rūm iḳlimlerine cemī‘en şāyi‘ ve münteşir olduḡu¹⁶⁰² gibi. Ve daḥı iḳlīm-i {13} Mışırda Şeyḥü’l-İslām Sinhūrī duḥān icmek ḥarāmdur deyü fetvā virdi. {14} Ve daḥı fetvā-ı Şūfiyyede eydür. Bir kimesne bir ḳavma muḥabbet eylese ol kimesne {15} ḳıyāmet güninde anıñla ḥaşr olur¹⁶⁰³. Ve daḥı ḥadīs-i şerīfde¹⁶⁰⁴ gelmişdür ki bir kimesne {16} bir kimesneye teşebbüh eylese ya‘ni¹⁶⁰⁵ anlarıñ işledüḡi gibi bir işi işlese ol {17} kimesne anlardan olup¹⁶⁰⁶ anlar ile ḥaşr ola. Ve daḥı Şeri‘atü’l-İslāmda eydür ki¹⁶⁰⁷ {18} bir kimesne¹⁶⁰⁸ bir ḳavmi bir ‘amelde¹⁶⁰⁹ ötüri sevse ḳıyāmet güninde anlarıñ zümresinde {19} ḥaşr ola ve anlarıñ ḥisābı-la muḥāsebe oluna. Egerçi kim anlarıñ ‘ameli gibi [A28.b] {1} ‘amel işlemezse¹⁶¹⁰ daḥı ey mü‘min ḳardaş anlara¹⁶¹¹ muḥabbet itmek-ile anlarla ḥaşer {2} olıcaḡ¹⁶¹². [C38.b] Yā anlarıñ ‘ameli gibi ‘amel işleyecek¹⁶¹³ anlar ile ḥaşr olmaḡ evlā bi‘ṭ-ṭarīḡ degil midür¹⁶¹⁴. [B46.a] {3} Ve daḥı İbrāhīm Leḳḳāni eydür. Bir risāle

¹⁵⁹¹ derlerdi: didiler C

¹⁵⁹² duḥānı defi‘: duḥānı nefi‘ B C

¹⁵⁹³ ölürlerdi: yaḳılurlardı B; ölürdi C

¹⁵⁹⁴ hemān: -A

¹⁵⁹⁵ çıkarmak: çıkarmakdan B

¹⁵⁹⁶ ve dīn-i Muḥammediyyeden: -B

¹⁵⁹⁷ halkı: olanları C

¹⁵⁹⁸ duḥānı bu: bu duḥānı B; duḥānı C

¹⁵⁹⁹ iḳlim-i maḡribden: iḳlim-i maḡribde B

¹⁶⁰⁰ Sudān: Sudāndan B C

¹⁶⁰¹ münteşir oldı: dağıldı C

¹⁶⁰² iḳlīmlerine cemī‘en şāyi‘ ve münteşir olduḡu: iḳlīmüne cemī‘en dağılduḡı C

¹⁶⁰³ ve daḥı fetvā-ı Şūfiyyede eydür bir kimesne bir ḳavma muḥabbet eylese ol kimesne ḳıyāmet gününde anıñla ḥaşr olur: -B

¹⁶⁰⁴ ḥadīs-i şerīfde: ḥadīsde A

¹⁶⁰⁵ ya‘ni: -A

¹⁶⁰⁶ ol kimesne anlardan olup: -C

¹⁶⁰⁷ eydür ki: eydür A

¹⁶⁰⁸ bir kimesne: bir kimesne ki C

¹⁶⁰⁹ ‘amelde: ‘amelden B C

¹⁶¹⁰ işlemezse: itmiş C

¹⁶¹¹ anlara: bir kimseye B

¹⁶¹² daḥı ey mü‘min ḳardaş anlara muḥabbet itmek-ile anlarla ḥaşer olıcaḡ: daḥı ḥaşr oluna imdi ey mü‘min anlara muḥabbet itmek-ile anlar ile ḥaşr olıcaḡ C

¹⁶¹³ işleyecek: idicek A B

¹⁶¹⁴ degil midür: degil mi C

gördim Rūmda te'lif olmuş¹⁶¹⁵ 'ulemā-yı {4} 'āmilīn ve evliyā-yı 'ārifinden imiş¹⁶¹⁶ duḥān ḥarāmdur deyü taşrīḥ itmiş. {5} Ve¹⁶¹⁷ eyitmiş ki¹⁶¹⁸ duḥānuñ ḥurūcī arz-ı naşārādandurki¹⁶¹⁹ aña şimdi¹⁶²⁰ İngiliz derler¹⁶²¹. {6} Bu hey'et üzre İngilizden ḥurūc itdi dir¹⁶²². Ve daḥı eydür. Her kim ki duḥān {7} içerse İngiliz kāfirinūñ¹⁶²³ sünnet-i seyyi'esin işleyüp¹⁶²⁴ ihyā¹⁶²⁵ ider¹⁶²⁶. Ve anlara mu'in {8} olup bid'atların ḳavī ḳılır¹⁶²⁷. Ve daḥı ol velī eydür¹⁶²⁸. Duḥānda aşlā {9} şifā yokdur hemān şāfice zarar dur ve duḥān 'aḳla ve bedene ve dīne¹⁶²⁹ zarar dur¹⁶³⁰. {10} Ve her nesne ki¹⁶³¹ insāna¹⁶³² mażarrı ola¹⁶³³ ol nesne ḥarāmdur. Ve daḥı eydür. Duḥān {11} icmek 'abeşdür 'abeş ise ḥarāmdur. Ve daḥı nişāb-ı ihtisābda eydür. {12} 'Abeş şol nesnedür ki anda ğarz-ı şer'ī olmaya hemān eglenmek için içile¹⁶³⁴. {13} Aña 'abeş dirler. Bu¹⁶³⁵ daḥı duḥānuñ ḥurmetine¹⁶³⁶ delālet ider. Ḳāle Allāhu te'ālā {14} efeḥasibtum ennemā ḥalaḳnākum 'abeşen¹⁶³⁷. Ve daḥı şāhibu'l-kāfi eydür. Küllü lehvin yelhev bihi {15} el-mü'minü [B46.b] fehuve ḥarāmen¹⁶³⁸. Bu daḥı duḥānuñ ḥurmetine¹⁶³⁹ [C39.a] delālet ider. Ve daḥı faḳīh {16} Ebū'l-leys eydür. Eger bir kişinūñ cemī'-i 'ālem ḥalḳı 'ameli deñlü¹⁶⁴⁰ 'ameli olsa ammā {17} muşāhibleri fesakā olsa¹⁶⁴¹ ben şol Allāhınki

¹⁶¹⁵ olmuş: olunmuş C

¹⁶¹⁶ 'ārifinden imiş: 'ārifinden bir kimse imiş anda B

¹⁶¹⁷ ve: -B -C

¹⁶¹⁸ eyitmiş ki: -C

¹⁶¹⁹ naşārādandur ki: naşārādan ki B

¹⁶²⁰ aña şimdi: şimdik aña C

¹⁶²¹ derler: dirler andandur B

¹⁶²² bu hey'et üzre İngilizden ḥurūc itdi dir: -B

¹⁶²³ İngiliz kāfirinūñ: İngilizūñ C

¹⁶²⁴ sünnet-i seyyi'esin işleyüp: sünnet-i seyyi'esin A; sünnetin B

¹⁶²⁵ ihyā: ihtiyār C

¹⁶²⁶ ider: idüp B

¹⁶²⁷ ḳılır: ḳılmış olur B

¹⁶²⁸ velī eydür: zāt buyurdı ki C

¹⁶²⁹ bedene ve dīne: bedene A B

¹⁶³⁰ zarar dur: zarar A

¹⁶³¹ nesne ki: nesne kim C

¹⁶³² insāna: -B

¹⁶³³ mażarrı ola: zarar dur C

¹⁶³⁴ içile: ola C

¹⁶³⁵ bu: ve C

¹⁶³⁶ ḥurmetine: ḥāram li'aynine B

¹⁶³⁷ Mü'minün 23/115; efeḥasibtum ennemā ḥalaḳnākum 'abeşen: (Sizi başıboş yarattığımızı mı düşünüyorsunuz.)

¹⁶³⁸ küllü lehvin yelhev bihi el-mü'minü fehuve ḥarāmen: (Eğlence veren her oyun haramdır.)

¹⁶³⁹ ḥurmetine: ḥāram li'aynine B

¹⁶⁴⁰ deñlü: ḳadar C

¹⁶⁴¹ muşāhibleri fesakā olsa: fāsıḳlara muşāhib olsa B

anuñ ‘amelini kabûl itmeyüp {18} kıyâmet güninde fâsıklar ile haşr iderin didi¹⁶⁴². Ve eger bir kişi cemî’-i {19} fâsıklarun¹⁶⁴³ fışkı deñlü¹⁶⁴⁴ fısıq işlese ammâ muhibbi-i ‘ulemâ ve muhibbi-i şulehâ olsa [A29.a] {1} ben şol Allâhın ki günâhın¹⁶⁴⁵ kitâbet itdirmeyüp kıyâmet güninde anı {2} muhabbet itdikleri kimesneler¹⁶⁴⁶ ile haşr iderim didi¹⁶⁴⁷. Bundan ma‘lûm oldu ki {3} şek ve şübhe kalmadı¹⁶⁴⁸ duhân içenler İngiliz kâfirinün ve mağrib Yahūdîsinün {4} ve Mecüsî elinde¹⁶⁴⁹ şâyi’ ve münteşir olan¹⁶⁵⁰ duhânı içmiş olur¹⁶⁵¹. Anlarun¹⁶⁵² icâd itdikleri {5} ve içtikleri duhânı¹⁶⁵³ gökcek ve hüsn ve eyü nesnedür deyü içerse anlara {6} mahşûş olan nesneyi¹⁶⁵⁴ bir kimse bu i’tikâdı-la¹⁶⁵⁵ işlese hâli ma‘lûmdur. Ve¹⁶⁵⁶ eger hemân eglenmek {7} için içerin derse¹⁶⁵⁷ fışkı-fâsıqından¹⁶⁵⁸ olur¹⁶⁵⁹. Ve şimdi yakında¹⁶⁶⁰ bildik ki {8} fâsıklar ile muşâhib olanun¹⁶⁶¹ Haq subhânehu ve¹⁶⁶² te‘âlâ ‘amelin kabûl itmeyüp¹⁶⁶³ {9} kıyâmet güninde fâsıklar ile haşr ider¹⁶⁶⁴. [C39.b] Ve¹⁶⁶⁵ icmeyüp fâsıklar ile {10} muşâhib olanlarun¹⁶⁶⁶ hâli böyle olıcaq¹⁶⁶⁷ için fâsıkuñ ‘azâbı ve hâli ne olaçaqdur.

¹⁶⁴² iderin didi: ideyin der C

¹⁶⁴³ fâsıklarun: fâsıklar A B

¹⁶⁴⁴ deñlü: kadar C

¹⁶⁴⁵ günâhın: anuñ günâhını C

¹⁶⁴⁶ itdikleri kimesneler: itdiklerim ile C

¹⁶⁴⁷ şol Allâhın ki anuñ ‘amelini kabûl itmeyüp kıyâmet güninde fâsıklar ile haşr iderin didi ve eger bir kişi cemî’-i fâsıklar fışkı deñlü fısıq işlese ammâ muhibbi-i ‘ulemâ ve muhibbi-i şulehâ olsa ben şol Allâhın ki günâhın kitâbet itdirmeyüp kıyâmet güninde anı muhabbet itdikleri kimesneler ile haşr iderim didi: ben korqarım ki anlarla bile haşr ola didi B

¹⁶⁴⁸ kalmadı: kalmadı ki B / ile haşr iderim didi bundan ma‘lûm oldu ki şek ve şübhe kalmadı: ile haşr olmak ihtimâli oldu bundan soñra inşâf idüp terk eylemek gerekdür C

¹⁶⁴⁹ Mecüsî elinde: Mecüsînin elinden B; Mecüsî elinden C

¹⁶⁵⁰ olan: olmuş B

¹⁶⁵¹ içmiş olur: içmek A

¹⁶⁵² anlarun: -C

¹⁶⁵³ anlarun icâd itdikleri ve içtikleri duhânı: imdi eger duhânı B

¹⁶⁵⁴ nesneyi: şey’i B

¹⁶⁵⁵ kimse bu i’tikâdı-la: kişi A C

¹⁶⁵⁶ ve: -C

¹⁶⁵⁷ içerin derse: içerse B C

¹⁶⁵⁸ fâsıqından: fâsıklardan C

¹⁶⁵⁹ derse fışkı-fâsıqından olur: içerse fâsık olur B

¹⁶⁶⁰ yakında: -B

¹⁶⁶¹ olanun: olanlarun C

¹⁶⁶² Haq subhânehu ve: Allâh C

¹⁶⁶³ itmeyüp: itmez ve C

¹⁶⁶⁴ ider: idicek B

¹⁶⁶⁵ ve: ve kendüne C

¹⁶⁶⁶ olanlarun: idenlerun C

¹⁶⁶⁷ ve icmeyüp fâsıklar ile muşâhib olanlarun hâli böyle olıcaq: -B

{11} Bundan¹⁶⁶⁸ ma'lûm ola ve daħı 'azîzlerden biri eydür¹⁶⁶⁹. [B47.a] Duħānîlerden niçe kimesne¹⁶⁷⁰ {12} gördik bu duħāndan fulān marāza şifā buldık derler. Bilmezler ki¹⁶⁷¹ ol marāz {13} ƣalblerine¹⁶⁷² dökilüp taşra bedende ƣalmayup¹⁶⁷³ beş on yıldan soñra¹⁶⁷⁴ {14} helāk olur¹⁶⁷⁵. Ba'zısı eydür. Evvel¹⁶⁷⁶ da'f başra mübtelā idim. Duħān içmege {15} başlayalı dört beş yıldur da'f başradan ģalāş oldum¹⁶⁷⁷ der¹⁶⁷⁸. Bundan {16} eyü 'ilāc bulamadım der¹⁶⁷⁹. Birƣac yıl¹⁶⁸⁰ geçmedin ol kişileruñ gözleri kör olup¹⁶⁸¹ {17} a'mā oldı¹⁶⁸². Ve bir kişi daħı gördim duħān hazım-ı¹⁶⁸³ ta'āma ve ģiffet-i bedene {18} 'aceb fā'idesin¹⁶⁸⁴ buldım derdi¹⁶⁸⁵. Çok zamān¹⁶⁸⁶ geçmedi istiskā marzına mübtelā {19} olup eṭibbā 'ilāc bulmayup vefāt itdi¹⁶⁸⁷. Zīrā şol marāzlar ki duħān sebebi ile¹⁶⁸⁸ ola [A29.b] {1} aña 'ilāc yoƣdur. Ve ba'zı kimesneler daħı gördik¹⁶⁸⁹ eydürler. Uyƣuyı defi' için {2} içeriz derler. Anlar daħı¹⁶⁹⁰ çok zamān gecmedi serāseme¹⁶⁹¹ olup yolda giderken başı {3} dönüp düşerdi. Ve ba'zısı¹⁶⁹² daħı mücerred nefsi ve hevā deliligi-le içerler. Anlaruñ [B47.b] daħısı¹⁶⁹³ {4} [C40.a] ba'zısı ƣurıyup ƣadīd olup yüz yıllık¹⁶⁹⁴ ölüye döndi ve ba'zı daħı¹⁶⁹⁵ {5} tebdil-i ģalƣ itdi¹⁶⁹⁶

¹⁶⁶⁸ içen fāsıƣuñ 'azābı ve ģālı ne olacaƣdur bundan: içen fāsıƣlar ģālı ve 'azābı ne güne olacacƣdur C

¹⁶⁶⁹ bundan ma'lûm ola ve daħı 'azîzlerden biri eydür: -B

¹⁶⁷⁰ kimesne: kimseler C

¹⁶⁷¹ bilmezler ki: ki C

¹⁶⁷² ƣalblerine: ƣalblerinde A

¹⁶⁷³ ƣalmayup: ƣalmadı B

¹⁶⁷⁴ yıldan soñra: yıla varmayup A B

¹⁶⁷⁵ olur: olur ve B C

¹⁶⁷⁶ evvel: ol C

¹⁶⁷⁷ oldum: buldım A C

¹⁶⁷⁸ der: -C

¹⁶⁷⁹ bundan eyü 'ilāc bulamadım der: -B

¹⁶⁸⁰ birƣac yıl: ammā dört beş yıl B

¹⁶⁸¹ kör olup: -B

¹⁶⁸² oldı: oldılar C

¹⁶⁸³ duħān hazım: duħānuñ ģadıım A C

¹⁶⁸⁴ fā'idesin: fā'idesi B

¹⁶⁸⁵ derdi: dir ve C

¹⁶⁸⁶ zamān: -B

¹⁶⁸⁷ itdi: eyledi B

¹⁶⁸⁸ sebebi ile: sebebinden A B

¹⁶⁸⁹ gördik: gördüm C

¹⁶⁹⁰ daħı: da B

¹⁶⁹¹ serāseme: geçmedi serāsime C

¹⁶⁹² ba'zısı: ba'zı kimseler C

¹⁶⁹³ anlaruñ daħısı: anlaruñ daħı B;anlaruñ C

¹⁶⁹⁴ yüz yıllık: -B

¹⁶⁹⁵ ba'zı daħı: ba'zısı B C

¹⁶⁹⁶ itdi: idüp C

insān-ıla dirilmez oldu. Ba‘zısınuñ dağı¹⁶⁹⁷ hilkati¹⁶⁹⁸ bozulup gözleri {6} gügerüp¹⁶⁹⁹ ve yüzleri büzerüp bir gayrı hey’ete girdi ne‘üzubillāhi te‘ālā¹⁷⁰⁰. Ve dağı {7} ba‘zı eṭibbā eydür. Balğamī mizāc olanlaruñ ekşerini¹⁷⁰¹ beş on yıl dağı ziyādece¹⁷⁰² {8} öldirmez. Lākin Hazzāk¹⁷⁰³ eydür. Duḡān icmege başladıktan soñra ‘ömrinden ne kaldı-ısa {9} şülüş-i ‘ömri gider¹⁷⁰⁴. Ya‘ni ‘ömrinüñ bākī kalanınuñ¹⁷⁰⁵ üç bölükde¹⁷⁰⁶ bir bölügi gider. {10} Meşelā ‘ömrinden¹⁷⁰⁷ otuz yıl qalmış ise on yılı gider¹⁷⁰⁸ yigirmi yıldan soñra ölür. {11} Zīrā ol duḡān qalbini ḡarāb ider. Ya‘ni¹⁷⁰⁹ yıqup eridür. Vardıkça yüregi {12} noḡud deñlü qalup¹⁷¹⁰ bedende kuvvet qalmayup ba‘dehū cümle¹⁷¹¹ marāzlar debreşüp ol {13} kişiyi öldürür. Ve ba‘zı eṭibbā eydür. Ol kişi bir yirden düşüp hemān ol¹⁷¹² sā‘at {14} ölür. Ve ba‘zı eṭibbā eydür¹⁷¹³. Bir gün bir gice gecdikden¹⁷¹⁴ soñra ölür ve ba‘zı¹⁷¹⁵ yedi günden soñra {15} ölür¹⁷¹⁶. Ve ba‘zı eṭibbā eydür¹⁷¹⁷. Bir evde duḡān içilse ol evde olanlaruñ cümlesi¹⁷¹⁸ {16} ecel-i mu‘allaqlarında¹⁷¹⁹ ölür ecel-i¹⁷²⁰ müsem mā¹⁷²¹ gelmezden niçe yıllar¹⁷²² evvel ölürler¹⁷²³. [B48.a] Nitekim {17} ḡükemā-yı Yunānyundan Eflāṭūn eydür. [C40.b] Eger dünyāda birqac nesne¹⁷²⁴ olmaya idi {18} insān biñ yaşına gire idi der. Ol birqac

¹⁶⁹⁷ ba‘zısınuñ dağı: dağı A; ve ba‘zısınuñ C

¹⁶⁹⁸ hilkati: hulkı C

¹⁶⁹⁹ gügerüp: gügerdi B

¹⁷⁰⁰ ne‘üzubillāhi te‘ālā: -C

¹⁷⁰¹ ekşerini: ekşeri C

¹⁷⁰² ziyādece: ziyāde C

¹⁷⁰³ Hazzāk: Huzzāk B C

¹⁷⁰⁴ gider: -B

¹⁷⁰⁵ ‘ömrinüñ bākī kalanınuñ: bākī kalan ömrinüñ B

¹⁷⁰⁶ bākī kalanınuñ üç bölükde: üç bölügünden C

¹⁷⁰⁷ ‘ömrinden: -A -B

¹⁷⁰⁸ gider: gidüp C

¹⁷⁰⁹ ḡarāb ider ya‘ni: -B

¹⁷¹⁰ deñlü qalup: qadar qalur C

¹⁷¹¹ cümle: -B -C

¹⁷¹² ol: -A -B

¹⁷¹³ eṭibbā eydür: -A -C

¹⁷¹⁴ gice gecdikden: geceden C

¹⁷¹⁵ ba‘zı: ba‘zısı C

¹⁷¹⁶ ve ba‘zı eṭibbā eydür: ol kişi bir yerden düşüp hemān sā‘at ölür ve ba‘zı bir gün bir gice geçdikden soñra ölür ve ba‘zı yedi günden soñra ölür: -B

¹⁷¹⁷ ba‘zı eṭibbā eydür: ba‘zısı C

¹⁷¹⁸ cümlesi: cümlesinüñ C

¹⁷¹⁹ mu‘allaqlarında: mu‘allaqlarından B

¹⁷²⁰ ecil: -B

¹⁷²¹ müsem mā: müsem māya C

¹⁷²² yıllar: yıllardan C

¹⁷²³ ölürler: ölür C B

¹⁷²⁴ nesne: nesnelere C

nesnenüñ biri duḡāndur¹⁷²⁵ ve biri {19} tuzdur. Ğayrısı maḡallında mezkūrdur. İmdi bildik ki tuz¹⁷²⁶ duḡān insānuñ [A30.a.] {1} geñizinden dimāğına gider. Her nesne ki insānuñ dimāğına gider her nesne ki ¹⁷²⁷{2} insānuñ dimāğına zarar ide¹⁷²⁸ helāk ider. Ve duḡān cümle marāzları yürekde {3} bağlar. Her nesne ki yürekde bağlasa¹⁷²⁹ anı helāk ider. Ey mü'min¹⁷³⁰ her nesne ki insānuñ {4} bedenine zararlıdır ol nesneyi yimek ve¹⁷³¹ icmek ḡarāmdur. Kānda kaldı ki 'ömrine {5} zarar idüp helāk eyleye. Ve daḡı 'asker-i İslāmdan bir şāliḡ ve mütedeyyin {6} kimesne naḡıl idüp ḡikāyet itdi¹⁷³². Eydür¹⁷³³. Bir dostım var idi niçe zamān {7} görmemiş idim. Yolda rast geldim. Nedür ḡālīñ didim. Baña eyitdi. Şimdi¹⁷³⁴ ḡālīm {8} ḡāyet-ile eyüdür biḡamdili'l-lāh didi¹⁷³⁵. Ey fulān sen beni¹⁷³⁶ bilürsin ki ben¹⁷³⁷ evvel ¹⁷³⁸[B48.b] ekşer-i evkātda {9} ḡasta olurdım. Baña duḡān iç didiler. Ben daḡı icmege başladım. Gün-be-gün {10} ol marāzlar benden gitdi. Şimdi¹⁷³⁹ yigidler gibi oldım didi. Ba'dehū beş seneden {11} soñra yine gördim eli ve¹⁷⁴⁰ ayaḡı dutmaz olup kötürüm olmuş¹⁷⁴¹ ve hey'eti ¹⁷⁴²{12} bozulmuş¹⁷⁴³ gelüp geçen ḡalkdan aḡce dilenür. Yanına varup [C41.a] ḡālinden sü'āl {13} itdim. Eyitdi¹⁷⁴⁴. Yā fulān duḡān beni işte bu üslūba¹⁷⁴⁵ ve bu şūrete koydı {14} didi¹⁷⁴⁶. Bu zıkr itdügümüz cemī'en¹⁷⁴⁷ dūnyevī olan¹⁷⁴⁸ zararlıdır. Bu seheldür vefāt

¹⁷²⁵ ol birkaç nesnenüñ biri duḡāndur: biri duḡān C

¹⁷²⁶ tuz: tuz ve B C

¹⁷²⁷ insānuñ dimāğına gider her nesne ki: -B

¹⁷²⁸ insānuñ dimāğına zarar ide: zarar idüp C

¹⁷²⁹ bağlasa: baḡlu bağlasa B; baḡlansa C

¹⁷³⁰ mü'min: mü'min ḡarındaşı C

¹⁷³¹ yimek ve: -B

¹⁷³² ḡikāyet itdi: buyurdu ki C

¹⁷³³ eydür: -C

¹⁷³⁴ şimdi: şimdiki C

¹⁷³⁵ biḡamdilillāh didi: biḡamdilillāh te'ālā C

¹⁷³⁶ beni: -A -B

¹⁷³⁷ ben: -B

¹⁷³⁸ bilürsin ki ben evvel: bilürsin ki ben evvelden C

¹⁷³⁹ şimdi: şimdik C

¹⁷⁴⁰ ve: -A -C

¹⁷⁴¹ dutmaz olup kötürüm olmuş: dutmaz kötürüm olup C

¹⁷⁴² olup kötürüm olmuş ve hey'eti: olmuş ve hey'eti şūreti B

¹⁷⁴³ bozulmuş: bozulup C

¹⁷⁴⁴ eyitdi: didi ki C

¹⁷⁴⁵ işte bu üslūba: bu ḡālete C

¹⁷⁴⁶ didi: -B

¹⁷⁴⁷ cemī'en: -C

¹⁷⁴⁸ olan: -B

{15} itdikde¹⁷⁴⁹ halās olur¹⁷⁵⁰. Lākin āhiretde olacak¹⁷⁵¹ ‘azāblar ne dürlüdür bilmezsin {16} ve dağı rivāyet-i şahīhā¹⁷⁵² ile rivāyet ider. Vā‘iz nāşih¹⁷⁵³ şeyḫ İbrāhīm Kāddese sirrehu {17} ve raḥmetullāhi te‘ālā¹⁷⁵⁴ eydür ki duḥānīlerden her kim ki ölürse kabre¹⁷⁵⁵ kōduklarında¹⁷⁵⁶ {18} üzeri örtildikde hemān¹⁷⁵⁷ sā‘at yüzi kıbleden döner deyü buyurdılar {19} ne‘ūzubillāhi te‘ālā. Ve dağı merḥūm şeyḫ İbrāhīm Kāddese sirrehu raḥmetullāhi te‘ālā¹⁷⁵⁸ [A30.b] {1} hikāyet ider. Rūm iklīminūn¹⁷⁵⁹ ba‘zı iklīmlerinde¹⁷⁶⁰ [B49.a] ekşeriyā ölenler¹⁷⁶¹ cāzū olurlar¹⁷⁶² {2} imiş. Ol maḥallede ve ol köyde cāzūlar gelüp gice burunlarından girüp¹⁷⁶³ {3} yüreklerin şovurup yudar imiş. Şabāḥ oldıkda bu deñlü kimesnenūn {4} ölüsün bulurlar imiş. Ba‘dehū ḥayātda olanlar varup tāze¹⁷⁶⁴ kabirleri birer birer {5} acup cāzū olanı āteşe yaqarlar imiş¹⁷⁶⁵. Ammā bu cā‘iz degildür böyle bir cāzū bulunduğda¹⁷⁶⁶ evvel her kankısı {6} cāzū oldı-sa anı ardıc kazuğı-la göbeginden kazuqlayup yine {7} kabri¹⁷⁶⁷ örtmek gerekdür. Ve¹⁷⁶⁸ yine gelüp ādem öldürürse varup¹⁷⁶⁹ başını {8} kesüp ayağı ucına bırakmaq gerekdür. Ve¹⁷⁷⁰ aniñla dağı [C41.b] defi‘ olmazsa¹⁷⁷¹ yaqmaq {9} lā‘besdür. Ve dağı ol kabirlerde¹⁷⁷² cāzūyı¹⁷⁷³ bulmaq içün kabirleri birer birer¹⁷⁷⁴ {10} acdıklarında

¹⁷⁴⁹ itdikde: itdükden B; itdükden şoñra C

¹⁷⁵⁰ olur: olur ve B

¹⁷⁵¹ olacak: olan B

¹⁷⁵² şahīha: şahīhde C

¹⁷⁵³ nāşih: -C

¹⁷⁵⁴ ve raḥmetullāhi te‘ālā: -B -C

¹⁷⁵⁵ kabre: kabirde C

¹⁷⁵⁶ kōduklarında: kōdukları zamān B; koyup C

¹⁷⁵⁷ hemān: ol C

¹⁷⁵⁸ kuddese sirrehu raḥmetullāhi te‘ālā:raḥmetullāhi B; raḥmetullāhi ‘aleyhi C

¹⁷⁵⁹ iklīminūn: ilinde B

¹⁷⁶⁰ iklīmlerinde: iklīmde olanlar C

¹⁷⁶¹ ölenler: -B; cāzū C

¹⁷⁶² olurlar: olur B

¹⁷⁶³ ol maḥallede ve ol köyde cāzūlar gelüp gice burunlarından girüp: ve ol köyde ba‘zı kimsenūn ol cāzū olanlar B

¹⁷⁶⁴ tāze: -A -C

¹⁷⁶⁵ yaqarlar imiş: yaqarlardı B

¹⁷⁶⁶ böyle bir cāzū bulunduğda: -A -C

¹⁷⁶⁷ kabri: kabrin B

¹⁷⁶⁸ ve: -B

¹⁷⁶⁹ varup: -C

¹⁷⁷⁰ ve: -B

¹⁷⁷¹ olmazsa: olmazsa āteşe C

¹⁷⁷² kabirlerde: kabirleri C

¹⁷⁷³ ol kabirlerde cāzūyı: cāzū B C

¹⁷⁷⁴ bulmaq içün kabirleri birer birer: -C

duḥānīlerüñ cemī‘en yüzleri¹⁷⁷⁵ kıbleden dönmiş bulunur imiş¹⁷⁷⁶ ne‘ūzubillāhi te‘ālā.
{11} El¹⁷⁷⁷ Kaşīdetü fī Zemmi‘d-duḥān¹⁷⁷⁸

{12} Gök dutını eylediler ḥalk-ı cihān keyfe ḡdā

Ḳad ḥaracet min enfihim [B49.b] mā vecedu minhā e‘s-şafā

{13} Def‘-i maraḏ deyüp iḥen bir gün ölür¹⁷⁷⁹

Fü‘et-ile¹⁷⁸⁰ fanzur ilāhīm yā aḥī lem ya‘refu keyfe devā

{14} Şubḥ u mesā nūş idene eyle nazār diḳḳatile

Hem seveddu esnānihim bi‘se‘l-miḥeni bi‘se‘l-belā

{15} Mübtedī‘i men‘ eylemek lāzım iken ḥākimlere

İbtidā u hum evvelen mā yef‘alū ehli‘l-hevā

{16} Sa‘y idüben şurb iḥün ḥüsn-i rızā virdi bunlar¹⁷⁸¹

Veyḥi lehüm veyḥi lehüm¹⁷⁸² yevmi‘l-beḳā yevmi‘l-liḳā

¹⁷⁷⁵ cemī‘en yüzleri: yüzleri cemīsinüñ C

¹⁷⁷⁶ imiş: -B

¹⁷⁷⁷ el: -B

¹⁷⁷⁸ el kaşīdetü fī Zemmi‘d-duḥān: bu kaşīde duḥāmı zem ider C

¹⁷⁷⁹ bir gün ölür: ol B

¹⁷⁸⁰ fu‘cet-ile: fu‘cetin B

¹⁷⁸¹ bunlar: bular B C

¹⁷⁸² veyḥi lehüm: veyḥi lehüm veyḥi lehüm B

{17} Her kim ice İslāmda ol¹⁷⁸³ müslim içre¹⁷⁸⁴ tırmasın ol

Fectenibu yā kavmenā¹⁷⁸⁵ lā yenbaği ehli'l-liқа

[C42.a] {18} Fe kıl yā eyyuhe'l-şeyh fe kâne şurubuhu kufren neste'izu
billāhi mine'ş-şirki mine'l-hevā¹⁷⁸⁶ {19} yā rabbenā vağfir lenā isrāfenā fī emrinā
irhem lenā ekrim lenā a'ti lenā külli'ş-şafā¹⁷⁸⁷ [A31.a]

(fā'ilātün / fā'ilātün / fā'ilün)

{1} Gāfil olma işbu ebyātım benim

Fāsıkuñ fışkıını eyler pür ziyād

Mü'min-i şālih görürse şübhesiz

{2} Nürını eyler ziyād andan¹⁷⁸⁸ ziyād.¹⁷⁸⁹

Uyana ey¹⁷⁹⁰ gāfil uyana

Gel Allāh dön Allāh

Aşşı¹⁷⁹¹ virdik ziyāna

{3} Gel Allāh dön Allāh¹⁷⁹²

¹⁷⁸³ İslāmda ol: izā ider B

¹⁷⁸⁴ içre: içe C

¹⁷⁸⁵ kavmenā: mü'minen C

¹⁷⁸⁶ fe kıl yā eyyuhe'l-şeyh fe kâne şurubuhu kufren neste'izu billāhi mine'ş-şirki mine'l-hevā:

-B

¹⁷⁸⁷ fe kıl yā eyyuhe'l-şeyh fe kâne şurubuhu kufren neste'izu billāhi mine'ş-şirki mine'l-hevā
yā rabbenā vağfir lenā isrāfenā fī emrinā irhem lenā ekrim lenā a'ti lenā külli'ş-şafā külli e'ş-şafā: (De
ki ey Şeyh sigara içimi küfürdür. Şirk ve nefsin arzularından Allah'a sığınırız. Ey Rabbimiz işlerimizde
yaptığımız haddi aşmayı affet. Bize merhamet et, bize ikramda bulun, bize temiz olan her şeyi ver.) /
külli'ş-şafā kâle Yunus Emrem B

¹⁷⁸⁸ andan: ender A B

¹⁷⁸⁹ gāfil olma işbu ebyātım benim fāsıkuñ fışkıını eyler pür ziyād mü'min-i şālih görürse
şübhesiz nürını eyler ziyād andan ziyād: -B

¹⁷⁹⁰ ey: -A -B

¹⁷⁹¹ aşşı: aşşıñı B

¹⁷⁹² Allāh: Allāh ala B

Al bir mürşidiñ¹⁷⁹³ elini

Tevbeye öğret diliñi

Yañıldıñ kardaş¹⁷⁹⁴ yolıñı

{4} Gel Allāh dön Allāh

Diñle kitāblar naqlini

Niçe buyurmuş Hāk anı

Başıña devşir ‘aqlını

{5} [B50.a] Gel Allāh dön Allāh¹⁷⁹⁵

Naşihati’l-mü’minin¹⁷⁹⁶ ve dağı ey mü’minler kütüb-i fetāvāda {6} cemī‘en müctehidīn-i dīn ki¹⁷⁹⁷ fuḡahā-yı müslimīndür¹⁷⁹⁸ beyān itmişler ki bir kimesne zünnār {7} kuşansa veyāhūd başına şabka geysel ma‘a hazā ḡalbi¹⁷⁹⁹ muṭma‘in-i bi’l-imān {8} olsa ol kişi ol hīnde¹⁸⁰⁰ kendi kāfir¹⁸⁰¹ ‘avreti boş olur. Tecdīd-i {9} imān ve tecdīd-i nikāh lāzım olur¹⁸⁰² dimişlerdür¹⁸⁰³. Sebebi oldur ki kendüzin¹⁸⁰⁴ {10} kāfirlere teşbīh [C42.b] itmiş olur. Zünnār kuşanmağda ve şabka giymekde¹⁸⁰⁵ böyledür. Zīrā¹⁸⁰⁶ {11} men teşebbehe ḡavmen fe-hüve minhum dimişlerdür¹⁸⁰⁷. Ve¹⁸⁰⁸ ol ecilden

¹⁷⁹³ mürşidiñ: mürşid B

¹⁷⁹⁴ yañıldıñ kardaş: yavuḡluduñ sen B

¹⁷⁹⁵ Allāh: ḡaşıde-i fi zemmi’l-duḡān nāruñ duḡānın itdiler ḡalḡ-ı cihān keyf-i ḡidā B

¹⁷⁹⁶ naşihati’l-mü’minin: -C

¹⁷⁹⁷ dīn ki: buyururlar ki C

¹⁷⁹⁸ müslimīndür: ‘izām C/ dīn ki fuḡahā-yı müslimīndür: -B

¹⁷⁹⁹ ḡalbi: ḡalbi yine C

¹⁸⁰⁰ hīnde: vaḡitde C

¹⁸⁰¹ kāfir: kāfir olur ve B

¹⁸⁰² lāzım olur: lāzımdur C

¹⁸⁰³ dimişlerdür: dimişler B

¹⁸⁰⁴ kendüzin: kendini C

¹⁸⁰⁵ ve şabka giymekde: ve şabka şeylerinden geyinmek C

¹⁸⁰⁶ zīrā: -A -B

¹⁸⁰⁷ dimişlerdür: buyurulmuşdur C

¹⁸⁰⁸ ve: -C

küfürlerine¹⁸⁰⁹ hüküm {12} olınmışdır didiler¹⁸¹⁰. Ey mü'minler [B50.b] 'ömründe bir kerre şabka giymek-ile kâfirlere {13} kendüyi teşbîh itdüğü için kâfir olıcağ¹⁸¹¹. Her gün ve¹⁸¹² her gece kendüyi¹⁸¹³ {14} kâfirlere teşebbüh itmek ile¹⁸¹⁴ küfürden korkı yok mıdır. İnşâf eyleye huşuşen İngiliz kâfirinüñ ef'âl-ı kabihleri ola İslâm içre şöhret virmiş ola¹⁸¹⁵ eger {15} müctehidîn dîn-i¹⁸¹⁶ hayâtda olalardı ihtimâldür ki zunnâr kuşanana ve şabka {16} geyenüñ küfürlerine hükümleri gibi duhâni olanlaruñ¹⁸¹⁷ dağı küfürlerine¹⁸¹⁸ hüküm iderlerdi¹⁸¹⁹. {17} Lâkin fi zamânına müctehidin munkâti' olup gittikleri hiç¹⁸²⁰ kimesne kendi ictihâd-la¹⁸²¹ {18} bu harâm bu helâl¹⁸²² ve bu küfrdür diyemez¹⁸²³. Meger müctehidin beyân itmiş ola {19} anları halka nakıl eyleye. Bu zamânede müctehidin qalmadığı-çün 'ulemâ içenüñ¹⁸²⁴ [A31.b] {1} küfrinden ve 'adem küfrinden¹⁸²⁵ bahş itmediler. Ancak cür'et idüp hıll-ı hürmetinden bahş {2} itdiler ve cemî'-i ehl-i İslâm 'ulemâsı ve meşâyihî hürmetine fetvâ virdiler. Kimi şarâhaten {3} ve kimi işâreten 'aklı olan mü'minler kendüleri 'ulemânuñ nehy itdüğü rāice-i kerihden eylemek gerekdür¹⁸²⁶. [C43.a] Eger sü'âl iderseñ ki ba'zısı hıllına¹⁸²⁷ ba'zı hürmetine fetvâ virdi. {4} Sen derseñ ki cemî'en hürmetine fetvâ virdiler. Cevâb öyledür lâkin¹⁸²⁸ harâm [B51.a] iki {5} kısım üzerinedür¹⁸²⁹. Bir kısmına harâm li'aynihi dirler şarâb gibi¹⁸³⁰ ve hıncır eti {6} gibi¹⁸³¹ ve necis gibi. Ve bir kısım harâm

¹⁸⁰⁹ küfürlerine: küfürlerle C

¹⁸¹⁰ didiler: -C

¹⁸¹¹ olıcağ: olıcaz B

¹⁸¹² ve: -B

¹⁸¹³ kendüyi: kendüni C

¹⁸¹⁴ itmek ile: itmekde B

¹⁸¹⁵ eyleye huşuşen İngiliz kâfirinüñ ef'âl-ı kabihleri ola İslâm içre şöhret virmiş ola: eyle A B

¹⁸¹⁶ dîn: -B -C

¹⁸¹⁷ kuşanana ve şabka geyenüñ küfürlerine hükümleri gibi duhâni olanlaruñ: kuşananlar ve şabka geyenlerüñ küfrüne hük itdikleri gibi duhân içenlerüñ C

¹⁸¹⁸ dağı küfürlerine: küfürlerine dağı B

¹⁸¹⁹ iderlerdi: ider B; iderlerdi ve C

¹⁸²⁰ gittikleri hiç: -A -B

¹⁸²¹ ictihâd-la: ictihâdından A B

¹⁸²² bu helâl: -B

¹⁸²³ diyemez: diyemezler C

¹⁸²⁴ içenüñ: içinde B

¹⁸²⁵ küfrinden ve 'adem küfrinden: küfrine ve 'adem küfrine C

¹⁸²⁶ işâreten 'aklı olan mü'minler kendüleri 'ulemânuñ nehy itdüğü rāice-i kerihden eylemek gerekdür: işâret A B

¹⁸²⁷ hıllına: hıllına fetvâ ve B

¹⁸²⁸ lâkin: -C

¹⁸²⁹ üzerinedür: üzeredür B

¹⁸³⁰ gibi: -C

¹⁸³¹ gibi: -C

liğayrihi dirler. Meşelâ¹⁸³² bir kimesne birinüñ etmegi¹⁸³³ {7} gâşib itse ve¹⁸³⁴ yise harâmdur. Lâkin harâm-ı liğayrihidür harâm¹⁸³⁵ li‘aynihi degildür. Zîrâ {8} ol etmek necis degildür ki harâm-ı li‘aynihi ola. İmdi duhân harâmdur diyenüñ murâdı {9} harâm liğayrihidür. Tâze yabrağınun¹⁸³⁶ bişürüp yise helâldür ve harâm degildür diyenüñ¹⁸³⁷ {10} murâdı harâm li‘aynihi degildür dimekdür. Ammâ harâm li‘aynihi olmamağdan helâl olmağ {11} lâzım gelmez. Harâm degildür diyenlerün¹⁸³⁸ murâdı harâm li‘aynihi degildür demek¹⁸³⁹ hâşâ ki {12} helâl¹⁸⁴⁰ diyeler¹⁸⁴¹ ne‘üzubillâhi te‘âlâ. Zîrâ¹⁸⁴² yabrağın yise harâm degildür. Zîrâ necis degildür¹⁸⁴³. {13} Ammâ müftinün cevâbını cehele-i nâs añlamayup harâm degildür didüğünü helâldür demek {14} zan iderler. Zîrâ ekalli mertebe-i isrâf olmağdan çıkmaz. İsrâf ise harâmdur ve hürmet-i naşş-ıla şâbitdür bu mişli¹⁸⁴⁴. {15} Harâma helâl demek nice mutaşavvurdur. Ve dahı duhânun dünyevî zararlarından [B51.b] {16} biri dahı¹⁸⁴⁵ budur ki [C43.b] herkim ki duhân içe mādāmki tevbe itmeye ašlâ hużür-ı kalb {17} bulamaz¹⁸⁴⁶ ve ğam ve ğuşşadan kırtulamaz ve ıztırâb-ı elemnden ve teşviş-i¹⁸⁴⁷ vesâvesden¹⁸⁴⁸ {18} hâlî bir daķıka bulamaz¹⁸⁴⁹ ve si‘e’l-hulku olur ya‘ni hulki yaramaz¹⁸⁵⁰ olur.¹⁸⁵¹ Ve¹⁸⁵² her nesne ki {19} işidür¹⁸⁵³ unudur ve dâ‘imâ ‘aklı yabânda olur ve¹⁸⁵⁴ cemî‘-i ehl-i imân olanlar¹⁸⁵⁵ aña [A32.a] {1} kalblerinden ‘adâvet ve¹⁸⁵⁶ buğz iderler ve hayırla

¹⁸³² kısım harâm liğayrihi dirler meşelâ: kısmına harâm liğayrihi dirler A B

¹⁸³³ birinüñ etmegi: bir tekne etmek A B

¹⁸³⁴ itse ve: idüp alup C

¹⁸³⁵ harâm: -B

¹⁸³⁶ yabrağınun: yaprak iken B C

¹⁸³⁷ diyenüñ: diyenlerün B

¹⁸³⁸ diyenlerün: diyenün C

¹⁸³⁹ dimek: dimekdür B

¹⁸⁴⁰ demek hâşâ ki helâl: dimekdür hâşâ helâldür B C

¹⁸⁴¹ diyeler: diye B

¹⁸⁴² zîrâ : -C

¹⁸⁴³ zîrâ necis degildür: necis olmaduğı-çün B

¹⁸⁴⁴ harâmdur ve hürmet-i naşş-ıla şâbitdür bu mişli: harâmdur A B

¹⁸⁴⁵ dahı: -C

¹⁸⁴⁶ bulamaz: bulunmaz C

¹⁸⁴⁷ teşviş: teşvişden ve B

¹⁸⁴⁸ ıztırâb-ı elemnden ve teşviş-i vesâvesden: elemnden ve teşvişden ve mesâviden C

¹⁸⁴⁹ bir daķıka bulamaz: olamaz B

¹⁸⁵⁰ hulki yaramaz: yaramaz hüylü B

¹⁸⁵¹ ya‘ni hulki yaramaz olur: -C

¹⁸⁵² ve: -C

¹⁸⁵³ işidür: işidürse C

¹⁸⁵⁴ ve: -A

¹⁸⁵⁵ olanlar: -C

¹⁸⁵⁶ adâvet ve: -C

añmazlar. Ve dağı İbrāhīm Lekkānī {2} ‘aleyhi rahmetullāhi te‘ālā¹⁸⁵⁷ eydür¹⁸⁵⁸. Sālibe maħallesinde bir dostım var idi. Meger duħān içmege¹⁸⁵⁹ {3} mübtelā imiş. Vefāt ider¹⁸⁶⁰ oldıķda bu faķire bir kimesne irsāl itmiş¹⁸⁶¹. Varup {4} selām virdim ve ħātırın şordım¹⁸⁶². Ba‘dehū ħalkup gitdim. Hemān dem¹⁸⁶³ ardından feryādcı {5} gelüp¹⁸⁶⁴ yā şeyħ yetiş ħasta sekerāt-ı mevte vardı deyü¹⁸⁶⁵ ħaber virdiler¹⁸⁶⁶. Ben¹⁸⁶⁷ dağı {6} dönüp tekrār içerüye girüp¹⁸⁶⁸ şehādet kelimesin telķin itdikde¹⁸⁶⁹ baña eyitdi¹⁸⁷⁰. {7} Bu duħān şarāb-ıla terbiyet olınmışdur. Ğāyet-ile [B52.a] keskin duħāndur. Ziyāde vir¹⁸⁷¹ deyüp {8} teslīm-i rüh itdi¹⁸⁷² ne‘ūzubillāhi te‘ālā. Min sū’-i ħātimetri¹⁸⁷³ ve dağı bu faşılıñ evvelinden {9} bu ana gelince zıkr itdügümüz sözleri duħān risālelerinden¹⁸⁷⁴ cemī‘ idüp anlaruñ {10} ba‘zısı bu maħalle¹⁸⁷⁵ kitābet olındı. El-‘aķilu men itte ‘aze bi ğayrihi muķtezāsınca {11} ola ki dīn [C44.a] ħardaşlarımız¹⁸⁷⁶ fāriğ olup tevbe idüp¹⁸⁷⁷ hem dünyā marazlarından ve hem {12} aħiret ‘azāblarından ħalāş bula¹⁸⁷⁸. Hezihi ħaşıde-i fı zemmi’l-duħān¹⁸⁷⁹

(mefā‘ilün / mefā‘ilün / fe‘ülün)

{13} Fırenkden çıķdı vü¹⁸⁸⁰ tutdı cihānı

¹⁸⁵⁷ ‘aleyhi rahmetullāhi te‘ālā: -C

¹⁸⁵⁸ eydür: buyurur ki C

¹⁸⁵⁹ duħān içmege: duħāna A C

¹⁸⁶⁰ vefāt ider: vefātı ħarīb C

¹⁸⁶¹ faķire bir kimesne irsāl itmiş: faķiri çağirtmış ben de C

¹⁸⁶² şordım: sū‘āl itdüm C

¹⁸⁶³ hemān dem: hemān A C

¹⁸⁶⁴ gelüp: geldi B

¹⁸⁶⁵ deyü: deyüp C

¹⁸⁶⁶ virdiler: geldi B

¹⁸⁶⁷ ben: biz B

¹⁸⁶⁸ içerüye girüp: içerü girdim C

¹⁸⁶⁹ itdikde: itdigimden B

¹⁸⁷⁰ itdikde baña eyitdi: itdüm baña eyitdi ey birāder C

¹⁸⁷¹ vir: keyf virür C

¹⁸⁷² teslīm-i rüh itdi: rühümü teslīm eyledi C

¹⁸⁷³ sū’-i ħātimetri: -B

¹⁸⁷⁴ duħān risālelerinden: duħān ħaķķında te‘līf olunan risālelerden C

¹⁸⁷⁵ maħalle: maħalde B C

¹⁸⁷⁶ ħardaşlarımız: ħardaşlarımız bu mekrühātđan C

¹⁸⁷⁷ tevbe idüp: -A

¹⁸⁷⁸ ‘azāblarından ħalāş bula: marazlarından ‘azāblarından ħalāş olalar B

¹⁸⁷⁹ hezihi ħaşıde-i fı zemmi’l-duħān: ħazā fı’d-duħān A C

¹⁸⁸⁰ çıķdı vü: çıķuben C

Aña döner göresin içen anı¹⁸⁸¹

{14} Ne âdemler aña meftûn olupdur
Özün 'âkil şanur mecnûn olupdur

{15} Şol ev içinde kim duḡān içilür
Müslimānlar içinde¹⁸⁸² ol secilür

{16} Ki lulā-ıla bir fincān elinde
Şanasın sâkin olmuşdur Yemende

{17} Çıkar burum burum burnından anuñ
Gören yandı şanur yüregi anuñ

{18} Ki çıkısar¹⁸⁸³ cehennemde¹⁸⁸⁴ burından
Çıka gök gök duḡān anuñ feminden

{19} Ki için cümlesin¹⁸⁸⁵ yakmışlar anuñ

¹⁸⁸¹ döner göresin içen anı: döner ki içer gör anı C

¹⁸⁸² içinde: içinden B C

¹⁸⁸³ çıkısar: çıkışı B

¹⁸⁸⁴ cehennemde: cehennemden C

¹⁸⁸⁵ cümlesin: cümle B

Bağırsaqlarını hem albin anu

[A32.b]

{1} Ki zr kendni tebh iderz¹⁸⁸⁶

[B52.b]Frenk kfirlerine bunda beraber¹⁸⁸⁷

{2} Ki udret devesi taır lsin

Frengistnda ararsa bulursn¹⁸⁸⁸

{3} Ki lul azna alup ider fb

çemez dimedin on kerre fb fb

{4} Gler eytn baup ol hey'etine¹⁸⁸⁹

Tem itdrr zrriyetine

{5} Der dem olanu grin temizini¹⁸⁹⁰

Ki hçe arf ider 'mr-i 'azzin

{6} urdim cmlesin gk duana

¹⁸⁸⁶ iderz: idpdr B C

¹⁸⁸⁷ beraber: o yollar B

¹⁸⁸⁸ ki udret devesi taır lsin firengistnda ararsa bulursn: -B

¹⁸⁸⁹ hey'etine: hey'ete C

¹⁸⁹⁰ temizini: temtizin A

Nice¹⁸⁹¹ ğarq itdim anları günāha

[C44.b] {7} Gügerdür¹⁸⁹² dişlerin yāhūd qarardur¹⁸⁹³

İlmigin¹⁸⁹⁴ kırıdur yāhūd şarardur

{8} Çü¹⁸⁹⁵ tab'-ı hār-ı yābisdür ki¹⁸⁹⁶ anuñ

Ölüm gibi doñadır tende cānuñ¹⁸⁹⁷

{9} İçer şunlar ki qalbin ala ğaflet

Bu rūya nūr-ı¹⁸⁹⁸ imānını zulmet

{10} Çü vaqti geçse¹⁸⁹⁹ gelür esnemekler

Şayıqlamaq gibi söz söylemekler

{11} Beden süst¹⁹⁰⁰ oluben beyni¹⁹⁰¹ başı ağrır

¹⁸⁹¹ nice: ki niçe B

¹⁸⁹² gügerdür: güger C

¹⁸⁹³ qarardur: yāhūd şarardur B

¹⁸⁹⁴ ilmigin: iligin B

¹⁸⁹⁵ çü: ki C

¹⁸⁹⁶ yābis ki: yābisdür ki C B

¹⁸⁹⁷ cānuñ: qanuñ A C

¹⁸⁹⁸ nūr: anuñ C

¹⁸⁹⁹ geçse: gelse B

¹⁹⁰⁰ süst: süstü B

¹⁹⁰¹ beyni: -B

Yetişdir lulāyı deyüp¹⁹⁰² çağırır

{12} Katında dā'im ola evkatı hāzır

Gözi her lahzada lulāya nāzır

{13} Derilür bir araya gec¹⁹⁰³ dervişler¹⁹⁰⁴

Anasın atasın¹⁹⁰⁵ āzārlamışlar

{14} İderler giceleri gaybet-ile ihyā

Añılur zemm-ile emvātı ihyā

{15} Çoğı terk eyleyüben kesb-i kārı

Olupdur kahvecinüñ yār-ı ğārı

{16} Boyuncığı buruķ beñzi şararmış

Gügermiş dişleri¹⁹⁰⁶ dīni şararmış

{17} Ne 'aklı kaldı ne fehmi ne dünyā

¹⁹⁰² deyüp: deyü B C

¹⁹⁰³ gec: giçe B

¹⁹⁰⁴ dervişler: revişler A C

¹⁹⁰⁵ anasın atasın: atasın anasın B C

¹⁹⁰⁶ dişleri: dişi B

[B53.a]Dimāğını yorup itmiş¹⁹⁰⁷ kuru sevdā

{18} Unutmuş cümle kavm-i kardaşını

Sıñadı¹⁹⁰⁸ nekbetiler hem neşeni¹⁹⁰⁹

{19} Fesād-ı 'āme olmaz bundan a'zam

Budur ben bildüğim vallāhu'l-'alem

[A33.a] {1} Rivāyet-i¹⁹¹⁰ 'acebiyyeti evliyā-yı 'izāmdan biri şöyle rivāyet ider ki Rūm ikliminde {2} kıran¹⁹¹¹ ve öletlik olmuş ve her gice¹⁹¹² [C45.a] bir niçe¹⁹¹³ ādemūñ¹⁹¹⁴ ölüsün bulurlar imiş. Āhirü'l-emir {3} ittifāk iderler ki varup¹⁹¹⁵ kabirleri açalar¹⁹¹⁶ ve cāzū olanı āteşe yaqalar¹⁹¹⁷ {4} ve bunuñ şerrinden emīn olalar¹⁹¹⁸. Fi'l-ḥakīka ol¹⁹¹⁹ varup mazınne itdikleri {5} kabirleri açarlar. Hiçbiri cāzū olmamış. Gelüp giderler. Ol gice yine {6} bir niçe ādem¹⁹²⁰ helāk olur ve ol kavmūñ içinde ma'lūm imiş ki cāzū gelüp {7} uyuyan kişinūñ¹⁹²¹ burnından girüp¹⁹²² yüregın yudar imiş. Ol ecilden {8} fi'l-hāl olur imiş. Āhir eyitdiler gelūñ varalum fulān kişiyi daḥı¹⁹²³ açup {9} görelim belki cāzū olan¹⁹²⁴ oldur didiklerinde¹⁹²⁵ ba'zısı bu söze¹⁹²⁶

¹⁹⁰⁷ yorup itmiş: burumuş B; burmuş C

¹⁹⁰⁸ sıñadı: şınarı B; sunārī C

¹⁹⁰⁹ heb neşeni: hemnişini A B

¹⁹¹⁰ rivāyet: hikāyet B

¹⁹¹¹ kıran: 'azīm kırgın olup B

¹⁹¹² olmuş ve her gice: olup her gecede C

¹⁹¹³ bir niçe: -B

¹⁹¹⁴ ādemūñ: ādem B; ādemler C

¹⁹¹⁵ iderler ki varup: iderler ki cāzū vardur deyü B; idüp varalum C

¹⁹¹⁶ açalar: açalum C

¹⁹¹⁷ yaqalar: yaqalum C

¹⁹¹⁸ olalar: olalum C

¹⁹¹⁹ fi'l-ḥakīka ol: fi'l-ḥakīka B; deyüp evvel varup C

¹⁹²⁰ ādem: ādemler C

¹⁹²¹ kişinūñ: ādemūñ C

¹⁹²² girüp: -B

¹⁹²³ kişiyi daḥı: kişiyi B; kişinūñ kabrin C

¹⁹²⁴ cāzū olan: -C

¹⁹²⁵ didiklerinde: didiler B

¹⁹²⁶ ba'zısı bu söze: bu söze ba'zısı B; ba'zısı C

muvāfiḳat idüp {10} ve¹⁹²⁷ ba‘zısı¹⁹²⁸ muḥālifet idüp ol bir şālih kişidür ol cāzū [B53.b] olmaz dimişler. {11} Bunı işitdiklerinde cümlesi gercek¹⁹²⁹ şālih kişidür didiklerinde içlerinden ba‘zısı ki {12} duḥān içmezler imiş¹⁹³⁰. Gercek bu kişi bir¹⁹³¹ şālih kişidür lākin duḥān içerdi. {13} Belki ĩmānsız gitmege duḥān¹⁹³² sebep olmışdur deyü¹⁹³³ varup ḳabrini açup görelüm {14} didiklerinde¹⁹³⁴ cümlesi varup ḳabrini¹⁹³⁵ acmışlar görmişler ki ḳabrūñ¹⁹³⁶ içerüsi [C45.b] {15} gök duḥān-ıla ḫolmuş murdār ḳoḳudan yanına varılmaz olmuş hele bir miḳdār {16} duḥān ḳabrinden çıkup¹⁹³⁷ ḫaḡılınca şabır itmişler. Ba‘dehū ilerü¹⁹³⁸ varup görürler ki {17} başınuñ şacı bir ḳarış uzamış¹⁹³⁹ ve gözleri büyük elma deñlü¹⁹⁴⁰ olup gügermiş {18} ve ḫırnaḳları uzayup barmaḡ gibi olmuş. Ve cāzū¹⁹⁴¹ ḳalkup ḳabr içinde {19} oturmuş¹⁹⁴². Ve bilin¹⁹⁴³ başın egüp¹⁹⁴⁴ zekrin lulā idinüp¹⁹⁴⁵ aḡzına almış [A33.b] {1} ve ḳarnında yanan āteşüñ duḥānından içermiş. Bu minvāl üzere ḳabirde aña ḳabirde¹⁹⁴⁶ {2} ‘azāb iderler imiş. Ol müslimānlar bu ḫāli göriceḡiz¹⁹⁴⁷ bir miḳdār aḡlaşmışlar¹⁹⁴⁸ {3} ve¹⁹⁴⁹ ḳalblerinde ĩmān eşeri¹⁹⁵⁰ olanlar ‘an şamīmü’l-ḳalb ba‘zısı¹⁹⁵¹ tevbe itmişler¹⁹⁵² ve ol¹⁹⁵³ {4} mel‘ün olan¹⁹⁵⁴ cāzūyı arḳası [B54.a] üzere yaturup göbeginden ardıc ḳazuḡ-ıla

¹⁹²⁷ idüp ve: itdi C

¹⁹²⁸ ba‘zısı: ba‘zı B

¹⁹²⁹ gercek: gerçektür B

¹⁹³⁰ imiş: imişse B; -C

¹⁹³¹ bir: -B -C

¹⁹³² duḥān: -B

¹⁹³³ deyü: -A -C

¹⁹³⁴ didiklerinde: deyü C

¹⁹³⁵ açup görelüm didiklerinde cümlesi varup ḳabrini: -B

¹⁹³⁶ ḳabrūñ: -B

¹⁹³⁷ ḳabrinden çıkup: -B; ḳabirden çıkarup C

¹⁹³⁸ itmişler ba‘dehū ilerü: idüp soñra ilerüye C

¹⁹³⁹ uzamış: -C

¹⁹⁴⁰ deñlü: gibi C

¹⁹⁴¹ cāzū: cāzū olup C

¹⁹⁴² oturmuş: oturup C

¹⁹⁴³ ve bilin: -C

¹⁹⁴⁴ egüp: büküp C

¹⁹⁴⁵ idinüp: idüp C

¹⁹⁴⁶ ḳabirde: -A -C

¹⁹⁴⁷ göriceḡiz: görücek B C

¹⁹⁴⁸ miḳdār aḡlaşmışlar: miḳdārı aḡlaşup C

¹⁹⁴⁹ ve: -C

¹⁹⁵⁰ ḳalblerinde ĩmān eşeri: mü’min C

¹⁹⁵¹ ba‘zısı: -B

¹⁹⁵² ba‘zısı tevbe itmişler: tevbe itmişlerdür C

¹⁹⁵³ ol: ol cāzū B

¹⁹⁵⁴ mel‘ün olan: mel‘ünü B; -C

yere¹⁹⁵⁵ {5} kazı kılmışlar. Ba‘dehū yine kabirden çıkup gice¹⁹⁵⁶ ba‘zı kimesnelerūn burnından {6} girup yüreklerin koparup yutmuş. Yine¹⁹⁵⁷ ol gice niçe ādem¹⁹⁵⁸ helāk itmiş¹⁹⁵⁹. {7} İrtesi yine varup kabrini¹⁹⁶⁰ açarlar¹⁹⁶¹ görürler kazuğı göbeginden çıkarup {8} yine oturup belin ve başın¹⁹⁶² bükup zekrin ağzına alup [C46.a] duhān içerken {9} bulurlar. Lākin duhān içinde cāzū görünmez olmuş insān yüzine bakmağa {10} korkar olmuş¹⁹⁶³. Başını kesup ayağı ucuna koyup yine kabri örtüp {11} giderler¹⁹⁶⁴. Ey mü‘minler¹⁹⁶⁵ bu diyārda cāzū olmak ‘ādet degildir.¹⁹⁶⁶ Aña mağrūr {12} ölmek niçe ümmet-i Muhammediñ yūzi¹⁹⁶⁷ kıbleden döner ve niçesi¹⁹⁶⁸ dağı¹⁹⁶⁹ cāzū ‘azābından¹⁹⁷⁰ {13} ziyāde ‘azāb-ıla ‘azāb olunur¹⁹⁷¹ ne‘ūzubillāhi te‘ālā¹⁹⁷². Hemān çāresi bir dağı içmemege¹⁹⁷³ {14} tevbe-i Naşūh-ıla tevbe idüp bir dağı içmemekdür¹⁹⁷⁴. Ve dağı¹⁹⁷⁵ rivāyet olunur Rūm vilāyetinde bir er var {15} idi. Vilāyeti¹⁹⁷⁶ ve kerāmeti zāhir olmuş idi¹⁹⁷⁷. Yüz otuz yaşında [B54.b] bir ‘aziz idi. {16} Mezār kazanlaruñ¹⁹⁷⁸ şeyhi idi. Ol vilāyetde şulaḥādan yetmiş yaşında bir pīr-i şālīḥ {17} var idi ḥaccū’l-ḥaremeyn idi. Ekşer-i evkātde şavm ve şalavātde¹⁹⁷⁹ ve ‘ibādāt-ı {18} tã‘atda¹⁹⁸⁰ ‘ömrin gecürmiş idi¹⁹⁸¹. Bir pīr kişi idi¹⁹⁸². Halk elin öpüp du‘āsın

¹⁹⁵⁵ yere: -A -B

¹⁹⁵⁶ gice: -B

¹⁹⁵⁷ yine: -C

¹⁹⁵⁸ ādem: ādemler B

¹⁹⁵⁹ itmiş: olıcağ B; olmuş C

¹⁹⁶⁰ kabrini: kabri B

¹⁹⁶¹ açarlar: açup C

¹⁹⁶² belin ve başın: başın ve belin B

¹⁹⁶³ bulurlar lākin duhān içinde cāzū görünmez olmuş insān yüzine bakmağa korkar olmuş: -C

¹⁹⁶⁴ giderler: gıtdiler imdi C

¹⁹⁶⁵ mü‘minler: mü‘min C

¹⁹⁶⁶ degildir: degildir deyü B C

¹⁹⁶⁷ yūzi: yüzleri C

¹⁹⁶⁸ niçesi: niçeler B

¹⁹⁶⁹ dağı: -C

¹⁹⁷⁰ ‘azābından: ‘azāblarından B

¹⁹⁷¹ olunur: olunurlar B

¹⁹⁷² ne‘ūzubillāhi te‘ālā: -C

¹⁹⁷³ çāresi bir dağı içmemege: çāresi budur ki bir gün evvel C

¹⁹⁷⁴ idüp bir dağı içmemekdür: itmekdür A B

¹⁹⁷⁵ ve dağı: -B

¹⁹⁷⁶ vilāyeti: -B

¹⁹⁷⁷ olmuş idi: olmuş B; olurmuş C

¹⁹⁷⁸ mezār kazanlaruñ: mezārcılar B

¹⁹⁷⁹ evkātde şavm ve şalavātde: evkātı şavm ve şalāt C

¹⁹⁸⁰ tã‘atda: tã‘at-ıla C

¹⁹⁸¹ idi: -B

¹⁹⁸² bir pīr kişi idi: -C

{19} alurlardı. Vefāt itdikde vaşiyet itdi¹⁹⁸³. Beni kabre mezārcılar şeyhi olan [A34.a] {1} fulān ‘azīz¹⁹⁸⁴ indirsin ola ki anuñ hürmetine Hāq te‘ālā benim günāhlarım ‘afv ide¹⁹⁸⁵ {2} didi. Ba‘dehū vaşiyetin yerine götürüp mezārcılar şeyhi anı kabre indirmege¹⁹⁸⁶ mu‘āvinet {3} idüp meyyiti anuñ eline virdiler¹⁹⁸⁷. Ve mezāra kodılar¹⁹⁸⁸. Şeyh dağı meyyitüñ üzerine {4} tahtayı birer birer dizmege başladı¹⁹⁸⁹. [C46.b] Āher tahtayı başı ucuna korken anı gördi kim {5} bir ‘azīm ezderhā¹⁹⁹⁰ duhān şeklinde meyyitüñ ayağı ucundan çıkup ol meyyiti¹⁹⁹¹ {6} ayağından başına varınca kefen¹⁹⁹² taşrasından gemi palamarı gibi tolanup {7} ve şarmaşup ayağı cānından çeküp cehenneme¹⁹⁹³ alup gitdi. Ol ‘azīz korkusından [B55.a] {8} düşüp beyhūd oldu¹⁹⁹⁴. ‘Aklı başına geldikde sü’āl itdiler. Cevāb {9} virmedi. Lākin bu ‘azāba bu kişi ne¹⁹⁹⁵ sebebden ve ne günāhdan¹⁹⁹⁶ ötürü müstaḥik {10} oldu¹⁹⁹⁷ deyü mütereddid oldu. Āhir yarındesi¹⁹⁹⁸ gün meyyitüñ evine gelüp dağ {11} bāb itdi. Bir pīr hātūn çıkıdı. Şeyh eyitdi. Vefāt iden kişi¹⁹⁹⁹ senüñ {12} neñ idi²⁰⁰⁰. Hātūn eyitdi. Elli altmış²⁰⁰¹ yıldur bir yaşduğa baş kodık benim²⁰⁰² {13} erimdür²⁰⁰³ didi²⁰⁰⁴. Ol gitdi ben kaldım didi. Ol ‘azīz eyitdi. Eriñiñ ‘ameli {14} ne idi.²⁰⁰⁵ Hātūn eyitdi. Beş vakit nemāzi²⁰⁰⁶ kazāya komaz idi ve sā’im {15} olurdu²⁰⁰⁷. Zekāt ve şadaqa virirdi. Ve’l-hāşıl ol hātūn erinüñ cemī’-i {16} ‘amellerin birer birer²⁰⁰⁸ haber virdi. Ve zevcimden hiç günāh-ı

¹⁹⁸³ itdi: itdi ki C

¹⁹⁸⁴ olan fulān ‘azīz: -C

¹⁹⁸⁵ Hāq te‘ālā benim günāhlarım ‘afv ide: Mevlā-yı müte‘āl beni ‘afv eyleye C

¹⁹⁸⁶ anı kabre indirmege: anı kabre indürdi B; kabre inüp C

¹⁹⁸⁷ virdiler: -B

¹⁹⁸⁸ virdiler ve mezāra kodılar: virüp mezāra koyup C

¹⁹⁸⁹ tahtayı birer birer dizmege başladı: tahtaları bir bir dizmege başlayup C

¹⁹⁹⁰ ezderhā: ejder A B

¹⁹⁹¹ meyyiti: meyyitüñ C

¹⁹⁹² kefen: kefenüñ C

¹⁹⁹³ cehenneme: -B

¹⁹⁹⁴ beyhūd oldu: beyhoş oldu ba‘dehū B

¹⁹⁹⁵ ne: neden B

¹⁹⁹⁶ ve ne günāhdan: -C

¹⁹⁹⁷ müstaḥik oldu: uğradı B

¹⁹⁹⁸ āhir yarındesi: āhirkār yarındesi B; āhir yarınki C

¹⁹⁹⁹ kişi: -B

²⁰⁰⁰ idi: idi ey B; idi didikde C

²⁰⁰¹ altmış: -B

²⁰⁰² benim: -A -B

²⁰⁰³ erimdür: erim idi B

²⁰⁰⁴ didi: -B

²⁰⁰⁵ idi: idi didi C

²⁰⁰⁶ nemāzi: nemāzuñ B

²⁰⁰⁷ olurdu: olurdu ve B

²⁰⁰⁸ ‘amellerin birer birer: ‘amellerini bir bir C

kebâyirden {17} ve günâh-ı şağâ'irden bir günâh [C47.a] şâdir olduğın görmedim²⁰⁰⁹. Lâkin yâ şeyh {18} gâhîce²⁰¹⁰ yabândan yorgun geldikce²⁰¹¹ birkaç yudım duhân²⁰¹² içerdi yorgunluk [B55.b] {19} def'i-çün derdi²⁰¹³. Ol 'azîz bildi kim ol gördüğü gemi palamârı gibi [A34.b] {1} gök duhân şeklinde ejderhâ şüretinde ol pîrûn²⁰¹⁴ kendi içdüğü duhân {2} imiş²⁰¹⁵. Hâk te'âlâ anı yine gök duhân şeklinde ejderhâ²⁰¹⁶ şüretine koyup ba'dehû kefene {3} tolanup ve pek şarmaşup ayağı cânından siccine indirdi²⁰¹⁷. Ey mü'min 'akluñ {4} başıña al²⁰¹⁸ ve fikr eyle ki²⁰¹⁹ yılda bir kerre yorgunluk def'i için içdüğü duhân {5} ejderhâ²⁰²⁰ olup kefene şarmaşup siccine çeke²⁰²¹. Evinde ve huzûrında²⁰²² günde²⁰²³ {6} birkaç def'a duhân içenüñ 'ameli ol pîr 'ameli deñlü olmayanuñ²⁰²⁴ hâli ne ola. {7} Bundan fehm olına²⁰²⁵ ve dahı meşâyih-i 'izâmdan²⁰²⁶ biri eydür. Vağ'ımda bir meclisde biri ayak üzre kalkup²⁰²⁷ {8} Peygamber 'aleyhi's-selâma²⁰²⁸ duhânıñ hıllı ve²⁰²⁹ hürmetinden sü'âl itdiler²⁰³⁰. Ya'ni ehl-i {9} meclisden biri ayak üzre kalkup²⁰³¹ Yâ Resûlullâh duhân içmek helâl midür {10} veyâhüd harâm mıdur bu halk mâbeyninde ihtilâf var didi²⁰³². Hâzret-i Peygamber 'aleyhi's-

²⁰⁰⁹ günâh-ı kebâyirden ve günâh-ı şağâ'irden bir günâh şâdir olduğın görmedim: günâh-ı şağîr ve kebîr şâdir olmamışdur C

²⁰¹⁰ gâhîce: -B

²⁰¹¹ geldikce: geldikde C

²⁰¹² duhân: duhânçık B

²⁰¹³ derdi: didi B

²⁰¹⁴ ol pîrûn: gelen ol kimsenüñ B

²⁰¹⁵ duhân imiş: duhândur C

²⁰¹⁶ ejderhâ: ejder A B

²⁰¹⁷ Hâk te'âlâ anı yine gök duhân şeklinde ejder şüretine koyup ba'dehû kefene tolanup ve pek şarmaşup ayağı cânından siccine indirdi: -B

²⁰¹⁸ al: alup C

²⁰¹⁹ ve fikr eyle ki: fikr eyle ide ve B

²⁰²⁰ ejderhâ: ejder A

²⁰²¹ şarmaşup siccine çeke: şarmaşup siccine çekmek B; şarılıp siccine indürdi ey mü'min yâ C

²⁰²² huzûrında: huzûr-ı cema'âtdede C

²⁰²³ günde: günde ve gicede C

²⁰²⁴ evinde ve huzûrında günde birkaç def'a duhân içenüñ 'ameli ol pîr 'ameli deñlü olmayanuñ: dâ'im içenüñ B

²⁰²⁵ 'ameli ol pîr 'ameli deñlü olmayanuñ hâli ne ola bundan fehm olına: hâli ne güne olur var fikir eyle C

²⁰²⁶ meşâyih-i 'izâmdan: meşâyihden B

²⁰²⁷ biri ayak üzre kalkup: -A -C

²⁰²⁸ Peygamber 'aleyhi's-selâma: şallâhu 'aleyhi ve's-sellemeden C

²⁰²⁹ ve: -A -B

²⁰³⁰ duhânıñ hıll-ı hürmetinden sü'âl itdiler: sü'âl eyledi B

²⁰³¹ ya'ni ehl-i meclisden biri ayak üzere kalkup: -B

²⁰³² ya'ni ehl-i meclisden biri ayak üzere kalkup yâ resûlullâh duhân içmek helâl midür veyâhüd harâm mıdur bu halk mâbeyninde ihtilâf var didi: ve nâs beyninde helâl mi harâm mı ihtilâf vâkı' oldı didikde C

selām²⁰³³ {11} ayak üzere kalkıp gazab ile mübârek ellerin başına berâber kaldurup {12} üç kerre haramdur haramdur haramdur²⁰³⁴ didi. [C47.b] Bu ma'nâyı kendümüz vâkı'amuzda²⁰³⁵ müşâhide²⁰³⁶ {13} itdik deyü buyurdılar²⁰³⁷. Ehl-i dîn olanlar bunu işidüp bildikden sonra [B56.a] tevbe {14} iderler²⁰³⁸. Lâkin Peygamber şallallâhu 'aleyhi ve's-selleme²⁰³⁹ inanmayup şeytâna uyanlar tevbe itmeyüp Cehennem yolın {15} ihtiyâr ider²⁰⁴⁰. Haq te'âlâ anuñ gibi kişilerle müşâhibet ve muqârinetden {16} hıfz-ı emânında²⁰⁴¹ eyleye²⁰⁴². Naşihat-ı ihvân²⁰⁴³

(mefâ'ilün / mefâ'ilün)

{17} Eyâ gâfil utan²⁰⁴⁴ Haqdan

Ki zâyi' kıldıñ eyyâmı

{18} 'Ömür naqdin yile virdiñ

Neye aldandıñ ey 'ammî

{19} Neden geldiñ nedür maqşud

Unutdıñ geldiğñ kaydı²⁰⁴⁵

²⁰³³ hazret-i Peygamber 'aleyhi's-selâm: şallallâhu 'aleyhi ve's-sellem C

²⁰³⁴ haramdur haramdur: -C

²⁰³⁵ kendümüz vâkı'amuzda: biz kendümüz B

²⁰³⁶ vâkı'amuzda müşâhide: müşâhede B C

²⁰³⁷ buyurdılar: buyurdu C

²⁰³⁸ iderler: eylerler B; ider C

²⁰³⁹ Peygamber şallallâhu 'aleyhi ve's-selleme: lâkin Peygambere A B

²⁰⁴⁰ ider: iderler C

²⁰⁴¹ emânında: -C

²⁰⁴² Peygambere inanmayup şeytâna uyanlar tevbe itmeyüp cehennem yolın ihtiyâr ider Haq te'âlâ anuñ gibi kişilerle müşâhibet ve muqârinetden hıfz-ı emânında eyleye: şeytâna uyanları Allâh te'âlâ işlâh eyleye B

²⁰⁴³ ihvân: -C

²⁰⁴⁴ utan: olan C

²⁰⁴⁵ kaydı: nâmı B

[A35.a]

{1} Hemîn şanduñ bu gündür gün

Añamadiñ serencāmı²⁰⁴⁶

{2} Seni Hax kulluğa şaldı

Ƙanı Ƙullık Ƙanı tã'at

{3} Ƙanı 'ahd²⁰⁴⁷ u Ƙanı ĩmān²⁰⁴⁸

Yitürdiñ 'ahd u peymānı²⁰⁴⁹

{4} Yarın anda deyüersin

Ki fārci'nā ile'd-dünyā

{5} Diyeler min hünāci'ete

Göresin anda ilzāmı

{6} ŞaƘın şeytāna aldanma²⁰⁵⁰

'Adūdur anı dost şanma

²⁰⁴⁶ hemîn şanduñ bu gündür gün añamadiñ serencāmı: -B

²⁰⁴⁷ 'ahd: 'ahduñ B

²⁰⁴⁸ ĩmān: mişāƘ C

²⁰⁴⁹ 'ahd u peymānı: ehl-i peymānı C

²⁰⁵⁰ şeytāna aldanma: aldanma şeytāna C

{7} Yarın h zretten utanma

Yıgub boynuņa  ş mı

[C48.a] {8} Saņa bir kimesne  ayr itse

Niçe yıllar unutmazsın

{9} K anı  aklın utan H kdan

K anı All hun in  amı

{10} yine şadede geel m el-kel m yecurru  l-kel m muktez sınca m n sibetle bu deňl  {11} naşihat olunup pend²⁰⁵¹ olındı. Ola ki bir m 'min-i şadık inşafa {12} gel p tevbe eyleye. **Faşl [B56.b]** Bu faşıl k hven n hıllı ve h rmetinde²⁰⁵²  ulem -yı {13} d n ve fukah -yı m slim n ne buyurmuşlardur²⁰⁵³ anı bild r r²⁰⁵⁴. İbtid  R ma k hve {14} geldikde uli  l-emir c nibinden emr-i bi  l-ma  r f ve nehyi  ani  l-m nker i n ta  y n {15} olınan v   izlerden ba  zısı Şeyh   l-İsl m h zretlerinden fetv  taleb²⁰⁵⁵ itmişler. {16} Ş ret-i fetv -yı şerif budur. Mes  le ba  zı kimesneler bir yere cem   olup tavli {17} ve Őatranc lu  bine meşg l olup ahy nen k hve icsele ehl-i takv dan {18} ba  zı kimesneler Őeyhlerden istim  id p k hve²⁰⁵⁶ har mdur dey  meni   itmek istediklerinde {19} mezb rlar dağı  aklen ve naĳlen h rmetine istid  -yı delil istediklerinde mezk r m ni   [A35.b] {1} ity n-ı delile k dir olmayup  acz-i izh r²⁰⁵⁷ itseler Őer  en hel le [C48.b] har mdur {2} d n-i k fird r dey  Ő ribler mezk r

²⁰⁵¹ olunup pend: -B; olunup tenb h C

²⁰⁵² h rmetinde: ve h rmetine C

²⁰⁵³ buyurmuşlardur: buyurmuşlar C

²⁰⁵⁴ k hven n hıllı ve h rmetinde  ulem -yı d n ve fukah -yı m slim n ne buyurmuşlardur anı bild r r: k hvene m teallik kelim tı bey n ider B

²⁰⁵⁵ fetv  taleb: istif  A B

²⁰⁵⁶ k hve: -A -B

²⁰⁵⁷  acz-i izh r: izh r-ı  acz C

māni'leri aḥze²⁰⁵⁸ kâdir olurlar mı. {3} El-cevâb kâtelehūmullāhu te'ālāhum münkerihu işrārahum nehy ideni ikfār mı iderler {4} deyü Sultānū'l-müfessirīn Ebū's-Su'ūd 'İmādī 'aleyhi rahmetü'l-Hādī ḥazretleri {5} fetvā-yı şerīf virmişdür. Ba'dehū meşāyih-i 'izām ekşerehum Allāhu te'ālā 'ale'd-devām {6} kürsilerde ve her va'izlerinde ḳahve bid'atdur ve her bid'at ehl-i²⁰⁵⁹ dalāletdür {7} deyü ḥalkı taḥvīf iderlerdi²⁰⁶⁰ ve ḳahvehānede devle ve çalḡuḡgāne²⁰⁶¹ ve tavli {8} ve şaṭranc ile ḳahve icmek ḥarāmdur deyü va'izler kürsilerinde söylerlerdi²⁰⁶². {9} Ve daḡı ḳahveyi va'izler ḥarāmdur deyü²⁰⁶³ söyleyicegiz²⁰⁶⁴ sāmi'inden²⁰⁶⁵ ba'zısı {10} fulān şeyḡ kürsīde ḳahve ḥarāmdur didi²⁰⁶⁶ deyü naḡıl itdiklerinde ḥalkuñ ba'zısı {11} vā'iz kāfir olmuş zīrā ḥelāle ḥarām diyen kāfir olur deyü ihtilāf {12} itdiklerinde yine Şeyḡü'l-İslāma²⁰⁶⁷ fetvā taleb²⁰⁶⁸ itdürdiklerinde şüret-i fetvā budur. {13} Mes'ele bir vā'iz meclis va'zinde şavt-ı a'lā' ile ḳahve ḥarāmdur ve her kim ki [C49.a] {14} ḥelāldur dirse ve ḥelāldur²⁰⁶⁹ i'tikād iderse ve²⁰⁷⁰ içerse kendü kāfir ve 'avreti {15} boş olur dise ve ḥalkuñ ba'zısı şeyḡ ḥelāle ḥarām dimiş şeyḡ kāfir {16} olmuş²⁰⁷¹ ve 'avreti boş olmuş zīrā ḥelāle ḥarām diyen kāfir olur. Nitekim {17} ḥarāma ḥelāl diyen kāfir olduḡı gibi dise bu ḡuşuşda vā'iz mi {18} kāfir olur yoḡsa vā'iz kāfir olmuş diyenler mi kāfir olur {19} 'ale't-taḡkīk cevâb virüp muşâb olasız²⁰⁷². El-cevâb vā'izüñ kelāmı ḳahvenüñ [A36.a] {1} hey'ât-ı ma'hüde ve meşhüre üzerine içenlere²⁰⁷³ maḡmüldur. Anuñ ḡürmetinde iştibāḡ {2} yoḡdur ḥarāmdur diyen vā'ize kāfir olur²⁰⁷⁴ diyenler kāfir olmuşlar. İslāma gelmek {3} lāzımdur deyü fetvā-yı şerīf virmişdür Ebū's-su'ūd.

²⁰⁵⁸ aḥze: muāḡeze itmege C

²⁰⁵⁹ ehl: -C

²⁰⁶⁰ iderlerdi: iderler C

²⁰⁶¹ ḳahvehānede devle ve çalḡuḡgāne: çalḡu çalarak ve türki C

²⁰⁶² kürsilerinde söylerlerdi: kürsilerde söylerler C

²⁰⁶³ ḳahveyi va'izler ḥarāmdur deyü: va'izler ḳahve ḥarāmdur deyüp C

²⁰⁶⁴ söyleyicegiz: söyleyicek C

²⁰⁶⁵ sāmi'inden: işidenlerden C

²⁰⁶⁶ ḳahve ḥarāmdur didi: ḳahve içmek ḥarāmdur C

²⁰⁶⁷ Şeyḡü'l-İslāma: Şeyḡü'l-İslāmdan C

²⁰⁶⁸ fetvā taleb: istifā A B

²⁰⁶⁹ ḥelāldur: ḥelāl C

²⁰⁷⁰ i'tikād iderse ve: i'tikādı-la A B

²⁰⁷¹ olmuş: olmuşdur C

²⁰⁷² olasız: oluna C

²⁰⁷³ içenlere: içene C

²⁰⁷⁴ olur: -A -B

Ve daħı Őimdi hālā feseķa²⁰⁷⁵ {4} ķahvelerinde²⁰⁷⁶ tavli ve Őaŗranc ve ķenk ķeĝāne ki vardur anlarda²⁰⁷⁷ ķahve icmek {5} ĥarāmdur. Ammā Őol ķahveĥāneler ki anlarda ķalĝu ve ķeĝāne ve tavli ve {6} Őaŗranc olmaya anlarda ķahve icmek muţlakā ĥarāmdur deyü²⁰⁷⁸ ve ĥelāldür deyü²⁰⁷⁹ {7} ĥükm olunmaz. Belki mübāĥdur dinilmeĝe ķarībdür. Ve daħı Őol evlerdeki²⁰⁸⁰ {8} tavla ve Őaŗranc oynayanlar [C49.b] ol hālde ellerine ķahve alup icmeler ĥarām olur²⁰⁸¹. {9} Ve daħı tavla ve Őaŗranc olan evlere²⁰⁸² melekler²⁰⁸³ girmez. Melek girmeyicek ol evde {10} aŐlā berekāt olmaz. Ve daħı Őol²⁰⁸⁴ evde ki ķalĝu āleti ola ceŐte ve {11} Őanbür ve cemī'-i ālet sāz ve nāy ve dödük ve'l-ĥāŐıl²⁰⁸⁵ el ile ve aĝız ile ķalınan {12} sazlaruñ cemī'isi²⁰⁸⁶ muĥarremātdandur. Her kimüñ evinde olursa ol evde²⁰⁸⁷ aŐlā {13} ve ķat'ā raĥmet melekleri girmez. Ol eviñ iķerisi²⁰⁸⁸ Őeyāţin ve cin ile {14} mālā māl olup [B57.a] toptolu olmuŐdur²⁰⁸⁹. Ve Ĥaķ te'ālā ĥazretleri²⁰⁹⁰ ol evden berekāt-ı {15} semāvīyyeyi²⁰⁹¹ ķaldurup²⁰⁹² münķād olur. Tecribe itdiñ ise ol saz²⁰⁹³ Őāĥibleri {16} evinde olanlar²⁰⁹⁴ ĝünden ĝüne muĥtāc olmuŐlardur.²⁰⁹⁵ Ey mü'min ķardaŐ²⁰⁹⁶ {17} bu zıkr itdüĝüm²⁰⁹⁷ ancaķ dūnyāya müte'allik²⁰⁹⁸ olan zararlarından ba'zısıdur ammā āĥirete müteallik olan zararları²⁰⁹⁹

²⁰⁷⁵ ibtidā Rūma ķahve geldikde... daħı Őimdi hālā feseķa: verilen iki ifāde arasındaki yaklaŐık iki varaklık bölüm B nüŐhāsında eksiktir.

²⁰⁷⁶ ķahvelerinde: ķahveĥāne ki anda B

²⁰⁷⁷ ki vardur anlarda: ola eyle yerde B

²⁰⁷⁸ deyü: -C

²⁰⁷⁹ ve ĥelāldür deyü: -B

²⁰⁸⁰ evlerdeki: evler ki anda B

²⁰⁸¹ olur: olup B

²⁰⁸² ve Őaŗranc olan evlere: eve B

²⁰⁸³ melekler: melā'ike C

²⁰⁸⁴ Şol: ol C

²⁰⁸⁵ ceşte ve Őanbür ve cemī'-i ālet sāz ve nāy ve dödük ve'l-ĥāŐıl: -C

²⁰⁸⁶ ķalınan sazlaruñ cemī'isi: ķalınanlaruñ cümlesi C

²⁰⁸⁷ evde: eve B C

²⁰⁸⁸ iķerisi: iķi C

²⁰⁸⁹ mālā māl olup toptolu olmuşdur: tolar C

²⁰⁹⁰ ĥazretleri: -C

²⁰⁹¹ semāvīyyeyi: -C

²⁰⁹² ķaldurup: ķaldurmuŐdur B; ķaldurur C

²⁰⁹³ sāz: sāz olan evüñ C

²⁰⁹⁴ evinde olanlar: -C

²⁰⁹⁵ münķād olur tecribe itdiñ ise ol sāz Őāĥibleri evinde olanlar ĝünden ĝüne muĥtāc olmuşlardur: -B

²⁰⁹⁶ ķardaŐ: ķarındaŐ B C

²⁰⁹⁷ itdügüm: itdügümüz B

²⁰⁹⁸ dūnyāya müte'allik: dūnyāda C

²⁰⁹⁹ zararlarından ba'zısıdur ammā āĥirete müteallik olan zararları: zararlardur A; zararlardandur ammā āĥiretde olacaķ zararları C

dağı²¹⁰⁰ çokdur lākin cümledin {18} birisin beyān idelüm. Bir kimesne şāzende olsa kıyāmet²¹⁰¹ güninde ol kişi {19} ‘araşāt meydānında bu deñlü halk içinde dünyāda her ne cins sāz çalarsa [A36.b] {1} yine ol saz-ıla haşır²¹⁰² olur. Ve dünyāda yanında oturup çalduranlar kıyāmet {2} güninde ‘araşāt meydānına ol sāzende ile bile geleler²¹⁰³. Ve dağı olur {3} oldıkdā bir²¹⁰⁴ evde²¹⁰⁵ [C50.a] sazlar²¹⁰⁶ āleti olsa ol evde²¹⁰⁷ melek²¹⁰⁸ girmez ve şeyātin {4} ile ol ev toptoludur²¹⁰⁹. Sekerāt-i mevt ile cümlesi gelüp ol kişiye {5} çokdıkdā ĩmānını kırtarmak mümkün olur mı Allāh te‘ālā bilür zīrā²¹¹⁰ sāz olmayan {6} evlerde melekler toptolu²¹¹¹ iken²¹¹² müslimānlar yanında²¹¹³ şehādet kelimesin telkīn {7} iderken yine olur ki²¹¹⁴ şeytānlar gelüp ĩmānsız öldürmek dilerler²¹¹⁵. Melekler {8} ise ĩmān-ıla ölmesin isterler²¹¹⁶. Bu deñlü melekler ve bu deñlü mü’minlerüñ {9} içinde iken şeyātin gālib olup²¹¹⁷ ne‘üzubillāhi te‘ālā ĩmānsız ölür. Kanda {10} kaldı ki kendüler sāz çalalar veyāhūd diñleyeler veyāhūd evlerinde {11} sāz āleti olup melekleri kaçırılar ve ol evde bir melek kalmayup²¹¹⁸ yine {12} ĩmān-ıla gitmek ricā eyleye²¹¹⁹ gāyet-ile ahmaqlıkdur. Eger ‘aklı olaydı bu günden {13} hemān tevbe idüp ol sāz āletlerin āteşe yakup kül {14} ideydi. Āhıretde yüzi ayuñ on dördinci gicesi bedir olmuş ay²¹²⁰ {15} gibi olaydı²¹²¹. Naşihat-ı İhvān²¹²²

²¹⁰⁰ dağı: -B

²¹⁰¹ kıyāmet: kıyā A

²¹⁰² haşır: hāzır B

²¹⁰³ geleler: gele B

²¹⁰⁴ olur oldıkdā bir: olurken ol C

²¹⁰⁵ olur oldıkdā bir evde: evdeki B

²¹⁰⁶ sazlar: sāz B C

²¹⁰⁷ olsa ol evde: ola anda B; olsa ol eve C

²¹⁰⁸ melek: melekler B

²¹⁰⁹ ev toptoludur: ve şeyātin ile ol ev toptoludur imdi B; tola C

²¹¹⁰ Allāh te‘ālā bilür zīrā: Allāh bilür A B

²¹¹¹ toptolu: tolu C

²¹¹² iken: iken ve C

²¹¹³ yanında: yanında iken ve C

²¹¹⁴ olur ki: -C

²¹¹⁵ ĩmānsız öldürmek dilerler: ĩmānın almak isterler ve C

²¹¹⁶ melekler ise ĩmān-ıla ölmesin isterler: melā’ikeler ĩmān-ıla ölüp gitmesini isterler C

²¹¹⁷ deñlü mü’minlerüñ içinde iken şeyātin gālib olup: bu kadar mü’minler var iken mü’minüñ

ĩmānını selb idüp C

²¹¹⁸ kalmayup: olmaya A B

²¹¹⁹ eyleye: ideler C

²¹²⁰ bedir olmuş ay: -C

²¹²¹ olaydı: ola idi ‘aklı kāmīl olan hemān tevbe idüp bu belālardan halāş olmak maqbūldur C

²¹²² sekerāt-i mevt ile cümlesi gelüp ol kişiye çokdıkdā ĩmānını kırtarmak mümkün olur mı Allāh bilür sāz olmayan evlerde melekler toptolu iken müslimānlar yanında şehādet kelimesin telkīn

(mefâ'îlün / mefâ'îlün)

{16} Ne zâlimdür bu nefs-i dūn

[B57.b]Ki hergiz gelmez inşāfa

[C50.b]{17} Oқunur bunca āyetler

Görinür çok 'alāmetler

{18} Ҷanı aşhāb-ı devletler

Ҷanı erbāb-ı 'izzetler

{19} Be erkān-ı rivāyetler

Dirāyetler sirāyetler²¹²³

[A37.a]

{1} Ҷanı ol gün gibi yüzler

Ҷanı bülbül şıfat sözler

iderken yine olur ki şeytānlar gelüp ĩmānsız öldürmek dilerler melekler ise ĩmān-ıla ölmesin isterlerbu deñlü melekler ve bu deñlü mü'minlerüñ içinde iken şeyāñin gālib olup ne ũzubillāhi te'ālā ĩmānsız olur қande қaldı ki kendüler sāz çalalar veyāñūd diñleyeler veyāñūd evlerinde sāz āleti olup melekleri қаçırалar ve ol evde bir melek olmaya yine ĩmān-ıla gitmek ricā eyleye gāyet-ile aһmaқlıқdur eger 'aқlı olaydı bu gündен hemān tevbe idüp ol sāz āletlerin āteşe yaқup kül ideydi āñiretde yüzi ayuñ on dördinci gicesi bedir olmuş ay gibi olaydı naşihāt-ı ihvān: sekerāt-ı mevt maһalında bir kimsenüñ yanında melek bulunmayup belki şeyāñin ihātā itmiş olsa ol kimse ĩmānını şeytān elinden niçe қurtara bilür 'aқlı olan fikr eylesün naşihāt B

²¹²³ sirāyetler: risāletler A B

{2} Kānı nergisleyin gözler

Yāhūd ol servü kāmētler

{3} Vefā bulmadılar²¹²⁴hergiz

Cihānuñ ‘ıyş u nūşından

{4} Ne deñlü cān vü tenlerin

Kim itdiler ri ‘āyetler

{5} Bugün nevbet saña geldi

Yarağūñ yok dağı hergiz

{6} Dimezsın kim ‘aceb ol dem²¹²⁵

Nic’ola başda²¹²⁶ hāletler

{7} Gel imdi sen de inşāf it

Naşīhat al bu sözlerden

{8} Hākīkat bul mecāzı қо

²¹²⁴ bulmadılar: bu olmadılar A

²¹²⁵ ol dem: ölürem A C

²¹²⁶ başda: -C

Şarīh oldı kināyetler

{9} Kerīm Allāh ki hıfz ide

Ƙamumuz şerr-i²¹²⁷ şeytāndan

{10} Kim ol mel'ūn diler soñ dem

Kā'ide-i²¹²⁸ ĩmānı gāretler²¹²⁹

{11} Faşl Bu faşılđa bir miqdār taşavvūfdan²¹³⁰ beyān olınsun {12} tā kim nefis atna binenler inüp bir miqdār yayak yürimek ile nefis-i emmārenün [C51.a] {13} burnın kırıp şahihce müslimān olup münāfiklıkdan hālāş olsun. {14} Ey mü'min bu ādem ođlanlarınıñ nefisleri kim vardur dōrt kısım üzerinedür. {15} Evvelkisi²¹³¹ nefis-i emmāredür. İkincisi²¹³² nefis-i levāmedür. [B58.a] Üçünci nefis-i²¹³³ mülhimedür. {16} Dōrdünci nefis-i muţma'inedür. Hađ²¹³⁴ te'ālā hāzretine²¹³⁵ kıfrılan nefis-i muţma'inedür²¹³⁶. {17} Hađ te'ālā hāzretlerinden²¹³⁷ merdūd olan nefis-i emmāredür. Ammā mü'min olanlara {18} lāzımdur ki²¹³⁸ gice ve gündüz dürüşüp nefis-i emmāreyi²¹³⁹ nefis-i emmārelikden {19} Ƙomayup²¹⁴⁰ nefis-i levāmelige ve nefis-i muţma'inelige döndürmek gerekdür. [A37.b] {1} Tā kim Allāh te'ālā²¹⁴¹

²¹²⁷ Ƙamumuz şerr: Ƙamumını C

²¹²⁸ kā'ide: ki ide C

²¹²⁹ kerīm Allāh ki hıfz ide Ƙamumuz şerr-i şeytāndan kim ol mel'ūn diler soñ dem kā'ide-i ĩmān-ı gāretler: -B

²¹³⁰ bu faşılđa: -C

²¹³¹ evvelkisi: evveli A C

²¹³² ikincisi: ikinci A C

²¹³³ nefis: -B

²¹³⁴ Hağ: Allāh C

²¹³⁵ hāzretine: hāzretlerine B

²¹³⁶ nefis-i muţma'inedür: muţma'inedür A

²¹³⁷ hāzretlerinden: hāzretinden B

²¹³⁸ mü'min olanlara lāzımdur ki: mü'minlere lāzım olan C

²¹³⁹ dürüşüp nefis-i emmāreyi: -C

²¹⁴⁰ Ƙomayup: Ƙurtulup C

²¹⁴¹ te'ālā: -A -C

gerçekden²¹⁴² kûl ve resûline gerçekden²¹⁴³ ümmet ola²¹⁴⁴. Şöyle merdûd {2} hazret olup kalmaya²¹⁴⁵. Ölmezden evvel tedârik eyleye²¹⁴⁶ tûl-ı emele düşmeye²¹⁴⁷ {3} ve dağı bunların mertebelerini ve şifâtlarını saña bildüreyin ola ki²¹⁴⁸ sen dağı {4} biraz vakit kulağını benden yaña dutasın. Ve gaflet panbuğın kulağından {5} çıkarasın tâ kim benim beyân itdügüm²¹⁴⁹ sözleri işidüp añlayubilesin²¹⁵⁰. {6} Nefs-i emmâre şâhibleri üç bölük tâ'ifedür. Biri fâsıklardur ve biri {7} münâfıklardur ve biri kâfirlerdür. Zîrâ²¹⁵¹ Allâha²¹⁵² 'âsî [C51.b] olan yâ kâfir olur {8} yâ münâfık olur [B58.b] veyâ²¹⁵³ fâsık olur. Ve eger sen de²¹⁵⁴ nefsi emmâre böliginde²¹⁵⁵ iseñ {9} cehd it²¹⁵⁶ nefsiñe te'dîb ve ta'zîb idüp nefsi emmârelikde²¹⁵⁷ nefsiñi {10} kırtar²¹⁵⁸ nefsi muţma 'innelige irişdür²¹⁵⁹. Ve²¹⁶⁰ eger²¹⁶¹ nefsi emmâre zülmetinde ve günâh {11} şomluğunda mübtelâ olup kalmışlardur ve²¹⁶² lâkin gönülleri imânı ve İslâmı {12} kabûl idüp inanmışlardur²¹⁶³ ve Hâk te'âlâ ve resûline kim buyurdısa inanmışlardur²¹⁶⁴. {13} Lâkin nefsi emmârelikden çıkarmayup kalmışlardur anların adı fâsıklardur. {14} Ve²¹⁶⁵ eger tevbe idüp nefsi emmâreye uymağdan dönüp²¹⁶⁶ nefsi emmârenün {15} ağzına ilcâm urup üzerine binüp nefsi muţma 'innece bine gelürse {16} ol kişiyi Hâk te'âlâ kabûl ider. Günâhların yüzlerine²¹⁶⁷ urup 'azâb {17}

²¹⁴² Allâh gerçekden: gerçekden Allâh C

²¹⁴³ kûl ve resûline gerçekden: -B

²¹⁴⁴ ola: olası C

²¹⁴⁵ kalmaya: kalmayasın C

²¹⁴⁶ eyleye: eylesin C

²¹⁴⁷ düşmeye: düşmesin C

²¹⁴⁸ mertebelerini ve şifâtlarını bildüreyin ola ki: mertebesini ve şifâtlarını bildüreyin C

²¹⁴⁹ itdügüm: ideceğim C

²¹⁵⁰ añlayubilesin: añlayubilesin ve dağı B

²¹⁵¹ zîrâ: ve biri A C

²¹⁵² ki Allâh te'âlâya: Allâha A

²¹⁵³ veyâ: yâ B C

²¹⁵⁴ sen de: -A

²¹⁵⁵ böliginde: böliginden C

²¹⁵⁶ it: eyle B

²¹⁵⁷ nefsi emmârelikde: nefsi emmârelikden B

²¹⁵⁸ kırtar: kırtarasın C

²¹⁵⁹ irişdür: irişdüresin C

²¹⁶⁰ ve: -C

²¹⁶¹ eger: şunlar ki B; ammâ C

²¹⁶² şomluğunda mübtelâ olup kalmışlardur ve: şomluğunda dürlü dürlü günâhlara mübtelâ olup kalmışlar C

²¹⁶³ inanmışlardur: inanmışdur C

²¹⁶⁴ inanmışlardur: inanmışdur C

²¹⁶⁵ ve: -B

²¹⁶⁶ nefsi emmâreye uymağdan dönüp: -B

²¹⁶⁷ günâhların yüzlerine: günâhlarını yüzüne B

itmez. Ve dahı nefsi emmāre şāhibi elfāz-ı küfür söyledüp²¹⁶⁸ ve ef'āl-ı küfür işledüp²¹⁶⁹ ve şütüm {18} ğalizeleri²¹⁷⁰ ağızından çıkarup²¹⁷¹ kâfir ider ne'üzubillāhi te'ālā. Ve dünyādan {19} āhirete imānsız giderür²¹⁷². Anlar dahı kâfirlerdür²¹⁷³ ammā nefsi emmāre [A38.a] {1} şāhibleri ki üç bölük idi. [B59.a] İkinci bölüğü ki münāfıklar dur bunlar dahı {2} iki bölüğüdür. Bir bölüğü halk içinde oruc tutarlar²¹⁷⁴ ve nemāz kılarlar [C52.a] ammā {3} gine şığārların bulcağ küfür ve fısqı gelecilerin söylerler ve işlerler²¹⁷⁵. Anlar²¹⁷⁶ {4} Cibriler ve Kadiriler²¹⁷⁷ ve Dehriler ve Hurūfiler ve Hamzaviler ve İbāhiler {5} ve mülhidler ve zındıklar ve fāsıklar ve fācirlerdür²¹⁷⁸. Fi zamānına²¹⁷⁹ ğāyet-ile {6} çokdur. Ve münāfıkların ikinci²¹⁸⁰ bölüğü oldur ki ğazret-i Resül²¹⁸¹ ğaber virüp {7} eydür²¹⁸². Üç ğaşlet kim²¹⁸³ vardur her kimde kim bulınsa temām münāfıktur ve her {8} kimde kim birisi bulınsa²¹⁸⁴ münāfıklığıñ üçde biri ol kişide bulunur. {9} Tā kim anı²¹⁸⁵ terk idüp ve²¹⁸⁶ tevbe itmeyince münāfıklık şıfatından²¹⁸⁷ kurtulmaz. Ve temām müslimān {10} olmaz. Eger²¹⁸⁸ ol kişi oruc tutup ve²¹⁸⁹ nemāz kırup ve sā'ir²¹⁹⁰ müslimānlar ğibi {11} lā ilāhe illallāh Muğammeden resüllāh diyüp kendüyi²¹⁹¹ müslimān şanursa {12} dahı yine müslimān²¹⁹² degildür. Ol üç ğaşlet²¹⁹³ bunlardur söz söyledikte {13}

²¹⁶⁸ söyledüp: -A -C

²¹⁶⁹ işledüp: -A -C

²¹⁷⁰ ve şütüm ğalizeleri: -C

²¹⁷¹ ve şütüm ğalizeleri ağızından çıkarup: -B

²¹⁷² giderür: giderirse B

²¹⁷³ kâfirlerdür: kâfirlerdür B / ne'üzubillāhi te'ālā ve dünyādan āhirete imānsız giderür anlar dahı kâfirlerdür: -C

²¹⁷⁴ tutarlar: dutup B; tutar C

²¹⁷⁵ ve işlerler: -A -B

²¹⁷⁶ anlar: bunlar C

²¹⁷⁷ Kadiriler: Kadirilerdür C

²¹⁷⁸ fācirlerdür: fācirler ve bunların mecmū'alarıdır C / ve mülhidler ve zındıklar ve fāsıklar ve fācirlerdür: ve mülhidlerdür ve zındıklar dur B

²¹⁷⁹ zamānına: zamānına bunlar B

²¹⁸⁰ ve münāfıkların ikinci: üçüncü B

²¹⁸¹ oldur ki ğazret-i resül: oldur şallāhu 'aleyhi ve's-sellem C

²¹⁸² eydür: buyurur ki C

²¹⁸³ kim: -B

²¹⁸⁴ bulınsa: bulına temām C

²¹⁸⁵ anı: -B

²¹⁸⁶ ve: -A -B

²¹⁸⁷ münāfıklık şıfatından: münāfıklıktan A C

²¹⁸⁸ eger: egerçi kim B

²¹⁸⁹ ve: -C

²¹⁹⁰ ve sā'ir: -A -C

²¹⁹¹ kendüyi: kendüyi kāmil B; kendüyi C

²¹⁹² müslimān: kāmil mü'min B

²¹⁹³ ol üç ğaşlet: ol üç B; üç ğaşletler C

yalan söyleye [B59.b] ve daħı²¹⁹⁴ va‘de eylese va‘desine²¹⁹⁵ tırmaya ve²¹⁹⁶ bir nesne emānet kosalar²¹⁹⁷ {14} hıyānet eyleye²¹⁹⁸. Ve iki nesne daħı münāfıklıktan olup²¹⁹⁹ ‘alāmet-i nifākdur. {15} Kaçan ‘ahd eylese²²⁰⁰ ‘ahdın boza [C52.b] ve bir kiři-le çekişse²²⁰¹ fuhuş geleciler {16} söylese²²⁰² huzūrında ve ğaybetinde ol kiřinüñ ‘aybıların söylese²²⁰³. Pes imdi {17} müslimān olan²²⁰⁴ kimesne bunlardan şaķınmak gerekdür. Ammā bunu daħı taħkik bil kim kiři {18} nefsinı nefs-i emmārelikden döndermeyince şaķilikden ve münāfıklıktan kurtulmak²²⁰⁵ {19} mümkün degildür²²⁰⁶. Nefs-i emmārede²²⁰⁷ bedeni şehrine sözün gecürdise şeksüz²²⁰⁸ [A38.b] {1} ol kiři yā fāsiķdur²²⁰⁹ veyā münāfıķdur veyā²²¹⁰ kāfirdür²²¹¹. Īmān üç mertebedir. {2} Biri Īmān-ı ‘avām²²¹² esfel-i sāfilīndür²²¹³. Andan ařaĝa Īmān olmaz. Zīrā bundan {3} ařaĝa olan cehenneme gider dimekdür²²¹⁴. Īmān-ı ‘avām taķlīd-i bi’l-lisān ve tařdīķ-i {4} bi’l-ķalbdur. Zīrā şallallāhu ‘aleyhi ve’s-sellem²²¹⁵ buyurur²²¹⁶. Īmān inanmaķdur Allāh te‘ālāya ve meleklerine²²¹⁷ [B60.a] {5} ve kitāblarına ve peygamberlerine ve kıyāmet gününe²²¹⁸ ve cennete ve cehenneme {6} ve hayır şer Allāh te‘ālānuñ²²¹⁹ taķdīr-ile idüĝine dil ile iķrār idüp²²²⁰ ve göñil ile {7} inanmaķdur. Bundan ařaĝa Īmān yoķdur. İkinci Īmāna Īmān-ı hāş {8} dirler. Bu oldur

²¹⁹⁴ ve daħı: ve biri C

²¹⁹⁵ va‘desine: va‘desinde C

²¹⁹⁶ ve: ve biri C

²¹⁹⁷ kosalar: kōnsa C

²¹⁹⁸ hıyānet eyleye: hıyānetlik ide B

²¹⁹⁹ münāfıklıktan olup: münāfıklıkdandır ve C

²²⁰⁰ eylese: eyleye C

²²⁰¹ çekişse: çekişdüĝi vaķıt B

²²⁰² geleciler söylese: geleciler söyleye B; kelāmlar söyleye C

²²⁰³ söylese: söyleye B C

²²⁰⁴ olan: -B

²²⁰⁵ kurtulmak: kurtulmaz B

²²⁰⁶ degildür: ve her kim ki B; degildür ve her kim C

²²⁰⁷ nefs-i emmārede: nefs-i emmānenüñ B

²²⁰⁸ şeksüz: şübhesüz C

²²⁰⁹ yā fāsiķdur: fāsiķlardandır C

²²¹⁰ veyā münāfıķdur veyā: yā B

²²¹¹ kāfirdür: kāfirdür ve daħı B

²²¹² ‘avām: ‘avām ki C

²²¹³ ‘avām esfel-i sāfilīndür: ‘avāmdur B

²²¹⁴ andan ařaĝa Īmān olmaz zīrā bundan ařaĝa olan cehenneme gider dimekdür: ol eñ ařaĝadur

B

²²¹⁵ zīrā şallallāhu ‘aleyhi ve’s-sellem: resül hāzreti A B

²²¹⁶ buyurur: buyurmuşdur C

²²¹⁷ Allāh te‘ālāya ve meleklerine: Allāha ve ferīřtelerine A B

²²¹⁸ gününe: kōpmasına A B

²²¹⁹ Allāh te‘ālānuñ: Allāhuñ A B

²²²⁰ idüp: -C

ki bunlara ikrār ve i'tirāz itdikten sonra [C53.a] 'amelde ve kavılda {9} ve fi'ilde ve 'ibādātında ve tātında Allāh²²²¹ beni görür gibi²²²² işleye. Üçüncü {10} imān bundan²²²³ yukarıdur²²²⁴. Anların imānı ve 'amelî ve ihlāş şol merteye {11} olur ki gönülleri gayrın hayālinden arınup pāk olur²²²⁵. Başiretleri {12} gözi²²²⁶ açılır²²²⁷. 'Aziz karındaş²²²⁸ bunları didüğümde maşūd budur kim {13} ben lā ilāhe illallāh Muhammeden resūlullāh dirin ve nemāz kılurın ve oruc {14} tutarın ve zekāt virürin ve tevbe iderin ve zikrullāh iderin {15} deyüp²²²⁹ mağrūr olup tırmayasın. Bunların mücerred şüretine kāni' {16} olmayasın. Dürüşesin [B60.b] sekirdesin tā bu mertebelere²²³⁰ yetişesin²²³¹. Ve mecmū' {17} farzları ve vācibleri ve sünnetleri ve edebleri yerine getüresin²²³². Ve {18} dünyāda hāl-ı hayātında²²³³ iken elbette her kişiye lāzımdur 'amelini görüp ve²²³⁴ {19} bilüp²²³⁵ yaramazın değışüp eyüsin²²³⁶ taşıl idesin ve bu deñlü 'ibādātı [A39.a] {1} ve 'amelleri ki saña²²³⁷ beyān itdim bizim mezhebimizden gayrı yetmiş iki mezheb ki {2} vardur cümlesi bu 'amelleri bizim 'amelimiz²²³⁸ gibi ve ba'zısı dañı ziyāde işler²²³⁹. Anlara {3} fırka-ı dālle dirler. Bizden farklı 'akā'ide ya'ni i'tikād da²²⁴⁰ dirler²²⁴¹. [C53.b] Sen dañı {4} i'tikādiñ anların i'tikādi gibi yañlı iderseñ ol mezheplerden {5} olursın. Ve kişi kendü²²⁴² 'amelini nefsi-i emmāre şıfatlarından şaklamak elbette lāzımdur. {6} Zīrā kişünün 'amelî dünyādan āhirete iletcek metā'dur. Bunda²²⁴³ bir hoşca muqayyed {7}

2221 'ibādātında ve tātında Allāh: 'ibādātında Allāh te'ālā B; 'ibādātında ve tātında Allāh te'ālā C

2222 gibi: deyü B

2223 bundan: bundan dañı C

2224 yukarıdur: yukarıda B

2225 hayālinden arınup pāk olur: hayālinden eriyüp pāk olur ve C

2226 gözi: ya'ni gözleri B; -C

2227 açılır: açılır ey B

2228 karındaş: karındaş A

2229 deyüp: deyü C

2230 mertebelere: merteye A

2231 dürüşesin sekirdesin tā bu mertebelere yetişesin: cedd-i sa'y idüp tā bu mertebelere erişesin

C

2232 ve edebleri yerine getüresin: ve edebleri yerine getüresin ve edebleri yerine getüresin D

2233 hayātında: hayātında C

2234 ve: -A -B

2235 bilüp: -B

2236 yaramazın değışüp eyüsin: yaramaz 'amelin terk idüp eyü 'amel C

2237 'amelleri ki saña: 'amelleri C

2238 'amelimiz: -A -B

2239 işler: ider B; işlerler C

2240 'akā'ide ya'ni i'tikād da: 'akā'idedür ya'ni i'tikāddadır C

2241 i'tikād da dirler: i'tikāddadır eger B; -C

2242 kendü: -A -C

2243 bunda: -B

olup eyüsin secüp yaramazın²²⁴⁴ [B61.a] birağup eyüsin alup götürüp ol ‘äleme {8} iletmek gerekdür. Tā ki²²⁴⁵ yarın hazrete ‘arz olıcağ yüzüne urulmaya²²⁴⁶. Zīrā {9} kişi ‘amellerin²²⁴⁷ Hağ te‘ālā²²⁴⁸ hazretine ‘arz olıcağın ve terāzuda tartılacağıın {10} ve ‘araşātda ortaya geleceğın taşavvur ve fikr itmek lāzımdur yoksa {11} yarın peşimān olunur²²⁴⁹. İmdi kişiye irteki²²⁵⁰ peşimānlık fā’ide virmez. {12} İy ‘aziz bu dār-ı dünyāda²²⁵¹ ‘ameliñe mültefit olmayup eyüsin ve yatlusın²²⁵² {13} bilmeyüp ve teftiş itmedigiñ miřāli řuña beñzer ki bir bāzırgān bir vilāyete {14} varsa bir niçe bağılu yükler şatun alsa ebrişim yükidür²²⁵³ deyü ammā alduğı yüklerüñ {15} ağızın acup görmese²²⁵⁴ yüklerde ne var idüğın bilmedin alsa ve bu yükleri {16} bir²²⁵⁵ vilāyete alup gitse ol vilāyetde hocālar ve bāzırgānlar anuñ ĥuzūrında {17} acup görseler cümlesi ibler ve²²⁵⁶ ‘abālar ve eski çullar imiř ĥice degmez imiř²²⁵⁷. {18} Ol vağtın ol [B61.b] yüklerüñ²²⁵⁸ řāhibi [C54.a] nice ĥacil ve rüsvāy olursa nefsinüñ²²⁵⁹ {19} ‘amellerinüñ eyüsine ve yatlusına muğayyed olmayup²²⁶⁰ fesādın řalāħa getürmeyen [A39.b] {1} ‘amel yüklerin²²⁶¹ dünyādan āħirete ve ‘araşa-ı gāħ kıyāmete ilter ²²⁶² ĥazret-i Hağka {2} ‘arz olıcağ yüzine urulur begenilmez²²⁶³ kendüsi mağbün ve mağzün olur²²⁶⁴. {3} Ol bāzırgān gibi ĥacil olur²²⁶⁵ rüsvāy olur.

²²⁴⁴ yaramazın: yaramazlarını C

²²⁴⁵ eyüsin alup götürüp ol ‘äleme iletmek gerekdür tā ki: eyüsi-le ‘amel idesin C

²²⁴⁶ urulmaya: vurulmaya B C

²²⁴⁷ ‘amellerin: ‘amellerinüñ B

²²⁴⁸ te‘ālā: -A

²²⁴⁹ ‘arařātda ortaya geleceğın taşavvur ve fikr itmek lāzımdur yoksa yarın peşimān olunur: ‘arařāt meydānına geliceğın fikr itmek gerek yoksa C

²²⁵⁰ imdi kişiye irteki: -C

²²⁵¹ dünyāda: dünyā şehrinde B

²²⁵² yatlusın: yāvuzun C

²²⁵³ yükidür: yüki C

²²⁵⁴ görmese: görmese ve bu B; görmese ol C

²²⁵⁵ bir: bir āħer C

²²⁵⁶ ibler ve: -B

²²⁵⁷ degmez imiş: döñmez C

²²⁵⁸ vağtın ol yüklerüñ: vağitde ol yük C

²²⁵⁹ nefsinüñ: -B; nefsinüñ ve C

²²⁶⁰ ve yatlusına muğayyed olmayup: muğayyed olmayan C

²²⁶¹ yüklerin: yüklerin bu dār C

²²⁶² ‘araşa-ı gāħ kıyāmete ilter: ‘arařāt meydānına ileten C / fesādın řalāħa getürmeyen ‘amel yüklerin dünyādan āħirete ve ‘araşa-ı gāħ kıyāmete ilter ĥazret-i: ne bulur kıyāmete getürüp kıyāmete varan kimsenüñ ‘alī B

²²⁶³ begenilmez: -C

²²⁶⁴ begenilmez kendüsi mağbün ve mağzün olur: -B

²²⁶⁵ olur: -C

Ey ‘azîz²²⁶⁶ ‘amellerüñ yükini {4} bunda iken açup göresin. Eyüsin ve yatlusın²²⁶⁷ secesin ve şol işler kim {5} nefsi-i emmāre-i bi’s-sudan hāşıl olmışdur anlarüñ cemî’sin bunda terk eyle²²⁶⁸. {6} Anlar²²⁶⁹ cemî’en²²⁷⁰ merdūd-ı Hāğdur. Ammā şol ‘ameller kim nefsi-i muṭma’inneden hāşıl²²⁷¹ {7} olur şırf²²⁷² hāş ‘amellerdür. Teftişe hācet yoğdur cemî’si pādişāha²²⁷³ {8} lāyıkdur. Eyle olsa elbette kişiye gerekdür ki i’tikādātınüñ ve a’mālınuñ eyüsin {9} ve yatlusın bile ve añlaya²²⁷⁴. Ey mü’mîn²²⁷⁵ i’tikādda elzem-i levāzım²²⁷⁶ olanları bu kitābda {10} saña beyān itdim. Hemān²²⁷⁷ bir hoşca oğu ve diñle²²⁷⁸ tā ki²²⁷⁹ saña lāzım olan {11} i’tikādlar ile mu’takad [B62.a] olup Ehl-i Sünnet ve Cemā’atden²²⁸⁰ hüküm olunasin. {12} Ve ‘ibādāt ta’ātrñ dağı eyüsin [C54.b] ve yatlusın²²⁸¹ kütüb-i fıkhıdan istihrāc ve istinbāt {13} ve intiḥāb²²⁸² idüp ol bābda dağı bir risāle kitābet ve²²⁸³ cemî’ itdüm ki {14} kütüb-i fıkhıda çok kitāb²²⁸⁴ yazılıp te’lîf olınmışdur. Lākin böyle bir kitāb {15} bu ana gelince²²⁸⁵ te’lîf ve taşnîf²²⁸⁶ olunmamışdur. Eger bu sözüñ taşdîkin {16} isterseñ ol kitāba nazar eyle²²⁸⁷ gör eger mağbūluñ olup bizi²²⁸⁸ taşdîk {17} iderseñ ve Hāğ inşāfi-la fikir iderseñ kemāl-i lütfiñdan ricā olınur ki {18} Allāh²²⁸⁹ rızāsı-çün üç ihlāş-ı şerîf²²⁹⁰ okuyup şevābını cāmî’ olan fağîr derdimende²²⁹¹ {19} bağışlayasin.

²²⁶⁶ ‘azîz: ‘azîz qarındaşlar C

²²⁶⁷ ve yatlusın: kötüsünden C

²²⁶⁸ eyle: eyleye C

²²⁶⁹ anlar: berakanlar A

²²⁷⁰ cemî’en: cemî’si C

²²⁷¹ hāşıl: hāl B

²²⁷² şırf: şāfî B; şırf şāf C

²²⁷³ pādişāha: Allāh te’ālāya C

²²⁷⁴ ve yatlusın bile ve añlaya: ve kötüsün bile C

²²⁷⁵ mü’mîn: mü’mîn qarındaş B

²²⁷⁶ levāzım: -C

²²⁷⁷ hemān: -B

²²⁷⁸ oğu ve diñle: okuyup ve diñleyüp C

²²⁷⁹ tā ki: ve B

²²⁸⁰ ve Cemā’atden: ve’l-Cemā’atdan C

²²⁸¹ ve yatlusın: ve kötüsün C

²²⁸² ve intiḥāb: -B -C

²²⁸³ ve: -C

²²⁸⁴ itdüm ki kütüb-i fıkhıda çok kitāb: itdüm kütüb-i fıkhıdan çok kitāblardan C

²²⁸⁵ böyle bir kitāb bu ana gelince: bu ana gelince böyle bir kitāb B

²²⁸⁶ ve taşnîf: -C

²²⁸⁷ eyle: eyleye C

²²⁸⁸ bizi:biri B C

²²⁸⁹ Allāh: Allāh te’ālā C

²²⁹⁰ ihlāş-ı şerîf: ihlāş A B

²²⁹¹ fağîr derdimende: fağîre ki ben C

İmdi cennete şalâhiyyet²²⁹² yolından gidilir. Ve cehenneme [A40.a] {1} fişk ve fücür²²⁹³ yolından gidilir. İmdi²²⁹⁴ ey mü'min nefs-i mu'tma'innenün yolu {2} cennet yolidur ve şıfatları hayâ ve şehâ ve şecâ'at ve hilim ve tevâzi' ve mürüvvet {3} ve kanâ'at ve şabır ve şükürdür²²⁹⁵. Eger bu to'kuz şıfata ve hūya²²⁹⁶ taḥşil [B62.b] {4} idüp ele getürdiñ ise²²⁹⁷ her birisi²²⁹⁸ altundan birer²²⁹⁹ zencirdür. To'kuz {5} a'zâña taḥup meleklerün eline virildise²³⁰⁰ cennete çeküp giderler²³⁰¹. {6} Yolda 'inâd idüp tayanup zencirleri birer birer²³⁰² kırmazsañ sa'âdet {7} senüñdür ve eger²³⁰³ yolda yorulup²³⁰⁴ zencirleri kırup yolda kalursañ şeyâtin {8} ḥarâmileri [C55.a] seni tutup kendi zencirlerine geçürüp cehennem yolına {9} çekerler ne'üzubillâhi te'âlâ. Ve nefs-i emmârenün yolu cehennem yolidur²³⁰⁵. Şıfatları {10} ve hūyları hevâ ve gâzab ve şöhret ve ḥarış ve buḥul ve 'ucub ve kibirdür. {11} Bunlaruñ her birisi demürden zencirdür²³⁰⁶. Derdimend insânun yedi a'zâsına {12} taḥılmış²³⁰⁷ ve şeytânun eline virilmiş²³⁰⁸ Cehenneme çeküp giderler. Bunları²³⁰⁹ birer birer {13} kırılınca sa'y idüp²³¹⁰ yerilmeyüp ardınca gitmezseñ kendüñi nefs-i emmâreye uymakdan {14} ḥalâş idüp cehennem yolından çıkmış olursın. Ve illâ²³¹¹ bunlaruñ biri {15} ve²³¹² bâki kalursa yine²³¹³ hâl müşkil olur. Ve daḥı nefs-i emmâreyi²³¹⁴ yaramaz [B63.a] {16} ḥulklardan ki zıkr itdim yedidür anlardan²³¹⁵ kurtulsa²³¹⁶ ve ol zencirleri birer

²²⁹² şalâhiyyet: şalâhat C

²²⁹³ ve fücür: -C

²²⁹⁴ imdi: -B

²²⁹⁵ ve şehâ ve şecâ'at ve hilim ve tevâzi' ve mürüvvet ve kanâ'at ve şabır ve şükürdür eger: şehâ şecâ'at hilim tevâzi' mürüvvet kanâ'at şabır şükürdür eger C

²²⁹⁶ ve hūya: hūyları B; hūylanup hūyı C

²²⁹⁷ taḥşil idüp ele getürdiñ ise: taḥşil iderse C

²²⁹⁸ birisi: biri C

²²⁹⁹ birer: -C

²³⁰⁰ meleklerün eline virildise: meleklerün eline virilir B; melekler eline verdün ise C

²³⁰¹ cennete çeküp giderler: -B

²³⁰² birer birer: bir bir C

²³⁰³ ve eger: -A -B

²³⁰⁴ yorulup: yumilup A B

²³⁰⁵ cehennem yolidur: cehennem yolidur ve B; cehennemdür ve C

²³⁰⁶ birisi demürden zencirdür: biri demürden zencirdür C

²³⁰⁷ taḥılmış: taḥılmışdur B; taḥmış C

²³⁰⁸ virilmiş: virilmişdür B

²³⁰⁹ giderler bunları: gider eger B

²³¹⁰ sa'y idüp: -A -B

²³¹¹ ve illâ: ammâ B

²³¹² ve: -B -C

²³¹³ yine: -B

²³¹⁴ nefs-i emmâreyü: nefs-i emmâre bu B C

²³¹⁵ anlardan: -A -C

²³¹⁶ kurtulsa: kurtarsa C

birer {17} kırsa lâkin ol eyü hulklar kim zıkr itdim tokuzdur anlar-ıla hulklanmasa {18} ol kişinüñ nefsi nefs-i mülhime²³¹⁷ ve nefs-i muṭma'inne olup²³¹⁸ ḥazrete kıfrılmağa {19} lâyıq ve müstaḥaḥ olmaz²³¹⁹. Ey mü'min bu nefs-i emmâre yaramaz sıfatlardan ayrılmağa [A40.b] {1} hemân sâ'at ol nefs-i emmâre²³²⁰ olur şâhibi ḥayât bulur. Ey 'azîz görmez misin {2} ehl-i riyâ seni ne kadar alcaḥ ise daḥı riyâsından²³²¹ menşibından ayrılmağa {3} hemân ölür. [C55.b] Ve²³²² öldürmek-ile berâber ölür²³²³. Ve²³²⁴ ol derde şabr idemeyüp {4} niçesi fişḳ fücûra meşḡul olurlar²³²⁵. Gerçekim ol²³²⁶ şâlih ve mütedeyyin ise daḥı {5} ey mü'min ölmek birkaç dürlüdür. Bir dürlüsü budur. Ey 'azîz²³²⁷ dimişler kim {6} ehl-i zamân azdı ve dîn-i Muḥammediyyede²³²⁸ olanlarıñ ekşerinüñ ḥâlleri döndi {7} ve ta'ân ve duḥân²³²⁹ çoḡaldı ve dîndâr olanlara i'tibâr ḳalmadı ve 'ulemâ-yı {8} dîne raḡbet ḳalmadı ve yetmiş üç mezhebi bilür ve dîn ve 'ibâdet²³³⁰ [B63.b] 'ilmin {9} bilür gâyet-ile²³³¹ az ḳaldı ve şol şer'î 'ameller ki hevâsına muvâfıḳdur anı {10} ḳabül idüp işlerler ve şol şer'î²³³² 'ameller ki hevâlarına muḥâlif²³³³ anı {11} terk iderler. Eger buña delîl isterseñ ḥarrîñ terâ ḳavl-ıla 'âmil ol. Ya'ni {12} şol şer'-i şerîf ki hevâlarına muḥâlif ola anı fikr eyle gör anlarda İslâm {13} eşeri var mıdır. Zîrâ necâseti taḥrîk itmeyince²³³⁴ ḳoḳusu tıyulmaz²³³⁵. İmdi {14} bu zamân bir zamân oldı ki mü'minler²³³⁶ siyâh boş olup mâtem ve yaş tıtacaḥ²³³⁷ {15} vaḳitlerdür. Bu zamân ḥalkı elnâs u ecnâs ekşerihâ encâs ḳavlına {16} mâ-şadaḥ düşmişdür. Ve âḫiret aḥvâlin tefekkür itmekde [C56.a]

²³¹⁷ mülhime: mülhimedür C

²³¹⁸ olup: olmayup C

²³¹⁹ olmaz: olur B

²³²⁰ nefs-i emmâre: nefs-i muṭma'inne B C

²³²¹ riyâsından:-B; riyâsatından ve C

²³²² ölür ve: -B

²³²³ berâber ölür: berâberdür C

²³²⁴ ve: -B

²³²⁵ olurlar: olur A

²³²⁶ ol: evvelden B; ol kişi C

²³²⁷ 'azîz: 'azîzler C

²³²⁸ Muḥammediyyede: Muḥammediyye C

²³²⁹ duḥân: duḥâl A

²³³⁰ ve 'ibâdet: -C

²³³¹ gâyet-ile: -C

²³³² şer'î: -B

²³³³ hevâlarına muḥâlif: hevâsına muḥâlifden C

²³³⁴ necâseti taḥrîk itmeyince: nicesi taḥrîk olunmayınca C

²³³⁵ eger buña delîl isterseñ ḥarrîñ teri ḳavl-ıla 'âmil ol ya'ni şol şer'-i şerîf ki hevâlarına muḥâlif ola anı fikr eyle gör anlarda İslâm eşeri var mıdır zîrâ necâseti taḥrîk itmeyince ḳoḳusu tıyulmaz: -B

²³³⁶ mü'minler: mü'minlere B

²³³⁷ tıtacaḥ: tıtalar B

el-‘avām kāl-hevām olmuşlardır. {17} Ca‘fer-i Şādık hazretleri muhibbilerinden ‘uzlet eylemiş ve²³³⁸ bir mağaraya {18} girüp oturmuş müridleri ve muhibbleri cemi‘ olup mağaraya varup yâ şeyh {19} kerem eyle bizim aramıza gel ve bize va‘z ve²³³⁹ naşihat it. Ola ki sizün mübârek [A41.a] {1} nefesiñiz bu²³⁴⁰ bizim ölmüş gönüllerimizi dirilde idi²³⁴¹ didiler²³⁴². Eyitdi²³⁴³. Şimdiki {2} zamân²³⁴⁴ ebsem olicak zamândur²³⁴⁵. Ve evden çıkmayacak zamândur dimiş. ‘Avām-ı {3} nās elinden bu deñlü sitekler çekmiş eyle olsa²³⁴⁶ bunların arasından {4} çıkup [B64.a] bunca zamândur bunlardan ihtilâti ve ‘alâkayı kaçı‘ itdim ve {5} kendümi ğurbete bıraktım ve bu ğurbete niçe zamân²³⁴⁷ ‘avām-ı nâsdan²³⁴⁸ niçe demrenlü oklar {6} zaħmın yidim. Ve yine anlara şefkat gözi-le nazar eyledim dimiş. Eyle olsa {7} bu fakîr dahı Ca‘fer-i Şādık hazretleri²³⁴⁹ gibi başımı hırkaya çeküp kendümi²³⁵⁰ {8} ğurbete bıraktım ve bu halka merhamet itdim ve onların necâtileri-çün ve dîn karındaşımızdan {9} kıyâmete degin²³⁵¹ tâlib-i Haq olanları nefsi emmâre elinden hâlâşlarına {10} sebep ve maṭlûblarına vâşıl olmalarına bâ’iş olmağ için bir niçe kitâblardan²³⁵² bu kitâbı şırf Türkî dilince cemi‘ ve tercüme {11} eyledim²³⁵³ tâ ki fâ’idesi ‘âm olsa²³⁵⁴. [C56.b] Faşl Bilgi²³⁵⁵ ve âgâh olğıl kim {12} Tañrı te‘âlâ hazretleri²³⁵⁶ Kur’ân-ı ‘azîmde vemâ²³⁵⁷ hâlaqtü’l-cinne ve’l-inse illâ liya‘budün²³⁵⁸ deyü buyurmuşdur²³⁵⁹. {13} Ba‘zı müfessirler liya‘beduni didüğünü²³⁶⁰ li‘arifuni

²³³⁸ eylemiş ve: idüp B

²³³⁹ ve: -C

²³⁴⁰ bu: -C

²³⁴¹ dirilde idi: dirildesin C

²³⁴² idi didiler: didiler anlar B

²³⁴³ eyitdi: buyurdu ki C

²³⁴⁴ zamân: zamânda B C

²³⁴⁵ zamândur: zamân C

²³⁴⁶ olsa: ola C

²³⁴⁷ nice zamân: yine A B

²³⁴⁸ nâsdan: nās elinden B

²³⁴⁹ hazretleri: -C

²³⁵⁰ kendümi: kendim B

²³⁵¹ degin: varınca A B

²³⁵² maṭlûblarına vâşıl olmalarına bâ’iş olmağ için bir niçe kitâblardan: maṭlûblarına A C

²³⁵³ eyledim: itdüm C

²³⁵⁴ olsa: ola C / tâ ki fâ’idesi ‘âm olsa: -B

²³⁵⁵ bilgi: bilgi ki C

²³⁵⁶ hazretleri: -A -C

²³⁵⁷ vemâ: ve furkân-ı mübeyninde C

²³⁵⁸ Zâriyât 51/56; vemâ hâlaqtü’l-cinne ve’l-inse illâ liya‘budün: (Cinleri ve insanları bana ibadet etsinler diye yarattım.)

²³⁵⁹ buyurmuşdur: buyurmuş B C

²³⁶⁰ müfessirler li‘beduni didüğünü: müfessirin C

dimekle tefsîr itmişlerdür {14} ya'ni cinni ve insi²³⁶¹ yaratmadım illâ²³⁶² beni bilsinler²³⁶³ deyü yaratdım dimekdür ve ba'zı müfessirler²³⁶⁴ {15} liyühhidüni dimekle tefsîr itmişlerdür. Ya'ni cinni ve insi²³⁶⁵ yaratmadım illâ beni birlesünler {16} deyü yaratdım dimekdür. [B64.b] Pes bu tefsîr üzerine²³⁶⁶ dahı gine Tañrı te'âlâyı {17} bilmek lâzımdur. Zîrâ Tañrı te'âlâyı birlemek tenziyedür²³⁶⁷ ya'ni arıtmağdur²³⁶⁸ her nesneden ki {18} gönüllere gele²³⁶⁹ ve fikirlere düşe. Anlardan münezzehdür. Ya'ni arıdur ve berîdür zâtında {19} ve şıfâtında nazîr ve mişli yoğdur. Kemâl şıfatları-la mutaşavıfdur²³⁷⁰ [A41.b] {1} ve noğşân şıfatlardan²³⁷¹ arıdur ve berîdür. Ve buncalayın bir zât dahı²³⁷² yoğdur dimekdür. {2} İmdi Tañrı te'âlâyı kemâl şıfatlar-ıla muttaşif idügin²³⁷³ ve noğşân şıfatlarından²³⁷⁴ {3} arı ve berî idügin ve buncalayın bir zât dahı yoğ idügin bilmeyince²³⁷⁵ {4} tevhiid itmek ya'ni birlemek ya'ni²³⁷⁶ müslimân olmağ mümkün degildür. Pes imdi âdem {5} oğlanınıñ yaradıldığından mağşüd Tañrı te'âlâyı²³⁷⁷ bilmek²³⁷⁸ olıcağ. Her mü'min {6} ve her²³⁷⁹ mü'mineye ya'ni her ere ve her 'avrete vâcibdür. Belki²³⁸⁰ farz-ı 'ayndur ki²³⁸¹ [C57.a] {7} Tañrı te'âlâyı²³⁸² Hağ ma'rifeti-le ya'ni²³⁸³ vâkı'a mu'âbık temâmca ve²³⁸⁴ şahihce bile {8} ve añlaya tâ kim ne içün yaradılsa ol mağlaşatı yerine getirüp {9} ol hizmeti edâ itmiş ola [B65.a] ve²³⁸⁵ Tañrı te'âlâyı bilmekten murâd

²³⁶¹ cinni ve insi: cinn-ile insânı C

²³⁶² illâ: illâ ancağ C

²³⁶³ bilsinler: birlesünler B

²³⁶⁴ müfessirler: müfessirin C

²³⁶⁵ cinni ve insi: cinn-ile insânı C

²³⁶⁶ pes bu tefsîr üzerine: bu tefsîr üzere C

²³⁶⁷ tenziyedür: tenzihdür C

²³⁶⁸ arıtmağdur: yaratmağdur C

²³⁶⁹ gele: -B

²³⁷⁰ mutaşavıfdur: mutaşşıfdur A C

²³⁷¹ şıfatlardan: şıfatlarından B C

²³⁷² dahı: -C

²³⁷³ idügin: -C

²³⁷⁴ şıfatlarından: şıfatlardan A

²³⁷⁵ arı ve berî idügin ve buncalayın bir zât dahı yoğ idügin bilmeyince: berî böyle bir bir zât yoğdur deyü bilmeyince C

²³⁷⁶ ya'ni: -B; ve C

²³⁷⁷ Tañrı te'âlâyı: Bârî te'âlâ hağretlerini C

²³⁷⁸ bilmek: birlemek B

²³⁷⁹ her: -C

²³⁸⁰ ya'ni her ere ve her 'avrete vâcibdür belki: -C

²³⁸¹ ki: -B

²³⁸² te'âlâyı: te'âlâyı bile C

²³⁸³ Hağ ma'rifeti-le ya'ni: -C

²³⁸⁴ Hağ ma'rifeti-le ya'ni vâkı'a mu'âbık temâmca ve: -B

²³⁸⁵ ve: ve dahı B; -C

zātını bilmek degildir. {10} Zīrā zāt-ı şerīfine ‘aқıl irmez ve ādem oğlanı anı añlayup bilmez. Belki {11} cemī‘-i şıfatları-la bilmekdür. Şıfatları iki dürlüdü. Bir dürlüsi şıfāt-ı {12} şubūtiyye ve bir dürlüsi şıfāt-ı selbiyyedür. Şıfāt-ı şubūtiyye şol şıfatlardur ki {13} anlar Tañrı te‘ālānuñ zāt-ı şerīfinde şābitlerdür kemāl şıfatlarıdur қadīmlerdür. {14} Ve²³⁸⁶ şoñradan²³⁸⁷ olma degillerdür²³⁸⁸. Ve dükenür dağı degillerdür²³⁸⁹. Zevāldan ve tağayyürden {15} berīlerdür²³⁹⁰. Cümlesi sekizdür. Birisi hayātdur ya‘ni dirilikdür. Tañrı te‘ālā haydur. {16} Ya‘ni dā‘imen diridür ölmekden ve ĥasta olmaқdan berīdür. Lākin diriligi {17} ezelīdür ebedīdür. Ādem ođlanı²³⁹¹ diriligi gibi et-ile ve қan-ıla ve cān-ıla²³⁹²ve yimege {18} ve içmek-ile²³⁹³ degildir. Etden ve қandan ve yimekden ve içmekden berīdür. Birisi dađı²³⁹⁴ ‘ilimdür {19} ya‘ni bilmekdür. Tañrı te‘ālā ‘alīmdür. Ya‘ni²³⁹⁵ her nesneyi bilür. Göklerde olanları [A42.a] {1} ve yerlerde olanları²³⁹⁶ gizlülere ve āşikāreleri ve ādemüñ göñline gelenleri ve gelmişleri²³⁹⁷ {2} ve gelecekleri [B65.b] hep²³⁹⁸ bilür. Ĥattā dünyānuñ [C57.b] evvelinden tā āhirine dek²³⁹⁹ gökden kaç tamlā {3} yağmur inse gerekdür²⁴⁰⁰ ve yirden ne deñlü otlar bitse gerekdür²⁴⁰¹ ve ađaclardan²⁴⁰² ne deñlü {4} çiçekler ve ne deñlü yabraқ²⁴⁰³ ve ne deñlü²⁴⁰⁴ yemişler olsa cümlesinüñ ‘adedini bilür bilmedüği ĥiçbir nesne²⁴⁰⁵ {5} yokdur. Lākin bilmesi ezelīdür ebedīdür. Ādem oğlanı bilmesi gibi devinüp {6} çalışup²⁴⁰⁶ öğrenmek-ile²⁴⁰⁷ degildir. Öğrenmekden berīdür. Birisi dađı²⁴⁰⁸ semī‘dür ya‘ni {7} işitmekdür. Tañrı te‘ālā semī‘dür ya‘ni

²³⁸⁶ ve: -B

²³⁸⁷ şoñradan: şoñra A

²³⁸⁸ degillerdür: degildir C

²³⁸⁹ degillerdür: degildir C

²³⁹⁰ berīlerdür: berīlerdür ol şıfatlar B; berīdür C

²³⁹¹ oğlanı: ođlanınuñ C

²³⁹² ve cān-ıla: -C

²³⁹³ ve cān-ıla ve yimege ve içmek-ile: -B

²³⁹⁴ dağı: -C

²³⁹⁵ ya‘ni: -B

²³⁹⁶ göklerde olanları ve yerlerde olanları: göklerde ve yerlerde C

²³⁹⁷ gelenleri ve gelmişleri: geleni B; gelenleri C

²³⁹⁸ heb: cümle C

²³⁹⁹ dek: değin B

²⁴⁰⁰ inse gerekdür: iner C

²⁴⁰¹ bitse gerekdür: bitirse C

²⁴⁰² ağaclardan: ağaçlarda B

²⁴⁰³ yabraқ: yabraқlar C

²⁴⁰⁴ deñlü yabraқ ve ne deñlü: -B

²⁴⁰⁵ cümlesinüñ ‘adedini bilür bilmedüği ĥiçbir nesne: gerekdür hep bilür bilmedüği A B

²⁴⁰⁶ devinüp çalışup: -B

²⁴⁰⁷ devinüp çalışup öğrenmek-ile: çalışup ve öğrenüp ve tefekkür ile C

²⁴⁰⁸ öğrenmekden berīdür birisi dağı: birisi C

her²⁴⁰⁹ āvāzı işidür gizlü olsun ve āşikāre²⁴¹⁰ {8} olsun hattā bir kişinūñ kulağına fısıldansa²⁴¹¹ ol kimesne²⁴¹² işitmese Tañrı²⁴¹³ te'ālā {9} işidür. Lākin işitmesi ezelīdür ebedīdür. Ādem oğlanı²⁴¹⁴ işitmesi gibi kulağ-ıla {10} degildür kulağdan berīdür²⁴¹⁵. Birisi daħı²⁴¹⁶ başardur ya'ni görmekdür. Tañrı te'ālā {11} başīrdür. Ya'ni²⁴¹⁷ her nesneyi görür. Hattā kara gicede²⁴¹⁸ kara qarıncanuñ²⁴¹⁹ kara taş {12} üzerinde yürüdügün görür ve ayağı tavişin²⁴²⁰ işidür. Lākin görmesi {13} ezelīdür ebedīdür. Ādem oğlanınuñ²⁴²¹ görmesi gibi göz-ile degildür. Gözden {14} berīdür. Birisi daħı²⁴²² irādetdür ya'ni dilemekdür. Tañrı te'ālā mürīddür ya'ni {15} diledüğün işler dilemedügi vücūda gelmez. Her nesne ki 'ālemde vardır [B66.a] anuñ {16} dilemesi ile olmuşdur. Eger hayr²⁴²³ ve²⁴²⁴ eger şer mü'minūñ [C58.a] imānın ve muṭī'ūñ {17} tā'atın ve kāfirūñ küfrin ve fāsıkuñ fıskın cümle²⁴²⁵ dilemişdür. Dilememiş {18} olaydı mü'min²⁴²⁶ mü'min olmazdı. Ve muṭī' muṭī' olmazdı. Ve kāfir {19} kāfir olmazdı²⁴²⁷. Ve fāsıq fāsıq olmazdı²⁴²⁸. Dilese cümleyi mü'min [A42.b] {1} ve muṭī'²⁴²⁹ iderdi. Ya'ni yine evvele gelem dimiş idik ki hayr ve şer Hāḫ te'ālānuñ {2} dilemesi-le olmuşdur²⁴³⁰. Ya'ni Hāḫ te'ālā kullarına ihtiyār-ı cüz'ī virdi {3} dimiş oldı²⁴³¹ ki kullarım eger²⁴³² size virdüğüm ihtiyār-ı cüz'iyi hayr işlemek {4} cānibine²⁴³³ kaşid²⁴³⁴ iderseñüz ve hayr işlemek dilerseñüz ben daħı

²⁴⁰⁹ her: -B

²⁴¹⁰ gizlü olsun ve āşikāre: gizlü āvāz katı āvāz B

²⁴¹¹ fısıldansa: fısıldasañ C

²⁴¹² fısıldansa ol kimesne: fısıldasıñ ol B

²⁴¹³ Tañrı: Allāh C

²⁴¹⁴ oğlanı: oğlanınuñ C

²⁴¹⁵ ādem oğlanı işitmesi gibi kulağ-ıla degildür kulağdan berīdür: -B

²⁴¹⁶ daħı: -C

²⁴¹⁷ ya'ni: -C

²⁴¹⁸ kara gicede: karañu giçelerde C

²⁴¹⁹ qarıncanuñ: qarınca A

²⁴²⁰ tavişin: tıbridisin C

²⁴²¹ oğlanınuñ: oğlanı A B

²⁴²² daħı: -C

²⁴²³ eger hayr: -B

²⁴²⁴ ve: -B

²⁴²⁵ cümle: -C

²⁴²⁶ mü'min: -B

²⁴²⁷ ve kāfir kāfir olmazdı: -C

²⁴²⁸ ve fāsıq fāsıq olmazdı: -B

²⁴²⁹ ve muṭī': -C

²⁴³⁰ dilemesi-le olmuşdur: dilemesiyledür C

²⁴³¹ dimiş oldı: dimişdir B

²⁴³² eger: -C

²⁴³³ ihtiyār-ı cüz'iyi hayr işlemek cānibine: cüz'ī-i ihtiyārı hayr tarafına C

²⁴³⁴ kaşid: şarf B

hılāfın {5} dilemeyüp sizün diledüğüñüz hayrı dileyüp halk idivirürin {6} ve eger²⁴³⁵ şer dilerseñüz ben dağı hılāfını²⁴³⁶ dileyüp şerri²⁴³⁷ halk idivirürin ve eger {7} imān getürmek dilerseñüz ben dağı²⁴³⁸ dileyüp imānı size halk idivirürin {8} ve eger baña muṭī' olmak dilerseñüz²⁴³⁹ [B66.b] ben dağı dileyüp baña sizün²⁴⁴⁰ {9} ṭā'atuñuz²⁴⁴¹ halk idivirürin. Ve²⁴⁴² ammā eger²⁴⁴³ siz hayr işlemek murād itseñiz {10} ben murād itmesem ve şer işlemek murād itseñiz ammā²⁴⁴⁴ ben murād itmesem ve imāna {11} gelmek²⁴⁴⁵ imān getürmek²⁴⁴⁶ dilerseñiz²⁴⁴⁷ ammā ben dilemesem [B50.a] ve siz muṭī' olmak {12} dilerseñiz ammā ben dilemesem²⁴⁴⁸ siz diledüğüñiz işlemege kâdir degillersiz {13} lâkin siz²⁴⁴⁹ her ne dilerseñiz ben dağı dileyüp halk idivirürin ve âhiretde {14} aña göre cezāsın virürin²⁴⁵⁰. [C58.b] Ve eger kâfir kâfir olmak dilese ol {15} kâdir degildür ki kâfir ola. Lâkin benim virdüğüñü ihtiyār-ı cüz'iyi küfre {16} şarf idüp küfür dilese²⁴⁵¹ ben dağı halk idivirürin. Lâkin niçün {17} küfür dilediñ deyü âhiretde 'azāb-ı mü'ebbed ile 'azāb²⁴⁵² iderin. Ve eger {18} fāsıklar fāsık olmak²⁴⁵³ dilerseñiz kâdir degillerdür ki fişk ideler²⁴⁵⁴. Lâkin {19} anlar çünkü²⁴⁵⁵ fişk itmek dilediler²⁴⁵⁶ ben dağı²⁴⁵⁷ ol fişkı anlara halk idivirüp²⁴⁵⁸ [A43.a] {1} âhiretde haqqından gelürin²⁴⁵⁹. Eger bir kişi hayr işlemek [B67.a] murād itdikde halk

²⁴³⁵ eger: eger siz C

²⁴³⁶ hılāfını: -A

²⁴³⁷ şerri: -B

²⁴³⁸ ben dağı: ben de A B

²⁴³⁹ dilerseñüz: dilerseñüz C

²⁴⁴⁰ baña sizün: -B -C

²⁴⁴¹ baña sizün ṭā'atuñuz: imān size B

²⁴⁴² ve: -B

²⁴⁴³ eger: -C

²⁴⁴⁴ işlemek murād itseñiz ammā: murād itseñiz C

²⁴⁴⁵ imāna gelmek: -C

²⁴⁴⁶ imān getürmek: -B

²⁴⁴⁷ dilerseñiz: murād itseñüz C

²⁴⁴⁸ dilerseñiz ammā ben dilemesem ve siz muṭī' olmak dilerseñiz ammā ben dilemesem: murād itseñüz ben murād itmesem ve muṭī' olmak murād itseñüz ben dilemesem B

²⁴⁴⁹ lâkin siz: -C

²⁴⁵⁰ virürin: kıdırın B

²⁴⁵¹ dilese: dileye A C

²⁴⁵² mü'ebbed ile 'azāb: -B

²⁴⁵³ olmak: itmek B

²⁴⁵⁴ ideler: ide B

²⁴⁵⁵ lâkin anlar çünkü: lâkin çünkü anlar B

²⁴⁵⁶ itmek dilediler: itmek diler B

²⁴⁵⁷ dilerseñiz kâdir degillerdür ki fişk ideler lâkin anlar çünkü fişk itmek dilediler ben dağı: dilese

C

²⁴⁵⁸ idivirüp: idivirürin B

²⁴⁵⁹ gelürin: gelürin dir B; gelürin ve C

idivirse²⁴⁶⁰ {2} ve şer murād itdikde halk idivirmese birkaç nesne fehim olunurdu. {3} Evvel budur ki hayrı yaratmağa kâdir²⁴⁶¹ ve şerri yaratmağa kâdir degil²⁴⁶² aňlanurdu. {4} Dağı²⁴⁶³ bağıl olmak lâzım gelürdi ve biri dağı²⁴⁶⁴ zâlim olmak aňlanurdu. Zîrâ {5} dirlerdi ki fulân kimesne hayr murād itdi halk idivirdi. Ve fulân kimesne {6} şer murād itdi halk idivirmeyüp²⁴⁶⁵ ol kişiye zulm itdi dirlerdi²⁴⁶⁶ ne‘üzubillâhi te‘âlâ. {7} Ve ammâ Haq subhânehu ve²⁴⁶⁷ te‘âlâ dilese cümleyi mü‘min ve muṭî‘ itmege kâdir lâkin cümle²⁴⁶⁸ {8} mü‘min ve muṭî‘ olmasın dilemeyüp ancak mü‘min ve muṭî‘ olmak dileyenlerün²⁴⁶⁹ {9} mü‘min ve muṭî‘ olmasın dileyüp mü‘min ve muṭî‘ idüp²⁴⁷⁰ mü‘min ve muṭî‘ {10} olmak dilemeyenleri dağı mü‘min ve muṭî‘ itmege kâdirdür. [C59.a] Lâkin kendüleri dilemediği {11} için²⁴⁷¹ Haq te‘âlâ dağı dilemediği şeylerde²⁴⁷² neçe hikmetler ve fâ‘ideler vardur âdem oğlanınıñ {12} ‘aqlı aña²⁴⁷³ irmez. Bize²⁴⁷⁴ anları bilmek lâzım degildir. Ancak bize lâzım olan böylece {13} i‘tikâd itmekdür. Birisi dağı²⁴⁷⁵ kudretdür ya‘ni güci yetmekdür. Tañrı te‘âlâ kâdirdür. {14} Ya‘ni²⁴⁷⁶ her mümkün olana güci yeter. Ölüyi diriltmege ve taşu ve ağacı söyletmege {15} ve yerleri ve gökleri bir anda yok itmege ve girü var itmege ve niçe biñ bu²⁴⁷⁷ gökler gibi gökler²⁴⁷⁸ {16} ve yerler gibi yerler²⁴⁷⁹ var itmege güci

²⁴⁶⁰ halk idivirse: haq idivirirse C

²⁴⁶¹ yaratmağa kâdir: yaratup C

²⁴⁶² degil: degildir deyü C

²⁴⁶³ dağı: ve C

²⁴⁶⁴ ve biri dağı: dağı C

²⁴⁶⁵ idivirmeyüp: idivirmedi C

²⁴⁶⁶ dirlerdi: -A -B

²⁴⁶⁷ subhâne ve: -C

²⁴⁶⁸ kâdir lâkin cümle: kâdirdür lâkin cümleñ C

²⁴⁶⁹ dileyenlerün: dileyenün C

²⁴⁷⁰ mü‘min ve muṭî‘ idüp: -C

²⁴⁷¹ dağı bağıl olmak lâzım gelürdi ve biri dağı zâlim olmak aňlanurdu zîrâ dirlerdi ki fulân kimesne hayr murād itdi halk idivirdi ve fulân kimesne şer murād itdi halk idivirmeyüp ol kişiye zulm itdi ne‘üzubillâhi te‘âlâ ve ammâ Haq subhânehu ve te‘âlâ dilese cümleyi mü‘min ve muṭî‘ itmege kâdir lâkin cümle mü‘min ve muṭî‘ olmasın dilemeyüp ancak mü‘min ve muṭî‘ olmak dileyenlerün mü‘min ve muṭî‘ olmasın dileyüp mü‘min ve muṭî‘ idüp mü‘min ve muṭî‘ olmak dilemeyenleri dağı mü‘min ve muṭî‘ itmege kâdirdür lâkin kendüleri dilemediği için: -B

²⁴⁷² dilemediği şeylerde: dilemediğinde A C

²⁴⁷³ aña: -C

²⁴⁷⁴ bize: -B

²⁴⁷⁵ birisi dağı: birisi C

²⁴⁷⁶ ya‘ni: -C

²⁴⁷⁷ bu: bu deñlü C

²⁴⁷⁸ gökler gibi gökler: gökler A

²⁴⁷⁹ yerler gibi yerler: yerler A

yeter²⁴⁸⁰ kâdirdür. Birisi daḥı²⁴⁸¹ kelâmdur ya'ni söylemekdür. {17} Tañrı te'ālâ mütekelimdür ya'ni söyler ba'zı kullarına vâsıtasız söyler²⁴⁸². {18} Musâ 'aleyhi's-selâm²⁴⁸³ gibi ve mi'râc gicesi bizim Peygamberimiz [B67.b] Muḥammed 'aleyhi's-selâma²⁴⁸⁴ {19} söylediği gibi. Ve ba'zısına Cebrâ'il 'aleyhi's-selâm²⁴⁸⁵ vâsıtası-la söyler. Peygamberlerüñ [A43.b] {1} çoğına böyle olmuştur. Lâkin söylemesi ezeldür ebedîdür. Âdem oğlanı {2} söylemesi gibi dil ile ve ağız-ıla²⁴⁸⁶ ve ḥarf-ile ve şavt-ıla degildür. Bunlardan²⁴⁸⁷ {3} berîdür. Qur'ân-ı 'azimü's-şân²⁴⁸⁸ daḥı²⁴⁸⁹ Tañrı te'ālânuñ²⁴⁹⁰ kelâmıdır yaradılmış degildür. Belki zât-ı {4} şerîf²⁴⁹¹ ile kâ'im şîfat-ı ezeliyyesidür. Tebdîlden ve teğayyürden [C59.b] berîdür²⁴⁹². {5} Muşhaflarda yazılır²⁴⁹³ ve dillerde²⁴⁹⁴ okınur ve gönüllerde ezberlenür ve²⁴⁹⁵ {6} kulaqlar ile işidilür. Lâkin muşhaflarda yazılmağ-ıla²⁴⁹⁶ muşhaflara girmez ve diller ile okunmağ-ıla dillere girmez²⁴⁹⁷ {7} ve kulaqlar ile işidilmek-ile kulaqlara girmez. Ve gönüllerde²⁴⁹⁸ ezberlenmek-ile gönüllere {8} girmez²⁴⁹⁹. Nitekim âteş kâğıda yazılır ve dil-ile söylenür ve kulağ-ıla işidilür. {9} Lâkin kâğıda ve dile ve kulağa girmez²⁵⁰⁰. Nihâyet²⁵⁰¹ muşhaflarda yazılan {10} yazular ve diller-ile²⁵⁰² okunan ḥarfler ve kulaqlar-ıla [B68.a] işidilen âvâzlar²⁵⁰³ ve gönüllerde {11} olan mişâller ve

²⁴⁸⁰ yeter: yeter ve C

²⁴⁸¹ daḥı: -C

²⁴⁸² söyler: söyledi ḥazreti C

²⁴⁸³ 'aleyhi's-selâm: -C

²⁴⁸⁴ 'aleyhi's-selâma: 'aleyhi's-şalavâtu ve 's-selâma vâsıtasız C

²⁴⁸⁵ 'aleyhi's-selâm: -A

²⁴⁸⁶ ve ağız-ıla: -B

²⁴⁸⁷ bunlardan: bunlardan münezzehtür B

²⁴⁸⁸ Qur'ân-ı 'azimü's-şân: Qur'ân A

²⁴⁸⁹ daḥı: -C

²⁴⁹⁰ te'ālânuñ: te'ālâ B

²⁴⁹¹ şerîf: şerîfler A

²⁴⁹² berîdür: berîlerdür A

²⁴⁹³ yazılır: yazılan C

²⁴⁹⁴ dillerde: diller ile A

²⁴⁹⁵ gönüllerde ezberlenür ve kulaqlar ile işidilür: kulaqlar ile işidilür ve gönüllerde ezberlenür

D

²⁴⁹⁶ yazılmağ-ıla: yazmağ-ıla C

²⁴⁹⁷ ve diller ile okunmağ-ıla dillere girmez: -A -C

²⁴⁹⁸ gönüllerde: gönüller ile B

²⁴⁹⁹ girmez: girmez ve diller ile okunmağ-ıla dillere girmez C

²⁵⁰⁰ kulağa girmez: kulağı yakmaz B

²⁵⁰¹ nihâyet: lâkin B

²⁵⁰² diller-ile: dillerde B

²⁵⁰³ âvâzlar: sözler C

ḥayāller²⁵⁰⁴ cümle maḥlūk²⁵⁰⁵ iken yine Tañrı kelāmı dinilür. {12} Zāt-ı şerīf-ile kâ'im olan kelāma delālet itdügi-çün birisi dahı {13} ḥalkḍur ya'ni yaratmaḥḍur. Tañrı te'ālā ḥālīḥḍur ya'ni cümle yaradılmışları²⁵⁰⁶{14} yaradan oldur. Cümle ḥayvānlaruñ ṭurmaların ve gitmelerin ve oturmaların {15} ve ḳalkmaların²⁵⁰⁷ ve cümle ādemleruñ işlerin ḥayırların ve şerlerin ve küfürlerin²⁵⁰⁸{16} ve İmānların ve yimeḥ yidikde ṭoymaḥı²⁵⁰⁹ ve şü icdikde ḳanmaḥı ve od degdikde²⁵¹⁰{17} ısınmaḥı ve yanmaḥı ve ḳar degdikde üşütmegi²⁵¹¹ ve şavuk olmaḥı yaradan oldur. {18} Andan artuḥ yaradıcı yoḥḍur. İşte Tañrı te'ālāyı²⁵¹² [C60.a] şıfāt-ı şubūtiyye ile {19} bilmenüñ ma'nāsı budur. Şıfāt-ı selbiyye dahı şol şıfatlardur ki anlardan [A44.a] {1} Tañrı²⁵¹³ te'ālānun zāt-ı şerīfi berīdür. Zīrā ol şıfatlar²⁵¹⁴ olmamaları kemāldür olmaları {2} eksiklikdür. [B68.b] Tañrı te'ālā ise eksiklikden berīdür ve anlaruñ bellü şaḥışı yoḥḍur. {3} Hemān şol nesne ki eksiklige ve ihtiyāca delālet eyleye anlardan Tañrı te'ālāyı {4} tenziye lāzımdur. Meşelā Tañrı te'ālā cisim degildür ya'ni tenlü ve gevdeli {5} degildür. Ve şüreti yoḥḍur ādem şüreti gibi yā ayrıḥ²⁵¹⁵ bir nesne şüreti {6} gibi ḥiçbir²⁵¹⁶ nesneye beñzemez. Mekāndan berīdür yuḳaruda degildür ve aşıḥıda²⁵¹⁷ {7} degildür ve öñde degildür ve artıda degildür ve şaḥda degildür²⁵¹⁸ ve şolda degildür {8} ve yerde degildür ve gökde degildür²⁵¹⁹ ḥiçbir mekānda²⁵²⁰ degildür deyü i'tikād itmek gerekdür²⁵²¹. {9} Zīrā ten ve gevde duraḥaḥ yer ister ve²⁵²² mekāna ihtiyācı vardur. Tañrı te'ālā ise²⁵²³ {10} ihtiyācdan berīdür. Her nesne

²⁵⁰⁴ ve ḥayāller: -B

²⁵⁰⁵ maḥlūk: maḥlūkāt C

²⁵⁰⁶ yaradılmışları: -C

²⁵⁰⁷ ḳalkmaların: yatmaların A C

²⁵⁰⁸ ve küfürlerin: -C

²⁵⁰⁹ ṭoymaḥı: -B

²⁵¹⁰ ḳanmaḥı ve od degdikde: -C

²⁵¹¹ üşütmegi: üşümeḥi B

²⁵¹² te'ālāyı: te'ālā B; te'ālāyı bu C

²⁵¹³ Tañrı: Ḥaḥ C

²⁵¹⁴ ol şıfatlar: -A -C

²⁵¹⁵ ayrıḥ: -C

²⁵¹⁶ ḥiçbir: ḥiç B

²⁵¹⁷ aşıḥıda: aşıḥa B

²⁵¹⁸ degildür: -B

²⁵¹⁹ yerde degildür ve gökde degildür: ve yerde ve gökde degildür B / degildür ve öñde degildür ve artıda degildür ve şaḥda degildür ve şolda degildür ve yerde degildür ve gökde degildür: degildür ve öñde degildür ve artıda degildür: ve öñde ve artıda ve şaḥda ve şolda ve yerde ve gökde C

²⁵²⁰ yaḥada: mekānda A B

²⁵²¹ ḥiçbir yaḥada degildür deyü i'tikād itmek gerekdür: -B

²⁵²² ve: -A -C

²⁵²³ ise: -A -C

aña muhtâcdur. Ol hîçbir kimseye²⁵²⁴ muhtâc {11} degildir. Mekâna dağı ihtiyaçı yokdur. Zîrâ mekân yok iken ol var idi {12} mekânı soñra yaratdı. Kendünüñ evveli ve âhiri yokdur. İşte Tañrı te‘âlâyı {13} şıfât-ı selbiyye ile dağı bilmenüñ ma‘nâsı budur. [B69.a] İmdi şol kişilerki²⁵²⁵ {14} Tañrı te‘âlâyı²⁵²⁶ her yerde hâzırdur deyü i‘tikâd iderler [C60.b] yâhûd hâzret-i {15} Peygamber ‘aleyhi’s-selâm²⁵²⁷ göklere mi‘râca gitdi. Tañrı²⁵²⁸ te‘âlâ hâzretlerini²⁵²⁹ anda görmege gitdi {16} deyü i‘tikâd iderler. Tañrı te‘âlânüñ mekândan münezzehtir idügin bilmediklerindendir. {17} Pes²⁵³⁰ anlar şıfât-ı selbiyyeyi bilmemiş olurlar.²⁵³¹ Zîrâ şıfât-ı selbiyyedendir²⁵³². {18} Mekândan berî olmak ve hîçbir nesneye benzememek şıfât-ı selbiyyenüñ bir miqdârın {19} bilmeyicek Tañrı te‘âlâyı kemâl-i ma‘rifeti-le bilmiş olmazlar. Belki eksiklikle [A44.b] {1} bilmiş olurlar. İmân-ı hüd Tañrı te‘âlâyı kemâl-i ma‘rifeti-le bilmekdür. Kemâl-i ma‘rifet {2} ise cemî‘-i şıfatlarını²⁵³³ bilmekle olur. Kemâl-i ma‘rifet bulunmayıcak²⁵³⁴ imân dağı {3} bulunmaz. Zîrâ imân birkaç nesnelere bilüp inanmağdur. Ancak²⁵³⁵ lâ ilâhe illallâh {4} Muhammeden resûlullâh²⁵³⁶ dimekle degildir. Pes imdi ol inanacak nesnelere {5} bilmeyicek²⁵³⁷ yalnız inandım dimenüñ fâ‘idesi yokdur²⁵³⁸. Belki Türkîce Tañrı te‘âlâ birdür²⁵³⁹ ve²⁵⁴⁰ Peygamber ‘aleyhi’s-şalâtu ve’s-selâm²⁵⁴¹ {6} hağdur diseler lâkin Tañrı te‘âlâyı [B69.b] nice birlemek gereğdür ve²⁵⁴² Peygamber ‘aleyhi’s-selâm {7} hâzretini²⁵⁴³ nice²⁵⁴⁴ bilmek gereğdür ve nice i‘tikâd itmek gereğdür anı²⁵⁴⁵ bilmeseler belki {8} illerden yañlış ve²⁵⁴⁶

²⁵²⁴ kimseye: nesneye A B

²⁵²⁵ kişiler ki: kişiler B

²⁵²⁶ te‘âlâyı: te‘âlâ B

²⁵²⁷ yâhûd hâzreti Peygamber ‘aleyhi’s-selâm: veyâhûd hâzreti resûl-i ekremüñ C

²⁵²⁸ gitdi Tañrı: gıtdikden soñra B

²⁵²⁹ te‘âlâ hâzretlerini: te‘âlâyı A B

²⁵³⁰ Tañrı te‘âlânüñ mekândan münezzehtir idügin bilmediklerindendir pes: -B

²⁵³¹ bilmemiş olurlar: bilmemişlerdür B

²⁵³² selbiyyedendir: selbiyyedendir Allâh te‘âlâ C

²⁵³³ şıfatlarını: şıfatları C

²⁵³⁴ bulunmayıcak: olmayıncağ B

²⁵³⁵ ancak: -C

²⁵³⁶ Muhammeden resûlullâh: -B

²⁵³⁷ bilmeyicek: -B; bimeyince C

²⁵³⁸ yokdur: olmaz A B

²⁵³⁹ Tañrı te‘âlâ birdür: Tañrı A; Tañrı te‘âlâ B

²⁵⁴⁰ ve: bir A

²⁵⁴¹ Peygamber ‘aleyhi’s-şalâtu ve’s-selâm: Peygamber A B

²⁵⁴² ve: -A -C

²⁵⁴³ Peygamber ‘aleyhi’s-selâm hâzretini: Peygamberi C

²⁵⁴⁴ ‘aleyhi’s-selâm hâzretini nice: ‘aleyhi’s-selâmı B

²⁵⁴⁵ anı: -A -C

²⁵⁴⁶ ve: -C

bozgun işitdüğine göre bilseler ve aňlasalar ve kendülerin {9} müslimān şanup [C61.a] ĩmānı şaħiħ olacak kadar²⁵⁴⁷ nesneleri çalışup öğrenmeseler {10} ol kimesneler de ĩmāndan nesne bulunmaz ancak müslimānlık da‘vāsı²⁵⁴⁸ kıldıkları {11} bulunur ve müslimānlardur deyü anlara kimesne nesne dimez ve anlardan ĥarāc ve²⁵⁴⁹ {12} cizye almazlar. Lākin bunuñ gibi i‘tikād-ıla āĥiretde varacak yerleri {13} cehennem olacakdur ne‘ūzıbillāhi te‘ālā. İmdi ol bilinüp inanacak nesnelere²⁵⁵⁰ {14} birisi daħı²⁵⁵¹ Tañrı te‘ālādur ki beyān²⁵⁵² olındı. Ve birisi daħı²⁵⁵³ meleklerdür ki anlar Tañrı te‘ālānuñ {15} emri-le ‘āmillerdür. İnsān gibi yimezler ve icmezler ve²⁵⁵⁴ anlarda erkeklik ve {16} dişilik olmaz. Kimi ikişer kanatludur²⁵⁵⁵ ve kimi üçer kanatludur²⁵⁵⁶ ve kimi dört²⁵⁵⁷ {17} kanatludur. Tañrı te‘ālā anlarıñ²⁵⁵⁸ her birini²⁵⁵⁹ bir ĥizmete қоmıřdur. Kimi gökde ve kimi {18} yirde ve kimi ādem [B70.a] oğlanlarına müvekkeldür. İşledügin²⁵⁶⁰ yazarlar. Anlara kirāmen {19} kātibin dinilür²⁵⁶¹. Ve içlerinde muĥarrepleri ve peygamberleri²⁵⁶² vardır. [A45.a] {1} Cebrā’ il ‘aleyhi’s-selām peygamber olan meleklerdendir²⁵⁶³. Tañrı te‘ālā aña büyük gevde {2} ve çok kuvvet ve kanatlar²⁵⁶⁴ virmişdür. Bir sā’atde gökden yire iner ve bir tağı kanadınıñ {3} bir yükü-le kıldurur²⁵⁶⁵ ve²⁵⁶⁶ tağıdır. ‘Azrā’ il ‘aleyhi’s-selām cān almağa müvekkeldür²⁵⁶⁷. {4} Cümle cānları alan oldur. [C61.b] İsrāfīl ‘aleyhi’s-selām şūr urmağa müvekkeldür²⁵⁶⁸. {5} Bir büyük boynız gibi nesnedür²⁵⁶⁹. İsrāfīl

²⁵⁴⁷ kadar: A B

²⁵⁴⁸ da‘vāsı: da‘vāsın B

²⁵⁴⁹ ve müslimānlardur deyü anlara kimesne nesne dimez ve anlardan ĥarāc ve: anlardan B

²⁵⁵⁰ nesnelere: nesnelere C

²⁵⁵¹ daħı: -B -C

²⁵⁵² beyān: -B

²⁵⁵³ daħı: -A -C

²⁵⁵⁴ içmezler ve: içmez A C

²⁵⁵⁵ kanatludur: kanatlı B C

²⁵⁵⁶ kanatludur: -C

²⁵⁵⁷ dört: dörder B C

²⁵⁵⁸ anlarıñ: anları C

²⁵⁵⁹ birini: birisini B

²⁵⁶⁰ işledügin: işledüklerin B; işledüğünü C

²⁵⁶¹ dinilür: dirler C

²⁵⁶² ve peygamberleri: -C

²⁵⁶³ peygamber olan meleklerdendir: melekleriñ peygamberlerindendir B

²⁵⁶⁴ ve kanatlar: -A -B

²⁵⁶⁵ kıldurur: kıldurup B

²⁵⁶⁶ kıldurur ve: kıldurup C

²⁵⁶⁷ müvekkeldür: müvekkel kılmışdur B

²⁵⁶⁸ müvekkeldür: müvekkeldür şūr B

²⁵⁶⁹ bir büyük boynız gibi nesnedür: cümle şūr bir büyük boynızdur gibi bir nesnedür C

‘aleyhi’s-selām²⁵⁷⁰ elindedür ağzın {6} deligine qomışdur. Tañrı te‘ālādan izne güyer²⁵⁷¹ izin oldıqda üfürse²⁵⁷² {7} gerekdür. Andan bir perk āvāz çıqup işidenler cümle ölseler²⁵⁷³ gerekdür. İki kez {8} şūr²⁵⁷⁴ urılsa gerekdür.²⁵⁷⁵ Evvelkinde cümle cānılular ölüp kıyāmet qopup²⁵⁷⁶ {9} ‘ālem elli biñ yıl²⁵⁷⁷ ıssız qalsa gerekdür. Andan soñra Tañrı²⁵⁷⁸ te‘ālā [B70.b] İsrāfīli dirildüp bir dañı {10} şūr urup cümle ölüler dirilse gerekdür. Birisi dañı²⁵⁷⁹ kitāblardur ki {11} anları²⁵⁸⁰ Cebra’il ‘aleyhi’s-selām ile²⁵⁸¹ gökden yir yüzindeki peygamberlere indirmişdür²⁵⁸². {12} Peygamberlerden ğayrıya kitāb inmez ve Cebra’il inmez²⁵⁸³. Cümlesi yüz dört {13} kitābdur. Muħammed ‘aleyhi’s-selāma Qur’ān inmişdür²⁵⁸⁴. ‘İsā ‘aleyhi’s-selāma {14} İncil inmişdür²⁵⁸⁵. Ve Dāvūd ‘aleyhi’s-selāma Zebūr inmişdür. Ve Musā {15} ‘aleyhi’s-selāma Tevrāt inmişdür²⁵⁸⁶. Ğayrısı şahīfelerdür²⁵⁸⁷ ki²⁵⁸⁸ anlardan {16} İbrāhīm ‘aleyhi’s-selāma on şahīfe inmişdür. Ve²⁵⁸⁹ İdrīs ‘aleyhi’s-selāma {17} otuz şahīfe inmişdür²⁵⁹⁰. Ve Şīt ‘aleyhi’s-selāma elli şahīfe inmişdür²⁵⁹¹. {18} Cümlesi haqdur Tañrı te‘ālā kelāmıdır. Lākin Qur’ān-ı ‘azīm²⁵⁹² [C62.a] cümleden soñra {19} inmişdür. Az az yigirmi üç yılda temām olmışdur. Hükmi kıyāmete degin²⁵⁹³ [A45.b] [B71.a] {1} bākidür nesihden ve tebdilden beridür²⁵⁹⁴. Öñ erdi²⁵⁹⁵ inen kitāblaruñ

²⁵⁷⁰ ‘aleyhi’s-selām: ‘aleyhi’s-selāmuñ hāla C

²⁵⁷¹ İsrāfīl ‘aleyhi’s-selām elindedür ağzın deligine qomışdur Tañrı te‘ālādan izne güyer: elinde dutup ve ağzın delüğüne virüp Allāh te‘ālānuñ C

²⁵⁷² üfürse: ura B

²⁵⁷³ ölseler: ölse A

²⁵⁷⁴ kez şūr: kerre C

²⁵⁷⁵ iki kez şūr urılsa gerekdür: -B

²⁵⁷⁶ qopup: qopup bu B; qopup kırk yıl bu C

²⁵⁷⁷ ‘ālem elli biñ yıl: ‘ālem A C

²⁵⁷⁸ Tañrı: Haq C

²⁵⁷⁹ dañı: -C

²⁵⁸⁰ anları: -B

²⁵⁸¹ ile: -A -C

²⁵⁸² indirmişdür: indirilmişdür B

²⁵⁸³ inmez: gelmez A B

²⁵⁸⁴ inmişdür: inmişdür ve B; indi C

²⁵⁸⁵ inmişdür: indi ve C

²⁵⁸⁶ inmişdür: indi C

²⁵⁸⁷ ğayrısı şahīfelerdür: ve şahīfeler B

²⁵⁸⁸ şahīfelerdür ki: şahīfelerdür C

²⁵⁸⁹ inmişdür ve: indi C

²⁵⁹⁰ inmişdür: indi C

²⁵⁹¹ inmişdür: ve Ādem ‘aleyhi’s-selāma on şahīfe inmişdür B; indi Ādem ‘aleyhi’s-selāma on şuhuf indi C

²⁵⁹² lākin Qur’ān-ı ‘azīm: Qur’ān-ı ‘azīmü’ş-şām C

²⁵⁹³ degin: dek C

²⁵⁹⁴ nesihden ve tebdilden beridür: -B

²⁵⁹⁵ öñ erdi: evvel B; evvelden C

ba'zı hükmin {2} nesih itmişdir. Anlar ile şimdi²⁵⁹⁶ 'amel cā'iz degildir. Birisi dağı²⁵⁹⁷ peygamberlerdür ki {3} anların şağışın Tañrı²⁵⁹⁸ te'ālā bilir. Evvelkisi²⁵⁹⁹ Ādem 'aleyhi's-selāmdur. Kıru balçıkdan {4} yaratılmışdur²⁶⁰⁰. Cümleñüñ aşlı oldur ğayrılar anuñ oğlanlarındandır²⁶⁰¹. Her biri bir tā'ifeye {5} gönderilmişdür. Kimi kitāb-ıla ve kimi kitābsız. Cümlesi hağdur lākin Muğammed {6} 'aleyhi's-selām cümleñüñ efdalı²⁶⁰² ve cümleñüñ āhiridür. Bundan şoñra peygamber yoğdur ve²⁶⁰³ gelmez. {7} Cümle inse ve²⁶⁰⁴ cinne gönderilmişdür. Ümmeti cümle²⁶⁰⁵ ümmetlerden hayırludur ve şer'ī-i şerīfi²⁶⁰⁶ {8} kıyāmete degin²⁶⁰⁷ bākidür. Mekkede toğmışdur ve²⁶⁰⁸ kırk yaşında peygamberlik gelmişdür²⁶⁰⁹. {9} Şoñra Medineye hicret itmişdür ve²⁶¹⁰ anda altmış üç yaşında²⁶¹¹ vefāt itmişdür. Ve 'avretler nikāhlanup {10} oğlanları ve kızları²⁶¹² olmuşdur. Oğlanlarınıñ adı²⁶¹³ Kāsım ve 'Abdullāh ve İbrāhīmdür {11} ve kızlarınıñ adı Fātıma ve²⁶¹⁴ Ruķiyye ve Zeyneb ve Ümmigüşümdür. Cümlesi hağreti²⁶¹⁵ [B71.b] Hağiceden {12} olmuşdur. İbrāhīmden ğayrısı ol bir²⁶¹⁶ Māriye [C62.b] adlu cāriyeden olmuşdur. {13} Ve²⁶¹⁷ Fātımadan ğayrısı öñince vefāt itmişdür. Ve hağret-i Muğammed 'aleyhi's-selāmuñ²⁶¹⁸ mu'cizātı çoğdur mübārek {14} barmağlarından şular ağıtmışdur ve barmağı-la işāret idüp ayı²⁶¹⁹ iki pāre {15} itmişdür. Ve hayvānlar ve āğacalar ve taşlar āña söyleyüp

²⁵⁹⁶ şimdi: şimdik C

²⁵⁹⁷ dağı: -C

²⁵⁹⁸ Tañrı: Allāh C

²⁵⁹⁹ evvelkisi: evvelki C

²⁶⁰⁰ kıru balçıkdan yaratılmışdur: anı kıru balçıkdan yaratmışdur C

²⁶⁰¹ oğlanlarındandır: oğlanlarıdur B; evlādlarıdur C

²⁶⁰² 'aleyhi's-selām cümleñüñ efdalı: 'aleyhi's-selām cümleden efdaldur B; 'aleyhi's-salātuhu ve's-selām cümleñüñ efdalıdur C

²⁶⁰³ peygamber yoğdur ve: peygamber A B

²⁶⁰⁴ inse ve: insle C

²⁶⁰⁵ cümle: sā'ir B

²⁶⁰⁶ şer'ī-i şerīfi: şer'ī A C

²⁶⁰⁷ degin: dek C

²⁶⁰⁸ ve: A B

²⁶⁰⁹ gelmişdür: virilmişdür A B

²⁶¹⁰ hicret itmişdür ve: göçmişdür A B

²⁶¹¹ anda altmış üç yaşında: anda A B

²⁶¹² oğlanları ve kızları: oğulları B

²⁶¹³ oğlanlarınıñ adı: adları B / nikāhlanup oğlanları ve kızları olmuşdur oğlanlarınıñ adı: nikāh

idüp ve evlādları olup C

²⁶¹⁴ ve İbrāhīm ve kızlarınıñ adı Fātıma ve: ve kızları olmuşdur adları B

²⁶¹⁵ hağreti: -A -C

²⁶¹⁶ bir: -B

²⁶¹⁷ ve: ve hağreti B

²⁶¹⁸ ve hağret-i Muğammed 'aleyhi's-selāmuñ: ve A C

²⁶¹⁹ parmağı-la işāret idüp ayı: parmağı-la aya işāret idüp B

Hak peygambersin²⁶²⁰ dimişdür. {16} Ve Mi'rac gicesinde²⁶²¹ Mekkedden Kuds-i mübareke varup andan göklere çıkup {17} cenneti ve cehennemi seyr idüp²⁶²² şabâh olmadın girü Mekkeye inmişdür. Ve kıyâmetden {18} öndin kıyâmet²⁶²³ 'alâmetlerinden niçe nesneden²⁶²⁴ haber virmişdür. Cümlesi {19} olsa gerekdür Deccâlün çıkması²⁶²⁵ gibi ve 'İsa 'aleyhi's-selâmuñ gökden [A46.a] {1} inüp Deccâli öldürüp Muhammed²⁶²⁶ 'aleyhi's-selâmuñ şerî'atı-la 'amel itmesi gibi {2} ve âl-i resûlden Mehdî çıkup²⁶²⁷ 'İsâ [B72.a] 'aleyhi's-selâm-ıla buluşması gibi ve Ye'cüc {3} ve Me'cüc ve Dabbetü'l-'arz çıkması gibi ve güneşin²⁶²⁸ mağribden toğması gibi. {4} Bunlara şek ve şübhe yokdur. Ve ümmetinde niçe velîler vardır. Ve cümle velîlerün efdalı {5} Ebübekirü's-şiddîkdür²⁶²⁹. Ve Peygamber efdalı hazreti²⁶³⁰ 'aleyhi's-selâmdan soñra halîfe olmuşdur. Andan soñra {6} efdalı hazreti²⁶³¹ 'Ömerdür. Ebübekir [C63.a] ardınca halîfe olmuşdur. Andan soñra efdalı²⁶³² 'Osmândur. {7} 'Ömerden soñra²⁶³³ halîfe olmuşdur. Andan soñra efdalı hazreti²⁶³⁴ 'Alidür. 'Osmândan soñra²⁶³⁵ {8} halîfe olmuşdur. Cümlesinün hilâfeti haqdur. Ve bunları sevmeyen mübtedî' {9} ve fâsıkdur²⁶³⁶. Birisi dañı kıyâmet gündür²⁶³⁷. Ol cümle²⁶³⁸ cânîlular ölüp hîç {10} kimesne kalmasa gerekdür. Tağlar hevâda atılmış yük gibi olsa gerekdür. {11} Ve gökler²⁶³⁹ eriyüp dökülse gerekdür. Ve bunun üzerine nice zamân gecdikten {12} soñra Tañrı²⁶⁴⁰ te'âlâ yerleri düzeldüp ölenleri dirgürse gerekdür. Ve cümle {13} halk cıplak ve yalın ayak ve başı kaba kabirden²⁶⁴¹

²⁶²⁰ peygambersin: peygambersin yâ resûlullâh B; nebîsiñ C

²⁶²¹ gicesinde: gicesi B

²⁶²² idüp: idüp ve C

²⁶²³ kıyâmetden öndin kıyâmet: kıyâmet kopmazdan evvel B

²⁶²⁴ niçe nesneden: -C

²⁶²⁵ çıkması: hurûcî B C

²⁶²⁶ Muhammed: Muhammed şallallâhu C

²⁶²⁷ ve ol resûlden Mehdî çıkup: ve ol resûlden Mehdî'nün çıkması gibi ve B; ve Mehdî âli resûlden çıkup hazreti C

²⁶²⁸ güneşin: güneş C

²⁶²⁹ Ebübekirü's-şiddîkdür: Ebübekirdür A B

²⁶³⁰ peygamber: şallallâhu C

²⁶³¹ efdalı hazreti: efdalı A B

²⁶³² efdalı hazreti: efdalı A B

²⁶³³ 'Ömerden soñra: 'Ömer ardınca B C

²⁶³⁴ efdalı hazreti: efdalı A; -B

²⁶³⁵ 'Osmândan soñra: 'Osmân ardınca C

²⁶³⁶ fâsıkdur: fâsıkdur ve C

²⁶³⁷ gündür: gününde B

²⁶³⁸ cümle: -B

²⁶³⁹ gökler: -B

²⁶⁴⁰ Tañrı: Hak C

²⁶⁴¹ kaba kabirden: kabağ kabirlerinden C

[B72.b] kopsalar gerekdür ve²⁶⁴² peygamberlere {14} ve velîlere²⁶⁴³ ve şâlihlere ve ‘âlimlere cennetden hulleler ve burâklar gelüp ‘arş gölgesinde {15} gölgelensiler gerekdür. Ve girü kalan halk ac ve şusuz ve çıplak²⁶⁴⁴ ayak {16} üzerine²⁶⁴⁵ şıkışup dursalar gerekdür²⁶⁴⁶. Güneş başlarına bir mîl miqdârı²⁶⁴⁷ {17} gelüp derleseler gerekdür. Kimi topuğına dek²⁶⁴⁸ ve kimi dizine dek²⁶⁴⁹ ve kimi göbegine {18} dek²⁶⁵⁰ ve kimi boğazına dek ve kimi ağzına dek²⁶⁵¹ ve kimi depesine dek der içinde²⁶⁵² {19} yatsalar²⁶⁵³ gerekdür. Elli biñ yıl bu hâl üzre olsa²⁶⁵⁴ gerekdür. Her kişi ‘ameline [A46.b] {1} göre cezâ olınsa gerekdür. Ve dünyâda [C63.b] meleklerüñ yazdıkları defterleri anda {2} virseler gerekdür. Mü’minlere sağından ve öñinden ve kâfirlere şolından {3} ve ardından virseler gerekdür. Ve bu cümle²⁶⁵⁵ halka Tañrı te‘âlâ vâsıtasız sü’âl {4} idüp mazlûmuñ hakkını zâlimden alıvirse²⁶⁵⁶ gerekdür. Hayr ‘ameli var ise alup {5} mazlûma virse²⁶⁵⁷ gerekdür yoğ-ısa günâhını zâlime yükletse²⁶⁵⁸ gerekdür. [B73.a] Ve terâzu²⁶⁵⁹ {6} kurulup hayırlar ve şerler çekilse gerekdür. Hayrı ağır olanlar²⁶⁶⁰ cennete ve şerri ağır {7} olanlar²⁶⁶¹ cehennemde girseler gerekdür. Meger peygamberlerden veyâ²⁶⁶² velîlerden²⁶⁶³ veyâ ‘âlimlerden {8} şefâ‘at irişe ĩmân-ıla gitdise ve eger ĩmânsız gitdise aña şefâ‘at {9} olmaz²⁶⁶⁴ cehennemde ebedî kalur²⁶⁶⁵ çıkmaz. Ve günâhı ağır olup ĩmân-ıla gidene şefâ‘at {10}

²⁶⁴² ve: -B -C

²⁶⁴³ ve velîlere: -B

²⁶⁴⁴ çıplak: üryân C

²⁶⁴⁵ üzerine: üzere C

²⁶⁴⁶ dursalar gerekdür: ve B

²⁶⁴⁷ miqdârı: kadar C

²⁶⁴⁸ dek: kadar C

²⁶⁴⁹ ve kimi dizine dek: -B

²⁶⁵⁰ ve kimi göbegine dek: -C

²⁶⁵¹ ve kimi ağzına dek: -B

²⁶⁵² içinde: içine A B

²⁶⁵³ yatsalar: yatsa B

²⁶⁵⁴ olsa: olsalar B C

²⁶⁵⁵ cümle: -C

²⁶⁵⁶ alıvirse: alıvirseler C

²⁶⁵⁷ virse: virseler C

²⁶⁵⁸ yükletse: yükletseler C

²⁶⁵⁹ terâzu: mizân C

²⁶⁶⁰ olanlar: gelen B

²⁶⁶¹ olanlar: gelen B

²⁶⁶² veyâ: yâ B

²⁶⁶³ velîlerden: evliyâdan B; evliyâlardan C

²⁶⁶⁴ aña şefâ‘at olmaz: aña kimse şefâ‘at itmez C

²⁶⁶⁵ kalur: kalur ve hîç C

irişmezse cehennemde günāhı kadar²⁶⁶⁶ yanup soñra çıķup cennete girse
gerekdür²⁶⁶⁷. {11} Ve sırāt köbrüsi ki kıldan ince ve kılıcdan keskindür²⁶⁶⁸ cehennem
üzerine kurlup {12} cümle halk anuñ²⁶⁶⁹ üzerinden geçseler gerekdür kimi yıldırım
gibi ve kimi segirdir at gibi {13} ve kimi imekleyü imekleyü günāhın arķasına
yüklenmiş ve kimi²⁶⁷⁰ düşüp {14} cehenneme girseler gerekdür. Ve her peygamberüñ
bir havzı vardur [C64.a] cennete girmedin {15} ümmet-ile²⁶⁷¹ andan icseler gerekdür.
Ve bizim Peygamberümüziñ havzı cümlesinden²⁶⁷² büyükdür. {16} Bir cānibinden
bir cānibine [B73.b] bir aylık yoldur ve²⁶⁷³ şuyı baldan tatlu ve südden aķdur. {17}
Kenārında²⁶⁷⁴ bardaķları yıldızlardan çokdur. Bir kerre andan iķen artuķ²⁶⁷⁵ şuşamaz.
{18} Ve²⁶⁷⁶ cennet ve cehennem haķdur²⁶⁷⁷ şimdiki hāle mevcüdlardur. Kıyāmet
günü ölüp ehl-i {19} cennet cennete girdikden²⁶⁷⁸ soñra ebedī anda²⁶⁷⁹ kalurlar hiķ
çıķmazlar ve her ne [A47.a] {1} deñlü ta‘ām ve şarāb isterlerse hāzır öñlerine
gelür²⁶⁸⁰. Anda bişürmek {2} ve kütarmaķ olmaz ve ayak yolına varmaķ olmaz.
Ya‘ni bevil ve gā‘iķ olmaz {3} ve uyumaķ olmaz ve kaftān eskimek ve delinmek
olmaz²⁶⁸¹. Ve kocamaķ olmaz. {4} Toprağı miskdendür ve²⁶⁸² bināsınuñ²⁶⁸³ bir
kerpüci altundan ve²⁶⁸⁴ bir kerpüci gümüşdendür. {5} Ve iķinde olan²⁶⁸⁵ hūruları ve
‘avretleri hayzdan ve nifāsdan ve yaramaz hüylardan berīlerdür. {6} Ve ehl-i
cehennem cehenneme girdiklerinden²⁶⁸⁶ soñra ‘āşī olan mü‘minlerden ğayrısı {7}

²⁶⁶⁶ kadar: miķdārı B C

²⁶⁶⁷ girse gerekdür: girecekdür A C

²⁶⁶⁸ keskindür: keskindür ve C

²⁶⁶⁹ anuñ: -A -B

²⁶⁷⁰ ve kimi: yüzi üzerine C

²⁶⁷¹ ümmet-ile: ümmetlerine C

²⁶⁷² cümlesinden: hepsinden B

²⁶⁷³ ve: -A -B

²⁶⁷⁴ kenārında: kenārından B

²⁶⁷⁵ artuķ: aşla C

²⁶⁷⁶ ve: -C

²⁶⁷⁷ haķdur: -A -C

²⁶⁷⁸ girdikden: girdiklerinden A B

²⁶⁷⁹ anda: -B

²⁶⁸⁰ gelür: gelürler C

²⁶⁸¹ ya‘ni bevil ve gā‘iķ olmaz ve uyumaķ olmaz ve kaftān eskimek ve delinmek olmaz: ve kaftānları aşla eskimek olmaz C

²⁶⁸² ve: -A -B

²⁶⁸³ bināsınuñ: bināsı C

²⁶⁸⁴ altundan ve: altundan A; altundandır ve C

²⁶⁸⁵ iķinde olan: -A -C

²⁶⁸⁶ girdiklerinden: girdikden C

anda kalurlar çıkmazlar ve anda ²⁶⁸⁷ büyük develer deñlü yılanlar ve semüz²⁶⁸⁸ [B74.a] katırlar²⁶⁸⁹ gibi {8} ‘akreblere ile²⁶⁹⁰ ve od-ıla kaynamış²⁶⁹¹ şu-ıla ‘azāblar²⁶⁹² iderler²⁶⁹³. Gevdeleri²⁶⁹⁴ yanup kömür²⁶⁹⁵ {9} oldıkdā²⁶⁹⁶ Tañrı²⁶⁹⁷ te‘ālā girü tāze deriler bitürüp ebedī ‘azāb olınsalar²⁶⁹⁸ gerekdür. {10} Ve²⁶⁹⁹ ‘azābları hıç dükenmez [C64.b] ve²⁷⁰⁰ anlara ölüm yoğdur ki ölüp²⁷⁰¹ kırtulalar. {11} Birisi dahı kaçā ve kadedür. Ol her olup olacağı ezelde²⁷⁰² tağdīr olınu {12} levh-i mağfūza yazılmışdur. Aña muğālif hıç²⁷⁰³ nesne²⁷⁰⁴ olmaz. İşte ol {13} bilinüp inanacak nesnelere²⁷⁰⁵ bunlardur. Mü’min olanlara vācibdür²⁷⁰⁶ belki farz-ı ‘ayndur²⁷⁰⁷ {14} bunları çalışup temāmca öğreneler²⁷⁰⁸ ve gönüllerinde bergışdürüp {15} inanalar. Ancak babalarından ve dedelerinden yañlış ve bozğun işidüp öğrendikleri-le²⁷⁰⁹ {16} kalmaya²⁷¹⁰ tā kim hem dünyāda mü’min ve hem āğiretde mü’min olup Tañrı te‘ālānuñ {17} cennetine²⁷¹¹ lāyık ve müstağık olalar. Hattā Ehl-i Sünnet ve Cemā‘at mezhebinde Tañrı²⁷¹² te‘ālāyı {18} Hağ ma‘rifeti-le ya‘ni temāmca ve şağıhce

²⁶⁸⁷ çıkmazlar ve anda: hıç çıkmaz A; ve B

²⁶⁸⁸ develer deñlü yılanlar ve semüz: deherler deñlü yılanlar ve semerlü C; deve boynı gibi yılanlar ve semerli B

²⁶⁸⁹ katırlar: katır C

²⁶⁹⁰ ile: -A

²⁶⁹¹ od ile kaynamış; od ile kanmış A; āteş ile kaynamış C

²⁶⁹² ‘azāblar: ‘azāb C

²⁶⁹³ iderler: ider B

²⁶⁹⁴ gevdeleri: gevde B

²⁶⁹⁵ kömür: kömürler C

²⁶⁹⁶ oldıkdā: oldıkdan soñra B

²⁶⁹⁷ Tañrı: Hağ C

²⁶⁹⁸ olınsalar: olınsa A

²⁶⁹⁹ ve: -C

²⁷⁰⁰ ve: -B

²⁷⁰¹ ölüp: öleler B

²⁷⁰² olacağı ezelde: olacak ezelde C

²⁷⁰³ hıç: -C

²⁷⁰⁴ nesne: -B

²⁷⁰⁵ nesnelere: nesne B

²⁷⁰⁶ işte ol bilinüp inancağ nesnelere bunlardur mü’min olanlara vācibdür: işte böylece inānmağ ve ĩmān getürmek her mü’minlere vācibdür C

²⁷⁰⁷ farz-ı ‘ayndur: farz-ı ‘ayndur ki B; farzdur farz-ı ‘ayndur C

²⁷⁰⁸ öğreneler: öğrene A

²⁷⁰⁹ işidüp öğrendikleri-le: öğrendikleri ki B

²⁷¹⁰ bunları çalışup temāmca öğrene ve gönüllerinde bergışdurup inanalar ancak babalarından ve dedelerinde yañlış ve bozğun işidüp öğrendikleri-le kalmaya: böylece çalışup öğreneler babalarından eşidükleri-le kalmayalar C

²⁷¹¹ dünyāda mü’min ve hem āğiretde mü’min olup Tañrı te‘ālānuñ cennetine: dünyāda ve āğiretde mü’min olup cennete C

²⁷¹² Tañrı: Bārī C

bile²⁷¹³ şıfatlar-ıla bilse ve aňlasa ve ĩmān {19} ve²⁷¹⁴ islām ne idügin oňanca ögrense ve bilse şol ‘āmi ve cāhil [A47.b] {1} kimesneler bildügi ve aňladügi gibi yaňlış ve bozğun²⁷¹⁵ bilmese²⁷¹⁶ ve küfür olan nesnelere [B74.b] {2} şakınsalar²⁷¹⁷ lâkin hiç tã‘at ve ‘ibādet itmiş olmasa belki²⁷¹⁸ niçe günāhlar dađı {3} itmiş²⁷¹⁹ olsa cā‘izdür ki Tañrı²⁷²⁰ te‘ālā ol kişiyeye hiç²⁷²¹ ‘azāb ve ‘ikāb itmeyüp {4} tođrı cennete qoya. Ve cā‘izdür ki günāhı kadar²⁷²² ve ‘ibādet terk itdügi kadar {5} ‘azāb eyleye. Lākin soň üci cennete²⁷²³ koymaq muqarrerdür. Ammā şol kişi²⁷²⁴ ki Tañrı te‘ālāyı²⁷²⁵ {6} şahihce bilmiş olmaya ve ĩmān ve İslām ne idügin aňlamış olmaya belki ekşer-i {7} ‘avām bildügi ve aňladügi gibi yaňlış ve bozğun bile. İmdi ol kişi²⁷²⁶ ‘ömri {8} olduqca gündiz şā‘im [C65.a] ve gice²⁷²⁷ kã‘im olup tã‘atlar ve ‘ibādetler iderse dađı²⁷²⁸ {9} fã‘idesin bulmayup ebedī cehennemde bākī qalacaqdır. Tañrı te‘ālā şaklaya²⁷²⁹. Hediyyetü‘l- {10} mehdiyyinde eydür. İmān ve İslām ikisi birdür. Zīrā İslām huzū‘a ve {11} inkiyāda dirler aħkāmı qabūl²⁷³⁰ itmek ma‘nāsına²⁷³¹ ve²⁷³² dađı anlamak ma‘nāsına ²⁷³³. [B75.a] Bu ise haqıqat {12} taşdıkidür. İmān ise taşdıkdin ‘ibāretdür. Pes imdi ĩmān İslāmdan {13} ve İslām ĩmāndan münfek olmaz ikisi²⁷³⁴ birdür. Gerçekim mefhūm hasebi-le muğāyir {14} ise de ve²⁷³⁵ dađı ĩmān

²⁷¹³ bile: bilüp ve C

²⁷¹⁴ bilse ve aňlasa ve ĩmān ve: aňlayup ve C

²⁷¹⁵ ‘āmi ve cāhil kimesneler bildügi ve aňladügi gibi yaňlış ve bozğun: cāhillerüñ bildügi gibi yaňlış C

²⁷¹⁶ Tañrı te‘ālāyı Haq ma‘rifeti-le ya‘ni temāmca ve şahihce bile şıfatlar-ıla bilse ve aňlasa ve ĩmān ve islām ne idügin oňanca ögrense ve bilse şol ‘āmi ve cāhil kimesneler bildügi ve aňladügi gibi yaňlış ve bozğun bilmese: budur ki bir kimse ĩmān lâzım olacaq nesnelere bilse ve aňlasa B

²⁷¹⁷ şakınsalar: şakınsa B; şakınalar C

²⁷¹⁸ tã‘at ve ‘ibādet itmiş olmasa belki: ibādet itmeyüp C

²⁷¹⁹ itmiş: işlemiş C

²⁷²⁰ Tañrı: Haq C

²⁷²¹ hiç: -B

²⁷²² kadar: miqdārı C

²⁷²³ ve ‘ibādeti terk itdügi kadar ‘azāb eyleye lâkin soň üci cennete: ‘azāb idüp soň üci yine C

²⁷²⁴ kişi: kişiler B

²⁷²⁵ Tañrı te‘ālāyı: İslāmını C

²⁷²⁶ bilmiş olmaya ve ĩmān ve islām ne idügin aňlamış olmaya belki ekşer-i ‘avām bildügi ve aňladügi gibi yaňlış ve bozğun bile imdi ol kişi: bilmeyüp ve İslāmını dađı eyüce bilmeyüp ‘avām-ı nās nice işlerse ve dađı öylece yaňlış bozuk düzen olup C

²⁷²⁷ gice: gicesi C

²⁷²⁸ olup tã‘atlar ve ‘ibādetler iderse dağı: olsa ‘ibādet ve tã‘atlar eylese hibir C

²⁷²⁹ Tañrı te‘ālā şaklaya: -C

²⁷³⁰ aħkāmı qabūl: aħkām qabuñ A

²⁷³¹ ma‘nāsına: ma‘nāsınadır C

²⁷³² ve: -B

²⁷³³ anlamak ma‘nāsına: anlamak A C

²⁷³⁴ ikisi: -B

²⁷³⁵ ise de ve: ise B

İslām²⁷³⁶ birdür. İkişi dahı Muḥammed ‘aleyhi’s-selāmuñ Tañrı²⁷³⁷ te‘ālādan {15} getürdüğü nesnelere göñil ile inanup dil-ile ikrār itmekdür. Nihāyet getürdüğü {16} nesnelere²⁷³⁸ yukaruda beyān olınuğu üzre²⁷³⁹ bilinüp²⁷⁴⁰ ikrār olınsa²⁷⁴¹ ĩmān-ı {17} tafşili olur. Ve eger bilinmeyüp²⁷⁴² ancak Muḥammed ‘aleyhi’s-selām²⁷⁴³ Tañrı²⁷⁴⁴ te‘ālādan her ne getürdi-se {18} ḥaḫdur²⁷⁴⁵ inandum dimek-ile ḫalursa²⁷⁴⁶ ĩmān-ı icmālī olur. Gerçi ‘ālimler {19} bu da yeter tafşili olmazsa da olur dimişler²⁷⁴⁷. Lākin yukaruda geḫenlere muḫālif [A48.a] {1} göñlinde nesne olmamaḫ gerekdür Tañrı²⁷⁴⁸ te‘ālāyı cisim şanmaḫ gibi yā bir şüretde {2} şanmaḫ gibi yā gökde şanmaḫ gibi²⁷⁴⁹. [B75.b] Meşelā bir kişi Muḥammed ‘aleyhi’s-selām Ḥaḫ te‘ālādan {3} her²⁷⁵⁰ getürdüğü ḥaḫdur inandum dise lākin²⁷⁵¹ Tañrı te‘ālāyı [C65.b] cisim degil idügin²⁷⁵² {4} ve mekāndan berī idügin²⁷⁵³ ve Ḳur‘ān Tañrı te‘ālā²⁷⁵⁴ kelāmı idügin²⁷⁵⁵ ve bunuñ gibi nesnelere {5} ölince dek²⁷⁵⁶ ḫātırına gelmese nefyen ve işbāten²⁷⁵⁷ anuñ ĩmānına zarar gelmez. Nihāyet {6} ĩmān-ı icmālī olur. Lākin ölinceye dek ḫātırına muḫālif nesne gelmemek degmede²⁷⁵⁸ olmaz. {7} Hemān çāresi inanması lāzım olanları ögrenüp ĩmānı düzeltmek gerekdür ki²⁷⁵⁹ ebedī {8} ‘azābdan²⁷⁶⁰ ḫurtılup sa‘ādet-i ebedīyyeye lāyıḫ ola. Zīrā bir kişiye sü‘āl²⁷⁶¹ itseler

²⁷³⁶İslām: İslām ikisi C

²⁷³⁷ Muḥammed ‘aleyhi’s-selāmuñ Tañrı: Peyğamberimiz ‘aleyhi’s- şalātuhu ve’s-selām ḫāzretlerinin Ḥaḫ C

²⁷³⁸ göñil ile inanup ve dil-ile ikrār itmekdür nihāyet getürdüğü nesnelere: -C

²⁷³⁹ üzre: gibi A C

²⁷⁴⁰ bilinüp: bilüp ve C

²⁷⁴¹ olınsa: olınur C

²⁷⁴² bilinmeyüp: bilmeyüp C

²⁷⁴³ Muḥammed ‘aleyhi’s-selām: Muḥammed Muştafa ‘aleyhi’s-selāmuñ B

²⁷⁴⁴ Tañrı: Ḥaḫ C

²⁷⁴⁵ getürdise ḥaḫdur: getürüp ḫaber verdise C

²⁷⁴⁶ ḫalursa: ḫalursa anuñ C

²⁷⁴⁷ dimişler: dimişlerdür B

²⁷⁴⁸ Tañrı: Ḥaḫ C

²⁷⁴⁹ yā gökde şanmaḫ gibi: -B

²⁷⁵⁰ ‘aleyhi’s-selām Ḥaḫ te‘ālādan her: ‘aleyhi’s-selāmuñ C

²⁷⁵¹ Ḥaḫ te‘ālādan her getürdüğü ḥaḫdur inandum dise lākin: -B

²⁷⁵² degil idügin: degildür C

²⁷⁵³ berī idügin: berīdür C

²⁷⁵⁴ Tañrı te‘ālā: Tañrınuñ B; Tañrı te‘ālānuñ C

²⁷⁵⁵ kelāmı idügin: kelāmıdır C

²⁷⁵⁶ ölince dek: ölinceye degin B; ölinceye dek C

²⁷⁵⁷ nefyen ve işbāten: -C

²⁷⁵⁸ degmede: -C

²⁷⁵⁹ düzeltmek gerekdür ki: düzelmekdür ki C

²⁷⁶⁰ ‘azābdan: -B

²⁷⁶¹ sü‘āl: -C

{9} müslimānlık şıfatı²⁷⁶² nedür diseler bilmezdis²⁷⁶³ ya'ni müslimānlık nedür ve²⁷⁶⁴ neye {10} inanmağdur²⁷⁶⁵ ve ne demek-ile olur ol dağı²⁷⁶⁶ ben anı bilmezdis dise ol kişi kâfir olur. {11} Zīrā şıfat-ı İmān ve şıfat-ı İslām birkaç nesnelere gönül ile inanup²⁷⁶⁷ dil-ile {12} ikrār itmekdür. Bir kişi ki²⁷⁶⁸ müslimānlık şıfatını bilmeye pes ol kişi inanacak {13} nesneleri bilmemiş olur. İnanacak nesneleri bilmeyicek yā ayrığ²⁷⁶⁹ neye ikrār ider²⁷⁷⁰. [B76.a] {14} Ammā gönül-ile bilse ve inansa²⁷⁷¹ lākin dil-ile beyān itmege²⁷⁷² kâdir olmasa İslāmına {15} hüküm olunur. Ve dağı İmān ve İslām ne idügin bilmeyen ve inanacak nesnelere ne idigün²⁷⁷³ {16} anlamayan gāh olur²⁷⁷⁴ anuñ dili küfür söz²⁷⁷⁵ söyler mürted²⁷⁷⁶ ve kâfir olur. {17} Gerçekim 'avāmuñ²⁷⁷⁷ çoğı küfür söz söylemeği az çok nesne şanurlar²⁷⁷⁸. Lākin {18} kaçınılacakdur²⁷⁷⁹. Zīrā küfür söz²⁷⁸⁰ söylemek-ile [C66.a] cümle tã'atları ve 'ibādetleri bātil {19} olur. Ya'ni kılduğı nemāzlar ve²⁷⁸¹ tutduğı oruçlar ve virdüğü şadağalar ve zekātlar [A48.b] {1} ve işledüğü hayırlar heb bozılır²⁷⁸² ve şevābı gider ve ol hālde kılduğı nemāzlar {2} ve gayrı 'ameller cā'iz olmaz ve anı öldürmek helāl olur ve boğazladuğı murdār {3} olur ve nikāh var ise bozılır ve ol hālde itdüğü zinā olur. Ve egerçi kim {4} 'ādet üzre şehādet kelimesin getirürse²⁷⁸³ dağı²⁷⁸⁴ ol sözden²⁷⁸⁵ rücū' {5} idüp tevbe itmeyince²⁷⁸⁶ ve tevbe itdikden sonra girü [B76.b]

²⁷⁶² şıfatı: şıfata A

²⁷⁶³ bilmezdis dise: -B

²⁷⁶⁴ ve: -B

²⁷⁶⁵ inanmağdur: dirler C

²⁷⁶⁶ olur ol dağı: olur A C

²⁷⁶⁷ gönül ile inanup: inanup ve B

²⁷⁶⁸ kişi ki: kişi C

²⁷⁶⁹ yā ayrığ: -C

²⁷⁷⁰ ider: itmiş olur C / inanacak nesnelere bilmeyicek yā ayrığ neye ikrār ider: yā dağı yine

inanır B

²⁷⁷¹ ve inansa: -C

²⁷⁷² beyān itmege: beyāna B

²⁷⁷³ nesnelere ne idigün: nesnelere A B

²⁷⁷⁴ olur: -C

²⁷⁷⁵ söz: sözler B;-C

²⁷⁷⁶ mürted: mürted olur C

²⁷⁷⁷ 'avāmuñ: 'avāmlar B

²⁷⁷⁸ şanurlar: şanur B

²⁷⁷⁹ kaçınılacakdur: kaçınılacak şeydür C

²⁷⁸⁰ söz: -C

²⁷⁸¹ ve: -A -B

²⁷⁸² bozılır: bozulup C

²⁷⁸³ getirürse: getirüp C

²⁷⁸⁴ dağı: dağı tã B

²⁷⁸⁵ ol sözden: söyledüğü kelime-i küfürden C

²⁷⁸⁶ idüp tevbe itmeyince: -C

yeñiden müslimān olmuş olur²⁷⁸⁷ {6} tekrār nikāh lāzım olur. Ve eger hacc itdise tekrār itmek²⁷⁸⁸ lāzım olur kādīr {7} ise. Zīrā evvel olan ‘ibādetler küfr söylemek-ile heb²⁷⁸⁹ bātı̄l oldı²⁷⁹⁰. Şoñra tevbe²⁷⁹¹ {8} itmek-ile gerü yerine varmaz²⁷⁹². Ve dañı küfr sözler çokdur tafşīli bunda mümkün degildür {9} āñir kitābda gelür inşā’l-lāhu te‘ālā²⁷⁹³. Hemān şol nesnelere ki İslām dīninde {10} ta‘zīmi ya‘ni o olması²⁷⁹⁴ lāzım olanı istiḥfāf ya‘ni²⁷⁹⁵ ḥor görmek²⁷⁹⁶ ve mezelenmek²⁷⁹⁷ ve şol {11} nesne²⁷⁹⁸ ki ḥarām ola anı istiḥlāl itmek ya‘ni ḥelāl ‘ad eylemek²⁷⁹⁹ ve şol nesnelere ki²⁸⁰⁰ {12} inkār ‘alāmeti ola anı söylemek veyā işlemek küfürdür. İşte küfr sözlerūñ {13} aşlı bunlardır²⁸⁰¹. İmdi her söz [C66.b] ve her işiñi²⁸⁰² bu ma‘nālarūñ biri anda bulına²⁸⁰³ küfürdür. {14} Anlardan ihtirāz lāzımdur. Pes imdi²⁸⁰⁴ mü‘mine lāyık olur ki²⁸⁰⁵ her şabāḥda [B77.a] ve her {15} aḥşamda bu du‘āyı okuya. Allāhumme innī e‘ūzu bike min en uşrike bike şey‘en {16} ve ene e‘lemu ve estağfiruke limā e‘lemu inneke ente ‘allamu’l-ğuyūb²⁸⁰⁶. Zīrā ḥazret-i Peyğamber²⁸⁰⁷ {17} ‘aleyhi’s-selāmdan rivāyet olınmışdur²⁸⁰⁸. Bu du‘āya²⁸⁰⁹ müdāvimet idenün Tañrı tebāreke ve²⁸¹⁰ te‘ālā {18} dilini²⁸¹¹ küfrden şaklaya. Ve dañı²⁸¹² her gün imānın yeñileye. Eyde ki yā Rabbi

²⁷⁸⁷ olur: -C

²⁷⁸⁸ itmek: -B

²⁷⁸⁹ heb: -A -C

²⁷⁹⁰ hacc itdise tekrār itmek lāzım olur kādīr ise zīrā evvel olan ‘ibādetler küfr söylemek-ile bātı̄l oldı: kādīr ise ḥaccımı i‘āde ide evvelki ḥaccı bātı̄l oldı C

²⁷⁹¹ tevbe: tevbe ve tecdīd-i imān C

²⁷⁹² yerine varmaz: gelmez A B

²⁷⁹³ āñir kitābda gelür inşā’l-lāhu te‘ālā: kitābuñ āñirinde gelür C

²⁷⁹⁴ ya‘ni o olması: itmesi C

²⁷⁹⁵ ya‘ni o olması lāzım olanı istiḥfāf ya‘ni: lāzım olan istiḥfāf itmek ya‘ni B C

²⁷⁹⁶ ḥor görmek: ḥorlamak A B

²⁷⁹⁷ mezelenmek: mezelenmekdür B

²⁷⁹⁸ nesne: nesnelere C

²⁷⁹⁹ istiḥlāl itmek ya‘ni ḥelāl ‘ad eylemek: ḥelāl ‘ad itmek C

²⁸⁰⁰ nesnelere ki: nesnelere A B

²⁸⁰¹ bunlardır: bunlar B

²⁸⁰² işiñi: işe B

²⁸⁰³ bulına: mevcūd B

²⁸⁰⁴ imdi: her A

²⁸⁰⁵ lāyık olur ki: lāyıkdur ki C

²⁸⁰⁶ Allāhumme innī e‘ūzu bike min en uşrike bike şey‘en ve ene e‘lemu ve estağfiruke limā e‘lemu inneke ente ‘allamu’l-ğuyūb: (Allah’ım şirk koşmaktan sana sığınırım ve ben günahlarımı biliyorum ve bildiğim günahlardan tövbe ediyorum. Şüphesiz Sen gaybı en iyi bilensin.)

²⁸⁰⁷ Peyğamber: resūlullāh B; şallāluhu C

²⁸⁰⁸ olınmışdur: -C

²⁸⁰⁹ bu du‘āya: buña A B

²⁸¹⁰ Tañrı tebāreke ve: Tañrı A C

²⁸¹¹ Tañrı te‘ālā dilini: dilini Ḥaḳ te‘ālā kelime C

²⁸¹² dañı: -C

eger benden {19} kelime-i küfür²⁸¹³ şadır oldu-sa rücū' itdim ve tevbe itdim²⁸¹⁴ dīn-i islāma girdim. [A49.a] {1} Ve Peygamber 'aleyhi's-selām²⁸¹⁵ senūñ cānibiñden her ne getürdi-se cümlesi haḫdur {2} inandum ve īmān getürdüm haḫdur deye²⁸¹⁶. Ve²⁸¹⁷ oḡlancıklara ve kızcıḡazlara 'ākil ve bāliḡ olmadan īmānı ve {3} İslāmı oḡredeler tā kim 'ākil ve bāliḡ oldıḡdan soñra kendüler daḫı²⁸¹⁸ īmānı {4} ve İslāmı bilüp²⁸¹⁹ beyān itmeḡe kādır olalar ki²⁸²⁰ īmānları şaḫīḫ olup tā'atları {5} ve 'ibādetleri²⁸²¹ daḫı şaḫīḫ ola. Ve hem²⁸²² nikāḫları şaḫīḫ olup zinādan [B77.b] ḡurtıllalar. {6} Zīrā īmān aşıldur ya'ni temeldür²⁸²³ sā'ir 'ibādetleri ve nikāḫları²⁸²⁴ īmāna ve i'tikāda {7} ḡüyer. Pes imdi īmān şaḫīḫ olmayıcaḫ bunlar daḫı şaḫīḫ²⁸²⁵ olmaz. [C67.a] Ḥattā {8} bir²⁸²⁶ müslimān kıızı 'ākile ve bāliḡe olduḡdan soñra ere virilse²⁸²⁷ lākin müslimānlık {9} nedür ve neye inanmaḫdur ḡöñil-ile bilmese²⁸²⁸ ve dil-ile daḫı beyān idüp²⁸²⁹ söyleyümese {10} ol kıız mürtede²⁸³⁰ ve kāfire olup erinden boş olur. Zīrā 'ākile ve²⁸³¹ bāliḡe {11} olmadın anasına ve atasına tābi' olmaḡ-ıla İslāmına ḫükm olunur²⁸³² yāḫūd dār-ı²⁸³³ islāma tābi' olmaḡ-ıla {12} İslāmına ḫükm olunur. Soñra²⁸³⁴ 'ākile ve bāliḡe olmaḡ-ıla²⁸³⁵ ataya ve anaya ve dār-ı İslāma²⁸³⁶ tābi' {13} olmaḡdan çıkar kendi²⁸³⁷ başına mükellefe olur. Pes ol vaḫtın²⁸³⁸ īmānı ve İslāmı {14} bilmemek-ile

²⁸¹³ kelime-i küfür: küfr A C

²⁸¹⁴ rücū' itdim ve tevbe itdim: tevbe itdim ve rücū' itdim C

²⁸¹⁵ Peygamber 'aleyhi's-selām: Peygamberimiz 'aleyhi's-salātuhu ve's-selām C

²⁸¹⁶ inandum ve īmān getürdüm haḫdur deye: inandım diye A B

²⁸¹⁷ ve: -C

²⁸¹⁸ kendüler daḫı: kendüleri B

²⁸¹⁹ kendüler daḫı īmānı ve İslāmı bilüp: bilüp 'amel idüp C

²⁸²⁰ bilüp beyān itmeḡe kādır olalar ki: bilmiş bulalar ve B

²⁸²¹ olup tā'atları ve 'ibādetleri: idüp ve 'ibādetleri ve tā'atları C

²⁸²² olup tā'atları ve 'ibādetleri daḫı şaḫīḫ ola ve hem: olmuş ola tā ki 'ibādetleri ve ve tā'atları

ve B

²⁸²³ ya'ni temeldür: ve C

²⁸²⁴ 'ibādetleri ve nikāḫları: 'ibādetler ve nikāḫlar A B

²⁸²⁵ şaḫīḫ: -C

²⁸²⁶ bir: -B

²⁸²⁷ virilse: virseler C

²⁸²⁸ bilmese: bilmeyüp B

²⁸²⁹ beyān idüp: -B / inanmaḫdur ḡöñil-ile bilmese ve dil-ile daḫı beyān idüp: dirler ve dil-ile C

²⁸³⁰ mürtede: mürted olur C

²⁸³¹ ve: -C

²⁸³² olmaḡ-ıla anasına ve atasına tābi' olmaḡ-ıla İslāmına ḫükm olunur: atasına ve anasına tābi' olmaḡ-ıla A B

²⁸³³ dār: -C

²⁸³⁴ soñra: ammā kaçan kim B; -C

²⁸³⁵ olmaḡ-ıla:ola B; olduḡdan soñra C

²⁸³⁶ anaya ve dār-ı İslāma: anaya A C

²⁸³⁷ kendi: A B

²⁸³⁸ vaḫtın: vaḫitde C

mürtede ve kâfire olup²⁸³⁹ nikâhı bozulup erinden boş olur. {15} İmdi erlerinüñ üzerlerine²⁸⁴⁰ lâzımdur ki gerdekleri gicesi²⁸⁴¹ bunları²⁸⁴² [B78.a] imtiḥān {16} idüp deñeyeler. Eger ĩmānı ve İslāmı bilmeyüp beyān idemezlerse {17} ĩmān²⁸⁴³ telkīn idüp tekrār iki ŧāhid yanında yeñiden nikāh ideler tā kim hem kendüleri²⁸⁴⁴ {18} zinādan ҡurtılup²⁸⁴⁵ ve hem zürriyetleri²⁸⁴⁶ veled-i zinā olmaқdan ҡurtulalar. Ve dađı²⁸⁴⁷ ‘ākile ve bālięe {19} olmadıķ oęlancıķlar ve kızcıęazlar²⁸⁴⁸ vefāt iderken babalarına ve analarına [A49.b] {1} lâyıķdur²⁸⁴⁹ ki tevbe ve istięfār idüp ĩmānların²⁸⁵⁰ yeñileyeler tā kim vefāt iden {2} evlādları²⁸⁵¹ ĩmān-ıla gide. Zīrā ‘ākil ve bālię olmadıķ evlāduñ²⁸⁵² mü’min [C67.b] olmaları {3} babalarınıñ ve analarınıñ²⁸⁵³ mü’min olmaқları-la olur²⁸⁵⁴. İmdi cā’izdür²⁸⁵⁵ ki babaları {4} ve anaları elfāz-ı küfür²⁸⁵⁶ söyleyüp mürted ve kāfir olmuş olalar²⁸⁵⁷. Bu taқđırce {5} evlādı mü’min olmuş olmazlar²⁸⁵⁸. atı ŧaқınacaķ yerdür²⁸⁵⁹ ammā ‘ākil ve bālię olanlara {6} tevbe ve istięfārı ve ĩmānı yeñilemegi oęredeler²⁸⁶⁰ tā kim kendüler²⁸⁶¹ tevbe ve istięfār {7} idüp ĩmānların yeñileyeler. Ve kelime-i [B78.b] ŧehādeti yanlarında telkīn idüp kendüler {8} diyeler²⁸⁶² eŧhedü enne lā ilāhe illallāh ve eŧhedü enne Muḥammeden ‘abduhu ve resūluhu diyelerdi²⁸⁶³ {9} deyü ibrām itmeyeler. Eger

²⁸³⁹ olup: olur ve B

²⁸⁴⁰ erlerinüñ üzerlerine: erlerine C

²⁸⁴¹ gerdekleri gicesi: girdikleri gice A

²⁸⁴² bunları: -B

²⁸⁴³ ĩmān: ĩmānı C

²⁸⁴⁴ kim hem kendüleri: kim A C

²⁸⁴⁵ kendüleri zinādan ҡurtılup: zinādan ҡurtulalar C

²⁸⁴⁶ zürriyetleri: veledleri C

²⁸⁴⁷ dağı: -A -C

²⁸⁴⁸ kızcığazlar: kızlar C

²⁸⁴⁹ lâyıķdur: lâyıķ budur B

²⁸⁵⁰ ĩmānların: ĩmānlarını B

²⁸⁵¹ evlādları: evlād B

²⁸⁵² bālię olmadıķ evlāduñ: bālię olmadıķ evlādlarıñ B

²⁸⁵³ babalarınıñ ve analarınıñ: babaları ve anaları C

²⁸⁵⁴ babalarınıñ ve analarınıñ mü’min olmaқları-la olur: babalarıñ ve analarıñ olmalarına tābi’dür B

²⁸⁵⁵ cā’izdür: cā’iz B

²⁸⁵⁶ elfāz-ı küfür: küfr söz A B

²⁸⁵⁷ olalar: olalar da C

²⁸⁵⁸ olmazlar: olmaz B / taқđırce evlādı mü’min olmuş olmazlar: ħalde evlādları ölüp mü’min olmaz C

²⁸⁵⁹ ŧaқınacaķ yerdür: ŧaқınacaķdur A B

²⁸⁶⁰ oğredeler: aņduralar A B

²⁸⁶¹ kendüler: kendüleri B

²⁸⁶² diyeler: diyeler ki C

²⁸⁶³ diyelerdi: diyeler B

bir kerre deyüp gayrı söz söylemezse²⁸⁶⁴ yeter ve eger {10} bir gayrı söz dağı²⁸⁶⁵ söylerlerse²⁸⁶⁶ tekrār telkīn ideler tā kim soñ sözleri {11} lā ilāhe illallāh ola. Zīrā Peyğamber hazretinden²⁸⁶⁷ rivāyet olunur²⁸⁶⁸ bir kişinüñ soñ {12} sözi lā ilāhe illallāh ola ol kişi cennete girer. Ve teslīm olup²⁸⁶⁹ defin {13} olındıktan soñra telkīn olunmağı ‘ulemā tecvīz itmişlerdür²⁸⁷⁰. İhtiyār olınup²⁸⁷¹ {14} iderlerse tarīki budur ki hemān halk tağıldıktan soñra bir ‘ālim ve²⁸⁷² şālih {15} kişi meyyitüñ yūzi qarşusına geçüp ayak üzre turup üç kez²⁸⁷³ yā fulān {16} ben fulān deyüp ad-ıla²⁸⁷⁴ çağıra. Andan²⁸⁷⁵ soñra²⁸⁷⁶ eyde. [C68.a] Uzkurü’l- ‘ahde’l-lezī {17} harecte ‘aleyhi²⁸⁷⁷ mine’d-dunyā şehādeten en lā ilāhe illallāhu vahdehu lā şerīke lehū {18} ve enne Muḥammeden ‘abduhu ve²⁸⁷⁸ resūlullāhi [B79.a] ve enne’l-cennete ḥaḥḥun ve’l-ba’su ḥaḥḥun ve enne’s-sā’ate {19} ātiyeten lā reybe fihā ve ennalāhe yeb’asu fi’l-ḳubūr ve enneke raḍītu billāhi te’ālā²⁸⁷⁹ rabben [A50.a] {1} ve bi’l-İslāmi dīnen ve Muḥammedin şallallāhu²⁸⁸⁰ ‘aleyhi’s-selām²⁸⁸¹ nebīyyen ve bi’l-Ḳur’āni imāmen ve bi’l-Ka’beti ḳibleten {2} ve bi’l-mü’minīne ihvānen rabbiyallāhu lā ilāhe illā huve rabbu’l-‘arşi’l-‘azīm. Andan soñra üç kerre²⁸⁸² {3} dağı ad-ıla²⁸⁸³ yā fulān ibn-i fulān²⁸⁸⁴ deyüp adı-la²⁸⁸⁵ çağıra ve deye.²⁸⁸⁶ Ḳul rabbiyallāhu ve dīnī’l-İslāmu ve nebīyyi Muḥammedin {4} ‘aleyhi’ş-şalātu ve’s-selāmu deyüp²⁸⁸⁷ bu²⁸⁸⁸ telkīnleri yā

²⁸⁶⁴ söz söylemezse: söz söylemezler A; sözler söylemezse C

²⁸⁶⁵ dağı: -A -B

²⁸⁶⁶ söylerlerse: söylerse B C

²⁸⁶⁷ Peyğamber hazretinden: Peyğamber şallallāhu ‘aleyhi ve’s-sellemeden B; şallallāhu ‘aleyhi ve’s-sellemeden C

²⁸⁶⁸ rivāyet olunur: rivāyetdür C

²⁸⁶⁹ ve teslīm olup: ve dağı olup B

²⁸⁷⁰ itmişlerdür: eylemişlerdür B; itmişler C

²⁸⁷¹ olınup: idüp telkīn C

²⁸⁷² ve: -B

²⁸⁷³ kez: kerre C

²⁸⁷⁴ deyüp ad-ıla: deyü B

²⁸⁷⁵ andan: -C

²⁸⁷⁶ soñra: -B

²⁸⁷⁷ ‘aleyhi: -B

²⁸⁷⁸ ‘abduhu ve: -A -C

²⁸⁷⁹ te’ālā: -B

²⁸⁸⁰ şallallāhu: -A -C

²⁸⁸¹ selāma: selleme ve resūlen B

²⁸⁸² kerre: kez A

²⁸⁸³ ad-ıla: -A -B

²⁸⁸⁴ ibn-i fulān: -A -C

²⁸⁸⁵ deyüp adı-la: deyü B C

²⁸⁸⁶ deye: deye ki B

²⁸⁸⁷ deyüp: -B; deyü C

²⁸⁸⁸ bu: -C

bece yā bece²⁸⁸⁹ te'ennī-le ve ma'nāsını {5} fikir iderek itmek gerekdür. Ve²⁸⁹⁰ andan soñra Rabbi lā tezerhu ferden ve ente hayrū'l-vārişin {6} diye intehī vallāhu'l-'alem.²⁸⁹¹ **Faşl** Ve dahı ümmet-i Muhammed olanlara lāzımdur ki {7} birkaç nesneden²⁸⁹² kalblerini²⁸⁹³ arıdalar. Evveli²⁸⁹⁴ budur ki kişi kalbin²⁸⁹⁵ ahlāk-ı zemīmeden {8} arıtmaqdur²⁸⁹⁶ ve²⁸⁹⁷ sū-i zandan ki ol zāhiri hayr ve şalāh üzre²⁸⁹⁸ olan kimesneye az çok {9} 'alāmeti-le günāh üzre añmaqdur²⁸⁹⁹ mümkün olduğı miqdārı²⁹⁰⁰ sū-i zan [B79.b] itmeyüp {10} şalāha hamil itmek gerekdür²⁹⁰¹. Hamulu'l-mü'minu 'ale's-şalāhdur.²⁹⁰² Ve riyādan kalbin arıtmaqdur²⁹⁰³ {11} ve hasetden kalbin arıtmaqdur. Hased göñilemekdür²⁹⁰⁴ ğayrıda olan [C68.b] ni'metiñ yok olmasın {12} istemekdür. Eger ol kişi anuñ qadrin bilüp nefi'lenürse ve eger²⁹⁰⁵ qadrin {13} bilmeyüp anuñla fā'idelenmezse belki zulme ve günāhlara vesīle idinürse {14} ol ni'metiñ andan gitmesin istemek hased degildür. Belki ğayret-i dīndür. {15} Ammā anda olan ni'met gibi bende de olsun dimek hased degildür {16} ğıbtadur. Ve dahı hıķırdan kalbin pāk itmekdür²⁹⁰⁶. Dünyā huşuşından ötürü {17} incinüp düşmānlık itmege hıķır dirler. Ğāyet-ile şaķınacaqdur. Müslimānlık {18} 'alāmeti degildür²⁹⁰⁷. Ammā ğayrıları²⁹⁰⁸ zulm itdüğü-çün ve günāh işledüğü-çün sevmemek {19} ve 'adāvet itmek²⁹⁰⁹ güzeldür. Aña buĝz-ı fillāhi dirler. Zīrā hadīşde gelmişdür²⁹¹⁰ [A50.b] {1} el-ħubbu lillāhi ve'l-buĝzu fillāh.²⁹¹¹ Ve dahı mü'min

²⁸⁸⁹ yā bece yā bece: yā çepe yā çepe B

²⁸⁹⁰ ve: -B

²⁸⁹¹ intehī vallāhu'l-'alem: -B -C

²⁸⁹² nesneden: nesnelerden B

²⁸⁹³ kalblerini: göñüllerini C

²⁸⁹⁴ evveli: evvel C

²⁸⁹⁵ kalbin: kalbini B

²⁸⁹⁶ arıtmaqdur: arıda B

²⁸⁹⁷ ve: evvelā B

²⁸⁹⁸ üzre: -A -B

²⁸⁹⁹ añmaqdur: añlamaqdur B

²⁹⁰⁰ miqdārı: kadar B C

²⁹⁰¹ şalāha hamil itmek gerekdür: şalāhına hamil ideler B

²⁹⁰² hamulu'l-mü'minu 'ale's-şalāhdur: -B -C

²⁹⁰³ ve riyāda kalbin arıtmaqdur: ve riyādıñ ki ol āhıret 'ameli-le dünyā fā'idesin taleb itmekdür

B

²⁹⁰⁴ ve hasetden kalbin arıtmaqdur hased göñilemekdür: ve hasedden ki ol göñileyüp B

²⁹⁰⁵ nefi'lenürse ve eger: anuñla nefi'lendise ve eger ol B

²⁹⁰⁶ dahı hıķırdan kalbin pāk itmekdür: haķkıdan ki ol B

²⁹⁰⁷ şaķınacaqdur Müslimānlık 'alāmeti degildür: şaķınmaķ gerekdür C

²⁹⁰⁸ ğayrıları: -A -B

²⁹⁰⁹ itmek: -B

²⁹¹⁰ gelmişdür: gelmişdür ki C

²⁹¹¹ zīrā hadīşde gelmişdür el-ħubbu lillāhi ve'l-buĝzu fillāh: -B

olanlara kalbin 'ināddan şaķınmaķ gerekdür²⁹¹². {2} Ya 'ni Hakkı²⁹¹³ [B80.a] bilürken 'ār idüp kabül itmemekdür. Ve daķı mü'min olanlar²⁹¹⁴ {3} kalbin kibirden şaķınmaķdur. Ya 'ni kendüyi ğayrıdan eyü görmekdür şeytān {4} şıfatıdır. Ve daķı mü'min olanlar kalbin 'ucubdan şaķınmaķdur. Ya 'ni 'ilmin veyā²⁹¹⁵ 'ibādetin²⁹¹⁶ {5} görmekdür²⁹¹⁷. Ve daķı mü'min olanlar kalbin şaķınmaķdur dünyāya muħabbet itmekden²⁹¹⁸. {6} Ya 'ni dünyā zevķin istemekdür [C69.a] ve dünyāya ğönül virmekdür. Cümle ğünāhlarıñ {7} başıdır ve bu dünyāda zevķ itmek²⁹¹⁹ ğāyeti-le aħmaķlıķdur. Ve bu dünyāda kütđan {8} ziyāde māl arturanlar dünyāda²⁹²⁰ belāsin ve miħnetin artururlar ve āħiretde cehennem {9} 'azābın²⁹²¹ artururlar. Eger maħalline şarf itmedilerse²⁹²² ya 'ni ol māl ile ğayrāt {10} ğasenāt itmedilerse. Ammā şöyle²⁹²³ ki kütđan ziyādesin 'ulemāya ve şulaħāya {11} ve fuķāraya şarf idüp ve bundan ziyādesin ğayrāta ve ğasenāta şarf {12} iderse devlet-i²⁹²⁴ sa'ādet ol kişilere²⁹²⁵. Zirā dünyā-ıla āħireti cemi' itmişlerdür. Ve {13} daķı mü'min olanlar ğubb-ı [B80.b] riyāsetden ziyāde²⁹²⁶ şaķınalar. Ya 'ni bellü bir²⁹²⁷ ādem olup aķrānı ve {14} emşālinüñ içinde mu'in bir ādem olmağı istemekdür²⁹²⁸. Kendülerin ğāyet-ile²⁹²⁹ şaķınalar. {15} Ve daķı mü'min olanlar tül-ı emelden ğāyet-ile²⁹³⁰ şaķınalar. Ya 'ni fulān ideyin {16} ve fulān ideyin ba'dehü²⁹³¹ 'ömrüm āħire varıcaķ²⁹³² cümlesine²⁹³³ tevbe ve istiğfār idüp {17} terk-i dünyā olayın ve ğice ğündiz 'ibādete

²⁹¹² şaķınmaķ gerekdür: şaķınmaķdur A C

²⁹¹³ Hakkı: -B

²⁹¹⁴ mü'min olanlar: mü'minler C

²⁹¹⁵ ya 'ni 'ilmin veyā: ya 'ni A B

²⁹¹⁶ 'ibādetin: 'ibādetin kendüden B; 'ibādetin kendüden bilüp ve ğörüp Allāh te'ālānuñ tevfiķi-le ve eħsān-la olduğundan ğafletdür C

²⁹¹⁷ görmekdür: -C

²⁹¹⁸ kalbin şaķınmaķdur dünyāya muħabbet itmekden: kalblerin şaķınmaķdur dünyā muħabbetinden C

²⁹¹⁹ dünyāda zevķ itmek: dünyā zevķin istemek C

²⁹²⁰ dünyāda: dünyā B

²⁹²¹ cehennem 'azābın: 'azābların C

²⁹²² itmedilerse: itmedise C

²⁹²³ şöyle: şunlar C

²⁹²⁴ iderse devlet: iderlerse A B

²⁹²⁵ kişilere: kişilerün başına B; kişileredür C

²⁹²⁶ ziyāde: -A -B

²⁹²⁷ bellü bir: bir bellü B

²⁹²⁸ olup aķrān ve emşālinüñ içinde mu'in bir ādem olmağı istemekdür: olmağı istemekden B

²⁹²⁹ ğāyet-ile: ğāyet B

²⁹³⁰ ğāyet-ile: -C

²⁹³¹ ideyin ve fulān ideyin ba'dehü: işi dutup C

²⁹³² varıcaķ: varınca C

²⁹³³ cümlesine: cümleden B

ve t̄a'ata²⁹³⁴ meşḡul olayın dimekdür. {18} İşte şeyt̄an kişiyi böylece²⁹³⁵ şanular ile aldayup añsızın ecel gelüp {19} düşüp ölür²⁹³⁶. H̄al yatlu olur. El-furşetu temerrü merre's-seh̄ābdur²⁹³⁷. Bu günden [A51.a] {1} tevbe ide gör²⁹³⁸ [C69.b] bugün saña tevbe itmege māni' olan şeyt̄āndur²⁹³⁹ ki {2} vardur yüz yıldan soñra dañı ziyāde²⁹⁴⁰ māni' olur ve ol mertebeye²⁹⁴¹ vardıkdan {3} soñra me'āşīden bir ma'şiyeti²⁹⁴² işlemege kudretiñ kalmaz²⁹⁴³. Andan soñra tevbe²⁹⁴⁴ {4} itseñ neden tevbe idersin. Zīrā bir nesneye k̄adir degilsin. Tevbe aña {5} dirler ki k̄adir iken terk²⁹⁴⁵ idesin. Ve dañı mü' min olanlar ḡāyet-ile şaķınalar²⁹⁴⁶. {6} Gönül ārzūlarına tābi' olmayalar. Meger kim şer'-i şerīf cā'iz görmiş ola. {7} Zīrā mü' minler anlardur ki gönülleri her ne isterse anlardan²⁹⁴⁷ kaçalar {8} arslandan kaçır gibi. Zīrā arslan²⁹⁴⁸ helāk ider ancak dünyāda ve²⁹⁴⁹ {9} gönül ārzūları [B81.a] helāk ider āhīretde.²⁹⁵⁰ İmdi dünyāda helāklik²⁹⁵¹ āsāndur {10} zīrā dūkenir ammā āhīretde helāklik²⁹⁵² eşeddür²⁹⁵³ zīrā dūkenmez ve kurtulınmaz. {11} Ve dañı mü' min olanlar²⁹⁵⁴ ḡāzabdan ziyāde²⁹⁵⁵ şaķınalar. Zīrā ḡāzab ḡāyet-ile kişiyi {12} dünyāda²⁹⁵⁶ ve āhīretde helāk idicidür. Meger kim şer'-i şerīf²⁹⁵⁷ muķtezāsınca ola {13} ol taķdīrce ḡāzab dinilmez ḡāyet-i

²⁹³⁴ ve t̄a'ata: -B

²⁹³⁵ şeyt̄an kişiyi böylece: şeyt̄an 'aleyhi la'ine kişiye böyle C

²⁹³⁶ ölür: ölürse C

²⁹³⁷ seh̄ābdur: seh̄ābdur ya'ni C

²⁹³⁸ idegör: idegör zīrā B; fırsat elde iken zīrā C

²⁹³⁹ şeyt̄āndur: şeyt̄an B

²⁹⁴⁰ māni' olan şeyt̄āndur ki vardur yüz yıldan soñra dañı ziyāde: -C

²⁹⁴¹ ve ol mertebeye: ol meretebe C

²⁹⁴² bir ma'şiyeti: çoğımı B

²⁹⁴³ kalmaz: kalmaz. kocalursun C

²⁹⁴⁴ tevbe: tevbe dañı B C

²⁹⁴⁵ terk: tevbe C

²⁹⁴⁶ şaķınalar: şaķınalar ki C

²⁹⁴⁷ anlardan: andan C

²⁹⁴⁸ arslan: arslan dünyāda C

²⁹⁴⁹ gönül ārzūlarına tābi' olmayalar. Meger kim şer'-i şerīf cā'iz görmüş ola zīrā mü' minler anlardur ki gönülleri her ne isterse anlardan kaçalar arslandan kaçır gibi zīrā arslan helāk ider ancak dünyāda ve: -B

²⁹⁵⁰ ancak dünyāda ve gönül ārzūları helāk ider āhīretde: ve gönül ārzūsı āhīretde helāk ider C

²⁹⁵¹ dünyāda helāklik: dünyā helākligi B

²⁹⁵² āhīretde helāklik: āhīret helākligi B

²⁹⁵³ imdi dünyāda helāklik āsāndur zīrā dūkenir ammā āhīretde helāklik eşeddür: bu dünyā helākliginden eşeddür C

²⁹⁵⁴ ve kurtulınmaz ve dañı mü' min olanlar: ve dañı mü' minler B

²⁹⁵⁵ ziyāde: -A -B

²⁹⁵⁶ ḡāyet-ile kişiyi dünyāda: kişiyi dünyā B

²⁹⁵⁷ şer'-i şerīf: şer'-i şerīfi B

dīn²⁹⁵⁸ dinilür. Ve daḥı mü'min olanlar²⁹⁵⁹ {14} tama'dan kendülerin gāyet-ile şakınalar. Zīrā tama' kişiyi helāk ider. Ve daḥı {15} mü'min olanlar buḥuldan gāyet ile²⁹⁶⁰ şakınalar. Zīrā buḥl kişiyi cehenneme çeker ve {16} daḥı mü'minler²⁹⁶¹ faḳīr olup eyle²⁹⁶² muhtāc olam²⁹⁶³ deyü ḥātırına getürüp korḳmaḳdan [C70.a] {17} gāyet-ile iḥtirāz idüp şakına²⁹⁶⁴. Ve daḥı mü'min olanlar²⁹⁶⁵ ḡannīyi ḡınāları²⁹⁶⁶ {18} için ululamaḳdan gāyet-ile şakınalar²⁹⁶⁷ iḥtirāz üzre olalar. Ve daḥı mü'min {19} olanlar²⁹⁶⁸ faḳīrleri ḥorlayup begenmemekden gāyet-ile ḥazer²⁹⁶⁹ ideler. Ve daḥı mü'min olanlar kendülerin²⁹⁷⁰ [A51.b] {1} ḥıyānetden gāyet-ile²⁹⁷¹ şakınalar. Zīrā e'l-ḥā'inu 'aduvvullāhdur. Ve daḥı mü'min olanlar²⁹⁷² {2} bey' ide ve şirāda²⁹⁷³ ve sā'ir sözlerde ḥalkı aldamaḳdan gāyet-ile²⁹⁷⁴ [B81.b] şakınalar. Ve {3} daḥı mü'min olanlar ḳalblerinden āḥiret²⁹⁷⁵ korḳusın çıkarmaḳdan gāyet-ile şakınalar.²⁹⁷⁶ {4} Zīrā imānsız gitmege birḳac sebep²⁹⁷⁷ vardır biri daḥı budur. Ve daḥı mü'min olanlar ḳazāya {5} ḳalmıḫ nemāzların ḳazā ideler şöyle²⁹⁷⁸ mu'aṭṭal ḳomayalar. Ve daḥı mü'min olanlar zeḳātların {6} vireler ihmāl itmeyeler. Ve daḥı mü'min olanlar ḳazāya²⁹⁷⁹ ḳalmıḫ orucların ṭutalar {7} ḳazā ideler²⁹⁸⁰ terk itmeyeler. Ve daḥı mü'min

²⁹⁵⁸ dīn: -B

²⁹⁵⁹ mü'min olanlar: mü'minler B

²⁹⁶⁰ ider ve daḥı mü'min olanlar buḥuldan gāyet ile: eyler ve daḥı mü'minler buḥuldan gāyetden B

²⁹⁶¹ mü'minler: daḥı -A -C

²⁹⁶² eyle: ele C

²⁹⁶³ olam: oluram C

²⁹⁶⁴ şakına: şakınalar el- rızḳu 'ala Allāh idüp buḥl itmeyeler C

²⁹⁶⁵ mü'min olanlar: mü'minler C

²⁹⁶⁶ şakına ve daḥı mü'min olanlar ḡannīyi ḡınāları: şakınalar ḡannīleri ḡınāsı B

²⁹⁶⁷ gāyet-ile şakınalar: gāyetde B

²⁹⁶⁸ daḥı mü'min olanlar: -B / iḥtirāz üzre olalar ve daḥı mü'min olanlar: zīrā ḥadīs-i şerīfde vārid olmuḫdur men tevāza' liḡnāyi zeheb şülüşi e'd-dīn ve daḥı mü'minlere lāzımdur ki mü'min ḳarındaḫını ve C

²⁹⁶⁹ gāyet-ile ḥazer: iḥtirāz A B

²⁹⁷⁰ begenmekden iḥtirāz ideler ve daḥı mü'min olanlar kendülerin: begenmekden gāyet-ile iḥtirāz üzre olalar ve daḥı B

²⁹⁷¹ gāyet-ile: -B

²⁹⁷² ve daḥı mü'min olanlar: -B

²⁹⁷³ şirāda: şirāsında C

²⁹⁷⁴ gāyet-ile: -B

²⁹⁷⁵ mü'min olanlar ḳalblerinden āḥiret: ḳalblerinden āḥiret ḥavfi B

²⁹⁷⁶ çıkarmaḳdan gāyet-ile şakınalar: çıkarmayalar C

²⁹⁷⁷ sebep: sebebler C

²⁹⁷⁸ ḳazā ideler şöyle: ḳazā idüp kılar C

²⁹⁷⁹ ḳazāya: -A -B

²⁹⁸⁰ ḳazā ideler: -B

olanlar keffâret lâzım geldi-se keffâretini {8} vireler²⁹⁸¹ ihmâl itmeyeler. Ve dağı mü'min olanlar hac farz oldu-sa hac ideler ihmâl {9} itmeyeler²⁹⁸². Ve dağı mü'min olanlar²⁹⁸³ farz-ı 'ayn olan 'ilimler ki 'ilm-i hâldur ya'ni 'akâ'id-i {10} dîniyye ki i'tikâda müte'allik olan [C70.b] 'ilimlerdür ki²⁹⁸⁴ 'ibâdete müte'allik olan 'ilimlerdür ki {11} yukarıda beyân olındı anları ihmâl itmeyüp²⁹⁸⁵ öğreneler. Ve dağı mü'min olanlar²⁹⁸⁶ {12} 'ulemâ meclisine²⁹⁸⁷ ve va'z ve naşihat meclislerine²⁹⁸⁸ hâzır olalar. Ve dağı mü'min {13} olanlar semâ' meclisine hâzır olmayalar. Ve dağı mü'min olanlar²⁹⁸⁹ tegannî ile zıkrullâha {14} ve ezâna ve Kur'âna râzî olmayalar. Ve dağı mü'min olanlar Allâh te'âlânun ism-i şerîfi²⁹⁹⁰ zıkr olındıkda²⁹⁹¹ {15} celle celâluhu diyeler veyâhüd²⁹⁹² 'âmme nevâluhu veyâhüd²⁹⁹³ 'azze şânuhu diyeler. Ve dağı mü'min {16} olanlar peygamberler²⁹⁹⁴ ismi zıkr olındıkda²⁹⁹⁵ şalavât [B82.a] getüreler²⁹⁹⁶. Ya'ni şallallâhu 'aleyhi ve sellem {17} diyeler²⁹⁹⁷. Ve dağı mü'min olanlar aşhâb efendilerimiz²⁹⁹⁸ ismi zıkr olındıkda radiyallâhu²⁹⁹⁹ diyeler. Ve {18} dağı mü'min olanlar³⁰⁰⁰ 'ulemâ ve meşâyih zıkr olındıkda³⁰⁰¹ rahmetullâhi 'aleyhi diyeler ve dağı {19} mü'min olanlar³⁰⁰² üstâdlarına gâyet-ile ta'zîm³⁰⁰³ üzre olalar

²⁹⁸¹ keffâret lâzım geldi-se keffâretini vireler: keffâretleri var ise vireler C / kazâ ideler öyle mu'aţal komayalar ve dağı mü'min olanlar zekâtın vireler ihmâl itmeyeler ve dağı mü'min olanlar kalmış orucların tutalar kazâ ideler terk itmeyeler ve dağı mü'min olanlar keffâret lâzım geldi-se keffâretini vireler: kılalar ve kazâyâ kalmış orucların kazâ ideler ve keffâreti ideler B

²⁹⁸² ihmâl itmeyeler: -C / ve dağı mü'min olanlar hac farz oldu-sa hac ideler ihmâl itmeyeler:

-B

²⁹⁸³ mü'min olanlar: -B

²⁹⁸⁴ ya'ni 'akâ'id-i dîniyye ki i'tikâda müte'allik olan 'ilimlerdür ki: ve B

²⁹⁸⁵ ihmâl itmeyüp: -C

²⁹⁸⁶ mü'min olanlar: -B

²⁹⁸⁷ meclisine: meclisinde C

²⁹⁸⁸ ve va'z ve naşihat meclislerine: -B

²⁹⁸⁹ dağı mü'min olanlar: -B

²⁹⁹⁰ Allâh te'âlânun ism-i şerîfi: Allâh ismi A B

²⁹⁹¹ mü'min olanlar Allâh ismi zıkr olındıkda: Allâh te'âlânun ism-i şerîfi añıldıkda B

²⁹⁹² veyâhüd: yâhüd B

²⁹⁹³ veyâhüd: -C

²⁹⁹⁴ Peygamberler: şallallâhu 'aleyhi ve 's-sellem C

²⁹⁹⁵ ve dağı mü'min olanlar Peygamberler ismi zıkr olındıkda: ve Peygamber 'aleyhümü'l-selâm ism-i şerîfleri añıldıkda B

²⁹⁹⁶ şalavât getüreler: radiyallâhu te'âlâ 'anhu diyeler C

²⁹⁹⁷ ya'ni şallallâhu 'aleyhi ve sellem diyeler: -C

²⁹⁹⁸ efendilerimiz: -A -B

²⁹⁹⁹ dağı mü'min olanlar aşhâb ismi zıkr olındıkda radiyallâhu: aşhâb-ı rıdvânullâh te'âlâ 'aleyhîm ecma'in ism-i şerîfleri añıldıkda radiyallâhu 'anhu B

³⁰⁰⁰ mü'min olanlar: mü'minler C

³⁰⁰¹ mü'min olanlar 'ulemâ ve meşâyih zıkr olındıkda: meşâyih isimleri añıldıkda B

³⁰⁰² mü'min olanlar: -B

³⁰⁰³ gâyet-ile ta'zîm: ziyâde ta'zîm ve tekrîm C

olmaya³⁰⁰⁴ ki kalbleri [A52.a] {1} bî-huzûr ola. Elbette ol şākird bir muşibete uğrar. Lākin kendi³⁰⁰⁵ neden geldi {2} ve neden hāşıl oldu bilmez³⁰⁰⁶. Ammā eger³⁰⁰⁷ sen bilmek murād iderseñ tecribe eyle gör {3} üç gün geçmeden niçe muşibetler mübtelā olurlar fi zamānına katı çokdur. [C71.a]{4} Ve daħı mü'min olanlar³⁰⁰⁸ üstādlarınıñ öñince yürimeyeler meger izin vireler³⁰⁰⁹.{5} Ve daħı mü'min olanlar³⁰¹⁰ üstādlarından öñdin söze başlayup söylemeyeler³⁰¹¹. {6} Ve daħı mü'min olanlar üstādlarınıñ³⁰¹² yanında üstāzlarından öñdin söze başlayup söylemeyeler³⁰¹³. Ve daħı üstādlarınıñ {7} mekânına izin yok iken³⁰¹⁴ oturmayalar. Ve daħı³⁰¹⁵ hizmetine sekirdüp {8} yetişeler³⁰¹⁶. Ve daħı dögerse ve kaçırsa naşihat bilüp haz idüp³⁰¹⁷ incinmekden {9} şakınalar. Ve daħı üstād hakkında bu zikr itdügümüzle³⁰¹⁸ 'amel [B82.b] itmezse³⁰¹⁹ üç {10} nesneden gāyet-ile kōrku vardur³⁰²⁰ dimişlerdür ki ol üç nesnenüñ biri ekşer {11} budur ki³⁰²¹ yigitken³⁰²² olur ve³⁰²³ ikinci oldur³⁰²⁴ ki yigitken olmazsa kōca oldıķda ³⁰²⁵{12} fakīr olup ellere muhtāc olur. Üçüncü budur ki eger³⁰²⁶ kōca iken fakīr olup {13} eller kōpusına muhtāc olmazsa öldikde imānsız³⁰²⁷ gitmekden³⁰²⁸ 'azīm kōrku vardur {14} ne'üzubillāhi te'ālā³⁰²⁹. Ve daħı

³⁰⁰⁴ olmaya: ve olmayalar B

³⁰⁰⁵ kendi: -C

³⁰⁰⁶ bilmez: bilmezler B

³⁰⁰⁷ eger: -B

³⁰⁰⁸ mü'min olanlar: -B

³⁰⁰⁹ vireler: virile B; vire veyā delālet için ola C

³⁰¹⁰ daħı mü'min olanlar: -B

³⁰¹¹ başlayup söylemeyeler: başlamayalar B

³⁰¹² daħı mü'min olanlar üstādlarınıñ: -B

³⁰¹³ üstāzlarından öñdin söze başlayup söylemeyeler: perk söylemeyeler A B

³⁰¹⁴ daħı üstādlarınıñ mekânına izin yok iken: mekânına B; daħı mü'min olanlar üstāzlarınıñ izni yok iken mekânına C

³⁰¹⁵ daħı: -B

³⁰¹⁶ yetişeler: çalışalar C

³⁰¹⁷ idüp: ideler B

³⁰¹⁸ zikr itdügümüzle: zikrle B

³⁰¹⁹ itmezse: itmezlerse B

³⁰²⁰ kōrku vardur: kōrkulur C

³⁰²¹ gāyet-ile kōrku vardur dimişlerdür ki ol üç nesnenüñ biri ekşer budur ki: biri kōrkulur evvelā oldur ki B

³⁰²² yigitken: gibi iken C

³⁰²³ ve: -C

³⁰²⁴ oldur: budur A C

³⁰²⁵ yigitken olmazsa kōca oldıķda : gibi iken olmazsa kōcadıķda C

³⁰²⁶ budur ki eger: -C

³⁰²⁷ öldikde imānsız: imānsız ölmekden C

³⁰²⁸ budur ki eger kōca iken fakīr olup eller kōpusına muhtāc olmazsa öldikde imānsız gitmekden: eger bu olmazsa öldükte imānsız gitmekden B

³⁰²⁹ ne'üzubillāhi te'ālā: ne'üzubillāhi te'ālā min zālik B / gitmekden 'azīm kōrku vardur ne'üzubillāhi te'ālā: gāyet kōrkulur C

mü'min olanlara lâzımdır ki pâdişâh-ı İslâma³⁰³⁰ hayırla {15} ve a'dâ-yı dîn üzerine nuşret-ile du'â ideler. Ve eger zulm iderse³⁰³¹ {16} zâlimdür deyü bed-du'â itmeyeler zîrâ ulu'l-emirdür işlâhı ile du'â ideler³⁰³². Ve dağı mü'min olanlar pâdişâha 'âşî olup {17} kılıc çekmeyeler. Ne kadar zâlim dağı olursa³⁰³³ [C71.b] pâdişâh-ı İslâmuñ vekîllerine {18} dağı kılıc çekmeyeler. Eger zulm iderlerse pâdişâh-ı 'âleme³⁰³⁴ şekvâ ideler. Ve eger memnû' {19} olunmazlarsa Allâh subhânehu ve te'âlâya³⁰³⁵ du'â ve tazarrû' idüp yâ Rabbi bunları işlâh [A52.b] {1} eyle diyeler bed-du'â itmeyeler ve şabır taḥammül ideler. Ve dağı mü'min olanlar ve³⁰³⁶ {2} akrabâlarına şıla ideler. Ve dağı mü'min olanlar³⁰³⁷ ataya ve anaya temâm ri'âyet {3} ideler ve sözlerine aşlâ muḥâlifet itmeyeler. Meger şer'-i şerîfe muḥâlif {4} ola böyle olursa³⁰³⁸ tutmayalar³⁰³⁹. Tutarlarsa Tañrıya³⁰⁴⁰ 'âşî olurlar. {5} Ve dağı mü'min olanlar³⁰⁴¹ koñşularına ri'âyet ideler ve koçulu ta'âm pişirdikde {6} bir³⁰⁴² miqdâr koñşulara³⁰⁴³ vireler. Ve dağı mü'min olanlar³⁰⁴⁴ oğullarına ve kızlarına {7} 'ilm-i dîn ve edeb öğredeler³⁰⁴⁵ ve pekçe zabt ideler. Ve dağı mü'min olanlar³⁰⁴⁶ [B83.a] {8} hâtûnlarına³⁰⁴⁷ 'ilm-i hâl ve 'ilm-i dîn öğredeler³⁰⁴⁸ ve edeb-i müslimîn öğredeler³⁰⁴⁹. {9} Ve çarşuya ve bazara koñşulara³⁰⁵⁰ ve düğüne ve mezâra ve şeyḫler

³⁰³⁰ İslâma: İslâm ḫazretine C

³⁰³¹ ve eger zulm iderse: -B

³⁰³² zîrâ ulu'l-emirdür işlâhı ile du'â ideler: -A -B

³⁰³³ olursa: olursa da ve C

³⁰³⁴ zulm iderlerse pâdişâh-ı 'âleme: zâlımlık iderse de pâdişâha C

³⁰³⁵ olunmazlarsa Allâh subhâne ve te'âlâya: olunmazsa Ḥaḫ te'âlâ ḫazretine C

³⁰³⁶ ve: -C / pâdişâh-ı İslâmuñ vekîllerine dağı kılıc çekmeyeler eger zulm iderlerse pâdişâh-ı 'âleme şekvâ ideler ve eger memnû' olunmazlarsa Allâh subhâne ve te'âlâya du'â ve tazarrû' idüp yâ rabbi bunları işlâh eyle diyeler bed-du'â itmeyeler ve şabır taḥammül ideler ve dağı mü'min olanlar ve: mü'minler B

³⁰³⁷ ve dağı mü'min olanlar: -B

³⁰³⁸ muḥâlifet itmeyeler meger şer'-i şerîfe muḥâlif ola böyle olursa: muḥâlif ola bu taḫdîrce

B

³⁰³⁹ tutmayalar: tutmayalar eger C

³⁰⁴⁰ Tañrıyâ: Allâha B; Ḥaḫ te'âlâya C

³⁰⁴¹ mü'min olanlar: -B

³⁰⁴² bir: birer C

³⁰⁴³ koñşulara: koñşularına B

³⁰⁴⁴ dağı mü'min olanlar: -B

³⁰⁴⁵ ve edeb öğredeler: öğredüp B

³⁰⁴⁶ dağı mü'min olanlar: ve B

³⁰⁴⁷ dağı: -A -C

³⁰⁴⁸ öğredeler: öğredüp A B

³⁰⁴⁹ 'ilm-i hâl ve 'ilm-i dîn öğredüp ve edeb-i müslimîn öğredeler: dağı 'ilm-i hâl öğredüp ve edeb-i müslimîn ta'lim ideler B

³⁰⁵⁰ koñşulara: koñşuya B

ve {10} meşāyihlere koyı virmeyeler³⁰⁵¹. İllā meger³⁰⁵² babasın ve anasın ziyāret itmege izin {11} vire³⁰⁵³. Eger fesād kōrkusı yok ise ve eger anasından ve babasından {12} fesād kōrkusı var ise ya'ni kızlarına³⁰⁵⁴ vesvese virüp bu kōcadan [C72.a] {13} boşan seni bir eyü³⁰⁵⁵ kimesneye³⁰⁵⁶ virelüm deyü kōrkarsa eri cā'izdür ki³⁰⁵⁷ {14} anasına ve babasına³⁰⁵⁸ dağı göndermeye.³⁰⁵⁹ Belki anlar kızlarına gelüp kapu arasından³⁰⁶⁰ {15} şöyleşdüreler³⁰⁶¹. Ve bir dağı hamām lāzım geldikde ayda bir kerre kōnşılarda {16} şālihe ve mestüre hātün var ise anlar ile hamāma göndereler³⁰⁶². Ve dağı {17} hātün kişileri erlerinüñ evlerinden³⁰⁶³ çıkmak üç maħalde cā'izdür. İkisi {18} zıkr olındı ki babası ve anası ziyāretine³⁰⁶⁴ eger³⁰⁶⁵ fesād kōrkusı yok ise {19} ve birisi ayda bir kerre³⁰⁶⁶ kōnşılarda şālihe ve mestüre hātün³⁰⁶⁷ var ise anlarla [A53.a] {1} göndermek. Bullar emīn ise üçüncisi³⁰⁶⁸ vefāt itdikde yuyup {2} kefenleyüp tābuta koyup mezāra alup³⁰⁶⁹ gitdikde erinüñ evinden çıkmak {3} cā'izdür. Ücden ğayrı nesnelere³⁰⁷⁰ için çıkarlarsa üzerlerine Hağ te'ālānuñ {4} la'neti yağmurlar gibi yağar ve³⁰⁷¹ erleri [B83.b] dağı izin virirse³⁰⁷² āhiretde hālleri {5} ma'lüm olırdur³⁰⁷³. Ve dağı mü'min olanlar³⁰⁷⁴ yedi yaşında olan evlādların

³⁰⁵¹ ve şeyhler ve meşāyihlere koyıvirmeyeler: koyıvirmeyeler B; ve şeyhlere ve meşāyihlere izin virmeyeler C

³⁰⁵² meger: -C

³⁰⁵³ vire: vireler B

³⁰⁵⁴ kızlarını: kızını C / anasından ve babasından fesād kōrkusı var ise ya'ni kızlarına: -B

³⁰⁵⁵ eyü: eyüce C

³⁰⁵⁶ kimesneye: kōcaya B

³⁰⁵⁷ deyü kōrkarsa eri cā'izdür ki: deyü izlāl olunmağdan kōrkarsa C

³⁰⁵⁸ deyü kōrkarsa eri cā'izdür ki anasına ve babasına: dirlerse B

³⁰⁵⁹ göndermeye: göndermek C

³⁰⁶⁰ arasından: yarığında C

³⁰⁶¹ şöyleşdüreler: şöleşeler B

³⁰⁶² ve bir dağı hamām lāzım geldikde ayda bir kerre kōnşılarda şālihe ve mestüre hātün var ise anlar ile hamāma göndereler: -B -C

³⁰⁶³ hātün kişiler erlerinüñ evlerinden: hātünler evlerinden B; hātünler erlerinüñ evinden C

³⁰⁶⁴ ziyāretine: ziyāretine varalar C

³⁰⁶⁵ eger: -B

³⁰⁶⁶ ve birisi ayda bir kerre: -C

³⁰⁶⁷ hātün: hātünler C

³⁰⁶⁸ ayda bir kerre kōnşılarda şālihe ve mestüre hātün var ise anlarla göndermek bullar emīn ise üçüncisi: hācet-i zarūrī olsa hāmammā çıkmak ammā şālihe hātünler esbābı-la olmak lāzımdur üçüncü B

³⁰⁶⁹ alup: -C

³⁰⁷⁰ üçden ğayrı nesnelere: bu üçünden ğayrı B

³⁰⁷¹ yağmurlar gibi yağar ve: yağmur gibi yağar B

³⁰⁷² virirse: virirlerse A

³⁰⁷³ ma'lüm olırdur: müşkil olur B

³⁰⁷⁴ mü'min olanlar: -B

{6} nemāza başladalar³⁰⁷⁵. Ve on yaşına vardıkda kılmazlarsa döge döge {7} kılduralar³⁰⁷⁶. Ve daḥı mü'min olanlar erkek oḡlancıklarına ḥarīr kaftān geydirmeyeler. {8} Ve daḥı mü'min olanlar ḥarīrden kuşak ve ḥarīrden taḳye geydirmeyeler³⁰⁷⁷. {9} Ve daḥı mü'min olanlar³⁰⁷⁸ erkek³⁰⁷⁹ oḡullarınıñ³⁰⁸⁰ ellerine ve ayaklarına {10} kınā yakmayalar. Ve daḥı 'avretlerin nā-māḥrem evine [C72.b] ve düğine ve ecnebīler {11} 'iyādetine³⁰⁸¹ ve tehniyesine göndermeyeler³⁰⁸². Ve daḥı mü'min olanlar³⁰⁸³ 'avretler³⁰⁸⁴ {12} sözine uymayalar. Ve günāh olmayan kuşurlarına bakmayalar³⁰⁸⁵ ḥilim idüp {13} yavaşlık ideler. Ammā şöyle ki şer'-i şerīfe muḥālif bir nesnelere muḥtali'ü {14} olduḡda gügermiş develer ve arslanlar³⁰⁸⁶ gibi olalar şecā'atlerin {15} anda³⁰⁸⁷ izḥār ideler. Ve daḥı mü'min olanlar³⁰⁸⁸ şākirdlerin kendi oḡulları {16} gibi naşīhat ve terbiyet ve zabṭ ideler merḥamet idüp sükūt itmeyeler. {17} Ve daḥı mü'min olanlar emr-i bi'l-ma'rūf ve nehy 'eni'l-münker iderler³⁰⁸⁹ kimesneden {18} korkmayalar³⁰⁹⁰ ve anlara³⁰⁹¹ müdāhine itmeyeler. Ammā müdāra ideler. Ve daḥı ḥelālden {19} gelenden kaçmayalar. Ve daḥı mü'min olanlar³⁰⁹² misvāka müdāvimet ideler. [A53.b] {1} Ve daḥı mü'min [B84.a] olanlar farzı ve sünnete berk³⁰⁹³ yapışup ya'ni şallallāhu 'aleyhi ve's-sellem ḥazretleriniñ ve aşḥābı³⁰⁹⁴ zamānından³⁰⁹⁵ bu ana {2} gelince işlenen nesnelere işleyüp soñradan zuhūr iden bid'at-ı seyyi'eden³⁰⁹⁶ {3} kaçır. Ve daḥı

³⁰⁷⁵ başladalar: başlamak B

³⁰⁷⁶ kılmazlarsa döge döge kılduralar: kılmazsa döge B

³⁰⁷⁷ ve daḥı mü'min olanlar erkek oḡlancıklarına ḥarīr kaftān geydirmeyeler ve daḥı mü'min olanlar ḥarīrden kuşak ve ḥarīrden taḳye geydirmeyeler: -B

³⁰⁷⁸ daḥı mü'min olanlar: -B

³⁰⁷⁹ erkek: -C

³⁰⁸⁰ oḡullarınıñ: oḡlancıklarınıñ B

³⁰⁸¹ dükine ve ecnebīler 'iyādetine: düğününe ve ecnebīler 'iyādına C

³⁰⁸² ve daḥı 'avretlerin nāmāḥrem evine ve dükine ve ecnebīler 'iyādetine ve tehniyesine göndermeyeler: ve ḥarīr kaftānlar geydirmeyeler B

³⁰⁸³ mü'min olanlar: -B

³⁰⁸⁴ 'avretler: 'avret C

³⁰⁸⁵ bakmayalar: tanumayalar A B

³⁰⁸⁶ arslanlar: arslan C

³⁰⁸⁷ anda: olduḡda C

³⁰⁸⁸ mü'min olanlar: -B

³⁰⁸⁹ iderler: eyleyeler B

³⁰⁹⁰ korkmayalar: korumayalar A B

³⁰⁹¹ anlara: -B

³⁰⁹² mü'min olanlar: -B

³⁰⁹³ farzı ve sünnete berk: sünnete A C

³⁰⁹⁴ şallallāhu 'aleyhi ve's-sellem ḥazretleriniñ ve aşḥābı: ḥazret ve şāḥābe A B

³⁰⁹⁵ zamānından: zamānından berü B

³⁰⁹⁶ bid'at-ı seyyi'eden: bid'atlarıñ seyyi'esinden C

mü'min olanlar³⁰⁹⁷ kuşluk nemâzına müdâvimet ideler ekalli iki rek'at {4} ve ekseri sekiz rek'atdur. Ve ba'zılar katında on ikidür³⁰⁹⁸. Ve dağı mü'min olanlar³⁰⁹⁹ ağşam nemâzından sonra altı {5} rek'at [C73.a] nemâz³¹⁰⁰ kıllalar ba'dehü³¹⁰¹ yedi kerre Allâhumme ecirnâ mine'n-nâri ve edhılne'l cennete {6} ma'al-ebrrâr diyeler. Ve şabâh nemâzınıñ farzından sonra üç kerre diyeler. Ve dağı {7} mü'min olanlar³¹⁰² yatsunuñ soñ sünnetin dört rek'at kıllalar. Ve dağı mü'min {8} olanlar³¹⁰³ her gice Tebareke süresin okıyalar. Ve dağı mü'min olanlar³¹⁰⁴ teheccüdi {9} terk itmeyeler ekalli iki rek'at ekseri on iki³¹⁰⁵ rek'atdur. Ve dağı mü'min olanlar³¹⁰⁶ {10} şabâh nemâzından sonra üç kerre³¹⁰⁷ e'uzu billâhi's-semî'i'l-'alîmi mine's-şeytâni'r-racîmi {11} deyüp süre-i haşrûñ âhirin okıyalar. Ve dağı mü'min olanlar³¹⁰⁸ şabâh nemâzından {12} sonra [B84.b] ve ikinci nemâzından sonra³¹⁰⁹ müsebbe'ât-ı aşereye müdâvimet ideler. Müsebbe'ât-ı {13} aşere bunlardur.³¹¹⁰ Fâtiha ve Âyete'l-kürsi ve Kul yâ eyyühe'l- kâfirün ve İhlâş ve Mu'avvizeteyn {14} ve yedi kerre subhânallâhi ve elhamdulillâhi ve lâ ilâhe illallâhu Allâhu ekber³¹¹¹ ve yedi kerre {15} Allâhumme şalli³¹¹² 'ala seyyidinâ Muhammedi 'abdike ve resûlike el-nebîyi'l-ümmiyi ve 'ala âlihi ve sahbîhi {16} ecma'în. Ve yedi kerre Allâhummağfırli ve li vâlidiyye ve li cemî'i'l-mü'minine ve'l-mü'minâti {17} ve'l-müslimîn ve'l-müslimâti el ahyâ'u minhum ve'l-embvât. Ve³¹¹³ yedi kerre {18} Allâhümmef'al bî ve bihim 'âcilen ve ecilen fi'd-dîni ve'd-dünyâ [C73.b] ve'l âhirati mâ ente lehü ehlün ve lâ tef'al binâ ve bihim yâ mevlânâ mâ nañnü lehü {19} ehlün inneke ğafûrun ħalîm [A54.a] {1} cevâdün kerîm ra'ufü'r-rahîm. Ve on kerre Lâ

³⁰⁹⁷ kaçar ve dağı mü'min olanlar: kaçalar ve dağı B

³⁰⁹⁸ ve ba'zılar katında on ikidür: -A -C

³⁰⁹⁹ dağı mü'min olanlar: -B

³¹⁰⁰ nemâz: şalavât-ı evvâbîn C

³¹⁰¹ ba'dehü: ve dağı B

³¹⁰² dağı mü'min olanlar: -B

³¹⁰³ mü'min olanlar: her gice kıllalar B

³¹⁰⁴ dağı mü'min olanlar: -B

³¹⁰⁵ iki: -A -C

³¹⁰⁶ mü'min olanlar: -B

³¹⁰⁷ kerre: kez A B

³¹⁰⁸ dağı mü'min olanlar: -B

³¹⁰⁹ ve ikinci nemâzından sonra: -C

³¹¹⁰ bunlardur: evvelâ B

³¹¹¹ ekber: ekber deye C

³¹¹² şalli: şalli ve sellem B

³¹¹³ ve: ve dağı C

ilāhe illallāhu³¹¹⁴ vaḥdehu lāşerike lehū lehū'l-mülkü {2} ve lehū'l-ḥamdu yühyī ve yümītü ve hüve'l ḥayyi'l-lezi lā-yemūt biyedihil ḥayr ve hüve 'alā külli {3} şey'i ḳadīrūn³¹¹⁵. [B85.a] Ve dā'imü'l-evḳātda³¹¹⁶ istiġfār üzere olalar ve dillerinde Elḥamdullillāhi {4} 'ale't-tevfīki³¹¹⁷ min külli taḳşīr kelimātın eksik itmeyeler³¹¹⁸. Ve daḥı³¹¹⁹ du'ālarında cümle {5} mü'minleri añalar ve ataların³¹²⁰ ve anaların ve üstādların añalar ve günāhlarına {6} i'tirāf idüp ağlayalar. Ve daḥı zevāl-ı ĩmāndan ġāyet-ile³¹²¹ ḳorḳup {7} dā'im ḥüsn-i ḥātime dileyeler. Ve daḥı ni'met-i ĩslāma dā'im şükr ideler ve 'ilm-i {8} nāfi' ki 'ilm-i ḥāldür³¹²² 'ālim ve cāhil cümlesi³¹²³ taḥşīline meşġül olalar ve günāhlardan {9} ġāyet-ile şaḳınalar ve gözlerin³¹²⁴ ḥarāmdan şaḳınalar. Ve ḳulaḳların {10} sāz ve tāvīl ve zurna ve ṭanbūr ve ceşte³¹²⁵ ve çenk ve nāy ve kızib ve ġaybet {11} ve fuḥş diñlemeden ġāyet-ile şaḳınup³¹²⁶ kendülerin ḥıfz³¹²⁷ ideler. Ve ellerin {12} ḥarāma yapışmaḳdan ve nā-ḥaḳ yire urmaḳdan ve elin³¹²⁸ rızḳın almaḳdan³¹²⁹ [B85.b] ve necisi'l- {13} 'ayne³¹³⁰ yapışmaḳdan şaḳınalar. Ve ayakların³¹³¹ ḥarāma yürimeḳden [C74.a] ve izinsiz {14} kimesnenüñ milkine girmeden ve ādem³¹³² depmeden ve ġayrınıñ döşegin ve {15} ḥaşırın başmadan şaḳınalar³¹³³. Eller-ile sāz çalmaḳdan ġāyet-ile şaḳınalar³¹³⁴. {16} Zīrā āḥiretde cümle barmakların ek ek birer birer³¹³⁵ keserler ba'dehū cehenneme ḳoyarlar³¹³⁶. {17} Ve

³¹¹⁴ illallāhu: illā ente B

³¹¹⁵ 'alā külli şey'i ḳadīrūn: -B

³¹¹⁶ evḳātda: evḳāt B

³¹¹⁷ 'ale't-tevfīki: 'ale't-tevfīk vesteġfirallāh B C

³¹¹⁸ itmeyeler: itmeye B

³¹¹⁹ daḥı: -B -C

³¹²⁰ ataların: ataların añalar B

³¹²¹ ġāyet-ile: -B

³¹²² 'ilm-i nāfi' ki 'ilm-i ḥāldür: 'ilm-i ḥāllerin C

³¹²³ ki 'ilm-i ḥāldür 'ālim ve cāhil cümlesi: -B

³¹²⁴ gözlerin: gözlerin ġāyet-ile C

³¹²⁵ zurna ve ṭanbūr ve ceşte : zumār ve ṭanbūr dinlemeden C

³¹²⁶ şaḳınup: şaḳınalar B

³¹²⁷ kendülerin ḥıfz: ḥazer C

³¹²⁸ urmaḳdan ve eliñ: urmadan ve A C

³¹²⁹ almaḳdan: almadan C

³¹³⁰ 'ayne: 'ayne zarüretsiz B

³¹³¹ ayakların: -B

³¹³² ādem: kimesneyi B

³¹³³ şaḳınalar: şaḳınalar ve C / ve ayakların ḥarāma yürimeḳden ve izinsiz kimesnenüñ milkine girmeden ve ādem depmeden ve ġayrınıñ döşegin ve ḥaşırın başmadan şaḳınalar: -B

³¹³⁴ eller-ile sāz çalmaḳdan ġāyet-ile şaḳınalar: ve sāz çalmaḳdan ġāyet ihtirāz ideler B

³¹³⁵ birer birer: idüp C

³¹³⁶ zīrā āḥiretde cümle parmakların ek ek birer birer keserler ba'dehū cehenneme ḳoyarlar: -B

karınların haramdan ve mekrühdan ve şübhelü nesnelere³¹³⁷ şakınalar. Ve {18} ferclerin zinadan ve livâttadan ve hayz u nifâs zamanında cimâ' itmeden {19} ve harama degirmekten şakınalar. Ve dillerin³¹³⁸ yalan söylemekden [A54.b] {1} ve masharalıktan ve sögmekten ve kendüyi ögmekten ve fuhs söylemekden {2} ve 'ahdin bozmağdan ve va'desine muhâlifet itmekden³¹³⁹ mü'min olanlar {3} bu cümleden gâyet-ile şakınalar. **Faşl**³¹⁴⁰ İnsan için devlet-i ebediyye {4} ve sa'adet-i sermediyye³¹⁴¹ vardır. Ol şâni'-i 'âlemün [B86.a] zât-ı şerîfin ve şifâtın³¹⁴² bilmek ve aňlamak {5} ile olur. Ya'ni insân kendü³¹⁴³ maşnû'âtdan olmağ-ıla aña lâzım gelen {6} oldur ki şâni' i ya'ni hâlıkı bile ve aňlaya. Ol taqdîrce devlet-i ebediyye {7} ve³¹⁴⁴ sa'adet-i sermediyyeye³¹⁴⁵ vâşıl olduğı zâhir olur³¹⁴⁶. Şuňa binâ'en ki {8} şâni'ini bilmeyen insân³¹⁴⁷ hemân behâ'im gibidür. Nitekim Hâk subhâne ve te'âlâ buyurur³¹⁴⁸. Belhüm adaldur³¹⁴⁹. Ol taqdîrce {9} bilenler için devlet-i sa'adet [C74.b] muqarrerdür. Ve dağı insâna lâzım olan {10} hâlıkınıñ³¹⁵⁰ şifât-ı cemâliyyesi-le ve şifât-ı celâliyyesin³¹⁵¹ bilmekdür. Ve {11} dağı netîce-i merâm³¹⁵² insâna lâzım olan Hâk te'âlâdan dünyâda ve âhiretde şudür idüp {12} zuhûr iden eşerlerine³¹⁵³ ma'rifet tahşîl itmek-ile bilmekdür. Ya'ni şudür {13} idenlerin ve ideceklerin bilüp i'tikâd itmekdür. Hülâşâ-yı kelâm ve netîce-i {14} merâm³¹⁵⁴ insâna lâzım olan kemâ yenbağı lâyıķ³¹⁵⁵ olduğı mertebe mebdе vü ma'adını {15} ya'ni³¹⁵⁶ ibtidâsını ve intihâsını bilmekdür. Pes imdi insâna lâzım olan {16} Allâh

³¹³⁷ nesnelere: nesneden A

³¹³⁸ dillerin: diller-ile C

³¹³⁹ itmekden: itmekden ve bühtân itmekden B

³¹⁴⁰ faşl: ve dağı B C

³¹⁴¹ ve sa'adet-i sermediyye: -C

³¹⁴² zât-ı şerîfin ve şifâtın: zât-ı şifâtını A B

³¹⁴³ kendü: kendüsi B

³¹⁴⁴ ebediyye ve: ebediyyeye B

³¹⁴⁵ ve sa'adet-i sermediyyeye: -C

³¹⁴⁶ olur: -B

³¹⁴⁷ şuňa binâ'en ki şâni'ini bilmeyen insân: şâni'-i 'âlemi bilmeyen insân degil C

³¹⁴⁸ nitekim Hâk subhâne ve te'âlâ buyurur: -A -C

³¹⁴⁹ adaldur: adallu B

³¹⁵⁰ hâlıkınıñ: hâlıkıñ B

³¹⁵¹ cemâliyyesi-le ve şifât-ı celâliyyesin: kemâliyyesi ile ve şifât-ı celâliyyesi ile C

³¹⁵² netîce-i merâm: A C

³¹⁵³ eşerlerine: eşerlerden C

³¹⁵⁴ kelâm ve netîce-i merâm: -C / insâna lâzım olan Hâk te'âlâdan dünyâda ve âhiretde şudür idüp zuhûr iden eşerlerinema'rifet tahşîl itmek-ile bilmekdür. Ya'ni şudür idenlerin ve ideceklerin bilüp i'tikâd itmekdür hülâşâ-yı kelâm ve netîce-i merâm: -B

³¹⁵⁵ lâyıķ: kâdir B

³¹⁵⁶ mertebe mebdе vü ma'adını ya'ni: kendüñ B

te'ālānuñ zātını bilmekde nazardan ve fikirden ayrılmaktadır. Ve ma'rifetullāhu {17} ol nazar ile hāşıl olup mu'allime hācet qalmaz. Ya'ni bir kimesne ki bi tārīki'n-nazariyye {18} Hāq te'ālānuñ zāt-ı şerīfin bilmekden ayrılmaya ol kimesne için zāt-ı Bārī {19} bilmekde mu'allime hācet qalmaz³¹⁵⁷. Ve dağı Hāq te'ālānuñ varlığın³¹⁵⁸ birliğin naşuş-ı Qur'an-ıla [A55.a] {1} istidlāl itmek-ile³¹⁵⁹ dağı taḥşīl-i ma'rifet itmek lāzımdur³¹⁶⁰. Ammā nazar-ile taḥşīl-i {2} ma'rifetiñ tārīgi budur ki nāzır olan kişi maşnū'āta nazar itdikde diye ki {3} şol nesne maşnū'dur³¹⁶¹ ve maḥlūkdur. Her bir maşnū'da³¹⁶²[B86.b] elbetde³¹⁶³ muqarrerdür ve her bir şun'ı {4} için dağı [C75.a] şāni'den lābüd ve³¹⁶⁴ lāzımdur. Pes her maşnū' için şāni' muḥakkaqdur {5} dimek-ile³¹⁶⁵ te'emmül ideler. Ol taqdırce ol kimesne için şun'ıdan şāni'e intikāl {6} itmek müyesser olup mu'allime hācet qalmaz. Ve eger sen dağı te'emmül ve fikir idebilirsen {7} zıkr olınan intikāller senüñ için dağı müyesser olup mü'min-i kāmil olursın³¹⁶⁶{8} bi'ināyeti Allāh³¹⁶⁷ te'ālā. Ve dağı istidlāl-iñ tārīki budur³¹⁶⁸ ki şol kişiler ki istidlāl-ile³¹⁶⁹{9} ma'rifetullāha tālīb olalar anlara lāzımdur ki naşuş-ı Qur'āniyyeden Qur'an-ı 'azimde {10} çokdur³¹⁷⁰. Cümleden biri ilāhukum ilāhun vāhidün kavlı-i şerīf-ile³¹⁷¹ kul hū Allāhu eḥadun kavlı-i laṭif-ile {11} istidlāl idüp delil ikāmet itmek-ile tevḥid-i³¹⁷² Bāriye ma'rifet taḥşīl eyleyeler ki {12} ma'nā-yı münīfi³¹⁷³ siziñ ilāhınız birdür dimek olur³¹⁷⁴. Ve süre-i İhlāşuñ sebab-i nüzülü {13}

³¹⁵⁷ pes imdi insāna lāzım olan Allāh te'ālānuñ zātını bilmekde nazardan ve fikirden ayrılmaktadır. Ve ma'rifetullāhu ol nazar ile hāşıl olup mu'allime hācet qalmaz ya'ni bir kimesne ki bi tārīki'n-nazariyye Hāq te'ālānuñ zāt-ı şerīfin bilmekden ayrılmaya ol kimesne için zāt-ı Bārī bilmekde mu'allime hācet qalmaz: -B

³¹⁵⁸ varlığın: varlığın ve C

³¹⁵⁹ itmek-ile: itmege C

³¹⁶⁰ naşuş-ı Qur'an-ıla istidlāl itmek-ile dağı taḥşīl-i ma'rifet itmek lāzımdur: naşuş-ı Qur'an veyā nāzır-ı 'irfān ile bilmek lāzımdur B

³¹⁶¹ maşnū'dur: maşnū' A C

³¹⁶² her bir maşnū'da: -B

³¹⁶³ elbetde: elbetde şāni' B; elbetde bir şun'u C

³¹⁶⁴ lābüd ve: -C

³¹⁶⁵ için şāni' muḥakkaqdur dimek-ile: için dağı şāni' muqarrerdür ve her bir şunu' için dağı

C

³¹⁶⁶ kāmil olursın: kāmilsin C

³¹⁶⁷ Allāh: -A -C

³¹⁶⁸ dağı istidlāl-iñ tārīki budur: dağı naşuş-ı Qur'an-ıla istidlāl tārīki oldur B

³¹⁶⁹ istidlāl-ile: istidlālullāh C

³¹⁷⁰ şol kişiler ki istidlāl-ile ma'rifetullāha tālīb olalar anlara lāzımdur ki naşuş-ı Qur'āniyyeden Qur'an-ı 'azimde çokdur: eyāt-ı Qur'āniyye ile istidlāl oluna B

³¹⁷¹ şerīf-ile: laṭif-ile ve C

³¹⁷² tevḥid: teveḥḥüd -A -C

³¹⁷³ münīfi: şerīfi C

³¹⁷⁴ ki ma'nā-yı münīfi siziñ ilāhınız birdür dimek olur: -B

budur ki Kureyş keferesinden bir tã'ife ve benî İsrâ'îl tã'ifesinden bir tã'ife {14} dađı³¹⁷⁵ Resûlullâh şallallâhu 'aleyhi ve sellem hãzetlerine geldiler. Eyitdiler.³¹⁷⁶Yã Muhammed sen bize {15} dã'ima da'vet [B87.a] itdügüñ Rabbüñ şıfatı nedür³¹⁷⁷ bize beyãn eyleye³¹⁷⁸ hãdd-i zãtında rabbüñ {16} ne nesnedür ve ne yirdedür³¹⁷⁹ ve ne yir ve ne içer ve kimden toğmışdur ve kimüñ vãriřidür {17} ve aña kim [C75.b] vãriř olur bize bildür ki hattã biz dađı³¹⁸⁰ saña Rabbüñe İmãn getürelüm {18} deyü sü'ãl itdiler³¹⁸¹. Ol hñn³¹⁸² bu süre-i şerife nüzül itdi. Pes zıkr olınan {19} sürede vãkı' emir ki kul lafzıdır. Ol hãzet-i Resüle şallallâhu 'aleyhi ve sellem [A55.b] {1} hıtabdur ki³¹⁸³ ma'nãsı Yã Muhammed sen di hũallâhu ehad ya'ni sizüñ sü'ãl itdügüñüz {2} Allãh ki benim rabbümdür ol birdür ol birdür di³¹⁸⁴ dimekdür. Hũ lafzı mevcüda³¹⁸⁵ {3} iřãret içündür³¹⁸⁶. Ya'ni anuñla³¹⁸⁷ bu maķãmda mevcüda iřãret olınmışdur. Bu {4} taķdĩrce ya'ni lafz-ı hũ ile mevcüda iřãret olıñduđı taķdĩrce zıkr olınan {5} hũ lafzınuñ mefhümü Mu'aţtala mezhebi-le Bãtıniyye mezhebin naķzı içündür. {6} Zĩrã ki zıkr olınan Mu'aţtala³¹⁸⁸ ile Bãtıniyye tã'ifesi hãřã şümme hãřã mevcüd degildür {7} derler. Ya'ni 'ãlemüñ řãni' yoķdur deyü i'tikãd iderler. Ve zıkr olınan süre-i {8} şerifede ehad lafzı Hãķ subhãnehu ve te'ãlãnuñ vađdãniyyetin iřbãt içündür. {9} Pes lafzı ehad müşrikler ile puta tãapanları³¹⁸⁹ naķız içündür. Zĩrã anlar ile {10} olduğına iķrãr iderler. Lãkin birliğine iķrãr itmezler. Pes taķķĩķ-i mezkür {11} üzere ehad lafzı bir maķãmda şol vãhid-i mevcüd ma'nãsına olur ki zãtı-çün [C76.a]{12} ne ba'z ola ve ne inķısãm ola. Zĩrã Hãķ te'ãlã birdür lãkin birliği 'aded cehetinden {13} degildür. Hãķ te'ãlãnuñ vãhid olması vech-i mezkür üzere³¹⁹⁰ olduğına ya'ni {14} 'aded cehetinden vãhid olmaduğına delãlet iden delĩl budur ki

³¹⁷⁵ ve benî İsrâ'îl tã'ifesinden bir tã'ife dağı: -B

³¹⁷⁶ geldiler eyitdiler: gelüp didiler ki C

³¹⁷⁷ nedür: nicedür B

³¹⁷⁸ eyleye: eyle B

³¹⁷⁹ ve ne yirdedür: -A -B

³¹⁸⁰ dağı: -B

³¹⁸¹ itdiler: itdüklerinde C

³¹⁸² hñn: hñnd B; vaķitde C

³¹⁸³ resüla şallallâhu 'aleyhi ve sellem hıtabdur ki: resûlullãha iřãretdür ki C

³¹⁸⁴ ol birdür di: -B

³¹⁸⁵ mevcüda: ğãyib B

³¹⁸⁶ iřãret içündür: iřãretdür C

³¹⁸⁷ ya'ni anuñla: lãkin B

³¹⁸⁸ mu'aţtala: mu'aţtala mezhebi C

³¹⁸⁹ tãapanları: tãapucuları A B

³¹⁹⁰ üzere: üzerine C

eger Allāh te‘ālānuñ³¹⁹¹ {15} vāhid olması ol cehet üzre olmasa idi ol ib‘āz olurdu. Ya‘ni {16} niçe cüzler olmağ lāzım gelürdi böyle olıcağ. Ya‘ni Hağ te‘ālānuñ vāhid olması³¹⁹² {17} ‘aded cehetinden olmağ üzre tağdırce ib‘āz olmağ lāzım gelicek mümteni‘ {18} olurdu. ‘Aded cehetinde Allāhuñ vāhid olması zīrā ki her cüz için ihdāsa {19} ve taḥlīke ve i‘tirā‘e ya‘ni bir nesneyi³¹⁹³ yoğ-iken ihdās itmek ve ḥalk itmek³¹⁹⁴ icād [A56.a] {1} itmege kudret ḥāşıl olmağ lāzım gelür idi. Bu tağdırce ḥuşuş-ı każiyyelüğe {2} mü‘eddī olurdu ki andan her bir cüz ḥālīk ve kādīr ola. Bu ise muḥāldür. {3} Ve vech-i buṭlān zāhirdür. Pes eḥad lafzı Hağ te‘ālānuñ vaḥdāniyyetini isbāt {4} için olduğı ve müşrikin ve şevniyyeti³¹⁹⁵ nağz için olduğı zāhir oldı³¹⁹⁶. [B87.b] {5} Pes insān nazār ve istidlāl ile ma‘rifetullāha vuşul zāhir oldı. Faşl {6} Ma‘lūm ola ki tā‘ife-i mütekelliminden bāb-ı i‘tikādātda ḥazret-i Resul³¹⁹⁷ [C76.b] {7} şallallāhu ‘aleyhi ve sellemūñ aşḥābına ṭarīk üzre ise³¹⁹⁸ ol ṭarīk üzre {8} gidenler Ehl-i Sünnet ve Cemā‘at dirler ve³¹⁹⁹ buña muḥālif olanlara ehl-i bid‘at {9} ve ehl-i ḍalālet-i şemiyye olınur³²⁰⁰. Ve Ehl-i Sünnet ve Cemā‘ate muḥālif olan tā‘ife-i {10} pür- ḍalāl³²⁰¹ ibtidā³²⁰² altı bölük tā‘ife idi. Kaderiyye ve Cebiriyye Rāfiżiyye Ḥāriciyye {11} Meşiyye Mürciyye ba‘dehū her biri on ikişer fırka olup

³¹⁹¹ te‘ālānuñ: te‘ālā C

³¹⁹² te‘ālānuñ vāhid olması: te‘ālā vāhid olmağı C

³¹⁹³ nesneyi: nesne C

³¹⁹⁴ ḥalk itmek: ḥalk A B

³¹⁹⁵ şevniyyeti: şennī C

³¹⁹⁶ mu‘aṭṭala ile bāṭniyye tā‘ifesi ḥāşā şümme ḥāşā mevcūd degildür derler ya‘ni ‘ālemūñ sāni‘ yokdur deyü i‘tikād iderler ve zikr olınan sūre-i şerīfede eḥad lafzı Hağ subḥāne ve te‘ālānuñ vaḥdāniyyetin isbāt içündür pes lafzı eḥad müşrikler ile puta ṭapucuları nağz içündür zīrā anlar ile olduğına ikrār iderler lākin birliğine ikrār itmezler pes taḥkīk-i mezkūr üzere eḥad lafzı bir maḳāmda şol vāhid-i mevcūd ma‘nāsına olur ki zātı-çün ne ba‘z ola ve ne inkisām ola zīrā Hağ te‘ālā birdür lākin birliği ‘aded cehetinden degildür Hağ te‘ālānuñ vāhid olması vech-i mezkūr üzre olduğına ya‘ni ‘aded cehetinden vāhid olmaduğına delālet iden delīl budur ki eger Allāh te‘ālānuñ vāhid olması ol cihet üzre olmasa idi ol ib‘āz olurdu ya‘ni niçe cüzler olmağ lāzım gelürdi böyle olıcağ ya‘ni Hağ te‘ālānuñ vāhid olması ‘aded cehetinden olmağ üzre tağdırce ib‘āz olmağ lāzım gelicek mümteni‘ olurdu ‘aded cehetinde Allāhuñ vāhid olması zīrā ki her cüz için ihdāsa ve taḥlīke ve i‘tirā‘e ya‘ni bir nesneyi yoğ-iken ihdās itmek ve ḥalk icād itmege kudret ḥāşıl olmağ lāzım gelür idi bu tağdırce ḥuşuş-ı każiyyelüğe mü‘eddī olurdu ki andan her bir cüz ḥālīk ve kādīr ola bu ise muḥāldür ve vech-i buṭlān zāhirdür pes eḥad lafzı Hağ te‘ālānuñ vaḥdāniyyetini isbāt için olduğı ve müşrikin ve şevniyyeti nağz için olduğı zāhir oldı: anuñ için her şey’ün ihdāsına ve taḥlīkine ve ihtirā‘ına ya‘ni bir nesneyi yoğken ihdās itmege ve ḥalk ve icād itmege kudret ḥāşıl olmağ lāzım gelür B

³¹⁹⁷ resul: resulullāh B / i‘tikādātda ḥazret-i resul: i‘tikādātadan ḥazret-i resul-i ekrem C

³¹⁹⁸ ise: iseler B

³¹⁹⁹ ve: -B

³²⁰⁰ şemiyye olınur: dirler B

³²⁰¹ pür-ḍalāl: -B

³²⁰² olan tā‘ife-i pür ḍalāl ibtidā: olanlar C

yetmiş iki bölüm³²⁰³ oldu. {12} Tafşîli kütüb-i kelâmda mezkûrdur. Ve dahı ehl-i bid'atdan ehl-i haqq'a muhâlifet {13} idenüñ evveli³²⁰⁴ Kaderiyyedür³²⁰⁵ ki anlara Mu'tezili dirler³²⁰⁶. Bunuñ birle bu Mu'tezilî {14} tã'ifesi ahkâm-ı fıkhiyyenüñ ekşerinde Hanîfilerdür. Ve dahı Ehl-i Sünnet ve {15} Cemâ'at re'isleri ikidür. Biri Ebu'l-Hasan Eş'arîdür. [B88.a] Bunuñ mezhebi üzre {16} olanlara Eşâ'ire dinilür. Ve biri Şeyh Ebü Mansûr Mâturîddür. Bunuñ mezhebi üzre³²⁰⁷ {17} olanlara Mâturîdiyye dinilür. Mâturîd semerkand қariyyelerinden bir қariyyenüñ {18} ismidür. Bizim³²⁰⁸ i'tikâdâtda mezhebimiz Mâturîdîdür. A'mâlde mezhebimiz Hanîfidür. {19} Ba'dehü 'ibâd-ı şâlihîyye lâzım olan sa'id şakî ve şakî sa'id olmağ mes'elesi [A56.b] {1} kemâhî haqqu añlamak ve bilmek ve aña göre 'amel üzre olmağ [C77.a] gerekdür³²⁰⁹. Zîrâ bu bahışde {2} ziyâde taḥkîkler ve bi-nihâye tedkîkler³²¹⁰ vardır. Aña binâ'en bu mes'eledde {3} çok kimesne dâlâlete düşmişlerdür. Ve gayrıları idlâl itmişlerdür. {4} Tafşîli budur ki mes'ele-i merķūmenüñ zıkr olınan vecih üzre olmasına³²¹¹ {5} kâ'il³²¹² olsa anı ba'zı eḥâdîs-i şerîfe meni' ider. Zîrâ ḥadîs-i şerîfün³²¹³ ma'nâsı {6} sa'id dünyâya gelmezden evvel sa'iddür. Kezâlik şakî dahı dünyâda gelmezden {7} evvel şakîdür dimek olur. Pes³²¹⁴ ba'dehü³²¹⁵ 'aksi olduğı [B88.b] taḳdîrce mütağayyir {8} olmağ lâzım gelür. Bu ise câ'iz degildür. Ma'a hâzâ 'amme-i kütübde³²¹⁶ mütağayyire {9} olmağ lâzım gelür bu ise câ'iz degildür³²¹⁷. Ve resüller 'aleyhimü's-selâm³²¹⁸ inḳılâba³²¹⁹ ittifağ itmişlerdür. {10} Ya'ni sa'id şakî ve şakî sa'id olduğına müteffiklerdür³²²⁰. Zîrâ ki

³²⁰³ iki bölüm: iki A B

³²⁰⁴ evveli: evvelki C

³²⁰⁵ Kaderiyyedür: Kaderiyye B

³²⁰⁶ Mu'tezilî dirler: Mu'tezilî dirler anlardur B; Mu'tezilîlerdür C

³²⁰⁷ üzre: -A

³²⁰⁸ bizim: ya'ni A C

³²⁰⁹ olmağ gerekdür: olmağdur B

³²¹⁰ tedkîkler: tevfiğler B

³²¹¹ olmasına: olmasına bir kimesne C

³²¹² mes'ele-i merķūmenüñ zıkr olınan vecih üzre olmasına kâ'il: el sa'idü sa'idün fi baṭnu ümmihi mes'elesine bir kimesne zâhiri üzre râzı B

³²¹³ ḥadîs-i şerîfün: ḥadîşün A C

³²¹⁴ pes: -B

³²¹⁵ ba'dehü: sonra C

³²¹⁶ kütübde: kütüb C

³²¹⁷ gelür bu ise câ'iz degildür: gelür A B

³²¹⁸ olmağ lâzım gelür ve resüller 'aleyhimü's-selâm: -B

³²¹⁹ ve resüller 'aleyhimü's-selâm inḳılâba: resüüllâh şallallâhu 'aleyhi ve'-s sellem C

³²²⁰ müteffiklerdür: müteffikler A

şihhat-ı mes'ele {11} ittifāk itdükleri üzerinedür³²²¹. Li kavlihi te'ālā yemhüllāhu mā yeşā'u ve yuşbitu ve 'indehu {12} ümmü'l-kitābu ve³²²² şihhati mes'ele ittifāk olunan³²²³ üzre olduğına Allāh te'ālānuñ ve kavlı {13} şerīfi³²²⁴ delālet ider. Pes lāzım³²²⁵ zıkr olınan mes'elede tevfiķe sa'y olına. {14} Şol vechi üzre ki şübhesi olanlaruñ şübhelere ve şekleri refi'³²²⁶ olına. {15} Tahkīk-i mes'ele budur ki bir kimesne ki Haķ te'ālānuñ [C77.b] 'ilm-i ezeliyyesinde³²²⁷ sa'id ola {16} veyāhūd³²²⁸ şakī ola her ķankısı olursa olsun yine anuñ üzerine³²²⁹ {17} olur³²³⁰. Ey mü'min ķardaş³²³¹ Allāh 'aşķına olsun bir hoşca diñle. Zīrā bu maħal {18} ayaklar tayranup sürcüde³²³² cehenneme düşecek yerlerdür. İmdi añlağıl kim {19} Allāh te'ālānuñ 'ilm-i ezeliyyesi ne [B89.a] mütağayyir olur ve ne mütebeddil³²³³ olur. Lākin [A57.a] {1} bu kadar var ki bir kimesne 'ömrinüñ ba'zısında sa'id ve ba'zısında şakī olacağı {2} 'ilm-i³²³⁴ ezeliyyesinde ma'lüm olmuş. Öyle³²³⁵ olacağı cā'izdür ki levh-i maħfūzda ol kimesnenüñ ismi³²³⁶ {3} eşķiyādan veyā³²³⁷ sü'adādan yazıla meselā bir kimesne³²³⁸ 'ömrinüñ ibtidāsında sa'id {4} ve āħirinde şakī olması gibi ve bir kimesne daħı 'ömrinüñ evvelinde şakī ve āħirinde {5} sa'id olması gibi. Ya'ni ibtidā-yı 'ömri şekāvet üzre olup āħir 'ömri {6} sa'adet üzre olması³²³⁹ Haķ te'ālānuñ 'ilm-i ezeliyyesinde ma'lüm oldıķdan {7} soñra cā'izdür ki levh-i maħfūzda her birinüñ ħāl-i ibtidā-yı 'ömürlerinde olan {8} ħālleri i'tibār-ıla yazıla. Ba'dehü sa'id olmak üzere taħrīr olunan kimesne {9} ihtiyār-ı cüz'isin ef'āl-i rediyyeye şarf itmek-ile şekāveti zuhūr idüp {10} şakī olur. Ve ibtidāsı şekāvet üzre olan olan [C78.a]

³²²¹ üzerinedür: üzredür A C

³²²² ve: pes B

³²²³ olunan: -A -C

³²²⁴ şerīfi: kerīmi B

³²²⁵ pes lāzım: -B; pes lāzımdur ki C

³²²⁶ refi': refi' defi' C

³²²⁷ ezeliyyesinde: ezeliyyesi C

³²²⁸ veyāhūd: yāhūd B

³²²⁹ üzerine: üzerinedür B; üzere C

³²³⁰ olur: -B

³²³¹ ķardaş: ķarındaş B C

³²³² maħal ayaklar tayranup sürcüde: maħalda çok ayaklar kayup sürcüp C

³²³³ mütebeddil: tebdil B

³²³⁴ 'ilm: -C

³²³⁵ öyle: -A -B

³²³⁶ ismi: -A -C

³²³⁷ eşķiyādan veyā: ismi hem eşķiyādan ve hem C

³²³⁸ kimesne: kimesnenüñ B

³²³⁹ olması: -B

kimesne ihtiyār-ı {11} cüz'isin³²⁴⁰ ef'āl-i ḥasene cānibine şarf itmek-ile [B89.b] sa'ādeti³²⁴¹ zuhūr idüp şakī olur. İbtidāsı şeqāvet üzre olan kimesne ihtiyār-ı cüz'isin ef'āl-i ḥasene cānibine şarf itmek-ile³²⁴² ve³²⁴³ {12} sa'ādeti zuhūr itdikde levḥ-i maḥfūzda her birinüñ ḥālī tebdīl³²⁴⁴ olunur. {13} Ya'ni sa'īd şakī ve şakī sa'īd olmak üzre yazılmış³²⁴⁵ olur. Bu vech-ile vāqı' olan {14} mütebeddil³²⁴⁶ ve tağayyür³²⁴⁷ taqdīr degildir. Taqdīm-i³²⁴⁸ kadīm ki 'ilm-i ezeliyyesinde olan {15} taqdīrdür. Ol 'alā mā-kān bākīdür. Ancak tağayyür levḥ-i maḥfūzda olmuştur ki {16} anda olan tağayyür taqdīre zarar virmez kadīm olmaduğına binā'en. Ba'dehū 'aksi {17} olmak üzre taḥrīr olınan levḥ-i maḥfūzda tebdīl olunur. Meşelā sü'adāda³²⁴⁹ {18} olmak üzere taḥrīr olınanlardan³²⁵⁰ şakī olmak üzre taḥrīr³²⁵¹ olunur ve şakīlerden {19} yazılmış iken sa'īd olmak üzre kitābet olunur. Pes imdi bu taḥkīk [A57.b] {1} üzre tebdīl³²⁵² ve tağayyür levḥ-i maḥfūzda oldu 'ilmullāhda olmadı. Zīrā {2} 'ilmullāhda tebeddül [B90.a] ve tağayyür olmaz. Pes imdi taqdīr-i ezeli mütağayyir olmak {3} lāzım gelmez. Zīrā mütebeddil olan levḥ-i maḥfūzda yazılandır. 'Āmilün 'aleyhi³²⁵³ {4} göre yazılır. Ammā Ḥaḳ subḥānehu ve³²⁵⁴ te'ālānuñ 'ilm-i ezeliyyesi hīç mütağayyir olmaz. {5} Pes imdi³²⁵⁵ ma'lūm oldu³²⁵⁶ sa'īd şakī ve şakī sa'īd olmak levḥ-i maḥfūzda imiş. {6} Ḥaḳ subḥānehu ve³²⁵⁷ te'ālā cemī'-i ümmet-i Muḥammedi sü'adā gürühından eyleye³²⁵⁸. [C78.b] Faşl Ey dīn qarındaşı {7} ve āḥiret yoldaşı³²⁵⁹ bu faşılta zıkr olınan mes'eleleri daḥı ğaflet-ile geçürme. {8} Levḥ-i ḥātırına³²⁶⁰

³²⁴⁰ cüz'isin: cüz'iyeyin C

³²⁴¹ sa'ādeti: şeqāveti B

³²⁴² idüp şakī olur ibtidāsı şeqāvet üzre olan kimesne ihtiyār-ı cüz'isin ef'āl-i ḥasene cānibine şarf itmek-ile: ider A C

³²⁴³ zuhūr ider ve: -C

³²⁴⁴ tebdīl: tebeddül C

³²⁴⁵ yazılmış: -A -C

³²⁴⁶ mütebeddil: tebeddül B

³²⁴⁷ mütebeddil ve tağayyür: tağayyür ve tebeddül C

³²⁴⁸ taqdīm: taqdīr B C

³²⁴⁹ sü'adāda: sü'adādan B

³²⁵⁰ olınanlardan: olanlardan C

³²⁵¹ taḥrīr: -B; kitābet C

³²⁵² tebdīl: tebeddül B

³²⁵³ 'āmilün 'aleyhi: 'ilm-i meleke C

³²⁵⁴ subḥāne ve: -C

³²⁵⁵ pes imdi: pes A B

³²⁵⁶ oldu: oldu ki B

³²⁵⁷ Ḥaḳ subḥānehu ve: Ḥaḳ A C

³²⁵⁸ eyleye: eyleye āmīn C B

³²⁵⁹ ve āḥiret yoldaşı: -C

³²⁶⁰ ḥātırına: ḥātır B

kitâbet idüp yaz. Kişiyē lāzım olan³²⁶¹ ĩmān ve ĩslām {9} ne idügin bilüp mü' min-i kāmil olup cennete lāyık ve müstahıķ olmaķdur³²⁶². {10} İmdi ĩmān neye dirler beyān olındı idi lākin³²⁶³ el tekrārü'l-ħasanen mışdāķınca {11} yine beyān idelüm ki güneş gibi ziyāsı ma'lüm³²⁶⁴ ola ve³²⁶⁵ bundan ğayrı {12} tekrārda nice fā'ideler vardur ki ehlinüñ ma'lümıdır. Ve daħı bu kitābda {13} niçe mes'eleler [B90.b] ve niçe³²⁶⁶ sözler³²⁶⁷ ve niçe kelimeler mekerrer mükerrer zıkr itdim. Zīrā bu³²⁶⁸ {14} kitāb ekşeriyā³²⁶⁹ ĩmāndan baħş ider. Ve ĩmān kişinüñ ğalbine bir ğoşca {15} yerleşmeyince ve³²⁷⁰ muħkem bina gibi sābit olmayınca³²⁷¹ muħkem olmaz. Ve ĩmānuñ tekrārına {16} ğabīħ dinilmez belki ğasen dinilür. Nitekim Ħaķ subħānehu ve te'ālā³²⁷² E'r-raħman süresinde {17} febieyyi alā'i rabbikumā tukezzibāni āyetlerin³²⁷³ tekrār itdi. Eger tekrār³²⁷⁴ ğabīħ olaydı Ħaķ subħānehu ve³²⁷⁵ te'ālā {18} tekrār itmeye idi. İmdi ĩmān iķrāren bi'l-lisān ve taşdıķen bi'l-cenāne dirler³²⁷⁶. {19} Ya'ni dil-ile iķrār ve ğalb-ile inanmağa dirler. Ve daħı ĩmān ziyāde ve noķşān [A58.a] {1} olmaz. Ve daħı 'amel ĩmānuñ³²⁷⁷ ğayrıdır ve ĩmān 'amelüñ ğayrıdır³²⁷⁸. Ve daħı a'māl {2} üç kısım üzredür³²⁷⁹. Evvelkisi farzdur [C79.a] ikincisi³²⁸⁰ fazīletdür üçüncüsü³²⁸¹ {3} ma'siyetdür. Ve daħı farz Allāh te'ālānuñ emri-le ve irādeti-le ve muħabbeti-le ve {4} rızāsı-la ve taķdīri-le ve taħlīķi-le³²⁸² ve ğükmi-le ve 'ilmi-le ve tevġiki-le {5} ve levħ-i maħfūza kitābeti-ledür. [B91.a] Ve daħı fazīlet³²⁸³ Allāh te'ālānuñ emri-le {6} degildir. Lākin irādeti-le ve muħabbeti-le ve rızāsı-la ve

³²⁶¹ olan: olan evvelā B C

³²⁶² müstahıķ olmaķdur: müstahıķdür B

³²⁶³ lākin: -C

³²⁶⁴ ma'lüm: 'ayān B

³²⁶⁵ ve: -C

³²⁶⁶ niçe: -B

³²⁶⁷ mes'eleler ve niçe sözler: mes'ele ve niçe söz C

³²⁶⁸ bu: -A

³²⁶⁹ ekşeriyā: ekşeri B

³²⁷⁰ yerleşmeyince ve: -C

³²⁷¹ olmayınca: olmayınca ĩmān C

³²⁷² subħāne ve te'ālā: te'ālā ğazretleri B

³²⁷³ āyetlerin: -A -C

³²⁷⁴ eger tekrār: -C

³²⁷⁵ Ħaķ subħānehu ve: Ħaķ A C

³²⁷⁶ bi'l-cenāne dirler: bi'l-cinānedür B C

³²⁷⁷ ĩmānuñ: onıñ C

³²⁷⁸ ve ĩmān 'amelüñ ğayrıdır: -C

³²⁷⁹ üzredür: üzredür ki B; üzerinedür C

³²⁸⁰ ikincisi: ikinci C

³²⁸¹ üçüncüsü: üçüncü C

³²⁸² taħlīķi-le: ğaķ itmesi-le B

³²⁸³ fazīlet: ma'siyet B

taqdîri-le ve tahlîki-le {7} ve hükmi-le ve 'ilmi-le ve tevfiği-le ve levh-i mahfûza kitâbeti-le³²⁸⁴ ve dağı {8} ma'şiyet Allâh te'âlânun emri-le ve muhabbeti-le ve rızâsı-la ve tevfiği-le degildir³²⁸⁵. {9} Lâkin meşiyeti³²⁸⁶ ve irâdeti-le ve kazâsı-la ve taqdîri-le ve hizlânı-la ve 'ilmi-le {10} ve levh-i mahfûza kitâbeti-ledür. Ve dağı Hâk subhânehu ve te'âlâ 'arş üzerinde {11} ya'ni³²⁸⁷ 'arş-ı müstevlidür. Ve 'arşun hâfızı ve pâdişâhidür³²⁸⁸. Ve dağı Kur'an-ı {12} 'azîmü's-şân³²⁸⁹ Hâk te'âlânun kelâmıdır. Mağlûk degildir. Ve dağı bizim Peygamberimiz {13} Muhammed Muştafa şallallâhu 'aleyhi ve sellemden sonra efdal-ı beşer Ebûbekirü'l-Şiddîk³²⁹⁰ {14} rağiyallâhu 'anhu ba'dehü hazret-i 'Ömer³²⁹¹ rağiyallâhu 'anhu³²⁹² ba'dehü hazret-i 'Osmân³²⁹³ {15} rağiyallâhu 'anhu³²⁹⁴ ba'dehü hazret-i 'Alî³²⁹⁵ rağiyallâhu 'anhudur³²⁹⁶. Ammâ Kaderî ve Mu'tezilî ve Râfîzî {16} mezheblerinde hazret-i 'Alî rağiyallâhu 'anhu³²⁹⁷ bu üçünden efdaldür. Ve dağı Hâk te'âlâ³²⁹⁸ {17} mü'minlere 'amel itmegi farz itdi [C79.b] ve kâfirlere îmân getürün deyü emr eyledi³²⁹⁹. {18} Ve münâfıklara 'ameli ihlâsı-la itmegi farz [B91.b] eyledi. Ve dağı kul cemî'-i a'mâl-la {19} ve ikrâr ile³³⁰⁰ ve ma'rifet-ile mağlûkdur ve katâ kim kul kendü mağlûk oldu-sa [A58.b] {1} andan şâdir olan mağlûk olmak evlâ bi't-tarîkdür. Ve dağı Allâh subhânehu {2} ve³³⁰¹ te'âlâ bu mağlûkâtı³³⁰² halk ve icâd eyledi taktı kudretleri yok idi {3} za'ifler ve 'acizler idi. Hâlıkları ve rızıkları Hâk te'âlâdur kudret virdi. {4} Nitekim buyurur Allâhu'l-lezi halekâkum şümme razâkum şümme

³²⁸⁴ kitâbeti-le: yazması-ladur C

³²⁸⁵ lâkin irâdeti-le ve muhabbeti-le ve rızâsı-la ve taqdîri-le ve tahlîki-le ve hükmi-le ve 'ilmi-le ve tevfiği-le ve levh-i mahfûza kitâbeti-le ve dağı ma'şiyet Allâh te'âlânun emri-le ve muhabbeti-le ve rızâsı-la ve tevfiği-le degildir: ve muhabbeti-le degildir ve rızâsı-la degildir ve tevfiği-le degildir B

³²⁸⁶ meşiyeti: meşiyeti-le B C

³²⁸⁷ 'arş üzerinde ya'ni: -B

³²⁸⁸ hâfızı ve pâdişâhidür: hâfızıdur B

³²⁸⁹ 'azîmü's-şân: 'azîm A

³²⁹⁰ Şiddîk: Şiddîkdur B

³²⁹¹ 'Ömer: 'Ömerdür B

³²⁹² 'anhu: 'anhudur C

³²⁹³ 'Osmân: 'Osmândur B

³²⁹⁴ 'anhu: 'anhudur C

³²⁹⁵ 'Alî: 'Alidür B

³²⁹⁶ rağiyallâhu 'anhudur: rağiyallâhu A B

³²⁹⁷ rağiyallâhu 'anhu: -A -B

³²⁹⁸ Hâk te'âlâ: -C

³²⁹⁹ ve kâfirlere îmân getürün deyü emr eyledi: ve kâfirlere îmân getürmegi farz itdi B; ve emr itdi C

³³⁰⁰ a'mâl-la ve ikrâr ile: ikrâr ve a'mâl ile C

³³⁰¹ subhânehu ve: -B -C

³³⁰² mağlûkâtı: mağlûkâtdan C

yumitukum şümme yuhyikum³³⁰³ el-āyete. Ve {5} dahı bu halk üç kısım üzerinedür. Evvelkisi³³⁰⁴ imānında mü'min-i muhlisdür {6} ikincisi³³⁰⁵ küfrinde kâfir-i cārīdür üçüncisi nifākında münāfık-ı müdāhindür. {7} Nitekim yukarıda beyān olındı. Hāk te'ālā mü'minlere 'amel itmegi farz itdi {8} ve kâfirlere imān getürmegi farz itdi ve münāfıklara 'amelde³³⁰⁶ ihlāşı farz {9} itdi³³⁰⁷. Ve dahı istiṭā'at ve³³⁰⁸ kudret fa'l-iledür kable'l-fa'l ve ba'de'l-fa'l {10} degildür. Eger kable'l-fa'l kudret olaydı kul Hāk³³⁰⁹ te'ālādan müstağni olaydı {11} bu ise hilāf-ı naşdur. Nitekim Hāk te'ālā buyurur vallāhu'l-ğanīyyü ve entumu'l-fukāra³³¹⁰ {12} e'l-āyet³³¹¹. Eger kudret ba'de'l-fa'l olaydı muhāl lāzım [B92.a] geleydi. Zīrā kudretsiz {13} ve tākatsız fa'l hāşıl [C80.a] olmağ lāzım geleydi bu ise cā'iz degildür. {14} Ve dahı adın üzerine mesih itmek muķime bir gün bir gece ve müsāfire üç gün {15} üç gece cā'izdür. Ve dahı müsāfire³³¹² dört rek'at olan farzları ikişer {16} rek'at³³¹³ kılmak gerekdür³³¹⁴ temām kılsalar günāhkār olurlar³³¹⁵. Ve dahı şehr-i {17} Ramazānda müsāfir olanlar³³¹⁶ iftār itmek cā'izdür. Lākin şāyim olmağ evlā {18} ve efdaldür. Ve dahı Hāk te'ālā kaleme emir itdi³³¹⁷ kıyāmet günine varınca her olup {19} olacağı yazdı. Ve dahı 'azāb-ı kabir hağdur ve gerçektür. Ve dahı sü'āl-i Münker [A59.a] {1} ve Nekir hağdur ve dahı cennet ve cehennem hağdur. Elān maḥlūklardur fānī {2} olmazlar. Ve dahı mīzān hağdur ve dahı herkes defter-i a'mālin kendi oğumak {3} hağdur ve dahı ba'de'l-mevt bu halkı Hāk te'ālā ihyā³³¹⁸ idüp ba's idecegi {4} hağdur ve dahı ehl-i cennet cennetden Hāk te'ālāyı neteliksiz³³¹⁹ [B92.b] görmek hağdur {5}

³³⁰³ Rūn 30/40; Allāhu'l-lezi ḥaleḳakum şümme razakum şümme yumitukum şümme yuhyikum: (Sizi yaratan ve size rızık veren; ardından hayatınızı sona erdirecek, sonra size tekrar can verecek olan Allah'tır.)

³³⁰⁴ evvelkisi: evvelki C

³³⁰⁵ ikincisi: ikinci C

³³⁰⁶ 'amelde: 'ameli C

³³⁰⁷ Hāk te'ālā mü'minlere 'amel itmegi farz itdi ve kâfirlere imān getürmegi farz itdi ve münāfıklara 'amelde ihlāşı farz itdi: -B

³³⁰⁸ ve: -B

³³⁰⁹ Hāk: Allāh C

³³¹⁰ Fātır 35/15; vallāhu'l-ğanīyyü ve entumu'l-fukāra: (Allah zengindir, sizler fakirsiniz.)

³³¹¹ e'l-āyet: e'l-āyet ve B

³³¹² müsāfire: müsāfire dahı müsāfir B

³³¹³ rek'at: -C

³³¹⁴ gerekdür: lāzım B

³³¹⁵ olurlar: olur C

³³¹⁶ olanlar: olan C

³³¹⁷ itdi: kıldı B

³³¹⁸ ihyā: halk C

³³¹⁹ neteliksiz: neteliksiz ve niceliksiz B

ve dağı bizim Peyğamberimiz ‘aleyhi’s-selām³³²⁰ ehl-i nār olanlara gerçekim ehl-i kebāyir ise dağı {6} şefā’ati hağdur ve dağı hażret-i ‘Ā’iše³³²¹ Hağıce-i Kübrādan şoñra nisālaruñ {7} efdalidür rıdvānullahi ‘aleyhimā³³²². Ve dağı ehl-i cennet cennetde ve³³²³ ehl-i cehennem {8} cehennemde mü’ebbed muħalledlerdür. Ehl-i Sünnet ve Cemā’at mezhebinde olanlaruñ [C80.b]{9} i’tikādı böylece olmağ gerekdür. Faşl Allāh subhānehu ve te’ālā³³²⁴ vāhiddür {10} kadımdür ezeliüdür ebediüdür şeriki yoğdur mişli³³²⁵ yoğdur. Bu ana gelince {11} bir olmağdan zā’il olmadı. Şimden şoñra dağı yine ebede’l-ebed birlikden zā’il {12} olmaz. Ve dağı Hađ te’ālā hażretleri ‘arş-ı³³²⁶ müstevlidür. Lākin ‘arş Hađ te’ālāya qarārgāh³³²⁷ ve mekān {13} degildür. Mekāndan münezzehdür. Belki Hađ te’ālā ‘arşı ve mekānı hıfız iden oldur. {14} Ve dağı Hađ³³²⁸ te’ālālinüñ³³²⁹ milkinde bir şey’ olmaz illā Hađ te’ālālinüñ ‘ilmi-le {15} ve meşiyeti-le ve tağdiri-le [B93.a] ve kazāsı-la olur. Ve dağı kişinüñ bir³³³⁰ rızkı ezelde³³³¹ {16} kısmet olinmişdur muttakinüñ taqvāsı-la ziyāde olmaz³³³² fācirüñ fücürü-la {17} nođşān olmaz. Ammā Mu’tezilī mezhebinde muttakinüñ taqvāsı-la ziyāde olur {18} ve fāsıkuñ fıskı-la nođşān olur³³³³. Ve dağı harām rızıkdur. Ammā Mu’tezilī {19} mezhebinde harām rızık degildür. Ve dağı marīze devā ve ‘ilāc şifāsına sebebdür. [A59.b] {1} Şifā Hađ subhānehu ve³³³⁴ te’ālādandur. Şifāyı tabībden ve devādan³³³⁵ bilmek küfürdür. {2} Ve dağı kesib sebebdür rızık Allāh te’ālādandur³³³⁶. Rızkı kesibden bilmek küfürdür. {3} Ve

³³²⁰ Peyğamberimiz ‘aleyhi’s-selām: Peyğamberimizüñ A C

³³²¹ ‘Ā’iše: ‘Ā’iše hażreti C / peyğamberimizüñ ehl-i kebāyir ise dađı şefā’ati hađdur ve dađı hażret-i ‘Ā’iše: peyğamberimiz ‘aleyhi’s-selām ehl-i kebāyir olanları egerci kim ehl-i nār ise de şefā’at itmesi hađdur ‘Ā’iše-i sıddıka hażret B

³³²² ‘aleyhimā: ‘anhunne C

³³²³ ehl-i cennet cennetde ve: -B

³³²⁴ te’ālā: te’ālā hażretleri B

³³²⁵ vāhiddür kadımdür ezeliüdür ebediüdür şeriki yoğdur mişli: vāhid ve kadım ve ezeliüdür ve ebediüdür ve şeriki ve nāzırı yoğdur C

³³²⁶ hażretleri ‘arş: -A -C

³³²⁷ qarārgāh: qarārgāh degildür B

³³²⁸ Hağ: subhānehu B

³³²⁹ te’ālālinüñ: te’ālā C

³³³⁰ bir: -B

³³³¹ bir rızkı ezelde: rızkı ezelden C

³³³² olmaz: olmaz ve B C

³³³³ olur: olur dirler C

³³³⁴ subhānehu ve: -C

³³³⁵ tabībden ve devādan: devādan ve tabībden B

³³³⁶ Allāh te’ālādandur: Allāhdandur A B

dağı³³³⁷ kişinin geydüğü libâslar kaftânlar kürkleri³³³⁸ sebebdür. Ammâ şovukdan ve {4} ışıcağdan³³³⁹[C81.a] hıfız idüp şaklayan Allâhdur te'âlidür³³⁴⁰. Şovukdan ve ışıcağdan hıfız idüp {5} şaklayanı³³⁴¹ kaftândan ve kürkten ve ferâceden bilmek ve zan itmek küfürdür³³⁴². Ve dağı {6} Allâh subhânehu ve³³⁴³ te'âlâ insânı hayra ve şerre kâbil halk idüp ihtiyâr-ı cüz'iyi virdi³³⁴⁴. {7} Eger ol ihtiyâr-ı cüz'iyi hayra şarf iderse ya'ni hayr işlemek murâd idüp³³⁴⁵ {8} hayr esbâbına mübâşiret [B93.b] iderse Hâlık dağı sa'y ve kaşd³³⁴⁶ itdüğü şey'i halk {9} idivirüp³³⁴⁷ âhîretde 'azîm ihsânlar ider. Ve eger aña³³⁴⁸ virilen ihtiyâr-ı cüz'iyi³³⁴⁹ {10} şerre şarf idüp şerre sa'y ve kaşd iderse ya'ni şer işlemek murâd idüp {11} ve şer esbâbına mübâşiret³³⁵⁰ iderse³³⁵¹ Hâlık dağı sa'y ve kaşd itdüğü şey'i³³⁵² halk {12} idivirüp³³⁵³ âhîretde haqqından gelür³³⁵⁴. Ammâ³³⁵⁵ Cebriyye mezhebinde insânın ihtiyâr-ı {13} cüz'isi yokdur. İnsân hiçbir nesne işlemeğe kâdir degildir. İnsân hemân {14} cemâd gibi³³⁵⁶ ya'ni otlık ve çemen ve ağaç gibidür³³⁵⁷. Yel kankı cānibinden gelürse {15} ol cānibine egilür. Egilmemeğe kâdir³³⁵⁸ degildir. İnsân dağı kezâlik böyledür. {16} Küfür ve ma'siyyet üzerine mecbürdür³³⁵⁹ dirler ne'üzubillâhi te'âlâ. Ve ammâ³³⁶⁰ Mu'tezilî {17} mezhebinde ef'âl-i 'ibâd cemî'en 'ibâduñ fi'lidür. Pes imdi 'ibâd maḥlûḡdur {18} ef'âlî dağı maḥlûḡdur. Ya'ni her kişi şıfatlarınuñ ve fi'lerinüñ hâlıkdur {19}

³³³⁷ ve dağı: -C

³³³⁸ kürkler: -B

³³³⁹ ışıcağdan: ısıdan C

³³⁴⁰ idüp şaklayan Allâh te'âlidür: idüp şaklayan Allâhdur A; iden ve şaklayan Allâh te'âlidür

C

³³⁴¹ idüp şaklayanı: -C

³³⁴² şovukdan ve ışıcağdan hıfız idüp şaklayanı kaftândan ve kürkten ve ferâceden bilmek ve zan itmek küfürdür: esbâbdan bilmek küfürdür B

³³⁴³ subhânehu ve: -C

³³⁴⁴ virdi: virdi ve B

³³⁴⁵ idüp: iderse B

³³⁴⁶ ve kaşd: -B

³³⁴⁷ halk idivirüp: virüp B; halk idiyorur C

³³⁴⁸ aña: -C

³³⁴⁹ cüz'iyi: cüz'iyesin C

³³⁵⁰ idüp şerre sa'y ve kaşd iderse ya'ni şer işlemek murâd idüp ve şer esbâbına mübâşiret: -C

³³⁵¹ ya'ni şer işlemek murâd idüp ve şer esbâbına mübâşiret iderse: -B

³³⁵² şey'i: -B

³³⁵³ idivirüp: idüp B; idivirür C

³³⁵⁴ haqqından gelür: 'azâb ider B

³³⁵⁵ ammâ: ve dağı C

³³⁵⁶ cemâd gibi: cemâzât gibidür B

³³⁵⁷ otlık ve çemen ve ağaç gibidür: otlar ve ağaçlar ve şecereler gibidür ki C

³³⁵⁸ kâdir: kâbil C

³³⁵⁹ mecbürdür: fücürdür B

³³⁶⁰ ammâ: dağı C

halk ider³³⁶¹ derler. Ammā biz eydirüz³³⁶². [C81.b] Ef'āl-ı 'ibādūñ cemī'en hālīkı Allāh te'ālādur. Nitekim [A60.a] [B94.a] {1} 'ibādīñ hālīkı Allāh te'ālā³³⁶³ olduğu gibi ef'ālinūñ dahı hālīkı³³⁶⁴ Allāh subhānehu ve³³⁶⁵ te'ālādur. {2} Ve dahı bir kimesne kebāyirden birin işlese Allāh te'ālāya³³⁶⁶ 'aşı olup efsak-ı³³⁶⁷ fāsıkīnden {3} olur. Ammā³³⁶⁸ Hāvāric mezhebinde kāfir olur. Ve³³⁶⁹ ammā Murciyye mezhebinde mü'min olanlara {4} ma'siyet zarar virmez ne'üzubillāhi te'ālā³³⁷⁰ nitekim kāfire tāt nefi' virmedüğü {5} gibi³³⁷¹. Cehmiyye mezhebinde imān kalb-ile Allāhı bilmege³³⁷² dirler³³⁷³ Dil-ile söylemek {6} lāzım³³⁷⁴ degildür dirler. Ve derler ki³³⁷⁵ Allāh subhānehu ve³³⁷⁶ te'ālā bu halkı halk idüp sāyibe kıldı. {7} Aşlā bir şey'-ile emir ve bir şey'-ile nehy itmedi dirler. Ve Kūr'ān-ı 'azīmü'ş-şānda³³⁷⁷ emir şüretinde {8} olanlar cemī'en nereb istihbābdur. Eger işlerse şevāb vardur³³⁷⁸. Ve eger işlemezse³³⁷⁹ {9} 'ikāb yokdur dirler. Kavlehu te'ālā ve-izā haleltum fa'stādū³³⁸⁰ kavlı-ı şerīfi gibi {10} nereb ve istihbābdur. Ve ehl-i nāra³³⁸¹ nārda 'azāb yokdur hemān şuda balık {11} gibidür dirler ne'üzubillāhi te'ālā. Min hazā'l-kavli intehā. Ve dahı itfāl-ı {12} müşrikin ehl-i cennetūñ [B94.b] huddāmıdır³³⁸². Ve dahı şeyātīñ 'aleyhi'l-la'nete³³⁸³ ne tarīk-ile toğurur {13} deyü sü'āl olunursa cevāb oldur dir³³⁸⁴. Şeyātīñ yımırdlar 'ale'l-fevr içinde {14} veledler çıkar³³⁸⁵. Şahīh olan kavıl³³⁸⁶

³³⁶¹ ider: iderler C

³³⁶² ammā biz eydirüz: ve dahı Ehl-i Sünnet ve'l- Cemā'atdur ki C

³³⁶³ te'ālā: -A -B

³³⁶⁴ hālīkı: -B

³³⁶⁵ subhānehu ve: -B -C

³³⁶⁶ Allāh te'ālāya: Allāha A

³³⁶⁷ efsakı: -B

³³⁶⁸ ammā: ve dahı C

³³⁶⁹ ve: -C

³³⁷⁰ ne'üzubillāhi te'ālā: dirler C

³³⁷¹ gibi: gibi ve ammā C

³³⁷² bilmege: -B

³³⁷³ bilmege dirler: bilmekdür C

³³⁷⁴ lāzım: lāzımdur B

³³⁷⁵ derler ki: -A -C

³³⁷⁶ subhānehu ve: -B -C

³³⁷⁷ 'azīmü'ş-şānda: 'azīimde A B

³³⁷⁸ şevāb vardur: -B

³³⁷⁹ işlemezse: işlemezlersiniz B

³³⁸⁰ Māide 5/2; fe-izā haleltum fa'stādū: (İhramdan çıkınca avlanabilirsiniz.)

³³⁸¹ nāra: -C

³³⁸² cennetūñ huddāmıdır: cennetdür huddlardur C

³³⁸³ 'aleyhi'l-la'nete: -A -B

³³⁸⁴ dir: ki C

³³⁸⁵ çıkar: -C

³³⁸⁶ kavıl: -C

budur³³⁸⁷. Ve daħı ba'zı haberde gelmişdür kaçan şeyātın [C82.a] {15} benı ādemün ma'şiyetine şāz ve ferħ olsa içinde³³⁸⁸ fevrice bir niçe³³⁸⁹ yımırđalar yımırđalayup³³⁹⁰ {16} içinden fevrice³³⁹¹ yavurılar çıkar. Ve³³⁹² ba'zı rivāyetde eydür³³⁹³. İki uyluĝunuñ birinde {17} ferci vardur ve birinde zekri vardur. Hemān dem³³⁹⁴ cimā' idüp fi'l-ħāl oĝulları {18} toĝar. Ve ba'zılar eydür. Zekrin dübrine³³⁹⁵ idħāl idüp fevrice dübrinden şeytānlar³³⁹⁶ {19} toĝurur³³⁹⁷. Faşl³³⁹⁸ Rāfızilerden bir sınıf eydür. Ĥaħ te'ālā vahyi Cebrā'il ile³³⁹⁹ [A60.b] {1} ĥazret-i 'Alīye göndermiş idi. Cebrā'il 'aleyhi's-selām³⁴⁰⁰ ĥaṭā³⁴⁰¹ ve ĝalaṭ idüp {2} Muħammede indirdi didi³⁴⁰² ne'üzubillāhi te'ālā³⁴⁰³. Ve bir sınıf daħı eydür³⁴⁰⁴. Nübüvvetde Muħammed ile şerik {3} idi der³⁴⁰⁵. Bu iki ĝürüh kāfir olmişdur. Ve bir sınıf daħı³⁴⁰⁶ 'Alī Muħammedden a'lem {4} idi der³⁴⁰⁷. Ve bir sınıf daħı³⁴⁰⁸ eydür. Yiryüzi beni³⁴⁰⁹ Ādemden ĥālī olmaz ve nübüvvet 'Alīye {5} mırāşdur derler. Ol ecilden anlar evlād-ı 'Alīden on iki imāma i'tibār {6} iderler ve eydürler. Her mü'mine farzdur 'Alīye ve evlādına muṭi' olmak³⁴¹⁰ farz {7} degildür derse kāfir olur³⁴¹¹ derler. Ve³⁴¹² ammā

³³⁸⁷ ve daħı şeyātın ne tarik-ile toĝurur deyü sü'al olursa cevāb oldur dir Şeyātın yumurtlar 'ale'l-fevr içinde veledler çıkar şahih olan kavıl budur: -B

³³⁸⁸ içinde: içinden C

³³⁸⁹ içinde fevrice bir niçe: -B

³³⁹⁰ yımırđalayup: yumurtlar C

³³⁹¹ fevrice : -B

³³⁹² ve: -B

³³⁹³ eydür: -C

³³⁹⁴ dem: -C

³³⁹⁵ dübrine: dübrinden C

³³⁹⁶ dübrinden şeytānlar: şeyātınlar C

³³⁹⁷ ve ba'zı rivāyetde eydür iki uyluĝunuñ birinde ferci vardur ve birinde zekri vardur hemān dem cimā' idüp fi'l-ħāl oĝulları toĝar ve ba'zılar eydür zekrin dübrine idħāl idüp fevrice dübrinden şeytānlar toĝurur: -B

³³⁹⁸ faşl: ve ba'zı C

³³⁹⁹ Cebrā'il ile: Cebrā'ilden A

³⁴⁰⁰ 'aleyhi's-selām: -C

³⁴⁰¹ 'aleyhi's-selām ĥaṭā: ĥaṭā eyledi ve B

³⁴⁰² didi: derler B; didiler C

³⁴⁰³ te'ālā: -C

³⁴⁰⁴ eydür: 'Alī B

³⁴⁰⁵ der: derler B / ile şerik idi der: ile 'Alī beninde şerikdür C

³⁴⁰⁶ daħı: daħı eydür B; -C

³⁴⁰⁷ der: derler B

³⁴⁰⁸ ve bir sınıf daħı: sınıfı C

³⁴⁰⁹ beni: -A -C

³⁴¹⁰ olmak: olmak dirler ve her kim ki aña muṭi' C

³⁴¹¹ farz degildür derse kāfir olur: -B

³⁴¹² ve: -C

Ehl-i Sünnet ve Cemā'at³⁴¹³ eydür. Bizim {8} nebīmüz Muḥammed Muṣṭafa³⁴¹⁴ ṣallallāhu 'aleyhi ve sellemden soñra nebī yoқdur ve nebī³⁴¹⁵ gelmez {9} li ḳavlihi te'ālā. Ve lākin Resūlullāhi [B95.a] ve ḥāteme'n-nebbīyin ve kezālik³⁴¹⁶ 'aleyhi's-selām lā nebī ba'di. Ve [C82.b]{10} her kim ki bizim nebīmüzden³⁴¹⁷ soñra nebī vardur veyāḥūd³⁴¹⁸ nebī gelür dise kāfir olur. {11} Ve daḥı bir kimesne nübüvvet da'vāsın³⁴¹⁹ itse bir kişi daḥı mu'cize³⁴²⁰ ṭaleb itse³⁴²¹ kāfir olur. {12} Ve daḥı Rāfiżiler eydür. İmām³⁴²² ḥāzret-i 'Alinūñ cemi' itdügi Ḳur'āndur. Ḥāzret-i 'Osmānuñ {13} cemi' itdügi imām³⁴²³ degildür derler. Ve³⁴²⁴ ammā Ehl-i Sünnet ve Cemā'at³⁴²⁵ eydür.³⁴²⁶ Keşerehumullāhu te'ālā³⁴²⁷ sevādehum³⁴²⁸. {14} İmām ḥāzret-i 'Osmānuñ cem' itdügi Ḳur'āndur. Zīrā ḥāzret-i Peyğamberimiz ṣallallāhu³⁴²⁹ 'aleyhi's-selām {15} vefāt itdikde ḥāzret-i Ebūbekir rađiyallāhu 'anhu Ḳur'ān-ı 'azīmü's-şāni³⁴³⁰ cemi' idüp oқurdı. {16} Lākin izḥār idemedi. Zīrā ehl-i Yemāme³⁴³¹ kıtālına³⁴³² meşğül idi. İki sene ḥalīfe {17} oldı. Ba'dehū vefāt itdikde³⁴³³ yerine ḥāzret-i 'Ömer rađiyallāhu 'anhu³⁴³⁴ ḥalīfe oldı. {18} Ol daḥı³⁴³⁵ ḥāzret-i Ebibekir rađiyallāhu 'anhunuñ³⁴³⁶ cemi' itdügi muşḥaf-ı şerīfi izḥār {19} idemedi. Zīrā Ḥorāsān [B95.b] ve gāyrı iqlīmlerūñ fethine meşğül oldı. Ol daḥı [A61.a] {1} vefāt itdikde³⁴³⁷ 'Osmān ḥalīfe oldı. Anuñ zamānında Ḳur'ān-ı 'azīmü's-

³⁴¹³ ve Cemā'at: ve'l-cemā'at C

³⁴¹⁴ nebīmüz Muḥammed Muṣṭafa: Peyğamberimiz Muḥammed C

³⁴¹⁵ nebī: nebī daḥı C

³⁴¹⁶ kezālik: liḳavlihi B

³⁴¹⁷ nebīmüzden: Peyğamberimizden C

³⁴¹⁸ veyāḥūd: yāḥūd C

³⁴¹⁹ da'vāsın: da'vāsı B

³⁴²⁰ mu'cize: mu'cizāt B

³⁴²¹ itse: itse ikisi de C

³⁴²² imām: -C

³⁴²³ imām: Ḳur'ān B; temām C

³⁴²⁴ ve: -C -D

³⁴²⁵ ve Cemā'at: ve'l-cemā'at C

³⁴²⁶ eydür: -B

³⁴²⁷ te'ālā: -A -C

³⁴²⁸ keşerehumullāhu te'ālā sevādehum: -C

³⁴²⁹ Peyğamberimiz ṣallallāhu: Peyğamber A; ṣallallāhu C

³⁴³⁰ 'azīmü's-şāni: 'azīmi A B

³⁴³¹ yemāme: imāna ve küffār C

³⁴³² 'ayāme kıtālına: anlar kıtāl ile B

³⁴³³ itdikde: itdi B

³⁴³⁴ rađiyallāhu 'anhu: -C

³⁴³⁵ ol daḥı: -B

³⁴³⁶ 'anhunuñ: 'anhu A

³⁴³⁷ itdikde: itdi ḥāzreti B / ol daḥı vefāt itdikde: vefāt itdi yerine ḥāzreti C

şanda {2} ihtilâf olındı. Hâzret-i ‘Osmân rağiyallâhu ‘anhu³⁴³⁸ eyitdi. Şimdi³⁴³⁹ siz ihtilâf {3} idiceñiz sizden şoñra gelenler mâbeyninde ihtilâf dađı³⁴⁴⁰ ziyâde olur deyüp {4} hâzret-i Ebübekir rağiyallâhu ‘anhu³⁴⁴¹ cem‘i [C83.a] itdügi Qur‘ân-ı ‘azîmi³⁴⁴² aşhâb içinde {5} izhâr eyledi³⁴⁴³. Cümlesi bunuñ üzerine ittifâk itdiler³⁴⁴⁴. Her kim ki Muşhaf-ı şerîf hâzreti³⁴⁴⁵ {6} ‘Osmânda rağiyallâhu ‘anhunuñ izhâr itdikden bir âyet-i kerîme³⁴⁴⁶ inkâr eylese kâfir olur ne‘üzubillâhi te‘âlâ³⁴⁴⁷. Hâzret-i Ebibekir rağiyallâhu ‘anhu³⁴⁴⁸ {7} cem‘i itdügi muşhaf-ı şerîf³⁴⁴⁹ hâzret-i ‘Osmâna nisbet olunub hâzret-i Ebibekire {8} nisbet olunmadı. Zîrâ şahâbe³⁴⁵⁰ içinde izhâr iden ‘Osmân³⁴⁵¹ rağiyallâhu ‘anhudur³⁴⁵² {9} Bahru‘l-keâmnda mezkûrdur. Faşl³⁴⁵³ Nebîler ve resüller gökde inen kitâblaruñ beyânındadır³⁴⁵⁴. {10} Cümlesi hağdur ve³⁴⁵⁵ kelâmullâhdur mağlûk degildür. Ve³⁴⁵⁶ gökden inen kitâblaruñ [B96.a] {11} cümlesi yüz dördtür. Yüzi şahîfelerdür ve dördi büyük³⁴⁵⁷ kitâblardur. Ol³⁴⁵⁸ {12} zikr olunan yüz şahîfelerden³⁴⁵⁹ altısı Şit ‘aleyhi‘s-selâma inmişdür³⁴⁶⁰ Âdem {13} ‘aleyhi‘s-selâm oğlıdur. Ve otuzı İdrîs ‘aleyhi‘s-selâma inmişdür. İdrîs {14} ‘aleyhi‘s-selâm³⁴⁶¹ Mehlâ‘il oğlıdur ol dağı Kaynân oğlıdur ol dağı Enüş {15} oğlıdur ol dağı Şit ‘aleyhi‘s-selâm oğlıdur. Ve on şahîfe³⁴⁶² İbrâhîm {16} ‘aleyhi‘s-selâma inmişdür. Bostâni‘l-‘Ârifinde eydür. İbrâhîm ‘aleyhi‘s-selâm {17} Âzer

³⁴³⁸ rağiyallâhu ‘anhu: -B

³⁴³⁹ şimdi: şimdik C

³⁴⁴⁰ dağı: -A -C

³⁴⁴¹ ‘anhu: ‘anhunuñ C

³⁴⁴² ‘azîmi: -C

³⁴⁴³ eyledi: eyledi ve C

³⁴⁴⁴ itdiler: idüp B

³⁴⁴⁵ Muşhaf-ı şerîf hâzreti: Muşhaf A B

³⁴⁴⁶ ‘anhunuñ izhâr itdikden bir âyet-i kerîme: ‘anhu bir âyeti A B

³⁴⁴⁷ ne‘üzubillâhi te‘âlâ: -A -C

³⁴⁴⁸ Ebibekir rağiyallâhu ‘anhu: Ebibekiriñ A B

³⁴⁴⁹ şerîf: -A

³⁴⁵⁰ şahâbe: aşhâb B C

³⁴⁵¹ ‘Osmân: hâzreti ‘Osmândur B C

³⁴⁵² rağiyallâhu ‘anhudur: -C

³⁴⁵³ faşl: faşl bu faşıl B

³⁴⁵⁴ beyânındadır: -A -C

³⁴⁵⁵ ve: -A

³⁴⁵⁶ kelâmullâhdur mağlûk degildür ve: -B

³⁴⁵⁷ dördi büyük: dördü A; dördi dağı B

³⁴⁵⁸ ol: evvel B

³⁴⁵⁹ şahîfelerden: şahîfelerüñ C

³⁴⁶⁰ inmişdür: inmişdür evvel B; inmişdür hâzreti C

³⁴⁶¹ İdrîs ‘aleyhi‘s-selâm: -B -C

³⁴⁶² şahîfe: hâzreti C

oğlı³⁴⁶³ ol dağı Tāziḥ oğlıdur ol dağı Nāḥūr³⁴⁶⁴ oğlıdur ol dağı Eşere ‘ {18} oğlıdur ol dağı Er‘av³⁴⁶⁵ oğlıdur³⁴⁶⁶[C83.b] ol dağı ‘Ābir oğlıdur ol dağı Şāliḥ {19} oğlıdur ol dağı Erenebeşed³⁴⁶⁷ oğlıdur ol dağı Sām oğlıdur ol dağı [A61.b] {1} Nūḥ ‘aleyhi’s-selām oğlıdur ol dağı Lamek oğlıdur ol dağı Müteveşelaḥ {2} oğlıdur ol dağı İdrīs ‘aleyhi’s-selām oğlıdur³⁴⁶⁸. Ve on şaḥife dağı {3} Musā ‘aleyhi’s-selāma nāzil olmuşdur Tevrāt nāzil olmazdan evvel {4} Fir‘avn ġarḳ olmazdan evvel idi.³⁴⁶⁹ Fir‘avn [B96.b] ġarḳ olduḡdan soñra Tevrāt {5} nāzil oldu. Ve dağı Zebūr Dāvūd ‘aleyhi’s-selāma nāzil oldu. Ve dağı İncil {6} ‘İsā ‘aleyhi’s-selāma nāzil oldu. Ve dağı Musā ve ‘İsā ‘aleyhima’s-selām ḥazretlerinüñ³⁴⁷⁰ {7} neseblerine vāşıl olmağuumuz ecilden³⁴⁷¹ nesebleri kitābet olunmadı³⁴⁷². {8} Ba‘dehū Qur‘ān-ı ‘azīmü’ş-şān Ḥazret-i Muḥammed Muştafa³⁴⁷³ şallallāhu ‘aleyhi’s-selāma {9} nāzil oldu. **Faşl** Bu faşıl peygamberlerin³⁴⁷⁴ ‘aleyhimü’s-selām ḥazretlerinüñ³⁴⁷⁵ ‘ādedlerinden {10} olan iḥtilāflarıñ ve ġayrınıñ beyānındadır³⁴⁷⁶. Peyğamberlerin ‘ādedlerinden {11} iḥtilāf olındı. Ebizer raḡiyallāhu ‘anhu rivāyetinde yüz yigirmi dört biñ {12} peygamber³⁴⁷⁷ gelmişdür. Ve bunlaruñ üç yüz on üçü resüldür. Ve dağı³⁴⁷⁸ ba‘zı iḥbārda {13} biñ kerre³⁴⁷⁹ biñ dağı iki yüz biñ peygamberler gelmişdür. [C84.a] Ve ba‘zı rivāyetde {14} iki kerre yüz biñ dağı yigirmi dört biñ peygamber³⁴⁸⁰ gelmişdür. Çünkü iḥtilāf {15} vākı‘ oldu. Bize lāzım olan budur ki idevüz ki³⁴⁸¹ Allāh te‘ālāya³⁴⁸² ĩmān getürdik {16} ve Allāh³⁴⁸³ cānibinden gelen peygamberlere

³⁴⁶³ oğlı: oğlıdur B C

³⁴⁶⁴ Nāḥūr: Yāḥūr B

³⁴⁶⁵ Er‘av: Qālī‘ B

³⁴⁶⁶ ol dağı Qālī‘ oğlıdur: -A

³⁴⁶⁷ Erenebeşed: Erfeşed B; Efşeş C

³⁴⁶⁸ oğlıdur ol dağı Lamek oğlıdur ol dağı Müteveşelaḥ oğlıdur ol dağı İdrīs ‘aleyhi’s-selām oğlıdur: -B

³⁴⁶⁹ idi: -C

³⁴⁷⁰ selām ḥazretlerinüñ: selāmuñ A B

³⁴⁷¹ olmağuumuz ecilden: olmağuumuzdan C

³⁴⁷² olunmadı: itmedük C / ve dağı Musā ve ‘İsā ‘aleyhima’l-selāmuñ neseblerine vāşıl olmağuumuz ecilden nesebleri kitābet olunmadı: -B

³⁴⁷³ Muştafa: -C

³⁴⁷⁴ peygamberlerin: peygamberler B; peygamber C

³⁴⁷⁵ selām ḥazretlerinüñ: selāmuñ A B

³⁴⁷⁶ beyānındadır: beyānında B

³⁴⁷⁷ peygamber: peygamberler B C

³⁴⁷⁸ dağı: -C

³⁴⁷⁹ biñ kerre: -B

³⁴⁸⁰ peygamber: peygamberler B C

³⁴⁸¹ idevüz ki: -B

³⁴⁸² Allāh te‘ālāya: Allāha A B

³⁴⁸³ getürdik ve Allāh: getürün ve Allāh te‘ālā B; getürdik ve Allāh te‘ālā C

cemī'en³⁴⁸⁴ imān getürdik³⁴⁸⁵ Allāhuñ³⁴⁸⁶ murādı³⁴⁸⁷ {17} üzerevüz diyevüz³⁴⁸⁸. Zīrā 'ādedlerin beyān [B97.a] itmekde ihtimāldur ki ḥaṭā {18} vākı' ola ve³⁴⁸⁹ eger 'ādedde eksik söylersevüz birin inkār itmiş oluruz³⁴⁹⁰ {19} ve eger 'adedde³⁴⁹¹ ziyāde söylersevüz³⁴⁹² peygamber olmayandan birin peygamberdür [A62.a] {1} dimiş oluruz³⁴⁹³. İkişi daḥı küfürdür. Ve daḥı Rāfızilerden bir sınıf vardır {2} eydürler. Ḥazret-i 'Alī³⁴⁹⁴ ve aşhābı dünyāya yine³⁴⁹⁵ gelüp a'dāsından intikām {3} alup yiryüzin³⁴⁹⁶ 'adlı-la ṭoldurur³⁴⁹⁷ cevri-ile ṭolduḡı gibi. Ve daḥı {4} Şi'a mezhebinde bir gürüh vardır eydürler³⁴⁹⁸. Şarāb içmek ḥarām degildir derler {5} ve daḥı livāṭa ḥelāldür derler³⁴⁹⁹ ve daḥı raqış ve ğınā ve şī'r³⁵⁰⁰ ḥelāldür derler. {6} Ve bu kavlı daḥı bāṭılı³⁵⁰¹ Enes bin Mālike isnād iderler ne'üzubillāhi te'ālā³⁵⁰². Ammā Ehl-i {7} Sünnet ve Cemā'at bunlarıñ³⁵⁰³ cümlesini ḥarāmdür derler³⁵⁰⁴. Ve daḥı fırka-ı dālleden bir ṭā'ife³⁵⁰⁵ {8} kaçan bir kişi muḥabbetullāhda ğāyete³⁵⁰⁶ vāşıl olsa 'ibādāt-ı zāhire andan {9} sākıt olur derler. Ve anuñ 'ibādātı³⁵⁰⁷ [C84.b] fikr olur derler. Ve tefekkür ile semāvāta {10} sü'üd idüp³⁵⁰⁸ cennete dāḥil olup ḥūr'in-i mu'ānaḳa idüp [B97.b] ḳocar derler. {11} Mübāhiyyeler³⁵⁰⁹ eydürler ki Ḥaḳ te'ālā nisāyı ya'ni

³⁴⁸⁴ cemī'en: -C

³⁴⁸⁵ getürdik: getürdüm B C

³⁴⁸⁶ Allāhuñ: Allāh te'ālānuñ B C

³⁴⁸⁷ murādı: murād-ı şerīfi C

³⁴⁸⁸ üzerevüz diyevüz: üzerine diye B; üzere deye C

³⁴⁸⁹ ve: -A -B

³⁴⁹⁰ 'adedde eksik söylersevüz birin inkār itmiş oluruz: 'adedde eksik söylenürse ba'zısı inkār olunmuş olur B

³⁴⁹¹ ve eger 'adedde: -B

³⁴⁹² söylersevüz: söylerseñ C

³⁴⁹³ söylersevüz peygamber olmayandan birin peygamberdür dimiş oluruz: söylenürse peygamberden olmayan peygamberdür dimiş olur B

³⁴⁹⁴ 'Ḥazret-i 'Alī: 'Alī raḳıyallāhu 'anhu C

³⁴⁹⁵ yine: -A -C

³⁴⁹⁶ yiryüzin: yeryüzünde C

³⁴⁹⁷ yeryüzin 'adlı-la ṭoldurur: yeryüzinde 'adlı-la ḥükm idüp ṭoldursa gerekdür B

³⁴⁹⁸ eydürler: -C

³⁴⁹⁹ ve daḥı Şi'a mezhebinde bir gürüh vardır eydürler şarāb içmek ḥarām degildir derler ve daḥı livāṭa ḥelāldür derler: -B

³⁵⁰⁰ ve şī'r: -B

³⁵⁰¹ daḥı bāṭılı: bāṭıllarını ḥazret C

³⁵⁰² bu kavlı daḥı bāṭılı Enes bin Mālike isnād iderler ne'üzubillāhi te'ālā: -B

³⁵⁰³ bunlarıñ: bunuñ A B

³⁵⁰⁴ derler: derler ve her kim ki bunları ḥelāldür dise kāfir olur dirler B; dirler ve daḥı ḥātün kişiler biri birine saḥḳ itmek ḥarāmdür C

³⁵⁰⁵ fırka-ı dālleden bir ṭā'ife: mezheb-i İbāhiyyede A C

³⁵⁰⁶ ğāyete: ğāyet-ile C

³⁵⁰⁷ 'ibādātı: 'ibādātı hemān B C

³⁵⁰⁸ idüp: ider dirler C

³⁵⁰⁹ Mübāhiyyeler: Mübāhiyye C

hātūnları ve emvāli halk itdi. {12} Bunlar halka mübāhdur derler³⁵¹⁰. Bir kimesne ğayrı kimesnenūñ mālına muhtāc olsa {13} varsın alsın ve ğayrınıñ ‘avretine muhtāc oldıkdā cimā’ itsen³⁵¹¹ mübāhdur {14} derler. Ve dahı kaçan³⁵¹² bir kişi ğāyet-i muhabbete vāşıl olsa ğayrılarınıñ hātūnları {15} aña helāldur³⁵¹³ derler. Zīrā hātūn kişiler gül ve yāsemīn ve sūnbül ve zerrīn {16} kadeh ve sā’ir koķulu³⁵¹⁴ çiçekler gibidür derler. Ve bu mertebeye vāşıl olanlar {17} Hābībullāhdur derler. Ve hātūnlar imā’ullāhdur derler. Hābīb maħbūbını diledüĝi {18} şeyden meni’ itmez dirler³⁵¹⁵. Bu tā’ifeyi dīnsizlerdür ve mülhidlerdür³⁵¹⁶ ve zındıklardur {19} ve kātılları lāzımdur. Ve bu tā’ifeyi bed-fi’ālden ba’zı dahı kişi muhabbetde ğāyetle³⁵¹⁷ [A62.b] {1} vāşıl olsa ba’dehū günāh-ı kebā’ir işlese cehennemē dāhıl olmaz dirler. {2} Ve bu kişinūñ kalbi her neye³⁵¹⁸ iştēhā iderse cemī’en helāl olur dirler. Ve eydürler ki {3} her kim ki münāfiķ olmaya ya’ni Peyĝamber ‘aleyhi’s-selāma³⁵¹⁹ kalb-ile taşdıķ [C85.a] {4} eyleye ol kişi hābībullāhdur dirler bi’l-ħuşūş ki³⁵²⁰ bunlar zındıklar³⁵²¹ ve mülhidlerdür. {5} Faşl Zükire fi Kitābi’l-Ĥikem eger sü’āl olunursa³⁵²² kim Hāķ te’ālānuñ {6} varlıĝına delīliñ nedür. Cevāb oldur ki her kaçan kim biz bir binā görsevüz {7} ya’ni bir ³⁵²³ yapılmış nesne görsevüz biz bilüriz ki anuñ bir bānīsi³⁵²⁴ vardur. {8} Ya’ni yapıçısı ve³⁵²⁵ düzücisi vardur. Ve eger bir nesneyi yüksekde görsek {9} ve döşenmiş bir nesne³⁵²⁶ görsek ve manķūş görsek naķış olmuş bilüriz ki {10} anuñ bir kaldurıcısı vardur ve bir döşeyicisi vardur ve bir naķış {11} idicisi vardur kendüden olmaz. Pes imdi bu deñlüce şey’i kālīl {12} kendüden olmayıcaķ yā³⁵²⁷ bu deñlü mevcūdāt kendüden olmaķ mümkün midür. Degildür {13} bilürüz.

³⁵¹⁰ derler: dirler ve C

³⁵¹¹ itsen: itsün C

³⁵¹² kaçan: -C

³⁵¹³ helāldur: helāl olur C

³⁵¹⁴ koķulu: koķuluçaķlar ve C

³⁵¹⁵ dirler: dirler ve C

³⁵¹⁶ dīnsizlerdür ve mülhidlerdür: dīnsizler ve mülhidler A B

³⁵¹⁷ ğāyetle: ğāyete A B

³⁵¹⁸ neye: ne A B

³⁵¹⁹ ‘aleyhi’s-selāma: ‘aleyhi’s-şalātuhu ve’s-selāmı C

³⁵²⁰ dirler bi’l-ħuşūş ki: derler -A -B

³⁵²¹ zındıklar: zındıklardur C

³⁵²² olunursa: olunsa C

³⁵²³ görsevüz ya’ni bir: görsek ya’ni C

³⁵²⁴ görsevüz biz bilüriz ki anuñ bir bānīsi: görsek bilürsün ki anuñ bir yapıçısı C

³⁵²⁵ yapıçısı ve: -C

³⁵²⁶ yüksekde görseñ ve döşenmiş bir nesne: yüksekde döşenmiş C

³⁵²⁷ yā: ve C

Pes imdi bir şāni‘den lāzımdur ol şāni‘ Rabbü‘l-‘izzetdür gayrı degildür. {14} Şak̄ik Belhī rahmetullāhi ‘aleyhi³⁵²⁸ eydür. Vaħdet-i şāni‘ ĥaqqında yigirmi dōrt kitāb {15} okudım. Cümlesi Ĥaħ te‘ālānuñ lev kāne fihimā ālihetün illallāhu lefesedetā³⁵²⁹ āyet-i {16} kerīmesinde mevcūd buldım. Ve daħı Ĥaħ te‘ālā kadīmdür. Kadīm idüğine delīl {17} oldur ki Ĥaħ te‘ālā fā‘ildür. Ve cemī‘-i mevcūdāt mef‘üldür fā‘il muħaddemdür {18} mef‘ülüñ³⁵³⁰ üzerine. Ve daħı işlāh-ı ‘ālem Bārī te‘ālāya³⁵³¹ vācib degildür. Ammā {19} Cumhūr Mu‘tezilī eydür. İşlāh-ı [C85.b] ‘ālem Bārīye vācibdür derler. Ya‘ni ‘abde [B98.b] {6} işlāh olan nesneyi³⁵³² {7} işlemek Ĥaħ te‘ālānuñ üzerine vācib degildür³⁵³³. Ve daħı bizüm {8} mezhebimizde teklīf-i mā lā yuṭāħ cā‘iz degildür³⁵³⁴ ammā Eş‘arī {9} mezhebinde cā‘izdür. Şāfi‘i mezhebinde olanlaruñ ‘ibādātde {10} ve mu‘āmelatda mezhepleri Şāfi‘dür ve ‘akā‘idde ‘ibādetde³⁵³⁵ mezhepleri {11} Eş‘arīdür. Ve ammā Ĥanīfiyye mezhebinde olanlaruñ³⁵³⁶ ‘ibādātde {12} ve mu‘āmelatda mezhepleri Ĥanīfidür ve ‘akā‘idde mezhepleri Māturīddür³⁵³⁷ {13} Ol ecilden bize Māturīdī derler. Ve Şāfi‘ilere Eş‘arī {14} dirler. Ve daħı³⁵³⁸ Ĥavāric mezhebinde bir kimse Allāh te‘ālāya ‘āşī {15} olsa gerek saġāyir ve gerek kebā‘ir ol kimesne kāfir olup³⁵³⁹ [B99.a] {1} bu maħalda fi‘n-nārī olur³⁵⁴⁰ derler. Ve ammā Mu‘tezilī mezhebinde {2} daħı Cumhūr Mu‘tezilī³⁵⁴¹ ve Ĥavāric iderler. Bir kişi bir kebā‘ir işlese {3} cemī‘-i tā‘atı maħv olur derler. Ĥatta bir kimse tūl-ı ‘ōmrinde {4} Allāh te‘ālāya³⁵⁴² ‘ibādet itse³⁵⁴³ bir kerre bir yudum şarāb içse ol kişi³⁵⁴⁴ tūl-ı {5} ‘ōmrinde Allāh te‘ālāya³⁵⁴⁵ ‘ibādet itmiş olur derler.

³⁵²⁸ ‘aleyhi: te‘ālā B

³⁵²⁹ Enbiyā 21/22; lev kāne fihimā ālihetün illallāhu lefesedetā: (Eġer yerde ve gökte Allah’tan başka Tanrılar bulunsaydı kesinlikle yerin göġün düzeni bozulurdu.)

³⁵³⁰ muħaddemdür mef‘ülüñ: muħaddem mef‘ül C

³⁵³¹ Bārī te‘ālāya: Bārīye B

³⁵³² nesneyi: nesne C

³⁵³³ vācib degildür: vācibdür dirler C

³⁵³⁴ degildür: degildür ve C

³⁵³⁵ ‘ibādetde: -C

³⁵³⁶ olanlaruñ: olanlar C

³⁵³⁷ ‘akā‘idde mezhepleri Māturīddür: ‘akā‘idler Māturīdīlerdür B

³⁵³⁸ ve daħı: -C

³⁵³⁹ olup: -B

³⁵⁴⁰ olur: olurlar C

³⁵⁴¹ Mu‘tezilī: -B

³⁵⁴² Allāh te‘ālāya: Allāha B

³⁵⁴³ itse: itse ba‘dehū C

³⁵⁴⁴ ol kişi: -B

³⁵⁴⁵ Allāh te‘ālāya: ol Allāha B

Ammā Mu 'tezilīnūn³⁵⁴⁶ {6} ba 'zısı katında bir kimesne günāh-ı kebā'ir işlese {7} ol kişiye fāsıḳ dinilür mü 'min-i fāsıḳ dinilmez. Pes {8} ol kişi İmāndan çıkar ammā küfre dāḥil degildür³⁵⁴⁷ derler. İmānı-la {9} küfür [C86.a] mābeyninde ḳalur derler. Ammā Ehl-i Sünnet ve Cemā'at {10} mezhebinde mü 'min-i fāsıḳ dinilür İmānī olduğu-çün {11} ve³⁵⁴⁸ ma 'şıyyet olduğu-çün fāsıḳ dinilür. Ammā Ḥasan-ı Baṣṭī {12} mezhebinde münāfik dinilür fi 'li ḳavlına muḥālif olduğu-çün. {13} Ve daḥı Münker ve Nekīr sü 'ālī ḥaḳdur gerçektür. Ammā Cehmiyye {14} mezhebinde ve Mu 'tezilī mezhebinde ḳabrde sü 'āl ve 'azāb {15} yokdur derler ne 'ūzu billāhi te 'ālā³⁵⁴⁹. Ammā Ehl-i Sünnet ve Cemā'at mezhebinde [B99.b] {1} ḳaçan meyti ḳabre ḳonulsa³⁵⁵⁰ sü 'āl olunur³⁵⁵¹ gerek ṣaḡīr {2} gerek kebīr olsun³⁵⁵². Hatta bir kişide ziyāde ḡārḳ³⁵⁵³ deñiz dibinde {3} ḳalsa yine anda aña sü 'āl-i Münker ve Nekīr ve 'azāb-ı ḳabir olunur³⁵⁵⁴. {4} Ve bir kişiyi taḡda canavarlar ekil idüp³⁵⁵⁵ yese {5} ol canavaruñ ḳarnında melekler aña sü 'āl iderler³⁵⁵⁶ ve 'azāba {6} müstaḥıḳ ise 'azāb iderler. Ve daḥr³⁵⁵⁷ bir kişiyi deryāda balıḳ {7} yutsa aña daḥı melekler balıḡuñ ḳarnında³⁵⁵⁸ sü 'āl ve 'azāb {8} iderler. Ol canavaruñ ve ol balıḡuñ aṣlā andan cebri³⁵⁵⁹ {9} olmaz. Meṣelā bir kişinüñ aḡzından ḳarnına yılan ḡitse {10} ḥükemā aña ṣerbet içürür³⁵⁶⁰. Hemān ol dem yılan anı³⁵⁶¹ iḳer ba 'dehū {11} zamānı ol yılan³⁵⁶² cānı acısından küllete küllete ve büküm {12} büküm³⁵⁶³ olup kendüyi ḳaldırıp ṣıçrayup [C86.b] urur³⁵⁶⁴. Bu {13} üslup üzere pāre pāre ve rize rize olup helāk {14} olur. Bu³⁵⁶⁵ kişinüñ aṣlā bundan ḥaberi olmaz. Kezālik {15} ol balıḳlaruñ ol canavarlaruñ

³⁵⁴⁶ ammā Mu 'tezilīnūn: ve ammā Mu 'tezilden C

³⁵⁴⁷ küfre dāḥil degildür: küfür dāḥil olmaz B

³⁵⁴⁸ ve: mü 'min C

³⁵⁴⁹ ne 'ūzu billāhi te 'ālā: -B

³⁵⁵⁰ ḳonulsa: ḳonsa C

³⁵⁵¹ olunur: ḳoyup ḡitdiklerinde C

³⁵⁵² olsun: -B

³⁵⁵³ ḡārḳ: ḡārḳ olup C

³⁵⁵⁴ sü 'āl-i Münker ve Nekīr ve 'azāb-ı ḳabir olunur: sü 'āl-i ḳabrī iderler B

³⁵⁵⁵ ekil idüp: -C

³⁵⁵⁶ melekler aña sü 'āl iderler: aña melekler sü 'āl ider B

³⁵⁵⁷ daḥı: -B

³⁵⁵⁸ balıḡuñ ḳarnında: -C

³⁵⁵⁹ aṣla andan cebri: ḥayrı aṣla C

³⁵⁶⁰ içürür: virse C

³⁵⁶¹ ol dem yılan anı: ol yılan B

³⁵⁶² zamānı ol yılan: ol ṣerbet ol yılanı helāk ider ol kişinüñ ḳarnında aṣla ol yılan C

³⁵⁶³ büküm büküm: büküm büküm C

³⁵⁶⁴ ḳaldırıp ṣıçrayup urur: yere urur gibi C

³⁵⁶⁵ ve rize rize olup helāk olur bu: olup ol C

karında bu kişiye [B100.a] {1} olan sü'āl ve cevāb ve 'azābı kabirden haberi olmaz. {2} Veyāhūd³⁵⁶⁶ bir kişiyi aşşalar veyāhūd çengele veyāhūd kazuğa³⁵⁶⁷ ursalar aña {3} dahı kabir 'azābın iderler ve dürlü dürlü işkenceler iderler³⁵⁶⁸. Ve āteşden topuz ile ururlar. {4} Cümle halk bakışurlar. Lākin buña olan sü'āl ve cevābı {5} işitmez³⁵⁶⁹. Ve aña olan işkenceleri ve 'azābları ve feryād {6} ve figānını işitmezler. Ve eger buña nazīre isterseñ³⁵⁷⁰ nazīre budur ki {7} meşelā³⁵⁷¹ birkaç kimseler bir evde otururken içlerinden birisi³⁵⁷² {8} uyur düş görür. Düşinde ba'zı memleketlere varur. {9} Gāh olur bu düş gören kişi feryād ve figān eyler³⁵⁷³ ve buñı {10} dögerler ve gāh olur katıl iderler ve āteşe yakarlar. Bu kişi {11} kalkar mābeyninde durān³⁵⁷⁴ kişilere takrīr ider. Aşlā bunlaruñ {12} haberi yokdur. Ve dahı peygamberlere kabirde sü'āl olunur mı {13} olunmaz mı. Esaḥ budur ki sü'āl olunmaz³⁵⁷⁵. Ve dahı ana karında {14} cānlu toḡup vefāt itse aña dahı kabirde sü'āl {15} olunur. Ve dahı kabir 'azābı rūḥa mı olur ve³⁵⁷⁶ bedene mi olur [B100.b] {1} ve rūḥı-la bedene berāber³⁵⁷⁷ mi olur ihtilāf olundu. {2} Lākin evvelā budur ki kabir 'azābı vardır lākin ne keyfiyetledür anı³⁵⁷⁸ {3} bilmege me'mūr degilüz. [C87.a] Ve dahı ḥaşir ecsād ḥaḳdur. {4} Ya 'ni kıyāmet güninde bu bedenlere ḥaşir olmaḳ gerçektür {5} muḥāl degildür. Ammā felāsife ider ḥaşir-i ervāḥ vardır ammā³⁵⁷⁹ ḥaşir-i {6} ecsād yokdur derler ne 'uzu billāhi te'ālā³⁵⁸⁰. Ve dahı ḥavāş-ı benī ādem ki anlara {7} resül derler cümle melā'ikededen efdaldur. Ve dahı 'avām-ı {8} benī ādem ki mü'minlerden ola³⁵⁸¹ 'avām-ı melā'ikededen efdaldur. {9} Ve dahı ḥavāş-ı melā'ike 'avām³⁵⁸² benī ādemden efdaldur. Ammā Mu'tezilī felāsife {10} ve Ehl-i Sünnet ve Cemā'atden Ebūbekir

³⁵⁶⁶ veyāhūd: ve dahı B

³⁵⁶⁷ veyāhūd kazuğa: -B

³⁵⁶⁸ ve dürlü dürlü işkenceler iderler: -B

³⁵⁶⁹ sü'āl ve cevābı işitmez: sü'āl ve virdüğü işitmezler B

³⁵⁷⁰ olan işkenceleri ve 'azābları ve feryād ve figānını işitmezler ve eger buña nazīre isterseñ: -

C

³⁵⁷¹ meşelā: -C

³⁵⁷² birisi: biri C

³⁵⁷³ bu düş gören kişi feryād ve figān eyler: düş görenler feryād figānlar ider C

³⁵⁷⁴ mābeyninde durān: bu düşü yanında oturan C

³⁵⁷⁵ olunmaz: olunmazlar C

³⁵⁷⁶ ve: yāhūd C

³⁵⁷⁷ Berāber: me'en B

³⁵⁷⁸ anı: -B

³⁵⁷⁹ ervāḥ vardır ammā: rūḥanī vardır B

³⁵⁸⁰ ne'uzu billāhi te'ālā: -B

³⁵⁸¹ mü'minlerden ola : anlar muttakīlerden ola Ebūbekir raḍiyallāhu 'anhu gibi C

³⁵⁸² ḥavāş-ı melā'ike 'avām: ḥavāş B

bākī kalanı katlarında {11} melek beşerden efdaldur. Gerek resül gerek benī ādem dirler³⁵⁸³. {12} Faşıl Hayriyye mezhebinde emren bi'l-ma'rūf ve nehy 'anı'l-münker {13} lāzım degıldür. Fi zamānına nās³⁵⁸⁴ emren bi'l-ma'rūf ve nehy 'anı'l-münker {14} Cebriyye mezhebine binā'en³⁵⁸⁵ terk itmışlerdür. Bilmezüz ki kendü {15} mezheblerin terk idüp aña mı dāhıl olmuşlardur der³⁵⁸⁶. [B101a] {1} Fıkh-ı Ekber şerh-i hikmet-i nebevīde³⁵⁸⁷ eydür. Peyğamber³⁵⁸⁸ 'aleyhi's-selām {2} eyitdi. Her 'ameldeki miqdārı zerre riyā ola Hāq te'ālā ol {3} 'ameli kabül itmez. Ve dağı ahlāk-ı seyyi'e 'amellerüñ ecrini bi'l-külliyeye {4} ibtāl idüp maḥvı ider³⁵⁸⁹. Ve dağı Peyğamber³⁵⁹⁰ 'aleyhi's-selām eydür. Beş {5} nesne orucu bozar ya'ni şevābını giderür maḥv ider³⁵⁹¹. Evvelkisi {6} gıybet itmek [C87.b] ikincisi kızıb ya'ni yalan söylemek {7} üçüncüsü koğcılık itmekdür³⁵⁹² dördüncüsü yalan yere and {8} içmek³⁵⁹³ beşincüsü şehvetle hātūnlara ve emred oğlanlara {9} nazār itmekdür. Halk bu hadīs-i şerīfden gāfillerdür. Bu beş {10} nesne orucu bozar lākin kazāsı lāzım gelmez ammā şevābından maḥrūm olur³⁵⁹⁴. Ve dağı şol 'alāmetler ki {11} ḥāriku'l-āde ya'ni 'adete muḥālifdür³⁵⁹⁵. Eger peyğamberlerden {12} şudür iderse aña mu'cizātı derler eger³⁵⁹⁶ velīlerden zuhūr³⁵⁹⁷ iderse {13} aña kerāmet derler ve eger müteşşir' olmayan kimesneden³⁵⁹⁸ {14} zuhūr iderse veyāḥūd fāsıqlardan zuhūr iderse {15} aña kazā-yı ḥācet ve istidrāc³⁵⁹⁹ derler. Ve dağı bir kimse bizim Peyğamberimiz [B101.b] {1} Muḥammed şallallāhu 'aleyhi ve's-sellemün³⁶⁰⁰ mi'rācını inkār eylese³⁶⁰¹ {2} eger Mekke-i Mükerrmeden beyt-i muḥkadise varduğın {3} inkār iderse kāfir olur. Ve

³⁵⁸³ dirler: didiler C

³⁵⁸⁴ nās: -C

³⁵⁸⁵ Cebriyye mezhebine binā'en: ekşer-i nās C

³⁵⁸⁶ bilmezüz ki kendü mezheblerin terk idüp aña mı dāhıl olmuşlardur der: 'acebā Cebriyye mezhebin kendü mezhepleri üzre terciḥ idüp aña mı dāhıl olmuşdur C

³⁵⁸⁷ şerh-i hikmet-i nebevīde: şerhinde B

³⁵⁸⁸ peyğamber: peyğamber şallallāhu C

³⁵⁸⁹ ider: -B

³⁵⁹⁰ peyğamber: şallallāhu C

³⁵⁹¹ maḥv ider: -C

³⁵⁹² itmekdür: itmek C

³⁵⁹³ and içmek: kızıb itmekdür C

³⁵⁹⁴ orucu bozar lākin kazāsı lāzım gelmez ammā şevābından maḥrūm olur: orucuñ şevābını giderür B

³⁵⁹⁵ ḥāriku'l-āde ya'ni 'adete muḥālifdür: ḥāriku'l-ādetdür C

³⁵⁹⁶ eger: -B

³⁵⁹⁷ zuhūr: şudür C

³⁵⁹⁸ kimesneden: kimesnelerden C

³⁵⁹⁹ kazā-yı ḥācet ve istidrāc: istidrāc B

³⁶⁰⁰ Peyğamberimiz Muḥammed şallallāhu 'aleyhi ve's-sellemün: Peyğamberimizün C

³⁶⁰¹ eylese: itse C

eger beytü 'l-muḳkadisden {4} göklere urūcin inkār iderse mübtedī' olur. Rivāyet {5} olunur. Bir gün Peyğamber 'aleyhi's-selām ağladı³⁶⁰². Cebrā'il {6} 'aleyhi's-selām daḥı ağlayurak³⁶⁰³ çıka geldi. Eyitdi. {7} Yā Muḥammed sen ḥabībullāhsın³⁶⁰⁴ niçün ağlarsın didi. {8} Peyğamber 'aleyhi's-selām daḥı³⁶⁰⁵ eyitdi. Yā qarındaşım Cebrā'il {9} sen emīnullāhsın niçün ağlarsın didi. Cebrā'il {10} 'aleyhi's-selām [C88.a] eyitdi. Yā Muḥammed Ḥaḳ te'ālā İblīs 'aleyhi la'neti³⁶⁰⁶ dergāhdan {11} sürüp şūratın³⁶⁰⁷ tebdīli idelden berü bu ana gelince³⁶⁰⁸ {12} ḳorḳmadan ağların didi. Bu ḥālde iken bir melek {13} gelüp eyitdi. Ḥaḳ te'ālā beni size gönderdi ve eyitdi. {14} Ağlasunlar benim mekirimden emīn olmasunlar didi³⁶⁰⁹ ve benim {15} mekirimden emīn olmaz illā ḳavm-i ḥāsirun emīn olurlar³⁶¹⁰ didi. [B102.a] {1} İmdi emīn ve ye'is ikisi daḥı³⁶¹¹ küfürdür. Kişi ḥavfi-la recā mābeyninde {2} olmaḳ gerekdür. Lākin mādāmki {3} ḥayātda ve şıḥhatde³⁶¹² ḥavf-ı cānı ziyādece olmaḳ gerekdür {4} ammā mevt maḥallinde³⁶¹³ recā cānı gālib olmaḳ gerekdür. Ve daḥı {5} mü'min ve muvaḥḥid³⁶¹⁴ olanlara lāzımdur ki işlediği 'ibādetleri ve tā'atları³⁶¹⁵ ḳabūl {6} olmamış ola deyü ḥavfi üzere olmaḳ gerekdür. Zirā niçe {7} ḳuşūrları vardur farā'izden ve vācibātdan³⁶¹⁶ ve sünenden {8} ve müsteḥcātdan ve mekrūhātdan ve menhiyātdan ve müfsidātdan {9} ve mü'tılātdan. Pes imdi bu deñlü nesne yerlü yerinde {10} olmamış ola deyü ḥavf itmek her kişinüñ üzerine {11} lāzımdur. Ḥuşūşān ki 'avām-ı nāsdan ola. Ve eger³⁶¹⁷ bu zıkr {12} olanları yerlü yerinde itdise Ḥaḳ te'ālā lütf ve iḥsānından {13} ḳabūlın [C88.b] recā itmek lāzımdur³⁶¹⁸. Ve daḥı Ehl-i Sünnet ve Cemā'at {14} mezhebinde maḳbūl eceliyle meyyitdür. Ve ammā

³⁶⁰² Peyğamber 'aleyhi's-selām ağladı: şallallāhu 'aleyhi ve's-sellem ağlardı C

³⁶⁰³ daḥı ağlayurak: daḥı ağlayup C

³⁶⁰⁴ ḥabībullāhsın: -C

³⁶⁰⁵ peyğamber 'aleyhi's-selām daḥı: şallallāhu 'aleyhi ve's-sellem C

³⁶⁰⁶ 'aleyhi la'neti: -B

³⁶⁰⁷ şūratın: ve şūratı C

³⁶⁰⁸ gelince: gelince ḳadar C

³⁶⁰⁹ didi: -B

³⁶¹⁰ emīn olurlar: olur B

³⁶¹¹ ikisi daḥı: -B

³⁶¹² ḥayātda ve şıḥhatde: ḥayātdadur ve C

³⁶¹³ mevt maḥallinde: ölür olduḳda C

³⁶¹⁴ ve muvaḥḥid: -C

³⁶¹⁵ ve tā'atları: -B

³⁶¹⁶ vācibātdan: vāciblerde C

³⁶¹⁷ eger: daḥı C

³⁶¹⁸ lāzımdur: gerzimdür B

Mu'tezilî mezhebinde {15} *ecel maqtû'* 'aleynedür³⁶¹⁹. Eger *katıl itmeyelerdi* *eceline* [B102.b] {1} *varınca ölmeyüp sağ olaydı derler*³⁶²⁰. *Ka' bî eydür. İki ecel vardur*³⁶²¹ {2} *biri mevt ve biri katıl*³⁶²². *Bunuñ katında maqtül eceli-le* {3} *meyyit degildir. Belki kâtilla meyyitdür. Ammâ esah olan* {4} *eceliyle meyyit olmağdur. Faşl İmân-ı ikrâr bi'l-lisân* [C89.a] {5} *ve taşdik-i bi'l-cinâne derler ehl-i kable muqallidüñ imânında* {6} *ihtilâf eyledi*³⁶²³. *Ebû Hanîfe ve Ebû Süfyân şevrî*³⁶²⁴ {7} *ve mâlik ve evzâ'î ve 'ämme-i fuḡahâ ve ehl-i ḡadîs* {8} *katlarında*³⁶²⁵ *muqallidüñ imânı şahîhdür. Lâkin istidlâli* {9} *terk itdügi-çün 'aşî olup fâsık olur dirler*³⁶²⁶. *Ma'lûm* {10} *olsun ki ey oğul Resûlullâhu*³⁶²⁷ *'aleyhi ve 's-selleme* {11} *itbâ' farzdur lâzımdur*³⁶²⁸. *Likavlihi te'âlâ ve mâ âtâkumu'-r* {12} *Resûlu fe ḡuzûhu ve mâ nehâkum 'anhu fentehû*³⁶²⁹ *bu âyet-i kerîme* {13} *resûlullâha*³⁶³⁰ *zâhiren ve bâṭinen muḡâlîfet câ'iz*³⁶³¹ *olmaduğına* {14} *delâlet ider. Ve daḡı ferâyizde Resûlullâh şallallâhu* {15} *'aleyhi ve 's-selleme tâbi' olmağ farzdur ve vâcibâtda* [B103.a] {1} *tâbi' olmağ vâcibdür ve sünnetdür.*³⁶³² *Tâbi olmağ sünnetdür* {2} *bilmek cihetinden ve 'amel*³⁶³³ *ve daḡı farz 'ayn olanlarda* {3} *resûlullâha*³⁶³⁴ *tâbi' olmağ farz-ı 'ayndur ve farz-ı kifâye* {4} *tâbi' olmağ farz-ı kifâyedür ve vâciblerde tâbi' olmağ* {5} *vâcibdür ve sünnetlerde tâbi' olmağ sünnetdür. Bunlaruñ her*³⁶³⁵ {6} *birisinde*

³⁶¹⁹ ismi-le müsemmâ birdür Eş'arîden ba'zısı eyitdi ism-i tesminüñ ve müsemmânuñ ḡayrıdurammâ ba'zılar eyitdi ismi üç kısım üzerine münkasımdur evvelki ism-i müsemmânuñ 'aynidur ikinci ism-i müsemmânuñ ḡayrıdur üçüncü ism-i müsemmânuñ 'aynıda degildir ve ḡayrı da degildir dirler ve bu ṡâ'ife ittifâk itdügü ism-i müsemmânuñ ḡayrıdur esah olan ismi-le müsemmâ bir olmağdur fe inne men ḡale şehḡe bi en yukâle bi ennehu zıkrullâhi te'âlâ felevlâ li enne'l- isme ve'l-müsemmâ vâḡiden limâ şehḡe itlâki zâlike delle 'aleyhi ḡavlulu te'âlâ fe sebbih bismi rabbike'l-'azîm ve izâ ḡâle'r-recül Zeynebu ṡâlik dise yeḡe'u 'ale zâtu'l merreti le 'ale ismihâ ve daḡı maqtül Ehl-i Sünnet ve Cemâ'at mezhebinde eceli-le meyyitdür ammâ Mu'tezilî mezhebinde ecel maqtû' -ı 'aleyhdur: maḡbül eceliyle meyyitdür ve ammâ Mu'tezilî mezhebinde ecel maqtû' 'aleynedür B

³⁶²⁰ derler: -C

³⁶²¹ iki ecel vardur: -B

³⁶²² katıl: katıldur C

³⁶²³ eyledi: eylediler C

³⁶²⁴ ebû Süfyân şevrî: Süfyân şevrî raḡmetullâhi C

³⁶²⁵ katlarında: -C

³⁶²⁶ dirler: -B

³⁶²⁷ Resûlullâhu: resûlullâhu şallallâhu C

³⁶²⁸ farzdur lâzımdur: farz 'ayndur C

³⁶²⁹ Haşr 59/7; likavlihi te'âlâ ve mâ âtâkumu'-r -resûlu fe ḡuzûhu ve mâ nehâkum 'anhu fentehû: (Peygamber size ne vermişse onu alın ve size neyi yasaklamışsa ondan kaçının.)

³⁶³⁰ resûlullâha: şallallâhu 'aleyhi ve 's-selleme C

³⁶³¹ câ'iz: -C

³⁶³² sünnetdür: sünnetde C

³⁶³³ bilmek cihetinden ve 'amel: bilmek ve 'amel itmek C

³⁶³⁴ resûlullâha: şallallâhu 'aleyhi ve 's-selleme C

³⁶³⁵ her: -B

mutābi'atı terk itmek cā'iz degildir³⁶³⁶. Li kavlihi te'ālā {7} kul in kıntum tuḥibbūnallāhe fettebi'ūnī yuḥbibkumullāh³⁶³⁷. Ve daḥı {8} Peygamber 'aleyhi's-selām eyitdi³⁶³⁸. Sizden biriñüz mü'min-i {9} kāmil olmaz ḥatta Allāhu te'ālānuñ cānib-i şerī'atinden³⁶³⁹ [C89.b] benim getürdügüm şey'lere {10} tābi' olmayınca. Ey oğul³⁶⁴⁰ ma'lūm ola ki eñ evvel 'abd-i {11} mükellef üzerine vācib olan Ḥaḳ te'ālāyı {12} bilmekdür ve 'ilmin taleb itmekdür³⁶⁴¹ tā ki kişi 'ilm-i tevḥide ya'ni Allāh te'ālāyı birlemek {13} 'ilminde 'ālim ola ve cehil marāzlarından sālīm ola {14} ve taḳlīd olmalarından³⁶⁴² ḥalāş ola ve münāfıklıktan {15} necāt bula ve Ḥaḳ subḥāne ve³⁶⁴³ te'ālāyı delīl-i 'aḳlī ile [B103.b] {1} bilüp īmān-ı istidlāli mertebesinde ḳadem başa. {2} Ve daḥı Ḥaḳ subḥāne ve³⁶⁴⁴ te'ālānuñ ni'metlerinden ḳullarına {3} īmān ni'metlerinden a'zam ve ulu ni'met yoḳdur. Ve daḥı {4} īmānla 'ibādeti taḥşīl itmege 'ilimden gāyır³⁶⁴⁵ tāriḳ {5} yoḳdur³⁶⁴⁶. Ve daḥı Ḥaḳ te'ālānuñ ḳulları üzerine küffārla {6} ma'siyetden a'zam bir³⁶⁴⁷ nesne yoḳdur. Ya'ni īmān nedür³⁶⁴⁸ ve ma'siyet {7} nedür bilmemekden büyük günāh yoḳdur dimekdür. Ve daḥı cehl-i zulmet-ile ḳalbi beñliginden küfre ḳarīb ve sebep olur bir nesne yoḳdur³⁶⁴⁹. Ve daḥı ehl-i semāvāt {8} ve ehl-i arzı³⁶⁵⁰ ve peygamberler īmānında birdür. Ve īmān ziyāde {9} ve noḳşān ḳabūl itmez³⁶⁵¹. Ve daḥı bir kimesne Allāh te'ālā ḥazretlerin³⁶⁵² {10} ḳalble bilse ve ammā dil ile iḳrār itmese ol kimse {11} yine kāfirdür. [C90.a] Ve daḥı bir kimse³⁶⁵³ dil ile iḳrār eylese ammā ḳalble inanmasa yine ol kimse³⁶⁵⁴ {12} münāfıḳdur. Ve daḥı

³⁶³⁶ itmek cā'iz degildir: cā'iz olmaz C

³⁶³⁷ Āl-i İmrān 3/31; kul in kıntum tuḥibbūnallāhe fettebi'ūnī yuḥbibkumullāh: (De ki: eğer Allah'ı seviyorsanız bana uyun ki Allah da sizi sevsin.)

³⁶³⁸ Peygamber 'aleyhi's-selām eyitdi: şallallāhu 'aleyhi ve's-sellem buyurdu ki C

³⁶³⁹ te'ālānuñ cānib-i şerī'atinden: te'ālā cānibinden B

³⁶⁴⁰ ey oğul: -C

³⁶⁴¹ bilmekdür ve 'ilmin taleb itmekdür: bilmek 'ilmidür B

³⁶⁴² olmalarından: itmelerinden C

³⁶⁴³ subḥāne ve: -C

³⁶⁴⁴ subḥāne ve: -C

³⁶⁴⁵ 'ilimden gāyır: veçhen ulucda C

³⁶⁴⁶ yoḳdur: yoḳdur ve taḥşīli mümkin degildir ve gücdür madem bu ikisinüñ 'ilmin evvel taḥşīl itmeyince C

³⁶⁴⁷ ma'siyetden a'zam bir: cehliden ulu B

³⁶⁴⁸ nedür: -C

³⁶⁴⁹ günāh yoḳdur dimekdür ve daḥı cehl-i zulmet-ile ḳalbi beñliginden küfre ḳarīb ve sebep olur bir nesne yoḳdur: cürüm yoḳdur B

³⁶⁵⁰ ehl-i semāvāt ve ehl-i arzı: īmān-ı semāvāt ve arzda birdür C

³⁶⁵¹ ḳabūl itmez: olmaz C

³⁶⁵² te'ālā ḥazretlerin: te'ālāyı C

³⁶⁵³ ve daḥı bir kimse: ve B

³⁶⁵⁴ inanmasa yine ol kimse: inanmasa B

īmānı bilmemege cehil 'özü olmaz³⁶⁵⁵. {13} Ehl-i Sünnet ve Cemā'at mezhebinde muḳallid {14} şol kimesneye dirler ki Allāh te'ālāyı ellerden yeniliş ve bozğun eşidüp ol daḡı öyle deyüp³⁶⁵⁶ {15} Allāhuñ [B104.a] {1} birligine delil getürüp işbāt itmege ḳādir olmaya. {2} Aña muḳallid dirler. Ve bu ḡuşuşda 'ālim ve cāhil berāberdür. {3} Buña 'ilim lāzım degildür³⁶⁵⁷ 'aḳıl kifāyet ider. Lākin aşl-ı {4} īmānı bilmek gerekdür ve aşl-ı īmān³⁶⁵⁸ altıdur. Peyḡamber'aleyhi'l-selām³⁶⁵⁹ {5} buyurmuşdur. Amentü billāhi ve melā'iketihı {6} ve kütübihı ve resūlihı ve'l-yavmi'l-āḡiri ve bi'l-ḳaderi ḡayrihi {7} ve şerrihi minallāhi te'ālā. Ve daḡı īmān-ı taḳlīdī delilsiz {8} şaḡihdür. Lākin istidlālī³⁶⁶⁰ terk itdügi-çün {9} 'āşī olup ḡükmi ehl-i milletün fāsıḳları gibi fāsıḳ³⁶⁶¹ olur. {10} Ebū Ḥanīfe ve Şāfi'ī ve Māliki ve Aḡmed bin Ḥanbelden {11} ḡikāye olan budur³⁶⁶². Ba'zısına Allāh te'ālādan³⁶⁶³ {12} sü'āl olundı³⁶⁶⁴. Cevāb virüp eyitdi. Eger {13} Allāh subḡānehu ve te'ālānuñ zātından³⁶⁶⁵ sü'āl iderseñ {14} Leyse kemislihi şey'i³⁶⁶⁶ cevāb virdi. Ve eger şıfātından {15} sü'āl iderseñ aḡed şamed lem yelid ve lem yüled [B104.b] {1} ve lem yekun lehū kufven eḡad³⁶⁶⁷. [C90.b] Ve eger ism-i şerīfinden sü'āl {2} iderseñ ḡüvellāhu'l-lezzi lā ilāhe illa ḡü {3} 'ālimu'l-ḡayb ve 'ş-şehādeti ḡüve'r-raḡmanu'r-raḡīm³⁶⁶⁸ ve eger fi'l-i şerīfinden sü'āl iderseñ {4} külle yevmin ḡüve fi şe'nin³⁶⁶⁹. Ey dīn ḡarındaşı ve āḡiret {5} yoldaşı³⁶⁷⁰ īmān üç kısım üzerinedür. Evvelkisi³⁶⁷¹ īmān-ı {6} taḳlīdī ikincisi īmān-ı taḡḡikī üçüncüsü īmān-ı istidlālīdür. {7} Ammā īmān-ı taḳlīdī aña dirler ki Allāh te'ālānuñ vaḡdāniyyetine {8} iḡrār ve 'izāf idüp

³⁶⁵⁵ bilmemege cehil 'özü olmaz: bilüp ve öğrenmemekte cehil 'özü olmaz ve daḡı C

³⁶⁵⁶ şol kimesneye dirler ki Allāh te'ālāyı ellerden yeniliş ve bozğun eşidüp ol daḡı öyle deyüp: kişilerdür ki īmān lāzım olacak nesneleri işidüp ol daḡı ile deyüp B

³⁶⁵⁷ buña 'ilim lāzım degildür: baña 'ālim lāzım degildür 'ilim buña C

³⁶⁵⁸ gerekdür ve aşl-ı īmān: gerekdür B

³⁶⁵⁹ Peyḡamber'aleyhi'l-selām: resūlullāh şallallāhu 'aleyhi ve's-sellem C

³⁶⁶⁰ istidlali: delil-i istidlali C

³⁶⁶¹ fāsıḳ: -B

³⁶⁶² budur: oldur ki meşāyiḡden C

³⁶⁶³ Allāh te'ālādan: -C

³⁶⁶⁴ olundı: olundı ḡaḡ te'ālādan C

³⁶⁶⁵ subḡāne ve te'ālānuñ zātından: te'ālānuñ zāt-ı şerīfinden C

³⁶⁶⁶ Şūrā 42/11; Leyse Kemislihi şey'i: (O'na benzer hiçbir şey yoktur.)

³⁶⁶⁷ İhlās 112/1-4; aḡed şamed lem yelid ve lem yüled ve lem yekun lehū kufven eḡad: (O, Allah'tır, tektir. Allah sameddir. Doğurmamış ve doğmamıştır. O'nun hiçbir dengi yoktur.)

³⁶⁶⁸ ḡaşr 59/22; ḡüvellāhu'l-lezzi lā ilāhe illa ḡü 'ālimu'l-ḡayb ve 'ş-şehādeti ḡüve'r-raḡmanu'r-raḡīm: (O, kendisinden başka tanrı olmayan Allah'tır. Duyular ve akılla idrak edilemeyi de edileni de bilir. O Rahman'dır, Rahim'dir.)

³⁶⁶⁹ Rahmān 55/29; külle yevmin ḡüve fi şe'nin: (O her an yaratma halindedir.)

³⁶⁷⁰ ey dīn ḡarındaşı ve āḡiret yoldaşı: ve daḡı C

³⁶⁷¹ evvelkisi: evvelki C

kendi sâkin olduğu kariye³⁶⁷² {9} ‘ulemâsı kavlı-la delîlsiz ve hüccetsiz öğrenmiş ya ‘ni {10} *Hâk te ‘âlânuñ varlığını ve birliği kariyesinde olan* {11} ‘ulemâ ve şulehâ ve sâ’ir eşhâşdan³⁶⁷³ öğrenmiş ammâ delîlin {12} bilmez ve ‘aklı-la delîl ikâmet itmege³⁶⁷⁴ kâdir degildir. Buncalayın {13} kişi gerçekim mü’min olur. Lâkin bu misli kimselerün çokluk îmânlarına {14} i ‘tibâr³⁶⁷⁵ olunmaz. Zîrâ müşkül teşkîki-le ve ednâ şübhe {15} ile zâ’îl olur. *Huşûşâ ki sekerât-ı mevtde ‘akla [B105.a] {1} za ‘if geldikde korku vardır ki* ³⁶⁷⁶ îmânı kendi kalbinden {2} ihrâc idüp yabana ata. *Huşûşâ ki takvâ hişârı-la* {3} mutaşşın olmaya. Ve ammâ³⁶⁷⁷ îmân-ı tahkîkî aña dirler ki *Hâk te ‘âlânuñ* {4} vahdâniyyetini kalbe kabûl idüp ahddiyyetini cezim ve kaţ’ı {5} eylese seni ki eger cümle dünyâ halkı³⁶⁷⁸ saña muhâlifet {6} idüp şâni ‘-i ‘âlemi inkâr itsele senün kalbüne {7} şek ve şübhe gelmezse [C91.a] aña îmân-ı tahkîkî derler. Ve ammâ îmân-ı {8} istidlâlî aña derler ki maşnû ‘dan şâni ‘e {9} istidlâl eyleye ve eşerden mü’essire istidlâl eyleye³⁶⁷⁹ ve binâdan bânîye istidlâl eyleye ve {10} ba ‘reden ba ‘ire istidlâl eyleye. Ya ‘ni bile ve aňlaya {11} ki maşnû ‘ şâni ‘siz olmaz eşer mü’essirsiz olmaz ve ba ‘re {12} ba ‘iresiz olmaz ve binâ bânîsiz olmaz. Hem ‘aklen mümkün {13} degildir. İmdi³⁶⁸⁰ bunca mevcûdât-ı ‘ulviyye ve mevcûdâtı-ı {14} sıfliyye şâni ‘ kadîrsiz³⁶⁸¹ niçe mümkündür. Bi ‘z-zarûri {15} mevcûdât-ı ‘ulviyyenün ve mevcûdât-ı sıfliyenün [B105.b] {1} bir şâni ‘ ve Rabbi var idügi ma ‘lümüñ oldı. *Huşûşâ ki* {2} ba ‘zı rivâyetde gökde olan güneşün büyüklüğü {3} yüz yigirmi kerre bu dünyâ büyüklüğindedür. Ve ayuñ {4} büyüklüğü altmış kerre bu dünyâ büyüklüğindedür. Yıldızlaruñ {5} eñ küçüginün³⁶⁸² büyüklüğü on kerre³⁶⁸³ dünyâ büyüklüğindedür. İmdi {6} bu miqdâr büyüklüğü olup her yeri bir vazı ‘ maşşûş

³⁶⁷² ‘izâf idüp kendi sâkin olduğu kariye: sâkin olduğu kariyenün C

³⁶⁷³ ‘ulemâ ve şulehâ ve sâ’ir eşhâşdan: ‘ulemâdan ve gayrıdan C

³⁶⁷⁴ delîlin bilmez ve ‘aklı-la delîl ikâmet itmege: delîl bilmeyüp ve dil-ile ikâmet itmege ‘aklı-ıla C

³⁶⁷⁵ misli kimselerün çokluk îmânlarına i ‘tibâr: aşı-ı îmâna çokluk i ‘timâd B

³⁶⁷⁶ za ‘if geldikde korku vardır ki: hâlel geldikde gayet-ile korkulur ki C

³⁶⁷⁷ ammâ: -C

³⁶⁷⁸ halkı: ehli C

³⁶⁷⁹ eyleye ve eşerden mü’essire istidlâl eyleye: eyleye B

³⁶⁸⁰ ma ‘lüm oldı ki ba ‘re ba ‘iresiz mümkün degildir ve gayrısı dañı kezâlik bunuñ gibidür yâ:

hem ‘aklen mümkün degildir imdi B

³⁶⁸¹ sıfliyye şâni ‘ kadîrsiz: sıfliyenün şâni ‘süz C

³⁶⁸² eñ küçüginün: -C

³⁶⁸³ on kerre: üç bu B

{7} *üzre olmak şāni* ‘siz olması muhāldur³⁶⁸⁴. *Lākin şāni* ‘-i ‘ālem {8} *bir olur ziyāde olmaduğına delīl-i aḥre muhtācdur³⁶⁸⁵. {9} *Delīl-i aḥre³⁶⁸⁶ *budur ki eger şāni* ‘-i ‘ālem *eḳalli mertebe³⁶⁸⁷ *iki olaydı temānu* ‘ {10} *sābit³⁶⁸⁸ *olaydı. Ya* ‘ni *biri bir nesne murād³⁶⁸⁹ {11} *eylese biri murād³⁶⁸⁹ *itmeyüp meni* ‘ *idi şey* ‘di³⁶⁹⁰. *Ya* ‘ni *bu Tañrı anı* [C91.b] {12} *ve o*³⁶⁹¹ *Tañrı bunu murād itdüğü şey* ‘den *meni* ‘ *ide* {13} *idi. Meşelā³⁶⁹² *Tañrınuñ birisi bir kişide ḥayāt ḥalk* {14} *itmek dilese idi*³⁶⁹³ *şundan ḥāli olmazdı ki* {15} *yā ikisinüñ murādı dağı ḥāşıl ola idi ya* ‘ni *ol kişi ḥālet-i vāhidde hem ḥay ve meyyit olmak lāzım geleydi bu ise muhāldur veyāḥūd ikisinüñ dağı muradı ḥāşıl olmayaydı³⁶⁹⁴ *ya* ‘ni *ḥayāt* [B106.a] {1} *virmek murād iden ḥayāt virmeye ḳādir olmaya* {2} *idi ve öldürmek murād iden öldürmege ḳādir olmaya* {3} *idi. Bu ise ‘aczdur. ‘Aciz olan ise Tañrılıđına³⁶⁹⁵ {4} *lāyık degildir. Ve Tañrı olmak muhāldur. Veyāḥūd birinüñ muradı ḥāşıl ola ve birinüñ*³⁶⁹⁶ {5} *murādı ḥāşıl olmaya idi. Bu taḳdīrce murādı ḥāşıl³⁶⁹⁷ *olmayan ‘aciz* {6} *olup Tañrılıđa lāyık olmazdı. Pes bu zıkr olunan* {7} *kelāmdan ma* ‘lūm *olup netīce bu oldu ki iki Tañrı³⁶⁹⁸ {8} *mutaşavvūr ve mümkin degilmiş. Pes imdi iki Tañrı mutaşavvūr ve mümkin* {9} *olmayınca ikiden ziyāde olmamak ola bi* ‘t-*tarīḳ olup* {10} *bir idüğü bi* ‘z-*zarūrī zāhir ve sābit oldu. İşte bu* {11} *tarīḳ ile Haḳ subḥānehu ve te* ‘ālāy³⁶⁹⁹ *birlemek ‘āḳil ve bāliđ* [C92.a] *olanlaruñ* {12} *üzerlerine*³⁷⁰⁰ *lāzım olmuşdur. Buña delīl-i ‘aḳlī derler. Bunları* {13} *böylece ‘aḳıl ile olur. Bunları böylece bilmege ‘ilm lāzım degildir³⁷⁰¹. *Bu üslüb* {14} *üzere bilmesi ‘avām-ı ḥavāşa lāzımdur. Ammā ‘ālim olanlar bunları* {15}************

³⁶⁸⁴ imdi bu miḳdār büyüklüğü olup her yeri bir vażı ‘ maḥşūş üzre olmak şāni ‘siz olması muhāldur: -C

³⁶⁸⁵ muhtācdur: lāzım olur C

³⁶⁸⁶ delīl-i aḥre: delīl B

³⁶⁸⁷ aḳalli mertebe: -B

³⁶⁸⁸ sābit: -C

³⁶⁸⁹ eylese biri murād: itse biri B

³⁶⁹⁰ şey ‘di: -C

³⁶⁹¹ ol: bir C

³⁶⁹² meşelā: ya ‘ni C

³⁶⁹³ idi: idi ve bir neye ol kişide ol ḥālide mevt ḥalk itmek dilese idi C

³⁶⁹⁴ yā ikisinüñ murādı dağı ḥāşıl ola idi ya ‘ni ol kişi ḥālet-i vāhidde hem ḥay ve meyyit olmak lāzım geleydi bu ise muhāldur veyāḥūd ikisinüñ dağı muradı ḥāşıl olmayaydı: ikisinüñ dağı muradı olmaya idi B

³⁶⁹⁵ Tañrılıđına: Tañrı olmaḳlıđa C

³⁶⁹⁶ birinüñ muradı ḥāşıl ola ve birinüñ: birinüñ B

³⁶⁹⁷ murādı ḥāşıl: -B

³⁶⁹⁸ iki Tañrı: Tañrı olmak C

³⁶⁹⁹ subḥānehu ve te ‘ālāy: te ‘ālā ḥazretini C

³⁷⁰⁰ üzerlerine: üzerine C

³⁷⁰¹ bunları böylece bilmege ‘ilm lāzım degildir bunları: buña ‘ilim lāzım degildir B

bilmekde cāhil ile berāberdür. Lākin ‘ālimler bunları bilmedükden sonra [B106.b] {1} Kur’ān-ı ‘azīmden ve eḥādīs-i şerīfeden nice {2} āyetler ve ḥadīşler ile daḥı subḥānehu ve ³⁷⁰² te ‘ālānuñ varlığın ve birligin {3} işbāt itmege olmaḡ gerekdür Fetvā-yı Seyfiyyede ve ³⁷⁰³ Cāmi ‘ü’l-Fetāvīde dimiş {4} ki ³⁷⁰⁴ oyuncuya ve ehl-i bid’ata ve mülḥide ve zındıka {5} ve meshereye ve kışşahüne ve kezzāba ve ehl-i lehvi ve ehl-i sebeb {6} ve hicvi ile muḳayyed olanlara ve yol başlarında ve dükkānlarında {7} oturup ‘avret ve oḡlan seyr idenlere zecuren lehū selām {8} vermek memnū ‘dur müslümān olmayanlara selām virmek ³⁷⁰⁵ cā’iz degıldür meger ki murādı {9} ta ‘zīm olmayup maşlahat ḥātırına ³⁷⁰⁶ selām vire. Bu taḳdīrce {10} cā’izdür dimişler. Ve daḥı kişi şabī evlādına ³⁷⁰⁷ Kur’ān ve edeb {11} ve i’tikād Ḥaḳ şeri’atde kendüye lāzım olanları ³⁷⁰⁸ ta ‘līm {12} itmek için cebr ve ikrāh itmek ataya ve anaya farzdur ³⁷⁰⁹. Eger {13} itmezlerse yarın kıyāmetde evlādılar ataya ve anaya da ‘vācı {14} olurlar. Kul ve cāriye ve ḥizmetkāri daḥı böyledür. Eger {15} efendileri anlara ‘ilm-i ḥāllerini ta ‘līm [C92.b] itmezse anlar daḥı efendilerine [B107.a] da ‘vācı olurlar ³⁷¹⁰. Ve daḥı kişi evlādını dāyeye {2} emzirmek lāzım gelürse bir şāliḥ ve mestüre dāye {3} tutmaḡ gerekdür. Nemāz ḳalbi ola ḡāyet-ile şāliḥe ola ve bedeni {4} şāfi’i ola ve ‘aḳlı sālīm ola sefiye olmaya ya ‘ni {5} ‘aḳlı eksik olmaya ve ḥūyı gökcek ola. Zīrā irzā’ {6} ya ‘ni süd emmek ile ata ve ana ḥūyın tebdīl idüp {7} taḡyir ider. Ve emziren dāyenüñ ḥūyına girer. Ya ‘ni emziren {8} dāye şāliḥe ve mestüre ve ‘ākile ve muşālliye ve ḥüsn-i {9} ḥulḳ şāhibi olıcaḡ emen oḡlan ve kız daḥı şāliḥ ³⁷¹¹

³⁷⁰² bunları bilmekde cāhil ile berāberdür lākin ‘ālimler bunları bilmedükden sonra Kur’ān-ı ‘azīmden ve eḥādīs-i şerīfeden nice āyetler ve ḥadīşler ile daḥı subḥānehu ve: bunları ve eḥādīs-i şerīfeden nice āyetler ile ve ḥadīşler ile Allāh C

³⁷⁰³ olmaḡ gerekdür Fetvā-yı Seyfiyyede ve: ḳādirlerdür B

³⁷⁰⁴ dimiş ki: eydür C

³⁷⁰⁵ vermek memnū ‘dur müslümān olmayanlara selām virmek: virmemek gerek küffāra selām

B

³⁷⁰⁶ ḥātırına: ḥātırı-çün C

³⁷⁰⁷ ve daḥı kişi kişişabī evlādına: Ḳınyetü’l-Fetvāyda eydür kişi şabīye C

³⁷⁰⁸ Ḥaḳ şeri’atde kendüye lāzım olanları: şeri’at C

³⁷⁰⁹ ataya ve anaya farzdur: ataya lāzımdur B

³⁷¹⁰ eger itmezlerse yarın kıyāmetde evlādılar ataya ve anaya da ‘vācı olurlar ḳul ve cāriye ve ḥizmetkāri daḥı böyledür eger efendileri anlara ‘ilm-i ḥāllerini ta ‘līm itmezse anlar daḥı efendilerine da ‘vācı olurlar: eger cebr-ile ve eger āh ile bunlara Kur’ān-ı ‘azīmu’ ş-şān ve edeb ve imān ve İslām ve ābdest ve nemāz ta ‘līm itmezlerse yarın kıyāmet gününde atasına ve anasına oḡlı ve kıızı ve ḥizmetkāri da ‘vācı olacaḡdur ve cehenneme müstaḥaḳ olur mevlāsı ḳullarına ve cāriyelerine imānı ve İslāmı ve ābdest ve nemāz ve Kur’ān ve edeb ta ‘līm itmek gerekdür ve eger ta ‘līm itmezlerse ol ḳul ve cāriye kıyāmet gününde da ‘vācı olurlar C

³⁷¹¹ ve daḥı kişi evlādını dāyeye emzirmek lāzım gelürse bir şāliḥ ve mestüre dāye tutmaḡ gerekdür nemāz ḳalbi ola ḡāyet-ile şāliḥe ola ve bedeni şāfi’i ola ve ‘aḳlı sālīm ola sefiye olmaya ya ‘ni ‘aḳlı eksik olmaya ve ḥūyı gökcek ola zīrā irzā’ ya ‘ni süd emmek ile ata ve ana ḥūyın tebdīl idüp taḡyir

{10} ve 'ākıl ve muşalli ve hüs-n-i hulk şāhibi olur. Kaçan kim veled {11} bir nesne fehîm eylemek veyāhūd söylemek³⁷¹² [C93.a] mertebesine {12} varsa 'ulemā³⁷¹³ 'ukāla ve meşāyih katlarında³⁷¹⁴ maqbūl olan {13} sözlerden öğredeler³⁷¹⁵ ve şehādet kelimesin telkīn {14} idüp dā'imen anaya lāzımdur ki hayr olan sözleri öğredüp telkīn ideler³⁷¹⁶ ve şer'e {15} muhālif ve nā-ma'kūl sözlerden hıfz ve cerāset ideler³⁷¹⁷. [B107.b] {1} Meşela müftiler ve pādīşāhlar yanında söylemesi 'ayib ve nā-ma'kūl {2} olan sözleri oğullarına ve kızlarına ve cāriye söyletmeyeler³⁷¹⁸. {3} Ve eger söylerlerse azarlayup³⁷¹⁹ sertlikle ve yavuzlğla {4} ve ma'a ve defi' ideler. Ve eger memnū' olmazlarsa³⁷²⁰ te'dīb ideler {5} dā'imen yanlarında nā-ma'kūl olan [A63.a] {1} sözleri mezemmet idüp ta'rīz-ile 'ārlanduralar³⁷²¹ ve şālāha getürmek {2} üzre cidd ü sa'y ideler ihmāl itmeyeler³⁷²² ve ol aşıl sözleriñ kabīh idügin³⁷²³ {3} ve 'ayb idügin añladalar. Hattā kendü dağı kabīhine muķirrü ve mu'terif ola. {4} Ve dağı ehl-i imān olanlarıñ 'alāmetleri³⁷²⁴ oldur³⁷²⁵ ki oğulların ve kızların {5} ve kullarına³⁷²⁶ yaramaz menīden hāşıl olan şābiler ile şöhbetden ve lehūden {6} ve la'ubeden ve çalğı ve çeğāne diñlemekden ve oyun ve temāşādan ve fuşşdan {7} ve kizibden ve seriķa ile muķayyed olanlardan³⁷²⁷ büyükden ve küçükden her

ider ve emziren dāyenūñ hūyına girer. ya'ni emziren dāye şāliha ve mestüre ve 'ākile ve muşalliye ve hüs-n-i hulk şāhibi olıcaķ emen oğlan ve kız dağı şālih: ve dağı Kınyetü'l-fetvāda Peyğamberimiz şallallāhu 'aleyhi ve 's-sellemeden naķıl ider toprak başlarına ve rüsvāyılıķ şol babaların başına ki oğullarına ve kızlarına İslāmı ve imānı ve Kur'ānı ve edebi ta'līm itmeyeler ya'ni öğretmeyeler cehl-ile büyüyeler aşıl babalarına ve analarına benim düşmānım deyü buyurmuşdur ve cümleden evvel oğullarına ve kızlarına şāliha ve mestüre tāye tutmaķ gerekdür nemāz kılıcı ola kimseye görünmeye gāyet-ile şāliha ola ve harām yemiye ve zinā itmeye ki bedeni şāfi ola ve 'aķlı sālīm ola ve sefiye olmaya ve 'aķlı eksik olmaya ve hulkı ve hūyı gökçek ola zīrā süd emmek ata ve ana hūyın tebdīl idüp tağyir ider ve emziren tāyenūñ hūyına girer eger tāye şāliha olursa emen evlādlar ve kızlar C

³⁷¹² eylemek veyāhūd söylemek: itmek tekellüm itmek C

³⁷¹³ varsa 'ulemā: vara B

³⁷¹⁴ katlarında: katında C

³⁷¹⁵ sözlerden öğredeler: sözleri C

³⁷¹⁶ dā'imen anaya lāzımdur ki hayr olan sözleri öğredüp telkīn ideler: dā'imen hayr olan sözleri öğredeler B

³⁷¹⁷ ve nā-ma'kūl sözlerden hıfz ve cerāset ideler: olan sözlerden hıfz ideler C

³⁷¹⁸ ve nā-ma'kūl olan sözleri oğullarına ve kızlarına ve cāriye söyletmeyeler: olan sözleri ta'līm itmeyeler C

³⁷¹⁹ azarlayup: 'unfule ve B

³⁷²⁰ memnū' olmazlarsa: yine söylerse C

³⁷²¹ dā'imen yanlarında nā-ma'kūl olan sözleri mezemmet idüp ta'rīz-ile 'ārlanduralar: kötü söz söylemeyeler ve utancaķ ve 'ārlenmek C

³⁷²² ihmāl itmeyeler: -C

³⁷²³ idügin: -B

³⁷²⁴ 'alāmetleri: 'alāmeti A B

³⁷²⁵ oldur: budur A C

³⁷²⁶ ve kullarına: -C

³⁷²⁷ ve seriķa ile muķayyed olanlardan: -B

kimiñle³⁷²⁸ {8} olursa muşāhib olmağdan katı pek şaķınmağ³⁷²⁹ gerekdür. Zīrā şabīler {9} meyyāl olur.³⁷³⁰ Ve tabī‘atları³⁷³¹ sārīka olur. Tiz meyl ider ve³⁷³² tiz te’sīr {10} ider. Ekşeriyā [B108.a] fi zamānına olan oğullar ve kızlar ve kıllar yaramaz oldukları [C93.b] {11} yaramaz muşāhib şerrindendür³⁷³³. Ğaflet olunmamağ gerekdür. Ve daħı mü’min-i şādık olanlara³⁷³⁴ {12} lāzımdur ki oğulların hıfz ideler şol oğlanlardan ki ‘āşık-perest ola. {13} Ya’ni kendüye diğkatle nazar idüp ‘āşıklık şüretin gösterenlerden ğāyet-ile {14} şaķınmağ gerekdür. Zīrā buña daħı sirāyet idüp³⁷³⁵ birkaç günden soñra {15} ol daħı bir ‘āşık aramağa başlar. Zīrā sārīdür³⁷³⁶ sirāyet ider. Ve daħı {16} şol oğlanlar ki geñezlik ve boşlık iderler anuñ gibi oğlanlar yanına {17} görmeye ve yanında görse te’dīb eyleye³⁷³⁷. Bunlardan evlādların ve kılların {18} ğāyet-ile hıfz eyleyeler ve anı ğāyet-ile zem eyleyeler³⁷³⁸. Ve şol kimesnelerle ki {19} oğulların muşāhib itmeyeler ve³⁷³⁹ dā’imā dillerinde niğārlar ve civānlar³⁷⁴⁰ laķırdıları [A63.b] {1} gerek kılbleri andan³⁷⁴¹ berī olsun gerek olmasın böyle kimesnelerden ğāyet-ile³⁷⁴² {2} evlādların ve kılların hıfz-ı³⁷⁴³ hīrāset üzre olalar³⁷⁴⁴. Zīrā şabīler hālī’z-zihindür {3} ya’ni hemān boş kıblar³⁷⁴⁵ gibidür. Ol fısığ ve³⁷⁴⁶ fücūr olan sözleri {4} işidince kılbleri toptolu fısığ³⁷⁴⁷ olur. Ğayrı³⁷⁴⁸ ol sözler ve fücūrular {5} kılbinde³⁷⁴⁹ çıkmaz³⁷⁵⁰ tā bālīg olup ol işitdüği şeyleri birer birer

³⁷²⁸ kimiñle: kim A C

³⁷²⁹ şaķınmağ: hāzer itmek C

³⁷³⁰ olur: olurlar B

³⁷³¹ tabī‘atları: tabī‘atlı A C

³⁷³² tiz meyl ider ve: -C

³⁷³³ oldukları yaramaz muşāhib şerrindendür: olduklarında yaramaz ile muşāhib olurlar B

³⁷³⁴ şādık olanlara: şādıklara A C

³⁷³⁵ idüp: ider C

³⁷³⁶ sārīdür: yaramazlık aña daħı B

³⁷³⁷ yanına görmeye ve yanında görse te’dīb eyleye: ve yanına tırmadan meni’ idüp yanına göndermeyeler ve yanında görse te’dīb ideler ve C

³⁷³⁸ eyleyeler: ideler C / şol oğlanlar ki geñezlik ve boşlık iderler anuñ gibi oğlanlar yanına görmeye ve yanında görse te’dīb eyleye bunlardan evlādların ve kılların ğāyet-ile hıfz eyleyeler ve anı ğāyet-ile zem eyleyeler: -B

³⁷³⁹ ve şol kimesnelerle ki oğulların muşāhib itmeyeler ve: şunlar ki B

³⁷⁴⁰ niğārlar ve civānlar: niğār ve civān B

³⁷⁴¹ laķırdıları gerek kılbleri andan: kelāmı ola gerek kılblerinden C

³⁷⁴² böyle kimesnelerden ğāyet-ile: böyle olan kimesnelerden C

³⁷⁴³ ğāyet-ile evlādların ve kılların hıfz: evlādların ve kılların ğāyet hıfz ide ve B

³⁷⁴⁴ üzre olalar: ideler C

³⁷⁴⁵ kıblar: kıb C

³⁷⁴⁶ ve: -B -C

³⁷⁴⁷ fısığ: -B

³⁷⁴⁸ Ğayrı: ayrığ A C

³⁷⁴⁹ ve fücūrular kılbinde: kılblerinden C

³⁷⁵⁰ çıkmaz: çıkarmaz B

işlemeyince. Ba‘dehū [B108.b] {6} ol³⁷⁵¹ işlediği ma‘şiyetūn rāyiḥa-ı müntinesi ayrıık [C94.a] k̄albinde³⁷⁵² çıkamaz gice gündiz {7} aña muḳayyed olur. Ve ol fisık aña ayrıık ‘ayb görünmez³⁷⁵³ ne‘ūzubillāhi te‘ālā. {8} Fi zamānına oğulların ve kızların ve kulların³⁷⁵⁴ bunun gibi oğlanlardan {9} ve kızlardan bu h̄alde olan h̄ātūnlardan hıfz-ı h̄irāset³⁷⁵⁵ itmedikleri için {10} sirāyet idüp kendi daḫı öpülüp³⁷⁵⁶ ve kucalmaq sevdāsına düşüp {11} kendinūn ve babasınūn ve anasınūn³⁷⁵⁷ ve dostlarınūn k̄ul ise efendisinūn {12} ‘ırzın bir aḳcelik³⁷⁵⁸ idüp yüzi şuyın yire döküp iki cihānda yüz k̄arası-la {13} k̄alır³⁷⁵⁹ ve h̄alk içinde merdūd-ı ebedī olur ve kendi bu³⁷⁶⁰ yüz k̄aralıklardan ve {14} ve rüsvāyılıklardan³⁷⁶¹ ve h̄alk içinde mazmūm olduğundan haberi yokdur. Zīrā {15} şeyḫān anı bir eyü nesne gösterir ve bu ma‘şiyetlere sebep bu kişinūn babası {16} olur. Ol ecilden āh̄iretde babası ve anası³⁷⁶² eşedd-i ‘azāb-ile mu‘azzeb olur. Ve daḫı {17} kızını ve h̄ātūnını ve cāriyesini hıfz itmek gerekdür şunlardan kim [B109.a] çarşuda {18} ve bāzārda gezeler. Zīrā çarşuda ve bāzārda gezen h̄ātūnlar erlere {19} k̄arışdıkları-çün hayāsız ve edebsiz olur³⁷⁶³. Ve niçe sözlər³⁷⁶⁴ ve kelimeler [A64.a] {1} işidirler ve³⁷⁶⁵ gelürler ol mestüre olan h̄ātūnlara³⁷⁶⁶ bāzārda görüp {2} işitdiklerin söylerler. [C94.b] Ve kulaḳdan anları ‘āşık iderler³⁷⁶⁷. Ba‘dehū anlar daḫı {3} ister³⁷⁶⁸ ki her gün çarşuya çıkup gezeler ve nā-maḫreme görüneler ne‘ūzubillāhi {4} te‘ālā. Ve daḫı k̄ahbelik ve rusbilik³⁷⁶⁹ iden h̄ātūnları evlerine getürmeyeler³⁷⁷⁰. {5} Ve daḫı burnı öñinde olup

³⁷⁵¹ ol: -B

³⁷⁵² rāyiḥa-ı müntinesi ayrıık k̄albinde: rāyiḥası k̄albinden C

³⁷⁵³ ve ol fisık aña ayrıık ‘ayıb görünmez: ol fisık ayrıık aña ‘ayıb görünmez B; ol fisık aña ‘ayıb görünmez olur C

³⁷⁵⁴ ve kulların: -C

³⁷⁵⁵ h̄irāset: -C

³⁷⁵⁶ öpülüp: ululup A

³⁷⁵⁷ ve anasınūn: -B

³⁷⁵⁸ bir aḳcelik: pāymāl A B

³⁷⁵⁹ k̄arası-la k̄alır: k̄aralığı k̄azandurur B; k̄arası-la k̄alurlar C

³⁷⁶⁰ ve kendi bu: kendüyi C

³⁷⁶¹ kendi bu yüz k̄aralıklardan ve rüsvāyılıklardan: kendinūn bu yüz k̄aranlığından B; kendüyi bu yüz k̄aranlığından rüsvāyılıḳdan C

³⁷⁶² ve anası: -A -C

³⁷⁶³ ve edebsiz olur: ve edebsiz olurlar B; olurlar C

³⁷⁶⁴ sözlər: söz B

³⁷⁶⁵ ve: -B

³⁷⁶⁶ h̄ātūnlara: ‘avretlere B

³⁷⁶⁷ iderler: ider A

³⁷⁶⁸ ister: isterler B

³⁷⁶⁹ rusbilik: k̄odoşluḳ C

³⁷⁷⁰ ve daḫı k̄ahbelik ve rusbilik iden h̄ātūnları evlerine getürmeyeler: -B

bir elinde ‘aşā ve bir elinde tesbīh³⁷⁷¹ şeyh olan {6} hātūnları ašlā evlerine kıomayalar. Zīrā ekseryā kōdışlık³⁷⁷² ve sehħāralık {7} iden anuñ gibilerdür³⁷⁷³. Ve daħı şol hātūnlardan ehlīn ve ‘ayālīn şaķınalar ki {8} hātūn seveler erlerinūñ mālını aña³⁷⁷⁴ yidüreler. Ve ol aşı³⁷⁷⁵ hātūnları³⁷⁷⁶ {9} evlerine getürmeyeler ve³⁷⁷⁷ evlādların anuñla muşāhibet idürmeyeler. {10} Ve daħı hātūn kişiler biri birlerine³⁷⁷⁸ saħķ itmek hemān erkek erkege livāta {11} itmek gibidür. Ve hātūnın ve kızın andan³⁷⁷⁹ şaķınmamaķ hemān³⁷⁸⁰ deyyūşlıķdur ve zıbuķ {12} itmegiñ günāhı zinā itmegiñ günāhından³⁷⁸¹ ziyādedür. Ve livāta itmegiñ günāhı {13} zinā itmegiñ günāhından ziyādedür³⁷⁸² ve ķabirde kendilere olan ‘azāb {14} ümmet-i Muħammed ‘aşılerinūñ nişfina olan ‘azābdan ziyādedür ne ‘üzubillāhi te ‘ālā³⁷⁸³. [B109.b] {15} Ve daħı evlādlarına ve ķullarına ve cāriyelerine³⁷⁸⁴ evvelān Amentü billāhi ve melā’ iketi {16} ve kütubihi ve resūlihi ve ‘l-yevmi’l-āħiri ve bi’l-ķaderi ħayrihi şerrihi min Allāhu te ‘ālā {17} bu aşı³⁷⁸⁵ imāndur bunu öğredeler. Ba ‘dehū tedricle [C95.a] Ĥaķ subħānehu {18} ve³⁷⁸⁵ te ‘ālānuñ ‘azametini ve ķudretini ve cümle maħlūķāta iħtiyācı yoķ idüğini {19} ve cümle ‘ālem aña muħtāc idüğini³⁷⁸⁶ öğredeler ihmāl itmeyeler. Ve daħı [A64.b] {1} i ‘tikāda lāzım olan ‘aķā’id-i dīniyye³⁷⁸⁷ ki bu kitābiñ evvelinden bu maħalle {2} gelince zıkr olınmışdır yā bece yā bece öğredeler ve ħarām ve ħelāl ve

³⁷⁷¹ tesbīh: -B; tesbīh olup C

³⁷⁷² kōdışlık: pezevenklik B

³⁷⁷³ iden anuñ gibilerdür: iden anlardur A; idenler anlardur ziyade ħazer ideler C

³⁷⁷⁴ aña: -B

³⁷⁷⁵ aşı: misli C

³⁷⁷⁶ hātūnları: ‘avretleri B

³⁷⁷⁷ ve: ve daħı B

³⁷⁷⁸ hātūn kişiler biri birlerine: ‘avretler birbiriyle B

³⁷⁷⁹ andan: anlardan C

³⁷⁸⁰ hemān: -A -B

³⁷⁸¹ itmekiñ günāhı zinā itmekiñ günāhından: isti‘māl iderler anuñ günāhı zinā itmekden C

³⁷⁸² ve livāta itmekiñ günāhı zinā itmekiñ günāhından ziyādedür: -C

³⁷⁸³ ne ‘üzubillāhi te ‘ālā: -C / saħķ itmek hemān erkek erkege livāta itmek gibidür ve hātūnın ve kızın andan şaķınmaķ deyyūşlıķdur ve zıbuķ itmekiñ günāhı zinā itmekiñ günāhından ziyādedür ve livāta itmekiñ günāhı zinā itmekiñ günāhından ziyādedür ve ķabirde kendilere olan ‘azāb ümmet-i Muħammed ‘aşılerinūñ nişfina olan ‘azābdan ziyādedür ne ‘üzubillāhi te ‘ālā: saħķ idüp sürüşdürmeyeler ve zıbuķ ħaķ itmek hemān erkek erkege livāta itmek gibidür hātūn ve kızın andan şaķınmaķ deyyūşlıķdur B

³⁷⁸⁴ evlādlarına ve ķullarına ve cāriyelerine: evlādlarınıñ ve ķullarınıñ ve cāriyeleriniñ A; evlādlarınıñ C

³⁷⁸⁵ subħānehu ve: -C

³⁷⁸⁶ ve cümle maħlūķāta iħtiyācı yoķ idüğini ve cümle ‘ālem aña muħtāc idüğini: ve ne vech-ile ‘ālemūñ aña muħtāc olduğını ve anuñ maħlūķāta iħtiyācı yoķ idüğini B

³⁷⁸⁷ ‘aķā’id-i dīniyye: ‘aķā’idden C

mübāh {3} olanları³⁷⁸⁸ bildüreler. İşde bu üslûbda olan evlâdın babası {4} ve anası³⁷⁸⁹ kabirde gâyet-ile fereh ve sürür üzre olup³⁷⁹⁰ ve eger bunun 'aksi {5} olursa hâl müşkil olur ne 'üzubillâhi te'âlâ³⁷⁹¹. Ve dağı mü' minlere lâzım olan {6} oldur³⁷⁹² ki ilerü zamânda gelüp giden mü' min-i kâmiller gibi³⁷⁹³ 'ulemâyı {7} ve şulahâyı evlâdlarının ve kullarının³⁷⁹⁴ yanlarında mediğ idüp³⁷⁹⁵ anlara meyl {8} ve muhabbet itdüreler. Anların [B110.a] eyüce olan³⁷⁹⁶ fi'lerin zıkr idüp mediğ ideler {9} ve ammâ 'aybların ve kabâyiğlerin³⁷⁹⁷ gizleyüp söylemeyeler. Zîrâ 'aybların {10} ve kabâyiğlerin işidicegiz³⁷⁹⁸ anlara buğz ve 'adâvet itmek³⁷⁹⁹ ihtimâli vardır. {11} Ve anlara buğz 'adâvet peygâbere buğz 'adâvetdür³⁸⁰⁰. Ol ecilden İmânsız gitmege {12} sebebdür meger kim anların kabâhatin bi'z-zât kendi gözi-le göre³⁸⁰¹ ve dağı evlâdlarının {13} ve kullarının ve câriyelerinin yanlarında dâ'imâ câhilleri ve fâsıkların {14} mezemmet idüp zem eyleyeler³⁸⁰²[C95.b] tâ kim anlar dağı cehelün kubbını bileler ve 'ilmün {15} fazlın bilüp 'ilm ehline meyl ve muhabbet üzre olalar. Tâ ki kıyâmet gününde {16} sen benim 'âlim kullarımı severdiñ ben de seni bu günde³⁸⁰³ yarlıgâdım diye. Ve dağı şabî bir yaramaz {17} iş işlese veyâhüd bir yaramaz söz söylese yüzine tırup sen {18} şöyle itdiñ ve³⁸⁰⁴ şöyle³⁸⁰⁵ didiñ dimeyeler. Belki tecâhülde gelüp³⁸⁰⁶ eyle iden {19} şabînin³⁸⁰⁷ yanında bir kulu³⁸⁰⁸ zem ideler ve belki te'dîb idüp zârb ideler ki³⁸⁰⁹[A65.a] {1} bundan şucını bile ve

³⁷⁸⁸ olanları: -B

³⁷⁸⁹ babası ve anası: babaları ve anaları C

³⁷⁹⁰ olup: olurlar C

³⁷⁹¹ ne'üzubillâhi te'âlâ: -C

³⁷⁹² lâzım olan oldur: lâyıq olan budur A C

³⁷⁹³ mü' min-i kâmiller gibi: -B

³⁷⁹⁴ kullarının: -B

³⁷⁹⁵ idüp: ideler B

³⁷⁹⁶ olan: -B -C

³⁷⁹⁷ ve kabâyiğlerin: -C

³⁷⁹⁸ ve kabâyiğlerin işidicegiz: işidecek C

³⁷⁹⁹ anlara buğz ve 'adâvet itmek: buğz ve 'adâvet B

³⁸⁰⁰ Peygâbere buğz 'adâvetdür: Peygâber 'aleyhi's-şalatu ve's-sellemdür C

³⁸⁰¹ ve anlara buğz 'adâvet peygâbere buğz 'adâvetdür ol ecilden İmânsız gitmege sebebdür meger kim anların kabâhatin bi'z-zât kendi gözi-le göre: sefefe buğz ve 'adâvet gâyet yaramazdur B

³⁸⁰² mezemmet idüp zem eyleyeler: zem ideler B

³⁸⁰³ severdiñ ben de seni bu günde: severdiñ seni A B

³⁸⁰⁴ şöyle itdiñ ve: -B

³⁸⁰⁵ şöyle: böyle C

³⁸⁰⁶ tecâhülde gelüp: tecâhül idüp A

³⁸⁰⁷ şabînin: şabîlerin C

³⁸⁰⁸ şabînin yanında bir kulu: şabînin birini yanında B

³⁸⁰⁹ ve belki te'dîb idüp zârb ideler ki: -B

añlaya. Pes imdi yüzine söylemeyeler zīrā³⁸¹⁰ hayāsi {2} kalker³⁸¹¹ ve ol şucu azcık şanur dağı ziyāde ider muşirr [B110.b] olur. Ve dağı {3} oğullarına fāhīr ferāce ve münāsib sincefler ve fāhīr kaftānlar ve münāsib³⁸¹² {4} dügmeler³⁸¹³ geydurmeyeler. Ve altına fāhīr ve³⁸¹⁴ münāsib libāslar ve kuşaklar ki ibrişimden {5} ve gümüştenden ola geydurmeyeler³⁸¹⁵ veyāhūd altundan ola veyāhūd³⁸¹⁶ altun yalduzdan³⁸¹⁷ {6} ola geydurmeyeler. Ve fāhīr tolamalar ki kendüye yaraşır ola³⁸¹⁸ ve fāhīr çakşırlar ki {7} bī-nāzīr ola geydurmeyeler. Ve dağı ba'zı³⁸¹⁹ münkaş-ı harīrden çakşırlar³⁸²⁰ üzerine {8} dizden yukarı ki³⁸²¹ görenlerün 'aklı gide ve 'ömrinde oğlana meyl itmeyenler {9} bi'z-zarūri meyl ideler³⁸²². Ve bir barmağında³⁸²³ gümüştenden altundan yüzükler ki {10} kıymetli taşdan taşları ola³⁸²⁴ ve'l-hāsıl [C96.a] bu mişli³⁸²⁵ nesnelere oğulların ve kızların³⁸²⁶ ve kulların {11} gāyet-ile hıfz idüp ihtirāz itdüreler³⁸²⁷. Zīrā bunları Hāq subhānehu {12} ve³⁸²⁸ te'ālā hātūnlar için halk itmişdür ki hattā erleri görüp meyilleri ve muhabbetleri {13} ziyāde ola³⁸²⁹. Anları öpüp kucuk anlaruñ ve kendilerin nefslerin şındurup {14} kendilerin ve hātūnların harāma nazardan ve zinādan [B111.a] kırtarup Allāhuñ {15} hışmından ve³⁸³⁰ cehennemün 'azābından halāş olup emīn olalar³⁸³¹ deyü halk itmişdür³⁸³². {16} Ammā iy mü'min qarındaş³⁸³³

³⁸¹⁰ zīrā: -A -B

³⁸¹¹ kalker: gider C

³⁸¹² ve münāsib: -C

³⁸¹³ dügmeler: düğme A C

³⁸¹⁴ fāhīr ve: -B

³⁸¹⁵ ve gümüştenden ola geydurmeyeler: veyā gümüştenden veyā altundan ola B

³⁸¹⁶ ola veyāhūd: -B

³⁸¹⁷ yalduzdan: yaldızlı A B

³⁸¹⁸ tolamalar ki kendüye yaraşır ola: tolama geydurmeyeler C

³⁸¹⁹ ba'zı: -C

³⁸²⁰ çakşırlar: çakşır A B

³⁸²¹ tolamalar ki kendüye yaraşır ola ve fāhīr çakşırlar ki bī-nāzīr ola geydurmeyeler ve dağı ba'zı münkaş-ı harīrden çakşır üzerine dizden yukarı ki: dolamalar ve fāhīr çakşurlar fāhīr çityānlar ki ki B

³⁸²² meyl ideler: meyl itmege sebep ola esvābları geydurmeyeler B

³⁸²³ barmağında: parmağına C

³⁸²⁴ yüzükler ki kıymetli taşdan taşları ola: yüzük olmaya B

³⁸²⁵ mişli: aşıl A B

³⁸²⁶ ve kızların: -A -B

³⁸²⁷ ihtirāz itdüreler: hāzer ideler C

³⁸²⁸ subhānehu ve: -C

³⁸²⁹ ola: olup B

³⁸³⁰ Allāhuñ hışmından ve: Allāh te'ālānuñ C

³⁸³¹ olalar: ola B

³⁸³² itmişdür: itmişlerdür C

³⁸³³ mü'min qarındaş: qarındaş A; qarındaş B

ümme-i Muhammeden olasin³⁸³⁴ oğullarıña bu zıkr olınan fâhîr³⁸³⁵ libâsları {17} geydüresin zâhirdür ki oğlu³⁸³⁶ öpüp kuçmazsın. Zîrâ harâmdur bilürsin ve {18} bu ma'lümdür şek ve şübhe yokdur kişi oğlını yaramazlık niyyetine³⁸³⁷ öpüp kuçmağda ne mertebe {19} vebâl var ise ve niçe cā'iz degil ise kulını dağı öylece³⁸³⁸ öpüp kuçmağ harâmdur [A65.b] {1} cā'iz degildür. Eger dirseñ ki ben nefsimem emînem oğlum ve kulum benim yanımda {2} ikisi³⁸³⁹ birdür gerçeksın. Eger şâlihden³⁸⁴⁰ iseñ oğluñ haqqında emînsın {3} ammâ kullaruñ haqqında emîn degilsın³⁸⁴¹ belki hâ'insın eger emîn olaydıñ {4} Hağ subhânehu ve te'âlâ erkeklere³⁸⁴² harâm itdügi nesneleri geydürüp Allâh te'âlâya³⁸⁴³ 'âşî {5} olup dönüp yine kızb idüp nefsimem emînem [C96.b] dimek [B111.b] ve ğarızım yokdur dimek {6} kızb-i şarîhdür³⁸⁴⁴. Zîrâ fi'liñ kuluñ tekzîb ideyorur³⁸⁴⁵. Ve dağı ey dîn {7} qarındaşı ve âhîret yoldaşı³⁸⁴⁶ Allâhdan korğ ve Peyğamberden³⁸⁴⁷ utan erkek {8} oğlanlara bu zıkr olınan³⁸⁴⁸ libâslar ki geydürme³⁸⁴⁹. Zîrâ her kim ki 'âkıldür bunları {9} geymez. Zîrâ bunları geymek 'avrete maşşüşdur. Erlerinüñ gözine³⁸⁵⁰ güzel görinüp {10} harekete gelüp cimâ' ideler deyü giyerler³⁸⁵¹. Ve dağı şol nigârlar geyerler ki levend {11} ve³⁸⁵² 'âşık arayalar ehlinüñ ma'lümdür. Bu zıkr olınan libâsları geymek hâl {12} dili-le dimekdür ki ben nigârın ve nigârdan dağı eyüyin ve belki kız oğlan {13} kızdandan dağı³⁸⁵³ geliñ benimle mu'âmele idiñ dimekdür. Veyâhüd nigârın³⁸⁵⁴ erkek degülin {14} benim dağı hâtünler gibi fercim vardur ve³⁸⁵⁵ 'âşıklarım vardur. Eger³⁸⁵⁶ bunları

³⁸³⁴ ümme-i Muhammeden olasin: -C

³⁸³⁵ oğullarıña bu zıkr olınan fâhîr: oğullarıña ve kullarına bu zıkr olınan B

³⁸³⁶ zâhirdür ki oğlu: zâhir budur ki oğluñ B; zâhirdür ki oğluñu C

³⁸³⁷ yaramazlık niyyetine: -A -C

³⁸³⁸ öylece: -A -B

³⁸³⁹ ikisi: -C

³⁸⁴⁰ şâlihden: şulâhadan B

³⁸⁴¹ kullaruñ haqqında emîn degilsın: kuluñ haqqında emîn degil B

³⁸⁴² te'âlâ erkeklere: te'âlânuñ erkekte B; te'âlânuñ C

³⁸⁴³ Allâh te'âlâya: Allâha A B

³⁸⁴⁴ ve ğarızım yokdur dimek kızb-i şarîhdür: kızb-i şarîhdür dimek C

³⁸⁴⁵ ideyorur: ideyor B

³⁸⁴⁶ ve âhîret yoldaşı: -C

³⁸⁴⁷ Peyğamberden: Peyğamberden 'aleyhi's-selâm B

³⁸⁴⁸ olınan: itdügümüz B

³⁸⁴⁹ geydürme: geydürmeyeler C

³⁸⁵⁰ erlerinüñ gözine: erlerine -A -C

³⁸⁵¹ giyerler: -A -C

³⁸⁵² levend ve: kendülere B; kendüye C

³⁸⁵³ dağı: -C / ve nigârdan dağı eyüyin ve belki kız oğlan kızdandan dağı: -B

³⁸⁵⁴ nigârın: ben B; Bârî ben C

³⁸⁵⁵ ve: -B

³⁸⁵⁶ eger: -B

geymezsem {15} erim beni öpüp kucmaz ve ‘âşıklarım beni³⁸⁵⁷ sevmez dimekdir. Ve biz şüreta erkegiz {16} ammā ma‘nide dişilerdenim dimekdir. Ve buña delil lâzım degildir. Ammā {17} saña tefhim için bir mişal getüreyim. Görmez misin ‘asker-i İslām zamān-ı {18} evāilde erkekler idi her kankı memlekete teveccüh itseler feth-i fütüh³⁸⁵⁸ müyesser {19} olurdu. Zīrā erkek ‘alāmeti oldur ki erkeklere maḥşūş olan libāslar [A66.a] {1} geyerler³⁸⁵⁹ evvel zamānda böyle idi. [C97.a] Ammā fi zamānına hazā erkeklerimiz hātūnlara {2} maḥşūş olan libāsları geyer oldılar. Ol ecilden hātūnlara beñzediler. {3} Hātūnlara ise vilāyet feth itmege kâdir degillerdür. Haḡ subḥānehu ve te‘ālā cümlemüzi {4} ıslāh eyleye³⁸⁶⁰. Ammā seyyid kulına zıkr olınan libāsları geydürmek günāhdur {5} aşla³⁸⁶¹ cā‘iz olanlardan³⁸⁶² degildir. Ve bunuñ biri-le³⁸⁶³ görenler sū-i [B112.a] zanna düşer³⁸⁶⁴ {6} ve saña tōhmet iderler. Peygamber ‘aleyhi’s-selām³⁸⁶⁵ eydür³⁸⁶⁶. Her kim ki Allāha³⁸⁶⁷ ve kıyāmet {7} günine imān getüre tōhmet olan³⁸⁶⁸ mevzi‘ına varmasun. Ve daḡı bir hātūnda bir şeytān {8} vardur ve ammā bir oğlanda on sekiz şeytān vardur³⁸⁶⁹ gice gündiz a‘zālarını {9} güzel gösterir³⁸⁷⁰. İhtimāldur ki ‘âşık olasın şeytān saña yol bula. {10} Hele bir kerre şafāsın sür ba‘dehū tevbe eylesin diye. Şāyed ki şeytāna {11} uyasın ol murdār³⁸⁷¹ fi‘li idesin kıyāmet güninde luḡiler ile haşır olasın. {12} Veyāhūd bu fa‘li saña hoş ve gökcek gele³⁸⁷² ‘ale‘l-fevrī tevbe itmeyesin bu hāl {13} üzere olasın³⁸⁷³ kıyāmetde kâfirler ile haşır olasın. Zīrā bu fa‘li şer‘-i {14} şerif taḡbīh itdi.

³⁸⁵⁷ beni: -A -B

³⁸⁵⁸ fütüh: fütūhat C

³⁸⁵⁹ geyerler: geyerler idi C

³⁸⁶⁰ Haḡ subḥāne ve te‘ālā cümlemüzi ıslāh eyleye: -C / ve biz şüreta erkegiz ammā ma‘nide dişilerdenim dimekdir ve buña delil lâzım degildir ammā saña tefhim için bir mişal getüreyim görmez misin ‘asker-i İslām zamān-ı evāilde erkekler idi her kankı memlekete teveccüh itseler feth-i fütüh müyesser olurdu zīrā erkek ‘alāmeti oldur ki erkeklere maḥşūş olan libāslar geyerler evvel zamānda böyle idi ammā fi zamānına hazā erkeklerimiz hātūnlara maḥşūş olan libāsları geyer oldılar ol ecilden hātūnlara beñzediler hātūnlara ise vilāyet feth itmege kâdir degillerdür Haḡ subḥāne ve te‘ālā cümlemüzi ıslāh eyleye: -B

³⁸⁶¹ aşla: -C

³⁸⁶² olanlardan: -B -C

³⁸⁶³ bunuñ biri-le: bununla C

³⁸⁶⁴ düşer: düşerler B; iderler C

³⁸⁶⁵ peygamber ‘aleyhi’s-selām: peygamberimiz şallallāhu te‘ālā ‘aleyhi ve’s-sellem C

³⁸⁶⁶ eydür: buyurur B; buyurdular ki C

³⁸⁶⁷ Allāha: Allāh te‘ālāya C

³⁸⁶⁸ olan: -A -C

³⁸⁶⁹ vardur: var B

³⁸⁷⁰ gösterir: gösterirler B

³⁸⁷¹ murdār: merdūd olan B

³⁸⁷² ve gökcek gele: gelüp C

³⁸⁷³ bu hāl üzere olasın: -C

Sen anı³⁸⁷⁴ taḥsīn itdiñ şer‘-i şerīfūñ taḫbīḥ itdügine³⁸⁷⁵ taḥsīn {15} itmek küfürdür ne‘üzubillāhi te‘ālā³⁸⁷⁶. Ve bu fa‘ilden şeytān ferḥ olup³⁸⁷⁷ eydür. Ey kişi {16} Allāh te‘ālā³⁸⁷⁸ kerīmdür ve ‘āşilere [C97.b] Allāh te‘ālānuñ³⁸⁷⁹ rahmeti çokdur [B112.b] hele bu oğlan³⁸⁸⁰ boyınca³⁸⁸¹ tevbe {17} itme şafāsın sür. Ba‘dehū tevbe idesin dir³⁸⁸². Zīrā böyle oğlan bir daḫı {18} bulunmaz. Hele şimdilik şafālan³⁸⁸³ Allāh kerīmdür cümle ‘ālemde her³⁸⁸⁴ ne olursa {19} sen daḫı eyle olasin³⁸⁸⁵ der. Bu derdimend ‘āşī şeytān-ıla bu ğavğada iken andan [A66.b] {1} eyü ve andan güzel ve gökçek³⁸⁸⁶ bir oğlan daḫı vücūda getirüp veyāḥūd şatun alup {2} şeytān fırsat benimdür deyüp bu ‘āşīnuñ ḳalbine girüp hele çok şafālar {3} sürdüñ bunuñ daḫı şafāsın sür ba‘dehū tevbe eylesin³⁸⁸⁷ dir. Bu derdimend {4} daḫı ḳocar ‘amelden ḳalur göñli yigid olur. Zān ider ki yigid olan kendi ola³⁸⁸⁸ {5} lā va’llāhi kendi ḳabir kenārına varmışdur ve ölüme yaklaşmışdur tül-ı emel {6} bu derdimendi almışdur. İşte şeytān-ı la‘īn böyle böyle hevālar-ıla ḳalbin {7} ḫoldurup ḳarardur. Ba‘dehū bunu itmekde ne var dir kāfir olur³⁸⁸⁹. Ve daḫı {8} eydür ki³⁸⁹⁰ şimdiki zamānda bunu itmez kimesne yokdur³⁸⁹¹ cümlemüz bu ḫāl üzreyüz. {9} Allāh te‘ālā³⁸⁹² kerīmdür ḫasta

³⁸⁷⁴ anı: -A -B

³⁸⁷⁵ itdügine: itdügün sen B

³⁸⁷⁶ taḫbīḥ itdügine taḥsīn itmek küfürdür ne‘üzubillāhi te‘ālā: kötü gördüğün eyi demek küfürdür C

³⁸⁷⁷ olup: bulup C

³⁸⁷⁸ te‘ālā: -A -B

³⁸⁷⁹ Allāh te‘ālānuñ: Allāhuñ A B

³⁸⁸⁰ bu oğlan: -B

³⁸⁸¹ boyınca: büyücek C

³⁸⁸² dir: -C

³⁸⁸³ bulunmaz hele şimdilik şafālan: ele girmez şimdilik şafāsın sür C

³⁸⁸⁴ zīrā böyle oğlan bir daḫı bulunmaz hele şimdilik şafālan Allāh kerīmdür cümle ‘ālemde her: cümle ‘ālem ḫalkı B

³⁸⁸⁵ olasin: olursun C

³⁸⁸⁶ ve gökçek: -A -B

³⁸⁸⁷ eylesin: idersin C

³⁸⁸⁸ kendi ola: kendidür C

³⁸⁸⁹ bu derdimend ‘āşī şeytān-ıla bu ğavğada iken anda eyü ve andan güzel bir oğlan daḫı vücūda getirüp veyāḥūd şatun alup şeytān fırsat benimdür deyüp bu ‘āşīnuñ ḳalbine girüp hele çok şafālar sürdüñ bunuñ daḫı şafāsın sür. ba‘dehū tevbe eylesin dir bu dermend daḫı ḳocar ‘amelden ḳalur göñli yigid olur zān ider ki yigid olan kendi ola lā va’llāhi kendi ḳabir kenārına varmışdur ve ölüme yaklaşmışdur tül-ı emel bu derdimendi almışdur işte şeytān-ı la‘īn böyle böyle hevālar-ıla ḳalbin ḫoldurup ḳarardur ba‘dehū bunu itmekde ne var dir kāfir olur: -B

³⁸⁹⁰ kāfir olur ve daḫı eydür ki: -C

³⁸⁹¹ yokdur: ḳalmadı C

³⁸⁹² te‘ālā: -A -B

olduğumuz³⁸⁹³ vaktin³⁸⁹⁴ tevbe idevüz³⁸⁹⁵ der. Hasta oldıkda {10} Şeyātin³⁸⁹⁶ gelüp şakin³⁸⁹⁷ tevbe itme yine ölmezsın evvel geleyin sağ {11} olursın³⁸⁹⁸ [C98.a] ihtimāldür ki şabr idemeyüp³⁸⁹⁹ tevbeñi bozasın Hax te‘ālā³⁹⁰⁰ katında rüsvāy {12} olasın deyüp bu³⁹⁰¹ derdimendi böyle böyle aldar ne‘üzubillāhi te‘ālā³⁹⁰². Ve dağı Lūt kavminden ibtidāda ol {13} fa‘il³⁹⁰³ iden ancak üç kimesne idi. Anlar³⁹⁰⁴ ve bir bir ve āyetde yedi kimesne idi. {14} Şeytān eyitdi. Ne tırursız ve ne kórķarsız şimdiki zamānda ašlā bir kimesne {15} yokdur ki bu fa‘il itmeye cümlesi ider siz niçün itmezsiz. Eller her niçe olursa {16} siz dağı eyle olasız deyüp anlar dağı gerçek zan idüp cümlesi ol {17} fi‘le mübāşiret eyledi³⁹⁰⁵ ne‘üzubillāhi te‘ālā³⁹⁰⁶. Ve dağı şimdiki zamāne halkına {18} şeytān gelüp cümle halk bu fi‘li ider siz niçün itmezsiz³⁹⁰⁷ dimiş mi ola. {19} Ve³⁹⁰⁸ halk biri birlerini bu fi‘lde mi zan ider ola. Hele³⁹⁰⁹ bu faķir pür³⁹¹⁰-taķşir idüp³⁹¹¹[A67.a] {1} ba‘zı fāsıkdan işitdim eydür. Şimdi³⁹¹² bu fi‘li itmez kimesne kalmadı. Cümle halk³⁹¹³ {2} bu fa‘ildedür. Hattā ‘ulemādan ve meşāyihden³⁹¹⁴ [B113.a] bile³⁹¹⁵ bu fa‘ili itmez kimesne kalmamışdur³⁹¹⁶ {3} didi ne‘üzubillāhi te‘ālā. Min hazihi el i‘tikād imdi şimdi cemī‘-

³⁸⁹³ olduğumuz: olup yatduğım B

³⁸⁹⁴ vaktin: vaktide C

³⁸⁹⁵ idevüz: iderim B

³⁸⁹⁶ şeyātin: şeytān habīs C

³⁸⁹⁷ gelüp şakin: gelüp eydür şakin hele B

³⁸⁹⁸ tevbe itme yine ölmezsın evvel geleyin sağ olursın: tevbe itmeye belki yine ‘āgalasın B; tevbe itme ki yine ölmezsın sağ olup C

³⁸⁹⁹ idemeyüp: idemeyesın B / ihtimāldür ki şabr idemeyüp: ‘āfiyet geldikde şabr idemezsin C

³⁹⁰⁰ te‘ālā: -A

³⁹⁰¹ bu: -B

³⁹⁰² derdimendi böyle böyle aldar ne‘üzubillāhi te‘ālā: derdimendi aldar A

³⁹⁰³ fa‘il: fi‘li habīs C

³⁹⁰⁴ anlar: -C

³⁹⁰⁵ mübāşiret eyledi: işlediler C

³⁹⁰⁶ ve dağı Lūt kavminden ibtidāda ol fa‘il iden ancak üç kimesne idi anlar ve bir bir ve āyetde yedi kimesne idi şeytān eyitd ne tırursız ve ne kórķarsız şimdiki zamānda ašlā bir kimesne yokdur ki bu fa‘il itmeye cümlesi ider siz niçün itmezsiz yıllar her niçe olursa siz dağı eyle olasız” deyüp anlar dağı gerçek zan idüp cümlesi ol fi‘le mübāşiret eyledi ne‘üzubillāhi te‘ālā: tevbesiz gitmege sebep olur B

³⁹⁰⁷ siz niçün itmezsiz: sen niçün itmezsin B

³⁹⁰⁸ ve: veyāhūd B

³⁹⁰⁹ hele: -C

³⁹¹⁰ pür: -A -C

³⁹¹¹ taķşir idüp: -C

³⁹¹² şimdi: şimdi ki hālde C

³⁹¹³ halk: -B

³⁹¹⁴ ve meşāyihden: -B

³⁹¹⁵ bile: -C

³⁹¹⁶ kalmamışdur: kalmadı C

i³⁹¹⁷ fesakālaruñ {4} zanları budur ki bu fa'ilden hāli cihānda bir kişi bulunmadı³⁹¹⁸. Bu kadīmden halk {5} içinde ola gelmiş³⁹¹⁹ bir fa'il ola. Huşūşā bu fa'ili ancak müslimānlara mahşūş {6} ola³⁹²⁰ ne'üzubillāhi te'ālā. Pes imdi bu i'tikādda [C98.b] olanlar Ehl-i Sünnet ve Cemā'atdan {7} hāric olanlardır. Ve³⁹²¹ bu tā'ife ol fa'ili³⁹²² idenlerden yaramazdur ve mübāhilerdür {8} mezhepleri Mübāhiyyedür. Yine şadede gelem³⁹²³ ma'lūm ola ki bu muşibetlere³⁹²⁴ {9} ve bu belālara kişiyi uğradan nesnelere başı fāhır libāslardur. Zīrā fāhır {10} libāsları Hāq subhānehu ve te'ālā³⁹²⁵ erlerine öpülüp kucılan³⁹²⁶ hātūnlar için {11} halk eyledi. Zīrā eşi hātūnını öpmekte ve cimā' itmekde ve³⁹²⁷ gısl itmekde 'azīm {12} ecirler ve şevāblar vardır. Ammā emred oğlanlara bunları³⁹²⁸ geydürmek günāhdur. {13} Ve kişi kendüsün 'avretlere beñzetmek vebāl-i 'azīmdür. Ve kendüler dağı 'avret {14} oldukları muqarrerdür³⁹²⁹. Bir kişi bir taze oğlana şehvet-ile nazar eylese ol [B113.b] kişiuñ {15} gözine kıyāmet gününde cehennemde erimiş kurşun akıdırlar. Ve eger taze oğlanuñ {16} eline³⁹³⁰ yapışsa kıyāmet gününde eli³⁹³¹ barmakların ek ek cümlesin āteşden bıçağ-ıla {17} keserler. Ve eger bir³⁹³² oğlanı öpse ol öpen adamuñ tutağların cehennem³⁹³³ mikrāzları-la {18} kāğıd gibi ufağ ufağ toğrarlar³⁹³⁴. Ve öpülen oğlanuñ yañağların {19} āteşden kelpetenler ile çeküp koparırlar. Ve eger livāta [C99.a] iderse ikisine [A67.b] {1} olan 'azābı dilleri-le ta'bīr mümkün degildür ve yazılmağ-ıla hisāba gelür³⁹³⁵ {2} degildür³⁹³⁶ ne'üzubillāhi te'ālā. Zīrā Peyğamber 'aleyhi's-selām

³⁹¹⁷ şimdi cemā': -B

³⁹¹⁸ bulunmadı: bulunmaz C / bu fa'ilden hāli cihānda bir kişi bulunmadı: bu fi'ildi degme kimse bulunmaya ve B

³⁹¹⁹ gelmiş: gelmiş ola B; gelmişdür C

³⁹²⁰ mahşūş ola: mahşūşdür C

³⁹²¹ ve: -B

³⁹²² fa'ili: fi'l-i murdār C

³⁹²³ ve mübāhilerdür mezhepleri Mübāhiyyedür yine şadede gelem: -B

³⁹²⁴ muşibetlere: buğzlara C

³⁹²⁵ Hāq subhāne ve te'ālā: Hāq subhāne ve te'ālā hazreti B; -C

³⁹²⁶ erlerine öpülüp kucılan: -C

³⁹²⁷ ecirler ve şevāblar vardır: şevāblar vardır ve ecirler vardır B / zīrā eşi hātūnını öpmekte ve cimā' itmekde ve: anlar geyinüp erleri iştihā idüp öpmek ve cimā' idüp ba'dehū C

³⁹²⁸ bunları: a'lā libāslar B

³⁹²⁹ kendüler dağı 'avret oldukları muqarrerdür: -B

³⁹³⁰ eline: eline yā parmağına C

³⁹³¹ eli: anı A; iki C

³⁹³² bir: bir kişi B C

³⁹³³ cehennem: cehennemde C

³⁹³⁴ toğrarlar: kırkarlar C

³⁹³⁵ gelür: gelür şey' C

³⁹³⁶ ve yazılmağ-ıla hisāba gelür degildür: -B

buyurmuşdur³⁹³⁷. {3} Men teşebbehe kavmen fehuve minhum dimekdür ki³⁹³⁸ şol kimesneler ki kendülerin {4} bir kavme beñzedeler anlar³⁹³⁹ ol kavmdendür. İmdi hātūnlara maḥşūş olan {5} libāsları geyenler³⁹⁴⁰ ‘avretlerden olurlar³⁹⁴¹ ve bu zamāne ḥalkınuñ ekşeri ‘avret {6} olduğına sebep budur. Ya‘ni³⁹⁴² tāze oğlanlaruñ³⁹⁴³ gözleri³⁹⁴⁴ dördür ki ‘acebā {7} bir kişi baña nazār-ı muḥabbet idüp ben anuñ ma‘şūkı olam [B114.a] der ḥased³⁹⁴⁵ çeker. Müte‘ehil {8} olanlaruñ hātūnları er ve erleri hātūn³⁹⁴⁶ olmışdur. Hātūnlarına muḥālifet {9} itmege kādır degillerdür. Ma‘a hazā Peyğamber ‘aleyhi’s-selām³⁹⁴⁷ cemī‘-i ‘ömriñizde hātūnlarıñıza {10} muḥālifet idiñ deyü buyurmuşdur. Bu daḥı ma‘lūmuñ oldı ki {11} ‘avretlere maḥşūş olan libāsları erler geycegiz³⁹⁴⁸ ‘avret olurlar imiş. {12} Ve ‘aksi daḥı eyledür³⁹⁴⁹. Ya‘ni erlere maḥşūş olan libāsları ‘avretler geyseler {13} mel‘ūn olurlar ve ta‘zīre müstahik olurlar. Ve daḥı ma‘lūm ola ki {14} fāḥir libāsdan³⁹⁵⁰ olan³⁹⁵¹ murād ḥarīrden [C99.b] olan libāslardur. Ve zīnet ve tefāḥür {15} için geyilen libāslardur. Ammā şöyle ki Ḥaḳ³⁹⁵² te‘ālānuñ virdügi ni‘meti izḥār³⁹⁵³ {16} ḥelāl olan libāsları geymekte zarar yokdur. Ve daḥı evlādlarına ziyāde³⁹⁵⁴ ata {17} binmege ve seyre gitmege ve oynamağa ve oğlancıklarla oturmağa³⁹⁵⁵ rāzı olmayalar. {18} Ve çok yimege ve oyuna ve temāşāya bakmağa ve çok uyumağa³⁹⁵⁶ mu‘tād itmeyeler. {19} Belki evlādların ‘ulemā-ile ve şulahā-ile³⁹⁵⁷ ve pīrcigezlerler ile [B114.b] oturup turmağa

³⁹³⁷ zīrā Peyğamber ‘aleyhi’s-selām buyurmuşdur: Peyğamberimüz şallallāhu ‘aleyhi ve’s-sellem buyurmuşdur ki C

³⁹³⁸ dimekdür ki: dimişdür ya‘ni C

³⁹³⁹ anlar: -B -C

³⁹⁴⁰ libāsları geyenler: libās giyene B

³⁹⁴¹ olurlar: olur C

³⁹⁴² budur ya‘ni: budur ki C

³⁹⁴³ oğlanlaruñ: olanlaruñ C

³⁹⁴⁴ gözleri: gözi B

³⁹⁴⁵ der ḥased: deyü ḥasret B

³⁹⁴⁶ ve erleri hātūn: erleri ‘avretler B

³⁹⁴⁷ Peyğamber ‘aleyhi’s-selām: şallallāhu ‘aleyhi ve’s-sellem C

³⁹⁴⁸ geycegiz: giyecek B; geyse C

³⁹⁴⁹ eyledür: böyledür B

³⁹⁵⁰ libāsdan: libāslardan C

³⁹⁵¹ fāḥir libāsdan olan: libās-ı fāḥirden B

³⁹⁵² şöyle ki Ḥaḳ: Allāh B

³⁹⁵³ izḥār: izḥār için B C

³⁹⁵⁴ ziyāde: -B

³⁹⁵⁵ ve oğlancıklarla oturmağa: -B

³⁹⁵⁶ ve çok uyumağa: ve çok yimege A; -B

³⁹⁵⁷ ‘ulemā-ile ve şulahā-ile: şulahāya ve ‘ulemāya C

[A68.a] {1} yelteyeler³⁹⁵⁸ ve kanduralar. Ve evlādların edebsiz ve hayāsız ve³⁹⁵⁹ cāhil ve aḥmak {2} oğlancıklarla oturup laḳırdı itdirmeyeler³⁹⁶⁰. Zīrā bunuñ gibi hāller ādemi {3} edebsiz ider. Ve taḥṣīl-i ‘ilimden ve taḥṣīl-i³⁹⁶¹ ma‘rifetden alı ḳor kendi gibi {4} nekbeti ider. Dā‘imā bunları zem idüp iṣitdüreler. Ve daḥı mü‘min olan³⁹⁶² {5} ṣol kişilerdür ki kendü özün³⁹⁶³ ‘ilm ve ma‘rifeti-le tezeyyün eyleye³⁹⁶⁴. Ol kişi ‘ind-Allāhı {6} ve ‘inde Resūlullāhı maḳbūl ḥazretdür³⁹⁶⁵. Zāhir açula girse³⁹⁶⁶ yine³⁹⁶⁷ derüninde {7} nūr-ı imān ṣafāsı vardır. Ammā cāhil ḳalıcaḳ olursa altundan ve gümüṣden {8} serāserler³⁹⁶⁸ daḥı geyerse ve envā‘i et‘ime-i nefise daḥı yirse [C100.a] ḳalbinde zerre ḳadar {9} ṣafā yokdur. Dā‘imā derdiment³⁹⁶⁹ içindedür. Zīrā ol kişi beden ḳabrinde {10} medfūndur. Ḳabir ise ṣafā maḥallı degildür. Belki yılanlar³⁹⁷⁰ ve ‘akrebler ve çiyānlar³⁹⁷¹ maḥallıdır. {11} Zīrā³⁹⁷² bi‘z-zāt cāhil kendi ölüdür³⁹⁷³ ḥayātda degildür ki ṣafā idebile. {12} ‘Azīzlerden birisi³⁹⁷⁴ bir gün yolda giderken bir etmek [B115.a] pāresi bulup çanağında³⁹⁷⁵ {13} ıṣlayup bir miḳdār yumuṣadıḳda³⁹⁷⁶ bir dīvār gölgesinde toz içinde oturup³⁹⁷⁷ yiyüp {14} bir miḳdār yatup uyudu. Ba‘dehū ḳalkup eyitdi. Eger dünyā pādiṣāhları {15} bizim bu³⁹⁷⁸ ṣafālarımız bilelerdi pādiṣāhlığı terk idelerdi³⁹⁷⁹. İy oğul bu zevḳ-i {16} ṣafā didikleri ancak ḳalb-ile olur māl ile³⁹⁸⁰ ve cāh ile ve yimek ve içmek ile {17} ve geyüp ḳuşanmağ-ıla olmaz. Ve bu māl ve cāh kişinüñ zaḥmetin ve meṣaḳḳatin³⁹⁸¹

³⁹⁵⁸ yelteyeler: yeltendüreler B

³⁹⁵⁹ ve evlādların edebsiz ve hayāsız ve: edebsiz ve B

³⁹⁶⁰ itdirmeyeler: itmeyeler C

³⁹⁶¹ taḥṣīl: -B

³⁹⁶² mü‘min olan: mü‘min kāmil B

³⁹⁶³ kendü özün: derünün A B

³⁹⁶⁴ eyleye: eyleyeler C

³⁹⁶⁵ ve ‘inde resūlullāhı maḳbūl ḥazretdür: maḳbūl ḥazret olur B; ve inde‘n-nās maḳbūldur C

³⁹⁶⁶ zāhir açula girse: ecel daḥı gelse B; zāhir açul daḥı girse C

³⁹⁶⁷ yine: kendü C

³⁹⁶⁸ serāserler: serāser C

³⁹⁶⁹ derdiment: derdünü miḥnet C

³⁹⁷⁰ yılanlar: yılan C

³⁹⁷¹ ve ‘akrebler ve çiyānlar: ve çiyānlar ve ‘akrebler B

³⁹⁷² zīrā: -B

³⁹⁷³ ölüdür: ölü C

³⁹⁷⁴ ‘azīzlerden birisi: ṣulāḥadan birisi eydür B

³⁹⁷⁵ çanağında: çanağına C

³⁹⁷⁶ yumuṣadıḳda: yumuṣadıḳdan ṣoñra B; yımıṣadup C

³⁹⁷⁷ oturup: -A -B

³⁹⁷⁸ bu: -B

³⁹⁷⁹ idelerdi: eyler idi C

³⁹⁸⁰ ile: ile olmaz C

³⁹⁸¹ zaḥmetin ve meṣaḳḳatin: meṣaḳḳatin ve zaḥmetin B

arturup {18} ziyāde ider. İnsān olup bu mertebeye vāşıl olanlarıñ³⁹⁸² ma‘lūmlarıdır. {19} Ve dağı evlādların gāzabdan ve tehevürden ve hıffetden ve ahlāk-ı zemīmeden [A68.b] {1} ve bengelikden³⁹⁸³ ve afyon gibilerden³⁹⁸⁴ ve serhoşlar ile muşāhib olmadan³⁹⁸⁵ ve fāsıklar ile {2} bir meclisde ülfet itmekden şakınalar tā ki tabī‘atlarından hevā koşusu peydā {3} olmaya. Egerçi [C100.b] halka qarışmağ-ıla ‘aqla zekā ve fiṭnat gelür³⁹⁸⁶. [B115.b] Ammā zararı nef‘inden {4} ziyādedür³⁹⁸⁷. Ve dağı evlādlarına ve kullarına şabāhın³⁹⁸⁸ sebakın okutmadan ta‘ām {5} virmeyeler. Ve ba‘zı sır şaklamağı öğretmeyeler. Zīrā sır şaklamağı öğrencegiz³⁹⁸⁹ {6} a‘māl-ı kabīheyeye ikdām ider. Benim de sırrım şaklarlar der kabāyihe mu‘tād olur. {7} Ve gündiz³⁹⁹⁰ uyumağa kıomayalar. Ve dağı ekil ve şurb ve şöbet ve nevm ādābın³⁹⁹¹ öğredeler. {8} Ve dağı evlādlarına ve kullarına halka ihsān ve seḥā itmegi ve kıonığa {9} hizmet ve şadağa itmegi³⁹⁹² ve kıanā‘ati itmegi³⁹⁹³ ve kendüden büyüğe hürmet itmegi ve üstāza {10} gāyet-ile ta‘zīm itmegi ve şağā‘ire merḥamet ve kibāre hizmet itmegi ve ḥayā ve sükūt³⁹⁹⁴ {11} itmegi öğredeler. Ve bunlar ‘inde-Allāh ve ‘inde Resūlullāhı gāyet-ile güzeldür ve ‘inde’n-nās {12} gökcekdür diyeler³⁹⁹⁵. Ve dağı bunlarıñ zıddlarından nefret itdürelere. Ya‘ni³⁹⁹⁶ kışi {13} ihsānsız olmağ ve kıonuğa ri‘āyet itmemek ve şadağa virmemek³⁹⁹⁷ ve ehl-i kıanā‘at {14} olmamağ [B116.a] ve kendüden büyüğe hürmet ve ri‘āyet itmemek ve üstāza gāyet-ile³⁹⁹⁸ ta‘zīm {15} itmemek ve kibāre hizmet itmemek ve küçüklere şefkıat [C101.a] itmemek³⁹⁹⁹ ve ḥayāsız olmağ {16} ve çok söyleyici olmağ gāyet-ile mezmūmdur. Ve böyle olan kıimesne ‘inde’n-nās {17} ḥor ve zelīldür⁴⁰⁰⁰ ve cemī‘-i halk kıatında ol kışi

³⁹⁸² insān olup bu mertebeye vāşıl olanlarıñ: insān-ı kāmīl mertebesine varanlarıñ bu B

³⁹⁸³ bengelikden: bengelik A B

³⁹⁸⁴ afyon gibilerden: afyondan A C

³⁹⁸⁵ serhoşlar ile muşāhib olmadan: serhoş ile muşāhibetden B

³⁹⁸⁶ gelür: gelürse C

³⁹⁸⁷ ziyādedür: çok olur C

³⁹⁸⁸ şabāhın: -B

³⁹⁸⁹ öğrencegiz: öğredicek B; öğrenicek C

³⁹⁹⁰ gündiz: günden B

³⁹⁹¹ ādābın: edeblerin C

³⁹⁹² ve şadağa itmegi: itmegi ve şadağa C

³⁹⁹³ itmegi: -A -C

³⁹⁹⁴ ve sükūt: -B

³⁹⁹⁵ diyeler: diye B

³⁹⁹⁶ ya‘ni: zīrā B

³⁹⁹⁷ ve şadağa virmemek: -B

³⁹⁹⁸ gāyet-ile: -B

³⁹⁹⁹ ve küçüklere şefkıat itmemek: itmemek B; ve küçüklere şefkıat ve merḥamet C

⁴⁰⁰⁰ zelīldür: zelīl olur C

mebgūzudur. Ma‘a hazā her kimesnedeki {18} bunlar bulına mūrīṣ-i fakırdur ve mūrīṣ-i nisyāndur deyü evlādlarına ve kullarına⁴⁰⁰¹ {19} ta‘līm ideler. Ve bunlaruñ ba‘zısı ‘ömri eksik ider. Ve mü‘min olanlar⁴⁰⁰² evlādlarına [A69.a] {1} ve kullarına bunları birer birer bildürüp añladalar⁴⁰⁰³. Hattā ki bunlardan anlaruñ⁴⁰⁰⁴ {2} tabı‘ına⁴⁰⁰⁵ nefret gelüp bunlardan ölineceye degin⁴⁰⁰⁶ ihtirāz üzre olalar. {3} Ve dağı evlādların ve kulların seher vaqtinde uyumağdan ve cimā‘ lafzı-la {4} söylemekden ve tekebbürlükden ve⁴⁰⁰⁷ kimesneyi begenmemekden ve halkı masharaya almağdan {5} ve istihzā eylemekden ve dünyāya ve māla meyl eylemekden gāyet-ile pek şakınalar. {6} Bunları bir bir yanlarında⁴⁰⁰⁸ zem ideler. Ve ata ve ana ve efendi⁴⁰⁰⁹ oğulların ve kulların {7} ziyāde sevdiklerin bildirmeyeler. Ve dağı kızlarını hayāya⁴⁰¹⁰ [B116.b] ve sūkūta ve şabra ve ednā {8} kūt-ıla⁴⁰¹¹ kanā‘ata ve evden⁴⁰¹² çıkmamağa ve halka görünmemeye ve bayrama ve konşu {9} evine ve mezāra çıkmamağa kanduralar. Ve dā‘imā anası ve babası konşılarında [C101.b] ve gayırda⁴⁰¹³ {10} bu üslūbda olan kızları ve hātūnları mediḥ ve şenā ideler. Ve taşraya⁴⁰¹⁴ gezenleri {11} zem ideler. Hattā ere vardıklarında⁴⁰¹⁵ huzūr ideler. Zīrā babası evinde iken gezmek {12} bilmeyicegiz⁴⁰¹⁶ şoñra dağı gezmek istemez⁴⁰¹⁷ kendi ve eri muḥabbet idişirler. Ve eger {13} gezmek dilese eri dağı mü‘min-i şadıqlardan⁴⁰¹⁸ ise izin vermeyüp mābeynlerinde {14} cidāl olup⁴⁰¹⁹ tefrīka sebep

⁴⁰⁰¹ evlādlarına ve kullarına: evlādına ve kullına C

⁴⁰⁰² ve mü‘min olanlar: ve dağı C

⁴⁰⁰³ bildürüp añladalar: añladalar ve ta‘līm ideler C / ve mü‘min olanlar evlādlarına ve kullarına bunları birer birer bildürüp añladalar: idügin bildüreler B

⁴⁰⁰⁴ bunlardan anlaruñ: bunlaruñ C

⁴⁰⁰⁵ tabı‘ına: tabı‘larına B

⁴⁰⁰⁶ degin: dek naqarat gelüp C

⁴⁰⁰⁷ ve: ya‘ni B

⁴⁰⁰⁸ yanlarında: yanında C

⁴⁰⁰⁹ bunları bir bir yanlarında zem ideler ve ata ve ana ve efendi: ve bunlar kim idügin bildüre

B

⁴⁰¹⁰ hayāya: hayā A C

⁴⁰¹¹ ednā kūt-ıla: -B

⁴⁰¹² evden: taşra C

⁴⁰¹³ anası ve babası konşılarında ve gayırda: -B

⁴⁰¹⁴ taşraya: taşrada C

⁴⁰¹⁵ ere vardıklarında: erlere vardıkda C

⁴⁰¹⁶ bilmeyicegiz: bilmeyicek B; bilmeyince C

⁴⁰¹⁷ istemez: bilmez C

⁴⁰¹⁸ şadıqlardan: -C

⁴⁰¹⁹ olup: olur B

olur ne ‘üzubillāhi te‘ālā⁴⁰²⁰. Ve daḥı ḥayz aḥvālin⁴⁰²¹ ve nifās aḥvālin⁴⁰²² ve {15} nikāḥ aḥvālin⁴⁰²³ ve ṭalāk aḥvāllerin⁴⁰²⁴ ve mes‘elelerin bildüreler⁴⁰²⁵ ve elfāz-ı küfrī ve ef‘al-i {16} küfrī daḥı bildüreler. Zīrā bilmeyicegiz⁴⁰²⁶ ihtimāldur ki elfāz-ı küfrī söyleyüp {17} veyā işleyüp⁴⁰²⁷ veyāḥūd elfāz-ı küfrī söyleyene veyā işleyene⁴⁰²⁸ gülüp kāfire {18} olup erinden boş olalar. Niçe yıllar erleri-le yatup zinā ideler ne ‘üzubillāhi te‘ālā. {19} Ve kıyāmet güninde bu ḥātūn kāfirler ile ḥaşr ola⁴⁰²⁹ ve ölinceye degin⁴⁰³⁰ itdügi [A69.b] {1} ‘ibādātlar cemī‘en maḥv olur. Zīrā dār-ı İslāmda cehle ‘özür olmaz⁴⁰³¹ ve ol {2} ḥātūn kıyāmet [B117.a] güninde anasına babasına ve erine ḥaşım olur⁴⁰³². Görmez misiñ ki {3} ḥātūnlar erleriñ⁴⁰³³ evinden⁴⁰³⁴ çıkmak cā‘iz olmaz⁴⁰³⁵. Ammā eri cāhil ise dīn {4} ve imān mes‘elelerin [C102.a] ‘ulemādan öğrenüp ḥātūnına ta‘līm itmezse ol ḥātūna {5} lāzımdur ki erine danışmayup her gün bir ‘ālime varup dīn imān mes‘elelerin⁴⁰³⁶ {6} sü‘āl idüp öğrenmek⁴⁰³⁷ gerekdir. Zīrā Peygamber ‘aleyhi’s-selām⁴⁰³⁸ eydür. {7} Ṭalebü’l-‘ilim farīzetün ‘alā külli müslim ve müslimetin⁴⁰³⁹. İmdi ol ḥātūnı eri meni‘ itmek şer‘en⁴⁰⁴⁰ {8} kādir degildir. **Faşl** İbn-i Cevzī meşāyiḥ-i ‘izāmuñ kibārındandır

⁴⁰²⁰ ne ‘üzubillāhi te‘ālā: -A -B

⁴⁰²¹ aḥvālin: -B -C

⁴⁰²² aḥvālin : -C

⁴⁰²³ aḥvālin: -B -C

⁴⁰²⁴ aḥvāllerin: aḥvālin B

⁴⁰²⁵ bildüreler: -B; öğredeler C

⁴⁰²⁶ bilmeyicegiz: bunları bilmeyince C

⁴⁰²⁷ işleyüp: işledüp C

⁴⁰²⁸ veyā işleyene: -C

⁴⁰²⁹ ola: olup C

⁴⁰³⁰ degin: dek C / daḥı bildüreler zīrā bilmeyiceñiz ihtimāldur ki elfāz-ı küfrī söyleyüp veyā işleyüp veyāḥūd elfāz-ı küfrī söyleyene veyā işleyene gülüp kāfire olup erinden boş olalar niçe yıllar erleri-le yatup zinā ideler ne ‘üzubillāhi te‘ālā ve kıyāmet güninde bu ḥātūn kāfirler ile ḥaşr ola ve ölinceye degin: ve anı söyleyen ve işleyen kāfire olup erinden boş olduḡını ve ol ḥālde eri-le cima‘ olursa zinā olduḡını ve ol ḥāl ile āḥirete girse kāfirler ile ḥaşr olacaḡını ve B

⁴⁰³¹ zīrā dār-ı islāmda cehle ‘özür olmaz: olduḡını ve cehile ‘özü olmayup B

⁴⁰³² olur: olacaḡını bildüreler ve daḥı B

⁴⁰³³ erleriñ: erlerinüñ B

⁴⁰³⁴ evinden: evinden izinsiz C

⁴⁰³⁵ olmaz: degildir C

⁴⁰³⁶ her gün bir ‘ālime varup dīn imān mes‘elelerin: varup bir ‘ālimden kendüye mühim olanı

B

⁴⁰³⁷ sü‘āl idüp öğrenmek: öğrenüp sü‘āl itmek gerekdir C

⁴⁰³⁸ ‘aleyhi’s-selām: şallallāhu ‘aleyhi ve’s-sellem C

⁴⁰³⁹ ṭalebü’l-‘ilim farīzetün ‘alā külli müslim ve müslimetin: (ilim talep etmek her müslüman erkek ve kadına farzdır.)

⁴⁰⁴⁰ zīrā Peygamber ‘aleyhi’s-selām eydür ṭalebü’l-‘ilim farīzetün ‘alā külli müslim ve müslimiyye imdi ol ḥātūnı eri meni‘ itmek şer‘en: ol ḥātūnı eri sü‘ālden meni‘ itmege B

eydür⁴⁰⁴¹. {9} Vallāhi⁴⁰⁴² baña ba'zı meşāyih-i İmām Gazzāliden haber virdi eyitdi raqış lu'bdur {10} ve⁴⁰⁴³ lu'b ise Һarāmdur cemī' -i 'ulemā katında. Ve daҺı Ebūbekir Tārtūşi⁴⁰⁴⁴ eydür. Raqış {11} ve tevācūdi⁴⁰⁴⁵ ibtidā icād iden Sāmīrīdür. Şol vaqıtde ki Һazret-i Musā 'aleyhi's-selām⁴⁰⁴⁶ münācāta {12} gitdi Sāmīrī benī İsrā' ile eyitdi. Kavm-ı Fir'avndan 'arıyyeti alduğıñız Һull-ı ğanīmetdür. {13} Size Һelāl degildür didikde bir kuyı kazup ol Һulı⁴⁰⁴⁷ aña⁴⁰⁴⁸ Һoldurıñ ve defin {14} idiñ. Һattā Musā 'aleyhi's-selām [B117.b] gelince⁴⁰⁴⁹ dedi anlar daҺı cemi'en aldıkları Һulını⁴⁰⁵⁰ getürüp {15} bir kuyuya Һoldurdılar. Sāmīrī kuyumcı idi. Ol Һullıyı āteş-ile eridüp buzağı {16} şeklinde bir nesne peydā eyledi⁴⁰⁵¹. Ba' deҺū Cebrā' il 'aleyhi's-selāmuñ [C102.b] ayağı altından {17} bir avuç toprak almış idi. Anı ol buzağınuñ üzerine saçdı. Ol Һinde {18} buzağı gibi şavt virüp meledi. Sāmīrī ol kavma bu sizūñ ilāhıñızdur⁴⁰⁵² didi. {19} Bunlar daҺı gercek zan idüp ol buzağınuñ Һavlınde raqış ve tevācūd itdiler⁴⁰⁵³. [A70.a] {1} Kırk gün bu āyini icrā⁴⁰⁵⁴ itdiler. Muhtār Hāvi de eydür. Peyğamber 'aleyhi's-selām⁴⁰⁵⁵ {2} zamānında Һalaqa-ı zikirde bir kişi şevke gelüp yürüdi veyāҺūd düşdi {3} şek rāvidendür. Peyğamber 'aleyhi's-selām eyitdi. Bu kişiyi boğazlañ didikde {4} şaҺābe segirdişüp boğazlamağa vardular. Yine Peyğamber 'aleyhi's-selām⁴⁰⁵⁶ eyitdi. {5} Boğazlamañ lakin şol direge pek bağlañ vallāhi ben bu mekāndan gitmezem tā ki {6} bu kişi tecdīd-i İmān itmeyince didi⁴⁰⁵⁷. Ve daҺı⁴⁰⁵⁸ raqış ve tevācūd ve tegannī ve Һarb {7} kazīb bunlar⁴⁰⁵⁹ dört mezhebde

⁴⁰⁴¹ eydür: buyurur ki C

⁴⁰⁴² eydür va'llāhi: eydür ki B

⁴⁰⁴³ ve: -B -C

⁴⁰⁴⁴ Tārtūşi: Tūsi C

⁴⁰⁴⁵ ve tevācūdi: -B

⁴⁰⁴⁶ Musā 'aleyhi's-selām: Musā A

⁴⁰⁴⁷ Һulı: Һullıları C

⁴⁰⁴⁸ kazup ol Һulı aña: karup ol Һulı B

⁴⁰⁴⁹ gelince: gelinceye dek C

⁴⁰⁵⁰ Һulını: Һullıları C

⁴⁰⁵¹ eyledi: oldı B

⁴⁰⁵² sizūñ ilāhıñızdur: Allāhıñızdur B

⁴⁰⁵³ itdiler: itdiler temām C

⁴⁰⁵⁴ ayini icrā: oyunu B

⁴⁰⁵⁵ Peyğamber 'aleyhi's-selām: şallallāhu 'aleyhi ve's-sellem C

⁴⁰⁵⁶ Peyğamber 'aleyhi's-selām: şallallāhu 'aleyhi ve's-sellem C

⁴⁰⁵⁷ didi: -C

⁴⁰⁵⁸ Peyğamber 'aleyhi's-selām zamānında Һalaqa-ı zikirde bir kişi şevke gelüp yürüdi veyāҺūd düşdi şek rāvidendür peyğamber 'aleyhi's-selām eyitdi bu kişiyi boğazlañ didikde şaҺābe sekirdişüp boğazlamağa vardular yine peyğamber 'aleyhi's-selām eyitdi boğazlamañ lakin şol direge pek bağlañ va'llāhi ben bu mekāndan gitmezem tā ki bu kişi tecdīd-i İmān itmeyince didi ve daҺı: -B

⁴⁰⁵⁹ bunlar: -A -B

ḥarāmdur. Lākin İmām Şāfi'nün iki rivāyetinün birinde {8} ḥarāmdur. Faşl Hürüfî didikleri aḳ başlı kāfirleriñ {9} iki kitābları vardır. Biri Cāvidān-ı Şāgirdür⁴⁰⁶⁰ ve biri Cāvidān-ı Kebirdür. {10} Fazlullāh nām aḳ başlı kāfirden rivāyetler⁴⁰⁶¹ yazup Ebū Ḥanīfe ve Mālik {11} ve Şāfi'i ve Aḥmed Bin Ḥanbelī bunlar dīn yolın bulmadılar biz [B118.a] buldık dirler [C103.a] ve kāne {12} Fazlullāh 'aleyke 'azimen⁴⁰⁶² āyet-i kerīmesi yañlış⁴⁰⁶³ ma'nāsı⁴⁰⁶⁴ Yā Muḥammed Fazlullāh nām kimesne {13} senün üzeriñe uludur⁴⁰⁶⁵ ve senden 'azīmdür dimekdür derler⁴⁰⁶⁶ ḥāşā feḥāşā⁴⁰⁶⁷ sümme ḥāşā⁴⁰⁶⁸. {14} Fazlullāh nām⁴⁰⁶⁹ ḥabīş dünyāya⁴⁰⁷⁰ geleli iki yüz seneden ziyādece olmuştur. Tebrizidür. {15} Ve bir zāniye cāriye oğlu idügi şābitdür⁴⁰⁷¹. Anıñ-çün zināyı ve livāṭayı ve şurb-ı {16} ḥamiri mübāḥdur derler⁴⁰⁷². İstanbulda ve Aydıñ ve Sereḥān ve sā'ir iḳlīmlerde ve Mışırda {17} ḳatı çokdurlar⁴⁰⁷³ ve küfürleri bī-ḥad⁴⁰⁷⁴ ve bī-ḳiyāsdur. Ve daḫı bu Hürüfiler ve mülhidler {18} ve zındıḳlar şimdiki zamānda yer yüzine yayılmışlardır. Ğāyet-ile çokdur ve bunlarıñ {19} murādı dīn-i Muḥammediyyeyi izāle ve Ehl-i Sünnet ve Cemā'at mezzebin ibtāldur. [A70.b] {1} Ḥaḳ subḥānehu ve te'ālā anlar ile⁴⁰⁷⁵ muḳārinetden cümle ümmet-i Muḥammedi ḥıfz eyleye. {2} Zīrā anlarıñ bir kerre meclisine varan artık⁴⁰⁷⁶ anlardan ayrılmaḳ muḥāldur. Ve daḫı {3} Keşfü'l-leṭā'ife fi'l-mezāhibü'l-ṭevā'ife nām kitābuñ elli⁴⁰⁷⁷ ikinci bābınıñ⁴⁰⁷⁸ [B118.b] yigirmi {4} ṭokuzuncı faşlında fezā'il-i 'ulemāyı beyān itdügi maḥalde⁴⁰⁷⁹ eydür⁴⁰⁸⁰. Bu ṭā'ife-i {5} melā'in Ehl-i Sünnet ve Cemā'at

⁴⁰⁶⁰ şāgirdür: şāgīr A C

⁴⁰⁶¹ kāfirden rivāyetler: kāfiriñ rivāyetlerin C

⁴⁰⁶² Nisā 4/113; ve kāne Fazlullāh 'aleyke 'azimen: (Sana Allah'ın lütfu gerçekten büyük olmuştur.)

⁴⁰⁶³ kerīmesi yañlış: kerīmesinün A B

⁴⁰⁶⁴ ma'nāsı: ma'nāsımı taḡyīr idüp şöyle ma'na virirler ki B; ma'nā virürler ve dirler ki C

⁴⁰⁶⁵ uludur: ulu A B

⁴⁰⁶⁶ derler: dirler ne'üzubillāhi te'ālā C

⁴⁰⁶⁷ feḥāşā: -B -C

⁴⁰⁶⁸ sümme ḥāşā: -C

⁴⁰⁶⁹ nām: didikleri B

⁴⁰⁷⁰ dünyāya: -A -B

⁴⁰⁷¹ cāriye oğlu idügi şābitdür: cāriyenün oğludur B C

⁴⁰⁷² derler: der B

⁴⁰⁷³ çokdurlar: çokdur A C

⁴⁰⁷⁴ bī-ḥad: ḥadden C

⁴⁰⁷⁵ anlar ile: anlara C

⁴⁰⁷⁶ artık: -B

⁴⁰⁷⁷ elli: -B

⁴⁰⁷⁸ bābınıñ: bābında C

⁴⁰⁷⁹ maḥalde: meclisde B

⁴⁰⁸⁰ eydür: dir ki C

mezhebin ibtāl ve cümle ‘ulemāyı Ehl-i Sünnet ve Cemā‘atı⁴⁰⁸¹ [C103.b] {6} ihlāk ve katıl ve inde‘n-nās mebgüz olsunlar sözlerine ve kavıllarına {7} aşla i‘tibār olmamağ için bir alā-yı türrihāt sözler halka şāyi‘ ve münteşir {8} itmişlerdür⁴⁰⁸². Ve⁴⁰⁸³ bundan murādları tedric-ile şeri‘at-i Muḥammediyye üzre olan {9} Ehl-i Sünnet ve Cemā‘atı⁴⁰⁸⁴ refi‘ ve kendi mezheblerin şāyi‘ kıılmağdur ve bunların {10} ‘alāmetleri budur ki dā‘imā ‘ulemāyı zem ve kadih iderler. Bunlar dağı iki kısımdur⁴⁰⁸⁵ {11} maḥalında zikr olunur⁴⁰⁸⁶ İnşa‘l-lāhu te‘ālā. Ve Ehl-i Sünnet ve Cemā‘atden olan derdimend {12} ümmiler dağı⁴⁰⁸⁷ anların sözlerin gerçek zan idüp⁴⁰⁸⁸ zīrā men yesme‘e yeheldür. {13} Ve ol ümmiler kendilerin bātıl olan ‘ibādetlerin kabül zan idüp ol Ḥurūflerin {14} sözlerin gerçek⁴⁰⁸⁹ zan idüp ‘ilm öğrenmek istemezler. Zīrā cümlesi {15} fāsıklardur derler ve biz şālihleriz anuñ⁴⁰⁹⁰ gibi fāsıklardan ‘ilm öğrenmekden {16} şöylece ‘ilimsiz ‘ibādet itmek hayırludur ve kabül idici Allāhdur derler. {17} Ve bu sözleri dağı cemī‘en anlara söyleyüp öğreden⁴⁰⁹¹ [C104.a] Ḥurūflerdür. Lākin⁴⁰⁹² {18} bī-çāre ümmiler anların Ḥurūfī idüğün bilmezler. Ve⁴⁰⁹³ anlar kendilerin halkdan {19} pek gizlerler. Bu tarikle hem dāl ve hem muḍil olurlar. Ḥağ te‘ālā bu derdimend⁴⁰⁹⁴ [A71.a] [B119.a] {1} derünī sāfi ve ḥāliş

⁴⁰⁸¹ cümle ‘ulemāyı Ehl-i Sünnet ve Cemā‘atı: ‘ulemāsın B

⁴⁰⁸²ihlāk ve bundan murādları tedric-ile şeri‘at-i Muḥammediyye üzre olan Ehl-i Sünnet ve Cemā‘atı refi‘ ve kendi mezheblerin şāyi‘ kıılmağdur ve katıl ve ‘inde‘n-nās mebgüz olsunlar sözlerine ve kavıllarına aşla i‘tibār olmamağ için bir alā-yı türrihāt sözler halka şāyi‘ ve münteşir itmişlerdür: ihlāk ve katıl ve ‘inde‘n-nās mebgüz olsunlar sözlerine ve kavıllarına aşla i‘tibār olmamağ için bir alā-yı türrihāt sözler halka şāyi‘ ve münteşir itmişlerdür ve bundan murādları tedric-ile şeri‘at-i Muḥammediyye üzre olan Ehl-i Sünnet ve Cemā‘at olanlar refi‘ ve kendi mezheblerin şāyi‘ itmekdür C

⁴⁰⁸³ ve katıl ve ‘inde‘n-nās mebgüz olsunlar sözlerine ve kavıllarına aşla i‘tibār olmamağ için bir alā-yı türrihāt sözler halka şāyi‘ ve münteşir itmişlerdür ve bundan murādları tedric-ile şeri‘at-i Muḥammediyye üzre olan Ehl-i Sünnet ve Cemā‘atı refi‘ ve kendi mezheblerin şāyi‘ kıılmağdur ve katıl ve ‘inde‘n-nās mebgüz olsunlar sözlerine ve kavıllarına aşla i‘tibār olmamağ için bir alā-yı türrihāt sözler halka şāyi‘ ve münteşir itmişlerdür ve: isterler B

⁴⁰⁸⁴ Cemā‘atı: Cemā‘at olanlara C

⁴⁰⁸⁵ kısım: kısım üzeredür C

⁴⁰⁸⁶ olunur: olına A

⁴⁰⁸⁷ dağı: -C

⁴⁰⁸⁸ idüp: iderler B C

⁴⁰⁸⁹ gerçek: şāhih B

⁴⁰⁹⁰ anuñ: anların B

⁴⁰⁹¹ öğreden: öğredüp C

⁴⁰⁹² dağı cemī‘en anlara söyleyüp öğreden Ḥurūflerdür lakin: halka söylerler B

⁴⁰⁹³ ve: -B

⁴⁰⁹⁴ bu tarikle hem dāl ve hem muḍil olurlar Ḥağ te‘ālā bu derdimend: halkı zelālete düşürmek için Ḥağ te‘ālā ḥazreti B

ümmîler⁴⁰⁹⁵ gibi mel'ün ve kâfirler ile muḳârinetden {2} hıfz eyleye âmîn⁴⁰⁹⁶. Zîrâ anlar⁴⁰⁹⁷ cevâsî'l-ḳulûbdur. Ya'ni⁴⁰⁹⁸ cäsüslük idüp ḥalkuñ {3} ḳalblerini yoḳlarlar. Eger 'ibâdet cānibine mâ'il bulurlarsa⁴⁰⁹⁹ anı 'ibâdete terḡib {4} iderler. Lâkin eydürler⁴¹⁰⁰ bir mürşid-i kāmilsiz yola varılmaz deyüp bu kişiye şalâḥ {5} ve taḳvâ ve vilâyet semtlerin gösterirler. Ba'dehü tedrîc-ile⁴¹⁰¹ bu kişiyi dînden {6} ve îmândan çıkarurlar. Kendinün ḥaberi olmaz. Ve bu kişiye sırrı-la ba'zı nesne {7} gösterirler. Bu üslûb-ıla ḥalkı aldadalar. Ve kendü daḡı bu sırrı göstermege {8} ḳâdir olur. Aña sihr-i istidrâc ve ḳâdiye'l-ḥacât dirler⁴¹⁰² kerâmet dimezler. {9} Zîrâ kişi⁴¹⁰³ kâfir oldıḳdan soñra şeyâṫin cinni⁴¹⁰⁴ istiḥdâme ḳâdir olur. {10} Hikâyet olunur. İbn-i Melek⁴¹⁰⁵ ḥazretlerinin ḳarındaşı daḡı kendi gibi kibâr {11} 'ulemâdan idi. Anlaruñ küfürlerine muṫalli' olup [C104.b] şehâdet idüp⁴¹⁰⁶ ḳatıl {12} itdirmek için⁴¹⁰⁷ vardı anlara⁴¹⁰⁸ muḳârin oldı ve anlaruñ şebekelerine {13} ve tuzaklarına [B119.b] tutulup anlaruñ ṫarîḳin⁴¹⁰⁹ terk idüp içlerinden çıkamadı⁴¹¹⁰ {14} ne'üzubillâhi te'âlâ. Ve daḡı biñ yigirmi senelerinde İstanbul eṫrâfında bir vâ'iz {15} var idi. Dâ'im Hurûfileri zem iderdi. Zîrâ ol vilâyetüñ ekşeri Hurûfiler {16} idi. Ol mel'ünler bu vâ'ize ba'zı kimesneler gönderdiler. Ol kişi {17} gelüp⁴¹¹¹ vâ'ize 'azîm ri'âyetler ve ḥürmetler⁴¹¹² idüp Hurûfileri zem ve ḳatı' ider⁴¹¹³. {18} Vâ'iz derdimend daḡı bu ḥileyi bilmeyüp⁴¹¹⁴ anları⁴¹¹⁵ ḥâliş sünnîlerden zan idüp {19} niçe günler ve niçe

⁴⁰⁹⁵ ümmîler: ümmileri anlaruñ B C

⁴⁰⁹⁶ âmîn: -A

⁴⁰⁹⁷ anlar: heb C

⁴⁰⁹⁸ ya'ni: -B

⁴⁰⁹⁹ bulurlarsa: olurlarsa B; bulursa C

⁴¹⁰⁰ eydürler: eydür A; dirler ki C

⁴¹⁰¹ ba'dehü tedrîc-ile: -B

⁴¹⁰² bu üslûb-ıla ḥalkı aldadalar ve kendü daḡı bu sırrı göstermege ḳâdir olur aña sihr-i istidrâc ve ḳâdiye'l-ḥacât dirler: ol siḫirdür aña B

⁴¹⁰³ kişi: -A -C

⁴¹⁰⁴ şeyâṫin cinni: şeyâṫini ve ba'zı cinni B

⁴¹⁰⁵ Melek: Mâlik C

⁴¹⁰⁶ şehâdet idüp: -B

⁴¹⁰⁷ için: için içlerine B

⁴¹⁰⁸ vardı anlara: anlara vardı C

⁴¹⁰⁹ anlaruñ ṫarîḳin: anlara uyup bir daḡı ṫarîḳlerin B

⁴¹¹⁰ ḳaçamadı içlerinde ḳaldı: çıkamadı A B

⁴¹¹¹ gönderdiler ol kişi gelüp: gönderdiler idi gelüp ol B

⁴¹¹² ve ḥürmetler: -B

⁴¹¹³ ḳatı' ider: ḳadiḫ iderlerdi B; ḳadeḫ iderdi C

⁴¹¹⁴ bilmeyüp: añlamayup C

⁴¹¹⁵ anları: anı A C

aylar bu kişi-le şoşbet iderler⁴¹¹⁶. Ba‘dehũ mũrũru‘l-eyyãm ve‘l-eymãn [A71.b] {1} bir gũn⁴¹¹⁷ eydũr. Sultãnım bu Ğurũfilderũn mezbelerin bilũr misiz. Eger siz {2} bilmezseñiz ben size birer birer⁴¹¹⁸ Ğaber vireyin der⁴¹¹⁹. Vã‘iz eydũr. Bize Ğaber {3} şoyle vãřıl oldu ki zinã ve livãta ve şurb-ı Ğamir anlarũn yanında mũbãĞ {4} imiş der⁴¹²⁰. Ol kişi eydũr. Bunlarũn aşlı yoĞdur. Anlar ‘ãbidlerdũr⁴¹²¹ ve zãhidlerdũr {5} ve keşf-i kerãmet řãhibleridũr. Ve anlarũn bir⁴¹²² gũne Ğãlleri vardur ki ĞiĞ [B120.a] {6} diller-ile ta‘biri mũmkin degildir. İsterseñ [C105.a] sultãnım şeyĞ Ğãzretlerine {7} ziyãfet ideyin. Sizi daĞı da‘vet ideyin eger⁴¹²³ şer‘e muĞãlif işleri {8} var ise ĞaĞķından gelem⁴¹²⁴ der⁴¹²⁵. Vã‘iz daĞı⁴¹²⁶ n‘ola deyũp ol kiřinũn ziyãfetinde {9} cemi‘ olurlar. Hemãn sã‘at bu kiři⁴¹²⁷ řeyĞe⁴¹²⁸ siĞr idũp bi‘z-zãrũri {10} ol⁴¹²⁹ tarĩke meyl itdũrũr⁴¹³⁰. Ba‘dehũ gũn-be-gũn Ğurũfileri zemden fãriĞ {11} olup aĞirũ‘l-emir kendũ daĞı Ğalãřa mecãl bulmayup bi-iĞtiyãr anlardan {12} olur⁴¹³¹. Ğãřã oĞlın daĞı ol řeyĞleri⁴¹³² mel‘ũna virir. Gice gũndiz zinã {13} ve livãta ve şurb ve Ğamirle muĞayyed olurlar⁴¹³³ ne‘ũzubillãhi te‘ãlã. Min Ğãzihi‘l ef‘ãli‘ř-řeni‘iyyeti⁴¹³⁴. {14} Ve zĩkr olındı ki anlar cevãřisũ‘l- Ğulũbdurlar⁴¹³⁵. Eger řalãĞa mã‘il ise {15} řalãĞ cãnibine Ğekerler. Zĩkr olındı bu maĞalle gelince ve eger fiřķ cãnibine mã‘il {16} bulurlarsa⁴¹³⁶ bunu fiřķ cãniblerine yelterler⁴¹³⁷. Eydũrler ki bu şeri‘at didikleri {17}

⁴¹¹⁶ iderler: iderlerdi C / gũnler ve niĞe aylar bu kişi-le şoşbet iderler: eyyãm anlar ile şoşbet ider B

⁴¹¹⁷ mũrũru‘l-eyyãm ve‘l-eymãn birgũn: mũrũru‘l-eymãn birgũn anlardan biri B

⁴¹¹⁸ birer birer: bir B

⁴¹¹⁹ der: didikte C

⁴¹²⁰ der: dirler C

⁴¹²¹ ‘ãbidlerdũr: ‘ãbidler A B

⁴¹²² bir: bu B

⁴¹²³ eger: -B

⁴¹²⁴ gelem: getirelim B

⁴¹²⁵ der: didi C

⁴¹²⁶ daĞı: -B

⁴¹²⁷ bu kişi: vã‘ize B

⁴¹²⁸ bu kişi şeyĞe: vã‘ize C

⁴¹²⁹ ol: ol kendi C

⁴¹³⁰ itdũrũr: itdũrdiler C

⁴¹³¹ olur: olup C

⁴¹³² şeyĞleri: şeyĞi C

⁴¹³³ olurlar: oldılar C

⁴¹³⁴ Ğãřã oĞlın daĞı ol şeyĞleri mel‘ũna virir gice gũndiz zinã ve livãta ve şurb ve Ğamirle muĞayyed olurlar ne‘ũzubillãhi te‘ãlã min Ğãzihi‘l ef‘ãli‘ř-şeni‘iyyeti: -B

⁴¹³⁵ Ğulũbdurlar: Ğulũbdur A B

⁴¹³⁶ bulurlarsa: ise C

⁴¹³⁷ cãniblerine yelterler: cãnibine meyl itdũreler ve C

hemân ve intizâm⁴¹³⁸ için bir sözdür⁴¹³⁹. Zinâ ve livâta ve hamir mübâhdur dirler⁴¹⁴⁰. Kişi her ne murâd {18} iderse⁴¹⁴¹ işlemedi câ' izdür. Ve 'ulemâ ki ehl-i şerî' atdur sizi aldarlar ve aldadukları {19} şundan ma'lûmdur ki [B120.b] görmez misiz⁴¹⁴² ki şarâbı anlar içer ve civân oğlanlar [A72.a] {1} ve nigârlar kocananlar⁴¹⁴³[C105.b] ve rişvet alan ve haram yiyen⁴¹⁴⁴ anlardır derler. {2} Ve dahı eydürler ki eger derseñ ki bunu idenler⁴¹⁴⁵ şimdiki zamân 'ulemâsidur {3} evvel zamânda gelen 'ulemâ itmediler derseñ senüñ cevâbuñ⁴¹⁴⁶ budur⁴¹⁴⁷ ki evvel zamân {4} 'ulemâsı gizlüce iderlerdi derler bir⁴¹⁴⁸ kimesneye tuyğurmazlar idi. {5} Şimdi halk zarîf olup añladıkları-çün eşkâre iderler deyüp {6} ümmîleri aldarlar. Derdimend ümmîler dahı gerçek⁴¹⁴⁹ zan idüp dirler ki⁴¹⁵⁰ eger ol {7} fi'ller haram olaydı anlar itmezlerdi deyü i'tikâd⁴¹⁵¹ idince kendiler {8} kâfir⁴¹⁵² ve 'avretleri boş olur. Bu sözlere ve bu i'tikâdlara inandurup {9} imândan çıkarup⁴¹⁵³ kâfir iderler. İşte⁴¹⁵⁴ ol Hürûfîlerüñ evvel mertebeleri⁴¹⁵⁵ {10} budur. Ammâ Ğazzâlî rahmetullâhi 'aleyhi⁴¹⁵⁶ eydür⁴¹⁵⁷. Bir kimesne bir cemâ'atun içinde 'ulemâyı zem {11} eylese ol kimesne Allâh te'âlâ hazretlerine⁴¹⁵⁸ 'âşî olup ğazabullâha lâyıķ olur. Ve istimâ' {12} idenler dahı inkâr itseler [B121.a] belki sükût itseler fâsık olurlar. Kıyâmet {13} güninde Peyğamber⁴¹⁵⁹ 'aleyhi's-selâm anlara haşım olup eydür⁴¹⁶⁰. Ben dünyâda 'ulemâyı mediğ {14} idüp 'ulemâyı ümmeti ke enbiyâ-yı benî İsrâ'îl deyü mediğ itdim. Sen

⁴¹³⁸ ve intizâm: -A

⁴¹³⁹ için bir sözdür: içündür C

⁴¹⁴⁰ dirler: -A -B

⁴¹⁴¹ murâd iderse: murâd ider A; iderse C

⁴¹⁴² görmez misiz: görmez misin B C

⁴¹⁴³ kocananlar: çoçarlar B; çoçan anlardır C

⁴¹⁴⁴ yiyen: yiyenler C

⁴¹⁴⁵ eydürler ki eger derseñ ki bunu idenler: bunu işiden bu aşıl işleri B

⁴¹⁴⁶ senüñ cevâbuñ: cevâb A B

⁴¹⁴⁷ derseñ cevâb budur: dise cevâb virirler B

⁴¹⁴⁸ bir: -B

⁴¹⁴⁹ gerçek: gerçektür deyü C

⁴¹⁵⁰ dirler ki: -A -C

⁴¹⁵¹ deyü i'tikâd: hemân i'tikâdı B

⁴¹⁵² kendiler kâfir: kâfir olup C

⁴¹⁵³ bu sözlere ve bu i'tikâdlara inandurup imândan çıkarup: ve Hürûfîler ümmîleri bu i'tikâdlara inandırıp B

⁴¹⁵⁴ işte: -C

⁴¹⁵⁵ evvel mertebeleri: işleri B

⁴¹⁵⁶ rahmetullâhi 'aleyhi: -B; rahmetullâhi 'aleyhi'l-Bârî C

⁴¹⁵⁷ eydür: didi ki C

⁴¹⁵⁸ Allâh te'âlâ hazretlerine: rahmanullâha A B

⁴¹⁵⁹ kıyâmet güninde Peyğamber: Peyğamberimiz C

⁴¹⁶⁰ eydür: didi ki C

iseñ⁴¹⁶¹ benim med {15} itdügümü⁴¹⁶² zem itdiñ beni tekzîb itdiñ. Sen benden yeg mi bildiñ. Ben Allāhuñ emri-le {16} söyledim [C106.a] sen ise halkdan işidüp söyledin⁴¹⁶³ ve nefsiñe uydin deyüserdir⁴¹⁶⁴. {17} Ve dahı şol ‘ālimi zem itmek ve ‘ilm-ile ‘āmil degildür demek cā’izdür ki {18} belki lāzımdur ki hattā müslimānlar andan kaçalar ve sözine i’timād itmeyeler {19} ol şol ‘ālimdür ki⁴¹⁶⁵ evāmire imtişāl ve nevāhiden ictināb itmeye ve cemī’-i muharremātı [A72.b] {1} irtikāb eyleye. Ya’ni istincā itmeye ve ābdest almaya ve gısl itmeye ve dā’imā cenābet-ile {2} geze ve nemāz kılmaya ve zekāt virmeye ve oruc tutmaya ve hacca varmaya {3} ve nā-ḥaḳ yire ādemün katlına hükm eyleye⁴¹⁶⁶ veyāḥūd ḥilāf-ı şer’i kaşd-ıla⁴¹⁶⁷ fetvā vire {4} veyāḥūd katıl cā’izdür diye ve zinā ve livāta eyleye ve dā’im halkı mesāvī eyleye⁴¹⁶⁸ {5} ve şarāb içe ve bengilik yiye ve bühtāndan kaçmaya⁴¹⁶⁹. İşte bunuñ gibi ‘ālime⁴¹⁷⁰ {6} ‘ilmi-le ‘āmil degildür demek cā’iz olur ve şahih söylemiş olur bühtān {7} itmiş olmaz. Ve ‘ilmi-le ‘āmil olmayan ‘ālim böyle olan ‘ālimdür. Böyle olan {8} ‘ālimün⁴¹⁷¹ hakkında Peygamber ‘aleyhi’s-selām⁴¹⁷² niçe yüz [B121.b] eḥādīs-i şerīfe⁴¹⁷³ buyurmuşdur. {9} Biri oldur ki eşed ‘azāb şol ‘ālime olur ki ‘ilmi-le ‘āmil olmaya. Ve biri {10} şol tehdīdātdur ki [C106.b] cāhile bir ‘azāb ‘ālime yetmiş kat ‘azāb olur. {11} Bunuñ gibi terhibāt çok vākı’ olmuşdur⁴¹⁷⁴. Ammā şimdiki zamānda müslimān⁴¹⁷⁵ {12} vilāyetlerinde cāhil yoḳdur. Zīrā cāhil aña dirler ki ‘ālimün zıddı ola. {13} Ya’ni⁴¹⁷⁶ istincā itmegi bilmeye ve ābdest almağı

⁴¹⁶¹ iseñ: -C

⁴¹⁶² med itdügümü: mediḥ itdügim A B

⁴¹⁶³ söyledin: söylersin C

⁴¹⁶⁴ eydür ben dünyāda ‘ulemāyı mediḥ idüp ‘ulemāyı ümmeti ke enbiyā-yı benī İsrā’il deyü mediḥ itdim sen iseñ benim mediḥ itdür kim zem itdiñ beni tekzîb itdiñ. sen benden yeg mi bildiñ ben Allāhuñ emri-le söyledim sen ise halkdan işidüp söyledin ve nefsiñe uydin” deyüserdir: ‘itāb ider dimiş B

⁴¹⁶⁵ ve ‘ilm-ile ‘āmil degildür demek cā’izdür ki belki lāzımdur ki hattā müslimānlar andan kaçalar ve sözine i’timād itmeyeler ol şol ‘ālimdür ki: cā’izdür ki ol ‘ilm-ile ‘āmil olmayup B

⁴¹⁶⁶ eyleye: ide B

⁴¹⁶⁷ kaşd-ıla: kaşden B

⁴¹⁶⁸ ve dā’im halkı mesāvī eyleye: -B

⁴¹⁶⁹ ve bühtāndan kaçmaya: -B

⁴¹⁷⁰ ‘ālime: kimseye B

⁴¹⁷¹ böyle olan ‘ālimün: bunuñ B

⁴¹⁷² Peygamber ‘aleyhi’s-selām: şallallāhu ‘aleyhi ve’s-sellem C

⁴¹⁷³ şerīfe: -B

⁴¹⁷⁴ ve biri şol tehdīdātdur ki cāhile bir ‘azāb ‘ālime yetmiş kat ‘azāb olur bunuñ gibi terhibāt çok vākı’ olmuşdur: -B

⁴¹⁷⁵ müslimān: müslimānlar B

⁴¹⁷⁶ ‘ālimün zıddı ola ya’ni: şerī’atde bilmesi zarūri olanları bilmeye meşelā B

bilmeye⁴¹⁷⁷ ve nemâz kılmayı bilmeye. Ya 'ni {14} bunların farz idüğün bilmeye⁴¹⁷⁸ ve zekât vermek ve oruc tutmak farz idüğün {15} bilmeye ve hacca varmak ve nâ-ḥaḳ yire âdem öldürmek nedür⁴¹⁷⁹ bilmeye ve zinâ ve livâta {16} ve şurb-ı ḥamir câ'iz midür⁴¹⁸⁰ ve ḥelâl midir bilmeye ve ḥarâm yimek⁴¹⁸¹ ve rişvet {17} almak ve ḥunzir etin yimek ve kelb etin yimek⁴¹⁸² niçedür bilmeye. İşte böylece⁴¹⁸³ {18} olan müslimânlar câhiller ve ümmîlerdür⁴¹⁸⁴. Şimdiki zamânda bunları bilmez {19} bir⁴¹⁸⁵ kimesne kalmamışdır. Ammâ böylece müslimânlar zamân-ı evvelde çok idi. [A73.a] {1} Zîrâ⁴¹⁸⁶ çok olurdu ki bir vilâyeti müslimânlar fetḥ itdikde⁴¹⁸⁷ cümlesi veyâḥûd⁴¹⁸⁸ {2} ekseri İslâma gelürlerdi. Anlar istincâyı ve âbdesti ve ğusl ve nemâzı {3} ve orucu ve zekâtı ve ḥaccı⁴¹⁸⁹ ve zinâyı ve livâtayı ve şarâb içmegi ve me'külâti {4} ve meşrûbatı ve melbûsâtda ḥarâm nedür ve ḥelâl nedür bilmezlerdi. Müslimânlardan {5} bunları öğreninceye dek⁴¹⁹⁰ niçe yıllar geçirdi. Anlar vefât [C107.a] idüp anların oğulları {6} ve oğullarının oğulları⁴¹⁹¹ zamânında⁴¹⁹² dîn-i İslâm şâyi' olup ḥarâm ḥelâl {7} ve âbdest ve nemâzı⁴¹⁹³ bilmez kimesne kalmadı. Ve daḥî dîn-i İslâma lâzım olanları {8} ancak taḥşîl idüp öğrenürlerdi. İşte câhil ve ümmî didikleri öylece {9} olanlardur. Bilmeyüp bir şey'i işleseler anlara bir 'azâb olur ve şimdiki zamân⁴¹⁹⁴ {10} ḥalkında anları bilmez kimesne kalmadı⁴¹⁹⁵ cümlesi

⁴¹⁷⁷ bilmeye ve âbdest almağı bilmeye: ve âbdest almağı ve ğusul itmegi B

⁴¹⁷⁸ ya 'ni bunların farz idüğün bilmeye: -B

⁴¹⁷⁹ ve nâ-ḥaḳ yire âdem öldürmek nedür: ğannîlere lâzım idüğün B

⁴¹⁸⁰ câ'iz midür: itmek ḥarâm midir B; itmek ḥelâl mi C

⁴¹⁸¹ ve ḥarâm yimek: -B

⁴¹⁸² ve kelb etin yimek: -C

⁴¹⁸³ böylece: -B

⁴¹⁸⁴ câhiller ve ümmîlerdür: câhillerdür B

⁴¹⁸⁵ bir: -C

⁴¹⁸⁶ ammâ böylece müslimânlar zamân-ı evvelde çok idi zîrâ: evâilde B

⁴¹⁸⁷ vilâyeti müslimânlar fetḥ itdikde: vilâyet fetḥ olunduğda B

⁴¹⁸⁸ veyâḥûd: yâḥûd C

⁴¹⁸⁹ ve ḥaccı: -A -B

⁴¹⁹⁰ öğreninceye dek: öğrenince A B

⁴¹⁹¹ oğulları ve oğullarının oğulları: evlâdları ve evlâdlarının evlâdları C

⁴¹⁹² anlar istincâyı ve âbdesti ve ğusl ve nemâzı ve orucu ve zekâtı ve zinâyı ve livâtayı ve şarâb içmegi ve me'külâti ve meşrûbatı ve melbûsâtda ḥarâm nedür ve ḥelâl nedür bilmezlerdi müslimânlardan bunları öğrenince niçe yıllar geçirdi anlar vefât idüp anların oğulları ve oğullarının oğulları zamânında: anlar ḥarâm nedür ḥelâl nedür bilmezler idi ammâ şimdiki zamânda B

⁴¹⁹³ ḥarâm ḥelâl ve âbdest ve nemâzı: bunları C

⁴¹⁹⁴ zamân: zamânın C

⁴¹⁹⁵ kalmadı: kalmadığından C / ve daḥî dîn-i İslâma lâzım olanları ancak taḥşîl idüp öğrenürlerdi işte câhil ve ümmî didikleri öylece olanlardur bilmeyüp bir şey'i işleseler anlara bir 'azâb olur ve şimdiki zamân ḥalkında anları bilmez kimesne kalmadı: -B

‘ālim hükminde oldılar⁴¹⁹⁶. [B122.a] Bunları işleseler {11} yetmiş kat ‘azāb olur. Ba‘zı kimesneler zan iderler ki cāhile bir ‘azāb ‘ālime {12} yetmiş kāt⁴¹⁹⁷ ‘azāb olur deyü vākı‘ olan terhibāt ki vardur haqīkatde ‘ālim olanlar {13} haqqında zan ider⁴¹⁹⁸. Böyle degildür.⁴¹⁹⁹ Haqīkatde ‘ālim olan ile hükmen ‘ālim⁴²⁰⁰ olan {14} ikisi birdür⁴²⁰¹. Görmez misin dār-ı İslāmda cehle ‘özür olmaz⁴²⁰². Zīrā dār-ı İslāmda {15} hiç aşlen ve⁴²⁰³ kaṭ‘en cāhil kalmamışdur. Cümlesi bu zıkr itdigimiz⁴²⁰⁴ nesnelere⁴²⁰⁵ {16} bilürler⁴²⁰⁶. Pes imdi kitāb bilen ‘ālime⁴²⁰⁷ cāhil bu huşuşda berāber oldı⁴²⁰⁸. {17} Zīrā ‘ālim demek bilici⁴²⁰⁹ dimekdür. Ve dağı ‘ibādātı terk⁴²¹⁰ ma‘şiyetdür. Tārīki gerek⁴²¹¹ {18} haqīkatden ‘ālim olsun⁴²¹² ve gerek hükmen ‘ālim olsun. Haqīkatden ‘ālim oldur ki kitāb⁴²¹³ bile⁴²¹⁴. [C107.b] {19} Hükmen ‘ālim oldur ki cāhildür lākin haqqı bātılı harām helāl bilür. İki dağı [A73.b] {1} ‘azāba müstaḥik olur. Ve cümle halk şimdi elḥamdu’l-lillāhi te‘ālā hükmen ‘ālimdür⁴²¹⁵. Zīrā harām {2} ve helāli bilmez kalmadı. Ve dağı ābdestsiz nemāz kılmak ve cenābet-ile nemāz kılmak {3} cā‘iz degildür cümlesi bilürler. Nemāz kılmak ve oruc tutmak ve zekāt vermek {4} ve hacca varmak farzdur. Dār-ı İslāmda mü‘minler

⁴¹⁹⁶ oldılar: oldı A B

⁴¹⁹⁷ kāt: -A -B

⁴¹⁹⁸ ider: iderler C

⁴¹⁹⁹ bunları işleseler yetmiş kat ‘azāb olur ba‘zı kimesneler zan iderler ki cāhile bir ‘azāb ‘ālime yetmiş ‘azāb olur deyü vākı‘ olan terhibāt ki vardur haqīkatde ‘ālim olanlar haqqında zan ider böyle degildür: imdi dinde lāzım olanları bilüp işlemeyenün ‘azābı ‘azābı ile berāberdür zīrā B

⁴²⁰⁰ ‘ālim olan ile hükmen ‘ālim: ‘ālim haqqında olan ile cāhil C

⁴²⁰¹ ikisi birdür: hükminde ikisi berāberdür B

⁴²⁰² görmez misin dār-ı İslāmda cehle ‘özür olmaz: -B

⁴²⁰³ hiç aşlen ve: zarūriyāt-ı dīne B

⁴²⁰⁴ itdigimiz: olunan C

⁴²⁰⁵ cümlesi bu zıkr itdigimiz nesnelere: cümle B

⁴²⁰⁶ görmez misin dār-ı İslāmda cehle ‘özür olmaz zīrā dār-ı İslāmda hiç aşlen ve kaṭ‘en cāhil kalmamışdur cümlesi bu zıkr itdigimiz nesnelere bilürler: zīrā dār-ı İslāmda zarūriyāt-ı dīne kaṭ‘en cāhil kalmamışdur cümle bilürler B

⁴²⁰⁷ ‘ālime: -B

⁴²⁰⁸ ‘ālime cāhil bu huşuşda berāber oldı:cāhil bu huşuşdaB; ‘ālim ve cāhil bu huşuşda berāberdür C

⁴²⁰⁹ bilici: bilicidür C

⁴²¹⁰ ve dağı ‘ibādātı terk: ‘ibādātı terk itmek B

⁴²¹¹ gerek: -B

⁴²¹² olsun: -A

⁴²¹³ kitāb: kitābla okumak C

⁴²¹⁴ tārīki gerek haqīkatden ‘ālim ve gerek hükmen ‘ālim olsun haqīkatden ‘ālim oldur ki kitāb bile: tārīk-i haqīkatde ‘ālim olsun haqīkatde ‘ālim oldur ki kitāb ile bilür B

⁴²¹⁵ ‘azāba müstaḥik olur ve cümle halk şimdi elḥamdu’l-lillāhi te‘ālā ‘ālimdür: ‘ibādeti terk iderlerse ‘azāba müstaḥik olmağda berāberlerdür halk şimdiki hükmen ‘ālimdür B

heb⁴²¹⁶ bilürler belki bunları⁴²¹⁷ {5} bilmez kalmamışdır⁴²¹⁸. Böyle olıcağ kâfirler dağı hükmen ‘âlimlerdür. Qanda kaldı ki {6} müslimânlar olanlar câhil olalar⁴²¹⁹ ve dağı âdem öldürmek ve zinâ ve livâta eylemek ve şurb hamir⁴²²⁰ {7} içmek ve akçe aşşıya virmek ve rişvet almak ve ğıybet itmek ve yalan söylemek {8} ve sâz çalmak ve sâz diñlemek ve ne kadar münkerât var ise cemî‘en günâh {9} idügin ve harâm idügin bilmez kimesne yokdur. Hattâ bu cümleñün cā‘iz degil {10} idügin bilmez şimdiki zamânda erden ve ‘avretten bir ehad⁴²²¹ kalmamışdır⁴²²². {11} Pes imdi bu halkuñ ba‘zısı haqîkaten ‘âlim ve ba‘zısı hükmen ‘âlimdür⁴²²³. Bu iki {12} bölük tã‘ifeler ki biri ‘âlimlerdür⁴²²⁴ ve biri câhillerdür hükmleri birdür ve ‘azâbları ve ‘ikâbları [C108.a] [B122.b] {13} berâberdür. Lâkin ‘âlim-i haqîki ile ‘âlim-i hükmi ki şimdi aña halk-ı câhil {14} dirler bunların mâbeyninde fark ancak şevâb cehetindedür. Zîrâ şol kimesneler ki {15} istincânuñ farzı ve vâcibin ve sünnetin ve bid‘atın bile bunların şevâbı bilmeyenlerün⁴²²⁵ {16} gibi degildir. **Nazım**⁴²²⁶

(mefâ‘ilün / mefâ‘ilün)

{17}

Eyâ ğâfil utan Hağdan

Ki zâyi‘ kıldıñ eyyâmı

‘Ömr nağdin yele virdin

Neye aldandıñ ey ‘âmi

⁴²¹⁶ mü‘minler heb: olanlar cümlesi C

⁴²¹⁷ ve dağı âbdestsiz nemâz kılmak ve cenâbet-ile nemâz kılmak cā‘z degildir cümlesi bilürler nemâz kılmak ve oruc tutmak ve zekât virmek ve hacca varmak farzdur dâr-ı İslâmda mü‘minler hep bilürler belki bunları: dâr-ı İslâmda olan kâfirler bile bilürler B

⁴²¹⁸ kalmamışdır: kalmadı dâr-ı İslâmda sâkin kâfirler dağı bilür oldılar C

⁴²¹⁹ olanlar câhil olalar: olanlar A B

⁴²²⁰ eylemek ve şurb: itmek ve hamir C

⁴²²¹ şimdiki zamânda erden ve ‘avretten bir ehad kalmamışdır: bu zamânda hîç kimse C

⁴²²² müslimânlar öleler ve dağı âdem öldürmek ve zinâ ve livâta eylemek ve şurb içmek ve akça aşşıya virmek ve rişvet almak ve ğıybet itmek ve yalan söylemek ve sâz çalmak ve sâz diñlemek ve ne kadar münkerât var ise cemî‘en günâh idügin ve harâm idügin bilmez kimesne yokdur hattâ bu cümleñün cā‘iz degil idügin bilmez şimdiki zamânda erden ve ‘avretten bir ehad kalmamışdır: müslimânlardan B

⁴²²³ bu halkuñ ba‘zısı haqîkaten ‘âlim ve ba‘zısı hükmen ‘âlimdür: -B

⁴²²⁴ ‘âlimlerdür: ‘âlim A B

⁴²²⁵ bunların şevâbı bilmeyenlerün: bunları bilmeyenler B

⁴²²⁶ nazım: -A -B

{18} Neden geldiñ nedür maqşūd
Unutdıñ geldikde qaydı
Hem̄in ŧandıñ bu gūndür gūn
Anāmadıñ serencāmi⁴²²⁷

{19} Seni Hāq qulluġa ŧaldı
Qanı qullık qanı t̄a'at
Qanı 'ahd u qanı īmān⁴²²⁸
Yitürdiñ 'ahd u peymāni

[A74.a] {1}

Yarın anda deyüersin
Ki fe erci'nā ile'd-dünyā
Diyeler men hunā ci'ete
Göresin anda ilzāmı

{2} Yeter bir qula bir ma'būd
Hemān anı idin maqşūd
'İbādet hālīka eyle

⁴²²⁷ serencāmi: -A

⁴²²⁸ īmān: peymān C

{3} Ve âbdestüñ ve nemâzuñ farzları ve vâcibleri⁴²³⁰ ve sünnetleri ve müsteħibleri ve edebleri ki {4} vardır bilenlere her birinden ötüri şevâblar virilür⁴²³¹. Cümleden biri nemâzuñ farzları {5} on dördtür. Bilenlere eķalli mertebe birer şevâb ve belki⁴²³² men câ'e bi'l-ħāseneti felehu 'aşru {6} emşāluhā⁴²³³ muķtezāsınca onar şevâb vardır⁴²³⁴. [C108.b] Pes bu taķdīrce yüz kırık şevâb {7} virilür⁴²³⁵. Ammā bunları bilmeyenlere ancak bir şevâb virilür. Pes imdi cāhil {8} ile 'ālimüñ farkı bu cehtdendir. Zīrā nice zamān 'ālim olanlar cidd u sa'y idüp {9} nemāzuñ on dört farzın ezber eylemişlerdür. Ĥaķ subħānehu ve⁴²³⁶ te'ālā buyurur. {10} Hel yestevī'l- lezzīne ya'lemuñe ve'l-lezzīne lā ya'lemüne⁴²³⁷. Pes eger bu ümmī maķşūd itse⁴²³⁸ {11} nemāzuñ on dört farzını on dört günde⁴²³⁹ ezber iderdi. Ćunki ezber itmedi {12} ve öğrenmedi. Ezber idüp⁴²⁴⁰ öğrenenüñ şevâbından yüz otuz toķuz şevâb naķış {13} olur. Bu zıkr itdügimüz ancak nemāzuñ farzlarındadır. Ve vâcibleri ve sünnetleri {14} ve müstaħabları ve ādābları [B123.a] daħı böyledür. Pes imdi⁴²⁴¹ 'ālim iki rek'at nemāz kılsa {15} ve ümmī olup bunları bilmeyen kimesneler⁴²⁴² biñ rek'at nemāz kılsa 'ālimüñ iki {16} rek'at kıldıģı nemāzuñ şevâbı ümmīnün biñ rek'at kıldıģı nemāzuñ

⁴²²⁹ eyā ĝāfil utan Ĥaķdan ki zāyi' kıldıñ eyyāmı 'ömr naķdin yele virdin neye aldandıñ ey 'āmi neden geldiñ nedür maķşūd unutdıñ geldikde ķaydı hemīn şandıñ bu gündür gün anāmadıñ seni Ĥaķ ķulluģa şaldı ķanı ķullık ķanı tā'at ķanı 'ahd u ķanı ĩmān yitürdiñ 'ahd u peymānı yarın anda deyüersin ki fe erci'nā ile 'd-dünyā diyeler men hunā ci'ete göresin anda ilzāmı yeter bir ķula bir ma'būd hemān anı idin maķşūd 'ibādet ĥālīķa eyle bırak boynından aşāmı: -B

⁴²³⁰ ve vâcibleri: -B

⁴²³¹ edebleri ki vardır bilenlere her birinden ötüri şevâblar virilür: bilen bilmeyen gibi degildir

B

⁴²³² birer şevâb ve belki: her biri-çün onar şevâb virile ki B

⁴²³³ En'ām 6/160; men câ'e bi'l-ħāseneti felehu 'aşru emşāluhā: (Kim iyilikle gelirse ona getirdiģinin on katı vardır.)

⁴²³⁴ muķtezāsınca onar şevâb vardır: muķtezāsıncadır B

⁴²³⁵ virilür: olur C

⁴²³⁶ subħānehu ve: -C

⁴²³⁷ Zümer 39/9; Hel yestevī'l- lezzīne ya'lemuñe ve'l-lezzīne lā ya'lemüne: (De ki: Hiç bilenler ile bilmeyenler bir olur mu!) / pes imdi cāhil ile 'ālimüñ farkı bu cehtdendir zīrā nice zamān 'ālim olanlar cidd u sa'y idüp nemāzuñ on dört farzın ezber eylemişlerdür Ĥaķ subħānehu ve te'ālā buyurur hel yestevī'l- lezzīne ya'lemuñe ve'l-lezzīne lā ya'lemüne: -B

⁴²³⁸ itse: idinseler C

⁴²³⁹ on dört günde: -B

⁴²⁴⁰ ezber idüp: ezberleyüp B

⁴²⁴¹ imdi: -A -C

⁴²⁴² kimesneler: kimse B

şevābından {17} az‘āf ve muzā‘af çokdur⁴²⁴³. Ve ümmīlerūn nemāzı⁴²⁴⁴ gāh mekrūh ve gāh fāsīd olur⁴²⁴⁵. {18} Zīrā mekrūh idenleri ve fāsīd idenleri bilmezler⁴²⁴⁶. Pes imdi ‘ulemāya mutlakā {19} ‘ilm-ile ‘āmil degildir demek bühtāndur. [C109.a] Bühtānuñ günāhı ise gāyet-ile çokdur⁴²⁴⁷ yedi kat [A74.b] {1} göklerden⁴²⁴⁸ ve yedi kat yerlerden ağırdur. Eger ‘ulemāya bühtān itmekden⁴²⁴⁹ halāşa {2} tarīk isterseñ tarīki budur⁴²⁵⁰ ki ‘ulemā ‘ilm-ile ‘ālim degildir dimeyesin. {3} Belki diyesin ki ba‘zı ‘ālim ba‘zı mes‘elede bildügi-le ‘āmil degildir diyesin⁴²⁵¹. {4} Bu söz kizib ve bühtān degildir. Şol vaķit kim ‘ālimūñ bir⁴²⁵² vaķit nemāz terk itdügin {5} göresin ilden⁴²⁵³ işitmeyesin. Ve şarāb içdügin ve livāta itdügin⁴²⁵⁴ ve aķceyi {6} ve aħtīye virdügin ve rişvet aldügin ve yalan yere yemān itdügin ve iliñ {7} mālın ğaşb itdügin⁴²⁵⁵ [B123.b] kendi göziñle göresin. Ba‘dehū diyesin ki ba‘zı {8} ‘ālim ba‘zı mes‘elede ‘ilm-ile ‘āmil degildir deyesin. Bu sözde⁴²⁵⁶ şādıķsın {9} bu⁴²⁵⁷ kizib bühtān degildir. Meger kim bunlarūñ bunları kendiñ görmeyesin ilden {10} işidesin ol taķdīrce cā‘iz degildir. Ammā ‘ulemā ilm-ile ‘āmil degildir {11} deyü söylemekde⁴²⁵⁸ kizib ve bühtān itdügünde şek ve şübhe yoķdur. Zīrā ‘ulemā⁴²⁵⁹ ‘ilmūñ {12} cemī‘dür. ‘Ālim biliciye⁴²⁶⁰ derler. İmdi yiryüzinde her ne kaķar bilici var ise cümlesi {13} ‘ilimleri ile ‘āmil degillerdür⁴²⁶¹ demek olur. Bu söze⁴²⁶² her ne kaķar ‘ulemā ve her ne {14} kaķar

⁴²⁴³ nemāzuñ şevābı ümmīnūñ biñ rek‘at kıldügi nemāzuñ şevābından az‘āf ve muzā‘af çokdur: nemāz şevābına berāber olmaz B

⁴²⁴⁴ nemāzı: nemāzları B

⁴²⁴⁵ olur: idenleri bilmezler B

⁴²⁴⁶ zīrā mekrūh idenleri ve fāsīd idenleri bilmezler: -B

⁴²⁴⁷ gāyet-ile çokdur: -A -B

⁴²⁴⁸ göklerden: gökler A

⁴²⁴⁹ eger ‘ulemāya bühtān itmekden: bu günāhdan B

⁴²⁵⁰ isterseñ tarīki budur: olayım dirse tarīki oldur C

⁴²⁵¹ degildir diyesin: olmaz B

⁴²⁵² bir ‘ālimūñ bir: bir A C

⁴²⁵³ ilden: ğayırdan C

⁴²⁵⁴ içdügin ve livāta itdügin: içdügini ve zinā eyledügin veyā livāta eyledügin B

⁴²⁵⁵ ve iliñ mālın ğaşb itdügin: -B

⁴²⁵⁶ deyesin bu sözde: bu taķdīrce sözüñde B

⁴²⁵⁷ şādıķsın bu: şādıķ olup C

⁴²⁵⁸ deyü söylemekde: deyücek A B

⁴²⁵⁹ meger kim bunlarūñ bunları kendiñ görmeyesin ilden işidesin ol taķdīrce cā‘iz degildir ammā ‘ulemā ilm-ile ‘āmil degildir deyücek kizib ve bühtān itdügünde şek ve şübhe yoķdur zīrā ‘ulemā: ammā bir kimse ‘ulemā ‘ilm-ile ‘āmil degildir dise ‘ulemā lafzı B

⁴²⁶⁰ biliciye: bilicidür B

⁴²⁶¹ degillerdür: degildir C

⁴²⁶² söze: sözde C

ehlullāh var ise⁴²⁶³ ve meşāyih var ise cümlesi⁴²⁶⁴ ‘ilimleri-le ‘āmil degillerdür [C109.b]{15} demek olur. Bu ise kızib-i şariḥ ve bühtān-ı ‘azīm idüğünde aşla şek {16} ve şübhe yokdur⁴²⁶⁵. Zīrā bir kişi velī olmaz tā ki taqşir-i ḥadiṣe kādir olmayınca {17} eger⁴²⁶⁶ Ḥaḳ subḥānehu ve⁴²⁶⁷ te ‘ālā bir cāhili velī itmek dilese⁴²⁶⁸ evvel aña ‘ilmi keşif idüp {18} ‘ālim ider ba ‘dehū velī ider. Ve daḥı⁴²⁶⁹ ‘ālim olmayanları velī zan eylemek sefāhetdür⁴²⁷⁰ {19} ve cehāletdür. Ve daḥı ‘ilim ism-i cinsdür ma ‘nā demek olur ki ‘ulemā bildügi-le [A75.a] {1} bir mes’elede⁴²⁷¹ [B124.a] ‘amel itmez demek olur. Bu daḥı kızib-i şariḥdür ne ‘üzubillāhi te ‘ālā⁴²⁷². Zīrā {2} görürsüz ki ābdest alurlar ve nemāz kılırlar ve oruc tutarlar sizūñ gibi {3} bu zıkr itdügümüz nesnelere⁴²⁷³ işlemek ‘ilm-ile ‘amel itmekdür. Ve daḥı zamān-ı evāilde {4} ba ‘dehū⁴²⁷⁴ ba ‘zı ‘ālim ‘ilminūñ ba ‘zısında ‘āmil degildür⁴²⁷⁵ derlerdi⁴²⁷⁶. Kaçan kendiler görselerdi⁴²⁷⁷ {5} tā şol⁴²⁷⁸ zamāna gelince bu ḥāl üzre idiler⁴²⁷⁹ ki ol zamānda Ḥurūfiler ve mülhidler {6} ve zındıklar ve Ḥamzaviler zuhūr idüp⁴²⁸⁰ cemī‘-i dünyāya münteşir olup eyitdiler⁴²⁸¹. {7} ‘Ulemā ‘ilimler-ile ‘āmil degildür deyüp bu⁴²⁸² sözi ḥalḳ içinde şāyi‘ itdiler nitekim {8} elfāz-ı küfrī şāyi‘ itdikleri gibi. Zīrā bu zıkr olunan ṭā’ife-i dālle ve muḍille {9} gāyet-ile⁴²⁸³ ‘aduları ve büyük düşmenleri ve ziyāde mebgūzları ‘ulemā ṭā’ifesidür. [C110.a] {10} Eger⁴²⁸⁴ ‘ulemā olmaya idi Ḥurūfiler⁴²⁸⁵ ve Ḥamzaviler

⁴²⁶³ var ise: -C

⁴²⁶⁴ ve meşāyih var ise cümlesi: -B

⁴²⁶⁵ ‘azīm idüğünde aşla şek ve şübhe yokdur: ‘azīmdür C

⁴²⁶⁶ tā ki taqşir-i ḥadiṣe kādir olmayınca eger: ‘ālim olmaduḳca B

⁴²⁶⁷ subḥānehu ve: -C

⁴²⁶⁸ dilese: murād itse B

⁴²⁶⁹ ve daḥı: -B

⁴²⁷⁰ sefāhetdür: sefāhet A C

⁴²⁷¹ bildügi-le bir mes’elede: bildüğinden aşla bir mes’elede bile B

⁴²⁷² şariḥdür ne ‘üzubillāhi te ‘ālā: şariḥ C

⁴²⁷³ sizūñ gibi bu zıkr itdügümüz nesnelere: imdi bunları B

⁴²⁷⁴ ba ‘dehū: -B -C

⁴²⁷⁵ ba ‘zısında ‘āmil degildür: ba ‘zısı-la B

⁴²⁷⁶ degildür derlerdi: degildürler C

⁴²⁷⁷ kaçan kendiler görselerdi: -B

⁴²⁷⁸ şol: şu C

⁴²⁷⁹ bu ḥāl üzre idiler: -B

⁴²⁸⁰ idüp: bulup A

⁴²⁸¹ cemī‘-i dünyāya münteşir olup eyitdiler: dünyāya münteşir olup B

⁴²⁸² deyüp bu: -B

⁴²⁸³ ve muḍille gāyet-ile: muḍiledürler ve bunlarıñ gāyetleri B; ve hem muḍıldur gāyet-ile C

⁴²⁸⁴ eger: -B

⁴²⁸⁵ Ḥurūfiler: Ḥurūfī A

birkaç gün içinde cemī'en bu⁴²⁸⁶ halkı cemī'en⁴²⁸⁷ {11} kendi mezheplerine dönderelerdi. Zīrā bu zamān hevā zamānıdır. Anlaruñ {12} ise mezhepleri [B124.b] hevādur şer'-i şerīf degildir. Ol ecilden 'ulemā-yı dīn anlaruñ {13} katıllarına fetvā virüp hükm itmişlerdür. Her kişi kendinüñ fıskına hükm idenlere {14} buğz ve 'adāvet ider. Kānda kaldı ki katıllarına hükm eyleyeler ve fetvā vireler. {15} Ol ecilden⁴²⁸⁸ ol tā'ifeyi bed-fi'āl 'ulemāya buğz iderler. Ba'dehū sā'ir halk dağı {16} Hurūfileri ve Hamzavīleri bilmeyüp anları bizden ve⁴²⁸⁹ sūnīlerden zan idüp anlaruñ {17} kavıllarına 'amel idüp⁴²⁹⁰ 'ulemā 'ilmi-le 'āmil degildir deyüp müslimānları {18} bu muşibetlere ve bu varçalara düşirdiler. Bunda olan kızib ve bühtānı⁴²⁹¹ {19} añlamayüp ve bu sözüñ ma'nāsına düşünmeyüp⁴²⁹² ve bu sözde kendilerin [A75.b] {1} şādık zan idüp 'azīm varçalara düşdiler⁴²⁹³ varaçaqları mekānları⁴²⁹⁴ nūr iken nār itdiler ne'üzubillāhi te'ālā. {2} Ve şeytān-ı la'īne şafā ve sürūr bahş itdiler. Ve melā'ike-i rahmānı maḥzūn itdiler. {3} Eger bu hāl üzre qalursa bu sū-i zan bunları tedric-ile bunı⁴²⁹⁵ bir hāle irgöre ki {4} ašlā 'ulemānuñ⁴²⁹⁶ [B125.a] kavlı-la 'amel itmeyüp anlar fāsıqlar⁴²⁹⁷ ve fācirlerdür deyüp biz şālīhler {5} ve mütedeyyinleriz diyeler⁴²⁹⁸ [C110.b] vardıkca Hurūfiler i'tikādı-la mu'tekād olup Hurūfiler {6} ol zamānda⁴²⁹⁹ furece bulup mezheplerin ve kitābların ki Cāvidān-ı Kebīr {7} ve Cāvidān-ı Şağīrdür izhār ideler ve Hamzavīler dağı⁴³⁰⁰ ol zamānda belki dağı {8} ol yüz biñ oldıkda hurūc idüp ol tarīke⁴³⁰¹ girmeyenleri katıl temām⁴³⁰² {9} ile katıl

⁴²⁸⁶ bu: -B

⁴²⁸⁷ cemī'en: -A -B

⁴²⁸⁸ ol ecilden: -B

⁴²⁸⁹ bizden ve: -B

⁴²⁹⁰ kavıllarına 'amel idüp: söziñe B

⁴²⁹¹ müslimānları bu muşibetlere ve bu varçalara düşirdiler bunda olan kızib ve bühtānı: bu söz kızib ve bühtān olduğunu B

⁴²⁹² düşünmeyüp: düşünmek C

⁴²⁹³ 'azīm varçalara düşdiler: -A -B

⁴²⁹⁴ mekānları: yer B

⁴²⁹⁵ bunı: -B -C

⁴²⁹⁶ ašlā 'ulemānuñ: halk çokluk 'ulemā B

⁴²⁹⁷ fāsıqlar: fāsıqlardur B

⁴²⁹⁸ diyeler: dirler C

⁴²⁹⁹ vardıkca Hurūfiler i'tikādı-la mu'tekād olup Hurūfiler ol zamānda: halk dağı böyle i'tikād eyleye Hurūfiler dağı B

⁴³⁰⁰ dağı: -C

⁴³⁰¹ Hamzavīler dağı ol zamānda belki dağı ol yüz biñ oldıkda hurūc idüp ol tarīke: ve tarīkler B

⁴³⁰² temām: 'ām B C

idüp⁴³⁰³ emvāl-i erzākların neheb gāret itse⁴³⁰⁴ gerekdür⁴³⁰⁵. Ve dağı talebe-i {10} ‘ilimden biri bu fakīre⁴³⁰⁶ hikāyet eyledi. Eydür⁴³⁰⁷. Ramazān-ı şerīfde aḥbābımızdan birine {11} bir gice konıḡ oldım. Kibārdan dağı⁴³⁰⁸ vāfir kimesneler gelüp cemī‘ oldılar. Ba‘dehū {12} şurb-ı ḥamre mübāşiret itdiler ve didiler ki şarāb ḥaḡḡında āyet-i kerīme⁴³⁰⁹ yoḡdur içmek⁴³¹⁰ {13} ḥelāldür ve zinā ve livāṭa ḥelāldür ḥaḡḡında āyet⁴³¹¹ yoḡdur deyüp bir alā-yı türriḥāt {14} söylediler⁴³¹². Ben eyitdim. İnneme’l-ḥamru ve’l-meysiru⁴³¹³ āyetine ne dirsiz. [B125.b] Eyitdiler⁴³¹⁴. Ol āyeti {15} biz senden eyüce fehim iderüz ve bilürüz ki⁴³¹⁵ ḥameruñ ḥurmetine delālet itmez deyüp ‘ulemā kendülerinden {16} meni‘ iderler. Mel‘ūnlardur kāfirlerdür. Ḥalkı meni‘ iderler kendi⁴³¹⁶ muḥarremātuñ {17} cümlesin işlerler didiklerinde ben⁴³¹⁷ eyitdim. Ḥamruñ ḥarām idüḡin İmām-ı A‘zam raḥmetullāhi⁴³¹⁸ {18} ḥazretleri fıḡḡıḡ kitāblarında bāb-ı ḥaddi’ş-şurūb⁴³¹⁹ deyü müstaḡillen zıkr itmişdür⁴³²⁰ {19} didüḡimde biri⁴³²¹ [C111.a] şabra mecālī ḡalmayup bī-iḡtiyār eyitdi. Ḥāşā şümme ḥāşā. [A76.a] {1} İmām-ı A‘zam da boḡın yimiş didi⁴³²². Ba‘dehū ben dağı⁴³²³ sükūt itdim. Meger kim⁴³²⁴ bu cemā‘at {2} Ḥamzavīlerden⁴³²⁵ imişler⁴³²⁶ ve Ramazān orucın tutmazlar imişler. Ve dağı {3} Āl-i ‘Osmān İstanbulı feḡḡden evvel Edirne de iken Ḥurūfīleruñ büyüklerinden {4} biri

⁴³⁰³ ile ḡatıl idüp: ideler ve B

⁴³⁰⁴ itse: itseler C

⁴³⁰⁵ itse gerekdür: iderler nitekim bir zamānda Ḳarāmıṭa tā’ifesi böyle itdiler B

⁴³⁰⁶ bu fakīre: -B

⁴³⁰⁷ eydür: buyurdı ki C

⁴³⁰⁸ dağı: -A -C

⁴³⁰⁹ āyet-i kerīme: āyet A B

⁴³¹⁰ içmek: içmesi B

⁴³¹¹ ḥaḡḡında āyet: ḥaḡḡlarında āyet-i kerīme C

⁴³¹² söylediler: iderek içdiler B

⁴³¹³ Māide 5/90; inneme’l-ḥamru ve’l-meysiru: (İçki ve kumar...)

⁴³¹⁴ eyitdiler: didiler ki C

⁴³¹⁵ eyüce fehim iderüz ve bilürüz ki: eyü bilürüz A C

⁴³¹⁶ kendi: kendiler C

⁴³¹⁷ meni‘ iderler mel‘ūnlardur kāfirlerdür. Ḥalkı meni‘ iderler kendi muḥarremātuñ cümlesin işlerler didiklerinde ben: iderler ili meni‘ idüp kendüler işler didiklerinde ben dağı B

⁴³¹⁸ raḥmetullāhi: -A -C

⁴³¹⁹ şurūb: şurūb ve’ş-şırḡa C

⁴³²⁰ itmişdür: itmişlerdür C

⁴³²¹ biri: birinüñ B

⁴³²² eyitdi ḥāşā şümme ḥāşā İmām-ı A‘zam da boḡın yimiş didi: İmām-ı A‘zam ḥazretlerine şetmü’l-eşkāre itdi B

⁴³²³ ben dağı: ben A; ben de C

⁴³²⁴ meger kim: bildim ki C

⁴³²⁵ bu cemā‘at Ḥamzavīlerden: bunlara Ḥamzavīler B

⁴³²⁶ imişler: imiş B C

niçe mürīdler ile Edirne'de pādīšāha⁴³²⁷ buluşup Hürūfī mezhebine müte'allik {5} ba'zı nesne ilkā idüp ba'dehū vezīr-i a'zama girüp aña dağı ba'zı nesne⁴³²⁸ söyledikde⁴³²⁹ {6} evvel zamānda vüzerā⁴³³⁰ 'ulemādan olduğı-çün mel'ūnuñ Hürūfī [B126.a] idügin añlayup {7} eydür⁴³³¹. Sulţānım ba'zı meşālih-i müslimīn vardur görilmesi lāzımdur. Lütf idüp {8} yarın⁴³³² kuşlık vaqtinde yine bu maħalle teşrīf buyurıñ ģazretiñizle⁴³³³ bu bābda {9} ve bu 'ilimden⁴³³⁴ biz dağı behrimend olup gönlümüz gözin açıviresiz. Ol 'ilimden {10} dağı⁴³³⁵ bizi ģaberdār idesiz. Ĥattā biz dağı sizüñ gürühñıza dāħil olavuz⁴³³⁶ diyince {11} mel'ün mağrūr olup bu sözi gerçek zan idüp kaıkup maħallına⁴³³⁷ gider. {12} Hemān ol dem vezīr dağı sırrı-la kibār 'ulemāya ģaber irsāl idüp ol va'de {13} olıman günde seħrice vezīrūñ serāyına 'ulemā⁴³³⁸ [C111.b] gelüp bir yerde oturup öñlerine {14} perde gerilüp ba'dehū⁴³³⁹ Hürūfīlere dağı⁴³⁴⁰ ģaber gönderüp cümlesin ol serāyda cemī' idüp⁴³⁴¹ {15} ba'dehū vezīr ile şeyħ perdeye muttaşıl oturup bir miğdar Hürūfīye⁴³⁴² müte'allik {16} kelimāt idüp küfürleri⁴³⁴³ kat kat zāhir olup 'ulemā⁴³⁴⁴ perde⁴³⁴⁵ ardında {17} şabr⁴³⁴⁶ idemeyüp hāy bu kāfiri⁴³⁴⁷ öldürüñ deyüp [B126.a] perde⁴³⁴⁸ ardından çıkup {18} Hürūfīler şeyħini katıl murād itdiklerinde⁴³⁴⁹ firār idüp şeyħleri⁴³⁵⁰ dağı⁴³⁵¹ pādīšāhuñ

⁴³²⁷ pādīšāha: pādīšāh ile C

⁴³²⁸ nesne: nesneler B

⁴³²⁹ söyledikde: sü'al eyledikde C

⁴³³⁰ vüzerā: vezīr-i a'zam B

⁴³³¹ eydür: didi kim C

⁴³³² lütf idüp yarın: yarın lütf idüp B

⁴³³³ ģazretiñizle: ģazretiñizle görüşelim ve B

⁴³³⁴ 'ilimden: 'ilimde C

⁴³³⁵ dağı: -B -C

⁴³³⁶ ģattā bir dağı sizüñ gürühñıza dāħil olavuz: -B; ģattā bir dağı sizüñ gürühñızdan olalum C

⁴³³⁷ maħallına: -B -C

⁴³³⁸ 'ulemā: -A -C

⁴³³⁹ gerilüp ba'dehū: gerüp A; çeküp C

⁴³⁴⁰ dağı: -B

⁴³⁴¹ idüp: iderler B

⁴³⁴² Hürūfīye: Hürūfīler B

⁴³⁴³ küfürleri: küfri C

⁴³⁴⁴ olup 'ulemā: olduğda 'ulemādan B

⁴³⁴⁵ perde: per C

⁴³⁴⁶ ardında şabr: ardında olanlar şabra taħammül B

⁴³⁴⁷ bu kāfiri: kāfiri B; bu kāfirleri C

⁴³⁴⁸ öldürüñ deyüp perde: katıl eyleñ deyüphemān perdenüñ B

⁴³⁴⁹ itdiklerinde: itdiklerinde Hürūfīler her biri B

⁴³⁵⁰ katıl murād itdiklerinde firār idüp şeyħleri: katıl itmek murād itdiklerinde her birisi firār

idüp şeyħi C

⁴³⁵¹ dağı: -B

{19} serāyına kaçup monlāları⁴³⁵² dīn ğayreti⁴³⁵³ ğalebe idüp mel‘ūnuñ ardınca sekirdüp [A76.b] {1} başmaqların ve ferācelerin ve dülbendlerin yolda birağup pādişāhuñ serāyı {2} içinde emān virmeyüp qatıl iderler. Ba‘dehū bu qāziyye⁴³⁵⁴-i i‘lām itdiklerin {3} niçün qatıl itdiñiz dimesi. Raĥmetullāhi te‘ālā ‘aleyhi ve mürīdlerinden daĥı anda buldıqların anda⁴³⁵⁵ {4} cemī‘en qatıl itdiler. Kaçanların daĥı etrāf eknāfa⁴³⁵⁶ ādemler gönderüp qatıl {5} itdiler. Ve ba‘zısı daĥı tebdīl-i şekil idüp⁴³⁵⁷ bulunmayup ĥalāş oldu.⁴³⁵⁸ {6} Ol zamāndan bu ana gelince⁴³⁵⁹ ol firār iden Ĥurūfīler eydürler⁴³⁶⁰. İnsāna lāzım {7} olacaĥ⁴³⁶¹ ‘ameldür ‘ilm degildür ve ‘ilm den daĥı maqşūd ‘ibādetdür. Aşlā ‘ilm {8} bir şey’ degildür deyüp ĥalkı aldarlar⁴³⁶². ‘İlmsiz ‘ibādet iden [C112.a] ümmīleri mediĥ {9} idüp ‘ulemāyı zem iderler. Derdimend ümmīler daĥı bunlaruñ sözlerine aldanup {10} ‘ilmsiz ‘ibādete meşğul olurlar. Ve ol ‘ibādet ki ‘ilmsiz ola ol zāyi‘dür. [B127.a] {11} Nitekim tefsīr-i kebīrde İmām Faĥri Rāzi raĥmetullāhi ‘aleyh eydür⁴³⁶³. ‘ilm ‘amelden {12} beş şey’-ile efđaldür. Evvel⁴³⁶⁴ ‘ilim ‘amelsiz ‘ameldür ve ammā ‘amel ‘ilmsiz ‘amel degildür. {13} İkincisi oldur ki⁴³⁶⁵ ‘ilim ‘amelsiz nefi‘ virir⁴³⁶⁶ ammā ‘amel ‘ilmsiz nefi‘ virmez⁴³⁶⁷. {14} Üçincisi⁴³⁶⁸ ‘amel lāzımdur. Ya‘ni nefi‘ ancaĥ kendüyedür. Ammā ‘ilim sirāc gibidür {15} müte‘addīdür ya‘ni nef‘-i ‘āmdur. Dördincisi⁴³⁶⁹ ‘ulemā

⁴³⁵² monlāları: monlā efendiler B; bunlara C

⁴³⁵³ dīn ğayreti: ğayret-i dīn ziyāde B

⁴³⁵⁴ qāziyye: qāziyye-i pādişāh C

⁴³⁵⁵ anda: -A -B

⁴³⁵⁶ eknāfa: -C

⁴³⁵⁷ şekil idüp: firār idüp C

⁴³⁵⁸ oldu: oldıla C

⁴³⁵⁹ gelince: gelinceye dek C

⁴³⁶⁰ eydürler: dirler ki C / başmaqların ve ferācelerin ve dülbendlerin yolda birağup pādişāhuñ serāyı içinde İmān virmeyüp qatıl iderler ba‘dehū bu qāziyye-i i‘lām itdiklerin niçün qatıl itdiñiz didi. Raĥmetullāhi te‘ālā ‘aleyhi ve mürīdlerinden daĥı anda buldıqların cemī‘en qatıl itdiler. Kaçanların daĥı etrāf eknāfa ādemler gönderüp qatıl itdiler ve ba‘zısı daĥı tebdīl şekil idüp bulunmayup ĥalāş oldu ol zamāndan bu ana gelince ol firār iden Ĥurūfīler eydürler: pādişāhuñ serāyına gidene dutup pādişāh emri-le anda qatıl iderler qalancası kaçup her biri bir yerde pinhān olur B

⁴³⁶¹ olacaĥ: olan C

⁴³⁶² ĥalkı aldarlar: ĥalkı bu minvāl üzre aldarlar gezerler B

⁴³⁶³ nitekim tefsīr-i kebīrde İmām Faĥri Rāzi raĥmetullāhi ‘aleyh eydür: ba‘zı ‘ulemādan rivāyet olunur ki B

⁴³⁶⁴ efđaldur evvel: efđaldür A; efđaldür evvelki C

⁴³⁶⁵ İkincisi oldur ki: İkinci C

⁴³⁶⁶ virir: virmez C

⁴³⁶⁷ virmez: virür C

⁴³⁶⁸ üçincisi: üçinci C

⁴³⁶⁹ dördincisi: dördinci C

enbiyā maḳāmındadır ve ‘amel {16} idiciler evliyā maḳāmındadır. Beşincisi⁴³⁷⁰ ‘ilim Allāhdandır. Ammā ‘amel ḳuldandır⁴³⁷¹. {17} Gerçek ‘ilimden maḳşūd ‘ameldür. Lākin ‘amel ‘ilimsiz muḥāldür⁴³⁷² mümkün degildür⁴³⁷³. {18} Meşelā cümle ‘ibādātın biri nemāz ḳılmaḳdur. Lākin nemāzı bāṭıl ve fāsīd idenler {19} üç yüzden ziyādedür. Bunları⁴³⁷⁴ bilmege ve ḳılduḡı nemāzı bunlardan ḳurtarmaḡa [A77.a] {1} ‘ilm gerekdür ‘ilmsiz bilinmez. İhtimāldür ki ‘ömrinün evvelinden āḫirine varınca ḳılduḡı {2} nemāzlar⁴³⁷⁵ fāsīd olup ḳıyāmet güninde defter-i a‘mālında bir vaḳit nemāz bulunmaya. Bu kişi {3} şöyle ḫāyib ve ḫāsir ḳala ve ābdest [B127.b] ve ḡusul ve şavm ve zekāt ve ḥacc ve sâ’ir ‘ibādetler {4} daḫı böyledür. Cümlesi şer‘en ḳabül olmaḡa [C112.b] ‘ilme muḫtācdür. Pes imdi Ḥurūfîlerün ve sâ’ir fırḳa-ı dāllenün⁴³⁷⁶ {5} ‘ulemāya düşmenliḡi hemān şeyṭān-ı la’înün Ādem ‘aleyhi’s-selāma düşmenliḡi gibidür. {6} İmdi şeyṭān ḳıyāmet ḳopuncaya dek⁴³⁷⁷ Ādem oḡullarına düşmenlik ider bilürsin. {7} Ḥurūfîler daḫı ‘ālimlere anuñ-çün düşmenlik ider ki anlaruñ şeyḫin ḳatıl itdiler. {8} Ve bu Ḥurūfîlerün⁴³⁷⁸ dā’imā ‘ulemāyı ḳadiḫ ve⁴³⁷⁹ zemden ḫālî olmazlar⁴³⁸⁰ maḳşūdları oldur ki bir kimesne {9} oḡumaya ve evlādların oḡutmayalar⁴³⁸¹. ‘Ulemā dükensin ve dünyā⁴³⁸² ‘avām-ı cehele ile {10} ṭolsun yine biz Ḥurūfî mezhebin izḫār idelüm derler⁴³⁸³ ve bu murāduñ ḫuşūli-çün {11} gice gündiz ‘ilm-ile ‘āmil olmayan ‘ulemāyı zemme müte‘allik āyetler ve ḫadīşler⁴³⁸⁴ ezber idüp {12} ‘ilm ile ‘āmil olmayanlar ḫaḳḳında Ḥaḳ subḫānehu ve te‘ālā böyle buyurmuşdur ve Peyḡamber {13} ‘aleyhi’s-selām ḫadīş-i şerīfinde böyle buyurmuşdur deyüp ‘avām-

⁴³⁷⁰ beşincisi: beşinci C

⁴³⁷¹ Allāhdandır ammā ‘amel ḳuldandır.: Ḥaḳ subḫāne ve te‘ālānuñ mevhibesidür ammā ḳuluñ kesbi-le ḫāşıl olandır B

⁴³⁷² ‘amel ‘ilimsiz muḥāldür: ‘ilimsiz ‘amel B

⁴³⁷³ mümkün degildür: -C

⁴³⁷⁴ bunları: bunı A C

⁴³⁷⁵ nemāzlar: nemāz A B

⁴³⁷⁶ ve sâ’ir fırḳa-ı dāllenün: -A -C

⁴³⁷⁷ ḳopuncaya dek: ḳopunca B

⁴³⁷⁸ Ḥurūfîler daḫı ‘ālimlere anuñ-çün düşmenlik ider ki anlaruñ şeyḫin ḳatıl itdiler ve bu Ḥurūfîlerün: anlar daḫı B

⁴³⁷⁹ ve: -C

⁴³⁸⁰ ḫālî olmazlar: -A -C

⁴³⁸¹ evlādların oḡutmayalar: evlādın oḡutmaya bu ṭarīḳle B

⁴³⁸² dünyā: dünyāya C

⁴³⁸³ dükensin ve dünyā ‘avām-ı cehele ile ṭolsun yine biz Ḥurūfî mezhebin izḫār idelüm derler: dükene tā ki bunlar daḫı mezheblerin izḫār ideler B

⁴³⁸⁴ āyetler ve ḫadīşler: nice āyāt-ı kerīme ve eḫādīş-i şaḫīḫalar B

ı nāsı aldadurlar⁴³⁸⁵. {14} Şimdiki zamānuñ ‘ulemāsı ‘ilm-ile ‘āmil degildür⁴³⁸⁶ derler. Ümmiler dağı bu sözi [B128.a] {15} şahihdür deyü⁴³⁸⁷ zan iderler ve kendilerin cāhil hükminde qorlar günāh ve ma‘şiyet {16} işlemek günāh idügin işitmeyüp⁴³⁸⁸ ol ‘azābda⁴³⁸⁹ dāhıl olmayalar⁴³⁹⁰. Yukarıda {17} beyān olındı ki şimdiki zamānda aşlā bir⁴³⁹¹ cāhil qalmadı [C113.a] cümlesi şimdi ‘ālimdür. {18} Zīrā cemī‘-i ma‘şiyeti bilürler. Sevābı ve günāhı bilürler⁴³⁹² ve añlarlar. Pes imdi {19} ‘ālim biliciye dirler. Bunlar dağı şerri ve hayrı⁴³⁹³ bilüp ‘ālim oldılar. Bu Hurūfilerün [A77.b] {1} ‘ulemā⁴³⁹⁴ ‘ilmi-le ‘āmil degildür didüginde cūhelā dağı dāhıldür ve ba‘dehü eydürler. {2} Şimdiki zamānuñ ‘ulemāsı ‘ilmi-le ‘āmil degildür derler. Ma‘a hazā altmış yetmiş {3} yaşında olan ādemlere sü‘āl olınsa ve haqqı-la cevāb virilse bir kişi bulunmaz ki {4} ‘ilmi-le ‘āmil olmamış ola. Bir ‘ālim göre⁴³⁹⁵ zīrā ‘ilmi-le ‘āmil olmağıñ ve ‘ilm-ile {5} ‘āmil olmamağıñ ma‘nāsı ne dimekdür zıkr olındı. Eyle bir ‘ālim görmezsin ki {6} ‘ilm-ile ‘āmil olmaya. Meger halkdan işidesin bunı⁴³⁹⁶ ilden işidüp ‘ilm-ile {7} ‘āmil degildür demek bühtāndur ne‘üzubillāhi te‘ālā. Evvel Hurūfiler ümmileri {8} kendilere uydurup ‘ilmi terk itdürüp ‘amele meşğül ider. Şeytān {9} dağı fereh olup bu kişiyeye eydür. Hemān saña lāzım olan ‘ameldür. ‘Amel seni {10} Allāha⁴³⁹⁷ vāşıl ider der. Zīrā bilür ki ol ‘ilimsiz ‘amelden aña fā‘ide yokdur. {11} Ammā bir kişi ‘ilmi öğrenmek murād itse şeytān⁴³⁹⁸ rāzı degildür [C113.b] [B128.b] görmez misin. {12}

⁴³⁸⁵ deyüp ‘avām-ı nāsı aldadurlar: -B

⁴³⁸⁶ zamānuñ ‘ulemāsı ‘ilm-ile ‘āmil degildür: zamāne ‘ulemāsı ‘ilimleri-le ‘āmil degillerdür B

⁴³⁸⁷ deyü: -A -C

⁴³⁸⁸ işitmeyüp: bilmeyüp B

⁴³⁸⁹ ‘azābda: ‘azāb C

⁴³⁹⁰ olmayalar: olmaya B

⁴³⁹¹ bir: -B

⁴³⁹² sevābı ve günāhı bilürler: -B

⁴³⁹³ şerri ve hayrı: hayrı ve şerri C

⁴³⁹⁴ ‘ulemā: ‘ulemāya C

⁴³⁹⁵ bir ‘ālim göre: -C

⁴³⁹⁶ bunı: bu A B

⁴³⁹⁷ bu Hurūfilerün ‘ulemā ‘ilm-ile ‘āmil degildür didüginde cūhelā dağı dāhıldür ve ba‘dehü eydürler şimdiki zamānuñ ‘ulemāsı ‘ilm-ile ‘āmil degildür” derler ma‘a hazā altmış yetmiş yaşında olan ādemlere sü‘āl olınsa ve haqqı-la cevāb virilse bir kişi bulunmaz ki ‘ilm-ile ‘āmil olmamış ola bir ‘ālim gürüh zīrā ‘ilm-ile ‘āmil olmağıñ ve ‘ilm-ile ‘āmil olmamağıñ ma‘nāsı ne dimekdür zıkr olındı eyle bir ‘ālim görmezsin ki ‘ilm-ile ‘āmil olmaya meger halkdan işidesin bu ilden işidüp ‘ilm-ile ‘āmil degildür demek bühtāndur ne‘üzubillāhi te‘ālā evvel Hurūfiler ümmileri kendilere uydurup ‘ilmi terk itdürüp ‘amele meşğül ider şeytān dağı fereh bu kişiyeye eydür hemān saña lāzım olan ‘ameldür ‘amel seni Allāha: imdi herkes bildiği-le ‘amel itdi ise hoş itmedi ise kıyāmet gününde mes‘ul olur isterse kendüye dünyāda ‘avām disünler isterse ‘ulemā disünler imdi bu aşıl sözlerle fırka-ı dālle ümmiler kendülere tābi‘ idüp ‘ilmi terk itdürüp ‘amele meşğül ider ferh olup bu kişiyeye ider saña lāzım olan ‘ameldür ‘amel seni Allāh te‘ālā hazretine B

⁴³⁹⁸ şeytān: şeytān ‘aleyhi‘l-la‘inne C

Ba'zı kimesne 'ilm okumağa başlamağa⁴³⁹⁹ cān-ıla ve gönül⁴⁴⁰⁰ ile kaçış ider.
Şeytān⁴⁴⁰¹ {13} gelüp bir tarīk-ile bozar⁴⁴⁰² terk itdürür. **Āle'l-ebyāt**

(mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün / mefā'īlün)

{14} Kelām halkı kūşe⁴⁴⁰³-i meclis-i ma'nāya gelmezsın

Hevā-yı esfele meyl eyleyüp a'lāya gelmezsın

{15} İdüp tevbe günāhıñdan der⁴⁴⁰⁴-i mevlāya gelmezsın

Bugün taḥşīl-i 'ilme sa'y idüp ferdāya gelmezsın

{16} Yazıkdur geçmesün 'ömrüñ yoq yerlere girmeyesin⁴⁴⁰⁵

Ele girmez Hudā ḥaqqı-çün artuq böyle sermāye

{17} Eger iqbāl iderse pek şaqqın aldanma dünyāya

Gice gündiz kemāl u 'ilm-ile sa'y eyle taqṽaya

{18} Ne bir ehl-i kemāle hem-dem olup şoḥbet eylersın

Ne taḥşīl-i 'ulūma sa'y idersin⁴⁴⁰⁶ himmet eylersın

⁴³⁹⁹ başlamağa: başlayıcak B; -C

⁴⁴⁰⁰ cān-ıla: cān-ıla ve baş-ıla ve gönül hoşlığı-la B

⁴⁴⁰¹ şeytān: şeytān 'aleyhi'l-la'inne C

⁴⁴⁰² bozar: ol ḥālden bozar ve B; buña C

⁴⁴⁰³ kūşe: kūşe idüp C

⁴⁴⁰⁴ der: toḡru C

⁴⁴⁰⁵ 'ömrüñ yoq yerlere girmeyesin: yoq yerlere 'ömrüñ gir nemāye A B

⁴⁴⁰⁶ idersin: ider ne C

{19} Serāb-ı pür-ḥarābe aldanup hep ḡaflet eylersin

Anı fikir eyle āḥir bir kefen-ile riḥlet eylersin

[A78.a] {1} Ve daḥı ḥadīṣ-i ṣerīfde⁴⁴⁰⁷ gelmişdür ki ‘ālimūñ bir rek‘at nemāzı cāhiliñ biñ rek‘at {2} nemāzından efḍaldur. Ābdestde ve nemāzda ve şavm ve zekāt ve sâ‘ir ‘ibādet {3} ṭā‘ātda daḥı⁴⁴⁰⁸ böyledür⁴⁴⁰⁹. Ammā şol kimesnelere ki Ḥaḡ te‘ālā hidāyet vire anlar {4} daḥı hidāyeti ḡabūl eyleyeler. Eger nefsinde cāhil ise daḥı ‘ilmūñ fazlın bilüp [C114.a] {5} bizden ‘ulemā efḍaldur deyüp Ḥurūfilerūñ⁴⁴¹⁰ yañlış ve küfür sözlerine i‘tikād {6} idüp⁴⁴¹¹ inanmaz. Belki ol sözi söyleyene ‘adāvet ider. Ammā⁴⁴¹² bunun gibi ādem ḡāyet-ile {7} az bulunur. Ve⁴⁴¹³ ammā şol kimesnelere ki Ḥaḡ te‘ālānuñ itdüḡi hidāyeti ḡabūl itmemişlerdür. {8} İmānı ve İslāmı hemān⁴⁴¹⁴ ḡalkdan yañlış ve bozğun öğrenmişlerdür {9} ve Ḥurūfilerden ol ḡaṭālu ve⁴⁴¹⁵ zehirnāk⁴⁴¹⁶ sözleri ve i‘tikādları işidüp {10} i‘tikād idüp ve ‘ulemāyı zem idenleri meni‘ itmeyüp belki şıḡ-ıla diñleyüp {11} ve belki ḡāşā ki kendi daḥı zem idüp dīn ve dūnyāsın yıḡup⁴⁴¹⁷ [B129.a] ḡarāb eyler {12} ne‘ūzubillāhi te‘ālā. Na‘am⁴⁴¹⁸ ḡerḡek ‘ilm-ile ‘āmil olmayan ‘ālim Ḳur‘ānda ve ḥadīṣde mezmūmdur⁴⁴¹⁹. {13} Lākin eger ḡormiş var ise ol kişiyeye cā‘izdür ki ‘ilm-ile ‘āmil olmaz. Ben bir ‘ilm⁴⁴²⁰ {14} ḡördim diye.⁴⁴²¹

⁴⁴⁰⁷ ḥadīṣ-i ṣerīfde: ḥadīṣde A B

⁴⁴⁰⁸ daḥı: -C

⁴⁴⁰⁹ kelām ḡalkı küşe-i meclis ma‘nāya gelmezsin hevā-yı esfele meyl eyleyüp a‘lāya gelmezsin idüp tevbe ḡünāñından der mevlāya gelmezsin bugün taḡşil-i ‘ilme sa‘y idüp ferdāya gelmezsin yazıḡdur ḡeḡmesün yoḡ yerlere ‘ömrūñ ḡir nemāye ele ḡirmez Ḥudā ḡaḡkı-ḡün artuḡ böyle sermāye eger iḡbāl iderse pek şaḡın aldanma dūnyāya ḡice ḡündiz kemāl u ‘ilm-ile sa‘y eyle takvāya ne bir ehl-i kemāle hemdem olup şoḡbet eylersin ne taḡşil-i ‘ulūma sa‘y idersin himmet eylersin serāb-ı pür-ḡarābe aldanup hep ḡaflet eylersin anı fikir eyle āḡir bir kefen-ile riḡlet eylersin ve daḡı ḡadīṣde gelmişdür ki ‘ālimūñ bir rek‘at nemāzı cāhiliñ biñ rek‘at nemāzından efḍaldur ābdestde ve nemāzda ve şavm ve zekāt ve sâ‘ir ‘ibādet ṭā‘ātda daḡı böyledür: -B

⁴⁴¹⁰ Ḥurūfilerūñ: fırḡa-ı ḡāllenūñ B

⁴⁴¹¹ idüp: itmez B

⁴⁴¹² ammā: -A -C

⁴⁴¹³ ve: -C

⁴⁴¹⁴ hemān: -A -C

⁴⁴¹⁵ Ḥurūfilerden ol ḡaṭālu ve: fırḡa-ı ḡāllenūñ ol B

⁴⁴¹⁶ ve zehirnāk: -C

⁴⁴¹⁷ yıḡup: -B

⁴⁴¹⁸ na‘am: -B

⁴⁴¹⁹ ḡadīṣde mazmūmdur: zem olunmuşdur B

⁴⁴²⁰ ben bir ‘ilm: -B

⁴⁴²¹ ‘ilm ḡördim diye: ‘ālim ḡördim dise C

Ammā anuñ ‘ilm-ile ‘āmil olmaduğın⁴⁴²² halkdan işitmek-ile⁴⁴²³ söylemek {15} cā’iz degildir. Belki kendi gözi-le görmek gerekdir. Meşelā bir kişi nemāzuñ evvel rekatından {16} āhir rekatına⁴⁴²⁴ varınca bir ‘ālim-ile otursa nemāz vaqti çıksa veyāhūd eline kadeh {17} alup şarāb içdügin görse veyāhūd nigāri ve oğlanı öpüp kuçup {18} yef‘aller⁴⁴²⁵ iken görse veyāhūd kendi rişvet virüp veyā⁴⁴²⁶ aldüğün görse [C114.b] {19} ve her nesne ki şer‘en cā’iz degildir anı⁴⁴²⁷ işledüğün görse bu aşıl fāsık [A78.b] {1} ‘ālim hakkında fulān şehirde ve fulān kaşābada ve fulān yerde ve fulān vilāyetde {2} bir ‘ālim vardır. ‘İlm-ile ‘āmild egildir⁴⁴²⁸ demek cā’izdir. Zīrā bu söz⁴⁴²⁹ kizib {3} ve bühtān olmaz.⁴⁴³⁰ Ey mü’min karındaş⁴⁴³¹ böyle bir fāsık ‘ālimi kendiñ gördiñ ise⁴⁴³² {4} yine lafz-ı ‘ulemāyı söyleyüp ‘ulemāyı ‘ilim ile ‘āmil degildir demek cā’iz degildir. {5} Belki demek gerekdir ki bir ‘ālim bilürin ‘ilm-ile ‘āmil degildir diyessin. [B129.b] Ve bir kişünün {6} kalbinde bu Hürüflerün İcād itdikleri şeytānı ‘adāvet ki mümkün olsa bu şol {7} marazlardandır ki ağaç kurdı gibi içerüsünde insānuñ ‘amelin yir. Ve ‘ākıbet {8} küfür söyleyüp İmāndan çıkarur. Nitekim ağaç kurdı içerüsinden yiyüp ağacı {9} kurudup yıkar helāk ider.⁴⁴³³ Buña çāre yine dā’imā ‘ulemā meclisine⁴⁴³⁴ hāzır olup {10} ve anlar-ıla musāhib olup ve anlarıñ fezā’ilin beyān iden kitāblara mü’tālā’a {11} idüp veyāhūd diñleyüp ol Hürüflerün vurdıkları⁴⁴³⁵ yaralardan hāşıl {12} olan kurdları ayırtlamak gerekdir ki⁴⁴³⁶ müslim-i

⁴⁴²² anuñ ‘ilm-ile ‘āmil olmaduğın: -B

⁴⁴²³ işitmek-ile: işitmege C

⁴⁴²⁴ rekatına: vaqtine B

⁴⁴²⁵ ve oğlanı öpüp kuçup yef‘aller: veyā öper B

⁴⁴²⁶ veyā: -A -C

⁴⁴²⁷ ve her nesne ki şer‘en cā’iz degildir anı: ve’l-hāşıl şer‘en cā’iz olmayan bir işi B

⁴⁴²⁸ fulān şehirde ve fulān kaşābada ve fulān yerde ve fulān vilāyetde bir ‘ālim vardır ‘ilm-ile ‘āmil degildir: fulān yerde ‘ālim vardır ki bildüğünün ba’zısı-la ‘amel itmmez B

⁴⁴²⁹ söz: üslüb B

⁴⁴³⁰ olmaz: degildir B

⁴⁴³¹ karındaş: kardeş A B

⁴⁴³² gördiñ ise: görseñ C

⁴⁴³³ ey mü’min kardeş böyle bir fāsık ‘ālimi kendiñ gördiñ ise yine lafz-ı ‘ulemāyı söyleyüp ‘ulemāyı ‘ilim ile ‘āmil degildir demek cā’iz degildir belki demek gerekdir ki bir ‘ālim bilürin ‘ilm-ile ‘āmil degildir diyessin ve bir kişünün kalbinde bu Hürüflerün İcād itdikleri şeytānı ‘adāvet ki mümkün olsa bu şol marazlardandır ki ağaç kurdı gibi içerüsünde insānuñ ‘amelin yir ve ‘ākıbet küfür söyleyüp İmāndan çıkarur nitekim ağaç kurdı içerüsinden yiyüp ağacı kurudup yıkar helāk ider: ammā yine lafz-ı ‘ulemā dimeye belki ba’zı ‘ālim ‘ilmi-le ‘āmil degildir diye ve dahı kimseler vardır ki ‘ulemā sevmemek anlarıñ kalbinde te’sir itmişdür ağaç kurdu gibi içerüsün yer ‘ākıbet küfür söyleyüp İmāndan çıkar ağc kurdı ağacı içerüsinden yiyüp ağacı helāk ider imdi B

⁴⁴³⁴ meclisine: meclisinde C

⁴⁴³⁵ vurdıkları: oldukları C

⁴⁴³⁶ vurdıkları yaralardan hāşıl olan kurdları ayırtlamak gerekdir ki: halka öğretdikleri sözleri kalbinden çıkarmağ-ıla B

kāmil ola. Ve daḥı Hurūfīlerūn⁴⁴³⁷ {13} ‘alāmeti budur ki her ḳanḳı meclise varsalar elbette üzerlerine⁴⁴³⁸ iltizām idinmişlerdür {14} ki ol meclisde⁴⁴³⁹ ‘ulemā zemmine müte‘allıḳ āyet-i kerīme [C115.a] veyāḥūd eḥādīs-i şerīfe {15} zıkr iderler. Ve⁴⁴⁴⁰ eger āyet ve ḥadīs bilmezlerse ‘ulemāyı bir tarīḳ-ile zem iderler ki {16} ḥattā işiden Ehl-i Sünnet ve Cemā‘at mezhebinde⁴⁴⁴¹ iken ve mü‘min-i muvahḥid iken bile {17} ḳādir olaydılar⁴⁴⁴² cümlesin ḳatl-ı ‘ām ile ḳatıl idelerdi. Ve eger Hurūfīler {18} kendüler⁴⁴⁴³ fırsat bulalardı ‘ulemāyı ve ḥatībleri ve imāmları ve mü‘ezzinleri⁴⁴⁴⁴ ve mekteb ḥocāların {19} ve mektebde ve medresede oḳuyup yazanları bir anda ḳatl-ı ‘ām ile⁴⁴⁴⁵ ḳatıl idelerdi. [A79.a] {1} Ve daḥı şimdiki zamānda⁴⁴⁴⁶ Hurūfīler⁴⁴⁴⁷ iki kısım üzerinedür. Birine Hurūfī-i aşlı {2} dirler. Birine Hurūfī-i ārizī dirler.⁴⁴⁴⁸ Hurūfī⁴⁴⁴⁹-i aşlı oldur ki [B130.a] Hurūfīlerden el alup⁴⁴⁵⁰ {3} bī‘at itmişdür. Ve sır gizlemege ‘ahd itmişdür⁴⁴⁵¹. Ve ol mezhebin tarīḳin ve yolın {4} öğrenüp cemī‘en ḳanunların ve ıştılahların bilmişdür.⁴⁴⁵² Ve sünnilere buḡz-ı şedīd-ile {5} buḡz itmişdür⁴⁴⁵³. Ve ammā Hurūfī-i ‘ārizī oldur ki Hurūfīlerden olmuşdur. Lākin {6} kendinūn Hurūfī olduğın bilmez ve Hurūfīlerden el almamışdur. Ve⁴⁴⁵⁴ bī‘at {7} itmemişdür. Ve bunlarūn tarīḳin bilmez ve belki Hurūfīleri istememişdür.⁴⁴⁵⁵ Lākin Hurūfīler⁴⁴⁵⁶ {8} ile bir niçe zamān dostlık itmişdür veyāḥūd bir yerde ṭurmuşdur. Veyāḥūd {9} bir bege ve bir ağaya ḥizmet itmişdür. Veyāḥūd ol melā‘in ile bir şehirde veyā⁴⁴⁵⁷ [C115.b]

⁴⁴³⁷ Hurūfīlerūn: Hurūfī dāllenūn B

⁴⁴³⁸ üzerlerine: -B

⁴⁴³⁹ idinmişlerdür ki ol meclisde: itmişlerdür C

⁴⁴⁴⁰ āyet-i kerīme veyāḥūd eḥādīs-i şerīfe zıkr iderler ve: birkaç söz söylerler B

⁴⁴⁴¹ mezhebinde: mezhebenden C

⁴⁴⁴² olaydılar: olaydı C

⁴⁴⁴³ āyet ve ḥadīs bilmezlerse ‘ulemāyı bir tarīḳ-ile zem iderler ki ḥattā işiden Ehl-i Sünnet ve Cemā‘at mezhebinde iken ve mü‘min-i muvahḥid iken bile ḳādir olaydılar cümlesin ḳatl-ı ‘ām ile ḳatıl idelerdi ve eger Hurūfīler kendüler: -B

⁴⁴⁴⁴ imāmları ve mü‘ezzinleri: imāmları A B

⁴⁴⁴⁵ ḳatl-ı ‘ām ile: -B

⁴⁴⁴⁶ zamānda: zamāna C

⁴⁴⁴⁷ şimdiki zamānda Hurūfīler: fırḳ-ı dālle B

⁴⁴⁴⁸ birine Hurūfī-i aşlı dirler birine Hurūfī-i ‘ārizī dirler: biri aşlı ve biri ārizidir B

⁴⁴⁴⁹ Hurūfī: -B

⁴⁴⁵⁰ itmişdür: itmişlerdür C / Hurūfīlerden el alup: şeyḥden: -B

⁴⁴⁵¹ itmişdür: itmişlerdür C

⁴⁴⁵² bilmişdür: bilmişlerdür C

⁴⁴⁵³ itmişdür: itmişlerdür C

⁴⁴⁵⁴ ve ammā Hurūfī-i ‘ārizī oldur ki Hurūfīlerden olmuşdur lākin kendinūn Hurūfī olduğın bilmez ve Hurūfīlerden el almamışdur ve: ve biri nev‘ine daḥı ki ‘ārizī dirlerdi anlar B

⁴⁴⁵⁵ ve bunlarūn tarīḳin bilmez ve belki Hurūfīleri istememişdür: tarīḳleri aḥvālin bilmez B; -C

⁴⁴⁵⁶ Hurūfīler: anlar B

⁴⁴⁵⁷ veyā: veyāḥūd C

{10} bir köyde muşāhib olup anlaruñ aqvāl ve ef'ālin⁴⁴⁵⁸ diñleyü diñleyü⁴⁴⁵⁹ temām {11} mertebe qalblerinde 'adāvet muhkem yerleşmişdür. Zīrā ümmīlerdür 'ulemā 'ilmi-le 'āmil {12} degildür diyince şeytān 'aleyhi'l-la'inne⁴⁴⁶⁰ qalblerine buğz ve 'adāvet⁴⁴⁶¹ ilkā idüp bī-çāre mü'minler {13} ilm-ile 'āmil olmamağūñ ma'nāsı ne idügin bilmediklerinden⁴⁴⁶² 'adāvet iderler. {14} Ammā eger 'ilm-ile 'āmil olmamağūñ ma'nāsını bileler idi⁴⁴⁶³ anlar cümle⁴⁴⁶⁴ 'ilimler-ile 'āmillerdür⁴⁴⁶⁵ {15} deyü bu sözi bunlara söyleyenlere 'adāvet idüp anlardan ayrılurlardı. {16} Ve eger 'ilm-ile 'āmil olmamağūñ ma'nāsını senüñ bildüğüñ gibi bilelerdi {17} ol⁴⁴⁶⁶ i'tikāddan rücū' idüp tevbe idelerdi. Meger kim Hurūfī-i ašlī ola⁴⁴⁶⁷ {18} anlar şeytānīlerdür⁴⁴⁶⁸ ne 'üzubillāhi te'ālā. Ammā Hurūfī-i ašlīler ki beyān olındı⁴⁴⁶⁹ {19} [B130.b] anlar ol i'tikāddan rücū' eyle deyü biñ kerre qatıl itseler⁴⁴⁷⁰ rücū' itmek [A79.b] {1} itmek ihtimāli yoqdur. Ve dağı Hurūfī-i 'arizī her vilāyetde qatı çoqdur⁴⁴⁷¹. Ve eger {2} sü'āl olunrsa 'ulemā-yı şağā'irden irtikāb idüp⁴⁴⁷² işlese cemī'-i 'ālem {3} halkı görüp tıyarlar. Ve biri birin birlerine⁴⁴⁷³ haber virirler. Ammā 'avām-ı nās ki {4} cühelādır niçe biñ kerre kebāyir işlese⁴⁴⁷⁴ kimse görmez ve görenler dağı [C116.a] biri birlerine {5} haber virmez⁴⁴⁷⁵. Cevāb oldur ki 'ulemā nūr gibidür ve cühelā gölge gibidür. Nitekim {6} ev bacasından⁴⁴⁷⁶ güneş nürü eve girdikde ol nürüñ

⁴⁴⁵⁸ veyāhūd bir bege ve bir ağaya hizmet itmişdür veyāhūd ol melā'in ile bir şehirde veyā bir köyde muşāhib olup anlaruñ ekvāl ve ef'ālin: anlaruñ ef'ali ve aqvālin göre göre B

⁴⁴⁵⁹ diñleyü diñleyü: dinleyü B; diñleyüp C

⁴⁴⁶⁰ şeytān 'aleyhi'l-la'inne: şeytān A B

⁴⁴⁶¹ qalblerinde 'adāvet muhkem yerleşmişdür zīrā ümmīlerdür 'ulemā 'ilm-ile 'āmil degildür diyince şeytān qalblerine buğz ve 'adāvet: qalblerine 'ulemānuñ 'adāveti girmişdür ki ta'bir olunmaz ol ecilden 'ulemā 'ilmi-le 'āmil degildür deyü halka B

⁴⁴⁶² ne idügin bilmediklerinden: nedür bilmedüğünden C

⁴⁴⁶³ idi: idilerdi kim B

⁴⁴⁶⁴ cümle: cümlesi B C

⁴⁴⁶⁵ 'āmillerdür: 'āmiller A C

⁴⁴⁶⁶ ol: ol habiṣ C

⁴⁴⁶⁷ bu sözi bunlara söyleyenlere 'adāvet idüp anlardan ayrılurlardı ve eger 'ilm-ile 'āmil olmamağūñ ma'nāsını senüñ bildüğüñ gibi bilelerdi ol i'tikāddan rücū' idüp tevbe idelerdi meger kim Hurūfī-i ašlī ola: ol yaramazları red idelerdi ammā fırqa-ı dāleden ašlī olanlar ki B

⁴⁴⁶⁸ şeytānīlerdür: şeytānīlerdendür C

⁴⁴⁶⁹ ammā Hurūfī-i ašlīler ki beyān olındı: -B

⁴⁴⁷⁰ qatıl itseler: söyleseñ B

⁴⁴⁷¹ ve dağı Hurūfī-i 'arizī her vilāyetde qatı çoqdur: -B

⁴⁴⁷² olunrsa 'ulemā-yı şağā'irden irtikāb idüp: iderseñ ki 'ulemādan biri bir günāh B

⁴⁴⁷³ biri birin birlerine: biri birine C

⁴⁴⁷⁴ cühelādır niçe biñ kerre kebāyir işlese: niçe kebāyir işleseler B

⁴⁴⁷⁵ biri birlerine haber virmez: biri birine haber virmezler C

⁴⁴⁷⁶ bacasından: içerisinden B; içerisinde C

içinde olan niçe {7} yüz biñ⁴⁴⁷⁷ zerrāt cümlesi görünür. Ammā ol⁴⁴⁷⁸ nūruñ etrāfı ki gölge anda⁴⁴⁷⁹ dañı {8} niçe yüz biñ zerrāt vardır. Lākin gölge karañulıktır.⁴⁴⁸⁰ Ol ecilden anda olan {9} zerrāt görünmez. Kezālik cūhelā gölge gibidür. Nūr yanında gölge zulumātdır. {10} Ya‘ni karañulıktır.⁴⁴⁸¹ İmdi karañulıktā işlenen gerek şağā‘ir ve gerek kebāyir bir kimse {11} anı göremez. Ol ecilden cūhelā-yı ‘avāmuñ ma‘şiyetleri görünmez. ‘Ulemā ev içinde {12} güneş nūrı gibi olduğı-çün⁴⁴⁸² ol nūr içinde ol zerrātlar görünürse⁴⁴⁸³ [B131.a] {13} ‘ulemānuñ dañı ‘ayıbları ve ma‘şiyetleri böylece görünür. Bu dañı Hāk te‘ālā cānibinden {14} anlara ihsāndır. Eger ‘ayıbları⁴⁴⁸⁴ görünmeye idi anlar dañı ‘avām-ı cehele⁴⁴⁸⁵ gibi şağā‘ire ve {15} kebāyire mübtelā olalardı görmez misin hırsızlar⁴⁴⁸⁶ bir nesne uğurlamak⁴⁴⁸⁷ istediklerinde {16} gice karañulıktā uğurlarlar. Zīrā kimesne anları göremez. Ammā eger {17} gündiz uğurlık ve hırsızlık⁴⁴⁸⁸ idelerdi⁴⁴⁸⁹ cümle halk anları⁴⁴⁹⁰ görüp ahız idelerdi. {18} İmdi bir vech-ile dañı ‘ulemā [C116.b] gündiz gibi olup⁴⁴⁹¹ cūhelā-yı ‘avām gice gibi {19} oldı⁴⁴⁹². Gündiz her ne kim işlense görünür. Ammā gice işlense görünmez⁴⁴⁹³. Ol [A80.a] {1} ecilden ‘ulemānuñ işledikleri⁴⁴⁹⁴ görülür ve bilinür⁴⁴⁹⁵. Ammā ‘avāmuñ⁴⁴⁹⁶ işledüğü biñde biri {2} görünmez⁴⁴⁹⁷. Ve bir cevāb dañı⁴⁴⁹⁸ virilmişdür ki bir kimesnenüñ cemī‘-i libāsları kabkara siyāh⁴⁴⁹⁹ {3} olsa ve bir

⁴⁴⁷⁷ niçe yüz biñ: -D

⁴⁴⁷⁸ ol: -B

⁴⁴⁷⁹ gölge anda: gölgedir anlara B

⁴⁴⁸⁰ karañulıktır: karanuluğundan görünmez B

⁴⁴⁸¹ kezālik cūhelā gölge gibidür nūr yanında gölge zulumātdır ya‘ni karañulıktır: gölge zulumātından ya‘ni karanuluğundan B

⁴⁴⁸² gibi olduğı: gibidür C

⁴⁴⁸³ ol nūr içinde ol zerrātlar görünürse: -B

⁴⁴⁸⁴ ‘ayıbları: -A -C

⁴⁴⁸⁵ cehele: cūhelā C

⁴⁴⁸⁶ hırsızlar: harāmiler B; hırsız C

⁴⁴⁸⁷ uğurlamak: serika itmek B

⁴⁴⁸⁸ hırsızlık: hırsız C

⁴⁴⁸⁹ ammā eger gündiz uğurlık ve hayırsızlık idelerdi: uğurluğı eger gündüz idelerdi B

⁴⁴⁹⁰ anları: -B

⁴⁴⁹¹ gibi olup: gibidür C

⁴⁴⁹² gibi oldı: gibidür zīrā C

⁴⁴⁹³ ammā gice işlense görünmez: -B

⁴⁴⁹⁴ işledikleri: işledüğü B

⁴⁴⁹⁵ ve bilinür: ve C

⁴⁴⁹⁶ ‘avāmuñ: ‘avām B

⁴⁴⁹⁷ görünmez: görünür bilinmez: A

⁴⁴⁹⁸ dañı: -A

⁴⁴⁹⁹ siyāh: -B -C

kimesnenüñ daħı cemī'-i libāsları beyāz aħ berrāķ olsa⁴⁵⁰⁰ bu kişinüñ beyāz {4} berrāķ⁴⁵⁰¹ libāsına noķta miķdārı⁴⁵⁰² [B131.b] mürekkeb dökülse lekeli⁴⁵⁰³ olup cemī'-i 'ālem⁴⁵⁰⁴ anı görüp {5} gizlemek mümkün degildir. Ve belki noķta degil bir siyāh kılıcığaz ol beyāz libāsa⁴⁵⁰⁵ {6} yapuşırsa⁴⁵⁰⁶ ol daħı görünür. Anı daħı⁴⁵⁰⁷ görmemek mümkün degildir.⁴⁵⁰⁸ İmdi 'ulemā daħı {7} 'ilm-i nūrı-la böyle⁴⁵⁰⁹ beyāz berrāķ olmuşdur. Hemān ki ma'şiyet leke⁴⁵¹⁰ lekelerinden {8} bir küçük leke anda bulınsa ħalka tağlar gibi görünür. Ammā cühelā-yı 'avām hemān {9} ħabķara siyāh libāslar⁴⁵¹¹ gibidir. Ol siyāh libāsa niçe noķtalar gibi⁴⁵¹² mürekkebler {10} ve belki niçe fincān ħahveler 'aynı⁴⁵¹³ dökülse⁴⁵¹⁴ aşlā lekesi bilinmez ve ne ħadar {11} baķsañ görünmez. Ol mürekkeb ve ol ħahve ħanķı maħallına döküldi⁴⁵¹⁵ bilinmez⁴⁵¹⁶. Zīrā cümlesi {12} simsiyāhdur⁴⁵¹⁷. İki bile siyāh olduğı-çün görünüp bilinmez. Kezālik cühelā-yı {13} 'avām böyledür. Bu ecilden kendülerde [C117.a] olan⁴⁵¹⁸ tağlar gibi niçe günāhlar irtikāb {14} itmişlerdür. Lākin ħarañulıķda ħara libāsa bulaşan ħara lekeler görünmedügi gibi {15} bunca kebāyiri şağāyiri⁴⁵¹⁹ işlemişlerdür birisin daħı kendüler ve ħayrılar görmez. {16} Ĥattā kendinüñ bunları işledügin bilmez. Zīrā ħarb-ı meşelde gelmişdür ki kişi {17} kendü gözine düşen çöpi görmez insān-ı kāmil olup başıret ehli

⁴⁵⁰⁰ aħ berrāķ olsa: -B; olsa ve berrāķ olsa C

⁴⁵⁰¹ beyāz berrāķ: aħ B

⁴⁵⁰² miķdārı: ħadar B

⁴⁵⁰³ lekeli: leke A B

⁴⁵⁰⁴ cemī'-i 'ālem: herkes B

⁴⁵⁰⁵ ol beyāz libāsa: -B

⁴⁵⁰⁶ yapuşırsa: yapuşıp tursa C

⁴⁵⁰⁷ daħı: -A -B

⁴⁵⁰⁸ anı görmemek mümkün degildir: -B

⁴⁵⁰⁹ böyle: -B

⁴⁵¹⁰ leke: -B -C

⁴⁵¹¹ ħabķara siyāh libāslar: ħara libās B

⁴⁵¹² gibi: gibidir C

⁴⁵¹³ 'aynı: -C

⁴⁵¹⁴ ve belki niçe fincān ħahveler 'aynı dökülse: bulaşsa B

⁴⁵¹⁵ döküldi: dökülse C

⁴⁵¹⁶ ve ne ħadar baķsañ görünmez ol mürekkeb ve ol ħahve ħanķı maħallına döküldi bilinmez:

-B

⁴⁵¹⁷ simsiyāhdur: siyāhdur B C

⁴⁵¹⁸ olan: olan ulu C

⁴⁵¹⁹ kebāyiri şağāyiri: şağāyiri ve kebāyiri C

olana {18} bu deñlü söz kâfidür⁴⁵²⁰. Ammâ Hurûfi⁴⁵²¹ ve Hamzavîler⁴⁵²² Kur'ân ve Tevrâtı ve İncîli ve Zebûri {19} tefsîr idüp beyân kılsak⁴⁵²³ fâ'ide virmez. Ve⁴⁵²⁴ bu maħalde Keşfü'l-leṭâ'if fi mezhebi'l- [A80.b] {1} tevâ'if nâm kitâbda mezkûr olan temâm oldu. Ve daħı Hamzavîler ve bâkî 'akâ'id-i {2} fâsid ile mu'takid olan melâhîde ṭâ'ifesi⁴⁵²⁵ İslâm şehirlerinde gâyet-ile [B132.a] çokdur. Ve bu gürûhlarıñ {3} ehl-i İslâma zararları kâfir zararından ziyâdedür. Ve niçe şâlih ve mütedeyyin {4} âdemleri dîn-i Muhammediyyeden çıkarmışlardır. Ḥattâ meşâyih-i 'izâmdan⁴⁵²⁶ biri eydür. Üstâdım bir ehl-i {5} fâzıl vâ'iz idi. Ve her⁴⁵²⁷ vâ'zında bu gürûh Hamzavîleri⁴⁵²⁸ küfürlerin ve dînsizliklerin {6} müslimânlara naķıl iderdi ki ḥattâ müslimânlar ictinâb [C117.b] ideler ve bu Hamzavîler ki {7} zıkr eydür. Bizim vilâyetimizde gâyet-ile çok idi.⁴⁵²⁹ Ve her biri kûtb-ı akṭâb⁴⁵³⁰ geçinirlerdi. {8} Âḥiri'l-emri ol şeyhlerüñ⁴⁵³¹ müridlerinden ba'zısı gelüp bizim şeyhle dostlık {9} ve âşinâlık iderek temâm mertebe mâbeynlerinde uḥûvvet eyleyüp⁴⁵³² kendinüñ Hamzavîlerden {10} idügin bildirmeyüp anlarıñ ba'zı ef'âl ve akvâlin ve kelimâtların ve anlardan {11} gördügi 'acâ'ib ğarâ'ib⁴⁵³³ naķıl iderek bunu bir miķdâr⁴⁵³⁴ yumuşatmışdur.⁴⁵³⁵ Ba'dehü {12} daħı büyücek dervîşlerinden ba'zısı gelüp gitmege başladılar. Bizim şeyhimüz daħı {13} bunlarıñ küfürleri ne tarîķledür bilmek için anlarla muḥkem uḥûvvet şüretin {14} gösterir. Ba'dehü o ṭâ'ife-i mürde şeyhlerini medḥ-ile medḥ-ile⁴⁵³⁶ şeyhler-ile bir meclisde {15} müşerref olmağı taleb idüp bu daħı eydür. Beni şeyhiñize⁴⁵³⁷ bulışduruñ

⁴⁵²⁰ ikisi bile siyâh olduğı-çün görünüp bilinmez kezâlik cühelâ-yı 'avâm böyledür bu ecilden kendülerde ola tağlar gibi niçe günâhlar irtikâb itmişlerdür lâkin qarañulıķda qara libâsa bulaşan qara lekeler görünmedügi gibi bunca kebâyiri şaġâ'iri işlemişlerdür birisin daħı kendüler ve ğayrılar görmez ḥattâ kendinüñ bunları işledügin bilmez zirâ darb-ı meşelde gelmişdür ki kişi kendü gözine düşen çöpi görmez insân-ı kâmil olup başiret ehli olana bu deñlü söz kâfidür: başiret ehli olana bu deñlü söz yeter B

⁴⁵²¹ Hurûfi: Hurûfler C

⁴⁵²² Hurûfi ve Hamzavîler: Hurûflere ve Hamzavîlere B

⁴⁵²³ idüp beyân kılsak: olunsa ve beyân kılınsa B

⁴⁵²⁴ ve: -B

⁴⁵²⁵ ṭâ'ifesi: -A -C

⁴⁵²⁶ meşâyih-i 'izâmdan: meşâyihden B

⁴⁵²⁷ her: -B

⁴⁵²⁸ gürûh Hamzavîleri: Hamzavî gürûhınıñ B

⁴⁵²⁹ çok idi: idi dir B; çokdur C

⁴⁵³⁰ kûtb-ı akṭâb: bunlardan kûtb B

⁴⁵³¹ şeyhlerüñ: anlarıñ B

⁴⁵³² uḥûvvet eyleyüp: âşinâlık ḥâşıl olup B

⁴⁵³³ ğarâ'ib: ğarâ'ibden B

⁴⁵³⁴ miķdâr: mertebe B

⁴⁵³⁵ yumuşatmışdur: yumuşatmış C

⁴⁵³⁶ medḥ-ile: -C

⁴⁵³⁷ şeyhiñize: şeyhleriñize C

did. [B132.b] Bunlar dağı {16} ĥazret⁴⁵³⁸-i Őeyĥe buluŐmađıuđ ba'zı Şartları vardır⁴⁵³⁹ didiklerinde ol Şartları {17} kabul itdi. Ba'dehu Őeyĥlerine buluŐdurdılar. Andan ol meclisde bi'at idup {18} anlardan oldı. İmdi⁴⁵⁴⁰ ey mu'minler⁴⁵⁴¹ bir kerre anlaruğ meclislerine dağhil olanlar⁴⁵⁴² artık⁴⁵⁴³ olinceye {19} degin⁴⁵⁴⁴ anlardan ayrılmağa mecali yok imiŐ⁴⁵⁴⁵. Ĥikayet olunur cenneti ve cehennemı seyr itdürürler [A81.a] [C118.a] {1} imiş. Ve at katır terisini getirup⁴⁵⁴⁶ cennet ni'metleridür deyü yidürürler imiş. {2} Ve Őeyatın ĥod ĥilmändür deyü gösterirler imiş. Ve Őafaların itdürürler {3} imiş. Ve cennetün köŐklerin ve serayların ve bađ⁴⁵⁴⁷ ve bağğelerin ve⁴⁵⁴⁸ enva'ı dürlü {4} meyvâların gösterup zevk ve Őafâsın sürdürürler imiŐ⁴⁵⁴⁹. Men kâne {5} fi hazıhi a'mâ fehuve fi'l-âĥireti a'mâdan⁴⁵⁵⁰ murâd⁴⁵⁵¹ bunları görmeyenlerdür der⁴⁵⁵² imiş {6} ne'üzubillâhi te'âlâ. 'Ulemâ-yı zâhir kıŐırda ĥalmıŐlardur ve anlara uyanlar dağı dünyâda [B133.a] {7} ve âĥiretde bu Őafâlardan maĥrûmlardur ve körlerdür deyü birbirlerin⁴⁵⁵³ ĥandururlar {8} imiş. Ve bu zâhirde olan meŐayih dağı 'ilm-i zâhire aldanup ĥelâl ve⁴⁵⁵⁴ ĥarâm vardır {9} didikleri-ĥün zulmetde ve ĥarañlıĥda ĥalmıŐlardur⁴⁵⁵⁵ deyü⁴⁵⁵⁶ ne'üzubillâhi te'âlâ. Bunun {10} gibi nice⁴⁵⁵⁷ türriĥât söylerler imiş. Ve dağı bu Ĥamzaviler İstanbulda ve Mışırda {11} ve sâ'ir iĥlîmlerde

⁴⁵³⁸ ĥazret: -B

⁴⁵³⁹ vardır: olur B / ba'dehu dağı büyücek dervıŐlerinden ba'zısı gelup gitmeğe başladılar bizim Őeyĥimiz dağı bunlaruğ küfürleri ne tarikledür bilmek iĥün anlarla muĥkem uĥuvvet Şüretin gösterir ba'dehu o tã'ife-i mürde Őeyĥlerini medĥ-ile medĥ-ile Őeyĥler-ile bir meclisde müşerref olmağı taleb idup bu dağı eydür beni Őeyĥiñize buluŐduruđ didi bunlar dağı ĥazret-i Őeyĥe buluŐmađıuđ ba'zı Şartları vardır: kendülere 'aşık ider ve Őeyĥleri ile müşerref olmağı taleb ider bunlar dağı Őeyĥe buluŐmađıuđ ba'zı Şartları olur B

⁴⁵⁴⁰ imdi: -A -C

⁴⁵⁴¹ mü'minler: mü'min C

⁴⁵⁴² olanlar: olan C

⁴⁵⁴³ artık: öyle B

⁴⁵⁴⁴ degin: dek C

⁴⁵⁴⁵ anlardan ayrılmağa mecali yok imiş: ĥayırına olmağı ĥerekdür ma'lûm ola B

⁴⁵⁴⁶ getirup: getirürler B

⁴⁵⁴⁷ ve bağ: -C

⁴⁵⁴⁸ ve: -B

⁴⁵⁴⁹ meyvâların gösterup zevk ve Őafâsın sürdürürler imiş: meyvâlarından gösterürler imiş ammâ cümlesi ĥayâlât-ı bātıla ve dağı dirler imiş ki B

⁴⁵⁵⁰ İsrâ 17/72; men kâne fi hazıhi a'mâ fehuve fi'l-âĥireti a'mâdan: (Bu dünyada kör olan ahirette de kördür.)

⁴⁵⁵¹ murâd: murâd bunlardur ya'ni B

⁴⁵⁵² der: dirler B

⁴⁵⁵³ birbirlerin: biri birlerin A B

⁴⁵⁵⁴ ve: -C

⁴⁵⁵⁵ ĥalmıŐlardur: ĥalmıŐdur C

⁴⁵⁵⁶ deyü: dir imiş B

⁴⁵⁵⁷ nice: -A -C

çoğdur. Yüz biñ oldıkdā hurūc itseler gerekdūr deyū {12} naķıl olunur. Ammā elān seksen biñden ziyāde olmışdur derler. Bunlaruñ {13} tariķinde kişinüñ gōñli ne isterse mübāhdur. Meşelā zinā ve livāta ve ĥamir mübāh {14} olur⁴⁵⁵⁸ derler ne ‘üzubillāhi te‘ālā.⁴⁵⁵⁹ **Fasl** Fırķa-ı dālleden ehl-i İslām {15} içinde bu zıkr olınan fırķalar⁴⁵⁶⁰ ma‘lūmuñ olmışdur. Ve⁴⁵⁶¹ bunlaruñ gibi melāhıde {16} daķı⁴⁵⁶² çoğdur. [C118.b] Her birinün i‘tikādların ve mezheblerin beyān idersevüz⁴⁵⁶³ kelām {17} tavīl olur. Hemān çāresi Ehl-i Sünnet ve Cemā‘at ‘aķīdesin muĥkem zabt {18} idüp buña⁴⁵⁶⁴ muĥalif olan ‘aķīdelerden kendülerin ĥıfz itmekdür. Ve Ehl-i {19} Sünnet ve Cemā‘at ‘aķīdelerinden ba‘zısı saña⁴⁵⁶⁵ bu kitābda beyān itdim ve cümlesin⁴⁵⁶⁶[A81.b] {1} beyān itmek mümkün degildür. Ammā gāyet-ile lāzım olanları bu kitābda mevcūddur. {2} Hemān çāresi budur ki gice gündiz muķayyed olup ölinceye degin⁴⁵⁶⁷ bu i‘tikāddan {3} ayrılmayasın. Ba‘zılar Peygamber ‘aleyhi’s-selāmdan⁴⁵⁶⁸ rivāyet olunmışdur ki⁴⁵⁶⁹ ‘ilimsiz {4} ‘ibādet itmek⁴⁵⁷⁰ hemān degirmen beygiri gibidür. Şabāhdan ağşama degin⁴⁵⁷¹ yürür {5} tolanur yine evvelki mekānından bir adım taşra⁴⁵⁷² çıkamaz. Eger [B133.b] kendüye sü‘āl itseñ⁴⁵⁷³ {6} der ki niçe mesāfe kaķı‘ itdim der⁴⁵⁷⁴. ‘Avām daķı zan ider⁴⁵⁷⁵ ki çoğ ‘ibādetler {7} ve tā‘atlar idüp bunca senedür ‘ibādet iderin zan ider ĥālbuki {8} yine ‘ibādete ibtidā itdügi gün niçe ise yine eylecedür. Ve niçe ‘ābid ümmīler {9} vardur ki kıyāmet güninde defter-i a‘mālında

⁴⁵⁵⁸ mübāh olur: mübāhdur C

⁴⁵⁵⁹ ve daķı bu Ĥamzavīler İstanbulda ve Mışırda ve sā‘ir iķlīmlerde çoğdur yüz biñ oldıkdā hurūc itseler gerekdūr deyū naķıl olunur ammā elān seksen biñden ziyāde olmışdur derler bunlaruñ tariķinde kişinüñ gōñli ne isterse mübāhdur meşelā zinā ve livāta ve ĥamir mübāh olur derler ne ‘üzubillāhi te‘ālā: -B

⁴⁵⁶⁰ dālleden ehl-i İslām içinde bu zıkr olınan fırķalar: dālle ki B

⁴⁵⁶¹ ve: daķı B

⁴⁵⁶² daķı: -B

⁴⁵⁶³ idersevüz: iderseñ B

⁴⁵⁶⁴ zabt idüp buña: idüp aña B

⁴⁵⁶⁵ ba‘zısı saña: ba‘zısını B

⁴⁵⁶⁶ cümlesin: cümle B

⁴⁵⁶⁷ degin: dek C

⁴⁵⁶⁸ ‘aleyhi’s-selāmdan: ‘aleyhi’s-şalatu ve’s-sellem C

⁴⁵⁶⁹ olunmışdur ki: itmişdür ki C / hemān çāresi budur ki gice gündiz muķayyed olup ölinceye degin bu i‘tikāddan ayrılmayasın ba‘zılar peygamber ‘aleyhi’s-selāmdan rivāyet olunmışdur ki: ve daķı B

⁴⁵⁷⁰ itmek: iden B

⁴⁵⁷¹ degin: dek C

⁴⁵⁷² taşra: -A -C

⁴⁵⁷³ itseñ: olunsa B

⁴⁵⁷⁴ der: -B

⁴⁵⁷⁵ ‘avām daķı zan ider: ‘avām-ı nās daķı zan iderler B

ķabŭl olunmıř bir rek‘at nemāzı bulunmaz. {10} Zīrā⁴⁵⁷⁶ řerā‘iř ve erkānı-la⁴⁵⁷⁷ ve vācibāt ve sŭnene ri‘āyet itmedŭgi-çŭn ve mŭfsidāt {11} ve mekrŭhātından iřtirāz itmedŭgi-çŭn [C119.a] ve nemāzuñ řerā‘iřlerin ve erkānın {12} ve vācibātın ve mŭfsidāt mekrŭhātın⁴⁵⁷⁸ bilmeyicegiz iřtimāldur ki ‘ōmrinŭñ evvelinden {13} āřirine varınca ķıldıđı nemāz fāsıd olmuř ola bilmeye⁴⁵⁷⁹. Hemān çāresi {14} cidd u sa‘y idŭp gŭnde birin ve gŭnde birin⁴⁵⁸⁰ birer ikiřer űgreneler⁴⁵⁸¹. Tavla {15} ve satranc oynayacağına bunları űgrene. Bir gŭn řazret-i ‘Alī rađiyallāhu ‘anhu {16} tavla ve satranç oynayanlaruñ yanından geçdi⁴⁵⁸². Ařlā iltifāt itmeyŭp selām {17} dađı⁴⁵⁸³ virmedi. Eyitdiler. Yā ‘Alī⁴⁵⁸⁴ niçŭn selām virmediñiz. Eyitdi. Bir řā‘ife ki {18} putlaruñ eřrāfin alup űzerine meyl ve muħabbet idŭp nařar idŭp {19} eglenŭrler bunlara selām virmek yoķdur didi. Ve bunuñ gibi mŭhmelātlar [A82.a] {1} ile ‘ōmr-i ‘azīzlerin taźyī‘⁴⁵⁸⁵ ideceklerine ‘acebā gŭnde⁴⁵⁸⁶ ‘aķā‘ide mŭte‘allik ve ābdest {2} ve nemāza mŭte‘allik bir mes‘ele űgrenmek dīn ve dŭnyā sa‘ādeti iken ve Allāha⁴⁵⁸⁷ [B134.a] iřā‘at {3} ve Peyğambere muřī‘ olmak iken terk⁴⁵⁸⁸ idŭp oyun oynamak hevāya tābi‘ olmak {4} ve řeyřān-ı la‘īne iřā‘at itmek iken bunu belli⁴⁵⁸⁹ bilŭrken

⁴⁵⁷⁶ bulunmaz zīrā: bulunmaya A B

⁴⁵⁷⁷ erkānı-la: erkāna C

⁴⁵⁷⁸ nemāzuñ řerā‘işlerin ve erkānın ve vācibātın ve mŭfsidāt mekrŭhātın: nemāzuñ cemī‘-i řerā‘işlerin C

⁴⁵⁷⁹ idŭp bunca senedŭr ‘ibādet iderin řan ider ki hālbuki yine ‘ibādete ibtidā itdŭgi gŭn niçe ise yine eylecedŭr ve niçe ‘ābid űmmiler vardır ki kıyāmet gŭninde defter-i a‘mālında ķabŭl olunmış bir rek‘at nemāzı bulunmaya řerā‘iř ve erkānı-la ve vācibāt ve sŭnene ri‘āyet itmedŭgi-çŭn ve mŭfsidāt ve mekrŭhātından iřtirāz itmedŭgi-çŭn ve nemāzuñ řerā‘işlerin ve erkānın ve vācibātın ve mŭfsidāt mekrŭhātın bilmeyiceñiz iřtimāldur ki ‘ōmrinŭñ evvelinden āřirine varınca ķıldıđı nemāz fāsıd olmuş ola bilmeye: itmek-ile merātib ķařı‘ itdim řan ider ammā şaberi yoķ ki ‘ilmini fesād itmek-ile ķabŭl olmamış iřtimāldır ki ‘ōmrinŭñ evvelinden āřirine varınca ķıldıđı nemāz fāsıd olmuş řerā‘işine ri‘āyet itmek-ile imdi B

⁴⁵⁸⁰ birin: -C / gŭnde birin ve gŭnde birin: her gŭnde B

⁴⁵⁸¹ ikiřer űgreneler: ikiřer mes‘ele űgrene B

⁴⁵⁸² tavla ve satranc oynayacağına bunları űgrene bir gŭn řazret-i ‘Alī rađiyallāhu ‘anhu tavla ve satranç oynayanlaruñ yanından geçdi: tavlayı ve řatrancı ve malāya‘niyi terk ide anlaruñ yerine ‘ilm űgrene ‘ulemādan biri tavla ve řatranc oynayanlardan birini gűrdŭkde B

⁴⁵⁸³ dağı: -B

⁴⁵⁸⁴ eyitdiler yā ‘Alī: -B

⁴⁵⁸⁵ ‘azīzlerin taźyī‘: ‘azīzin řāyi‘ C

⁴⁵⁸⁶ eyitdi bir řā‘ife ki putlaruñ eřrāfin alup űzerine meyl ve muħabbet idŭp nařar idŭp eglenŭrler bunlara selām virmek yoķdur didi ve bunuñ gibi mŭhmelātlar ile ‘ōmr-i ‘azīzlerin taźyī‘ ideceklerine ‘acebā gŭnde: didiklerinde bu ařıl nesne ile ‘ōmr-i ‘azīzŭñ řāyi‘ iden kimesneye selām virmek yoķdur dimiř imdi kiři ‘ōmrini řāyi‘ idecekine B

⁴⁵⁸⁷ Allāha: Allāh te‘ālāya B C

⁴⁵⁸⁸ iřā‘at ve peyğambere muřī‘ olmak iken terk: ve peyğambere iřā‘at idŭp B

⁴⁵⁸⁹ iken bunu belli: iken anı B; bunu C

Allāha itā'at itmeyüp {5} şeytāna itā'at itmek kendi ihtiyār-ı cüz'isi⁴⁵⁹⁰ ile cehennemi ihtiyār itmekdür. Zīrā {6} Hāk subhānehu ve te'ālā her kişiye ferā'izi birer birer⁴⁵⁹¹ bilmegi farz itdi. Ve bunuñ muķābelesinde {7} niçe şevāblar ve cennet va'd itdi. Bunları kabūl itmeyüp ve ma'şiyeti ve tavla [C119.b] {8} ve satranç oynamağı harām itdi. Oynayanlara⁴⁵⁹² 'azāb-ı şedīd-ile ve cehenneme koymak {9} ile va'īd eyledi. Pes⁴⁵⁹³ imdi oynayanlar yā budur ki cehenneme girmege rāzī {10} olmuşlardur⁴⁵⁹⁴ veyāhūd kıyāmet günin inkār itmişlerdür. Veyāhūd şeytānuñ {11} gurūrına aldanmışlardur. Hāk te'ālā hazretlerinüñ⁴⁵⁹⁵ velā yeğurenekum billāhi'l-gārūr⁴⁵⁹⁶ {12} kavlı şerīfinden gāfil olmuşlar.⁴⁵⁹⁷ Bu üç taķdīr üzerine bile cehenneme lāyık {13} müstaḥik olmuşlardur ne'üzubillāhi te'ālā. Ve eger⁴⁵⁹⁸ bu ana gelince taḥşīl⁴⁵⁹⁹ itdikleri {14} günāhları bilseler pişmān olup istiğfār tevbe itseler ve baķiyye-i {15} 'ömürlerin günden güne⁴⁶⁰⁰ birer [B134.b] mes'ele öğrenmege meşgūl olsalardı⁴⁶⁰¹ talebe-i {16} 'ilm zümresine kitābet olunup Hāk te'ālānuñ⁴⁶⁰² yiryüzinde melekleri gibi olalardı. {17} Zīrā Peygamber 'aleyhi's-selām eydür⁴⁶⁰³. Bir kişi 'ilm öğrenmek için bir 'ālimüñ önünde {18} otursa Hāk te'ālā ol kimesne üzerine rahmet kapularından yetmiş kapu açar. {19} Ve ol meclisden kākılmaz. İllā anasından toğduğı gün gibi kākıla. Ve Hāk te'ālā [A82.b] {1} aña altmış şehīd şevābı deñlü şevāb⁴⁶⁰⁴ vire. Ve her mes'elesine bir yıllık {2} 'ibādāt şevābı vire. Ebi'd-Derdā rađiyallāhu 'anhu eydür⁴⁶⁰⁵. Halaķa-ı 'ilimde oturmak {3} biñ yılı 'ibādet itmekden⁴⁶⁰⁶ ḥayırlıdır. 'Aḫā rađiyallāhu 'anhu

⁴⁵⁹⁰ bilürken Allāha itā'at itmeyüp şeytāna itā'at itmek kendi ihtiyār-ı cüz'isi: ihtiyār itmek hemān kişi ihtiyār-ı cüz'iyyesi-le B

⁴⁵⁹¹ birer birer: -B; bir bir C

⁴⁵⁹² ve tavla ve satranç oynamağı harām itdi oynayanlara: ihtiyā idene dağı B

⁴⁵⁹³ pes: sen A

⁴⁵⁹⁴ olmuşlardur: olmuşdur B

⁴⁵⁹⁵ Hāk te'ālā hazretlerinüñ: Hāk suhānehu ve te'ālā hazretlerinüñ kavlı şerīfidür ki B

⁴⁵⁹⁶ Lokmān 31/33; velā yeğurenekum billāhi'l-gārūr: (O,yoldan çıkarıcı da (şeytan) Allah hakkında sizi ayartmasın.)

⁴⁵⁹⁷ kavlı şerīfinden gāfil olmuşlar: -B

⁴⁵⁹⁸ ve eger: egerçi B

⁴⁵⁹⁹ taḥşīl: -B

⁴⁶⁰⁰ günden güne: günde B

⁴⁶⁰¹ meşgūl olsalardı: şarf itseler B; meşgūl olup C

⁴⁶⁰² kitābet olunup Hāk te'ālānuñ: yazılup B

⁴⁶⁰³ 'aleyhi's-selāmdan eydür: 'aleyhi's-şalatu ve's-sellem buyurdı ki C

⁴⁶⁰⁴ deñlü şevāb: -C

⁴⁶⁰⁵ zīrā peygamber 'aleyhi's-selām eydür bir kişi 'ilm öğrenmek için bir 'ālimüñ önünde otursa Hāk te'ālā ol kimesne üzerine rahmet kapularından yetmiş kapu açar ve ol meclisden kākılmaz illā anasından toğduğı gün gibi kākıla ve Hāk te'ālā aña altmış şehīd şevābı deñlü şevāb vire ve her mes'elesine bir yıllık 'ibādāt şevābı vire Ebi'd-Derdā rađiyallāhu 'anhu eydür: aşārda mervīdür ki B

⁴⁶⁰⁶ biñ yılı 'ibādet itmekden: niçe yıl nāfile 'ibādetden B

eydür. Bir kerre [C120.a] {4} meclis-i ‘ilimde oturmak yetmiş meclis-i lehve kefaretdür.⁴⁶⁰⁷ Bezâziyye de eydür. {5} Fıkh kitâblarına bir kerre⁴⁶⁰⁸ nazar itmek gice şabâha degin⁴⁶⁰⁹ nemâz kılmakdan {6} hayırludur. Ey mü’min kardaş fıkh kitâblarına bir kerre nazar itmek gice {7} şabâha degin⁴⁶¹⁰ nemâz kılmakdan hayırlu olıcağ. Gice gündiz fıkh kitâblarından {8} birin eline alup bir miqdâr muṭâla‘a iden Hâk subhânehu ve⁴⁶¹¹ te‘âlâ ne kadar şevâb virür⁴⁶¹² {9} ve ihsânlar ider bunda ma‘lûm olına⁴⁶¹³. Ve dağı rivâyet olunur bir⁴⁶¹⁴ ‘âlim {10} bir sâ‘at kitâba nazar itmek ‘âbidüñ yetmiş yıllık ‘ibâdetinden hayırludur. {11} Ve dağı rivâyet olunur ‘ulemâ katında bir sâ‘at oturmak Beytü’l-Harâmda⁴⁶¹⁵ bir yıl {12} i‘tikâf itmekden hayırludur. Ve dağı bir kerre ‘ilim meclisine⁴⁶¹⁶ hâzır olmak biñ {13} rek‘at nemâz kılmakdan ve biñ hasta şormak⁴⁶¹⁷ ve biñ cenâze nemâzın kılmakdan {14} hayırludur⁴⁶¹⁸. Ve dağı ‘akâ‘id kitâblarında mezkûrdur ki bir kimesne Hâk subhânehu {15} ve te‘âlâ hazretlerini⁴⁶¹⁹ şîfât-ı şubûtiyye ve⁴⁶²⁰ şîfât-ı selbiyye ile bilse ve îmân ve İslâm ne {16} idügin bir hoşca ma‘lûm idinse⁴⁶²¹ ammâ ‘ömrinde hiç evâmire imtişâl ve {17} nevâhîden ictinâb itmese ya‘ni aslâ ‘ibâdât tã‘at itmemiş ya‘ni {18} ‘ömrinde âbdest ve gusul itmemiş ve nemâz ve zekât ve şavm ve hacc itmemiş ve⁴⁶²² cemî‘-i [C120.b] {19} me‘âşîyi ve münkerâtı işlemiş olsa cã‘izdür ki Hâk te‘âlâ⁴⁶²³ ol kişiye [A83.a] {1} ‘ibâdet terk

⁴⁶⁰⁷ ‘Atâ raḍiyallâhu ‘anhu eydür bir kerre meclis-i ‘ilimde oturmak yetmiş meclis-i lehve kefaretdür: -B

⁴⁶⁰⁸ bir kerre: -B

⁴⁶⁰⁹ degin: dek C

⁴⁶¹⁰ degin: dek C

⁴⁶¹¹ subhânehu ve: -C

⁴⁶¹² şevâb virür: şevâblar A B

⁴⁶¹³ olına: ola C

⁴⁶¹⁴ bir: -C

⁴⁶¹⁵ Beytü’l-Harâmda: Beytüllâh-ı Harâmda C

⁴⁶¹⁶ meclisine: meclisinde C

⁴⁶¹⁷ hasta şormak: hasta hâli şormakdan C

⁴⁶¹⁸ ey mü’min kardaş fıkh kitâblarına bir kerre nazar itmek gice şabâha degin nemâz kılmakdan hayırlu olıcağ gice gündiz fıkh kitâblarından birin eline alup bir miqdâr muṭâla‘a iden Hâk subhânehu ve te‘âlâ ne kadar şevâblar ve ihsânlar ider bunda ma‘lûm olına ve dağı rivâyet olunur bir ‘âlim bir sâ‘at kitâba nazar itmek ‘âbidüñ yetmiş yıllık ‘ibâdetinden hayırludur ve dağı rivâyet olunur ‘ulemâ katında bir sâ‘at oturmak Beytü’l-Harâmda bir yıl i‘tikâf itmekden hayırludur ve dağı bir kerre ‘ilim meclisine hâzır olmak biñ rek‘at nemâz kılmakdan ve biñ hasta şormak ve bin cenâze nemâzın kılmakdan hayırludur: -B

⁴⁶¹⁹ te‘âlâ hazretlerini: te‘âlâyı A B

⁴⁶²⁰ şîfât-ı şubûtiyye ve: -B

⁴⁶²¹ idinse: idinse ve kabûl itse B

⁴⁶²² ve: olsa C

⁴⁶²³ ya‘ni asla ‘ibâdât tã‘at itmemiş ya‘ni ‘ömründe âbdest ve gusul itmemiş ve nemâz ve zekât ve şavm ve hacc itmemiş ve cemî‘-i me‘âşîyi ve münkerâtı işlemiş olsa cã‘izdür ki Hâk te‘âlâ: cã‘izdür ki Hâk subhânehu ve te‘âlâ B

itdügi ve ma‘şiyet irtikāb itdügi kadar⁴⁶²⁴ ‘azāb eyleye ve {2} cā’izdür ki ibtidādan cennete idhāl eyleye⁴⁶²⁵. Ve ammā şöyle ki⁴⁶²⁶ imān ve İslām {3} neye dirler ve neye inanmaqdır ve erkān-ı İslām nedür ve şıfat-ı imān nedür {4} birisin bilmese lākin lā ilāhe illallāh Muhammeden resūlullāh [B135.a] dise zāhirde biz aña {5} mü’min⁴⁶²⁷ diriz. Ya‘ni dünyā hakkında mü’min hükm olunur. Başı kesilmez ve evlādı {6} esir kılınmaz⁴⁶²⁸ ve harāc alınmaz ve öldikde nemāzı kılınur ve kefenlenür⁴⁶²⁹ ve müslimānlar {7} mezārına defin olunur. İşte dünyāda bu deñlü fā’idesi vardır. Ammā bu kiři {8} istidlāli terk itdügi-çün fāsıklardan ve ‘aşılerden olur ve āhiretde ‘azāb-ı {9} caħīme müstaħik ve lāyık⁴⁶³⁰ olur. **Nazım**

(mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün / mefā‘ilün)

{10} Eşit bu naşıh-i pāki tut⁴⁶³¹ taħşil-i kemāl eyle

Tedārik demleri geçmekdedür kesb-i nevāl eyle

{11} Bu gün ceħd it vücūduñ pūte-i dünyāda kāl eyle

Sa‘ādet bulmağ isterseñ eger⁴⁶³² bu beyni hāl eyle

{12} Olursın ‘ākıbet iy dil-i yetüb zır u zemīn u mekān⁴⁶³³

İrer dest-i eceli olsañ ne deñlü çabuk u hālāk

⁴⁶²⁴ kadar: miqdārı B / terk itdügi ve ma‘şiyet irtikāb itdügi kadar: terk itdügi-çün ve ma‘şiyet irtikāb itdügi-çün C

⁴⁶²⁵ ‘azāb eyleye ve cā’izdür ki ibtidādan cennete idhāl eyleye: ‘azāb ide sonra cennete koya ve cā’izdür ki ibtidādan cennete idhāl ide B

⁴⁶²⁶ şöyle ki: bir kimesne B

⁴⁶²⁷ mü’min: mü’mindür C

⁴⁶²⁸ kılınmaz: olunmaz B

⁴⁶²⁹ kefenlenür: kefenlenüp C

⁴⁶³⁰ caħīme müstaħik ve lāyık: müstaħik C

⁴⁶³¹ tut: tır A B

⁴⁶³² eger: egüp C

⁴⁶³³ zemīn u mekān: zemīnde hāñe C

{13} Olur-ise zunūba meclis-i taqvā bu gün tiryāk

Oğur bir ‘ālimi gördim bu beyni naşih idüp [C121.a] bī-pāk⁴⁶³⁴

{14} Hevāya düşdiñ iy dil meclis-i taqvāya gelmezsın

Gözün aç gāfil olma bir dağı dünyāya gelmezsın⁴⁶³⁵

{15} Ve dağı mü’minlerüñ ibtidā üzerlerine farz olan Hağ subhānehu ve⁴⁶³⁶ te‘ālāyı {16} bilmekdür. Şıfāt-ı şübütiyye ve şıfāt-ı selbiyyesi-le ve İmān nedür ve neye dirler {17} ve şıfat-ı İmān nedür ve kaç nesnedür⁴⁶³⁷ bilmek lāzımdur. Bunlar cemī‘en beyān olındı. {18} Ba‘dehū istincāyı bilmek gerekdür. Ya‘ni istincāda farz nedür ve vācib nedür⁴⁶³⁸ {19} ve sünnet nedür ve bid‘at nedür. Mü‘min⁴⁶³⁹ ve müslimān olanlara bilmesi lāzımdur. Ba‘dehū [A83.b] {1} ābdesti ve nemāzı ve zekātı ve şavma ve haccı bilmekdür⁴⁶⁴⁰. Ya‘ni ābdestüñ farzları⁴⁶⁴¹ {2} kaçdur ve a‘zālarından [B135.b] kaçkı ‘uzūvun yumağ farz⁴⁶⁴² bilmesi üzerine nemāz kılmak {3} gibi⁴⁶⁴³ farzdur⁴⁶⁴⁴. Ve ābdestüñ sünnetleri kaçdur ve kaçkı ‘azāları yumağdur bilmesi {4} her kişinüñ üzerine sünnetdür. Ve kezālik ābdestüñ⁴⁶⁴⁵ müstağabları bilmek müstağabdur. {5} Ve ādābların bilmek ādābdur. Menhīlerin⁴⁶⁴⁶ ve mekrūhların

⁴⁶³⁴ bī-pāk: der-pāk C

⁴⁶³⁵ nazım eşit bu naşih-i pāki tur taşşil-i kemāl eyle tedārik demleri geçmekdedür kesb-i nevāl eyle bu gün cehd it vücūduñ pūte-i dünyāda kāl eyle sa‘ādet bulmak isterseñ eger bu beyni hāl eyle olursın ‘ākıbet iy dil-i yetüb zīr u zemīn u mekān irer dest eceli olsañ ne deñlü çabuk u hālāk olur-ise zenūba meclis taqvā bu gün tiryāk oğur bir ‘ālimi gördim bu beyni naşih idüp bī-pāk hevāya düşdiñ iy dil meclis-i taqvāya gelmezsın gözün aç gāfil olma bir dağı dünyāya gelmezsın: -B

⁴⁶³⁶ subhānehu ve: -C

⁴⁶³⁷ kaç nesnedür: neye derler B

⁴⁶³⁸ nedür: -B

⁴⁶³⁹ mü‘min: mü‘min nedür B

⁴⁶⁴⁰ bilmekdür: bilmek lāzımdur C

⁴⁶⁴¹ farzları: farzı B

⁴⁶⁴² farz: farzdur B

⁴⁶⁴³ gibi: gibi üzerine B

⁴⁶⁴⁴ üzerine nemāz kılmak gibi farzdur: lāzımdur C

⁴⁶⁴⁵ ve ābdestüñ sünnetleri kaçdur ve kaçkı ‘azāları yumağdur bilmesi her kişinüñ üzerine sünnetdür ve kezālik ābdestüñ: ve kezālik ābdestüñ sünnetlerin bilmek sünnetdür ve B

⁴⁶⁴⁶ menhīlerin: ve menhīlerin bilmek B

cemī' en bilmesi⁴⁶⁴⁷ lāzımdır. {6} Ve ābdesti bozanlar kaç nesnedür ve ne nesnedür bilmesi mü'minlere⁴⁶⁴⁸ lāzımdır. Bilmese {7} günāhkār olduğundan gayrı⁴⁶⁴⁹ ihtimāldür ki 'ömri oldıkça nemāzı {8} ābdestsiz kılmış ola. Ba'dehū beş vakit nemāzuñ şartları⁴⁶⁵⁰ kaçdur ve ne nesnelerdür {9} her birini bilmek her kişinüñ üzerine nemāz kılmak gibi⁴⁶⁵¹ farzdur. Ba'dehū⁴⁶⁵² {10} nemāzuñ rükünleri kaçdur ve ne nesnelerdür birer birer anı [C121.b] dağı bilmek farzdur. {11} Ve dağı nemāzuñ farzların birer birer bilmek her kişiye⁴⁶⁵³ farz-ı 'ayndur. Nemāz kılmak {12} gibidür⁴⁶⁵⁴. Ve eger bunları birer birer çalışup öğrenmeseler aşım olup günāh⁴⁶⁵⁵ {13} günāhkār olurlar⁴⁶⁵⁶. Ve dağı farzlardan birin bir kişi kaçd-ile veyā⁴⁶⁵⁷ sehv-ile {14} veyā bilmemek ile terk eylese nemāzı dürüst olmaz. Ve her müslimānuñ⁴⁶⁵⁸ üzerine {15} nemāzuñ vācibleri kaçdur ve ne nesnelerdür⁴⁶⁵⁹ bilmesi vācibdür⁴⁶⁶⁰. Eger nemāzuñ {16} vāciblerinden birin terk eylese eger sehv-ile ise sehvi secide vācib olur.⁴⁶⁶¹ {17} Ve eger kaçd-ıla terk eylese aşım olup⁴⁶⁶² nemāzı noķşān üzre olur. Ve⁴⁶⁶³ nemāzuñ {18} sünnetleri kaçdur ve ne nesnelerdür her [B136.a] kişinüñ üzerine bilmesi dağı işlemesi {19} gibi⁴⁶⁶⁴ sünnetdür. Ve dağı nemāzuñ müstahabları kaçdur ve ne nesnelerdür⁴⁶⁶⁵ bilmesi [A84.a] {1} her kişinüñ üzerine⁴⁶⁶⁶ müstahabdur işlemesi

⁴⁶⁴⁷ cemī' en bilmesi: bilmek B

⁴⁶⁴⁸ ne nesnedür bilmesi mü'minlere: nedür bilmesi C

⁴⁶⁴⁹ kaç nesnedür ve ne nesnedür bilmesi mü'minlere lāzımdır bilmese günāhkār olduğundan gayrı: kaçdur bilmese günāhkār olur andan mā' adā B

⁴⁶⁵⁰ şartları: şartları ve rükünleri B

⁴⁶⁵¹ her birini bilmek her kişinüñ üzerine nemāz kılmak gibi: anları dağı bilmek B

⁴⁶⁵² kaçdur ve ne nesnelerdür her birini bilmek her kişinüñ üzerine nemāz kılmak gibi farzdur ba'dehū: -C

⁴⁶⁵³ ve dağı nemāzuñ farzların birer birer bilmek her kişiye: ve C

⁴⁶⁵⁴ gibidür: gibi C

⁴⁶⁵⁵ aşım olup günāh: -C

⁴⁶⁵⁶ ba'dehū nemāzuñ rükünleri kaçdur ve ne nesnelerdür birer birer anı dağı bilmek farzdur ve dağı nemāzuñ farzların birer birer bilmek her kişiye farz-ı 'ayndur nemāz kılmak gibidür ve eger bunları birer birer çalışup öğrenmeseler aşım olup günāh günāhkār olurlar: ba'dehū nemāzuñ adābları kaçdur ve ne nesnelerdür anları bilmek edebdür B

⁴⁶⁵⁷ veyā: yā B C

⁴⁶⁵⁸ müslimānuñ: mü'minüñ C

⁴⁶⁵⁹ ve ne nesnelerdür: ve neye dirler C

⁴⁶⁶⁰ ve her müslimānuñ üzerine nemāzuñ vācibleri kaçdur ve ne nesnelerdür bilmesi vācibdür: ve B

⁴⁶⁶¹ vācib olur: vācibdür C

⁴⁶⁶² efimma olup: aşım olur B C

⁴⁶⁶³ ve: ba'dehū B

⁴⁶⁶⁴ dağı işlemesi gibi: ve işlemesi C

⁴⁶⁶⁵ nesnelerdür: nesnedür C / kaçdur ve ne nesnelerdür: -B

⁴⁶⁶⁶ bilmesi her kişinüñ üzerine: bilmek işlemesi gibi B

müstahab olduğu gibi. Ve dağı⁴⁶⁶⁷ {2} nemāzuñ ādābları kaçdur ve ne nesnelerdür bilmesi ādābdur işlemedi ādāb olduğu {3} gibi⁴⁶⁶⁸. Ba‘dehū nemāzda menhī olanlar kaçdur ve mekrūh olanlar kaçdur ve ne nesnelerdür⁴⁶⁶⁹. {4} Her birini birer birer bilmek lāzımdur. Hattā nemāz kıldıkda nemāzı⁴⁶⁷⁰ ol menhīlerden {5} ve ol mekrūhlardan kırtarup hāliş gūmiş gibi sikkeye lāyık⁴⁶⁷¹ eyleye. {6} Ammā şöyle ki nemāzuñ menhīlerin ve mekrūhların bilmeye⁴⁶⁷² bunlardan nemāzı hāliş {7} olmayaya⁴⁶⁷³ [C122.a] şūña beñzer ki kimyāger dört beş yüz altını harc idüp {8} bir ālā-yı⁴⁶⁷⁴ kimyā eczāların alup seksen toksan gün ol eczāları pūte içinde {9} bunca kıntār oğun⁴⁶⁷⁵ ile kıynadup ba‘dehū temām eksīr olup bir dirhem bağıra urduğda cūmlesi şāfi⁴⁶⁷⁶ hāliş altun olur deyū bunca {11} emekler çeküp bu sevdā ile eyledügi kimyā olmayup yine ol dört beş yüz {12} altun harcı ancak⁴⁶⁷⁷ çıkısa ve ol eczālara virdügi ve bu deñlü kıntār oğuna {13} virdügi ve gice gündiz bir sā‘at hāli olmayup toksan gün būte {14} içinde anları kıynatmak zaħmetleri ve bunca çekdügi emekleri heb zāyi‘ {15} olur gider⁴⁶⁷⁸. Kezālik şol nemāzda ki menhī ola veyā mekrūhlar⁴⁶⁷⁹ ola bu nemāzuñ {16} şāhibinūñ hāli hemān ol kimyāgerūñ hāline beñzer. Belki dağı harābdur. Zīrā eger ehl-ile {17} kılınan nemāzuñ i‘ādesi vācibdür. Ya‘ni tekrār yine kerāhetsiz kılmak vācibdür. {18} Ba‘dehū nemāzı fāsīd idenler kaçdur ve ne nesnelerdür her birini⁴⁶⁸⁰ dağı bilmesi {19} elbette⁴⁶⁸¹ lāzımdur. Zīrā bilmeyicegiz ihtimāldur ki seksen toksan yıl kılduğı [A84.b] {1} nemāz fāsīd olup kıyāmet güninde defter-i a‘mālında bir rek‘at nemāz bulunmaya. {2} Ve bu nemāzuñ fāsīdlerin bilmeyen

⁴⁶⁶⁷ dağı: -A -B

⁴⁶⁶⁸ bilmesi ādābdur işlemedi ādāb olduğu gibi: bilmesi ve işlemedi ādābdur C / işlemedi müstahab olduğu gibi ve nemāzuñ ādābları kaçdur ve ne nesnelerdür bilmesi ādābdur. işlemedi ādāb olduğu gibi: -B

⁴⁶⁶⁹ nesnelerdür: nesnedür C / mekrūh olanlar kaçdur ve ne nesnelerdür: mekrūhlar B

⁴⁶⁷⁰ nemāz kıldıkda nemāzı: nemāzını B

⁴⁶⁷¹ sikkeye lāyık: sūbeki A C

⁴⁶⁷² bilmeye: bilmese C

⁴⁶⁷³ olmayaya: olmasa B; olmaya C

⁴⁶⁷⁴ bir ālā: -B

⁴⁶⁷⁵ oğun: kömür B

⁴⁶⁷⁶ şāfi: -B

⁴⁶⁷⁷ ancak: -C

⁴⁶⁷⁸ yine ol dört beş yüz altun harcı ancak çıkısa ve ol eczālara virdügi ve bu deñlü kıntār oğuna virdügi ve gice gündiz bir sā‘at hāli olmayup toksan gün būte içinde anları kıynatmak zaħmetleri ve bunca çekdügi emekleri heb zāyi‘ olur gider: bunca maşrūfi ve çekdügi emekler hebā ve zāyi‘ olduğu gibi B

⁴⁶⁷⁹ mekrūhlar: mekrūh C

⁴⁶⁸⁰ her birini: bunı A B

⁴⁶⁸¹ elbette: -C

kişi [C122.b] şol kimyāgere beñzer ki zıkr olındı. {3} Meger bu kişi kimyāger ile bile nice zamān turup anlar ile bilece olup {4} bunlara hizmet ider imiş. Her gün görmek-ile öğrendim zan idüp kendi {5} dağı kimyāya mübāşiret idüp eczālarına fāsıd eczā hālī idüp cümlesin {6} çürüdüp harāb idüp bu kez ol dört yüz beş yüz altun ki {7} ol eczālara katımış idi. Anlar dağı çürüyüp helāk olur⁴⁶⁸². Bu kez bu kişi {8} müflis mendebūr olup şöyle mütehayyir qalır. Bu kimyāyı ekābirden birine {9} ebedī virdise aña bir anı katıl idüp helāya bırağup yok ider. {10} İşte nemāzuñ⁴⁶⁸³ fāsıd idenlerüñ hālī buña beñzer⁴⁶⁸⁴. [B136.b] Ey mü'min kartaş⁴⁶⁸⁵ istincāda {11} olan⁴⁶⁸⁶ farz nedür ve vācib nedür ve sünnet nedür ve ādāb nedür ve bid'at nedür {12} bilmezsin ve İslāmda ve⁴⁶⁸⁷ müslimānlar içinde şac ve şakal ağırtmışsın {13} ve öğrenmek dağı murād itmezsin yā sen netek⁴⁶⁸⁸ müslimānsıñ ve dağı ābdestüñ {14} farzları ve sünnetleri ve müstahabları ve ādābları ve menhileri ve mekrūhları {15} ve fāsıd idenleri birer birer bilmezsin. Gice gündiz yiyüp içersin ve {16} güler oynarsın ve müslimān geçinürsün. Ve dağı nemāzuñ şartların ve rükünlerin [C123.a] {17} ve sünnetlerin ve müstahabların ve ādābların bilmezsin yine mü'minlik {18} da'vāsın kılursın⁴⁶⁸⁹. Allāhdan qorqup Peyğamber 'aleyhi's-selāmdan⁴⁶⁹⁰ utanmazsın⁴⁶⁹¹. {19}

⁴⁶⁸² olur: olup C

⁴⁶⁸³ nemāzuñ: nemāzı C

⁴⁶⁸⁴ kezālik şol nemāzda ki menhī ola veyā mekrūhlar ola bu nemāzuñ şāhibinüñ hālī hemān ol kimyāgerüñ hālīne beñzer belki dağı harābdur zīrā eger ehl-ile kılınan nemāzuñ i'ādesi vācibdür ya'ni tekrār yine kerāhetsiz kılmak vācibdür ba'dehü nemāzı fāsıd idenler kaçdur ve ne nesnelerdür bunı dağı bilmesi elbette lāzımdur zīrā bilmeyicegiz ihtimāldur ki seksen toğsan yıl kılduğı nemāz fāsıd olup kıyāmet gününde defter-i a'mālında bir rek'at nemāz bulunmaya ve bu nemāzuñ fāsıdlerin bilmeyen kişi şol kimyāgere beñzer ki zıkr olındı meger bu kişi kimyāger ile bile nice zamān turup anlar ile bilece olup bunlara hizmet ider imiş her gün görmek-ile öğrendim zan idüp kendi dağı kimyāya mübāşiret idüp eczālarına fāsıd eczā hālī idüp cümlesin çürüdüp harāb idüp bu kez ol dört yüz beş yüz altun ki ol eczālara katımış idi anlar dağı çürüyüp helāk olur bu kez bu kişi müflis mendebūr olup şöyle mütehayyir qalır bu kimyāyı ekābirden birine ebedī virdise aña bir anı katıl idüp helāya bırağup yok ider işte nemāzuñ fāsıd idenlerüñ hālī buña beñzer: nemāzuñ müfsidlerin ve mekrūhların bilmeyüp nemāz içinde müfsidāt işleyen kimsenüñ nemāzı bi'l-küllīye fāsıd olup ve mekrūhāt irtikāb idenüñ nemāzı mekrūh olup i'ādesi vācib olur imdi B

⁴⁶⁸⁵ kartaş: -C

⁴⁶⁸⁶ istiḥbāda olan: -B

⁴⁶⁸⁷ İslāmda ve: -B

⁴⁶⁸⁸ netek: niçe B / dağı murād itmezsin yā sen netek: murād itmezmişsin yā sen nece C

⁴⁶⁸⁹ kılursın: idersin C

⁴⁶⁹⁰ Allāhdan qorqup peyğamber 'aleyhi's-selāmdan: Allāh te'ālādan qorqmazsın ve peyğamberden C

⁴⁶⁹¹ ve dağı ābdestüñ farzları ve sünnetleri ve müstahabları ve ādābları ve menhileri ve mekrūhları ve fāsıd idenleri birer birer bilmezsin gice gündiz yiyüp içersin ve güler oynarsın ve müslimān geçinürsün. Ve dağı nemāzuñ şartların ve rükünlerin ve sünnetlerin ve müstahabların ve ādābların bilmezsin yine mü'minlik da'vāsın kılursın Allāhdan qorqup peyğamber 'aleyhi's-selāmdan utanmazsın: böyle itmek inşāf degıldür Allāh subḥānehu ve te'ālā hazretlerinden qorqup utanmak gerekdür qahr-ı 'azīmdür B

Ve kıyāmet gününde ‘arāṣāt meydānında⁴⁶⁹² zebāni meleklerinüñ saña idecekleri [A85.a] {1} ‘azābları ve⁴⁶⁹³ işkenceleri⁴⁶⁹⁴ añmazsın. Ba‘dehū yine nemāzuñ menhīlerin bilmezsin ve mekrūhların {2} bilmezsin⁴⁶⁹⁵ ve fāsıdlerin bilmezsin ve öğrenmek daḥı murād itmezsin ġālibā budur ki⁴⁶⁹⁶ {3} mecnūnsın eger degil iseñ veyā Hurūfīlerdensin veyā Ḥamzavīlerdensin. Eger {4} bunları lāzım degildür derseñ ne ‘üzubillāhi te‘ālā kāfirsın. Ammā ḥamlü’l-mū’min ‘ale’ş-şalāḥ {5} ve ḥamlü’l-fāsık ‘ale’l-fesād⁴⁶⁹⁷ muḳtezāsınca zāhirde mü’minsin. Ḥaḳ te‘ālānuñ emir itdüğü {6} farzlar ve vācibler nedür bilüp öğrenmeyesin⁴⁶⁹⁸ ve Peyğamber ‘aleyhi’s-selām⁴⁶⁹⁹ sünnet-i {7} şerīfesin bilüp [B137.a] öğrenmeyesin.⁴⁷⁰⁰ Ma‘a hāzā da‘vāñ budur ki ben Allāhuñ ḳulıyın {8} ve Resūluñ ümmetiyyin dersin. Ve bunuñ biri-le⁴⁷⁰¹ Allāhuñ emir itdiklerin⁴⁷⁰² ve Peyğamber {9} ‘aleyhi’s-selāmuñ⁴⁷⁰³ sünnet itdiklerin öğrenmezsin. Ammā hevānuñ⁴⁷⁰⁴ ve şeytānuñ⁴⁷⁰⁵ emir itdikleri {10} tavlā ve satranç ve ġayrı⁴⁷⁰⁶ çalġuġġāneleri⁴⁷⁰⁷ birer birer isimleri⁴⁷⁰⁸ öğrenürsin {11} ve gice gündiz muşır olup seni cehenneme idḥāl iden nesneleri oynarsın.⁴⁷⁰⁹ {12} Ve cān ve ġoñılden muḳayyed [C123.a] olursın. Ammā Allāhuñ Peyğamberüñ⁴⁷¹⁰ emir itdiklerini terk idüp⁴⁷¹¹ {13} muḳayyed olmazsın. Eger tavlā ve satranç oynamaġa⁴⁷¹² muḥabbet itdügüñ deñlü⁴⁷¹³ ferā’iz ve {14} vācibāt ve sünnetin ve müsteḥibbāt öğrenmede muḥabbetiñiz ve

⁴⁶⁹² gününde arāṣāt meydānında: gününde yevm-i arāṣātta cemī’-i ḥaḳ içinde B

⁴⁶⁹³ ‘azābları ve: -B

⁴⁶⁹⁴ ve işkenceleri: -C

⁴⁶⁹⁵ bilmezsin: -C

⁴⁶⁹⁶ ba‘dehū yine nemāzuñ menhīlerin bilmezsin ve mekrūhların bilmezsin ve fāsıdlerin bilmezsin ve öğrenmek daḥı murād itmezsin ġālibā budur ki: imdi ġāliben yā budur ki B

⁴⁶⁹⁷ eger bunları lāzım degildür derseñ ne ‘üzubillāhi te‘ālā kāfirsın ammā ḥamelü’l-mū’min ‘ale’l-şalāḥ ve ḥamelü’l-fāsık ‘ale’l-fesād: gerçi ḥamelü’l-mū’min ‘ale’ş-şalāḥ B

⁴⁶⁹⁸ Ḥaḳ te‘ālānuñ emir itdüğü farzlar ve vācibler nedür bilüp öğrenmeyesin: ammā yā niçün Ḥaḳ te‘ālānuñ farz itdiklerini öğrenmezsin ve vāciblerin bilmezsin B

⁴⁶⁹⁹ ‘aleyhi’s-selām: ‘aleyhi’ş-şallātu ve’s-sellem ḥazretlerinüñ C

⁴⁷⁰⁰ öğrenmeyesin: öğrenmezsin B

⁴⁷⁰¹ bir-ile: biri B

⁴⁷⁰² itdiklerin: itdüğünü B

⁴⁷⁰³ ‘aleyhi’s-selāmuñ: ‘aleyhi’ş-şallātu ve’s-sellemüñ C

⁴⁷⁰⁴ hevānuñ: hevāña ve şaḳa yolına müte‘allik olanları B

⁴⁷⁰⁵ şeytānuñ: şeytān B; şeytān-ı la’inüñ C

⁴⁷⁰⁶ ve ġayrı: ve sā’ir lu’bleri B

⁴⁷⁰⁷ çalġuġġāneleri: çalġuları B; çalġu çalanlarıñ C

⁴⁷⁰⁸ isimleri: zahmet çeküp B

⁴⁷⁰⁹ seni cehenneme idḥāl iden nesneleri oynarsın: kendüñi cehenneme çekersin B

⁴⁷¹⁰ Allāhuñ peyğamberüñ: Allāh te‘ālānuñ ve peyğamber ‘aleyhi’s-selāmuñ B

⁴⁷¹¹ idüp: idüp Allāh kerīmdür diyüp B

⁴⁷¹² tavlā ve satranç oynamaġa: melāḥīye B

⁴⁷¹³ deñlü: ḳadar B; ḳadarca C

ğayretiñiz⁴⁷¹⁴ olaydı bunları anlardan {15} evvel öğrenürdiñiz. İy kişi imdi⁴⁷¹⁵ inşâf eyleye cennete mi ve cehenneme mi lâyıksın⁴⁷¹⁶ [B137.b] fikir eyle. {16} Andan⁴⁷¹⁷ soñra tevbe ve istiğfâr eyle. Ve ey mü'min hiç 'aklıñ yok mıdur tavlâ {17} ve satranç oynaduğın vaktin⁴⁷¹⁸ beş on âdem yanında ğayret çekersin yeñilmek {18} istemezsin yâ kıyâmet güninde boynuña ve eliñe ve ayağıña yetmiş biñ zencîr {19} taçup bu deñlü biñ enbiyâ ve evliyâ katında ve cemî'-i mahşer halkı içinde bunca biñ [A85.b] {1} zencîr-ile⁴⁷¹⁹ zebâni melekleri seni⁴⁷²⁰ bunca biñ halk içinde süriyüp cehenneme iletsele {2} gerekdür ol ğayreti çekmezsin. İmdi eger müslimân iseñ bu günden soñra hemân {3} 'ilm-i hâlden günde bir mes'ele öğrenmesine cidd u sa'y eyle. Şeytân-ı la'îne uyup {4} nâzenîn 'ömriñi zâyi' kılma. Haberüñ yokdur ki bunca nefesle ve sâ'atlar ve {5} haftalar ve aylar ve yıllardur 'ömr-i 'aziziñi yok itmişsin. Bunlardan birer birer {6} sü'âl olınsañ gerekdür. Ol mühmelât sözler ki ve ol yâvalıklar ki⁴⁷²¹ {7} ağzından çıkmışdur bunları [C124.a] birer birer⁴⁷²² Hâk te'âlâya ikrâr itseñ gerekdür. {8} Ve eger⁴⁷²³ 'ömr-i 'aziziñi 'ilme ve 'amele şarf itdiñ ise sa'âdet senindür. Ve {9} eger⁴⁷²⁴ fışk ve fücûra ve tavlâ ve satranç şarf itdiñ ise⁴⁷²⁵ hasret⁴⁷²⁶ ve nedâmet {10} saña lâyıkdur ki ins ve cin ve vuhûş ve tıyûr siyâh geyüp senüñ {11} için yâslar dutup ağlaşalar.⁴⁷²⁷ Saña olacağ 'azâbı ve 'ikâbı bilüp {12} añladıkları-çün. İmdi anlar saña

⁴⁷¹⁴ öğrenmede muhabbetiñiz ve ğayretiñiz: muhabbeti olaydı ve dîn ğayretiñüz B; öğrenmek ğayretiñiz ve muhabbetiñiz C

⁴⁷¹⁵ imdi: gel A C

⁴⁷¹⁶ cennete mi ve cehenneme mi lâyıksın: yarınki gün saña naşib olaçak cennet midür veyâhüd cehennem midür B; cenneti mi istersin yâhüd cehennemi mi istersin C

⁴⁷¹⁷ andan: bundan A C

⁴⁷¹⁸ oynaduğın vaktin: oynarken B

⁴⁷¹⁹ zencîr-ile: zencîrlere C

⁴⁷²⁰ seni: yapışup C

⁴⁷²¹ yâvalıklar ki: yaramazlıklar ki C

⁴⁷²² birer: birer añup tevbe idesin bir gün olur C

⁴⁷²³ yâ kıyâmet güninde boynuña ve eliñe ve ayağıña yetmiş biñ zencîr taçup bu deñlü biñ enbiyâ ve evliyâ katında ve cemî'-i mahşer halkı içinde bunca biñ zencîr-ile zebâni melekleri seni bunca biñ halk içinde süriyüp cehenneme eyleseler gerekdür ol ğayreti çekmezsin imdi eger müslimân iseñ bu günden soñra hemân 'ilm-i hâlden günde bir mes'ele öğrenmesine cidd u sa'y eyle şeytân-ı la'îne uyup nâzenîn 'ömriñi zâyi' kılma haberüñ yokdur ki bunca nefesle ve sâ'atlar ve sü'âl olınsañ gerekdür ol mühmelât sözler ki ve ol yâvalıklar ki ağzından çıkmışdur bunları birer birer Hâk te'âlâya ikrâr itseñ gerekdür ve eger: kıyâmetde bunca hâlâyık öñünde seni hisâba çekseler gerekdür saña virilen her nefeslerden ve her sâ'atlerden ve günlerden ve aylardan ve yıllardan sü'âl olınsa gerekdür 'ömr-i 'aziziñi yok itmişsin cümle itdüğün kabâyiğ Hâk te'âlâya ikrâr itseñ gerekdür ammâ B

⁴⁷²⁴ itdiñ ise sa'âdet senindür ve eger: itmiş olayduñ sa'âdetsenüñ olaydı ammâ B

⁴⁷²⁵ ve tavlâ ve satranç şarf itdiñ ise: -B

⁴⁷²⁶ hasret: hâzret C

⁴⁷²⁷ ağlaşalar: ağlasalar yine cehenneme giren kimseye lâyıq olduğı mertebe ağlayamaları B; ağlarlar C

ağlamazdan evvel⁴⁷²⁸ sen kendi kendine ağla {13} ve bu dünyāda tedārik eyle. Ola ki [B138.a] Hāḡ te‘ālā seni yarlıgaya. İy mü’min Hāḡ te‘ālā seni {14} bu ‘ālem-i dünyāya getürmekden murād seni⁴⁷²⁹ fişḡ u fücür itsin ve tavla ve satranç {15} oynayasın için degildir.⁴⁷³⁰ Ve diliñ mālāya‘ni şevābsız sözler söylesin⁴⁷³¹ {16} degildir⁴⁷³². Belki Allāh te‘ālāyı birleyüp ve aña⁴⁷³³ ‘ibādet itmek için ḡalḡ itdi. Ke ḡavlihi te‘ālā⁴⁷³⁴ {17} vemā ḡalaḡtu’l-cinne ve’l-inse illā liyā‘budun buyurmuşdur. Ma‘nāsı yukarıda {18} beyān olındı. Ve⁴⁷³⁵ seni ḡalḡ itmekden murād ‘ibādet itmeñdür.⁴⁷³⁶ ‘İbādet ise {19} ‘ilimsiz olmaḡ muḡāldur. İmām Ğazzālī ḡazretleri⁴⁷³⁷ raḡmetullāhi ‘aleyh⁴⁷³⁸ İḡyā-yı ‘Ulūmī’d-dīn kitābınıñ [A86.a] {1} cild-i evvelinde kitāb-ı ‘ilm içinde bāb-ı evvelde eydür.⁴⁷³⁹ ‘İlmüñ şerefine ve fāzīletine {2} delālet ider hiçbir ḡadīs ve ḡayrı olmasa bu āyet-i kerīme kifāyet ider [C124.b] ḡavluhu te‘ālā {3} yerfe‘ullāhu’l-lezzīne āmenū minkum ve’l-lezzīne utül’l-‘ilme derecāt⁴⁷⁴⁰ İbn-i ‘Abbās raḡiyallāhu ‘anhu {4} eydür. ‘Ulemā mü’minlerden yedi yüz derece yukarıdur der. Ve her iki derecenüñ⁴⁷⁴¹ mābeyni {5} beş⁴⁷⁴² yüz yıllıḡ yoldur. Ve daḡı bir ḡün Peyḡamber ‘aleyhi’s-selāma⁴⁷⁴³ eyitdiler⁴⁷⁴⁴. Yā Resūlallāh [B138.b]{6} ‘amellerüñ efḡalı ḡanḡı ‘ameldür⁴⁷⁴⁵ deyü sü’āl itdiler⁴⁷⁴⁶. Peyḡamber ‘aleyhi’s-selām⁴⁷⁴⁷ ‘amelden {7} ḡaber virmeyüp ‘ilimden ḡaber virüp eyitdi⁴⁷⁴⁸. Allāh subḡānehu ve⁴⁷⁴⁹ te‘ālāyı bilmek ‘ilmi ki {8} ‘ilm-i

⁴⁷²⁸ saña olacaḡ ‘azābı ve ‘iḡābı bilüp añladıkları-çün imdi anlar saña ağlamazdan evvel: imdi evvel

⁴⁷²⁹ dünyāya getürmekden murād seni: -B

⁴⁷³⁰ degildir: getürmedi B

⁴⁷³¹ söylesin: söylesin için C

⁴⁷³² sözler söylesin degildir: şey’ söylemek için yaratmadı B

⁴⁷³³ Allāh te‘ālāyı birleyüp ve aña: Allāhi birliyüp A; Allāh te‘ālāyı bilüp C

⁴⁷³⁴ ke ḡavlihi te‘ālā: nitekim buyurur B

⁴⁷³⁵ buyurmuşdur ma‘nāsı yukarıda beyān olındı ve: imdi B

⁴⁷³⁶ ‘ibādet itmeñdür: ‘ibādetdür B

⁴⁷³⁷ Ğazzālī ḡazretleri: Ğazzālī A C

⁴⁷³⁸ raḡmetullāhi ‘aleyh: -C

⁴⁷³⁹ kitābınıñ cild-i evvelinde kitāb-ı ‘ilm içinde bāb-ı evvelde eydür: kitābında kitāb-ı ‘ilmüñ bāb-ı evvelinde eydür B

⁴⁷⁴⁰ Mücādele 58/11; yerfe‘ullāhu’l-lezzīne āmenū minkum ve’l-lezzīne utül’l-‘ilme derecāt: (Allah içinizden (gerçekten) iman etmiş olanları ve ilme kavuşmuş olanları yüksek derecelere çıkarsın.)

⁴⁷⁴¹ iki derecenüñ: ikinüñ B

⁴⁷⁴² beş: -B

⁴⁷⁴³ ‘aleyhi’s-selāma: ‘aleyhi’s-şallātu ve’s-sellām C

⁴⁷⁴⁴ eyitdiler: sü’āl itdiler B

⁴⁷⁴⁵ efḡalı ḡanḡı ‘ameldür: efḡalı ḡanḡısıdır A; ḡanḡısı efḡaldur B

⁴⁷⁴⁶ sü’āl itdiler: -B

⁴⁷⁴⁷ ‘aleyhi’s-selāma: ‘aleyhi’s-şallātu ve’s-sellām C

⁴⁷⁴⁸ eyitdi: buyurdı C

⁴⁷⁴⁹ subḡānehu ve: -C

‘akā’ iddür bu efdaldur didi. Yine eyitdiler⁴⁷⁵⁰. ‘Amellerüñ kankısı ziyāde {9} efdaldur deyü sü’āl itdiler. Peyğamber ‘aleyhi’s-selām eyitdi⁴⁷⁵¹. Allāh subhānehu ve⁴⁷⁵² te‘ālāyı {10} bilmek ‘ilmi efdaldur didi. Yine sü’āl itdiler yine eyle cevāb virdi. {11} Ba‘dehū eyitdiler.⁴⁷⁵³ Yā resūlallāh biz saña⁴⁷⁵⁴ ‘amelden sü’āl iderüz siz bize⁴⁷⁵⁵ ‘ilimden {12} haber⁴⁷⁵⁶ virirsiz⁴⁷⁵⁷ didiler. Peyğamber ‘aleyhi’s-selām⁴⁷⁵⁸ eyitdi. ‘İlm-ile azacık ‘amel çokdur {13} ve nāfi’dür cehl-ile çok ‘amelden deyü buyurdi. Peyğamber ‘aleyhi’s-selāmuñ bu hadīs-i {14} şerīfnde⁴⁷⁵⁹ mediḥ itdüğü ‘ilim ki vardur ‘ilm-i i’tikādāt⁴⁷⁶⁰ ki bu kitābuñ evvelinden {15} bu ana gelince kirāren ve mirāren beyān olınmışdur. Zīrā bunları bilmeyince mü’min-i {16} kāmil olamaz. Ammā bu hadīs-i şerīfnde ol zıkr olunan ‘ilimler ki [C125.a] vardur {17} ba‘zısı ‘ilm-i fıkh idi. Ve ‘ilm-i fıkhūñ daḥı fāzīleti ḥaḳḳında bir niçe eḥādīs-i şerīf {18} mūrūr itdi. Ve daḥı Peyğamber ‘aleyhi’s-selām⁴⁷⁶¹ eydür. ‘İlim taleb itmek her eriñ ve her ‘avretiñ {19} üzerine farzdur. Ve daḥı Peyğamber ‘aleyhi’s-selām⁴⁷⁶² eydür. Siz ‘ilmi taleb idiñ gerçekim [A86.b] {1} ol ‘ilmi bilür kimse⁴⁷⁶³ Çin Māçin iḳlīmnde ise de. Ve daḥı farz-ı ‘ayn olan ‘ilim ‘ilm-i ḥāldur. {2} Lākin ‘ilm-i ḥāl kankı ‘ilimdür ‘ulemā anda iḥtilāf eyledi.⁴⁷⁶⁴ ‘Ulemā-yı mütekellimīn ki ‘ilm-i ‘akā’ide {3} ‘ulemāsıdur⁴⁷⁶⁵ eydürler. ‘İlm-i kelāmdur ya‘ni ‘ilm-i i’tikādāt⁴⁷⁶⁶dur. Zīrā bu ‘ilm-ile {4} Ḥaḳ subhānehu ve⁴⁷⁶⁶ te‘ālānuñ zātı şıfātı ve vāḥid idüğü bilinür. Ve şıfāt-ı şübūtiyye ve şıfāt-ı {5} selbiyye bu ‘ilm-ile bilinür. Ammā fuḳahā eydür. ‘İlm-i ḥālden murād ‘ilm-i fıkhıdur. Zīrā

⁴⁷⁵⁰ eyitdiler: sü’āl itdiler C

⁴⁷⁵¹ ‘aleyhi’s-selām eyitdi: ‘aleyhi’s-şallātu ve’s-sellām buyurdi ki C

⁴⁷⁵² subhānehu ve: -C

⁴⁷⁵³ eyitdiler: buyurdılar ki C / peyğamber ‘aleyhi’s-selām ‘amelden haber virmeyüp ‘ilimden haber virüp eyitdi Allāh subhānehu ve te‘ālāyı bilmek ‘ilmi ki ‘ilm-i ‘akā’ iddür bu efdaldur didi yine eyitdiler amellerüñ kankısı ziyāde efdaldur deyü sü’āl itdiler peyğamber ‘aleyhi’s-selām eyitdi Allāh subhānehu ve te‘ālāyı bilmek ‘ilmi efdaldur didi yine sü’āl itdiler yine eyle cevāb virdi ba‘dehū eyitdiler: peyğamber ‘aleyhi’s-selām ‘ilimden haber virdi yine sü’āl itdiler yine ‘ilimden haber virdi yine ‘amellerüñ kankısı efdaldur didiler yine ‘ilimden haber virdi eyitdiler B

⁴⁷⁵⁴ saña: -B

⁴⁷⁵⁵ siz bize: sen B

⁴⁷⁵⁶ haber: cevāb B

⁴⁷⁵⁷ virirsiz: virirsün C

⁴⁷⁵⁸ ‘aleyhi’s-selām: ‘aleyhi’s-şallātu ve’s-sellām C

⁴⁷⁵⁹ ‘aleyhi’s-selāmuñ bu hadīs-i şerīfnde: ‘aleyhi’s-şallātu ve’s-sellāmuñ bu hadīsde C

⁴⁷⁶⁰ i’tikādāt⁴⁷⁶⁰dur: i’tikādāt⁴⁷⁶⁰dur ki beyān olundu C

⁴⁷⁶¹ ‘aleyhi’s-selām: ‘aleyhi’s-şallātu ve’s-sellām C

⁴⁷⁶² ‘aleyhi’s-selām: ‘aleyhi’s-şallātu ve’s-sellām C

⁴⁷⁶³ kimse: -A -B

⁴⁷⁶⁴ eyledi: itdiler C

⁴⁷⁶⁵ ‘ulemāsıdur: ‘ulemāsıdur anlar C

⁴⁷⁶⁶ Ḥaḳ subhānehu ve: Ḥaḳ A B

‘ibādāt {6} ve t̄ā‘ātuñ cā’iz olması ve cā’iz⁴⁷⁶⁷ olmaması ancak bu ‘ilm-ile bilinür. Ğayrı ‘ilimler⁴⁷⁶⁸ {7} ile bilinmez. Ve harām ve helāl ve talāk ve nikāh ve bey‘-i şirānuñ⁴⁷⁶⁹ cā’iz olması ve fāsīd {8} olup cā’iz olmaması⁴⁷⁷⁰ ancak ‘ilm-i fikh-ıla olur. Ve’l-hāşıl evvel i‘tikādın taşhīh {9} eyleye. Ba‘dehū ‘ilm-i fikhı ta‘allum idüp ögrene. İkişi dahı kişiyē lāzımdur. ‘Aķīdesin {10} taşhīh itmeyince kişiyē⁴⁷⁷¹ mü‘min dinilmez. Ve ‘ilm-i fikhıdan ‘ilm-i hāl [C125.b] bilmeyince nemāzı ve ‘ibādātı {11} dürüst olmaz. Kitābdan oķumaķ lāzım degildür. Birer birer ağızdan ögrenmek {12} kāfīdür. Nitekim şahābe ve tābi‘in zamānında kitāb yok idi. Her biri yine {13} ağızdan ögrenmek-ile ‘ālim ve fāzıl olurlardı. Rivāyet olunur kıyāmet güninde {14} cehennemden bir ħarīş⁴⁷⁷² çıķa. Ya‘ni yılan⁴⁷⁷³ envā‘ında bir ħabīş yalandur cehennemden {15} çıkırsardur. Başı yedi ķat gökden yuķarudur⁴⁷⁷⁴ kıyruķı yedi ķat yirden {16} aşığıdur. Ve aķzın açdıķda bir ķeñesi maĝribde ve bir ķeñesi maşriķdedür. Bu heybet-ile {17} ve bu ‘azamet-ile ‘araşāt meydānına gelüp nidā eyleyiserdür. Ve diyiserdür ki benim {18} ehlim ve ‘azāb ideceğim ‘aşıler ve mücrimler ķandadır. Cebrā’il ‘aleyhi’s-selām {19} eyde. Yā ħarīş kimi istersin diye. Ol ħarīş bu heybet-ile ve bu ‘azamet-ile eyde kim [A87.a] {1} ümmet-i Muħammedden beş bölük t̄ā’ifeyi

⁴⁷⁶⁷ cā’iz: -C

⁴⁷⁶⁸ ‘ilimler: ‘ilim C

⁴⁷⁶⁹ bey‘-i şirānuñ: bey‘ ve şirā bunlaruñ C

⁴⁷⁷⁰ olup cā’iz olmaması: olması C

⁴⁷⁷¹ kişiyē: -A -B

⁴⁷⁷² kıyāmet güninde cehennemden bir ħarīş: cehennemden bir ħarīş adlu yılan C

⁴⁷⁷³ ya‘ni yılan: -C

⁴⁷⁷⁴ yuķarudur: yuķaru ve C

isterin.⁴⁷⁷⁵ Evvelkisi⁴⁷⁷⁶ terki'l-şalavât⁴⁷⁷⁷ ikincisi⁴⁷⁷⁸ mâni' u'l-zekâtdur. {2} Ve üçüncü şarâb içüp⁴⁷⁷⁹ 'ale'l-fevri⁴⁷⁸⁰ tevbe itmeyenlerdür. Dördüncüsü⁴⁷⁸¹ atasına {3} ve anasına 'âşî olanlardur.⁴⁷⁸² Beşüncüsü⁴⁷⁸³ câmi'lerde ve mescidlerde dünyâ kelâmın⁴⁷⁸⁴ {4} [B139.a] söyleyenlerdür deye. Muhtaşar Ravzatu'l-'Ulemâ nâm kitâbda hazret-i 'Aliden {5} rağiyallâhu 'anhu⁴⁷⁸⁵ rivâyet olunur. Peygamber 'aleyhi's-selâm⁴⁷⁸⁶ [C126.a] müzâkere-i 'ilimde bir sâ'at {6} oturmak yüz biñ rek'at nemâz kılmakdan hayırludur ve yüz biñ tesbîhden {7} hayırludur ve on biñ at besleyüp gazâyâ varmadan⁴⁷⁸⁷ hayırludur.⁴⁷⁸⁸ Faşıl {8} Bu faşıl elfâz-ı küfür ve ef'âl-i küfür⁴⁷⁸⁹

⁴⁷⁷⁵ Peygamber 'aleyhi's-selâmuñ bu hadîs-i şerîfnde mediñ itdügi 'ilim ki vardur 'ilm-i i'tikâdâtur ki bu kitâbuñ evvelinden bu ana gelince kirâren ve mirâren beyân olunmuşdur zîrâ bunları bilmeyince mü'min-i kâmil olamaz ammâ bu hadîs-i şerîfden ol zıkr olunan 'ilimler ki vardur ba'zısı 'ilm-i fıkıh idi ve 'ilm-i fıkıhuñ dañı fâzîleti hakkında bir niçe eñadîs-i şerîf mürür itdi ve dañı peygamber 'aleyhi's-selâm eydür 'ilim taleb itmek her eriñ ve her 'avretiñ üzerine farzdur ve dañı peygamber 'aleyhi's-selâm eydür siz 'ilmi taleb idiñ gerçekim ol 'ilmi bilür Çin Mâçin ikliminde ise de ve dañı farz'ayn olan 'ilim 'ilm-i hâldur lâkin 'ilm-i hâl kaçkı 'ilimdür 'ulemâ anda ihtilâf eyledi 'ulemâ-yı mütekellimîn ki 'ilm-i 'akâ'ide 'ulemâsıdur eydürler 'ilm-i kelâmdur ya'ni 'ilm-i i'tikâdâtur zîrâ bu 'ilm-ile Haq te'âlânun zât-ı şıfâtı ve vâhid idügi bilinür ve şıfât-ı şübütiyye ve şıfât-ı selbiyye bu 'ilm-ile bilinür ammâ fuçahâ eydür 'ilm-i hâlden murâd 'ilm-i fıkıhdur zîrâ 'ibâdât ve tã'âtuñ câ'iz olması ve câ'iz olmaması ancak bu 'ilm-ile bilinür gayrı 'ilimler ile bilinmez ve harâm ve helâl ve talâk ve nikâh ve bey'-i şirânun câ'iz olması ve fâsîd olup câ'iz olmaması ancak 'ilm-i fıkıh-ıla olur ve l-hâşıl evvel i'tikâdın taşhîh eyleye ba'dehü 'ilm-i fıkıhı ta'allum idüp ögrene ikisi dañı kişiye lâzımdur 'akîdesin taşhîh itmeyince mü'min dinilmez ve 'ilm-i fıkıhdan 'ilm-i hâl bilmeyince nemâzı ve 'ibâdâtı dürüst olmaz kitâbdan okumak lâzım degildür birer birer ağızdan ögrenmek kâfidür nitekim şahâbe ve tâbi'în zamânında kitâb yok idi her biri yine ağızdan ögrenmek-ile 'âlim ve fâzil olurlardı rivâyet olunur kıyâmet gününde cehennemden bir harîş çıka ya'ni yılan envâ'ında bir habîş yalandur cehennemden çıkırsadur başı yedi kat gökden yukarudur kuyruğı yedi kat yirden aşağıdır ve ağızın açıldıkda bir çeñesi mağribde ve bir çeñesi maşriqdedür bu heybet-ile ve bu 'azamet-ile 'araşât meydânına gelüp nidâ eyleyiserdür ve diyiserdür ki benim ehlim ve 'azâb ideceğim 'âşiler ve mücrimler kâdadur Cebrâ'il 'aleyhi's-selâm eyde yâ harîş kimi istersin diye ol harîş bu heybet-ile ve bu 'azamet-ile eyde kim ümmet-i Muhammedden beş bölük tã'ifeyi isterin: ve dañı mediñ olunan 'ilim kaçkı 'ilim idügi yukarıda beyân olundu tekrâr hâcet yokdur rivâyet olunur ki cehennem kıyâmet gününden ve 'araşât meydânında nidâ ide çağıra ki benim ehlim ya'ni 'azâb ideceğim 'âşileri ve mücrimleri baña virün kâdadur deye eyderler ki sentin istedüğüñ kimlerdür ve ne tã'ifedir ide ki B

⁴⁷⁷⁶ evvelkisi: evvelki C

⁴⁷⁷⁷ şalavât: şalavâtdur B

⁴⁷⁷⁸ ikincisi: ikinci C

⁴⁷⁷⁹ üçüncü şarâb içüp: üçüncüsü şarâb için A B

⁴⁷⁸⁰ 'ale'l-fevri: -B

⁴⁷⁸¹ dördüncüsü: dördüncü C

⁴⁷⁸² olanlardur: olanlar C

⁴⁷⁸³ beşüncüsü: beşüncü C

⁴⁷⁸⁴ câmi'lerde ve mescidlerde dünyâ kelâmın: gıybet ve nemîme B

⁴⁷⁸⁵ rağiyallâhu 'anhu: -C

⁴⁷⁸⁶ 'aleyhi's-selâm: 'aleyhi's-şallâtu ve's-sellâm eydür C

⁴⁷⁸⁷ varmadan: gitmekden C

⁴⁷⁸⁸ Muhtaşar Ravzatu'l-'Ulemâ nâm kitâbda hazret-i 'Aliden rağiyallâhu 'anhu rivâyet olunur peygamber 'aleyhi's-selâm müzâkere-i 'ilimde bir sâ'at oturmak yüz biñ rek'at nemâz kılmakdan hayırludur ve yüz biñ tesbîhden hayırludur ve on biñ at besleyüp gazâyâ varmadan hayırludur: -B

⁴⁷⁸⁹ küfür: küfrün C

beyânındadır ki bu elfâz ve bu ef'âl {9} söyleyen ve işleyen kimesne⁴⁷⁹⁰ kâfir olup cemî'-i a'mâlî bâtıl⁴⁷⁹¹ olup mahv olur. {10} Şeyhü'l-İslâm Muḥammed bin İsmâ'îl Maḥmūd bin Muḥammedi'l-ma'rûf⁴⁷⁹² bibedi'r-reşid raḥmetullâh te'âlâ {11} eydür. Vaḳte kim bu ḥalkuñ ḳalbleri fâsid oldısa cemî'-i a'zâları fâsid olup {12} bunlardan⁴⁷⁹³ cemî'-i me'âşî şâdir oldı kizb gibi ḳovcılık gibi ve⁴⁷⁹⁴ metâ'-ı dünyâyâ {13} ḥarîş olmak gibi ve zînet-i dünyâyâ⁴⁷⁹⁵ sevinmek gibi⁴⁷⁹⁶ ve dîn bâbında ḳayırmamak⁴⁷⁹⁷ {14} gibi ve âḫiret 'amellerine sa'y itmemek gibi. Çünki ḥalk böyle oldı. Şeytân {15} daḫı bunlaruñ dillerine kelime-i küfrî icrâ idüp cemî'-i 'ömürlerinde işledikleri {16} 'amellerin ibtâl itdürdi.⁴⁷⁹⁸ Hâlbuki bu ḥalk⁴⁷⁹⁹ dillerine câri olan küfürlerden {17} gâfillerdür. Ve dünyâ maşlahatlarına meşğüllerdür ve âḫireti unutmuşlardur. Haḳ subḥânehu {18} ve te'âlâ 'inâyet eyleye. Ve daḫı eydür. 'İlme mensûb olanlardan ve 'ulemâ şüretinde [C126.b]{19} olanlardan ve ḥalk içinde mu'azzam ve muḫterem olanlardan ve⁴⁸⁰⁰ menâşıbb-ı dünyâ-ile [A87.b] {1} mükerrem ve mu'azzez olanlardan ve ders-i 'âm olup ders diyenlerden ve müftî olup {2} fetvâ virenlerden⁴⁸⁰¹ erâzil-i ceheliyye ve 'avâm-ı sıfliyye lâyıḳ [B139.b] olmayan sözleri {3} istimâ' idüp⁴⁸⁰² işiddirdim. Ve bilürdim ki bu sözleri söyleyen kimesnelere {4} küfür îcâb ider. Lâkin bu sözler küfür îcâd ider diyemezdim⁴⁸⁰³. Zîrâ {5} gayret ve ḥamiyyet atına binüp benden naḳl-ı kitâb isterlerse naḳla ḳâdir {6} degil idim. Zîrâ Kütüb-i Mebsûṭadan ve Kütüb-i Fetâvâdan kitâba ḳâdir {7} degil idim. Ve müctehidinüñ aḳvâlınuñ çoḫına ve ihtilâflarına muṭṭalli' {8} degildim. Ba'de zamân Haḳ subḥânehu ve te'âlâ baña muḫtâc olduğum⁴⁸⁰⁴ fetâvâ {9} kitâbların⁴⁸⁰⁵ ve sâ'ir muḫtâc olduğum kitâbları virdi. Ol kitâblardan {10} elfâz-ı küfrî ve ef'âl-i küfrî

⁴⁷⁹⁰ söyleyen ve işleyen kimesne: söyleyüp ve işlese C

⁴⁷⁹¹ beyânındadır ki bu elfâz ve bu ef'âl söyleyen ve işleyen kimesne kâfir olup cemî'-i a'mâlî bâtıl: beyân ider ve küfür söyleyenün cemî'-i a'mâlî bâtıl olup 'ibâdâtınuñ şevâbı B

⁴⁷⁹² Şeyhü'l-İslâm Muḥammed bin İsmâ'îl Maḥmūd bin Muḥammedi'l-ma'rûf: -B

⁴⁷⁹³ bunlardan: -B

⁴⁷⁹⁴ kizb gibi ḳovcılık gibi ve: -B

⁴⁷⁹⁵ dünyâyâ: dünyâyâ sevüp ve C

⁴⁷⁹⁶ zînet-i dünyâyâ sevinmek gibi: -B

⁴⁷⁹⁷ kırmamak: ḳayırmamak C

⁴⁷⁹⁸ itdürdi: ider B

⁴⁷⁹⁹ bu ḥalk: -B

⁴⁸⁰⁰ olanlardan ve ḥalk içinde mu'azzam ve muḫterem olanlardan ve: -B

⁴⁸⁰¹ ders-i 'âm olup ders diyenlerden ve müftî olup fetvâ virenlerden: -B

⁴⁸⁰² istimâ' idüp: söyleyüp B

⁴⁸⁰³ bu sözler küfür îcâd ider diyemezdim: söylemezdim B

⁴⁸⁰⁴ olduğum: olduğumuz B

⁴⁸⁰⁵ kitâbların: kitâblarından B

müstak্কilen yazup bir risāle kıldım. Ve her biri {11} maқbūl ve mergūb kitāblardan aldım⁴⁸⁰⁶ ki zıkr olunur. Biri Fetāvā-yı Muḥīṭ ve biri {12} Kitāb⁴⁸⁰⁷-ı Kāmilü'l-Fetāvā ve biri Ḥulāṣātü'l-Fetāvā ve biri Zāhıretü'l-Fetāvā {13} ve biri Cevāhirü'l-Fetāvā ve biri Tetımmetü'l-Fetāvā⁴⁸⁰⁸ ve biri Ḥāvi'l-Fetāvā⁴⁸⁰⁹ ve biri {14} Fetāvā-yı Şuğeyrā ve biri Fetāvā-yı Kādıḥān [C127.a] ve biri Fetāvā-yı Fevzü'n-Necāt ve biri {15} Mecmū'a-ı Fetāvā ve biri Fetāvā-yı [B140.a] Mülṭekaṭ ve biri Baḥru'l Kelām ba'dehū iki kitābdan daḥı {16} bu faқır bunları Türkīye tercūme itdikde ilḥāk eyledi. Biri Hedıyetü'l-Mehdıyīn ve {17} biri Hidāyet-i Fi'l-Uşūli'd-dīn Şerḥ-i Ye'ūlu'l-'Abid Li'l-Şeyḥ-i Muḥammedin-i Ebıbekir E'r-rāzi {18} ve daḥı⁴⁸¹⁰ bu kitāblaruñ isimlerin yazdım ki kimesne şek ve şübhe iderse {19} ol kitāblara müraca'at eyleye. Ba'zı vilāyetlerde bu kitāblar⁴⁸¹¹ bulunmaduğı-çün [A88.a] {1} bu sözleruñ küfür icāb idecegiz bilmezler. Ve ba'zılar daḥı 'ālem-i şabāvetden {2} berü söyleyü geldüğü-çün kendi başı ḥavfindan nesne lāzım gelmez der. Ve {3} ba'zılar daḥı eydür.⁴⁸¹² İmām-ı A'zam eyitdi⁴⁸¹³. Ma'şiyet sebebi-le ehl-i kıbleyi tekfır itmeziz didi {4} deyü Ḥavāricī der itmiş idi⁴⁸¹⁴. Zırā ḥavāric mezhebinde günāh-ı kebāyir iden kimesne {5} kāfır olur. Ammā İmām-ı A'zam rađiyallāhu 'anhu⁴⁸¹⁵ mezhebinde kāfır olmaz. Ancak 'āşilerden {6} olur. Kebāyir işlemek-ile kāfır olmaz.⁴⁸¹⁶ Ancak elfāz-ı küfür⁴⁸¹⁷ söylemek-ile veyā {7} işlemek-ile kāfır olur. Bu maḥallı añlamayup aldandılar. [B140.b] İmām-ı A'zam ḥazretlerinüñ {8} murād-ı şerīflerin bilmediler. Murādları bu idi ki mezheb-i Ḥavāricide günāh-ı kebāyir {9} işleyen kāfır olur. Meşelā bir kimesne şarāb içse veyāḥūd zinā itse veyāḥūd [C127.b] {10} livāṭa eylese veyāḥūd ādem öldürse veyāḥūd ribā yise muṭlaқā ol mezhebde {11} kāfır olur. Ammā⁴⁸¹⁸ İmām-ı A'zam ḥazretleri ol

⁴⁸⁰⁶ kitāblardan aldım: kitāblardur A B

⁴⁸⁰⁷ kitāb: -C

⁴⁸⁰⁸ ve biri Cevāhirü'l-Fetāvā ve biri Temmetü'l-Fetāvā: ve biri Temmetü'l-Fetāvā ve biri Cevāhirü'l-Fetāvā C

⁴⁸⁰⁹ ve biri Ḥāvi'l-Fetāvā: -B

⁴⁸¹⁰ daḥı: -A -C

⁴⁸¹¹ ba'zı vilāyetlerde bu kitāblar: bu kitāblar ba'zı vilāyetlerde B

⁴⁸¹² eydür: -B

⁴⁸¹³ İmām-ı A'zam eyitdi: İmām-ı A'zam rađiyallāhu 'anhu B

⁴⁸¹⁴ Ḥavāricī der itmiş idi: temessüñ ider ol söz ise Ḥavāric ṭā'ifesini red içündür B

⁴⁸¹⁵ İmām-ı A'zam rađiyallāhu 'anhu: İmām-ı A'zam A C

⁴⁸¹⁶ ancak 'āşilerden olur kebāyir işlemek-ile kāfır olmaz: -B

⁴⁸¹⁷ küfür: -C

⁴⁸¹⁸ ammā: -A -B

mezhebi red için⁴⁸¹⁹ günâh sebebi-le {12} bir kimesneyi Havâric gibi tekfir itmeziz didi hâşâ ki elfâz-ı küfrî söyleyeni {13} tekfir itmeziz diye.⁴⁸²⁰ Ve⁴⁸²¹ hikâyet iderler Mısır ‘ulemâsı elfâz-ı küfür söyleyen {14} kimesnenün küfrine ekşer zamânda fetvâ virmezler yâ⁴⁸²² budur ki halkdan havf {15} iderler veyâhüd müdâhine iderler veyâhüd mes’eleyi aşlından⁴⁸²³ tafşil itdügüm {16} üzere fehm itmezler veyâhüd ekşer fuķârâdur fetâvâya⁴⁸²⁴ kâdir olmadıkları {17} ecilden maħallın görmemişlerdür. Bu taķdîrce ma‘zûrlardur. Ve ihtimâl-ı ekşer {18} dahı budur. Zîrâ naķılsız fetvâ virilmez. Ve buña ħamil eylemek evlâ ve aħrîdür.⁴⁸²⁵ Mes’ele {19} bir kişi kendi ihtiyârı-la kâfir olsa⁴⁸²⁶ ammâ kalbi muţma‘inen bi’l-îmân olsa [A88.b] {1} ol kişi kâfirdür.⁴⁸²⁷ Kalbinde olan îmân aña nefi‘ virmez. Ve Allâh te‘âlâ⁴⁸²⁸ katında {2} mü‘min olmaz. Mes’ele bir kişinün küfür îcâb iden nesne ħâtırına⁴⁸²⁹ gelse {3} ve getürse⁴⁸³⁰ ammâ söylemese⁴⁸³¹ ve ħâtırına geldügin istemese ol maħza-ı îmandur. {4} Mes’ele bir kişi kâfir olmaĝa kaşıd ve ‘azim eylese yüz yıldan soñra dahı {5} olursa [C128a] fi’l-ĥâl kâfir olur. Mes’ele bir kişi küfür söyleyen kişiye {6} kendi rızâsı-la gülse kâfir olur.⁴⁸³² Mes’ele bir kişi küfür îcâb iden {7} sözi⁴⁸³³ söylese ĝayrılar gülseler eger ihtiyâr-ıla güldilerse⁴⁸³⁴ kâfir olurlar. Mes’ele bir müzekkir elfâz-ı {8} küfür söylese ĥalk dahı kabûl itseler kâfir olurlar ya‘ni inkâr itseler.⁴⁸³⁵ {9} Mes’ele eger bir vâ‘iz küfür îcâb

⁴⁸¹⁹ şerîflerin bilmediler murâdları bu idi ki mezheb-i Havâricde günâh-ı kebâyir işleyen kâfir olur meşelâ bir kimesne şarâb içse veyâhüd zinâ itse veyâhüd livâta eylese veyâhüd âdem öldürse veyâhüd ribâ yise muţlakâ ol mezhebde kâfir olur İmâm-ı A‘zam ĥazretleri ol mezhebi red için: şerîfleri B

⁴⁸²⁰ didi hâşâ ki elfâz-ı küfrî söyleyen tekfir itmeziz diye: dimekdür B

⁴⁸²¹ ve: bu muħâldur C

⁴⁸²² virmezler yâ: virmezlerdi sebep C

⁴⁸²³ aşlından: aşlında C

⁴⁸²⁴ fetâvâya: kütüb-i fetâvâya C

⁴⁸²⁵ ve hikâyet iderler Mısır ‘ulemâsı elfâz-ı küfür söyleyen kimesnenün küfrine ekşer zamânda fetvâ virmezler yâ budur ki halkdan havf iderler veyâhüd müdâhine iderler veyâhüd mes’eleyi aşlından tafşil itdügüm üzere fehm itmezler veyâhüd ekşer fuķârâdur fetâvâya kâdir olmadıkları ecilden maħallın görmemişlerdür bu taķdîrce ma‘zûrlardur ve ihtimâl-ı ekşer dahı budur zîrâ naķılsız fetvâ virilmez ve buña ħamil eylemek evlâ ve aħrîdür: -B

⁴⁸²⁶ kendi ihtiyârı-la kâfir olsa: ihtiyârı-la küfür söylese B

⁴⁸²⁷ kâfirdür: kâfir olur B

⁴⁸²⁸ Allâh te‘âlâ: Allâh A; Allâh te‘âlânun B

⁴⁸²⁹ küfür îcâb iden nesne ħâtırına: ħâtırına küfür îcâb iden nesne C

⁴⁸³⁰ ve getürse: -B

⁴⁸³¹ söylemese: söylemeye C

⁴⁸³² mes’ele bir kişi küfür söyleyen kişiye kendi rızâsı-la gülse kâfir olur: -B

⁴⁸³³ sözi: nesneyi bir kimse B

⁴⁸³⁴ ĝayrılar gülseler eger ihtiyâr-ıla güldilerse: ĝayrılar gülse A; ĝayrılar da gülseler C

⁴⁸³⁵ mes’ele bir müzekkir elfâz-ı küfür söylese ĥalk dahı kabûl itseler kâfir olurlar ya‘ni inkâr itseler: -B

iden kelimeyi⁴⁸³⁶ söylese halk dağı {10} i 'tikād itseler kāfir olurlar. Mes'ele bir kişi⁴⁸³⁷ hadīş-i mütevātiri inkār {11} eylese kāfir olur. Mes'ele [B141.a] rivāyet olunur hazret-i ebi Yusuf-ıla pādişāh {12} bir meclisde otururken zikr olındı ki Peygamber 'aleyhi's-selām kabağı⁴⁸³⁸ severdi.⁴⁸³⁹ {13} Bir kişi eyitdi⁴⁸⁴⁰. Ben kaba kabağı sevmezim⁴⁸⁴¹. Ebi Yusuf eyitdi. Kılıç ve tığ⁴⁸⁴² getüriñ {14} bu kişinüñ başını kesiñ deyü emr itdi⁴⁸⁴³. Ol kişi eyitdi. Estağfirullāh mimmā zekertu {15} ve mimmā yūcibu'l-küfre eşhedü en lâ ilāhe illallāh ve eşhedü enne Muḥammeden 'abduhu ve resūluhu {16} didi. Pes imdi Ebi Yusuf ol kişiyi terk itdi⁴⁸⁴⁴. Mes'ele şol kimesneler ki {17} Qur'an-ı 'azīmü'ş-şān⁴⁸⁴⁵ kaçan kitābet olınsa cisimdür ve kıra'āt olınsa⁴⁸⁴⁶ 'arzdur deyeler. {18} İkfār vācibdür.⁴⁸⁴⁷ Mes'ele bir kişi def kaşıyıp⁴⁸⁴⁸ çalarken⁴⁸⁴⁹[C128.b] Qur'an okusa {19} kāfir olur. Def tef⁴⁸⁵⁰ didikleri ālet-i lehvdür. Ve kaşib didikleri çālpāredür⁴⁸⁵¹. [A89.a] {1} Ve deblek didikleri bunlaruñ emşāli her neki var ise aña dirler.⁴⁸⁵² Mes'ele {2} bir kişi yüz dört kitābdan⁴⁸⁵³ birin inkār eylese⁴⁸⁵⁴ kāfir olur. Mes'ele bir kişi {3} sekerāt-ı mevte olan aḥvāl-i inkār eylese kāfir olur. Mes'ele bir kişi {4} aḥvāl-i kabri inkār eylese kāfir olur⁴⁸⁵⁵. Mes'ele bir kimesne kıyāmeti inkār eylese {5} kāfir olur. Mes'ele bir kimesne mizānı inkār eylese kāfir olur. Mes'ele {6} bir kişi şırātı⁴⁸⁵⁶ inkār eylese kāfir olur. Mes'ele bir kimesne⁴⁸⁵⁷ cenneti inkār {7} eylese kāfir olur. Mes'ele bir kişi

⁴⁸³⁶ küfür icāb iden kelimeyi: kelime-i küfir B

⁴⁸³⁷ kişi: kimse B

⁴⁸³⁸ kabağı: kabağı ziyāde B

⁴⁸³⁹ 'aleyhi's-selām kabağı severdi: 'aleyhi'ş-şallātu ve's-sellām kabağı severdi dinildikde C

⁴⁸⁴⁰ eyitdi: -B

⁴⁸⁴¹ kaba kabağı sevmezim: ben sevmezim didi B; kabağı sevmezim didi C

⁴⁸⁴² ve tığ: -B -C

⁴⁸⁴³ deyü emr itdi: didi B

⁴⁸⁴⁴ itdi: eyledi B

⁴⁸⁴⁵ 'azīmü'ş-şān: 'azīm A B

⁴⁸⁴⁶ kıra'āt olınsa: Qur'an okunsa C

⁴⁸⁴⁷ mes'ele şol kimesneler ki Qur'an-ı 'azīm kaçan kitābet olınsa cisimdür ve kıra'āt olınsa 'arzdur deyeler ikfār vācibdür: -B

⁴⁸⁴⁸ def kaşıyıp: def ve çālpāre B

⁴⁸⁴⁹ çalarken: çekerken C

⁴⁸⁵⁰ tef: -C

⁴⁸⁵¹ çālpāredür: çālpāre A B

⁴⁸⁵² def tef didikleri ālet-i lehvdür ve kaşib didikleri çālpāre ve deblek didikleri bunlaruñ emşāli her neki var ise aña dirler: -B

⁴⁸⁵³ yüz dört kitābdan: gökden inen kitāblaruñ B

⁴⁸⁵⁴ eylese: itse B C

⁴⁸⁵⁵ mes'ele bir kişi sekerāt-ı mevte olan aḥvāl-i inkār eylese kāfir olur mes'ele bir kişi aḥvāl-i kabri inkār eylese kāfir olur: -B

⁴⁸⁵⁶ şırātı: şırātı veyā cenneti veyā cehennem B

⁴⁸⁵⁷ kimesne: kişi C

cehennemi inkār eylese kāfir olur⁴⁸⁵⁸. {8} Mes'ele bir kişi Qur'an-ı veyā şer'ide ta'zīmi lāzım gelen şey'ler birini⁴⁸⁵⁹ taḥfif [B141.b] eylese⁴⁸⁶⁰ kāfir olur. Mes'ele bir kişi mescidi {9} ve⁴⁸⁶¹ cāmi'i taḥfif eylese⁴⁸⁶² kāfir olur. Mes'ele bir kişi ayağın muşhaf-ı şerīf⁴⁸⁶³ {10} üzerine ḳosa kāfir olur.⁴⁸⁶⁴ Mes'ele bir kişiye niçün Qur'an oḳumazsın {11} dinilse⁴⁸⁶⁵ veyāḥūd niçün çok oḳumazsın dinilse⁴⁸⁶⁶ ol kişi daḥı tıydim {12} veyāḥūd geriye gördim ya'ni sevmez oldım dise kāfir olur. Mes'ele {13} bir kişi Kitābullāhdan bir āyet inkār eylese [C129.a] kāfir olur. Mes'ele bir kişi {14} Qur'an-ı 'azīmi ta'yib eylese veyā taḥtī eylese kāfir olur⁴⁸⁶⁷. Mes'ele bir kişi {15} mu'avvezeteyn te'vilsiz inkār eylese kāfir olur. Ammā müteahḥirinden ba'zılar {16} ḳatında muṭlaḳā kāfir olur. Gerek te'vīl itsin gerek itmesin⁴⁸⁶⁸. Mes'ele bir kişi {17} laṭife-ile ve lāgv-ıla ve lu'b-ıla Qur'an-ı 'azīmü'ş-şān⁴⁸⁶⁹ oḳusa kāfir olur. Mes'ele {18} ve men iste'mele kelāmullāhi te'ālā⁴⁸⁷⁰ bir kişi Qur'an-ı 'azīm⁴⁸⁷¹ nās-ı kelāmı arasında isti'māl {19} idüp söylese. Meşelā izdiḥām-ı nāsda feceme'nāhum cemī'en dise kāfir olur.⁴⁸⁷²[A89.b] {1} Mes'ele⁴⁸⁷³ bir kişi⁴⁸⁷⁴ yüksek binālı evi görüp evini ve's-semāi ve't-ṭāriḳi gibi {2} ḳılmış⁴⁸⁷⁵ dise kāfir olur. Mes'ele bir ḳaşır kimesneyi⁴⁸⁷⁶ görüp innā e'aṭeynādan {3} ḳıscacık dise kāfir olur. Mes'ele⁴⁸⁷⁷ marīz

⁴⁸⁵⁸ mes'ele bir kimesne cenneti inkār eylese kāfir olur mes'ele bir kişi cehennemi inkār eylese kāfir olur: -B

⁴⁸⁵⁹ veyā şer'ide ta'zīmi lāzım gelen şey'ler birini: 'azīmi A C

⁴⁸⁶⁰ eylese: itse B

⁴⁸⁶¹ ve: veyā C

⁴⁸⁶² eylese: itse C

⁴⁸⁶³ şerīf: -C

⁴⁸⁶⁴ mes'ele bir kişi mescidi ve cāmi'i taḥfif eylese kāfir olur mes'ele bir kişi ayağın muşhaf-ı şerīf üzerine ḳosa kāfir olur: -B

⁴⁸⁶⁵ dinilse: diseler B

⁴⁸⁶⁶ dinilse: dise B

⁴⁸⁶⁷ mes'ele bir kişi Qur'an-ı 'azīmi ta'yib eylese veyā taḥtī eylese kāfir olur: bu cümle C nüshasında A nüshasında bulunduğu yerin bir cümle öncesinde yer almaktadır

⁴⁸⁶⁸ mes'ele bir kişi Qur'an-ı 'azīmi ta'yib eylese veyā taḥtī eylese kāfir olur mes'ele bir kişi mu'avvezeteyn te'vilsiz inkār eylese kāfir olur ammā müteahḥireynden ba'zılar ḳatında muṭlaḳā kāfir olur gerek te'vīl itsin gerek itmesin: -B

⁴⁸⁶⁹ 'azīmü'ş-şān: 'azīm A B

⁴⁸⁷⁰ ve men iste'mele kelāmullāhi te'ālā: -C

⁴⁸⁷¹ 'azīm: -C

⁴⁸⁷² laṭife-ile ve lāgv-ıla ve lu'b-ıla Qur'an-ı 'azīm oḳusa kāfir olur mes'ele ve men iste'mele kelāmullāhi te'ālā bir kişi Qur'an-ı 'azīm nās-ı kelāmı arasında isti'māl idüp söylese meşelā izdiḥām-ı nāsda feceme'nāhum cemī'en dise kāfir olur: lāg ve laṭife arasında Qur'an oḳusa veyāḥūd Qur'an-ı nāsuñ kelāmı yerine isti'māl itse meşelā izdiḥām-ı nāsda feceme'nāhum dise kāfir olur B

⁴⁸⁷³ mes'ele: -B

⁴⁸⁷⁴ kişi: kişinüñ C

⁴⁸⁷⁵ ḳılmış: ḳalkmış B

⁴⁸⁷⁶ mes'ele bir ḳaşır kimesneyi: bir kimse bir ḳışsa ādemi B

⁴⁸⁷⁷ mes'ele: -B

katında Yasin-i şerîf okuyan {4} kimesneye meyyit ağzına lokma virme dise kâfir olur. Mes'ele⁴⁸⁷⁸ {5} bir kişiye gel cemâ'at-ıla nemâz kııl didiklerinde ben⁴⁸⁷⁹ [B142.a] yâlnız kıların zîrâ Hâk te'âlâ {6} inne's-salâte tenhâ⁴⁸⁸⁰ didi dise kâfir olur. Mes'ele bir kişi Kur'an-ı 'azîmü's-şâni⁴⁸⁸¹ {7} okurken aşağısını hâtırına gelmese biri dağı⁴⁸⁸² ve'l-teffetti's-sâku bi's-sâk⁴⁸⁸³ {8} dise kâfir olur. Mes'ele⁴⁸⁸⁴ bir kişi kadehi taldurup ve ke'sen dihâkâ⁴⁸⁸⁵ {9} dise kâfir olur. Mes'ele bir kişi⁴⁸⁸⁶ kadehi taldurup lafife-ile fe kânet {10} şarâben tehürân⁴⁸⁸⁷ dise kâfir olur. Mes'ele bir kişi bir şey'i⁴⁸⁸⁸ ölçerken ve tartarken bir kişi dağı⁴⁸⁸⁹ {11} anuñ katında fe izâ kânühüm ev vezenühüm [C129.b] yuhsirün⁴⁸⁹⁰ dise kâfir olur. Mes'ele {12} bir kişi ücret-i muşhafı al dise kâfir olur. Bir kişi⁴⁸⁹¹ bu çölmekte ve bu tencirede {13} ne var dise ol dağı ve'l bâkiyyätü's-şâlihât⁴⁸⁹² vardır dise kâfir olur⁴⁸⁹³. {14} Mes'ele⁴⁸⁹⁴ huşümet vaktinde lâ havle ve lâ kuvvete illâ billâh'l-'alli'l-'azîm dise âher dağı {15} emir böyle degildür dise veyâ⁴⁸⁹⁵ bu saña⁴⁸⁹⁶ ne işler veyâ bu seni açlıktan kırtarmaz⁴⁸⁹⁷ {16} veyâ bu etmek yerine kırtarmaz veyâ⁴⁸⁹⁸ bu bir şey'⁴⁸⁹⁹ getürmez veyâ⁴⁹⁰⁰ bu çanağda tirîd olmaz dise {17}

⁴⁸⁷⁸ mes'ele: -B

⁴⁸⁷⁹ ben: -B

⁴⁸⁸⁰ Ankebüt 29/45; inne's-salâte tenhâ: (Kuşkusuz namaz hayasızlıktan ve kötülükten mendeder.)

⁴⁸⁸¹ 'azîmü's-şâni: 'azîmi A B

⁴⁸⁸² biri dağı: ve biri C

⁴⁸⁸³ Kıyâme 75/29; ve'l-teffetti's-sâku bi's-sâk: (Ve bacaklar birbirine dolandığında...)

⁴⁸⁸⁴ mes'ele bir kişi Kur'an-ı 'azîmi okurken aşağısını hâtırın gelmese biri dağı ve'l-teffetti's-sâku bi's-sâk dise kâfir olur mes'ele: -B

⁴⁸⁸⁵ Nebe' 78/34; ke'sen dihâkâ: (İçki dolu kadehler...)

⁴⁸⁸⁶ dise kâfir olur mes'ele bir kişi: veyâhüd C

⁴⁸⁸⁷ İnsân 76/21; şarâben tehürân: (Tertemiz bir içecek.) / dise kâfir olur mes'ele bir kişi kadehi taldurup lafife-ile fe kânet şarâben tehürân: veyâhüd fe kânet şarâben tehürân ol dağı ve'l-bâkiyatu's-şâlihât vardır dise B

⁴⁸⁸⁸ bir şey'i: -A -B

⁴⁸⁸⁹ dağı: -A -B

⁴⁸⁹⁰ Mutaffîfîn 83/3; fe izâ kânühüm ev vezenühüm yuhsirün: (Kendileri başkalarına vermek için ölçüp tartıklarında ise haksızlık ederler.)

⁴⁸⁹¹ ücret-i muşhafı al dise kâfir olur bir kişi: -C

⁴⁸⁹² Kehf 18/46; ve'l bâkiyyätü's-şâlihât: (Kalıcı olan iyi davranışlar...)

⁴⁸⁹³ olur: olur mes'ele bir kişi ücret-i muşhafı al dise kâfir olur C / mes'ele bir kişi ölçerken ve tartarken bir kişi anuñ katında fe izâ kânühüm evvezenühüm yuhsirün dise kâfir olur mes'ele bir kişi ücret-i muşhafı al dise kâfir olur bir kişi bu çölmekte ve bu tencirede ne var dise ol dağı ve'l-bâkiyatu's-şâlihât vardır dise kâfir olur: -B

⁴⁸⁹⁴ mes'ele: bir kişi bir B

⁴⁸⁹⁵ âher dağı emir böyle degildür dise veyâ bu: veyâhüd B

⁴⁸⁹⁶ saña: buña C

⁴⁸⁹⁷ açlıktan kırtarmaz: açlıktan mı kırtarur B

⁴⁸⁹⁸ veyâ: veyâhüd B

⁴⁸⁹⁹ şey: kişi C

⁴⁹⁰⁰ veyâ: veyâhüd B

kāfir olur. Eger⁴⁹⁰¹ bir kişi bu sözleri huşümet vaştinde subhānallāh dise⁴⁹⁰² kimesneye {18} dađı⁴⁹⁰³ söylese kāfir olur. Mes'ele ve⁴⁹⁰⁴ dađı⁴⁹⁰⁵ huşümet vaştinde lā ilāhe illallāh {19} dise bir kişi dağı bu zıkr olunan sözleri⁴⁹⁰⁶ söylese kāfir olur. [A90.a] {1} Mes'ele kumār oynarken bismillāhi dise kāfir olur. Mes'ele řarāb içerken {2} bismillāhi dise kāfir olur. Mes'ele zinā iderken bismillāhi dise kāfir {3} olur. Ve eger⁴⁹⁰⁷ livāřa iderken bismillāhi dise kāfir olur. Mes'ele řarām [B142.b] yirken {4} bismillāhi dise kāfir olur.⁴⁹⁰⁸ Ammā yidikden řoņra elřamdullillāhi dise ba'zılar⁴⁹⁰⁹ kāfir {5} olur ba'zılar kāfir olmaz didi. Ammā kendüye naşıb olup şarnı şoyduğı-çün {6} dise kāfir olur. [C130.a] Mes'ele bir şey'e emir şatında veyā icābet řatında⁴⁹¹⁰ bismillāhi {7} dise kāfir olur. Mes'ele bir kişi birinüñ evine varsa ve andan içerü {8} gireyin mi deyü icāzet taleb itse ev řāhibi dağı bismillāhi dise eger murādı icāzet {9} virdim gir demek dise kāfir olur. Veyāhüd icāzet isteyüp şalkayın mı {10} dise ol dağı bismillāhi dise kāfir olur. Veyāhüd yukaru çıkayın mı dise {11} ol dağı bismillāhi dise kāfir olur. Veyāhüd ol maslışatı ideyin mi dise {12} ol dağı bismillāhi dise kāfir olur. Veyāhüd şa'ām yi demek maşallda bismillāhi {13} dise kāfir olur. Veyāhüd gel şahve içer dimek⁴⁹¹¹ maşallda bismillāhi dise {14} kāfir olur. Zırā bu cümlede şak te'ālīnün ism-i řerīfi kelām-ı nāsa řalt idüp {15} taşfif itdüği-çün kāfir olur⁴⁹¹² ve ammā te'vīl-i řāhīř ile te'vīl idüp bunları söylemezden evvel {16} fikir ve niyyet idüp ba'dehü bunları söylerse⁴⁹¹³ kāfir olmaz. Ammā bunu añlar {17} bir 'ālim-i fāzıl kişi şatında bulunur mes'ele⁴⁹¹⁴ talebe-i 'ilim ve řuffāz-ı 'ulemāyı görüp bunlar {18} pilāv

⁴⁹⁰¹ eger: mes'ele C

⁴⁹⁰² dise: diyen B; deyen C

⁴⁹⁰³ dağı: -B

⁴⁹⁰⁴ ve: -C

⁴⁹⁰⁵ kāfir olur mes'ele ve dağı: veyāhüd B

⁴⁹⁰⁶ dise bir kişi dağı bu zıkr olunan sözleri: diyen bir kimse B

⁴⁹⁰⁷ ve eger: mes'ele C

⁴⁹⁰⁸ mes'ele kumār oynarken bismillāhi dise kāfir olur mes'ele řarāb içerken bismillāhi dise kāfir olur mes'ele zinā iderken bismillāhi dise kāfir olur ve eger livāřa iderken bismillāhi dise kāfir olur mes'ele řarām yirken bismillāhi dise kāfir olur: bir kişi řarāb içerken veyā kumār oynarken veyā zinā iderken veyā livāřa iderken veyā řarāmen la'īne yerken B

⁴⁹⁰⁹ ba'zılar: ba'zılar şatında C

⁴⁹¹⁰ veyā icābet şatında: -C

⁴⁹¹¹ demek: dıcek C

⁴⁹¹² kāfir olur: -A -B

⁴⁹¹³ söylerse: söylese C

⁴⁹¹⁴ mes'ele bir şey'e emir şatında veyā icābet şatında bismillāhi dise kāfir olur mes'ele bir kişi birinüñ evine varsa ve andan içerü gireyin mi deyü icāzet taleb itse ev řāhibi dağı bismillāhi dise eger murādı icāzet virdim gir demek dise kāfir olur veyāhüd icāzet isteyüp şalkayın mı dise ol dağı bismillāhi dise kāfir olur veyāhüd yukaru çıkayın mı dise ol dağı bismillāhi dise kāfir olur veyāhüd ol maslışatı ideyin mi dise ol dağı bismillāhi dise kāfir olur veyāhüd şa'ām yi demek maşallda bismillāhi

yiycilerdür dise bu kişiye küfürden ‘azīm korku vardır. Mes’ele⁴⁹¹⁵ bir kişi nemāz kıilup şālğını ödedim dise kāfir olur. Mes’ele⁴⁹¹⁶ bir kişi va’llāhi ben [A90.b] {1} nemāz kılmazım dise kāfir olur. Mes’ele⁴⁹¹⁷ bir kişi va’llāhi ben Qur’ān [C130.b] oqumam⁴⁹¹⁸ dise {2} kāfir olur. Mes’ele⁴⁹¹⁹ bir kişi Allāh benim mālımdan eksik virdi ben dağı anuñ haqkıını eksik {3} virürin dise kāfir olur. Mes’ele bir kişi⁴⁹²⁰ nemāz kıılmaq⁴⁹²¹ farz degildür kıılman⁴⁹²² dise {4} kāfir olur. Mes’ele⁴⁹²³ bir kişi nemāz kıılman dise kāfir olur.⁴⁹²⁴ Bir kişi nemāz kıılmaq farz {5} degildür kıılman dise kāfir olur.⁴⁹²⁵ Bir kişi ben bugün nemāz kıılman dise kāfir {6} olur. Bir kişi ben ebedī nemāz kıılman dise kāfir olur. Mes’ele⁴⁹²⁶ bir kişi lev emereni Allāh te’ālā {7} ya’ni Haq⁴⁹²⁷ subhānehu ve te’ālā eger on vaqıt⁴⁹²⁸ nemāza emir ide idi kıılmazdım dise kāfir {8} olur. Mes’ele eger kıble⁴⁹²⁹ fulān cihete ola idi ol cihete kıılmazdım⁴⁹³⁰ dise {9} kāfir olur. Mes’ele eger bir kul ben beş vaqıt⁴⁹³¹ nemāzı kıılmazdım⁴⁹³² zīrā şevābı efendinüñ {10} olur dise kāfir olur. Mes’ele⁴⁹³³ bir kişi Ramazān-ı şerīfde nemāz kıilup ğayrı aylarda kıılmasa {11} niçün ğayrı aylarda⁴⁹³⁴ kıılmazdım [B143.a] diseler ol dađı⁴⁹³⁵ bu da çokdūr dise kāfir olur. Mes’ele {12} bir kişiye nemāz kııl diseler ol dağı kıılman

dise kāfir olur veyāhūd gel qahve iç dimek maħallda bismillāhi dise kāfir olur zīrā bu cümlede Haq te’ālinüñ ism-i şerīfi kelām-ı nāsa ğalt idüp taħfif itdüğü-çün ve ammā te’vīl-i şaħīh ile te’vīl idüp bunları söylemezden evvel fikir ve niyyet idüp ba’dehū bunları söylerse kāfir olmaz ammā bunı añlar bir ‘ālim-i fāzil kişi katında bulunur mes’ele: bir kimse B

⁴⁹¹⁵ mes’ele: -B

⁴⁹¹⁶ mes’ele: -A -B

⁴⁹¹⁷ mes’ele: -A -B

⁴⁹¹⁸ oqumam: oqumazın C

⁴⁹¹⁹ mes’ele: -A -B / bir kişi va’llāhi ben nemāz kıımazdım dise kāfir olur bir kişi va’llāhi ben

Qur’ān oqumam dise kāfir olur: -B

⁴⁹²⁰ mes’ele bir kişi: bir kimse B

⁴⁹²¹ kıılmaq: -A -B

⁴⁹²² kıılman: dise veyāhūd nemāz kıılmaq farz degildür B

⁴⁹²³ mes’ele: -A -B

⁴⁹²⁴ bir kişi nemāz kıılman dise kāfir olur: -B; mes’ele bir kişi nemāz kıılman dise istiħfāfen kāfir olur C

⁴⁹²⁵ bir kişi nemāz kıılmaq farz degildür kıılman dise kāfir olur: mes’ele C

⁴⁹²⁶ mes’ele: -A -B

⁴⁹²⁷ bir kişi nemāz kıılmaq farz degildür kıılman dise kāfir olur bir kişi ben bugün nemāz kıılman

dise kāfir olur bir kişi ben ebedī nemāz kıılman dise kāfir olur bir kişi levāmereni Allāh te’ālā ya’ni Haq: bir kişi Allāh B

⁴⁹²⁸ eger on vaqıt: baña on A C

⁴⁹²⁹ mes’ele eger kıble: eger B

⁴⁹³⁰ kıılmazdım: kıılman A

⁴⁹³¹ mes’ele eger bir kul ben beş vaqıt: bir kul B

⁴⁹³² kıılmazdım: kıılman C

⁴⁹³³ mes’ele: -A -B / dise kāfir olur: -B

⁴⁹³⁴ ğayrı aylarda kıılmasa niçün ğayrı aylarda: ğayrılarda kıılmasa niçün A B

⁴⁹³⁵ ol dağı: -B

dise kâfir olur.⁴⁹³⁶ Bir kişiye nemâz {13} kıl diseler ol dağı halk bizüm için kıılır dise kâfir olur. Mes'ele⁴⁹³⁷ bir kişiye nemâz {14} kıl diseler ol dağı zevcim ve veledim yokdur kimüñ için kıılayın dise kâfir {15} olur. Mes'ele bir kişiye nemâz kıl diseler [C131.a] ol dağı bu nemâz baña çok⁴⁹³⁸ tarlık {16} getürdi dise⁴⁹³⁹ yâhüd çok kesel getürdi dise kâfir olur. Mes'ele bir kişiye nemâz {17} kıl diseler ol dađı⁴⁹⁴⁰ bunu yürütmege⁴⁹⁴¹ kim kâdir olur dise kâfir olur. {18} Mes'ele bir kişiye nemâz kıl diseler ol dağı şabr eyle⁴⁹⁴² Ramazân gelsin de {19} kıılalum dise kâfir olur.⁴⁹⁴³ Veyâhüd 'uçalâ işleyüicekleri maşlıhata dâhil [A91.a] {1} olmazlar⁴⁹⁴⁴ dise veyâhüd ben ibtilâyâ dâhil olmam dise veyâhüd nemâz baña⁴⁹⁴⁵ {2} pek ağırdur dise veyâhüd nemâz kıılmaq gücdür dise veyâhüd kim kâdirdür {3} bunu âhirine ve⁴⁹⁴⁶ nihâyetine iriştürmege⁴⁹⁴⁷ dise veyâhüd anam ve babam öldi {4} kimüñ için kıılayın dise veyâhüd kimün için kıılayın anam babam sağ mıdır⁴⁹⁴⁸ dise {5} veyâhüd nemâz kııldın kimesneye sen kıılmaq-ıla ne ziyâde itdiñ dise⁴⁹⁴⁹ veyâhüd {6} sen kıılmaq-ıla ne aşşı itdiñ dise veyâhüd kıılmaq ve terk itmek birdür dise {7} bu cümlede kendi kâfir 'avreti boş olur. Tecdîd-i imân ve tecdîd-i nikâh {8} lâzım olur.⁴⁹⁵⁰ Mes'ele⁴⁹⁵¹ bir kişi farzlardan birin⁴⁹⁵² inkâr eylese⁴⁹⁵³ kâfir olur. {9} Mes'ele bir kişi bir kişiye beş vaķit nemâzı kıılmaq nedür dise ve zekât virmek {10} nedür dise ol dağı bilmem dise [C131.b] kâfir olur. Mes'ele⁴⁹⁵⁴ bir kişi bir fâsıķa nemâz kıl {11} hattâ nemâziñ taķını

⁴⁹³⁶ olur: olur mes'ele C / mes'ele bir kişiye nemâz kıl diseler ol dağı kıılmam dise kâfir olur: -

B

⁴⁹³⁷ mes'ele: -A -B

⁴⁹³⁸ zevcim ve veledim yokdur kimüñ için kıılayın dise kâfir olur mes'ele bir kişiye nemâz kıl diseler ol dağı bu nemâz baña çok: oğım ve uşagım yokdur kimüñ için kıılayım dise veyâhüd bu nemâz baña B

⁴⁹³⁹ dise: -A

⁴⁹⁴⁰ yâhüd çok kesel getürdi dise kâfir olur mes'ele bir kişiye nemâz kıl diseler ol dağı: veyâhüd

B

⁴⁹⁴¹ yürütmege: yerine iletmege C

⁴⁹⁴² kâfir olur mes'ele bir kişiye nemâz kıl diseler ol dağı şabr eyle: veyâhüd B

⁴⁹⁴³ kâfir olur: -B

⁴⁹⁴⁴ olmazlar: olmaz B

⁴⁹⁴⁵ baña: -A -B

⁴⁹⁴⁶ kâdirdür bunu âhirete ve: kâdir olur B

⁴⁹⁴⁷ bunu âhirete ve nihâyetine iriştürmege: bunuñ nihâyetine ve âhirete iletmege C

⁴⁹⁴⁸ sağ mıdır: sağdur C

⁴⁹⁴⁹ anam ve babam öldi kimüñ için kıılayın dise veyâhüd kimün için kıılayın anam babam sağ mıdır dise veyâhüd nemâz kııldın kimesneye sen kıılmaq-ıla ne ziyâde itdiñ dise: -B

⁴⁹⁵⁰ olur: gelir B

⁴⁹⁵¹ mes'ele: -B

⁴⁹⁵² birin: bir farzı A

⁴⁹⁵³ eylese: itse B

⁴⁹⁵⁴ mes'ele: -A -B

bulasın dise ol daḥı kılmam dise⁴⁹⁵⁵ ḥattā nemāzı terk itmegūñ⁴⁹⁵⁶ {12} taṭını buldım dise kāfir olur. Mes'ele eger Ḥaḳ te'ālā beş vaḳit nemāzdan {13} ziyāde emir ide-idi kılmazdım dise kāfir olur⁴⁹⁵⁷. Mes'ele bir kiři ne gōkcek olur {14} nemāz kılmamak⁴⁹⁵⁸ dise kāfir olur. Mes'ele bir kiři ābdestsiz cemā'at-ile⁴⁹⁵⁹ [B143.b] nemāz {15} kılsa veyā münferiden kılsa kāfir olur ḳaşd-ıla ise⁴⁹⁶⁰ ve eger sehv-ile kılsa⁴⁹⁶¹ {16} kāfir olmaz. Mes'ele⁴⁹⁶² bir kiři kıbleden ḡayrıya ḳaşd-ıla⁴⁹⁶³ nemāz kılsa kāfir {17} olur. Mes'ele bir kiři nemāzı terk itmekde ne var deyü terk eylese kāfir olur. {18} Mes'ele bir kiři ṭahāretsiz veyāḥūd murdār şevb-ile nemāz kılsa⁴⁹⁶⁴ kāfir olur. {19} Mes'ele⁴⁹⁶⁵ sebeb-i zāhirsiz bir 'ālime ki buḡz eylese⁴⁹⁶⁶ kāfir olur⁴⁹⁶⁷. Bir kiři bir 'ālimi [A91.b] {1} gördikde bıyıḡın kırkdırımış çirkin olmuş dise veyāḥūd bıyık kırkdırmaḳ {2} çirkindür⁴⁹⁶⁸ dise kāfir olur. Mes'ele⁴⁹⁶⁹ bir kiři bir kişiye bıyıḡıñ kırkdırımışsın çirkin {3} olmuřsın⁴⁹⁷⁰ dise kāfir olur. Zīrā bıyık kırkdırmaḳ⁴⁹⁷¹ sünnetdür. Mes'ele {4} bir kiři gerek er gerek 'avret⁴⁹⁷² 'ulemāya taḳlīd idüp ḥalkı güldirse kendi [C132.a] ve gülenler {5} cemī'en⁴⁹⁷³ kāfir olurlar. Mes'ele bir kiři şeyḥlere ve ḥaṭıblere ve imāmlara ve mü'ezzinlere {6} taḳlīd eylese kāfir olur. Ve gülenler daḥı kāfir olurlar⁴⁹⁷⁴. Mes'ele {7} bir kiři meclis-i 'ilimden gelürken biri daḥı

⁴⁹⁵⁵ dise: -A -B

⁴⁹⁵⁶ itmegūñ: itmek-ile C

⁴⁹⁵⁷ mes'ele: -A -B

⁴⁹⁵⁸ ne gōkcek olur nemāz kılmamak: nemāz kılmamak ne gōkcek olur C

⁴⁹⁵⁹ cemā'at-ile: -C

⁴⁹⁶⁰ ḳaşd-ıla ise: -C

⁴⁹⁶¹ kılsa: ise C

⁴⁹⁶² mes'ele bir kiři bir kişiye beş vaḳit nemāzı kılmamak nedür dise ve zekāt virmek nedür dise ol daḥı bilmem dise kāfir olur bir kiři bir fāsiḳa nemāz kılmamak nedür dise ḥattā nemāzı terk itmegūñ taṭını buldım dise ol daḥı kılmamak ḥattā nemāzı terk itmegūñ taṭını buldım dise kāfir olur mes'ele eger Ḥaḳ te'ālā beş vaḳit nemāzdan ziyāde emir ide-idi kılmazdım dise kāfir olur bir kiři ne gōkcek olur nemāz kılmamak dise kāfir olur mes'ele bir kiři ābdestsiz cemā'at-ile nemāz kılsa veyā münferiden kılsa kāfir olur ḳaşd-ıla ise ve eger sehv-ile kılsa kāfir olmaz mes'ele: bir kiři ḳaşden ābdestsiz nemāz kılsa istiḥfāf ṭariḳi-ile kāfir olur eger sehv-ile ise kāfir olmaz bir kiři B

⁴⁹⁶³ ḳaşd-ıla: -B

⁴⁹⁶⁴ şevb-ile nemāz kılsa: şevb-ile yā murdār şu-ıla nemāz kılsa ḳaşd-ıla C

⁴⁹⁶⁵ mes'ele bir kiři nemāzı terk itmekde ne var deyü terk eylese kāfir olur mes'ele bir kiři ṭahāretsiz veyāḥūd murdār şevb-ile nemāz kılsa kāfir olur mes'ele: bir kimse B

⁴⁹⁶⁶ eylese: itse B

⁴⁹⁶⁷ kāfir olur: küfür olur B; kāfir olur mes'ele C

⁴⁹⁶⁸ çirkindür: çirkinlikdür C

⁴⁹⁶⁹ mes'ele: -A -B

⁴⁹⁷⁰ kırkdırımışsın çirkin olmuşsın: kırkdırımış çirkin olmuş C

⁴⁹⁷¹ kırkdırmaḳ: kırmaḳ C

⁴⁹⁷² er gerek 'avret: erkek gerek dişi C / bir kişi bir kişiye bıyıḡıñ kırkdırımışsın çirkin olmuşsın dise kāfir olur zīrā bıyık kırkdırmaḳ sünnetdür mes'ele bir kişi gerek er gerek 'avret: bir kişi B

⁴⁹⁷³ cemī'en: cümle C

⁴⁹⁷⁴ olurlar: olur C

kiliseden gelür⁴⁹⁷⁵ dise kāfir {8} olur. Mes'ele⁴⁹⁷⁶ bir kişi bir kişiye ıalk⁴⁹⁷⁷ meclis-i 'ilme gidelüm dise ol daıı {9} anlaruñ didiklerin tutmaıa kim ıadır olur⁴⁹⁷⁸ dise kāfir olur⁴⁹⁷⁹. Veyāhūd {10} anlaruñ didikleri-le 'amel itmeıe kim ıadır olur dise kāfir olur. {11} Mes'ele bir kişi laıife-ile meclis-i 'ilme gitme ĥātunuñ boı olur dise kāfir {12} olur. Mes'ele bir kişi 'ilim saña ne bildürdi dise kāfir olur. Mes'ele {13} bir kişi tirid ıanaıı 'ilimden yegdür dise kāfir olur⁴⁹⁸⁰. Bir kişi bir vech-i Őer'ı {14} beyān eylese⁴⁹⁸¹ ĥaıııı daıı bu recülüñ olduıuñ⁴⁹⁸² 'ālim olduıındandır dise kāfir olur. {15} Veyāhūd bir kişi benimle 'ālim oturmasın dise kāfir olur. Veyāhūd⁴⁹⁸³ 'ilmi {16} neye⁴⁹⁸⁴ yarar dise kāfir olur. Veyāhūd⁴⁹⁸⁵ bir kişi fetvāyı⁴⁹⁸⁶ yire bıraısa kāfir {17} olur.⁴⁹⁸⁷ Veyāhūd bu Őer'ı nedür dise kāfir olur. Mes'ele bir kişi ben⁴⁹⁸⁸ talāk {18} mulāk nedür⁴⁹⁸⁹ bilmezim hemān oılan anası evde gerek⁴⁹⁹⁰ dise kāfir olur. {19} Mes'ele⁴⁹⁹¹ bir ĥātün la'net zevc-i 'ālime dise [C132.b] [B144.a] kāfire olup erinden boı [A92.a] {1} olur. Tecdid-i İmān ve tecdid-i nikāĥ lāzım olur. Mes'ele bir kişi bir 'ālime {2} 'ālimcik dise kāfir olur. Mes'ele bir kişi ĥazret-i 'Alinüñ Fāıımadan {3} ĥayırdan olan evlādına 'alevıcik dise kāfir olur. Mes'ele⁴⁹⁹² bir 'ālim {4} kitabını bir dükkānda koyup gitdi. Dükkān Őāĥibi eyitdi. Minıarıki {5} bunda ıodıñ⁴⁹⁹³ gitdiñ didi. Ol 'ālim daıı Őeyĥü'l-İslām İmām-ı Fāzılı raĥmetullāhi 'aleyhi⁴⁹⁹⁴ {6} ĥazretlerine fetvā

⁴⁹⁷⁵ gelür: gelürsün C

⁴⁹⁷⁶ mes'ele bir kişi Őeyĥlere ve ĥaııblere ve imāmlara ve mü'ezzinlere taklid eylese kāfir olur ve ĥülenler daıı kāfir olurlar mes'ele bir kişi meclis-i 'ilimden gelürken biri daıı kiliseden gelür dise kāfir olur mes'ele: -B

⁴⁹⁷⁷ ıalk: senüñle C

⁴⁹⁷⁸ ıadır olur: ıadırdür B

⁴⁹⁷⁹ kāfir olur: kāfir olur dimiıler B; -C

⁴⁹⁸⁰ veyāhūd anlaruñ didikleri-le 'amel itmeıi kim ıadır olur dise kāfir olur mes'ele bir kişi laıife-ile meclis-i 'ilme gitme ĥātunuñ boı olur dise kāfir olur mes'ele bir kişi 'ilim saña ne bildürdi dise kāfir olur mes'ele bir kişi tirid ıanaıı 'ilimden yegdür dise kāfir olur: -B

⁴⁹⁸¹ eylese: itse B

⁴⁹⁸² olduıuñ: -A -B

⁴⁹⁸³ veyāhūd bir kişi benimle 'ālim oturmasın dise kāfir olur veyāhūd: dimiıler bir kişi B

⁴⁹⁸⁴ neye: neye derler B

⁴⁹⁸⁵ veyāhūd: -B

⁴⁹⁸⁶ veyāhūd bir kişi fetvāyı: mes'ele bir kişi fetvā-yı Őer'ı C

⁴⁹⁸⁷ yire bıraısa kāfir olur: bıraısa B

⁴⁹⁸⁸ kāfir olur mes'ele bir kişi ben: veyāhūd B

⁴⁹⁸⁹ nedür: -A -B

⁴⁹⁹⁰ bilmezim hemān oılan anası evde gerek: bilmem B

⁴⁹⁹¹ mes'ele: -B

⁴⁹⁹² kāfire olup erinden boı olur tecdid-i İmān ve tecdid-i nikāĥ lāzım olur mes'ele bir kişi bir 'ālime 'ālimcik dise kāfir olur mes'ele bir kişi ĥazret-i 'Alinüñ Fāıımadan ĥayırdan olan evlādına 'alevıcik dise kāfir olur mes'ele: kāfir olur B

⁴⁹⁹³ ıodıñ: koyup B

⁴⁹⁹⁴ 'aleyhi: -B

itdürdi. Ve fetvâsında katlına emir eyledi. Mes'ele bir kişi {7} teyemmüm idene gülse kâfir olur.⁴⁹⁹⁵ Bir kişi ben harâm helâl⁴⁹⁹⁶ bilmezim dise {8} kâfir olur. Bir kişi 'ilimden bir mes'ele veyâhüd ehadîs-i şerîfeden⁴⁹⁹⁷ {9} bir hadîs-i şerîfe nakıl itse⁴⁹⁹⁸ biri dağı bulısar bi-şey'in dise veyâhüd bu kelâm⁴⁹⁹⁹ neye yarar {10} dise veyâhüd⁵⁰⁰⁰ e'l-yevmi'l-'izzet ve hürmet dirhemedür 'ilme degildür dise {11} veyâhüd⁵⁰⁰¹ ben nefsimi cehenneme hâzırladım dise veyâhüd yaşadığım cehenneme bıraktım {12} dise bu sözlerüñ her birinde⁵⁰⁰² kâfir olur. Mes'ele bir kişi aķesi olmayana⁵⁰⁰³ {13} bir aķce degmez dise kâfir olur. Bir kişi âhir 'ömürde ben 'ilme meşğül olmam {14} dise kâfir olur. Mes'ele⁵⁰⁰⁴ eger fulân kişi kıble olaydı veyâhüd [C133.a] fulân {15} kişi kıble cihetinde olaydı ol cânibe teveccüh itmezdim dise kâfir olur. {16} Mes'ele bir kişi bir şâlihe saña mulâkî olmak hemân hınzıra mulâkî olmak gibidür {17} dise kâfir olur. Mes'ele bir kişi bir kişiden haķ da'vâ idüp gel şer'-i şerîfe⁵⁰⁰⁵ {18} gidelüm dise ol dağı çavuş getürmeyince gitmezim⁵⁰⁰⁶ dise kâfir olur. {19} Veyâhüd tanecimden⁵⁰⁰⁷ âdem getürmeyince gitmezim dise⁵⁰⁰⁸ kâfir olur. Veyâhüd [A92.b] {1} muhızır getürmeyince gitmem dise yine kâfir olur. Zîrâ şer'-i şerîfe gidelüm {2} dimek Allâhuñ ve Resûlinüñ emrine ve hükmine varalum muṭî' olalım dimekdür. {3} Ve eger⁵⁰⁰⁹ kâdıyâ gidelüm dise ol dağı gitmem dise nesne lâzım gelmez ve kâfir {4} olmaz ancak ta'zîr lâzım gelür. Mes'ele bir kişi gel⁵⁰¹⁰ şer'ullâh dise ol dağı {5} şer'î ve şer'î emşâlinde⁵⁰¹¹ olanlar baña geçmez dise kâfir olur. Bir kimse borclusına⁵⁰¹²

⁴⁹⁹⁵ olur: olur mes'ele C / mes'ele bir kişi teyemmüm idene gülse kâfir olur: -B

⁴⁹⁹⁶ harâm helâl: helâl harâm C

⁴⁹⁹⁷ ehadîs-i şerîfeden: ehadîsden C

⁴⁹⁹⁸ şerîfe nakıl itse: şerîfe A; -B

⁴⁹⁹⁹ biri dağı bulısar bi-şey'in dise veyâhüd bu kelâm: oķusa B

⁵⁰⁰⁰ veyâhüd: yâhüd B C

⁵⁰⁰¹ e'l-yevmi'l-'izzet ve hürmet dirhemedür 'ilme degildür dise veyâhüd: -B

⁵⁰⁰² veyâhüd yaşadığım cehenneme bıraktım dise bu sözlerüñ her birinde: -B

⁵⁰⁰³ olmayana: olmayan kişiye C

⁵⁰⁰⁴ mes'ele: mes'ele bir kişi C

⁵⁰⁰⁵ mes'ele bir kişi aķesi olmayana bir aķce degmez dise kâfir olur bir kişi âhir 'ömürde ben

'ilme meşğül olmam dise kâfir olur mes'ele eger fulân kişi kıble olaydı veyâhüd fulân kişi kıble cihetinde olaydı ol cânibe teveccüh itmezdim dise kâfir olur mes'ele bir kişi bir şâlihe saña mulâkî olmak hemân hınzıra mulâkî olmak gibidür dise kâfir olur mes'ele bir kişi bir kişiden haķ da'vâ idüp gel şer'-i şerîfe: dimişler bir kişi gel şer'e B

⁵⁰⁰⁶ gitmezim: gitmem C

⁵⁰⁰⁷ kâfir olur veyâhüd tanecimden:yâhüd zâbıtımdan B

⁵⁰⁰⁸ getürmeyince gitmezim dise: gelince gitmem dise neye C

⁵⁰⁰⁹ veyâhüd muhızır getürmeyince gitmem dise yine kâfir olur zîrâ şer'-i şerîfe gidelüm dimek

Allâhuñ ve resûlinüñ emrine ve hükmine varalum muṭî' olalım dimekdür ve eger: ammâ B

⁵⁰¹⁰ ve kâfir olmaz ancak ta'zîr lâzım gelür mes'ele bir kişi gel: bir kişi birine B

⁵⁰¹¹ emşâlinde: emşâli B

⁵⁰¹² bir kimse borclusına: bir kişi baña A C

mālimı vir {6} dise ol daḥı şer‘a varmayınca virmezem dise [B144.b] ol⁵⁰¹³ daḥı ben saña virdügümde {7} şer‘î kanda idi dise kâfir olur. Mes‘ele şer‘-i şerîf zıkr olınsa⁵⁰¹⁴ {8} bir kişi daḥı istiḥfâfen gegirse⁵⁰¹⁵ şer‘î budur dise kâfir olur. Mes‘ele {9} bir kişi aḥkâm-ı şer‘î istiḥzâ eylese⁵⁰¹⁶ kâfir olur. [C133.b] Bir kişiyeye mü‘min misin diseler {10} ol daḥı enâ mü‘min inşâllâhu dise te‘vîline kâdir olmasa⁵⁰¹⁷ kâfir olur.⁵⁰¹⁸ Enâ mü‘min {11} Ḥaḥka demek gerekdür⁵⁰¹⁹. Ammâ te‘vîlin bilüp enâ mü‘min inşâllâhu dise şâfi‘ler {12} gibi bizim mezhebimizde daḥı kâfir olmaz. Mes‘ele bir kâfir⁵⁰²⁰ müslimâna baña {13} İslâmı ‘arz eyle dise ol daḥı fulân ‘âlime var dise kâfir olur. Mes‘ele⁵⁰²¹ {14} bir kâfir bir müslimâna baña İslâmı ‘arz eyle didikde⁵⁰²² ol daḥı şabr eyle {15} dise kâfir olur. Fi‘l-ḥâl İslâma getürmek⁵⁰²³ gerekdür. Ba‘dehü bir ‘âlime iletmek {16} gerekdür.⁵⁰²⁴ Ḥattâ bir ḥoşca İslâmı ta‘lîm eyleye. Mes‘ele bir kişiyeye îmân nedür {17} dinilse ol daḥı bilmem dise kâfir olur. Mes‘ele bir kişi İslâma gelmek {18} murâd itse ol daḥı ben şıfat-ı îmânı bilmem dise veyâḥüd şabr eyle dise {19} veyâḥüd te‘ḥîr eyle dise veyâḥüd fulân ‘âlime var dise veyâḥüd fulân [A93.a] {1} kişiyeye var dise kâfir olur. Mes‘ele bir kişi ben şıfat-ı İslâmı bilmem {2} dise kâfir olur.⁵⁰²⁵ Mes‘ele bir küçük şabiye müslimân kızını nikâḥ-ıla alsa {3} ba‘dehü bâliğe olsa İslâmı bilmesey ve şıfat-ı İslâm nedür bilmesey erinden be‘in {4} talâḥ⁵⁰²⁶ boş olur. Mes‘ele bir kişi bir kişiyeye bed-du‘â idüp Allâh te‘âlâ seni {5} îmânsız öldürsin dise

⁵⁰¹³ ol: bu A C

⁵⁰¹⁴ olınsa: olınsa idi C

⁵⁰¹⁵ gegirse: gegirüp C

⁵⁰¹⁶ mes‘ele şer‘-i şerîfe zıkr olınsa bir kişi daḥı istiḥfâfen gegirse şer‘î budur dise kâfir olur mes‘ele bir kişi aḥkâm-ı şer‘î istiḥzâ eylesey: bir kişi aḥkâm-ı şer‘îden birini mezelenüp istiḥzâ itse B

⁵⁰¹⁷ te‘vîline kâdir olmasa: te‘vîlin bilmezse A

⁵⁰¹⁸ olur: olur dimişler B

⁵⁰¹⁹ demek gerekdür: dimekdür C

⁵⁰²⁰ kâfir: kâfir bir C

⁵⁰²¹ enâ mü‘min ḥaḥka demek gerekdür mmâ te‘vîlin bilüp enâ mü‘min inşâllâhu dise şâfi‘ler gibi bizim mezhebimizde daḥı kâfir olmaz mes‘ele bir kâfir müslimâna baña İslâmı ‘arz eyle dise ol daḥı fulân ‘âlime var dise kâfir olur mes‘ele: -B

⁵⁰²² didikde: dese C

⁵⁰²³ getürmek: getir A

⁵⁰²⁴ gerekdür: gerek B

⁵⁰²⁵ mes‘ele bir kişi ben şıfat-ı İslâmı bilmem dise kâfir olur: -C

⁵⁰²⁶ talâḥ: talâḥ ile C

kāfir olur⁵⁰²⁷. Mes'ele⁵⁰²⁸ bir kişi fulānuñ katlı helāldur [C134.a] {6} veyāhūd mübāhdur dise kāfir olur. Eger ol kişi küfür söyleyüp mürted {7} olmadı-sa veyāhūd zinā ve livāṭa⁵⁰²⁹ idüp evli degil ise veyāhūd nā-ḥaḳ yire ādem öldürmedi-se⁵⁰³⁰. {8} Mes'ele⁵⁰³¹ bir kişi fulānuñ mālı⁵⁰³² baña helāldur dise kāfir olur. {9} Mes'ele bir kişi fulānuñ⁵⁰³³ katlı helāldur dise kāfir olur. Yanında olanlar daḥı {10} taṣdīḳ itseler cümlesi kāfir olur.⁵⁰³⁴ Mes'ele bir kişi saña ve İslāmıña {11} la'net dise [B145.a] kāfir olur. Mes'ele⁵⁰³⁵ bir kişi bir kişiye müslimān degil misin dise {12} ol daḥı degilin dise kāfir olur. Mes'ele⁵⁰³⁶ bir kişi bir ḥarām fi'l⁵⁰³⁷ işleyene {13} işleme bunu ḳorḳ Allāhdan⁵⁰³⁸ dise ol daḥı ḳorḳmazım dise kāfir olur. {14} Ammā ḥarām olmayan nesnede dise kāfir olmaz. Mes'ele bir kişi bir kişiye Allāhdan {15} ḳorḳmaz mısın dise ol daḥı ḳorḳmazım dise kāfir olur.⁵⁰³⁹ Mes'ele⁵⁰⁴⁰ bir kişi {16} bir kişiye yā kāfir dise ol daḥı didügin gibiyin⁵⁰⁴¹ dise veyāhūd kāfir {17} olmasam senüñle olmazdım dise⁵⁰⁴² veyāhūd lebbeyk dise kāfir olur.⁵⁰⁴³ {18} Mes'ele bir kişi bir müslimāna yā kāfir dise kāfir olur. Ol daḥı süküt {19} ider⁵⁰⁴⁴ ba'zılar ḳatında ol daḥı kāfir olur veyāhūd yā

⁵⁰²⁷ mes'ele bir kişiye imān nedür dinlse ol daḥı bilmem dise kāfir olur mes'ele bir kişi İslāma gelmek murād itse ol daḥı ben şıfat-ı imānı bilmem dise veyāhūd ṣabr eyle dise veyāhūd te'hīr eyle dise veyāhūd fulān 'ālime var dise veyāhūd fulān kişiye var dise kāfir olur mes'ele bir kişi ben şıfat-ı İslāmı bilmem dise kāfir olur mes'ele bir küçük şabīye müslimān kızını nikāh-ıla alsa ba'dehü bāliğe olsa İslāmı bilmese ve şıfat-ı İslām nedür bilmese erinden be'in ṭalāk boş olur mes'ele bir kişi bir kişiye bed-du'ā idüp Allāh te'ālā seni imānsız öldürsin dise kāfir olur: bir kişi şıfat-ı şmānı bilmese veyā bilmezim veyā bir henüz ere varmış 'avrete zevci şıfat-ı imānı sü'āl itse ol daḥı bilmem dise bu cümle küfürdür B

⁵⁰²⁸ mes'ele: -B -C

⁵⁰²⁹ ve livāṭa: -A -B

⁵⁰³⁰ öldürmedi-se: mes'ele bir kişinin oḡı öldükde Allāh senden yeg imiş dese küfürdür C / küfür söyleyüp mürted olmadı-sa veyāhūd zinā idüp evli degil ise veyāhūd nā-ḥaḳ yire ādem öldürmedi-se: şer'en bir ḥāl-ile ḳatla müstahaḳ olmadısa B

⁵⁰³¹ mes'ele: -B

⁵⁰³² mālı: mālı veyā katlı B

⁵⁰³³ fulānuñ: fulān kişinin C

⁵⁰³⁴ olur: olurlar C

⁵⁰³⁵ kāfir olur mes'ele bir kişi fulānuñ katlı helāldur dise kāfir olur yanında olanlar daḥı taṣdīḳ itseler cümlesi kāfir olur mes'ele bir kişi saña ve İslāmıña la'net dise kāfir olur mes'ele: şer'en bir vech-ile helāl olmuş olmasa kāfir olur B

⁵⁰³⁶ mes'ele: -B

⁵⁰³⁷ fi'l: iş B

⁵⁰³⁸ işleme bunu ḳorḳ Allāhdan: bunu işleme Allāhdan ḳorḳ C

⁵⁰³⁹ mes'ele bir kişi bir kişiye Allāhdan ḳorḳmaz mısın dise ol daḥı ḳorḳmazım dise kāfir olur:

-C

⁵⁰⁴⁰ mes'ele bir kişi bir kişiye Allāhdan ḳorḳmaz mısın dise ol daḥı ḳorḳmazım dise kāfir olur

mes'ele: -B

⁵⁰⁴¹ gibiyin: gibi C

⁵⁰⁴² veyāhūd kāfir olmasam senüñle olmazdım dise: -B

⁵⁰⁴³ olur: olur dimişler B

⁵⁰⁴⁴ ider: iderse C

kāfirūn oğlu dise kendi oğluna kāfir olur⁵⁰⁴⁵. Mes'ele⁵⁰⁴⁶ bir kişi kendi oğluna [A93.b] {1} ve kızına⁵⁰⁴⁷ yā mecūsīnūn [C134.b] veledi⁵⁰⁴⁸ dise kāfir olur.⁵⁰⁴⁹ Veyāhūd kāfirūn oğlu dise {2} kendi oğluna kāfir olur.⁵⁰⁵⁰ Mes'ele bir kişi⁵⁰⁵¹ kendi atına yā kāfirūn⁵⁰⁵² atı dise {3} veyā kāfirūn milki dise eger kendi yanında toğdı-sa kāfir olur. {4} Ve eger şatun aldı-sa kāfir olmaz. Mes'ele⁵⁰⁵³ bir kişi i'tizār⁵⁰⁵⁴ maḥallında kāfir idim {5} müslimān oldım dise kāfir olur ba'zılar katında. Mes'ele⁵⁰⁵⁵ Allāh te'ālā İblīs 'aleyhi'l-la'ine⁵⁰⁵⁶ {6} la'net itdi dinildikde bir kişi⁵⁰⁵⁷ ben la'net [B145.b] itmezim dise kāfir olur.⁵⁰⁵⁸ Mes'ele {7} bir kişi put yapsa kāfir olur. Mes'ele⁵⁰⁵⁹ bir kişi ben müllhidin dise kāfir {8} olur. Mes'ele⁵⁰⁶⁰ eger yarın fulān nesne olmazsa kāfir olayın dise fi'l-ḥāl {9} kāfir olur.⁵⁰⁶¹ Veyāhūd eger⁵⁰⁶² fulān nesne yarın olursa kāfir olayın {10} dise fi'l-ḥāl kāfir olur. Mes'ele⁵⁰⁶³ bir kişi bir kişiye beni inciddiñ kāfir {11} olmaḵ murād itdim dise kāfir olur. Mes'ele⁵⁰⁶⁴ bir kişi bir kişiye isterseñ {12} kāfir ol⁵⁰⁶⁵ isterseñ müslim ol benim katımda ikisi⁵⁰⁶⁶ birdür dise kāfir olur. {13} Mes'ele bir kişi beni şöyle inciddiñ kāfir olmağa yaḳın oldım dise kāfir {14} olur.⁵⁰⁶⁷ Mes'ele bir kişi bir müslimāna lā ilāhe illallāh di dise ol daḫı dimese {15} kāfir olur. Mes'ele⁵⁰⁶⁸ Naşrāniyye Yahūdīyyeden ḫayırludur dise veyāhūd {16} Yahūdīyye Naşrāniyyeden

⁵⁰⁴⁵ olur veyāhūd yā kāfirūn oğlu dise kendi oğluna kāfir olur: olur A B

⁵⁰⁴⁶ mes'ele bir kişi bir müslimāna yā kāfir dise kāfir olur ol daḫı sükūt ider ba'zılar katında ol daḫı kāfir olur mes'ele: -B

⁵⁰⁴⁷ mes'ele bir kişi kendi oğluna ve kızına: bir kişi kendü veledine yāhūd bentine C

⁵⁰⁴⁸ veledi: oğlu veyā kız C

⁵⁰⁴⁹ kāfir olur: -B

⁵⁰⁵⁰ veyāhūd kāfirūn oğlu dise kendi oğluna kāfir olur: veyāhūd kāfirūn oğlu dise kāfir olur didiler

B; -C

⁵⁰⁵¹ mes'ele bir kişi: ammā B

⁵⁰⁵² kendi atına yā kāfirūn: kendi mālına yā atına yā kāfirūn māl yā C

⁵⁰⁵³ mes'ele: -B

⁵⁰⁵⁴ i'tizār: i'tirāz C

⁵⁰⁵⁵ ba'zılar katında mes'ele: -B

⁵⁰⁵⁶ İblīs 'aleyhi'l-la'ine: İblīse A B

⁵⁰⁵⁷ bir kişi: bir aḫer C

⁵⁰⁵⁸ itmezim dise kāfir olur: itmem dise kāfir olur dimişler B

⁵⁰⁵⁹ mes'ele bir kişi put yapsa kāfir olur mes'ele: -B

⁵⁰⁶⁰ mes'ele: -B

⁵⁰⁶¹ kāfir olur: olur dimişler B

⁵⁰⁶² eger: -C

⁵⁰⁶³ veyāhūd eger fulān nesne yarın olursa kāfir olayın dise fi'l-ḥāl kāfir olur mes'ele: -B

⁵⁰⁶⁴ olur mes'ele: olur dimişler B

⁵⁰⁶⁵ ol: olur A

⁵⁰⁶⁶ isterseñ müslim ol benim katımda ikisi: benim katımda ikisi daḫı B

⁵⁰⁶⁷ mes'ele bir kişi beni şöyle inciddiñ kāfir olmağa yaḳın oldım dise kāfir olur: -C

⁵⁰⁶⁸ mes'ele bir kişi beni şöyle inciddiñ kāfir olmağa yaḳın oldım dise kāfir olur mes'ele bir kişi bir müslimāna lā ilāhe illallāh di dise ol daḫı dimese kāfir olur mes'ele: -B

hayırludur dise kâfir olur. [C135.a] Lâyık olan budur ki {17} Yahūdīyye Naşrāniyyeden şerdür⁵⁰⁶⁹ diye.⁵⁰⁷⁰ Mes'ele bir kişi fulān kimesne beni kâfir {18} itdi dise kâfir olur. Mes'ele⁵⁰⁷¹ bir kişi mecūsī şabkasın geysel {19} veyāhūd omuzına şarı hırka yamasa veyāhūd beline zunnār kuşansa [A94.a] {1} veyāhūd kendüyi Yahūdilere ve Naşrānīlere teşbīhe eylese⁵⁰⁷² laṭife-ile kâfir olur. {2} Mes'ele bir kişi beline bir ip bağlasa ve bu⁵⁰⁷³ zunnārdur dise kâfir olur. {3} Mes'ele bir kişi Mecūsīlere nevrüz gününde yumurda hediye virse kâfir {4} olur.⁵⁰⁷⁴ Mes'ele bir kişi nevrüz gününde bir nesne şatun alsa ammā ol şey'i {5} evvelden alıgeldügi olmasa eger ta'zīmen ise kâfir olur. Ve eger nevrüz {6} günü idügin bilmese ittifākı rast gelse kâfir olmaz⁵⁰⁷⁵. Mes'ele bir kişi bir kişiye {7} nevrüza⁵⁰⁷⁶ ta'zīmen bir nesne ihdā⁵⁰⁷⁷ eylese ya'ni bağışlasa kâfir olur. Mes'ele⁵⁰⁷⁸ {8} bir kişiye helālden yi dinilse ve⁵⁰⁷⁹ ol daḥı ḥarām baña sevgülüdür dise kâfir {9} olur. Veyāhūd⁵⁰⁸⁰ ḥarām baña cā'izdür dise kâfir olur. Mes'ele bir kişi⁵⁰⁸¹ {10} ḥarāmı severin [B146.a] şabr idemez dise⁵⁰⁸² kâfir olur. Mes'ele bir kişi n'olaydı {11} şarāb helāl olaydı dise kâfir olur. Mes'ele bir kişi n'olaydı zinā⁵⁰⁸³ helāl {12} olaydı dise kâfir olur. Mes'ele bir kişi n'olaydı [C135.b] zulüm helāl olaydı dise {13} kâfir olur. Mes'ele bir kişi n'olaydı ādem öldürmek helāl olaydı dise {14} kâfir olur. Mes'ele bir kişi helāl olmayan nesnelere helāl olaydı dise

⁵⁰⁶⁹ şerdür: şerlüdür C

⁵⁰⁷⁰ lāyık olan budur ki Yahūdīyye Naşrāniyyeden şerdür diye: Yahūdī şerdür Naşrāniden demek gerekdür B

⁵⁰⁷¹ mes'ele bir kişi fulān kimesne beni kâfir itdi dise kâfir olur mes'ele: -B

⁵⁰⁷² teşbīhe eylese: teşbīh itse C

⁵⁰⁷³ bağlasa ve bu: bağlasa bu nedür diseler ol daḥı C

⁵⁰⁷⁴ mes'ele bir kişi mecūsīlere nevrüz gününde yumurta hediye virse kâfir olur: -C

⁵⁰⁷⁵ olmaz: olmaz mes'ele bir kişi mecūsīlere nevrüz gününde yumurta hediye virdise kâfir olur

C

⁵⁰⁷⁶ nevrüza: nevrüz gününe C

⁵⁰⁷⁷ ihdā: hediye C

⁵⁰⁷⁸ veyāhūd omuzına şarı hırka yamasa veyāhūd beline zunnār kuşansa veyāhūd kendüyi

Yahūdilere ve Naşrānīlere teşbīhe eylese laṭife-ile kâfir olur mes'ele bir kişi beline bir ip bağlasa ve bu zunnārdur dise kâfir olur mes'ele bir kişi mecūsīlere nevrüz gününde yumurta hediye virse kâfir olur mes'ele bir kişi nevrüz gününde bir nesne şatun alsa ammā ol şey'i evvelden alıgeldügi olmasa eger ta'zīmen ise kâfir olur ve eger nevrüz günü idügin bilmese ittifākı rast gelse kâfir olmaz mes'ele bir kişi bir kişiye nevrüza ta'zīmen bir nesne ihdā eylese ya'ni bağışlasa kâfir olur mes'ele: veyāhūd kâfirlere maḥşuş olan libāslardan birini geysel kendüyi küfre teşbīh eylese laṭife ṭarīki-le kâfir olur bir kimse kâfirün bayrāmlarına veyāhūd nevrüz gününe veyāhūd qazıl yumurtaya ta'zīm itse kâfir olur B

⁵⁰⁷⁹ dinilse ve: diseler B

⁵⁰⁸⁰ kâfir olur veyāhūd: -B

⁵⁰⁸¹ kâfir olur mes'ele bir kişi: veyāhūd B

⁵⁰⁸² dise: dise bu cümlede B

⁵⁰⁸³ şarāb helāl olaydı dise kâfir olur mes'ele bir kişi n'olaydı zinā: n'olaydı zinā ve livāṭa C

{15} kâfir olur. Mes'ele bir kimesne bir harama bu helâldur dise kâfir olur⁵⁰⁸⁴. {16} Mes'ele bir müslimân bir müslimâna şarâb şatmağa icâzet virse kâfir olur. {17} Mes'ele bir kişi haram helâldur dise kâfir olur. Mes'ele⁵⁰⁸⁵ bir kişi Ramazân-ı şerîf {18} geldikde uzun ay geldi dise kâfir olur⁵⁰⁸⁶. Veyâhüd ağır ay geldi dise⁵⁰⁸⁷ {19} veyâhüd tar ay geldi dise kâfir olur. Mes'ele bir kişi⁵⁰⁸⁸ bu tâ'atı Hâk subhânehu ve te'âlâ [A94.b] {1} bizim üzerimize 'azâb kıldı dise bu cümlede⁵⁰⁸⁹ kâfir olur. Mes'ele⁵⁰⁹⁰ bir kişi günâh-ı şagâ'ir {2} işlese bir âher kişi dağı tevbe eyle dise ol dağı ne işledim ki tevbeye muhtâc oldım {3} dise kâfir olur. Mes'ele⁵⁰⁹¹ bir kişi haramdan bir fakîre⁵⁰⁹² taşadduk eylese ve andan {4} şevâb ricâ eylese⁵⁰⁹³ kâfir olur. Mes'ele bir kişi haramdan bir fakîre taşadduk {5} eylese ve ol fakîr haram⁵⁰⁹⁴ idügin bilse ve du'â eylese viren dağı âmîn dise ikisi {6} dağı kâfir olur⁵⁰⁹⁵. Mes'ele bir kişi şer'en kabîh olan⁵⁰⁹⁶ nesnelere işlese biri dağı {7} gökcek itdiñ dise ya'ni ne güzel itdiñ ve⁵⁰⁹⁷ ne hoş itdiñ dise [C136.a] kâfir olur. {8} Mes'ele⁵⁰⁹⁸ bir kişi hayz gören⁵⁰⁹⁹ hâtûna cimâ' helâldur dise kâfir olur. Mes'ele {9} bir kişi livâta itmek⁵¹⁰⁰ helâldur dise kâfir olur. Mes'ele⁵¹⁰¹ bir kişiye [B146.b] niçün {10} zekât virmezsin dinildikde ol dağı⁵¹⁰² bu

⁵⁰⁸⁴ mes'ele bir kişi helâl olmayan nesnelere helâl olaydı dise kâfir olur mes'ele bir kimesne bir harama bu helâldur dise kâfir olur: mes'ele bir kişi harama helâldur dise yâhüd helâle haramdur dise kâfir olur C

⁵⁰⁸⁵ mes'ele bir kişi haram helâldur dise kâfir olur: -C / mes'ele bir kişi n'olaydı şarâb helâl olaydı dise kâfir olur mes'ele bir kişi n'olaydı zinâ helâl olaydı dise kâfir olur mes'ele bir kişi n'olaydı zulüm helâl olaydı dise kâfir olur mes'ele bir kişi n'olaydı âdem öldürmek helâl olaydı dise kâfir olur mes'ele bir kişi helâl olmayan nesnelere helâl olaydı dise kâfir olur mes'ele bir kimesne bir harama bu helâldur dise kâfir olur mes'ele bir müslimân bir müslimâna şarâb şatmağa icâzet virse kâfir olur mes'ele bir kişi haram helâldur dise kâfir olur mes'ele: bir kimsede helâl-ıkaatı'ya haram dise veyâhüd haram-ı kaatı'ya helâl dise kâfir olur B

⁵⁰⁸⁶ dise kâfir olur: -B

⁵⁰⁸⁷ dise: -B

⁵⁰⁸⁸ dise kâfir olur mes'ele bir kişi: deyu istişkâl itse veyâhüd B

⁵⁰⁸⁹ itdi dise bu cümlede: kıldı dise A C

⁵⁰⁹⁰ mes'ele: -B

⁵⁰⁹¹ mes'ele: -B

⁵⁰⁹² bir fakîre: -B

⁵⁰⁹³ ricâ eylese: umsa B

⁵⁰⁹⁴ haram: haramdan C

⁵⁰⁹⁵ mes'ele bir kişi haramdan bir fakîre taşadduk eylese ve ol fakîr haram idügin bilse ve du'â eylese viren dağı âmîn dise ikisi dağı kâfir olur: alan fakîr dağı haram idügin bilse ve du'â eylese viren dağı âmîn dise ikisi bile kâfir olur B

⁵⁰⁹⁶ mes'ele bir kişi şer'en kabîh olan: bir kişi şer'en olan B

⁵⁰⁹⁷ ya'ni ne güzel itdiñ ve: veyâhüd B

⁵⁰⁹⁸ mes'ele: -B

⁵⁰⁹⁹ gören: hâlinde B; gününde C

⁵¹⁰⁰ kâfir olur mes'ele bir kişi livâta itmek: veyâhüd livâta B

⁵¹⁰¹ mes'ele: -B

⁵¹⁰² ol dağı: -A -C

ceremeyeyi ve bu ğarāmayı kime vireyin⁵¹⁰³ dise kāfir {11} olur. Mes'ele bir kiři⁵¹⁰⁴ istibrādan evvel cāriyeye vaṭi itmek ḥelāldur dise {12} kāfir olur. Mes'ele bir kişiye zekāt vir diseler ol dağı virmezdis dise kāfir {13} olur. Mes'ele bir kiři bir şey'i işledüĝin bilürken eger ben bu işi işledim ise {14} Yahūdī olayın dise kāfir olur. Mes'ele Yahūdī olayın veyā Naşrānī olayın {15} eger fulānı itdim ise dise ve itdüĝin bilse kāfir olur⁵¹⁰⁵. Mes'ele bir kiři {16} Allāh bilür bu işi⁵¹⁰⁶ işledim dise işlemedi-se kāfir olur. Mes'ele⁵¹⁰⁷ bir kiři yalan yere and içse⁵¹⁰⁸ {17} Allāh bilür şöyledür dise kāfir olur. Mes'ele bir kiři Allāh bilür fulān {18} kimesneyi oĝlumdan ziyāde⁵¹⁰⁹ severin dise kāfir olur. Mes'ele eger fulānı {19} idersem kāfir olayın dise ve i'tikādında idersem kāfir olurun dirse [A95.a] {1} eger ol şey'i iderse kāfir olur. Mes'ele va'llāhi dicesek mađalda⁵¹¹⁰ cānuñ {2} için dise kāfir olur. Mes'ele⁵¹¹¹ başıñ-çün dise kāfir olur. Mes'ele {3} bir kiři⁵¹¹² benim ḥayātım için dise veyāḥūd bi ḥayātike dise bunlarda⁵¹¹³ kāfir olur. Mes'ele {4} bir kiři bir insānuñ vechi bir koyun boğazlasa veyāḥūd bir kişinüñ ḳodumından veyāḥūd [C136.b] {5} velīmede ve bunlara müşābih olan yerlerde kāfir olur. Mes'ele bir kiři sultāna {6} secde eylese kāfir olur. Ammā murādı taḥiyyet olsa kāfir olmaz. Ammā {7} İmām-ı A'zam ḳatında yine kāfir olur. Ebū Manşūr māturidī⁵¹¹⁴ eydür⁵¹¹⁵. Bir kiři zamānımız {8} sultānına 'ādil⁵¹¹⁶

⁵¹⁰³ vireyin: viresin B

⁵¹⁰⁴ kişi: kimse C

⁵¹⁰⁵ mes'ele Yahūdī olayın veyā Naşrānī olayın eger fulān itdim ise dise ve itdüĝin bilse kāfir olur: -C

⁵¹⁰⁶ bu işi: -A -B

⁵¹⁰⁷ mes'ele bir kiři istibrādan evvel cāriyeye vaṭi itmek ḥelāldur dise kāfir olur mes'ele bir kişiye zekāt vir diseler ol dağı virmezdis dise kāfir olur mes'ele bir kiři bir şey'i işledüĝin bilürken eger ben bu işi işledim ise Yahūdī olayın dise kāfir olur mes'ele Yahūdī olayın veyā Naşrānī olayın eger fulān itdim ise dise ve itdüĝin bilse kāfir olur mes'ele bir kiři Allāh bilür işledim dise işlemedi-se kāfir olur mes'ele: -B

⁵¹⁰⁸ and içse: -A -C

⁵¹⁰⁹ ziyāde: artuğ C

⁵¹¹⁰ mağalda: yerde C

⁵¹¹¹ mes'ele: veyāḥūd C

⁵¹¹² kāfir olur mes'ele bir kişi: -C

⁵¹¹³ bunlarda: -A -B

⁵¹¹⁴ māturidī: māturid A B

⁵¹¹⁵ mes'ele bir kiři Allāh bilür fulān kimesneyi oĝlumdan ziyāde severin dise kāfir olur mes'ele eger fulānı idersem kāfir olayın dise ve i'tikādında idersem kāfir olurun dirse eger ol şey'i iderse kāfir olur mes'ele va'llāhi dicesek mađalda cānuñ için dise kāfir olur mes'ele başıñ-çün dise kāfir olur mes'ele bir kiři benim ḥayātım için dise veyāḥūd bi ḥayātike dise kāfir olur mes'ele bir kiři bir insānuñ vechi bir koyun boğazlasa veyāḥūd bir kişinüñ ḳodumından veyāḥūd velīmede ve bunlara müşābih olan yerlerde kāfir olur mes'ele bir kiři sultāna secde eylese kāfir olur ammā murādı taḥiyyet olsa kāfir olmaz ammā İmām-ı A'zam ḳatında yine kāfir olur Ebū Manşūr māturī eydür: bir kiři başım için yāḥūd benim ḥayātım için dise yāḥūd ben beg başı için yemīn ḳaşd itse kāfir olur B

⁵¹¹⁶ sultānına 'ādil: pādīşāhına 'adildür C

dise kāfir olur. Mes'ele ehl-i menşib oldukları {9} vaktin tehniye varanlar mübârek olsun diseler kāfir olurlar.⁵¹¹⁷ Mes'ele⁵¹¹⁸{10} bir kişi kıyâmet gününü inkâr eylese⁵¹¹⁹ veyâhüd⁵¹²⁰ cenneti inkâr eylese⁵¹²¹ veyâhüd cehennemini {11} inkâr eylese⁵¹²² veyâhüd mizânı inkâr eylese⁵¹²³ veyâhüd şırâtı inkâr eylese⁵¹²⁴{12} veyâhüd hisâbı inkâr eylese⁵¹²⁵ veyâhüd şahâ'if-i a'mâlî inkâr eylese⁵¹²⁶ veyâhüd ba'sî {13} inkâr eylese⁵¹²⁷ bu cümleñün her birinde⁵¹²⁸ kāfir olur. Bir kişi kıyâmet gününde⁵¹²⁹ izdihamında {14} sen beni kanda bulursın dise kāfir olur. Mes'ele⁵¹³⁰ bir kişi baña hakkımı vir {15} yoksa âhiretde senün hasenâtından alurum ve⁵¹³¹ baña virirler dise ol dañı şimdi⁵¹³² baña⁵¹³³ vir {16} kıyâmet gününde al⁵¹³⁴ dise kāfir olur⁵¹³⁵. Veyâhüd burda⁵¹³⁶ vir kıyâmetde al dise {17} veyâhüd dañı vir kıyâmetde⁵¹³⁷ cümlesin bir yirden⁵¹³⁸ al dise kāfir olur. Mes'ele {18} bir kişi benî âdem haşr olmaz zu'm eylese kāfir olur. Mes'ele bir kişi hayvânât {19} haşr olmaz zu'm eylese kāfir olur. Bir kişi fulân kişiyi bilmem Allâh te'âlâ [A95.b] {1} niçün halk itdi dise kāfir olur. Mes'ele⁵¹³⁹ eger [B147.a] Allâh beni cennete fulân {2} kişi-le bile [C137.a] korsa girmem⁵¹⁴⁰ dise kāfir olur. Mes'ele eger⁵¹⁴¹ sensiz Hağ⁵¹⁴² te'âlâ {3} baña cennet virirse istemem dise

⁵¹¹⁷ diseler kāfir olurlar: dise kāfir olur C

⁵¹¹⁸ mes'ele ehl-i menşib oldukları vaktin tehniye varanlar mübârek olsun diseler kāfir olurlar

mes'ele: -B

⁵¹¹⁹ eylese: itse B

⁵¹²⁰ inkâr eylese veyâhüd: yâhüd C

⁵¹²¹ inkâr eylese: -B -C

⁵¹²² inkâr eylese: -B -C

⁵¹²³ inkâr eylese: -B -C

⁵¹²⁴ inkâr eylese: -B -C

⁵¹²⁵ inkâr eylese: -B -C

⁵¹²⁶ inkâr eylese: inkâr itse B; -C

⁵¹²⁷ veyâhüd ba'sî inkâr eylese: -B

⁵¹²⁸ inkâr eylese bu cümleñün her birinde: bu cümleden birin inkâr itse C

⁵¹²⁹ bir kişi kıyâmet gününde: mes'ele bir kişi kıyâmet A C

⁵¹³⁰ mes'ele: -B

⁵¹³¹ hasenâtından alurum ve: hasenâtından A B

⁵¹³² şimdi: şimdi sen C

⁵¹³³ baña: baña dañı ziyâdece B

⁵¹³⁴ al: aların B

⁵¹³⁵ kāfir olur: -B

⁵¹³⁶ burda: dañı A B

⁵¹³⁷ al dise veyâhüd dañı vir kıyâmetde: -B

⁵¹³⁸ bir yirden: birden C

⁵¹³⁹ mes'ele bir kişi benî âdem haşr olmaz zu'm eylese kāfir olur mes'ele bir kişi hayvânât haşr olmaz zu'm eylese kāfir olur bir kişi fulân kişiyi bilmem Allâh te'âlâ niçün halk itdi dise kāfir olur mes'ele: bir kişi B

⁵¹⁴⁰ bile korsa girmem: korsa girmem B

⁵¹⁴¹ kāfir olur mes'ele eger: yâhüd sensiz B

⁵¹⁴² Hağ: Allâh C

veyāhūd⁵¹⁴³ fulān kişisiz girmem dise veyāhūd {4} liķā dilerim cennet dilemem dise⁵¹⁴⁴ kāfir olur⁵¹⁴⁵. Veyāhūd eger Allāh te‘ālā⁵¹⁴⁶ beni senüñ için {5} cennete koyarsa girmem dise⁵¹⁴⁷ kāfir olur. Mes’ele bir kişi ben şevābdan ve ‘iķābdan {6} berīyin dise kāfir olur⁵¹⁴⁸. Mes’ele bir kişi riyā’en nemāz kılsa günāhkār {7} olur. Mes’ele yalan yire Allāh bilür fulān nesneyi işledim dise {8} kāfir olur⁵¹⁴⁹. Mes’ele zıbūn geymek ve kaftān ve kürk geymek ışıتماğa sebebdür. {9} Işıdan bunlar degildür⁵¹⁵⁰. Bir kişi zıbūn beni ışıtdı ve kızdırdı dise {10} veyāhūd ve kürk beni ışıtdı ve kızdırdı dise kaftān beni ışıtdı ve kızdırdı {11} dise ve böyle i’tikād eylese kāfir olur. Bunlar ışıتماğa ve kızdırmağa {12} sebebdür. Işıdan ve kızduran Allāhdur.⁵¹⁵¹ Mes’ele bir kişi zıbūn beni üşütmedi {13} ve kaftān beni üşütmedi ve kürk beni üşütmedi dise ve böyle i’tikād eylese kāfir {14} olur. Zīrā üşütmeyen Allāh te‘ālīdür⁵¹⁵² bunlar ancak sebebdür. Mes’ele bir kişi rızkı {15} kesibden⁵¹⁵³ iķtikād eylese kāfir olur. Zīrā kesib rızka sebebdür rızkı viren Allāh te‘ālīdür⁵¹⁵⁴. {16} Mes’ele bir kişi kesib itmeyince rızk ele girmez dise kāfir olur. Mes’ele bir kişi {17} fulān [C137.b] kimesneyi fulān hekīm şağaltdı eyü itdi dise kāfir olur. Zīrā şağaldan {18} Allāh te‘ālīdür⁵¹⁵⁵ hekīm ancak sebebdür. İmdi fulān hekīm fulān kişinüñ şıhhatine sebep oldu {19} demek gerekdür. Mes’ele bir kişi fulān şerbet ve fulān ma‘cūn ve fulān melhem ve fulān [A96.a] {1} ‘ilāc fulān kimesneyi şağaltdı eyü itdi dise kāfir olur. Zīrā bunlar {2} sebebdür. şağaldan Allāhdur. Bunlar eyü itmege kādīr degildür. Eger kādīr olaydı {3} Tañrı olmaķ lāzım gelürdi ne‘üzubillāhi te‘ālā⁵¹⁵⁶. Bir kişi ta‘ām

⁵¹⁴³ veyāhūd: yāhūd B

⁵¹⁴⁴ veyāhūd liķā dilerim cennet dilemem dise: -B

⁵¹⁴⁵ kāfir olur: -C

⁵¹⁴⁶ te‘ālā: -A -B

⁵¹⁴⁷ koyarsa girmem dise: koyar dise A B

⁵¹⁴⁸ veyāhūd eger Allāh beni senüñ için cennete koyar dise kāfir olur mes’ele bir kişi ben şevābdan ve ‘iķābdan berīyin dise kāfir olur: bir kişi ben şevābdan berīyin dise kāfir olur B

⁵¹⁴⁹ mes’ele yalan yire Allāh bilür fulān nesneyi işledim dise kāfir olur: olur mes’ele bir kişi hayvānāt haşır olunmaz zu‘um eylese kāfir olur C

⁵¹⁵⁰ degildür: degildür Allāh te‘ālīdür dise kāfir olmaz ammā i’tikād idüp ançaķ ışıdan bunlardır Allāh te‘ālā degildür dise kāfir olur ve ancak ısdıd ve kızduran Allāh te‘ālīdür mes’ele C

⁵¹⁵¹ ışıtdı ve kızdırdı dise veyāhūd ve kürk beni ışıtdı ve kızdırdı dise kaftān beni ışıtdı ve kızdırdı dise ve böyle i’tikād eylese kāfir olur bunlar ışıتماğa ve kızdırmağa sebebdür ışıdan ve kızduran Allāhdur: -C

⁵¹⁵² Allāh te‘ālīdür: Allāhdur A B

⁵¹⁵³ kesibden: kesib A B

⁵¹⁵⁴ Allāh te‘ālīdür: Allāhdur A B

⁵¹⁵⁵ Allāh te‘ālīdür: Allāhdur A B

⁵¹⁵⁶ gelürdi ne‘üzubillāhi te‘ālā: gelür A B

yidükde⁵¹⁵⁷ ta‘ām ıarnım ıoyurdu dise {4} ve ıoyuranı ta‘āmdur deyü i‘tikād eylese kâfir olur. Zîrâ ta‘ām ıarın {5} ıoyurmağa kâdir degildür. Belki bir küçük kiři⁵¹⁵⁸ yir yüzindeki ta‘āmı cemî‘en bir küçük kiři⁵¹⁵⁹ yise {6} ol ta‘āmlar anuñ ıarın ıoyurmağa kâdir degildür. ıoyuran Allāh te‘ālîdür⁵¹⁶⁰. Mes’ele {7} bir kişi Şu beni⁵¹⁶¹ kandırdı dise ve kânduranı Şu zan idüp i‘tikād eylese {8} kâfir olur. Belki Şu ancak ıanmağa sebeddür kânduran Allāhdur⁵¹⁶². Mes’ele {9} bir kişi kaftān ve kürk ve ferāce⁵¹⁶³ beni derletdi dise ve derledeni bunlardur zan idüp⁵¹⁶⁴ {10} i‘tikād eylese kâfir olur. Zîrâ bunlar derletmeğe kâdir [C138.a] degildür ancak derleden {11} Allāhdur bunlar derletmeğe sebeddür⁵¹⁶⁵. Mes’ele⁵¹⁶⁶ bir kişi nemāz tekbîrlerinde⁵¹⁶⁷ med eylese {12} ya‘ni Allāhu ekber dimeyecek maħalda⁵¹⁶⁸ Allāhu ekber dise kâfir olur⁵¹⁶⁹. Eğer ıaşd-

⁵¹⁵⁷ bir kişi ta‘ām yidükde: mes’ele bir kişi A B

⁵¹⁵⁸ bir küçük kişi: -C

⁵¹⁵⁹ bir küçük kişi: -A -B

⁵¹⁶⁰ Allāh te‘ālîdür: Allāhdur A B

⁵¹⁶¹ Şu beni: beni Şu C

⁵¹⁶² belki Şu ancak ıanmağa sebeddür kânduran Allāhdur: zîrâ ancak kânduran Allāh te‘ālîdür Şu kândurmağa sebeddür C

⁵¹⁶³ ferāce: ferāce ve sâ‘ir melbûsāt C

⁵¹⁶⁴ zan idüp: deyü C

⁵¹⁶⁵ ancak derleden Allāhdur bunlar derletmeğe sebeddür: ĥaķîkatde derleden Allāh te‘ālîdür bunlar sebeddür demek gerekdür C

⁵¹⁶⁶ mes’ele bir kiři riyā‘en nemāz kılsa günāhkār olur mes’ele yalan yire Allāh bilür fulān nesneyi işledim dise kâfir olur mes’ele zıbün geymek ve kaftān ve kürk geymek ıııtmağa sebeddür ıııdan bunlar degildür bir kiři zıbün beni ıııtdı ve kızdırdı dise veyāĥūd ve kürk beni ıııtdı ve kızdırdı dise kaftān beni ıııtdı ve kızdırdı dise ve böyle i‘tikād eylese kâfir olur bunlar ıııtmağa ve kızdırmağa sebeddür ıııdan ve kızduran Allāhdur mes’ele bir kiři zıbün beni üşütmedi ve kaftān beni üşütmedi ve kürk beni üşütmedi dise ve böyle i‘tikād eylese kâfir olur zîrâ üşütmeyen Allāhdur bunlar ancak sebeddür mes’ele bir kiři rızkı kesib iktikād eylese kâfir olur zîrâ kesib rızka sebeddür rızkı viren Allāhdur mes’ele bir kiři kesib itmeyince rızk ele girmez dise kâfir olur mes’ele bir kiři fulān kimesne fulān ĥekîm şağaltdı eyü itdi dise kâfir olur zîrâ şağaldan Allāhdur ĥekîm ancak sebeddür imdi fulān ĥekîm fulān kiřiñüñ řıĥĥatine sebeb oldı demek gerekdür mes’ele bir kiři fulān şerbet ve fulān ma‘cün ve fulān melhem ve fulān ‘ilāc fulān kimesneyi şağaltdı eyü itdi dise kâfir olur zîrâ bunlar sebeddür şağaldan Allāhdur bunlar eyü itmeğe kâdir degildür eęer kâdir olaydı Tañrı olmak lâzım gelür mes’ele bir kiři ta‘ām ıarınım ıoyurdu dise ve ıoyuranı ta‘āmdur deyü i‘tikād eylese kâfir olur zîrâ ta‘ām ıarınım ıoyurmağa kâdir degildür belki bir küçük kiři yir yüzindeki ta‘āmı cemî‘en yise ol ta‘āmlar anuñ ıarınım ıoyurmağa kâdir degildür ıoyuran Allāhdur mes’ele bir kiři Őu beni kandırdı dise ve kânduranı Őu zan idüp i‘tikād eylese kâfir olur belki Őu ancak ıanmağa sebeddür kânduran Allāhdur mes’ele bir kiři kaftān ve kürk ve ferāce beni derletdi dise ve derledeni bunlardur zan idüp i‘tikād eylese kâfir olur zîrâ bunlar derletmeğe kâdir degildür ancak derleden Allāhdur bunlar derletmeğe sebeddür mes’ele: bir kiři yemenüñ ve içmenüñ ve geyinmenüñ ve sâ‘irüñ bi‘z-zāt te‘şiri vardır deyü i‘tikād itse kâfir olur te‘şiri ĥaķîki Allāh te‘ālîdür ba‘zı maĥlûkātını ba‘zı şey’i sebeb kılmışdur meşelâ āteři yaķmaęa sebeb kılmışdur yaķan od degdikde ‘adet-i kerîmesi muķtezāsınca yanmaķ yaradur ıar degdiki vaķitte üřümeķ yaradur ĥayrıları daĥı buña kıyās ile yoĥsa eşyanuñ zātında te‘şiri yoķdur B

⁵¹⁶⁷ tekbîrlerinde: tekbîrlerinden birini B

⁵¹⁶⁸ maħalda: yerde C

⁵¹⁶⁹ kâfir olur: -B

ıla med {13} iderse⁵¹⁷⁰ ve eger sehv-ile veyāhūd cehl-ile med iderse⁵¹⁷¹ bi'l-ittifāk nemāzı fāsıd {14} olur. Ve eger imām⁵¹⁷² med iderse cemī'-i halkuñ nemāzı fāsıd olur. Ve eger mü'ezzinler {15} med iderlerse kendi nemāzları⁵¹⁷³ fāsıd olur. Ve eger kaşd-ile med iderse⁵¹⁷⁴ kāfir {16} olurlar. Ba'dehū ol mü'ezzinuñ [B147.b] ezānı ve ikāmeti⁵¹⁷⁵ cā'iz olmaz⁵¹⁷⁶. Bu zamānede⁵¹⁷⁷ imāmlarından {17} çokdur 'ale'l-ḥuşuş ekşeriyā mü'ezzinler med iderler⁵¹⁷⁸. Bu mes'eleden ğaflet {18} olmaya ğāyet korku maḥallıdır. Mes'ele bir kişi bir 'ālimi istiḥfāf eylese kāfir {19} olur ve 'avreti boş olur. Mes'ele⁵¹⁷⁹ bir kişi ehl-i 'ilme taḥkīren ve ihāneten [A96.b] {1} yā ebleh dise veyāhūd yā nādān dise veyāhūd yā ḥınzır dise veyāhūd {2} yā nākes dise kāfir olur⁵¹⁸⁰. Ammā eger⁵¹⁸¹ bunları⁵¹⁸² laṭife-ile dise ta'zīr lāzım {3} gelür. Mes'ele bir kişi Peyğamber 'aleyhi's-selāma seb eylese kāfir olur⁵¹⁸³ {4} katli lāzım olur. Mes'ele⁵¹⁸⁴ ḥazret-i Ḥaḳka cimā' lafzı-la şetim eylese katil {5} lāzım olur⁵¹⁸⁵. [C138.b] Mes'ele⁵¹⁸⁶ bir kişi cihār-ı yār güzīne⁵¹⁸⁷ şetim eylese⁵¹⁸⁸ ta'zīr-i belīğ {6} ve te'dīb-i ğalīz lāzım olur⁵¹⁸⁹. Ve siyāseten katil olunur⁵¹⁹⁰. Mes'ele⁵¹⁹¹ mu'āmele-i şer'īyye {7} Ḥaḳ te'ālāyı aldamağ gibidür⁵¹⁹². Ve andan ḥāşıl olan ribih ḥarāmdur cā'iz degildür {8} dise kāfir

⁵¹⁷⁰ kaşd-ıla med iderse: kaşden med eylese kāfir olur B

⁵¹⁷¹ veyāhūd cehl-ile med iderse: veyā cehl-ile med eylese B

⁵¹⁷² imām: imām olan C

⁵¹⁷³ iderlerse kendi nemāzları: iderse kendi nemāzı C

⁵¹⁷⁴ iderse: iderlerse C

⁵¹⁷⁵ ve eger imām med iderse cemī'-i halkuñ nemāzı fāsıd olur ve eger mü'ezzinler med iderlerse kendi nemāzları fāsıd olur ve eger kaşd-ile med iderse kāfir olurlar ba'dehū ol mü'ezzinuñ ezānı ve ikāmeti: mü'ezzin ezānda veyā ikāmetde iderse ezānı ve ikāmeti cā'iz olmaz B

⁵¹⁷⁶ ezānı cā'iz olmaz ve ikāmeti şaḥīḥ olmaz: ezānı ve ikāmeti cā'iz olmaz A B

⁵¹⁷⁷ zamānede: zamānenüñ C

⁵¹⁷⁸ bu zamānede imāmlarından çokdur 'ale'l-ḥuşuş ekşeriyā mü'ezzinler med iderler: -B

⁵¹⁷⁹ mes'ele bir kişi bir 'ālimi istiḥfāf eylese kāfir olur ve 'avreti boş olur mes'ele: -B

⁵¹⁸⁰ kāfir olur: küfürdür dimişlerdür B

⁵¹⁸¹ eger: -C

⁵¹⁸² eger bunları: -B

⁵¹⁸³ 'aleyhi's-selāma seb eylese kāfir olur: 'aleyhi's-şalatı ve's-sellām ḥazretine seb eylese kāfir olur ve lākin C

⁵¹⁸⁴ mes'ele: mes'ele bir kişi C

⁵¹⁸⁵ mes'ele bir kişi peyğamber 'aleyhi's-selāma seb eylese kāfir olur katil lāzım olur mes'ele ḥazret-i Ḥaḳka cimā' lafzı-la şetim eylese katil lāzım olur: bir kişi enbiyādan birine seb itse veyāhūd bir taḥkīri meş'ir nesneye itse kāfir olur ve tevbesi maḳbūl degildür katil olunur B

⁵¹⁸⁶ mes'ele: -B

⁵¹⁸⁷ güzīne: -B; güzīn efendilerimize C

⁵¹⁸⁸ eylese: itse B

⁵¹⁸⁹ olur: gelür C / ve te'dīb-i ğalīz lāzım olur: ta'zīr olunur B

⁵¹⁹⁰ olunur: lāzım olur C / ve siyāseten katil olunur: -B

⁵¹⁹¹ mes'ele: -B

⁵¹⁹² gibidür: gibidür dise kāfir olur ol i'tikāddan dönmezse katil olunur dimişlerdür B

olur. Ol i'tikāddan dönmezse katıl lâzım olunur⁵¹⁹³. Mes'ele {9} bir kimesne⁵¹⁹⁴ sehv-ile küfür söylese kâfir olmaz. Mes'ele⁵¹⁹⁵ şeref-i 'ilm-ile şeref-i {10} neseb beraber olur mı⁵¹⁹⁶. El-cevāb olmaz⁵¹⁹⁷. Hel⁵¹⁹⁸ yestevī'l-lezīne ya'lemüne ve'l-lezīne lā ya'lemüne {11} Bu ecilden hazret-i 'Ā'īşe-i şıddıka hazret-i Fāṭıma-ı Zehrādan efdaldur {12} dinildi. Zīrā hazret-i 'Ā'īşenüñ 'ilmi ziyāde idi. Mes'ele bir kişi dise ki {13} ba'zı eyüce kâfirler vardur habīs-i müslimāndan yegdür dise kâfir {14} olur⁵¹⁹⁹. Mes'ele fulān huşuşda şöyle incindim küfri ezber okudum {15} dise kâfir olur. Mes'ele şöyle incindim kâfir oldım dise {16} kâfir olur⁵²⁰⁰. Mes'ele bir kişi Allāh te'ālā gökden⁵²⁰¹ bize nazar ider dise kâfir {17} olur. Mes'ele bir kişi gökden Allāh bizi görür dise veyāhūd 'arşdan {18} Allāh bizi⁵²⁰² görür dise kâfir olur. Mes'ele bir kişi Allāh gökdedür dise {19} veyāhūd Allāh yereddür dise kâfir olur. Mes'ele bir kişi Allāhdan hāli [A97.a] {1} mekān yokdur dise kâfir olur. Zīrā bu şüretler Allāha mekān işbāt {2} itmiş olur⁵²⁰³. [C139.a] Mes'ele bir kişi ben kâfirin dise veyāhūd ben Allāhdan berīyin {3} dise veyāhūd ben peygamberden berīyin dise veyāhūd ben Kur'āndan berīyin {4} dise veyāhūd ben hüdūdullāhdan berīyin dise veyāhūd ben şerī'atden berīyin {5} dise veyāhūd ben İslāmdan berīyin dise bu sözlerüñ

⁵¹⁹³ olunur: olur C

⁵¹⁹⁴ kimesne: kişi C

⁵¹⁹⁵ ve andan hāşıl olan ribih harāmdur cā'iz degildür dise kâfir olur ol i'tikāddan dönmezse katıl lâzım olunur mes'ele bir kimesne sehv-ile küfür söylese kâfir olmaz mes'ele: -B

⁵¹⁹⁶ olur mı: olur mı olmaz mı C

⁵¹⁹⁷ olmaz: -C

⁵¹⁹⁸ hel: li kavlihi te'ālā B

⁵¹⁹⁹ bu ecilden hazret-i 'Ā'īşe-i şıddıka hazret-i Fāṭıma-ı Zehrādan efdaldur dinildi zīrā hazret-i 'Ā'īşenüñ 'ilmi ziyāde idi mes'ele bir kişi dise ki ba'zı eyüce kâfirler vardur habīs-i müslimāndan yegdür dise kâfir olur: bir kişi dise ki ba'zı eyüce kâfirler vardur ki habīs-i müslimāndan yegdür dise kâfir olur B

⁵²⁰⁰ mes'ele şöyle incindim kâfir oldım dise kâfir olur: -C

⁵²⁰¹ Allāh te'ālā gökden: gökden Allāh A B

⁵²⁰² gökden Allāh bizi görür dise veyāhūd 'arşdan Allāh bizi: Allāh bizi gökden veyāhūd 'arşdan C

⁵²⁰³ Allāh gökdedür dise veyāhūd Allāh yereddür dise kâfir olur mes'ele bir kişi Allāhdan hāli mekān yokdur dise kâfir olur zīrā bu şüretler Allāha mekān işbāt itmiş olur: Allāh te'ālāyı gökde veyāhūd yereddür dese veyāhūd Allāh te'ālādan hāli mekān yokdur dese bu şüretlerde kâfir olur zīrā Allāh te'ālāya mekān işbāt itdügi-çün C

cümlesinde⁵²⁰⁴ kâfir {6} olur⁵²⁰⁵. Mes'ele⁵²⁰⁶ [B148.a] bir kişi huşûmet maħalında anı şer'î-i şerîf⁵²⁰⁷ bilür dise ol daħı {7} bunda hûkm cāri olmaz dise veyāhūd bunda hûkm yoħdur dise veyāhūd {8} bunda⁵²⁰⁸ topuz yoħdur veyāhūd vardır dese⁵²⁰⁹ veyāhūd bunda hākim neyles dise bunlaruñ cümlesinde⁵²¹⁰ kâfir olur. {9} Mes'ele bir kişi bir kişiye sen baña Allāhdan sevgülüsün dise kâfir olur. {10} Veyāhūd sen baña dānimden sevgülüsün dise kâfir olur. Mes'ele {11} Tañrı daħı olursañ saña haħkıımı ħomazın dise kâfir olur. Mes'ele {12} bir kişi Allāh baña zulum itdi dise kâfir olur. Mes'ele bir kişi⁵²¹¹ Allāh te'ālā cemī'-i halka {13} eylik itdi ammā⁵²¹² baña yaramazlık ve kemlik itdi⁵²¹³ dise kâfir olur. Mes'ele bir kişi⁵²¹⁴ fulān kimesne {14} Tañrı gibidür dise kâfir olur. Mes'ele Allāh her mekānda bulunur dise {15} kâfir olur⁵²¹⁵. Mes'ele bir kişi Peyğamber 'aleyhi's-selāmuñ⁵²¹⁶ tırnağı odun idi {16} dise istiħfāfen kâfir olur. [C139.b] Veyāhūd şevbi eski idi dise istiħfāfen⁵²¹⁷ veyāhūd {17} ħarmı aç idi dise istiħfāfen kâfir olur. Mes'ele bir kişi bıyık kesmek⁵²¹⁸ {18} sünnetdür dise ol daħı kesmez dise kâfir olur. Mes'ele bir kişi {19} ħarām ekil iderken bismillāhi dise kâfir olur. Mes'ele bir kişi aħcesi [A97.b] {1} olmayana bir aħçe degmez dise kâfir olur. Mes'ele bir kişi fulān {2} ħadıyyede şöyle incindim küfr oldum dise kâfir olur.

⁵²⁰⁴ cümlesinde: her birinde C

⁵²⁰⁵ mes'ele fulān huşûşda şöyle incindim küfri ezber oħudum dise kâfir olur mes'ele şöyle incindim kâfir oldım dise kâfir olur mes'ele bir kişi gökden Allāh bize nazar ider dise kâfir olur mes'ele bir kişi gökden Allāh bizi görür dise veyāhūd 'arşdan Allāh bizi görür dise kâfir olur mes'ele bir kişi Allāh gökdedür dise veyāhūd Allāh yerdedür dise kâfir olur mes'ele bir kişi Allāhdan hāli mekān yoħdur dise kâfir olur zira bu şüretler Allāha mekān işbāt itmiş olur mes'ele bir kişi ben kâfirin dise veyāhūd ben Allāhdan beriyin dise veyāhūd ben peygamberden beriyin dise veyāhūd ben Kur'āndan beriyin dise veyāhūd ben hūdūdullāhdan beriyin dise veyāhūd ben şerī'atden beriyin dise veyāhūd ben İslāmdan beriyin dise bu sözleruñ cümlesinde kâfir olur: bir kişi Allāh te'ālāya mekān işbātitse meşelā gökden bizi görüyor dise kâfir olur B

⁵²⁰⁶ mes'ele: -B

⁵²⁰⁷ şer'î-i şerîf: şer'î A C

⁵²⁰⁸ dise veyāhūd bunda: -B

⁵²⁰⁹ yoħdur veyāhūd vardır dese: vardır dise A B

⁵²¹⁰ dise bunlaruñ cümlesinde: dise A C

⁵²¹¹ bir kişi: -A -B / mes'ele bir kişi bir kişiye sen baña Allāhdan sevgülüsün dise kâfir olur veyāhūd sen baña dānimden sevgülüsün dise kâfir olur mes'ele Tañrı daħı olursañ saña haħkıımı ħomazın dise kâfir olur mes'ele bir kişi Allāh baña zulum itdi dise kâfir olur mes'ele: -B

⁵²¹² ammā: -B

⁵²¹³ yaramazlık ve kemlik itdi: kemlik itdi ve yaramazlık itdi C

⁵²¹⁴ bir kişi: -A -B

⁵²¹⁵ mes'ele Allāh her mekānda bulunur dise kâfir olur: -C

⁵²¹⁶ 'aleyhi's-selāmuñ: 'aleyhi's-şalatu ve's-sellāmuñ C

⁵²¹⁷ istiħfāfen: -A -B

⁵²¹⁸ kesmek: kırkımak C

Mes'ele⁵²¹⁹ {3} haram olan rakış nedür. El-cevab her dürlü⁵²²⁰ rakış haramdur. Fi zamânına şüfilerüñ {4} itdügi rakış bile⁵²²¹ haramdur. Mes'ele⁵²²² semâ' nedür. El-cevab zıkr-i âvâzasın işidüp⁵²²³ ol {5} sebeb-ile şevke gelüp kalkup devrân itmege semâ' dirler. Ammâ ihtilâf {6} vardur hürmetinde başın⁵²²⁴ belin egüp büküp elin ve⁵²²⁵ ayağın şalıcağ rakış {7} olur. Bi'l-ittifâk haramdur Aḥmed bin Kemâl pāşā. Mes'ele⁵²²⁶ rakış nedür. El-cevab⁵²²⁷ {8} haram olan rakış⁵²²⁸ ol harekâtdur ki zamâne şüfileri devrânı-la zikirde⁵²²⁹ iderler {9} Aḥmed bin Kemâl Pāşā. Mes'ele⁵²³⁰ [B148.b] fi zamânına olan mutaşavvıfa tevḥîd iderken devrânına {10} mübâḥ i'tikâd iden kimesneler şer'en kâfir olur mı. El-cevab egerçi mübâḥdur⁵²³¹ i'tikâd⁵²³² {11} idenüñ küfrine fetvây virmişlerdür. Lâkin 'ibâdet idüğine i'tikâd itmeyicek {12} küfri tavaḳkuf olunmağ ihtiyâta 'akreb ve ensebdür Ebū's-su'ūd. Mes'ele⁵²³³ {13} Zeyd şüfiyyündan ba'zı kimesneler [C140.a] zıkrullâh iderken rakış idüp döndikleri-çün {14} kâfirsiz 'avretinüz boşdır dise şer'en ne lâzım olur⁵²³⁴. El-cevab kâfir dimeyüp {15} fâsık ve fâcir dimekle zecir eylemek evlâdur Ebū's-su'ūd. Mes'ele⁵²³⁵ ḥalağa-i zikirde {16} ihtiyâr-ıla devrân ḥelâldur diyen kimesneyi tekfîr idene ne lâzım olur⁵²³⁶. El-cevab {17} nesne lâzım olmaz Aḥmed Bin Kemâl Pāşā. Mes'ele⁵²³⁷ fi zamânına şüfileriñ ayak üzre {18} ṭurup zıkr itdiklerine rakış dinilür mi. El-cevab dinülür

⁵²¹⁹ mes'ele bir kişi haram ekil iderken bismillâhi dise kâfir olur mes'ele bir kişi aqçesi olmayana bir aqçe degmez dise kâfir olur mes'ele bir kişi fulân qağıyyede şöyle incindim küfr oldum dise kâfir olur: -C / mes'ele fulân kimesne Tañrı gibidür dise kâfir olur mes'ele Allâh her mekânda bulunur dise kâfir olur mes'ele bir kişi peygamber 'aleyhi's-selâmuñ tırnağı odun idi dise istiḥfâfen kâfir olur veyâḥüd şevbi eski idi dise veyâḥüd karnı aç idi dise istiḥfâfen kâfir olur mes'ele bir kişi bıyık kesmek sünnetdür dise ol daḥı kesmezın dise kâfir olur mes'ele bir kişi haram ekil iderken bismillâhi dise kâfir olur mes'ele bir kişi aqçesi olmayana bir aqçe degmez dise kâfir olur mes'ele bir kişi fulân qağıyyede şöyle incindim küfr oldum dise kâfir olur mes'ele: -B

⁵²²⁰ her dürlü: -B

⁵²²¹ itdügi rakış bile: itdügi A; itdügi rakış B

⁵²²² mes'ele: -B

⁵²²³ işidüp: işitmekdür B

⁵²²⁴ başın: başın egüp B

⁵²²⁵ elin ve: -B

⁵²²⁶ Aḥmed bin Kemâl pāşā mes'ele: İbn-i Kemâl B

⁵²²⁷ cevab: cevab haramdur C

⁵²²⁸ rakış: -A -C

⁵²²⁹ zikirde: zıkr ide C

⁵²³⁰ pāşā mes'ele: -B

⁵²³¹ mübâḥdur: mübâḥ A B

⁵²³² iden kimesneler şer'en kâfir olur mı el-cevab egerçi mübâḥ i'tikâd: -B

⁵²³³ mes'ele: -B

⁵²³⁴ olur: gelür B

⁵²³⁵ mes'ele: -B

⁵²³⁶ olur: gelür B

⁵²³⁷ olmaz Aḥmed Bin Kemâl Pāşā mes'ele: gelmez Aḥmed Bin Kemâl B

zīrā⁵²³⁸ bellerin ve başların {19} oynadırlarsa şüret-i mezbürede olan zıkr helâldur diyenlere ne lâzım olur⁵²³⁹. [A98.a] {1} El-cevâb kâfir olurlar raqış helâldur dıcek Kemâl cevâb-ı âherde eydür⁵²⁴⁰. Kâfir [B149.a] {2} olur raqış-ıla⁵²⁴¹ devrâna ‘ibâdet dıcek Aḥmed Bin Kemâl. Mes’ele bir kışi ervâḥ-ı {3} meşâyiḥ ḥâzırđur bilür dıse kâfir olur. Mes’ele⁵²⁴² bir kışi cennette ben Allâḥı {4} görürüm dıse kâfir olur⁵²⁴³. Mes’ele bir kimse⁵²⁴⁴ seferden geldikde ve ḥâcdan geldikde {5} anuñ⁵²⁴⁵ kudümü için koyun boğazlasa⁵²⁴⁶ cā’iz degıldür⁵²⁴⁷ ve boğazladığı meyledür⁵²⁴⁸ {6} eti [C140.b] necisdür yenmez ammâ boğazlayan kimesne⁵²⁴⁹ kâfir olur mı olmaz mı ihtilâf olındı {7} ba’zılar kâfir olur didi ba’zılar kâfir olmaz didi evlâ olan ḥâzer gerekdür⁵²⁵⁰. Mes’ele⁵²⁵¹ bir kışi zâlim sultâna {8} ‘âdil dıse kâfir olur⁵²⁵². Bir kışi bir mü’minüñ ağzına Şetim eylese⁵²⁵³ kâfir {9} olur⁵²⁵⁴. Mes’ele bir kışi kâfirüñ ağzına Şetim eylese⁵²⁵⁵ ihtilâf olındı {10} ba’zılar kâfir olur ve ba’zılar kâfir olmaz didi. Mes’ele⁵²⁵⁶ bir kışi dîne {11} Şetim eylese⁵²⁵⁷ kâfir olur. Mes’ele bir kışi⁵²⁵⁸ bir kışinüñ imânına Şetim eylese {12} kâfir olur⁵²⁵⁹. Bir kışi⁵²⁶⁰ bir kışiye dervîş-i dervîşân dıse kâfir {13} olur⁵²⁶¹. Zīrâ ma’nâsı dimek olur ki cemî’-i eşyâyı saña mübâḥ kıldım⁵²⁶² dimek {14} olur. Ol ecilden kâfir olur. Mes’ele zındıq aña dirler ki âḥirete {15} ve Allâḥu te’âlânüñ

⁵²³⁸ zīrâ: -A -B

⁵²³⁹ olur: gelür B

⁵²⁴⁰ Kemâl cevâb-ı âherde eydür: Kemâl cevâb-ı âherde B; cevâb-ı âherde C

⁵²⁴¹ raqış-ıla: raqışda B

⁵²⁴² mes’ele: -A -B

⁵²⁴³ Aḥmed Bin Kemâl mes’ele bir kışi ervâḥ-ı meşâyiḥ ḥâzırđur bilür dıse kâfir olur bir kışi cennette ben Allâḥı görürüm dıse kâfir olur: fi zamânına devrân aylıq şüfilerüñ Őehâdetleri maqbül olur mı el-cevâb olmaz Ebü’s-sü’ud bir kışi ervâḥ-ı meşâyiḥ ḥâzırđur bilür dıse kâfir olur B

⁵²⁴⁴ mes’ele bir kimse: mes’ele A: -B

⁵²⁴⁵ geldikde ve ḥâcdan geldikde anuñ: gelen ve ḥâcdan gelenüñ B

⁵²⁴⁶ boğazlasa: boğazlamak A B

⁵²⁴⁷ cā’iz degıldür: ḥarâmdur B

⁵²⁴⁸ meyledür: meyte olur B

⁵²⁴⁹ kimesne: -A

⁵²⁵⁰ ba’zılar kâfir olmaz didi evlâ olan ḥâzer gerekdür: ba’zılar olmaz didi A B

⁵²⁵¹ ba’zılar kâfir olur didi ba’zılar olmaz didi mes’ele: -D

⁵²⁵² bir kışi zâlim sultâna ‘âdil dıse kâfir olur: -C

⁵²⁵³ eylese: itse B

⁵²⁵⁴ olur mes’ele: olur dimişler B

⁵²⁵⁵ kâfir olur mes’ele bir kışi kâfirüñ ağzına Şetim eylese: -C

⁵²⁵⁶ didi: didiler C / mes’ele bir kışi kâfirüñ ağzına Şetim eylese ihtilâf olındı ba’zılar kâfir olur ve ba’zılar kâfir olmaz didi mes’ele: dimişler B

⁵²⁵⁷ eylese: itse B

⁵²⁵⁸ kışi: kimse C

⁵²⁵⁹ mes’ele bir kışi bir kışinüñ imânına Şetim eylese kâfir olur: -B

⁵²⁶⁰ bir kışi: mes’ele C

⁵²⁶¹ olur: olur dimişler B

⁵²⁶² ma’nâsı dimek olur ki cemî’-i eşyâyı saña mübâḥ kıldım: her Şey’ saña mübâḥdur B

vaḥdāniyyetine inanmaya işte luġatda zındık aña dirler. {16} Ammā şer'ide zındık şol kimesnedür⁵²⁶³ ki pādişāh-ı İslāmuñ imāmetine münkir {17} ola. Mes'ele bir ağaç teknede necāsetiler esbāb yondıktan soñra bir kerre {18} tekneyi şu-ıla yā yaykayup dañı temām kaṭır at münkaṭı'a olmadın zeydüñ {19} şiyābın yuyup muhkem şıkmadın iki üç def'a bu tarīk-ile yusalar şer'en [A98.b] {1} Zeydüñ [C141.a] şiyāb-ı mezbüre ile kılduġı nemāzuñ i'ādesi lāzım olur mı. El-cevāb {2} olur. Ketebehu 'Allāme. Mes'ele⁵²⁶⁴ tavuġ boġazlanup içi ve kırsaġı çıkmadın {3} kaynar şu-ıla haşlasalar ba'dehū yūñin yolsalar⁵²⁶⁵ ekli ḥelāl olur mı. {4} El-cevāb necesdür. Ekli⁵²⁶⁶ cā'iz degildür ħıncır eti-le beraberdür ketebehu⁵²⁶⁷ Ebū's-su'ūd. {5} İçin ve kırsaġın [B149.b] çıkardıktan soñra yine kırnın dikmek lāzımdur ki⁵²⁶⁸ {6} kınadlarında necāset var ise veyāḥūd kıanı gevdesine bulaşmış ise {7} ol şu neces olur gövdesine⁵²⁶⁹ girüp necis ider yumak ile pāk olmaz. {8} Halk bu mes'eleden ġāfillerdür. Ammā tüyüñüñ aşlā necāseti⁵²⁷⁰ ve kıan yok {9} ise necāsetine⁵²⁷¹ ħükm olunmaz. Mes'ele⁵²⁷² zeyd bi-nemāz olsa aña ne lāzım {10} olur⁵²⁷³. El-cevāb: Ta'zīr-i şedīd lāzım olur⁵²⁷⁴. İstihlālen terk iderse {11} kaṭıl lāzımdur⁵²⁷⁵ Ebū's-su'ūd. Mes'ele cemā'at-ıla Berāt ve Regā'ib nemāzın kıılmaġ {12} cā'iz olur mı. El-cevāb tecvīz eylemişlerdür. Ma'e e'l-kerāhe Ebū's-su'ūd⁵²⁷⁶. Mes'ele {13} on beş yaşında⁵²⁷⁷ zeyd⁵²⁷⁸ emerdüñ şaġında ve şolunda nemāz kıılan kimesnelerüñ {14} nemāzları şer'en⁵²⁷⁹ cā'iz olur mı. El-cevāb

⁵²⁶³ şol kimesnedür: aña dirler C

⁵²⁶⁴ mes'ele zındık aña dirler ki aḥirete ve Allāhu te'ālānuñ vaḥdāniyyetine inanmaya işte luġatda zındık aña dirler ammā şer'ide zındık şol kimesnedür ki pādişāh-ı İslāmuñ imāmetine münkir ola mes'ele bir ağaç teknede necāsetiler esbāb yondıktan soñra bir kerre tekneyi şu-ıla yā yaykayup dañı temām kaṭır at münkaṭı'a olmadın zeydüñ şiyābın yuyup muhkem şıkmadın iki üç def'a bu tarīk-ile yusalar şer'en zeydüñ şiyāb-ı mezbüre ile kılduġı nemāzuñ i'ādesi lāzım olur mı el-cevāb olur ketebehu 'allāme mes'ele: -B

⁵²⁶⁵ yolsalar: yolsa B

⁵²⁶⁶ ekli: -B

⁵²⁶⁷ ketebehu: -B

⁵²⁶⁸ lāzımdur ki: gerekdür B

⁵²⁶⁹ gövdesine: içine A C

⁵²⁷⁰ necāseti: necāseti olmazsa C

⁵²⁷¹ necāsetine: -B; necāset C

⁵²⁷² mes'ele: -B

⁵²⁷³ olur: gelür B

⁵²⁷⁴ lāzım olur: lāzımdur B; olur eger C

⁵²⁷⁵ lāzımdur: lāzım olur C

⁵²⁷⁶ Ebū's-su'ūd mes'ele cemā'at-ıla Berāt ve Regā'ib nemāzın kıılmaġ cā'iz olur mı el-cevāb tecvīz eylemişlerdür ma'e e'l-kerāhe Ebū's-su'ūd: -C

⁵²⁷⁷ Ebū's-su'ūd mes'ele cemā'at-ıla Berāt ve Regā'ib nemāzın kıılmaġ cā'iz olur mı el-cevāb tecvīz eylemişlerdür ma'e e'l-kerāhe Ebū's-su'ūd mes'ele on beş yaşında: on yaşında B

⁵²⁷⁸ zeyd: -B -C

⁵²⁷⁹ nemāzları şer'en: nemāzları A B / kıılan kimesnelerüñ nemāzları: kıılanlarıñ nemāzı B

olur ammā kerāhatdan hāli olmaz⁵²⁸⁰ eger {15} müştēhā ise Ebū's-su'ūd⁵²⁸¹. [C141.b] Ve eger gulām-pāre ise ikisinūñ ve ardında {16} qalanlaruñ nemāzları ba'zılar qatında fāsīd olur. Zīrā nisā hükmindeydir. {17} Ba'zı fāsīka qatında nisādan dağı maqbūldur. Eyle kimesneleruñ nemāzları {18} fāsīd olur. Mes'ele⁵²⁸² Zeyd 'Amir imāma uyup nemāzı cemā'at-ıla kılsa⁵²⁸³ {19} 'Amir devrānı-la zıkr⁵²⁸⁴ iden şūfilderden ise⁵²⁸⁵ ol nemāzı i'āde eylemek⁵²⁸⁶ [A99.a]{1} lāzım olur mı. El-cevāb i'āde eylemek lāzımdur⁵²⁸⁷ ol şūfīler raqşa helāldur diyen şūfilderden⁵²⁸⁸ {2} ise Ebū's-su'ūd. Mes'ele⁵²⁸⁹ qarşuda ta'am ekil iden imāmuñ 'azli {3} lāzım olur mı. [B150.a] El-cevāb mu'tādī-se olur Ebū's-su'ūd. Mes'ele⁵²⁹⁰ Zeyd emīn {4} 'alā nefsihi olmağ-ıla cemī' - i 'ömrinde te'ehhül itmeyüp mü'mine⁵²⁹¹ hafīfū'l-hāl olursa {5} şer'en aña nesne lāzım olur mı. El-cevāb olmaz Ebū's-su'ūd. Mes'ele⁵²⁹² {6} beş nesne orucı bozar lākin qazāsı lāzım gelmez. Kizib ki⁵²⁹³ yalan {7} söylemekdür⁵²⁹⁴. Birisi dağı⁵²⁹⁵ gaybet itmekdür⁵²⁹⁶. Birisi dağı⁵²⁹⁷ kovuculuk itmekdür. Birisi dağı⁵²⁹⁸ Yalan yire yemīn itmekdür⁵²⁹⁹. {8} Birisi dağı⁵³⁰⁰ şehvet-ile [C142.a] harāma nazār itmekdür. Mes'ele⁵³⁰¹ kedi inemek {9} lā be'sdür ya'ni cā'izdür. Mes'ele⁵³⁰² Zeyd 'Amri {10} buzhāneye alup gītmek-ile āşim olur mı. {11} El-cevāb olur Ebu's-su'ūd {12}

⁵²⁸⁰ olmaz: degildür A C

⁵²⁸¹ Ebū's-su'ūd: Ebū's-su'ūd Efendi C

⁵²⁸² ve eger gulām-pāre ise ikisinūñ ve ardında qalanlaruñ nemāzları ba'zılar qatında fāsīd olur zīrā nisā hükmindeydir ba'zı fāsīka qatında nisādan dağı maqbūldur eyle kimesneleruñ nemāzları fāsīd olur mes'ele: -B

⁵²⁸³ cemā'at-ıla kılsa: cemā'at-ıla nemāz kılsalar B; cemā'at-ıla kılsalar C

⁵²⁸⁴ devrānı-la zıkr: devrān B

⁵²⁸⁵ ise: olsa A B

⁵²⁸⁶ nemāzı i'āde eylemek: nemāzuñ i'ādesi B

⁵²⁸⁷ i'āde eylemek lāzımdur: lāzımdur A; lāzım olur C

⁵²⁸⁸ diyen şūfilderden: diyenlerden A; diyenler B

⁵²⁸⁹ mes'ele: -B

⁵²⁹⁰ mes'ele: -B

⁵²⁹¹ te'ehhül itmeyüp mü'mine: ihāneten itmeyüp B

⁵²⁹² mes'ele: -B

⁵²⁹³ kizib ki: kizibdür ya'ni C / orucı bozar lākin qazāsı lāzım gelmez kizib ki: orucın şevābın giderür B

⁵²⁹⁴ söylemekdür: söylemek B

⁵²⁹⁵ birisi dağı: ve A B

⁵²⁹⁶ itmekdür: itmek B

⁵²⁹⁷ birisi dağı: ve A B

⁵²⁹⁸ itmekdür birisi dağı: itmekdür A; itmek ve B

⁵²⁹⁹ itmekdür: itmek B

⁵³⁰⁰ birisi dağı: ve A B

⁵³⁰¹ nazār itmekdür mes'ele: baqmaq B

⁵³⁰² mes'ele: -B

temme'l-kitāb bi-'avnillāhi'l- {13} meliki'l-vehhāb {14} Taḥrīren fī nişf-ı {15} şehr-
i Ramazān li {16} sene {17} 1064.⁵³⁰³

⁵³⁰³ temme'l-kitāb bi-'avnillāhi'l- meliki'l-vehhāb Taḥrīren fī nişf-ı şehr-i Ramazān li sene
1064: temme'l-risāletü'l-Ḳaḍızāde raḥmetullāhi 'aleyhi C; tem fī evāil Şa'bān 1091 B

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

GRAMATİKAL DİZİN

4.1. Gramatikal Dizin

A

a (Tr.): Teklik üçüncü şahsı gösterir.

a.+ ña 2b/02, 5a/08, 5a/10, 5a/12, 5a/16, 5b/02, 5b/04, 6b/01, 8a/06, 8b/04, 8b/08, 8b/09, 8b/10, 8b/11, 8b/14, 11a/10, 11a/11, 13b/04, 17a/19, 21a/19, 22b/10, 28b/05, 28b/13, 29b/01, 31b/19, 32a/13, 32a/14, 33b/01, 33b/11, 42b/14, 43a/12, 44a/10, 45a/01, 45b/15, 46b/08, 47a/12, 50a/19, 51a/04, 53b/01, 54b/05, 55a/17, 56b/01, 56b/02, 59b/09, 59a/10, 62a/15, 63b/07, 64a/08, 64a/19, 69b/13, 71a/08, 72b/12, 73b/13, 74b/17, 76a/05, 77b/10, 82a/13, 82b/01, 83a/04, 84b/09, 86a/15, 88b/01, 89a/01, 98a/14, 98a/15, 98b/09, 99a/05

a.+ na 76b/06

a.+nda 25b/14, 28b/12, 35a/04, 35a/05, 43a/15, 44a/15, 45b/09, 46b/01, 46b/19, 47a/01, 47a/07, 48b/13, 50a/15, 53a/15, 57a/16, 74a/01, 76b/03, 78b/19, 79b/07, 79b/08, 80a/08, 86b/02

a.+ ndan 12b/18, 18b/01,

38b/02, 43b/18, 45a/07, 45a/9, 45b/16, 46a/05, 46a/06, 46a/07, 46b/15, 46b/17, 49b/16, 50a/02, 50a/05, 50a/14, 51a/03, 56a/02, 58b/01, 62a/08, 63b/01, 64a/11, 66a/19, 66b/01, 72a/18, 80b/17, 90a/07, 94b/03, 96b/07

a.+ nı 1b/05, 2a/02, 3a/04, 6a/05, 7b/17, 9a/11, 15b/05, 16a/02, 18a/13, 21b/01, 24a/12, 24b/02, 24b/06, 24b/09, 24b/16, 25b/17, 27a/18, 29a/01, 30a/03, 30b/06, 31a/04, 32a/13, 34a/02, 34a/04, 34b/02, 35a/06, 35a/13, 38a/09, 40b/09, 40b/10, 40b/12, 41b/10, 48a/10, 48b/02, 48b/11, 48b/12, 56b/05, 63a/18, 63b/15, 67a/16, 69b/17, 71a/03, 71a/18, 74a/02, 77b/19, 78a/19, 79b/11, 80a/04, 80a/06, 83b/10, 84b/09, 97a/06

a.+ nñla 28a/15, 30b/08

a.+ nuñ 6a/16, 6a/17, 6a/18, 6a/19, 6b/14, 10a/05, 10a/06, 10a/07, 11b/08, 13a/04, 14b/11, 20a/01, 23a/11, 24b/15, 25a/04, 28b/17, 32a/17, 32a/18, 32a/19, 32b/08, 34a/01, 34a/03, 34b/15, 36a/01, 39a/16, 42a/15, 45b/04, 48a/05, 48a/16, 50a/12, 56b/16, 61a/01, 62a/09, 62b/07, 62b/10, 63a/16, 67b/07, 70a/15, 70b/15, 77a/07, 78a/14, 89b/11, 90b/02, 96a/06, 98a/05

a.+ nuñla 4b/08, 17a/14,
50a/13, 55b/03, 64a/09

a.+ sız 10a/09

‘**abā** (Ar.): Kaba kumaş.

‘a.+ lar 39a/17

‘**abd** (Ar.): (Allah’ın kulu olması sebebiyle) İnsan.

‘a.-ı me’zūne 8a/01

‘a.+ e 62b/19

ābdest (Far.): İslam dininde bazı ibadetleri yerine getirebilmek için vücudun çeşitli yerlerini yıkayarak yapılan temizlik.

ā. 3b/11, 16a/10, 20a/13,
22a/11, 22b/15, 24b/01, 72b/01, 72b/13,
73a/07, 75a/02, 77a/03, 82a/01, 82b/18

ā.+ de 78a/02

ā.+ den 23a/01

ā.+ i 16a/11, 73a/02,
83b/01, 83b/06

ā.+ siz 73b/02, 83b/08,
91a/14

ā.+ üñ 22a/06, 74a/03,
83b/01, 83b/03, 83b/04, 84b/13

‘**abdike** (Ar.): Senin kulun.

‘a. 53b/15

‘**abduhu** (Ar.): Onun kulu.

‘a. 49b/08, 88b/15

‘**Abdullāh** (Ar.): Özel isim. Hz. Muhammed (s.a.s)’in Hz. Hatice’den olma en küçük oğlu.

‘A. 45b/10

‘**abes** (Ar.): Akla, sağduyuya ve gerçeğe aykırı olan, yersiz (şey).

‘a. 28b/11, 28b/12,
28b/13

‘a.+ dür 28b/11

‘**abeşen** (Ar.): Boşuna, nafile.

‘a. 28b/14

‘**ābid** (Ar.): İbadet eden kimse.

‘ā. 81b/08

‘ā.+ ler 71b/04

‘ā.+ üñ 82b/10

‘**Ābir** (Ar.): Özel isim. Hz. İbrahim (a.s.)’in soy kütüğünde yer alan atası.

‘Ā. 61a/18

‘**acebā** (Ar.): Merak, şüphe ve tereddüt bildiren soru zarfı.

‘a. 23a/14, 24b/12,
67b/06, 82a/01

‘**acā’ib** (Ar.): Alışılmıŝın dışı, olağan olmayan.

‘a. 80b/11

a‘ceb (Ar.): Garip ve tuhaf olan.

a. 20b/17, 25b/13,
28a/01, 29a/18, 37a/06

‘acebiyyet (Ar.): “‘aceb”
sözcüğünün tamlamalarda kullanılan
şekli.

rivāyet-i ‘a.+ i 33a/01

‘ācilen (Ar.): Çok acele bir
şekilde.

‘ā. 53b/18

‘āciz (Ar.): Bir şeye gücü
yetmeyen.

‘ā.+ ler 58b/03

‘acz (Ar.): Bir şeye gücü
yetmeme durumu.

‘a.-i izhār 35b/01

aç- (Tr.): Kilitli ve bağlı
durumdan çıkarma.

a.- alar 33a/03

a.- ar 82a/18

a.- arlar 33a/05, 33b/07

a.- dıkda 86b/16

a.- dıklarında 30b/10

a.- iviresiz 76a/09

a.- mışlar 33a/14

a.- ılur 38b/12

a.- ula 68a/06

a.-up 30b/05, 33a/08,
33a/13, 39a/15, 39a/17, 39b/04

aç (Tr.): Yemek yememiş olan.

a. 46a/15, 83a/14, 97a/17
a.+ lıkdan 89b/15

‘add (Ar.): Kabul etme, sayma.

‘a. eylemek 48b/11

‘a. itseñüz 16b/19

ad (Tr.): İsim, şöret, nam.

a. 49b/16

a.+ ı 37b/13, 45b/10,
45b/11

a.+ ıdur 19a/11

a.+ ıla 50a/03

a.+ iñ 58b/14

a.+ lu 45b/12

a‘dā (Ar.): Düşmanlar.

‘a.+ sı 11a/10, 11a/11

ādāb (Ar.): Edepler.

a. 84a/02, 84b/11

a.+ dur 83b/05, 84a/02

a.+ in 68b/07

a.+ ları 74a/14, 84a/02,
84b/14

a.+ ların 83b/05, 84b/17

‘adālet (Ar.): Doğruluktan ayrılmama, hakkaniyet.

‘a. 9a/18, 9b/11

‘a.+ e 22a/04

‘adāvet (Ar.): Düşmanlık, hasımlık.

‘a. 32a/01, 64b/11, 78b/06, 79a/11, 79a/12

‘a.+ dür 64b/11

‘a. iderler 79a/13

‘a. ider 3a/03, 75a/14, 78a/06

‘a. idüp 79a/15

‘a. itmek 50a/19, 64b/10

‘a.+ leri 21b/14

‘adduvun (Ar.): Düşman.

‘a. 14b/15

‘aded (Ar.): Sayı.

‘a. 55b/12, 55b/14, 55b/17, 55b/18

‘adem (Ar.): Var olmama, yokluk.

‘a. 31b/01

‘a.-i vaḥdāniyyetdür 10b/08

‘a.+ dür 10b/03

ṭuruk-ı ‘a.+ dür 10b/04

‘a.+ i 10a/05, 10a/07

ādem (Ar.): İnsan.

ā. 15b/18, 24a/08, 24a/09, 24b/11, 30b/07, 32b/05, 33a/06, 33b/06, 37a/14, 41b/04, 41b/10, 41b/17, 42a/05, 42a/09, 42a/13, 43a/11, 43b/01, 44a/05, 44b/18, 45b/03, 50b/13, 50b/14, 54a/14, 61a/12, 72b/15, 73b/06, 77a/05, 77a/06, 78a/06, 85a/17, 88a/10, 92a/19, 93a/07, 94a/13, 95a/18

ā.+ i 68a/02

a.+ uñ

ben-i ā. 24b/13

ā.+ den 60b/04

devr-i ā.+ den 20a/04

ā.+ ler 20b/14, 22b/13, 24b/09, 32a/14, 76b/04

ā.+ lere 77b/03

ā.+ leri 80b/04

ā.+ lerüñ 24a/12, 43b/15

ā.+ üñ 33a/02, 42a/01, 60a/15, 67a/17, 72b/03

‘ademü’l-kıyām bi-nefsihi

(Ar.): Tek başına yeterli olmayan.

‘a.+ dür 10b/05

‘ādet (Ar.): Gelenek, örf.

‘ā. 33b/11, 48b/04

‘ā.+ de 61b/18, 61b/19

‘ā.+ lerin 61b/17

‘ā. +lerinden 61b/09, 61b/10

‘ā.-i ṭariķi 11b/11

‘ā.-i tarîk 16b/16

‘**âdetullāh** (Ar.): Allah’ın nizamı, düzeni.

‘ā. 9a/07, 9a/09, 20a/04

‘**adl** (Ar.): Adalet, hakkaniyet.

‘a. 19b/12, 22a/04, 27b/12, 27b/13

‘a.+ ıla 62a/03

‘a.+ inden 9b/10

‘a.+ mı 27b/16

adım (Tr.): Hatve, kadem.

a. 81b/05

‘**ādil** (Ar.): Adaletli olan kimse.

‘ā. 95a/08, 98a/08

‘**adū** (Ar.): Düşman.

‘a.+ dur 35a/06

‘a.+ ları 75a/09

‘**aduvullāh** (Ar.): Allah’a düşman olan.

‘a.+ dur 51b/01

‘**afv** (Ar.): Af.

‘a. ide 34a/01

afyon (Far.): Uyuşturucu özelliği taşıyan bir madde.

a.+ dan 68b/01

ağa (Tr.): Sözü geçen, nüfuz sahibi kişi.

a.+ lara 20a/17

a.+ larına 14b/18

a.+ sına 14b/14

a.+ ya 79a/09

ağac (Tr.): Bir bitki türü.

a.+ ı 78b/08

a.+ lar 23b/06, 23b/09

a.+ lara 23b/07

a.+ ları 23b/11, 23b/12

a.+ larında 23b/13

ağaç (Tr.): Bk. “ağac”.

a. 59b/14, 98a/17

a.+ ı 43a/14

a.+ lar 45b/15

a.+ lardan 42a/03

a.+ laruñ 23a/19

ağaç kurdı (Tr.): Ağacın içine girerek ağaçlara zarar veren kurtçukların ortak ismi.

a. 78b/07, 78b/08

āgāh (Far.): Haberi olan, haberdar.

a. 2a/01, 4b/19,

9a/14, 41a/11

ağart- (Tr.): Beyazlatmak.

a.- mışsın 84b/12

ağfirli (Ar.): “Allah’ım beni affet.” anlamında bir sözcük.

a. 53b/16

ağır (Tr.): Tartıda çok gelen.

a. 46b/06, 46b/09, 94a/18

a.+ dur 74b/01, 91a/02

ağız (Tr.): Çene ile burun arasında bulunan uzuv.

a. 36a/11, 43b/02

a.+ dan 20b/01, 22a/08, 22a/09, 22a/11, 86b/11, 86b/13

a.+ larından 25a/04, 25b/02

a.+ ın 39a/15, 45a/05,

86b/16

a.+ ına 32b/03, 33a/19, 33b/08, 37b/15, 46a/18, 89b/04, 98a/08, 98a/09

a.+ ından 25a/02, 25a/07, 37b/18, 85b/07

ağla- (Tr.): Üzülme, acı çekmek, kederlenmek.

a. 85b/12

a.- mazdan 85b/12

a.- şalar 85b/11

a.- şmışlar 33b/02

a.- yalar 54a/06

a.- yup 16b/04

ağrı- (Tr.): Izdırap ve acı vermek.

a.- r 32b/11

ağşam (Tr.): Gün sonu.

a. 53b/04

a.+ a 81b/04

ağbāb (Ar.): Dost, bildik, tanıdık.

a.+ ımızdan 75b/10

ağbes (Ar.): En habis, mübalağa.

a.-i eşyādan 28a/06

‘ahd (Ar.): Yemin, ant.

‘a. 35a/03, 73b/19

‘a. eylese 38a/15

‘a.+ ın 38a/15

‘a.+ in 54b/02

a. itmişdür 79a/03

ağeden (Ar.): Birlik olarak.

a. 55a/10

āher (Ar.): Son, sonuncu, ahir.

ā. 34a/04, 89b/14, 94b/02

cevāb-ı ā. +de 98a/01

āḥarī (Ar.): Başkası, başka, diğer.

şahş-ı ā. 6a/07

aḥız (Ar.): Alma, alış.

a. idelerdi 79b/17

aḥī (Ar.): Erkek kardeş.

a. 30b/13

āḥir (Ar.): Son, sonuncu.

ā. 3a/04, 12b/06, 25b/12,
33a/08, 34a/10, 48b/09, 57a/05, 77b/19,
78a/16, 92a/13

ā.+ e 50b/16

ā.+ i 10a/11, 10b/05,
44a/12

ā.+ in 53b/11

ā.+ inde 57a/04

ā.+ ine 19a/11, 19a/12,
19a/14, 42a/02, 77a/01, 81b/13

āḥiret (Ar.): Öbür dünya, bekā
alemi.

ā. 2b/03, 2b/12, 12b/09,
15b/07, 18b/08, 18b/11, 32a/12, 40b/16,
51b/03, 57b/07, 65b/07, 87a/14

ā.+ de 7b/15, 7b/17,
11b/02, 14a/08, 14b/03, 14b/11, 15a/09,
15a/11, 15b/10, 30a/15, 36b/14, 42b/13,
42b/17, 43a/01, 44b/12, 47a/16, 50b/08,
51a/09, 51a/10, 51a/12, 53a/04, 54a/16,
54b/11, 59b/09, 59b/12, 63b/16, 81a/07,
83a/08, 95a/15

ā.+ e 37b/19, 39a/06,
39b/01, 91a/03, 98a/14

ā.+ i 50b/12, 87a/17

āḥiri (Ar.): Son, sonuncu.

ā.+ dūr 45b/06

āḥirü'l-emir (Ar.): Neticesinde,
sonunda.

ā. 33a/02, 71b/11

aḥkām (Ar.): Hükümler, emirler.

a. 47b/11

a.-ı fiḥıyyenüñ 56a/14

a.-ı şer'ıyyeye 17a/01

a.-ı şer'i 92b/09

aḥlāk (Ar.): Huy, tabiat.

a.-ı zemīmeden 50a/07

a.-ı zemīmeden 68a/19

aḥmak (Ar.): Beyinsiz, bön.

a. 68a/01

a.+ lıḳdur 36b/12, 50b/07

Aḥmed Rūmī (Ar.): Özel isim.
Mecalisü'l-ebrār isimli eseriyle bilinen
Osmanlı alimi.

A. + nūñ4a/02

Aḥmed bin Ḥanbelī (Ar.): Özel
isim. Ehl-i Sünnet ve Cemaat'ın dört
büyük mezhebinden biri olan Hanbelī
mezhebinin reisi.

A. 70a/11

Aḥmed bin Kemāl (Ar.): Özel isim. Osmanlı alimlerinin en meşhur olanlarından biri.

A. 98a/02

Aḥmed bin Kemālpāšā (Ar.): Özel isim. Bk. “Aḥmed bin Kemāl”.

A. 97b/07, 97b/09,
97b/17

Aḥmedī (Ar.): Özel isim. Hz. Muhammed (s.a.s)’in ismi olup, ona tabi olan anlamında kullanılan bir kelime.

dīn-i A. 19a/15

Aḥmed Rūmī (Ar.): Özel isim. Birgivi Mehmed Efendi’nin yazmış olduğu şerhlerden birinde methiyeler dizdiği Osmanlı dönemi alimlerinden.

A. 26a/04, 26a/13

uḥrā (Ar.): Sonda olan.

ā.+ dur 88a/18

aḥsen (Ar.): En güzel olan.

a.+ dūr 9b/17

aḥşam (Tr.): Bk. “ağşam”.

a.+ da 48b/15

aḥtiye (Ar.): Verilen söz.

a.+ 74b/06

aḥvāl (Ar.): Haller, durumlar.

a.-i ḳabāyih 25a/01

a.-i ḳabri 89a/04

a.-i ‘ālem 19b/07

a.+ e 16a/03

a.+ in 40b/16

a.+ i 19b/08, 89a/03

a.+ in 69a/14, 69a/15

a.+ lerin 69a/15

aḥyānen (Ar.): Akli başındayken.

a. 35a/17

aḥyā‘u (Ar.): Diriler.

a. 53b/17

aḥz (Ar.): Bk. “aḥız”.

a. 4b/06

a.+ e 35b/02

‘Ā’īše (Ar.): Özel isim. Hz. Ebubekir’in kızı ve Hz. Muhammed (s.a.s)’in eşi.

ḥazret-i ‘Ā. 59a/06

ḥazret-i ‘Ā.-i Şiddıka
96b/11

ḥazret-i ‘Ā.+ nüñ 96b/12

aḳ (Tr.): Beyaz.

a. 11b/14, 20b/13,
70a/08, 70a/10, 80a/03

a.+ dur 46b/16

aķ- (Tr.): Bulunduğu yerden daha alçak bir yere doğru gitmek, yukarıdan aşığıya doğru düşmek.

a.- ıdırlar 67a/15

a.- itmişdur 45b/14

‘aķā’id (Ar.): İtikat, inanç.

‘a. 12b/10, 12b/11,
12b/19, 13a/07, 13a/13, 14b/01, 82b/14

metn-i ‘a. 4a/11

‘ilm-i ‘a. 21b/01

‘a.-i dīniyyeden 3a/01

‘a.-i dīniyyeyi 3a/11,
3b/19, 15b/09

‘a.-i dīniyye 51b/09,
64b/01

‘a.-i fāsīd 80b/01

‘a.-i īmānı 11b/01

‘a.-i īmānī 11a/18

‘a.-i islāmiyye 4b/14

‘a.-i neseфі 4a/10

‘ilm-i ‘a.+ de 3a/15

‘ilm-i ‘a.+ dūr 86a/08

‘a.+ e 39a/03, 82a/01

‘ilm-i ‘a.+ e 86b/02

‘a.+ i 13a/09, 13b/07,
13b/10, 14a/01

‘a.+ in 3a/11

‘a.+ ine 2b/09

‘a.+ inün 9b/14

‘a.+ ler 13a/10

‘a.-i dīniyyeyi

‘Aķā’id-i Neseфі (Ar.): Özel isim.

XI. yüzyılda Ömer e’n-Neseфі tarafından yazılan akaid kitabı.

A. 4a/10

aķce (Tr.): Para birimi olarak kullanılan gümüşten sikke.

a. 30a/12, 92a/13

a.+ si 92a/12

a.+ yi 74b/05

aķçe (Tr.): Bk. “aķce”.

a. 73b/07, 97b/01

a.+ si 97a/19

‘aķıbet (Ar.): Son, nihayet.

‘ā. 78b/07, 83a/12

‘aķıl (Ar.): Düşünme yetisi, us.

‘a. 32a/14, 41b/10

‘a.+ da 10a/05, 10a/06,
10a/07

‘a.+ ıla 5b/16

‘a.+ larıla 19a/08

a. 8a/19, 35a/19

a.-ı ķaşırina 8b/02

a.+ a 25b/07, 28b/09,
68b/03

a.+ ı 31b/19, 32b/17,

34a/08, 36b/12, 43a/12, 65a/08

a.+ ıla 6a/10

a.+ in 15b/10, 35a/09,

85a/16

a.+ ını 6a/03, 6a/05,

31a/04

a.+ uñ 34b/03

‘ākīl (Ar.): Akıllı olan erkek.

‘ā. 6b/06, 6b/10, 9b/18,

11a/19, 49a/02, 49a/03, 49b/02, 49b/05

‘ā.+ dūr 65b/08

‘aķīde (Ar.): İman, itikat.

‘a.+ ler 14b/02

‘a.+ lerden 81a/18

‘a.+ leri 2b/14

‘a.+ lerile 13b/16

‘a.+ lerin 2b/10

‘a.+ lerinden 81a/19

‘a.+ lerine 21b/09, 22a/11

‘a.+ mi 13b/13

‘a.+ ñ 12a/05

‘a.+ ñi 2b/07, 2b/09

‘a.+ sin 13b/11, 17a/13,

22a/06, 81a/17, 86b/09

‘a.+ sinde 2a/08

‘a.+ sinden 13b/14

‘Aķīdetü’l-Mü’minīn (Ar.): Özel isim. Müminlerin inançları anlamına gelir. Kadızāde Mehmed Efendi Mebhas-ı İmān eserini oluştururken faydalandığı kaynak kitapları arasında bu eseri zikreder.

‘a.+ dūr ve 4a/04

‘ākīle (Ar.): Akıllı olan bayan.

‘ā. 49a/08, 49a/10,

49a/12, 49a/18

‘aķīlu (Ar.): Akıllı kimse.

‘a. 32a/10

aķrabā (Ar.): Kan bağıyla birbirine bağılı olan kimseler.

a.+ larına 52b/02

aķrān (Ar.): Yaşıt.

a.+ ı 50b/13

‘aķreb (Ar.): Bir hayvan türü.

a. 97b/12

‘a.+ ler 47a/08, 68a/10

‘aks (Ar.): Yankı, yansı.

‘a.+ i 57a/16, 64b/04, 67b/12

aķşā (Ar.): Uzak, irak.

a.-yı murādları 4b/05

‘aksi (Ar.): Ters, zıt.

‘a. 56b/07

aķtāb (Ar.): Kutuplar, veliler, manevi ulular.

ķutb-ı a. 80b/07

aḳvāl (Ar.): Sözlər, lakırdılar.

a. 12a/06, 79a/10

a.-ı ef'ālleri 4b/10

a.+ ın 80b/10

a.+ ınuñ 87b/07

al- (Tr.): Bir şeyi tutup yanında bulundurmak.

a. 8a/02, 31a/03, 34b/04, 37a/07, 66b/12, 89b/12, 95a/16, 95a/17

a.- a 32b/09

a.- an 45a/04, 59a/01,

72a/01

a.- dıqları 69b/14

a.- dılar 21b/11

a.- dısa 93b/04

a.- duğı 39a/14

a.- duğın 74b/06, 78a/18

a.- duğıñız 69b/12

a.- ı geldiğı 68a/03,

94a/05

a.- ınmaz 83a/06

a.- ıvirdikleri 21b/11

a.- ıvirse 46b/04

a.- mağa 15b/19, 45a/03

a.- mağı 72b/13

a.- maḳ 72b/17, 73b/07

a.- maḳdan 54a/12,

69a/04

a.- mamışdur 79a/06

a.- maya 72b/01

a.- mazlar 16b/14, 44b/12

a.- miş 3b/11, 33a/19

a.- mişdur 66b/06

a.- sa 39a/14, 39a/15,

93a/02

şatun a.- sa 94a/04

a.- sın 62a/13

a.- up 12a/05, 15b/13,

15b/14, 32b/03, 33b/08, 34a/07, 36a/08,

39a/07, 39a/16, 46b/04, 53a/02, 62a/03,

66b/01, 78a/17, 79a/02, 81b/18, 82b/08,

84a/08, 99a/10

a.- ur 8a/04

a.- urlar 75a/02

a.- urlardı 33b/19

Āl- i 'Osmān (Ar.) : Osmanlı soyu.

Ā. 76a/03

'alā (Ar.): Üzeri, üzerinde.

'a. 1b/03, 4b/18, 54a/02, 57a/15, 69b/07, 99a/04

a'lā (Ar.): Yüksek, yüce.

a. 22b/12

a.+ ya 77b/14

ālā (Ar.): Nimetler.

ā.-yı kimyā 84a/08

şavt-ı a. 35b/13

'alāḳa (Ar.): Bağ, münasebet.

'a.+ yı 41a/04

‘alāmet (Ar.): İşaret, belirti.
‘a.-i nifāḫdur 38a/14
‘a.+ i 18b/08, 18b/10,
21b/19, 48b/12, 50a/18, 63a/04, 65b/19,
78b/13

‘a.+ ile 50a/09
‘a.+ ler 17a/04, 36b/17
‘a.+ leri 70b/10
‘a.+ lerinden 45b/18

alçaḫ (Tr.): Değersiz, kıymetsiz.
a. 40b/02

alda- (Tr.): Aldatmak.

a.- dalar 71a/07
a.- dukları 71b/18
a.- durlar 77a/13
a.- maḫ 96b/07
a.- maḫdan 51b/02
a.- ndiñ 73b/17
a.- rlar 71b/18, 72a/06,

76b/08

a.- yup 50b/18
a.- ndılar 88a/07
a.- ndiñ 34b/18
a.- nma 35a/06, 77b/17
a.- nmişlardur 82a/11
a.- nup 76b/09, 77b/19,

81a/08

‘ālem (Ar.): Evren.

‘ā. 5b/03, 45a/09, 64a/19

aḫvāl-i ‘ā. 19b/07

cemī‘-i ‘ā. 23a/11,
28b/16, 79b/02, 80a/04

işlāḫ-ı ‘ā. 62b/18

işlāḫ-ı ‘ā. 62b/19

şāni‘-i ‘ā. 6a/11

‘ā.-i dünyāya 85b/14

‘ā.-i kübrā 6a/02

‘ā.-i şabāvetden 88a/01

‘ā.-i şuḡrā 6a/02

pādişāḫ-ı ‘ā.-penāḫ

26a/18

‘ā.+ de 7a/07, 42a/15,

66a/18

‘ā.+ e 39a/07

pādişāḫ-ı ‘ā.+ e 52a/18

cemī‘-i ‘ā.+ i 20b/09

ḫalk-ı şāni‘-i ‘ā.+ i 5b/03

şāni‘-i ‘ā.+ i 6a/04

‘ā.+ üñ 22a/15, 55b/07

şāni‘-i ‘ā.+ üñ 54b/04

a‘lem (Ar.): En bilgili, alim.

a. 60b/03

‘alem (Ar.): İşaret.

a. 32b/19, 50a/06

ālet (Ar.): Araç.

cemī‘-i ā. 36a/11

ā.+ i 36a/10, 36b/03,

36b/11

ā.+ lerin 36b/13

ā.-i lahvidur 88b/19

‘alevī(Ar.): Aleviliği benimseyen kimse.

‘a.+ cik 92a/03

‘aleyhi (Ar.): Onun üzerine.

‘a. 18a/15, 25b/06, 26a/04, 32a/02, 35b/04, 49b/17, 51b/16, 51b/18, 55a/14, 55a/19, 56a/07, 57b/03, 58a/13, 60b/08, 72a/10, 76b/03, 76b/11, 85b/19, 92a/05

‘aleyhima’s-selām (Ar.): İkisinin üzerine selam olsun.

‘a.+ uñ 61b/06

‘aleyhimmü’s-selām (Ar.): Onların üzerine selam olsun.

‘a. 56b/09

‘a.+ uñ 61b/09

‘aleyhi’s-selām (Ar.): O’nun üzerine selam olsun.

‘a. 11a/13, 17b/07, 25a/08, 25a/10, 25a/12, 26b/04, 26b/07, 27a/02, 27a/05, 27a/07, 27b/01, 34b/10, 43a/18, 44a/15, 44b/06, 45a/01, 45a/03, 45a/11, 45b/06, 46a/02, 45a/04, 47b/17, 48a/02, 49a/01, 50a/01, 60b/01, 60b/09, 60b/14, 61a/14, 61a/15, 61a/16, 61b/01, 61b/02, 66a/06, 67b/02, 69b/06, 67b/09, 69b/14, 70a/01, 70a/02, 70a/03, 70a/04,

72a/13, 72b/08, 77a/13, 82a/17, 85a/06, 86a/06, 86a/09, 86a/12, 86a/18, 86a/19, 86b/18, 87a/05, 88b/12

‘a.+ a 34b/08, 43a/18, 45a/13, 45a/14, 45a/15, 45a/16, 45a/17, 61b/03, 61b/05, 61b/06, 61b/08, 61a/12, 61a/13, 61a/16, 62b/03, 77a/05, 86a/05, 96b/03

‘a.+ dan 11a/15, 17a/01, 24a/07, 45a/05, 45b/03, 45b/19, 46a/01, 46a/05, 47b/14, 48b/17, 61a/13, 69b/16, 81b/03, 84b/18, 85a/09, 86a/13, 97a/15

‘aleyhi’ş-şalātu ve’s-selāmu

(Ar.): O’na salat ve selam olsun.

‘a. 50a/04

‘aleyke (Ar.): Üzerine.

‘a. 70a/12

‘aleynā (Ar.): Üzerimize.

‘a. 26a/11, 26a/16

‘ale’d-devām (Ar.): Devamlı.

‘a. 35b/05

‘ale’l-ḥamelü’l-fāsıḳ(Ar.):

Fasığın yükü üzerine.

‘a. 85a/5

‘ale’l-fesād (Ar.): Kötülük

üzerine.

‘a. 85a/05

‘ale’l-fevr (Ar.): Derhal, hemen.
‘a. 60a/13, 66a/12, 87a/02

‘ale’l-ḥuṣūṣ (Ar.): Hele, özellikle.
‘a. 26a/17, 96a/17

‘ale’s-ṣalāḥ (Ar.): İyilik üzerine.
‘a. 85a/04
‘a.+dur 50a/10

‘ale’t-tafṣīl (Ar.): Açıklama üzerine.
‘a. 8b/12

‘ale’ṭ-taḥkīk (Ar.): Araştırma, soruşturma üzerine.
‘a. 35b/19

‘ale’t-tevfīk (Ar.): Uygunluk üzerine.
‘a. 54a/04

āle’l-ebayāt (Ar.): Beyitler üzerine.
ā. 77b/13

‘ale’l’acele (Ar.): Çok hızlı bir şekilde, en acele şekilde.
‘a. 16a/01

‘Alī (Ar.): Özel isim. Hz. Muhammed (s.a.s)’ in hem damadı hem de amcası Ebu Talib’in oğludur. 656-661

İslam devletinin halifeliğini yapmıştır.
‘a. 60b/03, 81b/17
ḥazret-i ‘a. 58a/15,
58a/16, 62a/02, 81b/15
evlād-ı ‘a.+ den 60b/05
ḥazret-i ‘a.+ den 87a/04
‘a.+ dür 46a/07
ḥazret-i ‘a.+ nūñ 60b/12,
92a/02
‘a.+ ye 60b/04, 60b/06
ḥazret-i ‘a.+ ye 60b/01

alihi (Ar.): Ailesi, ehli.
a. 53b/15

‘ālim (Ar.): Çok bilen, bilgili.
‘ā. 20a/11, 21a/10,
49b/14, 54a/08, 64b/16, 72b/07, 73a/10,
73a/12, 73a/13, 73a/17, 73a/18, 73a/19,
73b/11, 73b/12, 74a/08, 74a/14, 74b/02,
74b/03, 74b/08, 74b/12, 74b/18, 75a/04,
77a/19, 77b/04, 77b/05, 78a/12, 78a/16,
78b/01, 78b/02, 78b/05, 82b/09, 86b/13,
91b/14, 91b/15, 92a/03, 92a/05
‘ā.-i devr-i zamān 27b/19
‘ā.-i fāzıl 90a/17
‘ā.-i ḥaḳīkī 73b/13
‘ā.-i ḥükmi 73b/13
‘ā.-i mudaḳḳīk 27a/13
‘ā.+ cik 92a/02
‘ā.+ dür 41b/19, 72a/19,
72b/07, 73b/01, 73b/11, 77a/17
‘ā.+ e 69b/05, 72b/05,

72b/09, 72b/10, 73a/11, 73a/16, 91a/19,
92a/01, 92b/13, 92b/15, 92b/19

zevc-i ‘ā.+ e 91b/19

‘ā.+ i 72a/17, 78b/03,
83a/13, 91a/19, 96a/18

‘ā.+ ler 47b/18

‘ā.+ lerden 46b/07

‘ā.+ lerdür 73b/05

‘ā.+ lere 46a/14, 77a/07

‘ā.+ üñ 72b/08, 72b/12,
74a/08, 74a/15, 78a/01, 82a/17

**‘ālimü’r-rābbānī ve’l-ḥayrū’ş-
şamedanī** (Ar.): Rabbani bilgin ve ilahi
hayır.

‘ā. 26a/04

Allāh (Ar.): Tanrı, yaratıcı.

a. 3b/10, 6b/11, 7b/08,
8b/05, 11a/12, 16b/19, 17a/09, 17a/11,
17a/12, 18b/11, 21a/14, 23a/10, 25a/15,
27a/04, 31a/02, 31a/03, 31a/04, 31a/05,
36b/05, 37a/09, 37b/01, 38b/09, 39b/18,
51b/14, 52a/19, 54b/16, 55b/02, 55b/14,
56b/12, 56b/17, 56b/19, 58a/03, 58a/05,
58a/08, 58b/01, 59a/09, 59b/06, 59b/19,
60a/01, 60a/06, 61b/16, 66a/16, 66a/18,
66b/09, 86a/07, 86a/09, 88b/01, 90b/02,
90b/06, 93a/04, 93b/05, 94b/16, 94b/17,
95a/19, 95b/01, 95b/04, 95b/07, 96b/16,
96b/17, 96b/18, 96b/19, 97a/12, 97a/14

a.+ a 9a/17, 15a/07,
27a/10, 37b/07, 38b/04, 60a/02, 61b/15,

65b/04, 66a/06, 77b/10, 82a/02, 82a/04,
97a/01

dīn-i a.+ a 20a/05

a.+ dan 8a/13, 24a/06,
65b/07, 84b/18, 93a/13, 93a/14, 96b/19,
97a/02, 97a/09

a.+ dandur 59b/02,
76b/16

a.+ dur 6a/04, 59b/04,
70b/16, 95b/12, 95b/14, 95b/15, 95b/18,
96a/02, 96a/06, 96a/08, 96a/11

a.+ ı 60a/05, 85b/16,
98a/03

a.+ in 28b/17, 29a/01

a.+ üñ 6a/13, 17a/10,
20b/02, 38b/06, 55b/18, 61b/16, 66a/16,
85a/07, 85a/08, 85a/12, 92b/02

a.+ un 35a/09, 65a/14,
72a/15

Allāhu (Ar.): Allah.

a. 2a/07, 9a/03, 9b/01,
9b/06, 23b/01, 23b/04, 27b/14, 28b/13,
35b/05, 53b/14, 55a/10, 55b/01, 64a/16,
96a/12, 98a/15

Allāhumme (Ar.): Allah’ım.

a. 48b/15, 53b/05, 53b/15,
53b/16

Allāhu’l-lezi ḥaleḳakum (Ar.):
Sizi yaratan Allah.

a. 58b/04

Allāhümme if'al (Ar.): Allah'ım yap.

a. 53b/18

'allāme (Ar.): Çok alim.

'a. 98b/02

'allamu'l-guyūb(Ar.):

Görünmeyenleri bilen.

'a. 48b/16

alt (Tr.): Bir şeyin aşağısında bulunma.

a. +ında 15a/18

altı (Tr.): Bir sayı.

a. 23a/13, 53b/04, 56a/10

a.+ dur 6b/01, 8a/17

a.+ ncısı 8a/17, 8a/18

a.+ ndan 69b/16

a.+ sı 61a/12

altın (Tr.): Sarı renkte kıymetli bir maden.

a.+ a 65a/04

altmış (Tr.): Bir sayı.

a. 7b/09, 34a/12,
77b/02, 82b/01

altun (Tr.): Bk. "altın".

a. 8a/02, 65a/05, 84a/10,

84a/12, 84b/06

a.+ dan 40a/04, 47a/04,
65a/05, 65a/09, 68a/07

a.+ ı 84a/07

'ām (Ar.): 1. Allame, çok bilgili.

2. Umuma mahsus olma.

'ā. 12b/05, 41a/11

ders-i 'ā. 87b/01

ders-i 'ā.+ lara 18b/18

katl-ı 'ā. 78b/17, 78b/19

nef'-i 'ā.+ dur 76b/15

a'mā (Ar.): Kör.

a. 29a/17, 81a/05

a'māl (Ar.): Ameller, işler.

a. 58a/01

a.+ da 56a/18

a.+ ı 68b/06

cemī'-i a.+ ı 87a/09

şahā'if-i a.+ ı 95a/12

cemī'-i a.+ ıla 58a/18

defter-i a.+ ın 59a/02

defter-i a.+ ında 77a/02,

81b/09, 84b/01

a.+ inuñ 39b/08

amān (Ar.): Emin olma, emniyet.

a. 27b/08

'āmme (Ar.): Umumi, genel.

'ā. olmaz 32b/19

‘**amel** (Ar.): Dini emirleri yerine getirmek için yapılan iş, fiil, hareket.

‘a. 8a/08, 11b/08, 28b/01, 28b/02, 39b/01, 45b/02, 56b/01, 58a/01, 58a/17, 76b/12, 76b/13, 76b/14, 76b/15, 76b/16, 76b/17, 77b/09, 86a/12

‘a.+ de 7a/09, 28a/18, 38b/08, 58b/08

‘a.+ den 66b/04, 76b/11, 77b/10, 86a/06, 86a/11, 86a/13

‘a.+ dür 76b/07, 76b/12, 76b/17, 77b/09

‘a.+ e 17a/15, 77b/08, 85b/08

‘a. eylese 12b/10

‘a. eyleye 16b/12

‘a.+ i 28a/19, 28b/02, 28b/16, 34a/13, 34b/06, 38b/10, 39a/06, 46b/04, 58a/18

‘a. iderlerse 19b/05, 20a/03

‘a. idüp 75a/17

‘a.+ iñ 16b/06

‘a.+ in 29a/08, 78b/07

‘a.+ inde 9a/13

‘a.+ iñe 39a/12

‘a.+ ine 46a/19

‘a.+ ini 28b/17, 38b/18, 39a/05

‘a. itmediñ 15b/02

‘a. itmegi 58b/07, 91b/10

‘a. itmekdür 4b/08,

75a/03

‘a. itmek 13a/05, 16a/18

‘a. itmesi 46a/01

‘a. itmeyüp 75b/04

‘a. itmezler 19b/07

‘a. itmezse 52a/09

‘a. itmez 75a/01

‘a.+ ler 39b/06, 40b/09, 40b/10, 48b/02

‘a.+ lerdür 39b/07

‘a.+ leri 11b/06, 11b/07, 39a/01, 39a/02

‘a.+ lerin 39a/09, 87a/16

cemī‘-i ‘a.+ lerin 34a/16

‘a.+ lerine 87a/14

‘a.+ lerinüñ 39a/19

‘a.+ lerün 39b/03, 86a/06, 86a/08

‘a. olunursa 22a/03

‘a. olunur 23a/10

‘a.+ siz 76b/12, 76b/13

‘a.+ üñ 58a/01

‘ā.-i sāliḥ 23b/03

amentü (Ar.): İman ettim, tasdik ettim.

a. 6b/02, 6b/08, 64a/15

āmenü (Ar.): İman ettiler.

ā. 86a/03

‘**Amır** (Ar.): Özel isim. Zeyd ile

beraber klasik İslam fikhının iki kahramanından biri.

‘A. 98b/18, 98b/19

‘A. +i 99a/09

‘**āmmī** (Ar.): Cahil.

‘ā. 34b/18, 47a/19,
73b/17

‘**āmil** (Ar.): Amel eden.

‘ā. 19b/16, 40b/11,
72a/17, 72b/06, 72b/07, 72b/09, 74a/19,
74b/03, 74b/08, 74b/10, 74b/13, 74b/14,
75a/04, 75a/07, 75a/17, 77a/11, 77a/12,
77a/14, 77b/01, 77b/02, 77b/04, 77b/05,
77b/06, 77b/07, 78a/12, 78a/13, 78a/14,
78b/02, 78b/04, 78b/05, 79a/11, 79a/13,
79a/14, 79a/16

‘ā.+ ler 79a/14

‘ā.+ lerdür 44b/15

‘ā. oldıkları 20b/09

‘ā.+ üñ 57b/03

‘**āmilīn** (Ar.): Amel edenler.

‘ulemā-yı ‘ā. 28b/04

āmīn (Ar.): Dua sonlarında Allah kabul etsin manasında kullanılan bir söz.

a. 11b/03, 27b/16,
94b/05

ammā (Ar.): Ancak, fakat, lakin.

a. 2a/01, 2a/11, 2a/13,

2b/17, 3a/10, 3b/01, 3b/08, 4a/07, 4b/04,
5a/07, 5b/02, 5b/05, 6a/13, 7a/15, 7b/11,
8b/04, 8b/09, 8b/10, 9a/04, 9a/06, 9a/11,
9a/15, 9a/17, 9a/19, 9b/02, 9b/16,
11b/19, 13b/19, 14a/11, 16b/07, 16b/19,
17b/01, 17b/04, 18a/18, 18b/01, 20a/11,
21a/03, 21a/14, 21a/15, 21b/05, 23a/15,
23b/03, 24a/08, 28b/16, 28b/19, 30b/05,
31b/10, 31b/13, 36a/05, 37a/17, 37b/19,
38a/02, 38a/17, 39a/14, 39b/06, 42b/09,
42b/10, 42b/11, 42b/12, 43a/07, 47b/05,
48a/14, 49b/05, 50a/15, 50a/18, 50b/10,
51a/10, 52a/02, 53a/13, 53a/18, 55a/01,
57b/04, 58a/15, 59a/17, 59a/18, 59b/03,
59b/12, 59b/16, 59b/19, 60a/03, 60b/07,
60b/13, 62a/06, 62b/18, 64b/09, 65a/16,
65b/03, 65b/16, 66a/01, 66a/04, 66a/08,
67a/12, 67b/15, 68a/07, 68b/03, 69b/03,
72a/10, 72b/11, 72b/19, 74a/07, 74b/10,
76b/12, 76b/13, 76b/14, 76b/16, 77b/11,
78a/03, 78a/07, 78a/14, 79a/05, 79a/14,
79a/18, 79b/03, 79b/07, 79b/16, 79b/19,
80a/01, 80a/08, 80a/18, 81a/12, 81b/01,
82b/16, 83a/02, 83a/07, 84a/06, 85a/04,
85a/09, 85a/12, 86a/16, 86b/05, 88a/05,
88a/19, 88b/03, 89a/15, 90a/04, 90a/05,
90a/15, 90a/16, 92b/11, 93a/14, 94a/04,
95a/06, 96b/02, 97a/13, 97b/05, 98a/06,
98a/16, 98b/08, 98b/14

‘**ämme** (Ar.): Herkese ait,
umumi.

‘a. 51b/15

‘ā.-i kütübde 56b/08

amūhten (Far.): Öğrenmiş,
okumuş.

a. 19a/10

‘**an** (Ar.): Arapçada harf-i cer
olarak kullanılan bir ek.

‘a. 4b/18, 15b/02,
20b/17, 27a/08, 33b/03

ān (Tr.): Zaman.

ā. 18b/01, 32a/09, 39b/15

ā.+ a 20a/05

ā.- ılur 32b/14

añ- (Tr.): Yad etmek, hatırlamak.

a.- alar 54a/05

a.- amadiñ 35a/01, 73b/18

a.- duralar 49b/06

a.- maqdur 50a/09

a.- mazlar 32a/01

a.- mazzın 85a/01

ana (Tr.): Anne.

a. 24a/11, 69a/06

a.+ lar 14b/04, 15a/09

a.+ ları 49b/04

a.+ ların 54a/05

a.+ larına 14b/184, 9a/19

a.+ larınıñ 49b/03

a.+ m 91a/03, 91a/04

a.+ sı 52b/18, 64b/04,

69a/09, 91b/18

a.+ sın 32b/13, 52b/10

a.+sına 14b/03, 14b/13,
24a/04, 49a/11, 52b/14, 69b/02, 87a/03

a.+ sından 5a/11, 52b/11,
82a/19

a.+ sınıñ 63b/11

a.+ ya 49a/12, 52b/02

ancaq (Tr.): Yalnız, sadece.

a. 3b/02, 20a/15, 27b/07,
31b/01, 36a/17, 43a/08, 43a/12, 44b/03,
44b/10, 47a/15, 47b/17, 51a/08, 57a/15,
66b/13, 67a/05, 68a/16, 73a/08, 73b/14,
74a/07, 74a/13, 76b/14, 84a/12, 86b/06,
86b/08, 88a/05, 88a/06, 92b/04, 95b/14,
95b/18, 96a/08, 96a/10

‘**anhu** (Ar.): Ondan.

‘a. 58a/14, 58a/15,
60b/15, 60b/17, 60b/18, 61a/02, 61a/04,
61a/06, 61b/11, 81b/15, 82b/02, 82b/03,
86a/03, 87a/05

‘a.+ dur 61a/08

‘**ani’l-münker** (Ar.): Münkerden.

‘a. 9b/04, 35a/14

añla- (Tr.): Akıl erdirmek, idrak
etmek.

a. 6b/11, 16a/09

a.- dalar 63a/03, 69a/01

a.- dıkları 72a/05, 85b/12

a.- duğı 47b/01
a.- duğı 47b/07
a.- ğıl 56b/18
a.- maga 22a/08
a.- mağ 7a/01, 7b/19,
19a/10, 54b/04, 56b/01
a.- mak 10a/02, 419a/10,
7b/11
a.- ması 8a/16
a.- mayan 48a/16
a.- mayup 31b/13, 75a/19
a.- mış 47b/06
a.- na 9b/12, 20b/06
a.- nan 17a/10
a.- nurdı 43a/03, 43a/04
a.- rın 3a/16
a.- rlar 21a/07, 25b/01,
77a/18
a.- sa 47a/18
a.- salar 44b/08
a.- ya 10a/01, 22a/07,
39b/09, 41b/08, 54b/06, 65a/01
a.- yalar 5b/03
a.- yan 3b/17
a.- yasın 2b/02, 17a/06
a.- yı gör 6b/10
a.- yubilesin 37b/05
a.- yup 2a/18, 4b/08,
19b/05, 41b/10, 76a/06, 88a/07
a.- ruñ 80b/10

anlar (Tr.): okluk 3. şahsı
gösterir.

a. 2b/18, 4a/19, 4b/09,
7a/17, 11a/01, 19a/04, 19a/07, 21a/03,
21a/04, 26a/06, 27a/02, 28a/17, 28b/02,
29b/02, 37b/19, 38a/03, 40a/17, 41b/13,
42b/19, 44a/17, 44b/14, 45b/02, 52b/14,
52b/16, 55b/09, 60b/05, 64a/02, 64b/14,
66b/13, 66b/16, 67b/04, 69b/14, 70b/01,
70b/18, 71a/02, 71b/04, 71b/14, 71b/19,
72a/07, 73a/02, 73a/05, 75b/04, 78a/03,
78b/10, 79a/14, 79a/18, 79a/19, 79b/14,
84b/03, 84b/07, 85b/12, 90a/16
a.+ a 10a/16, 21b/19,
25b/01, 25b/05, 28b/01, 28b/07, 29a/05,
39a/02, 41a/06, 42b/19, 44b/11, 44b/18,
47a/10, 53a/18, 55a/09, 56a/13, 64b/07,
64b/10, 64b/11, 70b/17, 71a/12, 72a/13,
73a/09, 79b/14, 81a/06
a.+ da 36a/04, 36a/05,
36a/06, 40b/12, 44b/15
a.+ dan 28a/17, 41a/18,
43b/19, 44a/03, 44b/11, 45a/15, 48b/14,
51a/07, 70b/02, 71b/11, 79a/15, 80b/10,
80b/18, 80b/19, 85a/14
a.+ dur 51a/07, 64a/07,
72a/01
a.+ ı 6a/14, 13a/01,
13b/02, 19a/05, 19a/06, 31a/19, 32b/06,
43a/12, 45a/11, 51b/11, 64a/02, 65a/13,
73a/10, 75a/16, 79b/16, 79b/17, 84a/14
a.+ la 28b/01, 52b/19,
80b/13
a.+ uñ 4b/05, 4b/07,
11a/02, 20b/19, 26a/09, 28a/16, 28a/18,

28a/19, 28b/02, 29a/04, 29b/03, 32a/09,
37b/13, 38b/10, 39a/04, 39b/05, 41a/08,
44a/02, 44b/17, 45b/03, 64b/08, 64b/12,
65a/13, 69a/01, 70b/02, 70b/12, 70b/18,
71a/11, 71a/12, 71a/13, 71b/03, 71b/05,
73a/05, 75a/11, 75a/12, 75a/16, 77a/07,
78b/10, 79a/10, 80b/18, 91b/09, 91b/10

ansız (Tr.): Aniden.

a.+ m 50b/18

‘ār (Ar.): Utanma, utanç.

‘ā. idüp 50b/02

‘ā.+ landuralar 63a/01

ara (Tr.): İki şey arasındaki
mesafe.

a.+ da 5a/19, 12a/03

a.+ muza 40b/19

a.+ sında 89a/18

a.+ sından 41a/03, 52b/14

a.+ ya 32b/13

ara- (Tr.): Bir şeyi bulmaya
çalışmak.

a.- mağa 63a/15

a.- rsañ 32b/02

a.- yalar 65b/11

‘Arabī (Ar.): Arapça.

‘a. 3b/01, 4a/07, 12b/05

‘a.+ dür 4a/17

‘araşa (Ar.): Mahşer.

‘a.-ı gāh 39b/01

‘araşāt (Ar.): Mahşer yeri.

‘a. 15b/06, 36a/19,
36b/02, 84b/19, 86b/17

‘a.+ da 39a/10

ard (Tr.): Arka.

a.+ imdan 32a/04

a.+ inca 40a/13, 46a/06,
76a/19

a.+ ında 76a/16, 98b/15

a.+ ından 46b/03, 76a/17

ardıc (Tr.): Bk. “ardıç”.

a. 33b/04

ardıç (Tr.): Kozalaklılar sınıfının
çamgiller familyasından, yapraklarını
kışın da dökmeyen, çeşitli türleri
bulunan ağaç veya ağaççık.

a. 30b/06

arı (Tr.): Temiz, pak.

a. 41b/03

a.+ dalar 50a/07

a.+ dur 41a/18, 41b/01

a.+ nup 38b/11

a.+ tmağdur 41a/17,
50a/08, 50a/10, 50a/11

ārīzī (Ar.): Aslında bulunmayıp

sonradan var olan.

hurūfī-i ā. 79a/02,
79a/05, 79b/01

‘**ārif** (Ar.): Bilen, bilgili.
‘ā. 5b/01, 12a/04

‘**āriyye** (Ar.): Emanet, ödünç.
‘ā.+ yi 69b/12

arķa (Tr.): Görünen yönün tersi
yönü.

a.+ sı 33b/04
a.+ sına 46b/13

arslan (Tr.): Bir tür hayvan.
a. 51a/08
a.+ dan 51a/08
a.+ lar 53a/14

‘**arş** (Ar.): Alem düşüncesinin en
yüksek noktası.

‘a. 46a/14, 58a/10,
59a/12

‘a.-ı müstevlidür 58a/11
‘a.+ dan 96b/17
‘a.+ ı 59a/13
‘a.+ uñ 58a/11

art (Tr.): Arka taraf.
a.+ da 44a/07

art- (Tr.): Fazlalaşmak.

a. - ık70b/02, 80b/18

a. - uķ43b/18, 46b/17,
77b/16

a.- uranlar 50b/08

a.- ururlar 50b/08, 50b/09

a.- urup 68a/17

‘**arūz** (Ar.): Hecelerin uzunluk ve
kısalık değerlerine göre çeşitli ses
kalıplarından oluşan bir koşuk ölçüsü.

‘ilm-i ‘a. 17b/15, 19a/15

‘**arz** (Ar.): Takdim, beyan.

‘a.-ı nefis 24b/12

‘a.+ dur 88b/17

‘a. eyle 92b/13, 92b/14

‘a.+ ın 5b/19, 63b/12

a.-ı naşārādandur 28b/05

‘a. olicağın 39a/09

‘a. olicaķ 39a/08, 39b/02

ārū (Far.): İstek, dilek.

a.+ ları 51a/09

a.+ larına 51a/06

a.+ sıla 27a/06

‘**aşā** (Ar.): Değnek, baston.

‘a. 64a/05

‘**asākır** (Ar.): Askerler.

‘a.-i islām 19b/18

aşām (Ar.): Günahlar.

a.+ ı 74a/02

āsān (Far.): Kolay.

ā. 1b/16, 3a/12, 8a/18

ā.+ dur 12b/11, 51a/09

ā. eyleye 8a/17

a.+ ı 35a/07

aşhāb (Ar.): 1.Sahipler. 2.
Sahabeler.

a. 51b/17, 61a/04

a.-ı devletler 36b/18

a.+ ı 62a/02

a.+ ma 56a/07

aşıl (Ar.): Kaynak, kök.

ā. 14b/02, 16b/13,
16b/15, 63a/02, 64a/08, 64a/17, 65a/10,
78a/19

ā.+ dur 49a/06

a.+ ı 45b/04

a.+ mda 11b/19

‘āşī (Ar.): Baş kaldıran, isyan
eden.

‘ā. 18a/08, 27a/11,
37b/07, 52a/16, 52b/04, 60a/02, 65b/04,
66a/19, 72a/11, 87a/03

‘ā.+ ler 86b/18

‘ā.+ lere 66a/16

‘ā.+ lerden 13a/03,
83a/08, 88a/05

‘ā. olmuşlardur 15a/07

‘ā.+ lerinüñ 64a/14

‘ā.+ nüñ 66b/02

‘ā. olan 47a/06

‘ā. ola 27a/11

‘ā. +ye 10b/11

āşim (Ar.): Kabahatli, suçlu.

ā. 83b/12, 99a/10

ā. olup 5a/08, 83b/17

‘asker (Ar.): Ordu, leşker.

‘a. 20b/04, 21b/10,
22b/01

‘a.-i islāma 21b/08,
21b/12

‘a.-i islāmdan 30a/05

‘a.-i islām 21a/13,
21b/18, 65b/17

aşl (Ar.): Öz.

ā.+ ı 48b/13

a.-i ĩmāna 5a/12

a.-i ĩmān 6b/01

a.+ ı 71b/04

a.+ ndan 88a/15

aşlā (Ar.): 1. Hiçbir zaman. 2.
Aslen.

a. 3b/10, 17b/19, 20b/15,
28b/08, 31b/16, 36a/10, 36a/12, 52b/03,
60a/07, 64a/06, 66a/05, 66b/14, 70b/08,
74b/15, 75b/04, 76b/07, 77a/17, 80a/10,
81b/16, 82b/17, 98b/08

aşlen (Ar.): Öz olarak.
a. 73a/15

aşlî (Ar.): En esaslı, asıl olan.
hurûfî-i â. 79a/01,
79a/02, 79a/17
hurûfî-i â.+ ler 79a/18

‘aşr (Ar.): Devir, yüz yıl.
‘a.+ ımuzda 3a/03

aşşı (Tr.) Fayda, kar, menfaat.
a. 31a/02
a.+ ya 73b/07

āsūde (Far.): Rahat, huzurlu.
ā.-i hāl 19b/18

aşağı (Tr.): Bir şeyin alt kısmı.
a. 38b/02, 38b/03, 38b/07
a.+ da 21a/08, 44a/06
a.+ dur 86b/16
a.+ sın 89b/07

‘aşere (Ar.): Onlar, onluk.
‘a. 74a/05
müsebbe‘āt-ı ‘a. 53b/13
müsebbe‘āt-ı ‘a.+ ye
53b/12

‘āşık (Ar.): Birine karşı tutkun olan, meftun.

‘ā. 63a/15, 64a/02,
65b/11, 66a/09
‘ā.+ larım 65b/14, 65b/15
‘ā.+ lık 63a/13

‘āşıkperest (Far.): Birine taparcasına aşık olan.
‘ā. 63a/12

āşikār (Ar.): Açık, ayan.
ā.+ e 42a/07

āşikāre (Ar.): Bk. “āşikār”.
ā. 3a/12
ā.+ leri 42a/01

āşinā (Ar.): Tanıdık.
a.+ lık 80b/09

‘aşk (Ar.): Bir kişiye duyulan aşırı muhabbet, sevgi bağı.
‘a.+ ma 56b/17

at (Tr.): Bir tür hayvan.
a. 46b/12, 81a/01,
87a/07, 98a/18
a.+ a 67b/16
a.+ ı 93b/02
a.+ ma 37a/12, 87b/05,
93b/02
a.+ inuñ 39b/08
a.+ lar 39b/06

at- (Tr.): Bir nesneyi bulunduğu yerden başka bir yere fırlatmak.

a.- ılmış 46a/10

a.- mışidi 69b/17

ata (Tr.): Cet.

a. 69a/06

a.+ ların 54a/05

a.+ sını 32b/13

a.+ sına 49a/11, 87a/02

a.+ ya 49a/12, 52b/02

‘atā (Ar.): İhsan, bağış.

‘a. 82b/03

āteş (Far.): Odun, kömür vb. maddelerin tutuşup yanması ile beliren ışık.

ā. 19a/14, 43b/08, 69b/15

ā.+ den 67a/16, 67a/19

ā.+ e 30b/05, 33a/03,
36b/13

ā.+ ūñ 33b/01

ātiyeten (Ar.): Gelerek.

ā. 49b/19

‘Atṭār (Far.): Özel isim. Mantıku’t-Tayr isimli eseriyle tanınan İranlı meşhur şair.

Pend-i ‘A. 17b/16

‘avām (Ar.): Halk, umum.

‘a. 21a/16, 40b/16,
81b/06

cühelā-yı ‘a. 79b/18,
80a/08, 80a/13

ekşer-i ‘a. 47b/07

īmān-ı ‘a. 38b/02, 38b/03

‘a.-ı cehele 21a/17,
77a/09, 79b/14

‘a.-ı nāsdan 4a/19, 41a/05

‘a.-ı nāsı 77a/13

‘a.-ı nās 21b/05, 41a/02,
79b/03

‘a.-ı sıfliyyeye 87b/02

‘a.+ ı 23b/17

‘a.+ ūñ 48a/17, 80a/01

cühelā-yı ‘a.+ ūñ 79b/11

āvāz (Far.): Ses, seda.

a.+ ı 42a/07

a.+ lar 43b/10

a. 45a/07

zıkr-i a.+ asını 97b/04

‘avret (Ar.): Zevce, kadın.

‘a. 67a/13, 67b/05,
67b/11, 91b/04

‘a.+ dan 24a/04, 26b/10,
73b/10

‘a.+ a 41b/06, 65b/09

‘a.+ ı 31a/08, 35b/14,
35b/16, 91a/07, 96a/9

‘a.+ ñ 5a/03, 86a/18

‘a.+ ma 62a/13

‘a.+ ınız 97b/14
‘a.+ lar 45b/09, 53a/11,
67b/12
‘a.+ lardan 21a/09,
67b/05
‘a.+ lara 67a/13, 67b/11
‘a.+ ları 47a/05, 72a/08
‘a.+ ların 53a/10
‘a.+ laruñ 22b/03

avuç (Tr.): Elin iç kısmı.

a. 69b/17

ay (Tr.): Yılın on ikide bir
parçası.

94a/19 a. 27a/06, 36b/14, 94a/18,
a.+ da 52b/15, 52b/19
a.+ lar 71a/19, 85b/05
a. + lık 46b/16
a.+ uñ 36b/14

ay (Tr): Dünyanın uydusu.

a.+ ı 45b/14

ayağ (Tr.): Yürümeyi sağlayan
uzuv.

a.+ ı 30a/11, 30b/08,
33b/10, 34a/05, 34a/07, 34b/03, 42a/12,
69b/16

a.+ m 89a/09, 97b/06

a.+ ına 85a/18

a.+ ından 34a/06

ayak (Tr.): Bk. “ayağ”.

a. 25a/11, 25a/12,
25a/13, 26b/07, 34b/09, 34b/10, 34b/11,
46a/13, 46a/15, 47a/02, 49b/15, 97b/17
a.+ lar 56b/18
a.+ ların 54a/13
a.+ larına 53a/09

‘ayāl (Ar.): Eş, zevce.

‘a.+ ĩn 64a/07

‘ayān (Ar.): Açık bir şekilde.

‘a. 28a/01

āyāt (Ar.): Ayetler.

ā.-ı kerīme 26a/16

‘ayb (Ar.): Utanılacak hal.

‘a.+ 63a/03, 63b/07

‘a.+ ların 64b/09

Aydıñ (Tr.): Özel isim.

Türkiye’de bir şehir ismi.

A. 70a/16

āyet (Ar.): Kuran-ı Kerim’de
sureleri meydana getiren kısımlar.

ā. 58b/12, 75b/12,
75b/13, 78b/15, 89a/13

ā.-i kerīmesinde 62b/15

ā.-i kerimesinüñ 70a/12

ā.-i kerīmesi 23a/10

86a/02

ā.-i kerīme 7b/02, 78b/14,

ā.-i qurāniyye 25a/10

ā.-i uḥrāda 14b/15

ā.+ de 66b/13

ā.+ i 61a/06, 75b/14

ā.+ ine 75b/14

ā.+ ler 36b/17, 77a/11

ā.+ e58b/04

Āyete'l-kürsi (Ar.): Kur'an-ı Kerim'de Bakara suresinin 255. ayetidir.

Ā. 53b/13

'ayıb (Ar.): Bk. "'ayb".

'a.+ ları 79b/13

'a.+ ların 38a/16

ayır- (Tr.): Birbirinden uzaklaştırma.

a.- tlamak 78b/12

āyīn (Far.): Dini merasim.

a.+ i 70a/01

'ayne (Ar.): Olduğu gibi, değiştirilmeden.

necisi'l- 'a. 54a/13

'aynī (Ar.): Aynısı.

'a. 80a/10

ayrı (Tr.): Hiçbir şeye bitişik

olmayan, benzemeyen, başka yerde olan.

a.+ k 7a/03, 44a/05, 48a/13, 63b/04, 63b/06, 63b/07

a.+ lmağa 80b/19

a.+ lmağ 70b/02

a.+ lmākdur 54b/16

a.+ lmaya 17a/14, 54b/18

a.+ lmayasın 81b/03

a.+ lmişlardur 3a/10

a.+ lsa 40a/19, 40b/02

a.+ lurlardı 79a/15

az (Tr.): Miktar olarak fazla olmama.

a. 13a/01, 21a/14, 27b/11, 40b/09, 45a/19, 48a/17, 50a/08, 78a/07

a.+ acık 86a/12

a.+ cık 65a/02

az- (Tr.): Baştan çıkmak, sapıtmak.

a.- dı 40b/06

a.- dırmağ 28a/09

a'zā (Ar.): Organ.

a.+ larda 17b/11

'a.+ ları 83b/03

cemī'-i a.+ ları 87a/11

a.+ larından 83b/02

a.+ larını 66a/08

a.+ ña 40a/05

a.+ sına 40a/11

‘azāb (Ar.): İslam inancına göre bu dünyada işlenen günahların karşılığı olarak öteki dünyada verilen ceza.

‘a. 33b/02, 33b/13, 37b/16, 42b/17, 47a/09, 47b/03, 60a/10, 64a/13, 72b/09, 72b/10, 73a/09, 73a/11, 73a/12, 86b/18, 94b/01

eşedd-i ‘a. 63b/16

‘a.-ı caḥīme 83a/08

‘a.-ı elimde 14a/08

‘a.-ı kabir 58b/19

‘a.-ı mü’ebbed 42b/17

‘a.-ı şedīd 7b/18, 15a/09,

82a/08

‘a.+ a 5a/16, 15a/09,

15b/05, 20b/02, 34a/09, 73b/01

‘a.+ da 77a/16

‘a.+ dan 14a/14, 17b/09,

48a/08, 64a/14

‘a. eyleye 47b/05, 83a/01

‘a.+ ı 5a/15, 5a/17,

12b/19, 29a/10, 67b/01, 85b/11

‘a.+ ıla 25a/06

‘a.+ ın 50b/09

‘a.+ ından 13a/13, 17a/09,

17a/10, 33b/12, 65a/15

‘a.+ ını 3b/16

‘a. iderin 7b/18

‘a. iderler 15b/05

‘a. itmek 10b/11

‘a.+ lar 16a/04, 30a/15,

47a/08

‘a.+ ları 47a/10, 73b/12, 85a/01

‘a.+ larından 32a/12

‘a. olunur 33b/13

az‘āf (Ar.): Çok çok, kat kat.

a. 74a/17

a‘zam (Ar.): En büyük, çok büyük.

a. 32b/19, 88a/11

vezīr-i a.+ a 76a/05

‘azamet (Ar.): Büyüklük, ululuk.

‘a. 86b/17, 86b/19

‘a.+ ini 64a/18

āzār (Far.): Paylama, takdir.

a.+ lamışlar 32b/13

Āzer (Ar.): Özel isim. Hz. İbrahim (a.s.)’in babası.

Ā. 61a/17

‘azil (Ar.): İşinden atma, görevine son verme.

a.+ i 99a/02

‘azīm (Ar.): Büyük.

‘a. 1b/07, 26b/04, 34a/05, 52a/13, 59b/09, 67a/11, 71a/17, 90a/18

bühtān-ı ‘a. 74b/15

Ḳur‘ān-ı ‘a. 25a/14,

45a/18, 58a/12, 88b/17, 89a/17, 89a/18
naşş-ı Kur'an-ı 'a. 27b/07
Kur'an-ı 'a.+ de 41a/12,
55a/09, 60a/07

'a.+ dür 70a/13

Kur'an-ı 'a.+ i 60b/15,
61a/04, 89a/08, 89a/14, 89b/06

Kur'an-ı 'a.+de 6a/13

'a. +dür 67a/13

'a. +en 70a/12

'azim (Ar.): Çabalama,
mücadele.

'a. 8a/05, 8a/13

'a. eylese 88b/04

a. iderse 8a/06

'azimet (Ar.): Sebat, kararlılık.

'a. itmekdür 8a/08

'azimü's-şān (Ar.): Şanı yüce.

Kur'an-ı 'a. 61b/08

Kur'an-ı 'a.+ da 61a/01

'aziz (Ar.): Yüce kıymetli.

'a. 1b/05, 26b/03,
33b/15, 34a/01, 34a/07, 34a/13, 34a/19,
38b/12, 39a/12,

39b/03, 40b/01, 40b/05

'a.+ den 26b/03

'a. ider 7b/09

'ömr-i 'a.+ in 32b/05

'ömr-i 'a.+ ini 85b/05,

85b/08

'a.+ lerden 29a/11,

68a/12

'ömr-i 'a.+ lerin 82a/01

'Azrā'il (Ar.): Özel isim. Dört
büyük melekten biri.

'A. 45a/03

a'zze (Ar.): Yüce.

a. 19a/13, 51b/15

B

bāb (Ar.): Kapı, bölüm.

b. 34a/11

b.-ı evvelde 86a/01

b.-ı harri's-şurüb 75b/18

b.-ı i'tikādātda 56a/06

b.+ da 39b/13, 76a/08

b.+ ında 16b/04, 17a/13,

17a/15, 87a/13

b.+ inuñ 70b/03

baba (Tr.): Çocuk sahibi olan
adam.

b.+ lar 14b/04, 15a/09

b.+ ları 49b/03

b.+ larına 14b/18, 49a/19

b.+ larından 47a/15

b.+ larınıñ 14b/09,
49b/03

b.+ m 91a/03, 91a/04

b.+ sı 52b/18, 63b/15,
63b/16, 64b/03, 69a/9, 69a/11

b.+ sın 52b/10

b.+ sina 14b/03, 14b/13,
52b/14, 69b/2

b.+ sindan 5a/11, 52b/11

b.+ sinuñ 63b/11

baça (Far.): Hava yeri.

b.+ sindan 79b/06

ba'de (Ar.): Sonra.

b. 87b/08

ba'dehū (Ar.): Ondan sonra.

b. 2a/01, 2a/03, 2a/19,
3a/07, 3b/15, 3b/18, 5a/05, 6b/08, 7b/12,
11a/07, 13b/12, 15b/18, 16a/01, 16a/09,
16a/10, 16a/12, 16a/18, 16b/10, 16b/11,
17b/14, 18a/14, 19b/10, 21a/04, 21a/05,
21a/11, 21b/07, 22a/02, 22a/03, 22a/17,
22a/18, 23b/05, 24b/01, 24b/05, 24b/09,
28a/10, 29b/12, 30a/10, 30b/04, 32a/04,
33a/16, 33b/05, 34a/02, 34b/02, 35b/05,
50b/16, 53b/05, 54a/16, 56a/11, 56a/19,
56b/07, 57a/08, 57a/16, 58a/14, 58a/15,
60b/17, 61b/08, 62b/01, 63b/05, 64a/02,
64a/17, 66a/10, 66a/17, 66b/03, 66b/07,
68a/14, 69b/16, 71a/05, 71a/19, 71b/10,
74b/07, 74b/18, 75a/04, 75a/15, 75b/11,

76a/01, 76a/05, 76a/15, 76b/02, 77b/01,
80b/11, 80b/14, 80b/17, 83a/18, 83a/19,
83b/08, 83b/09, 84a/03, 84a/09, 84a/18,
85a/01, 86a/11, 86b/09, 87b/15, 90a/16,
92b/15, 93a/03, 96a/16, 98b/03

ba'de'l-fa'l (Ar.): İşten sonra.

b. 58b/09

b. olaydı 58b/12

ba'de'l-mevt (Ar.): Ölümünden
sonra.

b. 59a/03

ba'de'l-ħakki (Ar.): Haktan
sonra.

b. 4b/19

ba'di (Ar.): Benden sonra.

b. 60b/09

bāğ (Far.): Üzüm yetiştirilen
bölge.

b.-ı cennet 6a/18

bağ (Tr.): Bir nesneyi saran şey.

b. 23a/17, 23b/08,
23b/09, 81a/03

b.+ ladı 26b/17

b.+ lañ 70a/05

b.+ lar 30a/03

b.+ lasa 30a/03, 94a/02

b.+ layup 16a/02

b.+ lu 39a/14

bāğce (Far.): Çiçek, sebze ve meyve yetiştirilen bölge, yer.

b. 23b/08

b.+ ler 23a/17, 23b/02, 23b/09

b.+ lere 23b/07

b.+ lerün 23b/11

bāğce (Far.): Bk. “bāğce”.

b.+ lere 23b/10

b.+ lerin 81a/03

bağırsak (Tr.): İnsan vücudunun sindirim sisteminde yer alan bir uzuv.

b.+ ları 25a/03

b.+ larını 32a/19

bağış (Tr.): Karşılık beklemeden verilen, hibe edilen.

b.- layup 8a/04

b.+ lasa 94a/07

b.+ layasın 39b/19

bahāne (Far.): Gerçekle alakası olmayan sözde sebep, vesile.

b. 5a/19, 12a/03

bahār (Far.): Bir mevsim adı, ilkbahar.

eyyām-ı b.+ da 23a/17

baḥīl (Ar.): Eli sıkı, pinti olan kimse.

b. 43a/04

b. olmak 9b/11

Baḥru’l-Kelām (Ar.): Özel isim. Kadızâde Mehmed Efendi’nin eserini oluştururken faydalandığı Arapça kaynaklardan biri.

B. 4a/15, 87b/15

B.+ da 61a/09

baḥş (Ar.): Üzerinde konuşulan, tartışılan konu, mevzu, mesele.

b. 8a/19

b. idüp 8b/02

b. itmek 8b/01

b. itmezse 8b/03

b.+ de 56b/01

b. ider 57b/14

b. itdiler 31b/01

b. itmediler 31b/01

baḥş (Far.): Hibe, ihsan.

b. itdiler 75b/02

ba’īr (Ar.): Erkek deve.

b.+ siz 5b/17

ba’īre (Ar.): Dişi deve.

b.+ siz 5b/10

b.+ ye 5b/06, 5b/08

bā'is (Ar.): Sebep.

b. olan 5a/16

bağ- (Tr.): Gözleri bir yöne çevirmek, seyretmek.

b.- mağa 33b/09, 67b/18

b.- sañ 80a/11

b.- up 32b/04

bakır (Tr.): Bir maden ismi.

b.+ a 84a/10

bākī (Ar.): Ebedi, sonsuz.

b. 29b/09, 40a/15,
47b/09, 80b/01

b.+ dür 45b/01, 45b/08,
57a/15

bākiyātu's-şālihāt (Ar.): Sürekli kalan iyi şeyler.

b. 89b/13

bākiyyetü's-selef(Ar.):

Evvelkilerden kalan, seleften kalan.

b. 27a/16

bağiyye (Ar.): Geri kalan, artan.

b. 82a/14

bal (Tr.): Arıların çiçek özlerini toplayarak oluşturdukları tatlı madde, asel.

b.+ dan 46b/16

balçık (Tr.): Çamur.

b.+ dan 45b/03

balğam (Ar.): Solunum yollarında oluşan iltihap nedeniyle öksürükle gelen sümüğe benzeyen madde.

b.+ ı 29b/07

balık (Tr.): Balık.

b. 60a/10

bāliğ (Ar.): Buluğa erişen erkek.

b. 6b/07, 9b/18, 49a/02,
49a/03, 49b/02, 49b/05, 63b/05

bāliğe (Ar.): Buluğa erişen bayan.

b. 49a/08, 49a/10,
49a/12, 49a/18, 93a/03

baña (Tr.): Ben zamirinin yönelme hali.

b. 26a/02, 27b/19,
30a/07, 30a/09, 32a/06, 42b/08, 67b/07,
69b/09, 87b/08, 90b/07, 90b/15, 92b/05,
92b/12, 92b/14, 93a/08, 94a/08, 94a/09,
95a/14, 95a/15, 95b/03, 97a/09, 97a/10,
97a/12, 97a/13

bānī (Ar.): Bir yapıyı inşa eden.

b.+ si 62b/07	görme, anlama, idrak etme.
b.+ siz 5b/10, 5b/17	b. 80a/17
b.+ ye 5b/06, 5b/08	b.+ leri 38b/11
bardak (Tr.): Sıvı maddeleri içmek için kullanılan cam kap.	baş- (Tr.): Basmak eylemi.
b.+ ları 46b/17	b.+ madan 54a/15
ba're (Ar.): Deve tersi, pisliği.	b.+ mağn 25b/16
b. 5b/08, 5b/10, 5b/17	baş (Tr.): En önde olan.
b.+ den 5b/06	b. 34a/12
barış (Tr.): Uzlaşma, sulh.	b.+ da 37a/06
b.- dı 3a/07	b.+ ı 29b/02, 32b/11,
Bārī (Ar.): Kusursuzca var eden, Allah.	34a/04, 46a/13, 67a/09, 83a/05, 86b/15,
B. 16b/05	88a/02
B.+ ye 62b/18, 62b/19	b.+ ıdur 50b/07
zāt-ı B. 54b/18	b.+ ımı 41a/07
tevehhüd-i B.+ye 55a/11,	b.+ in 33a/19, 33b/08,
ba's (Ar.): Yollama, gönderme.	97b/06
b.+ i 95a/12	b.+ in 95a/02
b. ideceği 59a/03	b.+ in 15b/11, 31a/04,
başar (Ar.): Görme.	34b/04
b.+ dur 10a/18, 42a/10	b.+ ina 31a/07, 34a/06,
başır (Ar.): Gören.	34a/08, 34b/11, 49a/13
b.+ dür 42a/11	b.+ ında 11b/14
başiret (Ar.): Kalp gözüyle	b.+ ını 30b/07, 33b/10,
	88b/14
	b.+ inuñ 33a/17
	b.+ ladalar 53a/06
	b.+ ladı 34a/04
	b.+ ladıkdan 29b/08
	b.+ ladılar 80b/12
	b.+ ladım 30a/09
	b.+ lamağa 77b/12

b.+ lar 63a/15
b.+ ların 97b/18
b.+ larına 46a/16
b.+ layalı 29a/15
b.+ layup 52a/05
b.+ lı 20b/13, 70a/08,
70a/10

başmak (Tr.): Papuç, çarık.

b.+ ların 76b/01

bâtil (Ar.): Doğru ve sahih olmayan.

b. 13a/16, 48a/18,
48b/07, 70b/13, 76b/18, 87a/09

b.+ ı 62a/06, 73a/19

bâtin (Ar.): İç yüz, zahir olanın zıttı.

b. 6a/19

b.+ ların 10b/13

bâṭniyye (Ar.): Bir felsefi ve dini düşünce.

b. 55b/05, 55b/06

bayram (Tr.): Dini ve milli anlamı olan gün.

b.+ a 69a/08

bāzār (Far.): Çarşı, alışveriş yeri.

a 52b/09

b.+ da 63b/18, 64a/01

ba'zı (Ar.): Birtakım, bir kısım.

b. 2a/09, 7b/12, 7b/13,
9a/11, 12a/06, 12a/07, 12a/18, 23a/15,
24b/10, 25b/10, 26a/12, 29b/01, 29b/04,
29b/07, 29b/13, 29b/14, 29b/15, 30b/01,
33b/05, 35a/16, 35a/18, 41a/13, 41a/14,
43a/17, 45b/01, 55b/12, 56b/05, 60a/14,
60a/16, 61b/12, 61b/13, 62a/19, 65a/07,
67a/01, 69b/09, 71a/06, 71a/16, 73a/11,
74b/03, 74b/07, 74b/08, 75a/04, 76a/05,
76a/07, 77b/12, 80b/10, 80b/16, 87b/18,
96b/13, 97b/13, 98b/17b.+ lar 60a/18,
81b/03, 88a/01, 88a/03, 89a/15, 90a/04,
90a/05, 93a/19, 93b/05, 98a/07, 98a/10,
98b/16

b.+ sı 20b/19, 24b/17,
26b/15, 29a/14, 29b/03, 29b/04, 31b/03,
32a/10, 33a/09, 33a/10, 33a/11, 35a/15,
35b/09, 35b/10, 35b/15, 39a/02, 68b/05,
68b/19, 73b/11, 76b/05, 80b/08, 80b/12,
81a/19, 86a/17

b.+ sı 33b/03

b.+ sın 17a/04

b.+ sına 43a/19

b.+ sında 57a/01, 75a/04

b.+ sından 12b/04

b.+ sınıñ 3a/13, 3a/14,
21a/07

bāzīrgān (Far): Ticaretle uğraşan, tüccar.

b. 39a/13, 39b/03

b.+ lar 39a/16
b.+ uñ 16a/17

be (Far.): +de, +dan ekinin işlevindeki ön ek.

b. 19a/14, 36b/19

bece (Tr.): Çıban, arpacık.

b. 50a/04, 64b/02

bed (Far.): Kötü, fena.

b. 62a/19, 75a/15

bed-du‘ā (Far.): Birinin kötülük görmesi için edilen dua.

b. 52a/16, 52b/01

b. idüp 93a/04

beden (Ar.) Vücut, gövde.

b. 18b/14, 18b/16,
18b/17, 23b/13, 32b/11, 68a/09

b.+ de 29a/13, 29b/12

b.+ e 28b/09

hiffet-i b.+ e 29a/17

b.+ i 18b/04, 38a/19

b.+ ine 30a/04

b.+ leri 18b/13, 18b/15

b.+ uñ 18b/15

bedī‘ (Ar.): Benzeri olmayan.

b. 18a/05

‘ilm-i b. 18a/02, 19a/16

bedir (Ar.): Dolunay.
b. 36b/14

beg (Tr.): Bir topluluğun ileri geleni.

b.+ e 79a/09

cemī‘-i b.+ lere 20a/17

begen- (Tr.): Beğenme eylemi.

b.- ilmez 39b/02

b.- memekten 51a/19,
69a/04

behā’im (Ar.): Dört ayaklı hayvanlar.

b. 54b/08

Behcetü’l-‘Ārifin (Ar.): Özel İsim. Kadızâde Mehmed Efendi’nin bu eseri oluştururken faydalandığı kaynak eserlerden biri.

B. 4a/05

behrimend (Far.): Hissedar.

b. 76a/09

beķā (Ar.): Ölümsüzlük, ebedi.

b.+ dur 10a/11

b.+ nuñ 10b/05

b.+ sı 20a/02

b.+ sın 19b/05, 19b/06

bel (Tr.): İnsan vücudunda göğüs

ile karın arasındaki bölge.

- b. 54b/08
- b.+ in 33b/08, 97b/06
- b.+ ine 93b/19, 94a/02
- b.+ lerin 97b/18

belā (Ar.): Afet, sıkıntı.

- b.+ sı 25b/11
- b.+ sın 50b/08
- b.+ lara 67a/09

beled (Ar.): Şehir. Metinde nef sözcüğüyle kullanılarak başka şehre zorla gönderilmek anlamında kullanılmıştır.

- nef-i b. 22b/10, 23a/03, 24a/02
- nef-i b. itdürmekdür 22b/08

Belhī (Ar.): Belh şehrinden olan kimse.

- B. 62b/14

belhum aḍal (Ar.): (Ayet-i kerime) Bilakis daha düşükler.

- a.+ dur 54b/08

belīg (Ar.): Yerinde söylenmiş güzel söz.

- ta‘zīr-i b. 96b/05

belki (Ar.): Hatta, bile.

- b. 2a/10, 3a/01, 4b/04, 7a/09, 9b/15, 9b/17, 11a/02, 13a/02, 14b/05, 16b/04, 16b/08, 17a/12, 17a/17, 18a/05, 18a/09, 20a/09, 23a/16, 24b/12, 28a/02, 33a/09, 33a/13, 36a/07, 41b/06, 41b/10, 43b/03, 44a/19, 44b/05, 44b/07, 47a/13, 47b/02, 47b/06, 50a/13, 50a/14, 52b/14, 57b/16, 59a/13, 64b/18, 64b/19, 65b/03, 65b/12, 67b/19, 68a/10, 72a/12, 72a/18, 73b/04, 74a/05, 74b/03, 75b/07, 78a/06, 78a/10, 78a/11, 78a/15, 78b/05, 79a/07, 80a/05, 80a/10, 84a/16, 85b/16, 96a/05, 96a/08

belli (Tr.): Aşıkâr olan, ortada olan.

- b. 82a/04

bellü (Tr.): Bk. “belli”.

- b. 44a/02, 50b/13

ben (Tr.): Teklik birinci şahsı gösterir.

- b. 3a/16, 7b/14, 24a/14, 24b/02, 24b/07, 26b/03, 28b/17, 29a/01, 30a/08, 30a/09, 32a/05, 32b/19, 34a/13, 38b/13, 42b/04, 42b/06, 42b/07, 42b/08, 42b/10, 42b/11, 42b/12, 42b/13, 42b/16, 42b/19, 48a/10, 49b/16, 65b/01, 65b/12, 67b/07, 70a/05, 71b/02, 72a/13, 72a/15, 75b/14, 75b/17, 76a/01, 78a/13, 85a/07, 88b/13, 89b/05, 90a/18, 90b/01, 90b/02, 90b/05, 90b/06, 90b/09, 91a/01, 91b/17,

92a/07, 92a/11, 92a/13, 92b/06, 92b/18,
93a/01, 93b/06, 93b/07, 94b/13, 95b/05,
97a/02, 97a/03, 97a/04, 97a/05, 98a/03

b.+ de 50a/15

b.+ den 30a/10, 37b/04,
48b/18, 72a/15, 87b/05

b.+ i 3a/07, 30a/13,
33b/19, 38b/09, 41a/14, 41a/15, 60a/15,
60b/08, 60b/09, 60b/10, 65b/15, 69b/12,
72a/15, 80b/15, 93b/10, 93b/13, 93b/17,
95a/14, 95b/01, 95b/04, 95b/09, 95b/10,
95b/12, 95b/13, 96a/09

b.+ im 15b/19, 16a/06,
17a/19, 17b/08, 27a/02, 26b/08, 31a/01,
34a/01, 37b/05, 42b/15, 55b/02, 64b/16,
65b/01, 65b/14, 68b/06, 72a/14, 86b/17,
90b/02, 93b/12, 95a/03, 95a/18, 96a/07

b.+ imdür 66b/02

b.+ imle 3a/07, 65b/13,
91b/15

b.+ üm 3a/08

benī (Ar.): Oğullar.

b. Ādem 24b/14, 60a/15,
95a/18

b. İsrā'īl 55a/13, 69b/12,
72a/14

enbiyā-yı b. İsrā'īl 72a/14

benge (Tr.): Sonu olmayan,
ebedi.

b.+ lik 68b/01

bengi (Tr.): Bk. "benge".
b.+ lik 72b/05

beniz (Tr.): Yüz rengi.
b.+ i 32b/16

beñize (Tr.): Bir şeyin başka bir
şeye ortak taraflarının bulunması.

b.- deler 67b/04

b.- diler 66a/02

b.- mekdür 10b/07

b.- memek 44a/18

b.- memekdür 10a/14

b.- mez 44a/06

b.- r 11a/03, 13a/09,
13b/08, 16a/17, 19a/18, 23a/15, 23a/17,
23b/10, 39a/13, 84a/07, 84a/16, 84b/02,
84b/10

b.- rki 19a/02

b.- tmek 67a/13

berāber (Far.): Birlikte.

b. 10a/08, 19a/19,
22b/09, 32b/01, 34b/11, 40b/03, 73a/16,
96b/10

b.+ dür 73b/13, 98b/04

berak (Tr.): Bırakma, terk etme.

b. +lar 39b/06

berāt (Ar.): Nişan, rütbe bildiren
ferman.

b. 98b/11

b.+ ında 1b/10

berekāt (Ar.): Bereketler,
feyizler.

b. 36a/10

b.-ı semāviyyeyi 36a/14

bergiş (Tr.): Pekişmek,
katılaşmak.

b.- durup 47a/14

berī (Ar.): Bir şeyden kurtulmuş
olan, arınmış olan.

b. 41b/03, 44a/18,
48a/04, 63b/01

b.+ dür 41a/18, 41b/01,
41b/16, 41b/18, 42a/06, 42a/10, 42a/14,
43b/03, 44a/01, 44a/02, 44a/06, 44a/10,
45b/01

b.+ lerdür 41b/15, 43b/04,
47a/05

b.+ yin 95b/06, 97a/02,
97a/03, 97a/04, 97a/05

berķ (Ar.): Şimşek.

b. 4b/01, 74a/02

berrāk (Ar.): Duru, temiz, saf.

b. 80a/03, 80a/04, 80a/07

berü (Ar.): Belli bir yerden veya
zamandan bu yana.

b. 88a/02

bes (Ar.): Bismelenin kısaltılışı.

b.-i şerīf 89b/03

besle- (Tr.): Karnını doyurmak.

b.- yüp 87a/07

beş (Tr.): Sayı.

b. 6b/04, 19a/05, 29a/13,
29a/15, 29b/07, 30a/10, 34a/14, 76b/12,
83b/08, 84a/07, 84a/11, 84b/06, 85a/17,
86a/05, 87a/01, 90b/09, 91a/09, 91a/12,
98b/13, 99a/06

b.+ inci 6b/06

b.+ incisi 76b/16, 87a/03

b.+ inüñ 8a/18

beşer (Ar.): İnsan.

efđal-ı b. 58a/13

b.+ den 11a/01

bevil (Ar.): İdrar.

b. 47a/02

bey' (Ar.): Satma, satış.

b.-i şirānuñ 86b/07

b. ide 51b/02

b. idüp 14a/19

beyān (Ar.): Açıklama.

b. 18a/04

b. +a 6a/14

'ilm-i b. 18a/02, 19a/16

b. eylese 91b/14
b. eyleye 55a/15
b. eyle 24a/14
b.+ ı 6a/19
b.+ındadır 6b/14, 8a/15,
10b/10, 10b/12, 11a/01, 61b/10, 87a/08
b. idelüm 17a/04, 36a/18,
57b/11
b. idemezlerse 49a/16
b. iden 78b/10
b. ider 81a/16
b. idüp 49a/09
b. itdiler 27b/19
b. itdim 15b/09, 39a/01,
39b/10, 81a/19
b. itdügi 70b/04
b. itdügüm 16b/17,
37b/05
b. itmege 48a/14, 49a/04
b. itmekde 61b/17
b. itmek 81b/01
b. itmemekdür 10b/19
b. itmişdür 27b/05
b. itmişler 12a/16, 31a/06
b. itmiş 31a/18
b. kıldum 12b/12
b. kılsağ 80a/19
b. olındı 13b/11, 25a/01,
44b/14, 51b/11, 57b/10, 58b/07, 77a/17,
79a/18, 83a/17, 85b/18
b. olındığı 47b/16
b. olunmamışdur 3a/14,
4b/15

b. olınmışdı 24b/17
b. olınmışdur 3b/05,
4b/15, 5a/02, 86a/15
b. olınsun 37a/11
b. olınup 3a/14
b. olunur 12a/02
b. olunanlarıyla 20a/03
b. olunan 5a/14

beyāz (Ar.): Bir renk ismi, ak.

b. 23a/18, 80a/03,
80a/05, 80a/07

beygir (Far.): At.

b.+ i 81b/04

beyhüd (Far.): Boş, nafile.

b. oldı 34a/08

beyin (Tr.): İnsanın düşünme yetisini sağlayan uzuv.

b.+ i 32b/11, 83a/11,
83a/13

beyne'l-cebrī ve'l-kader (Ar.): Cebri ile Kaderi arası.

b. +dür ya'ni 8a/14

beyne'l-ḥavfi ve'r-recā (Ar.): Korku ile umut arası.

b.- olmak 9b/15

Beytü'l-ḥarām (Ar.): Kafirlerin

yaklaşmasının haram edildiği Kabe'nin etrafına verilen isim.

B. +da 82b/11

Bezāziyye (Ar.): Özel isim. İslam alimlerinden olup asıl adı Muhammed Kerderi'dir. En önemli eseri Fetava'l-Kerderi'dir.

B. 82b/04

bezir (Ar.): Keten tohumundan elde edilen yağ.

b.+ cî 24a/14

be'in (Ar.): Ayıran, ayırıcı.

b. 93a/03

be's (Ar.): Zarar.

b.+ dūr 99a/09

bıçağ (Tr.): Bıçak.

b. 67a/16

bırağ (Tr.): Bırakma eylemi.

b.- dım 41a/05, 41a/08,
92a/11

b.- mağ 30b/08

b.- sa 91b/16

b.- up 16b/03, 39a/07,
76b/01, 84b/09

bıyık (Tr.): Üst dudak ile burun arasında çıkan kıllar.

b. 91b/01, 91b/03, 97a/17

b.+ ın 91b/01

b.+ uñ 91b/02

bi (Ar.): Arapça kelimelerin başına gelen ve bunlara "ile" anlamı katarak zarflar teşkil eden ön ek.

b. 19a/14, 32a/10,
54b/17, 55a/08

b.-ğavmin 27b/01

b.-'avnillāhi'l-meliki'l-
vehhāb 99a/12

bī (Far.): Farsça ve Arapça kelimelerin başına gelen ve dilimizdeki "-siz, -mez" eklerinin anlamını karşılayan ön ek.

b. 25b/17, 52a/01,
53b/18, 56b/02, 65a/07, 70a/17, 70b/18,
71b/11, 75b/19, 79a/12, 83a/13, 98b/09

bi nefsihi (Ar.): Kendi başına.

kıyām-ı b.+ dūr 10a/12

b.+ nūñ 10b/06

bi'avnillāhi (Ar.): Allah'ın izniyle.

b. 22a/05, 99a/12

bī'at (Ar.): Bir kimseye itaat edip ona uymak.

b. idüp 80b/17

b. itmemişdür 79a/06

b. itmişdür 79a/03

bi'ayni (Ar.): Aynısıyla.

b. 16b/02

bid'at (Ar.): Hz. Muhammed döneminde bulunmayıp sonradan ortaya çıkan hüküm ve adetler.

b. 16a/10, 20a/10, 21a/19, 21b/07, 35b/06, 83a/19, 84b/11

ehl-i b. 56a/08

b.-i seyyi'eden 53b/02

ehl-i b.+ dan 56a/12

b.+ dur 35b/06

b.+ ın 73b/15

b.+ ların 28b/08

bih (Ar.): Ona, onda anlamında kullanılan söz.

mü'min-i b. 6b/01

biḥamdilillāh (Ar.): Allah'a hamd olsun.

b. 30a/08

biḥayātike (Ar.): Senin hayatına (yemin olsun).

b. 95a/03

bihim (Ar.): Onlarla.

b. 53b/18

bike (Ar.): Seninle.

b. 48b/15

bil- (Tr.): Bir konu hakkında bilgi sahibi olmak.

b. 5a/15, 5a/18, 6b/11, 6b/12, 25b/17, 38a/17

b.- di 6a/04, 34a/19

b.- dik 5b/17, 29a/07, 29b/19

b.- dikden 25a/05, 34b/13

b.- dikleri 20b/08

b.- diñ 72a/15

b.- dirmekdür 11a/05

b.- dirmeyeler 69a/07

b.- dirmeyüp 80b/10

b.- dügi 47b/01, 47b/07

b.- dügile 74b/03, 74b/19

b.- dügim 32b/19

b.- dügüñ 79a/16

b.- dür 55a/17

b.- dürdi 91b/12

b.- düreler 64b/03, 69a/15, 69a/16

b.- düreyin 37b/03

b.- dürüp 69a/01

b.- dürür 20a/15, 24b/16, 35a/13

b.- e gör 1b/06, 1b/18

b.-e 10a/01, 18a/01,

18a/09, 18a/10, 18a/13, 18a/14, 20a/09,

20b/18, 21b/16, 22a/07, 26a/08, 36b/02,

39b/09, 41b/07, 47a/18, 47b/07, 54b/06,

65a/01, 67a/02, 73a/18, 73b/15, 78b/16,

80a/12, 82a/12, 84b/03, 95b/02

b.- ece 84b/03

b.- eler 5b/03, 64b/14,

79a/14

b.- elerdi 68a/15, 79a/16

b.- en 73a/16

b.- enler 54b/09

b.- enlere 22b/14, 23a/01,

74a/04, 74a/05

b.- esin 2b/02, 17a/05

b.- gil 2a/01, 4b/19,

5a/05, 41a/11

b.- ici 73a/17, 74b/12

b.- iciye 74b/12, 77a/19

b.- inmeyüp 47b/17

b.- inmez 19a/11, 19a/13,

19a/15, 19a/17, 20a/14, 20a/15, 77a/01,

80a/02, 80a/10, 80a/11, 80a/12, 86b/07

b.- inüp 44b/13, 47a/13,

47b/16

b.- inür 80a/01, 86b/04,

86b/05, 86b/06

b. +irdim 87b/03

b.- mediklerinden 79a/13

b.- mediklerindendür

44a/16

b.- mediler 21b/12,

88a/08

b.- medin 17b/15, 18a/03,

39a/15

b.- medügi 42a/04

b.- medür 83b/01

b.- mege 3a/11, 5a/19,

6a/05, 6b/18, 12a/03, 13b/12, 22a/08,
60a/05, 76b/19

b.- megi 82a/06

b.- mek 2a/04, 2a/16,

5a/03, 5b/16, 6a/13, 6a/14, 7a/01,

11b/11, 18a/15, 19a/09, 19a/10, 19a/11,

20b/01, 23b/18, 41a/17, 41b/05, 41b/09,

43a/12, 44b/07, 52a/02, 54b/04, 56b/01,

59b/01, 59b/02, 59b/05, 80b/13, 83a/17,

83a/18, 83b/04, 83b/05, 83b/09, 83b/10,

83b/11, 84a/04, 86a/07, 86a/10

b.-mekde 54b/16, 54b/19

b.-mekden 22a/05,

41b/09, 54b/18

b.-mekdür 2a/02, 41b/11,

41b/19, 44b/01, 54b/10, 54b/12, 54b/15,

83a/16

b.- mekle 44b/02

b.-mem 91a/10, 92b/17,

92b/18, 93a/01, 95a/19

b.-memek 5a/04, 49a/14,

83b/14

b.-memiş 44a/17, 48a/13

b.-menün 43b/19, 44a/13

b.-mese 11b/10, 13b/07,

13b/10, 14a/01, 18b/08, 47b/01, 49a/09,

83a/04, 83b/06, 93a/03, 94a/06

b.-meseler 20b/02,

44b/07

b.-mesi 10a/18, 42a/05,

83a/19, 83b/02, 83b/03, 83b/05, 83b/06,

83b/15, 83b/18, 83b/19, 84a/02, 84a/18

b.-meye 48a/12, 72b/13,

72b/14, 72b/15, 72b/16, 72b/17, 81b/13,
84a/06
b.-meyen 10a/03, 48a/15,
54b/08, 74a/15, 84b/02
b.-meyendürür 1b/15
b.-meyenlere 22b/14,
23a/01, 74a/07
b.-meyenleri 24a/01
b.-meyenlerüñ 73b/15
b.-meyicegiz 84a/19
b.-meyicek 13a/06,
13a/15, 44a/19, 44b/05, 48a/13
b.-meyiceñiz 69a/12,
69a/16, 81b/12
b.-meyince 13a/02,
41b/03, 86a/15, 86b/10
b.-meyüp 12b/13, 16b/08,
39a/13, 49a/16, 50a/13, 71a/18, 73a/09,
75a/16
b.-mez 2a/12, 11b/10,
21a/01, 41b/10, 52a/02, 72b/18, 73a/07,
73a/10, 73b/02, 73b/05, 73b/09, 73b/10,
79a/06, 79a/07, 80a/16
b.-mezem 24b/02
b.-mezim 91b/18, 92a/07
b.-mezin 48a/09, 48a/10
b.-mezler 12b/15, 29a/12,
70b/18, 74a/18, 88a/01
b.-mezlerdi 73a/04
b.-mezlerse 78b/15
b.-mezse 92b/10
b.-mezseñiz 71b/02
b.-mezsın 2a/11, 30a/15,

84b/12, 84b/15, 84b/17, 85a/01, 85a/02
b.-miş 4b/03, 44a/19,
44b/01, 47b/06
b.-mişdür 79a/04
b.-se 13b/07, 13b/09,
47a/18, 47a/19, 48a/14, 82b/15, 94b/05,
94b/15
b.-seler 44b/08, 82a/14
b.-sinler 41a/14
b.-üp 1b/15, 3b/17, 8b/17,
10a/02, 11b/01, 13a/18, 13b/17, 16a/07,
16a/14, 16b/12, 17a/06, 17b/19, 20b/10,
21a/07, 22a/03, 22a/12, 38b/19, 44b/03,
49a/04, 50a/12, 52a/08, 54b/13, 57b/09,
77a/19, 78a/04, 85a/06, 85a/07, 85b/11,
92b/11
b.-ür 13a/01, 14a/08,
23a/12, 25b/04, 26a/01, 36b/05, 40b/08,
40b/09, 41b/19, 42a/02, 42a/04, 45b/03,
64b/15, 71b/01, 73a/19, 77b/10, 86b/01,
94b/16, 94b/17, 95b/07, 97a/06, 98a/03
b.-ürdi 8b/07
b.-ürin 78b/05
b.-üriz 62b/07, 62b/09,
75b/15
b.-ürken 50b/02, 82a/04,
94b/13
b.-ürler 14a/12, 19a/05,
21b/01, 73a/16, 73b/03, 73b/04, 77a/18
b.-ürlerse 19b/11
b.-ürseñ 1b/12, 1b/14
b.-ürsin 5b/12, 5b/13,
16a/04, 19b/03, 23b/13, 30a/08, 65a/17,

77a/06

b.-ürsinki 15a/08

b.-ürüz 62b/13

bil (Tr.): Bk. "bel".

b.+in 33a/19

bilād (Ar.) Beldeler, şehirler.

b.-ı müslimîne 28a/11

billāhi (Ar.): Allaha ant olsun.

b. 6b/02, 6b/08, 30b/18,
49b/19, 64a/15

billāhi'l-ğarūr (Ar.): Aldatıcı
(şeytan) Allah ile (aldatmasın).

b. 82a/11

**billāhi's-semī'i'l-'alīmimine'ş-
şeytāni'r-racīmi** (Ar.): Kovulmuş
şeytandan işiten ve bilen Allaha
(sığınırım).

b. 53b/10

billāh'il-'aliyyi'l-'azīm (Ar.):
Yüce ve büyük Allah'a yemin olsun.

b. 89b/14

biñ (Tr.): Bir sayı.

b. 8a/02, 11b/15, 13a/19,
15b/12, 15b/14, 15b/18, 15b/19, 19a/12,
20b/03, 20b/04, 21b/10, 24a/03, 24a/05,
24a/08, 27b/05, 27b/07, 27b/09, 27b/10,

28a/05, 29b/18, 43a/15, 46a/19, 61b/11,
61b/13, 61b/14, 71a/14, 74a/15, 74a/16,
75b/08, 78a/01, 79a/19, 79b/04, 79b/07,
79b/08, 81a/11, 82b/03, 82b/12, 82b/13,
85a/18, 85a/19, 85b/01, 87a/06, 87a/07

b.+ de 80a/01

b.+ den 81a/12

bin- (Tr.): Bir şeye veya bir
hayvanın üzerine çıkıp oturma eylemi.

b.- e 37b/15

b.- enler 37a/12

b.- mege 67b/17

b.- üp 37b/15, 87b/05

bin (Ar.): Oğlu.

b. 62a/06, 87a/10

binā (Ar.): Mimari eser, yapı.

b. 5b/08, 5b/10, 5b/17,
53b/18, 57b/15, 62b/06

b.+ dan 5b/06

b.+ lı 89b/01

b. olındı 6b/04

b. olunup 11b/08

b.+ sinuñ 47a/04

binā'en (Ar.): +den ötürü, +den
dolayı.

b. 54b/07, 56b/02,
57a/16

bir (Tr.): Sayıların ilki.

b. 2a/17, 2b/06, 3a/04, 3a/14, 3a/15, 3a/16, 3a/19, 3b/06, 3b/08, 4b/12, 5b/02, 5b/15, 5b/16, 6a/01, 6a/04, 6b/17, 6b/18, 7b/19, 8a/01, 8a/04, 8a/19, 8b/01, 10b/06, 10b/07, 11a/12, 11b/09, 11b/13, 12a/01, 12a/14, 12b/13, 13a/04, 13a/08, 13a/09, 13b/02, 13b/04, 13b/06, 13b/08, 13b/10, 13b/15, 14a/10, 14a/12, 14a/13, 15b/12, 15b/13, 15b/19, 17a/02, 17a/15, 17b/02, 17b/08, 17b/15, 18a/16, 18b/01, 18b/06, 18b/07, 18b/10, 19b/01, 19b/11, 20b/14, 20b/15, 21a/06, 21a/15, 23a/11, 24a/02, 24a/11, 24a/15, 24a/16, 24a/17, 24a/18, 24b/12, 25a/05, 25a/09, 25a/10, 25b/07, 25b/14, 26b/03, 26b/04, 26b/05, 26b/12, 26b/15, 26b/16, 27b/06, 28a/05, 28a/07, 28a/14, 28a/15, 28a/16, 28a/18, 28b/03, 28b/16, 28b/18, 29a/06, 29a/17, 29b/06, 29b/09, 29b/13, 29b/14, 29b/15, 30a/05, 30a/06, 30b/13, 31a/03, 31a/06, 31a/12, 31b/05, 31b/06, 31b/18, 32a/02, 32a/03, 32a/16, 32b/13, 33a/02, 33a/06, 33a/10, 33a/12, 33a/15, 33a/17, 33b/02, 33b/13, 33b/14, 33b/15, 33b/16, 33b/18, 34a/05, 34a/11, 34a/12, 34a/17, 34b/04, 34b/07, 35a/08, 35a/11, 35a/16, 35b/13, 36a/18, 36b/03, 36b/11, 37a/11, 37a/12, 38a/02, 38a/13, 38a/15, 39a/06, 39a/13, 39a/14, 39a/16, 39b/10, 39b/13, 39b/14, 40b/05, 40b/14, 40b/17, 41b/01, 41b/03, 41b/11, 41b/12, 42a/08, 43a/01, 43a/15, 44a/05, 44a/18, 44b/17, 45a/02, 45a/03, 45a/05, 45a/07, 45a/09, 45b/04,

45b/12, 46a/16, 46b/14, 46b/16, 46b/17, 47a/04, 48a/01, 48a/02, 48a/08, 48a/12, 49a/08, 49b/09, 49b/10, 49b/11, 49b/14, 50b/13, 50b/14, 51a/03, 51a/04, 52a/01, 52b/06, 52b/13, 52b/15, 52b/19, 53a/13, 54b/17, 55a/03, 55a/13, 55b/11, 55b/19, 56a/02, 56a/17, 56b/15, 56b/17, 57a/01, 57a/03, 57a/04, 57b/14, 58b/14, 59a/11, 59a/14, 59a/15, 60a/02, 60a/07, 60a/15, 60a/19, 60b/02, 60b/03, 60b/04, 60b/11, 61a/06, 62a/01, 62a/04, 62a/08, 62a/12, 62a/14, 62b/06, 62b/07, 62b/08, 62b/09, 62b/10, 62b/13, 63a/15, 63b/15, 64a/05, 64b/16, 64b/17, 64b/19, 65a/09, 65b/17, 66a/07, 66a/08, 66a/10, 66a/17, 66b/01, 66b/13, 66b/14, 67a/04, 67a/05, 67a/14, 67a/17, 67b/04, 67b/07, 68a/12, 68a/13, 68a/14, 68b/02, 69a/06, 69b/05, 69b/13, 69b/15, 69b/16, 69b/17, 70a/02, 70a/15, 70b/02, 70b/08, 71a/04, 71a/14, 71b/01, 71b/05, 71b/17, 72a/04, 72a/10, 72b/10, 72b/19, 73a/01, 73a/09, 73a/11, 73b/10, 74a/02, 74a/07, 74b/04, 74b/16, 74b/17, 75a/01, 75b/03, 75b/11, 75b/13, 76a/10, 76a/13, 76a/15, 76b/08, 77a/02, 77a/08, 77a/17, 77b/03, 77b/04, 77b/05, 77b/11, 77b/13, 77b/18, 77b/19, 78a/01, 78a/13, 78a/15, 78a/16, 78b/02, 78b/03, 78b/05, 78b/15, 78b/19, 79a/08, 79a/09, 79a/10, 79b/10, 79b/15, 79b/18, 80a/02, 80a/03, 80a/05, 80a/08, 80b/04, 80b/11, 80b/14, 80b/18, 81b/05, 81b/09, 81b/15, 81b/17, 82a/02, 82a/17, 82b/01, 82b/03, 82b/05,

82b/06, 82b/08, 82b/09, 82b/10, 82b/11,
82b/12, 82b/14, 82b/16, 83a/13, 83a/14,
83b/13, 84a/08, 84a/09, 84a/13, 84b/01,
84b/09, 85b/03, 86a/05, 86a/17, 86b/14,
86b/16, 87a/05, 87b/10, 88a/09, 88a/12,
88a/19, 88b/02, 88b/04, 88b/05, 88b/06,
88b/07, 88b/09, 88b/10, 88b/12, 88b/13,
88b/18, 89a/02, 89a/03, 89a/04, 89a/05,
89a/06, 89a/07, 89a/08, 89a/09, 89a/10,
89a/13, 89a/14, 89a/16, 89a/18, 89b/01,
89b/02, 89b/05, 89b/06, 89b/08, 89b/09,
89b/10, 89b/12, 89b/16, 89b/17, 89b/19,
90a/06, 90a/07, 90a/17, 90a/18, 90b/01,
90b/02, 90b/03, 90b/04, 90b/05, 90b/06,
90b/09, 90b/10, 90b/12, 90b/13, 90b/15,
90b/16, 90b/18, 91a/08, 91a/09, 91a/10,
91a/13, 91a/14, 91a/16, 91a/17, 91a/18,
91a/19, 91b/02, 91b/04, 91b/05, 91b/07,
91b/08, 91b/11, 91b/12, 91b/13, 91b/15,
91b/16, 91b/17, 91b/19, 92a/01, 92a/02,
92a/03, 92a/04, 92a/06, 92a/07, 92a/08,
92a/09, 92a/12, 92a/13, 92a/16, 92a/17,
92b/04, 92b/05, 92b/08, 92b/09, 92b/12,
92b/14, 92b/15, 92b/16, 92b/17, 93a/01,
93a/02, 93a/04, 93a/05, 93a/08, 93a/09,
93a/10, 93a/11, 93a/12, 93a/14, 93a/15,
93a/16, 93a/18, 93a/19, 93b/02, 93b/04,
93b/06, 93b/07, 93b/10, 93b/11, 93b/13,
93b/14, 93b/17, 93b/18, 94a/02, 94a/03,
94a/04, 94a/06, 94a/07, 94a/08, 94a/09,
94a/10, 94a/11, 94a/12, 94a/13, 94a/14,
94a/15, 94a/16, 94a/17, 94a/19, 94b/01,
94b/02, 94b/03, 94b/04, 94b/06, 94b/08,

94b/09, 94b/11, 94b/12, 94b/13, 94b/15,
94b/16, 94b/17, 95a/03, 95a/04, 95a/05,
95a/07, 95a/10, 95a/13, 95a/14, 95a/17,
95a/18, 95a/19, 95b/05, 95b/06, 95b/09,
95b/12, 95b/14, 95b/16, 95b/19, 96a/03,
96a/05, 96a/07, 96a/09, 96a/11, 96a/18,
96a/19, 96b/03, 96b/05, 96b/09, 96b/12,
96b/16, 96b/17, 96b/18, 96b/19, 97a/02,
97a/06, 97a/09, 97a/12, 97a/15, 97a/17,
97a/18, 97a/19, 97b/01, 98a/02, 98a/03,
98a/07, 98a/08, 98a/09, 98a/10, 98a/11,
98a/12, 98a/17

b.+ dür 6a/11, 6b/02,
47b/10, 47b/13, 47b/14, 55a/12, 55b/02,
55b/12, 65b/02, 73a/14, 73b/12, 91a/06,
93b/12

b.+ er 2a/05, 19a/02,
19a/03, 30b/04, 30b/09, 34a/04, 34a/16,
40a/04, 40a/06, 40a/12, 40a/16, 54a/16,
63b/05, 69a/01, 71b/02, 74a/05, 81b/14,
82a/06, 82a/15, 83b/10, 83b/11, 83b/12,
84a/04, 84b/15, 85a/10, 85b/05, 85b/07,
86b/11

b.+ ercik 20b/07

b.+ i 4a/02, 4a/03, 4a/04,
4a/05, 4a/06, 4a/09, 4a/10, 4a/16, 5a/06,
5a/07, 6a/03, 6a/07, 6a/08, 6a/09, 6b/14,
7a/05, 9b/14, 17a/09, 17a/12, 17a/15,
17a/18, 19b/12, 21a/10, 22a/19, 22b/02,
22b/03, 22b/04, 22b/05, 23a/13, 24b/18,
25a/02, 25a/10, 29a/11, 29b/18, 31b/16,
33a/01, 34b/07, 34b/09, 37b/06, 37b/06,
37b/07, 38a/08, 38b/02, 40a/14, 43a/04,

45b/04, 48b/13, 51b/04, 52a/10, 55a/10,
56a/11, 56a/15, 56a/16, 64a/10, 66b/19,
70a/09, 70a/09, 72b/09, 73b/12, 73b/12,
74a/04, 75b/10, 75b/19, 76a/04, 76b/18,
79b/03, 79b/04, 80a/01, 80b/04, 80b/07,
81a/07, 86b/12, 87b/10, 87b/11, 87b/12,
87b/13, 87b/13, 87b/14, 87b/15, 87b/16,
87b/17, 89b/07, 91b/07, 92a/09, 94b/06
b.+ ile 66a/05, 85a/08
b.+ imüziñ 19b/16
b.+ imüzüñ 27b/18
b.+ in 3a/01, 60a/02,
61b/18, 61b/19, 79b/03, 81b/14, 82b/08,
83b/13, 83b/16, 89a/02
b.+ inde 60a/16, 60a/17,
70a/07, 92a/12, 95a/13
b.+ inden 74a/04
b.+ ine 6a/09, 75b/10,
79a/01, 79a/02, 84b/08
b.+ ini 13a/09, 44b/17,
83b/09, 84a/04
b.+ iniz 17b/07
b.+ inüñ 4a/04, 20b/14,
57a/07, 57a/12, 90a/07
b.+ inün 81a/16
b.+ isi 2a/08, 5b/12,
10a/09, 10a/10, 10a/11, 10a/12, 10a/13,
10a/14, 10a/17, 10a/18, 10a/19, 10b/01,
10b/03, 10b/04, 10b/05, 10b/06, 10b/08,
10b/12, 10b/13, 10b/14, 10b/16, 10b/17,
10b/18, 11b/07, 12b/15, 14a/08, 27b/10,
38a/08, 40a/04, 40a/11, 41b/15, 41b/18,
42a/06, 42a/10, 42a/14, 43a/13, 43a/16,

43b/12, 44b/14, 45a/10, 45b/02, 46a/09,
47a/11, 52b/19, 68a/12
b.+ birlerine 19b/11
b.+ isin 36a/18, 80a/15,
83a/04
b.+ le 56a/13
b.+ lemek 41a/17, 41b/04,
44b/06
b.+ lerin 81a/07
b.+ lerine 64a/10, 79b/03,
79b/04
b.+ lerini 66b/19
b.+ lesünler 41a/15
b.+ leye 6b/07
b.+ ligi 55b/12
b.+ ligimi 16a/06
b.+ ligin 6a/13, 54b/19
b.+ liginde 6a/11
b.+ ligine 55b/10
b.+ likden 59a/11
b.+ liyüp 85b/16

birāder (Far.): Erkek kardeş.
b. 12a/05

biraz (Tr.): Bir parça, azcık.
b. 37b/04

Birgili Mehmed Efendi (Ar.):
Özel isim. Osmanlı ulemasında önemli
bir yere sahip olan ve Kadızāde Mehmed
Efendi'nin örnek aldığı alim.
B. 4a/02

birkaç (Tr.): Ne kadar olduğu bilinmeyen, az olan şeyleri ifade eden sözcük.

b. 8a/02

birkaç (Tr.): Bk. “birkaç”.

b. 24b/16, 27a/06, 27a/07, 28a/02, 29a/16, 29b/17, 29b/18, 34a/18, 34b/06, 40b/05, 43a/02, 44b/03, 48a/11, 50a/07, 51b/04, 63a/14, 75a/10

bismillāhi(Ar.):

Bismillāhirrahmānirrahim sözünün kısaltılmış şekli.

b. 90a/01, 90a/02, 90a/03, 90a/04, 90a/06, 90a/08, 90a/10, 90a/11, 90a/12, 90a/13, 97a/19

bismillāhirrahmānirrahīm (Ar.):

Rahman ve Rahim olan Allah’ın adıyla.

b. 1b/02

biş- (Tr.): Yiyeceklerin ısı etkisiyle çiğliği ve hamlığı giderek yenilebilir duruma gelme.

b.- ürüp 31b/09

bi-şey’in (Tr.): Bk. “bir şey”.

b.+ i 92a/09

bit-(Tr.): Yetişmek olgunlaşmak.

b.- en 23a/19

b.- irmege 9a/08, 9a/09, 9a/10

b.- se 42a/03

b.- ürmeyüp 9a/10

b.- ürmez 23b/14

b.- ürüp 47a/09

b.- ürür 9a/11

biz (Tr.): Çokluk birinci şahsı gösterir.

b. 15b/01, 15b/03, 15b/05, 16a/15, 16a/19, 21a/12, 26b/15, 55a/17, 59b/19, 62b/06, 62b/07, 65b/15, 70a/11, 70b/15, 75b/04, 75b/15, 76a/09, 77a/10, 83a/04, 86a/11

b.+ den 7b/11, 15a/18, 39a/03, 75a/16, 78a/05

b.+ e 7b/12, 15a/17, 15a/19, 15b/01, 15b/05, 28a/03, 40b/19, 43a/12, 55a/14, 55a/15, 55a/17, 61b/15, 71b/02, 86a/11, 96b/16

b.+ i 16a/17, 39b/16, , 96b/17, 96b/18

b.+ im 3a/03, 3b/05, 5a/07, 6b/15, 6b/16, 7a/11, 13a/03, 19b/16, 21b/18, 23a/12, 39a/01, 39a/02, 40b/19, 41a/01, 43a/18, 46b/15, 58a/12, 59a/05, 60b/07, 60b/10, 68a/15, 80b/07, 80b/08, 80b/12, 92b/12, 94b/01

b.+ üm 90b/13

bi’z-zarūri (Ar.): Zorunlu olarak.

b. meyl ideler 65a/09
b. mezheblerin 4b/14
b. ol 71b/09

bi'l-cenāne (Ar.): Cennetle.
b. 5a/05, 57b/18

bi'l-cümle (Ar.): Tümüyle,
tamamıyla.

b. cemī'-i tedbirlerde
6a/08
b.-haseneti 74a/05

bi'l-imān (Ar.): İmanla.
b. olsa 88a/19
muṭma'in-i b.-imān

31a/07

bi'l-İslāmi (Ar.): İslamla.
b. 50a/01

bi'l-ittifāk (Ar.): İttifakla.
b. ḥarāmdur 97b/07
b.-ittifāk 96a/13

bi'l-kaderi (Ar.): Kader ile.
b. 6b/03, 6b/09, 64a/16

bi'l-kalbdur (Ar.): Kalp ile.
taṣdīk-i b. +dur 38b/04

bi'l-Ka'beti (Ar.): Kabe'ye.
b. 50a/01

bi'l-Ḳurāni (Ar.): Kuran'a.
b. 50a/01

bi'l-lisān (Ar.): Dil ile.
b. ve 57b/18
iḳrār-ı b. 5a/05
taḳlīd-i b. 38b/03

bi'l mü'minīne (Ar.): Müminlere.
b. 50a/02

bi'l-ma'rūf (Ar.): İyiliği.
emr-i b.+ ı nehyi 7a/17,
9b/04, 35a/14, 53a/17

bi'l-küllīye (Ar.): Tümüyle,
tamamıyla.

b. 8b/15, 19b/15,
21a/18, 21b/07, 24b/07

bi'se'l-belā (Ar.): Ne kötü
beladır.

b. mübtedī'i 30b/14
b. 30b/14

bi't-ṭarīḳ (Ar.): Yoluyla.
b. degil 28b/02
evla-yı b.+ dür 6a/10
b.+ dür ve 58b/01

bi'z-zāt (Ar.): Kendisi.
b. 68a/11

b. 64b/12

boğaz (Tr.): Ağızla gırtlak arasındaki dar kısım.

b.+ ına 46a/18

b.+ laduğı 48b/02, 98a/05

b.+ lamağa 70a/04

b.+ lamağ 98a/05

b.+ lamañ 70a/05

b.+ lañ 70a/03

b.+ lanup 98b/02

b.+ lasa 95a/04

b.+ layan 98a/06

boğ (Tr.): İnsan veya hayvan dışkısı.

b.+ ın 76a/01

Bostāni'l-‘Ārifin (Ar.): Özel isim. Ebu'l-Leys e's-Semekandi'nin ahlak ve ibadete dair eseri.

B.+ de 61a/16

boş (Tr.): İçinde bir şey olmama durumu. 2. Evlilik akdini bitirme.

b. 31a/08, 40b/14, 49a/10, 49a/14, 63b/03, 69a/18, 72a/08, 91a/07, 91b/11, 91b/19, 93a/04, 96a/19

b. -an 52b/13

b.+ dır 97b/14

b.+ lık 63a/16

b. olmuş 35b/16

b. olur 35b/15.

boyan (Tr.): Boyunca.

b.+ cağ 24a/18

boyn (Tr.): İnsan vücudunun omuzla baş arasındaki bölgesi.

b. 24a/03

boynız (Tr.): Bazı hayvanların başında bulunan ucu sivri çatalı çıkıntı.

b. 45a/05

boyun (Tr.): Bk. "boyn".

b.+ cığı 32b/16

b.+ ın 16b/14

b.+ ından 74a/02

b.+ uña 35a/07, 85a/18

boz- (Tr.): Bir şeyi işlemez duruma getirme.

b.- a 38a/15

b.- anlar 16a/11, 83b/06

b.- ar 77b/13, 99a/06

b.- asın 66b/11

b.- ğun 5a/12, 44b/08, 47a/15, 47b/01, 47b/07, 78a/08

b.- ılmaya 5b/04

b.- ılmış 30a/12

b.- ılıp 29b/05, 49a/14

b.- ılır 48b/01, 48b/03

b.- mağdan 54b/02

b.- ulup 20a/03

b.- up 5a/14, 17b/11

bozaḥāne (Far.): Boza yapılan yer.

b.+ lerdür 22b/05

b.+ ye 15b/16, 99a/10

böl- (Tr.): Tek parçayı iki veya daha fazla parçalara ayırmak.

b.- igi 38a/01, 38a/02,
38a/06

b.- igidir 38a/02

b.- iginde 37b/08

b.- ik 26b/19, 56a/10

b.- ügi 29b/09

b.- ük 37b/06, 38a/01,
73b/12, 87a/01

b.- ükde 29b/09

böyle (Tr.): Bunun gibi olan, buna benzer.

b. 3a/02, 4b/12, 5b/20,
6a/12, 15a/09, 23a/09, 23a/15, 24b/08,
29a/10, 39b/14, 43b/01, 52b/04, 55b/16,
63b/01, 66a/01, 66a/17, 66b/06, 68b/16,
72b/07, 73a/13, 73b/05, 77a/12, 77a/13,
77b/16, 78b/03, 80a/07, 87a/14, 89b/15,
95b/11, 95b/13

b.+ ce 10a/03, 15a/05,
17b/09, 19b/04, 20a/04, 23b/03, 43a/12,
50b/18, 59a/09, 72b/17, 72b/19, 79b/13

b.+ dür 21b/05, 31a/10,
59b/15, 74a/14, 77a/04, 78a/03, 80a/13

bu (Tr.): İşaret sıfatı ve zamiri olarak en yakın olanı ifade eden sözcük.

b. 1b/17, 2a/16, 2b/01,
2b/09, 2b/10, 2b/13, 2b/14, 2b/18, 3a/08,
3a/10, 3a/11, 3a/12, 3a/15, 3a/19, 3b/05,
3b/17, 3b/18, 4a/06, 4a/07, 4a/17, 4a/18,
4b/03, 4b/07, 4b/08, 4b/09, 4b/11, 4b/14,
4b/16, 5a/09, 5a/12, 5b/01, 5b/12, 5b/13,
5b/15, 6a/02, 6a/04, 6a/14, 6a/15, 6b/13,
7a/01, 7a/03, 7b/02, 8a/01, 8a/15, 8a/16,
8a/19, 8b/18, 9b/03, 10a/03, 10a/09,
10b/10, 10b/11, 11a/01, 11a/07, 11a/16,
11b/01, 11b/13, 12a/04, 12a/14, 12b/03,
12b/04, 12b/06, 12b/11, 13a/01, 13a/05,
13a/10, 13a/16, 13a/17, 13a/18, 14b/02,
15a/05, 15a/11, 15b/05, 15b/07, 15b/08,
15b/11, 16a/03, 16a/04, 16a/15, 16a/17,
16a/18, 16b/01, 16b/15, 17a/03, 17b/08,
17b/10, 17b/12, 17b/15, 17b/17, 18b/05,
19a/08, 19a/19, 19b/05, 19b/08, 19b/16,
20a/02, 20a/03, 20a/05, 20a/11, 20a/13,
20a/17, 20b/05, 21a/01, 21a/07, 21b/15,
22a/01, 22a/07, 22a/09, 22b/09, 23a/02,
23a/04, 23a/09, 23a/14, 24a/07, 24a/08,
24a/09, 24a/11, 24b/13, 24b/14, 25a/01,
25a/09, 25b/10, 25b/13, 26a/09, 26a/14,
26b/06, 26b/11, 26b/18, 27a/09, 27a/15,
27b/17, 27b/19, 28a/01, 28a/03, 28a/09,
28b/06, 28b/13, 28b/15, 29a/12, 30a/13,
30a/14, 30b/03, 30b/05, 31a/18, 31a/19,
32a/03, 32a/07, 32a/08, 32a/09, 32a/10,
32b/09, 33a/09, 33a/12, 33b/01, 33b/02,
33b/11, 34a/09, 34b/10, 34b/12, 35a/01,

35a/10, 35a/12, 35b/17, 36a/17, 36a/19,
36b/08, 36b/12, 36b/16, 37a/03, 37a/07,
37a/11, 37a/14, 38b/08, 38b/16, 38b/19,
39a/02, 39a/12, 39a/15, 39b/09, 39b/15,
40a/03, 40a/19, 40b/14, 40b/15, 41a/01,
41a/03, 41a/05, 41a/07, 41a/08, 41a/10,
41a/16, 43a/15, 46a/19, 46b/03, 47b/11,
47b/19, 48b/13, 48b/15, 49b/04, 50a/04,
50b/07, 50b/19, 52a/09, 52b/12, 53b/01,
54b/03, 55a/18, 55b/03, 56a/01, 56a/02,
56a/13, 56b/01, 56b/02, 56b/08, 56b/17,
57a/01, 57a/13, 57a/19, 57b/07, 57b/12,
58a/16, 58b/02, 58b/05, 58b/11, 58b/13,
59a/03, 59a/10, 60a/06, 60b/03, 61b/09,
62a/06, 62a/16, 62a/18, 62a/19, 62b/02,
62b/11, 62b/12, 63b/09, 63b/13, 63b/15,
64a/17, 64b/01, 64b/03, 65a/10, 65a/16,
65a/18, 65b/08, 65b/11, 66a/12, 66a/13,
66a/15, 66a/16, 66a/19, 66b/02, 66b/03,
66b/06, 66b/08, 66b/12, 66b/15, 66b/18,
66b/19, 67a/01, 67a/02, 67a/04, 67a/05,
67a/06, 67a/07, 67a/08, 67a/09, 67b/05,
67b/10, 68a/15, 68a/17, 68a/18, 69a/10,
69a/19, 69b/18, 70a/01, 70a/03, 70a/05,
70a/06, 70a/17, 70b/04, 70b/17, 70b/19,
71a/04, 71a/05, 71a/06, 71a/07, 71a/16,
71a/18, 71a/19, 71b/01, 71b/09, 71b/15,
71b/16, 72a/08, 73a/15, 73a/16, 73b/09,
73b/11, 73b/18, 74a/06, 74a/08, 74a/10,
74a/13, 74b/04, 74b/08, 74b/09, 74b/13,
74b/15, 75a/01, 75a/03, 75a/05, 75a/07,
75a/08, 75a/10, 75a/11, 75a/18, 75a/19,
75b/03, 75b/10, 76a/01, 76a/08, 76a/09,

76a/11, 76a/17, 76b/02, 76b/06, 77a/02,
77a/08, 77a/10, 77a/14, 77a/19, 77b/06,
77b/09, 78a/19, 78b/02, 78b/06, 79a/15,
79b/13, 80a/03, 80a/13, 80a/18, 80a/19,
80b/02, 80b/05, 80b/06, 80b/15, 81a/07,
81a/08, 81a/10, 81a/15, 81a/19, 81b/01,
81b/02, 82a/12, 82a/13, 83a/07, 83a/10,
83a/11, 83a/13, 84a/11, 84a/12, 84a/15,
84b/02, 84b/03, 84b/06, 84b/07, 84b/08,
85a/19, 85b/02, 85b/13, 85b/14, 86a/02,
86a/08, 86a/13, 86a/14, 86a/15, 86a/16,
86b/03, 86b/05, 86b/06, 86b/16, 86b/17,
86b/19, 87a/08, 87a/11, 87a/16, 87b/03,
87b/04, 87b/16, 87b/18, 88a/01, 88a/07,
88a/08, 88a/17, 88b/14, 89b/12, 89b/15,
89b/16, 89b/17, 89b/19, 90a/14, 90a/18,
90b/11, 90b/15, 91a/07, 91b/14, 91b/17,
92a/09, 92a/12, 92b/06, 94a/02, 94a/15,
94a/19, 94b/10, 94b/13, 95a/13, 96a/16,
96a/17, 96b/11, 97a/01, 97a/05, 98a/19,
98b/08

b.+ dur 6b/02, 9b/14,
14a/05, 16b/15, 17b/06, 20b/17, 21b/19,
25a/02, 31b/16, 32b/19, 35a/16, 35b/12,
38b/12, 40b/05, 43a/03, 43b/19, 44a/13,
49b/14, 50a/07, 51b/04, 52a/11, 52a/12,
55a/02, 55a/08, 55a/13, 55b/14, 56b/04,
56b/15, 60a/14, 61b/15, 63a/04, 64b/06,
67a/04, 67b/06, 70b/10, 72a/03, 72a/10,
74b/02, 78b/13, 81b/02, 82a/09, 85a/02,
85a/07, 88a/14, 88a/18, 92b/08, 93b/16

b.+ llar 53a/01

b.+ ña 25b/12, 40b/11,

48b/17, 56a/08, 63a/14, 65b/16, 78b/09,
81a/18, 84b/10, 88a/18

b.+ nca 4a/19, 15a/18,
15b/08, 21b/10, 24b/11, 25b/11, 25b/14,
36b/17, 41a/04, 80a/15, 81b/07, 84a/09,
84a/10, 84a/14, 85a/19, 85b/01, 85b/04

b.+ ncalayın 41b/01,
41b/03

b.+ nça 15b/01, 23b/01

b.+ nda 4b/07, 11a/14,
15b/14, 16a/19, 25b/15, 28a/01, 28a/02,
32b/01, 39a/06, 39b/04, 39b/05, 48b/08,
75a/18, 82b/09, 92a/05, 97a/07, 97a/08

b.+ ndan 7a/19, 8a/10,
8b/01, 10a/15, 20b/06, 20b/17, 29a/02,
29a/11, 29a/15, 32b/19, 34b/07, 38b/02,
38b/07, 38b/10, 45b/06, 50b/11, 57b/11,
65a/01, 70b/06, 85a/16

b.+ ni 3a/19, 3b/17,
11a/18, 11a/19, 14a/07, 17a/17, 19a/11,
25b/09, 33a/11, 34b/13, 38a/17, 64a/17,
66b/07, 66b/08, 71b/16, 72a/02, 75b/03,
76b/19, 80b/11, 82a/04, 84a/18, 90a/16,
90b/17, 91a/03, 93a/13

b.+ nlar 4a/17, 5b/18,
15a/10, 23a/14, 23a/16, 30b/16, 38a/01,
40a/12, 49a/07, 62a/12, 62b/04, 68b/11,
68b/18, 69b/19, 70a/11, 70b/10, 77a/19,
80b/15, 83a/17, 90a/17, 95b/09, 95b/11,
95b/14, 96a/01, 96a/02, 96a/10, 96a/11

b.+ nlara 11a/03, 19b/15,
38b/08, 46a/04, 79a/15, 81b/19, 84b/04,
95a/05

b.+ nlardan 17a/02,
38a/17, 41a/04, 43b/02, 63a/17, 69a/01,
69a/02, 76b/19, 84a/06, 85b/05, 87a/12

b.+ nlardur 38a/12,
47a/13, 48b/13, 53b/13, 96a/09

b.+ nları 2a/05, 4b/13,
5a/04, 13b/01, 16a/15, 18a/03, 19a/18,
20a/16, 20b/12, 20b/15, 20b/18, 22a/05,
22a/12, 25a/05, 38b/12, 46a/08, 47a/14,
49a/15, 52a/19, 65a/11, 65b/08, 65b/09,
65b/14, 67a/12, 68a/04, 69a/01, 69a/06,
72b/18, 73a/05, 73a/10, 73b/04, 74a/07,
74a/15, 74b/09, 75b/03, 80a/16, 81a/05,
81b/15, 82a/07, 83b/12, 85a/04, 85a/14,
85b/07, 86a/15, 87b/16, 90a/15, 90a/16,
96b/02

b.+ nların 5b/12, 14b/19,
15a/04, 20b/15, 20b/16, 37b/03, 38b/15,
40a/11, 40a/14, 41a/03, 61b/12, 68b/12,
68b/19, 70a/18, 71b/04, 72b/14, 73b/15,
74b/09, 76b/09, 79a/07, 80b/13, 81a/12,
81a/15, 87a/15, 89a/01

b.+ nların b. 70b/09,
73b/14

b.+ nuñ 5b/15, 6a/01,
24b/18, 26a/08, 33a/04, 44b/12, 46a/11,
48a/04, 56a/13, 56a/15, 56a/16, 61a/05,
62a/07, 63b/08, 64b/04, 66a/05, 66b/03,
68a/02, 72b/05, 72b/11, 78a/06, 81a/09,
81b/19, 82a/06, 85a/08

b.+ nuñla 17a/05, 19b/07

buğāt (Ar.): Asiler, isyan edenler.

b. 26a/11, 26a/18

buğday (Tr.): Taneleri un yapımında kullanılan bitki.

b. 9a/08, 9a/09

bugün (Tr.): İçinde bulunulan günü ifade eden sözcük.

b. 24a/04, 37a/05, 51a/01, 77b/15, 90b/05

buğz (Ar.): Nefret, düşmanlık.

b. 64b/10, 64b/11, 75a/14, 79a/12

b.-ı fillâhi 50a/19

b.-ı şedîd 79a/04

b. eylese 91a/19

b. iderler 32a/01, 75a/15

b. itmişdür 79a/05

buhl (Ar.): Pıntilik, cimrilik.

b. 8a/07, 40a/10, 51a/15

b.+ dan 51a/15

bul- (Tr.): Kaybolan bir şeyi tekrar elde etmek.

b. 37a/08

b.- a 32a/12, 66a/09

b.- alardı 78b/18

b.- amadım 29a/16

b.- amaz 31b/17, 31b/18

b.- an 25a/19

b.- asın 15a/14, 91a/11

b.- dık 29a/12, 70a/11

b.- dıkların 76b/03

b.- dım 29a/15, 29a/18, 62b/16, 91a/12

b.- ıcağ 38a/03

b.- ına 48b/13, 68b/18

b.- inmadı 67a/04

b.- inmasında 17a/03

b.- inmasınıñ 17a/09

b.-inmaya 77a/02,

81b/09, 84b/01

b.- inmayıcağ 18b/17,

44b/02

b.- inmayup 9b/11,

76b/05

b.- inmaz 44b/03, 44b/10,

66a/18, 77b/03

b.- insa 17b/08, 38a/07,

38a/08, 80a/08

b.- inur 30b/10, 38a/08,

44b/11, 78a/07, 90a/17, 97a/14

b.- inursañ 2b/04, 2b/05,

2b/08

b.- ısar 92a/09

b.- ışdırdılar 80b/17

b.- ışduruñ 80b/15

b.- ışmağuş 80b/16

b.- ışması 46a/02

b.- madıklar 4b/16

b.- madılar 70a/11

b.- mağ 30b/09, 83a/11

b.- mayup 11b/17,

29a/19, 47b/09, 71b/11

b.- unmaduğı 87b/18
b.- up 15b/03, 68a/12,
75a/06, 75b/06

b.- ur 14a/15, 40b/01
b.- urlar 21b/18, 25b/09,
30b/04, 33a/02, 33b/09

b.- urlarsa 71a/03, 71b/16
b.- ursın 32b/02, 95a/14

bulaş- (Tr.): Sirayet eden,
yapışan.

b.- an 80a/14
b.- mış 98b/06

buluş- (Tr.): Bir araya gelmek.
b.- up 76a/04

bulūğ (Ar.): Erginlik.
b.+ a 21a/09

Burāk (Ar.):Peygamber
efendimizin miraca çıkarken emrine
verilen binek hayvan.

B.+ lar 46a/14

burhān (Ar.): Kanıt, delil.
b.-ı Qur'ān 6a/17

bur- (Tr.): Burulmuş.
b. -uğ 32b/16

burum (Tr.): Burmak fiilinin
“um” eki ile pekiştirilmiş şekli.

b. 32a/17

burun (Tr.): İnsan vücudunda alın
ile ağız arasında bulunan koku alma
uzvu.

b.+ dan 32a/18

b.+ larından 25a/04,
25b/02

b.+ ı 64a/05

b.+ ın 37a/13

b.+ ından 25a/02, 25a/07,
32a/17, 33a/07, 33b/05

b.+ larından 30b/02

Burusa (Tr.): Özel isim.
Türkiye’de bir şehir ismi Bursa.

B.+ da 22a/17

būte (Far.): Kuyumcuların altın
ve gümüşü eritmek için kullandıkları
kap, pota.

b. 84a/13

buṭlān (Tr.): Temelsiz olan.
vech-i b. 56a/03

buyur- (Tr.): Söylemek, demek.

b. 37b/12

b.- dı 15a/13, 86a/13

b.- dılar 24b/15, 25b/06,
30a/18, 34b/13

b.- ın 76a/08

b.- mış 31a/04

b.-mışdur 7a/18, 17a/07,
18a/15, 41a/12, 67b/02, 67b/10,72b/08,
77a/12, 77a/13, 85b/17

b.- mışlardur 27a/15,
35a/13

b.- ur 38b/04, 58b/04,
58b/11, 74a/09

b.- ursız 26b/07

buzadı (Tr.): İnek yavrusu.

b. 69b/15, 69b/18

b.+ nuñ 69b/17, 69b/19

büzirk (Far.): Büyük.

b. 19a/12

bühtān (Ar.): İftira.

b. 72b/06, 74b/04,
74b/09, 74b/11, 78b/03

b.-ı ‘azīm 74b/15

b.+ dan 72b/05

b.+ dur 74a/19, 77b/07

b.+ ı 75a/18

b. itmekden 74b/01

b.+ uñ 74a/19

bük- (Tr.): Kıvırmak.

b.- üp 33b/08, 97b/06

bülbül (Far.): Güzel ötmesiyle
bilinen küçük bir kuş türü.

b. 37a/01

büyü- (Tr.): Miktarı ve ebatları
benzerlerinden daha ziyade olan.

b. -cek 80b/12

b.-k 33a/17, 45a/01,
45a/05, 47a/07, 75a/09

b.-kden 63a/07

b.-kdür 46b/15

b.-klerinden 76a/03

b.-klikde 26b/17

b.-ge 68b/09, 68b/14

büzer- (Tr.): Buruşmak.

b.- üp 29b/06

C

cā’e (Ar.): Geldi.

c. 74a/05

Ca’fer-i Şādık (Ar.): Özel isim.

Hz. Ali’nin torunudur.

C. 40b/17, 41a/07

cāh (Ar.): Mevki, makam.

c. 68a/16, 68a/17

c.+ ina 17b/03

cāhil (Ar.): Bilgisiz.

c. 21a/10, 47a/19,
54a/08, 68a/01, 68a/07, 68a/11, 69b/03,

72b/12, 73a/08, 73a/15, 73a/16, 74a/07,
77a/15, 77a/17, 78a/04

halk-ı c. 73b/13

c.+ dür 73a/19

c.+ e 72b/10, 73a/11

c.+ i 74b/17

c.+ iñ 78a/01

c.+ ler 72b/18

c.+ lerdür 73b/12

c.+ leri 64b/13

cahīm (Ar.): Cehennem.

duhān-ı c. 25a/19

‘azāb-ı c.+ e 83a/09

cāmi‘ (Ar.): Toplanılan yer,
toplanma, cami.

c.+ i 89a/09

c.+ lerde 87a/03

c. olduğu 11a/18, 11b/01

cāmi‘e (Ar.): Toplayan, dilenci.

c. +e 39b/18

cāmi‘ü’l- ‘ulūm (Ar.): ilimleri
toplayan.

c. 26a/05

cān (Far.): Yaşama, yaşayış,
hayat.

c. 1b/05, 37a/04, 41b/17,
45a/03, 77b/12, 85a/12

c.+ ılular 45a/08, 46a/09

c.+ indan 34a/07, 34b/03

c.+ ları 45a/04

c.+ uñ 95a/01

cānib (Ar.): Yön, taraf, cihet.

c.+ e 6b/17, 92a/15

c.+ i 6b/17, 6b/18

c.+ inde 27b/12

c.+ inden 11a/13, 11a/16,
46b/16, 59b/14, 61b/16, 79b/13

c.+ iñden 49a/01

c.+ ine 26b/15, 26b/17,
27b/12, 42b/04, 46b/16, 57a/11, 59b/15,
71a/03, 71b/15

c.+ lerine 71b/16

c.+ inden 35a/14

cārī (Ar.): Geçerli olan,
yürürlükte olan.

c. 87a/16

tevḥīd-i c. 11b/11

kāfir-i c.+ dür 58b/06

c. idüp 14a/05

c. olmuşdur 20a/04

c. olup 11b/12

c. olmaz 97a/07

cāriye (Ar.): Belli bir ücret
karşılığında satın alınan, üzerinde
sahibinin hemen her konuda hakkı olan
kız, halayık.

c. 70a/15

c.+ den 45b/12

c.+ ler 14b/17, 15a/17

c.+ lerinüñ 64a/15,
64b/13

c.+ sini 63b/17

c.+ ye 94b/11

cāsūs (Ar.): Devletin veya bireylerin gizli sırlarını araştırıp öğrendikten sonra bu sırları başka bir devlete veya şahsa haber veren kimse.

c.+ lık 71a/02

Cāvidān-ı Kebīr (Ar.): Özel isim. Fazlullah Hurufi'nin Kuran-ı Kerim'i Hurufilik ilkelerine göre yorumlayan kitabı.

C. 75b/06

C.+ dūr 70a/09

Cāvidān-ı Şagīr (Ar.): Özel isim. Fazlullah Hurufi'nin kaleme aldığı iki eserinden biri.

C. 70a/09

C. +dūr 75b/07

cāzū (Far.): Cadı , büyücü.

c. 30b/05, 30b/01,
30b/06, 33a/03, 33a/05, 33a/06, 33a/09,
33a/10, 33a/18, 33b/09, 33b/11, 33b/12

c.+ lar 30b/02

c.+ yı 30b/09, 33b/04

cā'iz (Ar.): Dinen yapılmasında

bir sakınca bulunmayan fiiller.

c. 6b/17, 10a/07, 10b/10,
11b/06, 15b/05, 17b/17, 17b/19, 18a/01,
18a/03, 18a/07, 20a/17, 23a/04, 26a/12,
30b/05, 45b/02, 51a/06, 56b/08, 58b/13,
65a/19, 66a/05, 65b/01, 69b/03, 72b/06,
72b/16, 73b/03, 73b/09, 74b/10, 78a/15,
78a/19, 78b/04, 86b/06, 86b/07, 86b/08,
96a/16, 96b/07, 98a/05, 98b/04, 98b/12,
98b/14

c.+ dūr 3b/14, 18a/12,
18a/15, 26b/01, 3b/16, 47b/03, 47b/04,
49b/03, 52b/13, 52b/17, 53a/03, 57a/02,
57a/07, 58b/15, 58b/17, 71b/18, 72a/17,
72b/04, 78a/13, 78b/02, 82b/19, 83a/02,
94a/09, 99a/09

c. olan 10a/01, 10a/02,
11a/01, 16a/06

c. ola 18a/12

c. olıcağ 18a/11

c. olmaz 48b/02

c. olur 11b/09

Cebiriyye (Ar.): Bir mezhep adı.

C. 56a/10

C. 59b/12

Cebrā'il (Ar.): Özel isim. Dört büyük melekten biri.

C. 43a/19, 45a/01,
45a/11, 45a/12, 60b/01, 69b/16, 86b/18

C.+ den 60a/19

cebrī (Ar.): Cebriyye mezhebine mensup olan kişi.

c. 6b/15, 6b/16, 6b/18, 9a/15

ceddin (Ar.): Dededen, eskiden beri.

c. 20b/17

cefā (Ar.): Eziyet, sıkıntı.

c.+ lar 16a/04

cehālet (Ar.): Bilgisizlik, cahillik.

c.+ dūr 74b/19

cehd (Ar.): Çabalamak, mücadele etmek.

c. 83a/11

c. it 37b/09

cehel (Ar.): Cahiller, bilgisizler.

c.+ üñ 64b/14

c. +e 18b/14

‘avām-ı c. +e 21a/17, 77a/09, 79b/14

c.-i nās 31b/13

ceheliyye (Ar.): Cahiliye.

erāzil-i c. 87b/02

cehennem (Ar.): Günahkarların

öldükten sonra cezalarını çekeceği yer.

c. 3b/16, 12a/14, 25a/03, 25a/06, 34b/14, 40a/08, 40a/09, 40a/14, 44b/13, 46b/11, 46b/18, 50b/08, 59a/01, 67a/17

ehl-i c. 27a/10, 47a/06, 59a/07

c.+ de 3b/15, 11b/17, 12b/16, 23b/14, 25b/02, 32a/18, 46b/09, 46b/10, 47b/09, 59a/08, 67a/15

c.+ den 86b/14

c.+ e 3a/06, 34a/07, 38b/03, 38b/05, 39b/19, 40a/12, 46b/07, 46b/14, 47a/06, 51a/15, 54a/16, 56b/18, 62b/01, 82a/08, 82a/09, 82a/12, 85a/11, 85a/15, 85b/01, 92a/11

c.+ i 45b/17, 80b/19, 82a/05, 89a/07, 95a/10

c.+ üñ 65a/15

cehet (Ar.): Yol, taraf, cihet.

c.+ dendür 74a/08

c.+ inde 55b/18

c.+ indedür 73b/14

c.+ inden 55b/12, 55b/14, 55b/17

cehil (Ar.): Cahil.

c. 5a/05

c.+ dūr 5a/04

c.+ e 12b/17

cehl (Ar.): Bk. “Cehel”.

c. 86a/13, 96a/13
c.+ e 69b/01, 73a/14

Cehmiyye (Ar.): Bir mezheb adı.
C. 60a/05

celālī (Ar.): Devlet otoritesine
karşı gelen kimse.
c.+ ler 26b/01

celāliyye (Ar.): Ululuk azamet.
c.+ sin 54b/10

celle celāluhu (Ar.): Allah'ın şanı
yüce olsun.

c. 19a/13, 51b/15

cem' (Ar.): Toplama, toplanma.
c.+ i itdüğü 61a/04
c. itdüğü 60b/14
c. olup 35a/16

cemā'at (Ar.): Aynı inanç ve
düşünceye sahip topluluk.

c. 2a/09, 2a/13, 2b/09,
2b/11, 3a/11, 3b/04, 3b/07, 3b/08, 3b/09,
4b/02, 4b/10, 4b/17, 9a/19, 13b/16,
13b/19, 14a/02, 14b/04, 21b/13, 21b/16,
26b/04, 47a/17, 56a/08, 56a/15, 59a/08,
60b/07, 60b/13, 62a/07, 70a/19, 70b/05,
76a/01, 78b/16, 81a/17, 81a/19, 89b/05,
91a/14, 98b/11, 98b/18

c.+ dan 67a/06

c.+ den 39b/11, 70b/11
c.+ e 22b/07, 56a/09
c.+ ı 70b/07
c.+ ıla 24a/05
c.+ i 70b/05
c.+ uñ 72a/10

cemād (Ar.): Cansız varlıklar.
c. 59b/14

cemāliyye (Ar.): Allah'ın
güzellik sıfatı.
şifāt-ı c.+ sile 54b/10

cemī' (Ar.): Çoğul, çokluk.

c. 41a/10
c.-i alet 36a/11
c.-i a' mālıla 58a/18
c.-i a' mālı 87a/09
c.-i a' zāları 87a/11
c.-i beglere 20a/17
c.-i ders 18b/18
c.-i dünyāya 75a/06
c.-i düşmanlar 23a/05
c.-i ef'ālīñ 7b/10
c.-i ehl-i ĩmān 31b/19
c.-i ehl-i ĩslām 31b/02
c.-i ehl-i sūkuñ 20a/19
c.-i eşyā'yı 98a/13
c.-i etrāfdā 22a/18
c.-i e' dāyı 19b/18
c.-i e' dā 20a/06
c.-i fāsıqlar 28b/18

	c.-i fesakalaruñ 67a/03		c.-i ‘ālem 23a/11, 28b/16,
	c.-i hālka 97a/12		79b/02, 80a/04
96a/14	c.-i halkuñ 26b/11,		c.-i ‘amellerin 34a/15
	c.-i halk 68b/17		c.-i ‘ömrinde 99a/04
80a/03	c.-i libāsları 80a/02,		c.-i ‘ömürlerinde 87a/15
	c.-i maħallelerde 22b/12		c.-i ‘ulemā 69b/10
	c.-i maħşer 85a/19		c.+ dūr 74b/12
	c.-i māsivāsından 11a/09,		c. eyle 15b/13
11a/11			c. idüp 12a/19, 12b/12,
	c.-i ma‘şīyyeti 77a/18		32a/09, 60b/15, 76a/14
	c.-i mā 11a/10, 11a/11		c.+ isi 36a/12
	c.-i mektāb 18b/18		c. itdim 4a/19, 13a/01,
	c.-i mevcūdātı 8b/05		15b/08
	c.-i mevcūdāt 62b/17		c. itdügi 60b/12, 60b/13,
	c.-i me‘āşı 87a/12		60b/18
	c.-i me‘āşiyi 82b/18		c. itdüm 39b/13
	c.-i muħarremātı 72a/19		c. itmişlerdür 50b/12
	c.-i muħarremātdan 3b/14		c. oldılar 75b/11
	c.-i ömürñizde 67b/09		c. olınan 12b/03
	c.-i şıfatları 41b/11		c. olup 40b/18
	c.-i şıfatlarını 44b/02		c. olurlar 71b/09
	c.-i sözleri 10b/12		c.+ si 18a/08, 39b/07
	c.-i şehir 20a/18		c.+ sin 39b/05
	c.-i tã‘atleri 13a/16		c.- i 27b/15
	c.-i tedbirlerde 6a/08		c. itdügi 61a/07
	c.-i ümmet-i		cemī‘ā (Ar.): Tamamı, tümü.
Muħammediñ 27a/12			c. 13b/05
	c.-i ümmet-i Muħammedi		cemī‘en (Ar.): Tamamı, tümü.
57b/06			c. 11b/07, 19b/12,
	c.-i üstāz 5b/11		20a/18, 20b/13, 21a/17, 21b/05, 23a/03,
	c.-i ‘ālemi 20b/09		23a/07, 23b/09, 25b/01, 28a/12, 30a/14,

30b/10, 31a/06, 31b/04, 39b/06, 59b/17, 59b/19, 60a/08, 61b/16, 62b/02, 69b/01, 69b/14, 70b/17, 73b/08, 75a/10, 76b/04, 79a/04, 83a/17, 83b/05, 89a/19, 91b/05, 96a/05

cemī‘i’l-mü’minine ve’l - mü’mināti ve’l-müslimīn ve’l-müslimāti
(Ar.): Bütün mümin erkekler ve mümin kadınlar ve bütün müslüman erkekler ile müslüman kadınlar.

c.- el 53b/16

cenābet (Ar.): Gerektiği halde gusul abdesti almayan.

c. 72b/01, 73b/02

c.+ den 3b/12

cenāze (Ar.): Defin için hazır olan ceset, ölü.

c. 82b/13

cennet (Ar.): İmanlı ve iyi insanların öldükten sonra mükafat olarak gidecekleri yer.

c. 40a/02, 46b/18, 59a/01, 81a/01, 82a/07, 95b/03, 95b/04

bāğ-ı c. 6a/18

ehl-i c. 5a/01, 46b/19, 59a/04, 59a/07

c.+ de 59a/07, 98a/03

c.+ den 46a/14, 59a/04

c.+ e 3b/15, 3b/16,

24b/10, 24b/11, 38b/05, 39b/19, 40a/05, 46b/06, 46b/10, 46b/14, 46b/19, 47b/04, 47b/05, 49b/12, 57b/09, 62a/10, 83a/02, 85a/15, 95b/01, 95b/05

c.+ i 22a/14, 45b/17, 80b/19, 89a/06, 95a/10

c.+ ine 47a/17

c.+ üñ 81a/03

ehl-i c.+ üñ 60a/12

c.+ e 53b/05

cereme (Ar.): Suçu, kabahati olmadığı halde kazayla gelen bir zararı ödeme.

c.+ yeyi 94b/10

cesedeñ (Ar.): Ceset.

c. 18b/06

çešte (Far.): Bir çalgı aleti.

c. 36a/10, 54a/10

cevāb (Ar.): Bir soruya, bir söz veya yazıya, bir durum ve ihtiyaca söz, yazı veya başka bir ifade yoluyla verilen karşılık, yanıt.

c. 8a/14, 18b/13, 19a/08, 24a/15, 24a/16, 24a/17, 24a/18, 24b/01, 24b/02, 24b/12, 26a/14, 27b/05, 31b/04, 34a/08, 35b/03, 35b/19, 60a/13, 62b/06, 72a/03, 77b/03, 79b/05, 80a/02, 96b/10, 97b/03, 97b/04, 97b/07, 97b/10, 97b/14, 97b/16, 97b/18, 98a/01, 98b/01, 98b/04,

98b/10, 98b/12, 98b/14, 99a/01, 99a/03,
99a/05, 99a/11

c.-1 āherde 98a/01

c.+ 1 28a/03

c.+ 1mı 31b/13

c. virdi 86a/10

Cevāhiri'l-Fıkh (Ar.): Özel isim. Kadızâde Mehmed Efendi'nin eserini hazırlarken faydalandığı Arapça kaynak eser.

C. ve 4a/09

Cevāhirü'l-Fetāvā (Ar.): Özel isim. Kadızâde Mehmed Efendi'nin eserini hazırlarken faydalandığı Arapça kaynak eser.

C. ve 87b/13

Cevāsisi'l-Kulūb (Ar.): Kalplerin hırsızları.

C.+ dur 71a/02, 71b/14

cevāz (Ar.): Yasak olmama, izin müsaade.

c.+ 1 20a/14

cevr (Ar.): Eziyet, cefa.

c.+ile 62a/03

cezā (Ar.): İyi veya kötü karşılık.

c. 46b/01

dār-ı c. 11a/05

c.+ sını 42b/14

cezim (Ar.): Kesin karar verme.

c. 6a/01

cezmen (Ar.): Kesin karar vererek.

c. 6a/11

Cibrī (Ar.): Cebriyye mezhebine bağlı olan kimse.

C.+ ler 8a/14, 38a/04

cidāl (Ar.): Savaş, cenk.

c. 69a/14

cidd (Ar.): Çaba, gayret.

c. 63a/02, 74a/08,
81b/14, 85b/03

ciger (Tr.): İnsan vücudunda yer alan iç organlardan biri.

c.+ leri 25a/03

cihān (Ar.): Evren, kainat.

halk-ı c. 28a/01

zurāfā-yı c. 4b/05

c.+ a 5a/19, 12a/03

c.+ da 63b/12, 67a/04

c.+ 1 32a/13

c.+ uñ 37a/03

halk-ı c. 30b/12

Cihār-ı yārgüzīn (Ar.): İslam dininin ilk dört halifesi.

C. +e 96b/05

cihet (Ar.): Yön , taraf.

c. 55b/15

c.+ e 90b/08

c.+ inde 92a/15

cild (Ar.): Bir eserin, birbirinin devamı olarak birkaç kitap halinde basılan kısımlarından her biri.

c.-i evvelinde 86a/01

cimā' (Ar.): Cinsel ilişki, çiftleşme.

c. 69a/03, 94b/08, 96b/04

c. ideler 65b/10

c. idüp 60a/17

c. itmeden 54a/18

c. itmekte 67a/11

c. itsen 62a/13

cin (Ar.): İnsanlar tarafından görülmeyen, gizli güçlere sahip olduklarına inanılan varlıklar.

c. 36a/13, 85b/10

c.+ e 45b/07, 71a/09

c.+ i 41a/14, 41a/15

cins (Ar.): Tür.

c. 36a/19

ism-i c.+ dür 74b/19

c.+ iñ 21a/01

cisim (Ar.): Madde, nesne.

c. 44a/04, 48a/01, 48a/03

c.+ dür 88b/17

civān (Ar.): Genç, taze.

c. 71b/19

pīr-i c. 28a/02

c.+ lar 63a/19

cizye (Ar.): Müslüman olmayanlardan alınan vergi.

c. 16b/14, 44b/12

ci'et (Ar.): Gelmek.

c. 74a/01

cumhūr (Ar.): Halk.

c. 62b/19

cühelā (Ar.): Cahiller, bilgisizler.

c. 77b/01, 79b/05, 79b/09

c.-yı 'avāmuñ 79b/11

c.-yı 'avām 79b/18, 80a/08, 80a/12

c.+ dir 79b/04

cümle (Ar.): Bir bütünlüğü oluşturan şeylerin tamamı.

c. 2b/14, 5b/03, 6a/16, 6a/18, 6a/19, 11a/07, 11a/14, 12b/17, 17a/01, 24a/12, 25a/02, 28a/01, 29b/12,

30a/02, 32b/18, 42a/17, 43a/07, 43b/11,
43b/13, 43b/14, 43b/15, 45a/04, 45a/07,
45a/08, 45a/10, 45b/07, 46a/04, 46a/09,
46a/12, 46b/03, 46b/12, 48a/18, 50b/06,
54a/04, 54a/16, 64a/18, 64a/19, 66a/18,
66b/18, 67a/01, 70b/01, 70b/05, 73b/01,
76b/18, 79a/14, 79b/17

c.+ de 90a/14, 91a/07

c.+ den 45a/18, 54b/03,
55a/10, 74a/04

c.+ din 36a/17

c.+ müz 66b/08

c.+ müze 11b/03

c.+ müzi 23b/15, 66a/03

c.+ nüñ 45b/04, 45b/06,
73b/09, 95a/13

c.+ si 3b/02, 3b/03, 4a/17,
7a/12, 11a/15, 23b/17, 27b/04, 27b/12,
29b/15, 33a/11, 33a/14, 36b/04, 39a/02,
39a/17, 41b/15, 45a/12, 45a/18, 45b/05,
45b/11, 45b/18, 49a/01, 54a/08, 61a/05,
61a/10, 61a/11, 62b/15, 66b/15, 66b/16,
70b/14, 73a/01, 73a/10, 73a/15, 73b/03,
74b/12, 74b/14, 77a/04, 77a/17, 79b/07,
80a/11, 84a/10, 93a/10

c.+ sin 24a/09, 32a/19,
32b/06, 67a/16, 75b/17, 76a/14, 78b/17,
81a/19, 84b/05, 95a/17

c.+ sinde 11a/13, 97a/05

c.+ sinden 46b/15

c.+ sine 22b/19, 50b/16

c.+ sini 62a/07

c.+ sinüñ 8b/06, 15b/08,

46a/08

c.+ yi 42a/19, 43a/07

cürāt (Ar.): Cesaretler,
atılganlıklar.

c.+ dur 25b/03

cürüm (Ar.): Suç, kabahat.

c.+ in 8b/17, 24a/14

c.+ lerine 23a/02

cür'et (Ar.): Cesaret, atılganlık.

c. idüp 31b/01

cüz (Ar.): Kısım, parça.

c. 5b/12, 55b/18, 56a/02

c.+ ler 55b/16

cüz'î (Ar.): Az, çok az.

ih̄tiyār-ı c. 6b/14, 7a/11,
7a/16, 7b/02, 7b/12, 8a/05, 8a/08, 8a/11,
8a/16, 9b/03, 42b/02

c.+ ce 8a/04

ih̄tiyār-ı c.+ dūr 6b/14

ih̄tiyār-ı c.+ lerile 7a/09

ih̄tiyār-ı c.+ leriledür

9b/03

ih̄tiyār-ı c.+ leriniz 7b/14,

7b/16

ih̄tiyār-ı c.+ si 7b/01,

59b/13, 82a/05

ih̄tiyār-ı c.+ sile 9a/02

ih̄tiyār-ı c.+ sin 57a/09,

57a/11

ihtiyār-ı c.+ sini 9b/08

ihtiyār-ı c.+ yi 7b/19,
9a/16, 9b/05 42b/03, 42b/15, 59b/06,
59b/07, 59b/09

ihtiyār-ı c.+ yle 8a/05

ihtiyār-ı c.+ yesile 7b/04

Ç

çabuğ (Far.): Hızlı, süratli.

ç. 83a/12

çağır- (Tr.): Bir kimseye
gelmesi için çağrıda bulunmak.

ç.- a 49b/16, 50a/03

ç.- ır 32b/11

çağşır (Far.): Çuhadan yapılmış
bir tür pantolon.

ç. 65a/07

ç.+ lar 65a/06

çal- (Tr.): Bir müzik aletini icra
etmek.

ç.- alar 36b/10

ç.- arken 88b/18

ç.- arsa 36a/19

ç.- duranlar 36b/01

ç.- man 36a/11

ç.- mak 73b/08

ç.- makdan 54a/15

çalgu (Tr.): Müzik aleti.

ç. 36a/05, 36a/10, 63a/06

çalguçgâne (Far.): Müzik icra
edilen yer.

ç. 35b/07

ç.+ leri 85a/10

çalış- (Tr.): Çaba sarf etmek.

ç.- a 5b/01, 12a/04, 17a/13

ç.- up 2a/05, 14a/06,
16a/16, 16b/11, 18b/10, 22a/11, 23b/16,
23b/17, 42a/06, 44b/09, 47a/14, 83b/12

çālpāre (Far.): Raks sırasında
ritim tutmak amacıyla kullanılan alet.

ç. 88b/19

çamur (Tr.): Sulu toprak, balçık.

ç. 23b/09

çanağ, çanağ (Tr.): Pişirilmiş
topraktan kase.

ç.+ ı 91b/13

ç.+ ında 68a/12

ç.+ da 89b/16

çāre (Far.): Tedbir, yardım, yol.

ç. 70b/18, 78b/09, 79a/12

ç.+ si 33b/13, 48a/07,

81a/17, 81b/02, 81b/13

çarşu (Tr.): Alışveriş yeri.

ç.+ da 63b/17, 63b/18,
99a/02

ç.+ ya 52b/09, 64a/03

çavuş (Tr.): Orduda bir rütbe.

ç. 22b/09, 92a/18

ç.+ lara 20a/18

çegâne (Far.): Bir tür vurmali
çalgi aleti.

ç. 36a/04, 36a/05, 63a/06

çek- (Tr.): 1. Engel teşkil eden bir
şeyi kaldırıp gidermek. 2. Bir nesneyi
bulunduğu yerden kendine doğru
getirmek.

ç.- dügi 84a/14

ç.- e 34b/05

ç.- er 51a/15, 67b/07

ç.- erler 40a/09, 71b/15

ç.- ersin 85a/17

ç.- esin 16b/04

ç.- ilse 46b/06

ç.- meyeler 52a/17,

52a/18

ç.- mezsın 85b/02

ç.- miş 41a/03

ç.- sün 14a/08

ç.- üp 34a/07, 40a/05,

40a/12, 41a/07, 67a/19, 84a/11

çekiş- (Tr.): Anlaşmazlık,
tartışma.

ç.- se 38a/15

çemen (Far.): Çimen.

ç. 59b/14

ç.+ ler 23a/19

çeñe (Far.): Ağzın alt kısmı.

ç.+ si 86b/16

çenk (Far.): Bir tür müzik aleti.

ç. 36a/04, 54a/10

çığış- (Tr.): Yüksek sesle
karşılıklı bağırma.

ç.- up 23a/19

çık- (Tr.): Bir yerden ayrılmak.

ç.- a 32a/18, 86b/14

ç.- amadı 71a/13

ç.- amaz 81b/05

ç.- an 23b/05, 25a/07,

25b/03

ç.- anları 26b/13

ç.- anlarıñ 19b/15

ç.- ar 24a/15, 24a/16,
24a/17, 24a/18, 32a/17, 49a/13, 60a/14,
60a/16

ç.- arasın 37b/05

ç.- ardından 98b/05

ç.- arlarsa 53a/03
ç.- armağ 28a/09
ç.- armağdan 51b/03
ç.- armayup 37b/13
ç.- armışlardur 80b/04
ç.- arup 22b/08, 24a/03,
33b/07, 37b/18, 72a/09
ç.- arur 78b/08
ç.- arurlar 71a/06
ç.- ayın 90a/10
ç.- dı 28a/06, 32a/13,
34a/11
ç.- ısar 32a/18
ç.- ıсандur 86b/15
ç.- madın 98b/02
ç.- mağ 25a/02, 52b/17,
53a/02, 69b/03
ç.- mamağa 69a/08,
69a/09
ç.- ması 45b/19
dabbetü'l-arz ç.- ması
46a/03
ç.- mayıcağ 41a/02
ç.- maz 31b/14, 46b/09,
47a/07, 63b/05, 63b/06
ç.- mazlar 12b/17, 46b/19
ç.- mış 40a/14
ç.- mışdur 85b/07
ç.- sa 25a/04, 78a/16,
84a/12
ç.- up 11b/13, 20b/12,
23b/09, 33a/16, 33b/05, 34a/05, 41a/04,
45a/07, 45b/16, 46a/02, 46b/10, 64a/03,

76a/17

çıblak (Tr.): Üzerinde elbisesi
olmamak.

ç. 46a/13, 46a/15

çıyān (Tr.): Akrep.

ç.+ lar 68a/10

çiçek (Tr.): Güzel ve kokulu
bitkilerin genel adı.

ç.+ lenüp 23a/18

ç.+ ler 42a/04, 62a/16

ç.+ leri 23b/04, 23b/06

Çin (Tr.): Özel isim. Bir ülke
ismi.

Ç. 86b/01

çirkin (Far.): Göze ve kulağa hoş
gelmeyen, güzel olmayan.

ç. 91b/01, 91b/02

ç.+ dür 91b/02

çivān (Far.): Genç, yakışıklı,
boyu posu yerinde erkek veya kadın,
civan.

ç. +e 15b/17

çoğ (Tr.): Bk. "çok".

ç.+ ı 32b/15, 48a/17

ç.+ ina 87b/07

ç.- aldı 40b/07

ç.+ ma 43b/01

çok (Tr.): Fazla, ziyade.

ç. 1b/16, 14a/04, 29a/18, 29b/02, 36b/17, 39b/14, 45a/02, 48a/17, 50a/08, 56b/03, 66b/02, 67b/18, 68b/16, 72b/11, 72b/19, 73a/01, 80b/07, 81b/06, 86a/13, 89a/11, 90b/15, 90b/16

ç.+ dur 6a/14, 21b/19, 38a/06, 45b/13, 46b/17, 48b/08, 52a/03, 55a/10, 66a/16, 70a/17, 70a/18, 74a/17, 79b/01, 80b/02, 81a/11, 81a/16, 86a/12, 90b/11, 96a/17

ç.+ durur 25b/16, 36a/17

ç.+ lucak 5a/13

çok (Tr.): Bulunduğu seviyeden aşağıya doğru inmek, göçmek, batmak.

ç.+ dıkda 36b/05

çölmek (Tr.): Süzölmüş çamurdan yapılan tencere, çömlük.

ç.+ de 89b/12

çöp (Tr.): Atık.

ç.+ i 80a/17

çukur (Tr.): Çevresinden daha aşağıda bulunan yer.

ç. 12a/14

ç.+ larından 12a/14

çul (Tr.): Kıldan ve kenevirden

yapılmış kaba örgölü dokuma.

ç.+ lar 39a/17

çü (Far.): Bk. “çün”.

ç. 32b/08, 32b/10

çün (Far.): Mademki, çünkü.

ç. 4b/16, 5a/08, 5a/10, 9b/03, 10a/10, 20a/10, 25a/16, 26b/11, 27b/18, 31a/19, 34a/19, 39b/18, 41a/08, 43b/12, 50a/18, 55b/11, 63b/19, 70a/15, 72a/05, 76a/06, 77a/07, 77a/10, 77b/16, 80a/12, 81a/09, 81b/10, 81b/11, 83a/08, 85b/12, 87b/18, 88a/02, 90a/05, 90a/15, 95a/02, 97b/13

çünki (Far.): Bk. “çün”.

ç. 15a/05, 42b/19, 61b/14, 74a/11, 87a/14

çürü- (Tr.): Tazeliğini kaybetmek, bozulmak.

ç.- yüp 84b/07

çürü- (Tr.): Bk. “çürü-”

ç.- düp 84b/06

D

däbbe (Ar.): Binek ve yük hayvanı.

d. 26b/17

dabbetü'l-arz (Ar.): Kıyamet alameti sayılan ve kıyametin kopmasına yakın bir zamanda çıkacağına inanılan korkunç varlık.

d. çıkması 46a/03

da'f başra (Ar.): Bir tür hastalık.

d. 29a/14, 29a/15

dahı (Tr.): Üstelik, daha.

d. 2a/10, 2a/12, 2a/14, 2a/15, 2b/02, 2b/11, 3a/11, 3a/15, 4a/18, 4b/07, 5a/10, 6a/01, 6a/05, 6b/02, 6b/06, 7a/05, 7a/06, 7a/10, 7a/12, 7a/14, 7b/02, 7b/03, 7b/04, 7b/06, 7b/11, 7b/17, 7b/19, 8a/06, 8a/16, 8b/14, 8b/17, 9a/08, 9a/09, 9b/14, 10a/04, 10a/05, 10a/06, 10a/10, 10a/14, 10a/15, 10a/16, 10b/02, 11a/01, 11b/06, 11b/07, 11b/13, 12b/03, 13a/04, 13a/06, 13a/18, 13a/19, 13b/06, 14a/19, 14b/07, 14b/10, 14b/12, 15a/17, 15b/03, 15b/10, 15b/14, 16a/07, 16a/19, 16b/06, 16b/08, 16b/17, 17a/05, 17a/12, 17a/15, 17a/18, 17b/04, 17b/19, 18a/07, 18a/17, 18b/05, 18b/07, 18b/09, 18b/10, 19a/04, 19a/07, 19a/12, 19a/13, 19b/16, 19b/18, 20a/02, 20a/13, 20a/15, 20a/17, 20b/02, 20b/04, 20b/06, 20b/09, 21a/08, 21a/12, 21b/10, 21b/11, 22a/07, 22a/13, 22a/14, 22b/07, 22b/10, 22b/15, 23b/13, 23b/14, 24a/05, 24a/12, 24b/09, 24b/18, 25a/05,

26a/16, 26b/02, 26b/14, 26b/15, 27a/06, 27a/13, 27a/18, 27b/02, 27b/16, 27b/17, 28a/09, 28a/12, 28a/14, 28a/15, 28a/17, 28b/01, 28b/03, 28b/06, 28b/08, 28b/10, 28b/11, 28b/13, 28b/14, 28b/15, 29a/11, 29a/17, 29b/01, 29b/02, 29b/03, 29b/04, 29b/05, 29b/06, 29b/07, 30a/05, 30a/09, 30a/16, 30a/19, 30b/08, 30b/09, 31a/05, 31a/16, 31b/15, 31b/16, 32a/01, 32a/05, 32a/08, 33a/08, 33b/12, 33b/13, 33b/14, 34a/03, 34b/07, 35a/19, 35b/09, 36a/03, 36a/07, 36a/09, 36a/10, 36a/17, 36b/02, 37a/05, 37b/03, 37b/17, 37b/19, 38a/01, 38a/12, 38a/13, 38a/14, 38a/17, 39a/02, 39a/03, 39b/12, 39b/13, 40a/15, 40b/02, 40b/04, 41a/07, 41a/16, 41b/01, 41b/03, 41b/14, 41b/18, 42a/06, 42a/10, 42a/14, 42b/04, 42b/06, 42b/08, 42b/13, 42b/16, 42b/19, 43a/04, 43a/10, 43a/11, 43a/13, 43a/16, 43b/03, 43b/12, 43b/19, 44a/11, 44a/13, 44b/02, 44b/14, 45a/09, 45a/10, 45b/02, 46a/09, 47a/11, 47b/02, 47b/08, 47b/11, 47b/14, 48a/15, 48b/04, 48b/08, 48b/18, 49a/03, 49a/05, 49a/07, 49a/09, 50a/03, 50a/06, 50a/16, 50b/01, 50b/02, 50b/04, 50b/05, 50b/13, 50b/15, 51a/02, 51a/14, 51a/05, 51a/11, 51a/13, 51a/16, 51a/17, 51a/18, 51a/19, 51b/01, 51b/03, 51b/04, 51b/05, 51b/06, 51b/07, 51b/08, 51b/09, 51b/11, 51b/12, 51b/13, 51b/14, 51b/15, 51b/17, 51b/18, 52a/04, 52a/05, 52a/06, 52a/07, 52a/08, 52a/09, 52a/14, 52a/16, 52a/17, 52a/18, 52b/01, 52b/02,

52b/05, 52b/06, 52b/07, 52b/14, 52b/15,
52b/16, 53a/04, 53a/05, 53a/07, 53a/08,
53a/09, 53a/10, 53a/11, 53a/15, 53a/17,
53a/18, 53a/19, 53b/01, 53b/03, 53b/04,
53b/06, 53b/07, 53b/08, 53b/09, 53b/11,
54a/04, 54a/06, 54a/07, 54b/09, 54b/11,
54b/19, 55a/01, 55a/04, 55a/06, 55a/07,
55a/08, 55a/14, 55a/17, 56a/12, 56a/14,
56b/06, 57a/04, 57b/07, 57b/12, 57b/19,
58a/01, 58a/03, 58a/05, 58a/07, 58a/10,
58a/11, 58a/12, 58a/16, 58a/18, 58b/01,
58b/05, 58b/09, 58b/14, 58b/15, 58b/16,
58b/18, 58b/19, 59a/01, 59a/02, 59a/03,
59a/04, 59a/05, 59a/06, 59a/07, 59a/11,
59a/12, 59a/14, 59a/15, 59a/18, 59a/19,
59b/02, 59b/03, 59b/05, 59b/08, 59b/11,
59b/15, 59b/18, 60a/01, 60a/02, 60a/11,
60a/12, 60a/14, 60b/02, 60b/03, 60b/04,
60b/11, 60b/12, 60b/18, 60b/19, 61a/14,
61a/15, 61a/17, 61a/18, 61a/19, 61b/01,
61b/02, 61b/05, 61b/06, 61b/12, 61b/13,
61b/14, 62a/01, 62a/03, 62a/05, 62a/06,
62a/07, 62a/14, 62a/19, 62b/16, 62b/18,
63a/03, 63a/04, 63a/11, 63a/14, 63a/15,
63b/10, 63b/16, 64a/02, 64a/04, 64a/05,
64a/07, 64a/10, 64a/15, 64a/19, 64b/05,
64b/12, 64b/14, 64b/16, 65a/02, 65a/07,
65a/19, 65b/06, 65b/10, 65b/12, 65b/13,
65b/14, 66a/07, 66a/19, 66b/01, 66b/03,
66b/04, 66b/07, 66b/12, 66b/16, 66b/16,
66b/17, 67a/13, 67b/10, 67b/12, 67b/13,
67b/16, 68a/04, 68a/08, 68a/19, 68b/04,
68b/07, 68b/08, 68b/12, 69a/03, 69a/07,

69a/12, 69a/13, 69a/14, 69a/16, 69b/10,
69b/14, 69b/19, 70a/06, 70a/17, 70b/02,
70b/10, 70b/12, 70b/17, 71a/07, 71a/10,
71a/14, 71a/18, 71b/07, 71b/08, 71b/11,
71b/12, 72a/02, 72a/06, 72a/12, 72a/17,
73a/07, 73a/19, 73a/17, 73b/02, 73b/05,
73b/06, 74a/14, 74b/18, 74b/19, 75a/01,
75a/03, 75a/15, 75b/07, 75b/09, 76a/02,
76a/05, 76a/09, 76a/10, 76a/12, 76a/14,
76a/18, 76b/03, 76b/04, 76b/05, 76b/07,
76b/09, 77a/04, 77a/07, 77a/14, 77a/19,
77b/01, 77b/09, 78a/01, 78a/03, 78a/04,
78a/11, 78b/12, 79a/01, 79b/01, 79b/04,
79b/07, 79b/13, 79b/14, 79b/18, 80a/03,
80a/06, 80a/15, 80b/01, 80b/12, 80b/15,
81a/06, 81a/08, 81a/10, 81a/16, 81b/06,
81b/17, 82b/09, 82b/11, 82b/12, 82b/14,
83a/14, 83a/15, 83b/10, 83b/11, 83b/13,
83b/18, 83b/19, 84a/16, 84a/18, 84b/05,
84b/07, 84b/13, 84b/16, 85a/02, 86a/05,
86a/17, 86a/18, 86a/19, 86b/01, 86b/09,
87a/15, 87a/18, 87b/15, 88a/01, 88a/03,
88a/18, 88b/04, 88b/08, 88b/09, 89a/11,
89b/07, 89b/13, 89b/14, 89b/18, 89b/19,
90a/08, 90a/10, 90a/11, 90a/12, 90b/02,
90b/11, 90b/12, 90b/13, 90b/14, 90b/15,
90b/17, 90b/18, 91a/10, 91a/11, 91b/06,
91b/07, 91b/08, 91b/14, 92a/05, 92a/09,
92a/18, 92b/03, 92b/04, 92b/06, 92b/08,
92b/10, 92b/12, 92b/13, 92b/14, 92b/17,
92b/18, 93a/09, 93a/12, 93a/13, 93a/15,
93a/16, 93a/18, 93a/19, 93b/14, 94a/08,
94b/02, 94b/05, 94b/06, 94b/12, 95a/15,

95a/16, 95a/17, 97a/06, 97a/11, 97a/18,
98a/18, 98b/17

d.+ sı 29b/03

dāhīl (Ar.): İçinde bulunan.

d. 76a/10, 77a/16,
80b/18, 90b/19, 91a/01

d.+ dür 77b/01

d. olmaz 62b/01

d. olup 27a/10, 62a/10

d. olur 11a/15, 14a/02

dahlī (Ar.): Müdehalede
bulunma, içinde bulunma.

d. 7a/09

dağ (Tr.): Yansıma sözcük olup
kapı çalma sesini karşılar.

d. 34a/10

daḳīka (Ar.): Bir saatin 60'ta biri.

d. 31b/18

dāl (Ar.): İki büklüm olmak.

d. eyler 1b/12

dal (Tr.): Ağaç gövdesinde çıkan
kollar.

d.+ ları 23a/19

d.+ larıyla 23b/06

ḍalāl (Ar.): Sapıklık.

d. 56a/10

ehl-i d. 4b/03, 13b/13

ḍalālet (Ar.): Doğru yoldan
çıkma.

d. 2b/17, 2b/19, 11b/10

ehl-i d.-i şemiyeye 56a/09

ehl-i d.+ dür 35b/06

d.+ e 8b/03, 56b/03

ḍāll (Ar.): Azan, azıcı, delalette
olan.

d. 19a/08, 21a/06, 70b/19

ḍālle (Ar.): Delalete giden,
sapıtan.

fırka-ı d. 6b/13, 13b/18,
14a/02, 21b/08, 21b/13, 39a/03

fırkā-ı d. 20b/11, 22a/17

ṭā'ife-i d. 75a/08

fırka-ı d.+ den 81a/14

fırka-ı d.+ dür 20b/19

dānā (Far.): Bilgili, bilen.

d.-yı esrār-ı nihān 27b/19

dāne (Far.): Tane

d. 24a/17

danış- (Tr.): Bir konuda birinin
başka birinden bilgi alması.

d.- mayup 69b/05

dānisten (Far.): Bilmek.

d. 17b/15, 19a/10

dār (Ar.): Yer, mekan, konak.

d.-ı cezā 11a/05

d.-ı dünyāda 25a/07,
39a/12

d.-ı dünyā 16a/04, 16a/15

d.-ı fenāya 15b/11

d.-ı islāma 49a/11

d.-ı islāmıda 5a/04,
12b/17, 69b/01, 73a/14, 73b/04

d.+ ler 3a/01

darb (Ar.): Vurma, vuruş.

d. 70a/06

d.-ı meşelde 80a/16

darbozān (Ar.): Bir tür gülle
çeşidi.

d. 19a/18

da'vā (Ar.): Takip edilen fikir
iddia.

d.+ cı olmaları 14b/19

d.+ cı olup 14b/14

d. iderler 4b/10

d. idüp 92a/17

d.+ ların 4b/10

d.+ ñ 85a/07

d.+ sı kıldıkları 44b/10

d.+ sın 60b/11, 84b/18

da'vet (Ar.): Çağırma, çağrı.

d. ideyin 71b/07

d. itdügün 55a/15

Dāvūd (Ar.): Özel isim. Kuran-ı
Kerim'de zikredilen İsrailoğulları
peygamberlerinden biri.

D. 45a/14, 61b/05

dā'im (Ar.): Sürekli.

d. 32b/12, 54a/07,
71a/15, 72b/04

dā'imā (Ar.): Her vakit, her
zaman.

d. 14a/19, 20a/01,
21a/14, 21b/15, 28a/01, 31b/19, 55a/15,
63a/19, 64b/13, 68a/04, 68a/09, 69a/09,
70b/10, 72b/01, 77a/08, 78b/09

dā'imen (Ar.): Sürekli olarak.

d. 4b/18, 41b/16

dā'imü'l-evkāt (Ar.): Bütün
zamanlar.

d.+ da 54a/03

de- (Tr.): Söylemek, ifade etmek.

d.- di 69b/14

d.- r 29a/15, 29a/16,
29b/18, 32b/05, 60b/03, 60b/04, 66a/19,
66b/09, 66b/12, 67b/07, 68b/06, 71b/02,
71b/04, 71b/08, 77b/10, 81a/05, 81b/06,

86a/04, 88a/02, 88a/04

d.- rdi 29a/18

d.- rler 5a/01, 5a/12,
8b/14, 10a/09, 17a/11, 17a/12, 28b/05,
29a/12, 29b/02, 55b/07, 59b/19, 60b/05,
60b/07, 60b/13, 62a/04, 62a/05, 62a/07,
62a/09, 62a/10, 62a/12, 62a/14, 62a/15,
62a/16, 62a/17, 62b/04, 62b/19, 70a/13,
70a/16, 70b/15, 70b/16, 72a/01, 72a/04,
74b/12, 77a/10, 77a/14, 77b/02, 81a/12,
81a/14

d.- rlerdi 28a/07, 75a/04

d.- rse 60b/07

d.- rseñ 31b/04, 72a/02,

72a/03, 85a/04

d.- rsin 85a/08

d.- ye 13b/14, 15a/17,

50a/03, 87a/04

d.- yeler 88b/17

d.- yesin 74b/08

d.- yü 4b/10, 6a/01, 6a/11,

8a/09, 8a/13, 15b/06, 21a/12, 21b/17,
22b/15, 23a/16, 23b/11, 24b/12, 25a/15,
26b/01, 27a/07, 27b/05, 28a/13, 28b/04,
29a/05, 30a/18, 32a/05, 34a/10, 34b/13,
35a/04, 35a/18, 35b/02, 35b/04, 35b/07,
35b/08, 35b/09, 35b/10, 35b/11, 36a/03,
36a/06, 39a/14, 41a/12, 41a/14, 41a/16,
42b/17, 44a/08, 44a/14, 44a/16, 44b/11,
49b/09, 51a/16, 52a/16, 52b/13, 55a/18,
55b/07, 58a/17, 60a/13, 65a/15, 65b/10,
67b/10, 68b/18, 72a/07, 72a/14, 73a/12,
75b/18, 79a/15, 79a/19, 81a/01, 81a/02,

81a/07, 81a/09, 81a/11, 84a/10, 86a/06,
86a/09, 86a/13, 88a/04, 88b/14, 90a/08,
91a/17, 96a/04

d.- yücek 74b/11

d.- yüp 6a/09, 6a/10,
20b/16, 22b/17, 24b/01, 24b/02, 30b/13,
32a/07, 32b/11, 38b/15, 49b/09, 49b/16,
50a/03, 50a/04 53b/11, 61a/03, 66b/02,
66b/12, 66b/16, 71a/04, 71b/08, 72a/05,
75a/07, 75a/17, 75b/04, 75b/13, 75b/15,
76a/17, 76b/08, 77a/13, 78a/05

d.- yüserdir 72a/16

d.- yüersin 74a/01

deblek (Ar.): Dümbelek.

d. 89a/01

debreş- (Tr.): Kıpırdamak.

d.- üp 29b/12

Deccāl (Ar.): Hakkı batıl, batılı
hak olarak gösteren.

D. 40b/07

D.+ i 46a/01

D.+ üñ 45b/19

dede (Tr.): Bir kimsenin
babasının veya annesinin babası.

d.+ lerinde 47a/15

def (Ar.): Öteye itme,
uzaklaştırma.

d. 22a/16, 22a/17,

22b/01, 26b/11, 28a/08, 29b/01	97b/01
d.-i maraž 30b/13	
d.-i refi‘ idüp 19b/18	degil (Tr.) Bulunduğu cümlede
d. itdügi 27b/17	olumsuzluk anlamı katan sözcük.
d. olmazsa 30b/08	d. 4b/17, 6a/04, 7a/08,
d. +i 34a/19, 34b/04	7a/09, 11b/07, 11b/12, 15a/04, 26a/02,
	43a/03, 48a/03, 65a/19, 73b/09, 80a/05,
def (Ar.): Vurmalı bir çalgı aleti.	85a/03, 87b/06, 87b/07, 93a/07, 93a/11
d. 88b/18, 88b/19	d.+ dim 87b/08
	d.+ dür 3b/08, 4b/09,
def‘a (Ar.): Kere, kez, sefer.	5b/13, 5b/14, 5b/20, 6a/01, 6b/17, 7a/04,
d. 34b/06, 98a/19	7a/16, 8a/19, 9a/07, 9a/09, 17b/17,
	17b/18, 17b/19, 18a/01, 18a/03, 18a/05,
defin (Ar.): Ölülerini gömmek.	18a/07, 18a/09, 18a/10, 20a/17, 20b/16,
d. idiñ 69b/13	22a/08, 22a/10, 22b/01, 23a/04, 23a/16,
d. olındıkdan 49b/12	24b/09, 26b/08, 27a/02, 28a/02, 28b/02,
d. olunmuşdur 18b/14	30b/05, 31b/07, 31b/08, 31b/09, 31b/10,
d. olunur 83a/07	31b/11, 31b/12, 31b/13, 33b/11, 38a/12,
d. olur 18b/17	38a/19, 41b/04, 41b/09, 41b/18, 42a/06,
	42a/10, 42a/13, 42b/15, 43a/12, 43b/02,
defter (Far.): Kitap biçiminde	43b/03, 44a/04, 44a/05, 44a/06, 44a/07,
boş kağıt destesi.	44a/08, 44a/11, 44b/04, 45b/02, 48b/08,
d.-i a‘mālında 77a/02,	50a/14, 50a/15, 50a/18, 55b/06, 55b/13,
81b/09, 84b/01	56b/08, 57a/14, 58a/06, 58a/08, 58a/12,
	58b/09, 58b/13, 59a/13, 59a/19, 59b/13,
d.-i a‘mālın 59a/02	59b/15, 60a/06, 60b/07, 60b/13, 61a/10,
d. idüp 22b/19	62a/04, 62b/12, 62b/13, 62b/18, 65b/01,
d.+ inden 26b/13	65b/16, 66a/05, 67b/01, 67b/02, 68a/10,
d.+ ler 22b/19	68a/11, 69b/08, 69b/13, 71b/06, 72a/17,
d.+ leri 46b/01	72b/06, 73a/13, 73b/03, 73b/16, 74a/19,
	74b/02, 74b/03, 74b/04, 74b/08, 74b/09,
deg- (Tr.): Temas etmek.	74b/10, 75a/04, 75a/07, 75a/12, 75a/17,
d.- dikde 43b/16, 43b/17	76b/07, 76b/08, 76b/12, 76b/17, 77a/14,
d.- mez 39a/17, 92a/13,	

77b/01, 77b/02, 77b/07, 77b/11, 78a/15,
78a/19, 78b/02, 78b/04, 78b/05, 79a/12,
80a/05, 80a/06, 81b/01, 85a/04, 85b/15,
85b/16, 86b/11, 89b/15, 90b/03, 90b/05,
92a/10, 95b/09, 96a/02, 96a/05, 96a/06,
96a/10, 96b/07, 98a/05, 98b/04, 98b/14

d.+ in 93a/12

d.+ ler 4b/04

d.+ lerdür 3b/04, 41b/14,

42b/18, 66a/03, 67b/09, 74b/13, 74b/14

d.+ lersiz 42b/12

d.+ sin 51a/04, 65b/03

degin (Tr.): -e kadar, sürece.

d. 12a/12, 12b/15,
14a/06, 16a/16, 16b/09, 17a/13, 19a/04,
24b/06, 45a/19, 45b/08, 69a/02, 69a/19,
80b/19, 81b/02, 81b/04, 82b/05, 82b/07

degir- (Tr.): Ulaştırmak.

d.- mekten 54a/19

degirmen (Tr.): Tahıl tanelerini
öğüten alet.

d. 81b/04

degiş- (Tr.): Olduğundan başka
bir şekilde bürünmek.

d.- üp 38b/19

degme (Tr.): Rastgele.

d.+ de 48a/06

degül (Tr.): Bk. "degil".

d.+ in 65b/13

dehri (Ar.): Zamanı sonsuz kabul
eden düşünce.

d. 20b/11, 20b/19

d.+ ler 38a/04

dek (Tr.): -e kadar, sürece.

d. 42a/02, 46a/17,
46a/18, 48a/05, 48a/06, 77a/06

d.+ dir 46a/18

del- (Tr.): Üzerine delik açmak.

d.- igine 45a/06

delâlet (Ar.): Kılavuzluk,
rehberlik.

d. eyleye 44a/03

d. iden 55b/14

d. ider 5b/08, 5b/09,
28b/13, 28b/15, 56b/13, 86a/02

d. itdügi 43b/12

d. itmez 75b/15

deli (Tr.): Akıl sağlığı yerinde
olmayan.

d.+ ligile 29b/03

delil (Ar.): Kanıt.

d. 26a/17, 27a/14,
27a/17, 40b/11, 55a/11, 55b/14, 62b/16,
65b/16

istid‘ā-yı d. 35a/19
d.-i k̄ātī‘dür 7b/02
d.+ iñ 62b/06
d. kıldı 11a/18
d.+ ler 26a/14
d.-i h̄āricīile 6a/13
ityān-ı d.+ e 35b/01

delin- (Tr.): Üzerinde delik açılmak.

d.- mek 47a/03

dellāl (Ar.): Tellal, duyuru işini yapan.

d.+ lar 22b/15, 22b/17

dem (Far.): Zaman.

d. 37a/10, 60a/17, 76a/12
d.+ leri 83a/10

demren (Tr.): Ok, mızrak, temren.

d.+ lü 41a/05

demür (Tr.): Demir.

d.+ den 40a/11

deñe- (Tr.): Sınama, tecrübe etme.

d.- yeler 49a/16

deñlü (Tr.): Kadar.

d. 5b/13, 15a/11, 24a/07,

24a/09, 24b/13, 27b/17, 28b/16, 28b/19,
29b/12, 30b/03, 33a/17, 34b/06, 35a/10,
36a/19, 36b/08, 37a/04, 38b/19, 41a/03,
42a/03, 42a/04, 47a/01, 47a/07, 62b/12,
80a/18, 82b/01, 83a/07, 83a/12, 84a/12,
85a/13, 85a/19

d.+ ce 6a/04, 22a/07,
22a/09, 62b/11

d.+ dür 5a/17

dep- (Tr.): Tekmelemek.

d.- meden 54a/14

depe (Tr.): Etrafindaki araziden daha yüksek olan, tepe.

d.+ sine 46a/18

der- (Tr.): Toplamak.

d.- ilüp 32b/13

der (Tr.): Ter.

d. 77b/15, 81b/06

d.+ leden 96a/10

d.+ ledeni 96a/09

d.+ seler 46a/17

d.+ letdi 96a/09

d.+ letmege 96a/10,

96a/11

derd (Far.): Sıkıntı, zorluk, üzüntü.

d.+ e 25b/07, 25b/10,
25b/11, 40b/03

d.+ i 25b/10, 34a/19

derdimend (Far.): Dertli, tasalı, kaygılı.

d. 14a/05, 16b/07, 40a/11, 66a/19, 66b/03, 70b/11, 70b/19, 71a/18, 72a/06, 76b/09

d.+ e 39b/18

d.+ i 66b/06, 66b/12

derdiment (Far.): Bk. “derdimend”.

d. 68a/09

derecāt (Ar.): Dereceler.

d. 86a/03

derece (Ar.): Yer, kademe, seviye.

d. 86a/04

d.+ nūñ 86a/04

dergāh (Far.): Tekke.

d.-ı ‘izzete 15b/06

deri (Tr.): Ten, cilt.

d.+ ler 47a/09

dermān (Far.): İlaç, şifa.

d.-ı insān 6a/16

ders (Ar.): Öğreticinin verdiği bilgi.

d. 18b/18, 87b/01

cemī‘-i d. 18b/18

d.-i ‘ām 87b/01

derūn (Far.): İç, iç taraf, dahil.

d.+ larında 4b/01

d.+ in 68a/05

d.+ inde 68a/06

derūnī (Far.): İçe ait, içsel.

d. 71a/01

dervīş (Far.): Tarikat müntesibi.

d. 1b/06

d.-i dervīşān 98a/12

d.+ lerinden 80b/12

dest (Far.): El.

d. 83a/12

dev (Ar.): Bk. “def”.

d.+ le 35b/07

devā (Far.): İlaç.

d. 18b/02, 18b/04, 25b/07, 25b/08, 30b/13, 59a/19

d.+ dur 25b/10

d.+ sı 25b/12

d.+ dan 59b/01

deve (Tr.): Geviş getiren bir tür hayvan.

d.+ ler 47a/07, 53a/14

d.+ lere 15b/13, 16a/01	d. 55b/01, 55b/02, 93b/14
d.+ si 32b/02	d.- cek 95a/01, 98a/01, 98a/02
devin- (Tr.): Hareket etmek.	d.- di 16a/07, 16a/08, 16a/09, 16a/10, 16a/12, 24a/15, 26b/08, 27a/02, 27a/09, 28b/18, 29a/02, 30a/08, 30a/10, 30a/14, 34a/02, 34a/13, 34b/10, 34b/12, 35b/10, 60b/02, 67a/03, 69b/18, 70a/06, 76a/01, 76b/03, 80b/15, 81b/19, 86a/08, 86a/10, 88a/03, 88a/12, 88b/16, 89b/06, 90a/05, 92a/05, 98a/07, 98a/10
d.- üp 42a/05	d.- digimde 3a/06
devir (Ar.): Çağ, dönem.	d.- dikde 17a/17, 24a/09, 24a/10, 24a/13, 24a/14, 24b/03, 24b/09, 26b/07, 27b/03, 69b/13, 70a/03, 92b/14
‘ālim-i d.-i zamān 27b/19	d.- dikleri 8a/08, 68a/16, 70a/08, 71b/16, 73a/08, 81a/09, 88b/19, 89a/01
devlet (Ar.): Ülke.	d.- dikleriyle 91b/10
d.-i ebediyye 19b/06, 54b/03, 54b/06	d.- diklerin 91b/09
d.-i sa‘ādet 54b/09	d.- diklerinde 33a/09, 33a/11, 33a/14, 75b/17, 80b/16, 89b/05
aşhāb-ı d.+ ler 36b/18	d.- diler 24a/05, 24b/11, 30a/09, 31a/12, 41a/01, 75b/12, 86a/12
devr (Ar.): Bk. “devir”.	d.- dim 24a/15, 30a/07
d.-i ādemden 20a/04	d.- diñ 64b/18
devrān (Ar.): Dünya, felek.	d.- düğimde 75b/19
d. 97b/16	d.- düğümüzde 11a/08
d.+ a 98a/02	d.- düğün 93a/16
d.+ ıla 97b/08, 98b/19	d.- düğünde 77b/01
d.+ ına 97b/09	d.- düğünü 41a/13
d. itmege 97b/05	d.- düğüm 7b/16
devşir (Tr.): Toplamak, dermek.	d.- düğümden 38b/12
d. 31a/04	
deyyūş (Ar.): Karısının	
namussuzluğuna bile göz yuman.	
d.+ lıkdur 64a/11	
di- (Tr.): Söylemek.	

d.- dükini 31b/13
d.- medin 32b/03
d.- mek 7b/18, 11b/18,
14a/10, 19b/01, 27a/01, 31b/11, 31b/13,
31b/15, 48a/10, 50a/15, 55a/05, 55a/12,
56b/07, 65b/05, 72a/17, 72b/06, 73a/17,
74a/19, 74b/13, 74b/15, 74b/19, 75a/01,
77b/07, 78b/02, 78b/04, 78b/05, 90a/09,
90a/12, 90a/13, 92b/02, 92b/11, 95b/19,
98a/13
d.- mekdür 7a/19, 11a/12,
11a/14, 17a/08, 31b/10, 38b/03, 41a/14,
41a/16, 41b/01, 50b/17, 55b/02, 65b/12,
65b/13, 65b/15, 65b/16, 67b/03, 70a/13,
73a/17, 77b/05, 92b/02
d.- mekile 47b/18
d.- mekle 16b/16, 41a/13,
41a/15, 44b/04, 97b/15
d.- menüñ 11a/11, 11a/12,
44b/05
d.- mese 3a/17, 93b/14
d.- meyecek 96a/12
d.- meyeler 64b/18
d.- meyesin 74b/02
d.- meyüp 97b/14
d.- mez 44b/11
d.- mezler 20a/13, 71a/08
d.- mezsın 37a/06
d.- miş 35b/15, 41a/02,
41a/06, 42b/01, 42b/03, 62a/01, 66b/18
d.- mişdür 18a/16,
26a/19, 45b/15
d.- mişler 33a/10, 40b/05,

47b/19
d.- mişlerdür 18a/17,
31a/09, 31a/11, 52a/10
d.- nildi 96b/12
d.- nildikde 93b/06,
94b/10
d.- nilmege 36a/07
d.- nilmez 51a/13,
57b/16, 86b/10
d.- nilmişdür 17a/18
d.- nilse 89a/11, 92b/17,
94a/08
d.- nilür 10a/16, 10a/17,
43b/11, 44b/19, 51a/13, 56a/16, 56a/17,
57b/16, 97b/18
d.- nülür 97b/18
d.- r 14a/08, 28b/06,
60a/13, 66a/17, 66b/03, 66b/07
d.- rin 38b/13
d.- riz 83a/05
d.- rler 5a/06, 5a/08,
5a/11, 5b/02, 5b/05, 6a/12, 6a/13, 6b/01,
8b/04, 8b/09, 8b/10, 8b/11, 20a/12,
26b/06, 28b/13, 31b/05, 31b/06, 38b/08,
39a/03, 47b/11, 50a/17, 50a/19, 51a/05,
56a/08, 56a/13, 57b/10, 57b/18, 57b/19,
59b/16, 60a/05, 60a/06, 60a/07, 60a/09,
60a/11, 62a/18, 62b/01, 62b/02, 70a/11,
72b/12, 73b/14, 77a/19, 79a/02, 83a/03,
83a/16, 89a/01, 97b/05, 98a/14, 98a/15
d.- rler 71a/08
d.- rlerdi 43a/05
d.- rse 29a/07, 35b/14,

94b/19

d.- rseñ 25b/10, 65b/01

d.- rsiz 75b/14

d.- se 8a/03, 12a/01,

15b/14, 16a/01, 23b/18, 35b/15, 35b/17,
37b/12, 48a/03, 48a/09, 48a/10, 60b/10,
83a/04, 89a/12, 89a/19, 89b/02, 89b/03,
89b/04, 89b/06, 89b/08, 89b/09, 89b/10,
89b/11, 89b/12, 89b/13, 89b/15, 89b/16,
89b/17, 89b/19, 90a/01, 90a/02, 90a/03,
90a/04, 90a/06, 90a/07, 90a/08, 90a/09,
90a/10, 90a/11, 90a/12, 90a/13, 90a/18,
90b/01, 90b/03, 90b/04, 90b/05, 90b/06,
90b/07, 90b/08, 90b/10, 90b/11, 90b/12,
90b/13, 90b/14, 90b/16, 90b/17, 90b/19,
91a/01, 91a/02, 91a/03, 91a/04, 91a/05,
91a/06, 91a/09, 91a/10, 91a/11, 91a/12,
91a/13, 91a/14, 91b/01, 91b/02, 91b/03,
91b/07, 91b/08, 91b/09, 91b/10, 91b/11,
91b/12, 91b/13, 91b/14, 91b/15, 91b/16,
91b/17, 91b/18, 91b/19, 92a/02, 92a/03,
92a/07, 92a/09, 92a/10, 92a/11, 92a/12,
92a/13, 92a/14, 92a/15, 92a/17, 92a/18,
92a/19, 92b/01, 92b/03, 92b/04, 92b/05,
92b/06, 92b/07, 92b/08, 92b/10, 92b/11,
92b/13, 92b/15, 92b/17, 92b/18, 92b/19,
93a/01, 93a/02, 93a/05, 93a/06, 93a/08,
93a/09, 93a/11, 93a/12, 93a/13, 93a/14,
93a/15, 93a/16, 93a/17, 93a/18, 93b/01,
93b/02, 93b/03, 93b/05, 93b/06, 93b/07,
93b/08, 93b/10, 93b/11, 93b/12, 93b/13,
93b/14, 93b/15, 93b/16, 93b/18, 94a/02,
94a/08, 94a/09, 94a/10, 94a/11, 94a/12,

94a/13, 94a/14, 94a/15, 94a/17, 94a/18,
94a/19, 94b/01, 94b/02, 94b/03, 94b/05,
94b/07, 94b/08, 94b/09, 94b/10, 94b/11,
94b/12, 94b/14, 94b/15, 94b/16, 94b/17,
94b/18, 94b/19, 95a/02, 95a/03, 95a/08,
95a/14, 95a/15, 95a/16, 95a/17, 95b/01,
95b/02, 95b/03, 95b/04, 95b/05, 95b/06,
95b/07, 95b/09, 95b/10, 95b/11, 95b/13,
95b/16, 95b/17, 96a/01, 96a/03, 96a/07,
96a/09, 96a/12, 96b/01, 96b/02, 96b/08,
96b/12, 96b/13, 96b/15, 96b/16, 96b/17,
96b/18, 96b/19, 97a/01, 97a/02, 97a/03,
97a/04, 97a/05, 97a/06, 97a/07, 97a/08,
97a/09, 97a/10, 97a/11, 97a/12, 97a/13,
97a/14, 97a/16, 97a/17, 97a/18, 97a/19,
97b/01, 97b/02, 97b/14, 98a/03, 98a/04,
98a/08, 98a/12

d.- seler 44b/06, 48a/09,

90b/11, 90b/12, 90b/13, 90b/14, 90b/15,
90b/17, 90b/18, 92b/09, 94b/12, 95a/09

d.- ye 5b/07, 6a/05, 6b/08,

6b/09, 13b/13, 23a/15, 23a/16, 49a/02,
50a/06, 55a/02, 64b/16, 66a/10, 72b/04,
78a/14, 86b/19, 88a/13, 93b/17

d.- yeler 31b/12, 35a/05,

49b/08, 51b/15, 51b/17, 51b/18, 52b/01,
53b/06, 68b/12, 74a/01, 75b/05

d.- yelerdi 49b/08

d.- yemez 31a/18

d.- yemezdim 87b/04

d.- yen 35b/11, 35b/16,
35b/17, 36a/02, 97b/16

d.- yenler 27a/08, 35b/18,

36a/02

d.- yenlerden 87b/01,

99a/01

d.- yenlere 97b/19

d.- yenlerüñ 31b/11

d.- yenüñ 31b/08, 31b/09

d.- yesin 74b/03, 74b/07,

78b/05

d.- yevüz 61b/17

d.- yince 76a/10, 79a/12

d.- yiserdür 86b/17

d.- yüp 18b/11, 38a/11

dihākā (Ar.): Dolu.

d. 89b/08

dik- (Tr.): Dik duracak şekilde zemine bırakma.

d.- di 26b/15

d.- en 26b/16

d.- ilen 26b/17

d.- ilmiş 2b/18

d.- mek 98b/05

dikkat (Ar.): Bir nokta üzerine odaklanma.

d.+ le 2a/17, 63a/13

nazar-ı d.+ le 30b/14

dil (Tr.): İnsan vücudunda bir uzuv.

d. 38b/06, 43b/02, 43b/08, 47b/15, 48a/11, 48a/14, 49a/09,

57b/19, 83a/14

d.-i yetüb 83a/12

d.-ile söylemek 60a/05

d.+ e 43b/09

d.+ i 11b/10, 48a/16

d.+ ile 4b/16, 6a/03,

65b/12

d.+ iñ 85b/15

d.+ ince 41a/10

d.+ inde 11b/14

d.+ ine 11b/12, 14a/04

d.+ iñi 31a/03

d.+ ini 48b/18

d.+ ler 43b/05, 43b/10,

71b/06

d.+ leri 12b/13

d.+ lerile 67b/01

d.+ lerin 54a/19

d.+ lerinde 3b/17, 54a/03,

63a/19

d.+ lerine 87a/15, 87a/16

dil (Far.): Gönül.

ehl-i d. 6b/10

dile- (Tr.): Temenni etmek, niyaz etmek.

d.- digiñ 8a/02

d.- dikde 13a/12

d.- diler 42b/19

d.- diñ 42b/17

d.- dügi 62a/17

d.- dügin 42a/15

d.- düğine 9b/07
d.- düğünüz 42b/12
d.- düğünüz 42b/05
d.- medigi 43a/10
d.- medügi 42a/15
d.- medüğünde 43a/11
d.- mekdür 42a/14
d.- mem 95b/04
d.- memiş 42a/17
d.- mesem 42b/11, 42b/12
d.- mesi 10b/01, 42a/16
d.- mesile 42b/02
d.- mesine 8b/18
d.- meyenleri 14a/18,
43a/10
d.- meyüp 42b/05, 43a/08
d.- mişdür 42a/17
d.- nür 30a/12
d.- r 37a/10
d.- rim 95b/04
d.- rler 36b/07
d.- rse 7b/06, 7b/07
d.- rseñ 15a/14, 15a/15
d.- rseñiz 42b/13
d.- rseñüz 42b/04, 42b/06,
42b/08
d.- se 42a/19, 42b/14,
43a/07, 69a/13, 74b/17
d.- seler 42b/18
d.- señiz 42b/11, 42b/12
d.- señüz 42b/07
d.- ye 6a/07, 6a/08,
42b/16

d.- yeler 54a/07
d.- yen 5a/01
d.- yenlerüñ 43a/08
d.- yüp 9a/04, 9a/06,
42b/05, 42b/06, 42b/07, 42b/08, 42b/13,
43a/09

dimāğ (Ar.): Beyin.

d.+ ina 30a/01, 30a/02

d.+ mı 32b/17

dīn (Ar.): İman, inanç.

d. 2a/06, 2b/02, 2b/12,
2b/13, 4a/08, 4b/11, 12b/09, 15b/07,
16b/04, 17a/13, 17a/15, 19a/13, 20a/13,
22a/02, 23b/07, 23b/08, 24a/01, 24b/04,
31a/06, 32a/11, 40b/08, 41a/08, 57b/06,
65b/06, 69b/03, 69b/05, 70a/11, 76a/19,
78a/11, 82a/02, 87a/13

ehl-i d. 23a/06, 34b/13

e‘dā-yı d. 52a/15

ğayret-i d. 51a/13

‘ilm-i d. 52b/07, 52b/08

‘ulemā-yı d. 24b/15,
35a/13, 75a/12

d.-i aḥmedī 19a/15

d.-i allāha 20a/05

d.-i dünyā 20a/05

d.-i ḥaḳḳı 19b/19

d.-i ḥayātda 31a/15

d.-i İslāma 19b/04,
48b/19, 73a/07

d.-i İslāmı 19a/02,

19a/03, 19a/04, 19a/09, 20a/07, 23b/19
d.-i İslāmuñ 19b/04,
19b/06
d.-i İslām 26a/19, 27a/11,
73a/06
d.-i kāfirdür 35b/02
d.-i Muḥammediyeyi
15a/17
d.-iMuḥammediyeyeden
28a/09, 80b/04
d.-i Muḥammediyede
40b/06
d.-iMuḥammediyeyi
19a/08, 70a/19
d.-i Muḥammediyeyi
4b/01, 19b/07
d.+ dār 20a/12, 22b/17,
40b/07
d.+ den 71a/05
ğayret-i d.+ dür 50a/14
d.+ e 19a/06, 98a/10
ihvān-ı d.+ e 25b/19
‘ulemā-yı d.+ e 40b/08
d.+ i 18b/05, 20b/16,
32b/16
d.+ imden 97a/10
d.+ inde 48b/09
d.+ sizler 62a/18
d.+ sizleri 13b/03
d.+ sizliklerin 80b/05

dīnen (Ar.): Din açısından.
bi'l-islāmi d. 50a/01

dīniyye (Ar.): Din ile ilgili.

‘akā’id-i d. 3b/19
‘akā’id-i d. 51b/10,
64b/01
‘akā’id-i d.+ den 3a/01
‘akā’id-i d.+ yi 3a/11
‘akā’id-i d.+ yi 15b/09

difile- (Tr.): İsteyerek duymak.

d. 31a/04, 39b/10, 56b/17
d.- diklerinde 2b/18
d.- meden 54a/11
d.- mek 73b/08
d.- mekden 63a/06
d.- yeler 36b/10
d.- yü 79a/10
d.- yüp 2b/10, 12b/07,
12b/10, 12b/12, 13a/05, 78a/10, 78b/11

dir- (Tr.): Toplamak.

d.- esin 15b/11

dirāyet (Ar.): Kavrayış, anlayış.

d.+ ler 36b/19

direg (Far.): Yere dikine yerleştirilen uzun ve kalın ağaç, demir vb.

d.+ e 70a/05

dirhem (Far.): Eski bir para çeşidi, gümüş sikke.

d. 84a/10
d.+ den 24a/16, 24a/17
d.+ in 84a/09
d.+ edür 92a/10

diri, dir (Tr.): Sağ.

d. 10a/17 7b/09, 46a/12
d.+ dür 41b/16
d.+ lde 41a/01
d.+ ldüp 45a/09
d.+ ligi 41b/16, 41b/17
d.+ likdür 41b/15
d.+ lmez 29b/05
d.+ lse 45a/10
d.+ lmege 43a/14

diş (Tr.): Ağızda yiyecekleri
çiğneme işlevini gören uzuv.

d.+ leri 32b/16
d.+ lerin 32b/07

dişi (Tr.): Kadın.

d. 9b/18
d.+ lerdenim 65b/16
d.+ lik 44b/16

dīvār (Far.): Duvar.

d. 68a/13

diyār (Ar.): Memleket, ülke.

d.+ da 33b/11

diz- (Tr.): Sıralamak.

d.- mege 34a/04

diz (Tr.): Uylukla baldırın
birleştiği kısım.

d.+ den 65a/08
d.+ ine 46a/17

dona- (Tr.): Tamam hale
getirmek, teçhiz etmek.

d.- dır 32b/08

dost (Tr.): Her bakımdan
güvenilir kimse.

d. 35a/06
d.+ ım 30a/06, 32a/02
d.+ larına 11a/05
d.+ larınıñ 63b/11
d.+ lık 79a/08, 80b/08

dög- (Tr.): Bk. “dök”.

d.- e 53a/06
d.- erse 52a/08

dök- (Tr.): Sıvı halde bir
maddenin bulunduğu kaptan başka bir
yere aktarımı.

d.- ilüp 29a/13
d.- üldi 80a/11
d.- ülse 46a/11, 80a/04,
80a/10
d.- üp 23b/06, 63b/12

dön- (Tr.): Çevirmek.

d. 31a/02, 31a/03,
31a/04, 31a/05
d.- derelerdi 75a/11
d.- dermeyince 38a/18
d.- di 29b/04, 40b/06
d.- dikleri 97b/13
d.- dürmek 37a/19
d.- er 16b/02, 30a/18,
32a/13, 33b/12
d.- memek 7a/03
d.- mezse 96b/08
d.- miş 30b/10
d.- üp 23b/07, 29b/03,
32a/06, 37b/14, 65b/05

dörd (Tr.): Bk. “dört”.

d.+ inci 36b/14
d.+ incisi 76b/15, 87a/02
d.+ ünci 6b/06, 37a/16

dört (Tr.): Bir sayı.

d. 29a/15, 37a/14,
44b/16, 45a/12, 53b/07, 58b/15, 61b/11,
61b/14, 62b/14, 70a/07, 74a/09, 74a/11,
84a/07, 84a/11, 84b/06, 89a/02
d.+ dür 61a/11, 67b/06,
74a/05
d.+ di 61a/11

döşe- (Tr.): Sermek, yaymak.

d.- nmiş 62b/09
d.- yicisi 62b/10

döşeg (Tr.): Yatak.
d. +in 54a/14

du‘ā (Ar.): Yakarış, niyaz.

d. 26b/10, 26b/11,
52a/15, 52a/19, 94b/05
d. eyleyüp 13b/13
d. itmek 27b/16
d.+ larında 54a/04
d.+ sın 2a/11, 33b/18
d.+ ya 26b/12
d.+ yı 48b/15

duhān (Ar.): Duman, tütün.

d. 24b/14, 25a/02,
25a/07, 25b/03, 26a/02, 26a/09, 26b/03,
26b/05, 26b/08, 26b/15, 26b/17, 26b/18,
27a/01, 28a/01, 28a/02, 28a/06, 28a/13,
28b/04, 28b/06, 28b/09, 28b/10, 29a/03,
29a/05, 29a/14, 29a/19, 29b/08, 29b/11,
29b/15, 29b/19, 30a/02, 30a/09, 30a/13,
31b/08, 31b/16, 32a/07, 32a/09, 32a/15,
32a/18, 33a/12, 33a/13, 33a/15, 33a/16,
33b/08, 33b/09, 34a/05, 34a/18, 34b/01,
34b/02, 34b/04, 34b/06, 34b/09
d.-ı caḥīm 25a/19
d.+ a 25b/14, 27b/03,
27b/07, 32a/02, 32b/06
d.+ da 28b/08
d.+ dan 29a/12
d.+ dur 24b/18, 29b/18,
32a/07
d.+ ı 25a/04, 25b/01,

26b/11, 26b/16, 27a/03, 27b/09, 28a/08,
28a/09, 29a/04

d.+ ından 33b/01

d.+ ĩlerden 30a/17

d.+ ilere 25a/09

d.+ ĩlerũn 30b/10

d.+ uñ 26a/13, 28b/05,
28b/13, 28b/15, 29a/17, 31b/15, 34b/08

duhānī (Ar.): Tütün kullananlar.

d. 31a/16

d.+ ler 26b/02, 26b/19

d.+ lerden 29a/11

dũn (Ar.): Alçak.

nefs-i d. 36b/16

dur- (Tr.): Hareketsiz kalmak.

d.- açak 44a/09

d.- mazlar 25b/09

dut- (Tr.): Elle kavramak.

d.- ğıl 1b/05

d.- mağ 13a/12, 13b/08

d.- ina 17b/01

d.- asın 37b/04

d.- ina 17b/02

d.- maz 30a/11

d.- up 85b/11

d.+ ını 30b/12

dũbr (Ar.): Makat.

d.+ inden 60a/18

d.+ ine 60a/18

dũdũk (Tr.): Üflendiğinde ses
çıkaran alet.

d. 36a/11

dũĝin (Tr.): Evlilik ve sũnnet gibi
etkinliklerde yapılan Őenlik.

d.+ e 53a/10

dũĝme (Tr.): Dũĝũmleme işlemi
için kullanılan nesne.

d. 65a/04

dũĝũn (Tr.): Bk. "dũĝin".

d.+ e 52b/09

d.+ lerde 13b/04

dũkeli (Tr.): Cũmlesi, tamamı.

d. 23a/06

dũken- (Tr.): Bitmek, yok olmak.

d.- dikde 15b/18

d.- ir 51a/10

d.- ũr 41b/14

d.- mez 47a/10, 51a/10

d.- sin 77a/09

dũkkān (Far.): Kũçũk iş yeri.

d. 92a/04

d.+ da 92a/04

d.+ larında 22b/04

dülbend (Far.): Pamuktan yapılmış ince bez.

d.+ inde 11b/14

d.+ lerin 76b/01

dülger (Far.): Yapılarda kaba tahta ve ağaç işlerini yapan usta.

d.+ siz 5b/10

dün (Tr.): İçinde bulunulan günün bir önceki günü.

d. 25b/09, 25b/13

dünyā (Ar.): Yeryüzü, yer küre, cihan.

d. 2a/06, 2b/01, 16a/05, 16a/15, 16a/18, 18b/08, 18b/10, 22a/04, 22a/14, 27b/11, 27b/13, 32a/11, 32b/17, 50a/16, 50b/06, 50b/12, 68a/14, 77a/09, 82a/02, 83a/05, 87a/03, 87a/17

dār-ı d. 16a/04, 16a/15

dīn-i d. 20a/05

menāşıbb-ı d. 87a/19

terk-i d. 50b/17

ümm-i d. 22a/13

d.+ da 11b/02, 11b/15, 14a/07, 15a/10, 15b/10, 16b/13, 24b/10, 29b/17, 36a/19, 36b/01, 38b/18, 46b/01, 47a/16, 50b/07, 50b/08, 51a/08, 51a/09, 51a/12, 54b/11, 56b/06, 72a/13, 81a/06, 83a/07, 85b/13

dār-ı d.+ da 25a/07, 39a/12

püte-i d.+ da 83a/11

d.+ dan 37b/18, 39a/06,

39b/01

d.+ nuñ 11a/04, 20a/02,

42a/02

ehl-i d.+ nuñ 18a/08

d.+ sın 78a/11

d.+ ya 11a/06, 18b/09,

20b/07, 23b/01, 24b/03, 36a/17, 50b/05,

50b/06, 56b/06, 62a/02, 69a/05, 77b/17,

83a/14

cemī'-i d.+ ya 75a/06

metā'-ı d.+ ya 87a/12

zinnet-i d.+ ya 87a/13

'ālem-i d.+ ya 85b/14

dünyevī (Ar.): Dünya ile ilgili olan.

d. 30a/14, 31b/15

dür (Tr.): Çeşit.

d.+ lü 2a/18, 4b/12, 5a/19,

12a/03, 15b/04, 20b/14, 22b/05, 23a/17,

26a/14

d.+ lüdü 23b/13, 30a/15,

40b/05, 41b/11

d.+ lüsi 40b/05, 41b/11,

41b/12

d.+ lü 81a/03, 97b/03

dürüst (Far.): Özü sözü bir olan.

d. 83b/14, 86b/11

d.+ ce 5b/03

dürüş- (Tr.): Mücadele etmek,
çarpışmak.

d.- esin 38b/16

d.- üp 37a/18

düş- (Tr.): İstem dışı yukarıdan
aşağıya inmek.

d.- di 70a/02

d.- diñ 83a/14

d.- e 41a/18

d.- ecek 56b/18

d.- en 80a/17

d.- er 66a/05

d.- erdi 29b/03

d.- irdiler 75a/18

d.- meye 8b/03, 37b/02

d.- mişdür 40b/16

d.- mişlerdür 56b/03

d.- üp 8a/11, 18b/09,

28a/08, 29b/13, 34a/08, 46b/13, 50b/19,
63b/10

düş (Tr.): Rüya.

d.+ inde 24b/10

d.+ ümde 26b/04, 26b/16

düşmān (Far.): Hasım.

d. 21b/15

d.+ dur 21b/14

d.+ lık itmege 50a/17

d.+ lar 21b/17

cemī'-i d.+ lar 23a/05

d.+ laruñ 22a/19

düşmen (Far.): Bk. "düşmān".

d.+ leri 75a/09

d.+ ligi 77a/05

d.+ lik 77a/06, 77a/07

düşün- (Tr.): Fikretmek.

d.- meyüp 75a/19

düz- (Tr.): Tertip etmek.

d.- dügi 5b/11

d.- ücisi 62b/08

düzeld- (Tr.): Düzene sokmak,
tanzim etmek.

d.- üp 46a/12

d.- mek 48a/07

E

e'ateynā (Ar.): Vermek.

e.+ dan 89b/02

ebede'l-ebed (Ar.): Ebediyen,
sonsuz kadar.

e. 59a/11

ebedī (Ar.): Sonsuz.

e. 46b/09, 46b/19,

47a/09, 47b/09, 48a/07, 84b/09, 90b/06
merdūd-ı e. 63b/13
e.+ dūr 41b/17, 42a/05,
42a/09, 42a/13, 43b/01, 59a/10

ebediyye (Ar.): Bk. “ebedi”.
devlet-i e. 19b/06,
54b/03, 54b/06
sa’ādet-i e.+ ye 48a/08

eben (Ar.): Baba.
e. 20b/17

Ebi Bekir e’r-Rāzi (Ar.): Özel isim. Tıp alanında yazdığı Havī adlı ansiklopedisiyle ün kazanan, Kadızāde Mehmed Efendi’nin eserlerinden faydalandığı simya, kimya ve tıp gibi ilimlerde başarılı bir bilim insanı.

E. 87b/17

Ebi Yusuf (Ar.): Özel isim. İmam-ı A’zam’ın talebelerinden biri olup asıl adı Yakup bin İbrahim’dir.

E. 88b/13, 88b/16
hazret-i E. 88b/11

Ebizer (Ar.): Özel isim. Peygamber efendimiz döneminde yaşayan sahabelerden biri.

E. 61b/11

Ebi’d-Derdā (Ar.): Özel isim.

Peygamber efendimizin ashabından biri olup Kuran, fıkıh ve hadis alanlarında ön plana çıkmıştır.

E. 82b/02

ebleh (Ar.): Ahmak, bön.
e. 96b/01

ebriş (Far.): İpekten iplik.
e.+ im 39a/14

ebsem (Tr.): Dilsiz, konuşmayan.
e. olıcağ 41a/02

Ebibekir, Ebūbekir (Ar.): İslam dininin en büyük dört halifesinden olup, Hz. Muhammed (s.a.s.)’den sonra İslam devletinin başına geçmiştir.

E. 46a/06, 87b/17

hazret-i E.+ e 61a/07

hazret-i E. 60b/15,

60b/18, 61a/04

hazret-i E.+ iñ 61a/06

E.+ dūr 46a/05

E.-şiddik 58a/13

Ebūbekir Tartūşî (Ar.): Özel isim. Maliki mezhebi fıkıh alimi.

E. 69b/10

Ebū Hanīfe (Ar.): Özel isim. Ehl-i sünnetin reisi olup yüzlerce öğrenci yetiştirmiş büyük alimlerden biridir.

E. 70a/10

Ebū'l-Leys (Ar.): Özel isim. Ehl-i sünnet alimlerinin en büyüklerinden biridir.

E. 28b/16

Ebu'l-Ḥasan Eş'arī (Ar.): Özel isim. İtikadi mezheplerden Eş'arīyye mezhebinin kurucusudur.

E. 56a/15

Ebu's-su'ūd (Ar.): Özel isim. Osmanlı dönemi Şeyhülislam'larından biri. Ebu'ssu'ūd tefsir alanında önemli çalışmalar yapmasından dolayı tefsircilerin sultanı olarak kabul edilir.

E. 26a/05, 36a/03, 97b/12, 97b/15, 98b/04, 98b/11, 98b/12, 98b/15, 99a/02, 99a/03, 99a/05, 99a/11

E. 'İmādī 35b/04

ebyāt (Ar.): Beyitler.

e.+ ım 31a/01

ecel (Ar.): Ölüm zamanı.

e. 50b/18

e.-i mu'allaklarında
29b/16

e.+ i 83a/12

ecidād (Ar.): Atalar, cetler.

e.-ı 'izāmları 21b/11

ecil (Ar.): Sebep, neden.

e.-i müsem mā 29b/16

e.+ den 4b/11, 8b/01,
9b/13, 12a/14, 12a/17, 21a/13, 21a/14,
21b/09, 21b/17, 25a/01, 31a/11, 33a/07,
60b/05, 61b/07, 63b/16, 64b/11, 66a/02,
75a/12, 75a/15, 79b/08, 79b/11, 80a/01,
80a/13, 88a/17, 96b/11, 98a/14

ecilen (Ar.): Sebepten.

e. 53b/18

ecir (Ar.): Ücret karşılığı çalışan.

e.+ ler 67a/12

ecirnā (Ar.): Korumaya, hıfz eyle.

e. 53b/05

ecma'in (Ar.): Hepsini, bütünü.

e. 1b/04, 53b/16

ecnās (Ar.): Cinsler, türler.

e. 40b/15

ecnebī (Ar.): Yabancı.

e.+ ler 53a/10

eczā (Ar.): Kimya yoluyla elde edilen, ilaç yapımında ve sanayide çeşitli işlerde kullanılan birleşiklerin ortak adı.

e. 84b/05

e.+ lara 84a/12, 84b/07
e.+ ları 84a/08
e.+ ların 84a/08
e.+ larına 84b/05

ed- (Ar.): Yapmak, eylemek.
yer e.- ine 25b/19

e'dā (Ar.): Düşman.

e. 20b/04
cemī'-i e. 20a/06
e.-yı dīn 52a/15
e.+ ları 20a/01
e.+ sı 27b/15
e.+ sından 62a/02
cemī'-i e.-yı 19b/18

edā (Ar.): Yerine getirmek,
yapmak.

fāzıl-ı şāhib-i e. 27b/19
e. itmiş 41b/09

edeb (Ar.): Terbiye, nezaket.

e. 15a/13, 52b/07
e.-i müslimīn 52b/08
e.+ leri 16a/13, 38b/17,
74a/03
e.+ siz 63b/19, 68a/01,
68a/03

edhılne (Ar.): Dahil etmek.

e. 53b/05

Edirne (Tr.): Özel isim.
Türkiye'de bulunan bir şehir ismi.
E.+ de 22a/17, 76a/03,
76a/04

ednā (Ar.): En kötü, en aşağı.

e. 17a/15, 22b/12, 69a/07

ef'āl (Ar.): Fiiller, işler.

e. 12a/06, 12a/07,
80b/10, 87a/08
e.-ı küfrī 12a/18, 12b/05,
13a/15, 13b/09, 13b/16, 14a/01, 14a/13,
69a/15, 87b/10
e.-ı küfr 12b/07, 13a/17,
13a/19, 13b/12
e.-ı 'ibāduñ 59b/19
e.-i ḥasene 57a/11
e.-i küfür 37b/17, 87a/08
e.-i rediyyeye 57a/09
e.-i 'ibād 59b/17
e.+ ı 13a/18, 59b/18
e.+ inuñ 60a/01
e.+ in 79a/10
cemī'-i e.+ iñ 7b/10
e.+ inde 10a/13, 10a/14,
10b/07, 10b/09
aḳvāl-ı e.+ leri 4b/10

ef'ālī's-şenī'iyyeti (Ar.): Kötü
fiiller.

e.- ve 71b/13

efdal (Ar.): Faziletli, çok üstün.

e.-ı beşer 58a/13

e.+ dur 78a/02, 78a/05,
86a/08, 86a/09, 86a/10, 96b/11

e.+ dür 13a/06, 58a/16,
58b/18, 76b/12

e.+ ı 45b/06, 46a/04,
46a/06, 46a/07, 86a/06

e.+ idür 59a/07

efendi (Yun.): Erkek
isimlerinden sonra bey manasında
kullanılan ünvan sözü.

e. 26a/03, 69a/06

e.+ lerine 14b/18

e.+ nüñ 4a/02, 90b/09

e.+ si 15b/18, 16a/02

e.+ sinden 5a/11

e.+ sine 14b/13, 16a/01

e.+ sinüñ 63b/11

e.+ sünüñ 15b/17

Eflātün (Ar.): Özel isim. Yunan
filozofu.

E. 29b/17

efsak (Ar.): En fasık.

e.- ı fāsıkından 60a/02

eg- (Tr.): Bükme.

e.- memege 59b/15

e.- ür 59b/15

e.- üp 33a/19, 97b/06

eger (Far.): Şayet.

e. 1b/13, 2a/08, 2b/03,
2b/04, 2b/07, 2b/12, 3a/02, 3a/08, 4b/12,
5a/09, 5b/01, 5b/03, 6a/06, 6a/19, 7b/05,
7b/13, 7b/16, 8a/11, 8b/08, 8b/14, 9a/02,
9a/04, 9b/01, 9b/08, 9b/10, 11b/06,
11b/07, 12a/04, 12a/10, 12a/12, 12b/01,
12b/08, 13a/09, 13a/13, 13b/06, 13b/09,
14a/09, 14a/12, 15a/02, 15a/03, 16a/15,
16a/19, 18a/07, 18b/02, 18b/12, 19a/01,
19b/04, 19b/06, 19b/08, 20b/03, 22a/01,
22a/12, 22a/15, 23a/04, 23b/13, 24a/12,
24b/05, 25a/06, 25b/14, 26a/09, 27a/03,
27a/05, 28b/16, 28b/18, 29a/06, 29b/17,
31a/14, 31b/03, 36b/12, 37b/08, 37b/10,
37b/14, 38a/10, 39b/15, 39b/16, 40a/03,
40b/11, 42a/16, 42b/03, 42b/06, 42b/08,
42b/09, 42b/14, 42b/17, 43a/01, 46b/08,
47b/17, 48b/06, 48b/18, 49a/16, 49b/09,
50a/12, 50b/09, 52a/02, 52a/12, 52a/15,
52a/18, 52b/11, 52b/18, 55a/06, 55b/14,
57b/17, 58b/10, 58b/12, 59b/07, 59b/09,
60a/08, 61b/18, 61b/19, 62b/05, 62b/08,
64b/04, 65b/01, 65b/02, 65b/03, 65b/14,
67a/15, 67a/17, 67a/19, 68a/14, 69a/12,
71a/03, 71b/01, 71b/07, 71b/15, 72a/02,
72a/06, 74a/10, 74b/01, 74b/17, 75a/10,
75b/03, 77b/17, 78a/04, 78a/13, 78b/15,
78b/17, 79a/14, 79a/16, 79b/01, 79b/14,
79b/16, 81b/05, 82a/13, 83a/11, 83b/12,
83b/15, 83b/16, 83b/17, 84a/16, 85a/03,
85a/13, 85b/02, 85b/08, 85b/09, 88b/09,

89b/17, 90a/03, 90a/08, 90b/08, 90b/09,
91a/12, 91a/15, 92a/14, 92b/03, 93a/06,
93b/03, 93b/04, 93b/08, 93b/09, 94a/05,
94b/13, 94b/15, 94b/18, 95a/01, 95b/01,
95b/02, 95b/04, 96a/02, 96a/12, 96a/13,
96a/14, 96a/15, 96b/02, 98b/14, 98b/15
e.+ ci 17b/03
e.+ ç i 28a/19, 48b/03,
68b/03, 97b/10

eglen- (Tr.): Güzel vakit
geçirmek.

e.- mek 28b/12, 29a/06

e.- ürl er 81b/19

eḥādīs (Ar.): Hadisler.

e.-i ş erīf 86a/17

e.-i ş erifeden 92a/08

e.-i ş erifde 6a/13

e.-i ş erīfe 26a/17, 56b/05,
72b/08, 78b/14

e.-i ş aḥīḥe 26a/01

encās (Ar.): En necis olan.

e. 40b/15

eḥad (Ar.): Birlik, teklik.

a. 23a/02, 55b/01,
55b/08, 55b/09, 55b/11, 56a/03, 73b/10

a.+ üñ 5b/16

ehem (Ar.): Önemli.

e.-i mühimmät dandur

25a/01

ehl (Ar.): Bir iş in ustası.

e. 2b/09, 2b/10, 2b/11,
2b/16, 6a/15, 84a/16

e.+ den 3a/16

e.+ i 3a/11, 70b/11

e.-i bid'atdan 56a/12

e.-i bid'at 56a/08

e.-i cehennem 27a/10,

47a/06

e.-i cehennem 59a/07

e.-i cennetüñ 60a/12

e.-i cennet 5a/01, 46b/18,

59a/04, 59a/07

e.-i ḍalālet-i ş emiyye

56a/09

e.-i ḍalāletdür 35b/06

e.-i ḍalāl 4b/03, 13b/13

e.-i dil 6b/10

e.-i dīn 23a/05, 34b/13

e.-i dünyānuñ 18a/08

e.-i fazıl 80b/04

e.-i ḥaberden 27b/02

e.-i ḥaḳḳa 56a/12

e.-i ḥaḳ 2b/12, 3a/09

e.-i īmān 9b/14, 22b/13,
23a/07, 23a/12, 23b/02, 63a/04

cemī'-i e.-i īmān 31b/19

e.-i islāma 80b/03

e.-i islām 5a/01, 21a/12,
21b/19, 23a/06, 23b/03, 81a/14

cemī'-i e.-i islām 31b/02

e.-i anā‘at 68b/13
e.-i kebāyir 59a/05
e.-i kemāle 77b/18
e.-i ibleyi 88a/03
e.-i ible 3b/02
e.-i maşer 14b/14
e.-i meclisden 34b/08
e.-i menşib 95a/08
e.-i nāra 60a/10
e.-i nārdur 3b/03, 3b/08
e.-i nār 3b/04
e.-i riyā 40b/02
cemī‘-i e.-i sūuñ 20a/19
e.-i şerī‘atdur 71b/18
e.-i tavādan 35a/17
e.-i vilāyet 23b/11
e.-i zamān 40b/06
e.-i ‘ayāme 60b/16
e.-i ‘ilme 96a/19
e.-i ‘ilm 3a/19, 3b/01,
19a/06, 24b/04
e.+ i 25b/17, 80a/17
e.+ im 86b/18
e.+ ĩn 64a/07
e.+ ine 64b/15
e.+ inden 17a/14
e.+ inüñ 57b/12, 65b/11
e. sa‘y idüben 30b/15
e.-lia fe 30b/17

Ehl-i Sünnet ve Cemā‘at (Ar.):
Kısacası sünnilik olarak bilinen İslam
literatüründe Hz. Muhammed (s.a.s)’i

örnek olarak kabul eden topluluk.

E. 2a/09, 2a/13, 3b/03, 3b/04,
3b/07, 3b/08, 3b/09, 4b/02, 4b/09, 4b/17,
6b/13, 9a/19, 13b/15, 13b/19, 14a/02,
14a/03, 14b/04, 21b/13, 21b/16, 39b/11,
47a/17, 56a/08, 56a/09, 56a/14, 59a/08,
60b/07, 60b/13, 62a/06, 67a/06, 70a/19,
70b/05, 70b/07, 78b/16, 81a/17, 81a/18

ehlullāh (Ar.): Allah’ın adamı,
veli.

e. 74b/14

ehlün (Ar.): Aile.

e. 53b/18, 53b/19

e‘i (Ar.): Vermek.

e. 30b/19

e‘izze-i kiram (Ar.): Evliya,
ermişler.

e. +dan 4a/03

ejder (Far.): Bir masal canavarı.

e. 34a/05, 34b/02, 34b/05

ejderha(Far.): Bk. “ejder”.

e. 34b/01

ek- (Tr.): Topraa tohum atmak
veya gömmek.

e. 54a/16, 67a/16

e.- dikde 9a/09

e.- medin 9a/08

ekābir (Ar.): İleri gelenler, büyükler.
e.+ den 84b/08

eḳallen (Ar.): En az.
e. 27b/12

eḳalli (Ar.): En az, en azından.
e. 27b/09, 31b/14, 53b/03, 53b/09, 74a/05

ekber (Ar.): Büyük.
e. 23b/01, 23b/04, 53b/14, 96a/12

eḳl (Ar.): Yeme.
e. 18b/16, 68b/07
e.+ i 98b/04
e. iden 99a/02
e. iderken 97a/19
e.+ i 98b/03

eknāf (Ar.): Taraflar, yönler.
e.+ a 76b/04

ekrim (Ar.): İkrām et.
e. 30b/19

ekşer (Ar.): Çok, birçok.
e. 52a/10, 88a/14, 88a/16
ihtimāl-ı e. 88a/17

e.-i evḳātda 30a/08, 33b/17

e.-i ‘avām 47b/06
e.+ i 67b/05, 73a/02
e.+ inde 56a/14

ekşerehum (Ar.): Onların hepsi.
e. 35b/05

ekşeri (Ar.): Çok, birçok.
e. 14b/17, 20a/11, 20a/12, 53b/04, 53b/09, 71a/15
e.+ ni 29b/07
e.+ nūñ 18a/08, 21b/09, 40b/06
e.+ yā 30b/01

ekşerihā (Ar.): Geneli.
e. 40b/15

ekşeriyā (Ar.): Çok defa, çok zaman.
e. 14b/04, 21b/17, 57b/14, 63a/10, 64a/06, 96a/17

eksik (Tr.): Tam olmama.
e. 54a/04, 61b/18, 68b/19, 90b/02
e.+ lige 44a/03
e.+ likden 44a/02
e.+ likdür 44a/02
e.+likle 44a/19

eksir (Ar.): İksir.

e. 84a/09

ekşi (Tr.): Limonumsu tat.

e.+ dür 22b/05

el (Tr.): İnsan vücudunda dokunma ve tutma eylemlerini yerine getiren uzuv.

e. 36a/11, 79a/02, 79a/06

e.+ e 40a/04, 77b/16,
95b/16

e.+ i 30a/11

e.+ in 2a/10, 33b/18,
97b/06

e.+ in 15a/18

e.+ inde 7b/01, 19a/06,
32a/16, 64a/05

e.+ indedir 45a/05

e.+ ine 19a/02, 19a/18,
19b/01, 34a/03, 40a/05, 40a/12, 67a/16,
78a/16, 82b/08

e.+ in 85a/18

e.+ ini 31a/03

e.+ ler 54a/15, 66b/15

e.+ lerin 34b/11, 54a/11

e.+ lerinden 21b/11

e.+ lerine 36a/08, 53a/09

el (Ar.): Arapça önek

e. 26a/04, 26a/15,
30b/11, 32a/10, 35a/10, 35b/03, 35b/19,
40b/16, 50b/01, 50b/19, 53b/15, 53b/17,

57b/10, 58b/04, 58b/12, 67a/03, 96b/10,
97b/03, 97b/04, 97b/07, 97b/10, 97b/14,
97b/16, 97b/18, 98a/01, 98b/01, 98b/04,
98b/10, 98b/12, 98b/14, 99a/01, 99a/03,
99a/05, 99a/11

el (Tr.): Yabancı

e.+ inde 29a/04

e.+ inden 25a/18, 41a/03,

41a/09

e.+ ler 52a/13

e.+ lere 52a/12

e'l-keḷām yecurru'l-keḷām (Ar.):

Söz sözü çeker.

e. 35a/10

elān (Ar.): Şimdi, şu an.

e. 21b/05, 81a/12

elbet (Ar.): Şüphesiz.

e.+ de 55a/03

e.+ te 7a/18

elbette (Ar.): Bk. "elbet".

e. 5b/20, 18b/19, 38b/18,
39a/05, 39b/08, 52a/01, 78b/13, 84a/19

elem (Ar.): Izdırıp, Keder.

e. 17a/17

iztirāb-ı e.+ den 31b/17

e'lemu (Ar.): En bilen.

e. 48b/16

elfāz (Ar.): Lafızlar, sözler.

e. 4b/06, 87a/08

e.-1 kabāyihi 14b/09

e.-1 kabāyiḥ 14b/05,

15b/01

e.-1 küfrī 12a/16, 12a/18,

12b/04, 12b/13, 13a/09, 13a/15, 13b/07,

13b/09, 14a/01, 14a/04, 14a/11, 14b/09,

15a/18, 16b/12

e.-1 küfrī 13b/16, 69a/15,

69a/16, 69a/17, 75a/08, 87b/10, 88a/12

e.-1 küfr 12b/07, 13a/07,

13a/11, 13a/17, 13a/19, 13b/12, 14a/13,

14b/05

e.-1 küfürden 13b/14

e.-1 küfür 13a/06, 37b/17,

87a/08, 88a/06, 88a/13, 88b/07

e.-1 'ibārāta 4b/04

e.-1 'ibārātı 20a/15

e.-1 'ibārāt 4b/07, 4b/09

e.+ ı 12a/08, 13a/18

e.+ ıñı 16b/17

elḥamdülillāhi (Ar.):Allah'a
hamd olsun.

e. 1b/03, 26b/14, 53b/14,

54a/03, 73b/01, 90a/04

elīm (Ar.): Çok acıklı, çok
ızdırıp veren.

'azāb-ı e.+ de 14a/08

elli (Tr.): Bir sayı.

e. 21a/17, 34a/12,

45a/17, 46a/19, 70b/03

elma (Tr.): Bir tür meyve.

e. 33a/17

elnās (Ar.): İnsanlar, beşer.

e. 40b/15

elzem (Ar.): Çok lüzumlu.

e.-i levāzım olanları

39b/09

e.-i levāzımdan 15b/09,

24b/18

em- (Tr.):Dudak, dil ve nefes
yardımı ile içine çekmek.

e.- düğün 24b/07

emān (Ar.): Emin olma.

e. 19b/14

hıfz-ı e.+ ında 34b/16

emānet (Ar.):Güvenilir bir
kimseye saklaması veya birine teslim
etmesi için bırakılan şey veya kimse,
vedia.

e. 38a/13

e.+ dür 10b/13

e.+ üñ 10b/18

emek (Tr.): Bir işin yapılması için harcanan beden veya kafa gücü.

e.+ ler 84a/11

e.+ leri 84a/14

emel (Ar.):Gönülde yaşatılan ve gelecekte gerçekleşmesi istenen şey, istek, arzu.

ṭül-ı e. 66b/05

ṭül-ı e.+ den 50b/15

ṭül-ı e.+ e 37b/02

Emerd (Ar.): Bk. “Amır”.

E.+ iñ 98b/13

emîn (Ar.): Güvenilir, emniyetli.

e. 19b/14, 27b/08,
33a/04, 53a/01, 65a/15, 65b/03, 99a/03

e.+ em 65b/01, 65b/05

e. olmamağdur 17a/10

e. olmuşlardur 17a/10

e.+ sin 65b/02

emir (Ar.): Buyruk.

e. 10b/14, 17b/0155a/19,
60a/07, 89b/15, 90a/06

e.-i bi'l-ma'rûf ve 7a/17,
35a/14, 53a/17

e.-i bi'l-ma'rûfi nehyi
9b/04

e. eyledi 58a/17, 92a/06

e.+ i ol 80b/08

e. ide 90b/07, 91a/13

e.+ ile 7a/12, 7a/16,
44b/15, 58a/03, 58a/05, 58a/08, 72a/15

e.+ ime 7b/15

e.+ in 15b/17, 16b/03

e.+ inden 17a/12

e.+ ine 22a/01, 92b/02

e. idinüp 17a/19

e. itdiklerini 85a/12

e. itdiklerin 85a/08

e. itdikleri 85a/09

e. itdi 7b/13, 58b/18,
88b/14

e. itdügim 7b/14

e. itdügi 85a/05

e. olındıkları 10b/18

e. olınmışdur 9b/04

emmâre (Ar.): Nefsin mertebelerinden biri.

e. 40b/01

nefs-i e. 14a/04, 37b/06,
37b/08, 37b/10, 37b/17, 37b/19, 39a/05,
40a/19, 41a/09

nefs-i e.-i bi's-sudan
39b/05

nefs-i e.+ de 38a/19

nefs-i e.+ dür 37a/15,
37a/17

nefs-i e.+ likde 37b/09

nefs-i e.+ likden 37a/18,
37b/13, 38a/18

nefs-i e.+ nün 37a/12

nefs-i e.+ nüñ 37b/14,

40a/09

nefs-i e.+ ye 37b/14,

40a/13

nefs-i e.+ yi 37a/18

nefs-i e.+ yü 40a/15

emred (Ar.): Henüz bıyıkları bile çıkmamış genç.

e. 22b/05, 67a/12

emrinā (Ar.): İşlerimizi.

e. 30b/19

emşāl (Ar.): Eş, benzer.

e.+ i 89a/01

e.+ inde 92b/05

etbā'-ı e.+ indendür

26b/02

e.+ inüñ 50b/14

emşāluhā (Ar.): Örnekleri.

e. 74a/06

emvāl (Ar.): Mallar, mülkler.

e.-i erzākların 75b/09

e.+ i 62a/11

emvālukum (Ar.):Mallarımız.

e. 14b/15

emvāt (Ar.): Ölüler.

e.32b/14

enā (Ar.): Ben.

e. 48b/16, 92b/10, 92b/11

enbiyā (Ar.):Nebiler,
peygamberler.

e. 76b/15, 85a/19

e.-yı benī 72a/14

ender (Far.): İçinde.

e. 31a/02

Enderēş (Far.): İbadetleri sırasında zulme uğramış bir halk.

şükr-i E. 19a/14

Enes bin Mālik (Ar.): Özel isim.
Hz. Muhammed'in uzun yıllar yanında bulunmasından dolayı Kuran-ı Kerim'in tefsiri hususunda oldukça başarılı ashablardan biri.

E. +e 62a/06

enfihim (Ar.): Burunları.

e. 30b/12

'eni'l-münker (Ar.): Münkerden.

'e. iderler 53a/17

enne (Ar.): Muhakkak.

e. 49b/08, 49b/18, 88b/15

e'n-nādirü ke'l-ma'düm (Ar.):
Nadir olan şey olmayan şey gibidir.

e. 9a/13	Enüş (Ar.): Özel isim. Hz. İdris (a.s.)'in atası.
ennallāhe (Ar.): Muhakkak Allah.	E. 61a/14
e. 49b/19	envā'ı (Ar.): Çeşitler, türler.
enneke (Ar.): Sen.	e. 68a/08, 81a/03
e. 49b/19	e.-ı şüküfe 23a/19
ennemā (Ar.): Sadece, fakat.	e.+ ında 86b/14
e. 28b/14	er (Tr.): 1. Eş. 2. Erkek.
enne'l-cennete haqqun (Ar.): Muhakkak cennet hakdır.	e. 5a/17, 33b/14, 67b/08, 91b/04
e. 49b/18	e.+ den 24a/04, 26b/09, 73b/10
enne's-sā'ate ātiyeten (Ar.): Muhakkak ki kıyamet gelerek.	e.+ e 41b/06, 49a/08, 69a/11
e. 49b/18	e.+ i 52b/13, 69a/12, 69a/13, 69b/03, 69b/07
enseb (Ar.): En uygun.	e.+ im 65b/15
e.+ dür 97b/12	e.+ imdür 34a/13
ente (Ar.): Sen.	e.+ iñ 5a/03, 86a/18
e. 48b/16, 50a/05, 53b/18	e.+ inden 49a/10, 49a/14, 69a/18, 91b/19, 93a/03
entum (Ar.): Siz.	e.+ ine 69b/02, 69b/05
e. 7a/18, 17a/07	e.+ iniñ 34a/13
entumu'l-fuķāra (Ar.): Sizler muhtaçsınız.	e.+ inüñ 34a/15, 53a/02
e. el 58b/11	e.+ ler 67b/11
	e.+ lerden 21a/09
	e.+ lere 63b/18, 67b/12
	e.+ leri 53a/04, 65a/12, 67b/08
	e.+ lerile 69a/18
	e.+ leriñ 69b/03

e.+ lerine 65b/09, 67a/10
e.+ lerinüñ 49a/15,
52b/17, 64a/08

Er'av (Ar.):Özel isim. İbrahim
(a.s.)'ın atası.

E. 61a/18

erāzil (Ar.): Çok rezil.

e.-i ceheliyye 87b/02

erbāb (Ar.): Mahir, usta.

e.-ı 'izzetler 36b/18

erci'nā (Ar.): Döndür.

e. 74a/01

Erenebeşed (Ar.): Özel isim. Hz.
Nuh (a.s.)'ın torunu.

E. 61a/19

eri- (Tr.): Katı halden sıvı hale
dönmek.

e.- düp 69b/15

e.- dür 29b/11

e.- miş 67a/15

e.- yüp 46a/11

erkān (Ar.): Esaslar, direkler.

e.-ı İmān 8a/17

e.-ı İslām 83a/03

e.-ı rivāyetler 36b/19

e.+ ıla 81b/10

e.+ in 81b/11

erkek (Tr.): Er.

e. 9b/18, 53a/07, 53a/09,
64a/10, 65b/07, 65b/13, 65b/19

e.+ e 64a/10

e.+ ler 65b/18

e.+ lere 65b/04, 65b/19

e.+ lerimüz 66a/01

e.+ lik 44b/15

e.+ iz 65b/15

ervāḥ (Ar.): Ruhlar.

e.-ı meşāyih 98a/02

erzāk (Ar.): Rızıklar.

emvāl-i e.+ ların 75b/09

es- (Tr.): Havanın bir yöne doğru
hareketliliği.

e.- dikde 5a/13

e.- üp 23b/06

esbāb (Ar.): Sebepler.

e. 98a/17

e.+ ına 7b/05, 9a/03,
9a/05, 9a/07, 59b/08, 59b/11

eşer (Ar.): Yapıt.

e. 5b/07, 5b/09, 5b/17

e.+ den 5b/05

e.+ i 33b/03, 40b/13

e.+ lerine 54b/12

esfel (Ar.): Çok sefil.
hevā-yı e.+ e 77b/14

esfil (Ar.): En alt.
e.-i sāfilīndür 38b/02

esīr (Ar.): Tutsak.
e. 17b/02, 83a/06
e. itmezler 16b/14

esirge- (Tr.): Korumak,
kollamak.
e.- yüp 3a/04

eski (Tr.): Yeni olmama, köhne.
e. 39a/17, 97a/16

eski- (Tr.): Köhneleşmek,
yıpranmak.
e.- mek 47a/03

esnānihim (Ar.): Dişleri.
e. 30b/14

esne- (Tr.): Ağzı iyice açarak
uzun ve derin bir nefes almak.
e.- mekler 32b/10

esrār (Ar.): Sırlar.
dānā-yı e.-ı nihān 27b/19

estağfiruke (Ar.): Senden af

diliyorum.

e. 48b/16

estağfirullāh (Ar.): Allah'tan af
diliyorum.

e. 88b/14

eş (Tr.): Zevce, zevce.

e.+ i 67a/11

Eşā'ire (Ar.): Eş'ariye mezhebine
mensup olanlar.

E. 56a/16

eşed (Ar.): Kuvvetli, şiddetli.

e. 72b/09

ta'zīr-i e. 24a/02

e.-i 'azāb 63b/16

e.+ dūr 51a/10

tāzīr-i e. itmek 22b/10

e. olur 12b/19

eşere' (Ar.): Şerir, çok şerli.

e. 61a/17

eşhedü (Ar.): Şahitlik ederim.

e. 49b/08, 88b/15

eşit (Tr.): Denk.

e. 83a/10

eşkäre (Ar.): Açık bir şekilde.

e. 3a/08, 72a/05

eşkiyā (Ar.): Haydut, çeteci.
e.+ dan 57a/03

eşyā (Ar.): Nesnelere.
aḥbeş-i e.+ dan 28a/06
cemī'-i e.+ yı 98a/13

et (Tr.): Et.
e. 3a/05, 3a/06, 41b/17
e.+ den 41b/18
e.+ i 31b/05, 98a/06
e.+ ile 98b/04
e.+ in 72b/17

etbā' (Ar.): Tabi olan, uyan.
e.-i emşālındendür
26b/02

eṭibbā (Ar.): Tabibler, doktorlar.
e. 29a/19, 29b/07,
29b/13, 29b/15

et'ime (Ar.): Yiyecekler.
e.-i nefise 68a/08

etmek (Tr.): Ekmek.
e. 31b/06, 31b/08,
68a/12, 89b/16

eṭrāf (Ar.): Taraflar, yanlar.

e. 76b/04
cemī'-i e.+ da 22a/18
e.+ ı 79b/07
e.+ in 81b/18
e.+ ında 71a/14

e'ūzu (Ar.): Sığınırım.
e. 48b/15, 53b/10

ev (Tr.): Mesken.
e. 32a/15, 36b/04,
79b/06, 79b/11, 90a/08
e.+ de 29b/15, 36a/09,
36a/10, 36a/12, 36b/03, 36b/11, 91b/18
e.+ den 36a/14, 41a/02,
69a/08
e.+ e 79b/06
e.+ i 89b/01
e.+ iñ 26b/15, 26b/17,
36a/13
e.+ inde 34b/05, 36a/12,
36a/16, 69a/11
e.+ inden 53a/02, 69b/03
e.+ ine 34a/10, 53a/10,
69a/09, 90a/07
e.+ ini 89b/01
e.+ lerde 36b/06
e.+ lerdeki 36a/07
e.+ lere 36a/09
e.+ lerin 22b/08
e.+ lerinde 36b/10
e.+ lerinden 52b/17
e.+ lerine 3a/05, 64a/04,

64a/06, 64a/09

evāil (Ar.): İlk zamanlar.

zamān-ı e.+ de 13b/02,
65b/18, 75a/03

evāmir (Ar.): Buyruklar, emirler.

e.+ e 3b/10, 72a/19,
82b/16

evkāt (Ar.): Vakitler, zamanlar.

ekşer-i e.+ da 30a/08,
33b/17

e.+ ı 32b/12

evlā (Ar.): Daha iyi, layık.

e. 9b/17, 58b/17, 88a/18
e.-yı bi't-tariḳdür 6a/10
e.+ dur 9b/16, 97b/15

evlād (Ar.): Bir anne veya baba
için çocuğu.

e. 14b/12

e.-ı 'aliden 60b/05

e.+ ı 49b/05, 83a/05

e.+ ñ 14b/03, 64b/03

e.+ m 16b/14

e.+ ma 60b/06, 92a/03

e.+ lar 14b/17

e.+ ları 12a/12, 14b/08,
49b/02

e.+ ların 14b/06, 53a/05,
63a/17, 63b/02, 64a/09, 67b/19, 68a/01,

68a/19, 69a/03, 77a/09

e.+ larına 14a/16, 14a/19,
14b/04, 20a/19, 67b/16, 68b/04, 68b/08,
68b/18, 68b/19

e.+ larınıñ 64a/15,
64b/07, 64b/12

e.+ larunuñ 15a/06

e.+ uñ 49b/02

evlādukum (Ar.): Çocuklarımız.

e. 14b/15

evli (Tr.): Evlenmiş bulunan.

e. 93a/07

evliyā (Ar.): Ermiş, veli.

e. 76b/16, 85a/19

mecma'-ı e. 22a/13

e.-yı 'ārifinden 28b/04

e.-yı 'izāmından 33a/01

evvel (Ar.): Önce.

e. 2a/01, 5a/18, 6b/12,
8b/05, 11b/17, 13b/11, 14b/02, 17a/07,
17a/08, 19a/01, 19a/17, 19b/03, 19b/09,
21a/04, 23b/17, 29a/14, 29b/16, 30a/08,
30b/05, 37b/02, 43a/03, 48b/07, 56b/06,
56b/07, 61b/03, 61b/04, 66a/01, 66b/10,
72a/03, 72a/09, 74b/17, 76a/03, 76a/06,
77b/07, 78a/15, 85a/15, 85b/12, 86b/08,
90a/15, 94b/11

bāb-ı e.+ de 86a/01

zamān-ı e.+ de 72b/19
e.+ den 94a/05
e.+ e 42b/01
e.+ i 6b/04, 10a/11,
10b/04, 37a/15, 44a/12, 50a/07, 56a/13
e.+ inde 57a/04
cild-i e.+ inde 86a/01
e.+ inden 32a/08, 42a/02,
64b/01, 77a/01, 81b/12, 86a/14
e.+ kinde 45a/08
e.+ kisi 45b/03, 58a/02,
58b/05, 87a/01

evvelā (Ar.): İlk olarak.

e. 17b/13, 22a/16,
28b/02, 58b/01

evvelān (Ar.): Daha önceden.

e. 6b/07, 64a/15

evvelen (Ar.): Daha önceden.

e. 30b/15

evvelki(Ar.): Daha önceki.

e. 81b/05

evvezenuhūm (Ar.): Tartmak.

e. 89b/11

ey (Tr.): Hitap için kullanılan
söz.

e. 2b/12, 3b/06, 4a/18,
6b/14, 9a/13, 9b/17, 11b/04, 12b/09,

12b/19, 14b/16, 15b/07, 16b/03, 16b/15,
18a/10, 18b/05, 20b/02, 23a/11, 24a/06,
24a/11, 24a/13, 24a/15, 24b/03, 24b/06,
24b/12, 25a/04, 25a/15, 26b/09, 26b/18,
27a/02, 27a/03, 27b/06, 27b/19, 28b/01,
30a/03, 30a/08, 31a/05, 31a/12, 33b/11,
34b/03, 34b/18, 36a/16, 37a/14, 39a/12,
39b/03, 39b/09, 40a/01, 40a/19, 40b/01,
40b/05, 48b/18, 56b/17, 57b/06, 65b/06,
66a/15, 73b/17, 78b/03, 80b/18, 82b/06,
84b/10,

85a/16

e.+ lik 97a/13

ey- (Tr.): Demek, söylemek.

e.- de 49b/16, 86b/19

e.- der 26b/03

e.- dirüz 59b/19

e.- dür 3a/03, 9a/19,

17b/07, 20b/06, 26a/05, 26b/03, 26b/15,
27a/18, 27b/02, 28a/05, 28a/14, 28b/03,
28a/17, 28b/06, 28b/08, 28b/10, 28b/11,
28b/14, 28b/16, 29a/11, 29a/14, 29b/07,
29b/08, 29b/13, 29b/15, 29b/17, 30a/06,
30a/17, 32a/02, 34b/07, 38a/07, 47b/10,
60a/16, 60a/18, 60a/19, 60b/02, 60b/04,
60b/07, 60b/12, 60b/13, 61a/16, 62b/14,
62b/19, 66a/06, 66a/15, 66b/08, 67a/01,
69b/06, 69b/08, 69b/10, 70a/01, 70b/04,
71a/04, 71b/01, 71b/02, 71b/04, 72a/10,
72a/13, 75b/10, 76a/07, 76b/11, 77b/09,
80b/04, 80b/15, 82a/17, 82b/02, 82b/03,
82b/04, 86a/01, 86a/04, 86a/18, 86b/05,

87a/11, 86a/19, 87a/18, 88a/03, 95a/07,
98a/01

e.- drler 17a/11, 29b/01,
60b/06, 62a/02, 62a/04, 62a/11, 62b/02,
71b/16, 72a/02, 76b/06, 77b/01, 86b/03

e.- itdi 8a/13, 16a/05,
24a/06, 24a/09, 24a/10, 24a/11, 24a/13,
24a/14, 24a/18, 24b/03, 24b/11, 25a/08,
25a/12, 26b/05, 26b/08, 27a/02, 27a/08,
27b/01, 30a/07, 30a/13, 32a/06, 34a/11,
34a/12, 34a/13, 34a/14, 41a/01, 61a/02,
66b/14, 68a/14, 69b/09, 69b/12, 70a/03,
70a/04, 75b/19, 81b/17, 86a/07, 86a/09,
86a/12, 88a/03, 88b/13, 88b/14, 92a/04

e.- itdiler 24b/10, 27b/04,
33a/08, 55a/14, 75a/06, 75b/14, 81b/17,
86a/05, 86a/08, 86a/11

e.- itdim 3a/04, 24a/14,
27b/03, 75b/14, 75b/17

e.- itmiş 28b/05

eyā (Far.): Ey, hey.

e. 28a/02, 34b/17, 73b/17

eyle- (Tr.): Etmek, yapmak
anlamında kullanılan bir fiil.

e. 19a/19, 25a/06,
27a/09, 30b/14, 83a/10

e.- di 26b/14

emir e.- di 92a/06

emr e.- di 58a/17

farz e.- di 58a/18

halk e.- di 67a/11

hikāyet e.- di 75b/10

icād e.- di 58b/02

ihtilāf e.- di 86b/02

ilhāk e.- di 87b/16

izhār e.- di 61a/05

katıl e.- di 24a/03

mübāşiret e.- di 66b/17

peyda e.- di 69b/16

terk e.- di 3a/07

va‘īd e.- di 82a/09

mecrūh e.- dikde 2b/19

e.- diler 30b/12

istikbāl e.- diler 25a/11

nazar e.- dim 41a/06

tercme e.- dim 41a/11

e.- dgi 84a/11

halk e.- mek 8a/13

hamil e.- mek 88a/18

i‘āde e.- mek 98b/19

livāta e.- mek 73b/06

men‘ e.- mek 30b/15

zan e.- mek 74b/18

zecir e.- mek 97b/15

‘ad e.- mek 48b/11

istihzā e.- mekden 69a/05

meyl e.- mekden 69a/05

muhkem e.- mekdr

22a/05

qabl e.- mez 3a/09

‘uzlet e.- miş 40b/17

ezber e.- mişlerdr 74a/09

tecvīz e.- mişlerdr

98b/12

fikr e.- ñ 14b/16
e.- r 1b/11, 31a/01, 31a/02
dāl e.- r 1b/12
ḥarāb e.- r 78a/11
sü'āl e.- r 1b/11
ḳabūl e.- rler 3a/10
ġaflet e.- rsin 77b/19
himmet e.- rsin 77b/18
riḥlet e.- rsin 77b/19
şoḥbet e.- rsin 77b/18
e.- se 94b/05, 95a/10
beyān e.- se 91b/14
buġż e.- se 91a/19
ḥavāle e.- se 3a/17
ihdā e.- se 94a/07
i'tikād e.- se 95b/15
inkār e.- se 61a/06,
88b/11, 89a/02, 89a/03, 89a/04, 89a/05,
89a/06, 89a/07, 89a/13, 89a/15, 91a/08,
95a/10, 95a/11, 95a/12, 95a/13
istihfāf e.- se 96a/18
istihzā e.- se 92b/09
i'tikād e.- se 95b/11,
96a/04, 96a/07, 96a/10
i'tikād e.- se 95b/13
livāṭa e.- se 88a/10
med e.- se 96a/11
muḥabbet e.- se 28a/14
naẓar e.- se 67a/14
ricā e.- se 94b/04
secde e.- se 95a/06
şetim e.- se 96b/04,
96b/05, 98a/08, 98a/09, 98a/11

taḥfif e.- se 89a/08,
89a/09
taḥṭī e.- se 89a/14
taḳlīd e.- se 91b/06
taşadduḳ e.- se 94b/03
ṭā'atler e.- se 11b/16
ta'yib e.- se 89a/14
terk e.- se 83b/14, 83b/16,
83b/17, 91a/17
teşebbüh e.- se 28a/16
va'de e.- se 38a/13
zem e.- se 72a/11
zū'm e.- se 95a/18,
95a/19
'ahd e.- se 38a/15
seb e.- se 96b/03
'amel e.- se 12b/11
'azim e.- se 88b/04
e.-ye 11b/18, 15a/16,
22a/15, 34b/16, 57b/06, 84a/05
āsān e.- ye 8a/17
beyān e.- ye 55a/15
delālet e.- ye 44a/03
helāk e.- ye 30a/05
ḥıfz e.- ye 70b/01, 71a/02
ḥıyānet e.- ye 38a/14
ḥükm e.- ye 72b/03
ışlāḥ e.- ye 66a/04
ictināb e.- ye 16b/13
idḥāl e.- ye 83a/02
inşāf e.- ye 85a/15
intikāl e.- ye 5b/06, 5b/07
irtikāb e.- ye 72b/01

	i'tikād e.- ye 7a/04	64b/14	
	kaşd e.- ye 9b/06		ka'bül e.- yesin 17a/17
	livāta e.- ye 72b/04		teşbihe e. 94a/01
	mesāvī e.- ye 72b/04		taşhīh e.- yesin 2b/07
	muzaffer e.- ye 20a/02		tevbe e.- yesin 66a/10,
	müdāvimet e.- ye 11b/02	66b/03	
	mürāca'at e.- ye 87b/18		nidā e.- yiserdür 86b/17
	müyesser e.- ye 23b/16,		terk e.- yüben 32b/15
23b/18, 24a/01, 24a/02			du'ā e.- yüp 13b/13
	naķıl e.- ye 31a/19		fıkr e.- yüp 5b/07
	ricā e.- ye 36b/12		istiğfār e.- yüp 2b/06
	sirāyet e.- ye 22a/14		meyl e.- yüp 77b/14
	taşdıķ e.- ye 62b/04		nehı e.- yüp 17a/17
	taşhīh e.- ye 86b/09		şarf e.- yüp 9b/06
	ta'līm e.- ye 92b/16		uķüvvet e.- yüp 80b/09
	tedārik e.- ye 37b/02		beyān e. 24a/14
	tevbe e.- ye 35a/12		cemī' e. 15b/13
	tezeyyün e.- ye 68a/05		fıkr e. 77b/19, 85a/15
	te'dīb e.- ye 63a/17		fıkr e. 34b/04, 40b/12
	te'yīd e.- ye 27b/15		hāl e. 83a/11
	ziyād-ber-ziyād e.- ye		ışlāh e. 52b/01
27b/16			inşāf e. 31a/14
	'amel e.- ye 16b/12		istiğfār e. 85a/16
	'azāb e.- ye 47b/05,		ķāl e. 83a/11
83a/01			ķatıl e. 24b/08
	'ināyet e.- ye 11b/03,		kerem e. 40b/19
87a/18			muķkem e. 5a/17
	hıfz e.- yeler 63a/18		nazar e. 39b/16
	hükm e.- yeler 75a/14		rücū' e. 79a/19
	ka'bül e.- yeler 78a/04		şabr e. 90b/18, 92b/14,
	rüsvāy e.- yeler 14b/14	92b/18	
	taşşıl e.- yeler 55a/11		sa'y e. 77b/17, 85b/03
	zem e.- yeler 63a/18,		tecribe e. 52a/02

tedārik e. 85b/13
terk e. 39b/05
tevbe e. 94b/02
te'ḥīr e. 92b/19
‘arz e. 92b/13, 92b/14

eyle (Tr.): Ona benzer.

e. 18b/06, 18b/17,
39b/08, 41a/03, 41a/06, 51a/16, 64b/18,
66a/19, 66b/16, 74a/02, 77b/05, 86a/10,
98b/17

e.+ ce 23a/08
e.+ cedür 81b/08
e.+ dür 67b/12

eyü (Tr.): İyi, güzel.

e. 29a/05, 29a/16,
40a/17, 50b/03, 52b/13, 63b/15, 66b/01,
75b/15, 95b/17, 96a/01, 96a/02
e.+ ce 64b/08, 96b/13
e.+ dür 30a/08
e.+ sin 38b/19, 39a/07,
39a/12, 39b/04, 39b/08, 39b/12
e.+ sine 39a/19
e.+ yin 65b/12

eyyām (Ar.): Günler.

e.-ı bahārda 23a/17
e.+ ı 34b/17, 73b/17

eyyuhe'l-şeyḥ (Ar.): Ey şeyh.

e. 30b/18

eyyühe'l-kāfirün (Ar.): Ey
kafirler.

e. ve 53b/13

ezā (Ar.): Eziyet, cefa, cevr.

e.+ dur 25b/07
e.+ sı 26a/08

ezān (Ar.): Müslümanlara namaz
vaktini bildirmek ve namaza çağırma
için müezzin tarafından genellikle
minareden yüksek sesle yapılan davet.

e. 22b/04
e.+ a 51b/14
e.+ ı 96a/16

ezber (Far.): Zihinde tutma, hıfz
etme.

e. 96b/14
e. eylemişlerdür 74a/09
e. iderdi 74a/11
e. idüp 3b/18, 74a/12,
77a/11
e. itmedi 74a/11
e. itmek 19a/13, 19a/15
e.+ lenmek 43b/07
e.+ lenür 43b/05

ezel (Ar.): Başlangıcı olmayan
zaman.

e.+ de 47a/11, 59a/15

ezelī (Ar.): Başlangıcı olmayan,

kadim.

taḳdīr-i e. 57b/02

e.+ dūr 41b/17, 42a/05,
42a/09, 42a/13, 43b/01, 59a/10

ezeliyye (Ar.): Bk. “ezelī”.

‘ilm-i e.+ si 56b/19,
57b/04

şıfat-ı e.+ sidür 43b/04

‘ilm-i e.+ sinde 56b/15,
57a/02, 57a/06, 57a/14

eziyye (Ar.): Eziyet.

e.+ si 26a/07

e’d-dīnū (Ar.): Din.

e. 26a/01

e’l-aḳṭāb (Ar.): Kutuplar, büyük
üstadlar.

e. 27a/16

e’l-kerāhe (Ar.): Mekruh.

e. 98b/12

e’l-yevmi’l-‘izzet (Ar.): İzzet
günü.

e. 92a/10

e’n-nādirū ke’l-ma’dūm (Ar.): Az
olan yok hükmündedir.

e. 9a/12

E’r-raḥman (Ar.): Kuran-ı
Kerim’de bir sure ismi.

E. 57b/16

e’s-şafā (Ar.): Safalık.

e. 30b/12, 30b/19

F

fācir (Ar.): Kötü işler yapan
kimse.

f. 97b/15

f.+ lerdür 38a/05, 75b/04

fācirūn (Ar.): Günahkar.

f. 59a/16

fāhir (Ar.): Övünen, iftihar eden.

f. 65a/03, 65a/04, 65a/06,
65a/16, 67a/09, 67b/14

fā’il (Ar.): Yapan.

f. 62b/17, 67a/05, 67a/07

f.-i ḥaḳīkatda 7b/11

f.+ dedür 67a/02

f.+ den 66a/15, 67a/04

f.+ dūr 62b/17

f.+ i 67a/02, 67a/05

f. iden 66b/13

f. itmeye 66b/15

faķır (Ar.): Muhtaç.
müris-i f.+ dur 68b/18

faķih (Ar.): Fıkıh alimi.
f. 28b/15

faķir (Ar.): Yoksul.
f. 20a/08, 22b/13,
39b/18, 41a/07, 51a/16, 52a/12, 66b/19,
87b/16, 94b/05
f.+ e 32a/03, 75b/10,
94b/03, 94b/04
f.+ leri 51a/19
f.+ ũñ 4a/07

fa'1 (Ar.): Eylem.
f. 58b/13
f.+ i 66a/12, 66a/13

fa'li (Ar.): Eylemim.
f.+ ledür 58b/09

fani (Ar.): Ölümlü, ebedi
olmayan.
f. 59a/01

fanzur (Ar.): Bak.
f. 30b/13

fārci'nā (Ar.): Döndür
f. 35a/04

fārig (Ar.): Ayrılan.
f. olmaya 17a/12
f. olup 32a/11, 71b/10

Fārsī (Far.): Farsçaya ait olma.
F. 20a/12

farizetün (Ar.): Farzdır.
f. 69b/07

farķ (Tr.): Başkalık.
f. 73b/14
f.+ ı 12b/18, 74a/08
f.+ ları 39a/03
f. olunup 19b/13

Fārsī (Far.): Bk. "fārsī".
f. 18a/14

farz (Ar.): İslam dininde şart olan
ibadetler.

f. 2a/01, 2a/05, 5b/16,
6b/07, 7a/12, 16a/09, 17b/17, 17b/18,
18a/11, 20b/02, 21a/11, 51b/08, 58a/03,
58a/17, 58b/07, 58b/08, 60b/06, 72b/14,
83a/15, 83a/18, 83b/02, 84b/11, 90b/03,
90b/04

f.-ı kifāye olan 18a/06
f.-ı kifāyedür 17b/13
f.-ı kifāyeyi 21b/04
f.-ı kifāye 18a/05, 18a/09,
18a/10, 18a/13, 19a/01, 20a/08, 21a/04,
21a/16, 21a/18, 21b/02, 21b/06, 22a/03

f.+ dur 5a/04, 17b/14,
58a/02, 60b/06, 73b/04, 83b/09, 83b/10,
86a/19

f. eyledi 58a/18

f.+ ı 73b/15, 91a/08

f.+ ın 74a/09

f.+ ından 53b/06

f.+ ını 74a/11

f. itdi 82a/06

f.+ lar 85a/06

f.+ lardan 24b/01, 83b/13,
91a/08

f.+ ları 38b/17, 58b/15,
74a/03, 74a/04, 84b/14

f.+ ların 22a/07, 83b/11

f.+ larındandır 74a/13

f. olan 17b/12

f.-ı kifāye 11b/05

f.+ dur 83b/03

f.+ ı 16a/10

f.+ ları 83b/01

farz-ı ‘-ayn (Ar.): Herkesin
yapmaya mecbur olduğu farzlar.

f. 11b/04, 17b/18,
18a/05, 18a/06, 18b/19, 20a/08, 21b/04,
27b/18, 51b/09, 86b/01

f.+ dur 5a/03, 9b/19,
10a/03, 17b/12, 17b/14, 18a/04, 18a/13,
20b/01, 21a/04, 21a/10, 21a/16, 21a/18,
21b/05, 22a/02, 41b/06, 47a/13, 83b/11

fāsık (Ar.): Şeriat hükümlerine

uymayan, günahkar.

f. 2a/03, 14b/07, 15a/11,
37b/08, 42a/19, 42b/18, 72a/12, 78a/19,
78b/03, 97b/15

mü'min-i f. 2a/15, 5a/08

f.+ a 91a/10, 98b/17

f.+ dan 67a/01

f.+ dur 13b/11, 38b/01,
46a/09

f.+ ından 60a/02

fısk-ı f.+ ından 29a/07

f.+ lar 28b/18, 29a/08,
29a/09, 38a/05, 42b/18, 68b/01, 75b/04

cemī'-i f.+ lar 28b/19

mü'min-i f.+ lar 2b/05

f.+ lardan 5a/08, 70b/15,
83a/08

f.+ lardandır 5a/10,
13a/03

f.+ lardur 22b/07, 37b/06,
37b/13, 70b/15

f.+ ları 64b/13

f.+ laruñ 17a/10

f.+ uñ 29a/10, 31a/01,
42a/17, 59a/18

faşıl (Ar.): Bölüm.

f. 4b/19, 6b/13, 8a/15,
9a/13, 9b/17, 10a/08, 10a/15, 10b/02,
10b/09, 10b/11, 10b/15, 10b/19, 11a/01,
11a/07, 11b/04, 12a/06, 12b/09, 14a/15,
15b/07, 16b/15, 24a/02, 24b/14, 26a/14,
27a/15, 35a/12, 37a/11, 41a/11, 50a/06,

54b/03, 56a/05, 57b/06, 59a/09, 60a/19,
61a/09, 61b/09, 62b/05, 69b/08, 70a/08,
70b/04, 81a/14, 87a/07

f.+ da 25a/01, 37a/11,
57b/07

f.+ ın 32a/08

fāsīd (Ar.): Bozulmuş olan, doğru
olmayan.

f. 74a/17, 74a/18, 76b/18,
77a/02, 81b/13, 84a/18, 84b/01, 84b/05,
84b/10, 84b/15, 86b/07, 87a/11, 96a/13,
96a/14, 96a/15, 98b/16, 98b/18

‘aḳā’id-i f. 80b/02

f. +e 2a/12

f. idenler 16a/14

f.+ lerin 84b/02, 85a/02

f. olmak 9a/01

fıkr-i f. + i 8b/03

Fāṭma (Ar.): Özel isim. Hz.
Muhammed (s.a.s)’in en küçük kızı, Hz.
Ali’nin zevcesi.

F. 45b/11

ḥazret-i F.-ı Zehrādan
96b/11

F.+ dan 45b/13, 92a/02

Fātiḥa (Ar.): Kuran-ı Kerim’de
ilk sure.

F. 53b/13

fāzıl (Ar.): Fazilet sahibi,

erdemli.

f. 86b/13

‘ālim-i f. 90a/17

f.-ı şāḥib-i edā 27b/19

ehl-i f. 80b/05

Fāzıl (Ar.): Özel isim. Dönemin
şeyhülislamlarından biri.

F.+ ı 92a/05

fāzīlet (Ar.): Erdem, dürüstlük,
yiğitlik.

f. 58a/05

f.+ dür 58a/02

f.+ ine 86a/01

f.+ i 86a/17

fażl (Ar.): İyilik, lütuf.

f.+ ın 64b/15, 78a/04

f.+ ından 9b/08

Faẓlullāh (Ar.): Özel isim.
Hurufilik düşüncesinin kurucusu.

F. 70a/10, 70a/12, 70a/14

fā’ide (Ar.): Fayda.

f. 39a/11, 77b/10, 80a/19

f.+ lenmezse 50a/13

f.+ ler 11b/03, 43a/11,

57b/12

f.+ si 12b/05, 16b/15,

20b/04, 41a/11, 44b/05, 83a/07

f.+ sin 11b/17, 29a/18,

47b/09

febieyyi (Ar.): Hangisini.
f. 57b/17

feceme'nāhum (Ar.): Onları toplarız.

f. 89a/19

fecere (Ar.): Günahkarlar.
f. 19b/19

fectenibu (Ar.): Sakının.
f. 30b/17

fehāşā (Ar.): Tenzih etmek, istisna edatı.
f. 70a/13

feh̄m (Ar.): Anlama, anlayış.
f. 2a/17, 2a/18, 43a/02,
88a/16

f.-i güc 8a/19

f.-i müşkül 6b/13

f.+ i 4b/18, 8a/18, 32b/17

f. olına 34b/07

feh̄mi'l-meḳāl (Ar.): Sözü anlamak.

f. 4b/18

faḥr (Ar.): Övünmek.
f. itmeye 8b/16

fehuve (Ar.): O.

f. 28b/15, 67b/03, 81a/05

fekānet (Ar.): O idi.
k. 89b/09

fellāḥ (Ar.): Ekinci, çiftçi.
f. 6a/08

felehu (Ar.): Ona.
f. 74a/05

fem (Ar.): Ağz.
f.+ in 15a/13
f.+ inden 32a/18

fenā (Ar.): Kötü.
dār-ı f.+ ya 15b/11

ferāce (Ar.): Eskiden kadınların dışarı çıkarken giydikleri, gerdan altında kavuştuktan sonra omuzlara doğru açılıp sırttan yere kadar dökülerek inen, pelerine benzer, geniş yakalı üst giyeceği.

f. 65a/03, 96a/09

f.+ den 59b/05

f.+ ler 22b/06

f.+ lerin 76b/01

ferā'iz (Ar.): Farzlar.
f. 85a/13

f.-i şalāvāt 24a/01

f.-i vüzūyı 24a/01

f.+ i 82a/06

f.+ leri 22b/15

ferç (Ar.): Dişilerin üreme organlarının dış kısmı.

f. +i 60a/17

f.+ im 65b/14

f.+ lerin 54a/18

ferd (Ar.): Birey, kimse.

f.+ e 25b/10

ferdā (Far.): Yarım.

f.+ ya 77b/15

ferden (Ar.): Tek olarak, bireysel.

f. 50a/05

ferḥ (Ar.): Sevinme.

f. 21a/12, 60a/15, 64b/04,
77b/09

f. olup 66a/15

ferīkun (Ar.): Grup.

f. 17a/05, 17a/06

ferište (Far.): Melek.

f. 17b/16

f.+ lerine 38b/04

fermān (Far): Emir, buyruk.

f.-i Qur'an 6a/16

feryād (Far): Haykırış, figan.

f.+ cı 32a/04

fesād (Ar.):Kötülük,
bozgunculuk.

f. 2a/08, 52b/11, 52b/12,
52b/18

f.+ ı 25b/16, 32b/19

f.+ ın 39a/19

fesaķā (Ar.): Fasıklar.

f. 28b/17, 36a/03

f.+ yı 19b/19

cemī'-i f.+ larıñ 67a/03

fesedetā (Ar.): Bozucular.

f. 62b/15

Fetāvā (Ar.): Fetvalar. Özel isim.

f. 12a/19, 12b/03, 87b/08

Mecmū'a-ı F. 87b/15

kütüb-i f.+ da 31a/05

f.+ ya 88a/16

f.+da kütüb-i f. 12a/16

Fetāvā-yı Fevzü'n-necāt (Ar.):
Özel isim. Kadızâde Mehmed Efendi'nin
eserini oluştururken faydalandığı fetva
kitaplarından biri.

F. ve 87b/14

Fetāvā-yı Kādihān (Ar.): Özel isim. Kadızâde Mehmed Efendi'nin eserini oluştururken faydalandığı fetva kitaplarından biri.

F. 87b/14

Fetāvā-yı Muḥīṭ (Ar.): Özel isim. Kadızâde Mehmed Efendi'nin eserini oluştururken faydalandığı fetva kitaplarından biri.

F. 87b/11

Fetāvā-yı Mültekat (Ar.): Özel isim. Kadızâde Mehmed Efendi'nin eserini oluştururken faydalandığı fetva kitaplarından biri.

F. 87b/15

Fetāvā-yı şugeyrā (Ar.): Özel isim. Kadızâde Mehmed Efendi'nin eserini oluştururken faydalandığı fetva kitaplarından biri.

F. 87b/14

Fetvā-yı Şerifi'l- Es'ad Efendi (Ar.): Özel isim. Kadızâde Mehmed Efendi'nin eserini oluştururken faydalandığı fetvalardan biri.

F. 27b/18

feth (Ar.): Zapt etme, ele geçirme.

f.-i fütüh 65b/18

f.+ den 76a/03

f.+ ine 60b/19

f. itdikde 73a/01

f. itmege 66a/03

fetiḥ (Ar.): Bk. "feth".

f. 21b/10

f. iderlerdi 21a/13

f. itdiler 20b/09

fetvā (Ar.): Bir mesele hakkında şeriatın hükmünü anlamak için sorulan soruya müftü tarafından muhatap zikredilmeden verilen cevap, sorunun şer'i cevabı.

f. 28a/13, 31b/03,

31b/04, 72b/03, 75a/14, 88a/18, 92a/06

şüret-i f. 35b/12

f.-ı şufiyyede 28a/14

f.-ı şerīfe 26a/06, 26a/08,

26a/10

f.-yı şerifi'l-Es'ad Efendi

27b/18

f.-yı şerīf 35b/05, 36a/03

şüret-i f.-yı şerīf 35a/16

f. virdiler 31b/02

f. virenlerden 87b/02

f. virmezler 88a/14

f. virüp 75a/13

f.+ sında 92a/06

f.+ yı 91b/16

fetvāy (Ar.): Bk. "fetva".

f. 97b/11

fevc (Ar.): Bölük, takım.

f. 20b/13

fevr (Ar.): Acele, hemen.

f.+ ĩce 60a/15, 60a/18,
60a/16

fevt (Ar.) Ölüm.

f. itmeyüp 26b/12

feyyāz (Ar.): Bereketli.

f.+ da 8a/07

fezā'il (Ar.): Faziletler.

f.-i 'ulemāyı 70b/04

f.+ in 78b/10

fıkh (Ar.): İslamiyet'in içtimai, medeni, hukūki, siyasi bütün ameli hükümlerini şer'i delilleriyle birlikte açıklayan ilim.

'ilm-i f.+ dur 86b/05

f.-ı ekber 4a/14

'ilm-i f.+ ı 17b/14, 86b/09

'ilm-i f.+ uñ 86a/17

fıkhıyye (Ar.): Fıkıh.

aħkām-ı f.+ nüñ 56a/14

fıkh (Ar.): Bk. "fıkh".

f. 75b/18, 82b/05,

82b/06, 82b/07

'ilm-i f. 86a/17, 86b/08

kütüb-i f.+ da 39b/14

kütüb-i f.+ dan 39b/12

'ilm-i f.+ dan 86b/10

Fıkh-ı Ekber (Ar.): Özel isim. Kadızâde Mehmed Efendi'nin eserini oluştururken faydalandığı Arapça fıkıh kitaplarından biri.

F. 4a/14

firengistān (Far.): Avrupa.

f.+ da 32b/02

f.+ daki 12b/18

firenk (Far.): Avrupalı.

f. 32b/01

fi'd-duhān f.+ den 32a/13

fırka (Ar.): Bölük, cemaat.

f. 3b/03, 56a/11

f.-ı dāleden 81a/14

f.-ı dāledür 20b/19

f.-ı dālle 6b/13, 13b/18,
14a/02, 20b/11, 21b/08, 21b/13, 22a/17,
39a/03

f.+ lar 81a/15

fısık (Ar.): Ahlaksızlık.

f. . 19b/14, 23b/04,
23b/08, 27b/11, 28b/19, 38a/03, 40a/01,
40b/04, 42b/18, 42b/19, 63b/03, 63b/04,

63b/07, 71b/15, 71b/16, 85b/09, 85b/14

f.+ a 9b/09

f.-ı fücūra 21b/09

f.-ı fāsıkından 29a/07

f.+ ı 28b/19, 42b/19

f.+ ın 42a/17

f.+ ını 31a/01

f.+ ına 75a/13

f.+ ıla 59a/18

f.+ ları 19b/17

f.+ larınıñ 17a/11

fısılda- (Tr.): Çok sessiz konuşmak.

f.- nsa 42a/08

fiṭnat (Ar.): Zihin açıklığı, fenalık.

f. 68b/03

fi‘āl (Ar.): İşler, ameller.

f. 75a/15

f. +den 62a/19

fidan (Tr.): Ağacın yetişmeye başlayan taze hali.

f.+ ları 2b/17, 2b/19

fiḥā (Ar.): İçinde.

f. 49b/19

fi-himā (Ar.): İkisinde.

f. 62b/15

fikir (Ar.): Düşünce, düşün.

f. 90a/16

f.-i fāsidi 8b/03

f.+ den 54b/16

f. eyleñ 14b/16

f. eyle 34b/04, 40b/12,

77b/19, 85a/15

f. eyleyüp 5b/07

f. idebilirseñ 55a/06

f. iderek 50a/05

f. iderseñ 39b/17

f. idüp 6a/10

f.+ ini 6a/05

f. itmek 39a/10

f.+ lere 41a/18

f. olur 62a/09

fi‘l (Ar.): Eylem.

f. 23a/15, 93a/12

f.+ de 38b/09, 66b/19

f.+ dür 59b/17

f. +e 66b/17

f.+ i 66a/11, 66b/18,

67a/01

f.+ iñ 65b/06

f.+ leri 7a/04, 12b/01,

13b/03, 20b/15, 72a/07

f.+ lerin 64b/08

f.+ lerinüñ 59b/18

fillāh (Ar.): Allah için.

ve'l-buğzu f. 50b/01

buğz-ı f. 50a/19	f. 49b/19, 60a/17, 70b/03, 88b/05, 92b/15, 93b/08, 93b/10 f.-hāl olur 33a/08
fincān (Ar.): Kulplu ufak kap. f. 32a/16, 80a/10	fi's-sa'ire (Ar.): Alevli ateş, cehennem. f. 17a/06
firār (Ar.): Kaçma, kaçış. f. iden 76b/06 f. idüp 76a/18	füb (Tr.): Yansıma sözcük, yudum. f. 32b/03
Fir'avn (Ar.):Eski Mısır hükümdarlarına verilen unvan. F. 61b/04 kavm-ı F.+ dan 69b/12	fuḥş (Ar.): Namusuzluk, zina. f. 38a/15, 54a/11, 54b/01 f.+ dan 63a/06
fitnetun (Ar.): Fitne. f. 14b/16	fuḫahā (Ar.): Fıkıh akimleri. f. 86b/05 f.-yı müslimindir 31a/06 f.-yı müslimîn 35a/13
fi'd-dīni ve'd-dünyā (Ar.): Din ve dünya hakkında. f. 53b/18 f.-duhān 32a/12	fuḫāra (Ar.): Fakirler, yoksullar. f.+ dur 88a/16 f.+ ya 50b/11
fi'l-āhireti (Ar.): Ahiretde. f. 81a/05	fulān (Ar.): Söylenmesi uygun görülmeyen bir özel ismin yerini tutan söz. f. 8a/09, 15b/13, 29a/12, 30a/08, 30a/13, 33a/08, 34a/01, 35b/10, 43a/05, 49b/15, 49b/16, 50a/03, 50b/15, 50b/16, 78b/01, 90b/08, 92a/14, 92b/13,
fi'l-cenneti (Ar.): Cennetde. f. ve 17a/05	
fi'l-ḥaḳīka (Ar.): Doğrusu, gerçekten. f. 33a/04	
fi'l-hāl (Ar.): Şimdi, hemen.	

92b/19, 93b/08, 93b/09, 93b/17, 94b/15,
94b/17, 95a/19, 95b/01, 95b/03, 95b/07,
95b/17, 95b/18, 95b/19, 96a/01, 96b/14,
97a/13, 97b/01

f.+ ı 94b/18

f.+ uñ 93a/05, 93a/08,
93a/09

furca (Tr.): Fırça.

f. 15b/03

fürece (Ar.): Zümre, topluluk.

f. 75b/06

fürsat (Ar.): Fırsat, elden
kaçırılmayacak durum.

f. 66b/02, 78b/18

fürsetu (Ar.): Fırsat.

ğ. 50b/19

füc'et (Ar.): Ansızın.

f. 30b/13

fücur (Ar.): Fuhuş ve zina
peşinde koşan, ahlaksız.

f. 19b/14, 27b/11,
40a/01, 63b/03, 85b/14

fışk-ı f.+ a 21b/09,
40b/04, 85b/09

f.+ ıla 59a/16

f.+ lar 63b/04

fütüh (Ar.): Fetihler, zaferler.
feth-i f. 65b/18

G, Ğ

ğafele (Ar.): Gaflet etti.

ğ. 4b/18

ğāfil (Ar.): Dikkatsiz,
düşüncesiz, dalgın.

ğ. 31a/02, 34b/17,
73b/17, 82a/12, 83a/14

ğ.+ lerdür 87a/17, 98b/08

ğ. olma 27a/09, 31a/01

ğ. olma

ğaflet (Ar.): Dikkatsizlik,
düşüncesizlik, dalgınlık.

ğ. 23b/15, 32b/09,
37b/04, 57b/07, 63a/11, 96a/17

ğ.+ den 6b/10

ğ. eylersin 77b/19

Ğafürun (Ar.): Çok bağışlayıcı
manasında Allah'ın ismi.

Ğ. 53b/19

gāh (Far.): Bazen.

g. 11b/10, 11b/12,
48a/16, 74a/17

‘araşa-ı g. 39b/01

gāhel (Ar.): Üşengeçlik,
tembellik.

g.+ lik 16b/09

gāhī (Far.): Ara sıra, bazen.

g.+ ce 34a/18

ġalaṭ (Ar.): Yanlış, hata.

ġ. idüp 60b/01

ġ. +a 8b/03

ġalebe (Ar.): Galip gelme,
galibiyet.

ġ. 76a/19

ġālib (Ar.): Kazanan, galip gelen.

ġ. idüp 20a/07

ġ. olmaḳ 9b/16

ġ. olup 36b/09

ġālibā (Ar.): Görünüşe göre.

ġ. 85a/02

ġālīz (Ar.): Kaba, nezaketsiz.

te’dīb-i ġ. 96b/06

şütüm-ı ġ. +e 15b/01

şütüm-ı ġ.-i melāya’nileri

14b/09

ġ.+ eler 14b/06

şütüm-ı ġ.+elerine 15a/07

ġ.+ eleri 37b/18

ġam (Ar.): Kaygı, tasa.

ġ. 31b/17

ġanī (Ar.): Zengin.

ġ. 20a/08

ġ.+ ye 22b/13

ġ.+ yi 51a/17

ġanimet (Ar.): Savaşta kazanılan
mallar.

ħull-ı ġ.+ dür 69b/12

ġarām (Ar.): Şiddetli arzu.

ġ.+ ayı 94b/10

ġarā’ib (Ar.): Şaşılacak derecede
tuhaf şeyler.

ġ. 80b/11

ġāret (Ar.): Yağma, akın.

ġ. 75b/09

kā’ide-i ġ. + ler
37a/10

ġār (Ar.): Mağara.

yār-i ġ.+ı 32b/15

ġarḳ (Ar.): Boğulma.

ġ. itdim 32b/06

ġ. oldıḳdan 61b/04

ġ. olmazdan 61b/04

ġarż (Ar.): Noksan etmek,
eksiltmek.

ġ.-ı ŧer'î 28b/12

ġ.+ ım 65b/05

ġaŧb (Ar.): Baŧkasının malını
zorla zapt etme.

ġ. 74b/07

ġ. itse 31b/07

ġavġa (Far.): Kavga.

ġ.+ da 66a/19

ġaybet (Ar.): Gıybet.

ġ. 32b/14, 54a/10, 99a/07

ġ.-i mesāviye 22b/03

ġ.+ inde 38a/16

ġāyet (Ar.): Son derece, çok.

ġ. 8a/16, 21a/14, 24b/04,
25a/09, 25b/05, 30a/08, 32a/07, 36b/12,
38a/05, 40b/09, 50b/07, 50b/14, 50b/15,
51a/05, 51a/11, 51a/14, 51a/15, 51a/17,
51a/18, 51b/01, 51b/02, 51b/03, 51b/19,
52a/10, 54a/06, 54a/09, 54a/11, 54a/15,
54b/03, 63a/13, 63a/18, 63b/01, 64b/04,
65a/11, 68b/10, 68b/11, 68b/14, 68b/16,
69a/05, 70a/18, 75a/09, 78a/06, 80b/02,
80b/07, 81b/01, 96a/18

ġ.+ e 62a/08, 62a/19

ġ.+ i 62a/14

ġ.- ile 50a/17

ġayr (Ar.): Baŧka, baŧkası.

ġ. +ı 60b/19

ġ.+ uñ 38b/11

ġayret (Ar.): Çaba.

ġ. 76a/19, 85a/17, 87b/05

ġ.-i dīndür 50a/14

ġ.-i dīn 51a/13

ġ.+ i 85b/02

ġ.+ iñiz 85a/14

ġāyrı (Ar.): Baŧka.

ġ. 6a/04, 13b/04, 18a/16,
19a/01, 20a/14, 29b/06, 39a/01, 48b/02,
49b/09, 49b/10, 53a/03, 57b/11, 62a/12,
62b/13, 83b/07, 85a/10, 86a/02, 86b/06

ġ.+ da 50a/11, 69a/09

ġ.+ dan 50b/03, 92a/03

ġ.+ dar 58a/01

ġ.+ lar 45b/04, 80a/15,
88b/07

ġ.+ larda 90b/10

ġ.+ ları 56b/03

ġ.+ larıñ 62a/14

ġ.+ nuñ 15a/10, 54a/14,
61b/10, 62a/13

ġ.+ sı 18a/17, 18b/01,
29b/19, 45a/15, 45b/12, 45b/13, 47a/06

ġ.+ sın 18b/03

ġ.+ ya 45a/12, 91a/16

ġayrihi (Ar.): Onun dıŧında.

ğ. 32a/10

ğazā (Ar.): Savaş, cihat.

ğ.+ ya 87a/07

ğazab (Ar.): Kızgınlık, hışım.

ğ. 34b/11, 40a/10,
51a/11, 51a/13

ğ.+ dan 51a/11, 68a/19

ğazabullāh (Ar.): Allah'ın hışımı.

ğ.+ a 72a/11

ğ.+ ı 18b/11

Ğazzālī (Ar.): Özel isim. Büyük Selçuklu devrinde yaşamış, dönemin en büyük İslam alimlerinden biri.

Ğ. 18a/15, 72a/10

Ğ.+ den 69b/09

ğā'it (Ar.): İnsan pisliği, dışkı.

ğ. 47a/02

gec- (Tr.): Bir yerden başka bir yere doğru ilerlemek.

g. 32b/13

g.- en 10b/02, 10b/15,
30a/12

geç- (Tr.): Bk. "gec".

g.- di 81b/16

g.- dikden 29b/14

g.- dikten 46a/11

g.- enlere 47b/19

g.- erdi 73a/05

g.- erler 25b/09

g.- ilür 25b/08

g.- inirlerdi 80b/07

g.- inür 2a/13

g.- inürsin 84b/16

g.- irdise 38a/19

g.- meden 52a/03

g.- medi 29a/18

g.- medin 29a/16

g.- mekdedür 83a/10

g.- memek 8a/10

g.- mesün 77b/16

g.- mez 92b/05

g.- se 25b/08, 32b/10

g.- seler 46b/12

g.- üp 6b/16, 49b/15

g.- ürme 57b/07

g.- ürmiş 33b/18

g.- ürüp 40a/08

geçin- (Ar.): Birlikte yaşadığı kimselerle anlaşmak, uyuşmak.

g.- enlerimiz 23a/12

gegir (Tr.): Midede toplanan gazları sesli olarak ağız yoluyla çıkarmak.

g.- se 92b/08

gel- (Tr.): Geri dönmek.

g. 1b/06, 25b/16, 31a/02,

31a/03, 31a/04, 31a/05, 37a/07, 40b/19,
85a/15, 89b/05, 90a/13, 92a/17, 92b/04
g.- di 5a/19, 8b/02,
12a/03, 20b/07, 26a/01, 26b/05,
27a/18, 37a/05, 52a/01, 94a/18,
94a/19
g.- diği 25a/16
g.- diğın 34b/19
g.- dikce 34a/18
g.- dikde 27b/02, 34a/08,
35a/14, 52b/15, 73b/18, 94a/18, 98a/04
g.- diler 55a/14
g.- dim 30a/07
g.- diğ 34b/19, 73b/18
g.- dise 51b/07
g.- düği 88a/02
alı g.- düği 94a/05
g.- düğin 88b/03
g.- e 1b/17, 22a/13,
22a/14, 41a/18, 66a/12
g.- eceğin 39a/10
g.- ecekleri 42a/02
g.- eler 36b/02
g.- eli 70a/14
g.- elim 71b/08
g.- elüm 35a/10, 42b/01
şadede g.- elüm 67a/08
g.- en 54b/05, 61b/16,
72a/03
g.- enden 53a/19
g.+ enler 61a/03
g.- enlere 23a/03
g.- enleri 42a/01

g.- eydi 9b/12, 58b/12,
58b/13
g.- eyin 66b/10
g.- iceğiz 18b/11
g.- icek 55b/17
g.+ iç 65b/13
g.- ince 20a/05, 23a/08,
32a/09, 39b/15, 53b/02, 59a/10, 64b/02,
69b/14, 71b/15, 75a/05, 76b/06, 82a/13,
86a/15
g.- ine 22a/18
g.- inüp 22a/01
g.- meğe 16a/02
g.- mek 15a/05, 17b/04,
24a/02, 36a/02, 42b/11, 92b/17
g.- memek 48a/06
g.- mese 48a/05, 89b/07
g.- meğe 5b/04, 11b/11,
17a/17
g.- meğenleri 22b/07
g.- mez 11a/02, 18a/16,
31b/11, 36b/16, 42a/15, 45a/12, 45b/06,
48a/05, 48b/08, 57b/03, 60b/08, 88a/02,
92b/03, 99a/06
g.- mezden 29b/16,
56b/06
g.- mezler 20b/16
g.- mezsın 77b/14,
77b/15, 83a/14
ola g.- miş 67a/05
g.- mişdür 3a/05, 18b/14,
28a/15, 50a/19, 60a/14, 61b/12, 61b/13,
61b/14, 78a/01, 80a/16

g.- mişleri 42a/01
g.- se 88b/02
rast g.- se 94a/06
g.- sin 90b/18
g.- sün 16a/01
g.- ün 33a/08
g.- üp 4b/13, 21b/09,
30a/12, 30b/02, 30b/07, 32a/05, 33a/05,
33a/06, 34a/10, 35a/12, 36b/04, 36b/07,
46a/14, 46a/17, 50b/18, 52b/14, 62a/02,
64b/06, 65b/10, 66b/10, 66b/18, 69a/02,
70a/02, 71a/17, 75b/11, 76a/13, 77b/13,
80b/08, 80b/12, 86b/17, 97b/05
g.- ür 12b/06, 17b/03,
25a/15, 32b/10, 47a/01, 48b/09, 56a/01,
56b/08, 56b/09, 59b/12, 60b/10, 68b/03,
91b/07, 92b/04, 96a/03, 96b/03
hısāba g.- ür 67b/01
g.- ürdi 43a/04, 55b/16
g.- ürin 43a/01
g.- ürken 91b/07
g.- ürler 64a/01
g.- ürlerdı 20b/13, 73a/02
g.- ürse 37b/15, 59b/14

geleci (Ar.): Metinde “sözler” anlamında kullanılmıştır.

g.+ ler 38a/15
g.+ lerin 38a/03

gemi (Tr.): Su üstünde giden büyük taşıt.

g. 34a/06, 34a/19

geñez (Tr.): Koyalık.

g.+ lik 63a/16

geñiz (Tr.): Burun ve ağzın arka kısmında bulunan boşluk.

g.+ inden 30a/01

ger- (Tr.): Kenarlarından veya uçlarından çekilebileceği kadar çekerek gelebileceği en düz duruma getirmek

g.- üp 76a/14

gerçek (Tr.): Hakiki.

g. 10b/13, 33a/11,
33a/12, 66b/16, 69b/19, 70b/12, 70b/14,
72a/06, 76a/11,

76b/17, 78a/12

g.+ den 2b/12, 37b/01

g.+ dür 58b/19

g.+ sin 24a/09, 24b/12,
65b/02

gerçekim (Tr.): Gerçekten.

g. 13a/03, 25a/14,
40b/04, 47b/13, 48a/17, 86a/19

gerçi (Tr.): Aslında.

g. 47b/18

gerek (Tr.): Şart, lazım.

g. 9b/18, 21a/10, 63b/01,
73a/17, 73a/18, 79b/10, 89a/16, 91b/04,

91b/18

g.+ dūr 7a/01, 7a/03,
7b/11, 8a/10, 8b/06, 9b/15, 9b/16,
22a/08, 22b/09, 22b/11, 22b/16, 23b/13,
25a/04, 30b/07, 30b/08, 37a/19, 38a/17,
39a/08, 39b/08, 42a/03, 42a/04, 44a/08,
44b/06, 44b/07, 45a/07, 45a/08, 45a/09,
45a/10, 45b/19, 46a/10, 46a/11, 46a/12,
46a/13, 46a/15, 46a/16, 46a/17, 46a/19,
46b/01, 46b/02, 46b/03, 46b/04, 46b/05,
46b/06, 46b/07, 46b/12, 46b/14, 46b/15,
47a/09, 48a/01, 48a/07, 50a/05, 50a/10,
56b/01, 58b/16, 59a/09, 63a/08, 63a/11,
63a/14, 63b/17, 69b/06, 75b/09, 77a/01,
78a/15, 78b/05, 78b/12, 81a/11, 83a/18,
85b/02, 85b/06, 85b/07, 92b/11, 92b/15,
92b/16, 95b/19

g. olur 1b/09

g.+ se 8b/04

geri (Tr.): Arkada bulunan taraf,
arka taraf.

g.+ ye 89a/12

gerü (Tr.): Bk. "geri".

g. 48b/08

getür- (Tr.): İletmek, nakletmek.

g. 1b/18, 15b/14, 92b/15

g.- di 16a/15, 25a/10, 90b/16

g.- dik 61b/15, 61b/16

g.- diler 15b/11

g.- dim 15b/08

g.- diñ 40a/04

g.- dise 11a/13, 47b/17,

49a/01

g.- dügi 11a/16, 17a/01,
47b/15, 48a/03

g.- dügim 17b/08

g.- e 66a/07

g.- eler 15b/06, 51b/16

g.- elüm 55a/17

g.- en 28a/10

g.- esin 15b/12, 38b/17

g.- eyim 65b/17

g.- iñ 88b/13

g.- mege 23a/11

g.- megi 58b/08

g.- mek 42b/07, 42b/11,

63a/01

g.- mekden 85b/14

g.- mekdür 8a/18

g.- meyeler 64a/04,

64a/09

g.- meyen 39a/19

g.- meyesin 2b/16

g.- meyince 92a/18,

92a/19, 92b/01

g.- mez 89b/16

g.- mişdür 27a/17

g.- se 88b/03

g.- seler 16a/02

g.- üñ 58a/17

g.- üp 8a/01, 13b/04,

26b/17, 34a/02, 39a/07, 41b/08, 51a/16,

66b/01, 69b/14, 81a/01

g.- ürse 48b/04

gevde (Tr.): Gövde.

g. 44a/09, 45a/01

g.+ leri 47a/08

g.+ lü 44a/04

g.+ sine 98b/06

gey- (Tr.): Bir giyeceği bedenine veya herhangi bir organına geçirmek.

g.- cegiz 67b/11

g.- dügi 59b/03

g.- düren 22b/06

g.- düresin 65a/17

g.- düirme 65b/08

67a/12 g.- dürmek 66a/04,

g.- dürmeyeler 53a/07, 53a/08, 65a/04, 65a/05, 65a/06, 65a/07

g.- dürüp 65b/04

g.- enler 67b/05

g.- enüñ 31a/16

g.- er 66a/02

g.- erler 65b/10, 66a/01

g.- erse 68a/08

g.- ilen 67b/15

95b/08 g.- mek 65b/09, 65b/11,

g.- mekde 67b/16

g.- mez 65b/09

g.- mezsem 65b/14

g.- se 31a/07, 93b/18

g.- seler 67b/12

g.- üp 68a/17, 85b/10

gez- (Tr.): Bir yöne doğru sürekli yer değiştirmek, hareket etmek, yürümek, dolaşmak.

g.- e 72b/02

g.- eler 63b/18, 64a/03

g.- en 63b/18

g.- enleri 69a/10

g.- mek 69a/11, 69a/12,

69a/13

g.- meleridür 22b/04

g.- üp 20b/18

ğbta (Ar.): Kıskanmadan imrenme, özenme.

ğ.+ dur 50a/16

ğdā (Ar.): Besin.

ğ. 30b/12

ğ.+ dur 25b/07

ğ.+ sıdur 18b/06

ğilmān (Ar.): Gençler.

ğ.+ dur 81a/02

ğnā (Ar.): Zenginlik.

ğ. 62a/05

ğ.+ ları 51a/17

ğybet (Ar.): Çekiştirme, koğuculuk.

ğ. 73b/07

gibi (Ar.): Benzer.

g. 3b/09, 5a/14, 8a/02, 8a/16, 9a/08, 10b/11, 11a/03, 12b/16, 13b/17, 14b/12, 16a/19, 18a/02, 18b/04, 19a/03, 19b/17, 20b/18, 21b/06, 24b/12, 26b/01, 28a/12, 28a/16, 28a/19, 28b/02, 30a/10, 31a/16, 31b/05, 31b/06, 32b/08, 32b/10, 33a/18, 34a/06, 34a/19, 34b/15, 35b/17, 36b/15, 37a/01, 38a/10, 38b/09, 39a/02, 39a/04, 39b/03, 41a/07, 41b/17, 42a/05, 42a/09, 42a/13, 43a/18, 43a/19, 43b/02, 44a/05, 44a/06, 44b/12, 44b/15, 45a/05, 45b/19, 46a/01, 46a/02, 46a/03, 46a/10, 46b/12, 47a/07, 47b/01, 47b/07, 47b/16, 48a/01, 48a/02, 48a/04, 50a/15, 51a/08, 53a/04, 53a/14, 53a/16, 57a/04, 57a/05, 57b/11, 57b/15, 59b/14, 60a/01, 60a/05, 60a/09, 62a/03, 63a/16, 63b/08, 64b/06, 65b/14, 67a/18, 68a/02, 68a/03, 69b/18, 70b/15, 71a/01, 71a/10, 72b/05, 72b/11, 73b/16, 75a/02, 75a/08, 78a/06, 78b/07, 79a/16, 79b/12, 79b/14, 79b/18, 80a/08, 80a/09, 80a/13, 80a/14, 81a/10, 81a/15, 81b/19, 82a/16, 82a/19, 83b/03, 83b/09, 83b/19, 84a/01, 84a/03, 84a/05, 87a/12, 87a/13, 87a/14, 88a/12, 89b/01, 92b/12

g.+ dür 13a/07, 13a/08, 18b/02, 19b/01, 26a/19, 54b/08, 59b/14, 60a/11, 62a/16, 63b/03, 64a/11, 76b/14, 77a/05, 79b/05, 79b/09, 80a/09, 81b/04, 83b/12, 92a/16, 96b/07, 97a/14

g.+ yin 93a/16

gice (Tr.): Güneşin batışından tekrar ağarmasına dek süren zaman dilimi.

g. 3b/06, 3b/17, 5a/09, 11b/16, 13a/04, 16a/16, 16b/04, 16b/09, 17a/12, 18b/10, 26b/12, 29b/14, 30b/02, 31a/13, 33a/02, 33a/05, 33b/05, 33b/06, 37a/18, 47b/08, 49a/15, 50b/17, 53b/08, 58b/14, 58b/15, 63b/06, 66a/08, 71b/12, 75b/11, 77a/11, 77b/17, 79b/16, 79b/18, 79b/19, 81b/02, 82b/05, 82b/06, 82b/07, 84a/13, 84b/15, 85a/11

g.+ de 42a/11

g.+ leri 32b/14

g.+ si 36b/14, 43a/18

g.+ sinde 45b/16

gid- (Tr.): Konuşana göre yakın bir yerden daha uzak bir yere doğru hareket etmek, bir mesafe katedip yakın bir yerden daha uzak bir yere varmak.

g.- e 27b/08, 49b/02, 65a/08

g.- elüm 91b/08, 92a/18, 92b/01, 92b/03

g.- en 64b/06

g.- ene 46b/09

g.- enler 56a/08

g.- er 3a/04, 6b/17, 29b/09, 29b/10, 30a/01, 38b/03, 48b/01,

76a/11, 84a/15

g.- erken 29b/02, 68a/12

g.- erler 33a/05, 33b/11,
40a/05, 40a/12

g.- erlerdi 20b/12

g.- erür 37b/19

g.- ilür 39b/19, 40a/01

gine (Tr.): Bir daha, tekrar.

g. 38a/03, 41a/16

gir- (Tr.): Geçmek, varmak, dahil
olmak.

g. 77b/16, 90a/09

g.- di 24a/06, 29b/06

g.- dikde 79b/06

g.- dikleri 49a/15

g.- diklerinden 46b/19,
47a/06

g.- dim 48b/19

g.- e 29b/18

g.- ecekdür 46b/10

g.- er 49b/12

g.- eyin 90a/08

g.- meden 54a/14

g.- medin 46b/14

g.- mege 24b/11, 82a/09

g.- mem 95b/02, 95b/03

g.- meyenleri 75b/08

g.- meyicek 36a/09

g.- mez 36a/09, 36a/13,
36b/03, 43b/06, 43b/07, 43b/08, 43b/09,
77b/16, 95b/16

g.- miş 24b/10

g.- se 68a/06

g.- seler 46b/07, 46b/14

g.- üp 22b/01, 30b/02,
32a/06, 33a/07, 33b/06, 40b/18, 66b/02,
76a/05, 98b/07

girü (Tr.): Arkada bulunan taraf.

g. 43a/15, 45b/17,
46a/15, 47a/09, 48b/05

git- (Tr.): Bk. “gid-”.

g. 15a/16

g.- di 30a/10, 34a/07,
34a/13, 44a/15, 69b/12, 92a/04

g.- dikde 53a/02

g.- dim 32a/04

g.- diñ 92a/05

g.- dise 46b/08

g.- me 91b/11

g.- meden 13b/19

g.- mege 33a/13, 51b/04,
64b/11, 67b/17, 80b/12

g.- mek 36b/12, 99a/10

g.- mekden 52a/13

g.- melerin 43b/14

g.- mem 92b/01, 92b/03

g.- mesin 50a/14

g.- meye 8b/04

g.- mezden 5a/18, 6b/12

g.- mezem 70a/05

g.- mezim 92a/18, 92a/19

g.- mezseñ 40a/13

g.- se 39a/16

giy- (Tr.): Bk. “gey-”.

g.- mek 31a/12

g.- mekde 31a/10

giz (Tr.): Sır, gizem.

g.+ lemege 79a/03

g.+lemek 80a/05

g.+ lerler 70b/19

g.+ leyüp 10b/19, 64b/09

g.+ lü 42a/07

g.+ lüce 72a/04

g.+ lüleri 42a/01

göbeg (Tr.): Memelilerde karnın ortasında bulunan delikli bölge.

g.+ inden 30b/06, 33b/04, 33b/07

g.+ ine 46a/17

göç- (Tr.): Yer değiştirmek, hicret etmek.

g.- mişdür 45b/09

gök (Tr.): Sema, asuman.

g. 23a/18, 30b/12, 32a/18, 32b/06, 33a/15, 34b/01, 34b/02

g.+ de 44a/08, 44b/17, 48a/02

g.+ dedür 96b/18

g.+ den 42a/02, 45a/02, 45a/11, 45b/19, 61a/09, 61a/10, 86b/15,

96b/16, 96b/17

g.+ ler 43a/15, 46a/11, 74b/01

g.+ lerde 41b/19

g.+ lere 44a/15, 45b/16

g.+ leri 6a/09, 43a/15

gökcek (Tr.): Güzel, şirin, hoş.

g. 23b/02, 23b/04, 29a/05, 66a/12, 94b/07

gökçek (Tr.): Bk. “gökcek”.

g. 91a/13

g.+ dür 68b/12

gölge (Tr.): Işığın geçmesine engel olan bir cismin ışıklı yer üzerinde meydana getirdiği karartı.

g. 79b/05, 79b/07, 79b/08, 79b/09

g.+ lensinler 46a/15

g.+ sinde 46a/14, 68a/13

gönder- (Tr.): Yollamak.

g.- di 16a/05, 16a/19

g.- diler 71a/16

g.- dim 15b/19

g.- eler 52b/16

g.-ilmişdür 45b/05, 45b/07

g.- ilürse 20b/04

g.- mek 22b/01, 53a/01

g.- meye 52b/14

g.- meyeler 53a/11
g.- miş 60b/01
g.- se 15b/18
g.- üp 24b/09, 76a/14,
76b/04

göñil (Tr.): İman, sevgi, yürek.

g. 6a/12, 11a/06, 38b/06,
47b/15, 48a/11, 48a/14, 49a/09, 51a/09,
77b/12

g.+ den 85a/12

g.+ ümüz 76a/09

göñül (Tr.): Bk. “göñil”.

g. 50b/06, 51a/06,
66b/04, 81a/13

g.+ lerde 25b/19, 43b/05,
43b/07, 43b/10

g.+ emekdür 50a/11

g.+ lere 41a/18, 43b/07

g.+ leri 38b/11, 51a/07

g.+ lerimüzi 41a/01

g.+ lerinde 3b/18, 47a/14

g.+ i 17b/01

g.+ inde 48a/01

g.+ ine 42a/01

g.+ leri 37b/11

gör- (Tr.): Bir nesne veya
kimsenin varlığını algılamak.

g. 6b/10, 14b/16, 39b/16,
40b/12, 52a/02

bile g. 1b/06, 1b/18

ide g. 12a/05, 51a/01
oķı g. 1b/08
oķuyı g. 1b/09
ola g. 5b/01, 12a/04,
25b/17

g.- di 34a/04

g.- dik 29a/12, 29b/01

g.- dikde 91b/01

g.- diler 24b/10

g.-dim 24a/10, 26b/16,
28b/03, 29a/17, 30a/11, 78a/14, 83a/13,
89a/12

g.- diñ 78b/03

g.- dügi 34a/19, 80b/11

g.- düm 26b/04

g.- e 2b/02, 7a/10, 7b/06,
8b/02, 8b/08, 8b/13, 9b/07, 11b/03,
15a/13, 23a/02, 23a/14, 42b/14, 44b/08,
46b/01, 56b/01, 57b/04, 64b/12

g.- elim 33a/09

g.- elüm 33a/13

g.- emez 79b/11, 79b/16

g.- en 32a/17, 94b/08

g.- enler 66a/05, 79b/04

g.- enlerüñ 65a/08

g.- esin 12a/02, 17a/07,
32a/13, 35a/05, 39b/04, 74a/01, 74b/05,
74b/07

ide g.- esin 16b/05

g.- icegiz 33b/02

g.- ilmesi 76a/07

g.- ilür 80a/01

g.- in 32b/05

g.- ineler 64a/03
g.- inmedügi 80a/14
g.- inmemege 69a/08
g.- inmeye 79b/14
g.-inmez 79b/09, 79b/11,
79b/19, 80a/11
g.- inüp 65b/09, 80a/12
g.- inür 36b/17, 79b/07,
79b/13, 79b/19, 80a/02, 80a/06, 80a/08
g.- inürse 79b/12
g.- medim 34a/17
g.- mege 44a/15
g.- mek 59a/04, 78a/15,
84b/04
g.- mekdür 42a/10,
50b/03, 50b/05
g.- memek 80a/06
g.- memiş 30a/07
g.- memişlerdür 88a/17
g.- mese 39a/15
g.- mesi 10a/19, 42a/12,
42a/13
g.- meye 3b/16, 63a/17
g.- meyenlerdür 81a/05
g.- meyesin 74b/09
g.- mez 5a/15, 40b/01,
65b/17, 69b/02, 71b/19, 73a/14, 77b/11,
79b/04, 79b/15, 80a/15, 80a/17
g.- mezsın 77b/05
g.- miş 51a/06, 78a/13
g.- mişler 33a/14
g.- se 46a/12, 63a/17,
78a/17, 78a/18, 78a/19

g.- seler 39a/17
g.- selerdi 75a/04
g.- señ 62b/08, 62b/09
g.- sevüz 62b/06, 62b/07
g.- ünen 6a/02
g.- ünmez 33b/09, 63b/07
g.- üp 9a/16, 20b/12,
38b/18, 64a/01, 65a/12, 79b/03, 79b/17,
80a/04, 89b/01, 89b/02, 90a/17
g.- ür 7b/09, 20b/13,
38b/09, 42a/11, 42a/12, 96b/17, 96b/18
g.- ürler 19a/05, 20b/14,
33a/16, 33b/07
g.- ürse 8b/13, 31a/01
g.- ürsin 2a/10
g.- ürsiz 75a/02
g.- ürüm 98a/04
göster- (Tr.): Görülmesini
sağlamak, görülmesine sebep olmak.
g.- enlerden 63a/13
g.- ici 19a/12
g.- ir 63b/15, 66a/09,
80b/14
g.- irler 71a/05, 71a/07,
81a/02
g.- mege 71a/07
g.- üp 81a/04
götür- (Tr.): Taşımak.
g.- i 27b/04
göz (Tr.): Canlılarda görmeyi

sağlayan uzuv.

g. 42a/13

g.+ den 42a/13

g.+ i 32b/12, 38b/12

g.+ ile 41a/06, 64b/12,

78a/15

g.+ in 76a/09

g.+ ine 67a/15, 80a/17

g.+ iñle 74b/07

g.+ ler 37a/02

g.+ leri 29a/16, 29b/05,
33a/17, 67b/06

g.+ lerin 54a/09

g.+ üñ 83a/14

ġulāmpāre (Far.): Homoseksüel
erkek.

ġ. 98b/15

ġüne (Far.): Renk, çeşit.

g. 23b/02

ġurbet (Ar.): Yabancı memleket.

ġ.+ de 41a/05

ġ.+ e 41a/05, 41a/08

ġurūr (Ar.): Kendini beġenme,
benlik.

g.+ ina 82a/11

ġuruş (Alm.): Para birimi.

ġ. 8a/02, 15b/12, 15b/18,
27b/05, 27b/07

ġ.+ ı 15b/14

ġ.+ lık 15b/19, 27b/09

ġusl (Ar.): Boy abdesti.

ġ. 72b/01, 73a/02,

77a/03, 82b/18

ġ. itmekde 67a/11

ġ. itmiş 3b/12

ġuşşā (Ar.): Gam, keder.

ġ.+ dan 31b/17

ġ.+ ların 18b/08

ġ.+ sına 18b/09

ġüc (Tr.): Zor.

fehmi g. 8a/19

g.+ dür 8a/17, 91a/02

g.+ i 6b/06, 10a/19,
43a/13, 43a/14, 43a/16

ġüger- (Tr.): Yeşermek,
yeşillenmek.

g.- dür 32b/07

g.- miş 32b/16, 33a/17,
53a/14

g.- üp 29b/06

ġügerçin (Tr.): Bir kuş türü,
ġüvercin.

g. 15b/15

ġül- (Tr.): Tebesüm etmek.

g. 62a/15

g.- dirse 91b/04
g.- enler 12a/09, 13b/05,
91b/04, 91b/06
g.- er 32b/04, 84b/16
g.- se 88b/06, 88b/07,
92a/07
g.- üp 69a/17
g.- üşirler 13b/05

Gülistān (Far.): Özel isim. Sadi-i
Şirazi'nin en önemli eseridir.

G. 17b/16

gümān (Far.): Zan, şüphe.

g. 25b/17

gümiş (Tr.): Doğada bulunan bir
element.

g. 84a/05

g.+ den 65a/05, 65a/09,
68a/07

g.+ dendür 47a/04

gün (Tr.): 24 saatlik zaman
dilimi.

g. 7b/08, 18a/18, 18a/19,
18b/01, 18b/02, 18b/03, 18b/04, 24a/02,
24a/07, 24a/08, 24a/11, 25a/09, 25b/09,
25b/14 25b/13, 29b/14, 30b/13, 31a/13,
34a/10, 35a/01, 37a/01, 48b/18, 52a/03,
58b/14, 64a/03, 68a/12, 69b/05, 70a/01,
71b/01, 73b/18, 75a/10, 81b/08, 81b/15,
82a/19, 83a/11, 83a/13, 84a/08, 84a/13,

84b/04, 86a/05

g.+ de 27b/05, 27b/09,
34b/05, 74a/11, 76a/13, 81b/14, 82a/01,
85b/03

g.+ den 8b/12, 27a/07,
29b/14, 36a/16, 36b/12, 50b/19, 63a/14,
82a/15, 85b/02

g.+ dür 35a/01, 73b/18

g.+ e 8b/12, 18b/07,

36a/16, 71b/05, 82a/15

g.+ i 46b/18, 94a/06

g.+ idür 46a/09

g.+ in 82a/10

g.+ inde 11b/16, 14b/13,
14b/18, 26b/18, 28a/15, 28a/18, 28b/18,
29a/01, 29a/09, 36a/18, 36b/02, 64b/15,
66a/11, 67a/15, 67a/16, 69a/19, 69b/02,
72a/13, 77a/02, 81b/09, 84b/01, 84b/19,
85a/18, 86b/13, 94a/03, 94a/04, 95a/16

g.+ ine 11a/15, 58b/18,

66a/07

g.+ ini 95a/10

g.+ ler 71a/19

günāh (Far.): Allah'ın
emrettiklerine aykırıolan davranış.

g. 34a/17, 37b/10,
50a/09, 50a/18, 53a/12, 73b/08, 77a/15,
77a/16, 83b/12, 88a/11

g.-ı kebāyir 88a/04,
88a/08

g.-ı kebā'ir 62b/01

g.-ı şağāyir 94b/01

g.+ a 32b/06
g.+ dan 34a/09
g.+ dur 66a/04, 67a/12
g.+ ı 46b/09, 46b/10,
47b/04, 64a/12, 74a/19, 77a/18

g.+ ın 29a/01, 46b/13
g.+ ından 1b/11, 77b/15
g.+ ından 64a/12, 64a/13
g.+ ını 46b/05
g.+ kâr 58b/16, 83b/13
g.-ı kebâyirden 34a/16
g.+ lar 47b/02, 80a/13
g.+ lara 50a/13
g.+ lardan 54a/08
g.+ ları 82a/14
g.+ larım 34a/01
g.+ ların 37b/16
g.+ larına 54a/05
g.+ laruñ 7a/14, 50b/06
g.-ı şağâyirden 34a/17

günāhkār (Far.): Günah olan işler
yapan.

g. 83b/07, 95b/06

günbegün (Tr.): Gittikçe, günden
güne.

g. 30a/09, 71b/10

gündiz (Tr.): Günün aydınlık
saatleri, gündüz.

g. 3b/06, 3b/17, 5a/09,
11b/15, 13a/03, 16a/16, 16b/04, 16b/09,

17a/12, 18b/10, 26b/12, 37a/18, 47b/08,
50b/17, 63b/06, 66a/08, 68b/07, 71b/12,
77a/11, 77b/17, 79b/17, 79b/18, 79b/19,
81b/02, 82b/07, 84a/13, 84b/15, 85a/11

güneş (Tr.): Dünya ve diğer
gezegenlerin etrafında döndüğü, bunlara
ısı, ışık ve hayatın devamı için gerekli
enerjiyi veren gök cisminin adı, dünyaya
en yakın yıldız, şems.

g. 46a/16, 57b/11,
79b/06, 79b/12

g.+ iñ 46a/03

gürüh (Far.): Topluluk, cemaat.
g. 20b/13, 60b/03,
62a/04, 77b/04, 80b/05

g.+ dandur 2b/02

g.+ dansın 17a/05

g.+ ı 21a/06

g.+ ında 2b/04, 2b/05,
2b/08

g.+ ından 57b/06

g.+ iñıza 76a/10

fî's-sa'îre g.+ larınuñ
17a/06

g.+ laruñ 2b/01, 80b/02

güşā (Far.): Sonuna geldiği
kelimelere “açan, açıcı” anlamı katarak
Farsça usulüyle birleşik sıfatlar yapan
ek.

g. 27b/19

güy (Tr.): İstemek anlamında kullanılan bir söz.

g.- er 11b/06, 45a/06, 49a/07

güzel (Tr.): Göze ve kulağa hoş gelen, görülmesi, duyulması insana zevk veren, cemil.

g. 65b/09, 66a/09, 66b/01, 94b/07

g.+ dür 50a/19, 68b/11

H, Ĥ, Ħ

haber (Ar.): Olmuş veya olmakta bulunan bir şeye dair orada olmayanlara erişen bilgi, ondan ona nakledilen söz.

h. 32a/05, 34a/16, 38a/06, 45b/18, 69b/09, 71b/02, 76a/12, 76a/14, 79b/03, 79b/05, 86a/07, 86a/12

h.+ de 18b/14, 60a/14

ehl-i h.+ den 27b/02

h.+ i 63b/14, 71a/06

h.+ üñ 85b/04

haberdār (Ar.): Haberi olan.

h. 76a/10

habīb (Ar.): Sevilen kimse, sevgili.

h. 62a/17

ḥabībullāh (Ar.): Allahın sevdiği kulu.

h. 15a/16

h.+ dur 62a/17, 62b/04

ḥabis(Ar.): Dışarı çıkmasına izin vermemek üzere bir yere kapatma.

h. 24a/13

h.+ inden 24a/03

h.+ e 24a/11, 24b/02

ḥabiş (Ar.): Kötü soysuz, alçak.

h. 86b/14, 70a/14

h.-i müslimāndan 96b/13

ḥac (Ar.): İslam dininin beş şartından biri.

h. 20a/14, 51b/08, 77a/03, 82b/18

h.+ a 3b/13, 6b/06, 72b/02, 72b/15, 73b/04

h.+ dan 98a/04

h. ideler 51b/08

h.+ ı 83b/01

h. itdise 48b/06

ḥacīl (Ar.): Utancından kimsenin yüzüne bakamayacak duruma gelen kimse.

h. olur 39b/03

Ḥaccāc (Ar.): Özel isim. Yapmış

olduğu zulümlerle meşhur olan Emevi valisi.

H. 24a/02, 24a/05,
24a/09, 24a/11, 24a/14

H.+ ı 24b/10, 24b/12

H.+ uñ 24a/13

ḥaccü'l-ḥaremeyn (Ar.): Usûlüne uygun olarak Mekke ve Medine'yi ziyaret eden.

ḥ. idi 33b/17

ḥācēt (Ar.): İtiyāç, gereksinim duyulan şey.

ḥ. 6a/14, 39b/07, 54b/17,
54b/19, 55a/06

ḥacīl (Ar.): Utancından kimsenin yüzüne bakamayacak duruma düşmüş olan, küçük düşüp utanmış, mahçup olmuş.

ḥ. 39a/18

ḥad (Ar.): Sınır, hat.

ḥ. 70a/17

ḥ.-ı zātında 55a/15

ḥadım (Ar.): Kısırlaştırılmış.

h.-ı ta'āma 29a/17

Ḥadice (Ar.): Özel isim. Hz. Muhammed (s.a.s)'in ilk zevcesi.

H.+ den 45b/11

H.- i Kübrādan 59a/06

ḥadīs (Ar.): Hz. Muhammed'in sözleri, davranışları ve başkalarının yaptığı kendisi tarafından tasvip edilen hareketleri.

ḥ. 78b/15, 86a/02

ḥ.-i mütevātiri 88b/10

ḥ.-i şerifden 86a/16

ḥ.-i şerīfe 92a/09

ḥ.-i şerīfnde 77a/13,

86a/13

ḥ.-i şerīfūñ 27a/09

ḥ.-i şerīf 25a/09

ḥ.+ de 3a/05, 28a/15,
50a/19, 78a/01, 78a/12

taḫsīr-i ḥ.+ e 74b/16

ḥ.+ ler 77a/11

ḥ.+ ile 15b/02

ḥ.+ uñ 56b/05

ḥāfiẓ (Ar.): Koruyan, kollayan.

ḥ.+ ı 58a/11

ḥafifü'l-ḥāl (Ar.): Sıradan, basit.

ḥ. olursa 99a/04

hafta (Tr.): 7 günden oluşan zaman dilimi.

h.+ lar 85b/05

Ḥaḳ (Ar.): Allah, doğru, gerçek.

H. 1b/14, 5a/19, 6a/02,

7a/05, 7a/12, 7a/14, 7a/16, 7a/17, 7b/03,
7b/11, 8a/07, 8a/17, 8b/09, 9a/06, 9b/05,
9b/08, 9b/09, 11b/03, 12a/03, 13b/13,
16a/04, 16a/17, 16b/03, 17a/07, 20a/01,
20a/06, 20a/10, 20b/05, 20b/06, 20b/16,
22a/14, 22a/19, 23a/09, 23b/15, 27b/14,
29a/08, 31a/04, 34a/01, 34b/02, 34b/15,
35a/02, 36a/14, 37a/16, 37a/17, 37b/12,
37b/16, 39a/09, 39b/17, 41b/07, 42b/01,
42b/02, 43a/07, 43a/11, 45b/15, 47a/18,
48a/02, 53a/03, 54b/11, 54b/19, 55b/08,
55b/12, 55b/13, 55b/16, 56a/03, 56b/15,
57a/06, 57b/04, 57b/06, 57b/16, 57b/17,
58a/10, 58a/12, 58a/16, 58b/03, 58b/07,
58b/10, 58b/11, 58b/18, 59a/03, 59a/04,
59a/12, 59a/13, 59a/14, 59b/01, 60a/19,
62a/11, 62b/05, 62b/15, 62b/16, 62b/17,
64a/17, 65a/11, 65b/04, 66a/03, 66b/11,
67a/10, 67b/15, 70b/01, 70b/19, 73b/19,
74a/09, 74b/17, 77a/12, 78a/03, 78a/07,
79b/13, 82a/06, 82a/11, 82a/16, 82a/18,
82a/19, 82b/08, 82b/14, 82b/19, 83a/15,
85a/05, 85b/07, 85b/13, 86b/04, 87a/17,
87b/08, 89b/05, 90a/14, 90b/07, 91a/12,
92a/17, 94a/19, 95b/02, 96b/07
ehl-i H. 2b/12, 3a/09
sivā-yı H. 6b/11
tālīb-i H. 41a/09
H.+ dan 3a/10, 34b/17,
35a/09, 73b/17
tarīk-i H.+ dan 19b/15
H.+ dur 44b/06, 45a/18,
45b/05, 46a/08, 47b/18, 48a/03, 49a/01,

58b/19, 59a/01, 59a/02, 59a/03, 59a/04,
59a/06, 61a/10

merdūd-ı H.+ dur 39b/06

h.+ larından 15a/05,

22a/01, 22a/18, 24a/02

hāk (Far.): Toprak.

h. 25b/17

hākāret (Ar.): Küçük düşürme,
horlama.

h. 22b/14

h. ideler 23a/02

hākīkat (Ar.): Doğruluk,
gerçeklik.

h. 25b/17, 37a/08, 47b/11

fā'il-i h.+ da 7b/11

h.+ de 73a/12, 73a/13

hākīkatēn (Ar.): Gerçekten.

h. 73a/18, 73b/11

hākīki (Ar.): Doğru olan, gerçek
olan.

'ālim-i H. 73b/13

hākīm (Ar.): Allah'ın 99
isminden biri. Her şeyi bilen, bütün her
şeye hükmeden anlamındadır.

h. 1b/07, 28a/07

hākīm (Ar.): Varlıktaki şeylerin

mahiyet ve hakikatlerini akli ile bilen kimse.

h. 97a/08
h. +e 15a/04
h.+ lere 30b/15
h.+ lerimüz 19b/12
h.+ lerimüze 23b/18

hākīr (Ar.): Değersiz, kıymetsiz.

h. 9a/16, 12b/03, 23a/05
h. ider 7b/10

Hākīk (Ar.): Bk. “hāk”.

H. 7a/07
H.+ a 5b/01, 12a/04,
17b/09, 92b/11, 96b/04
ehl-i H.+ a 56a/12
hazret-i H.+ a 39b/01
H.+ ı 3a/09, 6b/10, 6b/11,
50b/02, 73a/19, 77b/16
dīn-i h.+ ı 19b/19
H.+ ıla 77b/03
H.+ imda 16a/06
H.+ ımı 95a/14, 97a/11
H.+ ını 46b/04, 90b/02
H.+ imda 9b/19, 10a/02,
10b/12, 11a/18, 24b/15, 26b/03,
26b/06, 52a/09, 62b/14, 65b/02,
65b/03, 72b/08, 73a/13, 75b/12,
75b/13, 77a/12, 78b/01, 83a/05,
86a/17
H.+ imdan 43a/01, 59b/12,

71b/08

H.+ uñ 25b/11

Hākki (Ar.): Hak.

H. 1b/04, 4b/19

hākku (Ar.): Hak.

H. 56b/01

hākķun (Ar.): Hak, hakikat.

H. 49b/18

hāl (Ar.): Davranış, tutum, tavır.

h. 4b/16, 6a/03, 14a/05,
24b/13, 40a/15, 46a/19, 50b/19, 64b/05,
65b/11, 66a/12, 66b/08, 75a/05, 75b/03
āsūde-i h. 19b/18
‘ilm-i h. 17b/12, 18a/09,
18a/10, 18a/12, 18a/17, 18a/19, 18b/06,
18b/12, 18b/16, 20b/08, 21a/04, 21a/16,
21a/18, 21b/05, 22a/02, 23b/03, 52b/08,
86b/02, 86b/10
h.-ı hayātında 38b/18
h.+ de 7a/19, 17a/08,
36a/08, 46b/18, 48b/01, 48b/03, 63b/09
‘ilm-i h.+ de 24b/04
‘ilm-i h.+ den 17b/13,
17b/14, 18a/16, 18a/17, 18b/01, 19a/01,
19a/17, 19b/03, 85b/03, 86b/05
‘ilm-i h.+ dur 51b/09,
86b/01
‘ilm-i h.+ dūr 54a/08
h.+ e 20a/11, 23a/12,

75b/03

h. eyle 83a/11

h.+ i 23b/10, 29a/06,
29a/10, 33b/02, 34b/06, 57a/07, 57a/12,
84a/13, 84a/16, 84b/10, 98b/14

‘ilm-i h.+ i 17b/12,
17b/19, 18a/03, 18a/04, 18b/03, 18b/08,
19b/09, 20a/19, 20b/10, 21a/10, 23b/16,
23b/17, 24b/05

h.+ im 30a/07

h.+ imüz 16a/16, 16b/02

h.+ iñ 30a/07

‘ilm-i h.+ iñ 20a/16

h.+ inde 18a/19

h.+ inden 30a/12

h.+ ine 16a/17, 16b/02,

84a/16

h.+ ler 68a/02

h.+ lerdür 11a/02

h.+ leri 8b/06, 14b/11,

21a/08, 23a/09, 23a/15, 53a/04, 57a/08,
71b/05

hāl (Ar.): Durum.

h.+ i 18b/01, 31b/18,
60b/04, 67a/04, 7a/04, 96b/19

h.+ leri 40b/06

hālā (Ar.): Şimdi bile, halen.

h. 27a/08, 36a/03, 45a/05

hālāk (Ar.): Nasip, hisse.

h. 83a/12

halaqa (Ar.): Halkalar.

h.-ı ‘ilimde 82b/02

h.-i zikirde 70a/02,
97b/15

halaqnākum (Ar.): Sizi yarattık.

h. 28b/14

halāş (Ar.): Kurtulma.

h. 15a/02, 29a/15,
32a/12, 71b/11, 76b/05

h.+ a 13b/09, 74b/01

h. ider 13b/18

h. idüp 40a/14

h.+ larına 41a/09

h. olsun 37a/13

h. olup 65a/15

h. olursın 13a/13

h. olur 14a/15, 30a/15

hālbuki (Ar.): Oysa, oysa ki.

h. 14a/03, 17a/11,
17b/04, 20b/07, 20b/19, 81b/07, 87a/16

Haleb (Ar.): Özel isim.

H.+ de 22a/18

haleqakum Allāhu’l-lezi (Ar.):
Sizi yarattı o Allah ki...

h. 58b/04

halel (Ar.): Bozukluk, eksiklik.

h. 2b/16, 21b/09

hālet (Ar.): Nitelik, durum.

h.+ ler 37a/06

Ḥālīk (Ar.): Yaratıcı, Allah.

Ḥ. 7a/10, 7b/06, 9b/13,
56a/02, 59b/08, 59b/11

Ḥ.+ a 9a/18, 74a/02

bi'l-küllīye Ḥ.+ a 8b/15

Ḥ.+ dur 43b/13, 59b/18

Ḥ.+ ı 5b/16, 54b/06,
59b/19, 60a/01

Ḥ.+ ını 6b/07

Ḥ.+ ınıñ 54b/10

Ḥ.+ ları 58b/03

ḥālīfe (Ar.): Hz. Muhammed'den sonra onun vekili olarak din ve dünya işlerinde bütün müslümanların önderi, aynı zamanda devletin reisi olan kişi, emirü'l-müminin.

h. 4a/12, 46a/05, 46a/06,
46a/07, 46a/08, 60b/16, 60b/17, 61a/01

ḥālīm (Ar.): Yumuşak huylu.

h. 1b/07, 53b/19

ḥālīş (Ar.): Karışksız, katkısız.

h. 71a/01, 71a/18,
84a/05, 84a/06, 84a/10

ḥālī'z-zihin (Ar.): Boş zihin.

h.+ dür 63b/02

ḥalk (Ar.): Bir milleti meydana getiren insanlar.

h. 3a/08, 7a/09, 8b/15,
9b/07, 12a/17, 12b/04, 16b/19, 25b/11,
26b/06, 26b/18, 33b/18, 34b/10, 36a/19,
38a/02, 46a/13, 46a/15, 46b/12, 49b/14,
55b/19, 58b/02, 58b/05, 63b/13, 63b/14,
65a/15, 66b/18, 66b/19, 67a/01, 67a/04,
72a/05, 73b/01, 75a/07, 75a/15, 79b/17,
85b/01, 87a/14, 87a/16, 87a/19, 88b/08,
88b/09, 90b/13, 98b/08

cemī'-i h. 68b/17

h.-ı cāhil 73b/13

h.-ı cihān 28a/01

h.-ı cihan 30b/12

h.-ı şāni'-i 'ālemi 5b/03

h.+ a 9a/15, 9a/16, 9a/19,
10b/15, 10b/19, 31a/19, 41a/08, 46b/03,
62a/12, 68b/03, 68b/08, 69a/08, 80a/08

cemī'-i h.+ a 97a/12

h.+ da 9a/14, 9b/03

h.+ dan 5a/11, 9b/01,
21a/03, 30a/12, 70b/18, 72a/16, 77b/06,
78a/08, 78a/14, 88a/14

h.+ dur 43b/13

h. eyledi 67a/11

h. eylemek 8a/13

h.+ ı 2b/01, 15a/11,
23a/14, 28a/09, 28b/16, 35b/07, 40b/15,
51b/02, 59a/03, 60a/06, 69a/04, 71a/07,
72b/04, 75a/10, 75b/16, 76b/08, 77b/14,

79b/03, 85a/19, 91b/04
h.+ ina 20a/19, 66b/17
h.+ inda 73a/10
h.+ inuñ 22b/18, 67b/05
h. ider 59b/19
h. idivirdi 43a/05
h. idivirir 7a/11, 9b/10,
9b/14
h. idivirmese 9b/11,
43a/02
h. idivirmeyüp 43a/06
h. idivirse 43a/01
h. idivirüp 42b/19,
59b/08, 59b/11
h. idivirürin 7b/14, 7b/17,
42b/05, 42b/06, 42b/07, 42b/09, 42b/13,
42b/16
h. idüp 59b/06, 60a/06
h. itdikden 8b/05
h. itdi 62a/11, 85b/16,
95b/01
tebdil-i h. itdi 29b/05
h. itmege 9b/12
h. itmekden 85b/18
h. itmezden 8b/05
h. itmişdür 65a/12
h.+ uñ 8b/18, 9a/01,
9b/02, 19b/08, 20a/11, 35b/10, 35b/15,
71a/02, 73b/11, 87a/11
cemî'-i h.+ uñ 26b/11,
96a/14

halka (Ar.): Ortası boş yuvarlak,

çember.

h. 26b/04, 70b/08

halaqtü'l-cinne (Ar.): Cinleri yarattım.

h. 85b/17

haleltum (Ar.): İhramdan çıktığınızda.

fe-izā h. 60a/09

halt (Ar.): Bir şeyi başka bir şeyle karıştırma, mezcetme.

h. idüp 84b/05, 90a/14

h. olan 21b/12

h. olup 21b/08

hamakat (Ar.): Ahmaklık.

h.+ dur 25b/04

hamām(Ar.): Yıkanılacak yer.

h. 52b/15

h.+ a 52b/16

hamelü'l-mü'min (Ar.): Müminin yükü.

h. 85a/04

hamelü'l-fāsık 'ale'l-fesād (Ar.): Fasığın fesat yükü.

h. 85a/05

hamer (Ar.): İçki.

h.+ uñ 75b/15

Hāmid-i Leffāf (Ar.): Özel isim.
İslam alimlerinden biri.
H. 3a/03

hamil (Ar.): Taşımak.
h. eylemek 88a/18
h. itmek 50a/10

hamir (Ar.): İçki, şarap.
h. 71b/17, 81a/13
şurb-ı h. 71b/03, 72b/16
şurb-ı h.+ i 70a/16
h.+ le 71b/13

hamiyyet (Ar.): Milli şeref,
haysiyet.
h. 87b/05
h.-i islām 24b/12

hamr (Ar.): Bk. “hamir”.
şurb-ı h.+ e 75b/12
h.+ uñ 75b/17

hamulu'l-mü'minu 'ale'ş-şalāh
(Ar.): Müminin doğruluk üzerine yükü.
h.+ dur ve 50a/10

Hamzavī (Ar.): Bir tarikat ismi.
H.+ ler 38a/04, 75a/06,
75a/10, 75b/07, 80a/18, 80b/01, 80b/06,
81a/10

H.+ lerden 76a/02,
80b/09

H.+ lerdensin 85a/03
H.+ leri 75a/16, 80b/05

handān (Far.): Gülen, neşeli.
h. 23a/06

Hanīfi (Ar.): İmam-ı Azam Ebu
Hanife mezhebine mensup olan kimse.
H.+ dür 56a/18
H.+ lerdür 56a/14

hār (Ar.): Sıcak, hararetli.
tab'-ı h.-ı yābis 32b/08

harāb (Ar.): Yıkık dökük.
h. 12a/15
h.+ dur 84a/16
h. eyler 78a/11
h. idelerdi 6a/09
h. iderler 19a/09
h. ider 5a/14, 17b/11,
29b/11
h. idüp 84b/06
h. itdikde 19b/02
h. olacaktı 14b/11
h. olaydı 18b/13
h. olur 20a/04

harābe (Ar.): Harap, yıkılmaya
yüz tutmuş bina.
h. 27b/13

ḥarāc (Ar.): Müslüman olmayan tebaadan ve sahibi müslüman olmayan araziden alınan vergi.

ḥ. 16b/14, 44b/11, 83a/06

ḥaracet (Ar.): Çıkmak.

ḥ. 30b/12

ḥarām (Ar.): Dinin kesin bir delille yasakladığı, işlenmesi azabı, inkar edilmesi küfrü gerektiren.

ḥ. 3a/06, 19b/13, 20a/15, 25b/18, 26a/06, 26a/13, 27b/07, 31a/18, 31b/04, 31b/05, 31b/06, 31b/09, 31b/11, 31b/12, 31b/13, 34b/10, 35b/11, 35b/15, 35b/16, 36a/08, 48b/11, 59a/18, 59a/19, 62a/04, 64b/02, 65b/04, 72a/01, 72a/07, 72b/16, 73a/04, 73a/06, 73a/19, 73b/01, 73b/09, 75b/17, 81a/08, 82a/08, 86b/07, 90a/03, 92a/07, 93a/12, 93a/14, 94a/08, 94a/09, 94a/17, 94b/05, 97a/19, 97b/03, 97b/08

ḥ.-ı liğayrihidür 31b/09

ḥ.-ı liğayrihi 31b/08

ḥ.-ı li‘aynihi 31b/07, 31b/10

ḥ.-ı li 31b/07

ḥ.+ a 31b/15, 35b/17, 54a/12, 54a/13, 54a/19, 65a/14, 94a/15, 99a/08

ḥ.+ dan 10b/14, 10b/17, 54a/09, 54a/17, 94b/03, 94b/04

ḥ.+ dur 26b/06, 28a/13, 28b/04, 28b/10, 28b/11, 30a/04, 31b/07, 31b/08, 31b/14, 34b/12, 35a/18, 35b/01, 35b/08, 35b/09, 35b/10, 35b/13, 36a/02, 36a/05, 36a/06, 62a/07, 65a/17, 65a/19, 69b/10, 70a/07, 70a/08, 96b/07, 97b/03, 97b/04, 97b/07

ḥ.+ ı 94a/10

ḥ. iderin 24b/08

ḥarāmen (Ar.): Haram olarak.

ḥ. 28b/15

ḥarāmī (Ar.): Haydut.

ḥ.+ leri 40a/08

ḥarc (Ar.): Bir iş için harcanan para.

ḥ. 84a/07

ḥ.+ ı 84a/12

ḥ. idüp 16b/01

ḥarecte uzkurū’l-‘ahde’l-lezī

(Ar.): Çıktığında hatırla o sözü ki...

ḥ. 49b/17

ḥarekāt (Ar.): Hareketler, davranışlar.

ḥ.+ dur 97b/08

ḥareket (Ar.): Davranış.

ḥ.+ den 18b/13

ḥ.+ e 4b/13, 65b/10

h. idüp 2b/19

harem (Ar.): Müslüman saray, konak ve evlerinde yabancı erkeklerin giremediği, yalnız kadınlara mahsus bölüm.

h.+ e 24a/06

harf (Ar.): Dildeki sesleri gösteren ve alfabeyi meydana getiren işaretlerden her biri.

h. 43b/02

h.+ i 6a/18

h.+ ler 43b/10

harış (Ar.): Hırs.

h. 40a/10

hāric (Ar.): Bir şeyin sınırları dışında kalan yer, dış, dışarı.

h. 67a/07

h. olup 14a/02

hāricī (Ar.): Dışla ilgili, dıştan.

delil-i h.+ ile 6a/13

Hāriciyye (Ar.): Bir mezhep adı.

H. 56a/10

harīr (Ar.): İpekten yapılmış elbise.

h. 53a/07

h.+ den 22b/06, 53a/08,

65a/07, 67b/14

harīş (Ar.): Bir şeyi elde etmek hususunda aşırı derecede istekli olan, hırslı.

h. olmak 87a/13

h. olur 18b/09

harīş (Ar.): Kaşınma, kaşıma.

h. 86b/14, 86b/19

harr (Ar.): Sıcak, hararetli.

h.+ iñ 40b/11

haddi's-şurūb (Ar.): İçki cezası.

bāb-ı h. deyü 75b/18

hāş (Ar.): Bir şeye mahsus olma, özgü.

h. 39b/07

imān-ı h. 38b/07

hasbeten (Ar.): Maddi manevi bir karşılık beklemeden.

h. 28a/03

haseb (Ar.): Arapça “saymak, addetmek” anlamındaki kelime, dilimizde başına “ile” manasına gelen “bi” harf-i cerri alarak bi-hasebi... şeklinde klişeleşmiş söyleyişler yapar.

h.+ ile 47b/13

ḥased (Ar.): Kıskanma,
çekememe.

ḥ. 50a/11, 50a/14,
50a/15, 67b/07

ḥasen (Ar.): Yüzü güzel olan.

ḥ. 57b/16

eḥāl-i ḥ. +e 57a/11

ḥasenāt (Ar.): İnsanlar için
yapılan hayırlı işler, iyilikler.

ḥ. 50b/10

ḥ.+ a 50b/11

ḥ.+ iñdan 95a/15

ḥaset (Ar.): Bk. “ḥased”.

ḥ.+ den 50a/11

ḥāşıl (Ar.): Meydana gelen,
ortaya çıkan.

ḥ. olan 63a/05, 78b/11,
96b/07

ḥ. ola 3a/06

ḥ. oldu 52a/02

ḥ. olmak 56a/01, 58b/13

ḥ. olmuşdur 39b/05

ḥ. olup 54b/17

ḥ. olur 7b/03, 39b/06

ḥaşım (Ar.): Düşman.

ḥ. 69b/02

ḥ. olup 72a/13

ḥaşır (Ar.): Saz ve kurumuş bitki
saplarından örülmüş taban örtüsü.

ḥ.+ m 54a/15

ḥasibtum (Ar.): Hesap ettiniz.

ḥ. 28b/14

ḥāsir (Ar.): Zarara uğrayan
kimse.

ḥ. 77a/03

ḥaşlet (Ar.): Yaratılıştan gelen
özellik, huy, tabiat.

ḥ. 38a/07, 38a/12

ḥaşret (Ar.): Özleyiş, özlem.

ḥ. 14b/07, 85b/09

ḥaşş (Ar.): Mahsus, özgü.

ḥ.+ ı 91b/14

ḥasta (Ar.): Sağlığı yerinde
olmayan.

ḥ. 30a/09, 32a/05,
41b/16, 66b/09, 82b/13

ḥ.+ lık 11a/03, 18a/19

ḥ.+ ya 18a/18

ḥāşā (Ar.): Asla, kattiyen.

ḥ. 31b/11, 55b/06,
70a/13, 71b/12, 75b/19, 78a/11, 88a/12

ḥaşer (Ar.): Ölülerin diriltip bir

araya toplandığı zaman, kıyamet.

h. olıcağ 28b/01

hāşiye (Ar.): Bir eserin içindekileri açıklamak üzere yazılan kitap.

h.-i İbni Ebi Şerîf 4a/13

h.-i iyce 4a/12

h.-i keşel 4a/13

h.-i Ramāzān 4a/13

h.-i 'İşāme'd-dīn ve 4a/12

haşla- (Tr.): Kaynar suda pişirmek, kaynar suya batırmak, üstüne kaynar su dökmek.

h.- salar 98b/03

haşr (Ar.): Bk. "haşer".

h. 69a/19

h. ider 29a/09

h. iderim 29a/02

h. iderin 28b/18

h. olasin 2b/17, 66a/11,

66a/13

h. ola 28a/17, 28a/19

h. oldığda 26b/19

h. olmağ 28b/02

h. olmaz 95a/18, 95a/19

h. olur 26b/19, 28a/15,

36b/01

h. olurlar 12a/11

Haşr (Ar.): Kuran-ı Kerim'de bir

sure ismi.

süre-i H.+ üñ 53b/11

hatā (Ar.): Yanlış, yanlışlık.

h. 60b/01, 61b/17

h.+ lu 78a/09

hātır (Ar.): Düşünme, akılda tutma yeteneği, zihin, hafıza.

h.+ ın 32a/04, 89b/07

h.+ ına 48a/05, 48a/06, 51a/16, 88b/02, 88b/03

h.+ ına 57b/08

hañib (Ar.): Cuma günleri camide minbere çıkararak hutbe okumakla görevli olan kimse.

h.+ lere 91b/05

h.+ leri 78b/18

hātime (Ar.): Netice, son.

hüs-n-i h. 54a/07

hātimet (Ar.): Son.

sü'-i h.+ i 32a/08

hātime'n-nebbīyin(Ar.): Nebilerin sonuncusu.

h. ve 60b/09

hattā (Ar.): Bile, dahi.

h. 2b/15, 11a/18, 11b/15, 17a/01, 17a/05, 17b/07, 18a/15, 42a/02,

42a/08, 42a/11, 47a/17, 49a/07, 55a/17,
63a/03, 65a/12, 67a/02, 69a/01, 69a/11,
69b/14, 72a/18, 73b/09, 76a/10, 78b/16,
80a/16, 80b/04, 80b/06, 84a/04, 91a/11,
92b/16

ḥātūn (Ar.): Kadın, zevce.

ḥ. 34a/11, 34a/12,
34a/14, 34a/15, 52b/16, 52b/17, 52b/19,
62a/15, 64a/08, 64a/10, 67b/08, 69a/19,
69b/02, 91b/19

ḥ.+ a 69b/04, 94b/08

ḥ.+ da 66a/07

ḥ.+ ı 69b/07

ḥ.+ ın 64a/11

ḥ.+ ına 69b/04

ḥ.+ ını 63b/17, 67a/11

ḥ.+ lar 62a/17, 63b/18,
65a/12, 65b/14, 66a/03, 67a/10, 69b/03

ḥ.+ lara 64a/01, 66a/01,
66a/02, 67b/04

ḥ.+ lardan 63b/09, 64a/07

ḥ.+ ları 62a/11, 62a/14,
64a/04, 64a/06, 64a/08, 67b/08, 69a/10

ḥ.+ ların 65a/14

ḥ.+ larına 52b/08, 67b/08

ḥ.+ larınıza 67b/09

ḥ.+ uñ 91b/11

ḥavās (Ar.): Bir toplumda
okumuş yazmış olanlar sınıfı, ileri
gelenler, seçkin sınıf.

ḥ.+ ı 23b/17

ḥavādiş (Ar.): Haberler,
hadiseler.

ḥ.+ dūr 10a/13, 10b/07

ḥavāle (Ar.): Bir işi, bir şeyi
başkasına devretme, başkasının
sorumluluğuna bırakma.

ḥ. eylese 3a/17

Ḥavāric (Ar.): Bir mezhep adı,
Hariciye mezhebi.

Ḥ. 60a/03, 88a/04,
88a/12

mezheb-i Ḥ.+ de 88a/08

Ḥavāricī (Ar.): Harici mezhebine
mensup olan kişi.

Ḥ. 88a/04

ḥavf (Ar.): Korku.

ḥ. 13a/16, 88a/14

ḥ.+ ı 9b/16

ḥ.+ ından 88a/02

Ḥāvi'l-fetāvā (Ar.): Özel isim.
Arapça fetva kaynaklarından biri.

Ḥ. 87b/13

ḥavl (Ar.): Güç, kuvvet.

ḥ. +e 89b/14

ḥ.+ inde 69b/19

ḥavz (Ar.): Bölge, mıntıka.

ḥ.+ ı 46b/14, 46b/15

Ḥay (Ar.): Allah'ın isimlerinden biri.

Ḥ.+ dur 41b/15

Ḥ.+ i 54a/02

hāy (Ar.): Anlamı güçlendirmek maksadıyla kullanılan bir ses taklidi.

h. 76a/17

ḥayā (Ar.): Utanma, sıkılma.

ḥ. 40a/02, 68b/10, 69a/07

ḥ.+ sı 65a/01

ḥ.+ sız 63b/19, 68a/01,
68b/15

ḥayāl (Ar.): Gerçek olmayan, düş.

ḥ.+ inden 38b/11

ḥ.+ ler 43b/11

ḥayāt (Ar.): Ömür, yaşam.

ḥ. 40b/01

ḥ.+ da 30b/04, 68a/11

dīn-i ḥ.+ da 31a/15

ḥ.+ dadur 9b/15

ḥ.+ dur 10a/17, 41b/15

ḥ.+ ı 18b/15

ḥ.+ ım 95a/03

ḥ.+ ında 1b/09

ḥāl-ı ḥ.+ ında 38b/18

ḥayır (Ar.): Her durumda ve şartta herkesin katında iyi ve makbul olan hal ve iş.

h. 7a/05, 7b/05, 8b/07,
8b/14, 8b/15, 9b/01, 18a/16, 38b/06,
42a/16, 42b/01, 42b/03, 42b/04, 42b/09,
43a/01, 43a/05, 46b/04, 46b/06, 50a/08,
54a/02, 59b/07, 59b/08

h.+ a 8a/05, 9b/10,

59b/06, 59b/07

h.+ dan 9b/13

h.+ ı 8a/06, 9a/15, 9a/16,
9a/18, 9b/07, 42b/05, 43a/03,
77a/19

h. itse 35a/08

ḥ.+ la 32a/01, 52a/14

ḥ.+ lar 46b/06, 48b/01

ḥ.+ ların 43b/15

ḥ.+ lıdur 82b/03, 82b/06

ḥ.+ lu 82b/07

ḥ.+ lıdur 45b/07, 70b/16,
82b/10, 82b/12, 82b/14, 87a/06, 87a/07,
93b/15, 93b/16

ḥā'ib (Ar.): Mahrum, ümitsiz.

ḥ. 77a/03

ḥayrāt (Ar.): İyilikler, hayırlı işler.

ḥ. 8b/15, 50b/09

ḥ.+ a 50b/11

ḥayrihi (Ar.): Hayr, hayır.

ḥ. 6b/03, 6b/09, 64a/16

ḥayrū'l-vāriṣin (Ar.):

Mirasçıların en hayırlısı.

h. diye 50a/05

ḥayvān (Ar.): Hareket edip yer

değiştirebilme ve hissetme yeteneği olan canlı yaratık.

ḥ. 1b/15

ḥ.+ lar 13a/12, 45b/15

ḥ.+ laruñ 43b/14

ḥayvānāt (Ar.): Hayvanlar.

ḥ. 95a/18

ḥayz (Ar.): Kadınlarda adet hali,

aybaşı.

ḥ. 54a/18, 69a/14, 94b/08

ḥ.+ dan 47a/05

ḥazā (Ar.): Bu, şu.

h. 1b/04, 17b/05, 26a/07, 28a/08, 31a/07, 32a/12, 56b/08, 66a/01, 67b/09, 68b/17, 77b/02, 85a/07

ḥazā'l-ḳavli (Ar.): Bu söz.

h. 60a/11

ḥaza'l-minvāl (Ar.): Bu durumda,

bu suretde.

h. ve 4b/18

ḥāzır (Ar.): Belli bir işi yapacak

veya belli bir işe yarayacak duruma getirilmiş olan.

ḥ. 32b/12, 47a/01,

51b/12, 51b/13, 78b/09, 82b/12

ḥ.+ dur 44a/14, 98a/03

ḥ.+ ladım 92a/11

ḥazihi-eḳvāl (Ar.): Bu sözler.

h. 4b/18, 67a/03, 71b/13,

81a/05

ḥazret (Ar.): Bir büyük zattan bahsedilirken isim yerine kullanılır.

ḥ. 37b/02, 53b/01,

60b/12, 96b/04

maḳbūl-ı ḥ. 11b/09,

15a/14

ḥ.-i Ebibekiriñ 61a/06

ḥ.-i Ebibekir 60b/18

ḥ.-i Ebibekre 61a/07

ḥ.-i Ebi Yusuf 88b/11

ḥ.-i Ebübekir 60b/15,

61a/04

ḥ.-i Fāṭıma-ı zehrādan

96b/11

ḥ.-i ḥaḳḳa 39b/01

ḥ.-i Muḥammed 61b/08

ḥ.-i Musa 69b/11

ḥ.-i peygamber 34b/10,

44a/14, 48b/16, 60b/14

ḥ.-i resūla 55a/19

h.-i resül 38a/06, 56a/06
h.-i şeyhe 80b/16
h.-i 'Áiše-i şiddika
96b/11
h.-i 'Áišenüñ 96b/12
h.-i 'Áiše 59a/06
h.-i 'Aliden 87a/04
h.-i 'Alinüñ 60b/12,
92a/02
h.-i 'Aliye 60b/01
h.-i 'Ali 58a/15, 58a/16,
62a/02, 81b/15
h.-i 'Osmāna 61a/07
h.-i 'Oşman 58a/14
h.-i 'Oşmān 61a/02
h.-i 'Oşmānuñ 60b/14
h.-i 'Ömer 58a/14, 60b/17
h.+ den 35a/07
h.+ dür 68a/06
h.+ e 39a/08, 40a/18
h.+ i 38b/04
h.+ inden 49b/11
h.+ ine 37a/16, 39a/09
h.+ ini 44b/07
h.+ inizle 76a/08
h.+ leri 3a/03, 26a/18,
26b/14, 27a/14, 35b/04, 36a/14, 40b/17,
41a/07, 75b/18, 88a/11
h.+ lerinden 35a/15,
37a/17
h.+ lerine 2a/07, 3b/10,
8a/12, 55a/14, 71b/06, 92a/06
h.+ lerinedür 21b/14

h.+ lerinüñ 71a/10,
82a/11, 88a/07

hazz (Ar.): Hoşa giden duygu,
zevk.

h.+ ı 4b/07

h. idüp 13b/05, 52a/08

Hazzāk (Ar.): Özel isim.
Mebhas-ı İmân'ın duhan faslında
düşünceleri zikredilen alimlerden biri.

H. 29b/08

hā'in (Ar.): Hıyanet eden kimse.

h.+ sin 65b/03

heb (Far.): Her zaman, daima.

h. 9a/01, 20b/06, 28a/01,
28a/02, 48b/01, 84a/14

hediye (Ar.): Armağan.

h. 94a/03

Hediyetü'l-Mehdiyyin (Ar.):
Özel isim. Kadızâde Mehmed Efendi'nin
Mebhas-ı İmân adlı eserini oluştururken
faydalandığı Arapça kaynaklardan biri.

H. +dür 4a/17, 47b/09,
87b/16

Hediyetü'l-Muḥlişin (Ar.): Özel
isim. Kadızâde Mehmed Efendi'nin
Mebhas-ı İmân adlı eserini oluştururken

faýdalandygy Türkçe kaynaklardan biri.

H.+ dür 4a/03

hekim (Ar.): Doktor, tabib.

h. 95b/17, 95b/18

hel (Ar.): Kullandığı cümleye soru anlamı katan sözcük.

h. 74a/10, 96b/10

helā (Ar.): Tuvalet, ayakyolu.

h.+ ya 84b/09

helāk (Ar.): Mahv olma, yok olma.

h. eyleye 30a/05

h. ider 18b/03, 30a/02, 30a/03, 51a/08, 51a/09, 51a/14, 78b/09

h. idicidür 51a/12

h. itmiş 33b/06

h.+ lik 51a/09, 51a/10

h. oldı 27a/08

h. olduğu 8a/11, 18b/04

h. olup 27a/10

h. olur 18b/05, 29a/14, 33a/06, 84b/07

helāl (Ar.): İslam dininin yasaklamadığı davranış.

h. 19b/13, 20a/14, 26b/06, 28a/03, 31a/18, 31b/12, 31b/15, 34b/09, 35b/17, 48b/11, 62b/02, 64b/02, 67b/16, 69b/13, 72b/16, 73a/04, 73a/06,

81a/08, 86b/07, 92a/07, 94a/11, 94a/12, 94a/13, 94a/14, 98b/03

h.+ den 53a/18, 94a/08

h.+ dur 31b/13, 35b/14, 62a/05, 62a/15, 75b/13, 93a/05, 93a/08, 93a/09, 94a/15, 94a/17, 94b/08, 94b/09, 94b/11, 97b/16, 97b/19, 98a/0, 99a/01

h.+ dür 31b/09, 36a/06, 75b/13

h.+ e 35b/01, 35b/11, 35b/15, 35b/16

h.+ i 73a/19, 73b/02

h. olmak 31b/10

h. olur 48b/02

hele (Far.): Özellikle, bilhassa.

h. 33a/15, 66a/10, 66a/16, 66a/18, 66b/02, 66b/19

hem (Far.): Üstelik, bir de.

h. 11b/02, 13b/05, 14a/07, 14a/08, 15b/10, 19a/08, 21a/06, 30b/14, 32a/11, 32a/19, 32b/18, 47a/16, 49a/05, 49a/18, 70b/19

hemān (Far.): Derhal, çabucak.

h. 4b/08, 7a/02, 8a/02, 8a/08, 13a/02, 13b/08, 16a/16, 16b/13, 18b/03, 19a/18, 22a/08, 22a/10, 26a/18, 26b/07, 27b/07, 28b/09, 28b/12, 29a/06, 29b/13, 30a/18, 32a/04, 33b/13, 36b/13, 39b/10, 40b/01, 40b/03, 44a/03, 48a/07, 48b/09, 49b/14, 54b/08, 59b/13, 60a/10,

60a/17, 63b/03, 64a/10, 71b/09, 71b/17,
74a/02, 76a/12, 77a/05, 77b/09, 80a/07,
80a/08, 81a/17, 81b/02, 81b/04, 81b/13,
84a/16, 85b/02, 91b/18, 92a/16

hemdem (Far.): Dost.

h. olup 77b/18

hemîn (Far.): Yerine göre,
ancak.

h. 35a/01, 73b/18

henüz (Far.): Şimdi, yeni.

h. 16b/06

hep (Far.): Bütün, sürekli.

h. 42a/02, 42a/04,
73b/04, 77b/19

her (Far.): Bütün, cümle.

h. 2a/05, 2a/17, 2a/18,
3a/05, 5a/03, 5b/16, 6a/03, 7a/04, 7a/06,
7a/07, 7a/10, 7b/02, 7b/03, 7b/04, 7b/05,
7b/08, 8b/02, 8b/07, 8b/08, 8b/11, 8b/13,
9a/06, 9a/10, 9a/11, 9a/19, 9b/13, 9b/18,
10a/03, 10b/10, 11a/03, 11a/13, 11a/19,
11b/04, 13a/09, 17b/05, 17b/12, 17b/13,
18a/18, 18a/19, 18b/01, 18b/02, 18b/03,
18b/04, 19b/12, 19b/16, 19b/18, 20b/14,
21a/01, 21a/09, 21a/10, 22a/02, 22a/19,
22b/10, 22b/12, 24a/07, 25a/05, 26a/19,
26b/10, 26b/18, 27b/10, 27b/18, 28b/06,
28b/10, 30a/01, 30a/03, 30a/17, 30b/05,

30b/17, 31a/13, 31b/16, 31b/18, 32b/12,
33a/02, 35b/06, 35b/13, 36a/12, 36a/19,
38a/07, 38b/18, 40a/04, 40a/11, 41a/17,
41b/05, 41b/06, 41b/19, 42a/07, 42a/11,
42a/15, 42b/13, 43a/14, 44a/10, 44a/14,
44b/17, 45b/04, 46a/19, 46b/14, 46b/19,
47a/11, 47b/17, 48a/03, 48b/13, 48b/14,
48b/18, 49a/01, 51a/07, 53b/08, 55a/03,
55a/04, 55b/18, 56a/02, 56a/11, 56b/16,
57a/07, 57a/12, 58b/18, 59b/18, 60b/06,
60b/10, 61a/05, 62b/02, 62b/03, 62b/06,
63a/07, 64a/03, 65b/08, 65b/18, 66a/06,
66a/18, 66b/15, 68b/17, 69b/05, 71b/17,
74a/04, 74b/12, 74b/13, 75a/13, 78a/19,
78b/13, 79b/01, 79b/19, 80b/05, 80b/07,
81a/16, 82a/06, 82b/01, 83b/04, 83b/09,
83b/11, 83b/14, 83b/18, 84a/01, 84a/04,
84b/04, 86a/04, 86a/18, 86b/12, 87b/10,
89a/01, 92a/12, 95a/13, 97a/14, 97b/03

hergiz (Ar.): Hiçbir vakit, asla.

h. 36b/16, 37a/03, 37a/05

hergün (Far.): Bütün günler.

h. 15b/15

herkes (Far.): Mevcut olan kim
varsa, tümü.

h. 12a/17, 20a/05,
20b/10, 59a/02

h.+ e 27b/16

h.+ e 7a/16

hevā (Ar.): İstek, arzu.
h. 5a/13, 23b/05, 29b/03,
40a/10, 68b/02, 75a/11
h.-yı esfele 77b/14
h.+ da 46a/10
h.+ dur 75a/12
h.+ lar 66b/06
h.+ ları 19a/07
h.+ larına 40b/10, 40b/12
h.+ ña 16b/03, 17a/16
h.+ nuñ 85a/09
h.+ sı 2a/13, 17b/08
h.+ sıla 17b/02
h.+ sina 40b/09
h.+ sını 17a/19, 17b/01
h.+ ya 82a/03, 83a/14
h.+ yı 5a/18, 6b/12
h.+ yıla 6b/11

heves (Ar.): İstek, arzu.
h.+ dür 6b/11

heybet (Ar.): Ululuk, azamet.
h. 86b/16, 86b/19

hey'ât (Ar.): Topluluklar,
kurullar.
h.-ı ma'hüde 36a/01

hey'et (Ar.): Topluluk, kurul.
h. 28b/06
'ilm-i h. 19a/16
h.+ e 29b/06

h.+ i 30a/11
h.+ ine 32b/04
h.+ leri 8b/06

hıfz (Ar.): Koruma, saklama.
h. 13b/17, 14a/12, 25b/05
h.-ı hırâset 63b/02,
63b/09
h.-ı îmânında 22a/15
h.-ı emânında 34b/16
h. eyleyeler 63a/18
h. eyleye 70b/01, 71a/02
h. ideler 12b/01, 54a/11,
63a/12
h. ider 13b/19
h. ide 12b/08, 37a/09
h. iden 59a/13
h. idüp 59b/04, 65a/11
h. itmekdür 81a/18
h. itmek 63b/17

hıkr (Ar.): Dünyevi işlerden
dolayı incinip düşmanlık etmek.
h. 50a/17
h.+ dan 50a/16

hıll (Ar.): Helal olma, helallik.
h.-ı hürmetinden 31b/01,
34b/08
h.-ı hürmetinde 35a/12
h.+ na 31b/03

hınzır (Ar.): Domuz.

h. 26b/16, 26b/19,
31b/05, 72b/17, 96b/01, 98b/04

h.+ a 92a/16

hırka (Ar.): Özellikle elbise üstüne giyilen, ceket boyunda, yün veya pamukludan yapılmış, önden açık, kollu giyecek.

h. 93b/19

h.+ ya 41a/07

hırsız (Ar.): Hırsız.

h.+ lar 79b/15

h.+ lık 79b/17

hışm (Ar.): Öfke, kızgınlık.

h.+ ından 65a/15

hıyānet (Ar.): İhanet.

h.+ den 51b/01

h.+ dür 10b/17

h. eyleye 38a/14

h.+ i 11a/14

hicāb (Ar.): Utanma.

h. itdikde 16a/02

Hicāz (Ar.): Özel isim. Suudi Arabistan'ın batısında bulunan bir bölge ismi.

H.+ a 28a/11

hīç (Far.): Yokluk.

h. 7a/09, 10a/15, 23a/12,
25b/04, 25b/14, 34a/16, 46a/09, 46b/19,
47a/07, 47a/10, 47a/12, 47b/02, 47b/03,
57b/04, 71b/05, 73a/15, 82b/16, 85a/16

h. +e 32b/05, 39a/17

hiçbir (Far.): Hiç kimse.

h. 10a/12, 10a/13,
11a/14, 11a/18, 23a/02, 25b/10, 44a/06,
44a/08, 44a/10, 44a/18, 59b/13, 86a/02

h. +i 33a/05

Hidāye fī Uşūlli'd-dīn (Ar.): Özel isim. Kadızāde Mehmed Efendi'nin Mebhas-ı İmān adlı eserini oluştururken faydalandığı Arapça kaynaklardan biri.

H. 4a/15

hidāyet (Ar.): Doğru olan yol.

h. 7b/03, 78a/03, 87b/17

h.+ i 7b/03, 11b/09,
78a/04, 78a/07

hiffet (Ar.): Hafiflik.

h.-i bedene 29a/17

h.+ den 68a/19

hikāyet (Ar.): Hikāye.

h. 71a/10

h. eyledi 75b/10

h. iderler 88a/13

h. ider 30b/01

h. itdi 30a/06

h. olnur 80b/19

hikmet (Ar.): Bilgelik.

‘ilm-i h. 19a/15

h.+ ler 43a/11

hilâf (Ar.): Ters, aykırı.

h. 9a/12

h.-ı naşdur 58b/11

h.-ı şer‘i 72b/03

h.+ ın 9a/03, 9a/06,
42b/04

hilâfet (Ar.): Halife olma
durumu.

h.+ i 46a/08

hîle(Ar.): Bir kimseyi aldatmak,
kandırmak ve yanıltmak amacıyla
yapılan tertip, düzen.

h.+ yi 71a/18

hilim (Ar.): Huy yumuşaklığı,
yumuşak huyluluk, öfke ve hiddet
gerektiren durumlarda kendini yenerek
sakin ve serinkanlı olma.

h. 40a/02

h. idüp 53a/12

hilkat (Ar.): Yaratma, yaratılma,
yaratılış.

h.+ i 29b/05

himmet (Ar.): Yardım.

h. 1b/13, 21b/17

h. eylersin 77b/18

hîn (Ar.): Zaman, vakit.

h. 55a/18

h.+ de 31a/08, 69b/17

hîrâset (Ar.): Çiftçilik, toprağı
ekip biçme işi, ziraat.

hîfz-ı h. 63b/02, 63b/09

hîsâb (Ar.): Bir iş için önceden
plan kurma, tasarlama, tasavvur.

h.+ a gelür 67b/01

h.+ ıla 28a/19

h.+ sız 11b/03

h.+ ı 95a/12

hîtâb (Ar.): Sözü veya yazıyı bir
kimseye yöneltme, tevcih etme.

h. 1b/11

h.+ dur 55b/01

hizlân (Ar.): Yardımsız kalıp
zayıf ve zelil olma, düşkünlük, zillet,
sefalet.

h.+ ıla 58a/09

hizmet (Ar.): Bir kimsenin
yapmakla sorumlu tutulduğu iş,
kendisine verilen görev.

h. 68b/09, 68b/15

h.+ e 44b/17
h.+ i 41b/09
h. ider 84b/04
h.+ ine 52a/07
h. itmegi 68b/10
h. itmişdür 79a/09

hizmetkār (Ar.): Hizmet eden kimse, hizmetçi .

h. 14b/13
h.+ ları 14b/08
h.+ larınıñ 15a/06
h.+ larına 14a/17, 14b/01
h.+ laruñ 14b/17

hocā (Far.): Bir öğretim kurumunda dersokutan kimse, öğretmen, muallim.

h.+ ların 78b/18
h.+ larına 18b/18

hod (Far.): Kendi, bizzat, -de, dahi.

h. 25b/07, 25b/09, 81a/02
imān-ı h. 44b/01
h.+ lamak 48b/10

hor (Far.): Değersiz, kıymetsiz.

h. 23a/05, 68b/17
h.+ layup 51a/19

Horāsān (Ar.): Özel isim. İran'ın kuzeydoğu ve doğusunda bulunan bir

bölge ismi.

Ḥ. 60b/19

hoş (Far.): Duyguları okşayan, zevk veren, beğenilen, güzel, iyi, latif.

h. 1b/05, 1b/10, 66a/12, 94b/07

h.+ ca 2b/06, 3a/16, 5b/02, 7b/19, 12b/13, 13a/09, 13b/10, 19b/11, 39a/06, 39b/10, 56b/17, 57b/14, 82b/16, 92b/16

hoca (Ar.): Hoca.

h.+ lar 39a/16

hū (Ar.): Allah'ın zatına delalet eden ve ism-i a'zam ve ism-i celal de denen Allah isminin kısaltılmış şeklidir.

h. 55a/10, 55b/01, 55b/02, 55b/05

lafz-ı h. 55b/04

hubb (Ar.): Sevmek, sevgi.

h.-ı riyāsetden 50b/13

hubbulillāhi (Ar.): Allah için sevmek.

h. 50b/01

Ḥudā (Far.): Allah, Tanrı.

Ḥ. 19a/12, 77b/16

minnet-i H. 19a/13
H.+ yı 5a/18, 6b/12

huddām (Ar.): Hizmet edenler,
hizmetçiler, uşaklar.
h.+ ıdur 60a/12

hudūdullāh (Ar.): Allah'ın
koyduğu hükümler, sınırlar.
h.+ dan 97a/04

hudūs (Ar.): Meydana gelme.
h.+ dur 10b/03

huferi'n-nirān (Ar.): Cehennem
çukurlarından bir çukur.
h. olur 12a/13

huffāz (Ar.): Hafızlar.
h.-ı 'ulemāyı 90a/17

hufretün (Ar.): Çukur.
h. 12a/13

hul (Ar.): Kıymetli bir maden.
h.+ ı 69b/13
h.+ ını 69b/14
h.-ı ğanimetdür 69b/12
h.+ lıyı 69b/15

hulāsā (Ar.): Özet, özet olarak.
h.-yı kelām 54b/13

Hulāşātü'l-fetāvā (Ar.): Özel
isim. Kadızâde Mehmed Efendi'nin
Mebhas-ı İmân'ı oluştururken
faydalandığı Arapça fetva kitaplarından
biri.
H. ve 87b/12

Hulāşu'l-uşul (Ar.): Özel isim.
Kadızâde Mehmed Efendi'nin Mebhas-ı
İmân'ı oluştururken faydalandığı Arapça
kitaplardan biri.
H. ve 4a/16

hulķ (Ar.): Doğuştan olan huy,
yaratılış, tabiat.
h.+ ı 31b/18
h.+ lanmasa 40a/17
h.+ lar 40a/17
h.+ lardan 40a/16

hulle (Ar.): Şer'an (talak-ı selase
ile) boşanmış bir kadının, kendisini
boşayan eski kocasıyla tekrar
evlenebilmesinin helal olması için bir
başka erkekle gerçekten nikahlanması ve
daha sonra boşanması usulü.
h.+ ler 46a/14

hum (Ar.): Onlar.
h. 30b/15

hunā (Ar.): Burada.
h. 74a/01

ḥūrī (Ar.): Cennet kızı.
ḥ.+ leri 47a/05

ḥūr'īn (Ar.): İri gözlü huri.
ḥ.-i mu'ānağa 62a/10

ḥurūc (Ar.): Çıkma, çıkış.
ḥ.+ ı 28b/05
ḥ. idüp 75b/08
ḥ. itd 28b/06
ḥ. itmiş 26a/09
ḥ. itseler 81a/11

Ḥurūfī (Ar.): Bir mezheb adı.
Ḥ. 20b/11, 20b/19,
21b/08, 21b/13, 22a/16, 70a/08, 70b/18,
75a/10, 76a/04, 76a/06, 77a/10, 79a/06,
80a/18
Ḥ.-i ārizī 79a/02, 79b/01
Ḥ.-i āşlīler 79a/18
Ḥ.-i āşlī 79a/01, 79a/02,
79a/17
Ḥ.-i 'ārizī 79a/05
Ḥ.+ ler 38a/04, 70a/17,
71a/15, 75a/05, 75b/05, 76a/18, 76b/06,
77a/07, 77b/07, 78b/17, 79a/01, 79a/07
Ḥ.+ lerden 78a/09,
79a/02, 79a/05, 79a/06
Ḥ.+ lerdensin 85a/03
Ḥ.+ lerdür 70b/17
Ḥ.+ lere 76a/14
Ḥ.+ leri 71a/15, 71a/17,

71b/10, 75a/16, 79a/07
Ḥ.+ leriñ 70b/13
Ḥ.+ lerüñ 71b/01, 72a/09,
76a/03, 77a/04, 77a/08, 77a/19, 78a/05,
78b/11, 78b/12
Ḥ.+ lerün 78b/06
Ḥ.+ ye 76a/15

ḥuşūl (Ar.): Vücuda gelme.
ḥ.+ i 77a/10

ḥuşūmet (Ar.): Düşmanlık.
ḥ. 89b/14, 89b/17,
89b/18, 97a/06

ḥuşūş (Ar.):Konu, iş, keyfiyet,
madde.
ḥ.+ da 23a/02, 27b/17,
35b/17, 73a/16, 96b/14
ḥ.-ı kazıyyelüğe 56a/01
ḥ.+ ndan 50a/16

ḥuşūşā (Ar.): Özellikle.
ḥ. 7a/11, 24b/04, 27a/10,
67a/05

ḥuve'l-maḥşūd ve'l-murādāt
(Ar.): Odur kast edilen ve amaçlanan
şeyler.
ḥ. ve 4b/06

ḥūy (Ar.): Yaratılış, mizaç.
ḥ.+ a 40a/03

h.+ ları 40a/10	‘ālim-i h. 73b/13
h.+ lardan 47a/05	h. eyleyeler 75a/14
huzū’ (Ar.): Alçak gönüllülük.	h. eyleye 72b/03
h.+ a 47b/10	h.+ i 9b/02, 26a/18, 26a/19, 45a/19
huzūr (Ar.): İç rahatlığı.	h. idenlere 75a/13
h. 52a/01, 69a/11	h. iderlerdi 31a/16
h.-ı kalb 31b/16	h.+ ile 7a/06, 7a/08, 58a/04, 58a/07
h.+ nda 38a/16, 39a/16	h.+ in 45b/01
huzūr (Ar.):Önemli bir makâmın	h.+ inde 26a/12, 73a/10, 77a/15
veya kişinin var olduğu, bulunduğu yer,	h.+ indedür 98b/16
o makam veya şahsın önü, katı, yanı.	h.+ ine 92b/02
h.+ nda 34b/05	h. itmişlerdür 75a/13
hücüm (Ar.): Üstüne gitmek,	h.+ leri 31a/16, 73b/12
saldırmak.	h. olunmaz 98b/09
h. idüp 14a/04	h. olunur 48a/15, 49a/12, 83a/05
hüdā (Ar.): Hidayet.	h. olunasın 39b/11
h.+ yı 5a/18, 6b/12, 15a/16	hükümet (Ar.): Bir ülkeyi yöneten kuruluşların bütünü.
hükemā (Ar.): Hakimler, filozoflar.	taht-ı h.+ iñde 15a/18
h.-yı Yunānyundan 29b/17	taht-ı h.+ inde 27b/06
hüküm (Ar.): Hakimiyet.	hünā ci’te (Ar.): Buradan geldin.
h. 8b/10, 8b/17, 23a/16, 31a/11, 36a/07, 73a/13, 73a/18, 73a/19, 73b/05, 73b/11, 97a/07	h. 35a/05
	hünkār (Far.): Sultan.
	h. 20a/18
	hürmet (Ar.): 1. Saygı. 2. Şeren

haram olma, menedilmiş olma durumu
h. 27a/17, 68b/14, 92a/10
h.+ inde 36a/01, 97b/06
hıll-ı h.+ inde 35a/12
hıll-ı h.+ inden 31b/01,
34b/08
h.+ ine 26a/08, 26a/17,
28b/15, 31b/02, 31b/03, 31b/04, 34a/01,
35a/19, 75b/15
h.+ ini 27a/15
h.+ ine 28b/13
h. itmegi 68b/09
h.+ ler 71a/17

hüsn (Ar.): Güzellik.

h. 17a/17, 29a/05
h.-i hâtime 54a/07
h.-i rızâ 30b/16

hüve (Ar.): O.

h. 54a/02

I

ıdlâl (Ar.): Doğru yoldan çıkma,
sapıtma.

1. 56b/03

ıla (Tr.): İle.

1. 24b/12, 26a/05, 27a/05,
29b/05, 32a/07, 32a/16, 33a/15, 33b/04,

33b/13, 33b/14, 36b/01, 36b/08, 36b/12,
40a/17, 40b/11, 41b/02, 41b/17, 42a/09,
43b/02, 43b/06, 43b/08, 43b/10, 44b/12,
45b/05, 46a/02, 46b/08, 46b/09, 47a/08,
49a/11, 49a/12, 49b/02, 49b/16, 50b/12,
54b/05, 54b/19, 57a/08, 58a/18, 66a/19,
66b/06, 67a/16, 68a/17, 68b/03, 69a/08,
71a/07, 72b/03, 77b/12, 78a/10, 78b/10,
80a/07, 83b/17, 86b/08, 88b/11, 89a/17,
89b/05, 91a/05, 91a/06, 91a/15, 91a/16,
93a/02, 96a/12, 97b/16, 98a/02, 98a/18,
98b/03, 98b/11, 98b/18

ırz (Ar.): Namus, iffet.

ı.+ ina 17b/03
ı.+ larımı 17b/06

ısa (Tr.): İse.

1. 25b/14, 46b/05

ışı (Tr.): Sıcaklık.

ı.+ cağ.dan 59b/04
ı.+ dan 95b/09, 95b/12
ı.+ ncağdan 59b/04
ı.+ nmağı 43b/17
ı.+ tdı 95b/09, 95b/10
ı.+ tmağa 95b/08, 95b/11

ısla- (Tr.): Islatmak.

ı.- yup 68a/13

ıslâh (Ar.): İyi duruma getirme.

ı.-ı 'âlem 62b/18, 62b/19

1. eyleye 66a/04

1. eyle 52a/19

1.+ 1 22a/15

ıŝrār (Ar.): Tekrar tekrar üstünde durma, üsteleme.

1. iderler 25b/13

ıŝrārahum (Ar.): Onların ısrarları.

1. 35b/03

ıssız (Tr.): Kimsenin bulunmadığı, bo, tenha.

1.+ 45a/09

ıŝtılāh (Ar.): Deyim, tabir.

1.+ ların 79a/04

‘ıyādet (Ar.): Gidip görme, hatırsorma.

‘1.+ ine 53a/11

‘ıyş (Ar.): Yaşama, yaşayış.

‘1. 37a/03

ıztırāb (Ar.): Acı çekmek.

1.-1 elemden 31b/17

İ

i- (Tr.): Bugün sadece idi, imiş, ise, iken şekilleri kullanılan cevheri fiili.

i.- de 20a/07, 23a/16, 30a/02

ķabūl i.- de 15a/15

sa‘y i.- de 3a/09

isnād i.- der 9a/15, 9a/17

i.- di 3a/09, 6a/07, 6a/08,

9b/12, 14a/10, 20b/08, 20b/10, 21a/14,

21a/15, 23a/09, 23a/14, 23a/15, 23a/16,

23b/03, 24b/12, 26a/10, 28a/07, 28a/08,

28a/09, 28a/10, 29b/17, 29b/18, 30a/06,

32a/02, 33b/15, 33b/16, 33b/17, 33b/18,

34a/12, 34a/14, 38a/01, 41a/01, 44a/11,

55b/15, 56a/01, 56a/10, 57b/10, 57b/18,

58b/02, 58b/03, 60b/01, 60b/03, 60b/04,

60b/16, 61b/04, 65b/18, 66a/01, 66b/13,

69b/15, 71a/11, 71a/15, 71a/16, 72a/04,

72b/19, 75a/10, 79a/14, 79b/14, 80b/05,

80b/07, 84b/07, 86a/17, 86b/12, 88a/04,

88a/08, 90b/07, 90b/08, 91a/13, 92b/07,

96b/12, 97a/15, 97a/16, 97a/17

i.- dik 26b/16, 42b/01

i.- diler 75a/05

i.- dim 29a/14, 30a/07,

87b/06, 87b/07, 93b/04

i.- miş 5b/17, 5b/18,

7b/01, 24a/14, 28b/04, 30b/02, 30b/03,

30b/04, 30b/05, 30b/10, 32a/03, 33a/02,

33a/06, 33a/07, 33a/08, 33a/12, 33b/02,

34b/02, 39a/17, 57b/05, 67b/11, 71b/04,

80b/19, 81a/01, 81a/02, 81a/03, 81a/04,

81a/05, 81a/08, 81a/10, 84b/04

i.- mişler 76a/02
i. -se 2a/09, 2a/10, 5a/11,
8b/07, 8b/11, 11a/04, 11b/06, 11b/07,
12a/11, 12b/08, 13a/02, 13a/10, 13a/11,
13b/10, 15a/02, 15a/03, 15a/04, 16b/02,
17b/03, 19b/07, 20b/01, 22a/12, 23a/08,
23b/02, 26b/10, 28b/11, 29b/08, 29b/10,
31b/14, 36a/15, 36b/08, 40a/04, 40b/02,
40b/04, 44a/02, 44b/02, 46b/04, 47b/11,
47b/12, 47b/14, 48b/03, 48b/07, 52b/11,
52b/12, 52b/16, 52b/18, 52b/19, 53a/01,
56a/02, 56a/07, 56b/08, 58b/11, 58b/13,
59a/05, 63b/11, 65a/19, 66a/03, 68a/10,
69a/13, 69b/03, 69b/10, 71b/08, 71b/14,
72a/16, 73b/08, 74a/19, 74b/12, 74b/14,
74b/15, 75a/12, 78a/04, 78a/13, 78b/03,
81b/08, 83a/13, 83b/16, 85b/08, 85b/09,
85b/18, 86b/01, 89a/01, 91a/15, 93a/07,
94a/05, 94b/13, 94b/15, 98b/06, 98b/09,
98b/15, 99a/02

i.-sen1b/13, 2b/13, 5a/17,
23b/14, 37b/08, 65b/02, 72a/14, 85a/03,
85b/02

i.- señ 6b/10

i'ade (Ar.): Alınan şeyi geri
vermek.

i. eylemek 98b/19

i.+ si 84a/17, 98b/01

'ibād (Ar.): Kullar.

'i. 59b/17

ef'āl-i 'i. 59b/17

'i.-ı şālihiyye 56a/19

'i.+ ıñ 60a/01

'i.+ uñ 59b/17

ef'āl-ı 'i.+ uñ 59b/19

'ibādāt (Ar.): İbadetler.

'i. 39b/12, 82b/02,
82b/17, 86b/05

'i.-ı zāhire 62a/08

'i.+ ı 38b/19, 62a/09,
73a/17, 86b/10

'i.+ ıñ 76b/18

'i.+ ında 38b/09

'i.+ lar 69b/01

'i.-ı tã'atda 33b/17

'ibādet (Ar.): İnsanın tek Tanrılı
dinlerde Allah'a, diğer din ve inanışlarda
ise inanıp bağlandığı kudrete kulluğunu
göstermek üzere yaptığı hareketler,
tapma, tapınma.

'i. 3b/10, 40b/08, 47b/02,
47b/04, 70b/16, 71a/03, 74a/02, 76b/08,
76b/10, 78a/02, 81b/04, 81b/07, 83a/01,
85b/16, 85b/18, 97b/11, 98a/02

'i.+ dür 76b/07

'i.+ e 13a/04, 13a/05,
16b/11, 17a/14, 50b/17, 51b/10, 71a/03,
76b/10, 81b/08

'i.+ i 3b/15

'i.+ in 50b/04

'i.+ inden 82b/10

'i. itdüğine 14a/09

‘i. itmege 14a/07
‘i. itmekden 82b/03
‘i.+ ler 2a/07, 5a/09,
11b/16, 14a/06, 47b/08, 48b/07, 49a/06,
77a/03, 81b/06

‘i.+ leri 12b/18, 21a/02,
48a/18, 49a/05

‘i.+ lerin 70b/13

‘i.+ lerinüñ 12b/15

‘i.+ lerüñ 11b/05

İbāhī (Ar.): İbaha görüşünü benimseyip her şeyi mubah sayan Batıniye vb. fırkalardan birine mensup kimse.

İ.+ ler 38a/04

İbāhiyye (Ar.): Her şeyi mubah ve haramları helal sayma durumu.

mezheb-i İ.+ de 62a/07

‘ibārāt (Ar.): İbareler.

‘i. 4b/06

elfāz-ı ‘i. 4b/07, 4b/09

elfāz-ı ‘i.+ a 4b/04

elfāz-ı ‘i.+ ı 20a/15

‘i.-ı tūntūrāk 4b/15

‘ibāret (Ar.): Başka bir şey değil, ancak bu.

‘i.+ dūr 47b/12

ib‘āz (Ar.): Kullar, abdlar.

i. 55b/15, 55b/17

İblīs (Ar.): Şeytan.

İ.+ e 93b/05

İbn-i Cevzī (Ar.): Özel isim. İbn-i Teymiyye’nin talebesi.

İ. 69b/08

İbn-i Melek (Ar.): Özel isim. Hanefi mezhibinin fıkıh üzerine çalışmaları bulunan bilginlerden biri.

İ.71a/10

İbn-i ‘Abbās (Ar.): Özel isim. Hz. Muhammed (s.a.s)’in amcası Hz. Abbas’ın oğludur.

İ. 86a/03

İbrāhīm (Ar.): Özel isim. Harran bölgesinde dünyaya gelmiş bir peygamberdir. Keldani kavmine gönderilmiştir.

İ. 27a/13, 45a/16, 45b/10,
61a/15, 61a/16

İ.+ den 45b/12

İbrāhīm Lekkānī (Ar.): Özel isim. Eş’ari- Maliki alimlerinden biridir. Hadisçilerin reisi olarak tanınır.

İ. 28a/04, 28b/03, 32a/01

ibrām (Ar.): Israr etme, zorlama.

i. itmeyeler 49b/09

ibrīsim (Far.): Bükülmüş ipekten iplik.

i.+ den 65a/04

ibtāl (Ar.): Hükümsüz, iptal.

i. 70b/05

i. itdürdi 87a/16

ibtidā (Ar.): Başlama.

i. 10b/15, 18a/16, 28a/06, 28a/10, 30b/15, 35a/13, 56a/10, 69b/11, 81b/08, 83a/15

i.-yı ‘ömri 57a/05

i.-yı ‘ömürlerinde 57a/07

i.+ da 66b/12

i.+ dan 83a/02

i.+ sı 57a/10

i.+ sında 57a/03

i.+ sını 54b/15

ibtilā (Ar.): Tutku.

i.+ ya 91a/01

īcāb (Ar.): Gerek, lüzum.

i. 88b/02, 88b/06, 88b/09

i. ideceğiz 88a/01

i. ider 87b/04

īcābet (Ar.): Uyma, kabul etme.

i. 90a/06

īcād (Ar.): Yeni bir şey bulma, ortaya koyma, varlığı bilinmeyen bir şeyi meydana getirme.

ī. eyledi 58b/02

ī.+ ından 25a/18

ī. iden 28a/06, 69b/11

ī.. ider 87b/04

ī. itdikleri 29a/04, 78b/06

ī. itmege 55b/19

icāzet (Ar.): İzin, müsaade.

i. 90a/08

i. isteyüp 90a/09

i. virdim 90a/08

i. virse 94a/16

icmālen (Ar.): Kısaca.

i. 5a/02, 8b/10, 8b/11

icmālī (Ar.): Özet.

imān-ı i. 47b/18, 48a/06

icrā (Ar.): Bir şeyi fiil haline getirme, yapma, yürütme, uygulama.

i. ider 7b/06, 8b/14

i. idüp 87a/15

i. itdiler 70a/01

ictihād (Ar.): Gayret gösterme.

i.+ ımla 24a/10

i.+ ından 31a/17

ictināb (Ar.): Kaçınma, sakınma.

i. 3b/11, 7b/18, 82b/17
i. eyleye 16b/13
i.+ ı 5a/15, 5a/17
i. ideler 80b/06
i. itmeye 72a/19
i. itmiş 3b/14

iç (Tr.): Bir şeyin kendi sınırları arasında kalan kısmı, dahil.

i. 30a/09, 90a/13
i.+ erisi 36a/13
i.+ ersin 2a/11
i.+ erüleri 25b/02
i.+ erü 24a/06, 90a/07
i.+ erüsi 33a/14
i.+ erüsünde 4b/13,
78b/07
i.+ erüsünden 78b/08
i.+ erüye 32a/06
i.+ i 98b/02
i.+ in 32a/19, 98b/05
i.+ inde 3a/08, 12a/17,
12b/04, 12b/15, 14b/14, 15a/12, 16b/19,
20b/10, 20b/17, 21b/18, 25a/03, 32a/15,
33a/06, 33a/18, 36a/19, 36b/09, 38a/02,
50b/14, 60a/15, 61a/04, 61a/08, 63b/13,
63b/14, 67a/05, 68a/13, 72a/10, 75a/07,
75a/10, 76b/02, 79b/06, 79b/11, 79b/12,
81a/15, 84a/08, 84a/14, 84b/12, 85a/19,
85b/01, 86a/01, 87a/19
i.+ inde 60a/13
i.+ indedür 6a/16, 6a/17,
6a/19, 68a/09

i.+ inden 15b/08, 60a/16
i.+ ine 21a/01, 46a/18,
98b/07
i.+ lerinde 44b/19
i.+ lerinden 33a/11,
71a/13
i.+ re 30b/17

iç- (Tr.): Bir maddeyi ağza alıp yutmak.

i.- dikde 43b/16
i.- dügi 34b/01, 34b/04
i.- dügin 74b/05, 78a/17
i.- e 30b/17, 31b/16,
72b/05
i.- emez 32b/03
i.- en 18b/04, 26b/08,
29a/10, 30b/13, 32a/13, 46b/17
i.- ende 33b/09
i.- enler 26b/03, 26b/06,
27a/18, 27b/09, 28a/08, 29a/03
i.- enlere 27a/01, 36a/01
i.- enlerün 26a/10, 26a/18
i.- enün 31a/19, 34b/06
i.- er 28a/01, 28a/02,
32b/09, 55a/16, 71b/19
i.- erdi 33a/12, 34a/18
i.- erin 29a/07
i.- eriz 29b/02
i.- erken 33b/08, 90a/01
i.- erler 25b/09, 29b/03
i.- erlerse 18b/02
i.- ermiş 33b/01

i.- erse 25a/06, 26b/01,
26b/18, 28b/07, 29a/05, 35b/14

i.- erseñ 26a/02

i.- ersin 84b/15

i.- ile 28b/12

i.- ilmez 18b/02

i.- ilse 29b/15

i.- ilür 25b/08, 25b/12,
32a/15

i.- mege 25a/06, 28a/02,
29a/14, 29b/08, 30a/09

i.- megi 73a/03

i.- mek 18b/04, 25b/07,
28a/13, 28b/11, 29a/04, 30a/04, 34b/09,
35b/08, 36a/04,

36a/06, 41b/18, 62a/04,
68a/16, 73b/07, 75b/12

i.- mekden 25b/08,
41b/18

i.- memege 33b/13

i.- meyüp 29a/09

i.- mez 44b/15

i.- mezler 33a/12

i.- se 88a/09

i.- seler 35a/17, 36a/08,
46b/15

i.- tikleri 29a/05

i.- üp 25b/01

içün (Ar.): Sebebiyle,
maksadıyla, amacıyla.

i. 4a/08, 4a/19, 6a/15,
7b/16, 7b/19, 8a/05, 11a/18, 13a/17,

16a/15, 16a/18, 19a/02, 20b/09, 21a/03,
25a/17, 28b/12, 29a/07, 29b/01, 30b/09,
30b/16, 31a/13, 34b/04, 35a/14, 41b/08,
43a/11, 51a/18, 53a/03, 54b/03, 54b/09,
54b/18, 55a/04, 55a/05, 55a/07, 55b/18,
56a/04, 63b/09, 65a/12, 65b/17, 67a/10,
67b/15, 70b/08, 71a/12, 71b/17, 80b/13,
82a/17, 85b/11, 85b/15, 85b/16, 87a/02,
88a/11, 90b/13, 90b/14, 91a/04, 95a/02,
95a/03, 95b/04, 98a/05

i.+ dür 55b/03, 55b/05,
55b/08, 55b/09

id- (Tr.): Sonuna geldiği sözcükle
birlikte birleşik fiiller yapan eylem
sözcüğü.

i.- e göresin 16b/05

i.- e gör 12a/05, 51a/01

bey^ç i.- e 51b/02

emir i.- e 90b/07, 91a/13

hıfz i.- e 12b/08

terk i.- e 13a/19

zuhür i.- e 24b/12

‘afv i.- e 34a/01

i.- e bile 68a/11

fikir i.- e bilürseñ 55a/06

ba‘ş i.- e egegi 59a/03

i.- e egegi 86b/18

icāb i.- e egegi 88a/01

ihtiyār i.- e ecedür 8b/07

ihtiyār i.- e ecekler 8b/07

i.- ecekleri 84b/19

i.- eceklerin 54b/13

82a/01	tezyī' i.- eceklerine i.- eler 42b/18, 52a/15, 53a/13, 53a/18, 69a/10, 69a/11, 69a/18 meyl i.- eler 65a/09 cimā' i.- eler 65b/10 ḥac i.- eler 51b/08 ḥakāret i.- eler 23a/02 ḥıfz i.- eler 12b/01, 54a/11, 63a/12 ictināb i.- eler 80b/06 iḥtirāz i.- eler 51a/19 izhār i.- eler 53a/15, 75b/07 każā i.- eler 51b/05, 51b/07 mediḥ i.- eler 64b/08 muḥkem i.- eler 12b/13 müdāvimet i.- eler 53a/19, 53b/03, 53b/12 mürāc'at i.- eler 6a/15 naķış i.- eler 3b/18 nidā i.- eler 22b/15, 22b/17 nikāḥ i.- eler 12b/09, 49a/17 red i.- eler 14a/19 ri'āyet i.- eler 52b/03, 52b/05 rūsvāy i.- eler 15b/07 sa'y i.- eler 63a/02 şıla i.- eler 52b/02 şekvā i.- eler 52a/18	şükr i.- eler 54a/07 taḥammül i.- eler 52b/01 ta'līm i.- eler 68b/19 tecdīd-i nikāḥ i.- eler 12b/02 telkīn i.- eler 49b/10 te'dīb i.- eler 14a/19 te'emmül i.- eler 55a/05 zābt i.- eler 52b/07 zabt i.- eler 53a/16 zarb i.- eler 64b/19 zem i.- eler 64b/19, 69a/06, 69a/11 i.- elerdi 79b/17 aḥız i.- elerdi 79b/17 ḥarāb i.- elerdi 6a/09 katıl i.- elerdi 78b/17, 78b/19 terk i.- elerdi 68a/15 tevbe i.- elerdi 79a/17 beyān i.- elüm 17a/04, 36a/18, 57b/11 inşāf i.- elüm 25b/16 izhār i.- elüm 77a/10 tevbe i.- em 27a/07 izhār i.- emedi 60b/16, 60b/19 şabr i.- emeyüp 40b/03, 66b/11, 76a/17 şabr i.- emezin 94a/10 beyān i.- emezlerse 49a/16 zabıt i.- emezlerse 15a/02
--------	---	---

i.- en 64a/04, 64a/07,
64b/18, 76b/08, 88a/04, 88b/02, 88b/06,
88b/09

beyān i.- en 78b/10

delālet i.- en 55b/14

ekil i.- en 99a/02

fa‘il i.- en 66b/13

firār i.- en 76b/06

hıfız i.- en 59a/13

icād i.- en 28a/07, 69b/11

idhāl i.- en 85a/11

izhār i.- en 61a/08

i‘tikād i.- en 97b/10

maḥv i.- en 12a/16

murād i.- en 2a/16

muṭāla‘a i.- en 82b/08

nazar i.- en 23b/01

vefāt i.- en 23a/13,
34a/11, 49b/01

zıkr i.- en 98b/19

zuhūr i.- en 13a/14,
53b/02, 54b/12

i.- ene 92a/07

nüş i.- ene 30b/14

teḳfır i.- ene 97b/16

nehī i.- eni 35b/03

i.- enler 72a/02, 72a/12,
76b/18, 84a/18

fāsıd i.- enler 16a/14

i.- enlerden 67a/07

hüküm i.- enlere 75a/13

i‘tikād i.- enlere 6a/12

i.- enleri 74a/18, 84b/15

zem i.- enleri 78a/10

şudūr i.- enlerin 54b/13

i.- enlerüñ 84b/10

i‘tikād i.- enüñ 97b/11

muḥālifet i.- enüñ 56a/13

müdāvimet i.- enün
48b/17

i.- er 14a/05, 14a/07,
16a/04, 27a/05, 32b/03, 37b/18, 59b/09,
64a/02, 65a/02, 66b/15, 66b/18, 68a/04,
68a/18, 68b/19, 71b/18, 74b/18, 77a/06,
77a/07, 82b/09, 98b/07

baḥş i.- er 57b/14

beyān i.- er 81a/16

delālet i.- er 5b/08, 5b/09,
28b/13, 28b/15, 56b/13, 86a/02

ḥaḳır i.- er 7b/10

ḥalāş i.- er 13b/18

ḥalḳ i.- er 59b/19

ḥarāb i.- er 5a/14, 17b/12,
29b/11

ḥaşr i.- er 29a/09

helāk i.- er 18b/03,
30a/02, 30a/03, 51a/08, 51a/09, 51a/14,
78b/09

hıfz i.- er 13b/19

ḥikāyet i.- er 30b/01

ḥizmet i.- er 84b/04

icāb i.- er 87b/04

icād i.- er 87b/04

icrā i.- er 7b/06, 8b/14

iḥtiyār i.- er 34b/15

iḥyā i.- er 28b/07

ikdām i.- er 68b/06
iķrār i.- er 48a/13
isnād i.- er 9a/18, 9a/19
ķabūl i.- er 37b/16
ķaşıd i.- er 77b/12
ķaṭı' i.- er 71a/17
kifāyet i.- er 22a/09,
24b/14, 86a/02
maḥv i.- er 7b/07
meni' i.- er 56b/05
meşğūl i.- er 77b/08
meyl i.- er 63a/09
naẓar i.- er 96b/16
rivāyet i.- er 30a/16,
33a/01
şarf i.- er 32b/05
sa'y i.- er 18b/11
sīrāyet i.- er 63a/15
sūkūt i.- er 93a/19
tekzīb i.- er 4b/11
te'sīr i.- er 63a/10
vāşıl i.- er 77b/10
vefāt i.- er 32a/03
yoķ i.- er 84b/09
ẓan i.- er 14a/03, 14a/06,
66b/04, 66b/19, 73a/13, 81b/06, 81b/07
ẓarar i.- er 19b/03, 19b/04
ẓuhūr i.- er 57a/11
'adāvet i.- er 3a/03,
75a/14, 78a/06
'azīz i.- er 7b/09
i.- erdi 42b/01
ezber i.- erdi 74a/11

naķıl i.- erdi 80b/06
zem i.- erdi 71a/15
zıkr i.- erdi 28a/08
şetim i.- erdik 15b/01
i.- erek 80b/09
fıkr i.- erek 50a/05
naķıl i.- erek 80b/11
zıkr i.- erek 11b/02
tevbe i.- erem 27a/08
ḥaşr i.- erim 29a/02
zıkr i.- erim 3b/01
i.- erin 38b/14, 42b/17,
81b/07
ḥarām i.- erin 24b/08
ḥaşr i.- erin 28b/18
iḥsān i.- erin 7b/15
terk i.- erin 24b/07
tevbe i.- erin 38b/14
'azāb i.- erin 7b/18
i.- erken 90a/02, 90a/03
ekil i.- erken 97a/19
telķīn i.- erken 36b/07
tevcīd i.- erken 97b/09
vefāt i.- erken 49a/19
zıkrullāh i.- erken 97b/13
i.- erler 21a/02, 32b/14,
33b/02, 35b/03, 47a/08, 62a/06, 63a/16,
72a/05, 72a/09, 88a/15, 97b/08
ittifāk i.- erler 33a/03
buğz i.- erler 32a/01,
75a/15
da'vā i.- erler 4b/10
ḥarāb i.- erler 19a/09

hikāyet i.- erler 88a/13
ısrār i.- erler 25b/13
ikrār i.- erler 55b/10
inkār i.- erler 25b/13
istiḳbāl i.- erler 25a/14
i'lām i.- erler 4b/17
i'tibār i.- erler 60b/06
i'tikād i.- erler 44a/14,
44a/16, 55b/07
ḳadiḥ i.- erler 70b/10
ḳaşd i.- erler 21b/17
ḳatıl i.- erler 76b/02
med i.- erler 96a/17
meni' i.- erler 75b/16
mu'aşiret i.- erler 20b/18
müdāhine i.- erler 88a/15
sa'y i.- erler 14b/07
şoḥbet i.- erler 71a/19
sü'al i.- erler 19a/07
şehādet i.- erler 6a/03
taḳdīm i.- erler 20a/17
tergīb i.- erler 71a/04
terk i.- erler 40b/11
töhmet i.- erler 66a/06
zan i.- erler 19a/06,
20b/15, 20b/18, 31b/14, 73a/11, 77a/15
zem i.- erler 76b/09,
78b/15
zıkr i.- erler 78b/15
'adāvet i.- erler 79a/13
'azāb i.- erler 15b/05
'eni'l-münker i.- erler
53a/17

i.- erlerdi 72a/04
fetiḥ i.- erlerdi 21a/13
hüküm i.- erlerdi 31a/16
ḳatıl i.- erlerdi 13b/02
taḥvīf i.- erlerdi 35b/07
i.- erlerse 49b/14
i'tirāzāt i.- erlerse 4b/13
ḳaşd i.- erlerse 7a/10
med i.- erlerse 96a/15
şarf i.- erlerse 50b/12
zulm i.- erlerse 52a/18
'amel i.- erlerse 19b/06,
20a/03
i.- erse 5a/10, 47b/08,
59b/11, 62b/02, 67a/19, 87b/18, 95a/01
iẖtiyār i.- erse 9a/11
ikbāl i.- erse 77b/17
ḳaşd i.- erse 9b/09,
59b/10
med i.- erse 96a/13,
96a/14, 96a/15
meyl i.- erse 9b/13
murād i.- erse 9a/03
mübāşiret i.- erse 7b/05,
9a/03, 9a/05, 59b/08
şarf i.- erse 59b/07
şıyānet i.- erse 22b/10
terk i.- erse 98b/10
yardım i.- erse 20a/06
zan i.- erse 17b/04
zulm i.- erse 52a/15
'azm i.- erse 8a/07
i.- ersem 94b/19

	i.- erseñ 39a/04		ziyāfet i.- eyin 71b/07
	fıkr i.- erseñ 39b/17		tekzīb i.- eyorur 65b/06
	murād i.- erseñ 52a/02		i.- ıcek 5a/15, 28b/02
31b/03	sü'āl i.- erseñ 18b/12,		meni' i.- ıcek 25a/16
	taşdıķ i.- erseñ 39b/17		i.- ıcegiz 61a/03
	terk i.- erseñ 27a/03		ķabūl i.- ıci 70b/16
	te'hır i.- erseñ 27a/07		helāk i.- ıcidür 51a/12
7b/17	şarf i.- erseñiz 7b/14,		i.- ıciler 76b/16
	ķaşıd i.- erseñüz 42b/04		i.- ıcisi 62b/11
	ķatıl i.- ersin 24a/08		i.- iñ 65b/13
	sa'y i.- ersin 77b/18		i.- in 74a/02
	ķaleb i.- ersin 2a/11		defin i.- iñ 69b/14
	tevbe i.- ersin 51a/04		muķālifet i.- iñ 67b/10
	sü'āl i.- erüz 86a/11		ķaleb i.- iñ 86a/19
	teşbih i.- erüz 32b/01		i'ıķād i.- ince 72a/07
	zıkr i.- erüz 80b/07		taķdīm i.- ine 17b/06
	i.- esin 66a/11, 66a/17	78b/13	iltizām i.- inmişlerdür
	i'ıķād i.- esin 2b/13		i.- inse 82b/16
	muvāfıķ i.- esin 2b/09		i.- inüp 33a/19
	şükürler i.- esin 2b/04		emır i.- inüp 17a/19
	taķşıl i.- esin 38b/19		iz'an i.- inüp 2a/19
	tedārik i.- esin 2b/03		i.- inürse 50a/13
	terk i.- esin 51a/05		nidā i.- ırmek 22b/11
	ķan i.- esin 16b/07		i.- işirler 69a/12
	i.- esiz 76a/10		ķalk i.- ivirdi 43a/05
	i.- evüz 61b/15		i.- ivirir 9b/07
	tevbe i.- evüz 66b/09	9b/14	ķalk i.- ivirir 7a/11, 9b/10,
	kül i.- eydi 36b/14		ķalk i.- ivirmese 9b/11,
	i.- eyin 8a/09, 50b/15,	43a/02	ķalk i.- ivirmeyüp 43a/06
50b/16, 90a/11	da'vet i.- eyin 71b/07		ķalk i.- ivirse 43a/01

halk i.- ivirüp 42b/19,
59b/09, 59b/12

halk i.- ivirürin 7b/15,
7b/17, 42b/05, 42b/06, 42b/07, 42b/09,
42b/13, 42b/16

sa'y i.- üben 30b/16

i.- üp 23b/12, 23b/15,
43a/09, 62a/10, 65b/05, 71a/02, 71a/17,
76a/16, 76a/19, 76b/05, 77b/15, 81b/07,
83a/13, 84a/07, 90a/16

baḥş i.- üp 8b/02

beddu'ā i.- üp 93a/04

beyān i.- üp 49a/09

bey' i.- üp 14a/19

bī'at i.- üp 80b/17

terk i.- üp 21a/19, 21b/07

cārī i.- üp 14a/05

cemī' i.- üp 12a/19,
12b/12, 32a/09, 60b/15, 76a/14

cimā' i.- üp 60a/17

cür'et i.- üp 31b/01

da'vā i.- üp 92a/17

defi'-i refi' i.- üp 19b/18

defter i.- üp 22b/19

ezber i.- üp 3b/18, 74a/12,
77a/11

fikir i.- üp 6a/10

firār i.- üp 76a/18

ğalaṭ i.- üp 60b/01

ğālib i.- üp 20a/07

ḥalāş i.- üp 40a/14

halk i.- üp 59b/06, 60a/06

hālṭ i.- üp 84b/05, 90a/14

ḥarāb i.- üp 84b/06

ḥarc i.- üp 16b/01

ḥareket i.- üp 2b/19

ḥaz i.- üp 13b/05, 52a/08

ḥıfız i.- üp 59b/04

ḥıfız i.- üp 59b/04

ḥıfz i.- üp 65a/11

ḥilim i.- üp 53a/12

ḥurūc i.- üp 75b/08

hücūm i.- üp 14a/04

icrā i.- üp 87a/15

idḥāl i.- üp 60a/18

iḥtilāf i.- üp 26b/06

iḥtirāz i.- üp 51a/17

iḥyā i.- üp 59a/03

ıkrār i.- üp 38b/06

ilkā i.- üp 76a/05, 79a/12

imtiḥān i.- üp 49a/16

inkār i.- üp 3a/02

inşāf i.- üp 14b/16

intiḥāb i.- üp 39b/13

irsāl i.- üp 76a/12

irtikāb i.- üp 79b/02

istidlāl i.- üp 55a/11

istiğfār i.- üp 27a/03,
49b/01, 49b/07, 50b/16

istimā' i.- üp 35a/18,
87b/03

isti'māl i.- üp 6a/05,
8b/19, 89a/19

işāret i.- üp 45b/14

ittifāk i.- üp 27b/04

i'lām i.- üp 15a/04

i'tikād i.- üp 17a/02,
78a/06, 78a/10
i'tirāf i.- üp 54a/06
i'tirāz i.- üp 4b/16
qabūl i.- üp 27a/04,
37b/12, 40b/10
qaşd i.- üp 7b/05
qatıl i.- üp 75b/09, 84b/09
keşif i.- üp 74b/17
kitābet i.- üp 57b/08
luţf i.- üp 76a/07
medih i.- üp 64b/07,
72a/14, 76b/09
merhamet i.- üp 53a/16
mezemmet i.- üp 63a/01,
64b/14
muhabbet i.- üp 81b/18
muhālifet i.- üp 6a/09,
33a/10
murād i.- üp 9a/05,
59b/07, 59b/10
muţāla'a i.- üp 13a/18
muvāfiqat i.- üp 33a/09
mu'āvinet i.- üp 34a/03
mübāşiret i.- üp 9a/11,
84b/05
mülāhaza i.- üp 8b/04,
9a/18
mütāla'a i.- üp 2a/17,
2a/18, 78b/11
naqıl i.- üp 30a/06
naqış i.- üp 2b/07
naşihat i.- üp 17a/15

nazar i.- üp 2b/18, 4b/11,
7b/09, 63a/13, 81b/18
nazar-ı muhabbet i.- üp
67b/07
nehy i.- üp 7b/16
pāymāl i.- üp 63b/12
peydā i.- üp 13b/01
raqış i.- üp 97b/13
rücū' i.- üp 11b/18,
12b/02, 48b/05, 79a/17
şarf i.- üp 42b/16, 50b/11,
59b/10
sa'y i.- üp 74a/08, 77b/15,
81b/14
seyr i.- üp 45b/17
sihr i.- üp 71b/09
sīrāyet i.- üp 63a/14,
63b/10
şudūr i.- üp 54b/11
sükūt i.- üp 14b/10
sü'ūd i.- üp 62a/10
sü'āl i.- üp 23a/01,
27b/03, 46b/04, 69b/06
şehādet i.- üp 71a/11
şer i.- üp 8b/14
taşşil i.- üp 16a/08,
16b/01, 19b/09, 21a/10, 40a/04, 73a/08
taqdīm i.- üp 20a/05
taqlid i.- üp 91b/04
taqşir i.- üp 66b/19
taleb i.- üp 80b/15
taşhīh i.- üp 17a/14
tayrān i.- üp 13a/12

86b/09 tazarrū‘ i.- üp 52a/19
ta‘allum i.- üp 14a/18,
ta‘arrużlar i.- üp 3a/01
ta‘līm i.- üp 14b/01,
14b/06, 19a/19
ta‘yīn i.- üp 22b/18
ta‘zīb i.- üp 37b/09
ta‘zīm i.- üp 25a/11,
25a/13
ta‘zīr i.- üp 15a/19
tebdīl i.- üp 7b/07
tecāhül i.- üp 64b/18
tecdīd-i nikāh i.- üp
2b/08, 14a/14
tedārik i.- üp 14a/14
tefsīr i.- üp 80a/19
telkīn i.- üp 49a/17,
49b/07
tergīb i.- üp 14a/07
terk i.- üp 18b/08, 20a/08,
20a/10, 21a/16, 21b/03, 21b/04, 24b/06,
38a/09, 71a/13,
82a/03, 85a/12
tevbe i.- üp 36b/13,
37b/14
te‘dīb i.- üp 64b/19
te‘kīd i.- üp 22b/11
te‘kīdler i.- üp 22b/07
te‘vīl i.- üp 90a/15
vefāt i.- üp 73a/05
żabt i.- üp 13a/10, 81a/18
żan i.- üp 66b/16, 69b/19,

70b/12, 70b/13, 70b/14, 71a/18, 72a/06,
75a/16, 75b/01, 76a/11, 84b/04, 96a/07,
96a/09

zarar i.- üp 30a/05
zem i.- üp 68a/04, 78a/11
zıkr i.- üp 64b/08
zinā i.- üp 93a/07
zuhūr i.- üp 57a/09
zu‘m i.- üp 9a/15
‘adāvet i.- üp 79a/15
‘amel i.- üp 75a/17
‘ār i.- üp 50b/02
‘inād i.- üp 40a/06
i.- ürmeyeler 64a/09
hıfz i. 37a/09
i. +er 68a/03

idhāl (Ar.): İçeri koyma, dahil
etme.

i. 3b/15
i. eyleye 83a/02
i. iden 85a/11
i. idüp 60a/18
i. olına 3b/16

İdrīs (Ar.): Özel isim. Kuran-ı
Kerim’de zikredilen peygamberlerden
biridir.

İ. 45a/16, 61a/13, 61b/02

ifṭār (Ar.): Oruç açma.

i. 58b/17

iġvā (Ar.): Yoldan çıkarma
saptırma.

i. +sıla 27a/05

ihānet (Ar.): Hainlik etme.

i.+ ler 16a/03

ihāneten (Ar.): Küçük görerek

i. 96a/19

iġbār (Ar.): Haber verme,
bildirme.

i.+ da 61b/12

ihdā (Ar.): Bir.

i. eylese 94a/07

ihdās (Ar.): Yeni bir şey ortaya
koyma, ortaya çıkarma.

i.+ a 55b/18

i. itmek 55b/19

ihlāk (Ar.): Yok etme, helak
etme.

i. 70b/06

ihlās (Ar.): 1. Çok samimi
baġlılık, katıksız tam doğruluk. 2.
Kuran-ı Kerim'de bir sure ismi.

i. 39b/18, 53b/13, 58a/18

i.+ ı 38b/10, 58b/08

süre-i İ.+ uñ 55a/12

ihmāl (Ar.): Önemsememe.

i. itmeyeler 51b/06,
51b/08, 63a/02, 64a/19

i. itmeyüp 5a/04, 51b/11

i. itme 16b/04

i. itmiş 24b/04

i. olunursa 9a/01

iġsān (Ar.): Lütuf, kerem.

i. 68b/08

i.+ dur 79b/14

i.+ lar 59b/09, 82b/09

i.+ sız 68b/13

i. iderin 7b/15

iġtilāf (Ar.): Anlaşmazlık,
uyumsuzluk.

i. 6b/15, 34b/10, 61a/02,
61a/03, 61b/11, 61b/14, 97b/05, 98a/06

i. eyledi 86b/02

i. idüp 26b/06

i. itdiklerinde 35b/11

i.+ larıñ 61b/10

i.+ larına 87b/07

i. olındı 98a/09

i.+ ĩdür 8a/16

iġtilāf (Ar.): Karşılaşp
görüşme.

i.+ ı 41a/04

iġtimāl (Ar.): Olasılık.

i. 13a/15

i.-1 ekşer 88a/17
i.+ dur 61b/17, 66a/09,
69a/16, 77a/01, 81b/12, 83b/07, 84a/19
i.+ dür 31a/15, 66b/11
i.+ i 64b/10, 79b/01

ih̄tirāz (Ar.): Sakınmak,
çekinmek.

i. 48b/14, 51a/18, 69a/02
i. ideler 51a/19
i. idüp 51a/17
i. itdüreler 65a/11
i. itmedügi 81b/11

ih̄tisāb (Ar.): Hesap sorma.
nişāb-ı i.+ da 28b/11

ih̄tişār (Ar.): Özetleme, kısaltma.

i. 4a/01, 11a/17

ih̄tiyāc (Ar.): Gerekli olup elde
bulunmayan.

i.+ a 44a/03
i.+ ı 44a/09
i.+ dan 44a/10
i.+ ı 44a/11, 64a/18

ih̄tiyār (Ar.): Seçme, irade.

i. 7b/11, 49b/13, 71b/11,
75b/19, 97b/16

i.-1 cüz'îdür 6b/14
i.-1 cüz'îleriledür 9b/03

i.-1 cüz'îlerle 7a/09
i.-1 cüz'îleriñiz 7b/14,
7b/16

i.-1 cüz'îsile 9a/01
i.-1 cüz'îsini 9b/08
i.-1 cüz'isin 57a/09,
57a/10

i.-1 cüz'îsi 7b/01
i.-1 cüz'îsi 59b/12, 82a/05
i.-1 cüz'îyesile 7b/04
i.-1 cüz'îyi 7b/19, 9a/16,
9b/05

i.-1 cüz'iyi 42b/03,
42b/15, 59b/06, 59b/07, 59b/09
i.-1 cüz'îyle 8a/05
i.-1 cüz'î 6b/14, 7a/11,
7a/16, 7b/02, 7b/12, 8a/05, 8a/08, 8a/11,
8a/16,

9b/03
i.-1 cüz'î 42b/02
i.+ ıla 88a/19
i.+ ına 8b/08, 8b/16,
8b/18

i. idecekdür 8b/07
i. idecekler 8b/07
i. iderse 9a/11
i. ider 34b/15
i. itmekdür 82a/05
i.+ larıla 12a/09
i.+ sız 4b/17

ih̄tiyāt (Ar.): Tedbirli davranma.

i.+ a 97b/12

ihvān (Ar.): Aynı tarikate mensup olanlar, candan dostlar.

naṣīhat-ı i. 34b/16,
36b/15

i.-ı dīne 25b/19

i.-ı şeyāṭini 27b/17

i.-ı şeyāṭin 27b/10,
27b/11

ihvānen (Ar.): Kardeşler olarak.

i. 27b/14, 50a/02

iḥyā (Ar.): Diriltme,
canlandırma.

i. 32b/14

emvāt-ı i. 32b/14

i. ider 28b/07

i. idüp 59a/03

i.+ ya 19b/19

İḥyā-yı ‘Ulūmı’ d-dīn (Ar.): Özel isim. İmam Gazali’nin eserlerinden biri.

İ. 4a/16, 85b/19

‘ikāb (Ar.): Azap, eziyet.

‘i. 47b/03, 60a/09

‘i.+ dan 95b/05

‘i.+ ı 85b/11

‘i.+ ları 73b/12

ikāmet (Ar.): Bir yerde yerleşip oturma.

i.+ i 96a/16

i. itmek 55a/11

i. itmişdür 26a/17

ikbāl (Ar.): Talih, baht.

i. iderse 77b/17

ikdām (Ar.): Bir şeyi elde etmek için sebatla ve gayretle çalışma, sürekli çaba gösterme.

i. ider 68b/06

iken (Tr.): Esnasında, -dığı zaman anlamında kullanılan zarf.

i. 5b/18, 8a/03, 14b/02,
15a/18, 16a/15, 18a/03, 21b/10, 25a/16,
30b/15, 36b/06, 36b/09, 38b/18, 39b/04,
43b/11, 44a/11, 51a/05, 52a/07, 52a/12,
55b/19, 57a/19, 66a/19, 69a/11, 75b/01,
76a/03, 78a/18, 78b/16, 82a/02, 82a/03,
82a/04

ikfār (Ar.): Birini kafir olarak gösterme.

i. 35b/03, 88b/18

iki (Tr.): Bir sayı.

i. 6a/06, 6a/10, 6b/17,
13b/17, 26b/19, 31b/04, 38a/02, 38a/14,
39a/01, 41b/11, 45a/07, 45b/14, 49a/17,
53b/03, 53b/09, 56a/11, 60a/16, 60b/03,
60b/05, 60b/16, 61b/13, 61b/14, 63b/12,
70a/07, 70a/09, 70a/14, 70b/10, 73b/11,

74a/14, 74a/15, 79a/01, 86a/04, 87b/15,
98a/19

i.+ den 7a/04

i.+ dür 56a/15

i.+ nci 6b/05, 37a/15,
38a/01, 38a/06, 38b/07, 52a/11, 70b/03

i.+ ncisi 58a/02, 58b/06,
76b/13, 87a/01

i.+ si 7a/05, 18a/07,
47b/10, 47b/13, 47b/14, 52b/17, 62a/01,
65b/02, 73a/14, 73a/19, 80a/12, 86b/09,
93b/12, 94b/05

i.+ sine 67a/19

i.+ sinüñ 98b/15

i.+ şer 44b/16, 56a/11,
58b/15, 81b/14

ikindi (Ar.): Öğle ile akşam
arasındaki zaman.

i. 53b/12

iklīm (Ar.): Ülke, diyar.

i.-i mağribden 28a/10
i.+ inde 26a/05, 28a/06
i.+ ine 28a/05, 28a/09,
28a/11

i.+ ler 21a/13

i.-i Mışırda 22a/17,
28a/12

i.-i Ŗāmda 22a/18

i.+ den 24b/14

i.+ inde 27b/06, 33a/01,
86b/01

i.+ ine 25a/17

i.+ inüñ 30b/01

i.+ lerde 70a/16, 81a/11

i.+ lerinde 30b/01

i.+ lerine 28a/12

i.+ lerüñ 60b/19

ikrār (Ar.): Kabul etme, tasdik
etme.

i. 38b/08, 57b/19, 58a/19

i.-i bi'l-lisān 5a/05

i. iderler 55b/10

i. ider 48a/13

i. idüp 38b/06

i. itmekdür 47b/15,
48a/12

i. itmezler 55b/10

i. itseñ 85b/07

i. olunursa 47b/16

ikrāren (Ar.): Tasdik ederek.

imān-ı i. 57b/18

iktidā (Ar.): Birini örnek alıp ona
uyuma, örnek tutma, tabi olma.

i.+ yı 15a/16

il (Tr.): 1.Yakın olmayan kimse,
yabancı. 2. Ülke, yurt, memleket.

i.+ den 74b/05, 74b/09,
77b/06

i.+ iñ 74b/06

i.+ lerden 44b/08

‘ilāc (Ar.): Bir hastalığı, bir yarayı iyi etmek üzere içilmek, herhangi bir yolla vücuda verilmek veya dışarıdan sürülmek suretiyle kullanılan maddelere verilen isim, em.

‘i. 18a/18, 18a/19, 29a/16, 29a/19, 29b/01, 59a/19, 96a/01

İlāh (Ar.): Allah, Tanrı.

i.55a/10
i.+ iñiz 55a/12
i.+ iñizdur 69b/18

ilāhe (Ar.): Allah, Tanrı.

i. 6b/05, 6b/08, 11a/08, 11a/10, 11b/14, 11b/18, 12a/01, 14a/10, 16b/16, 38a/11, 38b/13, 44b/03, 49b/08, 49b/17, 49b/11, 49b/12, 50a/02, 53b/14, 54a/01, 83a/04, 88b/15, 89b/18, 93b/14

ilāhī (Ar.): Allah ile ilgili, Allah’a ait.

i. 1b/04, 30b/13
ni‘am-ı i. 22a/04
ni‘met-i i. 23a/07
merd-i i. 25b/18

ilāhukum (Ar.): Tanrınız.

i. 55a/10

i‘lām (Ar.): Bildirme, anlatma.

i. iderler 4b/17

i. idüp 15a/04

kažiyye-i i. itdiklerin
76b/02

ilcām (Ar.): Gemleme, gem takma.

i. 37b/15

ile (Tr.): İsimlerin sonuna gelerek beraberlik, refakat, vasıta, araç, hal, tarz, ilişki vb. anlamlarda zarflar yapar.

i. 2a/12, 2a/17, 3a/07, 4b/03, 6b/13, 6b/15, 7b/12, 7b/18, 8a/04, 8a/16, 8b/05, 8b/13, 9b/04, 11a/19, 11b/18, 12a/01, 12a/11, 12b/10, 13a/10, 14a/10, 15a/09, 15b/01, 16b/19, 19a/04, 19a/11, 19a/13, 19a/15, 19a/17, 19b/14, 19b/16, 20a/13, 20b/07, 20b/08, 21a/07, 21a/14, 21a/15, 21b/01, 22a/04, 22b/19, 23a/07, 23b/02, 23b/03, 24a/02, 24b/04, 24b/12, 25a/09, 25a/10, 25b/05, 26a/14, 26a/17, 27a/01, 27a/14, 27a/17, 27b/07, 27b/11, 28a/08, 28a/17, 28b/01, 28b/02, 28b/18, 29a/02, 29a/08, 29a/09, 30a/08, 30a/16, 30b/13, 31a/12, 31a/14, 32a/07, 32b/14, 34b/11, 35b/08, 35b/13, 36a/11, 36a/13, 36b/02, 36b/04, 36b/12, 37a/12, 38a/05, 38b/06, 39b/11, 40b/03, 40b/09, 41b/17, 41b/18, 42a/06, 42a/13, 42a/16, 42b/17, 43b/02, 43b/04, 43b/05, 43b/06, 43b/07, 43b/08, 43b/10, 43b/12, 43b/18,

44a/13, 45b/02, 46b/15, 47b/15, 48a/10,
48a/11, 48a/14, 48a/18, 48b/07, 48b/08,
49a/09, 49a/14, 50b/07, 50b/09, 50b/14,
50b/15, 50b/18, 51a/05, 51a/11, 51a/14,
51a/15, 51a/17, 51a/18, 51b/01, 51b/02,
51b/03, 51b/13, 51b/19, 52a/10, 52a/15,
52b/16, 54a/06, 54a/09, 54a/11, 54a/15,
54b/03, 54b/05, 54b/12, 54b/17, 55a/01,
55a/05, 55a/08, 55a/10, 55a/11, 55b/04,
55b/06, 55b/09, 56a/05, 57a/09, 57a/11,
57a/13, 57b/07, 57b/19, 58a/19, 60a/05,
60a/07, 60a/12, 60b/02, 62a/09, 62b/03,
63a/01, 63a/05, 63a/07, 63a/13, 63a/18,
63b/01, 63b/16, 64b/04, 65a/11, 66a/11,
66a/13, 67a/14, 67a/19, 67b/19, 68a/16,
68b/01, 68b/10, 68b/11, 68b/14, 68b/16,
69a/05, 69a/19, 69b/15, 70a/18, 70b/01,
70b/06, 71a/01, 71a/05, 71b/06, 72a/17,
72b/01, 72b/07, 72b/09, 73a/13, 73b/02,
73b/13, 74a/08, 74a/19, 74b/02, 74b/08,
74b/10, 74b/13, 75a/03, 75a/09, 75b/03,
75b/09, 76a/04, 76a/15, 76b/12, 77a/09,
77a/11, 77a/12, 77a/14, 77b/01, 77b/02,
77b/04, 77b/06, 77b/12, 77b/13, 77b/17,
77b/19, 78a/06, 78a/12, 78a/13, 78a/14,
78a/16, 78b/02, 78b/04, 78b/05, 78b/15,
78b/17, 78b/19, 79a/04, 79a/08, 79a/09,
79a/11, 79a/13, 79a/14, 79a/16, 79b/18,
80b/02, 80b/07, 80b/14, 81b/01, 82a/01,
82a/05, 82a/08, 82a/09, 82b/15, 83b/13,
83b/14, 83b/16, 84a/09, 84a/11, 84a/16,
84b/03, 84b/04, 85b/01, 86a/12, 86a/13,
86b/03, 86b/05, 86b/06, 86b/07, 86b/13,

86b/16, 86b/17, 86b/19, 87a/19, 88a/06,
88a/07, 89a/17, 89b/09, 90a/15, 91a/14,
91a/15, 91a/18, 91b/11, 94a/01, 96a/13,
96a/15, 96b/02, 96b/09, 97b/05, 98a/19,
98b/01, 98b/07, 99a/08, 99a/10

i.+ dūr 18b/16

ilerü (Tr.): İleri.

i. 33a/16, 64b/06

ilet-(Tr.): Ulaştırmak, eriştirmek.

i.- cek 39a/06

i.- mek 39a/08, 92b/15

i.-seler 85b/01

ile'd-dünyā (Ar.): Dünyaya.

i. 35a/04, 74a/01

ilḥāq (Ar.): Hakimiyeti altına alma.

i. eyledi 87b/16

'ilim (Ar.): Bilme, biliş, bilim.

i. 17b/13, 18a/16, 18b/19,
19a/01, 20a/13, 64b/15, 68a/05, 70b/14,
70b/15, 72a/17, 72b/07, 72b/09, 74a/19,
74b/02, 74b/08, 74b/10, 76b/14, 76b/16,
74b/19, 75a/03, 76b/07, 76b/11, 76b/12,
76b/13, 77a/01, 77a/11, 77a/12, 77a/14,
77b/01, 77b/02, 77b/04, 77b/06, 77b/12,
77b/17, 78a/12, 78a/13, 78a/14, 78b/02,
78b/04, 78b/05, 79a/11, 79a/14, 79a/16,

79a/13, 82a/17, 82b/12, 86a/12, 86b/03,
86b/05, 86b/06, 86a/14, 86a/18, 86b/01,
91b/12

‘i.+ e 87a/18

‘i.+ i 86a/19

ehl-i ‘i. 3a/19, 3b/01,
19a/06, 24b/04

kitāb-ı ‘i. 86a/01

şeref-i ‘i. 96b/09

taleb-i ‘i. 21b/03

talibe-i ‘i. 20a/15, 82a/16

‘i.-i bedī‘ 18a/02, 19a/16

‘i.-i beyān 18a/02, 19a/16

‘i.-i dīn 52b/07, 52b/08

‘i.-i ezeliyyesinde 56b/15,
57a/02, 57a/06, 57a/14

‘i.-i ezeliyyesi 56b/19,
57b/04

‘i.-i fikhı 17b/14, 86b/09

‘i.-i fikhıñ 86a/17

‘i.-i fikhıdan 86b/10

‘i.-i fikhıdur 86b/05

‘i.-i fikh 86a/17, 86b/08

‘i.-i hālden 17b/13,
17b/14, 18a/16, 18a/17, 18b/01, 19a/01,
19a/17, 19b/03, 85b/03, 86b/05

‘i.-i hālde 24b/04

‘i.-i hāldur 51b/09,
86b/01

‘i.-i hāldür 54a/08

‘i.-i hālīñ 20a/16

‘i.-i hālī 17b/12, 17b/19,
18a/03, 18a/04, 18b/03, 18b/08, 19b/09,

20a/19, 20b/10, 21a/10, 23b/16, 23b/17,
24b/05

‘i.-i hāl 17b/12, 18a/09,
18a/10, 18a/12, 18a/17, 18a/19, 18b/05,
18b/12, 18b/16, 20b/08, 21a/04, 21a/16,
21a/18, 21b/05, 22a/02, 23b/03, 52b/08,
86b/02, 86b/10

‘i.-i hey’et 19a/16

‘i.-i hikmet 19a/15

‘i.-i i’tikādāt 86a/14,
86b/03

‘i.-i i’tikādāt 17b/13

‘i.-i kāfiye 17b/15

‘i.-i kāfiye 19a/15

‘i.-i kelāmdur 86b/03

‘i.-i mantıķ 18a/02,
19a/17

‘i.-i me‘ānī 18a/02,
19a/16

‘i.-i nāfi‘ 54a/07

‘i.-i naḥiv 18a/02, 18a/04

‘i.-i naḥv 19a/16

‘i.-i nūr 80a/07

‘i.-i nücüm 19a/16

‘i.-i şarf 18a/01, 18a/04

‘i.-i şerī‘at 21b/01

‘i.-i tıb 19a/16

‘i.-i zāhire 81a/08

‘i.-i ‘aķā’idde 3a/15

‘i.-i ‘aķā’iddür 86a/08

‘i.-i ‘aķā’ide 86b/02

‘i.-i ‘aķā’id 21b/01

‘i.-i ‘arüz 17b/15, 19a/15

‘i.+ den 76b/07
‘i.+ e 77a/04, 85b/08,
86a/03, 92a/10, 92a/13
ehl-i ‘i.+ e 96a/19
meclis-i ‘i.+ e 91b/08,
91b/11
taḥṣīl-i ‘i.+ e 77b/15
‘i.+ i 17a/14, 74b/17,
77b/08, 77b/11, 86a/07, 86a/10, 86b/01,
91b/15, 96b/12
‘i.+ ile 7a/13, 7a/14,
58a/04, 58a/07, 58a/09, 59a/14, 72b/06,
75a/17
‘i.+ iledür 18b/15
‘i.+ in 40b/08
‘i.+ inde 24b/04
‘i.+ inüñ 75a/04
‘i.+ siz 76b/08, 76b/12,
77a/01
‘i.+ üñ 64b/14, 74b/11,
78a/04 86a/01
talebe-i ‘i.+ üñ 18a/08
talebe-i ‘i. 90a/17
‘i.+ de 3b/01
ḥalaka-ı ‘i.+ de 82b/02
meclis-i ‘i.+ de 82b/04
müzākere-i ‘i.+ de 87a/05
‘i.+ den 76a/09, 76b/17,
86a/07, 86a/11, 91b/13, 92a/08
meclis-i ‘i.+ den 91b/07
taḥṣīl-i ‘i.+ den 68a/03
talebe-i ‘i.+ den 75b/10

zümre-i talebe-i ‘i.+
dendür 21b/02
‘i.+ dür 10a/17, 41b/18,
86b/02
‘i.+ler 51b/09, 79a/14,
86a/16, 86b/06
‘i.+ lerdin 18a/10
‘i.+ lerdendür 18a/05
‘i.+ lerdür 51b/10
‘i.+ lere 21a/16, 21b/03,
21b/04, 21b/07
‘i.+ leri 17b/15, 17b/17,
17b/18, 17b/19, 18a/01, 18a/06, 18a/11,
18a/13, 18a/14, 19a/01, 19b/03, 19b/10,
20a/08, 20a/09, 20a/10, 21a/05, 21a/19,
21a/11, 21a/18, 21b/02, 21b/06, 22a/03,
74b/13
‘i.+ lerile 74b/14, 75a/07
‘i.+ siz 70b/16, 76b/10,
76b/13, 76b/17, 77b/10, 81b/03, 85b/19

ilkā (Ar.): Koyma, bırakma,
yerleştirme.

i. idüp 76a/05, 79a/12

illā (Ar.): Ne olursa olsun,
muhakkak.

i. 3a/09, 3b/03, 7a/18,
7a/19, 11a/12, 11a/19, 16b/13, 17a/07,
17a/08, 17b/02, 20a/03, 25a/03, 26a/02,
40a/14, 41a/12, 41a/14, 41a/15, 50a/02,
52b/10, 59a/14, 82a/19, 85b/17, 89b/14

illallāh (Ar.): Allah dışında.

i. 6b/05, 6b/08, 11a/08, 11a/10, 11b/14, 11b/18, 12a/01, 14a/10, 16b/16, 38a/11, 38b/13, 44b/03, 49b/08, 49b/11, 49b/12, 83a/04, 88b/15, 89b/18, 93b/14

i.+ dur 6a/01

illāllāhu (Ar.): Allah dışında.

i. 49b/17, 53b/14, 54a/01, 62b/15

ille'd-đalāl (Ar.): Sapıklık hariç.

i. 4b/19

ilmig (Tr.): Dügüm, ilmik.

i.+ in 32b/07

'ilmullāh (Ar.): Allah'ın ilmi.

'i.+ da 57b/01, 57b/02

İlter (Tr.): Ulaştırma, iletme.

i. 39b/01

İltifāt (Ar.): Bir şeye arzu duyma, alaka gösterme, onunla ilgilenme, rağbet gösterme.

i. itmeyüp 81b/16

İltizām (Ar.): Gerekli bulma, lüzumlu sayma ve buna göre gereğini yapma.

i. idinmişlerdür 78b/13

İlzām (Ar.): Bir tartışmada kuvvetli delil ve fikirlerle karşındakini cevap veremez duruma getirme, susturma, susmaya mecbur etme.

i.+ ı 35a/05, 74a/01

İmām (Ar.): İslam dininde görüş ve fikirleriyle bir mezhebe öncülük etmiş olan kimse.

i. 18a/15, 60b/12, 60b/14, 70a/07, 88a/11, 92a/05, 96a/14

meşāyih-i i. 69b/09

i.+ a 60b/05, 98b/18

i.+ lar 22b/18

i.+ lara 91b/05

i.+ ları 78b/18

i.+ larından 96a/16

i.+ uñ 99a/02

İmām-ı A'zam (Ar.): Asıl ismi Ebu Hanife olup İslam dininin dört fıkıh mezhebinden biri olan Hanefi mezhebinin kurucusu.

İ. 4a/14, 75b/17, 76a/01, 88a/03, 88a/05, 88a/07, 95a/07

İmāmen (Ar.): İmam olarak, öncü olarak.

bi'l-Ḳurāni i. 50a/01

İmāmet (Ar.): İmam olma durumu.

i.+ ine 98a/16

İmām Fahri Rāzi (Ar.): Özel isim.
XIII. yüzyılda yaşamış hem din ilimlerinde hem de pozitif bilimlerinde başarılı bir alim.

İ. 76b/11

İmām Gazālî (Ar.): Özel isim. XI. yüzyılda yaşamış büyük İslam alimi.

İ. 85b/19

imā'ullāh (Ar.): Allahın kadın kulları.

i.+ dur 62a/17

īmān (Ar.):Allah'a inanma, dini inanç.

i. 1b/05, 5a/01, 5a/05, 6a/02, 8a/18, 11a/07, 11a/15, 11a/19, 11b/08, 12a/15, 16b/08, 16b/17, 17b/09, 19a/13, 19a/17, 20a/13, 22b/14, 24b/14, 33b/03, 35a/03, 36b/08, 36b/12, 38b/01, 38b/02, 38b/04, 38b/07, 38b/10, 42b/07, 42b/11, 44b/02, 44b/03, 46b/08, 46b/09, 47a/18, 47b/06, 47b/10, 47b/12, 47b/14, 48a/15, 49a/06, 49a/07, 49a/17, 49b/02, 55a/17, 57b/08, 57b/10, 57b/14, 57b/19, 58a/01, 58a/17, 58b/08, 60a/05, 60b/13, 61b/15, 61b/16, 66a/07, 69b/04, 69b/05, 73b/19, 76b/02, 82b/15, 83a/02, 83a/16, 88b/01, 92b/16

aşl-ı i. 6b/01

cemī'-i ehl-i i. 31b/19

ehl-i i. 9b/14, 22b/13,

23a/07, 23a/12, 23b/03, 63a/04

erkān-ı i. 8a/17

kitāb-ı mebħaş-ı i. 1b/01

mebħaş-ı i. 1b/06, 1b/08,

1b/10, 1b/12, 1b/14, 1b/16, 1b/18

nūr-ı i. 4b/01, 25a/19,

68a/07

şıfat-ı i. 6b/01, 48a/11,

83a/03, 83a/17

tecdīd-i i. 2b/08, 11b/18,

12a/10, 12b/02, 12b/08, 14a/14, 31a/09,

70a/06, 91a/07, 92a/01

kā'ide-i i.-ı gāretler

37a/10

i.-ı hāş 38b/07

i.-ı hūd 44b/01

i.-ı icmālī 47b/18

i.-ı icmālī 48a/06

i.-ı ikrāren 57b/18

i.-ı istidlālī 5b/05

i.-ı şahīh 44b/09

i.-ı tafşili 47b/16

i.-ı taḥkīk 5b/04

i.-ı taḳlīdi 5a/12

i.-ı 'avām 38b/02, 38b/03

i.+ a 11a/18, 16b/10,

19a/06, 20b/13, 38b/07, 42b/10, 49a/06

aşl-ı i.+ a 5a/12

i.+ da 5a/06

i.+ dan 22b/19, 24b/01,

44b/10, 47b/13, 57b/14, 71a/06, 72a/09,

78b/08

zevāl-ı i.+ dan 54a/06

i.+ dur 64a/17

maḥza-ı i.+ dur 88b/03

i.+ ı 1b/15, 2b/06, 5a/07,
5a/14, 10a/04, 11b/06, 11b/07, 11b/09,
15a/19, 16a/07, 16b/12, 19b/10, 22a/02,
24a/01, 37b/11, 38b/10, 42b/07, 48a/07,
49a/02, 49a/03, 49a/13, 49a/16, 49b/06,
78a/08

şifāt-ı i.+ ı 92b/18

‘aḳā’id-i i.+ ı 11b/01

i.+ ın 42a/16, 48b/18

i.+ ma 48a/05, 98a/11

i.+ ında 58b/05

ḥıfz-ı i.+ ında 22a/15

i.+ mı 36b/05

nūr-ı i.+ mı 32b/09

tecdīd-i i. itmezlerse

13b/06

i.+ ları 49a/04

i.+ ların 5b/02, 12b/01,
12b/12, 43b/16, 49b/01, 49b/07

i.+ sız 12a/11, 12b/16,
33a/13, 36b/07, 36b/09, 37b/19, 46b/08,
51b/04, 52a/13, 64b/11, 93a/05

i.+ uñ 11b/05, 57b/15,
58a/01

im‘ān (Ar.): İnceden inceye,
dikkatle araştırma, bir şeyde çok dikkatli
olma, bir şeyin derinliğine nüfuz etme.

i. 2a/17

imānī (Ar.): İmanla ilgili.

‘aḳā’id-i i. 11a/18

imānū’l-İslām (Ar.): İslam dinine
iman.

i. 6a/17

i‘māret (Ar.): Bir yeri bayındır
ve mamur etme, bayındırlık.

i.+ ler 20a/03

imdi (Tr.): Şimdi.

i. 2a/05, 2a/14, 3a/09,
3b/05, 3b/17, 5b/14, 6a/02, 6b/10, 6b/18,
7a/03, 7a/16, 7b/10, 10a/08, 11a/10,
11a/14, 11a/16, 11a/19, 12b/11, 12b/19,
13a/07, 13a/08, 13b/14, 16b/02, 16b/09,
17b/12, 17b/14, 17b/18, 18a/06, 18b/03,
18b/15, 18b/16, 18b/17, 19a/17, 20a/07,
21b/03, 23a/16, 24b/06, 26b/09, 26b/18,
27b/09, 29b/19, 31b/08, 37a/07, 38a/16,
39a/11, 39b/19, 40a/01, 40b/13, 41b/02,
41b/04, 44a/13, 44b/04, 44b/13, 47b/07,
47b/12, 48b/13, 49a/07, 49a/15, 49b/03,
51a/09, 54b/15, 56b/18, 57a/19, 57b/02,
57b/10, 57b/18, 59b/17, 62b/11, 62b/13,
65a/01, 67a/03, 67a/06, 67b/04, 69b/07,
73a/16, 73b/11, 74a/07, 74a/18, 74b/12,
77a/04, 77a/06, 77a/18, 79b/10, 79b/18,
80a/06, 82a/09, 85b/02, 85b/12, 88b/16,
95b/18

imekle- (Tr.): Emeklemek, ilerlemek için çabalamak, yeni yeni gelişmek.

i.- yü 46b/13

imtiḥān (Ar.): Tecrübe etme, tecrübeden geçirme, sınama, deneme.

i. idüp 49a/15

imtiṣāl (Ar.): Örnek olarak alıp ayak uydurma, uyma, uyulma.

i. 3b/11, 72a/19, 82b/16

i. itdügüñüz 7b/15

in- (Tr.): Aşağıya doğru gelmek.

i. 20b/06

i.- di 20a/11

i.- dirdi 34b/03

i.- dirmege 34a/02

i.- dirmiṣdür 45a/11

i.- dirsın 34a/01

i.- en 45b/01, 61a/09,
61a/10

i.- er 45a/02

i.- mez 45a/12

i.- miṣdür 45a/13, 45a/14,
45a/15, 45a/16, 45a/17, 45a/19, 45b/17,
61a/12, 61a/13, 61a/16

i.- se 42a/03

i.- üp 37a/12, 46a/01

īn (Tr.): Mağara.

ī.+ ine 22b/01

‘inād (Ar.): Dediğinden vazgeçmeme, ayak direme, direnme.

‘i.+ dan 50b/01

‘i.+ ı 25b/16

‘i. idüp 40a/06

in‘ām (Ar.): Lutuf ve ihsanda bulunma, iyilik etme.

i.+ ı 35a/09

inan- (Tr.): Doğru olarak kabul etmek.

i.- acaḳ 44b/04, 44b/13,
48a/12, 48a/13, 48a/15

i.- alar 47a/15

i.- caḳ 47a/13

i.- dım 44b/05, 48a/03,
49a/02

i.- dum 47b/18

i.- durup 72a/08

i.- mağa 57b/19

i.- maḳ 11b/11

i.- maḳdur 5a/02, 38b/04,
38b/07, 44b/03, 48a/10, 49a/09, 83a/03

i.- ması 48a/07

i.- maya 98a/15

i.- mayınca 17a/02

i.- mayup 34b/14

i.- maz 78a/06

i.- miṣlardur 37b/12

i.- sa 48a/14

i.- up 47b/15, 48a/11

‘ināyet (Ar.): Lutuf, ihsan, iyilik.

‘i. eyleye 11b/03, 87a/18

‘i. +i 55a/08

ince (Tr.): Kendi cinsinden olanlara göre kalınlığı az olan.

i. 46b/11

incid- (Tr.): Bir tarafına zarar verme.

i.- diñ 93b/10, 93b/13

İncil (Ar.): Özel isim. Dört kutsal kitaptan Hz. İsa’ya indirileni.

İ. 45a/14, 61b/05

İ.+ i 80a/18

incin- (Tr.): Bir tarafına bir zarar gelmek.

i.- dim 96b/14, 96b/15,
97b/02

i.- mekden 52a/08

i.- üp 50a/17

‘ind-allāh (Ar.): Allah katında.

‘i. 2a/02, 2a/03, 2a/04,
2a/14, 2a/15, 2a/16, 2a/19, 2b/03, 2b/05,
2b/07, 7a/06, 68b/11

‘i.+ i 68a/05

‘inde (Ar.): Kat.

‘i. 68a/06, 68b/11

‘indehu (Ar.): Onun katında.

‘i. 7b/08, 56b/11

‘inde’l-meşāyih (Ar.): Şeyhler katında.

‘i. 26a/06

‘inde’nnās (Ar.): İnsanlar katında.

‘i. 2a/02, 2a/03, 2a/04,
2a/14, 2a/15, 2a/19, 2b/03, 2b/05, 2b/07,
68b/11, 68b/16, 70b/07

‘ind (Tr.): Zat, yan.

‘i.+ imden 2b/15

indir- (Tr.): Aşağıya doğru sarkıtmak, salmak, bırakmak.

i.- di 60b/02

ine- (Tr.): Kısırlaştırmak.

i.- mek 99a/08

İngiliz (Tr.): İngiltere halkından olan.

İ. 25a/16, 25a/18, 26a/02,
27a/18, 28a/11, 28b/05, 28b/07, 29a/03

İ.+ den 28a/05, 28a/06,
28b/06

inkār (Ar.): Kabul ve tasdik

etmeme.

i. 48b/12, 95a/10

i. eylese 61a/06, 88b/10,
89a/02, 89a/03, 89a/04, 89a/05, 89a/06,
89a/07, 89a/13, 89a/15, 91a/08, 95a/10,
95a/11, 95a/12, 95a/13

i. iderler 25b/13

i. idüp 3a/02

i. itmişlerdür 82a/10

i. itmiş 61b/18

i. itseler 5b/03, 72a/12,
88b/08

inķılāb (Ar.): Bir durumdan
başka bir duruma dönüşme.

‘i.+ a 56b/09

inķisām (Ar.): Bölünme,
kısımlara ayrılma, parçalanma.

i. 55b/12

inķiyād (Ar.): Boyun eğme, baş
eğme.

i.+ a 47b/11

i.+ iñ 17a/03

i.+ uñ 17a/09

innā (Ar.): Muhakkak ki biz...

i. 89b/02

inneke (Ar.): Muhakkak ki sen ...

i. 48b/16, 53b/19

innemā (Ar.): Yalnızca.

i. 14b/15

inneme’l-ħamru ve’l-meysiru
(Ar.): Muhakkak ki içki ve kumar...

i. 75b/14

inne’l-mubbezzirine (Ar.): Saçıp
savuranlar.

i. kānū 27b/14

inne’s-salāte (Ar.): Muhakkak ki
namaz...

i. tenhā 89b/06

innī (Ar.): Muhakkak ki ben...

i. 48b/15

ins (Ar.): İnsan.

i. 85b/10

i.+ e 45b/07

i.+ i 41a/14, 41a/15

inşāf (Ar.): Hakka ve adalete
uygun davranış, nefse değil vicdana
uyarak adaletle hareket etme,
merhametli davranma.

i. 25a/19, 25b/02, 27b/13

i.+ a 19b/12, 35a/11,
36b/16

i. eyleye 85a/15

i. eyle 31a/14

i.+ ı 1b/18

i.+ ıla 39b/17
i. idelüm 25b/16
i. idüp 14b/16
i. it 37a/07

insān (Ar.): Beşer.

i. 1b/15, 6a/03, 9b/04,
9b/10, 13a/11, 13b/08, 27b/10, 29b/05,
29b/18, 33b/09, 44b/15, 54b/03, 54b/05,
54b/08, 56a/05, 59b/13, 59b/15, 68a/18,
80a/17

derman-ı i. 6a/16

i.+ a 28b/10, 54b/09,
54b/11, 54b/14, 54b/15, 76b/06

i.+ ı 59b/06

i.+ uñ 29b/19, 30a/01,
30a/02, 30a/03, 40a/11, 59b/12, 78b/07,
95a/04

inşallāhi (Ar.): Allah dilerse.

i. 21a/08

inşāllāhu (Ar.): Allah dilerse.

i. 12a/02, 12b/06, 19b/12,
19b/17, 48b/09, 70b/11, 92b/10, 92b/11

intehā (Ar.): Sonlandı.

i. 27b/06, 60a/11

intehī (Ar.): Sonlandır.

i. 50a/06

intenşurullāhe (Ar.): Allah'a

yardım ederseniz...

i. 23a/09

intihā (Ar.): Son bulma, sona
erme.

i.+ sını 54b/15

intihāb (Ar.): Seçme, seçilme.

i. idüp 39b/13

intikāl (Ar.): Geçme, göçme.

i. eyleye 5b/05, 5b/06,
5b/07

i. itmek 55a/05

i.+ ler 55a/07

intikām (Ar.): Öç alma, yapılan
bir kötülüğe gereken karşılığı verip
acısını çıkarma.

i. 25a/17, 62a/02

ip (Tr.): Dokuma malzemesinden
yapılan ve bağlamak için kullanılan,
çeşitli kalınlıkta bükülmüş sicim.

i. 94a/02

i.+ ler 39a/17

iptāl (Ar.): Hükümsüz bırakma,
bozma, feshetme.

i.+ dur 70a/19

ir- (Tr.): Belli bir yere, bir
noktaya varmak, vasıl olmak, erişmek.

i.- er 83a/12
i.- göre 75b/03
i.- işdür 37b/10
i.- işdürmege 91a/03
i.- işe 46b/08
i.- işlemek 11a/03
i.- işmezse 46b/10
i.- işüp 11b/02
i.- mez 41b/10, 43a/12

irādet (Ar.): İrade.

i.+ dür 10b/01, 42a/14
i.+ i 9b/02
i.+ ile 7a/08, 58a/03,
58a/06, 58a/09

irādi (Ar.): İradeyle ilgili.

każā-yı ī. 8b/10
taḥmīn-i ī. 8b/08
teklīf-i ī. 8b/14

irḥem (Ar.): Merhamet et.

i. 30b/19

irsāl (Ar.): Göndermek,
yollamak.

i. idüp 76a/12
i. itmiş 32a/03

irte (Tr.): Bir günün veya belli bir zamanın hemen arkasından gelen gün veya zamanı ifade etmek için kullanılan sözcük.

i.+ ki 39a/11
i.+ si 33b/07

irtikāb (Ar.): Kötü bir işi, bir kötülüğü yapma.

i. eyleye 72b/01
i. itdügi 83a/01
i. itmişlerdür 80a/13
i. idüp 79b/02

İsā (Ar.): Özel isim. Kuran-ı Kerimde adı geçen, İsrailoğullarına gönderilen peygamberlerden biridir. Dört büyük ilahi kitaptan biri olan İncil Hz. İsa'ya gönderilmiştir.

İ. 45a/13,45b/19,46a/02,
61b/06

işbāt (Ar.): Tanık ve delil göstererek bir şeyin doğruluğunu şüpheye yer bırakmayacak, reddedilemeyecek şekilde ortaya koyma.

i. 27a/15, 55b/08, 56a/03
i. itmiş 97a/01

işbāten (Ar.): İspat ederek.

i. 48a/05

İslām (Ar.): Müslümanlık.

İ. 2b/16, 19a/17, 20a/13,
22b/14, 24b/05, 40b/12, 47a/19, 47b/06,
47b/10, 47b/13, 47b/14, 48a/15, 48b/09,
57b/08, 82b/15, 83a/02

cemī'-i ehl-i İ. 31b/02
dīn-i İ. 26a/19, 27a/11,
73a/06
ehl-i İ. 5a/01, 21a/12,
21b/19, 23a/06, 23b/03, 81a/14
erkān-ı İ. 83a/03
ḥamiyyet-i İ. 24b/12
melāḥide-i İ. 80b/02
pādişāh-ı İ. 21b/14
şıfat-ı İ. 48a/11, 93a/03
‘asākir-i İ. 19b/18
‘asker-i İ. 21a/14,
21b/18, 65b/17
İ.+ a 11a/18, 20b/16,
36a/02, 73a/02, 92b/15, 92b/17
dār-ı İ.+ a 49a/11
dīn-i İ.+ a 19b/04, 48b/19,
73a/07
ehl-i İ.+ a 80b/03
memalik-i İ.+ a 13b/01
ni‘met-i İ.+ a 54a/07
pādişāh-ı İ.+ a 52a/14
‘asker-i İ.+ a 21b/08,
21b/12
İ.+ da 30b/17, 84b/12
dār-ı İ.+ da 5a/04, 12b/17,
69b/01, 73a/14, 73b/04
İ.+ dan 23a/01, 47b/12,
97a/05
‘asker-i İ.+ dan 30a/05
şerā’it-i İ.+ dur 4a/06
İ.+ ı 2b/06, 12a/15,
16a/08, 19b/10, 37b/11, 49a/03, 49a/04,

49a/13, 49a/16, 78a/08, 92b/13, 92b/14,
92b/16, 93a/03
dīn-i İ.+ ı 19a/02, 19a/03,
19a/04, 19a/09, 20a/07, 23b/19
şıfat-ı İ.+ ı 93a/01
İ.+ ina 48a/14, 49a/12
İ.+ ina 93a/10
dīn-i İ.+ uñ 19b/04,
19b/06
pādişāh-ı İ.+ uñ 52a/17,
98a/16
İslāmiyye (Ar.): İslam.
i‘tiḳādāt-ı İ. 3b/19
memālik-i İ. 19b/14
‘aḳā’id-i İ. 4b/14
memālik-i İ.+ de 20b/11
ism (Ar.): Ad.
i.-i cinsdür 74b/19
i.-i şerīfī 90a/14
i.+ i 51b/14, 51b/16,
51b/17
i.+ idür 56a/18
i.+ ile 6b/02
i.+ leri 3a/14, 85a/10
i.+ leridür 4a/08
i.+ lerin 2b/16, 22b/19,
87b/18

**İsmā‘īl Maḥmūd bin
Muḥammedi’l-Ma‘rūf bibedi’r-Reşīd**

rahmetullāh (Ar.): Özel isim. Osmanlı dönemi şeyhülislamlarından biri.

İ. 87a/10

isnād (Ar.): Bir düşünceyi, bir konuyu bir kimse veya sebebe yükleme, ona bağlama.

i. 62a/06

i. ider 9a/15, 9a/17, 9a/18, 9a/19

i. oluna 8b/15

isrāf (Ar.): Gereksiz yere harcama, boşuna sarfetme, lüzumundan fazla harcama, savurganlık

i. 31b/14

i.+ dan 27b/07

i.+ ı 27b/17

mertebe-i i. olmağdan 31b/14

i. olunan 27b/03, 27b/04

isrāfenā (Ar.): İsrafımız, aşırılığımız.

i. 30b/19

İsrāfīl (Ar.): Dört büyük melekten, öttüreceği boru ile kıyamet gününü bildirmekle görevli olanı.

İ. 45a/04, 45a/05

İ.+ i 45a/09

İsrā'īl (Ar.): Benī İsrāil halkının

yaşadığı coğrafya.

İ. 55a/13, 72a/14

İ. +e 69b/12

İstanbul (Tr.): Özel isim. Türkiye'de bulunan illerden biri.

İ. 71a/14

İ.+ a 22a/13

İ.+ da 22a/16, 70a/16, 81a/10

İ.+ ı 76a/03

iste- (Tr.): İstek duymak, arzulamak.

i.- diklerinde 35a/18, 35a/19, 79b/15

i.- düği 17b/01

i.- mek 50a/14

i.- mekdür 50a/12, 50b/06, 50b/14

i.- mem 95b/03

i.- memişdür 79a/07

i.- mese 88b/03

i.- meyüp 19b/07

i.- mez 69a/12

i.- mezler 70b/14

i.- mezsın 85a/18

i.- r 21b/15, 44a/09, 64a/03

i.- rin 87a/01

i.- rler 36b/08

i.- rlerse 19b/05, 47a/01, 87b/05

i.- rse 51a/07, 81a/13
i.- rseñ 39b/16, 40b/11,
71b/06, 74b/02, 83a/11, 93b/11, 93b/12
i.- rsin 86b/19
i.- seler 13b/08
icāzet i.- yüp 90a/09

ista'mele (Ar.): Kullanmak.

i. 89a/18

istibrā (Ar.): Bir erkeğin idrarını yaptıktan sonra tenasül organını temizlemesi.

i.+ dan 94b/11

istid'ā (Ar.): Dilekçe, arzuhal.

i.-yı delil 35a/19

istidlāl (Ar.): Bir delile dayanarak bir husus hakkında hükme varma, bir sonuç çıkarma, dolayısıyla anlama.

i. 55a/01, 55a/08, 56a/05

i.+ i 83a/08

i. idüp 55a/11,

i.+ iñ 55a/08

istidlālī (Ar.): Delil getirerek hükme varma.

i. 5a/07

imān-ı i. 5b/05

istidrāc (Ar.): Derece derece

arttırma, bir şeye yaklaştırma.

sihr-i i. 71a/08

istiftā (Ar.): Fetva almak için müftüye baş vurma, fetva isteme.

i. itdürdiklerinde 35b/12

i. itmişler 35a/15

istiğfār (Ar.): Allah'tan günahlarının bağışlanmasını isteme, tövbe etme.

i. 54a/03, 82a/14

i. eyleyüp 2b/06

i. eyle 85a/16

i.+ ı 49b/06

i. idüp 27a/03, 49b/01, 49b/06, 50b/16

istiḥāb (Ar.): İçine alma, saklama.

i.+ dur 60a/10

istiḥāre (Ar.): Bir işin hayırlı olup olmayacağını görülecek rüyadan çıkarmak amacıyla abdest alıp dua okuyarak uykuya yatma.

i. itdim 26b/04

istiḥbā (Ar.): Gizlemek.

i.+ da 84b/10

istiḥbāb (Ar.): Bir şeyi iyi ve güzel addetmek.

i.+ dur 60a/08

istincā (Ar.): Taharet,
temizlenme.

i.+ da 16a/09, 83a/18

i.+ yı 83a/18

istiḥdāme (Ar.): Bir hizmete
almak, hizmette kullanmak.

i. 71a/09

istiḥfāf (Ar.): Küçük görme, hafif
bulma, küçümseme, hor görme.

i. 48b/10

i. eylese 96a/18

istiḥfāfen (Ar.): Küçümyerek
bakma.

i. 92b/08, 97a/16, 97a/17

istiḥkāk (Ar.): Hakkı olma, hak
etme, liyakat kazanma, layık olma.

i.+ ına 7b/06

i.+ larına 8b/12

istiḥlāl (Ar.): Helal sayma, helal
gözüyle bakma.

i. itmek 48b/11

istiḥlālen (Ar.): Helal sayarak.

i. 98b/10

istiḥrāc (Ar.): Sonuç çıkarma.

i. 39b/12

i. olinmışdur 3a/13, 4a/07

istiḥzā (Ar.): Biriyle ince ince
alay etme, eğlenme.

i. eylemekden 69a/05

i. eylese 92b/09

istiḥbāl (Ar.): Gelecek.

i.+ e 25a/14

i. eylediler 25a/11

i. iderler 25a/13

i. itmek 25a/12

istimā' (Ar.): Kulak verme,
dinleme.

i. 72a/11

i. idüp 35a/18, 87b/03

isti'māl (Ar.): Kullanma.

i. idüp 6a/05, 8b/19,
89a/18

i. itmekile 6a/04

istinbāt (Ar.): Bir sözden, bir
işten bir anlam çıkarma.

i. 39b/12

istincā (Ar.): Büyük abdesti
yaptıktan sonra pislikten, necasetten
temizlenme.

i. 72b/13

i. itmeye 72b/01

i.+ nuñ 73b/15
i.+ yı 73a/02

istiskā (Ar.): Su isteme.
i. 29a/18

istiṭā'at (Ar.): Kudret, güç, takat,
güç yetme.
i. 58b/09

iş (Tr.): Çalışma, amel.
i. 64b/17
i.+ i 16b/01, 25b/05,
28a/16, 94b/13
i.+ iden 78b/16
i.+ iñi 48b/13
i.+ ledikleri 80a/01,
87a/15
i.+ ledirse 14a/13
i.+ ledilerse 12b/01
i.+ ledim 94b/02, 94b/13,
94b/16, 95b/07
i.+ ledügi 25b/04, 28a/16,
50a/18, 63b/06, 80a/01
i.+ ledügin 44b/18,
78a/19, 80a/16, 94b/13
i.+ ledüki 48b/01
i.+ leme 93a/13
i.+ lemedise 94b/16
i.+ lemege 42b/12,
51a/03, 59b/13
i.+ lemek 7b/12, 7b/16,
42b/03, 42b/04, 42b/09, 42b/10, 43a/01,

48b/12, 59b/07, 59b/10, 75a/03, 77a/16,
88a/06, 88a/07
i.+ lemekdür 10b/10
i.+ lemesi 71b/18, 84a/01,
84a/02
i.+ lemeye 17b/02
i.+ lemeyince 63b/05
i.+ lemeyüp 12b/01,
25b/05
i.+ lemezse 28b/01,
60a/08
i.+ lemiş 82b/19
i.+ lemişlerdür 80a/15
i.+ lenen 53b/02, 79b/10
i.+ lense 79b/19
i.+ ler 12a/07, 39a/02,
39b/04, 42a/15, 89b/15
i.+ lerden 12b/08
i.+ leri 7a/04, 71b/07
i.+ lerin 43b/15
i.+ lerler 40b/10, 75b/17
i.+ lerse 60a/08
i.+ lese 28a/16, 28b/19,
29a/06, 60a/02, 62b/01, 64b/17, 79b/02,
79b/04, 94b/02, 94b/06
i.+ leseler 73a/10
i.+ leye 17b/03, 38b/09
i.+ leyen 88a/09
i.+ leyene 69a/17, 93a/12
i.+ leyicek 8b/15, 8b/17
i.+ leyüceñiz 12a/08
i.+ leyüp 13a/16, 53b/02,
69a/17

i.+ leyüycekləri 90b/19

işāret (Ar.): Bir şeyi, anlatılmak istenen bir manayı el, parmak, kaş, göz, baş ile gösterme.

i. 31b/03, 55b/03, 55b/04

i.+ dür 26b/18

i. idüp 45b/14

i. ola 27a/01

işbu (Tr.): Bu işaret sıfatının yazıda kullanılan eski bir şekli, işte bu.

i. 31a/01

işde (Tr.): Bir kimse, şey veya durumu işaret etmek için kullanılır.

i. 64b/03

işid- (Tr.): işitmek

i.- dirdim 87b/03

i.- enler 45a/07

i.- esin 74b/10, 77b/06

i.- icegiz 64b/10

i.- ilen 43b/10

i.- ilmek 43b/07

i.- ilür 43b/06, 43b/08

i.- ince 63b/04

i.- irler 64a/01

i.- üp 14b/10, 34b/13, 37b/05, 47a/15, 72a/16, 77b/06, 78a/09, 97b/04

i.- ür 31b/19, 42a/07, 42a/09, 42a/12

işit- (Tr.): Bk. “işid-”.

i.- dik 27a/01

i.- diklerin 64a/02

i.- diklerinde 33a/11

i.- dim 26b/03, 67a/01

i.- diñ 15a/19

i.- dügi 63b/05

i.- dügine 44b/08

i.- düreler 68a/04

i.- mek 78a/14

i.- mekdür 42a/07

i.- mese 42a/08

i.- mesi 10a/18, 42a/09,

83b/18

i.- meyesin 74b/05

i.- meyüp 77a/16

i.- seler 73a/09

i.- yen 87a/09

işkence (Ar.): Bir kimseye yapılan aşırı eziyet, maddi ve manevi cefa.

i.+ leri 85a/01

işte (Tr.): Bk. “işde”.

i. 6a/03, 16b/15, 17b/09, 22a/09, 30a/13, 43b/18, 44a/12, 47a/12, 48b/12, 50b/18, 66b/06, 72a/09, 72b/05, 72b/17, 73a/08, 83a/07, 84b/10, 98a/15

iştehā (Ar.): Arzu, istek.

i. 62b/02

iştibāh (Ar.): Şüphe etmek, şüphelenme.

i. 36a/01

iştigāl (Ar.): Uğraşma, meşgul olma.

i. 26b/13

‘işve (Ar.): Güzelin gönül çekici ve şuh hali, cilvesi, naz ve edası.

‘i. 25b/14

it- (Tr.): Etmek, eylemek.

i. 83a/11

cehd i. 37b/09

hüruc i.- d 28b/06

i.- di 34a/11, 58a/17, 58b/07, 58b/08, 58b/09, 82a/08, 93b/18, 95b/17, 96a/01, 97a/13

emir i.- di 7b/13, 58b/18

emr i.- di 88b/14

farz i.- di 82a/06

halk i.- di 62a/11, 85b/16,

95b/01

hikāyet i.- di 30a/06

ķabul i.- di 80b/17

ķatıl i.- di 24a/05

la‘net i.- di 93b/06

men‘ i.- di 25a/15

murād i.- di 43a/05,

43a/06

mürür i.- di 86a/18

nüzul i.- di 55a/18

taķbīh i.- di 66a/14

tebdil-i halk i.- di 29b/05

tekrār i.- di 57b/17

terk i.- di 88b/16

teslīm-i rūh i.- di 32a/08

vaşıyyet i.- di 33b/19

va‘d i.- di 82a/07

vefāt i.- di 29a/19

zuhūr i.- di 24b/15

zulm i.- di 43a/06, 97a/12

zıkr i.- digimüz 73a/15

i.- dik 15b/04

müşāhid i.- dik 34b/13

zan i.- dik 15b/05

feth i.- dikde 73a/01

hārāb i.- dikde 19b/02

hıķāb i.- dikde 16a/02

murād i.- dikde 43a/01,

43a/02

nazar i.- dikde 55a/02

telķin i.- dikde 32a/06

tercūme i.- dikde 87b/16

vefāt i.- dikde 30a/15,

33b/19, 53a/01, 60b/17, 61a/01

inşāf i. 37a/07

lūtf i. 28a/03

naşīhat i. 40b/19

sa‘y i. 5b/01, 12a/04

zuhūr i.- dikde 57a/12

vefāt i.- dikde 60b/15

halk i.- dikden 8b/05

i‘tirāz i.- dikden 38b/08

22a/06	men' i.- dikden 26a/18 muhkem i.- dikden		fetiħ i.- diler 20b/09 icrā i.- diler 70a/01 ittifāk i.- diler 61a/05
76a/18	nehy i.- dikden 26a/19 tevbe i.- dikden 48b/05 murād i.- diklerinde		katıl i.- diler 76b/04, 76b/05, 77a/07 mübāşiret i.- diler 75b/12 sü'āl i.- diler 8a/13, 34a/08, 34b/08, 55a/18, 86a/06, 86a/09, 86a/10
78b/06	i.- dikleri 12a/12, 14b/19 emir i.- dikleri 85a/09 icād i.- dikleri 29a/04,		şāyi' i.- diler 75a/07 şekvā i.- diler 24a/04 tevbe i.- diler 34b/14 i.- dim 94b/15 beyān i.- dim 15b/09,
29a/02	mazınne i.- dikleri 33a/04 muħabbet i.- dikleri		81a/19 beyan i.- dim 39a/01 cemī' i.- dim 4a/19, 13a/01, 15b/08
	şāyi' i.- dikleri 75a/08 taħşīl i.- dikleri 82a/13 terk i.- dikleri 21b/06 i.- diklerin 85a/09 emir i.- diklerin 85a/08 ķaziyye-i i'lām i.- diklerin 76b/02		garķ i.- dim 32b/06 istiħāre i.- dim 26b/04 ķatı' i.- dim 41a/04 ķatı' i.- dim 81b/06 kitābet i.- dim 2b/16, 8a/01
35b/12	iħtilāf i.- diklerinde		
26a/11	naķıl i.- diklerinde 35b/10 meni' i.- diklerinden		mediħ i.- dim 72a/14 merħamet i.- dim 41a/08 murād i.- dim 93b/11 rücū' i.- dim 48b/19 sükūt i.- dim 76a/01 sü'āl i.- dim 30a/13 tevbe i.- dim 48b/19 zıkr i.- dim 4b/09, 21a/19, 40a/16, 40a/17, 57b/13
75b/01, 75b/02	zıkr i.- diklerine 97b/18 emir i.- diklerini 85a/12 i.- diler 37a/04, 69b/19,		
	baħş i.- diler 31b/02 baħş i.- diler 75b/02 beyān i.- diler 28a/01		

94b/07	i.- diñ 64b/18, 91a/06,	teşbih i.- dügi 31a/13
	şarf i.- diñ 85b/08, 85b/09	emir i.- dügim 7b/14
	taḥsīn i.- diñ 66a/14	tercüme i.- dügimüz
	tecribe i.- diñ 36a/15	4a/08
	tekzīb i.- diñ 72a/15	zıkr i.- dügimüz 13a/10,
	zem i.- diñ 72a/15	16a/18, 19b/05, 19b/16, 30a/14, 74a/13,
	ziyāde i.- diñ 91a/05	75a/03
	ḳatıl i.- diñiz 76b/03	zıkr i.- dügimüzle 52a/09
	ḳatıl i.- dirmek 71a/12	i.- dügin 74b/05, 74b/07,
68a/02	laḳırdı i.- dirmeyeler	94b/15
	kitābet i.- dirmeyüp	terk i.- dügin 74b/04
29a/01	ḥacc i.- dise 48b/06	yemīn i.- dügin 74b/06
	i.- dügi 48b/03, 50a/18,	i.- düginde 74b/11
65b/04, 69a/19, 78a/07, 81b/08, 97b/04	beyān i.- dügi 70b/04	taḳbīḥ i.- dügine 66a/14
	cemī' i.- dügi 60b/12,	'ibādet i.- dügine 14a/09
60b/13, 60b/18	cem' i.- dügi 60b/14	sü'al i.- dügiñüz 55b/01
	cem'i i.- dügi 61a/04,	beyān i.- dügüm 16b/18,
61a/07	defi' i.- dügi 27b/18	37b/05
	delālet i.- dügi 43b/12	ḳatıl i.- dügüm 24a/12
	emir i.- dügi 85a/05	tafşīl i.- dügüm 88a/15
	irtikāb i.- dügi 83a/01	zıkr i.- dügüm 36a/17
	ḳaşd i.- dügi 8a/06,	zıkr i.- dügümüz 32a/09
59b/08, 59b/11	medih i.- dügi 86a/14	i.- dügiñ 16b/06, 24a/14
	taḥfif i.- dügi 90a/15	da'vet i.- dügiñ 55a/15
	terk i.- dügi 3b/15, 5a/08,	muḥabbet i.- dügiñ
47b/04, 83a/01, 83a/08		85a/13
		imtişāl i.- dügiñüz 7b/15
		murād i.- dükde 9b/11
		ittifāk i.- dükleri 56b/11
		ṭaleb i.- dükleri 20a/10
		cemī' i.- düm 39b/13
		ḳatıl i.- düm 24a/09
		sü'al i.- düm 24b/02

	tercüme i.- düm 12b/05		i.- medilerse 50b/10
	i.- dür 72a/15		şarf i.- medilerse 50b/09
	i.- dürdi 92a/06		mübāşiret i.- medin 9a/07
	ibtāl i.- dürdi 87a/16		taḳrīr i.- mediñ 15b/02
	ḳatıl i.- dürdi 24b/09		ta‘līm i.- mediñ 15a/18
35b/12	istiftā i.- dürdiklerinde		‘amel i.- mediñ 15b/03
	ihtirāz i.- düreler 65a/11		i.- medügi 9a/07, 81b/10
64b/08	muḥabbet i.- düreler		ihtirāz i.- medügi 81b/11
	nefret i.- düreler 68b/12	43a/07, 43a/10, 96a/02	i.- mege 9a/04, 14b/07,
22b/08	nef-i belet i.- dürmekdür	49a/04	beyān i.- mege 48a/14,
	terk i.- dürüp 77b/08		devrān i.- mege 97b/05
	iẓhār i.- dürür 4b/14	50a/17	düşmānlık i.- mege
	meyl i.- dürür 71b/10		feth i.- mege 66a/03
	temāşa i.- dürür 32b/04		ḥalk i.- mege 9b/12
	terk i.- dürür 77b/13		icād i.- mege 56a/01
	i.- dürürler 81a/02		ḳatıl i.- mege 24a/12
	seyr i.- dürürler 80b/19		muḥālifet i.- mege 67b/09
	i.- me 17a/17		taşhīḥ i.- mege 13b/11
	iḥmāl i.- me 16b/04		tevbe i.- mege 51a/01
66b/10	tevbe i.- me 66a/17,	43a/16	var i.- mege 43a/15,
	ziyān i.- me 8a/03		yoḳ i.- mege 43a/15
	cimā‘ i.- meden 54a/18		zabıt i.- mege 15a/01
	i.- medi 15a/05, 60a/07		ziyāret i.- mege 52b/10
	ezber i.- medi 74a/11		‘ibādet i.- mege 14a/07
	teftiṣ i.- medigiñ 39a/13		i.- megi 58a/17, 58a/18,
	i.- medigiñüz 7b/19	68b/08, 68b/09, 72b/13	
	i.- medikleri 63b/09		ḥizmet i.- megi 68b/10
	i.- mediler 72a/03		ḥürmet i.- megi 68b/09
	baḥş i.- mediler 31b/01		süküt i.- megi 68b/11

	ta‘zīm i.- megi 68b/10		nazar i.- mek 82b/05,
	‘amel i.- megi 58b/07,		82b/06, 82b/10
91b/10	terk i.- megūñ 91a/11		red i.- mek 15a/03
	i.- mek 6a/08, 42b/19,		rücū‘ i.- mek 79a/19
	47b/11, 48b/06, 50a/05, 50b/07, 55a/01,		saḥḳ i.- mek 64a/10
	58b/17, 64a/11, 70b/16, 73b/07, 74b/17,		şarf i.- mek 57a/09,
	79b/01, 81b/04, 85b/16, 94b/09	57a/11	
	baḥş i.- mek 8b/01		setr i.- mek 21a/03
	beyān i.- mek 81b/01		taḥşīl i.- mek 54b/12
	du‘ā i.- mek 27b/16		taḥsīn i.- mek 66a/15
	ezber i.- mek 19a/13,		ṭaleb i.- mek 86a/18
19a/15	fikr i.- mek 39a/10		tāzīr-i eşed i.- mek 22b/10
	ḥamil i.- mek 50a/10		ta‘zīm i.- mek 25a/16
	ḥıfz i.- mek 63b/17		terk i.- mek 91a/06
	iḥdās i.- mek 55b/19		teşbih i.- mek 25b/01,
	iḳāmet i.- mek 55a/11	25b/03, 31a/14	
	intiḳāl i.- mek 55a/06		tevbe i.- mek 48b/08
	istiḥlāl i.- mek 48b/11		tevḥīd i.- mek 41b/04
	istiḳbāl i.- mek 25a/12		vaṭī i.- mek 94b/11
	iṭā‘at i.- mek 82a/04,		zan i.- mek 59b/05
82a/05			zem i.- mek 72a/17
	i‘tikād i.- mek 44a/08,	64b/10	‘adāvet i.- mek 50a/19,
44b/07			‘amel i.- mek 13a/06,
	ḳabūl i.- mek 26a/03	16a/18	
	meni‘ i.- mek 35a/18,		‘azāb i.- mek 10b/11
69b/07			i.- mekde 66b/07
	merḥamet i.- mek 23a/04		beyān i.- mekde 61b/17
	mesih i.- mek 58b/14		cimā‘ i.- mekde 67a/11
	meyl i.- mek 6b/17		gusl i.- mekde 67a/11
	muḥabbet i.- mek 28b/01		tefekür i.- mekde 40b/16
	muşāhibet i.- mek 21a/07		terk i.- mekde 91a/17
			bühtān i.- mekden 74b/01

	halk i.- mekden 85b/18		sa'y i.- memek 87a/14
	i'tikāf i.- mekden 82b/12		beyān i.- memekdür
	muḥabbet i.- mekden	10b/19	
50b/05			kaḅūl i.- memekdür
	muḥālifet i.- mekden	50b/02	
54b/02			i.- memiş 82b/17, 82b/18
	ta'allum i.- mekden		bī'at i.- memişdür 79a/07
17a/14			kaḅūl i.- memişlerdür
	ülfet i.- mekden 68b/02	78a/07	
	'ibādet i.- mekden 82b/03		i.- mese 82b/17
	i.- mekdür 85b/18, 99a/07		murād i.- mesem 42b/10
	hıfz i.- mekdür 81a/18		kaṭıl i.- meseñ 24b/07
	iḥtiyār i.- mekdür 82a/05		'amel i.- mesi 46a/01
	iḳrār i.- mekdür 47b/15,		i.- mesin 89a/16
48a/12			i.- meye 8b/17, 9a/06,
	i'tiḳād i.- mekdür 43a/13,	57b/18, 72b/01	
54b/13			fa'il i.- meye 66b/15
	naẓar i.- mekdür 99a/08		feḫr i.- meye 8b/16
	pāk i.- mekdür 50a/16		ictināb i.- meye 72a/19
	teşbīh i.- mekdür 27b/01		istincā i.- meye 72b/01
	tevbe i.- mekdür 33b/14		tevbe i.- meye 31b/16
	teveccüh i.- mekdür 8a/10		i.- meyeler 52a/16,
	yemīn i.- mekdür 99a/07	52b/01, 53a/18, 54a/04, 63a/19	
	'amel i.- mekdür 4b/08,		ibrām i.- meyeler 49b/09
75a/03			iḥmāl i.- meyeler 51b/06,
	'azīmet i.- mekdür 8a/09	51b/08, 51b/09, 63a/02, 64a/19	
	i.- mekile 55a/01		i'tibār i.- meyeler 11a/06
	isti'māl i.- mekile 6a/04		i'timād i.- meyeler 72a/18
	terk i.- mekile 7b/13		muḥālifet i.- meyeler
	i.- mekiñ 64a/12, 64a/13	52b/03	
	i.- memek 68b/15		mu'tād i.- meyeler 67b/18
	ri'āyet i.- memek 68b/13,		süküt i.- meyeler 53a/16
68b/14			şefkat i.- meyeler 23a/03

terk i.- meyeler 51b/07,
53b/09
te'dīb i.- meyeler 14b/11
meyl i.- meyenler 65a/08
i.- meyenlerdür 87a/02
'alā'l-fevri tevbe i.-
meyesin 66a/12
i'tikād i.- meyicek 97b/11
i.- meyince 70a/06,
95b/16
қаtı' i.- meyince 6a/01
taһrīk i.- meyince 40b/13
taшһіһ i.- meyince 86b/10
tevbe i.- meyince 38a/09
tevbe i.- meyine 48b/05
i.- meyüp 16b/10, 47b/03,
50a/09
fevt i.- meyüp 26b/12
ihmāl i.- meyüp 5a/04,
51b/11
iltifāt i.- meyüp 81b/16
iṭā'at i.- meyüp 82a/04
қабүl i.- meyüp 28b/17,
29a/08, 82a/07
meni' i.- meyüp 78a/10
ta'līm i.- meyüp 14b/05
tevbe i.- meyüp 27a/08,
34b/14
te'ehhül i.- meyüp 99a/04
yardum i.- meyüp 20a/11
'amel i.- meyüp 75b/04
i.- mez 9a/04, 9a/06,
9a/08, 37b/17, 66b/08, 67a/01, 67a/02

delālet i.- mez 75b/15
meni' i.- mez 62a/18
'amel i.- mez 75a/01
һalk i.- mezden 8b/05
teveccüh i.- mezdim
92a/15
la'net i.- mezim 93b/06
tekfīr i.- meziz 88a/03,
88a/12, 88a/13
i.- mezler 12a/11, 88a/16
esīr i.- mezler 16b/14
iқrār i.- mezler 55b/10
қабүl i.- mezler 3a/11
'amel i.- mezler 19b/07
i.- mezlerdi 72a/07
tecdīd-i īmān i.- mezlerse
13b/06
tecdīd-i nikāh i.- mezlerse
12a/12
bahş i.- mezse 8b/03
ta'līm i.- mezse 69b/04
tereddüd i.- mezse 17a/03
'amel i.- mezse 52a/09
i.- mezsın 85a/02
murād i.- mezsın 84b/13
i.- mezsız 66b/15, 66b/18
i.- miş 3b/10, 3b/11,
32b/17, 47b/02, 47b/03, 72b/07, 88a/04
beyān i.- miş 31a/18
edā i.- miş 41b/09
gusl i.- miş 3b/12
helāk i.- miş 33b/06
һurūc i.- miş 26a/09

ictināb i.- miş 3b/14		i.- mişlerdür 49b/13,
ihmāl i.- miş 24b/04	56b/03	
inkār i.- miş 61b/18		cemī' i.- mişlerdür 50b/12
irsāl i.- miş 32a/03		hüküm i.- mişlerdür 75a/13
işbāt i.- miş 97a/02		inkār i.- mişlerdür 82a/10
sükūt i.- miş 26b/16		irtikāb i.- mişlerdür
taşrīh i.- miş 28b/04	80a/14	
terk i.- miş 20b/02		ittifāk i.- mişlerdür
teşbih i.- miş 31a/10	56b/09	
teşbihi i.- miş 25a/08		münteşir i.- mişlerdür
kitābet i.- mişdi 8b/10	13b/01	
taqdīr i.- mişdi 8b/08		naķıl i.- mişlerdür 23b/11
i.- mişdür 2a/08, 45b/02,		tefsīr i.- mişlerdür 41a/13,
45b/15, 65a/15, 79a/08	41a/15	
ahd i.- mişdür 79a/03		i.- mişsin 85b/05
beyān i.- mişdür 27b/05		ķatıl i.- mişsin 24a/09
bī'at i.- mişdür 79a/03		zūlm i.- mişsin 24a/10
buğz i.- mişdür 79a/05		i.- se 60b/11, 75b/09,
halk i.- mişdür 65a/12	88a/09	
hizmet i.- mişdür 79a/09		ğasıb i.- se 31b/07
iķāmet i.- mişdür 26a/17		hayr i.- se 35a/08
taşrīh i.- mişdür 26b/02		maķşūd i.- se 74a/10
vefāt i.- mişdür 45b/09,		murād i.- se 77b/11,
45b/13	92b/18	
zıkr i.- mişdür 75b/18		muķāla'a i.- se 3a/16
'anni'l-münkeri i.-		sü'āl i.- se 3a/18
mişdür 7a/17		taleb i.- se 90a/08
beyān i. +dim 39b/10		talep i.- se 60b/11
beyān i.- mişler 12a/16,		hürüc i.- seler 81a/11
31a/06		inkār i.- seler 5b/03,
istiftā i.- mişler 35a/15	72a/12, 88b/08	
şabır i.- mişler 33a/16		i'tiķād i.- seler 88b/10
tevbe i.- mişler 33b/03		ķabül i.+ ile 7b/04

ķabŭl i.- seler 88b/08
ķatıl i.- seler 79a/19
sŭkŭt i.- seler 72a/12
sŭ'āl i.- seler 48a/08
tařdĭķ i.- seler 93a/10
tevbe i.- seler 82a/14
teveccŭh i.- seler 65b/18
'acz-i izhār i.- seler

35b/01

refi' i. dŭgi 26b/11
cimā' i.- sen 62a/13
iķrār i.- seņ 85b/07
nařĭhat i.- seņ 3a/03
sŭ'āl i.- seņ 81b/05
tevbe i.- seņ 51a/04
murād i.- seņiz 42b/09,

42b/10

tekellŭm i.- seņŭz 16b/18
'ad i.- seņŭz 16b/19
i.- sin 85b/14
te'vĭl i.- sin 89a/16

iķā'at (Ar.): Emre uyma, sŭz
dinleme.

i. 82a/02
i. itmek 82a/04, 82a/05
i. itmeyŭp 82a/04

iķfāl (Ar.): Kadĭmĭn oęlanĭnĭ
getirmesi.

i.-ı mŭřrikin 60a/11

i'tibār (Ar.): Saygı gŭrme, saygı

gŭsterme, değer verme, kendine değer
verilme.

i. 5a/13, 40b/07, 57a/08,
70b/08

i. iderler 60b/05

i. itmeyeler 11a/06

netĭce-i i.+ ları 4b/06

i'tiķād (Ar.): İnanma, kalben
tasdik ederek inanma, inanç.

i. 22a/06, 39b/08, 39a/03,
44b/12, 67a/03

i.+ a 14a/17, 49a/06,
51b/10, 64b/01

i.+ da 39b/09, 67a/06

i.+ dan 7a/03, 79a/17,
79a/19, 81b/02, 96b/08

i. eylese 95b/11, 95b/13,
96a/04, 96a/07, 96a/10

i. eyleye 7a/04

i. eylese 95b/15

i.+ ı 2a/10, 3b/07, 3b/09,
5b/04, 7a/02, 20b/14, 39a/04, 59a/09

i.+ ıla 35b/14, 75b/05

i.+ ın 22a/05, 86b/08

i.+ ĭn 39a/04

i.+ ına 2a/09, 2b/16,
3b/07

i.+ ĭnda 2a/09, 94b/19

i. idenlere 6a/12

i. idenŭn 97b/10

i. iden 97b/10

i. iderler 44a/14, 44a/16,

55b/07

- i. idesin 2b/13
- i. idince 72a/07
- i. idüp 17a/02, 78a/05,

78a/10

- i. itmekdür 43a/13,

54b/13

- i. itmek 44a/08, 44b/07
- i. itmeyicek 97b/11
- i. itseler 88b/10
- i.+ lar 39b/11
- i.+ lara 72a/08
- i.+ ları 20b/15, 78a/09
- i.+ ların 81a/16
- i.+ larının 11a/07

i'tikādāt (Ar.): İnançlar, itikatlar.

- i. 2a/11
- ‘ilm-i i. 17b/13
- i.-ı islāmiyye 3b/19
- i.+ da 56a/18
- bāb-ı i.+ da 56a/06
- ‘ilm-i i.+ dur 86a/14,

86b/03

i'tikādī (Ar.): İnançla ilgili olan.

- i.+ dür 8b/01

i'tikāf (Ar.): Bir yere kapanıp dışarıya çıkmadan ibadetle meşgul olma.

- i. itmekden 82b/12

i'timād (Ar.): Güvenme, emniyet

etme, güven, emniyet.

- i. itmeyeler 72a/18

i'tirā' (Ar.): Bir nesneyi yoktan var etmek, yaratmak.

- i.+ e 55b/19

i'tirāf (Ar.): Bir kimsenin başkalarına söylemek istemediği bir gerçeği veya suçu artık saklamaktan vazgeçip açıklaması, bu yolda gerçeği gizlemeden yapılan açıklama.

- i. idüp 54a/06

i'tirāz (Ar.): Bir fikri, bir kararı kabul etmeyerek karşı çıkma ve bu tarzda söylenen söz.

- i. idüp 4b/16
- i. itdikden 38b/08

i'tirāzāt (Ar.): İtirazlar.

- i. iderlerse 4b/12

i'tizār (Ar.): Özür dileme, mazeretini bildirme.

- i. 93b/04

itte'aze (Ar.): Öğüt almak.

- i. 32a/10

ittifāk (Ar.): Fikir birliğine varma, uyuşma, anlaşmaya varma.

- i. 56b/12

i.+ ı 94a/06
i. iderler 33a/03
i. idüp 27b/04
i. itdiler 61a/05
i. itdükleri 56b/11
i. itmişlerdür 56b/09

ityān (Ar.): Getirme, getirilme.
i.-ı delile 35b/01

iy (Tr.): Bk. “ey”.

i. 1b/05, 1b/06, 1b/17,
3a/04, 12a/05, 12a/06, 25b/18, 26a/02,
27b/19, 65a/16, 68a/15, 83a/12, 83a/14,
85a/15, 85b/13

izā (Ar.): Kendinden sonra gelen
sözcüğe “-dığında” anlamı katan ön ek.
i. 89b/11

izāle (Ar.): Giderme, yok etme,
ortadan kaldırma.

i. 70a/19
i.+ si 24b/17, 24b/18
i.+ ye 20a/01

‘izām (Ar.): Büyükler, ulular,
seçkin kimseler:

meşāyih-i ‘i. 35b/05
evliya-yı ‘i.+ dan 33a/01
meşāyih-i ‘i.+ dan
34b/07, 80b/04
ecidād-ı ‘i.+ ları 21b/11

meşāyih-i ‘i.+ uñ 69b/08

iz‘ān (Ar.): Anlayış, kavrayış,
feraset.

i. idinüp 2a/18

izdiḥām (Ar.): Kalabalık halkın
bir yere fazla üşüşmesi, yığılma.

i.-ı nāsda 89a/19

i.+ ında 95a/13

izhār (Ar.): Açığa vurma,
meydana çıkarma, gösterme, aşikar
etme.

i. 67b/15

i. eyledi 61a/05

i. ideler 53a/15, 75b/07

i. idelüm 77a/10

i. idemedi 60b/16, 60b/18

i. iden 61a/08

i. itdürür 4b/14

‘ac-z-i i. itseler 35b/01

izin (Ar.): Müsaade.

i. 19a/03, 24a/12, 24a/13,
45a/06, 52a/04, 52a/07, 52b/10, 53a/04,
69a/13

i.+ e 45a/06

i.+ i 17b/03

i.+ siz 54a/13

İzūd (Ar.): Tanrı.

İ. 19a/11

‘**izzet** (Ar.): Hürmet, saygı,
ikram.

‘i. 23a/01
dergāh-ı ‘i.+ e 15b/06
erbāb-ı ‘i.+ ler 36b/18

K, Ķ

ķab (Tr.): İçine sıvı veya katı
herhangi bir madde konan şey, kap.

ķ.+ lar 63b/03
ķ. +uñ 47b/11

ķaba (Tr.): Hafif olduğu halde
kalın veya hacmi büyük olan.

ķ. 46a/13, 88b/13

ķabaĝ (Tr.): Kabakgillerden,
birçok cinsi bulunan, sürüngen gövdeli
bitki.

ķ.+ ı 88b/12, 88b/13

ķabāhat (Ar.): Suç, kusur.

ķ.+ in 64b/12
ķ.+ ler 15b/04
ķ.+ lerine 15a/07

ķabāyih (Ar.): Suçlar, kusurlar.

aĥvāl-i ķ. 25a/01
elfāz-ı ķ. 14b/05, 15b/01

ķ.+ e 68b/06

elfāz-ı ķ.+ i 14b/09

ķ.+ inden 25a/02

ķ.+ lerin 64b/09, 64b/10

Ka‘be (Ar.): Bütün
müslümanların kıblesi ve ziyaret yeri
olan Mekke şehrindeki mukaddes bina,
beytullah.

K.-i mükerrermeden
27b/02

ķabhiye (Ar.): Kabahat, suç.

ķ.+ ye 68b/06

ķabih (Ar.): Kabahatli, suçlu.

ķ. 57b/16, 57b/17,
63a/02, 94b/06

ķ.+ ine 63a/03

ķābil (Ar.): Kabul eden.

ķ. 59b/06

ķābiliyyet (Ar.): Herhangi bir
şeye karşı doğuştan gelen yatkınlık,
beceriklilik, yetenek, istidat.

ķ.+ i 9b/05

ķabir (Ar.): Mezar.

ķ. 30b/07, 33a/18,
66b/05, 68a/10

‘azāb-ı ķ. 58b/19

aĥvāl-i ķ.+ i 89a/04

ķ.+ de 33b/01, 64a/13,
64b/04
ķ.+ den 23a/14, 33b/05,
46a/13
ķ.+ e 30a/17, 33b/19,
34a/02
ķ.+ i 12a/13, 12a/14,
33b/10
ķ.+ inde 68a/09
ķ.+ inden 33a/16
ķ.+ ine 18b/14
ķ.+ ini 33a/13, 33a/14,
33b/07
ķ.+ lerde 30b/09
ķ.+ leri 30b/04, 30b/09,
33a/03, 33a/05
ķ.+ leridür 18b/15
ķ.+ üñ 33a/14

ķabķara (Tr.): En kara olan.

ķ. 80a/02, 80a/09

ķable'1-fa'1 (Ar.): Eylemden
önce.

ķ. 58b/10

ķ.-fa'1 ve 58b/09

ķabül (Ar.): Razı olma,
muafakat etme.

ķ. 70b/13, 77a/04

ķ. eylemez 3a/09

ķ. eylerler 3a/09

ķ. eyleyeler 78a/04

ķ. eyleyesin 17a/17
ķ.+ ı 11b/05
ķ. ider 37b/16
ķ. ide 15a/15
ķ. idici 70b/16
ķ. idüp 27a/04, 37b/12,
40b/10
ķ. itdi 80b/17
ķ. itmekile 7b/04
ķ. itmek 26a/03
ķ. itmemekdür 50b/02
ķ. itmemişlerdür 78a/07
ķ. itmeyüp 28b/17,
29a/08, 82a/07
ķ. itmezler 3a/11
ķ. itseler 88b/08
ķ. olaydı 14a/09
ķ. olunmaz 11a/19, 11b/08
ķ. olunmuş 81b/09
ķ. olmamışdur 2a/08
ķ. olmaz 12b/15, 14a/09

ķac (Tr.): Ne kadar, nice.

ķ. 5a/02

ķ.+ dur 16a/12, 16a/13,
16a/14, 84a/18

ķaç- (Tr.): Kurtulmak
maksadıyla bir yerden hızlı bir şekilde
uzaklaşmak.

ķ.- alar 51a/07, 72a/18

ķ.- an 17b/08, 38a/15,
60a/14, 62a/08, 62a/14, 62b/06, 75a/04,

88b/17

ķ.- anların 76b/04
ķ.- ar 51a/08, 53b/03
ķ.- ıralar 36b/11
ķ.- maya 72b/05
ķ.- mayalar 53a/19
ķ.- up 76a/19

ķaç (Tr.): Bk. "ķaç".

ķ. 42a/02, 83a/17, 83b/06
ķ.+ dur 83b/02, 83b/03,
83b/08, 83b/10, 83b/15, 83b/18, 83b/19,
84a/02, 84a/03

ķad (Ar.): Uzun boy.

ķ. 30b/12

ķadar (Ar.): Ölçüde, derecede.

ķ. 3b/15, 19b/03, 26b/17,
40b/02, 46b/10, 47b/04, 52a/17, 57a/01,
68a/08, 73b/08, 74b/12, 74b/13, 74b/14,
80a/10, 82b/08, 83a/01

ķadeķ (Ar.): İçki içmekte
kullanılan küçük bardak, cam, piyale.

ķ. 62a/16, 78a/16
ķ.+ i 89b/08, 89b/09

ķader (Ar.): Alinyazı.

ķ. 8a/15, 8a/16, 8b/04,

8b/17

ķ.+ dür 8a/18, 47a/11
ķ.+ e 8a/18

ķaderī (Ar.): Kadiri tarikatı

mensubu.

ķ. 58a/15

ķaderiyye (Ar.): Kadiri tarikatı.

ķ. 56a/10

ķ.+ dür 56a/13

ķāđı (Ar.): İslam hükükuyle
yönetilen devletlerde halk arasında çıkan
anlaşmazlıkları, her türlü davayı
halletmek üzere devlet tarafından tayin
edilen memur.

ķ.+ yā 92b/03

ķadīd (Ar.): Çok zayıf, iskelet
gibi kalmış, kurumuş kalmış.

ķ. olup 29b/04

ķadiķ (Ar.): Ayıbını söyleyerek
çekıştirme, yerme, zemmetme.

ķ. 77a/08

ķ. iderler 70b/10

ķadīm (Ar.): Geçmiş uzun
zamana dayanan, eski.

ķ. 1b/08, 57a/16, 62b/16

taķdīm-i ķ. 57a/14

ķ.+ den 67a/04

ķ.+ dür 59a/10, 62b/16

ķ.+ lerdür 41b/13

ḳādir (Ar.): Kudret ve kuvvet sahibi, yapabilme gücüne malik olan (kimse), muktedir.

ḳ. 15a/04, 42b/12, 42b/15, 42b/18, 43a/03, 43a/07, 48b/06, 49a/04, 51a/04, 51a/05, 56a/02, 59b/13, 59b/15, 66a/03, 67b/09, 69b/08, 74b/16, 87b/05, 87b/06, 88a/16, 90b/17, 91b/09, 91b/10, 96a/02, 96a/05, 96a/06, 96a/10

ḳ.+ dūr 9a/04, 9a/06, 9a/08, 9a/09, 9a/10, 43a/10, 43a/13, 43a/16, 91a/02

ḳ.+ lerdür 15a/02

ḳ. olaydılar 78b/17

ḳ. olmamak 9b/12

ḳ. olmasa 48a/14

ḳ. olmayalar 23a/11

ḳ. olmayup 35b/01

ḳ. olurlar 35b/02

ḳ. olur 71a/08, 71a/09

ḳādiren (Ar.): Kudretli bir şekilde.

ḳ. 54a/03

Ḳadiri (Ar.): Kadiriye tarikatına mensup olan.

Ḳ.+ ler 8a/15, 38a/04

ḳādiyye (Ar.): Dava

ḳ.+ de 97b/02

ḳādiyye'l-ḥacāt (Ar.): Herkesin

dileğini yerine getiren.

ḳ. 71a/08

ḳadr (Ar.): Değer, kıymet.

ḳ.+ i 11a/04

ḳ.+ in 50a/12

Ḳadri (Ar.): Bk. “ḳadiri”.

Ḳ. 6b/15, 6b/16, 6b/17, 9a/14

Ḳ.+ lerüñ 8a/10

ḳāfi (Ar.): Yeterli.

ḳ.+ dūr 80a/18, 86b/12

ḳāfir (Ar.): Allah'ın varlığına ve birliğine, Hz. Muhammed'in peygamberliğine ve Allah'tan getirdiklerine inanmayan yahut bunlardan birini inkar eden kimse.

ḳ. 2a/04, 2a/16, 2b/08, 3a/02, 11b/13, 11b/19, 12a/08, 12a/09, 12b/14, 13a/16, 13b/05, 14a/05, 14b/07, 18b/01, 25b/04, 31a/08, 31a/13, 35b/11, 35b/14, 35b/15, 35b/16, 35b/17, 35b/18, 36a/02, 37b/07, 37b/18, 42a/18, 42a/19, 42b/14, 42b/15, 48a/10, 48a/16, 49b/04, 60a/03, 60b/03, 60b/07, 60b/10, 60b/11, 61a/06, 66b/07, 71a/09, 72a/08, 72a/09, 80b/03, 87a/09, 88a/05, 88a/06, 88a/07, 88a/09, 88a/11, 88a/19, 88b/04, 88b/05, 88b/06, 88b/07, 88b/08, 88b/10, 88b/11, 88b/19, 89a/02, 89a/03, 89a/04, 89a/05,

89a/06, 89a/07, 89a/08, 89a/09, 89a/10,
89a/12, 89a/13, 89a/14, 89a/15, 89a/16,
89a/17, 89a/19, 89b/02, 89b/03, 89b/04,
89b/06, 89b/08, 89b/09, 89b/10, 89b/11,
89b/12, 89b/13, 89b/17, 89b/18, 89b/19,
90a/01, 90a/02, 90a/03, 90a/04, 90a/05,
90a/06, 90a/07, 90a/09, 90a/10, 90a/11,
90a/12, 90a/13, 90a/14, 90a/16, 90a/18,
90b/01, 90b/02, 90b/03, 90b/04, 90b/05,
90b/06, 90b/07, 90b/09, 90b/10, 90b/11,
90b/12, 90b/13, 90b/14, 90b/16, 90b/17,
90b/19, 91a/07, 91a/08, 91a/10, 91a/12,
91a/13, 91a/14, 91a/15, 91a/16, 91a/17,
91a/18, 91a/19, 91b/02, 91b/03, 91b/05,
91b/06, 91b/07, 91b/09, 91b/10, 91b/11,
91b/12, 91b/13, 91b/14, 91b/15, 91b/16,
91b/17, 91b/18, 92a/02, 92a/03, 92a/07,
92a/08, 92a/12, 92a/13, 92a/14, 92a/15,
92a/17, 92a/18, 92a/19, 92b/01, 92b/03,
92b/05, 92b/07, 92b/08, 92b/09, 92b/10,
92b/12, 92b/13, 92b/14, 92b/15, 92b/17,
93a/01, 93a/02, 93a/05, 93a/06, 93a/08,
93a/09, 93a/10, 93a/11, 93a/12, 93a/13,
93a/14, 93a/15, 93a/16, 93a/17, 93a/18,
93a/19, 93b/01, 93b/02, 93b/03, 93b/04,
93b/05, 93b/06, 93b/07, 93b/08, 93b/09,
93b/10, 93b/11, 93b/12, 93b/13, 93b/15,
93b/16, 93b/17, 93b/18, 94a/01, 94a/02,
94a/03, 94a/05, 94a/06, 94a/07, 94a/08,
94a/09, 94a/10, 94a/11, 94a/12, 94a/13,
94a/14, 94a/15, 94a/16, 94a/17, 94a/18,
94a/19, 94b/01, 94b/03, 94b/04, 94b/06,
94b/07, 94b/08, 94b/09, 94b/10, 94b/12,

94b/14, 94b/15, 94b/16, 94b/17, 94b/18,
94b/19, 95a/01, 95a/02, 95a/03, 95a/05,
95a/06, 95a/07, 95a/08, 95a/09, 95a/13,
95a/14, 95a/16, 95a/17, 95a/18, 95a/19,
95b/01, 95b/02, 95b/04, 95b/05, 95b/06,
95b/08, 95b/11, 95b/13, 95b/15, 95b/16,
95b/17, 96a/01, 96a/04, 96a/08, 96a/10,
96a/12, 96a/15, 96a/18, 96b/02, 96b/03,
96b/08, 96b/09, 96b/13, 96b/15, 96b/16,
96b/18, 96b/19, 97a/01, 97a/05, 97a/08,
97a/09, 97a/10, 97a/11, 97a/12, 97a/13,
97a/14, 97a/15, 97a/16, 97a/17, 97a/18,
97a/19, 97b/01, 97b/02, 97b/10, 97b/14,
98a/01, 98a/03, 98a/04, 98a/06, 98a/07,
98a/08, 98a/10, 98a/11, 98a/12, 98a/14
k.-i cārīdür 58b/06
k.+ den 70a/10
k.+ dür 38b/01, 88b/01
dīn-i k.+ dür 35b/02
k.+ e 49a/10, 49a/14,
60a/04, 69a/17, 91b/19
k.+ i 76a/17
k.+ in 97a/02
k.+ inden 27a/18
k.+ inüñ 25a/17, 25a/18,
28b/07, 29a/03
k.+ ler 12a/11, 12b/16,
66a/13, 69a/19, 71a/01, 73b/05, 96b/13
k.+ lerden 12b/18
k.+ lerdür 37b/07, 37b/19,
75b/16
k.+ lere 25a/07, 25b/03,
31a/10, 31a/12, 31a/14, 46b/02, 58a/17,

58b/08

k.+ leriñ 70a/08
k.+ lerine 27b/01, 32b/01
k.+ lerüñ 25a/03
k.+ sin 85a/04
k.+ siz 97b/14
k.+ üñ 42a/17, 93b/01,
93b/02, 93b/03, 98a/09

ķāfiye (Ar.): Uyak.

‘ilm-i ķ. 17b/15, 19a/15

ķaftān (Far.): Ekserisi süslü ve kıymetli kumaştan, boyu diz kapağına veya topuklara kadar inen, önden açık, bazısının kolları yarıya kadar yırtmaçlı, astarsız hafif üst giyeceği.

ķ. 47a/03, 53a/07,
95b/08, 95b/10, 95b/13, 96a/09
ķ.+ dan 59b/05
ķ.+ lar 22b/06, 59b/03,
65a/03

ķāđid (Far.): Hamur haline getirilmiş bitki maddelerindeki çok ince liflerin keçeleştirilmesi süretiyle imal edilen, yazı yazmak, kitap basmak, sarmak, kaplamak gibi birçok işte kullanılan ince yaprak.

k. 67a/18
ķ.+ a 43b/08, 43b/09

ķahbe (Ar.): Kahpe olma

durumu, orospuluk.

ķ.+ lik 64a/04

ķahve (Ar.): Kōk boyasıgillerden bir sıcak iklim ağacı olan ağacın çekirdeğinden üretilen içecek.

ķ. 35a/13, 35a/17,
35b/06, 35b/08, 35b/10, 35b/13, 36a/04,
36a/06, 36a/08, 80a/11, 90a/13

ķ.+ cinüñ 32b/15

ķ.+ ħānede 35b/07

ķ.+ ħāneler 36a/05

ķ.+ ler 80a/10

ķ.+ lerinde 36a/04

ķ.+ nüñ 26a/06, 26a/07,
35a/12, 35b/19

ķ.+ yi 35b/09

ķahvehāne (Ar.): Kahve içilen yer.

ķ.+ lerdür 22b/03

ķ.+ ye 15b/16

ķak- (Ar.): El veya ayakla itmek, ittirmek, itip dürtmek, vurmak.

ķ.- ırsa 52a/08

ķal- (Tr.): Olduğu yerde durmak, hareketine, yoluna devam etmemek.

ķ.- a 77a/03

ķ.- acaķdur 11b/17,
47b/09

ķ.- an 46a/15

ķ.- anınuñ 29b/09
ķ.- anlaruñ 98b/16
ķ.- dı 13a/01, 18a/11,
29b/08, 30a/04, 32b/17, 36b/10, 40b/09,
73b/05, 75a/14
ķ.- dım 34a/13
ķ.- ıcağaz 80a/05
ķ.- ıcaķ 68a/07
ķ.- madı 29a/03, 40b/07,
40b/08, 67a/01, 73a/07, 73a/10, 73b/02,
77a/17
ķ.- maduğı 31a/19
ķ.- mamışdur 67a/02,
72b/19, 73a/15, 73b/05, 73b/10
ķ.- masa 46a/10
ķ.- maya 37b/02, 47a/16
ķ.- mayup 3a/01, 27b/13,
29a/13, 29b/12, 75b/19
ķ.- maz 12b/18, 51a/03,
54b/17, 54b/19, 55a/06
ķ.- mış 23b/10, 29b/10,
51b/05, 51b/06
ķ.- mışlardur 37b/11,
37b/13, 81a/06, 81a/09
ķ.- sa 45a/09
ķ.- up 12b/16, 18b/13,
27b/11, 29b/12
ķ.- ur 13a/02, 46b/09,
63b/13, 66b/04, 84b/08
ķ.- urlar 12b/15, 46b/19,
47a/07
ķ.- ursa 40a/15, 47b/18,
75b/03

ķ.- ursañ 40a/07
ķ.- up 23b/10
ķāl (Ar.): Söyledi.
ķ. 4b/19
ķ. eyle 83a/11
ķāl (Ar.): Dedi.
k. 40b/16
ķāle (Ar.): Dedi ki...
ķ. 17a/18
ķalb (Ar.): Gönül.
ķ. 57b/19, 60a/05,
62b/03, 68a/16
ħuzūr-ı ķ. 31b/16
ķ.-i vāhid 19b/12
ķ.+ de 11a/18, 17b/10
ķ.+ ıla 8a/09
ķ.+ i 31a/07, 62b/02,
88a/19
ķ.+ ile 2b/13, 3a/02, 6a/11
ķ.+ in 32a/19, 32b/09,
50a/07, 50a/10, 50a/11, 50a/16, 50b/01,
50b/03, 50b/04, 50b/05, 66b/06
ķ.+ inde ola 4b/02
ķ.+ inde 24b/05, 27a/12,
63b/05, 63b/06, 68a/08, 78b/06, 88b/01
ķ.+ iñe 2b/06, 17a/17
ķ.+ ine 5b/04, 57b/14,
66b/02
ķ.+ ini 29b/11

ķ.+ leri 4b/01, 51b/19,
63b/01, 63b/04, 87a/11

ķ.+ lerin 2b/19

ķ.+ lerinde 2b/17, 2b/18,
29a/13, 33b/03, 79a/11

ķ.+ lerinden 32a/01,
51b/03

ķ.+ lerine 14b/02, 22a/19,
79a/12

ķ.+ lerini 50a/07, 71a/03

ķ.+ ũn 17a/16

ķaldur- (Tr.): Kaldırmak.

ķ.- ıcısı 62b/10

ķ.- up 27b/17, 34b/11,
36a/15

ķ.- ur 45a/03

ķal'e (Ar.): Kale.

ķ.+ yi 19a/19

ķāle (Ar.): Söyledi.

ķ. 25b/06, 27b/14, 28b/13

ķalem (Ar.): Yazı yazmaya
mahsus, genellikle çubuk biçiminde alet.

ķ. 19a/06

ķ.+ e 58b/18

ķ.+ i 8b/09

ķalil (Ar.): Çok olmayan, az.

ķ. 5b/18, 62b/11

ķalk- (Tr.): Oturur veya yatar
durumdan çıkarak ayakları üzerinde
doğrulmak, ayak üstü durmak.

ķ. 91b/08

ķ.- a 82a/19

ķ.- amaz 82a/19

ķ.- ar 65a/02

ķ.- ayın 90a/09

ķ.- up 23a/14, 26b/08,
32a/04, 33a/18, 34b/09, 34b/11, 68a/14,
76a/11, 97b/05

ķāmet (Ar.): Boy, endam.

ķ.+ ler 37a/02

ķāmil (Ar.): İlim, fazilet ve hüner
sahibi, manevi meziyetleri bakımından
belli bir olgunluğa erişmiş.

insan-ı k. 80a/17

müslim-i k. 78b/12

mü'min-i k. 2a/02, 2a/14,
2a/15, 2a/19, 2b/04, 12b/11, 13a/02,
13a/14, 17b/07, 25b/04, 55a/07, 57b/09,
86a/16

mü'min-i ķ. 17b/01

mü'min-i ķ.+ ler 3b/17, 64b/06

mürşid-i ķ.+ siz 71a/04

ķāmilin (Ar.): Kāmilin çoğulu,
kāmiller.

'ulemā-yı ķ.+ den 13a/09

Kāmilü'l-fetāvā (Ar.): Özel isim.
Kadıızâde Mehmed Efendi'nin eserini
oluştururken faydalandığı fetva
kitaplarından biri.

kitāb-ı K. 87b/12

ķamu (Tr.): Herkes.

ķ.+ muz 37a/09

ķ.+ ya 1b/14

ķan- (Tr.): İnanmak, kanaat
getirmek, aklı yatıp kâni olmak.

ķ.- dirdı 96a/07

ķ.- duralar 68a/01, 69a/09

ķ.- duran 96a/08

ķ.- duranı 96a/07

ķ.- durur 14a/07

ķ.- dururlar 81a/07

ķ.- mağa 96a/08

ķ.- mağı 43b/16

ķan (Tr.) Plazma ve kan
yuvarlarından meydana gelen ve
damarların içinde dolaşarak vücut
dokularını besleyen kırmızı renkli sıvı.

ķ. 41b/17, 98b/08

ķ.+ da 18a/11

ķ.+ dan 41b/18

ķ.+ ı 98b/06

ķ.+ uñ 32b/08

ķan- (Tr.): susamak

ķ.- mış 47a/08

kān (Ar.): İdi.

k. 57a/15

ķanā'at (Ar.): Elindekinden
hoşnut olup fazlasını istememe,
kısmetine, kendisine verilene razı olma.

ķ. 40a/03

ehl-i ķ. 68b/13

ķ.+ a 69a/08

ķ.+ i 68b/09

ķanad (Tr.): Kuşlarda ve
böceklerde gövdenin iki yanında yer alan
ve uçmayı sağlayan açılır kapanır bir çift
organ.

ķ.+ muñ 45a/02

ķ.+ larında 98b/06

ķanat (Tr.): Bk. "ķanad".

ķ. 13a/07, 13a/08

ķ.+ lu 13b/08, 13b/17

ķ.+ ludur 44b/16, 44b/17

ķanda (Tr.): Nerede, nereye.

ķ. 30a/04, 36b/09,
73b/05, 75a/14, 92b/07, 95a/14

ķ.+ dur 86b/18

kāne (Ar.): İdi.

k. 30b/18, 62b/15,
70a/11, 81a/04

kanı (Tr.): Hani, nerede.

ķ. 35a/02, 35a/03,
35a/09, 36b/18, 37a/01, 37a/02, 73b/19

ķāni (Ar.): Kanaat eden,
elindekini yeterli bulup fazlasını
istemeyen, kendisine verilene razı olan.

ķ. 38b/15

ķanķı (Tr.): Hangi.

ķ. 2b/02, 6b/18, 17a/05,
24b/14, 59b/14, 65b/18, 78b/13, 80a/11,
83b/02, 83b/03, 86b/02

ķ.+ sı 30b/05, 56b/16,
86a/08

ķ.+ sıdur 21a/01, 86a/06

ķ.+ sındandur 2b/01

ķ.+ sındansın 17a/06

ķanķār otun (Tr.): Bir tür bitki.

ķ. 84a/09, 84a/12

ķānū (Ar.): İdiler.

k. 27b/14

ķānūhum (Ar.): Onlar idiler.

k. 89b/11

ķanun (Ar.): Devletķe konan ve
her vatandaşın uyması gereken yazılı
hukuk kuralı, yasa.

ķ.+ ların 79a/04

ķapu (Tr.): Kapı.

ķ. 52b/14, 82a/18

ķ.+ larından 14a/19,
82a/18

ķ.+ sına 52a/13

ķār (Tr.): Bir iş sonucunda elde
edilen fayda, çıkar.

ķesb-i k.+ ı 32b/15

ķar (Tr.): Havadaki su buharının
donmasından meydana gelen ve yağmur
gibi yağın hafif beyaz taneler.

ķ. 43b/17

ķara (Tr.): Siyah.

ķ. 42a/11, 80a/14

ķ.+ dup 23b/06

ķ.+ lıķlardan 63b/13

ķ.+ rdur 32b/07, 66b/07

ķ.+ sıla 63b/12

ķ.+ ñulıķda 80a/14

ķ.+ ñulıģında 79b/16

ķ.+ ñulıķda 79b/10,
81a/09

ķ.+ ñulıķdur 79b/08,
79b/10

ķ.- rmiş 32b/16

ķarārgāh (Ar.): Savaş esnasında
ordunun kumanda heyetleriyle birlikte
konakladıģı yer.

ķ. 59a/12

ardaş (Tr.): Aynı anne babadan doğmuş veya yalnız anneleri ya da babaları aynı olan kimselerin birbirine göre durumu.

. 9b/18, 11b/04, 23a/11, 28b/01, 31a/03, 36a/16, 38b/12, 56b/17, 65a/16, 78b/03, 82b/06, 84b/10

.+ lar 2a/16, 4b/03, 12a/19

.+ larıdur 27b/09

.+ larımız 32a/11

avm-i .+ ini 32b/18

arın (Tr.): İnsan ve hayvan vücudunun kaburgaların kenarından kasıklara kadar olan ve iç boşluğunda mide, bağırsak, böbrek, safra kesesi, rahim, dalak, karaciğer gibi organlar bulunan kısmı.

. 12a/06, 96a/04

.+ daşı 2b/12, 12b/09, 15b/07, 57b/06, 65b/07, 71a/10

.+ daşımızdan 41a/08

.+ daşlarımız 4a/08

.+ ların 54a/17

.+ ı 90a/05, 97a/17

.+ ım 96a/03

.+ ın 96a/06, 98b/05

.+ ında 33b/01

arınca (Tr.): Bir hayvan türü.

. 42a/11

arış- (Tr.): Birbiri içinde dağılmak, birleşmek.

.- dıkları 63b/19

.- mağ 68b/03

.- mışdur 21a/01

arış (Tr.): Parmakları açık ve gergin durumdaki bir elin baş parmağı ile serçe parmağının uçları arasındaki mesafe.

. 33a/17

arīb (Ar.): Yakın.

. 27a/08

.+ dūr 36a/07

ariyye (Ar.): Okumuş.

.+ lerinden 56a/17

.+ nūñ 56a/17

arşu (Tr.): Karşı.

.+ sına 49b/15

artaş (Tr.): Bk. "ardaş".

. 9a/14

aşāba (Ar.): Köyle şehir arası yerleşim yeri, küçük şehir.

.+ da 78b/01

aşıd (Ar.): Niyet, istek, amaç, gāye.

k. 7b/11, 8a/06, 8a/08,
8a/09, 9b/11, 9b/13, 72b/03,
83b/13, 83b/17, 88b/04, 91a/15,
91a/16, 96a/12, 96a/15

k. eyleye 9b/06

k. iderlerse 7a/10

k. iderler 21b/17

k. iderse 9b/09, 59b/10

k. idüp 7b/05

k. itdügi 8a/06, 59b/08,

59b/11

k.+ larına 7a/10

ķ. iderseñüz 42b/04

ķ. ider 77b/12

Ķāsım (Ar.): Özel isim. Hz.

Muhammed (s.a.s)'in oğlu.

Ķ. 45b/10

ķāşır (Ar.): Kōşk, küçük saray.

‘aķl-ı ķ.+ ma 8b/02

ķaşīdetü (Ar.): Kaside.

ķ. 30b/11

ķaşīr (Ar.): Kısa.

ķ. 89b/02

ķat (Ar.): Tabaka.

ķ. 72b/10, 73a/11,
74a/19, 74b/01, 76a/16, 86b/15

ķ.+ ımda 93b/12

ķ.+ ında 10a/08, 11a/04,
32b/12, 66b/11, 68b/17, 69b/10, 82b/11,
85a/19, 88b/01, 89a/16, 89b/03, 89b/11,
90a/06, 90a/17, 93a/19, 93b/05, 95a/07,
98b/16, 98b/17

ķat- (Tr.): Koymak, ilave etmek,
eklemek.

ķ.- ımış 84b/07

ķat‘ā (Ar.): Asla, hiçbir zaman.

ķ. 36a/13

ķatā (Ar.): Bile, dahi.

ķ. 58a/19

ķaţar (Ar.): Birbiri arkasına
sıralanmış hayvan veya taşıt dizisi.

ķ. 15b/13, 16a/01

ķātelehumullāhu (Ar.): Allah
onları kahretsin.

ķ. 35b/03

ķaţ‘en (Ar.): Kesinlikle.

ķ. 6a/11, 73a/15

ķaţı‘ (Ar.): Kesme, kesilme,
bişme, bişilme.

ķ. ider 71a/17

ķ. itdim 41a/04, 81b/06

ķ. itmeyince 6a/01

delīl-i ķ.+ dūr 7b/03

katı (Tr.): Daha, dahi.

ķ. 20b/05, 27b/11,
48a/18, 49b/05, 52a/03, 63a/08, 70a/17,
79b/01

katıl (Ar.): Öldürme, öldürölme.

ķ. 70b/07, 72b/04,
75b/08, 76a/18, 96b/04, 96b/06, 96b/08,
98b/11

ķ.-ı ‘ām 78b/17, 78b/19

ķ.+ a 24a/10

ķ. eyledi 24a/03

ķ. eyle 24b/08

ķ. idelerdi 78b/17, 78b/19

ķ. iderlerdi 13b/02

ķ. iderler 76b/02

ķ. idersin 24a/07

ķ. idüp 75b/09, 84b/09

ķ. itdiler 76b/04, 77a/07

ķ. itdiñiz 76b/03

ķ. itdirmek 71a/11

ķ. itdi 24a/05

ķ. itdügüm 24a/12

ķ. itdüm 24a/09

ķ. itdürdi 24b/09

ķ. itmege 24a/12

ķ. itmeseñ 24b/07

ķ. itmişsin 24a/09

ķ. itseler 79a/19

ķ.+ ı 93a/05, 93a/09

ķ.+ ıma 3a/08

ķ.+ ına 72b/03, 92a/06

ķ.+ ları 13b/06, 26a/12,
26b/01, 62a/19

ķ.+ larına 24a/12, 26a/10,
75a/13, 75a/14

katır (Tr.): Bir tür hayvan.

ķ. 26b/17, 81a/01, 98a/18

ķ.+ lar 47a/07

ķavī (Ar.): Güçlü, kuvvetli.

ķ. kıılır 28b/08

ķavim (Ar.): Aynı soydan gelen,
dil, töre ve kültürleri ortak insan
topluluğu, budun.

ķ. 25a/08, 67b/03

ķ.-ı fir‘avndan 69b/12

ķ.-i ķardeşini 32b/18

ķ.+ a 28a/14, 69b/18

ķ.+ dendür 67b/04

ķ.+ e 67b/04

ķ.+ i 28a/18

ķ.+ inden 66b/12

ķ.+ üñ 33a/06

ķavl (Ar.): Söz, kelam.

ķ. 40b/11, 60a/14

ķ.+ da 38b/08

ķ.-ı münkir 25b/15

ķ.-ı şerīfinden 82a/12

ķ.-ı şerīfi 56b/12, 60a/09

ķ.-i lañif 55a/10

ķ.-i şerīf 55a/10

ķ.+ ı 62a/06
ķ.+ larına 70b/07, 75a/17
ķ.+ ma 40b/15
ķ.+ ıla 75b/04

ķavlehu (Ar.): Onun sözü.
ķ. 60a/09

ķavlihi (Ar.): Onun sözü.
ķ. 56b/11, 60b/09, 85b/16

ķavluhu (Ar.): Onun sözü.
ķ. 86a/02

ķavmen (Ar.): Bir kavmi.
ķ. 31a/11

ķavmenā (Ar.): Kavmimizi.
ķ. 30b/17

ķaya (Tr.): Sert ve iri taş kütleli.
ķ.+ lardan 8a/11

ķayd (Ar.): Yazma, kaydetme.
ķ.+ ı 34b/19, 73b/18
ķ.+ m 16b/04
ķ.+ mda 2b/13

ķayna- (Tr.): Sıcaklığı belli bir
dereceyi bulunca fokurdamak.
ķ.- dup 84a/09
ķ.- r 98b/03
ķ.- tmaķ 84a/14

ķaynān (Ar.): Özel isim. İdris
(a.s.)'ın dedesi.

ķ. 61a/14

ķaz- (Tr.): Toprağı herhangi bir
şeyle yarıp eşerek yerinden çıkarmak.

ķ.- anlaruñ 33b/16

ķ.- ı kılmışlar 33b/05

ķ.- ma 19a/02, 19b/01

ķ.- malar 19a/04

ķ.- ıyıp 88b/18

ķ.- uķlayup 30b/06

ķ.- up 69b/13

ķazā (Ar.): Zamanında
kılınmayan namazın ve tutulmayan
orucun şeriatın gerektirdiğı kurallara
uygun olarak sonradan kılınması ve
tutulması.

ķ. 8a/15, 8a/18, 8b/09,
8b/17, 47a/11

ķ.-yi irādi 8b/10

ķ. ideler 51b/05, 51b/07

ķ.+ sı 9b/01, 99a/06

ķ.+ sıla 7a/05, 7a/07,
7a/15, 58a/09, 59a/15

ķ.+ şıladur 7a/13

ķ.+ ya 34a/14, 51b/04

ķāzım (Ar.): Özel isim. Tabiin
devrinin büyük alimlerinden biri.

Musā-yı K. 8a/12

ḳazīb (Ar.): Bir tür çalgı aleti.

ḳ. 70a/07, 88b/19

ḳaziyye (Ar.): İleri sürülen iddia, dava, mesele, husus.

ḳ. 70a/07, 88b/19

ḳ. 70a/07, 88b/19

76b/02

ḳazuğ (Tr.): Toprağa çakılan, ucu sivritilmiş ağaç, sırik veya odun.

ḳ. 33b/04

ḳ. 33b/04

ḳ. 33b/04

ḳā'ide (Ar.): Bir şeyin üzerine oturduğu taban, dayanak yeri, mesnet.

ḳ. 33b/04

ḳā'il (Ar.): Razı olmuş, boyun eğmiş.

ḳ. 56b/05

ḳā'im (Ar.): Ayakta duran, ayağa kalkmış durumda olan, kıyamda bulunan.

ḳ. 3b/06, 5a/09, 11b/16, 13a/04, 43b/04, 47b/08

ḳ. 3b/06, 5a/09, 11b/16, 13a/04, 43b/04, 47b/08

kebāb (Ar.): Ateşte veya susuz

olarak bir kap içinde pişirilen et yemeği.

ḳ. 79b/04, 79b/10, 88a/06

kebāyir (Ar.): Büyük günahlar.

ḳ. 79b/04, 79b/10, 88a/06

ehl-i ḳ. 59a/05

günāh-ı ḳ. 88a/04, 88a/08

ḳ. 79b/04, 79b/10, 88a/06

günāh-ı ḳ. 88a/04, 88a/08

ḳ. 79b/04, 79b/10, 88a/06

ḳ. 79b/04, 79b/10, 88a/06

günāh-ı ḳ. 62b/01

kebeyiti'l-'ankebūt (Ar.):

Örümceğin evi gibi.

ḳ. 5a/14

kebīr (Ar.): Büyük, ulu.

ḳ. 20a/08, 70a/09, 75b/06

tefsīr-i ḳ. 76b/11

ḳ. 20a/08, 70a/09, 75b/06

keḳedi (Tr.): Bir tür hayvan.

ḳ. 13a/11, 99a/08

ḳ. 13a/11, 99a/08

ḳ. 13a/11, 99a/08

kefāret (Ar.): İşlenmiş bir günah, suç veya kabahatin affi için şeriat hükmünce verilmesi veya yapılması gereken şey.

ḳ. 51b/07

ḳ. 51b/07

k.+ ini 51b/07

kefen (Ar.): Gömülmek için hazırlanan bir müslüman ölüsünün kabre konmak üzere yıkandıktan sonra sarıldığı amerikan bezi, kefin.

k. 34a/06, 77b/19

k.+ e 34b/02, 34b/05

k.+ lenür 83a/06

k.+ leyüp 53a/02

kefere (Ar.): Kafirler.

k. 20b/12

k.+ sinden 55a/13

keķavlihi (Ar.): Onun sözünde olduğu gibi.

k. 7a/06, 14b/14

kelām (Ar.): Söz, ifade.

k. 35a/10, 81a/16, 92a/09

āle'l-ebiyāt k. 77b/14

hulāşā-yı k. 54b/13

k.-ı nāsa 90a/14

kütüb-i k.+ da 56a/12

k.+ a 43b/12

k.+ dur 10b/01, 43a/16

‘ilm-i k.+ dur 86b/03

k.+ ı 35b/19, 43b/11,

48a/04

k.+ ıdur 43b/03, 45a/18,

58a/12

k.+ ın 87a/03

k.+ ına 25a/15

nās-ı k. +ı 89a/18

kelāmullāh (Ar.): Allah'ın kelamı.

k. 89a/18

k.+ dur 61a/10

ke'l-evvel (Ar.): Bundan önce.

k.+ 22a/04

kelb (Ar.): Köpek, it.

k. 72b/17

kelimāt (Ar.): Sözcükler.

k. 76a/16

k.+ ın 54a/04

k.+ ların 14b/01, 80b/10

kelime (Ar.): Söz, sözcük.

k.-i küfri 87a/15

k.-i şehādeti 49b/07

k.-i tayyibe 11b/01

k.+ ler 57b/13, 63b/19

k.+ si 11a/16

k.+ sin 32a/06, 36b/06,

48b/04

k.+ yi 88b/09

kelpeten (Tr.): Zemine çakılı malzemeleri çıkarmaya yarayan alet.

k.+ ler 67a/19

kem (Far): Kötü, fena.

k.+ lik 97a/13

kemāhī (Ar.): Onun gibi.

k. 56b/01

kemāl (Ar.): En olgun, en yetişkin döneminde olma, olgunluk.

k. 11a/17, 41a/19, 41b/02, 41b/13, 54b/14, 77b/17, 98a/01

taḥṣīl-i k. 83a/10

k.-i maʿrifetile 44a/19, 44b/01

k.-i maʿrifet 44b/01, 44b/02

k.+ dūr 44a/01

ehl-i k.+ e 77b/18

k.-i lütfiñdan 39b/17

kenār (Far.): Bir şeyin bitiş kısmı, bitiş yeri, uçta kalan kısım.

k.+ ina 66b/05

k.+ ında 46b/17

kendi (Tr.): Kişinin öz varlığı.

k. 2a/13, 7a/02, 7b/01, 8a/03, 8b/17, 12a/09, 15a/04, 31a/08, 31a/17, 34b/01, 40a/08, 52a/01, 53a/15, 59a/02, 63b/10, 63b/13, 64b/12, 66b/04, 66b/05, 68a/03, 68a/11, 69a/12, 70b/07, 71a/10, 74b/07, 75a/11, 75b/16, 78a/11, 78a/15, 78a/18, 82a/05, 84b/04, 85b/12, 88a/02, 88a/19, 88b/06, 91a/07, 91b/04,

93a/19, 93b/02, 93b/03, 96a/15

k.+ ler 72a/07, 75a/04

k.+ lere 64a/13, 77b/08

k.+ leriñ 65a/13

k.+ lerin 65a/14, 75a/19,

77a/15

k.+ lerüñ 70b/13

k.+ ñ 74b/09, 78b/03

k.+ ñe 85b/12

k.+ ñi 2b/02

k.+ nüñ 63b/11, 75a/13, 79a/06, 80a/16, 80b/09

k.+ nün 71a/06

kendü (Tr.): Bk. “kendi”.

k. 2a/12, 9b/08, 11a/02, 17b/05, 22a/15, 24b/05, 35b/14, 54b/05, 58a/19, 63a/03, 71a/07, 71b/11, 80a/17

k.+ den 5b/13, 5b/14, 5b/19, 62b/11, 62b/12, 68b/09, 68b/14

k.+ ler 13b/05, 14b/10, 36b/10, 49a/03, 49b/06, 49b/07, 67a/13, 78b/18, 80a/15

k.+ lerde 80a/13

k.+ leri 20b/18, 43a/10

k.+ lerin 4b/16, 12b/14, 21a/02, 44b/08, 50b/14, 51a/14, 51a/19, 54a/11, 67b/03, 70b/18, 81a/18

k.+ lerinden 75b/15

k.+ lerine 20a/19

k.+ mi 41a/05, 41a/07

k.+ müz 34b/12

k.+ ñe 1b/18

k.+ ñi 16b/05, 16b/07,
17a/05, 40a/13

k.+ ni 32b/01

k.+ ñizi 16b/18

k.+ nüñ 44a/12

k.+ ñüz 16b/19

k.+ si 39b/02

k.+ sin 12b/08, 16b/14,
22b/08, 67a/13

k.+ yi 6b/18, 13b/17,
13b/19, 14a/03, 14a/05, 25b/01, 25b/03,
25b/05, 27a/18, 31a/13, 38a/11, 50b/03,
54b/01, 94a/01

k.+ ye 8b/16, 9b/02,
9b/05, 63a/13, 65a/06, 81b/05, 90a/05

k.+ yedür 76b/14

k.+ zin 25a/07, 31a/09

kerāhat (Ar.): İğrençlik, iğrenme,
tiksinme.

k.+ dan 98b/14

k.+ ine 27a/14

k.+ siz 84a/17

kerāmet (Ar.): Bir ermişin,
Allah'ın kendisine yakın kullarına
lutfettiği olağanüstü şeyler yapma gücü
ile ortaya koyduğu, akıl sınırlarını aşan
tabiat üstü iş, harikulade hal.

k. 71a/08

keşf-i k. 71b/05

k.-i zāhir 33b/15

kerem (Ar.): Ruh asaletinin
gereği olan cömertlik.

k. eyle 40b/19

kerīm (Ar.): Kerem sahibi .

k. 37a/09, 54a/01

k.+ dūr 17a/11, 18b/11,
27a/04, 66b/09, 66a/16, 66a/18

āyāt-ı k.+e 26a/16

āyet-i k. +e 7b/02,
78b/14, 86a/02

āyet-i k.+ esi 23a/10

āyet-i k.+ esinde 62b/16

āyet-i k.+ sinüñ 70a/12

kerpüc (Tr.): Kerpiç.

k.+ i 47a/04

kerre (Ar.): Defa, kez.

k. 7b/09, 12a/01, 19a/13,
20b/03, 20b/04, 27b/10, 31a/12, 32b/03,
34b/04, 34b/12, 46b/17, 49b/09, 52b/15,
52b/19, 53b/05, 53b/06, 53b/14, 53b/16,
53b/17, 54a/01, 61b/13, 61b/14, 66a/10,
70b/02, 79a/19, 79b/04, 80b/18, 82b/03,
82b/05, 82b/06, 82b/12, 98a/17

kes- (Tr.): İkiye ayırmak.

k.- erler 54a/16, 67a/17

k.- ilmez 83a/05

k.- iñ 88b/14

k. kin32a/07

k.+ indür 46b/11

k.- mek 97a/17
k.- mezin 97a/18
k.- üp 23b/12, 30b/08,
33b/10

kesel (Ar.): Gevşeklik,
uyuşukluk, tembellik, üşenme.
k. 90b/16

keşserehumullāhu (Ar.): Allah
artırsın.

k. 60b/13

kesib (Ar.): Kazanma, çalışarak
kazanma.

k. 59b/02, 95b/15, 95b/16
k.+ den 59b/02
k.-i kārı 32b/15
k.-i nevāl 83a/10

ke'sen (Ar.): Kadeh.
k. 89b/08

keşf (Ar.): Varlığı bilinmeyen bir
şeyi bulup ortaya çıkarma.

k. idüp 74b/17
k.-i kerāmet 71b/05
k.-letā'ife 70b/03

**Keşfü'l-letā'if fī mezhebi'l-
tevā'if** (Ar.): Dönemin önemli
eserlerinden biri.

K. 80a/19

ketebehu (Ar.): Onu yazdı.
k. 98b/02, 98b/04

ketmān (Ar.): Gizleyici.
k.+ dur 10b/18

keyf (Ar.): Keyif, zevk, sefa.
k.+ e 30b/12, 30b/13

kez (Tr.): Defa.

k. 45a/07, 49b/15,
50a/02, 53b/10, 84b/06, 84b/07

kezālik (Ar.): Bu da öyle, yine
öyle.

k. 8a/06, 18a/19, 18b/07,
18b/16, 19b/03, 56b/06, 59b/15, 60b/09,
79b/09, 80a/12, 83b/04, 84a/15

kıble (Ar.): Müslümanların
namazda yöneldiği cihet, Mekke
şehrinin ve Kabe'nin bulunduğu yön.

k. 90b/08, 92a/14, 92a/15
ehl-i kı. 3b/02
k.+ den 30a/18, 30b/10,
33b/12, 91a/16
ehl-i kı.+ yi 88a/03

kıbleten (Ar.): Kible olarak.
k. 50a/01

kıdem (Ar.): “Varlığının hiçbir

tarz ve şekilde başlangıcı olmamak” anlamında Cenabı Hakk’ın zati sıfatlarındandır.

ķ.+ dūr 10a/10

ķ.+ ũñ 10b/04

ķıfırıl- (Tr.): Eğrilip bükölmek, kıvrık duruma gelmek, kıvrılmak.

ķ.- an 37a/16

ķ.- maĝa 40a/18

ķıl- (Tr.): Etmek, eylemek, yapmak.

ķ. 90b/14, 90b/18

ķ.- alar 53b/07

nemāz ķ.- alar 53b/05

ķ.- alum 90b/19

nażar ķ.- an 26a/01

nemāz ķ. 89b/05, 90b/12,

90b/13, 90b/15, 90b/17, 91a/10

nemāz ķ.- an 98b/13

ķ.- arın 89b/05

ķ.- ayın 90b/14, 91a/04

ķ.- dı 60a/06, 94b/01

delıl ķ.- dı 11a/18

ķ.- dıķda 84a/04

da‘vāsı ķ.- dıķları 44b/10

ķ.- dım 87b/10

mübāh ķ.- dım 98a/13

nemāz ķ.- dın 91a/05

zāyi‘ ķ.- dıñ 34b/17,

73b/17

ķ.- duĝı 48a/19, 48b/01,

74a/16, 76b/19, 77a/01, 81b/13, 84a/19, 98b/01

beyān ķ.- dum 12b/12

ķ.- duralar 53a/07

ķ.- inan 84a/17

ķ.- inmaz 83a/06

ķ.- inur 83a/06

zāyi‘ ķ.- ma 85b/04

ķ.- maĝ 91a/05, 91a/06

ķ.- maĝı 72b/13

ķ.- maķ 58b/16, 73b/02,

73b/03, 84a/17, 91a/06, 91a/09, 98b/11

nemāz ķ.- maķ 6b/05,

83b/02, 83b/09, 83b/11, 90b/04, 91a/02

ķ.- maķdan 82b/05,

82b/13

nemāz ķ.- maķdan

82b/07, 82b/13, 87a/06

ķ.- maķdur 76b/18

şāyi‘ ķ.- maķdur 70b/07

ķ.- mam 90b/03, 90b/04,

90b/05, 90b/12, 91a/11

nemāz ķ.- mam 90b/05,

90b/06

nemāz ķ.- mamaķ 91a/14

tābi‘ ķ.- mamaķdur

17a/19

ķ.- masa 90b/10

ķ.- maya 72b/02

ķ.- maz 90b/08

ķ.- mazdım 90b/07,

91a/13

nemāz ķ.- mazım 90b/01

nemāzı kı.- mazım 90b/09
kı.- mazlarsa 53a/06
kı.- mazsın 90b/11
kı.- mış 83b/08, 89b/02
nemāz kı.- mış 3b/12
kızı kı.- mışlar 33b/05
kı.- sa 74a/14, 74a/15,
91a/15, 98b/18

nemāz kı.- sa 91a/15,
91a/16, 91a/18, 95b/06

beyān kı.- sa 80a/19
kı.- salar 58b/16
nemāz kı.- up 38a/10,
90a/18, 90b/10

nemāzın kı.- up 24a/06
nemāzlar kı.- up 11b/16
kı.- ur 1b/16, 90b/13
kāvī kı.- ur 28b/08
nemāz kı.- urın 38b/13
kı.- urlar 75a/02
nemāz kı.- urlar 21a/02,
38a/02

kı.- ursın 84b/18

kıl (Tr.): İnsan ve hayvan vücudunda biten sertçe ve kalınca tüy.

kı.+ dan 46b/11

kı.+ ina 23a/11

kılıc (Tr.): Kın içine konup bir kayışla bele takılan, çelikten yapılmış, eğri veya düz, uzun kesici silah.

kı. 52a/17, 52a/18, 88b/13

kı.+ dan 46b/11

kınā (Ar.): Kına ağacının kurutulmuş yapraklarından elde edilen ve saç, tırnak ve elleri turuncu bir renge boyamakta kullanılan toz.

kı. 53a/10

kır- (Tr.): Sert bir şeyi üzerine vurarak veya bir kuvvet tatbik ederek parçalamak.

kı.- ılınca 40a/13

kı.- mama 87a/13

kı.- mazsañ 40a/06

kı.- sa 40a/17

kı.- up 37a/13, 40a/07

kıran (Tr.): Salgın halindeki ölüm, öletlik, kırgın.

kı. 33a/02

kırk (Tr.): Bir sayı.

kı. 3a/15, 3a/18, 45b/08,
70a/01, 74a/06

kı.+ dan 3a/13

kırk- (Tr.): Uç veya kenarından parça kesmek, bir miktarını eksiltmek.

kı.- dırma 91b/01, 91b/03

kı.- dırmış 91b/01

kı.- dırmışsın 91b/02

kıra'at (Ar.): Okumak.

ķ. 88b/17

ķısa (Tr.): İki ucu arasında az mesafe olan, boyu uzun olmayan.

ķ.+ cık 89b/03

ķısım (Ar.): Bir bütünüň bir bölümü.

ķ. 31b/05, 37a/14, 58a/02, 58b/05, 79a/01

ķ.+ dur 70b/10

ķ.+ ina 31b/05, 31b/06

ķısmet (Ar.): Takdir edilmiş olan şey, nasip.

ķ. 59a/16

ķıřřahūn (Ar.): Kiraathane.

ķ.+ lardur 22b/02

ķıř (Tr.): Bir mevsim.

ķ. 18b/10, 23b/03

ķıřır (Tr.): Kenar, kabuk.

ķ. +da 81a/06

ķıtāl (Ar.): Birbirini öldürme, boğazlaşma, vuruşma.

ķ.+ ina 60b/16

ķıyām (Ar.): Ayağa kalkma, ayakta durma.

ķ. 10b/06

ķ.-ı bi-nefsihidür 10a/12

ķıyāmet (Ar.): Semavi dinlerdeki ortak inanışa göre takdir edilen zamanı gelince bu alemin ve bu alemdeki canlı cansız her şeyin bir anda mahvolup yok olması, ölülerin dirilmesi, ahiret hayatının başlaması olayı ve bu olayın meydana geldiği zaman.

ķ. 11a/15, 11b/16, 14b/13, 14b/17, 26b/18, 28a/15, 28a/18, 28b/18, 29a/01, 29a/09, 36a/18, 36b/01, 38b/05, 45a/08, 45b/18, 46a/09, 46b/18, 58b/18, 64b/15, 66a/06, 66a/11, 67a/15, 67a/16, 69a/19, 69b/02, 77a/02, 72a/12, 77a/06, 81b/09, 82a/10, 84b/01, 84b/19, 85a/18, 86b/13, 95a/10, 95a/13, 95a/16

ķ.+ de 66a/13, 95a/16, 95a/17

ķ.+ den 45b/17

ķ.+ e 39b/01, 41a/09, 45a/19, 45b/08

ķ.+ i 89a/04

ķıyās (Ar.): Mukayese.

ķ.+ dur 70a/17

ķıymet (Ar.): Değer.

ķ.+ li 65a/10

ķız (Tr.): Dişi cinsten olan evlat.

ķ. 49a/10, 65b/12

ķ.+ cıgazlar 49a/19

ķ.+ cıgazlara 49a/02
ķ.+ dan 65b/13
ķ.+ ı 15a/04, 49a/08
ķ.+ ın 64a/11
ķ.+ ına 93b/01
ķ.+ ını 63b/17, 93a/02
ķ.+ lar 15a/17, 63a/10
ķ.+ lardan 63b/09
ķ.+ ları 45b/10, 69a/10
ķ.+ ların 63a/04, 63b/08
ķ.+ larına 14a/16, 52b/06,
52b/12, 52b/14
ķ.+ larını 69a/07
ķ.+ larınıñ 45b/11

ķız- (Tr.): Öfkelenmek,
hiddetlenmek, sinirlenmek.

ķ.- dırdı95b/09, 95b/10
ķ.- dırmağa95b/11
ķ.- duran95b/12

ķızıl (Tr.): Parlak kırmızı renk.
ķ. 23a/18

ķi (Tr.): Bir bağlaç.

ķ. 1b/15, 2a/07, 2a/11,
2b/14, 2b/16, 2b/17, 3a/05, 3a/10, 3b/01,
3b/05, 3b/14, 3b/16, 3b/18, 4a/01, 4a/08,
4a/17, 4a/19, 4b/05, 4b/07, 4b/09, 4b/15,
5a/05, 5a/11, 5a/15, 5a/16, 5b/05, 5b/07,
5b/15, 6a/05, 6b/02, 6b/07, 6b/14, 7a/04,
7a/06, 7a/07, 7a/11, 7a/18, 7b/01, 7b/13,
8a/14, 8b/04, 8b/09, 8b/11, 8b/15, 9a/14,

9a/19, 9b/04, 9b/08, 9b/14, 9b/18, 9b/19,
10a/04, 10a/06, 10a/07, 11a/02, 11a/07,
11b/01, 11b/04, 12a/06, 12a/07, 12a/19,
12b/05, 12b/10, 12b/12, 13a/01, 13a/15,
13b/13, 14a/01, 14a/04, 14a/05, 14a/07,
14a/08, 14a/11, 14a/16, 14b/08, 14b/16,
15a/05, 15a/14, 15a/17, 15b/09, 16b/05,
16b/09, 16b/16, 17a/04, 17a/07, 17a/18,
17b/01, 17b/04, 17b/05, 17b/06, 17b/11,
18a/11, 18a/12, 18a/15, 18a/17, 18b/05,
18b/08, 18b/10, 18b/12, 18b/13, 18b/18,
19a/13, 19b/18, 20b/03, 20b/06, 20b/17,
21a/03, 21a/04, 21a/16, 21a/18, 21a/19,
21b/01, 21b/02, 21b/05, 21b/12, 21b/13,
21b/15, 21b/19, 22a/02, 22a/12, 22b/05,
22b/10, 22b/11, 23a/12, 23a/13, 23a/14,
23a/17, 23b/11, 24b/04, 24b/17, 25a/02,
25a/05, 25b/04, 25b/11, 25b/16, 26a/03,
26a/17, 26b/12, 26b/18, 27a/01, 27a/10,
27a/18, 28a/07, 28a/15, 28b/05, 28b/06,
28b/10, 28b/12, 28b/17, 29a/01, 29a/02,
29a/07, 29a/12, 29a/19, 29b/19, 30a/01,
30a/03, 30a/04, 30a/08, 30a/17, 31a/06,
31a/09, 31a/15, 31b/03, 31b/04, 31b/08,
31b/11, 31b/16, 31b/18, 32a/11, 32a/16,
32a/18, 32a/19, 32b/01, 32b/02, 32b/03,
32b/05, 32b/08, 32b/09, 33a/01, 33a/03,
33a/06, 33a/11, 33a/14, 33a/16, 34a/01,
34b/04, 34b/17, 35a/04, 35a/11, 35b/13,
36a/04, 36a/05, 36a/10, 36b/07, 36b/10,
36b/16, 37a/09, 37a/18, 37b/03, 38a/01,
38a/06, 38b/08, 38b/11, 39a/01, 39a/08,
39a/13, 39b/08, 39b/10, 39b/13, 39b/17,

40a/16, 40b/09, 40b/10, 40b/12, 40b/14,
40b/19, 41a/11, 41a/17, 41b/06, 42a/15,
42b/01, 42b/03, 42b/15, 42b/18, 43a/03,
43a/05, 43b/19, 44a/03, 44a/13, 44b/14,
45a/10, 45a/15, 45b/02, 46b/11, 47a/10,
47b/03, 47b/04, 47b/05, 48a/07, 48a/12,
48b/09, 48b/11, 48b/14, 48b/18, 49a/04,
49a/15, 49b/01, 49b/03, 49b/14, 50a/06,
50a/07, 50a/08, 50b/10, 51a/01, 51a/05,
51a/07, 51b/09, 51b/10, 51b/19, 52a/10,
52a/11, 52a/12, 52a/14, 52b/13, 52b/18,
53a/13, 54a/08, 54b/06, 54b/07, 54b/17,
55a/02, 55a/08, 55a/09, 55a/11, 55a/13,
55a/17, 55a/19, 55b/01, 55b/02, 55b/06,
55b/11, 55b/14, 55b/18, 56a/02, 56a/06,
56a/13, 56b/04, 56b/10, 56b/14, 56b/15,
57a/01, 57a/02, 57a/07, 57a/14, 57a/15,
57b/11, 57b/12, 60b/10, 61a/05, 61b/15,
61b/17, 62a/11, 62b/02, 62b/03, 62b/06,
62b/07, 62b/09, 62b/17, 63a/04, 63a/12,
63a/16, 63a/18, 64a/03, 64a/07, 64b/01,
64b/06, 64b/15, 64b/19, 65a/04, 65a/06,
65a/08, 65a/09, 65a/12, 65a/17, 65b/01,
65b/08, 65b/10, 65b/12, 65b/19, 66a/06,
66a/09, 66a/10, 66b/04, 66b/08, 66b/11,
66b/15, 67a/04, 67a/08, 67b/03, 67b/06,
67b/10, 67b/13, 67b/15, 68a/05, 68a/11,
68b/02, 68b/17, 69a/01, 69a/16, 69b/02,
69b/05, 69b/11, 70a/05, 70b/10, 71b/03,
71b/14, 71b/16, 71b/18, 71b/19, 72a/02,
72a/03, 72a/17, 72a/18, 72a/19, 72b/09,
72b/10, 72b/12, 73a/01, 73a/11, 73a/12,
73a/18, 73a/19, 73b/05, 73b/12, 73b/13,

73b/14, 73b/17, 74a/01, 74a/03, 74b/02,
74b/03, 74b/07, 74b/16, 74b/19, 75a/02,
75a/05, 75a/14, 75b/03, 75b/06, 75b/12,
76b/10, 76b/13, 77a/01, 77a/07, 77a/08,
77a/17, 77b/03, 77b/05, 77b/10, 78a/01,
78a/03, 78a/07, 78a/11, 78a/13, 78a/19,
78b/05, 78b/06, 78b/07, 78b/12, 78b/13,
78b/14, 78b/15, 79a/02, 79a/05, 79a/18,
79b/03, 79b/05, 79b/07, 80a/02, 80a/07,
80a/16, 80b/06, 81b/02, 81b/03, 81b/06,
81b/07, 81b/09, 81b/12, 81b/17, 82a/09,
82b/14, 82b/19, 83a/02, 83b/07, 84a/06,
84a/07, 84a/15, 84a/19, 84b/02, 84b/06,
85a/02, 85a/07, 85b/04, 85b/06, 85b/10,
85b/13, 86a/07, 86a/14, 86a/16, 86b/02,
86b/17, 87a/08, 87b/03, 87b/11, 87b/18,
88a/08, 88a/12, 88a/14, 88b/12, 88b/16,
91a/19, 93b/16, 94b/02, 96b/12, 97b/08,
98a/13, 98a/14, 98a/16, 98b/05, 99a/06

kibār (Ar.): Herkese terbiye dahilinde ve nezaketle muamele eden, ince, nazik ve zarif.

k. 71a/10, 76a/12

k.+ dan 75b/11

k.+ indandur 69b/08

kibāre (Ar.): Herkese terbiye dahilinde ve nezaketle muamele eden, ince, nazik ve zarif olan bayan.

k. 68b/10, 68b/15

kibir (Ar.): Büyüklük taslama,

kendini herkesten üstün görme, burun büyüklüğü.

k.+ den 50b/03

k.+ dür 40a/10

kifāye (Ar.): Kifāyet kelimesinin tamlamalarda aldığı şekil.

k. 21a/11

farz-ı k. 11b/05

farz-ı k. 18a/05, 18a/09, 18a/10, 18a/13, 19a/01, 20a/09, 21a/04, 21a/16, 21a/18, 21b/02, 21b/06, 22a/03

farz-ı k.+ dür 17b/13

farz-ı k. olan 18a/06

farz-ı k.+ yi 21b/04

kifāyet (Ar.): Yeter miktarda olma, yetişme, elverme, kafi olma.

k. ider 22a/09, 24b/14, 86a/02

kīle (Ar.): Denilmiştir ki...

ķ. 1b/04, 24a/15

kilise (Far.): Hıristiyanların ibadet yeri, hıristiyan tapınağı.

k.+ den 91b/07

kim (Tr.): Bk. “ki”.

k. 2a/01, 4b/19, 11b/02, 15a/15, 17b/03, 19b/18, 21a/09, 22b/10, 25a/05, 25b/15, 25b/19, 26a/01, 26a/19, 26b/10, 26b/18, 28a/01, 28a/19, 28b/06,

30a/17, 30b/17, 31b/16, 32a/15, 34a/04, 34a/19, 35b/13, 37a/04, 37a/06, 37a/10, 37a/12, 37a/14, 37b/01, 37b/05, 37b/12, 38a/07, 38a/08, 38a/09, 38a/17, 38b/12, 39b/04, 39b/06, 40a/17, 40b/05, 41a/11, 41b/08, 47a/16, 48b/03, 49a/03, 49a/17, 49b/01, 49b/06, 49b/10, 51a/06, 51a/12, 55a/17, 56b/18, 58a/19, 60b/10, 61a/05, 62b/03, 62b/05, 62b/06, 63a/07, 63b/17, 64b/12, 64b/14, 65b/08, 66a/06, 72a/15, 74b/04, 74b/09, 76a/01, 79a/17, 79b/19, 86b/19, 87a/11, 90b/17, 91a/02, 91b/09, 91b/10

kim (Tr.): Hangi kimse.

k.+ de 38a/07, 38a/08

k.+ den 55a/16

k.+ dendür 8a/12

k.+ e 94b/10

k.+ i 23a/18, 26b/06, 31b/02, 31b/03, 44b/16, 44b/17, 44b/18, 45b/05, 46a/17, 46a/18, 46b/12, 46b/13, 86b/19

k.+ in 7b/09

k.+ lerdür 2a/14, 2a/15, 2a/16

k.+ üñ 36a/12, 55a/16, 90b/14, 91a/04

k.+ ün 91a/04

kimesne (Tr.): Bk. “kimse”.

k. 2a/10, 3a/14, 11b/09, 13b/02, 13b/15, 17a/15, 18a/16, 18b/06,

19b/01, 24a/05, 24b/12, 28a/14, 28a/15,
28a/17, 28a/18, 29a/11, 30a/06, 31a/06,
31a/17, 31b/06, 32a/03, 35a/08, 36a/18,
38a/17, 42a/08, 43a/05, 44b/11, 46a/10,
54b/17, 54b/18, 55a/05, 56b/03, 56b/15,
57a/01, 57a/03, 57a/04, 57a/08, 57a/10,
60a/02, 60b/11, 62a/12, 66b/08, 66b/13,
66b/14, 67a/01, 67a/02, 68b/16, 70a/12,
72a/10, 72a/11, 72b/19, 73a/07, 73a/10,
73b/09, 77a/08, 77b/12, 79b/16, 82a/18,
82b/14, 87a/09, 87b/18, 88a/04, 88a/09,
89a/04, 89a/05, 89a/06, 93b/17, 94a/15,
95b/17, 96b/09, 97a/13, 97b/16

k.+ de 68b/17

k.+ den 11a/19, 53a/17

k.+ dür 98a/16

k.+ ler 2a/06, 3a/10,
4b/05, 5a/01, 14a/11, 16b/13, 21b/02,
22b/17, 29a/02, 29b/01, 35a/16, 35a/18,
44b/10, 47b/01, 67b/03, 71a/16, 73a/11,
73b/14, 74a/15, 75b/11, 78a/07, 87b/03,
88b/16, 97b/10, 97b/13

k.+ lerden 63b/01

k.+ lere 14b/08, 78a/03

k.+ lerle 63a/18

k.+ lerüñ 2b/17, 23a/10,
33b/05, 98b/13, 98b/17

k.+ nüñ 3b/08, 11b/13,
21a/03, 24a/03, 30b/03, 54a/14, 57a/02,
62a/12, 80a/02, 80a/03, 88a/14

k.+ ye 28a/16, 50a/08,
52b/13, 72a/04, 89b/04, 89b/17, 91a/05

k.+ yi 69a/04, 88a/12,

89b/02, 94b/18, 96a/01

kimse (Tr.): Herhangi bir kişi,
kim olduğu belirtilmeyen bir şahıs.

k. 21a/01, 79b/04, 79b/10

k.+ nüñ 19b/01

k.+ ye 26a/07

kimyā (Ar.): Cisimlerin atom ve
molekülleri bakımından yapısını,
birbirine etkisini ve bunların birleşim ve
dönüşümlerini inceleyen ilim.

k. 84a/11

ālā-yı k. 84a/08

k.+ ya 84b/05

k.+ yı 84b/08

kimyāger (Ar.): Kimya ile
uğraşan kimse, kimya uzmanı, kimyacı.

k. 84a/07, 84b/03

k.+ e 84b/02

k.+ üñ 84a/16

kināyet (Ar.): Söylenmek
isteneni doğrudan doğruya değil dolaylı
olarak anlatan sözler.

k.+ ler 37a/08

kirām (Ar.): Soyu temiz, soylu
kimseler, şerefli ve ulu kimseler.

e'izze-i k.+ dan 4a/04

kirāmen kātibin (Ar.): İnsanın iki

yanında bulunduğu ve sağdakinin sevapları, soldakinin günahları yazdığı kabul edilen iki melek.

k. 44b/18

kirāren (Ar.): Tekrar tekrar.

k. 86a/15

kişi (Tr.): İnsan, kimse, şahıs.

k. 2a/01, 3a/15, 3a/19, 3b/06, 3b/07, 5a/09, 5a/15, 5a/19, 6b/18, 7b/01, 7b/04, 8b/02, 9b/13, 9b/18, 12a/03, 12a/08, 13b/07, 13b/10, 14a/10, 15a/05, 15b/12, 16b/16, 17a/18, 17b/09, 17b/15, 22a/02, 26b/05, 26b/08, 28b/18, 29a/06, 29a/17, 29b/13, 31a/08, 33a/12, 33b/18, 34a/09, 34a/11, 36a/18, 38a/10, 38a/17, 38b/01, 39a/05, 39a/09, 43a/01, 46a/19, 47b/05, 47b/07, 48a/02, 48a/10, 48a/12, 49b/12, 49b/15, 50a/07, 50a/12, 55a/02, 59b/18, 60b/11, 62a/08, 62a/14, 62a/19, 62b/04, 65a/18, 66a/15, 67a/04, 67a/13, 67a/14, 67b/07, 68a/05, 68a/09, 68b/12, 68b/17, 70a/02, 70a/06, 71a/16, 71b/04, 71b/09, 71b/17, 74b/16, 75a/13, 77a/02, 77b/03, 77b/11, 78a/15, 80a/16, 82a/17, 83a/07, 83b/13, 84b/02, 84b/03, 84b/07, 85a/15, 88a/19, 88b/01, 88b/04, 88b/05, 88b/06, 88b/10, 88b/13, 88b/14, 88b/18, 89a/02, 89a/03, 89a/06, 89a/07, 89a/08, 89a/09, 89a/11, 89a/13, 89a/14, 89a/16, 89a/18, 89b/01, 89b/06, 89b/08, 89b/09, 89b/10, 89b/12, 89b/17, 89b/19,

90a/07, 90a/17, 90a/18, 90b/01, 90b/02, 90b/03, 90b/04, 90b/05, 90b/06, 90b/10, 91a/08, 91a/09, 91a/10, 91a/13, 91a/14, 91a/16, 91a/17, 91a/18, 91a/19, 91b/02, 91b/04, 91b/05, 91b/07, 91b/08, 91b/11, 91b/12, 91b/13, 91b/15, 91b/16, 91b/17, 92a/01, 92a/02, 92a/06, 92a/07, 92a/08, 92a/12, 92a/13, 92a/14, 92a/15, 92a/16, 92a/17, 92b/04, 92b/05, 92b/08, 92b/09, 92b/17, 93a/01, 93a/04, 93a/05, 93a/06, 93a/08, 93a/09, 93a/10, 93a/11, 93a/12, 93a/14, 93a/15, 93a/18, 93a/19, 93b/02, 93b/04, 93b/06, 93b/07, 93b/10, 93b/11, 93b/13, 93b/14, 93b/17, 93b/18, 94a/02, 94a/03, 94a/04, 94a/06, 94a/09, 94a/10, 94a/11, 94a/12, 94a/13, 94a/14, 94a/17, 94a/19, 94b/01, 94b/02, 94b/03, 94b/04, 94b/06, 94b/08, 94b/09, 94b/11, 94b/13, 94b/15, 94b/16, 94b/17, 95a/03, 95a/04, 95a/05, 95a/07, 95a/10, 95a/13, 95a/14, 95a/18, 95a/19, 95b/05, 95b/06, 95b/09, 95b/12, 95b/14, 95b/16, 95b/19, 96a/03, 96a/05, 96a/07, 96a/09, 96a/11, 96a/18, 96a/19, 96b/03, 96b/05, 96b/12, 96b/16, 96b/17, 96b/18, 96b/19, 97a/02, 97a/06, 97a/09, 97a/12, 97a/15, 97a/17, 97a/18, 97a/19, 97b/01, 98a/02, 98a/03, 98a/07, 98a/08, 98a/09, 98a/10, 98a/11, 98a/12

k.+ de 7b/02, 17b/08, 38a/08

k.+ den 18a/16, 92a/17

k.+ dūr 33a/10, 33a/11, 33a/12

k.+ le 38a/15, 71a/19,
95b/02

k.+ ler 4a/19, 44a/13,
52b/17, 55a/08, 62a/15, 64a/10

k.+ lerdür 68a/05

k.+ lere 3a/02, 50b/12

k.+ lerle 34b/15

k.+ lerün 29a/16

k.+ nün 2a/05, 5a/17,
7a/04, 8b/08, 10a/03, 10a/04, 18b/04,
18b/05, 19b/02, 28b/16, 33a/07, 38a/16,
39a/06, 40a/18, 42a/08, 49b/11, 57b/14,
59a/15, 59b/03, 62b/02, 63b/15, 67a/14,
68a/17, 71b/08, 80a/03, 81a/13, 83b/04,
83b/09, 83b/18, 84a/01, 88b/02, 88b/14,
95a/04, 95b/18, 98a/11

k.+ nün 78b/05

k.+ siz 95b/03

k.+ ye 7b/03, 9b/07,
11b/01, 14a/12, 17b/12, 17b/13, 18a/18,
36b/04, 38b/18, 39a/11, 39b/08, 43a/06,
47b/03, 48a/08, 57b/08, 71a/04, 71a/06,
77b/09, 78a/13, 82a/06, 82b/19, 83b/11,
86b/09, 88b/05, 89a/10, 89b/05, 90a/18,
90b/12, 90b/13, 90b/15, 90b/16, 90b/18,
91a/09, 91b/02, 91b/08, 92b/09, 92b/16,
93a/01, 93a/04, 93a/11, 93a/14, 93a/16,
93b/10, 93b/11, 94a/06, 94a/08, 94b/09,
94b/12, 97a/09, 98a/12

k.+ yi 17b/09, 24b/08,
26b/16, 29b/13, 33a/08, 37b/16, 50b/18,
51a/11, 51a/14, 51a/15, 67a/09, 70a/03,
71a/05, 88b/16, 95a/19

k.+ yi' 15b/07

kitāb (Ar.): Bir araya getirilmiş
yazılı veya basılı yapraklardan meydana
gelen bütün, kitap.

k. 1b/04, 3a/12, 3a/15,
3a/18, 6a/15, 19a/06, 22a/08, 39b/14,
45a/12, 45b/05, 57b/14, 62b/14, 73a/16,
73a/18, 86b/12, 87b/12

naql- k. 87b/05

ümmü'l- k. 7b/08

K.-ı Mebhaş-ı İmān 1b/01

k.-ı 'ilm 86a/01

k.+ a 2a/16, 2b/14, 2b/18,
4a/17, 4b/11, 13a/01, 39b/16, 82b/10,
87b/06

k.+ da 3a/10, 3b/05,
3b/18, 4b/07, 4b/14, 4b/16, 12b/06,
12b/12, 39b/09, 48b/09, 57b/12, 81a/19,
81b/01, 87a/04

nām-ı k.+ da 80b/01

k.+ dan 2b/10, 3a/11,
3a/12, 4b/08, 86b/11, 87b/15, 89a/02

k.+ dur 45a/13

k.+ ı 2b/09, 3a/15, 3b/17,
4a/18, 12b/06, 13a/05, 15b/08, 41a/10

k.+ in 64b/01

k.+ mı 92a/04

iḥyā-yı 'ulūmı'd-dīn k.+
muñ 85b/19

k.+ lar 3b/01, 13a/08,
31a/04, 87b/18

k.+ lara 12a/17, 78b/10,

87b/18

k.+ lardan 2b/14, 3a/13,
4a/01, 4a/07, 4a/19, 12b/03, 15b/08,
87b/09

87b/11

k.+ ları 13a/07, 13a/17,
70a/09, 87b/09

87b/09

k.+ larına 38b/05, 82b/05,
82b/06

k.+ larında 13a/13,
75b/18, 82b/14

k.+ larından 12a/19,
82b/07

k.+ laruñ 2b/15, 4a/08,
45b/01, 61a/09, 61a/10, 87b/18

k.+ sız 45b/05

k.+ uñ 70b/03, 86a/14

Kitābu'l-ḥikem (Ar.): Özel isim.

Kadıızâde Mehmed Efendi'nin Mebhas-ı
Îmân adlı eserini hazırlarken
faydalandığı Arapça kaynaklardan biri.

K. 4a/16, 62b/05

kitābet (Ar.): Bir şeyi düzgün ve
kurallara uygun şekilde kaleme alma.

k. 8b/11, 39b/13

k.+ ile 58a/07

k.+ iledür 58a/05, 58a/10

k. idüp 57b/08

k. itdim 2b/16, 8a/01

k. itdirmeyüp 29a/01

k. itmişdi 8b/10

k. olanlar 4a/18

k. olındı 32a/10

k. olunmadı 61b/07

k. olunmuşdur 6a/15

k. olınsa 88b/17

k. olunup 82a/16

k. olunur 57a/19

Kitābu'l-bidāye (Ar.): Özel isim.

Kadıızâde Mehmed Efendi'nin Mebhas-ı
Îmân adlı eserini hazırlarken
faydalandığı Arapça kaynaklardan biri.

K. ve 4a/15

Kitābullāh (Ar.): Allah'ın kitabı.

k.+ dan 89a/13

kizb (Ar.): Yalan.

k. 54a/10, 65b/05,
74b/04, 74b/09, 74b/11, 75a/18, 78b/02,
87a/12, 99a/06

k.-i şariḥ 74b/15

k.-i şariḥdür 65b/06

,75a/01

k.-i şariḥdür

k.+ den 63a/07

k.+ dür 10b/16

ko- (Tr.): Koymak.

ķ. 5a/18, 6b/12, 37a/08
ķ.- dık 34a/12
ķ.- dılar 34a/03
ķ.- dım 24a/11
ķ.- dıñ 92a/05
ķ.- duklarında 30a/17
ķ.- dum 24b/02
ķ.+ dumından 95a/04
ķ.- mayalar 51b/05,
64a/06, 68b/07

ķ.- mayup 37a/19
ķ.- maz 34a/14
ķ.- mazın 97a/11
ķ.- mışdur 44b/17, 45a/06
ķ +r 68a/03
ķ.- rken 34a/04
ķ.- rlar 77a/15
ķ.- rsa 95b/02
ķ.- sa 89a/10
ķ.- salar 38a/13

ķoc- (Tr.): Yaşlanmak.

ķ.- ar 62a/10
ķ.- amaķ 47a/03

ķoca (Tr.): Eş, zevce.

ķ. 3a/04, 24a/11, 24a/14,
52a/12
ķ.+ dan 52b/12
ķ. oldıkda 52a/11

ķoç- (Tr.): Kucaklamak, sarmak.

ķ.- ilan 67a/10

ķ.- mazsın 65a/17
ķ.- up 78a/17

ķodıř (Tr.): Pezevenk, muhabbet
tellalı, kavat, meyaneci.

ķ.+ lık 64a/06

ķoķ- (Tr.): Koku çıkarmak, bir
koku yaymak.

ķ.- udan 33a/15

ķ.- ulu 52b/05, 62a/16

ķ.- usı 26a/07, 40b/13,
68b/02

ķon- (Tr.): Yerleşmek, yurt
edinmek.

ķ.- ık 75b/11

ķ.- ıĝa 68b/08

ķ.- ışılara 52b/09

ķ.- şılarda 52b/15, 52b/19

ķ.- şılarına 52b/05

ķ. şı 69a/08

ķ.- şılarında 69a/09

ķ.- şılara 52b/06

ķ.- uĝa 68b/13

ķop- (Tr.): Herhangi bir yerinden
ikiye ayrılmak.

ķ.- arırlar 67a/19

ķ.- arup 33b/06

ķ.- masına 38b/05

ķ.- salar 46a/13

ķ.- uncaya 77a/06

ķ.- up 45a/08

ķorkķ- (Tr.): Korkuya kapılmak,
korku duymak, ũrkemek.

ķ. 65b/07, 93a/13

ķ.- ar 33b/10

ķ.- arsa 52b/13

ķ.- arsız 66b/14

ķ.- ı 31a/14

ķ.- maķdan 51a/16

ķ.- maz 24a/06, 93a/15

ķ.- mazım 93a/13, 93a/15

ķ.- u 13a/17, 14a/01,
16b/05, 22a/12, 22a/19, 25a/09, 52a/10,
52a/13, 90a/18, 96a/18

ķ.- up 54a/06, 84b/18

ķ.- usı 52b/11, 52b/12,
52b/18

ķ.- usın 51b/03

ķ.- usından 34a/07

ķoru- (Tr.): Yardım edip
kayırmak, himaye etmek.

ķ.- mayalar 53a/18

ķov- (Tr.): Uzaklaşmasını,
gitmesini sert bir şekilde söylemek,
yanından defetmek.

ķ.- ı 52b/10

ķ.- up 15a/03

ķovcı (Tr.): Arkadan söz
söyleyen, ķekiştiren kimse, gammaz,

nemmam

ķ.+ lık 87a/12

ķ.+ lık 99a/07

ķoy- (Tr.): Bırakmak,
yerleştirmek.

ķ.- a 47b/04

ķ.- ar 95b/05

ķ.- arlar 54a/16

ķ.- dı 30a/13

ķ.- maķ 25a/19, 47b/05,
82a/08

ķ.- up 17b/18, 25b/16,
33b/10, 34b/02, 53a/02, 92a/04

ķoyun (Tr.): Bir tür hayvan.

ķ. 19b/13, 95a/04, 98a/05

ķök (Tr.): Bazı şeyleri bulunduğu
yere kuvvetle bağlayan dip bölümü,
derinlerdeki alt ucu.

ķ.+ inden 23b/07

ķömür (Tr.): Yüksek basınç veya
yüksek sıcaklık altında bitkilerin
yapısının değişmesi sonucu meydana
gelen, karbonca çok zengin, siyah,
yanıcı, kalorisi yüksek madde.

ķ. 47a/08

ķöprü (Tr.): Aralarında
doğrudan doğruya geçişi önleyen bir
engel bulunan iki yeri birbirine bağlayan

veya bir trafik akımının diğerini kesmeden üstten geçmesini sağlayan yapı.

k.+ si 46b/11

kör (Tr.): Gözü görmeyen.

k. 29a/16

k.+ lerdür 81a/07

köşk (Far.): Bahçe içindeki büyük süslü ev, kasır.

k.+ lerin 81a/03

kötürüm (Tr.): Yürüyemeyen, sakat.

k. 30a/11

köy (Tr.): Küçük yerleşim birimi.

k.+ de 30b/02, 79a/10

kubh (Ar.): Kötülük, çirkinlik.

ķ.+ ını 64b/14

ķuç- (Tr.) Kucaklamak, sarmak.

ķ.- maķ 65a/19

ķ.- maķda 65a/18

ķuddese (Ar.): Mübarek, mukaddes.

ķ. 27a/14, 30a/16, 30a/19

ķudret (Ar.): Kuvvet, güç, takat,

iktidar.

ķ. 9a/14, 9b/07, 9b/10, 32b/02, 56a/01, 58b/03, 58b/09, 58b/12

ķable'l-fa'1 ķ. 58b/10

ķ.+ dūr 7a/11, 10a/19,

43a/13

ķ.+ iñ 51a/03

ķ.+ ini 64a/18

ķ.+ leri 58b/02

ķ.+ siz 58b/12

ķudūm (Ar.): Uzak bir yerden, uzun bir yoldan gelme, bir yere ayak basma.

ķ.+ ı 98a/05

ķudūs (Ar.): Özel isim. Filistin'de bulunan, Müslümanlar, Hristiyanlar ve Museviler için kutsal kabul edilen, Mescid-i Aksa'nın bulunduğu yer.

ķ.-i mübāreke 45b/16

ķufren (Ar.): Kūfūr, nankörlük.

ķ. 30b/18

ķul (Tr.): Allah tarafından yaratılmış olan insan, abd.

ķ. 5a/11, 7a/06, 8a/03, 8a/05, 14b/13, 15a/02, 15b/14, 16a/01, 16a/19, 16b/02, 30b/18, 50a/03, 53b/13, 55a/10, 55a/19, 58a/18, 58a/19, 58b/10, 63b/11, 90b/09

74a/02 k.+ a 15a/13, 16a/03,

k.+ dan 8a/13

k.+ dandur 76b/16

k.+ ı 20b/03, 64b/19

k.+ ım 15b/19

k.+ ın 85a/07

k.+ ına 15b/12, 66a/04

k.+ ıñdur 8a/08

k.+ ını 65a/19

k.+ ınıñ 16a/17

k.+ lar 14b/17, 15a/17,

63a/10

k.+ ları 14b/08

k.+ larım 42b/03

k.+ larımı 64b/16

k.+ ların 14b/06, 63a/17,
63b/02, 63b/08, 65a/10, 69a/03, 69a/06

k.+ larına 14a/17, 14b/01,
14b/04, 20a/18, 42b/02, 43a/17, 63a/05,
68b/04, 68b/08, 68b/18, 69a/01

k.+ larınıñ 15a/06,
64a/15, 64b/07, 64b/13

k.+ larıñ 65b/03

k.+ lık 35a/02, 73b/19

k.+ luğa 35a/02, 73b/19

k.+ um 65b/01

k.+ uñ 7a/08, 65b/06

ķulağ (Tr.): Canlılarda işitme işlevinde olan uzuv.

ķ. 42a/09, 43b/08

ķ.+ a 43b/09

ķ.+ dan 42a/10, 64a/02

ķ.+ ına 42a/08

ķ.+ ıñdan 37b/04

ķ.+ ını 37b/04

43b/10

ķ.+ lar 43b/06, 43b/07,

ķ.+ lara 43b/07

ķ.+ ların 54a/09

ķum (Tr.): Silisli kütlelerin, bazı kaya ve maden parçalarının tabii tesirlerle parçalanıp ufalanması sonucu ortaya çıkan küçük ve sert tanecikler ve bunlardan oluşan kütle.

ķ.+ dan 19b/02

ķumār (Ar.): Para karşılığı ve para kazanmak için oynanan oyun.

ķ. 90a/01

ķumaş (Tr.): İpek, yün, pamuk vb. malzemeden makine veya tezgahlarda dokunmuş her türlü dokuma.

ķ. 15b/19

ķ.+ ı 15b/13

ķur- (Tr.): Bir araya getirmek, toplamak, teşkil etmek

ķ.- ılıp 46b/11

ķ.- ulup 46b/06

ķurbet (Ar.): Hısımlık, akrabalık.

ķ. 15a/14

ķurbetest (Far.): Yaklaştırma.
mũcib-i ķ. 19a/14

ķurd (Tr.): Bk. “ķurt”.
ķ.+ ları 78b/12

ķureyř (Ar.): Bir kabile ismi.
ķ. 55a/13

ķurı (Ar.): Islak olmayan.
ķ. 32b/17, 45b/03
ķ.+ dup 23b/05

ķurı- (Tr.): Islaklığı, yaşlığı
kaybolarak kuru duruma gelmek
ķ.- dur 32b/07
ķ.- yup 29b/04

ķursaę (Tr.): Kuşlarda ve bazı
hayvanlarda yemek borusunda şişkin bir
kışım olarak bulunan ilk sindirim
torbası.

ķ.+ ı 98b/02
ķ.+ ın 98b/05

ķurřun (Tr.): Bir tũr metal.
ķ. 67a/15

ķurt (Tr.): Bir hayvan tũrũ.
ķ. 19b/14

ķurtar- (Tr.): Kurtulmasını
sağlamak.

ķ. 37b/10
ķ.- an 17b/09
ķ.- mağa 76b/19
ķ.- maķ 36b/05, 47a/02
ķ.- maz 89b/15
ķ.- up 65a/14, 84a/05

ķurtul- (Tr.): Bk. “ķurtul”.
ķ.- alar 49a/05, 49a/18
ķ.- maķ 13a/07
ķ.- maz 38a/09
ķ.- up 48a/08, 49a/18

ķurtul- (Tr.): Sıyılmak,
uzaklaşmak, selamete çıkmak, halas
olma.

ķ.- alar 47a/10
ķ.- amaz 31b/17
ķ.- ınmaz 51a/10
ķ.- maķ 38a/18
ķ.- sa 40a/16

ķuru- (Tr.): Bk. “ķurı-”.
ķ.- dup 78b/09
ķ.- miş 23b/07
ķ.- ya 23b/12
ķ.- yup 23b/10

ķur’ān (Ar.): Allah tarafından
Hz. Muhammed’e vahyedilen kutsal
kitap, İslam dininin temel kitabı, kelim-

ı kadim, Kur'an-ı Kerim.

Ḳ. 43b/03, 45a/13,
48a/04, 80a/18, 88b/18, 89a/10, 90b/01

ferman-ı Ḳ. 6a/16

naşûş-ı Ḳ. 54b/19

Ḳ.-ı 'azîmde 6a/13,
41a/12, 55a/09, 60a/07

Ḳ.-ı 'azîmi 60b/15,
61a/04, 89a/08, 89a/14, 89b/06

Ḳ.-ı 'azîmü's-şân 61b/08

Ḳ.-ı 'azîmü's-şânda

61a/01

Ḳ.-ı 'azîm 25a/14,
45a/18, 58a/11, 88b/17, 89a/17, 89a/18

naşş-ı Ḳ.-ı 'azîm 27b/07

Ḳ.+ a 51b/14

Ḳ.+ da 78a/12

Ḳ.+ dan 97a/03

Ḳ.+ dur 60b/12, 60b/14

burhân-ı Ḳ. 6a/17

naşûş-ı Ḳ.+ yeden 55a/09

âyet-i Ḳ. +ye 25a/10

ḳuşur (Ar.): Eksiklik, noksan.

ḳ.+ larına 53a/12

ḳuş (Tr.): Uçabilen hayvanların
tamamına verilen isim.

ḳ. 13b/17

ḳ.+ a 13a/08, 13b/08

ḳ.+ dan 13b/14

ḳ.+ lık 53b/03, 76a/08

ḳuşaḳ (Tr.): Bele bağlanan uzun,
enli veya ensiz kumaş.

ḳ. 53a/08

ḳ.+ lar 65a/04

ḳuşan- (Tr.): Giyinmek.

ḳ.- ana 31a/15

ḳ.- mağ 68a/17

ḳ.- maḳda 31a/10

ḳ.- sa 31a/07, 93b/19

kūşe (Far.): Köşe.

k.-i meclis 77b/14

ḳūt (Ar.): Yaşamak için gerekli
yiyecek, rızık.

ḳ. 69a/08

ḳ.+ dan 50b/07, 50b/10

ḳutb (Ar.): Merkezi nokta.

ḳ.-ı aḳtâb 80b/07

ḳuṭṭâ' (Ar.): Yol kesiciler,
haydutlar.

ḳ. 26b/01

ḳuṭṭib (Ar.): Merkez nokta,
merkez.

naşihat-ı k. 27a/15

ḳuvvet (Ar.): Güç.

ḳ. 9b/07, 9b/09, 29b/12,
45a/02

k. +e 89b/14

ķuyı (Tr.): Bk. “ķuyı”.

k. 69b/13

ķuyruę (Tr.): Hayvanların büyük bir kısmında gövdenin arka tarafında yer alan uzun ve esnek organ.

ķ.+ ı 86b/15

ķuyu (Tr.): Su tabakasına varılıncaya kadar daire şeklinde kazılıp çevresine duvar örülen ve içindeki su kova veya tulumba ile alınan derin çukur.

ķ.+ ya 69b/15

ķuyumcı (Tr.): Değerli maden veya taşlardan ziynet ve süs eşyası yapan ve satan kimse.

ķ. 69b/15

kübrā (Ar.): Daha büyük, ulu.

‘ālem-i k. 6a/02

k.+ dan 59a/06

küçük (Tr.): Sayı, nicelik, şiddet vb. bakımından az veya önemsiz olan.

k. 80a/08, 93a/02, 96a/05

k.+ cek 5b/18

k.+ cükden 14a/16

k.+ den 63a/07

k.+ lere 68b/15

küfür (Ar.): Allah’ın varlığını, birliğini kabul etmeme, dinin esaslarına inanmama.

k. 11b/10, 11b/12, 12b/13, 12b/15, 14a/10, 14b/11, 20b/08, 38a/03, 42b/16, 42b/17, 47b/01, 48a/16, 48a/17, 48a/18, 48b/07, 48b/08, 48b/12, 48b/19, 49b/04, 59b/16, 78a/05, 78b/08, 87b/04, 88a/01, 88b/02, 88b/05, 88b/06, 88b/09, 93a/06, 96b/09, 97b/02, 97b/12

ef’āl-ı k. 12a/18, 12b/07, 13a/17, 13a/19, 13b/12, 13b/17, 14a/01, 14a/13, 37b/17

ef’āl-i k. 12b/05, 13a/15, 13b/09, 87a/08, 87b/10

elfāz-ı k. 12a/16, 12a/18, 12b/04, 12b/07, 12b/13, 13a/06, 13a/08, 13a/09, 13a/11, 13a/15, 13a/17, 13a/19, 13b/07, 13b/09, 13b/12, 13b/16, 14a/01, 14a/04, 14a/11, 14a/13, 14b/05, 14b/09, 15a/19, 16b/12, 37b/17, 75a/08, 87a/08, 87b/10, 88a/06, 88a/12, 88a/13, 88b/08

kelime-i k. 87a/15

rızā-yı k. 14b/11, 15a/08

k.-küfre 88b/15

k.+ den 13a/06, 14a/12, 31a/14, 48b/18, 90a/18

elfāz-ı k.+ den 13b/14

k.+ dür 15a/08, 31a/18, 48b/12, 48b/13, 59b/01, 59b/02, 59b/05, 62a/01, 66a/15

k.+ e 14a/17, 42b/15

k.+ i 96b/14
ef'al-i k.+ i 69a/16
elfâz-ı k.+ i 69a/15,
69a/16, 69a/17

k.+ in 42a/17
k.+ inde 58b/06
k.+ inden 31b/01
k.+ ine 88a/14, 97b/11
k.+ lerden 87a/16
k.+ leri 70a/17, 76a/16,
80b/13
k.+ lerin 43b/15, 80b/05
k.+ lerine 15a/06, 31a/11,
31a/16, 71a/11

kül (Tr.): Yanan şeylerden
artakalan toz halindeki madde.
k. ideydi 36b/13

külli (Ar.): Hepsi, tamamı.
k. 23b/01, 23b/05,
30b/19, 54a/02, 54a/04, 69b/07
k.+ si 7a/14

küllîye (Ar.): Bütün, tüm.
meşîyyet-i k.+ sinde
8a/04

külünk (Far.): Ucu sivri taşçı
kazması.
k. 19b/01
k. 19a/03
k.+ ler 19a/04

kün (Ar.): Ol.
k. 4b/18

künh (Ar.): Bir şeyin aslı, özü,
gerçeği.
k. 8b/05

kürek (Tr.): Kömür, toprak, kum,
kar vb. maddeleri bir yerden alıp bir yere
atmaya yarayan, uzun bir sapa geçirilmiş
madeni yayvan bir parçadan ibaret alet.
k. 19b/01

kürk (Tr.): İşlendiği zaman
giyecek yapmak için kullanılan hayvan
postu.
k. 95b/08, 95b/10,
95b/13, 96a/09

k.+ den 59b/05
k.+ ler 59b/03

kürsî (Far.): Kalabalığa karşı
konuşanların üstüne çıktığı yüksekçe
yer.

k.+ de 35b/10
k.+ lerde 35b/06
k.+ lerinde 35b/08

kütubihi (Ar.): O'nun kitaplarına.
k. 6b/03, 6b/09, 64a/16

kütüb (Ar.): Kitaplar.

31a/05 k.-i fetāvādan 87b/06
k.-i fetāvāda 12a/16,
k.-i fıkhıdan 39b/12
k.-i fıkhıda 39b/14
k.-i kelimada 56a/12
k.-i mebsūtıadan 87b/06
‘āmmē-i k.+ de 56b/08
k.+ den 5b/02

L

lā (Ar.): Dilimizde “-siz, yok, değil” anlamına gelen olumsuzluk edatı.

1. 6b/05, 6b/08, 11a/08, 11a/10, 11b/14, 11b/18, 12a/01, 14a/10, 16b/16, 17a/18, 26a/09, 30b/17, 38a/11, 38b/13, 44b/03, 49b/11, 49b/12, 49b/17, 49b/19, 50a/02, 50a/05, 53b/18, 54a/01, 60b/09, 66b/05, 74a/10, 83a/04, 88b/15, 89b/14, 89b/18, 93b/14, 96b/10, 99a/09

la‘b (Ar.): Oynamak.

1.+ ine 35a/17

lābūd (Ar.): Mutlaka.

1. 23b/12, 55a/04

lāf (Far.): Bir düşünce anlatan kelime veya kelime dizisi, söz, lakırdı.

1.+ ı 1b/17

lafız (Ar.): Gerek anlamlı olsun (kelime), gerek anlamı başka kelimelerle ortaya çıksın (edat) ağızdan çıkan veya yazılan söz.

1. 55b/09

1.-ı hu 55b/04

1.-ı ‘ulemāyı 78b/04

1.+ dur 55a/19

1.+ ı 55b/02, 55b/08,

55b/11, 56a/03

1.+ ıla 69a/03, 96b/04

1.+ ından 2a/18

1.+ ını 19a/14

1.+ ınıñ 55b/05

1.+ ları 11b/12

lāgv (Ar.): Ortadan kaldırma, hükümsüz bırakma, ilgā ve feshetme.

1. 89a/17

lahza (Ar.): Zamanın göz açıp kapayıncaya kadar geçen en kısa parçası, an.

1.+ da 32b/12

la‘in (Ar.): Lanetlenmiş.

şeytān-ı l. 66b/06

şeytān-ı l.+ e 75b/02,

82a/04, 85b/03

şeytān-ı l.+ üñ 77a/05

lakırdı (Ar.): Laf, söz.

l. itdirmeyeler 68a/02

l.+ ları 63a/19

lâkin (Ar.): Ama, ancak.

l. 3a/13, 3b/06, 3b/09, 4a/17, 4b/01, 4b/10, 5a/07, 6a/04, 7a/01, 7a/08, 7b/17, 8b/01, 9a/09, 9a/10, 12a/16, 12b/13, 13a/14, 13b/07, 13b/10, 17b/10, 20b/08, 20b/13, 21a/01, 24a/11, 24b/04, 24b/12, 24b/18, 25a/14, 26b/11, 27b/17, 29b/08, 30a/15, 31a/17, 31b/04, 31b/07, 33a/12, 33b/09, 34a/09, 34a/17, 34b/14, 36a/17, 37b/11, 37b/13, 39b/14, 40a/17, 41b/16, 42a/05, 42a/09, 42a/12, 42b/13, 42b/15, 42b/16, 42b/18, 43a/07, 43a/10, 43b/01, 43b/06, 43b/09, 44b/06, 44b/12, 45a/18, 45b/05, 47b/02, 47b/05, 47b/19, 48a/03, 48a/06, 48a/14, 48a/17, 49a/08, 52a/01, 55b/10, 55b/12, 56b/19, 57b/10, 58a/06, 58a/09, 58b/17, 59a/12, 60b/09, 60b/16, 70a/05, 70a/07, 70b/17, 71a/04, 73a/19, 73b/13, 76b/17, 76b/18, 78a/13, 79a/05, 79a/07, 79b/08, 80a/14, 83a/04, 86b/02, 87b/04, 97b/11, 99a/06

Lamek (Ar.): Özel isim. Hz. Nuh (a.s.)'un babası.

L. 61b/01

la'net (Ar.): Allah'ın rahmetinden, af ve merhametinden mahrum olma.

l. 91b/19, 93a/11

l.+ i 53a/04

l. itdi 93b/06

l. itmezim 93b/06

lâşerîke (Ar.): Benzeri olmayan, eşsiz, tek.

l. 54a/01

la'tîf (Ar.): Hoş.

ķavl-i l. 55a/10

la'tîfe (Ar.): Şaka.

l. 89a/17, 89b/09, 91b/11, 94a/01, 96b/02

la'ube (Ar.): Oyun.

l.+ den 63a/06

lâyiķ (Ar.): Uygun, yaraşır.

l. 24b/09, 25a/14, 40a/19, 47a/17, 48b/14, 54b/14, 57b/09, 64b/05, 72a/11, 82a/12, 83a/09, 87b/02, 93b/16

l.+ dur 39b/08, 49b/01, 85b/10

l. ola 48a/08

l.+ sın 85a/15

lâzım (Ar.): Gerekli, lüzumlu.

l. 5a/04, 7a/02, 8b/02, 9b/12, 22a/08, 22a/10, 22b/01, 23a/03, 24b/17, 24b/18, 25a/15, 25a/16, 30b/15, 31a/09, 31b/11, 43a/04, 43a/12, 48a/07,

48b/06, 48b/10, 51b/07, 52b/15, 54b/05,
54b/09, 54b/11, 54b/14, 54b/15, 55b/16,
55b/17, 56a/01, 56a/19, 56b/08, 56b/09,
56b/13, 57b/03, 57b/08, 58b/12, 58b/13,
60a/06, 61b/15, 64b/01, 65b/16, 73a/07,
76b/06, 77b/09, 81b/01, 85a/04, 86b/11,
88a/02, 91a/08, 92a/01, 92b/03, 92b/04,
96a/03, 96b/02, 96b/04, 96b/05, 96b/06,
96b/08, 97b/14, 97b/16, 97b/17, 97b/19,
98b/01, 98b/09, 98b/10, 99a/01, 99a/03,
99a/05, 99a/06

l.+ dur 5b/16, 6a/14,
11b/01, 14a/16, 16b/09, 18a/18, 18a/19,
18b/18, 27b/17, 36a/03, 37a/18, 38b/18,
39a/05, 39a/10, 41a/17, 44a/04, 48b/14,
49a/15, 50a/06, 52a/14, 55a/01, 55a/04,
55a/09, 62a/19, 62b/13, 63a/12, 69b/05,
72a/18, 76a/07, 76b/14, 83a/17, 83a/19,
83b/05, 83b/06, 84a/04, 84a/19, 86b/09,
98b/05, 98b/11, 99a/01

l. olan 17a/14, 39b/10,
43a/12

l. olmaz 18b/02

l. olur 12a/10, 13b/06,
18a/19

lā'bes (Ar.): Sakıncasız.

l.+ dūr 30b/09

lebbeyk (Ar.): “Buyrunuz, ne emrettiniz efendim” manasında kullanılan bir sözcük.

l. 93a/17

lehū (Ar.): Ona ait.

l. 49b/17, 53b/18, 54a/01

l.+ den 63a/05

l. +m 30b/16

lehu'l-ḥamdu (Ar.): Allah'a hamd olsun.

l. 54a/02

lehu'l-mülkü (Ar.): Mülk Allah'ındır.

l. 54a/01

lehv (Ar.): Önemli şeylerden alıkoyacak faydasız iş, oyun, eğlence.

l. +in 28b/14

meclis-i l. 82b/04

ālet-i l.+ dūr 88b/19

leke (Far.): Kir.

l. 80a/04, 80a/07, 80a/08

l.+ ler 80a/14

l.+ lerinden 80a/07

l.+ si 80a/10

lekum (Ar.): Sizin.

l. 14b/15

l. +dur 14b/16

lem (Ar.): Muzari fiillerin başına gelerek onları nefy ve cezm eden söz.

l. 30b/13

lenā (Ar.): Bizim.

l. 30b/19

Leṭā'ifü'l-işārāt (Ar.): Özel isim. Abdulkerim Kuşeyri tarafından kaleme alınan tefsir kitabı.

L.+ dur ve 4a/05

lev (Ar.): Daha, ziyade gibi anlamları olan şart edatıdır.

l. 62b/15

levāme (Ar.): Nefsin bir tabakası.

nefs-i l.+ dūr 37a/15

nefs-i l.+ lige 37a/19

lev āmeren (Ar.): Bana emredersen.

l.+ i 90b/06

levāzım (Ar.): ihtiyaçlar.

elzem-i l.+ dan 15b/09,
24b/18

elzem-i l. olanları 39b/09

levend (Ar.): Osmanlı bahriye teşkilatında donanmada ve kıyılarda hizmet gören askeri sınıf.

l. 65b/10

levḥ

(Ar.): Yarattılmışlar hakkındaki bütün bilgiyi kapsayan kitab-ı mübin.

l.-i maḥfūza 7b/08, 8b/09,
8b/11, 47a/12, 57b/08, 58a/05, 58a/07,
58a/10

l.-i maḥfūzda 57a/02,
57a/07, 57a/12, 57a/15, 57a/17, 57b/01,
57b/03, 57b/05

lezzīne (Ar.): Ol ki.

l. 74a/10, 86a/03

li'arifuni (Ar.): Bilsinler.

l. 41a/13

li'aynihi (Ar.): Haram sözcüğü ile birlikte kullanılmış olup herkese haram olan şeyler anlamını taşır

l. 31b/05, 31b/11

ḥarām-ı l. 31b/07, 31b/10

libās (Ar.): Elbise.

l.+ a 80a/05, 80a/09,
80a/14

l.+ dan 67b/14

l.+ ına 80a/04

l.+ lar 22b/06, 59b/03,
65a/04, 65b/08, 65b/19, 80a/09

l.+ lardur 67a/09, 67b/14,
67b/15

l.+ ları 65a/16, 65b/11,
66a/02, 66a/04, 67b/05, 67a/10, 67b/11,
67b/12, 67b/16

cemī'-i l.+ ları 80a/02,
80a/03

li'bedun (Ar.): Bazıları.

1. 41a/12
1. +i 41a/13

liğayrihi (Ar.): Haram sözcüğü ile birlikte kullanılmış olup asıl itibariyle helal olup başkasının hakkı olduğundan haram kabul edilen şeyleri ifade eder.

1. 31b/06
ḥarām-ı l. 31b/08
ḥarām-ı l.+ dūr 31b/07,
31b/09

liḳā (Ar.): Yüz, çehre.

1. 95b/04

liḳavlihi (Ar.): Onun sözünü.

1. 7b/07

lillāh (Ar.): Allah için.

1. 28a/03

Li'sa 'adeleddīn e'l-Teftāzāni (Ar.): Özel isim. Mısırlı İslam alimlerinden biri.

1. 4a/12

lisān (Ar.): Dil.

- 1.+ da 17b/10

l.+ ımı 13b/14

l.+ ın 14a/12

l.+ ından 5b/02, 12b/05

livāṭa (Ar.): Erkekler arasındaki cinsel ilişki, oğlancılık.

1. 62a/05, 64a/10, 64a/12,
67a/19, 71b/03, 71b/13, 71b/17, 72b/15,
74b/05, 75b/13, 81a/13, 90a/03, 94b/09

l.+ den 54a/18

1. eylemek 73b/06

1. eylese 88a/10

1. eyleye 72b/04

l.+ yı 70a/15, 73a/03

liyā'budun (Ar.): Bana kulluk etmeleri, ibadet etmeleri...

1. 85b/17

liyāḳat (Ar.): Layık olma, uygunluk.

l.+ ma 7b/06

liyūḥḥidūni (Ar.): Birlesinler, bir ve tek olarak kabul etsinler.

1. 41a/15

li'l-ḥavādiş (Ar.): Allah'ın sıfatlarından biri olup sonradan olma hadiselerine benzememek anlamındadır.

l.+ üñ 10b/08

loḳma (Ar.): Bir defada ağza

götürülen yiyecek parçası, bir seferde yutulacak miktardaki yiyecek.

l. 89b/04

lu‘b (Ar.): Bk. “la‘b”.

l. 69b/10, 89a/17

l.+ dur 69b/09

lügat (Ar.): Sözlük.

l. 18a/14

l.+ ı 17b/16

l.+ da 98a/15

lulā (Ar.): Halka.

l. 32a/16, 32b/03, 33a/19

l.+ ya 32b/12

l.+ yı 32b/11

Lūt (Ar.): Lanetlenmiş bir kavim,

Lut kavmi.

L. 66b/12

lütf (Ar.): İyi muamele, iyilik,

yumuşaklık, hoşluk.

l. idüp 76a/07

l.+ ıla 22a/15

kemal-i l.+ ından 39b/17

l. it 28a/03

luṭī (Ar.): Lut kavminin helakına

sebeplanan eşcinselliğe müptela kimse, oğlancıl, eşcinsel, homoseksüel.

l.+ ler 66a/11

M

mā (Ar.): “O şey ki, şu nesne ki”

vb. anlamlarla bazı Arapça kelimelerin başına gelen bir çeşit ön ek.

m. 4b/06, 4b/19, 7b/07,

7b/10, 17a/18, 30b/12, 30b/15, 53b/18, 56b/11, 57a/15

ma‘a (Ar.): İle, birlikte, beraber.

m. 17b/05, 26a/07,

28a/08, 31a/07, 67b/09, 68b/17, 77b/02, 85a/07

m. 20b/05

cemī‘-i m.+ şı 87a/12

ma‘ād (Ar.): Dönüp gidilecek,

dönülecek olan yer.

m.+ ını 54b/14

mā‘adā (Ar.): -den başka, -den

gayri.

m. 21b/10

ma‘al (Ar.): Yükseklik,

şereflik.

m.-ebrār 53b/06

mābeyn (Ar.): İki şeyin arası, ara.

m.+ i 86a/04
m.+ inde 6b/13, 6b/15,
17a/01, 34b/10, 61a/03, 73b/14
m.+ lerinde 69a/13,
80b/09

ma'būd (Ar.): Kayıtsız şartsız
kulluk edilmeye layık olan, kendisine
ibadet olunan varlık, ilah, Tanrı.

m. 74a/02

ma'cūn (Ar.): Hamur kıvamına
getirilmiş şey.

m. 95b/19

Māçin (Tr.): Çin'in güneybatısı.

M. 86b/01

mādām(Ar.): Çünkü, değil mi ki.
m.+ ki 9b/15, 20b/05,
31b/16

māfihā (Ar.): Dünya ve dünyanın
içinde olan her şey.

m. 5b/19

mağara (Ar.): Yer altında, dağ
yamaçlarında, kayalar arasında çeşitli
sebeplerle tabii olarak meydana gelmiş
olan, insan ve hayvanlara barınak
olabilecek genişlikteki oyuk veya kovuk,
in, gar, kehf.

m.+ da 13a/04

m.+ ya 40b/17, 40b/18

mağbūn (Ar.): Alış verişte
aldatılmış, maddi zarara uğramış,
kandırılmış.

m. 39b/02

mağrib (Ar.): Güneşin battığı yer
veya güneşin battığı yön, taraf, batı,
garp.

m. 20b/07, 25a/17,
28a/06, 29a/03

m.+ de 86b/16

m.+ den 46a/03

iklim-i m.+ den 28a/10

mağrūr(Ar.): Kendini beğenen,
böbürlenen, kibirli, gururlu, mutaazzım.

m. 33b/11, 38b/15

m. olup 8b/16, 76a/11

maḥal (Ar.): Yer, mekan, mevki,
cay.

m. 56b/17

m.+ da 95a/01, 96a/12

m.+ de 6a/14, 52b/17,
70b/04, 80a/19

m.+ e 64b/01

m.+ ında 12a/02, 70b/11,
97a/06

m.+ ine 6a/15

m.+ la 25a/19

m.+ lerin 3a/18

m.+ da 90a/12, 90a/13
m. +ı 68a/10, 88a/07
m.+ ıdur 68a/10, 96a/18
m.+ ın 88a/17
m.+ ina 76a/11, 80a/11
m.+ ında 29b/19, 93b/04
m.+ ine 50b/09

maħalle (Ar.): Şehir, kasaba, nahiye ve büyük köylerin, çeşitli isimlerle birbirinden ayrılan ve idari yönden bir muhtarlığa bağlı olan kısımlarından her bir.

m. 22b/07, 22b/18,
23b/19, 32a/10, 71b/15, 76a/08
m.+ de 30b/02
m.+ den 22b/08
cemī'-i m.+ lerde 22b/12
m.+ sinde 32a/02

maħbüb (Ar.): Sevilen kimse, sevgili.

m.+ ını 62a/17

maħbūs (Ar.): Bir yere kapatılmış, hapsedilmiş.

m.+ ları 24a/03

maħfūz (Ar.): Saklanmış, gizlenmiş, aynı kalan kader levhası.

levh-i m.+ a 7b/08, 8b/11,
47a/12, 58a/05, 58a/07, 58a/10
levh-i m.+ da 57a/02,

57a/07, 57a/12, 57a/15, 57a/17, 57b/01,
57b/03, 57b/05

maħlūk (Ar.): Allah tarafından yaratılmış, yok iken var edilmiş.

m. 43b/11, 58a/12,
58a/19, 58b/01, 61a/10

m.+ dur 55a/03, 58a/19,
59b/17, 59b/18

m.+ lardur 59a/01

maħlūkāt (Ar.): Yaratılmış olan şeyler, bütün yaratıklar, mahluklar.

m.+ a 64a/18
m.+ ı 58b/02
m.+ uñ 8b/12

maħlūkātü'l-cinne ve'l-ins (Ar.): Yaratılan bütün cinler ve insanlar.

m. +e 41a/12

maħmūl (Ar.): Yüklü, yüklenmiş.

m.+ dur 36a/01

maħrūm (Ar.): İyi ve güzel bir şeyden hissesi, payı olmayan, yoksun olma.

m.+ lardur 81a/07

m. olup 15a/11

maħşūs (Ar.): Yalnız bir kimse, bir nesne veya bir yere ait olan, başkasında bulunmayan, hususileşmiş,

has, özgü.

m. 29a/06, 65b/19,
66a/02, 67b/04, 67a/05, 67b/11, 67b/12
m.+ dur 65b/09

maḥşer (Ar.): Ahiret hayatında bütün insanların, dünyada yaptıklarının hesabını Allah huzurunda vermek üzere tekrar dirilip toplanacakları yer.

m. 15a/11, 16b/08
cemī'-i m. 85a/19
ehl-i m. 14b/14

ma'hūde (Ar.): Kötü olarak tanınan kadın, kötü kadın.

hey'at-ı m. 36a/01

maḥv (Ar.): Yok etme, varlığına son verme.

m. iden 12a/16
m. ider 7b/07
m. olur 12b/18, 69b/01,
87a/09

maḥza (Ar.): Yalnız, ancak, sadece, sırf.

m.-i imāndur 88b/03

maḥzūn (Ar.): Üzüntülü, gamlı, kederli, hüznü.

m. 75b/02
m. olur 39b/02

maḳām (Ar.): Durulacak yer, durak, mekan, mahal.

m.+ da 55b/03, 55b/11
m.+ indadur 76b/15,
76b/16

maḳbūl (Ar.): Kabul edilen, reddedilmeyen.

m. 2b/14, 3b/19, 68a/06,
87b/11

m.-i ḥazret 11b/09,
15a/14

m.+ dur 98b/17

m.+ uñ 39b/16

maḳhūr(Ar.):Yenilgiye, bozguna uğramış, yenilmiş, mağlup olmuş.

m. ola 21b/17

maḳşūd (Ar.): Söylenilmek, belirtmek istenilen, kastedilen.

m. 4b/08, 11a/04, 34b/19,
38b/12, 41b/05, 73b/18, 74a/02, 76b/07,
76b/17

m. itse 74a/10

m.+ ları 77a/08

m.+ ların 4b/16

māl (Ar.): Servet, varlık.

m. 8a/03, 27b/03, 27b/04,
36a/14, 50b/08, 50b/09, 68a/16, 68a/17

m.+ a 36a/14, 69a/05

m.+ ı 93a/08

m.+ imdan 90b/02
m.+ ımı 92b/05
m.+ in 74b/07
m.+ ına 17b/03, 19b/03,
62a/12
m.+ ını 64a/08
m.+ larını 17b/06

mālāya'ni (Ar.): Manasız,
faydasız söz veya iş.

m.+ 85b/15
m.+ ler 14b/06
şütüm-ı galīze-i m.+ leri
14b/09

mālik (Ar.): Bir şeye sahip olan.

m. 70a/10
m. +e 62a/06
m. olmadığı 12a/17

ma'lūm (Ar.): Herkes tarafından
bilinen, öğrenilmiş olan.

m. 3b/18, 7b/01, 9b/18,
11a/07, 11b/04, 15a/05, 16b/16, 33a/06,
53a/05, 56a/06, 57b/05, 57b/11, 67a/08,
82b/09, 82b/16

m.+ dur 19b/08, 29a/06,
65a/18, 65b/11, 71b/19

m.+ ıdur 57b/12
m.+ lardur 21a/03
m.+ larıdur 17b/05,
68a/18

m. ola 12a/06, 12b/09,

20b/03, 29a/11, 67b/13

m. oldıktan 57a/06
m. oldı 18b/05, 29a/02
m. olmuş 57a/02
m. olup 20b/11
m.+ uñ 67b/10, 81a/15

ma'nā (Ar.): Anlam, mefhum.

m. 74b/19
m.-yı münīfi 55a/12
m.-yı şarrāfi 1b/17
m.-yı ulūhiyyet 11a/08
m.+ lar 2a/18
m.+ ları 11a/07
m.+ laruñ 48b/13
m.+ sı 11a/09, 11a/11,
11a/12, 43b/19, 44a/13, 55b/01, 56b/05,
70a/12, 77b/05, 79a/13, 85b/17, 98a/13
m.+ sına 47b/11, 55b/11,
75a/19

m.+ sında 7a/09
m.+ sını 19a/14, 50a/04,
79a/14, 79a/16

m.+ ya 5b/01, 12a/04,
77b/14

şūret-i m.+ ya 4b/04
m.+ yı 4b/08, 34b/12

māni' (Ar.): Bir işin yapılmasını
önleyen şey, engel

m. 35a/19
m.+ leri 35b/02
m. olan 51a/01

m. olur 51a/02

ma'ni (Ar.): Mana, anlam.
m.+ de 65b/16

māni'u'l-zekāt (Ar.): Zekatı engelleyen.
m. +dur 87a/01

manķūş (Ar.): Nakş olunmuş, -ile işlenmiş.
m. 62b/09

manşūr (Ar.): Allah'ın yardımıyla galip gelen, zafere ulaşan.
m. 20a/02, 21b/16, 56a/16, 95a/07
m.+ lar 21a/15

mantıķ (Ar.): Felsefenin doğru düşünmenin usul ve kurallarından bahseden kolu.
m. 20a/16, 22a/10
'ilm-i m. 18a/02, 19a/17

manzūr (Ar.): Bakılan, görülen.
m.+ ları 4b/12

maraz (Ar.): Hastalık, illet.
m. 29a/12
def'-i m. 30b/13
m.+ a 29a/12, 29a/18,

9a/19

m.+ dur 25b/12
m.+ lar 29a/19, 29b/12,
30a/10

m.+ lardandur 78b/07
m.+ ları 4b/13, 30a/02
m.+ larından 32a/11

ma'rifet (Ar.) İş yapma hususundaki ustalık, beceriklilik, hüner.
m. 54b/12, 55a/11,
58a/19
kemāl-i m. 44b/01,
44b/02
taķşil-i m. 55a/01
taķşil-i m.+ den 68a/03
m.+ ile 41b/07, 47a/18,
68a/05
kemāl-i m.+ ile 44a/19,
44b/01
taķşil-i m.+ iñ 55a/02

ma'rifetullāh (Ar.): Kişinin Allah'ı hakkıyla tanıyıp bilmesi.
m. 54b/16
m.+ a 55a/09, 56a/05

Māriye (Ar.): Özel isim. Hz. Muhammed (s.a.s.)'in eşi.
M. 45b/12

mariz (Ar.): Hasta, hastalıklı, marazlı.
m. 89b/03

māşadaḳ (Ar.): Uygun.

m. 40b/16

mashara (Ar.): Maskara.

m.+ lıḳdan 54b/01

m.+ ya 69a/04

maşir (Ar.): Süreç.

m.+ ı 12a/05

māşivā (Ar.): Bir şeyin dışında kalan ve ondan başka olan her şey.

cemī'-i m.+ sindan
11a/09, 11a/11

ma'şiyet (Ar.): Allah'a karşı itaatsizlik.

m. 8a/12, 51a/03, 58a/08,
59b/16, 60a/04, 77a/15, 80a/07, 83a/01

cemī'-i m.+ i 77a/18

rızā-yı m. 14b/12,
15a/01, 15a/08

m.+ dūr 14b/12, 15a/01,
15a/09, 58a/03, 73a/17

m.+ i 82a/07

m.+ ine 15a/10, 60a/15

m.+ lerde 14b/19

m.+ lere 63b/15

m.+ leri 79b/11, 79b/13

m.+ lerine 15a/06

m.+ üñ 63b/06

maşlahat (Ar.): İyi olan ve iyiliğe yol açan, hayır getiren, fayda sağlayan şey.

m.+ a 90b/19

m.+ ı 15b/11, 41b/08

m.+ larda 6a/08

m.+ larına 18b/10,
18b/11, 87a/17

m.+ ı 90a/11

maşnū' (Ar.): Sanatla yapılmış, sanat mahsulü olan şey.

m. 5b/09, 5b/11, 5b/18,

55a/03, 55a/04

m.+ da 55a/03

m.+ dan 5b/07

maşnū'āt (Ar.): Sanatla yapılmış, sanatmahsulü olan şeyler.

m.+ a 55a/02

m.+ dan 54b/05

maşriḳ (Ar.): Güneşin doğduğu yer veya yön, gün doğusu, doğu, şark.

m. 20b/07

m.+ dedür 86b/16

ma'şūḳ (Ar.): Aşkla sevilen, aşık olunan kimse.

m.+ ı 67b/07

mātem (Ar.): Yas.

m. 40b/14

maṭlūb (Ar.): İstenilen, aranan,
istek ve arzu duyulan, talep edilen şey.

m.+ larına 41a/10

Māturī (Ar.): Maturi mezhebine
bağlı olan kimse.

M. 95a/07

Māturīd (Ar.): Bir mezhep adı.

M. 56a/17

M.+ dür 56a/16, 56a/18

Māturīdiyye (Ar.): Bk.
“Māturīd”.

M. 56a/17

mazarri (Ar.): Zararlı.

m. ola 28b/10

mazıme (Ar.): Ne olduğu kesin
olarak bilinmeyen, hakkında zan
bulunan, şüphe götüren şey veya kimse.

m. itdikleri 33a/04

māzi (Ar.): Geçmiş.

e'l-māzi m. 24a/11

Selāṭīn-i m.+ yenüñ
23a/08

mazlūm (Ar.): Haksızlığa
uğramış, zulüm görmüş.

m.+ a 46b/05

m.+ uñ 46b/04

mazmūm (Ar.): İlave edilmiş,
eklenmiş, zammedilmiş.

m. 63b/14

m.+ dur 68b/16, 78a/12

ma'zūr (Ar.): Mazereti olan, özrü
bulunan, özürlü.

m.+ lardur 88a/17

mā'il (Ar.): Bir yana, bir tarafa
doğru eğilmiş, meyletmiş.

m. 4b/04, 71a/03, 71b/14,
71b/15

m.+ lerdür 4b/04

m. oldılar 21b/09

me'ānī (Ar.): Manalar, anlamlar.
m. 6a/19, 18a/04, 20a/16,
22a/10

şifāt-ı m. 10a/17

'ilm-i m. 18a/02, 19a/16

me'āşī (Ar.): Günahlar, isyanlar.

m.+ den 51a/03

m.+ nüñ 7a/14

cemī'-i m.+ yi 82b/19

mebde (Ar.): Başlangıç.

m.+ 54b/14

mebgūz (Ar.): İçten içe düşmanlık beslenen, nefret edilen, kin bağlanan.

m. 70b/07
m.+ dur 68b/17
m.+ ları 75a/09
m. olup 27a/12

Mebhaş-ı İmān (Ar.): Kadızade Mehmed Efendi'nin iman esaslarını konu edindiği eseri.

M.- 1b/06, 1b/08, 1b/10, 1b/12, 1b/14, 1b/16, 1b/18
kitāb-ı M.-i İmān 1b/01

mecsūṭ (Ar.): Açılmış, yayılmış, açık. Bir kitap ismi.

kütüb-i m.+ adan 87b/06

mecāl (Ar.): Güç, kuvvet, derman.

m. 71b/11
m.+ i 3a/01, 13b/09, 75b/19, 80b/19

mecāz (Ar.): İfadeye kuvvet ve güzellik vermek için benzerlik veya daha değişik bir ilgiye dayalı olarak gerçek anlamı dışında kullanılan söz.

m.+ ı 37a/08

mecbūr (Ar.): Bir şeyi yapmak zorunda olan.

m.+ dur 59b/16

meclis (Ar.): Bir konuyu konuşmak, görüşmek için yapılan toplantı.

m. 35b/13, 83a/13
kūşe-i m. 77b/14
m.-i levhā 82b/04
m.-i taqvāya 83a/14
m.-i 'ilimden 91b/07
m.-i 'ilimde 82b/04
m.-i 'ilme 91b/08, 91b/11
m.+ de 34b/07, 68b/02, 78b/14, 80b/14, 80b/17, 88b/12
m.+ den 82a/19
ehl-i m.+ den 34b/09
m.+ e 78b/13
m.+ ine 51b/12, 51b/13, 70b/02, 78b/09, 82b/12
m.+ lerine 51b/12, 80b/18

mecma' (Ar.): Toplanılan yer, toplantı yeri.

m.-i evliyā 22a/13
m.+ larda 13b/04

mecmū' (Ar.): Bir araya getirilmiş, toplanmış, cemedilmiş.

m. 38b/16

mecmū'a (Ar.): Dergi.

m.-i fetāvā 87b/15

mecnūn (Ar.): Çıldırılmış, deli.

m. olupdur 32a/14

m.+ sın 85a/03

mecrūh (Ar.): Kırık, incinmiş,
kırgın.

m. eyledikde 2b/19

mecūsī (Ar.): Zerdüşt dinine
inanan ve ateşe tapan kimse.

m. 25a/17, 28a/10,
29a/04, 93b/18

m.+ lere 94a/03

m.+ nüñ 93b/01

med (Ar.): Uzatma, çekme.

m. eylese 96a/11

m. iderlerse 96a/15

m. iderler 96a/17

m. iderse 96a/12, 96a/13,
96a/14, 96a/15

meddallāha (Ar.): Allah yardım
etsin.

m. 26a/16

meddallāhu (Ar.): Allah yardım
etsin.

m. 21b/15, 26a/11

medfūn (Ar.): Toprağa
gömülmüş, defnedilmiş.

m.+ dur 68a/10

medih (Ar.): Bir kimse veya bir
şeyin iyiliklerini, üstün niteliklerini
söyleyerek değerini yüceltme, övme.

m. 69a/10, 72a/14,
80b/14

m. ideler 64b/08

m. idüp 64b/07, 72a/13,
76b/08

m. itdim 72a/14

m. itdügi 86a/14

Medine (Ar.): Özel isim. Suudi
Arabistan'da bulunan ve İslam dini için
Hz. Peygamber'den dolayı kutsal olan
şehir.

M.+ ye 45b/09

medrese (Ar.): Ders okutulan,
İslam dininin koyduğu esaslara uygun
olarak eğitim öğretim yapılan yer,
mektep.

m.+ de 78b/19

mefhūm (Ar.): Bir sözün veya
kelimenin taşıdığı, ifade ettiği mana,
anlam, kavram.

m. 47b/13

m.+ ı 55b/05

m.+ ında 27a/09

mefūn (Ar.): Büyülenmişçesine
tutkun, vurgun olan.

m. olupdur 32a/14

mef'ül (Ar.): İşlenmiş, yapılmış, kılınmış.

m.+ dur 62b/17

m.+ uñ 62b/18

meger (Ar.): Oysa ki, halbuki.

m. 11b/17, 31a/18, 32a/02, 46b/07, 51a/06, 51a/12, 52a/04, 52b/03, 52b/10, 64b/12, 74b/09, 76a/01, 77b/06, 79a/17, 84b/03

Mehdī (Ar.): Allah tarafından doğru yola iletilen, hidayete eriştirilen, doğru yolda bulunan.

M. 46a/02

mehek (Ar.): Mihenk, mehenk kelimelerinin eski metinlerde geçen asıl şekilleri.

m.+ dür 5a/16

Mehlā'il (Ar.): Özel isim. Hz. İdris (a.s)'ın babası.

M. 61a/14

mekāl (Ar.): Söz, lakırdı.

fehmi'l- m. 4b/18

mekān (Ar.): Yer, mahal.

m. 44a/11, 59a/12, 83a/12, 97a/01

m.+ a 44a/09, 44a/11

m.+ da 97a/14

m.+ dan 44a/06, 44a/16, 44a/18, 48a/04, 59a/13, 70a/05

m.+ ı 44a/12, 59a/13

m.+ ina 52a/07

m.+ indan 81b/05

m.+ ları 75b/01

Mekke (Ar.): Özel

isim. Arabistan'da Hz. Muhammed'in doğduğu ve içinde müslümanların kiblesi olan Kabe'nin bulunduğu şehrin adı.

M.+ de 45b/08

M.+ den 45b/16

M.+ ye 45b/17

mekrūh (Ar.): Tiksinti veren, iğrendiren, iğrenç, kerih.

m. 16a/11, 74a/17, 74a/18, 84a/03

m.+ dan 10b/14, 10b/17, 54a/17

m.+ lardan 84a/05

m.+ lar 84a/15

m.+ ları 16a/14, 22b/16, 84b/14

m.+ ların 83b/05, 84a/06, 85a/01

mekrūhāt (Ar.): Mekruhlar.

m.+ ın 81b/12

m.+ indan 81b/11

mektāb (Ar.): Okullar.

cemī'-i m. 18b/18

mekteb (Ar.): Okul.

m. 78b/18

m.+ de 78b/19

melāhī (Ar.): Oyunlar,
eğlenceler.

m. 25b/18

melāhīde (Ar.): Allah'ı inkar
edenler.

m. 13b/01, 20b/10,
21b/07, 21b/12, 22a/16, 81a/15

m.+ dendür 25b/18

m.-i islām 80b/02

melā'in (Ar.): Lanetlenmiş
kimseler, mel'unlar.

m. 79a/09

ṭā'ife-i m. 70b/05

ṭā'ife-i m.+e 21b/15

ṭā'ife-i m.+enüñ 21a/07

melā'ike (Ar.): Melekler.

m.-i rahmānı 75b/02

m.+ ye 26a/08

melā'iketi (Ar.): Bk. "melā'ike".

m. 64a/15

melā'iketihī (Ar.): Bk.

"melā'ike".

m. 6b/03, 6b/08

melbūsāt (Ar.): Giyecekler.

m.+ da 73a/04

mele- (Ar.): Kuzu sesi.

m.- di 69b/18

melek (Ar.): Gözle görülüp elle
tutulmayan, yiyip içmeyen, cinsiyet farkı
bulunmayan, sadece Allah'a itaat etmek
ve daima hayra vasıta olmak üzere
yaratılmış olan sayısız nurani
varlıklardan her biri.

m. 36a/09, 36b/03,
36b/11

m.+ ler 36a/09, 36b/06,
36b/07, 36b/08

m.+ lerdendür 45a/01

m.+ lerdür 44b/14

m.+ lere 11a/15

m.+ leri 36a/13, 36b/11,
82a/16, 85b/01

m.+ lerinüñ 84b/19

m.+ lerüñ 40a/05, 46b/01

melhem (Tr.): İlaç.

m. 95b/19

mel'un (Ar.): Allah'ın lanetine

uğramış, rahmetinden mahrum kalmış,
lanetlenmiş, lanetli.

m. 33b/04, 37a/10,
67b/13, 71a/01, 76a/11

m.+ a 71b/12

m.+ lar 71a/16

m.+ lardur 75b/16

m.+ uñ 76a/06, 76a/19

memālik (Ar.): Memleketler,
ülkeler.

m.-i İslāma 13b/01

m.-i islāmiyyede 20b/11

m.-i İslāmiyye 19b/14

m.-i‘Oşmaniyyede
26b/09, 27b/04

m.-i‘Oşmayiyyede
27b/03

memāt (Ar.): Ölüm.

m.+ iñda 1b/09

meme (Tr.): İnsanların ve memeli
hayvanların dişilerinde bulunan ve süt
salgılayarak yavruların emzirilmesine
yarayan organ.

m.+ mden 24b/07

memleket (Ar.): Bir devletin, bir
hükümdarın yönetimi altında bulunan
yer, ülke.

m.+ e 65b/18

m.+ ler 21a/13

memnū‘ (Ar.):

Mennedilmiş, yasaklanmış, yasak.

m. 52a/18

m.+ dur 8b/01, 17b/19

m. olmayup 26a/11

men (Ar.): Kim.

m. 4b/18, 17a/18, 25a/08,
27b/01, 31a/11, 32a/10, 67b/03, 70b/12,
74a/01, 74a/05, 81a/04, 89a/18

men‘ (Ar.): Engelleme,
yasaklama.

m. eylemek 30b/15

m. itdikden 26a/18

m. itdi 25a/15

menāşıbb (Ar.): Makamlar,
mevkiler, büyük memuriyetler:

m.-ı dünyā 87a/19

mendebūr (Far.): Hayırsız, işe
yaramaz.

m. 84b/08

menfa‘at (Ar.): Fayda, yarar.

m.+ lenmek 8b/19

menhī (Ar.): Dinin yasakladığı,
nehyettiği şey, yasak.

m. 16a/11, 84a/03,

84a/15

m.+ lerden 84a/04
m.+ leri 16a/13, 84b/14
m.+ lerin 83b/05, 84a/06,

85a/01

menhīyāt (Ar.): Dinin yasak ettiği, nehyettiği şeyler, yasaklar.

m.+ dan 3b/14

meni‘ (Ar.): Engelleme, yasak.

m. 17a/16
m. iderler 75b/16
m. ider 56b/05
m. idicek 25a/16
m. itdiklerinden 26a/11
m. itmek 35a/18, 69b/07
m. itmeyüp 78a/10
m. itmez 62a/18

menī (Ar.): Neslin devamını sağlayan erkeklik tohumu.

m.+ den 63a/05

men itte‘aze (Ar.): Kim sığınırsa.

‘a. 32a/10

menşīb (Ar.): Makam, mevki.

ehl-i m. 95a/08

m.+ indan 40b/02

mensüb (Ar.): Bir kimse, bir görüş veya şeyle ilgisi, bağı bulunan.

m. 87a/18

menzil (Ar.): Mesafe.

m.+ esindedür 18a/17,
18a/18

merām (Ar.): İstek, niyet.

netice-i m. 54b/14

merci‘i’s-sālikīn (Ar.): Tasavvuf yolundakilerin bulunduğu yer.

m. 26a/15

merd (Ar.): Yiğit, cesur.

m.-i ilāhī 25b/18

merdüd (Ar.): Kovulmuş, defedilmiş.

m. 37a/17, 37b/01

m.-ı ebedī 63b/13

m.-ı ḥaḳdur 39b/06

m. ola 27a/12

mergüb (Ar.): İstenilen, arzu edilen, rağbet gösterilen.

m. 2b/14, 87b/11

m. olan 3b/19

merḥamet (Ar.): Acıma.

m. 23a/02, 68b/10

m. idüp 53a/16

m. itdim 41a/08

m. itmek 23a/04

merhūm (Ar.): Ölmüş bir müslüman erkekten bahsedilirken ismin başına veya sonuna getirilerek “Allah’ın rahmetine kavuşmuş, rahmetli” anlamında kullanılır.

m. 4a/02, 26a/04, 26a/13, 27a/13, 30a/19

merkūm (Ar.): Yazılmış.

mes’ele-i m.+ enüñ
56b/04

merre’s-şehāb (Ar.): Bulut geçti.

m.+ dur bu 50b/19

mertebe (Ar.): Kademe,

derece, basamak, sıra.

m. 5a/06, 11a/17, 11b/13, 16a/03, 25b/03, 25b/04, 27b/09, 38b/10, 38b/16, 54b/14, 65a/18, 74a/05, 79a/11, 80b/09

m.-i isrāf olmağdan
31b/14

m.+ dür 38b/01

m.+ leri 72a/09

m.+ lerine 11a/02

m.+ lerini 37b/03

m.+ ye 51a/02, 62a/16,

68a/18

mesā (Ar.): Her zaman.

m. 30b/14

mesāfe (Ar.): Uzaklık, ara.

m. 81b/06

meşāliḥ (Ar.): İşler.

m.-i müslimīn 76a/07

mesāvī (Ar.): Kötülükler.

ğaybet-i m.+ ye 22b/03

m. eyleye 72b/04

mesā’il (Ar.): Meseleler.

zübdetü’l- m. 4a/09

m.+ den 6b/14

mescid (Ar.): Müslümanların

vakit namazlarını kılmaları ve ibadetlerini yerine getirmeleri için yapılan, içinde cuma ve bayram namazları kılınmayan minaresiz, minbersiz küçük cami.

m.+ i 89a/08

m.+ lerde 87a/03

meşelā (Ar.): Örneğin.

m. 8a/01, 8b/18, 9a/08, 15b/12, 17b/13, 29b/10, 44a/04, 48a/02, 57a/03, 57a/17, 76b/18, 78a/15, 81a/13, 88a/09, 89a/19

meşel (Ar.): Örnek.

darb-ı m. +de 80a/16

m. +i 19a/02

mesih (Ar.): Bir şeye el sürme veya bir şeyi elle sıvazlama, sığama.

m. itmek 58b/14

mesrūr (Ar.): Sevinçli.

m. olurlar 21a/12

mestüre (Ar.): Dinen yabancı sayılan erkeklerin yanına örtülü olarak çıkan kadın.

m. 52b/16, 52b/19, 64a/01

mes'ele (Ar.): Çözüme kavuşturulması, bir sonuca bağlanması gereken durum, sorun.

m. 35a/16, 35b/13, 56b/12, 82a/02, 82a/15, 85b/03, 88a/18, 88b/02, 88b/04, 88b/05, 88b/06, 88b/07, 88b/09, 88b/10, 88b/11, 88b/16, 88b/18, 89a/01, 89a/02, 89a/03, 89a/04, 89a/05, 89a/06, 89a/07, 89a/08, 89a/09, 89a/10, 89a/12, 89a/13, 89a/14, 89a/16, 89a/17, 89b/01, 89b/02, 89b/03, 89b/04, 89b/06, 89b/08, 89b/09, 89b/10, 89b/11, 89b/14, 89b/18, 90a/01, 90a/02, 90a/03, 90a/06, 90a/07, 90a/17, 90a/18, 90b/03, 90b/08, 90b/09, 90b/11, 90b/15, 90b/16, 90b/18, 91a/08, 91a/09, 91a/12, 91a/14, 91a/16, 91a/17, 91a/18, 91a/19, 91b/03, 91b/05, 91b/06, 91b/08, 91b/11, 91b/12, 91b/17,

91b/19, 92a/01, 92a/02, 92a/03, 92a/06, 92a/08, 92a/12, 92a/14, 92a/16, 92a/17, 92b/04, 92b/07, 92b/08, 92b/12, 92b/13, 92b/16, 92b/17, 93a/01, 93a/02, 93a/04, 93a/05, 93a/08, 93a/09, 93a/10, 93a/11, 93a/12, 93a/14, 93a/15, 93a/18, 93a/19, 93b/02, 93b/04, 93b/05, 93b/06, 93b/07, 93b/08, 93b/10, 93b/11, 93b/13, 93b/14, 93b/15, 93b/17, 93b/18, 94a/02, 94a/03, 94a/04, 94a/06, 94a/07, 94a/09, 94a/10, 94a/11, 94a/12, 94a/13, 94a/14, 94a/15, 94a/16, 94a/17, 94a/19, 94b/01, 94b/03, 94b/04, 94b/06, 94b/08, 94b/09, 94b/11, 94b/12, 94b/13, 94b/14, 94b/15, 94b/16, 94b/17, 94b/18, 95a/01, 95a/02, 95a/03, 95a/05, 95a/08, 95a/09, 95a/13, 95a/14, 95a/17, 95a/18, 95b/01, 95b/02, 95b/05, 95b/06, 95b/07, 95b/08, 95b/12, 95b/14, 95b/16, 95b/19, 96a/03, 96a/06, 96a/08, 96a/11, 96a/18, 96a/19, 96b/03, 96b/04, 96b/05, 96b/06, 96b/08, 96b/09, 96b/12, 96b/14, 96b/15, 96b/16, 96b/17, 96b/18, 96b/19, 97a/02, 97a/06, 97a/09, 97a/10, 97a/11, 97a/12, 97a/13, 97a/14, 97a/15, 97a/17, 97a/18, 97a/19, 97b/01, 97b/02, 97b/04, 97b/07, 97b/09, 97b/12, 97b/15, 97b/17, 98a/02, 98a/04, 98a/07, 98a/09, 98a/10, 98a/11, 98a/14, 98a/17, 98b/02, 98b/09, 98b/11, 98b/12, 98b/18, 99a/02, 99a/03, 99a/05, 99a/08, 99a/09

şihhat-ı m. 56b/10

taḥkīk-i m. 56b/15

m.-i merḳūmenūn 56b/04

m.+ de 56b/02, 56b/13,
74b/03, 74b/08, 75a/01

m.+ den 96a/17, 98b/08
m.+ dür 8a/19

m.+ ler 57b/13

m.+ lerdən 19a/07

m.+ leri 14a/18, 57b/07

m.+ lerin 69a/15, 69b/04,
69b/05

m.+ si 56a/19

m.+ sinde 6b/15

m.+ sine 82b/01

m.+ yi 88a/15

mes'ülun (Ar.): Sorumludur.

m. +un 15b/02

meşakkat (Ar.): Güçlük, zorluk,
sıkıntı.

m.+ in 68a/17

meşāyih (Ar.): Şeyhler.

m. 26a/12, 51b/18,
74b/14, 81a/08

ervāh-ı m. 98a/03

m.-i imām 69b/09

m.-i 'izām 35b/05

m.-i i'zāmdan 80b/04

m.-i müslimīn 24b/15

m.-i 'izāmdan 34b/07

m.-i 'izāmuñ 69b/08

m.+ den 67a/02

m.+ i 31b/02

m.+ lere 52b/10

meşgül (Ar.): Bir şeyle uğraşan,
bir iş yapmakta olan.

m. 60b/16

m. ider 77b/08

m.+ lerdür 87a/17

m. olalar 54a/08

m. olayın 50b/17

m. ola 17a/15

m. oldılar 21a/17, 21b/03,
21b/04, 21b/07

m. oldı 60b/19

m. olmam 92a/13

m. olmasında 13a/05

m. olsalardı 82a/15

m. olup 15b/17, 21a/19,
35a/17

m. olurlar 76b/10

m. olursa 13a/04

m. olur 40b/04

meşhür (Ar.): Herkesçe bilinen,
adı sanı her tarafa yayılmış, ünlü,
şöhretli.

m. olan 12b/04

m. +e 36a/01

meşiyye (Ar.): Eserde zikr edilen
mezheplerden biri.

m. 56a/11

meşiyyet (Ar.): Dileme, isteme.

m. 8a/04
m.-i külliyesinde 8a/03
m.+ i 58a/09
m.+ ile 7a/13, 59a/15
m.+ iledür 7a/15

meşrübāt (Ar.): İçecekler.
m.+ ı 73a/04

metā‘ (Ar.): Maddi manevi
sermaye, varlık, servet.
m.-ı dünyāya 87a/12
m.+ dur 39a/06

metn (Ar.): Basılmış veya elle
yazılmış yazı, yazı parçası, tekst.
m.-i ‘akā’id 4a/11

mevcūd (Ar.): Var olan.
m. 55b/06, 62b/16
vāḥid-i m. 55b/11
m.+ a 55b/02, 55b/03,
55b/04

m.+ dur 11a/08, 81b/01
m.+ lardur 46b/18
m. olan 2b/01, 26b/09
m. olduğu 9b/03

mevcūdāt (Ar.): Var olanlar.
m. 62b/12
m.-ı sıfıyye 5b/14
m.-ı sıfıyye 5b/15
m.-ı ‘ulviyye 5b/13,

5b/15

cemī‘-i m. 62b/17
cemī‘-i m.+ ı 8b/05

mevķūf (Ar.): Tutuklu,
tutuklanmış, tevkif edilmiş.
m.+ dur 8b/18

Mevlā (Ar.): Allah.
M. 15a/13
M.+ nuñ 8a/03
M.+ sı 8a/01, 8a/03
M.+ ya 77b/15

**Mevlānā Ḥūsāme’-d-dīn el
İstenkūtī** (Ar.): Özel isim. Risāle-i
Duḥāniyye adlı risalesiyle ön plana çıkan
alimlerden biri.

M. 26a/15

mevlāna (Ar.): Sahibimiz.
m. 53b/18

Mevlānā Fevzī (Ar.): Özel
isim. Devrin önemli alimlerinden biri
olup 1570 yılında vefat etmiştir.

M. 25b/06

mevt (Ar.): Ölüm.
sekerāt-i m. 36b/04
sekerāt-ı m.+ de 89a/03
sekerāt-ı m.+ e 32a/05

mevzi' (Ar.): Konu.

m.+ ina 66a/07

meydān (Ar.): Alan, saha.

m.+ ina 36b/02, 86b/17

m.+ ında 15b/06, 36a/19,

84b/19

meyhāne (Far.): İçinde şarap vb.

içkiler içilen ve satılan yer.

m.+ lerdür 22b/02

m.+ ye 15b/16

meyil (Ar.): Bir yöne doğru yönelmek, eğilmek, eğik duruma gelmek.

m. 7a/10, 7b/05, 64b/07,

64b/15, 81b/18

m. eylemekden 69a/05

m. eyleyüp 77b/14

m. ideler 65a/09

m. iderse 9b/13

m. ider 63a/09

m. itdürür 71b/10

m. itmek 6b/17

m. itmeyenler 65a/08

m.+ leri 7a/10, 65a/12

meYTE (Ar.): Ölü hayvan, leş.

m.+ dür 98a/05

meYvā (Far.): Yemiş.

m. 23b/12

m.+ dan 23b/10

m.+ lar 23a/18, 23b/13

m.+ ların 81a/04

meYYāl (Ar.): Meyl eden kimse.

m. 63a/09

meYYit (Ar.): Ölmüş insan.

m. 89b/04

m.+ i 34a/03, 34a/05

m.+ üñ 34a/03, 34a/05,

34a/10, 49b/15

mezār (Ar.): Kabir.

m. 33b/16

m.+ a 34a/03, 52b/09,

53a/02, 69a/09

m.+ cılar 33b/19, 34a/02

m.+ ina 83a/07

mezbūr (Ar.): Yukarıda adı geçen, sözü edilmiş olan, zikredilen, mezkur.

m.+ lar 35a/19

şiyāb-ı m. +e 98b/01

şūret-i m.+ ede 97b/19

meze (Ar.): Tat, lezzet, çeşni, zevk.

m. 28a/02

m.+ lenmek 48b/10

meZemmet (Ar.): Kınama,

yerme, kötüleme.

m. idüp 63a/01, 64b/14

mezheb (Ar.): Bir dinde belirli görüş ve anlayış farklılıklarından doğan kollardan her biri.

m. 39a/01

m.-i havâricde 88a/08

m.-i ibâhiyyede 62a/07

m.+ de 70a/07, 88a/10

m.+ dedür 2a/13, 6b/18

m.+ den 23a/14

m.+ e 8b/04

m.+ i 3b/05, 4b/02, 6b/15, 9a/14, 9a/16, 9a/17, 20b/14, 40b/08, 56a/15, 56a/16, 88a/11

m.+ ile 8a/14, 55b/05

m.+ imüz 6b/15, 6b/16, 56a/18

m.+ imüzde 5a/07, 7a/11, 13a/03, 92b/12

m.+ imüzden 39a/01

m.+ imüzdür 3b/05

m.+ in 14b/05, 55b/05, 70a/19, 70b/05, 77a/10, 79a/03

m.+ inde 3b/04, 4b/17, 7a/02, 13b/19, 14a/02, 14a/03, 21b/13, 47a/17, 59a/08, 59a/17, 59a/19, 59b/12, 59b/17, 60a/03, 60a/05, 62a/04, 78b/16, 88a/04, 88a/05

m.+ inden 2b/11, 3b/08

m.+ indeyüz 4b/10

m.+ ine 13b/18, 14a/02,

76a/04

m.+ inüñ 6b/16, 8a/15

m.+ ler 4b/02

m.+ lerden 39a/04

m.+ leri 4b/14, 7a/01, 67a/08, 75a/12

m.+ lerin 70b/07, 71b/01, 75b/06, 81a/16

m.+ lerin

m.+ lerinde 58a/16

m.+ lerine 75a/11

m.+ üñ 7a/01

m.+ idür 6b/17, 6b/18

m.+i'l tevâ'if 80a/19

mezkür (Ar.): Daima anılan, zikredilen (Allah).

m. 35a/19, 35b/02, 80b/01

taḥkîk-i m. 55b/10

vech-i m. 55b/13

m.+ dur 29b/19, 56a/12, 61a/09, 82b/14

m. olan 3b/19, 12a/18

Me'cuc (Ar.): Kıyamete yakın bir zamanda ortaya çıkıp pek çok kötülük yapacaklarına inanılan, çok kısa boylu iki kavimden biri.

M. 46a/03

me'külât (Ar.): Yenecek şeyler, yiyecekler.

m.+ i 73a/03

me'zūne (Ar.): İzin verilmiş kul.
‘abd-ı m. 8a/01

mı-mi (Tr.): Soru edatı.

m. 28a/01, 35b/02,
35b/03, 36b/05, 35b/17, 35b/18, 66b/18,
66b/19, 72a/15, 85a/15, 90a/08, 90a/09,
90a/10, 96b/10, 90a/11, 97b/10, 97b/18,
98a/06, 98b/01, 98b/03, 98b/12, 98b/14,
99a/01, 99a/03, 99a/05, 99a/10

m.+ dur 5b/14, 5b/20,
6a/04, 6a/05, 25a/19, 25b/02, 28a/03,
28b/02, 31a/14, 34b/09, 34b/10, 40b/13,
62b/12, 72b/16, 85a/16, 91a/04

m.+ sını 23a/12, 24a/06,
24a/07, 25b/04, 40b/01, 65b/17, 69b/02,
73a/14, 77b/11, 79b/15, 92b/09, 93a/11,
93a/15

m.+ siz 71b/01, 71b/19

mıṣḍāḳ (Ar.): Ölçü, kriter.

m.+ inca 23a/10, 57b/10

Mıṣır (Ar.): Özel isim. Bir ülke
ismi.

M. 28a/11, 88a/13

M.+ a 22a/13

M.+ da 70a/16, 81a/10

iklīm-i M.+ da 22a/18,

28a/13

miḥnet (Ar.): Sıkıntı, zorluk,
eziyet, zahmet, meşakkat.

m.+ in 50b/08

miḳdār (Ar.): Bir şeyin ölçüsü,
sayısı veya ölçülebilme, sayılabilme,
azalıp çoğalabilme durumu, nicelik,
kemiyyet.

m. 8b/01, 21a/15, 24a/15,
24a/16, 24a/17, 24a/18, 27b/03, 33a/15,
33b/02, 37a/11, 37a/12, 52b/06, 68a/13,
68a/14, 76a/15, 80b/11, 82b/08

m.+ ı 24a/18, 46a/16,
50a/09, 80a/04

m.+ in 44a/18

miḳrāz (Ar.): Kesecek alet,
makas.

m.+ larıla 67a/17

mīl (Lat.): Uzunluğu ülkeden
ülkeye değişen bir uzaklık ölçüsü birimi.

m. 46a/16

milk (Ar.): Mülk.

m.+ i 93b/03

m.+ inde 59a/14

m.+ ine 54a/14

millet (Ar.): Ulus.

m. 23a/14

m.+ den 24b/14

mimmā (Ar.): O şeyden.

m. 88b/14, 88b/15

min (Ar.): Arapçada ismin ayrılma durum hali.

m. 7a/06, 12a/13, 23b/01, 23b/05, 30b/12, 35a/05, 48b/15, 54a/04, 60a/11, 64a/16,

67a/03, 71b/13

minallāhi (Ar.): Allah'tan.

m. 6b/04, 6b/09

mine'd-dunyā (Ar.): Dünyadan.

m. 49b/17

mine'l-hevā (Ar.): Hevadan, arzudan.

m. 27b/12, 30b/18

mine'n-nāri (Ar.): Ateşten.

m. ve 53b/05

mine's-şirki (Ar.): Şirkden.

m. 30b/18

mine's-şeytāni (Ar.): Şeytandan.

m. -racīmi 53b/10

minhā (Ar.): Ondan bayan ve cansızlar için.

m. 30b/12

minhum (Ar.): Onlardan.

m. 25a/08, 27b/01, 31a/11, 53b/17, 67b/03

minkum (Ar.): Sizden.

m. 86a/03

minnet (Ar.): Yapılan bir iyiliğin yükü, ağırlığı altında ezilme, iyilik yapana karşıkendini daima borçlu hissetme.

m.-i ħudā 19a/13

m.+ ler 3a/07

minşāriki (Ar.): Ortağımdan.

m. 92a/04

minvāl (Ar.): Biçim, şekil, yol, tarz.

m. 33b/01

mi'rāc (Ar.): İslam inancına göre Hz. Muhammed'in, Cenabı Hakk'ın daveti üzerine yedi kat semayı aşip Allah'ın huzuruna yükselerek O'nunla görüşmesi mucizesi.

m. 43a/18, 45b/16

m.+ a 44a/15

mirāren (Ar.): Kereler, defalar.

m. 86a/15

mīrās (Ar.): Ölen bir kimseden

yakınlarına kalan mal, mülk, para vb.
m.+ dur 60b/05

mişāl (Ar.): Örnek.

m. 65b/17
m.+ i 8a/01, 19a/18,
39a/13
m.+ ler 43b/11

misk (Ar.): Asya dağlarında yaşayan bir ceylan cinsinin erkeğinde karın derisi altında bulunan kese şeklindeki. bir bezden elde edilen güzel kokulu siyah madde.

m.+ dendür 47a/04

mişl (Ar.): Eş, benzer, manend.

m.+ i 10a/15, 10b/09,
41a/19, 59a/10

misvāk (Ar.): Sıcak memleketlerde yetişen dikensiz, ince dallı küçük bir ağaç.

m.+ a 53a/19

mizāc (Ar.): Huy.

m. 29b/07

mizān (Ar.): Tartı, ölçü.

m. 59a/02
m.+ ı 89a/05, 95a/11

monlā (Ar.): Molla.

m.+ ları 76a/19

mu'allak (Ar.): Henüz bir karara bağlanmamış.

ecel-i m.+ larında 29b/16

mu'allim (Ar.): Öğreten, talim eden, öğretici, eğitici kimse.

m. +e 54b/17, 54b/19,
55a/06

mu'āmele (Ar.): Başkasına karşı olan davranış, davranış biçimi, tutum.

m. 65b/13
m.-i şer'iyeye 96b/06

mu'ānağa (Ar.): Birbirinin boynuna sarılma, sarmaş dolaş olma.

hūr'in-i m. 62a/10

mu'aşiret (Ar.): Birlikte yaşayıp geçinmek.

m. iderler 20b/18

mu'aṭṭal (Ar.): Bırakılmış, terkedilmiş, kullanılmaz, iş görmez veya işe yaramaz duruma gelmiş

m. 23b/10, 51b/05
m. +a 55b/05, 55b/06

mu'āvinet (Ar.): Yardım etmek, yardımda bulunmak.

m. idüp 34a/02

mu'avvezeteyn (Ar.): Kuran-ı Kerim'in son iki suresi.

m. 53b/13, 89a/15

mu'azzam (Ar.): Çok büyük, çok iri, pek kocaman.

m. 87a/19

mu'azzeb (Ar.): Acı, eziyet ve sıkıntı içinde kıvranan, azap çeken.

m. 3b/15, 63b/16

m. olup 25a/06

mu'azzez (Ar.): Hürmete layık, büyüklük.

m. 17b/06, 87b/01

mücib (Ar.): Sebep olan, gerektiren.

m.-i kırbettest 19a/14

mu'cizât (Ar.): Mucizeler.

m.+ ı 45b/13

mu'cize (Ar.): İnanılması, anlaşılması, açıklanması çok güç olan, akla sığmayan, akıl almaz iş ve durum.

m. 60b/11

mudakkik (Ar.): Dikkatle inceleyen, araştıran, tetkik eden.

'âlim-i m. 27a/13

muğil (Ar.): İçinden çıkılmaz, karmaşık, güç, zor, çetin.

m. 21a/06, 70b/19, 75a/08

m. olurlar 19a/08

muğâyir (Ar.): Uymayan, aykırı.

m. 47b/13

muğabbet (Ar.): Sevgi.

m. 64b/15, 69a/12

m.+ de 62a/19

m.+ e 62a/14

m. eylese 28a/14

m. idüp 81b/18

nazar-ı m. idüp 67b/07

m.+ ile 7a/12, 7a/15, 58a/03, 58a/06, 58a/08

m.+ iniz 85a/14

m. itdikleri 29a/02

m. itdügün 85a/13

m. itdürelere 64b/08

m. itmekden 50b/05

m. itmek 28b/01

m.+ leri 65a/12

muğabbetullâh (Ar.): Allah'a karşı beslenen ihlaslı sevgi.

m.+ da 62a/08

muğakkak (Ar.): Doğru, gerçek.

m. 5a/15, 25b/17

m.+ dur 14b/03, 55a/04

muḥakḳik (Ar.): Bir şeyin, bir olay veya durumun aslını esasını, doğru olup olmadığını araştıran, gerçeği ortaya koyan, tahkik eden kimse.

m. 5b/02

zāhid-i m. 27a/13

m.+ dir 5a/06

muḥāl (Ar.): İmkansız, zor.

m. 8a/12, 10a/05, 10b/15,
58b/12

m.+ dur 5b/09, 5b/10,
5b/11, 5b/12, 6a/10, 70b/02, 76b/17,
85b/19

m.+ dür 56a/02

m. olan 10a/01, 10b/02

muḥālif (Ar.): Karşı çıkan, karşı koyan.

m. 2a/09, 8b/04, 17a/16,
40b/10, 40b/12, 47a/12, 47b/19, 48a/06,
52b/03, 53a/13, 56a/08, 71b/07, 81a/18

m. olan 56a/09

m. olsa 3b/07

muḥālifet (Ar.): Karşı olma, karşı koyma.

m. 10b/08

m. idenüñ 56a/12

m. idiñ 67b/10

m. idüp 6a/09, 33a/10

m. itmege 67b/08

m. itmekden 54b/02

m. itmeyeler 52b/03

muḥālifetü'l-lil ḥavādiş (Ar.): Allah'ın sonradan ortaya çıkan varlıklara benzememesi.

m. +dür 10a/13

muḥalled (Ar.): Gelip geçici olmayan, sürekli, kalıcı.

m.+ lerdür 59a/08

Muḥammed (Ar.): Övülmeye değer olan, en güzel huylara sahip olan, peygamberlerin sonuncusu ve en büyüğü olan İslam dininin peygamberinin adıdır.

M. 6b/05, 6b/08, 11a/08,
11a/10, 11a/12, 11a/13, 11b/15,
12a/01, 14a/10, 38a/11, 38b/13,
43a/18, 44b/04, 45a/13, 45b/05,
46a/01, 47b/14, 47b/17, 48a/02,
49b/08, 49b/18, 55a/14, 55b/01,
58a/13, 60b/02, 60b/08, 61b/08,
70a/12, 83a/04, 88b/15

ümme-i M.+ de 23a/15

ümme-i M.+ den 23a/16,

24a/08, 25a/05, 65a/16, 87a/01

ümme-i M.+ e 23a/15

ümme-i M. 20b/10,

21a/09, 23a/17, 23b/16, 24b/16, 25b/01,
26b/13, 26b/14, 50a/06, 64a/14

M.+ den 17b/05, 60b/03
M.+ e 60b/02
cemî'-i ümmet-i M.+ i
57b/06
ümmet-i M.+ i 20a/06,
24a/07, 70b/01
cemî'-i ümmet-i M.+ iñ
27a/12
ümmet-i M.+ iñ 33b/12
M. +i 53b/15
M. +in 1b/03, 50a/01,
50a/03

Muhammed bin İsmâ'îl Maḥmūd
bin Muḥammedi'l-ma'rūf (Ar.): Özel
isim. Osmanlı döneminin
şeyhülislamlarından biri .
M. 87a/10

Muḥammediyye (Ar.): Hz.
Muhammed'in hayatını,
peygamberliğini, manevi şahsiyetini
konu edinen manzum veya mensur eser.
dīn-i M. 4b/01, 19b/07
şerī'at-ı M. 19b/13
şerī'at-i M. 70b/06
dīn-i M.+ de 40b/06
dīn-i M.+ den 28a/09,
80b/04
şerī'at-ı M.+ ye 23a/04
şerī'at-i M.+ ye 20a/06
dīn-i M.+ yi 15a/17,
19a/09, 70a/19

Muḥammed Refi'î'l-Ḥüseynî
(Ar.): Özel isim. Kendi döneminin
kutuplarından biri olarak sayılan
alimlerden biri olup Risale-i Duhaniyye
adlı eseri ile tanınan din alimi.

M. 27a/17

muḥarremât (Ar.): İslam dininde
kesin olarak yasaklanan, haram edilen
şeyler.

cemî'-i m.+ dan 3b/14
cemî'-i m.+ ı 72a/19
m.+ dandur 36a/12
m.+ uñ 75b/16

muḥāsebe (Ar.): Olumlu olumsuz
bütün ihtimalleri hesaplama.

m. oluna 28a/19

muḥibb (Ar.): Sevilen.

m.+ leri 40b/18
m.+i-i şulaḥā 28b/19
m.+i-i 'ulemā 28b/19
m.+ ilerinden 40b/17

muḥīṭ (Ar.): Bir kimsenin çeşitli
ihtiyaçları yönünden devamlı ilişki
içinde bulunduğu insan topluluğu, çevre.
fetāvā-yı m. 87b/11

muḥkem (Ar.): Dayanıklı, güçlü
duruma getirilmiş, sağlamlaştırılmış,

sağlam, kuvvetli, metin.

m. 2b/06, 3b/18, 5a/16,
13b/07, 22b/11, 22b/17, 57b/15, 79a/11,
80b/13,

81a/17, 98a/19

m.+ ce 22a/07

m. eylemekdür 22a/05

m. eyle 5a/17

m. ideler 12b/13

m. itdikden 22a/06

muhtliş (Ar.): İnanç, düşünce ve davranışlarında gösteriş ve iki yüzlülük bulunmayan, dostluğu içten ve samimi olan.

mü'min-i m.+ dür 58b/05

muhtâc(Ar.) Bir şeye veya kimseye ihtiyacı olan, ihtiyaç duyan.

m. 11a/11, 44a/10,
52a/13, 64a/19

m.+ dur 44a/10, 77a/04

m. olan 3a/17

m. olam 51a/16

m. oldıkda 62a/13

m. oldım 94b/02

m. olduğum 87b/08,
87b/09

m. olmakdur 10b/06,
11a/10

m. olmamakdur 10a/12

m. olmuşlardur 36a/16

m. olsa 62a/12

m. olur 52a/12

Muhtâr Hâvî (Ar.): Özel isim. İslam alimlerinden biri.

M. 70a/01

muhtaşar (Ar.): Ayrıntılı olmayan, derli toplu, kısa, öz, mücmel.

m. 87a/04

muhtażar (Ar.): Ölmek üzere olan, can çekişen.

m. oldıkda 9b/16

muhterem (Ar.): Saygı gösterilen, saygıya layık olan, saygı değer.

m. 87a/19

muhtzır (Ar.): Eskiden şer'i mahkemelerde dava ile ilgili olanların duruşmada hazır bulunmasını sağlamakla görevli kimse.

m. 92b/01

mu'in (Ar.): Yardım eden, yardımda bulunan, destek olan kimse.

m. 21b/19, 27b/16,
50b/14

m.+ i 20a/01

m. ola 20a/01

m. olup 28b/07

muķābele (Ar.): Bir işin,

davranışın gerektirdiği karşı davranış veya iş, karşılık.

m.+ sinde 82a/06

muḳaddem (Ar.): Zaman bakımından daha eski olan, önce, evvel, önceki, evvelki.

m.+ dūr 62b/17

muḳallid (Ar.): Birine benzemeye, bir şeyi aslı gibi yapmaya çalışan, taklit eden.

m. 5a/10, 13a/02, 13b/10

m.+ dir 5a/06

m.+ dūr 13b/10

m.+ likde 13a/02

m.+ in 5a/07

m. olduğı 5a/10

muḳārinet (Ar.): Bir yerde, bir arada bulunan, birlikte olan, bitişik.

m.+ den 34b/15, 70b/01, 71a/01

muḳārir (Ar.): Karara varmak, kararlaştırmak.

m. oldı 71a/12

muḳarreb (Ar.): Yaklaşmış, dost kabul edilmiş.

m.+ leri 44b/19

muḳarrer (Ar.): Hakkında karar

alınmış, karar verilmiş, kararlaştırılmış.

m. 17b/06

m.+ dūr 14b/19, 23a/08, 47b/05, 54b/09, 55a/03, 67a/14

muḳayyed (Ar.): Bir şarta veya şartlara bağlı olan, şartlı.

m. 63a/07

m. ola 13b/11, 13b/12

m. olmayup 39a/19

m. olmazsın 85a/13

m. olup 17a/13, 39a/06,

81b/02

m. olurlar 71b/13

m. olursın 85a/12

m. olur 63b/07

muḳirr (Ar.): Gerçeği yahut suçunu bütün açıklığıyla dosdoğru söyleyen.

m. +ü 63a/03

muḳim (Ar.): Bir yere yerleşen, bir yerde oturan, kalıcı olan, ikamet eden.

m. 1b/08

m. +e 58b/14

muḳtezā (Ar.): Bir şeyin gereği olan, gereken, lazım gelen şey, gerek.

m.-yı ulūhiyyet 8b/13

m.+ sinca 2a/13, 9b/09,

19a/07, 24b/13, 32a/10, 35a/10, 51a/12,

74a/06, 85a/05

mulāk (Ar.): Buluşma, görüşme.
m. 91b/18

mulākī (Ar.): Buluşan, görüşen.
m. 92a/16

mumāşilet (Ar.): Birbirine
benzeme, benzerli.
m. 10b/06

munkaṭī (Ar.): Kesilen,
kesilmiş, kesik, aralıklı.
m. olup 31a/17

murād (Ar.): Erişilmek istenen,
olması, gerçekleşmesi arzu edilen şey,
istek, dilek, amaç.

m. 13b/15, 22a/05,
67b/14, 71b/17, 81a/05, 85a/02, 85b/14,
85b/18, 86b/05

m.-ı şerīflerin 88a/08
m.-ı zātını 41b/09
m.+ ı 28a/08, 31b/08,
31b/10, 31b/11, 61b/16, 70a/19, 90a/08,
95a/06

m. iden 2a/16
m. iderseñ 52a/02
m. iderse 9a/03
m. idüp 9a/05, 59b/07,
59b/10

m. itdikde 43a/01, 43a/02

m. itdiklerinde 76a/18
m. itdim 93b/11

m. itdi 43a/05, 43a/06
m. itdükde 9b/11

m. itmesem 42b/10
m. itmezsin 84b/13

m. itseñiz 42b/09, 42b/10
m. itse 77b/11, 92b/18

m.+ ları 70b/06, 88a/08
akşā-yı m.+ ları 4b/05

m. olursa 22a/15
m.+ uñ 77a/10

Murciyye (Ar.): Bir mezhep ismi.
M. 60a/03

murdār (Ar.): Kirli, pis, iğrenç.
m. 26a/07, 33a/15,
66a/11, 91a/18
m. olur 48b/02

mūriş (Ar.): Veren, kazandıran,
gerektiren, sebep olan, meydana getiren.
m.-i fakırdur 68b/18
m.-i nisyandur 68b/18

Musā (Ar.): Özel isim.
İsrailoğullarına gönderilen
peygamberlerden üçüncüsüdür.

M. 43a/18, 45a/14,
61b/03, 61b/06, 69b/14

hazret-i M. 69b/11

Musā-yı Kāzım (Ar.): Özel isim. On iki imamdan yedincisi, Cafer-i Sadık'ın oğlu.

M. 8a/12

muşāb (Ar.): Bela, felaket, musibet.

m. olası 35b/19

muşāhib (Ar.): Biriyle karşılıklı konuşan, sohbet arkadaşı olan kimse.

m. 29a/10, 63a/08, 63a/11, 63a/19, 68b/01, 78b/10, 79a/10

m.+ leri 28b/17

m.+ lerimüzden 26b/15

m. olanuñ 29a/08

muşāhibet (Ar.): Sohbet, muhabbet.

m. 34b/15, 64a/09

m. itmek 21a/07

Muşhaf (Ar.): Kuran-ı Kerim.

M. 61a/05, 61a/07

M.-ı şerīfi 60b/18

M.-ı şerīf 89a/09

M.+ lara 43b/06

M.+ larda 43b/05, 43b/06, 43b/09

ücret-i M. +ı 89b/12

muşirr (Ar.): Düşünce veya

isteğinden bir türlü vazgeçmeyen, herhangi bir konuda sürekli direnen, ayak direyen, ısrar eden.

m. 27a/05, 65a/02, 85a/11

muşibet (Ar.): İnsanın başına ansızın gelen bela, felaket, dert, sıkıntı.

m. 88a/03

m.+ e 52a/01

m.+ ler 52a/03

m.+ lere 67a/08, 75a/18

Muşafa (Ar.): Özel isim. Maddi manevi yönden arıtılıp saf ve seçkin duruma getirilmiş veya cinsi içinden en temiz, en iyisi ve en halisi olarak seçilmiş (kimse). Bu anlamıyla Bu anlamı ile kelime Hz. Muhammed'in hem sıfatı hem ismi olarak kullanılmıştır.

M. 58a/13, 60b/08, 61b/08

muṭābık (Ar.): Herhangi bir konuda karşılıklı olarak anlaşmaya varan, anlaşan, birbiriyle uzlaşan.

m. 41b/07

mu'tād (Ar.): Alışkanlık haline gelmiş, adet edinilmiş, alışılmış, her zamanki.

m. itmeyeler 67b/18

m. olur 68b/06

mu'tādī (Ar.): Alışılmış, her zamanki.

m.+ se 99a/03

m.+ lere 22b/11

mutāḥḥir (Ar.): Temizleyen, temizleyici.

m.+ inden 12a/18

mu'taqad (Ar.): İnanılan, itikat edilen şey.

m. olup 39b/11

mu'takid (Ar.): İnanan, itikat eden.

m. 80b/02

muṭāla'a (Ar.): Etraflıca düşünme, inceleme, tetkik.

m. iden 82b/08

m. idüp 13a/18

m. itse 3a/16

muṭalli' (Ar.): Üzerine altın yıldız sürülmüş, yıldızlanmış, yıldızlı.

m. 87b/07

m. olup 71a/11

mutaşavvıf (Ar.): Tasavvufu benimseyen.

m.+ a 97b/09

mutaşavvur (Ar.): Tasavvur edilen, düşünülen

m.+ dur 31b/15

mutaşşıf (Ar.): Sıfatlanan.

m. 41b/02

m.+ dur 41a/19

mu'teber (Ar.): Saygı gören, hatırı sayılır, saygın.

m. 2b/15, 4a/06, 4a/07

mu'tekad (Ar.): İnanılan, itikat edilen.

m. 7a/03, 13a/10

m. olup 75b/05

mu'tekid (Ar.): İnanan, kabul eden, ret ve inkar etmeyen.

m. 13a/14

m. olsa 13b/16

mu'terif (Ar.): Bir suçu veya gerçeği saklamaktan vazgeçip açıklayan.

m. ola 63a/03

Mu'tezilī (Ar.): Mutezili mezhebinden olan.

M. 9a/17, 56a/13, 58a/15, 59a/17, 59a/18, 59b/16, 62b/19

muṭī' (Ar.): Uyan, itaat eden, boyun eğen, tabi olan.

m. 22a/01, 42a/18, 42b/01, 42b/08, 42b/11, 43a/07, 43a/08, 43a/09, 43a/10

m. +a 10b/10

m. olmak 60b/06, 82a/03

m.+ üñ 42a/16

m. olalım 92b/02

muṭlaḳ (Ar.): Herhangi bir şart ve kayıtle sınırlı olmayan, kayıtsız şartsız.

m. 7a/08

muṭlakā (Ar.): Ne olursa olsun, her şeye rağmen.

m. 9a/15, 9a/17, 9a/18, 9a/19, 36a/06, 74a/18, 88a/10, 89a/16

muṭma'in (Ar.): Nefsin bir tabakası.

m. +en 88a/19

m.-i bi'l-imān olsa 31a/07

muṭma'inne(Ar.):Bk. "muṭma'in".

nefs-i m. 40a/18

nefs-i m.+ nüñ 40a/01

nefs-i m.+ ca 37b/15

nefs-i m.+ den 39b/06

nefs-i m.+ dür 37a/16

nefs-i m.+ lige 37a/19, 37b/10

muttaḳī (Ar.): Ehl-i takva sahibi olan.

m.+ nüñ 59a/16, 59a/17

muttaşif (Ar.): Bir hal ve sıfatla nitelenmiş olan, kendisinde o hal ve sıfat bulunan.

m. olan 4b/03

muttaşıl (Ar.): Aralıksız, bitişik.

m. 76a/15

muṭṭali'u (Ar.): Bilgiye vakıf olmak.

m. 53a/13

muvāfiḳ (Ar.): Uygun, münasip.

m. 11b/07, 20b/16

m.+ dur 40b/09

m. idesin 2b/09

muvāfiḳat (Ar.): Uyuma, uygun gelme, uygunluk.

m. idüp 33a/09

muvaḥḥid (Ar.): Allah'ın birliğine inanan, tevhit inancını benimseyen kimse.

m. 11a/06, 12b/06, 14a/15, 15b/10, 18b/05

mü'min-i m. 6a/12,
78b/16

m.+ ler 25a/05, 27a/02,
27b/06

muẓā'af (Ar.): Üzerine bir veya
birkaç katı ilave edilerek çoğaltılmış, iki
kat, kat kat.

m. 74a/17

muẓaffer (Ar.): Savaşta zafer
kazanmış, bir mücadelede başarı,
üstünlük elde etmiş, galip.

m. eyleye 20a/02

m. ola 21b/16

mübāh (Ar.): Hakkında şer'i bir
emir veya yasak bulunmayan, yapılması
yahut yapılmaması dince kişinin arzu ve
isteğine bırakılan, caiz görülen.

m. 64b/02, 71b/03,
81a/13, 97b/10

m.+ dur 36a/07, 62a/12,
62a/13, 70a/16, 71b/17, 81a/13, 93a/06

m. kıldım 98a/13

mübāhī (Ar.): Her şeyi mübah
bilenler.

m.+ lerdür 67a/07

mübāhiyye (Ar.): Mübah olma,
mubahlık.

m.+ dür 67a/08

m.+ ler 62a/11

mübārek (Ar.): Çok saygı değer,
hürmete layık, muhterem.

m. 34b/11, 40b/19,
45b/13, 95a/09

ḳudüs-i m.+ e 45b/16

mübāşiret (Ar.): Bir işe başlama,
girişme.

m. 59b/11

m. eyledi 66b/17

m. iderse 7b/05, 9a/03,
9a/05, 59b/08

m. idüp 9a/11, 84b/05

m. itdiler 75b/12

m. itmedin 9a/07

mübtedī' (Ar.): Yeni bir şey
ortaya koyan, bid'at çıkarıcı kimse.

m. 46a/08

m.+ i 30b/15

mübtelā (Ar.): Bir şeye kendini
kaptırmış olan, tutulmuş, düşkün

m. 29a/14, 32a/03,
52a/03

m. olalardı 79b/15

m. olup 29a/18, 37b/11

m.+ sı 25b/11

mücerred (Ar.): Suç işlemiş olan,
suçlu, kabahatli kimse.

m. 11b/18, 14a/10,
16b/16, 29b/03, 38b/15

mücrim (Ar.): Suçlu.

m.+ ler 86b/18

müctehid (Ar.): Kur'an ve sünnette bulunmayan veya açıkça belirtilmeyen bir meselede yine Kur'an ve sünnetin özüne, ruhuna uygun olarak fikir yürütmek suretiyle şer'i hüküm koyan büyük din alimi.

m.+ in 31a/06, 31a/15,
31a/17, 31a/18, 31a/19

m.+ inün 87b/07

müctenib (Ar.): Sakınan, çekinen, uzak duran, bir tarafa çekilip karışmayan.

m. oldıñ 13a/11

müdāhin (Ar.): Dalkavuk.

m.+ dür 58b/06

m. +e 53a/18

m. iderler 88a/15

müdāra (Ar.): Kin ve düşmanlığı örtüp zahiren dost gibi davranma, iyi geçinme, güler yüzle idare etme.

m. 53a/18

müdāvimet (Ar.): Bir yere devam eden, devamlı gidip gelenler.

m. eyleye 11b/02

m. ideler 53a/19, 53b/03,
53b/12

m. idenün 48b/17

müe'ssir (Ar.): Tesir eden, tesirli, etkili, etkileyici.

m.+ e 5b/05, 5b/07

m.+ siz 5b/09, 5b/17

müfessir (Ar.): Açıklayan, izah eden kimse.

m.+ ler 41a/13, 41a/14

müfettāh (Ar.): Açan.

m.-ı müşkil 27b/19

müflis (Ar.): Malını mülkünü batıran.

m. 84b/08

müfsidāt (Ar.): Ara bozucular, bozguncular.

m. 81b/10, 81b/12

m.+ larından 22b/16

müftī (Ar.): İl ve ilçelerdeki imam, hatip, vaiz, müezzin gibi din görevlilerinin amiri durumunda olan ve dini hususlarda fetva verme yetkisine sahip bulunan memur.

m. 87b/01

m.+ nün 31b/13

mühimmāt (Ar.): Önemli, ehemmiyetli ve gerekli şeyler, hususlar, işler.

ehem-i m.+ dandur
25a/01

mühmelāt (Ar.): Anlamsız, boş sözler.

m. 85b/06
m.+ lar 81b/19

mühtedī (Ar.): Mensup olduğu dinden dönüp İslamiyet'i kabul eden, müslüman olan, hidayete eren.

m. olur 7b/04

mükellef (Ar.): Bir işi yapmak zorunda olan (kimse), yükümlü.

m. 11b/04
m. +e 49a/13
m. olanlara 6b/07
m. olanlar 11a/17

mükerrem (Ar.): Yüce, aziz.

m. 17b/06, 87b/01
ka'be-i m.+ eden 27b/02

mükerrer (Ar.): Tekrar edilmiş, tekrarlanmış.

m. 57b/13

mülāhaza (Ar.): Düşünce.

m. idüp 8b/04, 9a/18
m. olmadığı 10a/10

mülhid (Ar.): Allah'ı tanımayan, Tanrı'yı inkar eden.

m. 20b/19
m.+ in 93b/07
m.+ ler 38a/05, 62a/18,
70a/17, 75a/05
m.+ lerdür 62b/04

mülhime (Ar.): Nefis tabakalarından biri.

nefs-i m. 40a/18
nefs-i m.+ dür 37a/15

mültefit (Ar.): İlgi ve güler yüz gösteren, iltifat eden.

m. 39a/12

mümkın (Ar.): Olması, gerçekleşmesi imkan dahilinde olan, olabilir, kabil, muhtemel.

m. 5b/13, 5b/14, 5b/19,
5b/20, 10b/10, 12b/11, 38a/19, 41b/04,
43a/14, 48b/08, 50a/09, 62b/12, 67b/01,
71b/06, 76b/17, 78b/06, 80a/05, 80a/06,
81b/01

m.+ dür 15a/03, 15a/05
m. olan 16a/07
m. olur 36b/05

mümteni' (Ar.): Çekinen, geri

duran, kabule yanaşmayan.

m. 55b/17

m. olan 16a/06

münācāt (Ar.): Allah'a yalvarıp yakarma, dua ve niyazda bulunma.

m.+ a 69b/11

münāfık (Ar.): İçi başka, dışı başka olan, özü sözüne uymayan, iki yüzlü, ara bozucu.

m. 37b/08, 58b/06,
62b/03

m.+ dur 38a/07, 38b/01

m.+ lara 58a/18, 58b/08

m.+ lardur 37b/07, 38a/01

m.+ laruñ 38a/06

m.+ lıgıñ 38a/08

m.+ lıkdan 37a/13,
38a/09, 38a/14

m.+ lıkdan 38a/18

münāsib (Ar.): Uygun, yerinde.

m. 65a/03, 65a/04

münāsibet (Ar.): Yakınlık, ilgi.

m.+ le 35a/10

müncerr (Ar.): Bir yöne doğru çekilen, çekilip götürülen, sürüklenen.

m. olur 19b/08

mütekellimīn (Ar.): Söyleyen,

konuşan.

‘ulemā-yı m. 86b/02

münezzeh (Ar.): Eksiklik, noksanlık, kötülük vb.nden arındırılmış olan, uzak, beri.

m. 44a/16

m.+ dür 41a/18, 59a/13

münfek (Ar.): Ayrılmış, kopmuş, çıkmış, sökülmiş.

m. 47b/13

münferiden (Ar.): Bireysel olarak.

m. 91a/15

münhezim (Ar.): Bozguna, hezimete uğramış, yenilmiş.

m. 21b/16

m. olup 23a/05

münīf (Ar.): Yüce, yüksek.

ma‘nā-yı m.+ i 55a/12

münkād (Ar.): Kesik.

m. 36a/15

m. olmazlar 22a/01

münekkāş (Ar.): Süslü, nakışlı.

m. ı harīrden 65a/07

münkaṭı‘ (Ar.): Kesilen, kesilmiş,

kesik, aralıklı, fasılalı.

m.+ a 98a/18

münker (Ar.): İnsanı ölümünden sonra sorguya çeken iki melekten biri.

m. 59a/01

sü'âl-i m. 58b/19

münkerât (Ar.): İnsanı ölümünden sonra sorguya çeken melekler.

m. 73b/08

m.+ ı 82b/19

münkerihu (Ar.): Onun münkeri (kötü meleği).

m. 35b/03

münkir (Ar.): Reddeden, kabul ve itiraf etmeyen.

m. 98a/16

ķavl-ı m. 25b/15

münteşir (Ar.): Yayılmış, yaygın.

m. 70b/08

m. itmişlerdür 13b/01

m. olan 29a/04

m. oldı 28a/11

m. olduğu 28a/12

m. olup 75a/06

müntin (Ar.): Pis kokan, kokmuş, kokuşmuş, bozuk.

rāyiha-ı m.+ esi 63b/06

mürāca'at (Ar.): Bir istek için bir kimse veya makāma başvurma, başvuru.

m. eyleye 87b/18

m. ideler 6a/15

Mürciyye (Ar.): Bir mezhep ismi.

M. 56a/11

mürde (Ar.): Ölü, ölmüş.

tā'ife-i m. 80b/14

mürekkab (Ar.): Birden fazla şeyin bir araya gelmesinden meydana gelmiş, birleşik.

m. 80a/04, 80a/11

m.+ ler 80a/09

mürīd (Ar.): Tarikata girip bir mürşide bağlanan kimse, kendi iradesini Hakk'ın iradesine terkedebilmek için bir mürşidin terbiyesine giren derviş.

m.+ dür 42a/14

m.+ ler 76a/04

m.+ leri 40b/18

m.+ lerinden 76b/03, 80b/08

mürşid (Ar.): Rehber, kılavuz, önder.

m.-i kāmilsiz 71a/04

m.+ iñ 31a/03

mürted (Ar.): İslam dininden dönen, müslümanlıktan ayrılıp başka bir dine giren

m. 48a/16, 49b/04,
93a/06

m. +e 49a/10, 49a/14
m. olurlar 12b/14

mütakkilin (Ar.): Dinin emir ve yasaklarına tam olarak uyan.

m. 87b/10

mürür (Ar.): Geçme, geçiş.

m. itdi 86a/18

müruru'l-eyyām ve'l-ezmān

(Ar.): Günlerin ve zamanların geçmesi.

m. 71a/19

mürüvvet (Ar.): Yiğitlik, mertlik.

m. 40a/02

müsāfir (Ar.): Misafir.

m. 58b/17
m.+ e 58b/14, 58b/15

müsāvī (Ar.): Denk, eşit.

m. ola 10a/07

müsebbe'āt (Ar.): Yedi kısım veya yedi parçadan oluşan.

m.-ı 'aşereye 53b/12

m.-ı 'aşere 53b/12

müsellem (Ar.): Verilmiş, teslim edilmiş, tevdi olunmuş.

m. ola 25b/15

müsem mā (Ar.): İsimlendirilmiş, belli bir isimle anılmış.

ecil-i m. 29b/16

m.+ dur 26a/06, 6b/02

müskir (Ar.): Sarhoşluk veren, sarhoş edici.

m. 25b/15

müslim (Ar.): Müslüman.

m. 7a/19, 7b/01, 17a/02,
17a/08, 30b/17, 69b/07, 93b/12

m.-i kāmīl 78b/12

m.-i şādīklar 27a/03

müslimān (Ar.): İslam dininden olan kimse, müslim, Muhammedi.

m. 12b/19, 14a/11,
16b/06, 16b/07, 16b/13, 16b/17, 20b/13,
20b/15, 20b/17, 22a/09, 37a/13, 38a/09,
38a/11, 38a/12, 38a/17, 41b/04, 44b/09,
48b/05, 49a/08, 72b/11, 83a/19, 84b/16,
85b/02, 93a/02, 93a/11, 93b/05, 94a/16

m.+ a 92b/12, 92b/14,
93a/18, 93b/14, 94a/16

m.+ dan 11b/18

ḥabīṣ-i m.+ dan 96b/13

m.+ lar 16b/05, 23a/08,
24b/08, 25a/17, 26a/03, 28a/09, 32a/15,
33b/02, 36b/06, 38a/10, 72a/18, 72b/18,
72b/19, 73a/01, 73b/06, 80b/06, 83a/06,
84b/12

m.+ lara 67a/05, 80b/06

m.+ lardan 73a/04

m.+ lardur 44b/11

m.+ ları 75a/17

m.+ laruñ 16b/15

m.+ lıgı 11b/13

m.+ lık 5a/02, 6b/04,
11b/12, 11b/14, 44b/10, 48a/09, 48a/12,
49a/08, 50a/17

m.+ sıñ 84b/13

m.+ uñ 83b/14

müslimîn (Ar.): Müslümanlar.

edeb-i m. 52b/08

fukahā-yı m. 35a/13

meşālih-i m. 76a/07

meşāyih-i m. 24b/15

fukahā-yı m.+ dür 31a/06

bilād-ı m.+ e 28a/11

müslimiyye (Ar.): Kadın
müslüman.

m. 69b/07

müslimūn (Ar.): Müslüman
olanlar.

m. 7a/18, 17a/08

müsrif (Ar.): İsraf eden.

m.+ ler 27b/08

müstagni (Ar.): Elinde olanla
yetinen, doygun.

m. 11a/10, 11a/11,
58b/10

müstahab (Ar.): Dince makbul
olan.

m. 84a/01

m.+ dur 83b/04, 84a/01

m.+ ları 16a/13, 74a/03,
74a/14, 83b/04, 83b/19, 84b/14

m.+ ların 84b/17

m.+ ı 16a/11

müstahak (Ar.): Hak etmiş, hak
kazanmış, layık.

m. olmaz 40a/19

m. olur 20b/02

müstahik (Ar.): Bk. "müstahak".
m. 24a/10, 57b/09,
82a/13, 83a/09

m.+ dür 25a/14

m. olurlar 67b/13

m. olur 15a/10, 73b/01

m. olalar 47a/17

m. oldı 34a/09

müstakillen (Ar.): Bağımsız
olarak.

m. 25a/01, 75b/18

müstakīm (Ar.): Doğru, düz.
şirāṭ-ı m.+ e 15a/16

müstedil (Ar.): Delille
ispatlanmış.

m.+ dir 5a/07

müsteḥibbāt (Ar.): Dince makbul
olanlar.

m. 85a/14

müstevlī (Ar.): Bir yeri zapt ve
istila eden, hükmü, idaresi altına alan.

‘arş-ı m.+ dür 58a/11
m.+ dür 59a/12

müşābih (Ar.): Benzeyen, benzer.
m. 95a/05

müşāhid (Ar.): Gören, müşahede
eden.

m.+ dür 20b/05
m. itdik 34b/12

müşerref (Ar.): Şeref kazanmak,
şereflemek.

m. olmağı 80b/15

müşkil (Ar.): Zor, güç.
m. 64b/05

müfettā-yı m. 27b/19
m.+ dür 7a/02, 13a/07

m.+ i 27b/19

m.+ iñ 1b/16

m. olan 3a/17

m. olur 40a/15

müşkül (Ar.): Bk. “müşkil”.
fehm-i m. olan 6b/13

müşrik (Ar.): Allah’a ortak
koşan, birden fazla tanrıya inanan kimse.

m.+ in 56a/04

iṭfāl-ı m.+ in 60a/12

m.+ ler 55b/09

müştehā (Ar.): İstenilen, arzu
edilen, iştah kabartan.

m. 98b/15

müşterek (Ar.): Birden çok kimse
veya şeyi ilgilendiren, onlara has olan,
onların katılmasıyla meydana gelen,
ortak.

m. olurlar 15a/01

mütağayyir (Ar.): Başka bir
şekle giren, başka bir hal alan, değişen,
başkalaşan

m. 56b/07, 56b/19

m. +e 56b/08, 57b/02,
57b/04

müṭāla‘a (Ar.): Etraflıca düşünme, inceleme, tetkik.
m. idüp 2a/17, 78b/10

müte‘addī (Ar.): Saldırgan.
m.+ dür 76b/15

müte‘allık (Ar.): ilgili, alakalı.
m. 22a/11, 51b/10, 76a/04, 76a/15, 78b/14, 82a/01, 82a/02
m. olanları 16b/10, 16b/11
m. olan 14a/17, 19a/07, 24b/03, 36a/17

mütebeddil (Ar.): Bir durumda, bir kararda kalmayan, değişen.
m. 56b/19, 57a/14, 57b/03

mütedeyyin (Ar.): Dindar.
m. 2a/06, 30a/05, 40b/04, 80b/03
m.+ leriz 75b/05

müteahḥireyn (Ar.): Sonra gelenler.
m.+ den 89a/15

müteferriḳa (Ar.): Padişah, sadrazam vb.nin hizmetinde bulunan ve verdikleri emirleri yerine ulaştıran görevli.

m. 22b/09
m.+ lara 20a/17

müteffik (Ar.): Aralarında anlaşma yapmış, birbiriyle ittifak etmiş, birleşmiş kimselerden her biri.
m.+ ler 56b/10

müteḥayyir (Ar.): Şaşmış, şaşırılmış.
m. 84b/08

mütekellim (Ar.): Konuşan, söyleyen kimse.
m.+ dür 43a/17
ṭā’ife-i m.+ inden 56a/06

mütemessik (Ar.): Sımsıkı tutan, yapışan.
m. olursa 19b/17

mütereddid (Ar.): Bir türlü karar veremeyen, kararsız, tereddütlü.
m. oldı 34a/10

mütevātir (Ar.): Ağızdan ağıza yayılan, herkesin dilinde gezen, tevatür yoluyla gelen.
ḥadīṣ-i m.+ i 88b/10

Müteveşelaḥ (Ar.): Özel isim. Nuh (a.s)’ın dedesi.
M. 61b/01

müte'ehil (Ar.): Evli.

m. 67b/07

müvekkel (Ar.): Vekil tayin edilen, kendisine vekalet verilen .

m.+ dür 44b/18, 45a/03, 45a/04

müyesser (Ar.): Kolaylıkla olan, kolaylıkla yapılan, kolaylaştırılmış.

m. 55a/06, 55a/07
m. eyleye 23b/16, 23b/18, 24a/01, 24a/02
m. olurdu 65b/18

müzākere (Ar.): Bir konu üzerinde karşılıklı görüşme, fikir alışverişinde bulunma.

m.-i 'ilimde 87a/05

müzekkir (Ar.): Zikredilen, hatırlanan.

m. 88b/07

müzeyyen (Ar.): Süslü.

m. 23b/02

mü'ebbed (Ar.): Sonsuza kadar.

m. 11b/17, 12b/16, 14a/14, 59a/08

'azāb-ı m. 42b/17

mü'eddeb (Ar.): Edepli, terbiyeli.

m. 15a/14, 15a/15

mü'eddī (Ar.): Meydana gelmesine sebep olan, doğuran, sebebiyet veren.

m. 56a/02

mü'ezzin (Ar.): Namaz vakitlerini haber vermek için ezan okumakla görevli kimse.

m.+ ler 22b/18, 96a/14, 96a/17
m.+ lere 91b/05
m.+ üñ 96a/16

mü'min (Ar.): Allah'ın varlığına, birliğine, Hz. Muhammed'in O'nun kulu ve peygamberi olduğuna ve İslamiyet'in diğer imān esaslarına inanan, imān sahibi kimse, müslüman.

m. 1b/13, 2a/03, 2a/04, 2a/15, 2a/16, 2b/05, 2b/07, 3b/06, 4a/18, 6b/14, 9a/13, 9b/15, 9b/17, 11a/06, 11b/04, 11b/19, 12a/01, 12a/06, 12a/19, 12b/06, 12b/19, 13a/08, 13b/06, 14a/05, 14a/15, 15b/10, 16b/03, 16b/09, 16b/19, 17a/01, 17a/03, 17b/05, 17b/09, 18a/10, 18b/05, 20b/18, 22a/06, 23a/11, 24b/12, 25a/15, 26a/03, 26b/09, 27a/02, 27b/06, 28b/01, 30a/03, 34b/03, 36a/16, 37a/14, 37a/17, 39b/09, 40a/01, 40a/19, 40b/05, 41b/05, 42a/18, 42a/19, 43a/07, 43a/08,

43a/09, 43a/10, 47a/13, 47a/16, 49b/02,
49b/03, 49b/05, 50b/01, 50b/02, 50b/04,
50b/05, 50b/13, 50b/15, 51a/05, 51a/11,
51a/13, 51a/15, 51a/17, 51a/18, 51a/19,
51b/01, 51b/03, 51b/04, 51b/05, 51b/06,
51b/07, 51b/08, 51b/09, 51b/11, 51b/12,
51b/13, 51b/14, 51b/15, 51b/17, 51b/18,
51b/19, 52a/04, 52a/05, 52a/06, 52a/14,
52a/16, 52b/01, 52b/02, 52b/05, 52b/06,
52b/07, 53a/05, 53a/07, 53a/08, 53a/09,
53a/11, 53a/15, 53a/17, 53a/19, 53b/01,
53b/03, 53b/04, 53b/07, 53b/08, 53b/09,
53b/11, 54b/02, 56b/17, 60a/03, 68a/04,
68b/19, 78b/03, 82b/06, 83a/05, 83a/19,
84b/10, 85a/16, 85b/13, 86b/10, 88b/02,
92b/09, 92b/10, 92b/11

m.-i bih 6b/01

m.-i fāsıklar 2b/05

m.-i fāsıq 2a/15, 5a/08

m.-i kāmiller 3b/17,

64b/06

m.-i kāmil 2a/02, 2a/14,
2a/15, 2a/19, 2b/03, 12b/11, 13a/02,
13a/14, 17b/07, 25b/04, 55a/07, 57b/09,
86a/15

m.-i kāmil 17a/19

m.-i muḥlişdür 58b/05

m.-i muvaḥḥid 6a/12,
78b/16

m.-i şādıklar 63a/11

m.-i şādıklardan 69a/13

m.-i şādık 35a/11

m.-i şālih 31a/01

m.+ dür 13b/15

m.+ e 2a/01, 15b/09,
48b/14, 60b/06, 99a/04

m.+ ĩn 27b/10

m.+ ler 5a/06, 12b/12,
14b/16, 21b/18, 23a/13, 25a/05, 26b/18,
31a/05, 31a/12, 33b/11, 40b/14, 51a/07,
73b/04, 79a/12, 80b/18

m.+ lerden 14a/06,
16b/05, 16b/18, 47a/06, 86a/04

m.+ lere 12a/15, 46b/02,
58a/17, 58b/07, 64b/05, 83b/06

m.+ leri 54a/05

m.+ lerüñ 36b/08, 83a/15

m.+ lik 84b/17

m.+ sin 85a/05

m.+ üñ 42a/16, 98a/08

m.+ ye 41b/06

N

nā (Far.): Genellikle Farsça,
bazen de Arapça sıfatların başına gelerek
dilimizdeki “olmayan, değil”
kelimelerinin anlamını karşılar.

n.-ḥaḩ 54a/12, 72b/03,
72b/15, 93a/07

na‘am (Ar.): Evet.

n. 18a/12, 78a/12

nādān (Ar.): Cahil, bilmez,
bilgisiz .

n. 96b/01

nādir (Ar.): Az bulunur.

n. +dir 9a/12

nāfi‘ (Ar.): Faydalı, faydası olan,
menfaatli.

‘ilm-i n. 54a/08

n.+ dūr 86a/13

naḥiv (Ar.): Söz dizimi, cümle
bilgisi, sentaks.

n. 20a/16, 22a/10

‘ilm-i n. 18a/02, 18a/04,
19a/16

naḥnū (Ar.): Biz.

n. 53b/18

Nāḥūr (Ar.): Özel isim. İbrahim
(a.s)’ın babasının dedesi.

N. 61a/17

nākes (Ar.): İnsaniyetsiz,
aşağılık, bayağı, alçak , cimri.

n. 96b/02

naḳıl (Ar.): Bir yerden başka bir
yere götürme.

n. 35a/19, 81a/12

n.+ a 87b/05

n.+ dūr 8a/19

n. eyleye 31a/19

n. iderdi 80b/06

n. iderek 80b/11

n. idüp 30a/06

n. itdiklerinde 35b/10

n. itmişlerdür 23b/11

n.+ ini 31a/04

n.- kitāb 87b/05

n.+ sız 88a/18

naḳıṣ (Ar.): Kumaş üzerine renkli
iplikler, sırma veya simle el veya
makinede yapılan işleme.

n. 62b/09, 62b/10, 74a/12

n. ideler 3b/18

n. idüp 2b/06

naḳız (Ar.): Bozan, nakzeden.

n. 55b/09, 56a/04

n.+ ı 55b/05

naḳd (Ar.): Elde bulunan geçerli
para, akçe.

n.+ in 34b/18, 73b/17

nām (Ar.): Ün, şöhret, şan.

n. 26a/05, 70a/10,
70a/12, 70a/14, 70b/03, 87a/04

n.-ı kitābda 80b/01

nā-maḥrem (Ar.): Şer’en
kendisiyle evlenilmesi caiz olduğu ve

nikah düştüğü için kadının yanına örtüsüz çıkmadığı erkek.

n. 53a/10

n.+ e 64a/03

nār (Ar.): Ateş, od.

n. 75b/01

ehl-i n. 3b/04

ehl-i n.+ a 60a/10

n.+ da 60a/10

ehl-i n.+ dur 3b/03, 3b/08

nās (Ar.): İnsanlar, halk.

cehele-i n. 31b/13

‘avām-ı n. 21b/05,
41a/03, 79b/03

n.-ı kelāmı 89a/18

izdiḥām-ı n.+ da 89a/19

‘avām-ı n.+ dan 4a/19,
41a/05

‘avām-ı n.+ ı 77a/13

kelām-ı n.+ a 90a/14

naş (Ar.): Herhangi bir konuda kesin ve açık hüküm içeren söz, açık ve kesin hüküm.

ḥilāf-ı n.+ dur 58b/11

n.-ı ḳur’ān-ı ‘azīm 27b/07

Naşārā (Ar.): Hıristiyanlar,
Nasraniler.

arż-ı N.+ dandur 28b/05

nāşih (Ar.): Nasihat eden, öğüt veren.

n. 26a/03, 30a/16, 83a/13

n.-i pāki 83a/10

naşib (Ar.): Bir kimsenin payına düşen şey, hisse.

n.+ i 4b/07

n. olup 90a/05

naşihat (Ar.): Bir kimseye doğru yolu göstermek, yapması ve yapmaması gereken şeyler üzerine dikkatini çekmek için söylenen söz, öğüt, pend.

n. 35a/11, 37a/07,
51b/12, 52a/08, 53a/16

n.-ı ihvān 34b/16, 36b/15

n.-ı re’īsi’l-muḥaddişin
28a/04

n.-ı şeyḫ Aḥmed Rūmī
26a/04

n.+ dur 25b/19

n.+ ı 3a/08

n. itseñ 3a/02

n. it 40b/19

n.+ ler 19b/16

n.-ı ḳuttıb 27a/15

n. idüp 17a/15

va’z-ı n.+ leri 19b/05

naşihati’l-mü’minin (Ar.):

Müminlere nasihatler.

n. 31a/05

naşīhe (Ar.): Nasihat.
e'd-dīnū n. 26a/01

naşīr (Ar.): Yardım eden.
n.+ i 23a/10

Naşrānī (Ar.): Hristiyan.
N.+ lere 94a/01, 94b/14

Naşrāniyye (Ar.): "Naşrānī"
sözcüğünün müennes şekli.
N. 93b/15
N.+ den 93b/16, 93b/17

Naşūh (Ar.): "Halis, samimi"
anlamındaki kelime dilimizde
"kesinlikle bozulmaması gereken tövbe"
anlamındaki Nasuh tövbesi (Tevbe-i
nasuh) söyleyişinde geçer.
tevbe-i N. 25a/06, 33b/14

naşūş (Ar.): Hükümler.
n.-ı Kır'āniyyeden
55a/09
n.-ı Kır'ān 54b/19

nāy (Ar.): Bir müzik aleti.
n. 36a/11, 54a/10

naẓar (Ar.): Bakış, bakma, göz
atma.
n. 54b/17, 55a/01, 56a/05

n.-ı diqqatle 30b/14
n.-ı muḥabbet idüp
67b/07

n.+ dan 54b/16, 65a/14
n. eyledim 41a/06
n. eylese 67a/14
n. eyle 39b/16
n. iden 23b/01
n. ider 96b/16
n. idüp 2b/18, 4b/11,
7b/09, 63a/13, 81b/18
n. itdikde 55a/02
n. itmekdür 99a/08
n. itmek 82b/05, 82b/06,
82b/10
n. kılan 26a/01
n.+ la 2a/17

nāzenin (Far.): İşveli, cilveli,
nazlı.
n. 23b/04, 85b/04

nāzır (Ar.): Bakan, nazar eden.
n. 32b/12, 55a/02, 65a/07

nāzil (Ar.): İnme, nüzul etmek.
n. oldı 61b/05, 61b/06,
61b/09
n. olmazdan 61b/03
n. olmışdur 61b/03

naẓīr (Ar.): Benzer, eş.
n. 41a/19

n.+ i 28a/07

naẓm (Ar.): Vezinli, kâfiyeli söz dizisi.

n. 5a/14, 6a/15, 6b/09,
12a/02, 15a/12, 25b/06, 83a/09

n.+ da 28a/07

ne (Ar.): Hangi şey.

n. 1b/05, 2a/01, 2a/03,
2a/04, 2a/12, 5a/02, 8b/06, 8b/07, 8b/11,
8b/13, 9a/11, 11a/13, 11b/10, 12a/01,
13a/06, 13b/12, 16a/03, 16a/08, 16b/12,
19b/03, 23a/12, 23a/14, 24a/15, 24a/16,
24a/17, 24a/18, 24b/11, 24b/15, 25b/03,
25b/07, 25b/09, 25b/12, 26a/02, 26b/07,
27b/03, 29a/10, 29b/08, 30a/15, 32a/14,
32b/17, 34a/09, 34a/14, 34b/06, 35a/13,
36a/19, 36b/16, 37a/04, 39a/15, 40b/02,
41b/08, 42a/03, 42a/04, 42b/13, 46b/19,
47a/19, 47b/06, 47b/17, 48a/10, 48a/15,
49a/01, 51a/07, 52a/14, 52a/17, 55a/16,
55b/12, 56b/19, 57b/09, 60a/12, 62b/02,
65a/18, 66a/18, 66b/07, 66b/14, 71b/17,
73b/08, 74b/12, 74b/13, 75b/14, 77b/05,
77b/18, 79a/13, 79b/19, 80a/10, 80b/13,
81a/13, 82b/08, 82b/15, 83a/12, 83b/06,
83b/08, 83b/10, 83b/15, 83b/18, 83b/19,
84a/02, 84a/03, 84a/18, 89b/13, 89b/15,
91a/05, 91a/06, 91a/13, 91a/17, 91b/12,
94b/02, 94b/07, 97b/14, 97b/16, 97b/19,
98b/09

n.+ den 25b/14, 34b/19,

51a/04, 52a/01, 52a/02, 73b/18

n.+ dür 5a/01, 16a/09,
16a/10, 16a/11, 16b/08, 16b/13, 17b/09,
21b/11, 28a/02, 30a/07, 34b/19, 48a/09,
49a/09, 55a/15, 62b/06, 72b/15, 73a/04,
73b/18, 83a/03, 83a/16, 83a/17, 83a/18,
83a/19, 84b/11, 85a/06, 91a/09, 91a/10,
91b/17, 92b/16, 93a/03, 97b/03, 97b/04,
97b/07

n.+ ye 5a/01, 7a/10,
7b/05, 9a/10, 9b/13, 19b/08, 34b/18,
48a/09, 48a/13, 49a/09, 57b/10, 73b/17,
83a/03, 83a/16, 91b/16, 92a/09

n.+ yler 5a/19, 12a/03,
97a/08

nebi (Ar.): Peygamber.

n. 50a/01

n.+ müz 60b/08

n.+ müzden 60b/10

n.+ ler 61a/09

n.-ümmiyi 53b/15

n. +yi 50a/03

necâset (Ar.): Pislik, murdarlık.

n. 98b/06

n.+ i 40b/13, 98b/08

n.+ ine 98b/09

n.+ iler 98a/17

necât (Ar.): Kurtulma, kurtuluş.

n. 14a/15

n.+ ileri 41a/08

neces (Ar.): Bk. “necis”.
n. 98b/07
n.+ dūr 98b/04

necis (Ar.): Pis, murdar.
n. 26a/02, 31b/06,
31b/08, 31b/12, 98b/07
n.+ dūr 98a/06
n.- ‘ayne 54a/12

nedāmet (Ar.): Pişmanlık.
n. 14b/08, 85b/09

nedeb (Ar.): Dua, nedb.
n. 60a/08, 60a/10

nef (Ar.): Fayda, çıkar, kar,
menfaat.
n. 60a/04, 76b/13,
76b/14, 88b/01
n.-i ‘āmdur 76b/15
n.+ i 14b/03, 28a/01
n.+ inden 68b/03
n.+ lenürse 50a/12

nef (Ar.): Kovmak.
n.-i belet itdürmekdür
22b/08
n.-i belet 22b/10, 23a/03,
24a/02

nefes (Ar.): Akciğerlere hava alıp

verme ve bu yolla alınıp verilen hava,
soluk.

n.+ ifiz 41a/01
n.+ ler 85b/04

nefise (Ar.): Herkes tarafından
beğenilen, hoş giden güzel şey.
et‘ime-i n. 68a/08

nefret (Ar.): Bir şeyi veya bir
kimseyi beğenmemekten, kötü
bulmaktan ileri gelen şiddetli itici duygu,
iğrenç bulup tiksenme.

n. 69a/02
n. itdüreler 68b/12

nefs (Ar.): Bir kimsenin kendi öz
varlığı, öz benliği, kişiliği.

n. 7b/04, 15b/03, 27a/05,
37a/12, 40b/01

‘arz-ı n. 24b/12
n.-i dūn 36b/16

n.-i emmāre-i bi’s-sudan
39b/05

n.-i emmārede 38a/19
n.-i emmāredür 37a/15,
37a/17

n.-i emmārelikten
37a/18, 37b/13, 38a/18

n.-i emmārelikte 37b/09
n.-i emmārenün 37a/12
n.-i emmārenüñ 37b/14,

40a/09

n.-i emmāreya 37b/14,
40a/13
n.-i emmāreyi 37a/18
n.-i emmāreyü 40a/15
n.-i emmāre 14a/04,
37b/06, 37b/08, 37b/10, 37b/17, 37b/19,
39a/05, 40a/19, 41a/09
n.-i levāmedür 37a/15
n.-i levāmelige 37a/19
n.-i muṭmaʿinnenüñ
40a/01
n.-i muṭmaʿinne 40a/18
n.-i muṭmaʿinneca 37b/15
n.-i muṭmaʿinneden
39b/06
n.-i muṭmaʿinnedür
37a/16
n.-i muṭmaʿinnelige
37a/19, 37b/10
n.-i mülhimedür 37a/15
n.-i mülhime 40a/18
n.-i şeyṭāna 16b/03
n.+ i 29b/03, 40a/18
n.+ ime 65b/01, 65b/05
n.+ imi 92a/11
n.+ iñ 15a/13
n.+ inde 78a/04
n.+ iñe 37b/09
n.+ ini 37b/09, 38a/18
n.+ inüñ 39a/18
n.+ leri 37a/14
n.+ iñe 72a/16
n.+ lerin 65a/13

nefsihi (Ar.): Bk. “nefs”.

n. 99a/04

nefsiyye (Ar.): İnsanın maddi arzularıyla, nefsiyle ilgili, nefsanî.

şıfat-ı n. 10a/09

nefyen (Ar.): İnkâr edilen.

n. 48a/05

neheb (Ar.): Yağma, çapul, garet.

n. 75b/09

nehy (Ar.): Yasak etme, men etme, engelleme.

n. 9b/04, 53a/17, 60a/07

n. eyleyüp 17a/16

n. ideni 35b/03

n. idüp 7b/16

n.+ imden 7b/18

n. itdikden 26a/19

n.+ i 7a/17, 35a/14

nekbet (Ar.): Talihsizlik, bahtsızlık, düşkünlük.

n.+ i 68a/04

n.+ iler 32b/18

neki (Tr.): Neyi.

n. 11a/03, 89a/01

Nekir (Ar.) İnsanları ölümden

sonra sorguya çeken iki melekten biri.

N. 59a/01

nemā (Ar.): Gelişme, büyüme, artma, çoğalma.

n.+ ye 77b/16

nemāz (Far.): İslam dinince belli kurallara göre günde beş vakit yapılması müslümanlar üzerine farz kılınmış olan ve İslam'ın beş şartından birini teşkil eden ibadet.

n. 72b/02, 72b/13, 73b/02, 73b/03, 74a/14, 74a/15, 74b/04, 75a/02, 76b/18, 77a/02, 78a/16, 81b/13, 82b/05, 82b/18, 84a/04, 84b/01, 90b/03, 90b/04, 90b/13, 90b/15, 90b/18, 91a/01, 96a/11, 98b/09

n.+ a 16b/10, 22a/11, 22b/04, 53a/06, 82a/02, 90b/07

n.+ da 78a/02, 84a/03, 84a/15

n.+ dan 23a/01, 24b/01, 91a/12

n.+ ı 16a/14, 16b/12, 34a/14, 73a/02, 73a/07, 74a/17, 76b/18, 76b/19, 78a/01, 81b/09, 83a/06, 83b/01, 83b/07, 83b/14, 83b/17, 84a/04, 84a/06, 84a/18, 86b/10, 91a/09, 91a/11, 91a/17, 96a/13, 96a/14, 98b/18, 98b/19

n.+ ın kılop 24a/05

n.+ ın 82b/13, 98b/11

n.+ ın 91a/11

n.+ ına 53b/03

n.+ ından 53b/04, 53b/10, 53b/11, 53b/12, 78a/02

n.+ ınıñ 53b/06

n. kıllalar 53b/05

n. kılan 98b/13

n. kıldın 91a/05

n. kılmakdan 82b/07, 82b/13, 87a/06

n. kılmak 6b/05, 83b/02, 83b/09, 83b/11, 90b/04, 91a/02

n. kılmamak 91a/14

n. kılmam 90b/05, 90b/06

n. kılmazım 90b/01

n. kılmış 3b/12

n. kılsa 91a/14, 91a/16, 91a/18, 95b/06

n. kılop 38a/10, 90a/18, 90b/10

n. kılopın 38b/13

n. kılopurlar 21a/02, 38a/02

n. kılop 89b/05, 90b/12, 90b/15, 90b/16, 91a/10

n.+ lar kılop 11b/16

n.+ lar 48a/19, 48b/01

n.+ ları 96a/15, 98b/14, 98b/16, 98b/17

n.+ ların 51b/05

n.+ uñ 16a/12, 20a/13, 22a/07, 22b/15, 74a/03, 74a/04, 74a/09, 74a/11, 74a/13, 74a/16, 78a/15, 81b/11, 83b/08, 83b/10, 83b/11, 83b/15, 83b/17, 83b/19, 84a/02, 84a/06, 84a/15, 84a/17,

84b/02, 84b/10, 84b/16, 85a/01, 98b/01
n. +ı kılmazım 90b/09

neñ (Tr.): Neyin.

n. 34a/12

nergis (Far.): Bir çiçek adı.

n.+ leyin 37a/02

neşārī (Ar.): Hristiyan olan.

n. 28a/05

neseb (Ar.): Soy, soy sop, atalar,
dedeler silsilesi.

şeref-i n. 96b/10

n.+ leri 61b/07

n.+ lerine 61b/07

nesih (Ar.): Hükümünü ortadan
kaldırma, hükümü ortadan kalkma,
hükümsüz bırakma, hükümsüz kalma.

n. 45b/02

n.+ den 45b/01

neşir (Ar.): Belli bir ölçü ve
ahenge bağlı olmaksızın söz dizimi
kurallarına uygun anlatım şekli, manzum
olmayan yazı, düz yazı.

n.+ de 28a/07

nesne (Tr.): Belli bir ağırlığı,
maddesi ve hacmi olan her türlü cansız
varlık, şey.

n. 2b/15, 7a/06, 7a/07,
9a/19, 28b/10, 29b/17, 30a/01, 30a/03,
31b/18, 38a/13, 38a/14, 42a/15, 43a/02,
44a/03, 44a/05, 44a/10, 44b/10, 44b/11,
47a/12, 48a/01, 48a/06, 48a/17, 48b/11,
55a/03, 59b/13, 62b/07, 62b/09, 63b/15,
69b/16, 71a/06, 76a/05, 78a/19, 79b/15,
88a/02, 88b/02, 92b/03, 93b/08, 93b/09,
94a/04, 94a/07, 97b/17, 99a/05, 99a/06

n.+ çikler 5b/12

n.+ de 11a/14, 24b/04,
93a/14

n.+ den 41a/17, 45b/18,
50a/07, 52a/10, 54a/17

n.+ dür 28b/12, 29a/05,
45a/05, 55a/16, 83a/17, 83b/06

n.+ ler 5b/11, 47a/13,
47b/16, 48a/04, 48b/09, 53a/03

n.+ lerden 17a/16,
17b/11, 47b/01, 65a/10

n.+ lerdendür 11a/16

n.+ lerdür 10a/04, 13a/06,
13b/12, 16b/12, 83b/08, 83b/10, 83b/15,
83b/18, 83b/19, 84a/02, 84a/03, 84a/18

n.+ lere 7b/14, 7b/16,
17b/08, 47b/15, 48a/11

n.+ leri 7b/13, 9a/08,
10b/15, 10b/19, 16a/18, 17b/02, 44b/03,
44b/04, 44b/09, 48a/13, 48a/15, 53b/02,
65b/04, 73a/15, 75a/03, 85a/11, 94a/14,
94b/06

n.+ lerine 53a/13

n.+ lerüñ 44b/13, 67a/09

n.+ nūñ 5a/02, 6b/04,
9a/06, 24b/16, 29b/18, 52a/10

n.+ ye 5a/02, 10a/12,
10a/13, 10b/06, 10b/07, 44a/06, 44a/10,
44a/18, 51a/04

n.+ yi 7b/12, 8a/09,
29a/06, 30a/04, 41b/19, 42a/11, 55b/19,
62b/08, 95b/07

neste‘izu (Ar.): Sığınyoruz.

n. 30b/18

neşve (Ar.): Neşe, sevinç.

n. 25b/14

n.+ sin 25b/13

netek (Tr.): Nasıl, hangi biçimde.

n. 84b/13

netelik (Ar.): Bir şeyin nasıl
olduğunu belirten, onu başka şeylerden
ayırır özellik, vasıf, keyfiyet.

n.+ siz 59a/04

netice (Ar.): Sonuç.

n.-i i‘tibārları 4b/05

n.-i merām 54b/13

ne‘ūzubillāhi (Ar.): Allah
korusun, Allah muhafaza.

n. 2a/12, 12a/08, 12a/11,
12b/17, 14a/03, 14b/07, 16b/02, 18a/12,
18b/09, 18b/12, 25a/04, 27a/12, 29b/06,

30a/19, 30b/10, 31b/12, 32a/08, 33b/13,
36b/09, 37b/18, 40a/09, 43a/06, 44b/13,
59b/16, 60a/04, 60a/11, 60b/02, 62a/06,
63b/07, 64a/03, 64a/14, 64b/05, 66a/15,
66b/17, 67a/03, 67a/06, 67b/02, 69a/18,
71a/14, 71b/13, 75a/01, 75b/01, 77b/07,
78a/12, 79a/18, 81a/06, 81a/09, 81a/14,
82a/13, 85a/04

nevāhī (Ar.): Menedilen,

yasaklanan şeyler.

n.+ den 3b/11, 72a/19,

82b/17

nevāl (Ar.): Bağış, ihsan.

kesb-i n. 83a/10

nevāluhu (Ar.): Onun rızkını.

n. 51b/15

nevbet (Ar.): Nöbet.

n. 37a/05

nevm (Ar.): Uyku.

n. 68b/07

nevrüz (Far.): Eski takvimlere
göre güneşin Koç burcuna girdiği, gece
ile gündüzün eşit olduğu, yılın ve
ilkbaharın başlangıcı sayılan 21 Mart
günü.

n. 94a/03, 94a/04, 94a/05

n.+ a 94a/07

nı̄şf (Ar.): Yarısı, yarım.
n.-ı Şehr-i ramazān 99a/14
n.+ ina 64a/14

ni‘am (Ar.): Nimetler.
n.-ı ilāhi 22a/04

nice (Tr.): Çok, pek çok, birçok.
n. 4b/12, 5b/12, 8b/03,
18b/07, 19b/08, 20b/04, 23a/08, 23b/17,
27a/14, 31b/15, 32b/06, 39a/18, 44b/06,
44b/07, 66a/16, 74a/08, 84b/03
n.+ ola 37a/06

niçe (Tr.): Bk. “nice”.
n. 2a/06, 2a/10, 2a/18,
3a/01, 3a/07, 8b/06, 14b/05, 15a/13,
15b/04, 15b/13, 17b/04, 21a/13, 23b/02,
24b/13, 25b/11, 26a/14, 26a/16, 27b/08,
29a/11, 29b/16, 30a/06, 31a/04, 33a/02,
33a/06, 33b/06, 33b/12, 35a/08, 39a/14,
41a/05, 43a/11, 43a/15, 45b/18, 46a/04,
46a/11, 47b/02, 52a/03, 55b/16, 57b/12,
57b/13, 60a/15, 63b/19, 65a/19, 66b/15,
69a/18, 71a/19, 72b/08, 73a/05, 76a/04,
79a/08, 79b/04, 79b/06, 79b/08, 80a/09,
80a/10, 80a/13, 80b/03, 81b/06, 81b/08,
82a/07, 86a/17

n.+ dūr 72b/17
n.+ si 33b/12, 40b/04

niçün (Tr.): Neden, hangi

sebeple.

n. 15b/11, 42b/16,
66b/15, 66b/18, 76b/03, 81b/17, 89a/10,
89a/11, 90b/11, 94b/09, 95b/01

nidā (Ar.): Seslenme, çağırma.
n. eyleyiserdür 86b/17
n. ideler 22b/15, 22b/17
n. idirmek 22b/11

nifāķ (Ar.): İnsanlar arasında
anlaşmazlıktan gelen ayrılık, ara
bozukluğu.

‘alāmet-i n.+ dur 38a/14
n.+ ında 58b/06

nifās (Ar.): Yeni doğum yapmış
kadının durumu, loğusalık.

n. 54a/18, 69a/14
n.+ dan 47a/05

nigār (Ar.): Güzel sevgili.

n.+ dan 65b/12
n. +e 15b/17
n.+ ı 78a/17
n.+ in 65b/12, 65b/13
n.+ lar 63a/19, 65b/10,

72a/01

nihān (Ar.): Gizli, saklı.

dānā-yı esrār-ı n. 27b/19

nihāyet (Ar.): Son.

n. 43b/09, 47b/15, 48a/05

n.+ ine 91a/03

nikāh (Ar.): Bir kadınla bir erkeğin kanun nazarında karı koca sayılmalarını sağlayan işlem.

n. 20a/14, 48b/03, 48b/06, 69a/15, 86b/07, 93a/02

tecdīd-i n. 12a/10, 31a/09, 91a/07, 92a/01

n.+ ı 12a/15, 49a/14

n. ideler 12b/09, 49a/17

tecdīd-i n. ideler 12b/02

tecdīd-i n. idüp 2b/08, 14a/14

tecdīd-i n. itmezlerse 12a/12

n.+ lanup 45b/09

n.+ lar 49a/06

n.+ ları 49a/05

ni'met (Ar.): Lutuf eseri olan iyilik, ihsan, bağı.

n. 50a/15

n.-i ilāhi 23a/07

n.-i islāma 54a/07

n.+i 67b/15

n.+ dūrür 1b/05

n.+ iñ 50a/14

n.+ leridür 81a/01

n.+ üñ 50a/11

nisā (Ar.): Kadınlar.

n. 98b/16

n.+ dan 98b/17

n.+ laruñ 59a/06

n.+ yı 62a/11

nişāb (Ar.): Yeter derece, istenilen oran, kıvam.

n.-ı ihtisābda 28b/11

nisbet (Ar.): İki şeyin veya parça ile bütünün nitelik veya nicelik bakımından birbirine göre olan durumu, oran.

n. olunmadı 61a/08

n. olunur 61a/07

nisyān (Ar.): Unutma, gaflet.

müris-i n.+ dur 68b/18

nişān (Far.): İşaret, belirti, iz.

n.+ ıdur 26a/03

n.+ lar 17a/04, 17b/08

n.+ lardan 17a/04

n.+ larından 17a/09

niş (Far.): İğne, diken, biz, hançer gibi şeylerin sivri olan uç kısımları.

n.+ ini 32b/18

nitekim (Ar.): Gerçekten, hakikaten, nasıl ki.

n. 3a/03, 18b/06, 18b/14, 19b/01, 28a/11, 29b/16, 35b/16, 43b/08, 57b/16, 58b/04, 58b/07, 58b/11, 59b/19,

60a/04, 75a/07, 76b/11, 78b/08, 79b/05,
86b/12

niyyet (Ar.): Bir şeyi yapmayı
önceden kurma, zihinde tasarlama,
yapmayı aklına koyma, yapmaya karar
verme.

n. 8a/08, 90a/16

nizām (Ar.): Kural, düzen, usül.
n. 71b/17

noḥud (Far.): Nohut.
n. 29b/12

noḫṣān (Ar.): Eksiklik, kusur.
n. 9a/13, 11a/02, 17b/03,
17b/04, 41b/01, 41b/02, 57b/19, 59a/17,
59a/18, 83b/17

noḫṭa (Ar.): Biçimi kalemin
kağıda bir defa dokunması ile meydana
gelen ben gibi ufak şekil, benek.

n. 80a/04, 80a/05

n.+ lar 80a/09

Nūḥ (Ar.): Kur'an'da adı geçen
peygamberlerden.

N. 61b/01

nūr (Ar.): Gözle görülen aydınlık,
maddi şeyleri görmeye yarayan ışık.

n. 75b/01, 79b/05,

79b/09, 79b/12

‘ilm-i n. 80a/07

n.-ı ĩmānını 32b/09

n.-ı ĩmān 4b/01, 25a/19,

68a/07

n.+ ı 79b/06, 79b/12

n.+ uñ 79b/06, 79b/07

n.+ mı 31a/02

nuṣret (Ar.): Üstünlük, başarı,
galebe, zafer.

n. 20b/05, 21b/10,

21b/18, 52a/15

n.+ ler 27b/15

nūṣ (Far.): İçme, içiş.

n.+ ından 37a/03

n. idene 30b/14

nübüvvet (Ar.): Peygamberlik,
nebilik.

n. 60b/04, 60b/11

n.+ de 60b/02

nücüm (Ar.): Yıldızlar.

‘ilm-i n. 19a/16

nüzül (Ar.): Yukarıdan aşağıya
inme.

n. itdi 55a/18

sebeb-i n.+ i 55a/12

n’ol- (Tr.): Ne olmak.

n.- aydı 94a/10, 94a/11,
94a/12, 94a/13

n. +a 71b/08

O

o (Tr.): Bir işaret zamiri.

o. 13b/03, 18a/16,
25b/10, 48b/10,

od (Tr.): Ateş.

o. 43b/16, 47a/08

odun (Tr.): Yakılmak üzere
kesilmiş ağaç.

o. 23b/12, 23b/14, 97a/15

oğl (Tr.): Erkek evlat.

o. 16b/15, 24a/06,
24a/13, 24b/03, 24b/06, 68a/15

o.+ lar 15a/17, 63a/10

o.+ ları 53a/15, 73a/05,
73a/06

fi'l-ḥāl o.+ ları 60a/17

o.+ ların 63a/04, 63a/12,
63a/19, 63b/08, 65a/10, 69a/06

o.+ larına 52b/06, 65a/03,

77a/06

o.+ larına 65a/16

o.+ larınıñ 53a/09,
73a/06

o.+ ı 15a/03, 20b/17,
61a/17, 65a/17, 70a/15, 93b/01

o.+ ıdur 61a/13, 61a/14,
61a/15, 61a/17, 61a/18, 61a/19, 61b/01,
61b/02

o.+ ın 71b/12

o.+ ına 93a/19, 93b/02

o.+ ını 65a/18

o.+ um 17a/19, 65b/01

o.+ uñ 24a/04, 65b/02

o.+an 65b/12, 66a/16,
66a/17, 66b/01, 91b/18

o.+ an 65a/08, 67a/14

o.+ ancıklar 49a/19

o.+ ancıklara 49a/02

o.+ ancıklarına 53a/07

o.+ ancıklarla 67b/17,
68a/02

o.+ anda 66a/08

o.+ anı 41b/10, 41b/17,
42a/05, 42a/09, 42a/13, 43b/01, 67a/17,
78a/17

o.+anınıñ 41b/05, 43a/11

o.+ anlar 63a/16, 71b/19

o.+ anlara 22b/06,
65b/08, 67a/12

o.+ anlardan 63a/12,
63b/08

o.+ anları 45b/10

o.+ anlarına 14a/16,
44b/18

o.+anlarındandır 45b/04

o.+ anlarınıñ 37a/14,

45b/10

o.+ anların 67b/06

o.+ anın 32b/05, 67a/15,

67a/18

o.+ umdan 94b/18

oğ (Tr.): Yay denilen aletle fırlatılan ve ucunda sivri bir demir bulunan ince kısa değnek, tir.

o.+ lar 41a/05

oğu- (Tr.): Bk. "oğu-".

o.- gör 1b/08

o.- dırlarsa 19b/10

o.- durlarsa 19a/01

o.- ndıkda 22b/04

o.- nur 43b/05

o.- r 83a/13

o.- yalar 53b/08, 53b/11

oğu- (Tr.): Bir yazıda ne yazıldığını sadece gözle veya aynı zamanda seslendirerek çözmek.

o. 39b/10

o.- dan 18a/07

o.- dıkca 2a/18

o.- dıkları 18a/09

o.- dım 62b/15

o.- dum 96b/14

o.- madın 18a/06, 18b/19

o.- mağa 77b/12

o.- mağ 17b/16, 17b/17,

17b/19, 18a/01, 18a/03, 18a/04, 18a/07,

19a/18, 19b/04, 20a/19, 22a/08, 22a/10, 59a/02, 86b/11

o.- mam 90b/01

o.- ması 20a/09, 20a/10

o.- maya 77a/09

o.- mayanların 18b/12

o.- mazsın 89a/10, 89a/11

o.- mış 21a/04, 21a/05

o.- nan 43b/10

o.- nur 36b/17

o.- rdı 60b/15

o.- rken 89b/07

o.- rlar 19b/10, 20a/11,

20a/12

o.- rlarsa 18a/07

o.- rsañ 1b/10, 1b/16

o.- sa 3a/15, 88b/18,

89a/17

o.- tmadan 68b/04

o.- tmağ 19a/18, 19b/04

o.- tmaya 19a/01

o.- tmayalar 77a/09

o.- ya 48b/15

o.- yan 3a/19, 18a/07,

89b/03

o.- yandan 3a/18

o.- yanlar 20a/12

o.- yı gör 1b/09

o.- yup 2b/10, 3a/16,

12b/07, 12b/10, 12b/12, 13a/05, 39b/18,

78b/19

ol (Tr.): Bk. "o".

o. 1b/15, 2b/15, 3a/06, 3a/18, 3b/01, 3b/07, 4b/11, 4b/15, 5a/15, 6a/01, 7b/03, 8a/05, 8a/07, 8b/01, 9a/14, 9b/06, 9b/13, 10a/10, 12a/07, 12a/08, 12a/17, 12b/01, 12b/03, 12b/07, 13a/15, 13b/03, 13b/07, 13b/10, 14a/05, 14b/12, 14b/13, 15a/11, 15a/14, 15a/15, 15b/11, 15b/14, 16a/01, 16a/03, 16a/19, 16b/02, 16b/10, 16b/13, 17a/04, 17b/09, 17b/11, 19a/04, 19b/02, 21a/13, 21a/14, 21b/09, 21b/17, 22b/19, 23a/17, 23b/04, 23b/06, 23b/07, 23b/09, 23b/12, 24a/13, 24b/03, 24b/08, 24b/17, 25a/01, 25b/01, 25b/11, 25b/17, 26b/03, 26b/15, 26b/16, 27b/08, 28a/14, 28a/16, 28b/08, 28b/10, 29a/12, 29a/16, 29b/11, 29b/12, 29b/13, 29b/15, 29b/18, 30a/04, 30a/10, 30b/02, 30b/09, 30b/17, 31a/08, 31a/11, 31b/08, 32a/15, 32b/04, 33a/04, 33a/05, 33a/06, 33a/07, 33a/10, 33b/02, 33b/03, 33b/06, 33b/16, 34a/05, 34a/07, 34a/13, 34a/15, 34a/19, 34b/01, 34b/06, 36a/08, 36a/09, 36a/12, 36a/13, 36a/14, 36a/15, 36a/18, 36b/01, 36b/02, 36b/03, 36b/04, 36b/11, 36b/13, 37a/01, 37a/02, 37a/10, 37b/16, 38a/08, 38a/10, 38a/12, 38a/16, 38b/01, 39a/04, 39a/07, 39a/16, 39a/18, 39b/03, 39b/13, 39b/16, 40a/16, 40a/17, 40a/18, 40b/01, 40b/03, 40b/04, 40b/11, 41b/08, 41b/09, 42a/08, 42b/14, 42b/19, 43a/06, 44a/10, 44a/11, 44b/04, 44b/10, 44b/13, 45b/12, 46a/02, 46a/09, 47a/11, 47a/12, 47b/03, 47b/07, 48a/10, 48a/12, 48b/01, 48b/03,

48b/04, 49a/10, 49a/13, 49b/12, 50a/08, 50a/12, 50a/14, 50b/09, 50b/12, 51a/02, 51a/13, 52a/01, 52a/10, 54b/04, 54b/06, 54b/08, 54b/17, 54b/18, 55a/05, 55a/18, 55a/19, 55b/02, 55b/15, 56a/07, 57a/02, 57a/15, 59b/07, 59b/15, 60b/05, 60b/18, 60b/19, 61a/11, 61a/14, 61a/15, 61a/17, 61a/18, 61a/19, 61b/01, 61b/02, 62b/04, 62b/13, 63a/02, 63a/15, 63b/03, 63b/04, 63b/05, 63b/06, 63b/07, 63b/16, 64a/01, 64a/08, 64b/11, 65a/02, 66a/02, 66a/11, 66b/12, 66b/16, 67a/07, 67a/14, 67a/17, 67b/04, 68a/05, 68a/09, 68b/17, 69b/01, 69b/04, 69b/07, 69b/13, 69b/15, 69b/17, 69b/18, 69b/19, 70b/13, 71a/15, 71a/16, 71b/04, 71b/08, 71b/10, 71b/12, 72a/06, 72a/09, 72a/11, 72a/19, 74b/10, 75a/05, 75a/12, 75a/15, 75b/06, 75b/07, 75b/08, 75b/14, 76a/09, 76a/12, 76a/14, 76b/06, 76b/10, 77a/16, 77b/10, 78a/06, 78a/09, 78a/13, 78b/11, 78b/14, 79a/03, 79a/09, 79a/17, 79a/19, 79b/06, 79b/07, 79b/08, 79b/11, 79b/12, 79b/19, 80a/05, 80a/06, 80a/09, 80a/11, 80b/08, 80b/14, 80b/16, 80b/17, 82a/18, 82a/19, 82b/19, 84a/04, 84a/05, 84a/08, 84a/11, 84a/12, 84a/16, 84b/06, 84b/07, 85b/02, 85b/06, 86a/16, 86b/01, 86b/19, 87b/09, 87b/18, 88a/10, 88a/11, 88b/01, 88b/03, 88b/14, 88b/16, 89a/11, 89b/13, 90a/10, 90a/11, 90a/12, 90b/08, 90b/11, 90b/12, 90b/13, 90b/14, 90b/15, 90b/17, 90b/18, 91a/10, 91a/11, 91b/08, 92a/05, 92a/15, 92a/18, 92b/03,

92b/04, 92b/06, 92b/10, 92b/13, 92b/14,
92b/17, 92b/18, 93a/06, 93a/12, 93a/13,
93a/15, 93a/16, 93a/18, 93a/19, 93b/12,
93b/14, 94a/04, 94a/08, 94b/02, 94b/05,
94b/12, 95a/01, 95a/15, 96a/06, 96a/16,
96b/08, 97a/06, 97a/18, 97b/04, 97b/08,
98a/14, 98b/07, 98b/19, 99a/01

o.+ dur 1b/07, 1b/08,
6b/07, 18b/08, 18b/10, 18b/13, 21b/12,
25b/04, 31a/09, 33a/09, 38a/06, 38b/08,
43b/14, 43b/17, 45a/04, 45b/04, 54b/06,
59a/13, 60a/13, 62b/06, 62b/17, 65b/19,
72b/09, 73a/18, 73a/19, 76b/13, 77a/08,
79a/02, 79a/05, 79b/05

ol- (Tr.): Meydana gelmek, vukū
bulmak.

o.- a gelmiş 67a/05

o.- a gör 5b/01, 12a/04,
25b/17

o.- a 2b/18, 3b/15, 3b/18,
4b/01, 4b/03, 4b/08, 9b/18, 10a/08,
11a/07, 11b/04, 12b/05, 13a/16, 15b/09,
16b/16, 17b/05, 20a/01, 21a/04, 21a/06,
22a/05, 22a/09, 23a/11, 25a/05, 25b/19,
27a/11, 27b/03, 29a/19, 31a/18, 31b/08,
32a/11, 32b/12, 34a/01, 34b/06, 35a/11,
36a/10, 37b/01, 37b/03, 40b/12, 40b/19,
41b/09, 42b/15, 48b/11, 48b/12, 49a/05,
49b/11, 49b/12, 51a/06, 51a/12, 52a/01,
52b/04, 55b/12, 56a/02, 56a/06, 56b/15,
56b/16, 57b/11, 63a/12, 65a/05, 65a/06,
65a/07, 65a/10, 65a/13, 66b/04, 66b/18,

66b/19, 67a/05, 67a/06, 67a/08, 69a/19,
72b/12, 76b/10, 77b/04, 78b/12, 79a/17,
81b/13, 83b/08, 84a/15, 85b/13, 90b/08,
98a/17

cā'iz o.- a 18a/12

hāşıl o.- a 3a/06

hāşr o.- a 28a/17, 28a/19

işāret o.- a 27a/01

kalbinde o.- a 4b/02

lāyık o.- a 48a/08

maḫhūr o.- a 21b/17

mazarri o.- a 28b/10

ma'lūm o.- a 12a/06,
12b/10, 20b/03, 29a/11, 67b/13

merdūd o.- a 27a/12

meşğul o.- a 17a/15

mukayyed o.- a 13b/11,
13b/12

musāvī o.- a 10a/07

muẓaffer o.- a 21b/16

mu'īn o.- a 20a/01

mu'terif o.- a 63a/03

müsellem o.- a 25b/15

müte'allik o.+ anları

16b/11

vāḫı' o.- a 61b/18

yanmış o.- a 4b/02

'āşī o.- a 27a/12

o.- acağı 47a/11, 57a/01,
58b/19

o.- acaḫ 7a/02, 30a/15,
44b/09, 57a/02, 85b/11

o.- acaḫdur 29a/10,

44b/13

ḥarāb o.- acaḳdur 14b/11

o.-alar 19b/18, 26b/13,
33a/04, 49a/04, 49b/04, 51a/18, 51b/12,
51b/19, 53a/14, 54a/03, 63b/02, 64b/15,
65a/15, 69a/02, 69a/18

meşğul o.- alar 54a/08

müsteḥik o.- alar 47a/17

rüsvāy o.- alar 15a/12

ṭālib o.- alar 55a/09

o.- alardı 31a/15, 82a/16

mübtelā o.- alardı 79b/15

o.- alım 20a/12

muṭi' o.- alım 92b/02

o.- alum 20a/12

o.- am 67b/07

muḥtāc o.- am 51a/16

o.- amaz 86a/16

o.- an 2a/01, 2b/18, 3a/02,

3a/10, 4b/13, 7a/12, 9a/14, 9a/16, 9a/17,
9b/18, 10b/10, 10b/12, 10b/15, 11a/18,
11b/01, 11b/05, 11b/06, 11b/19, 12b/07,
13a/11, 13b/19, 14b/03, 14b/17, 15a/09,
15b/09, 17b/18, 18a/06, 18a/09, 18a/11,
18a/13, 18a/14, 18b/19, 19a/01, 20a/08,
20a/09, 20a/10, 20a/15, 21a/04, 21a/05,
21a/06, 21a/11, 21a/16, 21a/18, 21a/19,
21b/02, 21b/03, 21b/04, 21b/06, 21b/07,
22a/03, 22a/11, 22a/13, 22a/14, 22a/19,
23b/11, 25a/03, 25a/19, 27b/06, 27b/07,
28a/06, 29a/06, 30a/14, 33a/09, 33b/04,
33b/19, 36a/09, 37a/17, 37b/07, 38a/17,
38b/03, 39b/18, 43b/11, 45a/01, 47b/01,

48b/07, 50a/08, 50a/11, 50a/15, 51b/09,
51b/10, 53a/05, 54b/09, 54b/11, 54b/14,
54b/15, 55a/02, 56a/19, 57a/07, 57a/10,
57a/14, 57a/16, 57b/03, 57b/08, 58b/15,
60a/14, 61b/10, 61b/15, 63a/10, 63b/03,
63b/09, 64a/01, 64a/05, 64a/13, 64a/14,
64b/01, 64b/03, 64b/05, 64b/08, 65b/19,
66a/02, 66b/04, 67b/01, 67b/04, 67b/11,
67b/12, 67b/14, 67b/16, 68a/04, 68b/16,
69a/10, 70b/06, 70b/11, 70b/13, 72b/07,
72b/18, 73a/13, 75a/18, 77b/03, 77b/09,
79b/06, 79b/08, 80a/13, 80b/01, 80b/02,
81a/08, 81a/18, 83a/15, 84b/11, 86b/01,
87a/16, 88b/01, 89a/03, 92a/03, 93b/16,
94b/06, 95a/05, 97b/03, 97b/08, 97b/09,
97b/19

bā' iş o.- an 5a/16

cā' iz o.- an 10a/01,
10a/02, 11a/01, 16a/06

farz o.- an 17b/12

farz-ı kifāye o.- an 18a/06

fehmi müşkül o.- an

6b/13

ḥalt o.- an 21b/12

ḥāşıl o.- an 63a/05,

78b/12, 96b/07

ḳā'im o.- an 43b/12

lāzım o.- an 17a/14,

39b/10, 43a/12

māni' o.- an 51a/01

mergüb o.- an 4a/01

meşhūr o.- an 12b/04

mevcūd o.- an 2b/01,

26b/09	mezkūr o.- an 3b/19,	50b/15, 51a/05, 51a/11, 51a/13, 51a/15,
12a/18	muḥāl o.- an 10a/01,	51a/17, 51a/19, 51b/01, 51b/03, 51b/04,
10b/02	muḥālif o.- an 56a/09	51b/05, 51b/06, 51b/07, 51b/08, 51b/09,
	muḥtāc o.- an 3a/17	51b/11, 51b/13, 51b/14, 51b/16, 51b/17,
	muta‘allik o.- an 36a/17	51b/18, 51b/19, 52a/04, 52a/05, 52a/06,
	muttaşif o.- an 4b/03	52a/16, 52b/01, 52b/02, 52b/05, 52b/06,
	mümkin o.- an 16a/07	52b/07, 53a/05, 53a/07, 53a/08, 53a/09,
	mümteni‘ o.- an 16a/06	53a/11, 53a/15, 53a/17, 53a/19, 53b/01,
	münteşir o.- an 29a/04	53b/03, 53b/04, 53b/07, 53b/08, 53b/09,
	müşkil o.- an 3a/18	53b/11, 54b/02, 58b/17, 60a/08, 67a/06,
	müte‘allik o.- an 14a/17,	68b/19, 73a/12, 73b/06, 74a/08, 80b/18,
14a/18, 19a/07, 24b/03		84a/03, 92b/05, 93a/09
	şādır o.- an 58b/01	kitābet o.- anlar 4a/18
	sebeb o.- an 22b/03	mükellef o.- anlar 11a/17
	şāyi‘ o.- an 12a/18	rāzı o.- anlar 12a/09
	vācib o.- an 9b/19,	vāşıl o.- anlar 62a/16
10a/02, 10a/04, 10a/08, 11a/18, 18a/01,		o.- anlara 7a/03, 14a/15,
18a/05		16b/09, 21b/13, 22b/13, 37a/17, 40b/07,
	vākı‘ o.- an 11a/01,	47a/13, 49b/05, 50a/06, 50b/01, 52a/14,
57a/13, 73a/12		56a/08, 56a/16, 56a/17, 60a/03, 83a/19
	zāhir o.- an 17b/11	mükellef o.- anlara 6b/07
	‘āşı o.- an 47a/06	o.- anlardan 24b/17,
	o.- ana 43a/14, 80a/17	63a/07, 66a/05, 87a/18, 87a/19, 87b/01
	o.- anı 7b/06, 8b/11,	o.- anlardır 67a/07,
10b/10, 30b/05, 33a/03, 48b/10		73a/09, 87a/03
	o.- anlar 3a/09, 3b/04,	o.- anları 22a/11, 41a/09,
6a/15, 11a/06, 12b/06, 20a/16, 21a/09,		41b/19, 42a/01, 48a/07, 64b/03, 73a/07,
21b/04, 25b/01, 27b/11, 27b/12, 30b/04,		81b/01
31b/19, 33b/03, 34b/13, 36a/16, 46b/06,		elzem-i levāzım o.- anları
46b/07, 50b/02, 50b/04, 50b/05, 50b/13,		39b/09
		müte‘allik o.- anları
		16b/10, 16b/11
		o.- anlarıñ 17b/05,

20b/17, 22b/02, 24b/18, 29a/10, 29b/07,
29b/15, 31a/16, 40b/06, 56b/14, 59a/08,
63a/04, 67b/08

vāşıl o.- anlarıñ 68a/18

muşāhib o.- anuñ 29a/08

o.- asın 2a/19, 2b/12,
15a/14, 15b/10, 16b/07, 65a/16, 66a/09,
66a/13, 66a/19

ḥaşr o.- asın 2b/17,
66a/11, 66a/13

rüsvāy o.- asın 16b/08,
66b/12

o.- asız 35b/19, 66b/16

o.- avuz 76a/10

o.- aydı 6a/06, 24b/05,
24b/13, 26a/09, 36b/12, 36b/15, 42a/18,
57b/17, 58b/10, 72a/07, 85a/14, 92a/14,
92a/15, 94a/11, 94a/12, 94a/13, 94a/14,
96a/02

ba‘de‘l-fa‘l o.- aydı
58b/12

ḥarāb o.- aydı 18b/13

ḡabūl o.- aydı 14a/09

ḡādir o.- aydılar 78b/17

o.- aydım 3a/08

o.- aydıñ 65b/03

o.- ayın 50b/17, 93b/08,
93b/09, 94b/14, 94b/19

meşğūl o.- ayın 50b/17

o.- caḡ 76b/07

o.- dı 7b/01, 7b/13,
15a/05, 18b/04, 23a/13, 24b/11, 25b/18,
26b/12, 29a/17, 29b/05, 40b/14, 42b/03,

48b/07, 56a/11, 57b/01, 57b/05, 60b/17,
61a/01, 67b/10, 73a/10, 73a/16, 76b/05,
79b/19, 80b/01, 80b/18, 87a/14

beyhūd o.- dı 34a/08

ḡāşıl o.- dı 52a/02

helāk o.- dı 27a/09

ma‘lūm o.- dı 18b/05,
29a/02

meşğūl o.- dı 60b/19

muḡarir o.- dı 71a/12

mūnteşir o.- dı 28a/11

mūstahıḡ o.- dı 34a/10

mūtereddıd o.- dı 34a/10

nāzil o.- dı 61b/05

şādır o.- dı 87a/12

şarīḡ o.- dı 37a/08

sebeb o.- dı 95b/18

vāḡı‘ o.- dı 61b/15

vāşıl o.- dı 71b/03

zāhir o.- dı 56a/04, 56a/05

nāzil o.- dı 61b/05,
61b/06, 61b/09

tālib o.- dıḡına 17a/16

o.- dıḡca 83b/07

o.- dıḡda 30b/03, 32a/03,
36b/03, 45a/06, 47a/09, 53a/14, 66b/09,
75b/08, 81a/11

ḡaşr o.- dıḡda 26b/19

ḡoca o.- dıḡda 52a/11

muḡtāc o.- dıḡda 62a/13

muḡtazar o.- dıḡda 9b/16

vāḡıf o.- dıḡda 16a/03

o.- dıḡdan 49a/03, 71a/09

ğarķ o.- dıķdan 61b/04
ma‘lūm o.- dıķdan 57a/06
o.- dıķları 63a/10
‘āmil o.- dıķları 20b/09
o.- dılar 66a/02, 77a/19
cemī‘ o.- dılar 75b/11
mā’il o.- dılar 21b/09
meşğūl o.- dılar 21a/17,
21b/03, 21b/05, 21b/07
rāzı o.- dılar 15a/10
o.- dım 30a/10, 75b/11,
89a/12, 93b/05, 93b/13, 96b/15
muhtāc o.- dım 94b/02
mūctenib o.- dıñ 13a/11
sebeb o.- dıñ 15b/06
o.- dıñsa 5b/01
o.- dısa 30b/06, 51b/08,
58a/19, 87a/11
şādīr o.- dısa 48b/19
o.- duğı 14b/12, 35b/17,
50a/09, 54b/14, 56a/04, 56b/07, 60a/01,
76a/06, 80a/12, 84a/01, 84a/02
cāmi‘ o.- duğı 11a/18,
11b/01
helāk o.- duğı 8a/11,
18b/04
mevcūd o.- duđı 9b/03
muķallid o.- duğı 5a/10
mūnteşir o.- duđı 28a/12
rızāsı o.- duğı 9b/06
vāşıl o.- duğı 54b/07
o.- duđıķün 79b/12
o.- duğımuz 66b/09

o.- duğın 12b/14, 79a/06
şādır o.- duğın 34a/17
o.- duğına 55b/10,
55b/13, 56b/10, 56b/12, 67b/06
o.- duğından 63b/14,
83b/07
o.- duğındandur 91b/14
o.- duđıñız 7a/19 ,17a/08
o.- duđınuñ 18b/09
muhtāc o.- duğum
87b/08, 87b/09
o.- duķca 47b/08
o.- duķda 22b/17
o.- duķdan 49a/08
o.- duķları 67a/14, 95a/08
o.- dum 97b/02
o.- duñsa 12a/04
o.- dur 5b/05, 17b/01
o.- ğıl 2a/01, 4b/19
,41a/11
o.- ur 95a/19, 99a/10
‘arz o.- ıcağın 39a/09
o.- ıcaķ 18b/17, 27b/10,
29a/10, 31a/13, 41b/05, 55b/16, 73b/05,
82b/07
cā’iz o.- ıcaķ 18a/11
ebsem o.- ıcaķ 41a/02
haşer o.- ıcaķ 28b/02
‘arz o.- ıcaķ 39a/08,
39b/02
o.- ina 3b/16, 22a/16,
22a/17, 56b/13, 56b/14, 82b/09
refi‘ o.- ina 19b/15

fehm o.- ina 34b/07
idhāl o.- ina 3b/16
o.- inan 35a/15, 55a/18,
55b/04, 55b/06, 55b/07, 76a/13
cemī' o.- inan 12b/03
tahrīr o.- inan 57a/17
zıkr o.- inan 14b/18,
20a/02, 55a/07, 56b/04, 56b/13, 57b/07,
65a/16, 65b/08, 65b/11, 66a/04, 81a/15,
86a/16
zıkr o.- mana 70b/11
tahrīr o.- manlardan
57a/18
o.- inca 25b/12
o.- indı 35a/11, 61a/02,
61b/11, 98a/06
beyān o.- indı 13b/11,
25a/02, 44b/14, 51b/11, 57b/10, 58b/07,
77a/17, 79a/18, 83a/17, 85b/18
binā o.- indı 6b/04
ihtilāf o.- indı 98a/09
kitābet o.- indı 32a/10
zıkr o.- indı 52b/18,
71b/14, 71b/15, 77b/05, 84b/02, 88b/12
o.- indıkda 51b/14
zıkr o.- indıkda 51b/16,
51b/17, 51b/18
defin o.- indıkdan 49b/13
o.- indıkları 10b/14
emir o.- indıkları 10b/18
o.- induğı 55b/04
beyān o.- induğı 47b/16
refi' o.- induğı 19b/17

zıkr o.- induğı 23b/19
kitābet o.- inmadı 61b/07
nisbet o.- inmadı 61a/08
telkīn o.- inmağı 49b/13
tafşīl o.- inmak 8b/02
tavaqquf o.- inmak
97b/12
o.- inmamak 63a/11
beyān o.- inmamışdur
3a/14, 4b/15
taşnīf o.- inmamışdur
39b/15
o.- inmaya 96a/18
taşavvur o.- inmaya
10a/05, 10a/06
o.- inmaz 36a/07
hüküm o.- inmaz 98b/09
kabül o.- inmaz 11a/19,
11b/08
sa'y o.- inmaz 22a/12
o.- inmazlarsa 52a/19
kabül o.- inmiş 81b/09
beyān o.- inmişdi 24b/17
zıkr o.- inmişdi 24b/16
o.- inmişdur 31a/12,
55b/03, 59a/16
beyān o.- inmişdur 3b/05,
4b/15, 5a/03, 86a/15
defin o.- inmişdur 18b/14
emir o.- inmişdur 9b/04
istihrāc o.- inmişdur
3a/13, 4a/07
kitābet o.- inmişdur 6a/15

terbiyet o.- inmişdur
32a/07
tercüme o.- inmişdur
4a/01, 4a/18
te'lif o.- inmişdur 39b/14
zıkr o.- inmişdur 64b/02
rivāyet o.- inmişdur
48b/17, 81b/03
o.- inisa 46b/01, 47a/09,
77b/03, 88b/17
kitābet o.- inisa 88b/17
sü'āl o.- inisa 22b/16
zıkr o.- inisa 92b/07
sü'āl o.- inisañ 85b/06
beyān o.- insun 37a/11
o.- inup 11a/17, 22b/14,
35a/11, 49b/13
beyān o.- inup 3a/14
binā o.- inup 11b/08
farq o.- inup 19b/13
kitābet o.- inup 82a/16
sü'āl o.- inup 22b/14
taqdīr o.- inup 47a/11
ta'yīn o.- inup 22b/13
tımār o.- inup 23b/09
o.- inur 25a/09, 33b/14,
39a/11, 56a/09, 71a/10, 81a/12, 96b/06,
96b/08
beyān o.- inur 12a/02
defin o.- inur 83a/07
hikāyet o.- inur 80b/19
hüküm o.- inur 48a/15,
49a/12, 83a/05

kitābet o.- inur 57a/19
nisbet o.- inur 61a/07
ricā o.- inur 39b/17
rivāyet o.- inur 7b/08,
49b/11, 82b/09, 82b/11, 86b/13, 87a/05,
88b/11
tahrīr o.- inur 57a/18
taşavvur o.- inur 17b/04
taşşavvur o.- inur 27b/08
tebdīl o.- inur 57a/12,
57a/17
zıkr o.- inur 4a/01, 4a/09,
6b/02, 21a/08, 87b/11
'amel o.- inur 23a/10
'azāb o.- inur 33b/13
o.- inurdı 43a/02
o.- inursa 60a/13, 79b/02
ihmāl o.- inursa 9a/01
iqrār o.- inursa 47b/16
ri'āyet o.- inursa 19b/09,
23a/05
sü'āl o.- inursa 62b/05
'amel o.- inursa 22a/04
o.- isardur 53a/05
o.- ma 41b/14, 83a/14
e'ş-şafā gāfil o.- ma
31a/01
gāfil o.- ma 27a/09
o.- madan 49a/02, 68b/01
o.- madı 57b/01
zā'il o.- madı 59a/11
o.- madıq 49a/19, 49b/02
o.- madıqları 88a/16

98a/18	o.- madılar 37a/03 o.- madın 45b/17, 49a/11,	mağ 9b/15	baḥl̄ o.- maḡ 9b/12 beyne'l-ḥavfī ve'r-ricā o.-
10a/10	o.- madısa 93a/07 mālik o.- maduḡı 12a/17 mūlāḥaza o.- maduḡı	58b/13	fāsīd o.- maḡ 9a/01 ḡālib o.- maḡ 9b/16 ḥarīṣ o.- maḡ 87a/13 ḥāşıl o.- maḡ 56a/01,
78a/14	o.- maduḡın 11a/05,		ḥaşr o.- maḡ 28b/02 ḥelāl o.- maḡ 31b/10
57a/16	o.- maduḡına 55b/14,	82a/03	muṭī' o.- maḡ 60b/06,
61b/07	o.- maduḡından 21b/10 vāşıl o.- maduḡumuz		tābi' o.- maḡ 82a/03 ziyāde o.- maḡ 9b/16
88b/04, 93b/13	o.- maḡ 49a/12 tābi' o.- maḡ 49a/11 o.- maḡa 12b/19, 77a/04,		o.- maḡdan 41b/16, 49a/18, 59a/11, 63a/08 mertebe-i isrāf o.- maḡdan 31b/14
	o.- maḡı 43b/17, 50b/14 mūşerref o.- maḡı 80b/15 o.- maḡıla 99a/04 o.- maḡuñ 77b/04 o.- maḡ 5a/01, 5b/09,		tābi' o.- maḡdan 49a/13 vākı' o.- maḡdan 11a/04 o.- maḡdur 10a/11,
	5b/10, 5b/11, 5b/13, 5b/14, 5b/19, 5b/20, 6a/10, 8a/13, 8b/19, 9b/17, 12b/11, 22b/09, 23a/08, 24b/08, 33b/11, 41b/04, 42b/08, 42b/11, 42b/14, 42b/18, 43a/04, 43a/08, 43a/10, 44a/18, 55b/16, 55b/17, 56a/19, 56b/01, 56b/08, 56b/09, 57a/08, 57a/13, 57a/17, 57a/18, 57a/19, 57b/02, 57b/05, 58b/01, 58b/17, 59a/09, 62b/12, 68b/13, 68b/15, 68b/16, 82b/12, 85b/19, 92a/16, 93b/11, 96a/03		10a/17, 10a/18, 10a/19, 10b/01, 10b/04, 10b/05, 10b/09, 10b/13, 10b/16, 25b/05, 57b/09 muḥtāc o.- maḡdur 10b/06, 11a/10 o.- maḡlarla 49b/03 o.- maları 44a/01, 49b/02 da'vācı o.- maları 14b/19 o.- mam 91a/01 meşḡul o.- mam 92a/13 o.- mamaḡuñ 77b/05, 79a/13, 79a/14, 79a/16

o.- mamağ 7a/09, 48a/01,
68b/14, 70b/08
kâdir o.- mamağ 9b/12
o.- mamağdan 31b/10
o.- mamağdur 10a/12,
10a/15, 10b/03
emîn o.- mamağdur
17a/10
muhtâc o.- mamağdur
10a/12
o.- mamaları 44a/01
o.- maması 86b/06,
86b/08
o.- mamış 16b/07, 33a/05,
77b/04
kâbül o.- mamışdur 2a/08
o.- masa 3b/10, 3b/11,
3b/12, 3b/13, 3b/14, 8a/12, 47b/02,
55b/15, 86a/02, 94a/05
kâdir o.- masa 48a/14
o.- masam 93a/17
o.- ması 48b/10, 55b/13,
55b/15, 55b/16, 55b/18, 57a/04, 57a/05,
57a/06, 86b/06, 86b/07
o.- masın 9a/02, 9a/05,
43a/08, 43a/09, 50a/11, 63b/01
o.- masına 56b/04
meşğül o.- masında
13a/05
o.- maya 25b/15, 28b/12,
29b/17, 36a/06, 36b/11, 47b/06, 51b/19,
62b/03, 68b/03, 72b/09, 75a/10, 77b/06
fâriğ o.- maya 17a/12

râzi o.- maya 14a/09
o.- mayalar 51b/13,
77a/16
kâdir o.- mayalar 23a/11
râzi o.- mayalar 51b/14,
67b/17
tâbi^ç o.- mayalar 51a/06
o.- mayan 17b/19, 20a/09,
36b/05, 53a/12, 72b/07, 77a/11, 78a/12,
87b/02, 93a/14, 94a/14
o.- mayana 92a/12,
97b/01
o.- mayandan 61b/19
o.- mayanı 18a/11
o.- mayanlar 77a/12
o.- mayanları 74b/18
o.- mayanuñ 34b/06
o.- mayasın 38b/16
o.- mayaya 84a/07
o.- mayıcağ 5b/19,
18b/16, 49a/07, 62b/12
o.- mayınca 22a/06,
57b/15, 74b/16
o.- mayup 9a/12, 39a/12,
84a/11, 84a/13
kâdir o.- mayup 35b/01
memnū^ç o.- mayup
26a/11
muqayyed o.- mayup
39a/19
o.- maz 5a/05, 5b/12,
5b/17, 5b/18, 6a/02, 10a/04, 11b/19,
12b/17, 13a/02, 14a/11, 16b/17, 17a/02,

17b/07, 22a/06, 23a/16, 25a/03, 33a/10,
36a/10, 38a/10, 38b/02, 44b/05, 44b/16,
46b/09, 47a/02, 47a/03, 47a/12, 47b/13,
48a/06, 49a/07, 57b/02, 57b/04, 57b/15,
58a/01, 59a/14, 59a/16, 59a/17, 60b/04,
62b/11, 68a/17, 69b/01, 69b/03, 71a/06,
72b/07, 73a/14, 74b/16, 78a/13, 78b/03,
83b/14, 86b/11, 88a/05, 88a/06, 88b/02,
89b/16, 90a/05, 90a/16, 91a/16, 92b/04,
92b/12, 93a/14, 93b/04, 94a/06, 95a/06,
96a/16, 96b/09, 96b/10, 97b/17, 98a/06,
98a/07, 98a/10, 99a/05

cāri o.- maz 97a/07

cā'iz o.- maz 48b/02

dāhil o.- maz 62b/01

fā'idesi o.- maz 20b/05

haşr o.- maz 95a/18,

95a/19

ķabūl o.- maz 12b/16,

14a/09

lāzım o.- maz 18b/02

mūstaḥaķ o.- maz 40a/19

pāk o.- maz 98b/07

zā'il o.- maz 59a/12

'āme o.- maz 32b/19

ġarķ o.- mazdan 61b/04

nāzil o.- mazdan 61b/03

o.- mazdı 42a/18, 42a/19

o.- mazdım 93a/17

o.- mazlar 4b/12, 44a/19,

49b/05, 59a/02, 91a/01

münķād o.- mazlar 22a/01

o.- mazsa 47b/19, 52a/11,

52a/13, 93b/08

defi' o.- mazsa 30b/08

mukayyed o.- mazsın

85a/13

o.- mazsız 17a/01

o.- miş 24b/04, 30a/11,

33a/02, 33a/15, 33a/18, 33b/09, 33b/10,

33b/15, 35b/11, 35b/16, 35b/18, 36b/14,

48b/05, 49b/04, 49b/05, 62b/09, 81b/13,

91b/01

boş o.- miş 35b/16

ma'lūm o.- miş 57a/02

te'lif o.- miş 28b/03

o.- mişdur 9a/13, 27b/18,

32a/16, 36a/14, 42a/16, 42b/02, 43b/01,

45a/19, 45b/10, 45b/12, 46a/05, 46a/06,

46a/07, 46a/08, 57a/15, 60b/03, 67b/08,

70a/14, 79a/05, 80a/07, 81a/12, 81a/15

cārī o.- mişdur 20a/04

ḥāşıl o.- mişdur 39b/05

sebeb o.- mişdur 33a/13

vāķı' o.- mişdur 72b/11

nāzil o.- mişdur 61b/03

o.- mişlar 36a/02, 82a/12

o.- mişlardur 3b/03,

82a/13

emīn o.- mişlardur 17a/11

kāl-hevām o.- mişlardur

40b/16

muḥtāc o.- mişlardur

36a/16

rāzı o.- mişlardur 82a/10

'āşı o.- mişlardur 15a/07

o.- mişsin 91b/03
o.- sa 3b/06, 3b/09, 8b/06,
11b/14, 11b/15, 13a/14, 13b/17, 18b/01,
18b/06, 28b/16, 28b/17, 28b/19, 36b/03,
39b/08, 41a/03, 41a/06, 41a/11, 42a/04,
45b/19, 46a/10, 46a/19, 47b/03, 56b/05,
60a/15, 78b/06, 80a/03, 82b/19, 88a/19,
93a/03, 95a/06, 98b/09, 98b/19
bi'l-imān o.- sa 88a/19
muḥālif o.- sa 3b/07
muḥtāc o.- sa 62a/12
muṭma'in-i bi'l-imān o.-
sa 31a/08
mu'tekid o.- sa 13b/16
şāzende o.- sa 36a/18
vāşıl o.- sa 62a/08, 62b/01
vāsıl o.- sa 62a/14
meşğul o.- salardı 82a/15
o.- sañ 83a/12
o.- sun 14a/08, 42a/07,
42a/08, 50a/15, 56b/16, 56b/17, 63b/01,
73a/18, 95a/09
ḥalāş o.- sun 37a/13
o.- sunlar 70b/07
o.- uben 32b/11
isnād o.- una 8b/15
muḥāsebe o.- una 28a/19
beyān o.- unan 5a/14
isrāf o.- unan 27b/03,
27b/04
taḥrīr o.- unan 57a/08
zıkr o.- unan 2b/01,
16a/17, 16a/19, 19b/09, 61a/12, 75a/08,

89b/19
beyān o.- unanlarla
20a/03
ḥüküm o.- unasın 39b/11
o.- up 2b/13, 4b/12,
5a/01, 5a/09, 7a/03, 11b/16, 12a/12,
12b/14, 12b/16, 13a/04, 19a/03, 19b/13,
19b/19, 20b/02, 23a/06, 23a/07, 23b/04,
23b/09, 26a/12, 26b/05, 27a/05, 28a/17,
29a/16, 30a/11, 33a/17, 34b/05, 36a/14,
36b/11, 37a/13, 37b/02, 38a/14, 38b/15,
39b/16, 40a/18, 40b/14, 46b/09, 47a/11,
47a/16, 47b/08, 49a/04, 49a/05, 49a/10,
49a/14, 50b/13, 51a/16, 52a/12, 52a/16,
55a/06, 55a/07, 56a/11, 57a/05, 57b/09,
58b/18, 60a/02, 63b/05, 64a/05, 64b/04,
65b/05, 68a/18, 69a/14, 69a/18, 72a/05,
72a/11, 74a/15, 76a/09, 76a/16, 77a/02,
78b/09, 78b/10, 79a/10, 79b/18, 80a/04,
80a/17, 83b/12, 83b/17, 84a/09, 84b/01,
84b/03, 84b/08, 85a/11, 86b/08, 87a/09,
87a/11, 87b/01, 91b/19
āşim o.- up 5a/08
cārī o.- up 11b/12
cemī' o.- up 40b/18
cem' o.- up 35a/16
dāḥil o.- up 27a/10,
62a/10
da'vācı o.- up 14b/14
fāriğ o.- up 32a/11,
71b/11
ferḥ o.- up 66a/15
gālib o.- up 36b/09

	ḥalās o.- up 65a/15	teslīm o.- up 49b/12
	ḥalt o.- up 21b/08	zāyi‘ o.- up 16b/06
	ḥāric o.- up 14a/02	o.- updur 6a/16, 6a/18,
	ḥāşıl o.- up 54b/17	25b/11, 32b/15
	ḥaşım o.- up 72a/13	mecnūn o.- updur 32a/14
	helāk o.- up 27a/10	meftūn o.- updur 32a/14
	hemdem o.- up 77b/18	o.- ur 2a/02, 2a/03, 2a/04,
	ḳadīd o.- up 29b/04	3a/02, 3a/19, 3b/01, 5a/08, 7a/06, 7a/08,
	mağrūr o.- up 8b/16,	7b/18, 9a/02, 9b/02, 11a/19, 11b/06,
76a/11		11b/09, 11b/10, 11b/11, 11b/12, 11b/13,
	maḥrūm o.- up 15a/11	12a/01, 12a/02, 12a/08, 12a/13, 12a/14,
	ma‘lūm o.- up 20b/11	13a/14, 14a/04, 17a/03, 17b/06, 17b/09,
	mebgūz o.- up 27a/12	18b/01, 19b/08, 20a/03, 25a/08, 25b/11,
	meşğūl o.- up 15b/17,	27b/05, 27b/10, 29a/07, 31a/08, 31a/09,
21a/19, 35a/17		31a/10, 31b/18, 31b/19, 35b/11, 35b/16,
	mine'l-ḳalīl o.- up 27b/12	35b/18, 36a/08, 36a/15, 36b/02, 36b/07,
	mukayyed o.- up 17a/13,	37b/07, 37b/08, 38b/11, 36b/09, 40b/01,
39a/07, 81b/02		44b/02, 47b/17, 47b/18, 47b/19, 48a/06,
	munḳaṭi‘ o.- up 31a/17	48a/10, 48a/13, 48a/16, 48a/19, 48b/03,
	muṭalli‘ o.- up 71a/11	48b/05, 48b/06, 48b/14, 49a/10, 49a/13,
	mu‘azzeb o.- up 25a/06	49a/14, 49b/03, 50b/19, 52a/11, 54b/05,
	mu‘īn o.- up 28b/08	54b/07, 55a/12, 55a/17, 55b/11, 56b/07,
	mu‘taḳad o.- up 39b/11	56b/17, 56b/19, 57a/10, 57a/13, 59a/15,
	mu‘teḳad o.- up 75b/05	59a/17, 59a/18, 60a/03, 60b/07, 60b/10,
	mūbtelā o.- up 29a/19,	60b/11, 61a/03, 61a/06, 62b/02, 63a/09,
37b/11		63b/04, 63b/13, 63b/16, 63b/19, 64b/05,
	mūnhezim o.- up 23a/05	65a/02, 66b/04, 66b/07, 68a/16, 69a/14,
	mūnteşir o.- up 75a/06	69b/02, 71b/12, 72a/08, 72a/11, 72b/06,
	naşib o.- up 90a/05	72b/09, 72b/10, 73a/09, 73a/11, 73a/12,
	pişmān o.- up 82a/14	74a/13, 74a/17, 74b/13, 74b/15, 74b/19,
	rāzı o.- up 15a/07	75a/01, 81a/14, 81a/17, 83a/08, 83a/09,
	serāseme o.- up 29b/02	83a/13, 83b/16, 83b/17, 84a/10, 86b/08,
	şāyi‘ o.- up 73a/06	88a/05, 88a/06, 88a/07, 88a/09, 88a/11,

88b/05, 88b/06, 88b/11, 88b/19, 89a/02,
89a/03, 89a/04, 89a/05, 89a/06, 89a/07,
89a/08, 89a/09, 89a/10, 89a/12, 89a/13,
89a/14, 89a/15, 89a/16, 89a/17, 89a/19,
89b/02, 89b/03, 89b/04, 89b/06, 89b/08,
89b/09, 89b/10, 89b/11, 89b/12, 89b/13,
89b/17, 89b/18, 89b/19, 90a/01, 90a/02,
90a/03, 90a/04, 90a/05, 90a/06, 90a/07,
90a/09, 90a/10, 90a/11, 90a/12, 90a/13,
90a/14, 90a/18, 90b/01, 90b/02, 90b/03,
90b/04, 90b/05, 90b/06, 90b/08, 90b/09,
90b/10, 90b/11, 90b/12, 90b/13, 90b/15,
90b/16, 90b/17, 90b/19, 91a/07, 91a/08,
91a/10, 91a/12, 91a/13, 91a/14, 91a/15,
91a/17, 91a/18, 91a/19, 91b/02, 91b/03,
91b/06, 91b/08, 91b/09, 91b/10, 91b/11,
91b/12, 91b/13, 91b/14, 91b/15, 91b/16,
91b/17, 91b/18, 92a/01, 92a/02, 92a/03,
92a/07, 92a/08, 92a/12, 92a/13, 92a/14,
92a/15, 92a/17, 92a/18, 92a/19, 92b/01,
92b/05, 92b/07, 92b/08, 92b/09, 92b/10,
92b/13, 92b/15, 92b/17, 93a/01, 93a/02,
93a/04, 93a/05, 93a/06, 93a/08, 93a/09,
93a/10, 93a/11, 93a/12, 93a/13, 93a/15,
93a/17, 93a/18, 93a/19, 93b/01, 93b/02,
93b/03, 93b/05, 93b/06, 93b/07, 93b/08,
93b/09, 93b/10, 93b/11, 93b/12, 93b/14,
93b/15, 93b/16, 93b/18, 94a/01, 94a/02,
94a/04, 94a/05, 94a/07, 94a/09, 94a/10,
94a/11, 94a/12, 94a/13, 94a/14, 94a/15,
94a/16, 94a/17, 94a/18, 94a/19, 94b/01,
94b/03, 94b/04, 94b/06, 94b/07, 94b/08,
94b/09, 94b/11, 94b/12, 94b/13, 94b/14,

94b/15, 94b/16, 94b/17, 94b/18, 95a/01,
95a/02, 95a/03, 95a/05, 95a/06, 95a/07,
95a/08, 95a/13, 95a/14, 95a/16, 95a/17,
95a/18, 95b/01, 95b/02, 95b/04, 95b/05,
95b/06, 95b/07, 95b/08, 95b/11, 95b/14,
95b/15, 95b/16, 95b/17, 96a/01, 96a/04,
96a/08, 96a/10, 96a/12, 96a/14, 96a/15,
96a/19, 96b/02, 96b/03, 96b/04, 96b/05,
96b/06, 96b/08, 96b/10, 96b/14, 96b/15,
96b/16, 96b/17, 96b/18, 96b/19, 97a/01,
97a/02, 97a/06, 97a/08, 97a/09, 97a/10,
97a/11, 97a/12, 97a/13, 97a/14, 97a/15,
97a/16, 97a/17, 97a/18, 97a/19, 97b/01,
97b/02, 97b/07, 97b/10, 97b/14, 97b/16,
97b/19, 98a/02, 98a/03, 98a/04, 98a/06,
98a/07, 98a/08, 98a/09, 98a/10, 98a/11,
98a/12, 98a/13, 98a/14, 98b/01, 98b/02,
98b/03, 98b/07, 98b/10, 98b/12, 98b/14,
98b/16, 98b/18, 99a/01, 99a/03, 99a/05,
99a/11

ḥuferi'n-nirān o. 12a/13

boş o.- ur 35b/15

cā'iz o.- ur 11b/09

dāḥil o.- ur 11a/15,

14a/03

defin o.- ur 18b/17

eşed o.- ur 12b/19

fikr o.- ur 62a/09

fī'l-ḥāl o.- ur 33a/08

gerek o.- ur 1b/09

ḥalāş o.- ur 14a/15,

30a/15

ḥarāb o.- ur 20a/04

ḥarīṣ o.- ur 18b/09
ḥāşıl o.- ur 7b/03, 39b/07
ḥaşır o.- ur 36b/01
ḥaşr o.- ur 26b/19, 28a/15
hecîl o.- ur 39b/03
helāk o.- ur 18b/05,
29a/14, 33a/06, 84b/07
helâl o.- ur 48b/02
ḳâdir o.- ur 71a/08,
71a/09
lâzım o.- ur 12a/10,
13b/06, 18a/19
maḥv o.- ur 12b/18,
69b/01, 87a/09
maḥzûn o.- ur 39b/02
mâni' o.- ur 51a/02
meşğûl o.- ur 40b/04
muḥtâc o.- ur 52a/12
muḳayyed o.- ur 63b/07
murdâr o.- ur 48b/03
mu'tâd o.- ur 68b/06
mühtedî o.- ur 7b/04
mümkin o.- ur 36b/05
müncerr o.- ur 19b/08
müstaḥiḳ o.- ur 15a/10,
73b/01
müsteḥaḳ o.- ur 20b/02
müşkil o.- ur 40a/15
pâk o.- ur 38b/11
rüsvây o.- ur 39b/03
şâdir o.- ur 9b/01
sâḳıḳ o.- ur 62a/09
sî'e'l-ḥulḳu o.- ur 31b/18

taḥşîl o.- ur 3b/02
vâkı' o.- ur 7a/07
zâyi' o.- ur 84a/15
ziyâde o.- ur 11a/03
o.- urdı 6a/06, 8a/12,
55b/15, 55b/18, 56a/02, 73a/01
müyesser o.- urdı 65b/19
şâ'im o.- urdı 34a/15
o.- urdım 30a/09
o.- urduñuz 16b/19
o.- urız 62a/01
o.- urlar 12a/10, 13b/06,
14a/12, 18a/08, 19a/04, 30b/01, 44a/17,
44b/01, 52a/03, 52b/04, 58b/16, 67b/05,
67b/11, 67b/13, 70b/19, 72a/12, 83b/13,
88b/07, 88b/08, 88b/10, 91b/05, 91b/06,
95a/09, 96a/16, 98a/01
cemî' o.- urlar 71b/09
ḥaşr o.- urlar 12a/11
ḳâdir o.- urlar 35b/02
mesrûr o.- urlar 21a/12
meşğûl o.- urlar 76b/10
muḳıll o.- urlar 19a/08
muḳayyed o.- urlar
71b/13
mürted o.- urlar 12b/14
müstaḥiḳ o.- urlar 67b/13
müşterek o.- urlar 15a/01
o.- urlardı 86b/13
o.- ursa 36a/12, 52a/17,
52b/04, 56b/16, 63a/08, 64b/05, 66a/18,
66b/15, 68a/07, 88b/05, 93b/09
ḥafîfü'l-ḥâl o.- ursa

99a/04

meşgûl o.- ursa 13a/04
murād o.- ursa 22a/15
mütemessik o.- ursa

19b/17

rüsvāy o.- ursa 39a/18
söylecek o.- ursa 12b/14
vākı‘ o.- ursa 9a/12
vāşıl o.- ursa 21a/10

o.- ursañ 97a/11

o.- ursın 27a/10, 39a/05,
40a/14, 55a/07, 66b/11, 83a/12

ḥalās o.- ursın 13a/13

muḳayyed o.- ursın

85a/12

o.- urun 94b/19

o.- uruz 61b/18

omuz (Tr.): Vücutta boynun iki yanında kalan, kolların gövdeye bağlandığı kısım.

o.+ ina 93b/19

on (Tr.): Bir sayı.

o. 3a/07, 15b/12, 15b/14, 15b/18, 15b/19, 19a/05, 24a/17, 26b/19, 27a/17, 27b/10, 28a/05, 29a/13, 29b/07, 29b/10, 32b/03, 36b/14, 45a/16, 53a/06, 53b/09, 54a/01, 56a/11, 60b/05, 61a/15, 61b/02, 61b/12, 66a/08, 74a/05, 74a/09, 74a/11, 85a/17, 87a/07, 90b/07, 98b/13

o.+ ar 74a/06

oñan (Tr.): Uygun olan.

o.+ ca 47a/19

oñul- (Tr.): İyileşmek, şifa bulmak.

o.- maz 25b/12

orta (Tr.): İki uçtan veya bütün noktalardan aynı uzaklıkta olan yer.

o.+ sı 20b/08

o.+ sıdur 8a/15

o.+ sından 6b/16

o.+ ya 39a/10

oruc (Far.): İslam dininin beş şartından biri olan, imsaktan güneş batıncaya kadar yeme, içme ve cinsel ilişkiden uzak durma şeklindeki ibadet.

o. 3b/12, 6b/06, 21a/02, 38a/02, 38a/10, 38b/13, 72b/14, 73b/03, 75a/02

o.+ ı 73a/03, 99a/06

o.+ in 76a/02

o.+ lar 48a/19

o.+ ların 51b/06

o. tutmaya 72b/02

‘Osmān (Ar.): Özel isim. İslam dininin dört halifesinden biri.

‘O. 61a/01, 61a/08

Āl-i ‘O. 76a/03

ḥazret-i ‘O. 61a/02

ḥazret-i ‘O.+ a 61a/07

‘O.+ dan 46a/07, 61a/06

‘O.+ dur 46a/06

‘O.+ uñ 60b/12

hazret-i ‘O. 58a/14

hazret-i ‘O.+ uñ 60b/14

‘Osmaniyye (Ar.):Osmani

kelimesinin tamlamalarda ortaya çıkan aynı manadaki müennes şekli.

memālik-i ‘O.+ de
26b/09, 27b/03, 27b/04

ot (Tr.): Bütün bitkilerin ortak adı.

o.+ lar 42a/03

o.+ lık 59b/14

otur- (Tr.): Vücudun belden yukarı kısmı dik duracak ve vücut ağırlığı kaba etler üzerine binecek şekilde bir yere yerleşmek, kuut etmek.

o.- anlardır 22b/04

o.- mağa 67b/17

o.- mağ 82b/02, 82b/04,
82b/11, 87a/06

o.- maların 43b/14

o.- masın 91b/15

o.- mayalar 52a/07

o.- mış 33a/19, 40b/18

o.- mışlar 26b/05

o.- sa 78a/16, 82a/18

o.- up 21a/07, 33b/08,
36b/01, 67b/19, 68a/02, 76a/13, 76a/15

o.- urken 25a/10, 88b/12

otuz (Tr.): Bir sayı.

o. 3a/15, 3a/18, 3b/02,
18b/07, 29b/10, 33b/15, 45a/17, 74a/12
o.+ ı 61a/13

oyna- (Tr.): Eğlenmek,
oyalanmak maksadıyla bir şeyle meşgul
olmak.

o.- dırlarsa 97b/19

o.- duğın 85a/17

o.- mağa 67b/17, 85a/13

o.- mağı 82a/08

o.- mağ 82a/03

o.- rken 90a/01

o.- rsın 84b/16, 85a/11

o.- yanlar 36a/08, 82a/09

o.- yanlara 82a/08

o.- yanlaruñ 81b/16

o.- yasın 85b/15

o.- yıcağına 81b/15

oyun (Tr.): Bir menfaat olmadan hoşça vakit geçirmek için yapılan, çeşidine göre belli kurallara bağlanmış, maharete dayalı eğlence.

o. 63a/06, 82a/03

o.+ a 67b/18

Ö

öde- (Tr.): Bir şeyin karşılığını alacaklı olana vermek, tediye etmek.

ö.- dim 90a/18

ög- (Tr.): Bir kimse veya şeyin iyi, güzel ve üstün taraflarını söyleyerek değerini belirtmek, methetmek.

ö.- mekden 54b/01

öğred- (Tr.): Bir konu hakkında bilgi sahibi etmek.

ö. 31a/03

ö.- eler 14a/18, 14b/02, 49a/03, 52b/07, 52b/08, 64a/17, 64a/19, 64b/02, 68b/07, 68b/11

ö.- en 70b/17

ö.- enlere 18b/18

ö.- mediñ 15a/19

ö.- meyeler 68b/05

ö.- irlerse 19b/11

ö.- üp 52b/08

öğren- (Tr.): Bir husus hakkında bilgi sahibi olmak, bilgi edinmek.

ö.16a/07, 16a/08, 16a/10, 16a/12

ö.- cegiz 68b/05

ö.- diklerle 47a/15

ö.- dim 84b/04

ö.- diñ 13a/10

ö.- e 47a/14, 81b/15, 86b/09

ö.- eler 5a/12, 20b/10, 22a/12, 51b/11, 81b/14

ö.- enüñ 74a/12

ö.- esin 2b/11

ö.- ilmez 19a/17, 20a/13

ö.- ince 73a/05

ö.- irlerse 19b/11

ö.- mede 85a/14

ö.- medi 74a/12

ö.- medik 16b/01

ö.- medin 18a/01, 18a/10, 18b/03, 18b/19

ö.- mege 22a/12, 82a/15

ö.- mek 2a/06, 4b/09, 5a/03, 5a/04, 14a/18, 16a/14, 17b/14, 18a/11, 18a/12, 18b/03, 20b/01, 22a/08, 22a/09, 23b/16, 42a/06, 69b/06, 70b/14, 77b/11, 82a/02, 82a/17, 84b/13, 85a/02, 86b/11, 86b/13

ö.- mekden 42a/06,

70b/15

ö.- mekdür 17b/12,

19a/10

ö.- meseler 44b/09,

83b/12

ö.- mesine 85b/03

ö.- meyesin 85a/06,

85a/07

ö.- mezsek 16a/16

ö.- mezsın 85a/09

ö.- miş 21a/06

ö.- mişlerdür 78a/08

ö.- se 18a/16, 47a/19

ö.- üp 2a/02, 2a/04,
16a/09, 16b/11, 17b/15, 18a/15, 20b/01,
21a/12, 22a/02, 22a/03, 23b/18, 24b/05,
48a/07, 69b/04, 79a/04

ö.- ürdi 24b/06

ö.- ürdiñiz 85a/15

ö.- ürler 23b/18

ö.- ürlerdı 73a/08

ö.- ürlerse 22a/02

ö.- ürsin 85a/10

öl- (Tr.): Vefat etmek.

ö.- di 91a/03

ö.- dikde 52a/13, 83a/06

ö.- dirmez 29b/08

ö.- dükde 12a/13, 12b/16

ö.- dürdim 24b/12

ö.- dürdüñ 24b/11

ö.- dürmedim 24b/12

ö.- dürmedise 93a/07

ö.- dürmek 6a/07, 36b/07,
40b/03, 48b/02, 72b/15, 73b/06, 94a/13

ö.- dürmemek 6a/07

ö.- dürse 88a/10

ö.- dürsin 93a/05

ö.- dürüñ 76a/17

ö.- dürüp 46a/01

ö.- dürrür 29b/13

ö.- dürrürse 30b/07

ö.- enler 30b/01

ö.- enleri 46a/12

ö.- eydi 18b/12

ö.- ince 48a/05

ö.- inceye 12a/12, 12b/15,
14a/06, 16a/16, 16b/09, 17a/13, 19a/04,
48a/06, 69a/02, 69a/19, 80b/18, 81b/02

ö.- iñiz 17a/08

ö.- mek 7b/01, 33b/12,
40b/05

ö.- mekden 41b/16

ö.- meñiz 17a/08

ö.- meñizi 7a/19

ö.- mesin 36b/08

ö.- mezden 11b/17,
17a/06, 37b/02

ö.- mezsın 66b/10

ö.- miş 41a/01

ö.- mişdür 18b/13

ö.- mişlerdür 18b/14

ö.- se 45a/07

ö.- üdür 68a/11

ö.- üler 45a/10

ö.- üm 32b/08, 47a/10

ö.- üme 66b/05

ö.- üñ 7a/19

ö.- üp 5a/18, 6b/12,
12a/11, 18b/17, 45a/08, 46a/09, 46b/18,
47a/10

ö.- ür 18b/07, 18b/08,
18b/16, 29b/10, 29b/14, 29b/15, 29b/16,
30b/13, 40b/03, 50b/19

ö.- ürem 37a/06

ö.- ürler 29b/16

ö.- ürlerdı 28a/08

ö.- ürse 30a/17

ö.- üsin 30b/04, 32b/02,

33a/02

ö.- üye 29b/04

ö.- üyi 43a/14

ölç- (Tr.): Bir niceliğin miktarını kendine mahsus bir ölçü ile belirlemek.

ö.- erken 89b/10

Ölet (Ar.): Salgın halindeki ölüm, kırgın, kıran.

e.+ lik 33a/02

‘Ömer (Ar.): Özel isim. İslam dininin dört büyük halifesinden biri.

hazret-i ‘Ö. 58a/14,

60b/17

‘Ö.+ den 46a/07

‘Ö.+ dür 46a/06

‘ömrehu (Ar.): Onun ömrü.

‘ö. 21b/15

‘ömür (Ar.): Yaşama veya var olma süresi, bir şeyin yaşadığı müddet, hayat.

ö. 3a/04, 11b/15, 16a/05, 16b/01, 34b/18, 73b/17

‘ö.+ de 92a/13

‘ö.+ lerin 82a/15

cemî‘-i ‘ö.+ lerinde

87a/15

ibtidā-yı ‘ö.+ lerinde

57a/07

ö.-i ‘azīziñi 85b/05,

85b/08

ö.-i ‘azīzin 32b/05

ö.-i ‘azīzlerin 82a/01

ö.+ i 47b/07, 57a/05,

68b/19, 83b/07

ibtidā-yı ö.+ i 57a/05

sülüş-i ö.+ i 29b/09

ö.+ in 33b/18

ö.+ inde 3b/09, 31a/12,

65a/08, 82b/16, 82b/18

cemî‘-i ö.+ inde 99a/04

ö.+ inden 29b/08

ö.+ ine 30a/04

ö.+ ini 27b/15

ö.+ iñi 85b/04

cemî‘-i ö.+ iñizde 67b/09

ö.+ inüñ 29b/09, 57a/01,

57a/03, 57a/04, 77a/01, 81b/12

ö.+ üm 50b/16

ö.+ üñ 77b/16

öñ (Tr.): Arka, sağ ve soldan başka dördüncü yön, görünen ileri taraf.

ö.+ de 44a/07

ö.+ din 45b/18, 52a/05

ö.-erdi 45b/01

ö.+ ince 45b/13, 52a/04

ö.+ inde 64a/05, 82a/17

ö.+ inden 46b/02

ö.+ lerine 47a/01, 76a/13

öp- (Tr.): Sevgi ve saygısını

göstermek üzere dudaklarını bir şeye değdirmek.

ö.- en 67a/17

ö.- ersin 2a/11

ö.- mekte 67a/11

ö.- se 67a/17

ö.- ülen 67a/18

ö.- ülüp 67a/10

ö.- üp 33b/18, 65a/13, 65a/17, 65a/18, 65a/19, 65b/15, 78a/17

ört- (Tr.): Korumak, gizlemek veya görünmez duruma getirmek için üstüne bir şey koymak, örtülü duruma getirmek.

ö.- ildikde 30a/18

ö.- mek 30b/07

ö.- üp 33b/10

öründile- (Tr.): Toplamak, bir araya getirmek.

ö.- dim 2b/15

öşür- (Tr.): Yığmak, toplamak.

ö.- dim 32b/06

öte (Tr.): Daha uzaktaki yer, iki uzaklıktan daha uzak olanı.

ö. 8a/10

ötüri (Tr.): -den dolayı, -in yüzünden.

ö. 28a/18, 34a/09, 50a/16, 74a/04

öyle (Tr.): Ona benzer, onun gibi.

ö.+ ce 23b/18, 73a/08

ö.+ dür 31b/04

öz (Tr.): Bir kimsenin kendi manevi varlığı, zâtı, kendisi.

ö.+ ün 32a/14

‘özür (Ar.): Kusur, hata, eksiklik.

‘ö. 5a/05, 12b/17, 69b/01, 73a/14

P

pādiṣāh (Far.): Büyük hükümdar.

p. 88b/11

p.-ı islāma 52a/14

p.-ı islāmuñ 52a/17, 98a/16

p.-ı islām 21b/14

p.-ı ‘ālem-penāh ḥazretleri 26a/18

p.-ı ‘āleme 52a/18

p.+ a 39b/07, 52a/16, 76a/04

p.+ ı 26a/19

p.+ ıdur 58a/11
p.+ ımuuz 26a/10, 26b/13
p.+ ımuza 26b/10,
26b/12, 27b/16
p.+ ımuuzı 27b/15
p.+ ımuuzla 21b/16
p.+ ına 21b/19, 27a/11
p.+ ları 68a/14
p.+ lığı 68a/15
p.+ uñ 27b/06, 76a/18,
76b/01

pāk (Far.): Temiz.

p. 12a/05, 83a/13
p. itmekdür 50a/16
p. olmaz 98b/07
p. olur 38b/11
naşih-i p. +i 83a/10

palamar (Yun.): Gemileri rıhtım,
iskele veya şamandıraya bağlamaya
yarayan kalın halat.

p.+ ı 34a/06, 34a/19

panbuğ (Tr.): Pamuk.

p.+ ın 37b/04

pāre (Far.): Parça.

p. 45b/14
p.+ si 68a/12

parmak (Tr.): İnsanın ve bazı
hayvanların el ve ayaklarının son

bölümünü oluşturan eklemli
uzantılardan her biri.

p. 33a/18
p.+ ıla 45b/14
p.+ ında 65a/09
p.+ ların 54a/16, 67a/16
p.+ larından 45b/14

pāymāl (Far.): Ayaklar altına
alınmış, çiğnenmiş, hakir duruma
düşürülmüş.

p. idüp 63b/12

pek (Tr.): Çok, fazla.

p. 21b/14, 34b/03,
63a/08, 69a/05, 70a/05, 70b/19, 77b/17,
91a/02
p.+ çe 52b/07

pend (Far.): Öğüt, nasihat.

p. 35a/11
p.-i 'aṭṭār 17b/16
p. +i 26a/03

perde (Far.): Bir yerin dışarıdan
görünmesini önlemek, ışığı engellemek
veya iki yeri birbirinden ayırmak için
gerilen kumaş.

p. 76a/14, 76a/16, 76a/17
p.+ ye 76a/15

perk (Ar.): Sert.

p. 45a/07, 52a/06

pes (Far.): Şu halde, öyleyse, imdi.

p. 5b/14, 6a/02, 7a/03, 7a/16, 7a/19, 7b/10, 7b/13, 8a/05, 10a/08, 11a/10, 11a/14, 12a/14, 12b/19, 13b/14, 14b/02, 16b/02, 18b/15, 18b/16, 18b/17, 20a/07, 21b/03, 25b/07, 27b/09, 38a/16, 41a/16, 41b/04, 44a/17, 44b/04, 47b/12, 48a/12, 48b/14, 49a/07, 49a/13, 54b/15, 55a/04, 55a/18, 55b/09, 55b/10, 56a/03, 56a/05, 56b/07, 56b/13, 57a/19, 57b/02, 57b/05, 59b/17, 62b/11, 62b/13, 65a/01, 67a/06, 73a/16, 73b/11, 74a/06, 74a/07, 74a/10, 74a/14, 74a/18, 77a/04, 77a/18, 88b/16

p.+ dür 6b/11

peşimān (Far.):Yaptığına üzülüp hayıflanan, esef eden, pişman.

p. 39a/11

p.+ lık 39a/11

peydā (Far.): Açıkta ve meydanda olan, aşikar, zahir.

p. 68b/02

p. eyledi 69b/16

p. idüp 13b/01

peygamber (Far.): Allah tarafından emirlerini kullarına bildirmekle görevlendirilmiş kimse, Tanrı elçisi

p. 11a/15, 17a/01, 17b/07, 24a/07, 25a/08, 25a/10, 25a/11, 26b/04, 26b/07, 27a/01, 27a/04, 27a/07, 27b/01, 34b/08, 44b/05, 44b/06, 45a/01, 45b/06, 46a/05, 49a/01, 49b/11, 61b/12, 61b/14, 61b/19, 62b/03, 66a/06, 67b/02, 67b/09, 69b/06, 70a/01, 70a/03, 70a/04, 72a/13, 72b/08, 77a/12, 81b/03, 82a/17, 84b/18, 85a/06, 85a/08, 86a/05, 86a/06, 86a/09, 86a/12, 86a/13, 86a/18, 86a/19, 87a/05, 88b/12, 96b/03, 97a/15

hazret-i p. 34b/10, 44a/15, 48b/16, 60b/14

p.+ den 65b/07, 97a/03

p.+ dür 61b/19

p.+ e 34b/14, 64b/11, 82a/03

p.+ imizün 59a/05

p.+ imüz 43a/18, 58a/12

p.+ imüzün 46b/15

p.+ ler 10a/01, 10b/11, 11a/18, 20b/07, 51b/16, 61b/13

p.+ lerdən 45a/12, 46b/07

p.+ lerdür 45b/02

p.+ lere 11a/04, 11a/14, 45a/11, 46a/13, 61b/16

p.+ leri 44b/19

p.+ leriñ 61b/09, 61b/10

p.+ lerine 38b/05

p.+ lerün 43a/19

p.+ lik 45b/08

p.+ sin 45b/15

p.+ ün 46b/14, 85a/12

peymān (Far.): Ant, yemin.

p.+ ı 35a/03, 73b/19

peynir (Far.): Sütün, bu işe mahsus bir maya ile mayalanıp katılaştırılması suretiyle elde edilen ve birçok çeşidi bulunan meşhur yiyecek.

p. 8b/19, 9a/04, 9a/05, 9a/07

pilāv (Far.): Pirinçten yapılan meşhur yemek.

p. 90a/18

pīr (Far.): Yaşlı, ihtiyar kimse.

p. 3a/04, 3a/07, 33b/18, 34a/11, 34b/06

p.-i civān 28a/02

p.-i şālih 33b/16

p.+ cegezlerler 67b/19

p.+ ūñ 24a/14, 34b/01

piş- (Tr.): Isı etkisiyle çiğliği ve hamlığı giderek yenilebilir duruma gelmek.

p.- ürmek 47a/01

p.- irdikde 52b/05

pişmān (Far.): Bk. “peşīmān”.

p. olup 82a/14

put (Far.): Eski dinlerde,

kendisine tapılan bir ilahı veya ilahların bazı niteliklerini temsil etmek üzere yapılmış resim ve heykel.

p. 93b/07

p.+ laruñ 81b/18

p.+a 55b/09

pūte (Far.): “İçinde maden eritilen kap” anlamındaki pota kelimesinin eski metinlerde rastlanan asıl şekli.

p. 84a/08

p.-i dünyāda 83a/11

pūr (Far.): Başına geldiği kelimelere “dolmuş, çok” anlamı katarak Farsça usulüyle birleşik sıfatlar ve zarflar yapar.

p. 31a/01

tā'ife-i p. 56a/10

serāb-ı p. ḥarābe 77b/19

R

Rab (Ar.): Allah, tanrı.

R. 15a/15

R.+ i 13b/13, 48b/18, 50a/05, 52a/19

R.+ ümdür 55b/02

R.+ ūñ 55a/15

R.+ ūñe 55a/17

Rabben (Ar.): Rab olarak.

R. 49b/19

Rabbenā (Ar.): Ey Allah, Allah'ım.

R. 30b/19

Rabbe'l-'alemīn (Ar.): Alemlerin Rabbi.

R. 1b/03, 11b/03

Rabbikumā (Ar.): İkinizin Rabbi.

R. 57b/17

Rabbiyallāhu (Ar.): Allah benim Rabbimdir.

R. 50a/02, 50a/03

Rabbu'l-'arşi'l-'azīm (Ar.): Büyük arşın Rabbi.

R. andan 50a/02

Rabbü'l-enām (Ar.): Bütün yaratılmışların Rabbi.

R.+ dur seni 23b/14

Rabbü'l-'izzet (Ar.): Bütün varlıkların ihtiyaçlarını sağlayan, her şeye galip gelen Allah.

R.+ dür 62b/13

R.+ e 2b/04

rađītu (Ar.): Razı oldum.

r. 49b/19

rađiyallāhu (Ar.): Allah ondan razı olsun.

r. 51b/17, 58a/14, 58a/15, 60b/15, 60b/17, 60b/18, 61a/02, 61a/04, 61a/06, 61a/08, 61b/11, 81b/15, 82b/02, 82b/03, 86a/03, 87a/05

Rāfīzī (Ar.): Rafizilik fırkasından olan, rafizilik görüşünü benimsemiş kimse.

R. 58a/15

R.+ ler 60b/12

R.+ lerden 60a/19, 62a/01

Rāfīziyye (Ar.): Rafizilik fırkası.

R. 56a/10

rağbet (Ar.): İstek, arzu, alaka, meyil, teveccüh.

r. 40b/08

Raḥīm (Ar.): "Ahirette mümin kullarına acıyan, merhamet eden" anlamında esma-i hüsnadan.

R. 1b/07

raḥimehumullāhu (Ar.): Allah ona merhamet etsin.

r. 12a/15

Raḥmān (Ar.): “Kafir-mümin ayırmadan yarattığı bütün varlıklara merhamet eden, nimet veren” anlamında esma-i hüsnadan.

melâ’ike-i R.+ ı 75b/02

raḥmanullāh (Ar.): Herkese merhametli olan Allah.

r.+ a 72a/11

raḥmet (Ar.): Allah’ın yaratıklarına olan merhameti, acıma ve esirgemesi.

r. 6a/18, 36a/13, 82a/18

r.+ i 66a/16

raḥmeten (Ar.): Rahmet olarak.

r. 12a/15

raḥmetullāh (Ar.): Allah’ın rahmeti.

r. 26a/04, 26a/13, 27b/18, 30a/17, 30a/19, 32a/02, 62b/14, 72a/10, 76b/03, 76b/11, 85b/19, 92a/05, 51b/18, 87a/10

raḥmetü’l-Bārī (Ar.): Yaratıcının rahmeti.

r. 18a/15, 25b/06, 28a/04, 35b/04

rā’in (Ar.): Gözlemci.

r. 15b/02

ra’iyyetihi (Ar.): Onun tebası.

r. 15b/02

raḳṣ (Ar.): Genellikle musiki eşliğinde ayakta yapılan, çeşitli ahenkli hareketler dizisi, oyun, dans.

r. 62a/05, 69b/09, 69b/10, 69b/19, 97b/03, 97b/06, 97b/07, 97b/18, 98a/01, 98a/02

r. 70a/06

r.+ a 99a/01

r. idüp 97b/13

Ramazān (Ar.): Arabi ayların şaban ve şevval arasında kalan ve devamı boyunca oruç tutulan dokuzuncu ayı.

R. 76a/02, 90b/18

hāşiye-i R. 4a/13

mısf-ı şehri-i R. 99a/15

R.-ı şerīfde 75b/10, 90b/10

R.-ı şerīf 94a/17

şehri-i R.+ da 58b/17

rast (Ar.): Tasarlamadığı halde karşılaşmak, rastlamak, tesadüf etmek.

r. 30a/07

r. gelse 94a/06

rāvī (Ar.): Rivâyet eden, anlatan,
nakleden kimse.

r.+ dendür 70a/03

ravzatu'l-'ulemā (Ar.): Alimler
bahçesi.

r. 87a/04

ravzatü's-sālikīn (Ar.): İbadetle
uğraşanların bahçesi.

r.+ dür ve 4a/05

rāyiha (Ar.): Koku, güzel koku.

r.-ı müntinesi 63b/06

r.-ı teyyibeler 23b/02

razaqum (Ar.): Rızık veren.

r. 58b/04

rāzī (Ar.): Kabul eden, uygun
bulup benimseyen, olana boyun eğip rıza
gösteren.

r. 77b/11

r. olanlar 12a/09

r. oldılar 15a/10

r. olmayalar 51b/14,

67b/17

r. olmaya 14a/09

r. olmuşlardır 82a/09

r. olup 15a/07

rāzīq (Ar.): Rızık veren, Allah.

r.+ ları 58b/03

ra'ufü'r-rahīm (Ar.): Esirgeyen
ve bağışlayan.

r. 54a/01

recül (Ar.): Yetişmiş, ergin
erkek.

r.+ üñ 91b/14

red (Ar.): Kabul etmeme, geri
çevirme, geri döndürme.

r. 88a/11

r. ideler 14a/19

r. itmek 15a/03

redīyye (Ar.): Reddi kelimesinin
tamlamalarda ortaya çıkan aynı
manadaki müennes şekli.

ef'āl-i r.+ iyye 57a/09

refī' (Ar.): Yüce, yüksek.

r. 22a/16, 22a/17, 22b/01,
56b/14, 70b/07

defī'-i r. idüp 19b/18

r. itdüğü 26b/11

r. olına 19b/15

r. olunduğı 19b/17

refī'ī e'l-aqtāb (Ar.): Kutupların
yücesi, efendisi.

r. 27a/16

Reġā'ib (Ar.): Hz. Muhammed'in ana rahmine düřtüġü gece olarak kabul edilen recep ayının ilk cuma gecesi.

R. 98b/11

reh (Far.): Yol.

r.-nümā-yı āhirine 19a/12

rek'at (Ar.): Namazda kıyam, rüku ve iki defa secdeden meydana gelen bölüm.

r. 53b/03, 53b/05, 53b/07, 53b/09, 58b/15, 58b/16, 74a/14, 74a/15, 74a/16, 78a/01, 81b/09, 82b/13, 84b/01, 87a/06

r.+ dur 53b/04, 53b/09

r.+ ina 78a/16

r.+ indan 78a/15

remāl (Ar.): Falcılar.

r.+ lerdür 22b/02

resim (Ar.): Bir nesne, bir canlı yahut tabiatın kara kalemle, sulu veya yağlı boya ile kaġıt, bez vb. bir yüzey üzerine yapılan benzeri, tasvir, timsal.

r.+ in 15a/13

resül (Ar.): Peygamber.

hāzret-i r. 38a/06, 56a/06

tařdīķ-i bi'l-ķalbdur r.

38b/04

hāzret-i r.+ a 55a/19

r.+ den 46a/02

r.+ dür 61b/12

r.+ ine 37b/01, 37b/12

r.+ inüñ 92b/02

r.+ lar 56b/09

r.+ ler 61a/09

r.+ uñ 85a/08

resülihi (Ar.): Onun resulü.

r. 64a/16

resülike (Ar.): Senin resulün.

r. 53b/15

resüluhu (Ar.): Onun resulü

r. 49b/08, 88b/15

resülullāh (Ar.): Allah'ın peygamberi, resulü.

r. 6b/05, 6b/08, 11a/08, 11a/10, 11a/12, 11b/15, 12a/01, 14a/10, 26b/05, 34b/09, 38a/11, 38b/13, 44b/04, 49b/18, 55a/14, 60b/09, 83a/0486a/05, 86a/11

r.+ a 27a/11

r.+ ı 68a/06, 68b/11

r.+ uñ 20b/03

revā (Ar.): Layık, uygun, yerinde, münasip.

r. 8b/13

revīṣ (Far.): Yürüyüş, gidiş.
r.+ ler 32b/13

reyb (Ar.): Şüphe, zan.
r. +e 49b/19

re'is (Ar.): Baş, başkan, amir.
r.+ leri 56a/15

re'īsi'l-muḥaddiṣīn (Ar.):
Hadisçilerin nasihat reisi.
naṣīḥat-ı r. 28a/04

rıḍvānu'l-lahi 'aleyhimā (Ar.):
Allah'ın rızası üzerinize olsun.
r. 59a/07

rızā (Ar.): Hoşnut ve memnun
olma durumu, hoşnutluk, memnunluk.
ḥüsn-i r. 30b/16
r.-yü küfür 14b/11, 15a/08
r.-yü ma'aşiyet 14b/12
r.-yü ma'aşiyet 15a/01,
15a/08
r.+ larla 12a/09
r.+ sı olduğu 9b/05
r.+ sı 39b/18
r.+ sıla 7a/13, 7a/15,
58a/04, 58a/06, 58a/08, 88b/06

rızk (Ar.): Allah tarafından
herkese takdir edilen nimet.

r. 59a/19, 59b/02, 95b/16
r.+ a 95b/15
r.+ dur 59a/18
r.+ ı 59a/15, 59b/02,
95b/14, 95b/15
r.+ ın 54a/12

ri'āyet (Ar.): Saygı, sayma.
r. 22b/14, 81b/10
r. ideler 52b/02, 52b/05
r. itmemek 68b/13,
68b/14
r.+ ler 37a/04, 71a/17
r. olunursa 19b/09, 23a/05

ribā (Ar.): Bir akitte karşılıksız
olan herhangi bir fazlalık, faiz.
r. 88a/10

ribih (Ar.): Faiz.
r. 96b/07

ricā (Ar.): Dilek, istek.
r. 9b/16, 9b/17
r. eylese 94b/04
r. eyleye 36b/12
r. olunur 39b/17

riḥlet (Ar.): Göç, sefer, ölüm.
r. eylersin 77b/19

rind (Ar.): Görünüşe ve dünya
işlerine kıymet vermeyen, kurallardan

uzak, bütün varlığı kendi iç dünyasına göre değerlendiren, gönül gözüyle gören, hoş görülü, kalender, içkiye düşkün ve derbeder görünüşünün aksine arif, hakim, gönül ehli kimse.

r.-i zamandır 4b/05

risāle (Ar.): Genellikle belli bir konuda yazılmış küçük kitap, broşür.

r. 4a/06, 26a/12, 28b/03, 39b/13, 87b/10

r.-i duḥāniyyesinde
26a/13, 26a/16, 27a/17, 27b/02, 28a/04

r.+ ler 12a/19

r.+ lerdür 4a/06

r.+ leri 13a/18

r.+ leriñ 12b/03

r.+ lerin 12b/10, 12b/11,
13a/01

r.+ lerinden 32a/09

r.+ sinde 27b/05

Risāle-i Duḥāniyye (Ar.): Özel isim. Sigara üzerine yazılmış bir risale.

Risāle-i D.+ sinde 26a/13,
26a/16, 27a/17, 27b/02, 28a/05

risālet (Ar.): Bir kimsenin sözünü kendi bir şey katmadan, söz hakkı olmadan başka birine bildirme.

r.+ ler 36b/19

rişvet (Ar.): Bir görevliye,

kanunen yapması veya yapmaması gereken bir işte yasa dışı bir kolaylık sağlaması için verilen para yahut sağlanan menfaat.

r. 72a/01, 72b/16,
73b/07, 74b/06, 78a/18

rivāyet (Ar.): Bir haberi, söz veya olayı nakletme, anlatma.

r. 25a/09

r.-i şaḥīḥe 30a/16

r.-i ‘acebiyyeti 33a/01

r.+ de 60a/16, 61b/13

r. ider 30a/16, 33a/01

r.+ inde 61b/11

r.+ inüñ 70a/07

r.+ ler 70a/10

erkān-ı r.+ ler 36b/19

r. olınmışdur 48b/17,
81b/03

r. olunur 7b/08, 49b/11,
82b/09, 82b/11, 86b/13, 87a/05, 88b/11

riyā (Ar.): Olduğundan başka türlü görünme, özü sözü bir olmama, iki yüzlülük.

ehl-i r. 40b/02

r.+ dan 50a/10

r.+ sından 40b/02

riyāset (Ar.): Reislik, başkanlık.

ḥubb-ı r.+ den 50b/13

riyā'en (Ar.): İki yüzlü bir şekilde.

r. 95b/06

rūḥ (Ar.): İnsan ve hayvanda vücudu canlı kılan, bilen, duyan ve idrak eden hayat gücü, hayat cevheri, can.

r. 18b/07, 18b/09, 18b/17
teslīm-i r. itdi 32a/08

r.+ ları 18b/12, 18b/13

r.+ uñ 18b/06, 18b/15

Ruḳiyye (Ar.): Özel isim. Hz. Muhammed'in kızı.

R. 45b/11

Rūm (Ar.): Anadolu.

R. 26a/05, 28a/05,
28a/12, 30b/01, 33a/01, 33b/14

R.+ a 35a/13

R.+ da 28b/03

Rūmī (Ar.): Rum bölgesinden olan.

R.+ nūñ 4a/03

rusbi (Ar.): Gayri ahlaki kadınların yapmış olduğu iş.

r.+ lik 64a/04

rusūluhi (Ar.): Onun resulüne.

r. 6b/03, 6b/09

rūyā (Ar.): Uyku sırasında zihinde beliren görüntülerin bütünü, görülen hayaller dizisi, düş.

r. 32b/09

rūcū' (Ar.): Dönme, geri dönme.

r. eyle 79a/19

r. idüp 11b/17, 12b/02,
48b/04, 79a/17

r. itdim 48b/19

r. itmek 79a/19

rūkin (Ar.): Bk. "rūkūn".

r.+ leri 16a/12, 83b/10

rūkūn (Ar.): Namazın tam ve doğru olarak eda edilebilmesi için gereken temel ve esaslarından her biri.

r.+ lerin 84b/16

rūsvāy (Far.): Kötülükle şöhret bulmuş, rezil, kepaze kimse.

r. eyleyeler 14b/14

r. ideler 15b/07

r.+ lıqlardan 63b/14

r. olalar 15a/12

r. olasin 16b/08, 66b/11

r. olursa 39a/18

r. olur 39b/03

S, Ş, S

sa'adet (Ar.): Mutlu olma, mutlu ve mesut yaşama, mutluluk, bahtiyarlık

s. 40a/06, 50b/12, 57a/06, 83a/11, 85b/08

devlet-i s. 54b/09

s.-i ebediyeye 48a/08

s.-i sermediyyeye 54b/07

s.-i sermediyye 19b/06,

54b/04

s.+ e 11b/02

s.+ i 57a/11, 57a/12,

82a/02

s.+ lü 26b/10

s.+ idür 2a/06

sā'at (Ar.): Gece ile gündüzden meydana gelen bir günün yirmi dördte birine eşit olan altmış dakikalık zaman birimi.

s. 21a/06, 26b/07, 26b/12, 29b/13, 30a/18, 40b/01, 71b/09, 82b/10, 82b/11,

84a/13, 87a/05

s.+ de 45a/02

s.+ lar 85b/04

şabāh (Ar.): Günün başlangıcı, gündüzün ilk saatleri.

ş. 30b/03, 45b/17, 53b/10, 53b/11, 53b/06

ş.+ a 82b/05, 82b/07

ş.+ da 48b/14

ş.+ dan 81b/04

ş.+ ın 68b/04

ş. +a 24b/06

şabāvet (Ar.): Çocukluk.

'ālem-i ş.+ den 88a/01

sābık (Ar.): Bir iş, memuriyet veya makamda şimdikinden daha önce bulunmuş olan, eski.

s.+ da 27a/01

şabır (Ar.): Katlanılması zor olan haksızlık, sıkıntı, acı, hastalık, yoksulluk, felaket vb. durumlar karşısında umutsuzluğa kapılmayıp şikayet etmeden, sızlanmadan dayanma, tahammül gösterme.

s.+ a 2b/19, 40a/03, 52b/01, 69a/07, 75b/19

s. eyle 90b/18, 92b/14, 92b/18

s. idemeyüp 40b/03, 66b/11, 76a/17

s. idemezin 94a/10

ş. itmişler 33a/16

şabī (Ar.): Ergenlik çağına gelmemiş olan ve İslam dinince yükümlü sayılmayan erkek çocuk.

ş. 14b/02, 64b/16

ş.+ ler 63a/05, 63a/08, 63b/02

ş.+ nüñ 64b/19
ş.+ ye 93a/02

şābit (Ar.): Yerinde duran, yer
değiştirmeyen, durağan.

ş. 57b/15
ş.+ dür 70a/15
ş.+ lerdür 41b/13

şaç (Tr.): Başı kaplayan kıllar.

ş. 84b/12
ş.+ ı 33a/17

şaç-(Tr.): Ortalığa dağıtmak,
etrafa serpmek, dökmek.

ş.- dı 69b/17

şadā (Ar.): Ses, avaz.

ş.+ sıla 23b/01, 23b/05

şadaķa (Ar.): Karşılık
beklenmeden sadece Allah rızası için
fakirlere verilen para, mal vb.

ş. 34a/15, 68b/09, 68b/13
ş.+ lar 48a/19

şaded (Ar.): Üzerinde konuşulan
konu.

ş.+ e geleşüm 67a/08
ş.+ e 35a/10

şādık (Ar.): Dostluğunda samimi

ve vefalı olan, dostluk bağlarının
gerektirdiği vefayı gösteren.

ş. 75b/01
ca‘fer-i ş. 40b/17, 41a/07
mü‘min-i ş. 35a/11
ş.+ dur 11a/13
müslim-i ş.+ lar 27a/03
mü‘min-i ş.+ lara 63a/11
mü‘min-i ş.+ lardan

69a/13

ş.+ sın 74b/08

şādir (Ar.): Ortaya çıkan,
meydana gelen, zuhur eden.

ş. olan 58b/01
ş. oldı 87a/12
ş. oldısa 48b/19
ş. olduğın 34a/17
ş. olur 9b/01

şafā (Ar.): Gönül şenliğı, rahat,
huzur.

ş. 68a/09, 68a/10, 68a/11,
75b/02

zevķ-i ş. 68a/16

ş.+ lan 66a/18

ş.+ lar 66b/02

ş.+ lardan 81a/07

ş.+ larımız 68a/15

ş.+ ların 81a/02

ş.+ sı 68a/07

ş.+ sın 66a/10, 66a/17,

66b/03, 81a/04

şāfi (Ar.): Temiz, halis, saf.

ş. 71a/01, 84a/10
ş.+ ce 9b/17, 28b/09

sāfilīn (Ar.): Cehennem'in en alt tabakası, aşağıların en aşağısı.

esfil-i s.+ dūr 38b/02

şag (Tr.): Yaşamakta olan, hayatta bulunan.

ş. 13a/07, 66b/10, 91a/04
ş.+ aldan 95b/17, 96a/02
ş.+ aldı 95b/17, 96a/01

şag (Tr.): Bir yön.

ş.+ da 44a/07
ş.+ ında 98b/13
ş.+ ından 46b/02

şagā'ir (Ar.): Hakkında açık hüküm bulunmayan küçük günahlar.

ş. 79b/10
günāh-ı ş. 94b/01
günah-ı ş.+ den 34a/17
‘ulemā-yı ş.+ den 79b/02
ş.+ e 68b/10, 79b/14
ş.+ i 80a/15

şag (Tr.): Sağlıklı olma, ölü olmama.

ş.+ ış 44a/02
ş.+ ışın 45b/03

şagīr (Ar.): Küçük, ufak.

ş. 20a/08, 23b/16
cāvidān-ı ş. 70a/09
cāvidān-ı ş.+ dūr 75b/07

şahābe (Ar.): Hz. Muhammed'in sohbetinde bulunmuş olan müslümanlar.

ş. 25a/10, 25a/11,
53b/01, 61a/08, 70a/04, 86b/12

şahā'if (Ar.): Sayfalar.

ş.-i a‘māl 95a/12

şahbihi (Ar.): Onun sahibi.

s. 53b/15

şāhib (Ar.): Bir şeyin mülkiyetini ve o şeyi istediği gibi kullanabilme hakkını elinde bulunduran kimse.

fāzıl-ı ş.-i edā 27b/19
ş.+ i 9a/02, 9a/04, 9a/10,
37b/17, 39a/18, 40b/01, 90a/08, 92a/04
ş.+ inüñ 84a/16
ş.+ leri 23b/12, 36a/15,
37b/06, 38a/01
ş.+ leridür 71b/05
ş.+ üñ 23b/14

şāhibu'l-kāfi (Ar.): Kafinin sahibi.

ş. 28b/14

şahîfe (Ar.): Sayfa.

ş. 45a/16, 45a/17, 61a/15,
61b/02

ş.+ lerden 61a/12

ş.+ lerdür 45a/15, 61a/11

şahîh (Ar.): Doğru, gerçek.

ş. 10a/04, 11b/06,
11b/07, 49a/04, 49a/05, 49a/07, 60a/14,
72b/06

imân-ı ş. 44b/09

te'vîl-i ş. 90a/15

ş.+ ce 22a/09, 37a/13,
41b/07, 47a/18, 47b/06

ş.+ dür 5a/07, 77a/15

şahîhe (Ar.): “şahîh” kelimesinin
tamlamalarda kullanılan şekli.

eḥâdiş-i ş. +a 26a/01

rivâyet-i ş.+ a 30a/16

şahk (Ar.): Dövmek, döverek
ezmek.

s. itmek 64a/10

sa'îd (Ar.): Kutlu, uğurlu,
mübarek.

s. 56a/19, 56b/06,
56b/10, 56b/15, 57a/01, 57a/03, 57a/05,
57a/08, 57a/13, 57a/19, 57b/05

s.+ dür 56b/06

şakal (Tr.): Erkeklerde çene ve

yanaklarda çıkan kılların bütünü.

ş. 84b/12

şakın- (Tr.): Uzak durmak,
çekinmek, kaçınmak, içtinap etmek.

ş. 35a/06, 66b/10, 77b/17

ş.- a 51a/17

ş.- acaba 48a/18,
49b/05, 50a/17

ş.- alar 50b/13, 50b/14,
50b/15, 51a/05, 51a/11, 51a/14, 51a/15,
51a/18, 51b/01, 51b/02, 51b/03, 52a/09,
54a/09, 54a/13, 54a/15, 54a/17, 54a/19,
54b/03, 64a/07, 68b/02, 69a/05

ş.- maḳ 38a/17, 63a/08,
63a/14

ş.- maḳdur 50b/01,
50b/03, 50b/04, 50b/05

ş.- mamaḳ 64a/11

ş.- salar 47b/02

ş.- up 54a/11

sâkıf (Ar.): Hükümsüz, geçersiz
ve önemsiz duruma gelen, değeri,
kıymeti kalmayan.

s. olur 62a/09

sâkin (Ar.): Canlı ve hareketli
olmayan, canlılık göstermeyen, durgun,
dingin.

s. 32a/16

şakla- (Tr.): Kaybolmaması,

zarar görmemesi için belli ve emin bir yere koymak, kaldırmak.

- ş. 13b/14
- ş.- mağı 68b/05
- ş.- mağ 17b/10, 39a/05
- ş.- makdur 10b/14
- ş.- mamağdur 10b/18
- ş.- rlar 68b/06
- ş.- ya 47b/09, 48b/18
- ş.- yan 59b/04
- ş.- yanı 59b/05

şal- (Tr.): Koyvermek, serbest bırakmak, bırakmak.

- ş.- dı 35a/02, 73b/19
- ş.- ıcağ 97b/06

şalāh (Ar.): İyi duruma gelme, düzelme, iyileşme, iyi olma.

- ş. 50a/08, 71a/04, 71b/15
- ş.+ a 39a/19, 50a/10, 63a/01, 71b/14

şalāhiyyet (Ar.): Yetki.

- ş. 39b/19

şalavāt (Ar.): Namazlar, salatlar.

- ş. 51b/16
- ş.+ da 33b/17
- ferā'iz-i ş. 24a/01

şālgın (Tr.): Bir şeyin yayılmak

suretiyle bir yeri kaplaması.

- ş.+ ı 90a/18

sālib (Ar.): Alıp götüreren, yok eden, ortadan kaldıran .

- s. +e 32a/02

şālih (Ar.): Dinin emrettiği hususlara uygun davranan, iyi amel sahibi, günah işlemekten kaçınan.

- ş. 2a/06, 30a/05, 33a/10, 33a/11, 33a/12, 40b/04, 49b/14, 80b/03
- ş. +e 92a/16
- pīr-i ş. 33b/16
- ‘āmel-i ş. 23b/03
- ş.+ den 65b/02
- ş.+ ler 75b/04
- ş.+ lere 46a/14
- ş.+ leriz 70b/15
- mü'min-i ş. 31a/01
- ş. +in 27b/11

şāliha (Ar.): Salih olan bayanlar.

- ş. 52b/16, 52b/19

şālihiyye (Ar.): Salihlik.

- ‘ibād-ı ş. 56a/19

şallallāhu (Ar.): Allah ona salat etsin.

- ş. 51b/16, 55a/14, 55a/19, 56a/07, 58a/13, 60b/08, 61b/08

şalli (Ar.): Salat et.

ş. 53b/15

Sām (Ar.): Özel isim. Hz. Nuh (a.s.)'ın oğlu.

S. 61a/19

sāmi'ī (Ar.): İşiten, duyan kimse.

s.+ nden 35b/09

şamimü'l-kalb (Ar.): Gönül yakınlığı, samimiyet.

ş. 33b/03

Sāmiri (Ar.): Özel isim. Hz. Musa Tur dağındayken bunu fırsat bilip altın bir buzağı yaparak Yahudi halkının ona tapmasına sebep olan kişi.

s. 69b/12, 69b/15, 69b/18

s.+ dür 69b/11

şan- (Tr.): Şöyle veya böyle olabilecek bir şeyin zihninde kurduğu gibi olduğuna inanmak, öyle olabileceğini düşünmek, zannetmek.

ş.- asın 32a/16

ş.- diñ 73b/18

ş.- duñ 35a/01

ş.- ma 35a/06

ş.- mağ 48a/01, 48a/02

ş.- ular 50b/18

ş.- up 44b/09

ş.- ur 32a/14, 32a/17, 65a/02

ş.- urlar 48a/17

ş.- ursa 38a/11

saña (Tr.): Sen zamirinin yönelme hali.

s. 1b/11, 1b/13, 3b/01, 8a/01, 16a/05, 16b/17, 17a/15, 21a/19, 24a/08, 24b/08, 35a/08, 37a/05, 37b/03, 39a/01, 39b/10, 51a/01, 55a/17, 65b/17, 66a/06, 66a/09, 66a/12, 77b/09, 81a/19, 84b/19, 85b/10, 85b/11, 85b/12, 86a/11, 89b/15, 91b/12, 92a/16, 92b/06, 93a/10, 97a/11, 98a/13

şan'at (Ar.): Duygu, tasavvur ve fikirleri etkili bir biçimde ve göze gönle hitap edecek şekilde söz, yazı, resim, heykel vb. ile ifade etme hususundaki yaratıcılık.

ş.+ ın 24b/06

şāni' (Ar.): "Yaratan, halkeden" anlamında Allah için kullanılır.

ş. 5b/15, 6a/01, 55a/04, 55b/07, 62b/13

vaḥdet-i ş. 62b/14

ş.-i 'ālemi 6a/04

halk-ı ş.-i 'ālemi 5b/03

ş.-i 'ālemüñ 54b/04

ş.-i 'ālem 6a/11

ş.+ den 55a/04, 62b/13
ş.+ e 5b/07, 5b/09, 55a/05
ş. +i 54b/06
ş.+ ini 54b/08
ş.+ siz 5b/11, 5b/18

şar- (Ar.): Kuşatmak,
çevrelemek.

ş.- maşup 34a/07, 34b/03,
34b/05

şarāhaten (Ar.): Üstü kapalı
olmayarak, açık açık, apaçık bir şekilde.
ş. 31b/02

şarar- (Tr.): Rengi sarı olmak,
sarıya dönüşmek.

ş.- dur 32b/07
ş.- mış 32b/16

şarf (Ar.): Bir şeyi bir işte
kullanma, o yolda harcama.

ş. 9b/09, 20a/16, 22a/10
‘ilm-i ş. 18a/01, 18a/04
ş. eyleyüp 9b/06
ş. iderlerse 50b/11
ş. iderseñiz 7b/14, 7b/17
ş. iderse 59b/07
ş. ider 32b/05
ş. idüp 42b/16, 50b/11,
59b/10

ş. itdiñ 85b/08, 85b/09
ş. itmedilerse 50b/09

ş. itmek 57a/09, 57a/11

şarı (Tr.): Altın rengi, kükürt
rengi.

ş. 23a/18, 93b/19

sāri (Ar.): Birinden diğerine
geçen, yayılan, sirayet eden, nüfuz eden.

s.+ dür 63a/15

şarīh (Ar.): Açık, belirgin.

kizib-i ş. 74b/15
kizib-i ş.+ dür 65b/06
kizib-i ş.+ dür 75a/01
ş. oldı 37a/08

sāriķ (Ar.): Çalan, hırsızlık yapan
kimse, hırsız.

s. 63a/09

şarrāf (Ar.): Altın, madeni ve
kağıt paraları birbiriyle değiştirmeyi,
bozmayı, tahvil alış verişi yapmayı
meslek edinmiş kimse.

ma‘nā-yı ş.+ ı 1b/17

şat- (Tr.): Bir bedel karşılığında
başkasına devretmek.

ş. 8a/02
ş.- ar 8a/04
ş.- durup 22b/08
ş.- mağa 94a/16

ş.- un alsa 94a/04
ş.- un 39a/14, 66b/01,
93b/04

ş.- up 15a/02

şatranç (Ar.): İki kişi ile, altmış dört kareli bir tahta veya yüzey üzerinde şah, vezir, kale, fil, at, piyon isimlerini alan, farklı biçim ve büyüklükteki on altışar taşla oynanan bir oyun, şatranç

s. 81b/15, 81b/16,
82a/08, 85a/10, 85a/13, 85a/17, 85b/09,
85b/14

şavm (Ar.): Oruç.

ş. 33b/17, 77a/03,
78a/02, 82b/18
ş.+ a 83b/01

şavt (Ar.): Ses, seda.

ş. 43b/02, 69b/18
ş.-ı a'lā' 35b/13

şavuk (Tr.): Soğuk.

ş. 43b/17

sa'y (Ar.): Çalışma, çalışıp çabalama, emek sarfetme, ceht.

s. 56b/13, 59b/08,
59b/10, 59b/11

s. eyle 77b/17, 85b/03

s. ideler 63a/02

s. iderler 14b/07

s. idersin 77b/18

s. ider 18b/11

s. ide 3a/09

s. idüben 30b/16

s. idüp 74a/08, 77b/15,

81b/14

s. +ine 60a/06

s. itmemek 87a/14

s. it 5b/01, 12a/04

s.+ larına 8b/12

s. olunmaz 22a/12

şayıkla- (Tr.): Uykuda veya ateşli bir hastalıktan ileri gelen dalgınlık halinde belirli bir anlam taşımayan, tutarsız, abuk sabuk sözler söylemek.

ş.- mağ 32b/10

şayyād (Ar.): Avcı.

ş. 13a/13

ş.+ dan 13b/15

sāz (Far.): Her çeşit musiki aletine verilen isim, çalgı.

s. 36a/11, 36a/15, 36a/19,
36b/01, 36b/05, 36b/10, 36b/11, 36b/13,
54a/10, 54a/15, 73b/08

s.+ lar 36b/03

s.+ laruñ 36a/12

şāzende (Far.): Ut, keman, tambur vb. musiki aleti çalan kimse, saz sanatçısı, çalgıcı, mutrip.

s. 36b/02
ş. olsa 36a/18

şā'im (Ar.): Oruç tutan (kimse),
oruçlu.

ş. 3b/06, 5a/09, 11b/15,
13a/03, 47b/08, 58b/17
ş. olurdu 34a/14

sā'ir (Ar.): Başka, diğer, öteki,
öbür.

s. 4b/02, 5a/11, 9a/08,
11b/05, 13a/12, 13b/04, 16b/11, 17b/11,
17b/13, 19b/03, 19b/10, 20b/08, 21a/02,
21b/08, 23a/19, 49a/06, 51b/02, 62a/16,
70a/16, 75a/15, 77a/03, 78a/02, 81a/11,
87b/09

seb (Ar.): Sövmeye, sövüp sayma,
küfür etme.

s. eylese 96b/03

sebak (Ar.): Ders.

s.+ ın 68b/04

sebeb (Ar.): Bir şeyin olmasına
yol açan şey, durum yahut kimse, neden.

s. 19b/15, 21b/11,
21b/12, 24b/11, 28a/02, 41a/10, 51b/04,
63b/15, 67b/06, 69a/14, 97b/05

s.-i nüzuli 55a/12

s.-i zāhirsiz 91a/19

s.+ den 15a/11, 34a/09

s.+ dür 59a/19, 59b/02,
59b/03, 64b/12, 95b/08, 95b/12, 95b/14,
95b/15, 95b/18,

96a/02, 96a/08, 96a/11

s.+ i 31a/09

s.+ ile 7b/02, 15b/03,
88a/03, 88a/11

s.+ inden 29a/19

s. olan 22b/03

s. oldiñ 15b/05

s. oldı 95b/18

s. olmuşdur 33a/13

sebil (Ar.): Yol tarik.

s.+ i 6a/18

secde (Ar.): Allah'ın büyüklüğü,
yüceliği önünde hiçliğini göstermek ve
O'nu ululamak maksadıyla vücudu alın,
burun, el ayakları, dizler ve ayak
parmakları yere degecek duruma
getirme, bu durumda yere kapanma.

s. 83b/16

s. eylese 95a/06

sec- (Tr.): İki veya daha fazla şey
veya kimseden birinin daha üstün, daha
iyi olduğuna karar vermek, tercih etmek.

s.- esin 39b/04

s.- ilür 32a/15

s.- üp 22a/18, 39a/07

sefahet (Ar.): Aşırı derecede zevk

ve eğlenceye düşkün olma.

s. 74b/18

sefer (Ar.): Yolculuk, seyahat.

s.+ den 98a/04

sefiye (Ar.): Gemi.

s. 16a/19

segir- (Tr.): Vücudun herhangi bir yerindeki deri, altındaki kaslarla beraber hafif hafif oynamak, kımıldayıp titremek.

s. dir 46b/12

sehā (Ar.): El açıklığı, cömertlik.

s. 40a/02, 68b/08

sehel (Ar.): Kolay.

s.+ dür 30a/14

şehir (Ar.): Tan yerinin ağarmasından biraz önceki zaman veya şafağın sökmek üzere olduğu vakit.

s. 69a/03

seh̄hāra (Ar.): Büyü yapan kadın, büyücü kadın.

s.+ lık 64a/06

seh̄rī (Ar.): Sihirli bir şekilde.

s.+ ce 76a/13

seh̄v (Ar.): Kasten yapılmayan, yanılmaktan doğan yanlış.

s. 83b/13, 83b/16, 91a/15, 96a/13, 96b/09

s.+ i 83b/16

sekerāt (Ar.): Ölüm anı sarhoşluğu.

s.-ı mevte 89a/03

s.-ı mevte 32a/05

s.-i mevte 36b/04

sekird- (Tr.): Çabuk çabuk veya sıçrayarak bir yere doğru koşar gibi yürümek, hızlı hızlı gitmek.

s.- esin 38b/16

s.- işüp 70a/04

s.- üp 52a/07, 76a/19

sekiz (Tr.): Bir sayı.

s. 4a/06, 13a/19, 21a/08, 53b/04, 66a/08

s.+ dür 13a/19, 41b/15

seksen (Tr.): Bir sayı.

s. 2a/07, 13a/19, 16b/06, 81a/12, 84a/08, 84a/19

selām (Ar.): Bir kimseye veya bir topluluğa yakınlık, sevgi ve nezaket göstermek, sağlık, esenlik ve başarı dilemek için “selamün aleyküm, merhaba, hayırlı işler” gibi sözlerden

birini söyleme yahut aynı dileği taşıyan bir işaret veya harekette bulunma.

s. 32a/04, 81b/16, 81b/17, 81b/19

selāmet (Ar.): Ruh ve beden yönünden sağlıklı olma, esenlik.

s. 20a/07

selāṭīn (Ar.): Sultanlar, padişahlar.

s.-i māziyenüñ 23a/08

selbiyye (Ar.): Allah'ın ne olmadığını ifade eden sıfatları.

şifāt-ı s. 43b/19, 44a/13, 82b/15, 86b/05

şifāt-ı s.+ dendür 44a/17

şifāt-ı s.+ dür 41b/12

şifāt-ı s.+ nüñ 44a/18

şifāt-ı s.+ sile 83a/16

şifāt-ı s.+ yi 16a/09, 44a/17

selef (Ar.): Bir mevkide daha önce bulunan ve yerine geçilen kimse.

‘ulemā-yı s. 12a/14

sellem (Ar.): Selamete erdirdin.

s. 51b/16, 55a/14, 55a/19

s.+ den 58a/13, 60b/08

s.+ üñ 56a/07

semā‘ (Ar.): Göğün görünen yüzeyi, gökyüzü.

s. 51b/13, 97b/04, 97b/05

semāvāt (Ar.): Gökler, gök katları.

s. 5b/19

s.+ ı 62a/09

semāvīyye (Ar.): “semāvī” kelimesinin tamlamalarda kullanıldığı şekil.

berekāt-ı s.+ yi 36a/15

Semerķand (Far.): Özel isim. Özbekistan sınırları içerisinde bulunan, İslam mimarisi ve kültürel zenginliği ile tanınan bölge.

S. 56a/17

semī‘ (Ar.): “Her sözü duyan, her sesi işiten” anlamında esma-i hüsnadan (Allah'ın en güzel isimlerinden)dır.

s.+ dür 10a/18, 42a/06, 42a/07

semiyye (Ar.): Yüce, yüksek.

ehl-i dālālet-i ş. 56a/09

semt (Ar.): Yan, taraf, cihet.

s.+ lerin 71a/05

semüz (Tr.): Besili, etli, yağlı.

s. 47a/07

sen (Tr.): Teklik ikinci şahsı gösterir.

s. 2b/11, 15a/17, 15b/01, 15b/05, 15b/10, 16b/07, 17a/05, 24b/10, 30a/08, 31b/04, 37a/07, 37b/03, 39a/03, 52a/02, 55a/06, 55a/14, 55b/01, 64b/16, 64b/17, 66a/14, 66a/19, 72a/14, 72a/15, 72a/16, 82a/09, 84b/13, 85b/12, 91a/05, 91a/06, 95a/14, 97a/09, 97a/10

s.+ de 23b/13

s.+ den 70a/13, 75b/15

s.+ i 1b/12, 13a/12, 15a/15, 15b/11, 16a/04, 23b/14, 24b/07, 27a/04, 35a/02, 40a/08, 40b/02, 52b/13, 64b/16, 73b/19, 77b/09, 85a/11, 85b/18, 85b/01, 85b/13, 85b/14, 89b/15, 93a/04

s.+ indür 85b/08

s.+ siz 95b/02

s.+ üñ 15a/18, 15a/19, 15b/03, 15b/04, 17a/16, 23b/14, 24a/04, 34a/11, 55a/07, 70a/13, 79a/16, 85b/10, 95a/15, 95b/04

s.+ üñ 49a/01

s.+ üñdür 40a/07

s.+ üñle 93a/17

senā (Ar.): Övme, övüş, medih.

s. 69a/10

sene (Ar.): Yıl.

s. 60b/16, 99a/16

s.+ den 30a/10, 70a/14

s.+ dür 81b/07

s.+ lerinde 21a/09, 71a/14

s.+ sinde 23a/13, 28a/05

s.+ sinden 21a/15, 21a/17, 23b/17

s.+ sine 23a/07

ser- (Tr.): Açarak yaymak.

s.- esin 35a/04

serāb (Far.): Çöl, çorak arazi vb. yerlerde atmosferdeki ışık kırılması ve sıcaklık sebebiyle ortaya çıkan su görüntüsü.

s.-ı pürharābe 77b/19

serāsem (Far.): Zihnini toplayamaz, bildiğini hatırlayamaz durumda olan, kafası karışık (kimse), şaşkın.

s.+ e olup 29b/02

serāser (Far.): Baştan başa, tamamıyla.

s.+ ler 68a/08

serāy (Far.): Hükümdarların veya devlet başkanlarının oturduğu büyük ve gösterişli bina.

s.+ da 76a/14

s.+ ı 76b/01
s.+ ma 76a/13, 76a/19
s.+ nda 2b/01
s.+ ların 81a/03

Serehân (Tr.): Özel isim.
Türkiye’de Manisa şehri sınırlarındaki
bölge ismi.

S. 70a/16

serencām (Far.): Başa gelen hal,
olay veya olaylar zinciri, mâcerâ.

s.+ ı 35a/01

serhoş (Far.): Alkollü bir içki
veya keyif verici bir madde etkisiyle az
veya çok kendini bilmez, kendine hakim
olamaz .

s.+ lar 68b/01

serika (Ar.): Çalınmış nesne.

s. 63a/07

sermāye (Far.): Bir gelir elde
etmeye imkan sağlayan bütün araçlara
verilen ad, üretim araçlarının bütünü.

s. 77b/16

s.+ seni 16b/01

s.+ sin 16a/05

sermediyye (Ar.): Sonsuz,
ölümsüz.

sa‘âdet-i s. 19b/06,

54b/04

sa‘âdet-i s.+ ye 54b/07

servü (Far.): Bir tür uzun ağaç.

s. 37a/02

setr (Ar.): Gizleme, saklama.

s. +i 6a/18

s. itmek 21a/03

sev- (Tr.):Sevgi duymak,
gönlünde (ona karşı) bir muhabbet
beslemek.

s.- diklerin 69a/07

s.- eler 64a/08

s.- erdi 88b/12

s.- erdiñ 64b/16

s.- erin 94a/10, 94b/18

s.- gülüdür 94a/08

s.- gülüsün 97a/09, 97a/10

s.- inmek 87a/13

s.- memek 50a/18

s.- meyen 46a/08

s.- mez 65b/15, 89a/12

s.- mezim 88b/13

s.- se 28a/18

sevâb (Ar.): İyi ve güzel
davranışlar karşılığında Allah tarafından
verilen mükafat.

s. 10b/11, 60a/08,
73b/14, 74a/05, 74a/06, 74a/07, 74a/12,
82b/01, 94b/04

s.+ dan 95b/05
s.+ ı 48b/01, 73b/15,
74a/16, 77a/18, 82b/01, 82b/02, 90b/09
s.+ ndan 74a/12, 74a/16
s.+ ını 39b/18
s.+ lar 67a/12, 74a/04,
82a/07, 82b/08
s.+ ları 11a/03
s.+ sız 85b/15

sevādehum (Ar.): Onları karartdı.
s. 60b/13

sevb (Ar.): Elbise.
s. 91a/18
s.+ i 97a/16

sevdā (Ar.): Kuvvetli sevgi, aşk,
muhabbet.

s. 32b/17, 84a/11
s.+ sına 63b/10

seveddu (Ar.): Kararma.
s. 30b/14

sevniyyet (Ar.): İkcilik, dualizm.
s.+ i 56a/04

seyr (Ar.): Bir şeyi zevk alarak
gözle takip etme, bakma, izleme.

s.+ e 67b/17
s. idüp 45b/17
s. itdürürler 80b/19

seyyid (Ar.): Hz. Muhammed'in
küçük torunu Hz. Hüseyin'in soyundan
gelen kimse.

s. 66a/04

seyyidinā (Ar.): Bizim seydimiz.
s. 53b/15

seyyi'e (Ar.): Kötülük, fenalık.
bid'at-ı s.+ den 53b/02
sünnet-i s.+ sin 28b/07

şiddiqa (Ar.): Sıddık kelimesinin
kadın ismi olarak kullanılan ve bilhassa
Hz. Ayşe'ye lakap olan aynı manadaki
müennes şekli.

hazret-i 'ā'īşe-i s. 96b/11

şiddk (Ar.): Doğruluk, gerçeklik.
s. 12b/10, 78a/10
s.+ dur 10b/12
s.+ uñ 10b/17

şifat (Ar.): Bir kimse veya şeyin
sahip olduğu nitelik, ona ait olan özellik,
hal ve vasıf.

s. 10a/15, 37a/01
s.-ı ezeliyyesidür 43b/04
s.-ı ĩmān 6b/01, 48a/11,
83a/03, 83a/17
s.-ı islāmı 93a/01
s.-ı islām 48a/11, 93a/03

48a/09 ş.-i nefsiyye 10a/09
ş.+ a 10a/09, 40a/03,
ş.+ ı 55a/15
ş.+ ını 48a/12
ş.+ lar 4b/03, 10a/04,
10b/02, 10b/10, 10b/12, 10b/15, 11a/01,
41b/02
ş.+ lardan 40a/19, 41b/01,
41b/02
ş.+ lardur 10a/06, 10a/07,
41b/12, 43b/19
ş.+ ları 8b/06, 9b/19,
10a/01, 10a/02, 10a/03, 16a/06, 16a/07,
40a/02, 40a/09,
41b/11
ş.+ larıdır 41b/13
ş.+ larıla 41a/19, 47a/18
cemī‘-i ş.+ larıla 41b/11
ş.+ larından 39a/05
ş.+ larını 37b/03
cemī‘-i ş.+ larını 44b/02
ş.+ larınıñ 59b/18
ş.+ larınıñ 10a/08, 10b/02,
10b/16

şifāt (Ar.): Sıfatlar.

44a/17 ş.-i cemāliyyesile 54b/10
ş.-i ĩmānı 92b/18
ş.-i me‘ānı 10a/16
ş.-i selbiyyedendür
ş.-i selbiyyedür 41b/12

ş.-i selbiyyenüñ 44a/18
ş.-i selbiyyesile 83a/16
ş.-i selbiyyeyi 16a/09,
44a/17
ş.-i selbiyye 43b/19,
44a/13, 82b/15, 86b/04
ş.-i şübütiyyeyi 16a/08
ş.-i şübütiyye 10a/16,
41b/11, 41b/12, 43b/18, 82b/15, 83a/16,
86b/04
ş.-i zāt 10a/16
ş.+ ı 54b/10
zāt-ı ş.+ ı 86b/04
ş.+ ında 10a/13, 10a/14,
10b/07, 10b/09, 41a/19
zāt-ı ş.+ ını 54b/04
ş.+ ıdır 50b/04

sıfliyye (Ar.): Alt tabaka.

mevcudat-ı s. 5b/14,
5b/15
‘avām-ı s.+ ye 87b/02

şihhat (Ar.): Sağlık, esenlik,
afiyet.

ş.-i mes’ele 56b/10
ş.+ ine 11b/05, 95b/18

şihhati (Ar.): Sihat ile ilgili.

ş. 56b/12

şık- (Tr.): Çevresine sarılarak
veya bir şey sararak sımsıkı kavramak,

üzerine basınç uygulamak.

ş.- madın 98a/19

şıkār (Ar.): Küçükler.

ş.+ ların 38a/03

şıkış- (Tr.): Rahat hareket edemeyecek kadar birbirine yaklaşmak.

ş.- up 46a/16

şıla (Ar.): Bir süre uzak kaldığı memleketine, vatanına ve yakınlarına ulaşma, kavuşma, doğup büyüdüğü yerleri ve yakınlarını ziyaret etme.

ş. ideler 52b/02

şın- (Tr.): Baskılamak, engellemek.

ş.- durup 65a/13

şıña- (Tr.): Denemek, tecrübe etmek.

ş.- dı 32b/18

şınıf (Ar.): Bir toplum içinde iş, meslek, sanat ve sosyal yaşayış yönünden ortak özelliklere sahip insan topluluğu, zümre.

ş. 60a/19, 60b/02, 60b/03, 60b/04, 62a/01

şınur (Yun.): İki devletin topraklarını, değişiklik gösteren iki

bölgeyi, idari veya hukuki olarak bölünmüş il, ilçe, arazi vb.ni ayıran çizgi, hudut.

ş.+ ndan 11b/13

şırāt (Ar.): Yol, düz yol.

ş. 46b/11

ş.-ı müstakīme 15a/16

ş.+ ı 89a/06, 95a/11

şırf (Ar.): Yalnız, ancak.

ş. 39b/07, 41a/10

şırr (Ar.): Bilinmesi, duyulması, açığa vurulması istenmeyen, gizli tutulan şey.

s. 68b/05, 79a/03

ş.+ ı 71a/07

ş.+ ıla 71a/06, 76a/12

ş.+ ım 68b/06

şırrehu (Ar.): Onun sırrı.

s. 27a/14, 30a/16, 30a/19

şıyānet (Ar.):Koruma, muhafaza, himaye.

ş. iderse 22b/10

şiccın (Ar.): En büyük günahların yazıldığı defter, bu defterin bulunduğu yer.

ş.+ e 34b/03, 34b/05

sihr (Ar.): Büyü, efsun.
s.-i istidrâc 71a/08
s. idüp 71b/09

simsiyâh (Tr.): Çok siyah,
tamamen siyah.
s.+ dur 80a/12

sincef (Tr.): Bir tür elbise.
s.+ ler 65a/03

sipâhî (Far.): Osmanlı ordusunda
bir sınıf süvari askeri.
s. 22b/09
s.+ lere 20a/18

sirâc (Ar.): Kandil, mum, meş'ale
gibi aydınlatma aracı.
s. 76b/14

sirâyet (Ar.): Geçme, bulaşma.
s. eyleye 22a/14
s. ider 63a/15
s. idüp 63a/14, 63b/10

sitem (Far.): Bir kimseye
herhangi bir davranışından dolayı
üzüldüğünü, kırıldığını, alındığını
öfkelenmeden belirtme, dostça çıkışma.
s.+ ler 41a/03

sivâ (Ar.): Başka, gayrı.

s.+yı haq 5a/18, 6b/11,
6b/12

siyâb (Ar.): Giyilecek şeyler,
elbiseler.
s.-ı mezbûre 98b/01
s.+ m 98a/19

siyâh (Far.): En koyu renk, kömür
rengi, kara.

s. 40b/14, 80a/02,
80a/05, 80a/09, 80a/12, 85b/10

siyâseten (Ar.): Siyasi olarak.
s. 96b/06

siz (Tr.): Çokluk ikinci şahsı
gösterir.

s. 7a/18, 7b/13, 17a/08,
26b/07, 42b/09, 42b/11, 42b/12, 42b/13,
61a/02, 66b/15, 66b/16, 66b/18, 71b/01,
86a/11, 86a/19

s.+ den 17b/07, 61a/03
s.+ e 7b/14, 7b/15, 7b/17,
42b/03, 42b/07, 69b/13, 71b/02

s.+ i 71b/07, 71b/18
s.+ iñ 55a/12
s.+ üñ 40b/19, 42b/05,
42b/08, 55b/01, 69b/18, 75a/02, 76a/10

sî'e'l-hulku (Ar.): Yaramaz, kötü
ahlak.

s. olur 31b/18

şoşbet (Ar.): İki veya daha çok kimse arasında karşılıklı olarak dostça, arkadaşça yapılan konuşma, hasbihal, musahabe.

ş. 68b/07
ş.+ den 63a/05
ş. eylersin 77b/18
ş. iderler 71a/19

şoşak (Ar.): Yerleşim yerlerinde ev ve dükkanlar arasında uzanan, caddeye nispetle daha dar ve kısa yol.

ş.+ da 22b/03

şol (Tr.): Bir yön.

ş. 13a/08
ş.+ da 44a/07
ş.+ ından 46b/02
ş.+ unda 98b/13

şoñ (Tr.): İçinde bulunulan vakte en yakın geçmiş zaman yahut bu zamanda yapılmış veya meydana gelmiş olan.

ş. 37a/10, 47b/05,
49b/10, 49b/11, 53b/07

şoñra (Tr.): İçinde bulunulan veya bahsedilen anın daha ilerisindeki bir zamanda.

ş. 8b/05, 10a/15, 21a/15,
21a/17, 22a/06, 22b/12, 25a/05, 25a/12,

26a/11, 26a/18, 26a/19, 27a/06, 27a/07,
29b/08, 29b/10, 29b/14, 30a/11, 34b/13,
38b/08, 41b/14, 44a/12, 45a/09, 45a/18,
45b/06, 45b/09, 46a/05, 46a/06, 46a/07,
46a/12, 46b/10, 46b/19, 47a/06, 48b/05,
48b/07, 49a/03, 49a/08, 49a/12, 49b/13,
49b/14, 49b/16, 50a/02, 50a/05, 51a/02,
51a/03, 53b/04, 53b/06, 53b/10, 53b/12,
57a/07, 58a/13, 59a/06, 59a/11, 60b/08,
60b/10, 61a/03, 61b/04, 63a/14, 69a/12,
71a/09, 85a/16, 85b/02, 88b/04, 90a/04,
98a/17, 98b/05

ş.+ dan 53b/02

şor- (Tr.): Soru yöneltmek bilgi istemek, sual etmek.

ş.- dım 32a/04
ş.- maş 82b/13

şovuk (Tr.): Isısı düşük, harareti az olan, soğuk.

ş.+ dan 59b/03, 59b/04
ş.+ ları 23b/04

şovur- (Tr.): Bir enerjiyi, bir akışkanı içine çekmek ve tutmak, emerek içine almak, massetmek.

ş.- up 30b/03

şög- (Tr.): Küfretmek.

s. 54b/1

şöyle- (Tr.): Sözle bildirmek.

s.- cek olursa 12b/13
s.- dikde 38a/12, 76a/05
s.- diler 75b/14
s.- dilerse 12b/02
s.- dim 72a/16
s.- diñ 72a/16
s.- dirse 14a/13
s.- dügi 43a/19
s.- düp 4b/13, 13b/05
s.- medim 24a/08
s.- megi 48a/17
s.- mek 11a/19, 48a/18,
48b/07, 48b/12, 73b/07, 78a/14, 88a/06
dil-ile s.- mek 60a/05
s.- mekden 54a/19,
54b/01, 69a/04
s.- mekdür 43a/16, 99a/07
s.- mekler 32b/10
s.- mese 88b/03
s.- mesi 10b/01, 43b/01,
43b/02
s.- meyeler 52a/05,
52a/06, 64b/09, 65a/01
s.- mezden 90a/15
s.- mezler 49b/09
s.- mezlerdi 13b/02
s.- miş 3a/08, 3a/12,
12b/08, 72b/06
s.- nür 43b/08
s.- r 43a/17, 43a/19,
48a/16
s.- rler 38a/03, 64a/02,
81a/10

s.- rlerdi 35b/08
s.- rlerse 49b/10
s.- rse 90a/16
s.- rsevüz 61b/18, 61b/19
s.- se 14a/10, 38a/16,
64b/17, 88b/07, 88b/08, 88b/09, 89a/19,
89b/18, 89b/19, 96b/09
s.- señüz 16b/18
s.- sin 85b/15
s.- tmege 43a/14
s.- ye 38a/13
s.- yeler 14b/10
s.- yen 13b/03, 87a/09,
87b/03, 88a/12, 88a/13, 88b/05
s.- yene 69a/17, 78a/06
s.- yeni 13b/02
s.- yenlerdür 87a/04
s.- yenlere 79a/15
s.- yicegiz 12a/08, 35b/09
s.- yici 68b/16
s.- yü 88a/02
s.- yümese 49a/09
s.- yüp 13a/16, 45b/15,
49b/04, 69a/16, 70b/17, 78b/04, 78b/08,
93a/06
söz (Tr.): Ağzdan çıkan, bir veya
daha çok heceden meydana gelen kelime
veya kelime dizisi.
s. 32b/10, 38a/12,
48a/16, 48a/17, 48a/18, 48b/13, 49b/04,
49b/09, 49b/10, 64b/17, 74b/04, 78b/02,
80a/18, 81a/16

s.+ de 74b/08, 75a/19
s.+ den 48b/04
s.+ dūr 71b/17
s.+ e 28a/03, 33a/09,
52a/05, 74b/13
s.+ i 49b/12, 75a/07,
76a/11, 77a/14, 78a/06, 79a/15, 88b/07
s.+ iñ 1b/17
s.+ in 38a/19
s.+ ine 53a/12, 72a/18
s.+ ler 12a/07, 37a/01,
48b/08, 57b/13, 63b/04, 63b/19, 70b/08,
85b/06, 85b/15, 87b/04
s.+ lerde 51b/02
s.+ lerden 12b/08, 13a/11,
37a/07
s.+ lere 2b/13, 72a/08
s.+ leri 12b/01, 13a/15,
13b/03, 27b/13, 32a/09, 37b/05, 49b/10,
63a/01, 63b/03, 70b/17, 78a/09, 87b/02,
87b/03, 89b/17, 89b/19
cemī'-i s.+ leri 10b/12
s.+ leriñ 63a/02
s.+ lerin 70b/12, 70b/14
s.+ lerinde 10b/16
s.+ lerinden 17a/10
s.+ lerine 52b/03, 70b/07,
76b/09, 78a/05
s.+ lerüñ 48b/12, 88a/01,
92a/12, 97a/05
s.+ üm 25b/19
s.+ üñ 39b/15, 75a/19

şu (Tr.): Ab, su.

ş. 43b/16, 47a/08,
96a/07, 96a/08, 98a/18, 98b/03, 98b/07
ş.+ da 60a/10
ş.+ lar 45b/14
ş.+ şamaz 46b/17
ş.+ sız 46a/15
ş.+ yı 46b/16
ş.+ yın 63b/12

sū' (Ar.): Yanlış, kötü.

s.-i hātimeti 32a/08
s.-i zandan 50a/08
s.-i zanna 66a/05
s.-i zan 50a/09, 75b/03

şubḥ (Ar.): Sabah.

ş. 30b/14

subḥānallāh (Ar.): “Allah’ın her türlü kusur ve noksanlıktan, beşeri sıfat ve zaafılardan uzak olduğunu kabul ve tasdik ederim” anlamında tespih ve zikir sözü.

s. 53b/14, 89b/17

subḥānehu (Ar.): Eksiksiz olan o.

s. 2a/07, 13b/13, 7a/16,
7a/17, 7b/08, 7b/11, 8b/09, 9b/06,
20a/01, 20a/10, 22a/14, 22a/19, 23b/15,
27a/04, 27b/14, 29a/08, 43a/07, 43a/11,
52a/19, 55b/08, 57b/04, 57b/16, 58a/10,
58b/01, 59a/09, 59b/01, 59b/06, 60a/01,

60a/06, 65a/11, 65b/04, 66a/03,
64a/1767a/10,, 70b/01, 74a/09, 74b/17,
77a/12, 82a/06, 82b/08, 82b/14, 83a/15,
86a/07, 86a/09, 87a/17, 87b/08, 90b/07,
94a/19

subūtiyye (Ar.): Sübuta ait,
gerçek, zahir ve sabit olmakla ilgili.

şifāt-ı ş. 10a/16, 41b/12,
43b/18, 82b/15, 83a/16, 86b/04
şifāt-ı ş.+ yi 16a/08

şuc (Tr.): Bir kimse veya
topluluğun isteyerek ve bilerek yaptığı,
töre ve ahlaka aykırı davranış, kabahat.

ş.+ ı 65a/02
ş.+ ını 65a/01

Sudan (Ar.): Bir ülke ismi. Özel
isim.

S. 28a/10

şudūr (Ar.): Meydana gelmek,
hasıl olmak, ortaya çıkmak, sadır olmak.

ş. idenlerin 54b/12
ş. idüp 54b/11

şūfī (Ar.): Tasavvufa inanan,
tasavvufu bir hayat görüşü olarak
benimseyen, tasavvuf ehli kimse, derviş,
mutasavvıf.

ş.+ ler 99a/01

ş.+ lerden 98b/19

ş.+ leri 97b/08

ş.+ lerüñ 97b/03, 97b/17

şūfiyye (Ar.): “şūfī” kelimesinin
tamlamalarda kullanılan şekli.

fetvā-ı ş.+ de 28a/14

şūfiyyūn (Ar.): Sufiler.

ş.+ dan 97b/13

şuğrā (Ar.): Çok küçük.

‘ālem-i ş. 6a/02

şulehā (Ar.): Dinin emrettiği
hususlara uygun davranan, iyi amel
sahibi kimseler, salihler.

ş. 2a/10, 67b/19

muhibbi-i ş. 28b/19

ş.+ dan 33b/16

ş.+ ya 50b/10

ş.+ yı 64b/07

şulṭān (Ar.): Hükümdar.

s. 1b/06

ş.+ a 95a/05, 98a/07

ş.+ ım 71b/01, 71b/06,

76a/07

ş.+ ına 95a/08

şulṭānū’l müfessirīn (Ar.):
Müfessirlerin sultanı.

ş.- ebū’s-su‘ūd ‘imādī

35b/04

s. nām 26a/05

şuni‘ (Ar.): İnsan eliyle tabii örneklerine benzetilerek yapılan, doğal olmayan, yapma, yapay.

ş. 55a/03

ş.+ den 55a/05

şūr (Ar.): Öldürücü ve diriltici güce sahip ilahi nefhanın üfürülmesinde vasıta olan ve isminden dolayı boruya benzetilen şey.

ş. 45a/04, 45a/08, 45a/10

sūre (Ar.): Kuran-ı Kerim’in en küçüğü üç, en büyüğü 286 ayetten meydana gelen ve Fatıha, İhlas, Nur gibi ayrı ayrı isimleri olan yüz on dört bölümünden her biri.

s.-i haşrūñ 53b/11

s.-i ihlāşuñ 55a/12

s.-i şerifede 55b/07

s.-i şerīfe 55a/18

s.+ de 55a/19

s.+ sin 53b/08

s.+ sinde 57b/16

şūret (Ar.): Bir varlığın dıştan görünen, beş duyu ile bilinen yönü.

ş.-i fetvā-yı şerīf 35a/16

ş.-i fetvā 35b/12

ş.-i ma‘nāya 4b/04

ş.-i mezbūrede 97b/19

ş.+ de 48a/01

ş.+ e 30a/13

ş.+ i 44a/05

ş.+ in 63a/13, 80b/13

ş.+ inde 20b/14, 21b/19, 26b/19, 34b/01, 60a/07, 87a/18

ş.+ ine 34b/02, 38b/15

ş.+ ler 97a/01

şūreta (Ar.): Dış görünüşe göre.

ş. 65b/15

sübeki (Tr.): Metinde sikke anlamında kullanılmıştır.

s. 84a/05

sūd (Tr.): Bk. “süt”.

s. 8b/18, 9a/02, 9a/04

s.+ den 46b/16

s.+ i 8b/19, 24b/07

s.+ inüñ 9a/02, 9a/04

sü‘adā (Ar.): Kutlu, mübarek, hak katında makbul ve kurtulmuşlardan olan kimseler, saidler.

s. 57b/06

s.+ da 57a/17

s.+ dan 57a/03

sūkuñ (Ar.): Durma, hareketsiz kalma, durgunluk.

cemī‘-i ehl-i s. 20a/19

sükût (Ar.): Susma, konuşmama, sessizlik.

s.+ a 69a/07

s.+ ıdur 19b/16

s.+ ıñ 15b/03

s.+ ından 15b/04

s. ider 93a/18

s. idüp 14b/10

s. itdim 76a/01

s. itmegi 68b/10

s. itmeyeler 53a/16

s. itmiş 26b/16

s. itseler 72a/12

sülüs (Ar.): Üçte bir.

s.-i 'ömri 29b/09

sümme (Ar.): Sonra.

s. 55b/06, 58b/04, 70a/13, 75b/19

sünbül (Far.): Bir tür çiçek.

s. 62a/15

sünen (Ar.): Sünnetler.

s.+ e 81b/10

s.+ leri 22b/16

sünnet (Ar.): Hz.Muhammed'in müslümanlarca uyulması gereken sözleriyle örnek iş ve davranışlarının tamamı.

s. 2b/09, 2b/10, 2b/11, 3a/11, 16a/10, 16a/11, 17b/17, 17b/18, 18a/09, 18a/11, 18a/14, 20a/09, 21a/05, 21a/11, 21a/18, 21b/06, 22a/03, 70b/11, 83a/19, 84b/11

ehl-i s. 2a/09, 2a/13, 3b/03, 3b/04, 3b/07, 3b/08, 3b/09, 4b/02, 4b/09, 4b/17, 6b/13, 9a/19, 13b/16, 13b/19, 14a/02, 14a/03, 14b/04, 21b/13, 21b/16, 39b/11, 47a/17, 56a/08, 56a/09, 56a/14, 59a/08, 60b/07, 60b/13, 62a/07, 67a/06, 70a/19, 70b/05, 70b/07, 78b/16, 81a/17, 81a/19, 85a/09

s.-i seyvi'esin 28b/07

s.-i şerifesin 85a/06

s.+ dür 83b/04, 83b/19, 91b/03, 97a/18

s.+ e 53b/01

s.+ in 53b/07, 73b/15, 85a/14

s.+ leri 16a/13, 38b/17, 74a/03, 74a/13, 83b/03, 83b/18, 84b/14

s.+ lerin 22a/07, 84b/17

sünnî(Ar.): Sünniliği benimsemiş kimse.

s.+ lerden 71a/18, 75a/16

s.+ lere 79a/04

sür- (Tr.): Yönetip yürütmek, kullanıp gitmesini sağlamak, sevk etmek.

s. 66a/10, 66a/17, 66b/03

s.- dün 66b/03

s.- dürürler 81a/04

s.- iyp 85b/01

s.- p 11b/15

sr- (Tr.): Ayağın kayması veya bir yere, bir Şeye takılması, çarpması sonucunda düşecek gibi olmak, sendelemek, tkezlemek.

s.- dkde 56b/18

srr (Ar.): Sevinç.

s. 64b/04, 75b/02

süt (Tr.): Doğumdan sonra belli bir süre yavrularını besleyebilmeleri için kadınların ve memeli dişi hayvanların memelerindeki bezler tarafından salgılanan besin değerı yüksek, tatlımsı, özel kokulu, mavi veya sarıya çalan beyaz renkli sıvı.

s. 32b/11

s.+ lik 16b/10

süstlik (Far.): Gevşeklik.

s. 16a/10

s'd (Ar.): Ykseğe, yukarıya çıkma, yükselme, yücelme.

s. idüp 62a/10

s'al (Ar.): Soru.

s. 60a/13, 77b/03, 79b/02

s.-i münker 58b/19

s. eyler 1b/11

s. iderler 19a/07

s. iderseñ 18b/12, 31b/03

s. iderz 86a/11

s. idp 23a/01, 27b/02, 46b/03, 69b/06

s. itdiler 8a/13, 34a/08, 34b/08, 55a/18, 86a/06, 86a/09, 86a/10

s. itdim 30a/12

s. itdđiñz 55b/01

s. itdm 24b/02

s. itseler 48a/08

s. itseñ 81b/05

s. itse 3a/18

s. olınsañ 85b/06

s. olınsa 22b/16

s. olınp 22b/14

s. olınsa 62b/05

Ő

Şabka (Bul.): Sokağa ıkarken giyilen fötr, kasket, keçe, hasır.

Ő. 31a/07, 31a/10, 31a/12, 31a/15

Ő.+ sn 93b/18

Őafi' (Ar.): İmam Muhammed bin İdris e'Ő-Őafii'nin mezhebine mensup olan kimse.

ş.+ ler 92b/11

ş.+ nūñ 70a/07

ş. +i 70a/11

şāhid (Ar.): Bir şeyin olduğu yerde hazır bulunup olanları gören kimse.

ş. 49a/17

ş.+ lerdür 6a/03

ş. +i 17b/16

şahş (Ar.): Kimse, kişi.

ş.-ı āherī 6a/07

ş.-ı vāhidi 6a/06

şakī (Ar.): Allah katında makbul olmayan kimse.

ş. 56a/19, 56b/06, 56b/10, 56b/16, 57a/01, 57a/04, 57a/10, 57a/13, 57a/18, 57b/05

ş.+ dür 56b/07

ş.+ lerdin 57a/18

ş.+ lıkdin 38a/18

şakīk (Ar.): Bölme, yarma.

ş. 62b/14

şākird (Ar.): Bir mektebe, bir medreseye veya bir hocaya devam edip ders okuyan kimse, öğrenci, talebe.

ş. 52a/01

ş.+ lerin 53a/15

ş.+ lerinūñ 19a/02

Şālih (Ar.): Özel isim. Hz. İbrahim (a.s.)'in atalarından biri.

Ş. 61a/18

Şām (Ar.): Özel isim. Şu an Suriye sınırları içinde bulunan bir bölgenin ismi.

Ş.+ a 15b/14, 15b/16, 22a/14

Ş.+ da 15b/13, 15b/19

ıqlīm-i Ş.+ da 22a/18

şā'nehu (Ar.): Onun şanı.

ş. 51b/15

şarāb (Ar.): Meyve sularının ve özellikle üzüm suyunun belli usüllerde mayalandırılmasından elde edilen alkollü içki.

ş. 31b/05, 32a/07, 47a/01, 62a/04, 72b/05, 73a/03, 74b/05, 75b/12, 78a/17, 87a/02, 88a/09, 90a/01, 94a/11, 94a/16

ş.+ ı 71b/19

şarāben tehūrān (Ar.): Cennet şarabı.

ş. 89b/10

şārib (Ar.): İçen, içici.

ş.+ ler 35b/02

şart (Ar.): Bir şeyin varlığının veya meydana gelebilmesinin kendisine bağlı olduğu şey, bir şeyin var olabilmesi için gerekli olan husus, koşul.

ş.+ dur 11b/19, 14a/11,
17b/10

ş.+ ları 16a/12, 80b/16,
83b/08

ş.+ ların 84b/16

şatranc (Ar.): Bir tür oyun, satranç.

ş. 35a/17, 35b/08,
36a/04, 36a/06, 36a/08, 36a/09

şāyed (Ar.): Eğer.

ş. 66a/10

şāyi‘ (Ar.): Bir şeyin her noktasıyla ilgisi bulunan.

ş. 25a/18, 28a/12, 29a/04,
70b/08

ş. itdikleri 75a/08

ş. itdiler 75a/07

ş. kılmaktadır 70b/07

ş. olan 12a/18

ş. olup 73a/06

şāz (Ar.): Genel kurallara uymayan, kural dışı, müstesna.

ş. 23a/06, 60a/15

şebeke (Ar.): Ağ.

ş.+ lerine 71a/12

şecā‘at (Ar.): Yiğitlik, yüreklilik, cesaret.

ş. 40a/02

ş.+ lerin 53a/14

şedīd (Ar.): Şiddetli.

buğz-ı ş. 79a/04

ta‘zīr-i ş. 98b/10

‘azāb-ı ş. 7b/18, 15a/09,
82a/08

şefā‘at (Ar.): Bir suçun bağışlanması veya bir isteğin yerine getirilmesi için aracı olma.

ş. 46b/08, 46b/09

ş.+ i 59a/06

şefkat (Ar.): Koruma, acıma ve esirgeme duygusu ile karışık olan sevgi.

ş. 41a/06, 68b/15

ş. itmeyeler 23a/03

şefkatlen (Ar.): Şefkatlice.

ş. 12a/15

şehādet(Ar.): Görülen ve bilinen bir durum veya iş hakkında şahitlik etme, tanıklık yapma.

ş. 11a/16, 32a/06,
36b/06, 48b/04

kelime-i ş.+ i 49b/07

ş. iderler 6a/03
ş. idüp 71a/11

şehādeten (Ar.): Şahitlik ederek.
ş. 49b/17

şehīd (Ar.): Allah yolunda ve din uğrunda savaşırken ölen kimse.
ş. 82b/01

şehir (Ar.): Kent, il.
cemī'-i ş. 20a/19
ş.+ de 78b/01, 79a/09
ş.+ inde 16a/15
ş.+ ine 16a/04, 16a/15,
16a/18, 38a/19
ş.+ leri 23a/06
ş.+ lerinde 80b/02
ş.+ lerine 28a/10

şehr (Ar.): Ay.
ş.-i ramazānda 58b/16
nişf-ı ş.-i ramazān 99a/15
ş.+ inde 16a/05

şehrī (Ar.): Şehirli, kentli.
ş. 20a/12

şehvet (Ar.): Karşı cinse duyulan şiddetli arzu, cinsel istek.
ş. 67a/14, 99a/08

şek (Ar.): Şüphe, zan.

ş. 5b/04, 6a/11, 17a/02,
26a/09, 29a/03, 46a/04, 65a/18, 70a/03,
74b/11, 74b/15, 87b/18

ş.+ dür 5a/16
ş.+ leri 56b/14
ş.+ süz 38a/19

şekāvet(Ar.): Kötü yaratılışlı, kötü iş işleyecek tıynette olma, kutsuzluk.

ş. 57a/05, 57a/10
ş.+ i 57a/09

şeker kamışı (Ar.): Öz suyundan veya nişastasından çıkarılan, çoğunlukla beyaz billurlar halinde, suda kolayca eriyen, ağızda tatlı bir lezzet bırakan, birleşiminde karbon oksijen ve hidrojen bulunan maddelere verilen ortak isim.

ş. +ı 9a/10
ş.+ ler 12a/05

şekil (Ar.): Dış görünüş, dış çizgiler, biçim.

ş. 76b/05
ş.+ inde 2a/10, 13b/08,
34a/05, 34b/01, 34b/02, 69b/16

şekvā (Ar.): Şikayet, yakınma.
ş. ideler 52a/18
ş. itdiler 24a/04

şer (Ar.): Kötülük, fenalık.

ş. 7a/05, 7b/05, 8b/08,

8b/16, 9b/01, 38b/06, 42a/16, 42b/01,
42b/06, 42b/10, 43a/02, 43a/06, 59b/10,
59b/11

ş.+ den 9b/13

ş.+ dūr 93b/17

ş.+ e 8a/06, 9b/09,
59b/06, 59b/10

ş.+ i 8a/07, 9a/15, 9a/17,
9a/18, 9b/12, 42b/06, 43a/03, 46b/06,
77a/19

ş.+ inden 13b/18, 33a/04

ş.+ indendūr 63a/11

ş. idüp 8b/14

ş.+ ler 46b/06

ş.+ lerin 43b/15

ş.-i şeytāndan 37a/09

şer‘ (Ar.): Şeriat, İslam şeriatı.

ş.-i şerīfe 52b/03, 53a/13,
92a/17, 92b/01, 92b/07

ş.-i şerīfi 17a/19, 17b/01

ş.-i şerīfūñ 66a/14

ş.-i şerīf 11a/18, 19b/19,
40b/12, 51a/06, 51a/12, 66a/13, 75a/12

ş.+ a 92b/06

ş.+ e 11b/07, 71b/07

aḥkām-ı ş.+ i 92b/09

şerā’it (Ar.): Şartlar, koşullar.

ş.-i İİslāmdur 4a/06

ş. 81b/10

ş.+ lerin 81b/11

şerb (Ar.): İçmek.

ş.+ ine 25b/13

şerbet (Ar.): Meyve özü, su ve
şekerle yapılan tatlı içecek.

ş. 18b/02, 95b/19

ş.+ lerdūr 22b/05

şeref (Ar.): Bir kimseye
gösterilen saygının dayandığı manevi
yücelik, manevi ululuk, onur, haysiyet.

ş.-i neseb 96b/09

ş.-i ‘ilm 96b/09

ş.+ ine 86a/01

şer‘en (Ar.): İslam şeriatına göre.

ş. 11b/06, 11b/09,
35b/01, 69b/07, 77a/04, 78a/19, 94b/06,
97b/10, 97b/14, 98a/19, 99a/05

Şerḥ-i Mevākıf (Ar.): Özel isim.
XV. yüzyılda yaşamış olan Seyit Şerif
Cürcani’nin kelim ilmi üzerine kaleme
aldığı eser.

Ş. 4a/16

Şerḥ -i İbn-i Ğars (Ar.): Özel
isim. Hanefi mezhebi fıkıh alimlerinden
biri olan İbn-i Ğars’ın eseri üzerine
yapılan bir şerḥ.

Ş. 4a/11

Şerḥ-i Ekmellu’d-dīn (Ar.): Özel

isim . Kādı zāde Mehmed Efendi'nin
Mebhas-ı İmân adlı eserinde
faydalandığı Arapça kaynaklardan biri.

Ş.- 4a/14

Şerh-i Ğavāmız (Ar.): Özel isim .
Kādı zāde Mehmed Efendi'nin Mebhas-
ı İmân adlı eserinde faydalandığı Arapça
kaynaklardan biri.

Ş. 4a/11

Şerh-i Mevākıf (Ar.): Özel isim .
Kādı zāde Mehmed Efendi'nin Mebhas-
ı İmân adlı eserinde faydalandığı Arapça
kaynaklardan biri.

Ş. 4a/16

**Şerh-i ye'ūlu'l-'abid li'l-şeyhi
muḥāmmedin-i Ebibekir E'r-rāzi** (Ar.):
Özel isim . Kādı zāde Mehmed
Efendi'nin Mebhas-ı İmân adlı eserinde
faydalandığı Arapça kaynaklardan biri.

Ş. 87b/17

**Şerh-i l-'Aḳā'id Li'sa'adeleddīn
e'l-Teftāzāni** (Ar.): Özel isim. Kādızāde
Mehmed Efendi'nin Mebhas-ı İmân adlı
eserinde faydalandığı Arapça
kaynaklardan biri.

Ş. 4a/11

şer'ī (Ar.): Şeriatle ilgili, şeriata
uygun.

ş. 40b/09, 40b/10,
45b/07, 91b/17, 92b/05, 92b/07, 92b/08,
97a/06

ş.+ de 98a/16

ḥilāf-ı ş. 72b/03

ş.-i şerīfe 17b/05

ş.-i şerīfūñ 17b/02

ğarż-ı ş. 28b/12

vech-i ş. 91b/13

şerī'at (Ar.): Allah'ın kulları için
peygamberleri vasıtasıyla koymuş
olduğu iman, ahlak, ibadet ve hukukla
ilgili kural ve hükümlerin bütünü, din.

ş. 71b/16

'ilm-i ş. 21b/01

ş.-ı Muḥammediyyeye
23a/04

ş.-ı Muḥammediyye
19b/13

ş.-i Muḥammediyyeye
20a/06

ş.-i Muḥammediyye
70b/06

ş.+ da 25b/18

ş.+ den 97a/04

ehl-i ş.+ dur 71b/18

ş.+ e 20b/15

ş.+ ıla 46a/01

şerī'atü'l-İslām (Ar.): İslam
şeriati.

ş.+ da eydür 28a/17

şerîf (Ar.): Şerefli, kutsal, mübarek.

ş. 4a/13

ehādîş-i ş. 86a/17

ehādîş-i ş.+ de 6a/13

fetvā-yı ş. 35b/05, 36a/03

hadîş-i ş. 25a/09

hadîş-i ş.+ den 86a/16

ķavl-i ş. 55a/10

muşhaf-ı ş. 89a/09

ramazān-ı ş. 94a/17

şūret-i fetvā-yı ş. 35a/16

şer‘-i ş. 11a/18, 19b/19,

40b/12, 51a/06, 51a/12, 66a/14, 75a/12

yes-i ş. 89b/03

zāt-ı ş. 43b/12

ramazān-ı ş.+ de 75b/10,

90b/10

ehādîş-i ş.+ e 26a/17,

56b/05, 72b/08, 78b/14

ehādîş-i ş.+ eden 92a/08

şer‘-i ş.+ e 52b/03,

53a/13, 92a/17, 92b/01, 92b/07

şer‘-i ş.+ e 17b/05

ism-i ş.+ i 90a/14

ķavl-ı ş.+ i 56b/13, 60a/09

muşhaf-ı ş.+ i 60b/18

şer‘-i ş.+ i 17a/19, 17b/01

zāt-ı ş.+ i 44a/01

zāt-ı ş.+ in 54b/18

zāt-ı ş.+ ine 41b/10

hadîş-i ş.+ inde 77a/13,

86a/14

zāt-ı ş.+ inde 41b/13

ķavl-ı ş.+ inden 82a/12

zāt-ı ş.+ ler 43b/04

murād-ı ş.+ lerin 88a/08

hadîş-i ş.+ üñ 27a/09

şer‘-i ş.+ üñ 66a/14

şer‘-i ş.+ üñ 17b/02

fetvā-ı ş. +e 26a/06,

26a/08, 26a/10

hadîş-i ş. +e 92a/09

sünnet-i ş.+esin 85a/07

süre-i ş. 55b/08, 55a/18

şerîk (Ar.) : Ortak.

ş. 60b/02

ş.+ i 10a/15, 59a/10

ş. +e 49b/17

şer‘iyye (Ar.): “Şer‘î”

sözcüğünün tamlamalarda kullanılan şekli.

mu‘āmele-i ş. 96b/06

aħkām-ı ş.+ ye 17a/02

şerrihi (Ar.): Şer, kötülük, fenalık.

ş. 6b/03, 6b/09, 64a/16

şer‘ullāh (Ar.): Allah’ın şerri.

ş. 92b/04

şetim (Ar.): Küfür, kötü söz.

ş. eylese 96b/04, 96b/05,
98a/08, 98a/09, 98a/11

ş. iderdik 15b/01

şevk (Ar.): Şiddetli arzu, istek.
ş.+ e 70a/02, 97b/05

şey (Ar.): Belli bir nesne, oluş
veya düşüncüyü belirtmeyen, anlamı
kendinden önceki ve sonraki kelimelerle
ortaya çıkan; söz, olay, iş, durum, husus,
madde, eşya vb. yerine kullanılan
belirsiz kelime.

ş. 59a/14, 60a/07,
76b/08, 76b/12, 89b/16

ş.+ de 17a/02

ş.+ den 62a/18

ş.+ e 90a/06

ş.+ i 5b/18, 17b/02,
23b/01, 23b/05, 54a/03, 59b/08, 59b/11,
62b/11, 73a/09, 94a/04, 94b/13, 95a/01

ş.+ lerden 17b/10

ş.+ leri 63b/05

şeyātīn (Ar.): Şeytanlar.

ş. 5a/13, 36a/13, 36b/03,
36b/09, 40a/07, 60a/12, 60a/13, 60a/14,
66b/10, 71a/09, 81a/02

iḥvān-ı ş. 27b/10, 27b/11

ş.+ dür 13b/15

iḥvān-ı ş.+ i 27b/17

ş.+ üñ 26b/02

şeyh (Ar.): Bir tarıkata girip seyr
ü sülûkünü tamamladıktan sonra o
tarikatın başı durumundaki en yüksek
mertebeye çıkan bulunan ve kendisine
derviş yetiştirme (irşat) izni verilen
kimse; taliplere rehberlik edip onları
tarikat usûllerine göre irşat etmek
ehliyetine sahip kamil insan.

ş. 27a/13, 32a/05, 34a/03,
34a/11, 34a/17, 35b/10, 35b/15, 40b/18,
56a/16,

64a/05, 71b/06, 76a/15

ş.+ e 71b/09

hâzret-i ş.+ e 80b/16

ş.+ i 33b/16, 33b/19,

34a/02

ş.+ imüz 80b/12

ş.+ in 77a/07

ş.+ ini 76a/18

ş.+ iñize 80b/15

ş.+ le 80b/08

ş.+ ler 52b/09, 80b/14

ş.+ lerden 35a/18

ş.+ lere 91b/05

ş.+ leri 71b/12, 76a/18

ş.+ lerine 80b/17

ş.+ lerini 80b/14

ş.+ lerüñ 80b/08

Şeyh Ahmed Rūmī (Ar.): Özel
isim. Osmanlı dönemi şeylerinden biri.

naşīhat-ı ş. 26a/04

Şeyh İbrāhīm şeyhü'l-cerrāh
(Ar.): Özel isim. Osmanlı dönemi şeylerinden biri.

Ş. 30a/16, 30a/19

şeyhü'l-islām (Ar.): Osmanlı Devleti'nde dini kurumların, şeriat mahkemelerinin ve ilmiye sınıfının başı durumunda olup bunlara nezaret eden en yüksek rütbeli din adamına verilen unvan.

ş. 28a/13, 35a/15, 87a/10,
92a/05
ş.+ a 35b/12

şeytān (Ar.): Meleklerin başı ve hocası olduğu halde isyan edip Allah'ın emirlerine karşı geldiği için huzurdan kovulan ve rahmetten uzak kalan asi varlık, iblis.

Ş. 14a/04, 14a/07,
14a/09, 14a/12, 27a/05, 32b/04, 50b/03,
50b/18, 63b/15, 66a/07, 66a/08, 66a/09,
66a/15, 66a/19, 66b/02, 66b/14, 66b/18,
77a/06, 77b/08, 77b/11, 77b/12, 79a/12,
87a/14

Ş.+ a 82a/05

Ş.-ı la'ine 75b/02, 82a/04,
85b/03

Ş.-ı la'inün 77a/05

Ş.-ı la'in 66b/06

Ş.+ a 15b/03, 34b/14,
35a/06, 66a/10

nefs-i Ş.+ a 16b/03

şerr-i Ş.+ dan 37a/09

Ş.+ dur 51a/01

Ş.+ ı 78b/06

Ş.+ lar 13b/18, 36b/07,
60a/18

Ş.+ laruñ 27b/08

Ş.+ uñ 40a/12, 82a/10,
85a/09

Şeyh Ebū Manşūr Māturīd (Ar.):

Özel isim. Selçuklu döneminde yaşamış olup Hanefi mezhebinden olanların imamıdır.

Ş. +dür 56a/16, 95a/07

şeytānī (Ar.): Şeytanca.

ş.+ lerdür 79a/18

şey'en (Ar.): Şey, her şey.

ş. 48b/15

şi'a (Ar.): Hz. Ali'ye taraftar olanlara, halifeligi onun ve evlâtlarının hakkı olarak görenlere verilen isim.

ş. 62a/04

şifā (Ar.): Hastalıktan kurtulma, iyi olma, eski sağlığına tekrar kavuşma, onma.

ş. 25b/09, 28b/09,
29a/12, 59b/01

ş.+ sına 59a/19

ş. +yı 59b/01

şim (Tr.): Şu an, şimdi.

ş.+ den 25a/12, 59a/11

şimdi (Tr.): İçinde bulunulan zaman.

ş. 15b/05, 23a/12, 23b/03, 24b/12, 28a/01, 28b/05, 29a/07, 30a/07, 30a/10, 36a/03, 45b/02, 61a/02, 67a/01, 67a/03, 72a/05, 73b/01, 73b/13, 77a/17, 95a/15

ş.+ den 22b/12

ş.+ ki 13b/03, 13b/07, 20a/07, 20b/09, 41a/01, 46b/18, 66b/08, 66b/14, 66b/17, 70a/18, 72a/02, 72b/11, 72b/18, 73a/09, 73b/10, 77a/14, 77a/17, 77b/02, 79a/01

ş.+ lik 66a/18

şināhten (Far.): Anlamak.

ş. 19a/10

şinik (Yun.): Ağırlığı kullanıldığı yere göre değişen bir hububat ölççeği.

ş.+ den 24a/16

şî'r (Ar.): İçki.

ş. 62a/05

şirā (Ar.): Satın alma, satın alınma.

ş. 51b/02

bey'-i ş.+ nuñ 86b/07

şirk (Ar.): Allah'a eş ve ortak koşma, ortak isnat etme.

ş. 5a/16, 5a/17

ş.+ den 5a/15

Şit (Ar.): Özel isim. Hz. Adem (a.s)'ın oğlu.

Ş. 45a/17, 61a/12, 61a/15

şî'āmet (Ar.): Kınama, şeamet.

ş.+ i 19b/15

şol (Tr.): Şu.

ş. 2b/17, 3a/10, 4a/19, 4b/04, 10a/04, 10a/05, 10a/07, 14a/11, 14b/08, 16a/16, 18a/12, 21a/03, 21b/01, 23a/10, 28b/12, 28b/17, 29a/01, 29a/19, 32a/15, 36a/05, 36a/07, 36a/10, 38b/10, 39b/04, 39b/06, 40b/09, 40b/10, 40b/12, 41b/12, 43b/19, 44a/03, 44a/13, 47a/19, 47b/05, 48b/09, 48b/10, 48b/11, 55a/03, 55a/08, 55b/11, 56b/14, 63a/12, 63a/16, 63a/18, 64a/07, 65b/10, 67b/03, 68a/05, 69b/11, 70a/05, 72a/17, 72a/19, 72b/09, 72b/10, 73b/14, 74b/04, 75a/05, 78a/03, 78a/07, 78b/06, 84a/15, 84b/02, 88b/16, 98a/16

şom (Ar.): Uğursuz.

ş.+ luğunda 37b/11

şöhret (Ar.): Nam, şan.

ş. 25a/19, 40a/10

şöyle (Tr.): Şuna benzer, şunun gibi.

ş. 9b/04, 9b/08, 12b/09, 16b/16, 23a/13, 23b/10, 23b/11, 33a/01, 37b/01, 50b/10, 51b/05, 53a/13, 64b/18, 67b/15, 71b/03, 77a/03, 83a/02, 84a/06, 84b/08, 93b/13, 96b/14, 96b/15, 97b/02

ş.+ ce 7a/04, 20b/03, 70b/16

ş.+ dür 94b/17

şöyleş- (Tr.): Karşılıklı konuşmak, sohbet etmek, söyleşmek.

ş.- düreler 52b/15

şu (Tr.): ok uzakta olmayan kimse veya şeyi işaret yoluyla belirtir.

ş. 25b/15

ş.+ ña 19a/02, 19a/18, 39a/13, 54b/07, 84a/07

ş.+ ndan 71b/19

ş.+ nlar 32b/09

ş.+ nlardan 63b/17

şurb (Ar.): İçmek.

ş. 18b/16, 30b/16, 68b/07, 71b/13, 73b/06

ş.-1 hamiri 70a/15

ş.-1 hamir 71b/03, 72b/16

ş.-1 hamre 75b/12

şurubuhu (Ar.): Onu içmek.

ş. 30b/18

şübhe (Ar.): Bir hususla ilgili gerçek veya doğrunun ne olduğuna kesin biçimde karar verememe durumu, bu kararsızlıktan doğan ve tam bir hüküm vermeyi engelleyen tereddüt, kuşku, şek.

ş. 5b/04, 6a/11, 17a/03, 26a/09, 29a/03, 46a/04, 65a/18, 74b/11, 74b/16, 87b/18

ş.+ leri 56b/14

ş.+ lü 54a/17

ş.+ si 56b/14

ş.+ siz 31a/01

şüküfe (Far.): Çiçek.

envā⁶-ı ş. 23a/19

şükür (Ar.): Verdiği nimetler için Allah'a karşı duyulan minneti dile getirme.

ş.+ dür 40a/03

ş. ideler 54a/07

ş.-i endereş 19a/14

ş.+ ler idesin 2b/04

şütüm (Ar.): Sövüp saymalar, küfürler.

ş. 14b/06, 37b/17

14b/09 ş.-ı ğalīze-i melāya'nileri

ş.-ı ğalīzelerine 15a/07

ş.-ı ğalīze 15b/01

ş.+ lar 15b/04

T

tā (Far.): Bir şeyin bulunduğu, başladığı veya sona erdiği yeri yahut zamanı anlatırken söze mübalağa katar.

t. 8b/15, 11b/02, 15a/14, 19a/14, 20a/04, 37a/12, 37b/01, 37b/05, 38a/09, 38b/16, 39a/08, 39b/10, 41a/11, 41b/08, 42a/02, 47a/16, 49a/03, 49a/17, 49b/01, 49b/06, 49b/10, 63b/05, 64b/14, 64b/15, 68b/02, 70a/05, 74b/16, 75a/05

ta'allum (Ar.): Ders alarak öğrenme, belleme.

t.+ dan 12a/05

t. idüp 14a/18, 86b/09

t. itmekden 17a/14

ta'ām (Ar.): Yemek, aş.

t. 18a/17, 18a/18, 18b/06, 18b/07, 47a/01, 52b/05, 68b/04, 90a/12, 96a/03, 96a/04, 99a/02

hağım-ı t.+ a 29a/17

t.+ dan 3a/06

t.+ dur 96a/04

t.+ ı 96a/05

t.+ lar 96a/06

t.+ ların 3a/05

ta'ān (Ar.): Çok taneden, çok çekiştiren, çok söven.

t. 40b/07

ta'arruz (Ar.): Sataşma, ilişme, takılma, tecavüz etme.

t.+ lar idüp 3a/01

tā'at (Ar.): İbadet, takva.

t. 3b/10, 35a/02, 47b/02, 60a/04, 73b/19, 82b/17

t.+ a 50b/17

'ibādat-ı t.+ da 33b/18

t.+ ı 94a/19

t.+ ın 42a/17

t.+ lar 14a/06, 47b/08, 81b/07

t.+ ları 48a/18, 49a/04

t.+ laruñ 11b/05

t.+ ler eylese 11b/16

t.+ ler 2a/08, 5a/09

cemī'-i t.+ leri 13a/16

t.+ uñ 7a/12

t.+ uñuz 42b/09

tā'āt (Ar.): İbadetler.

t.+ da 78a/03

t.+ ın 39b/12

<p>.+ nda 38b/09</p> <p>.+ uñ 86b/06</p> <p>ab‘ (Ar.): Gücü, kuvvet, takat.</p> <p>.-ı hr-ı ybis 32b/08</p> <p>.+ ina 69a/02</p> <p>tbi‘ (Ar.): Birine veya bir Şeye uyan, onun arkası sıra giden.</p> <p>t. klmamadur 17a/19</p> <p>t. olma 49a/11</p> <p>t. olmadan 49a/12</p> <p>t. olma 82a/03</p> <p>t. olmayalar 51a/06</p> <p>abi‘at (Ar.): İnsan dŐındaki canlı ve cansız varlıkların hepsi, doa.</p> <p>. 63a/09, 9b/08</p> <p>.+ larından 68b/02</p> <p>tabb (Ar.): Hekim, doktor.</p> <p>t.+ den 59b/01</p> <p>tbi‘in (Ar.): Hz. Muhammed’i grmŐ olanları gren ve onlardan hadis dinleyenler, peygamberden sonra gelen ikinci nesil.</p> <p>t. 86b/12</p> <p>ta‘br (Ar.): İfade, anlatım.</p> <p>t. 67b/01</p> <p>t.+ i 71b/06</p>	<p>tbut (Ar.): İine l konan sandık.</p> <p>t.+ a 53a/02</p> <p>tafsl (Ar.): Bir Şeyi btn ayrıntıları ile açıklama.</p> <p>t.+ i 47b/19, 48b/08, 56a/12, 56b/04</p> <p>t. itdgm 88a/15</p> <p>t. olunma 8b/02</p> <p>imn-ı t.+ i 47b/17</p> <p>a (Tr.): Da.</p> <p>.+ ı 45a/02</p> <p>.+ lar 46a/10, 80a/08, 80a/13</p> <p>.+ lardan 8a/10</p> <p>aayyr (Ar.): DeiŐme, başkalaşma.</p> <p>t. 57a/14, 57a/15, 57a/16, 57b/01, 57b/02</p> <p>t.+ den 41b/14</p> <p>aıd- (Tr.): Daıtmak.</p> <p>.- ur 45a/03</p> <p>aıl- (Tr.): Daılmak.</p> <p>.- dkdan 49b/14</p> <p>.- inca 33a/16</p> <p>taamml (Ar.): Zor Şeylere</p>
---	---

dayanma gücü, ses çıkarmadan katlanma.

t. ideler 52b/01

ṭahāret (Ar.): Temiz olma, temizlik.

ṭ.+ siz 91a/18

ṭahfif (Ar.): Hafifletme.

t. eylese 89a/08, 89a/09

t. itdüğü 90a/15

ṭahiyet (Ar.): Selam verme, “Allah uzun ömürler versin” deme, ömür uzunluğu için duada bulunma.

t. 95a/06

ṭahkik (Ar.): Bir şeyin ne olduğunu, doğru olup olmadığını anlamak için yapılan araştırma, soruşturma.

t. 1b/13, 38a/17, 57a/19

imān-ı t. 5b/05

t.-i mes’ele 56b/15

t.-i mezkūr 55b/10

t.+ ler 56b/02

ṭahkiken (Ar.): Tahkik yoluyla, araştırmak suretiyle.

t. 2b/11

ṭahkiren (Ar.): Hakaret ederek.

t. 96a/19

ṭahlīk (Ar.): Traş etme.

t.+ e 55b/19

t.+ ile 7a/08, 9b/02, 58a/04, 58a/06

ṭahmīn (Ar.): Yaklaşık olarak, aşağı yukarı değerlendirme.

t.-i irādi 8b/08

ṭahrīk (Ar.): Kışkırtma, provokasyon.

t. itmeyince 40b/13

ṭahrīr (Ar.): Yazı yazma, kitabet.

t. olınanlardan 57a/18

t. olunan 57a/17

t. olunur 57a/18

t. olunan 57a/08

ṭahrīren (Ar.): Yazı yazarak.

t. 99a/14

ṭahşīl (Ar.): İlim öğrenmek için okuma, öğrenim.

t.-i kemāl 83a/10

t.-i ma‘rifetden 68a/03

t.-i ma‘rifetiñ 55a/01

t.-i ma‘rifet 55a/01

t.-i ‘ilimden 68a/03

t.-i ‘ilme 77b/15

t.-i ‘ulūma 77b/18

t. eyleyeler 55a/11
t. idesin 38b/19
t. idüp 16a/08, 16b/01,
19b/09, 21a/10, 40a/03, 73a/08
t.+ inde 4b/11
t.+ ine 54a/08
t. itdikleri 82a/13
t. itmek 54b/12
t. olur 3b/02

taḥsīn (Ar.): Güzel bulup takdir
etme, övme, alkışlama.

t. itdiñ 66a/14
t. itmek 66a/14

taḥt(Far.): Hükümdarların
üzerine oturdukları koltuk.

t.-ı hükümetinde 15a/18
t.-ı hükümetinde 27b/06

taḥta (Far.): Kalınca ve uzun
biçilmiş düz ağaç parçası.

t.+ y1 34a/04

taḥtī (Ar.): Aşağlama, hakir
görme.

t. eylese 89a/14

taḥvīf (Ar.): Korkutma, ürkütme.

t. iderlerdi 35b/07

taḥ- (Tr.): İliştirmek, tutturmak
veya geçirmek, asmak.

ṭ.- ılmış 40a/12
ṭ.- up 40a/05, 85a/19

ṭāḩat (Ar.): Bir şeyi yapabilmek
için gereken güç, kuvvet, derman.

ṭ.+ ı 58b/02
ṭ.+ sız 58b/13

taḩayyüd (Ar.): Bağlanma, bağlı
olma, kayıtlanma, mukayyet olma.

ṭ.+ ler 24a/01

taḩbīḩ (Ar.): Çirkin görme,
beğenmeme, kınama.

t. itdi 66a/14
t. itdüğine 66a/14

taḩdīm (Ar.): Kendinden büyük
ve üstün bir kimseye verme, sunma.

t.-i ḩadīm 57a/14
t. iderler 20a/16
t. idine 17b/06
t. idüp 20a/05

taḩdīr (Ar.): Ezelde Cenab-ı
Hakk'ın olmasını dilediği şeyler, her şey
hakkında vermiş olduğu ezeli karar, alın
yazısı, kader.

t. 7b/06, 25b/15, 38b/06,
57a/14, 82a/12

t.-i ezeli 57b/02

t.+ ce 49b/04, 51a/13,
54b/06, 54b/08, 55a/05, 55b/04, 55b/17,

56a/01, 56b/07, 74a/06, 74b/10, 88a/17
t.+ dür 57a/15
t.+ e 57a/16
t.+ i 9b/01
t.+ ile 7a/05, 7a/07, 7a/13,
7a/15, 58a/04, 58a/06, 58a/09, 59a/15
t. itmişdi 8b/08
t. olunup 47a/11

taqlid (Ar.): Belli birine veya bir şeye benzemeye veya benzetmeye çalışma.

t. 21b/01
t.-i bi'l-lisân ve 38b/03
t. eylese 91b/06
t. idüp 91b/04

taqlidî (Ar.): Taklit olarak.
imân-ı t. 5a/12

taqrir (Ar.): Sözle anlatma, ifade ve beyan etme, anlatış.

t. itmediñ 15b/01

taqsir (Ar.): Kusur, kabahat, suç.

t. 12b/03, 54a/04
t. idüp 66b/19
t.-i hadîse 74b/16

taqvâ (Ar.): Allah korkusu ile Allah'ın yasakladığı şeylerden, önce şirkten, sonra da gûnahtan, gûnah ve

haram olması ihtimali bulunan şüpheli durumlardan, gereksiz şeylerden korunma, sakınma.

t. 71a/05, 83a/13
ehl-i t.+ dan 35a/17
t.+ sıla 59a/16, 59a/17
t.+ ya 77b/17
meclis-i t.+ ya 83a/14

taqye (Far.): Takke.

t. 53a/08

talâk (Ar.): Nikahlı eşini boşama, boşanma, nikahın sona ermesi.

t. 20a/14, 69a/15, 86b/07,
91b/17, 93a/04

taieb (Ar.): İsteme, dileme, arzu etme.

t. 8a/13
t.-i 'ilm 21b/03
t. idersin 2a/11
t. idiñ 86a/19
t. idüp 80b/15
t.+ inde 4b/01
t. itdükleri 20a/10
t. itmek 86a/18
t. itse 60b/11, 90a/08

taiebe (Ar.): Öğrenciler.

zümre-i t.-i 'ilimdendür
21b/02
t.-i 'ilimden 75b/09

ṭ.-i 'ilim 90a/17
ṭ.-i 'ilmüñ 18a/08
ṭ.-i 'ilm 20a/15, 82a/15

ṭalebü'l-'ilim farīzetün (Ar.):
İlme talip olma farzdır.
ṭ. 69b/07

ṭālib (Ar.): Talep eden,
arzulayan.
ṭ.-i ḥaḳ 41a/09
ṭ. olalar 55a/09
ṭ. oldığına 17a/16

ta'lim (Ar.): Öğretme, belletme.
t. eyleye 92b/16
t. ideler 68b/19
t. idüp 14b/01, 14b/06,
19a/19
t. itmediñ 15a/17
t. itmeyüp 14b/05
t. itmezse 69b/04

ṭama' (Ar.): Aç gözlülük, tamah.
ṭ. 51a/14
ṭ.+ dan 51a/14

ṭamla (Tr.): Damla.
ṭ. 42a/02

tāmme (Ar.): Afet, felaket.
t. 9a/14

ṭanbūr (Far.): Bir tür müzik aleti.
ṭ. 36a/11, 54a/10

ṭane (Ar.): Bazı bitkilerin
yenilebilir tohumlarından her biri.
ṭ.+ cimden 92a/19

Tañrı (Tr.): Allah.

t. 1b/11, 9b/19, 10a/08,
11a/04, 11a/09, 11a/13, 11a/16, 11a/17,
41a/12, 41a/16, 41a/17, 41b/02, 41b/05,
41b/07, 41b/09, 41b/13, 41b/15, 41b/19,
42a/07, 42a/08, 42a/10, 42a/14, 43a/13,
43a/17, 43b/03, 43b/11, 43b/13, 43b/18,
44a/01, 44a/02, 44a/03, 44a/04, 44a/09,
44a/12, 44a/14, 44a/15, 44a/16, 44a/19,
44b/01, 44b/05, 44b/06, 44b/14, 44b/17,
45a/01, 45a/06, 45a/09, 45a/18, 45b/03,
46a/12, 46b/03, 47a/09, 47a/16, 47a/17,
47b/03, 47b/05, 47b/09, 47b/14, 47b/17,
48a/01, 48a/03, 48a/04, 48b/17, 96a/03,
97a/11, 97a/14

t.+ lıḡuñ 11a/09

t.+ nuñ 19a/11

t.+ ya 52b/04

ṭanu- (Tr.): Kim veya ne
olduğunu hatırlamak, evvelce görülen
veya bilinen bir kimse veya bir şey
olduğunu anlamak.

ṭ.- mayalar 53a/12

ṭap- (Tr.): Tanrı olarak tanımak,

kulluk etmek.

.+ ucuları 55b/09

ar (Tr.): Darlık, sıkıntı verici.

. 94a/19

.+ lık 90b/15

arık (Ar.): Yol.

. 2a/12, 12a/01, 56a/07,
60a/12, 74b/02, 77b/13, 78b/15, 98a/19

‘âdet-i . 16b/16

.-i akdan 19b/15,
55a/02

.+ e 71b/10, 75b/08

.+ i 20b/14, 49b/14,
55a/08, 73a/17, 74b/02

‘âdet-i .+ i 11b/11

.+ ile 11b/12

.+ in 7a/01, 19a/19,
71a/13, 79a/03, 79a/07

.+ inde 81a/13

.+ le 2a/02, 2a/03, 2a/04,
14a/13, 19a/08, 70b/19

.+ ledür 80b/13

.+ ler 26b/01

arıkı’n-nazariyye (Ar.): Bakılan
yol.

t. ak 54b/17

arız (Ar.): Kinaye yoluyla
söylenen dokunaklı söz, taş.

t. 63a/01

arla (Tr.): Tarıma elverişli,
belirli ve sınırlı toprak parçası.

t.+ lar 23b/08

t.+ larına 23b/07

art- (Tr.): Bir şeyin ağırlığını
bulmak.

.- arken 89b/10

.- ilacanın 39a/09

aru (Tr.): Darı.

. 9a/09

aşadduk (Ar.): Sadaka olarak
verme, verilme.

t. 94b/04

t. eylese 94b/03

aşavvûf (Ar.): İnsanın, Allah’ın
birliğinin zevkini bütün benliğinde
hissederek kendi iç aleminin
derinliklerine ve dış alemin sırlarına
ermek için takip ettiği düşünce ve amel
sistemi; yaratılış, bu alem ve ölümden
sonrası üzerindeki düşünüş ve inanış
yolu; İslam’ı ve imanı kulluğun
gerektirdiği şekilde ahlakı, özü ve ruhu
ile yaşama disiplini.

t.+ dan 37a/11

aşavvur (Ar.): Zihinde

şekillendirme, fikren kurma, tasarım.

t. 10a/10, 39a/10

t. olunmaya 10a/05,
10a/06

t. olunur 17b/04, 27b/08

taşdīk (Ar.): Gerçek olduğunu söyleme, doğru olduğunu bildirme, doğrulama

t. 1b/13, 17a/03, 17a/09

t.-i bi'l-ḳalbdur resūl
38b/03

t.+ den 47b/12

t. eyleye 62b/03

t.+ i 17b/10, 17b/11

t. iderseñ 39b/16

t.+ idür 47b/12

t.+ in 39b/15

t. itseler 93a/10

taşdīken (Ar.): Onaylayarak.

t. 57b/18

taşdīkun (Ar.): Onaylamak.

t. 5a/05

taşhīh (Ar.): Düzeltme, yanlış doğru hale getirme.

t. eyleyesin 2b/07

t. eyleye 86b/08

t. idüp 17a/13

t. itmege 13b/11

t. itmeyince 86b/10

taşnīf (Ar.): Sınıflara ayırma, sınıflandırma, sıralama.

t. olunmamışdur 39b/15

taşrīh (Ar.): Açık açık anlatma, şüpheyeye yer bırakmayacak şekilde açıklama, apaçık belirtme.

t. itmişdür 26b/02, 28b/04

taş (Tr.): Yeryüzünün sertleşmiş ve katılaşmış tabakalarında bulunan, içindeki maden, tuz ve oksitlere göre değişik renkte ve değişik birleşimdeki çok sert cisim.

ṭ. 42a/11

ṭ.+ dan 65a/10

ṭ.+ ı 43a/14

ṭ.+ lar 45b/15

ṭ.+ ları 65a/10

taş-ı (Tr.): Götürmek.

ṭ.- r 32b/02

taşra (Tr.): Dışarı.

ṭ. 23b/09, 29a/13

ṭ.+ dan 26b/05

ṭ.+ sından 34a/06

ṭ.+ ya 69a/10

taṭ- (Tr.): Tatma eylemi.

ṭ.+ lu 46b/16

ṭ.+ ını 91a/11, 91a/12

ṭaṭan- (Tr.): Dadanmak.

ṭ.- up 15b/17

tavaḳḳuf (Ar.): Durma,
duraklama, eğleşme.

t. olınmak 97b/12

ṭavā'if (Ar.): Topluluklar,
bölükler, fırkalar, taifeler.

mezhebi'l- ṭ. 80b/01

ṭāvīl (Ar.): Davul.

ṭ. 54a/10

ṭavīl (Ar.): Uzun.

ṭ. 81a/17

ṭaviş (Tr.): Ses, titreşim.

ṭ.+ in 42a/12

tavla (Far.): Aynı isimdeki bir
tahta kutu üzerinde iki kişi, otuz pul ve
iki zarla oynanan oyun.

t. 36a/08, 36a/09, 81b/14,
81b/16, 82a/07, 85a/10, 85a/13, 85a/16,
85b/09, 85b/14

tavli (Far.): Bk. "tavla".

t. 35a/16, 35b/07, 36a/04,
36a/05

tavuḳ (Tr.): Bir kümes hayvanı.

t. 15b/15, 98b/02

ṭayan- (Tr.): Güç ve kuvvet
almak, ona güvenmek, istinat etmek.

ṭ.- up 40a/06

ta'yyib (Ar.): İyi, güzel.

t. eylese 89a/14

ta'yīn (Ar.): Bir göreve
yerleştirme, atama.

t. 35a/14

t. idüp 22b/18

t. olinup 22b/13

ṭayrān (Ar.): Uçmak.

ṭ. idüp 13a/12

ṭ.- up 56b/18

ṭayyibe (Ar.): İyi iş, güzel
hareket.

rāiḥe-i ṭ.+ ler 23b/02

kelime-i ṭ. 11b/01

taẓarrū' (Ar.): Yalvarma,
yakarma.

t. idüp 52a/19

tāze (Far.): İlk ve yeni durumunu
koruyan, bayatlamamış, bozulmamış
olan.

t. 31b/09, 47a/09, 67a/14,

67a/15, 67b/06

ta'zīb (Ar.): Eziyet verme, azaba sokma, üzme.

t. idüp 37b/09

Tāzih (Ar.): Özel isim. Hz. İbrahim (a.s.)'ın dedesi.

T. 61a/17

ta'zīm (Ar.): Hürmet etme, saygı gösterme, büyük sayıldığını belli edecek şekilde güzel muamelede bulunma.

t. 51b/19, 68b/14

t.+ e 25a/14

t.+ i 48b/10

t. idüp 25a/11, 25a/13

t. itmegi 68b/10

t. itmek 25a/15

ta'zīmen (Ar.): Hürmet ederek, saygı göstererek.

t. 8b/15, 94a/05, 94a/07

ta'zīr (Ar.): Azarlama.

t. 23a/03, 92b/04, 96b/02

t. +e 67b/13

t.-i eşed itmek 22b/10

t.-i eşed 24a/02

t.-i belīg 96b/05

t.-i şedīd 98b/10

t. idüp 15a/19

tazyī' (Ar.): Kaybına, yok olmasına sebep olma, boşuna harcama.

t. ideceklerine 82a/01

tā'ife (Ar.): Grup halindeki insan topluluğu, bölük, firka, takım, cemaat.

ṭ. 4b/09, 4b/15, 55a/13, 56a/10, 67a/07, 81b/17

ṭ.-i dālle 75a/08

ṭ.-i melā'in 70b/04

ṭ.-i melā'ine 21b/15

ṭ.-i mulā'inenuñ 21a/07

ṭ.-i mürde 80b/14

ṭ.-i mütelliminden

56a/06

ṭ.-i pür 56a/09

ṭ.+ dūr 37b/06

ṭ.+ ler 21a/01, 73b/12

ṭ.+ si 13b/01, 13b/04,

20b/12, 55b/06, 56a/14

ṭ.+ sidür 75a/09

ṭ.+ sinden 55a/13

ṭ.+ sinüñ 25a/18

ṭ.+ ye 45b/04

ṭ.+ yi 62a/18, 62a/19,

87a/01

t.+ nüñ 4b/12, 22a/01

t.+ si 21a/16, 25a/13

t.+ yi 75a/15

tā'līm (Ar.): Öğretme, belletme.

t. 5a/16

te‘ālā (Ar.): “Şanı yüce olsun” anlamında olup Allah, Hak, Tanrı kelimelerinden sonra kullanılır.

t. 2a/07, 2a/12, 3b/10, 6b/02, 6b/04, 6b/09, 7a/06, 7a/16, 7a/18, 7b/07, 7b/08, 7b/12, 8a/17, 8b/05, 8b/09, 9a/03, 9a/06, 9b/06, 9b/08, 9b/09, 9b/19, 10a/08, 11a/04, 11a/12, 11a/13, 11a/16, 11a/17, 11b/03, 12a/02, 12a/09, 12a/11, 12a/15, 12b/06, 12b/17, 14a/03, 14b/07, 14b/14, 16a/04, 16a/17, 16b/02, 17a/07, 18a/12, 18b/09, 18b/12, 19b/12, 19b/17, 20a/01, 20a/06, 20a/11, 20b/05, 20b/06, 21a/08, 21b/15, 22a/05, 22a/14, 22a/19, 23b/15, 25a/04, 26a/13, 26b/14, 27a/04, 27a/13, 27b/14, 28b/13, 29a/08, 29b/06, 30a/17, 30a/19, 30b/10, 31b/12, 32a/02, 32a/08, 33b/13, 34a/01, 34b/02, 34b/15, 35b/05, 36a/14, 36b/09, 37a/16, 37a/17, 37b/12, 37b/16, 37b/18, 40a/09, 41a/12, 41b/15, 41b/19, 42a/07, 42a/08, 42a/10, 42a/14, 42b/02, 43a/06, 43a/07, 43a/11, 43a/13, 43a/17, 43b/13, 44a/02, 44a/04, 44a/09, 44b/13, 44b/17, 45a/01, 45a/09, 45a/18, 45b/03, 46a/12, 46b/03, 47a/09, 47b/03, 47b/09, 48a/04, 48b/09, 48b/17, 49b/19, 52a/14, 55a/08, 55b/12, 56b/11, 57b/06, 57b/16, 57b/17, 58a/10, 58a/16, 58b/02, 58b/07, 58b/11, 58b/18, 59a/03, 59a/09, 59a/12, 59a/13, 59b/06, 59b/16, 60a/04, 60a/06, 60a/09, 60a/11, 60a/19, 60b/02, 60b/09, 62a/06, 62a/11, 62b/14, 62b/16, 62b/17, 63b/07, 64a/04, 64a/14,

64a/16, 64b/05, 65a/12, 65b/04, 66a/03, 66a/15, 66b/17, 67a/03, 67a/06, 67a/10, 67b/02, 69a/18, 70b/01, 70b/11, 70b/19, 71a/14, 71b/13, 73b/01, 74a/09, 74b/17, 75a/01, 75b/01, 76b/03, 77a/12, 77b/07, 78a/03, 78a/12, 79a/18, 79b/13, 81a/06, 81a/09, 81a/14, 82a/06, 82a/11, 82a/13, 82a/18, 82a/19, 82b/08, 82b/19, 85a/04, 85b/13, 85b/16, 86a/02, 87a/10, 87a/18, 87b/08, 89a/18, 89b/05, 90b/06, 90b/07, 91a/12, 93a/04, 93b/05, 94a/19, 95a/19, 95b/02, 97a/12

t.+ dan 7b/03, 45a/06, 47b/14, 47b/17, 48a/02, 54b/11, 58b/10

t.+ dandur 59b/01

t.+ dur 7b/11, 8a/07, 44b/14, 58b/03, 59b/19, 60a/01

t.+ linüñ 59a/14

t.+ nuñ 6a/02, 7a/05, 7a/12, 7a/14, 9b/01, 9b/05, 11a/09, 17a/09, 17a/12, 41b/13, 42b/01, 43b/03, 44a/16, 44b/14, 47a/16, 53a/03, 54b/16, 54b/18, 54b/19, 55b/08, 55b/13, 55b/14, 55b/16, 56a/03, 56b/12, 56b/15, 56b/19, 57a/06, 57b/04, 58a/03, 58a/05, 58a/08, 58a/12, 62b/05, 62b/15, 64a/18, 67b/15, 78a/07, 82a/16, 85a/05, 86b/04, 98a/15

t.+ nun 7a/07, 44a/01

t.+ ya 13b/13, 52a/19, 59a/12, 85b/07

t.+ yı 41a/16, 41a/17, 41b/02, 41b/05, 41b/07, 41b/09, 43b/18, 44a/03, 44a/12, 44a/14, 44a/15, 44a/19,

44b/01, 44b/06, 47a/17, 47b/05, 48a/01,
48a/03, 59a/04, 82b/15, 83a/15, 86a/07,
86a/09, 96b/07

te‘ālāhum (Ar.): O yüce olanlar.
t. 35b/03

te‘ālī (Ar.): Yükselme, yücelme,
ali olma.

t.+ nüñ 23a/09, 59a/14,
90a/14

Tebāreke (Ar.): Asıl adı Mülk
olan Kur’an-ı Kerim’in 67. suresine ilk
kelimesi “tebareke”den dolayı verilen
isim.

T. 53b/08

tebdīl (Ar.): Değiştirme,
değiştirilme, başka şekle sokma.

t. 57b/01, 76b/05

t.+ den 43b/04, 45b/01

t.-i ḥalk itdi 29b/05

t. idüp 7b/07

t. olunur 57a/12, 57a/17

tebeddül (Ar.): Başka şekle
girme, değişme, tagayyür.

t. 57b/02

teberri (Ar.): Uzaklaşma, uzak
durma, yüz çevirme.

t. 11b/19, 14a/11

teblīg (Ar.): Eriştirme, ulaştırma,
nakletme.

t.+ dür 10b/14

t.+ üñ 10b/19

Tebrizī (Ar.): Tebrizli.

T.+ dür 70a/14

tecāhül (Ar.): Bilmezlikten
gelme, bilmiyormuş gibi görünme.

t. idüp 64b/18

tecdīd (Ar.): Yenileme,
yenilenme.

t. 12a/01

t.-i ĩmān itmezlerse
13b/06

t.-i ĩmān 2b/08, 11b/18,
12a/10, 12b/02, 12b/08, 14a/14, 31a/08,
70a/06, 91a/07,

92a/01

t.-i nikāḥ ideler 12b/02

t.-i nikāḥ idüp 2b/08,
14a/14

t.-i nikāḥ itmezlerse

12a/12

t.-i nikāḥ 12a/10, 91a/07,
92a/01

t.-i nikāḥ 31a/09

tecribe (Ar.): Bk. “tecrübe”.

t. eyle 52a/02

t. itdiñ 36a/15

tecvīz (Ar.): Yapılmasına razı olma, uygun görme, izin verme.

t. 49b/13

t. eylemişlerdür 98b/12

tedārik (Ar.): Edinme, sağlama, hazır etme, hazır bulundurma, araştırıp elde etme.

t. 17a/07, 83a/10

t. eyleye 37b/02

t. eyle 85b/13

t. idesin 2b/03

t. idüp 14a/14

tedbīr (Ar.): Bir şeyi önlemek veya olmasını sağlamak için yapılan hazırlık, baş vurulan çare, önlem.

cemī'-i t.+ lerde 6a/08

tedkīk (Ar.): İnceleme.

bi-nihāye t.+ ler 56b/02

tedrīc (Ar.): Derece derece ilerleme, azar azar, yavaş yavaş hareket etme.

t. 21a/15, 70b/06, 71a/05, 75b/03

t.+ le 64a/17

tef (Ar.): Bir tür müzik aleti.

t. 88b/19

tefāhūr (Ar.): Övünme, kurulma, tefahur.

t. 67b/14

tef'al (Ar.): Yap.

t. 53b/18

tefekür (Ar.): Düşünme.

t. 62a/09

t. itmekde 40b/16

tefhim (Ar.): Bildirme, anlatma.

t. 65b/17

tefrīka (Ar.): Sürekli anlaşmazlık, ayrılık, nifak, ihtilaf.

t. 69a/14

tefsīr (Ar.): Yorumlama, yorum.

t. 41a/16

t.-i kebīrde 76b/11

t. idüp 80a/19

t. itmişlerdür 41a/13, 41a/15

tefīş (Ar.): Bir şeyin aslını anlamak veya bir işin gereğince yapılıp yapılmadığını öğrenmek maksadıyla her yönden inceden inceye yapılan araştırma.

t.+ e 39b/07

t. itmedigiñ 39a/13

t.+ ler 23b/19

teğannī (Ar.): Nağme ile söyleme,
şarkı söyleme.

t. 51b/13, 70a/06

teğayyür (Ar.): Değişme,
başkalaşma.

t.+ den 43b/04

tehdīdāt (Ar.): Tehditler.

t.+ dur 72b/10

teheccüd (Ar.): Teheccüt
namazı.

t.+ i 53b/08

tehevür (Ar.): Çok kızma,
öfkelenme, hiddetlenme, köpürme.

t.+ den 68a/19

tehniye (Ar.): Kutlama, tebrik
etme.

t. 95a/09

t.+ sine 53a/11

tehürān (Ar.): Temiz olarak.

t. 89b/10

tekbīr (Ar.): İslam dininde
Allah'ın büyüklüğünü belirtmek için
söylenen "Allahu ekber" sözü.

t.+ lerinde 96a/11

tekebbür (Ar.): Kibirlenme,
büyüklük satma.

t.+ likden 69a/04

tekellüm (Ar.): Söyleme, lakırdı
etme, konuşma.

t. itseñüz 16b/18

teķfir (Ar.): Bir kimseyi kafir
sayma, kafir olduğuna hükmetme.

t. idene 97b/16

t. itmeziz 88a/03, 88a/12,
88a/13

teklīf (Ar.): Bir hususta yapılması
veya yapılmaması düşünülen şeyler
hakkında başkalarına görüş sunma,
öneride bulunma.

t. 8a/12

t.-i ĩrādī 8b/14

tekne (Tr.): İçinde çeşitli şeyler
yapılan, yekpare taş veya tahtadan uzun
geniş kap.

t. 31b/06

t.+ de 98a/17

t.+ yi 98a/18

tekrār (Ar.): Aynı olay, iş yahut
eylemin yeniden bir veya daha çok defa
meydana gelişi.

t. 26b/01, 32a/06, 48b/06,

49a/17, 49b/10, 57b/17, 57b/18, 84a/17

t.+ da 57b/12

t.+ ma 57b/15

t. itdi 57b/17

tekrārü'l-ḥasanen(Ar.): İyiliğin, güzelliğin tekrarı.

t. 57b/10

tekzīb (Ar.): Yalanlama, doğru olmadığını açıklama.

t. ider 4b/11

t. ideyorur 65b/06

t. itdiñ 72a/15

telhīs (Ar.): Uzun bir şeyi özetleme, hulasa etme.

t. 4a/16

telkīn (Ar.): Bir kimseye bir fikri aşılama, aşılıp zihnine sokma, öğretme.

t. ideler 49b/10

t. iderken 36b/06

t. idüp 49a/17, 49b/07

t. itdikde 32a/06

t.+ leri 50a/04

t. olunmağı 49b/13

temām (Ar.): Bütünlüğünü bozacak bir eksiği olmayan (şey), bütün.

t. 38a/07, 38a/09, 45a/19, 52b/02, 58b/16, 75b/08, 79a/10, 80b/01,

80b/09, 84a/09, 98a/18

t.+ ca 41b/07, 47a/14, 47a/18

temāni' (Ar.): Çatışma, birbirine mani olma.

t. 6a/06

temāşā (Ar.): Bakıp seyretme, zevkle, hayranlıkla seyretme, izleme.

t.+ dan 63a/06

t. itdürür 32b/04

t.+ ya 67b/18

temel (Ar.): Bir şeyin üzerine kurulduğu ilk ve en önemli unsur, asıl, kök.

t.+ dür 11b/08, 49a/06

t.+ inden 19a/09

temerrü (Ar.): Geçti.

t. 50b/19

temiz (Ar.): Kirli, lekeli, pis ve bulaşık olmayan.

t.+ in 32b/05

Temmetü'l-Fetāvā (Ar.): Özel isim. Kadızâde Mehmed Efendi'nin dönemin önemli fetva kitaplarından biri.

T. ve 87b/13

temme'l-kitāb bi-'avnillāhi'l-meliki'l-vehhāb taḥrīren (Ar.): Allah'ın

lütf ve inayetiyle kitap yazıldı.

t. 99a/12

temüttunne (Ar.): Öleceksiniz.

t. 7a/18, 17a/07

ten (Far.): İnsan vücudunun dış yüzü, cilt.

t. 44a/09

t.+ de 32b/08

t.+ lerin 37a/04

t.+ lü 44a/04

tenbāk (Far.): Nargile ile içilen bir tütün çeşidi.

t. 25b/17

tenbīh (Ar.): Bir şeyin yapılıp yapılmamasını, şöyle veya böyle yapılmasını söyleme ve bunu üzerinde durarak hatırlatma.

t. 22b/11

t.+ ler 22b/07

tencire (Tr.): Tencere.

t.+ de 89b/12

tenhā (Far.): Issız, içinde az insan bulunan.

t. 89b/06

tenşurüllāhe (Ar.): Sen Allah'a yardım et.

t. 20b/06

tenziye (Ar.): Sıçramak, üstüne binmek.

t. 44a/04

t.+ dūr 41a/17

tenzur (Ar.): Bak.

t. 17a/18

ter (Tr.): Deriden sızan, kendine has kokulu, yapışkan, renksiz, tuzlu sıvı.

t.+ i 40b/11

terāzu (Far.): Bir kolun iki ucuna asılı iki kefedden meydana gelen tartı aleti.

t. 46b/05

t.+ da 39a/09

terbiyet (Ar.): Terbiye kelimesinin eski metinlerde rastlanan şekli.

t. 53a/16

t. olınmışdur 32a/07

tercüme (Ar.): Bir metin veya sözü bir dilden başka bir dile çevirme, çeviri.

t. eyledim 41a/10

t. itdikde 87b/16

t. itdügümüz 4a/08

t. itdüm 12b/05

t. olınmışdur 4a/01, 4a/18

tereddüd (Ar.): Karar verememe,
kararsızlık.

t. itmezse 17a/03

tergīb (Ar.): İsteklendirme, arzu
ettirme, istek verme.

t. iderler 71a/03

t. idüp 14a/07

terhībāt (Ar.): Korkmalar.

t. 72b/11, 73a/12

teri (Tr.): Deri.

t.+ sini 81a/01

terk (Ar.): Bırakma.

t. 4b/06, 73a/17

t.-i dünyā 50b/17

t. eyledi 3a/07

t. eylese 83b/14, 83b/16,
83b/17, 91a/17

t. eyleyüben 32b/15

t. eyle 39b/05

t. idelerdi 68a/15

t. iderin 24b/07

t. iderler 40b/11

t. iderseñ 27a/03

t. iderse 98b/10

t. idesin 51a/05

t. ide 13a/18

t. idüp 18b/08, 20a/08,

20a/10, 21a/16, 21a/19, 21b/02, 21b/04,
24b/06, 21b/07, 38a/09, 71a/13, 82a/03,
85a/12

t.+ ine 8b/18

t. itdikleri 21b/06

t. itdi 88b/16

t. itdügin 74b/04

t. itdügi 3b/15, 5a/08,
47b/04, 83a/01, 83a/08

t. itdürüp 77b/08

t. itdürür 77b/13

t. itmegüñ 91a/11

t. itmekde 91a/17

t. itmekile 7b/13

t. itmek 91a/06

t. itmeyeler 51b/07,
53b/09

t. itmiş 20b/02

t.+ lerine 8b/13

terki'l-şalavat (Ar.): Namazları
terk etmek.

t. 87a/01

tertib (Ar.): Düzenleme,
hazırlama.

t. +e 19b/09

tesbīh (Ar.): Allah'ı takdis ve
tenzih etme, Hakk'ın her türlü kusurdan
ve noksandan uzak olduğunu dile
getirme.

t. 64a/05
t.+ den 87a/06

teslīm (Ar.): Emaneti yerine
verme.

t.-i rūḥ itdi 32a/08
t. olup 49b/12

teşbīh (Ar.): Benzetme,
benzetilme.

t.+ den 25b/05
t.+ e eylese 94a/01
t.+ i itmiş 25a/07
t. iderüz 32b/01
t. itdügi 31a/13
t. itmek 25b/01, 25b/03,

31a/14

t. itmekdür 27b/01
t. itmiş 31a/10

teşebbeh (Ar.): Bk. “teşebbüh”.

t.+ ü 25a/16

teşebbehe (Ar.): Bk. “teşebbüh”.

t. 25a/08, 27b/01, 31a/11,
67b/03

teşebbehü (Ar.): Bk. “teşebbüh”.

t. 25a/15

teşebbüh (Ar.): Zorla benzemeye
çalışma, kendini benzetmeye özenme.

t. eylese 28a/16

teşrīf (Ar.): Şeref verme,
şereflendirme.

t. 76a/08

teşvīş (Ar.): Vecde gelmek, vecd
haline erişmek için gayret gösterme veya
vecde gelmiş gibi davranma.

t. 31b/17

tevācüd (Ar.): Vecde gelmek,
vecd haline erişmek için gayret gösterme
veya vecde gelmiş gibi davranma.

t. 69b/19, 70a/06

t.+ i 69b/11

tevāzi‘ (Ar.): Alçak gönüllülük,
kibirli olmama, gösterişsiz olma.

t. 40a/02

tevbe (Ar.): İşlediği bir hatadan,
suç veya günahattan pişmanlık duyup bir
daha yapmamaya karar verme.

t. 2b/06, 27a/03, 27a/09,
49b/01, 49b/06, 50b/16, 51a/01, 51a/04,
66a/17, 77b/15, 85a/16, 87a/02

t.-i Naşūḥ 25a/06, 33b/14

t. eyleyesin 66a/10,
66b/03

t. eyleye 35a/12

t. eyle 94b/02

t. idelerdi 79a/17

66a/12

t. idem 27a/07
t. iderem 27a/08
t. iderin 38b/14
t. idersin 51a/04
t. idevüz 66b/09
t. idüp 36b/13, 37b/14
t. itdikden 48b/05
t. itdiler 34b/13
t. itdim 48b/19
t. itmege 51a/01
t. itmekdür 33b/14
t. itmek 48b/07
‘alā’l-fevri t. itmeyesin
t. itmeye 31b/16
t. itmeyince 38a/09
t. itmeyine 48b/05
t. itmeyüp 27a/08, 34b/14
t. itme 66a/16, 66b/10
t. itmişler 33b/03
t. itseler 82a/14
t. itseñ 51a/03
t.+ ñi 27a/04, 66b/11
t.+ ye 31a/03, 94b/02
t.+ yi 27a/07

teveccüh (Ar.): Bir tarafa doğru yönelme, doğrulma.

t. itmekdür 8a/09
t. itmezdim 92a/15
t. itseler 65b/18

tevehhüd (Ar.): Birlik.

t.-i Bārīye 55a/11

tevfik (Ar.): Uygun duruma getirme, uydurma.

t. 1b/14
t.+ e 56b/13
t.+ ile 58a/04, 58a/07,
58a/08

tevḥīd (Ar.): Birkaç şeyi bir araya getirip bir yapma, birleştirme.

t. 6a/12
t.-i cārī 11b/11
t. itmek 41b/04
t. iderken 97b/09

Tevrāt (Ar.): Dört kutsal kitaptan Hz. Musa’ya indirileni, Musevilerin mukaddes kitabı.

T. 45a/15, 61b/03,
61b/04
T.+ a 25a/13
T.+ ı 80a/18

teyemmüm (Ar.): Suyun bulunmadığı veya kullanılmasının mümkün olmadığı durumlarda toprak, kum vb. ile kolları ve yüzü meshetmek suretiyle abdest alma.

t. 92a/07

tezerhu(Ar.): Beni bırakma.

t. 50a/05

tezeyyün (Ar.): Süslenme.

t. eyleye 68a/05

te'dīb (Ar.): Terbiye etme, edeplendirme.

t. 37b/09

t.-i galīz 96b/06

t. eyleye 63a/17

t. ideler 14a/18

t. idüp 64b/19

t. itmeyeler 14b/10

te'ehhül (Ar.): Evlenme.

t. itmeyüp 99a/04

te'emmül (Ar.): İyice, etraflıca düşünme.

t. 55a/06

t. ideler 55a/05

te'ennī (Ar.): İlerisini düşünerek, ihtiyatlı davranarak acele etmeden iş görme, düşünceli hareket etme.

t.+ le 2a/17, 50a/04

te'hīr (Ar.): Erteleme, sonraya bırakma.

t. eyle 92b/19

t. iderseñ 27a/07

te'kīd (Ar.): Sağlamaştırma, berkitme.

t. idüp 22b/11

t.+ ler idüp 22b/07

te'līf (Ar.): Eser yazma, toplayıp kaleme alma.

t. 39b/15

t. olınmışdur 39b/14

t. olmuş 28b/03

te'sīr (Ar.): Bir nesnenin, bir halin başka bir kimse veya nesne üzerinde kendini hissettiren gücü, etki.

t. ider 63a/09

te'vīl (Ar.): Bir söz veya davranışa bilinen anlamından başka bir anlam verme, başka bir mana ile yorumlama.

t.-i şahīh 90a/15

t. idüp 90a/15

t.+ in 92b/10, 92b/11

t. itsin 89a/16

t.+ siz 89a/15

te'yīd (Ar.): Doğru olduğunu ortaya koyma, doğrulama.

t. eyleye 27b/15

tīb (Ar.): Hastalıkları iyileştirme, sebep ve sonuçlarını araştırma ilmi, bu husustaki teknik ve ilmi çalışmalar, hekimlik, tabiplik ilmi.

'ilm-i t. 19a/16

tığ (Far.): Kılıç.

t. 88b/13

tımār (Far.): Osmanlı Devleti'nde ve Anadolu Selçukluları'nda belirli bir hizmet karşılığında şahıslara tahsis edilen toprak parçası.

t. olınuş 23b/09

tırmala- (Tr.): Tırnakları ile çizmek.

t.- yup 2b/19

tırnağ (Tr.): İnsan ve omurgalı hayvanlarda parmak uçlarının üst kısmını örten boynuzsu tabaka.

t. 24a/18

t.+ ları 33a/18

t.+ ı 97a/15

tirid (Far.): Et suyu ile haşlanmış kızarmış ekmekten yapılan yemek.

t. 89b/16, 91b/13

tiryāk (Ar.): Hayvani, nebati ve madeni maddelerin karışımından meydana gelen, sancıya, öksürüğe, yılan ve akrep sokmasına, bazı hastalıklara ve zehirlenmeye karşı kullanılan afyonlu macun, panzehir, antidot.

t. 83a/13

tiz (Tr.): Tez, acele bir şekilde.

t. 20a/03, 24b/08, 63a/09

tobrağ (Tr.): Bk. "toprak".

t. 14b/07

toğ- (Tr.): Gününü tamamlayıp ana karnından dışarıya çıkmak, dünyaya gelmek, tevellüt etmek.

t.- ar 60a/18

t.- dışa 93b/03

t.- duğı 82a/19

t.- ması 46a/03

t.- mışdur 45b/08, 55a/16

t.- urur 60a/12, 60a/19

toğra- (Tr.): Keserek parçalamak, parça parça kesmek.

t.- rlar 67a/18

toğrı (Tr.): Doğru.

t. 3b/16, 10b/13, 47b/04

tohum (Far.): Bitkilerde dölllenme sonunda çiçekten sonra oluşan ve toprağa gömülünce kendisinden yeni bir bitki üreyen tane.

t.+ dan 24a/15

toğsan (Tr.): Bir sayı.

t. 84a/08, 84a/13, 84a/19

toğuz (Tr.): Bir sayı.

. 21a/15, 21a/17, 23a/07,
23b/17, 40a/03, 40a/04, 74a/12

.+ dur 40a/17

.+ incı 70b/04

ol- (Tr.): Dolmak.

.- duğı 62a/03

.- durdılar 69b/15

.- durıñ 69b/13

.- durup 66b/07, 89b/08,
89b/09

.- durur 62a/03

.- miş 33a/15

.- mişdur 2a/12

.- sun 77a/10

.- up 19b/14, 27b/11

ola- (Tr.): Etrafında döndürüp
sarmak.

.- malar 65a/06

.- nup 34a/06

olan- (Tr.): Dönmek, dolaşmak.

.- up 34b/03

.- ur 81b/05

op (Tr.): Gülle veya şarapnel
atan ateşli silah.

.+ lar 19a/19

oprak (Tr.): Yer kabuğunun,
üzerini kaplayan çürümüş organik
maddelerden ve kütle kırıntılarından

oluşan canlıların yaşamasına elverişli
kısmı.

. 69b/17

.+ dan 19b/02

.+ ında 18b/17

.+ ı 47a/04

otolu (Tr.): Tamamen dolu,
sonuna kadar dolu.

. 20b/08, 22a/04, 23a/07,
36a/14, 36b/06, 63b/04

.+ dur 36b/04

opuğ (Tr.): Ayağın toparlakça
olan arka kısmı.

.+ ına 46a/17

opuz (Tr.): Eskiden sapından
tutularak kullanılan, ucu top biçiminde
demir, bakır veya ağaçtan bir savaş aleti.

. 97a/08

oy- (Tr.): Açlık duygusu
gidinceye kadar yemek, tok hale gelmek.

.- duğı 90a/05

.- mağı 43b/16

.- uran 96a/06

.- uranı 96a/04

.- urdı 96a/03

.- urmağa 96a/05, 96a/06

oz (Tr.): Çok hafif ve küçük

parçalara bölünmüş çok ince toprak.

t. 68a/13

töhmət (Ar.): Kesin olarak ispat edilmediği halde birine suç yükleme, suçlama, suçlanma.

t. 66a/07

t. iderler 66a/06

tukezzibāni (Ar.): Yalanlamak.

t. 57b/17

tūl (Ar.): Uzunluk, boy.

ṭ.-1 emelden 50b/15

ṭ.-1 emele 37b/02

ṭ.-1 emel 66b/05

tunturāk (Far.): Gösteriş, debdebe, tumturak.

‘ibārat-ı ṭ. 4b/15

ṭur- (Tr.): Yapmakta olduğu hareketi kesmek, hareketsiz kalmak.

ṭ.- mağa 67b/19

ṭ.- maların 43b/14

ṭ.- masın 30b/17

ṭ.- maya 38a/13

ṭ.- mayasın 38b/15

ṭ.- mayup 20b/11

ṭ.- maz 89b/16

ṭ.- mişdur 79a/08

ṭ.- salar 46a/16

ṭ.- up 25a/11, 25a/12,

25a/13, 49b/15, 64b/17, 84b/03, 97b/18

ṭ.- urken 18b/19

ṭ.- ursız 66b/14

ṭuruḳ (Tr.): Yollar.

ṭ.-1 ‘ademdür 10b/04

ṭut- (Tr.): Elle kavramak, elde bulundurmak, eline almak.

ṭ. 83a/10

ṭ.- dı 32a/13

ṭ.- a 27b/13

ṭ.- acak 40b/14

ṭ.- alar 51b/06

ṭ.- arın 38b/14

ṭ.- arlar 13b/09, 21a/02,

38a/02, 75a/02

ṭ.- arlarsa 52b/04

ṭ.- duğı 48a/19

ṭ.- ılmayup 27b/13

ṭ.- mağa 91b/09

ṭ.- maḳ 6b/06, 72b/14,

73b/03

oruc ṭ.- maya 72b/02

ṭ.- mayalar 52b/04

ṭ.- mazlar 76a/02

ṭ.- miş 3b/13

ṭ.- ulup 71a/13

ṭ.- up 16a/02, 24a/11,

38a/10, 40a/08

ṭutaḳ (Tr.): Dudak.

ṭ.+ ların 67a/17

tuý- (Tr.): Duymak, işitmek.

.- arlar 79b/03

.- dım 89a/11

.- ulmaz 40b/13

. ur85b/10

.- urdı 15a/13

tuýgur- (Tr.): Duyurmak.

.- mazlar 72a/04

tuz (Tr.): Bir asitle bir bazın karıştırılması sonunda su ile birlikte meydana gelen madde.

t. 29b/19

t.+ dur 29b/19

tuzak (Tr.): Birini veya bir topluluğu güç duruma düşürmek için kurulan düzen.

.+ larına 71a/13

Türki (Tr.): Türkçe.

T. 41a/10

T.+ ce 4a/06, 8a/09,
44b/05

T.+ dür 3a/16

T.+ ye 12b/05

T. +ye 4a/08, 4a/18,
87b/16

türrihât(Ar.): Saçma sapan sözler.

t. 70b/08, 81a/10

alā-yı t. 75b/13

tüy (Tr.): Kuşların vücudunu örten bir nevi uzantı, bu uzantıların her biri ve hepsi.

t.+ inüñ 98b/08

U

u (Ar.): Ve.

u. 4b/06, 19a/11, 26a/03,
30b/14, 30b/15, 35a/03, 37a/03, 40b/15,
54a/18, 73b/19, 74a/08, 77b/17, 81b/14,
83a/12, 85b/03, 85b/14

uc (Tr.): Bir nesnenin genellikle sivri olan bitim noktası.

u.+ ina 30b/08

u.+ una 33b/10, 34a/04

u.+ unda 23a/19

u.+ undan 34a/05

‘ucüb (Ar.): Gariplikler, tuhafliklar.

‘u. 8b/16, 40a/10

‘u.+ dan 50b/04

uç- (Tr.): Havada yol almak, havada gitmek.

u.- up 13a/12

<p>uçmağ (Tr.): Cennet. u.+ a 1b/12</p> <p>ufak (Tr.): Boyutları gerekenden veya olağandan küçük. u. 67a/18</p> <p>uğra- (Tr.): Bir yere kısa bir süre kalmak üzere gitmek, gidip kısa süre kalmak. u.- r 52a/01</p> <p>uğrad- (Tr.): Bir yere gitmesine, yolunun oradan geçmesine sebep olmak, uğramasına yol açmak. u.- an 67a/09</p> <p>uğurla- (Tr.): Çalmak. u.+ mağ 79b/15 u.+ rlar 79b/16 u.+ lık 79b/17</p> <p>uğrā (Ar.): Başka diğer. āyet-i u.+ da 14b/15</p> <p>uğūvvet (Ar.) Kardeşlik. u. 80b/13 u. eyleyüp 80b/09</p> <p>‘uqālā (Ar.): Akıllılık, bilgiçlik taslayan kimse. ‘u. 90b/19</p>	<p>‘ulemā (Ar.): Alimler, bilginler. ‘u. 5b/02, 31a/19, 49b/13, 51b/12, 51b/18, 67b/19, 71b/18, 72a/03, 74b/02, 74b/10, 74b/11, 74b/13, 74b/19, 75a/07, 75a/09, 75a/10, 75a/17, 75b/15, 76a/16, 76b/15, 77a/09, 77b/01, 78a/05, 78b/09, 79a/11, 79b/05, 79b/11, 79b/18, 80a/06, 82b/11, 86a/04, 86b/02, 87a/18</p> <p>cemī‘-i ‘u. 69b/10 muhibbi-i ‘u. 28b/19 ‘u.-yī dīne 40b/07 ‘u.-yī dīn 24b/15, 35a/12, 75a/12 ‘u.-yī kāmīlīnden 13a/09 ‘u.-yī mūnekellimīn 86b/02 ‘u.-yī şağāyirden 79b/02 ‘u.-yī selef 12a/14 ‘u.-yī zāhir 81a/06 ‘u.-yī zemmine 78b/14 ‘u.-yī ‘āmilīn 28b/03 ‘u.+ dan 67a/02, 69b/04, 71a/11, 76a/06 ‘u.+ nuñ 75b/04, 79b/13, 80a/01 ‘u.+ sī 31b/02, 72a/04, 77a/14, 77b/02, 88a/13 ‘u.+ sīdur 72a/02, 86b/03 ‘u.+ ya 6a/14, 50b/10, 74a/18, 74b/01, 75a/15, 76a/12, 77a/05, 91b/04</p>
---	---

‘u.+ yı 64b/06, 70b/05,
70b/10, 72a/10, 72a/13, 72a/14, 76b/09,
77a/08, 77a/11, 78a/10, 78b/04, 78b/15,
78b/18

fezā’il-i ‘u.+ yı 70b/04
huffāz-ı ‘u.+ yı 90a/17
lafz-ı ‘u.+ yı 78b/04

uli’l-emir (Ar.): Kuran-ı
Kerim’de Nisa suresi 59. ayeti.

u. 35a/14

ulu (Tr.): Çok üstün niteliklere
sahip, çok büyük, yüce.

u. 19a/12, 70a/13
u.+ lamağdan 51a/18
u.+ lup 63b/10

ulūhiyyet (Ar.): İlah olma,
ilahlık, tanrılık.

ma’nā-yı u. 11a/09
muḳtezā-yı u. 8b/13

‘ulūm (Ar.): İlimler.

cāmi‘ü’l- ‘u. 26a/05
taḫşīl-i ‘u.+ a 77b/18
‘u.+ ı 20b/08

‘ulviyye (Ar.): Yüce, yüksek.

mevcudat-ı ‘u. 5b/13,
5b/15

‘Umde (Ar.): Özel isim.

Kadıızâde Mehmed Efendi’nin Mebhas-ı
Îmân’ı yazarken faydalandığı Arapça
kaynaklardan biri.

‘U. 4a/10

unut- (Tr.): Aklında kalmamak,
iradesi dışında hatırandan çıkmak.

u.- dıñ 34b/19, 73b/18
u.- mazzın 35a/08
u.- mış 32b/18
u.- mışlardur 87a/17
u.- sa 15b/18
u.- ur 18b/11, 31b/19

ur- (Tr.): Hızla indirmek, hızla
çarpmak.

u.- dukda 84a/10
u.- ılsa 45a/08
u.- madan 54a/12
u.- mağa 45a/04
u.- mazlar 16b/15
u.- ulur 39b/02
u.- up 24a/03, 37b/15,
37b/16, 45a/10
u.- ulmaya 39a/08

ustā (Far.): Bir zanaatı gerektiği
gibi öğrenmiş olup kendi başına
yapabilen kimse.

u. 24a/15, 24b/03

uşrike (Ar.): Şirk koşmak.

u. 48b/15

utan- (Tr.): Kusurlu duruma düşmekten veya kendini öyle görmekten ileri gelen bir eziklik duygusuna kapılmak, gülünç olduğu veya küçük düştüğü için üzüntü duymak, mahçup olmak.

u. 34b/17, 35a/09, 65b/07, 73b/17

u.- ma 35a/07

u.- maz 24a/07

u.- mazzın 84b/18

utū'l-‘ilm (Ar.): İlme.

u. +e 86a/03

uy- (Tr.): Ölçüleri ve nicelikleri denk gelmek, tam gelmek, uygun olmak.

u.- anlar 34b/14, 81a/06

u.- asın 66a/11

u.- diñ 72a/16

u.- durup 77b/08

u.- mağdan 37b/14, 40a/13

u.- mayalar 53a/12

u.- mayınca 17b/08

u.- up 15b/04, 16b/03, 85b/03, 98b/18

uyan- (Tr.): Uyku durumundan çıkmak.

u. 6b/10

u.- a 31a/02

u.- durup 23b/15

uyku (Tr.): Organizmanın, dinlenip toparlanabilmesini sağlamak üzere vücuttan ve dış dünyadan gelen uyarıları fizyolojik ve geçici olarak idrak edememesi durumu.

u.+ sından 23b/15

u.+ yı 29b/01

uyluğ (Tr.): Bacağın kalçadan dize kadar olan kısmı, uyluk.

o.+ unuñ 60a/16

uyu- (Tr.): Uyku halinde olmak.

u.- dı 68a/14

u.- mağa 68b/07

u.- mağ 47a/03

u.- mağdan 69a/03

u.- yan 33a/07

uza- (Tr.): Uzun duruma gelmek, uzunluğu artmak.

u.- miş 33a/17

u.- yup 33a/18

uzkurū'l-‘ahde'l-lezī ħarecte

(Ar.): Verdiğin sözü hatırla.

u. 49b/16

‘uzlet (Ar.): Bir köşeye çekilip toplumdan, insanlardan uzak, yalnız

başına yaşama.

‘u. eylemiş 40b/17

uzun (Tr.): İki ucu arasında kendi ölçülerine göre fazla mesafe olan.

u. 94a/18

‘uzūv (Ar.): Bir vücudu meydana getiren ve belli görevleri olan parçalardan her biri, organ.

‘u.+ un 83b/02

Ü

ücret (Ar.): Bir hizmet ve emek karşılığında ödenen para veya mal.

ü.-i muşhafı 89b/12

üç / üç (Tr.): Bir sayı.

ü. 3b/03, 4a/10, 5a/06, 6b/01, 7a/01, 7b/09, 24a/03, 24a/05, 24a/08, 29b/09, 34b/12, 37b/06, 38a/01, 38a/07, 38a/12, 38b/01, 39b/18, 40b/08, 45a/19, 49b/15, 50a/02, 52a/03, 52a/09, 52a/10, 52b/17, 53b/06, 53b/10, 58a/02, 58b/05, 58b/14, 58b/15, 61b/12, 66b/13, 76b/19, 82a/12, 98a/19

ü.+ de 38a/08

ü.+ den 53a/03

ü.+ er 44b/16

ü.+ i 6b/02, 47b/05, 61b/12

ü.+ incisi 76b/14, 87a/02

ü.+ ünci 6b/05, 37a/15, 38b/09, 52a/12

ü.+ üncisi 53a/01, 58a/02, 58b/06

ü.+ ünden 58a/16

üfür- (Tr.): Dudakları büzerek hızla nefes vermek, üfleme.

ü.- se 45a/06

ülfet (Ar.): Alışma, kaynaşma.

ü. itmekden 68b/02

ümm (Ar.): Anne.

ü.-i dünyā 22a/13

ümmet (Ar.): Bir peygambere imān edenlerin, onun getirdiklerine inanıp tabi olanların meydana getirdiği topluluk.

ü. 17b/04, 37b/01, 46b/15

ü.-i Muḥamedden 25a/05

ü.-iMuḥammedden

23a/16, 24a/08, 65a/16, 87a/01

ü.-i Muḥammedde 23a/15

ü.-i Muḥammedde 23a/15

ü.-i Muḥammediñ 33b/12

cemī‘-i ü.-i Muḥammediñ

27a/12

ü.-i Muḥammedi 20a/06,

24a/07, 70b/01

cemī'-i ü.-i Muḥammedi

57b/06

ü.-i Muḥammed 20b/10,
21a/09, 23a/17, 23b/16, 24b/16, 25b/01,
26b/13, 26b/14, 50a/06, 64a/14

ü.+ i 20b/03, 27a/05,
45b/07, 72a/14

ü.+ imden 26b/08, 27a/02

ü.+ in 85a/08

ü.+ inde 46a/04

ü.+ lerden 45b/07

ümmī (Ar.): Okuyup yazması
olmayan, okuma yazma bilmeyen.

ü. 73a/08, 74a/10, 74a/15
ü.+ ler 6a/15, 19a/05,
20b/01, 70b/12, 70b/13, 70b/18, 71a/01,
72a/06, 76b/09,

77a/14, 81b/08

ü.+ lerdür 72b/18, 79a/11

ü.+ lere 7a/02, 22a/10

ü.+ leri 72a/06, 76b/08,

77b/07

ü.+ lerüñ 74a/17

ü.+ nüñ 74a/16

ü.+ yem 24b/02

Ümmigülşüm (Ar.): Özel isim.
Hz. Muhammed'in kızı.

Ü.+ dür 45b/11

ümmü'l- kitāb (Tr.): Kitapların

annesi.

ü. 7b/08, 56b/12

üslüb (Tr.): Oluş, yapış veya
yapılış biçimi, tutulan yol, tarz.

ü. 23a/04, 71a/07

ü.+ a 30a/13

ü.+ da 64b/03, 69a/10

üstād (Far.): Herhangi bir ilimde
veya sanat alanında bilgi ve söz sahibi
olan, üstün bir yeri, tam vukufu bulunan
kimse.

ü. 52a/09

ü.+ im 80b/04

ü.+ ların 54a/05

ü.+ larına 51b/19

ü.+ larından 52a/05

ü.+ larınuñ 52a/04,

52a/06

ü.+ sız 5b/12

üstāz (Far.): Bk. "üstād".

ü. 28a/07

cemī'-i ü. 5b/11

ü.+ a 3a/17, 68b/09,

68b/14

ü.+ dan 3a/19

üşü- (Tr.): Soğuğun etkisini
duymak, soğuktan etkilenmek.

ü.- tmedi 95b/12, 95b/13

ü.- tmeği 43b/17

ü.- tmeyen 95b/14

üzere (Tr.): Üstüne, üstünde, üzerinde.

ü. 8a/14, 9b/17, 11a/17, 11b/11, 13a/14, 13b/17, 14a/12, 14b/18, 16b/17, 16b/18, 19b/19, 20a/07, 23a/04, 23b/19, 25a/11, 25a/12, 25a/13, 25b/05, 25b/15, 26b/08, 26b/13, 28b/06, 33b/01, 33b/04, 34b/09, 34b/11, 46a/19, 48b/04, 49b/15, 50a/09, 51a/18, 51b/19, 54a/03, 55b/13, 55b/15, 55b/17, 56a/07, 56a/15, 56b/01, 56b/04, 55b/11, 56b/12, 56b/14, 57a/05, 57a/06, 57a/08, 57a/10, 57a/13, 57a/17, 57a/18, 57a/19, 57b/01, 63a/02, 63b/02, 64b/04, 64b/15, 66a/13, 69a/02, 70b/06, 75a/05, 75b/03, 83b/17, 88a/16, 97b/17

ü.+ dür 5a/06, 56b/11, 58a/02

ü.+ i 30a/18

ü.+ imüze 21b/18, 94b/01

ü.+ inde 42a/12, 58a/10

ü.+ inden 24b/16, 46b/12

ü.+ ine 5a/02, 5a/03, 5b/16, 6b/04, 10a/03, 11a/17, 11b/04, 11b/08, 17b/06, 19b/13, 20a/02, 20a/05, 20a/06, 20a/16, 20b/04, 27b/15, 27b/18, 34a/03, 36a/01, 37a/14, 37b/15, 41a/16, 46a/11, 46a/16, 46b/11, 52a/15, 56b/16, 58b/14, 59b/16, 61a/05, 62b/18, 65a/07, 69b/17, 81b/18, 82a/12, 82a/18, 83b/02, 83b/04, 83b/09, 83b/14, 83b/18, 84a/01, 86a/19, 89a/10

ü.+ iñe 2a/05, 70a/13

ü.+ inedür 31b/05, 58b/05, 79a/01

ü.+ lerine 9b/19, 26b/11, 49a/15, 53a/03, 78b/13, 83a/15

ü.+ vüz 61b/17

ü.+ yüz 66b/08

V

vācīb (Ar.): Yapılması gerekli olan, terkedilmesi caiz olmayan husus.

v. 2a/01, 7a/12, 10b/12, 16a/09, 17b/17, 17b/18, 18a/03, 18a/11, 18a/13, 20a/09, 21a/05, 21a/11, 21a/18, 21b/03, 21b/04, 21b/06, 22a/03, 25a/16, 26b/12, 62b/18, 83a/18, 83b/16, 84b/11

v.+ dür 2a/05, 26b/10, 41b/06, 47a/13, 62b/19, 83b/15, 84a/17, 88b/18

v.+ in 73b/15

v.+ ler 85a/06

v.+ leri 16a/12, 38b/17, 74a/03, 74a/13, 83b/15

v.+ lerinden 83b/16

v. olan 9b/19, 10a/02, 10a/04, 10a/08, 11a/18, 18a/01, 18a/05

vācībāt (Ar.): Vacip olan,

yapılması gerekli şeyler.

v. 22b/15, 81b/10, 85a/14

v.+ in 81b/12

va'd (Ar.): Söz verme, üstüne alma, taahhüt etme.

v. itdi 82a/07

va'de (Ar.): Bir işin yapılması, bir borcun ödenmesi için tanınan zaman, mühlet, mehil.

v. 76a/12

v. eylese 38a/13

v.+ sine 38a/13, 54b/02

vāfir (Ar.): Çok, bol.

v. 75b/11

vağfir (Ar.): Mağfiret, bağışlama.

v. 30b/19

vaḥdāniyyet (Ar.): Allah'ın ortağı ve benzeri bulunmaksızın tek oluşu, varlığının birliği.

v.+ dūr 10a/14

'adem-i v.+ dūr 10b/08

v.+ in 55b/08

v.+ ini 56a/03

v.+ ine 98a/15

v.+ ūñ 10b/09

vaḥdehu (Ar.): O birdir.

v. 49b/17, 54a/01

vaḥdet (Ar.): Birlik, bütünlük

v.-i şāni' 62b/14

vāhid (Ar.): Benzeri olmayan, emsalsiz.

v. 55b/13, 55b/14,

55b/15, 55b/16, 55b/18, 86b/04

ḳalb-i v. 19b/12

v.-i mevcūd 55b/11

v.+ dūr 59a/09

şaḥş-ı v.+i 6a/06

vāhiden (Ar.): Benzersiz, emsalsiz.

v. 55a/10

vaḥy (Ar.): Bir emir veya hükmün Allah tarafından peygamberin kalbine bildirilmesi ve bu yolla gelen ilahi haber.

v.+ i 60a/19

va'id (Ar.): İyiliğe yöneltmek ve kötü şeylerden sakındırmak için bir kimseyi cehennem azabı ile korkutma.

v. eyledi 82a/09

vā'iz (Ar.): Vaazlar veren kişi.

v. 30a/16, 35b/11,

35b/13, 35b/17, 35b/18, 71a/14, 71a/18,

71b/02, 71b/08, 80b/05,

88b/09

71a/17 v.+ e 36a/02, 71a/16,

v.+ inde 80b/05

v.+ ler 35b/08, 35b/09

v.+ lerden 35a/15

v.+ lerinde 35b/06

v.+ üñ 35b/19

vākı (Ar.): Vuku bulan, yaşanan olay.

v. 55a/19

v.+ imda 34b/07

v.+ı olur 7a/07

73a/12

v. olan 11a/01, 57a/13,

v. ola 61b/18

v. oldu 61b/15

v. olmakdan 11a/04

v. olmuşdur 72b/11

v. olursa 9a/12

vākı'a (Ar.): Olmuş olan şey, geri çevrilmesi mümkün olmayan olay, olgu.

v. 41b/07

v.+ muzda 34b/12

vākıf (Ar.): Bilmek, öğrenmek, haberdar olmak.

v. 5b/01, 12a/04

v. oldıkda 16a/03

vakt-vakit (Ar.): Zaman.

v. 33b/14, 34a/14,

37b/04, 74b/04, 77a/02, 83b/08, 90b/09, 91a/09, 91a/12

v.+ de 18a/12, 69b/11

v.+ e 87a/11

v.+ lerdür 40b/15

v.-i zarüretde 25b/08

v.+ i 32b/10, 78a/16

v.+ in 39a/18, 49a/13,

66b/09, 85a/17, 95a/09

v.+ inde 69a/03, 76a/08,

89b/14, 89b/17, 89b/18

vālide (Ar.): Anne.

v.+ si 24a/06, 24a/10, 24a/13, 24b/03

vālidiyye (Ar.): Anne-baba.

v. 53b/16

va'llāhi (Ar.): Allah'a and olsun ki...

v. 66b/05, 69b/09, 70a/05, 90a/18, 90b/01, 95a/01

vallāhu (Ar.): Şüphesiz Allah...

v. 32b/19, 50a/06

v.-ğaniyyu'l 58b/11

var (Tr.): Mevcut olan, bulunan.

v. 2a/09, 2a/10, 3a/04, 5b/16, 7b/02, 10b/03, 11a/04, 17b/03, 20b/14, 21b/10, 25b/17, 26b/10, 28a/01,

30a/06, 32a/02, 33b/14, 33b/17, 34b/10,
39a/15, 40b/13, 44a/11, 46b/04, 48b/03,
52b/12, 52b/16, 52b/19, 57a/01, 65a/19,
66b/07, 71a/15, 71b/08, 73b/08, 74b/12,
74b/14, 78a/13, 89a/01, 89b/13, 91a/17,
92b/13, 92b/19, 93a/01, 98b/06

v.+ dur 2a/07, 4b/15,
5b/15, 6a/01, 6b/16, 7a/07, 8a/05,
10a/16, 11a/12, 12a/07, 13a/15, 14a/01,
15b/19, 16b/05, 17a/04, 19a/06, 21b/01,
21b/13, 22a/12, 25a/09, 27a/06, 36a/04,
37a/14, 38a/07, 39a/02, 42a/15, 43a/11,
44a/09, 44b/19, 46a/04, 46b/14, 51a/02,
51b/04, 52a/10, 52a/13, 54b/04, 56b/02,
57b/12, 60a/08, 60a/17, 60b/10, 62a/01,
62a/04, 62b/07, 62b/08, 62b/10, 62b/11,
64b/10, 65b/14, 66a/08, 67a/12, 68a/07,
70a/09, 71b/05, 73a/12, 74a/04, 74a/06,
76a/07, 78b/02, 79b/08, 80b/16, 81a/08,
81b/09, 83a/07, 86a/14, 86a/16, 89b/03,
89b/13, 90a/18, 96b/13, 97a/08, 97b/06

v. itmege 43a/15, 43a/16

v.+ lığı 10a/06

v.+ lıgımı 16a/06

v.+ lıguñ 10b/04, 10b/05

v.+ lıkdur 10a/09

var- (Tr.): Ulaşmak.

v. 15b/13, 16a/05

v.- açak 44b/12

v.- açakları 75b/01

v.- alum 33a/08

v.- an 70b/02

v.- anlar 95a/09

v.- dı 23a/12, 32a/05,

71a/12

v.- dıka 19b/07, 29b/11,

75b/05

v.- dıka 15b/16, 53a/06

v.- dıkdan 51a/02

v.- dıklarında 69a/11

v.- dular 70a/04

v.- ıcağ 50b/16

v.- ılmaz 33a/15, 71a/04

v.-ınca 15b/15, 18b/07,

19a/11, 19a/12, 19a/14, 34a/06, 41a/09,

58b/18, 77a/01, 78a/16, 81b/13

v.- madan 87a/07

v.- mağ 6b/06, 47a/02,

72b/15, 73b/04

v.- masun 66a/07

v.- maya 72b/02

v.- mayınca 92b/06

v.- mayup 22b/04, 29a/13

v.- miş 3b/13

v.- mişdur 66b/05

v.- sa 39a/14

v.- sa 90a/07

v.- salar 78b/13

v.- sın 62a/13

v.- up 3a/05, 24a/04,

30a/12, 30b/04, 30b/07, 32a/03, 33a/03,

33a/04, 33a/13, 33a/14, 33a/16, 33b/07,

40b/18, 45b/16, 69b/05

vāriş (Ar.): Kendisine miras

düşen kimse.

v. 55a/17
v.+ idür 55a/16

varlıg (Tr.): Var olma durumu.

v.+ in 54b/19
v.+ ina 62b/06
v.+ uñ 10a/11
v.+ ina 6a/02

varṭa (Ar.): Uçurum, kuyu gibi
derin yer, çukur.

v.+ lara 75a/18

vāşıl (Ar.): Ulaşma, birleşme.

v. 12a/17
v. ider 77b/10
v. olanlaruñ 68a/18
v. olanlar 62a/16
v. oldu 71b/03
v. olduğı 54b/07
v. olmaduğumuz 61b/07
v. olsa 62a/08, 62a/14,

62b/01

v. olursa 21a/09

vāşıta (Ar.): Araç.

v.+ sıla 43a/19
v.+ sız 43a/17, 46b/03

vaşiyyet (Ar.): Bir kimsenin
sözlü veya yazılı olarak bildirdiğı,
ölümünden sonra arkasından yapılmasını

istediğı şey.

v.+ in 34a/02
v. itdi 33b/19

vaşiyyetnāme (Ar.): Yazılı

vasiyet, vasiyet belgesi.

v. 4a/14
v.+ sidür 4a/02, 4a/03,
4a/04

vaṭi (Ar.): Cinsi münasebet.

v. itmek 94b/11

va‘z (Ar.): Öğüt, nasihat.

v. 40b/19, 51b/12
v.-ı naşihatleri 19b/05
v.+ inde 35b/13

ve (Ar.): İki kelime, cümle ve
öbeğı birbirine bağlar, ile.

v. 1b/04, 2a/01, 2a/02,
2a/03, 2a/04, 2a/05, 2a/06, 2a/07, 2a/08,
2a/09, 2a/10, 2a/12, 2a/13, 2a/14, 2a/15,
2a/17, 2a/18, 2a/19, 2b/02, 2b/03, 2b/04,
2b/06, 2b/07, 2b/08, 2b/09, 2b/11, 2b/12,
2b/14, 2b/15, 2b/16, 2b/17, 3a/01, 3a/02,
3a/11, 3a/12, 3a/14, 3a/15, 3a/17, 3b/02,
3b/04, 3b/06, 3b/07, 3b/08, 3b/09, 3b/10,
3b/11, 3b/12, 3b/13, 3b/14, 3b/16, 3b/19,
4a/01, 4a/02, 4a/03, 4a/04, 4a/07, 4a/09,
4a/10, 4a/11, 4a/13, 4a/14, 4a/15, 4a/16,
4a/18, 4b/02, 4b/05, 4b/06, 4b/07, 4b/08,
4b/09, 4b/10, 4b/12, 4b/17, 4b/19, 5a/01,

5a/02, 5a/03, 5a/04, 5a/06, 5a/09, 5a/11,
5a/12, 5a/13, 5b/03, 5b/04, 5b/05, 5b/06,
5b/07, 5b/08, 5b/09, 5b/10, 5b/11, 5b/12,
5b/14, 5b/15, 5b/17, 5b/18, 5b/19, 6a/01,
6a/02, 6a/05, 6a/07, 6a/08, 6a/09, 6a/11,
6a/13, 6b/01, 6b/03, 6b/04, 6b/06, 6b/07,
6b/08, 6b/09, 6b/15, 6b/16, 6b/18, 7a/01,
7a/04, 7a/05, 7a/06, 7a/07, 7a/08, 7a/10,
7a/12, 7a/13, 7a/15, 7a/16, 7a/17, 7a/18,
7b/02, 7b/03, 7b/04, 7b/05, 7b/06, 7b/07,
7b/08, 7b/09, 7b/10, 7b/11, 7b/12, 7b/13,
7b/15, 7b/19, 8a/02, 8a/03, 8a/04, 8a/06,
8a/08, 8a/09, 8a/10, 8a/11, 8a/13, 8a/15,
8a/16, 8a/18, 8a/19, 8b/03, 8b/06, 8b/07,
8b/09, 8b/12, 8b/13, 8b/14, 8b/16, 8b/17,
8b/18, 8b/19, 9a/01, 9a/04, 9a/07, 9a/09,
9a/10, 9a/15, 9a/17, 9a/18, 9a/19, 9b/01,
9b/02, 9b/03, 9b/05, 9b/06, 9b/07, 9b/08,
9b/09, 9b/10, 9b/11, 9b/13, 9b/14, 9b/15,
9b/17, 9b/18, 10a/01, 10a/02, 10a/04,
10a/05, 10a/06, 10a/07, 10a/10, 10a/11,
10a/12, 10a/13, 10a/14, 10a/15, 10a/16,
10a/18, 10a/19, 10b/01, 10b/07, 10b/09,
10b/11, 10b/13, 10b/14, 10b/17, 11a/03,
11a/05, 11a/06, 11a/07, 11a/10, 11a/11,
11a/12, 11a/15, 11a/18, 11b/02, 11b/05,
11b/07, 11b/09, 11b/10, 11b/11, 11b/12,
11b/13, 11b/14, 11b/16, 11b/18, 12a/01,
12a/06, 12a/07, 12a/09, 12a/10, 12a/13,
12a/15, 12a/16, 12a/17, 12a/18, 12b/01,
12b/02, 12b/03, 12b/04, 12b/06, 12b/07,
12b/08, 12b/09, 12b/11, 12b/12, 12b/14,
12b/15, 12b/16, 12b/17, 12b/18, 13a/02,

13a/03, 13a/06, 13a/07, 13a/09, 13a/10,
13a/11, 13a/12, 13a/13, 13a/15, 13a/17,
13a/18, 13a/19, 13b/02, 13b/03, 13b/04,
13b/05, 13b/06, 13b/08, 13b/09, 13b/10,
13b/12, 13b/13, 13b/14, 13b/15, 13b/16,
13b/18, 13b/19, 14a/01, 14a/02, 14a/04,
14a/06, 14a/08, 14a/11, 14a/14, 14a/15,
14a/16, 14a/17, 14a/18, 14a/19, 14b/01,
14b/03, 14b/04, 14b/05, 14b/06, 14b/07,
14b/08, 14b/09, 14b/10, 14b/12, 14b/13,
14b/14, 14b/15, 14b/17, 14b/18, 14b/19,
15a/03, 15a/04, 15a/06, 15a/07, 15a/08,
15a/09, 15a/17, 15a/18, 15a/19, 15b/01,
15b/02, 15b/03, 15b/04, 15b/07, 15b/08,
15b/10, 15b/11, 15b/15, 15b/16, 15b/17,
16a/03, 16a/05, 16a/06, 16a/07, 16a/08,
16a/09, 16a/10, 16a/11, 16a/12, 16a/13,
16a/14, 16b/05, 16b/10, 16b/11, 16b/12,
16b/13, 16b/14, 16b/17, 16b/18, 17a/02,
17a/03, 17a/04, 17a/06, 17a/07, 17a/08,
17a/09, 17a/12, 17a/14, 17a/15, 17a/16,
17a/18, 17b/02, 17b/03, 17b/06, 17b/07,
17b/10, 17b/12, 17b/13, 17b/15, 17b/16,
17b/17, 17b/18, 17b/19, 18a/02, 18a/04,
18a/05, 18a/07, 18a/08, 18a/09, 18a/11,
18a/14, 18a/17, 18b/02, 18b/05, 18b/09,
18b/10, 18b/11, 18b/14, 18b/15, 18b/16,
18b/18, 18b/19, 19a/01, 19a/03, 19a/04,
19a/06, 19a/08, 19a/10, 19a/13, 19a/14,
19a/15, 19a/16, 19a/17, 19a/18, 19b/01,
19b/02, 19b/04, 19b/06, 19b/07, 19b/08,
19b/10, 19b/11, 19b/12, 19b/13, 19b/14,
19b/16, 19b/17, 19b/19, 20a/01, 20a/02,

20a/03, 20a/06, 20a/08, 20a/11, 20a/13,
20a/14, 20a/15, 20a/16, 20a/17, 20a/18,
20a/19, 20b/01, 20b/02, 20b/03, 20b/04,
20b/06, 20b/08, 20b/09, 20b/10, 20b/11,
20b/12, 20b/14, 20b/15, 20b/17, 20b/19,
21a/02, 21a/06, 21a/07, 21a/08, 21a/09,
21a/10, 21a/11, 21a/12, 21a/13, 21a/17,
21a/18, 21b/01, 21b/04, 21b/06, 21b/08,
21b/10, 21b/12, 21b/13, 21b/14, 21b/16,
21b/17, 21b/19, 22a/01, 22a/03, 22a/04,
22a/05, 22a/06, 22a/07, 22a/08, 22a/10,
22a/11, 22a/12, 22a/13, 22a/14, 22a/15,
22a/16, 22a/17, 22a/18, 22a/19, 22b/01,
22b/02, 22b/03, 22b/04, 22b/05, 22b/06,
22b/07, 22b/09, 22b/10, 22b/11, 22b/12,
22b/13, 22b/14, 22b/15, 22b/16, 22b/17,
22b/18, 23a/01, 23a/02, 23a/03, 23a/06,
23a/08, 23a/10, 23a/14, 23a/17, 23a/18,
23a/19, 23b/01, 23b/02, 23b/03, 23b/04,
23b/06, 23b/07, 23b/08, 23b/09, 23b/10,
23b/15, 23b/16, 23b/17, 23b/18, 24a/01,
24a/02, 24a/04, 24a/07, 24a/16, 24a/17,
24b/01, 24b/07, 24b/14, 24b/15, 24b/17,
25a/01, 25a/02, 25a/03, 25a/04, 25a/05,
25a/07, 25a/14, 25a/17, 25a/18, 25b/01,
25b/02, 25b/03, 25b/09, 26a/02, 26a/07,
26a/08, 26a/09, 26a/13, 26a/16, 26b/01,
26b/02, 26b/06, 26b/10, 26b/11, 26b/14,
27a/03, 27a/04, 27a/05, 27a/11, 27a/12,
27a/13, 27a/14, 27a/18, 27b/02, 27b/08,
27b/13, 27b/14, 27b/15, 27b/16, 28a/06,
28a/07, 28a/09, 28a/11, 28a/12, 28a/14,
28a/15, 28a/17, 28a/19, 28b/03, 28b/04,

28b/05, 28b/06, 28b/07, 28b/08, 28b/09,
28b/10, 28b/11, 28b/14, 28b/15, 28b/18,
28b/19, 29a/03, 29a/04, 29a/05, 29a/06,
29a/07, 29a/08, 29a/09, 29a/10, 29a/11,
29a/17, 29b/01, 29b/03, 29b/04, 29b/06,
29b/13, 29b/14, 29b/15, 29b/18, 30a/02,
30a/04, 30a/05, 30a/11, 30a/13, 30a/16,
30a/17, 30a/19, 30b/02, 30b/07, 30b/08,
30b/09, 31a/09, 31a/10, 31a/11, 31a/13,
31a/15, 31a/18, 31b/01, 31b/02, 31b/03,
31b/05, 31b/06, 31b/07, 31b/09, 31b/15,
31b/17, 31b/18, 31b/19, 32a/01, 32a/04,
32a/08, 32a/11, 33a/02, 33a/03, 33a/04,
33a/06, 33a/10, 33a/17, 33a/18, 33a/19,
33b/01, 33b/03, 33b/08, 33b/12, 33b/14,
33b/15, 33b/17, 34a/03, 34a/07, 34a/09,
34a/14, 34a/15, 34a/16, 34a/17, 34b/03,
34b/04, 34b/05, 34b/07, 34b/15, 35a/13,
35a/17, 35a/19, 35b/06, 35b/07, 35b/08,
35b/09, 35b/13, 35b/14, 35b/15, 35b/16,
36a/01, 36a/03, 36a/04, 36a/05, 36a/06,
36a/07, 36a/08, 36a/09, 36a/10, 36a/11,
36a/13, 36a/14, 36b/01, 36b/02, 36b/03,
36b/08, 36b/11, 37a/18, 37a/19, 37b/01,
37b/03, 37b/04, 37b/06, 37b/07, 37b/08,
37b/09, 37b/10, 37b/11, 37b/12, 37b/14,
37b/17, 37b/18, 38a/02, 38a/03, 38a/04,
38a/05, 38a/06, 38a/07, 38a/09, 38a/10,
38a/13, 38a/14, 38a/15, 38a/16, 38a/18,
38b/04, 38b/05, 38b/06, 38b/08, 38b/09,
38b/10, 38b/13, 38b/14, 38b/16, 38b/17,
38b/19, 39a/01, 39a/02, 39a/05, 39a/09,
39a/10, 39a/12, 39a/13, 39a/15, 39a/16,

39a/17, 39a/18, 39a/19, 39b/01, 39b/02,
39b/04, 39b/08, 39b/09, 39b/10, 39b/11,
39b/12, 39b/13, 39b/15, 39b/17, 39b/19,
40a/01, 40a/02, 40a/03, 40a/09, 40a/10,
40a/12, 40a/14, 40a/15, 40a/16, 40a/18,
40a/19, 40b/03, 40b/04, 40b/06, 40b/07,
40b/08, 40b/09, 40b/10, 40b/14, 40b/16,
40b/17, 40b/18, 40b/19, 41a/02, 41a/04,
41a/05, 41a/06, 41a/08, 41a/10, 41a/11,
41a/12, 41a/14, 41a/15, 41a/18, 41a/19,
41b/01, 41b/02, 41b/03, 41b/06, 41b/07,
41b/08, 41b/09, 41b/10, 41b/12, 41b/14,
41b/16, 41b/17, 41b/18, 42a/01, 42a/02,
42a/03, 42a/04, 42a/07, 42a/12, 42a/16,
42a/17, 42a/18, 42a/19, 42b/01, 42b/04,
42b/06, 42b/08, 42b/09, 42b/10, 42b/11,
42b/13, 42b/14, 42b/17, 43a/02, 43a/03,
43a/04, 43a/05, 43a/07, 43a/08, 43a/09,
43a/10, 43a/11, 43a/14, 43a/15, 43a/16,
43a/18, 43a/19, 43b/02, 43b/04, 43b/05,
43b/07, 43b/08, 43b/09, 43b/10, 43b/11,
43b/14, 43b/15, 43b/16, 43b/17, 44a/02,
44a/03, 44a/04, 44a/05, 44a/06, 44a/07,
44a/08, 44a/09, 44a/12, 44a/18, 44b/05,
44b/07, 44b/08, 44b/11, 44b/14, 44b/15,
44b/16, 44b/17, 44b/18, 44b/19, 45a/02,
45a/03, 45a/12, 45a/14, 45a/16, 45a/17,
45b/01, 45b/05, 45b/06, 45b/07, 45b/09,
45b/10, 45b/11, 45b/13, 45b/14, 45b/15,
45b/16, 45b/17, 45b/19, 46a/02, 46a/03,
46a/04, 46a/05, 46a/08, 46a/09, 46a/11,
46a/12, 46a/13, 46a/14, 46a/15, 46a/17,
46a/18, 46b/01, 46b/02, 46b/03, 46b/05,

46b/06, 46b/08, 46b/09, 46b/11, 46b/12,
46b/13, 46b/14, 46b/15, 46b/16, 46b/18,
46b/19, 47a/01, 47a/02, 47a/03, 47a/05,
47a/06, 47a/07, 47a/08, 47a/10, 47a/11,
47a/14, 47a/15, 47a/16, 47a/17, 47a/18,
47a/19, 47b/01, 47b/02, 47b/03, 47b/04,
47b/06, 47b/07, 47b/08, 47b/10, 47b/11,
47b/13, 47b/14, 47b/17, 48a/04, 48a/05,
48a/09, 48a/10, 48a/11, 48a/14, 48a/15,
48a/16, 48a/18, 48a/19, 48b/01, 48b/02,
48b/03, 48b/05, 48b/06, 48b/08, 48b/10,
48b/11, 48b/13, 48b/14, 48b/16, 48b/18,
48b/19, 49a/01, 49a/02, 49a/03, 49a/04,
49a/05, 49a/06, 49a/08, 49a/09, 49a/10,
49a/11, 49a/12, 49a/13, 49a/14, 49a/16,
49a/18, 49a/19, 49b/01, 49b/02, 49b/03,
49b/04, 49b/05, 49b/06, 49b/07, 49b/08,
49b/09, 49b/12, 49b/14, 49b/18, 49b/19,
50a/01, 50a/02, 50a/03, 50a/04, 50a/05,
50a/06, 50a/08, 50a/10, 50a/11, 50a/12,
50a/13, 50a/16, 50a/18, 50a/19, 50b/01,
50b/02, 50b/04, 50b/05, 50b/06, 50b/07,
50b/08, 50b/10, 50b/11, 50b/12, 50b/13,
50b/15, 50b/16, 50b/17, 51a/02, 51a/05,
51a/08, 51a/10, 51a/11, 51a/12, 51a/13,
51a/14, 51a/15, 51a/17, 51a/18, 51a/19,
51b/01, 51b/02, 51b/04, 51b/05, 51b/06,
51b/07, 51b/08, 51b/09, 51b/11, 51b/12,
51b/13, 51b/14, 51b/15, 51b/16, 51b/17,
51b/18, 52a/02, 52a/04, 52a/05, 52a/06,
52a/07, 52a/08, 52a/09, 52a/11, 52a/14,
52a/15, 52a/16, 52a/18, 52a/19, 52b/01,
52b/02, 52b/03, 52b/05, 52b/06, 52b/07,

52b/08, 52b/09, 52b/10, 52b/11, 52b/14,
52b/15, 52b/16, 52b/18, 52b/19, 53a/04,
53a/05, 53a/06, 53a/07, 53a/08, 53a/09,
53a/10, 53a/11, 53a/12, 53a/14, 53a/15,
53a/16, 53a/17, 53a/18, 53a/19, 53b/01,
53b/03, 53b/04, 53b/06, 53b/07, 53b/08,
53b/09, 53b/11, 53b/12, 53b/13, 53b/14,
53b/15, 53b/16, 53b/18, 54a/02, 54a/03,
54a/04, 54a/05, 54a/06, 54a/07, 54a/08,
54a/09, 54a/10, 54a/11, 54a/12, 54a/13,
54a/14, 54a/17, 54a/18, 54a/19, 54b/01,
54b/02, 54b/04, 54b/06, 54b/07, 54b/09,
54b/10, 54b/11, 54b/13, 54b/15, 54b/16,
54b/19, 55a/03, 55a/04, 55a/06, 55a/08,
55a/12, 55a/13, 55a/14, 55a/16, 55a/17,
55a/19, 55b/07, 55b/08, 55b/12, 55b/19,
56a/02, 56a/03, 56a/04, 56a/05, 56a/07,
56a/08, 56a/09, 56a/10, 56a/12, 56a/14,
56a/16, 56a/19, 56b/01, 56b/02, 56b/03,
56b/09, 56b/10, 56b/11, 56b/12, 56b/14,
56b/19, 57a/01, 57a/04, 57a/10, 57a/11,
57a/13, 57a/14, 57a/18, 57b/01, 57b/02,
57b/04, 57b/05, 57b/07, 57b/08, 57b/09,
57b/11, 57b/12, 57b/13, 57b/14, 57b/15,
57b/16, 57b/19, 58a/01, 58a/03, 58a/04,
58a/05, 58a/06, 58a/07, 58a/08, 58a/09,
58a/10, 58a/11, 58a/12, 58a/13, 58a/15,
58a/16, 58a/17, 58a/18, 58a/19, 58b/02,
58b/03, 58b/04, 58b/08, 58b/09, 58b/13,
58b/14, 58b/15, 58b/16, 58b/18, 58b/19,
59a/01, 59a/02, 59a/03, 59a/04, 59a/05,
59a/06, 59a/07, 59a/08, 59a/09, 59a/12,
59a/13, 59a/14, 59a/15, 59a/18, 59a/19,

59b/01, 59b/02, 59b/03, 59b/04, 59b/05,
59b/06, 59b/08, 59b/09, 59b/10, 59b/11,
59b/14, 59b/16, 59b/18, 60a/01, 60a/02,
60a/03, 60a/06, 60a/07, 60a/08, 60a/10,
60a/11, 60a/12, 60a/14, 60a/15, 60a/16,
60a/17, 60a/18, 60b/01, 60b/02, 60b/03,
60b/04, 60b/06, 60b/07, 60b/08, 60b/09,
60b/11, 60b/12, 60b/13, 60b/19, 61a/09,
61a/10, 61a/11, 61a/13, 61a/15, 61b/02,
61b/05, 61b/06, 61b/10, 61b/12, 61b/13,
61b/16, 61b/19, 62a/01, 62a/02, 62a/03,
62a/05, 62a/06, 62a/07, 62a/09, 62a/11,
62a/13, 62a/14, 62a/15, 62a/16, 62a/17,
62a/18, 62a/19, 62b/02, 62b/04, 62b/08,
62b/09, 62b/10, 62b/16, 62b/17, 62b/18,
63a/01, 63a/02, 63a/03, 63a/04, 63a/05,
63a/06, 63a/07, 63a/09, 63a/10, 63a/11,
63a/15, 63a/16, 63a/17, 63a/18, 63a/19,
63b/02, 63b/03, 63b/04, 63b/07, 63b/08,
63b/09, 63b/10, 63b/11, 63b/13, 63b/14,
63b/15, 63b/16, 63b/17, 63b/18, 63b/19,
64a/01, 64a/02, 64a/03, 64a/04, 64a/05,
64a/06, 64a/07, 64a/08, 64a/09, 64a/10,
64a/11, 64a/12, 64a/13, 64a/15, 64a/16,
64a/18, 64a/19, 64b/02, 64b/04, 64b/05,
64b/07, 64b/08, 64b/09, 64b/10, 64b/11,
64b/12, 64b/13, 64b/14, 64b/15, 64b/16,
64b/18, 64b/19, 65a/01, 65a/02, 65a/03,
65a/04, 65a/05, 65a/06, 65a/07, 65a/08,
65a/09, 65a/10, 65a/12, 65a/13, 65a/14,
65a/15, 65a/17, 65a/18, 65a/19, 65b/01,
65b/04, 65b/05, 65b/06, 65b/07, 65b/10,
65b/11, 65b/12, 65b/14, 65b/15, 65b/16,

66a/03, 66a/05, 66a/06, 66a/07, 66a/08,
66a/12, 66a/15, 66a/16, 66b/01, 66b/05,
66b/07, 66b/12, 66b/13, 66b/14, 66b/17,
66b/19, 67a/02, 67a/06, 67a/07, 67a/09,
67a/10, 67a/11, 67a/12, 67a/13, 67a/15,
67a/17, 67a/18, 67a/19, 67b/01, 67b/05,
67b/08, 67b/12, 67b/13, 67b/14, 67b/16,
67b/17, 67b/18, 67b/19, 68a/01, 68a/03,
68a/04, 68a/05, 68a/06, 68a/07, 68a/08,
68a/10, 68a/16, 68a/17, 68a/19, 68b/01,
68b/03, 68b/04, 68b/05, 68b/07, 68b/08,
68b/09, 68b/10, 68b/11, 68b/12, 68b/13,
68b/14, 68b/15, 68b/16, 68b/17, 68b/18,
68b/19, 69a/01, 69a/03, 69a/04, 69a/05,
69a/06, 69a/07, 69a/08, 69a/09, 69a/10,
69a/12, 69a/14, 69a/15, 69a/19, 69b/01,
69b/02, 69b/04, 69b/07, 69b/10, 69b/11,
69b/13, 69b/19, 70a/06, 70a/09, 70a/10,
70a/11, 70a/13, 70a/15, 70a/16, 70a/17,
70a/18, 70a/19, 70b/01, 70b/02, 70b/05,
70b/06, 70b/07, 70b/08, 70b/09, 70b/10,
70b/11, 70b/13, 70b/15, 70b/16, 70b/17,
70b/18, 70b/19, 71a/01, 71a/05, 71a/06,
71a/07, 71a/08, 71a/12, 71a/13, 71a/14,
71a/17, 71a/19, 71b/03, 71b/04, 71b/05,
71b/13, 71b/15, 71b/17, 71b/18, 71b/19,
72a/01, 72a/02, 72a/08, 72a/11, 72a/16,
72a/17, 72a/18, 72a/19, 72b/01, 72b/02,
72b/03, 72b/04, 72b/05, 72b/06, 72b/07,
72b/09, 72b/13, 72b/14, 72b/15, 72b/16,
72b/17, 72b/18, 73a/02, 73a/03, 73a/04,
73a/06, 73a/07, 73a/08, 73a/09, 73a/15,
73a/17, 73a/18, 73b/01, 73b/02, 73b/03,

73b/04, 73b/06, 73b/07, 73b/08, 73b/09,
73b/10, 73b/11, 73b/12, 73b/15, 74a/03,
74a/05, 74a/09, 74a/12, 74a/13, 74a/14,
74a/15, 74a/17, 74a/18, 74b/01, 74b/04,
74b/05, 74b/06, 74b/11, 74b/13, 74b/14,
74b/15, 74b/16, 74b/17, 74b/18, 74b/19,
75a/02, 75a/03, 75a/05, 75a/06, 75a/08,
75a/09, 75a/10, 75a/14, 75a/16, 75a/18,
75a/19, 75b/02, 75b/04, 75b/05, 75b/06,
75b/07, 75b/09, 75b/12, 75b/13, 76a/02,
76a/09, 76b/01, 76b/03, 76b/05, 76b/07,
76b/10, 76b/12, 76b/15, 76b/18, 76b/19,
77a/03, 77a/08, 77a/09, 77a/10, 77a/11,
77a/12, 77a/15, 77a/18, 77a/19, 77b/01,
77b/03, 77b/04, 77b/12, 78a/01, 78a/02,
78a/05, 78a/07, 78a/08, 78a/09, 78a/10,
78a/11, 78a/12, 78a/17, 78a/19, 78b/01,
78b/03, 78b/05, 78b/07, 78b/10, 78b/12,
78b/15, 78b/16, 78b/17, 78b/18, 78b/19,
79a/01, 79a/03, 79a/04, 79a/05, 79a/06,
79a/07, 79a/09, 79a/10, 79a/12, 79a/16,
79b/01, 79b/03, 79b/04, 79b/05, 79b/10,
79b/13, 79b/14, 79b/17, 80a/01, 80a/02,
80a/03, 80a/05, 80a/10, 80a/11, 80a/15,
80a/18, 80a/19, 80b/01, 80b/02, 80b/03,
80b/05, 80b/06, 80b/07, 80b/09, 80b/10,
80b/19, 81a/01, 81a/02, 81a/03, 81a/04,
81a/06, 81a/07, 81a/08, 81a/09, 81a/10,
81a/11, 81a/13, 81a/15, 81a/16, 81a/17,
81a/18, 81a/19, 81b/07, 81b/08, 81b/10,
81b/11, 81b/12, 81b/14, 81b/15, 81b/16,
81b/18, 81b/19, 82a/01, 82a/02, 82a/03,
82a/04, 82a/06, 82a/07, 82a/08, 82a/13,

82a/14, 82a/19, 82b/01, 82b/08, 82b/09, 82b/11, 82b/12, 82b/13, 82b/14, 82b/15, 82b/16, 82b/18, 82b/19, 83a/01, 83a/02, 83a/03, 83a/05, 83a/06, 83a/08, 83a/09, 83a/15, 83a/16, 83a/17, 83a/18, 83a/19, 83b/01, 83b/02, 83b/03, 83b/04, 83b/05, 83b/06, 83b/08, 83b/10, 83b/11, 83b/12, 83b/13, 83b/14, 83b/15, 83b/17, 83b/18, 83b/19, 84a/01, 84a/02, 84a/03, 84a/05, 84a/06, 84a/12, 84a/13, 84a/14, 84a/18, 84b/02, 84b/11, 84b/12, 84b/13, 84b/14, 84b/15, 84b/16, 84b/17, 84b/19, 85a/01, 85a/02, 85a/05, 85a/06, 85a/08, 85a/09, 85a/10, 85a/11, 85a/12, 85a/13, 85a/14, 85a/15, 85a/16, 85a/17, 85a/18, 85a/19, 85b/04, 85b/05, 85b/06, 85b/08, 85b/09, 85b/10, 85b/11, 85b/13, 85b/14, 85b/15, 85b/18, 86a/01, 86a/02, 86a/04, 86a/05, 86a/07, 86a/09, 86a/13, 86a/15, 86a/17, 86a/18, 86a/19, 86b/01, 86b/04, 86b/06, 86b/07, 86b/10, 86b/12, 86b/13, 86b/16, 86b/17, 86b/18, 86b/19, 87a/03, 87a/06, 87a/07, 87a/08, 87a/09, 87a/12, 87a/13, 87a/14, 87a/17, 87a/18, 87a/19, 87b/01, 87b/02, 87b/03, 87b/05, 87b/06, 87b/07, 87b/08, 87b/09, 87b/10, 87b/11, 87b/12, 87b/13, 87b/14, 87b/15, 87b/18, 88a/01, 88a/02, 88a/13, 88a/17, 88a/18, 88b/01, 88b/03, 88b/04, 88b/13, 88b/15, 88b/17, 88b/19, 89a/01, 89a/09, 89a/17, 89a/18, 89b/08, 89b/10, 89b/12, 89b/14, 89b/18, 90a/03, 90a/07, 90a/15, 90a/16, 90a/17, 90b/07, 90b/14, 91a/03, 91a/06, 91a/07,

91a/09, 91a/15, 91b/04, 91b/05, 91b/06, 92a/01, 92a/06, 92b/02, 92b/03, 92b/05, 93a/03, 93a/10, 93b/01, 93b/04, 94a/01, 94a/02, 94a/05, 94a/08, 94a/19, 94b/03, 94b/05, 94b/07, 94b/10, 94b/15, 94b/19, 95a/05, 95b/05, 95b/08, 95b/09, 95b/10, 95b/11, 95b/12, 95b/13, 95b/19, 96a/04, 96a/07, 96a/09, 96a/13, 96a/14, 96a/15, 96a/16, 96a/19, 96b/06, 96b/07, 97a/13, 97b/06, 97b/12, 97b/15, 97b/18, 98a/04, 98a/05, 98a/10, 98a/15, 98b/02, 98b/05, 98b/08, 98b/11, 98b/13, 98b/15, 99a/07, 99a/08

vebāl (Ar.): Günah doğuracak ve insanı ahiret azabına sürükleyecek olan ağır sorumluluk.

v. 65a/19

v.+ i 67a/13

vecedu (Ar.): Buldular.

v. 30b/12

vech (Ar.): Yüz, çehre.

v. 8b/13, 27a/17, 56b/04, 57a/13, 79b/18

v.-i buṭlān 56a/03

v.-i mezkūr 55b/13

v.-i şer'î 91b/13

v.+ i 56b/14, 95a/04

vefā (Ar.): Sözünde durma, verilen sözü yerine getirme.

v. 37a/03

vefāt (Ar.): Ölüm.

v. iden 23a/13, 34a/11,
49b/01

v. iderken 49a/19

v. ider 32a/03

v. idüp 73a/05

v. itdikde 30a/14, 33b/19,
53a/01, 60b/15, 60b/17, 61a/01

v. itdi 29a/19

v. itmişdür 45b/09,
45b/13

vekīl (Ar.): Başkası adına söz
söyleyen veya hareket eden kimse.

v.+ lerine 52a/17

velā (Ar.): Yakınlık.

v. 7a/18, 17a/07, 82a/11

veled (Ar.): Çocuk.

v.-i zinā 12a/13, 49a/18

v.+ i 93b/01

v.+ im 90b/14

v.+ ler 60a/14

velī (Ar.): Allah'ın dostu ve
sevgili kulu.

v. 28b/08, 74b/16,
74b/17, 74b/18

v.+ ler 24b/10, 46a/04

v.+ lardan 23b/11, 46b/07

v.+ lere 46a/14

v.+ lerüñ 46a/04

velīme (Ar.): Düğün merasimi,
düğün ziyafeti.

v.+ de 95a/05

vemā (Ar.): Ve değildir,
olmadıkları halde.

v. 4b/19, 85b/17

venzur (Ar.): Ve bak.

v. 17a/18

vesāves (Ar.): Vesveseler.

v.+ den 31b/17

vesīle (Ar.): Sebep, bahane.

v. 50a/13

veşşalatuhu (Ar.): Salat.

v. 1b/03

vesselāmu (Ar.): Selam.

v. 1b/03

vesvese (Ar.): Kuruntu.

v. 52b/12

veyā (Ar.): Ya da.

v. 2b/10, 13a/16, 27a/06,
37b/08, 38b/01, 46b/07, 48b/12, 57a/03,
69a/17, 79a/09, 83b/13, 83b/14, 84a/15,

85a/03, 88a/06, 89a/14, 89b/15, 89b/16,
90a/06, 91a/15, 93b/03, 94b/14

veyāhūd (Ar.): Yahut, veya.

v. 5b/02, 6a/06, 8b/03,
9a/13, 9b/12, 12a/08, 12b/02, 12b/07,
12b/10, 13a/05, 14a/13, 14a/19, 19a/05,
20b/01, 21a/06, 27a/06, 31a/07, 34b/10,
36b/10, 51b/15, 56b/16, 60b/10, 64b/17,
65a/05, 65b/13, 66a/12, 66b/01, 69a/17,
70a/02, 72b/03, 72b/04, 73a/01, 78a/16,
78a/17, 78a/18, 78b/11, 78b/14, 79a/08,
79a/09, 82a/10, 88a/09, 88a/10, 88a/15,
88a/16, 89a/11, 89a/12, 90a/09, 90a/10,
90a/11, 90a/12, 90a/13, 90b/19, 91a/01,
91a/02, 91a/03, 91a/04, 91a/05, 91a/06,
91a/18, 91b/01, 91b/09, 91b/15, 91b/16,
91b/17, 92a/08, 92a/09, 92a/10, 92a/11,
92a/14, 92a/19, 92b/18, 92b/19, 93a/06,
93a/07, 93a/16, 93a/17, 93b/01, 93b/09,
93b/15, 93b/19, 94a/01, 95a/04, 94a/09,
94a/18, 94a/19, 95a/03, 95a/04, 95a/10,
95a/11, 95a/12, 95a/16, 95a/17, 95b/03,
95b/04, 95b/10, 96a/13, 96b/01, 96b/17,
96b/19, 97a/02, 97a/03, 97a/04, 97a/05,
97a/07, 97a/08, 97a/10, 97a/16, 98b/06

veyhī (Ar.): Heyhat.

v. 30b/16

vezīr (Ar.): Osmanlı Devleti'nde
askeri ve idari yetkisi olan en yüksek
rütbedeki devlet memuru, vezirlik

rütbesine sahip kimse.

v. 6a/07, 76a/12, 76a/15

v.-i a'zama 76a/05

v.+ üñ 76a/13

ve'd-dünyā (Ar.): Dünya için.

v. 53b/18

ve'l-ba'su hakkun (Ar.):

Dirilmek haktır.

v. 49b/18

ve'l-buğzu fillāh (Ar.): Allah için
düşmanlık etmek.

v. 50b/01

ve'l-embvāt (Ar.): Ve ölümler.

v. 53b/17

ve'l-ezmān (Ar.): Ve zamanlar.

v. 71a/19

ve'l-hāşıl (Ar.): Sonuç olarak,
sözün kısası.

v. 13b/11, 20a/17, 22a/02,
22b/13, 34a/15, 36a/11, 65a/10,
86b/08

ve'l-kader (Ar.): Ve kader.

v.+ dür 8a/14

ve'l-murādāt (Ar.): Ve muratlar.

v.+ dur ve 4b/06

ve'l-lezīne (Ar.): Ve onlar.
v. 96b/10

ve'r-ricā (Ar.): Ve istek.
v. olmak 9b/15

ve's-selāmu (Ar.): Ve selam.
v. 50a/04
v.-semāi 89b/01

ve't-tāriki (Ar.): Ve yolu.
v. 89b/01

ve'l-teffeti's-sāku bi's-sāk (Ar.):
Ayak ayağa dolandığı zaman.
v. dise 89b/07

vilāyet (Ar.): Bir vali
yönetimindeki en önemli idari bölüm, il.
v. 20b/12, 33b/15,
66a/03, 71a/05
ehl-i v. 23b/11
v.+ de 27b/08, 33b/16,
39a/16, 78b/01, 79b/01
v.+ e 39a/13, 39a/16
v.+ i 73a/01
v.+ imüzde 80b/07
v.+ inde 33b/14
v.+ inden 28a/12
v.+ ler 21a/13
v.+ lerde 87b/18
v.+ leri 21b/11

v.+ lerinde 72b/12
v.+ üñ 71a/15

vir- (Tr.): İletmek, eriştirmek.

v. 28a/03, 32a/07,
92b/05, 95a/14, 95a/15, 95a/16,
95a/17

v.- di 7b/12, 8a/14,
16a/05, 24a/16, 24a/17, 24a/18,
24b/01, 24b/12, 28a/13, 30b/16,
31b/03, 34a/16, 42b/02, 58b/03,
59b/06, 69b/09, 87b/09, 90b/02

cevāb v.- di 86a/10

v.- dik 31a/02

v.- diler 27b/05, 31b/04,
32a/05, 34a/03

fetvā v.- diler 31b/02

v.- dim 32a/04

icāzet v.- dim 90a/09

v.- diñ 34b/18

v.- din 73b/17

v.- dise 84b/09

v.- dügi 48a/19, 67b/15,
84a/12, 84a/13

v.- dügin 74b/06

v.- dügüm 42b/03, 42b/15

v.- dügümde 92b/06

v.- e 1b/13, 1b/14, 26a/10,
27b/15, 52b/11, 72b/03, 78a/03, 82b/01,
82b/02

v.- eler 51b/06, 51b/08,
52a/04, 52b/06, 75a/14

v.- elüm 52b/13

zarar v.- emez 57a/16
v.- en 94b/05, 95b/15
fetvā v.- enlerden 87b/02
v.- eyin 71b/02, 94b/10
v.- ıcek 24b/02
v.- ildise 40a/05
v.- ilen 8b/16, 9a/16,
9b/02, 9b/05, 59b/09
v.- ilmez 88a/18
v.- ilmiş 40a/12
v.- ilmişdür 45b/08,
80a/02
v.- ilse 49a/08, 77b/03
v.- ilür 74a/04, 74a/07
v.- ir 71b/12, 76b/13
v.- irdi 34a/15
v.- irler 79b/03, 95a/15
v.- irlerse 53a/04
v.- irse 95b/03
v.- irseñ 24a/12
v.- irsin 24a/13
v.- irsiz 86a/12
v.- me 89b/04
v.- medi 34a/09, 81b/17
v.- mediñiz 81b/17
v.- medügi 60a/04
v.- mek 6b/05, 8a/04,
10b/11, 72b/14, 73b/03, 73b/07, 81b/19
zekāt v.- mek 91a/09
v.- mekdür 50b/06
v.- memek 68b/13
v.- mesün 25b/10
v.- meye 20b/05, 72b/02

v.- meyeler 52b/10,
68b/05
v.- meyüp 11a/06,
23b/12, 69a/13, 76b/02, 86a/07
v.- mez 39a/11, 60a/04,
76b/13, 79b/05, 88b/01
fā'ide v.- mez 80a/19
v.- mezem 92b/06
v.- mezin 94b/12
fetvā v.- mezler 88a/14
zekāt v. 94b/12
zekāt v.- mezsın 94b/10
v.- miş 3b/13, 19a/03
v.- mişdür 26a/14,
35b/05, 36a/03, 45a/02, 45b/18
v.- mişlerdür 26a/06,
26a/08
fetvāy v.- mişlerdür
97b/11
v.- se 46b/05, 94a/03
icāzet v.- se 94a/16
v.- seler 46b/02, 46b/03
v.- üp 35b/19
v.- üp 7a/17, 8a/02, 9b/07,
9b/10, 15b/12, 19a/08, 19a/19, 19b/01,
22a/19, 24a/15, 38a/06, 52b/12, 69b/18,
75a/13, 78a/18, 86a/07
v.- ürin 38b/14, 42b/14,
90b/03

vuhūş (Ar.): Vahşiler, yabaniler.

v. 85b/10

vuķū' (Ar.): Olma, meydana gelme, husule gelme.

v.+ ında 11a/02

vur- (Tr.): Hızla indirmek, hızla çarpmak.

v.- dıķları 78b/11

v.- up 4b/01

vuşūl (Ar.): Ulaşma, erişme, varma.

v. 56a/05

vū (Ar.): Ve.

v. 32a/13, 37a/04, 54b/14

vūcūd (Ar.): İnsan veya hayvan gövdesi, beden.

v.+ a 42a/15, 66b/01

v.+ dur 10a/09

v.+ ı 10a/06, 10a/07

v.+ uñ 10b/03, 83a/11

vūcūh (Ar.): Yüzler, çehreler.

v. 27a/14

vūzerā (Ar.): Vezirler, bakanlar.

v. 76a/06

vūzū (Ar.): Abdest.

ferā'iz-i v.+ yı 24a/01

Y

yā (Ar.): Ey.

y. 5a/19, 5b/13, 5b/19, 11b/03, 12a/03, 13b/13, 16a/04, 20a/12, 26b/05, 26b/08, 27b/16, 28a/02, 28b/02, 30a/13, 30b/13, 30b/17, 30b/18, 30b/19, 32a/05, 34a/17, 34b/09, 37b/07, 37b/08, 38b/01, 40b/18, 44a/05, 48a/01, 48a/02, 48a/13, 48b/18, 49b/15, 50a/03, 50a/04, 52a/19, 53b/13, 53b/18, 55a/14, 55b/01, 62b/12, 64b/02, 70a/12, 81b/17, 82a/09, 84b/13, 85a/18, 86a/05, 86a/11, 86b/19, 88a/14, 93a/16, 93a/18, 93b/01, 93b/02, 96b/01, 96b/02, 98a/18

yabān (Far.): İnsan yaşamayan ıssız yer.

y.+ da 31b/19

y.+ dan 34a/18

yābis (Ar.): Kuru, rutubetsiz.

tab'-ı hār-ı y. 32b/08

yabraķ (Tr.): Yaprak.

y. 42a/04

y.+ lar 23b/01

y.+ ın 31b/12

y.+ muñ 31b/09

y.+ ları 23b/05, 23b/06

yağ- (Tr.): Gökte.

y.- ar 53a/04

y.- up 23b/08

yağ (Tr.): Bir besin, yağ.

y. 24a/15, 24a/16,
24a/17, 24a/18

yağmur (Tr.): Atmosferdeki su buharının yoğunlaşması sonucu yeryüzüne damlalar halinde düşen su.

y. 42a/03

y.+ lar 53a/04

y.+ ları 23b/08

yağkumu (Ar.): Hükmeder, hüküm verir.

y. 7b/10

Yahūd (Ar.): Yahudi.

Y. 25a/13

yāhūd (Far.): Veya.

y. 32b/07, 37a/02,
44a/14, 49a/11, 90b/16

Yahūdī (Ar.): Hz. Musa'nın dinine mensup kimse, Musevi.

Y. 25a/18, 28a/07,
94b/14

Y.+ lere 25a/15, 25a/16,

94a/01

Y.+ sinüñ 25a/17, 29a/03

Yahūdiyye (Ar.): Yahudi dini.

Y.+ den 93b/15, 93b/16,
93b/17

yağ- (Tr.): Yanmasını sağlamak, tutuşturmak.

y.- alar 33a/03

y.- arlar 30b/05

y.- ısdur 23b/15

y.- mağ 30b/08

y.- mayalar 53a/10

y.- mışlar 32a/19

y.- sa 23b/13

y.- up 36b/13

yağa (Tr.): Taraf.

y.+ da 44a/08

yağın (Tr.): Arada az mesafe bulunan.

y. 93b/13

y.+ da 29a/07

yağlaş- (Tr.): Yakın duruma gelmek.

y.- mışdur 66b/05

yalan (Tr.): Aldatmak maksadıyla bilerek söylenen gerçeğe aykırı, asılsız söz.

y. 10b/16, 38a/13,
54a/19, 73b/07, 74b/06, 94b/16, 95b/07,

99a/06, 99a/07

y.+ dur 86b/14

yaldız (Tr.): Eşyalara altın ve gümüş görünüşü vermek için sürülen, yapıştırılan, toz eriyik veya ince bir tabaka halindeki altın yahut gümüş veya bunların taklidi olan madde.

y.+ lu 65a/05

ya'lemüne (Ar.): Bilmez.

y. 74a/10, 96b/10

yalm (Tr.): Gösterişsiz, süsü olmayan.

y. 46a/13

yālñız (Tr.): Yanında başka biri bulunmayan.

y. 44b/05, 89b/05

yama- (Tr.): Yama koyarak onarmak.

y.- sa 93b/19

yan- (Tr.): Isı ve ışık yayarak yok olmak, kül haline gelmek.

y.- an 33b/01

y.- dı 32a/17

y.- dıkda 25a/03

y.- mağı 43b/17

y.- mış ola 4b/02

y.- up 25b/02, 46b/10,

47a/08

yan (Tr.): Taraf, yön.

y.+ a 37b/04

y.+ ımda 65b/01

y.+ ına 30a/12, 33a/15,

63a/16

y.+ ında 15a/19

y.+ ında 14b/10, 21a/03,

36b/01, 36b/06, 49a/17, 52a/06, 63a/17,

64b/19, 71b/03, 79b/09, 85a/17, 93a/09,

93b/03

y.+ ından 81b/16

y.+ larında 21a/06,

49b/07, 64b/07, 64b/13, 69a/06

yañak (Tr.): Yüzün kulak, göz, şakak, burun ve çene arasında kalan iki yan tarafından her biri.

y.+ ların 67a/18

yanaş- (Tr.): Bir şey veya kimsenin yanına gelmek, yanına sokulmak, yanına varmak.

y.- ma 15a/03

yañıl- (Tr.): Aldanmak.

y.- duñ 31a/03

ya'ni (Ar.): Sözüün kıtası.

y. 2a/09, 3b/11, 5b/09, 5b/10, 5b/11, 6a/06, 6a/12, 6b/07, 7a/08, 7a/14, 7a/18, 8a/09, 8a/14, 10a/05,

10a/06, 10a/07, 10a/09, 10a/11, 10a/12, 10a/13, 10a/14, 10a/17, 10a/18, 10a/19, 10b/01, 10b/03, 10b/04, 10b/05, 10b/06, 10b/07, 10b/08, 10b/12, 10b/13, 10b/14, 10b/16, 10b/17, 10b/18, 11a/09, 11b/14, 12a/07, 12a/14, 13a/12, 13b/18, 14a/16, 16a/17, 17a/05, 17a/08, 17a/13, 17b/01, 18b/19, 19b/09, 26a/19, 29b/09, 29b/11, 31b/18, 34b/08, 39a/03, 40b/11, 41a/14, 41a/15, 41a/17, 41a/18, 41b/04, 41b/06, 41b/07, 41b/15, 41b/16, 41b/19, 42a/06, 42a/07, 42a/10, 42a/11, 42a/14, 42b/01, 42b/02, 43a/13, 43a/14, 43a/16, 43a/17, 43b/13, 44a/04, 47a/02, 47a/18, 48a/09, 48a/19, 48b/10, 48b/11, 49a/06, 50b/02, 50b/03, 50b/04, 50b/06, 50b/09, 50b/13, 50b/15, 51b/09, 51b/16, 52b/12, 53b/01, 54b/05, 54b/06, 54b/12, 54b/15, 54b/17, 55b/01, 55b/03, 55b/04, 55b/07, 55b/13, 55b/15, 55b/16, 55b/19, 56a/18, 56b/10, 57a/05, 57a/13, 57b/19, 58a/11, 59b/07, 59b/10, 59b/14, 59b/18, 62a/11, 62b/03, 62b/07, 62b/08, 62b/19, 63a/13, 63b/03, 67b/06, 67b/12, 68b/12, 71a/02, 72b/01, 72b/13, 76b/14, 76b/15, 79b/10, 82b/17, 83a/05, 83a/18, 83b/01, 84a/17, 86b/03, 86b/14, 88b/08, 89a/12, 90b/07, 94a/07, 94b/07, 96a/12, 99a/09

yañılış (Tr.): Doğru olmayan.

y. 5a/12, 39a/04, 44b/08, 47a/15, 47b/01, 47b/07, 78a/05, 78a/08

yap- (Tr.): Yerine getirmek, uygulamak, inşa etmek.

y.- ı 5b/10

y.- ıçısı 62b/08

y.- ılmış 19b/02, 62b/07

y.- ılıp 11b/08

y.- sa 93b/07

yapış- (Tr.): Ayrılmayacak şekilde tutunup kalmak.

y.- mağdan 54a/12, 54a/13

y.- ırsa 80a/06

y.- sa 67a/16

y.- up 15b/06, 53b/01

yār (Far.): Sevgili.

y.-ı ğārı 32b/15

yara- (Tr.): Yarar sağlamak, faydalı olmak.

y.- r 91b/16, 92a/09

yara (Tr.): Bir dış etkiyle, bir hastalık veya arıza sebebiyle vücutta meydana gelen kesik, yarık veya çıban.

y.+ lardan 78b/11

yarad- (Ar.): Yoktan var etmek, halketmek.

y.- an 8a/07, 43b/14, 43b/17

y.- dı 44a/12

y.- dım 41a/14, 41a/16
y.- ildısa 41b/08
y.- ıldıgından 41b/05
y.- ılmış 43b/03
y.- ılmışdur 45b/04
y.- ılmışları 43b/13
y.- ıvirir 8a/06, 8a/07
y.+ ıcı 43b/18
y.- madım 41a/14, 41a/15
y.- mağa 43a/03
y.- mağdur 43b/13

yarağ (Tr.): Silah.

y.+ ın 2b/02
y.+ uñ 37a/05

yaramaz (Tr.): Uygunsuz, zararlı, fena, kötü.

y. 31b/18, 40a/15, 40a/19, 47a/05, 63a/05, 63a/10, 63a/11, 64b/16, 64b/17
y.- mazın 38b/19, 39a/07
y.- mazlık 97a/13
y.+ dur 67a/07

yārān (Far.): Dost.

y.+ larıla 15b/15

yaraş- (Tr.): Uymak, uygun düşmek, yakışmak.

y.- ır 65a/06
y.- ur 22b/06

yardım (Far.): Elindeki imkanları ve gücünü ihtiyacı olan biri için kullanma, muavenet.

y.+ cıları 21a/14
y. iderse 20a/06
y. itmeyüp 20a/11

yarın (Tr.): İçinde bulunulan günden sonra gelen gün.

y. 14b/13, 35a/04, 35a/07, 39a/08, 39a/11, 74a/01, 76a/08, 93b/08, 93b/09

y.+ desı 34a/10

yarlığa- (Tr.): Bağışlamak.

y.- dım 64b/16
y.- ya 85b/13

yās (Tr.): Ölüm veya çok büyük bir felaketten duyulan acı ve bu acıyı belirtmek üzere yapılan şeyler.

y. 40b/14
y.+ lar 85b/11

yaşdığ (Tr.): Baş altına koymak veya dayanmak için kullanılan, içi pamuk, yün, ot, kuş tüyü vb. ile doldurulmuş, torba şeklinde, dört köşe, uzun veya yuvarlak küçük minder.

y.+ a 34a/12
y.+ um 92a/11

yāsemīn (Far.): Bir çiçek ismi.

y. 62a/15

yaş (Tr.): Doğuştan itibaren geçen ve yıl birimiyle ölçülen zaman.

y.+ ına 29b/18, 53a/06
y.+ ında 33b/15, 33b/16,
45b/08, 53a/05, 77b/03, 98b/13
y.+ ından 22b/12, 22b/18

yatur (Tr.): Bölük.
y. 22b/01

yat- (Tr.): Boylu boyunca uzanmak.
y.- maların 43b/15
y.- salar 46a/19
y.- up 68a/14, 69a/18
y.- urup 33b/04

yatlu (Tr.): Kötü.
y. 50b/19
y.+ sın 39a/12, 39b/04,
39b/09, 39b/12
y.+ sina 39a/19

yatsu (Tr.): Güneşin batışından bir iki saat sonraki vakit, yatsı.
y. 24a/05
y.+ nuñ 53b/07

yāva (Far.): Yersiz, anlamsız.
y.+ lıklar 85b/06

yavaş (Tr.): Hızı gerekenden az olan, hızlı olmayan.

y.+ lık 53a/13

yavurı (Tr.): Çok küçük yaşta olan insan veya hayvan.

y.+ lar 60a/16

yay- (Tr.): Bir şeyi açıp sermek.
y.- ılmışlardır 70a/18

yaya (Tr.): Yürüyerek giden kimse.

y.+ k 37a/12

yayka- (Tr.): Yıkamak.
y.- yup 98a/18

yaz- (Tr.): Yazıya geçirmek, yazı ile anlatmak.

y. 57b/08

y.- dım 2b/14

y.- anları 78b/19

y.- arlar 44b/18

y.- dı 58b/19

y.- dıkları 46b/01

y.- dım 87b/18

y.- ıla 57a/03, 57a/08

y.- ılan 13a/08, 13a/17,
43b/09

y.- ılandır 57b/03

y.- ılmağ 43b/06

y.- ılmağıla 67b/01

y.- ılmış 57a/19
y.- ılmışdur 47a/12
y.- ılıp 39b/14
y.- ılır 1b/10, 43b/05,
43b/08, 57b/04

y.- madım 2b/15
y.- mışlar 12a/19
y.- mışlardır 26a/12
y.- ular 43b/10
y.- ulduğu 13a/13
y.- up 70a/10, 87b/10

yaz (Tr.): Bir mevsim ismi.
y. 18b/10

yazık (Tr.): Olmaması gereken
bir şey karşısında duyulan üzüntüyü
ifade eder.

y.+ dur 77b/16

ye- (Tr.): Ağızda çiğneyerek
yutma.

y.- nmez 98a/06

yeb'ası (Ar.): Diriltecek.
y. 49b/19

yedi (Tr.): Bir sayı.
y. 3a/07, 10a/15, 21a/08,
22b/12, 22b/18, 29b/14, 40a/11, 53a/05,
53b/05, 53b/14, 53b/16, 53b/17, 66b/13,
74a/19, 74b/01, 86a/04, 86b/15
y.+ dür 40a/16

yef'al (Ar.): Yapacak.
y.+ ler 78a/18

yef'alū (Ar.): Yapacak.
y. 30b/15

yef'alullāhu(Ar.): Allah yapacak.
y. 7b/10

yefterunekum (Ar.): Sizi
aldatmasınlar.
y. 82a/11

yeg (Tr.): Daha iyi, daha üstün.
y. 72a/15
y.+ dür 91b/13, 96b/13

yehel (Ar.): Faydasız,hata.
y.+ dür 70b/12

yekfi'l-işārāt li'l-'ākıl (Ar.):
Akıllı kimseye tek işaret yeter.
y. 24b/13

yeķūlu (Ar.): Diyecek.
y. 4b/19

yeķūlu'l-'abd (Ar.):Kul diyecek.
y.+ uñ 4a/09, 4a/10

yel (Tr.): Rüzgar.
y. 59b/14

y.+ e 73b/17

y.+ leri 23b/05

yelhev bihi (Ar.): Onunla oynarsa, meşgul olursa
y. 28b/14

yelte- (Tr.): Yapamayacağı bir işe kalkışmak, özenmek, heves etmek.

y.- rler 71b/16

y.- yeler 68a/01

‘Yemāme (Ar.): Özel isim. Arap Yarımadası'nın orta bölümünde yer alan bölgenin ismi.

ehl-i ‘Y. 60b/16

Yemen (Ar.): Özel isim. Bir ülke ismi.

Y.+ de 32a/16

Y.+ e 28a/11

yemhüllāhu (Ar.): Allah imha ider, siler.

y. 7b/07, 56b/11

yemīn (Ar.): Söz, ant.

y. itdügin 74b/06

y. itmekdür 99a/07

yenbaği (Ar.): Münasip, uygun.

y. 30b/17, 54b/14

yeñi (Tr.): Sonradan ortaya çıkan, sonradan var olan, üzerinden çok zaman geçmemiş olan.

y.+ den 48b/05, 49a/17

y.+ lemegi 49b/06

y.+ leye 48b/18

y.+ leyeler 49b/01,
49b/07

yeñiçeri (Tr.): Osmanlı ordusunda piyade sınıfı.

y. 22b/09

y.+ lere 20a/18

yeñil- (Tr.): Mağlup olmak, kaybetmek.

y.- mek 85a/17

yenşurukum (Ar.): Size yardım eder.

y. 20b/06, 23a/09

yer (Tr.): Bir nesne veya kimsenin kapladığı yahut kaplayabileceği boşluk, bulunduğu mahal.

y. 44a/09, 70a/18

y.+ de 44a/08, 44a/14,
76a/13, 78b/01, 79a/08

y.+ dedür 96b/19

y.+ den 29b/13

y.+ e 25b/07, 35a/16,
74b/06, 94b/16

y. edine 25b/19
y.+ ile 19a/19
y.+ inde 16b/08, 22a/07
y.+ ine 15b/12, 34a/02,
38b/17, 41b/08, 60b/17, 89b/16
y.+ ler 43a/16
y.+ lerde 13b/04, 23a/19,
42a/01, 95a/05
y.+ lerden 3a/17, 74b/01
y.+ lerdür 8a/11, 56b/18
y.+ lere 9b/06, 77b/16
y.+ leri 6a/09, 43a/15,
44b/12, 46a/12
y.+ leşe 14b/02
y.+ leşmege 6a/12
y.+ leşmeyince 57b/15
y.+ leşmişdür 79a/11
y.+ lü 22a/07

yeril- (Tr.): Kusurları ortaya
konulmak.

y.- meyüp 40a/13

yerfe‘ullāhu’l-lezzīne (Ar.):
Allah’ın yücelttiği kimseler.

y. 86a/03

yeryüzi (Tr.): Üzerinde
yaşadığımız yer küresinin kabuğu, arz.

y. 60b/04

y.+ n 62a/03

y.+ nde 26b/09, 27b/13,

74b/12

y.+ ndeki 45a/11

yesme‘e (Ar.): İşitmek.

y. 70b/12

yestevī’l-lezzīne (Ar.): Eşit mi.

y. 74a/10, 96b/10

yeşā’u (Ar.): Dilediğine.

y. 7b/07, 7b/10, 56b/11

yeşil (Tr.): Bir renk ismi.

y. 23a/18

yet- (Tr.): Yetiyecek miktarda
veya derecede olmak, elvermek.

y.- di 26b/17

y.- er 43a/14, 43a/16,

47b/19, 49b/09, 74a/02

y.- erse 6b/06

y.- mekdür 43a/13

yetiş- (Tr.): Varmak.

y. 32a/05

y.- dir 32b/11

y.- dirmekdür 10b/15

y.- eler 52a/08

y.- esin 38b/16

yetmiş (Tr.): Bir sayı.

y. 2a/07, 3b/03, 3b/06,
5a/09, 16b/06, 33b/16, 39a/01, 40b/08,

56a/11, 72b/10, 73a/11, 73a/12, 77b/02,
82a/18, 82b/04, 82b/10, 85a/18

yetüb (Ar.): Tövbe etmek.
dil-i y. 83a/12

yevmi'l-bekā yevmi'l-likā (Ar.):
Ölümsüzlük günü ve kıyamet günü.
y. her 30b/16
y.-kıyām ve 21b/15
y. her 30b/16

Yezdān (Far.): Zerdüş dininde
hayır tanrısı.
Y. 19a/11

Ye'cüc (Ar.): Kıyamete yakın bir
zamanda ortaya çıkıp pek çok kötülük
yapacaklarına ve çok kısa boylu
olduklarına inanılan iki kavimden biri.
Y. 46a/02

yıġ- (Tr.): Üst üste toplamak.
y.- ub 35a/07

yık- (Tr.): Kurulu bir şeyi
parçalayıp dağıtmak.
y.- an 17b/10
y.- ar 78b/09
y.- arlar 19a/05
y.- maġa 19a/03
y.- maġ 19a/02
y.- up 19a/09, 19a/19,

19b/02, 29b/11, 78a/11

yıl (Tr.): Sene.

y. 2a/07, 3a/07, 3b/06,
5a/09, 11b/15, 16b/06, 22b/12, 29a/16,
29b/07, 29b/10, 46a/19, 82b/11, 84a/19
y.+ a 29a/13
y.+ başı 22b/17
y.+ da 3a/19, 3b/02,
34b/04, 45a/19
y.+ dan 27a/06, 29b/10,
51a/02, 88b/04
y.+ dur 19a/05, 29a/15,
34a/12
y.+ ı 29b/10, 82b/03
y.+ lar 29b/16, 35a/08,
69a/18, 73a/05
y.+ lardur 85b/05
y.+ lık 29b/04, 82b/01,
82b/10, 86a/05

yılan (Tr.): Sürüngenlerden bir
tür hayvan.
y. 86b/14
y.+ lar 47a/07, 68a/10

yıldırım (Tr.): Bulutlarda
toplanan elektriğin kuvvetli bir ışık
yayarak gümbürtülü bir şekilde yere
boşalması olayı.
y. 46b/12

yıldız (Tr.): Işıklı ve sabit bir

nokta halinde görülen gök cisimlerinden
her biri.

y.+ lardan 46b/17

yımırda (Tr.): Bk. “yumurta”.

y.+ layup 60a/15

y.+ lar 60a/15

yi- (Tr.): Yemek işi.

y. 90a/12, 94a/08

y.- dikde 43b/16

y.- dikden 90a/04

y.- dim 41a/06

y.- düreler 64a/08

y.- dürürler 81a/01

y.- me 3a/05

y.- mege 41b/17, 67b/18

y.- mek 30a/04, 43b/16,

68a/16, 72b/16, 72b/17

y.- mekten 41b/18

y.- mese 18b/07

y.- mezler 44b/15

y.- miş 76a/01

y.- r 55a/16, 78b/07

y.- rken 90a/03

y.- rse 68a/08

y.- se 31b/07, 31b/09,

31b/12, 88a/10, 96a/05

y.- ye 72b/05

y.- yen 72a/01

y.- yicilerdür 90a/18

y.- yüp 15b/16, 68a/13,

78b/08, 84b/15

yigirmi (Tr.): Bir sayı.

y. 3b/02, 19a/05, 24a/03,
24a/05, 24a/08, 29b/10, 45a/19, 61b/11,
61b/14,

62b/14, 70b/03, 71a/14

yigit (Tr.): Yürekli, gözü pek,
kahraman.

y. 66b/04

y.+ ken 52a/11

y.+ ler 30a/10

yil (Tr.): Rüzgar, esinti.

y.+ e 34b/18

y.+ leri 5a/13

yimiş (Tr.): Meyve.

y.+ ler 42a/04

yine (Tr.): Bir daha, tekrar.

y. 3a/17, 4a/11, 5a/10,
6a/05, 13b/10, 17a/11, 20b/09, 20b/18,
21b/05, 22a/04, 23a/07, 23a/08, 23b/16,
23b/18, 26b/01, 26b/11, 26b/14, 27a/04,
30a/11, 30b/06, 30b/07, 33a/05, 33b/05,
33b/06, 33b/07, 33b/08, 33b/10, 34b/02,
35a/10, 35b/12, 36b/01, 36b/07, 36b/11,
38a/12, 40a/15, 41a/05, 41a/06, 42b/01,
43b/11, 56b/16, 57b/11, 59a/11, 65b/05,
66b/10, 67a/08, 68a/06, 70a/04, 76a/08,
77a/10, 78b/04, 78b/09, 81b/05, 81b/08,
84a/11, 84a/17, 84b/17, 85a/01, 86a/08,

86a/10, 86b/12, 92b/01, 95a/07, 98b/05

yir (Tr.): Bir nesne veya kimsenin kapladığı yahut kaplayabileceği boşluk, bulunduğu mahal.

y. 19a/13

y.+ de 44b/18

y.+ den 42a/03, 86b/15,

95a/17

y.+ e 23b/06, 45a/02, 54a/12, 63b/12, 72b/03, 72b/15, 91b/16, 93a/07, 95b/07, 99a/07

yiryüzi (Tr.): Dünya.

y.+ nde 82a/16

y.+ ndeki 96a/05

yit- (Tr.): Kaybolmak, zayi olmak.

y.- ürdiñ 35a/03

y.- ürdiñ 73b/19

yoğ (Tr.): Bk. “yok”.

y. 25b/14, 46b/05, 55b/19

y.+ sa 35b/18

yoğurt (Tr.): Maya katılarak koyulaştırılmış kıvamlı bir süt ürünü.

y. 8b/19, 9a/02, 9a/03, 9a/06, 9a/07, 9a/12

yoğ (Tr.): Bk. “yok”.

y.+ sa 28a/03

yok (Tr.): Bulunmayan, mevcut olmayan.

y. 11a/05, 25b/07, 31a/14, 37a/05, 41b/03, 44a/11, 50a/11, 52a/07, 52b/11, 52b/18, 58b/02, 64a/18, 77b/16, 80b/19, 85a/16, 85b/05, 86b/12, 98b/08

y.+ dır 13b/09

y.+ dur 3a/12, 4b/07, 5a/13, 6a/11, 6a/14, 8a/07, 11a/12, 11a/14, 26a/07, 26a/08, 28a/07, 28b/09, 29b/01, 36a/02, 38b/07, 39b/07, 41a/19, 41b/01, 42a/05, 43b/18, 44a/02, 44a/05, 44a/11, 44a/12, 46a/04, 47a/10, 55b/07, 59a/10, 59b/13, 60a/09, 60a/10, 60b/08, 63b/14, 65a/18, 65b/05, 66b/08, 66b/15, 67b/16, 68a/09, 71b/04, 72b/12, 73b/09, 74b/11, 74b/16, 75b/12, 75b/13, 77b/10, 79b/01, 81b/19, 85b/04, 90b/14, 97a/01, 97a/07

y.+ durur 1b/17

y. ider 84b/09

y. itmege 43a/15

y.+ layup 23b/19

y.- larlar 71a/03

y.+ lığı 10a/05

y.+ sa 39a/10

yoksa (Tr.): Merak, tereddüt, ümit vb. duyguları ve düşünülen ihtimallerin dışındaki başka bir ihtimali

belirtmek için kullanılır; acaba.

y. 27a/09, 95a/15

yol (Tr.): Bir yerden bir yere gitmek amacıyla içinden veya üzerinden geçilen yer, tarık, rah.

y. 19a/12, 66a/09

y.+ a 71a/04

y.+ da 29b/02, 30a/07,
40a/06, 40a/07, 68a/12, 76b/01

y.+ daşı 2b/12, 12b/09,
15b/07, 57b/07, 65b/07

y.+ dur 46b/16, 86a/05

y.+ ı 40a/01, 40a/09

y.+ ıdur 40a/02, 40a/09

y.+ ın 34b/14, 70a/11,
79a/03

y.+ ına 40a/08, 47a/02

y.+ ından 39b/19, 40a/01,
40a/14

y.+ ını 31a/03

y.+ lar 23b/08

y.+ larına 23b/08

yol- (Tr.): Kuvvetle çekip koparmak, yerinden çıkarmak.

y.- salar 98b/03

yon- (Tr.): Yontmak.

y.- dıktan 98a/17

yor- (Tr.): Yorgun duruma getirmek, yorgunluk vermek.

y.- up 32b/17

yorgun (Tr.): Gösterdiği çabadan ve hareketlilikten dolayı gücü azalmış olan, sarfettiği çabanın etkisini üzerinde hissedilen, yorulmuş.

y. 34a/18

y.+ lık 34a/18, 34b/04

yön (Tr.): Ön, arka, sağ, sol, üst ve alt yanlardan her biri, cihet, taraf.

y.+ elüp 19b/12

yu- (Tr.): Sıkıp kapamak.

y.- mağ 83b/02

y.- mak 98b/07

y.- mağdur 83b/03

y.- mılup 40a/07

y.- salar 98a/19

y.- yup 53a/01, 98a/19

yud- (Tr.): Ağızda olan bir şeyi boğazdan aşağı indirmek.

y.- ar 30b/03, 33a/07

yudım (Tr.): Bir işte yutulan içecek miktarı.

y. 34a/18

yuhsirün (Ar.): Zarar ederler.

y. 89b/11

yuhyikum (Ar.): Sizi dirilten.

y. 58b/04

yuġaru (Tr.): Bir Şeyin aŐaġı kabul edilen kısmına göre üstte kalan tarafı veya bu tarafta bulunan kısmı.

y. 65a/08, 90a/10

y.+ da 10b/02, 16b/17, 24b/16, 44a/06, 47b/16, 47b/19, 51b/11, 58b/07, 77a/16, 85b/17

y.+ dur 38b/10, 86a/04, 86b/15

y.+ sina 22b/12

y.+ sinuñ 22b/18

yumitukum (Ar.): Onları öldüren.

y. 58b/04

yumurta (Tr.): Bir diŐinin vücudunda oluşan ve döllenmeden sonra geliŐerek aynı türden bir canlı meydan getiren hücre.

y. 94a/03

y.+ alar 60a/13

yumuŐa- (Tr.): Yumuşak duruma gelmek.

y.- dıġda 68a/13

y.- tmiŐdur 80b/11

Yunānyun (Tr.): Yunanlılar.

hükemā-yı Y.+ dan 29b/17

yurid (Ar.): İstemek, murat etmek.

y. 7b/10

yuşbitu (Ar.): Ben tespit ettim

y. 7b/07, 56b/11

yut- (Tr.): Aġızda olan bir Şeyi boġazdan aŐaġı indirmek.

y.- miş 33b/06

yhyi (Ar.): Dirilten.

y. 54a/02

yük (Tr.): Bir insan, hayvan veya taŐıtın taŐıdıġı yük miktarı.

y. 46a/10

y.+ idür 39a/14

y.+ ile 45a/03

y.+ ini 39b/03

y.- ledp 16a/01

y.+ lenmiŐ 46b/13

y.+ ler 39a/14

y.+ lerde 39a/15

y.+ leri 39a/15

y.+ lerin 39b/01

y.+ lerñ 39a/14, 39a/18

y.+ letse 46b/05

y.+ leyp 15b/13

yüksek (Tr.): Tabanı ile en üst noktası arasındaki mesafe kendi

cinsinden olan şeylere göre fazla olan.

y. 8a/10, 89b/01

y.+ de 62b/08

yümitü (Ar.): Ölümü veren.

y. 54a/02

yüñ (Tr.): Koyun, keçi, deve vb. hayvanların vücudunu örten, dokuma sanayiinde, yatak, yastık ve yorgan yapmakta kullanılan tüylere verilen isim.

y.+ in 98b/03

yürek (Tr.): Kalp.

y.+ de 30a/02, 30a/03

y.+ i 29b/11, 32a/17

y.+ in 33a/07

y.+ lerin 30b/03, 33b/06

yüri- (Tr.): Adım atarak ilerleme.

y.- di 70a/02

y.- dügin 42a/12

y.- mek 37a/12

y.- mekten 54a/13

y.- meyeler 52a/04

y.- yüp 19b/14, 27b/12

y.- r 81b/04

yürüt- (Tr.): Yürümesini sağlamak, yürümesine yardımcı olmak.

y.- mege 90b/17

yüz (Tr.): Bir sayı.

y. 7b/09, 13a/19, 21a/08,

21a/15, 21a/17, 23a/07, 23a/13, 23b/17,

24a/03, 24a/05, 24a/08, 24a/16, 27b/05,

27b/07, 27b/09, 27b/10, 29b/04, 33b/15,

45a/12, 51a/02, 61a/11, 61a/12, 61b/11,

61b/12, 61b/13, 61b/14, 63b/13, 70a/14,

72b/08, 74a/06, 74a/12, 75b/08, 79b/07,

79b/08, 81a/11, 84a/07, 84a/10, 84a/11,

84b/06, 86a/04, 86a/05, 87a/06, 88b/04,

89a/02

y.+ den 76b/19

yüz (Tr.): Surat, çehre.

y. 27b/13, 63b/12,

y.+ i 30a/18, 33b/12,

36b/14, 49b/15, 61a/11, 63b/12

y.+ ine 33b/09, 39b/02,

64b/17, 65a/01, 70a/18

y.+ ler 37a/01

y.+ leri 29b/06

y.+ lerine 37b/16

y.+ üne 39a/08

yüzük (Tr.): Yüzük.

y.+ ler 65a/09

Z, Ž, Ž

zabt (Ar.): Tutma, tutanak.

ž.+a 15a/14

z. ideler 52b/07, 53a/16
z. idemezlerse 15a/02
z. idüp 13a/10, 81a/17
z. itmege 15a/01

zāhid (Ar.): Dünyayı terkedip dinin emirlerine çok titizlikle riayet eden.

z.-i muḥakkiḳ 27a/13
z.+ lerdür 71b/04

zāhir (Ar.): Meydanda olan, görünen, açık ve belli olan.

z. 6a/19, 54b/07, 68a/06,
76a/16

kerāmet-i z. 33b/15
‘ulemā-yı z. 81a/06
‘ilm-i z. +e 81a/08
z.+ de 81a/08, 83a/04,

85a/05

z.+ dūr 56a/03, 65a/17
‘ibādāt-ı z.+ e 62a/08
z.+ i 50a/08
z.+ lerin 10b/13, 10b/17
z. olan 17b/11
z. oldı 56a/04, 56a/05
sebeb-i z.+ siz 91a/19

zahire (Ar.): Yardım eden, destekleyen, arka çıkan (kimse), yardımcı.

z.+ sin 2b/03

Zahiretü’l-fetāvā (Ar.): Özel isim. Kadızâde Mehmed Efendi’nin eseri için faydalandığı dönemin ön planda olan kaynaklardan biri.

Z. ve 87b/12

zahmet (Ar.): Sıkıntı, eziyet.

z. 14a/08
z.+ in 68a/17
z.+ leri 84a/14

zaḥm (Far.): Yara.

z.+ in 41a/06

za‘if (Ar.): Gücsüz kuvvetsiz.

z.+ ler 58b/03

zaleme (Ar.): Zalimler.

z.3a/04
z.+ eyi 19b/19

zālim (Ar.): Zulüm ve haksızlık yapan.

z. 43a/04, 52a/17, 98a/07
z.+ den 46b/04
z.+ dūr 36b/16, 52a/16
z.+ e 46b/05

zamān (Ar.): Vakit.

z. 18b/07, 27a/06,
29a/18, 29b/02, 30a/06, 40b/14, 40b/15,
41a/02, 46a/11, 72a/02, 72a/03, 73a/09,
74a/08, 75a/11, 79a/08, 84b/03, 87b/08

ehl-i z. 40b/06
‘ālim-i devr-i z. 27b/19
z.-i evāilde 13b/02,
65b/17, 75a/03
z.-i evvelde 72b/19
z.+ a 23a/17, 31a/19,
75a/05
z.+ da 9a/12, 12b/04,
13a/01, 13b/03, 13b/07, 20a/07, 20b/09,
64b/06, 66a/01, 66b/08, 66b/14, 70a/18,
72a/03, 72b/11, 72b/18, 73b/10, 75a/05,
75b/06, 75b/07, 76a/06, 77a/17, 79a/01,
88a/14
z.+ dan 76b/06
z.+ dur 41a/02, 41a/04
rind-i z.+ dur 4b/05
z.+ e 66b/17, 67b/05,
97b/08
z.+ idur 75a/11
z.+ imuz 95a/07
z.+ imuzda 23a/12
z.+ ina 12a/16, 13a/14,
14b/03, 14b/16, 17a/10, 18a/08, 20a/15,
26a/10, 31a/17, 38a/05, 52a/03, 63a/10,
63b/08, 66a/01, 97b/03, 97b/09, 97b/17
z.+ inda 26a/09, 54a/18,
61a/01, 70a/02, 73a/06, 86b/12
z.+ indan 53b/01
z.+ uñ 77a/14, 77b/02

zamāne (Ar.): Devir, zaman.

z.+ de 96a/16

zan (Ar.): Gerçeğini bilmeden ihtimal üzerine hüküm verme, bu yolda verilen hüküm, sanı.

sū-i z. 50a/09, 75b/03

sū-i z.+ a 66a/05

sū-i z.+ dan 50a/08

z. eylemek 74b/18

z. iderler 19a/06, 20b/15,
20b/18, 31b/14, 73a/11, 77a/15

z. iderse 17b/03

z. ider 14a/03, 14a/06,
66b/04, 66b/19, 73a/13, 81b/06, 81b/07

z. idesin 16b/07

z. idüp 66b/16, 69b/19,
70b/12, 70b/13, 70b/14, 71a/18, 72a/06,
75a/16, 75b/01, 76a/11, 84b/04, 96a/07,
96a/09

z. itdik 15b/05

z. itmek 59b/05

z.+ ları 67a/04

zāniye (Ar.): Zina eden kadın.

z. 70a/15

zarar (Ar.): Bir kimse veya şeyin sebep olduğu kayıp, kötü sonuç, ziyan.

z. 22a/13, 22a/14,
23a/11, 28b/09, 30a/02, 48a/05, 60a/04,
67b/16

z.+ dur 28b/09, 30a/04

z.+ ı 68b/03

z.+ indan 80b/03

z. ider 19b/03, 19b/04

z. idüp 30a/05
z.+ lardur 30a/14, 36a/17
z.+ ları 80b/03
z.+ larından 31b/15
z. viremez 57a/16

zarb (Ar.): Çarpma, darp.
z. ideler 64b/19

zarîf (Ar.): Davranışları, durumu
insanda hoş bir etki bırakan, tavrı ve
edası hoş olan, hoşgiden.

z. 72a/05

zarûret (Ar.): Mecburiyet,
zorunluluk.

z. 25b/08
vaqt-i z.+ de 25b/08

zarzur (Tr.): Bir tür rahatsızlık.
z. 25b/12

zât (Ar.): Kimse, kişi, şahıs,
özellikle saygıdeğer kimse.

z. 10a/09, 11a/12,
41b/01, 41b/03, 55b/11

şifât-ı z. 10a/16
z.-1 bâri 54b/18
z.-1 şifâtını 54b/04
z.-1 şifâtı 86b/04
z.-1 şerifinde 41b/13
z.-1 şerifine 41b/10
z.-1 şerifin 54b/18

z.-1 şerifi 44a/01
z.-1 şerifler 43b/03
z.-1 şerif 43b/12
z.+ ında 10a/13, 10a/14,
10b/07, 10b/08, 41a/18
hadd-ı z.+ ında 55a/15
z.+ ını 54b/16
murâd-ı z.+ ını 41b/09
z.+ sız 10a/10

zâyi' (Ar.): Kayıp, yok olmuş,
elden çıkmış.

z. 9a/01
z.+ dür 76b/10
z. kıldıñ 34b/17, 73b/17
z. kıılma 85b/04
z. olup 16b/06
z. olur 84a/14

zâ'il (Ar.): Devamlı ve kalıcı
olmayan, sona eren, yok olan, ortadan
kalkan.

z. olmadı 59a/11
z. olmaz 59a/11

zebâni (Ar.): Cehennemlikleri
ateşe atmakla görevli melek, cehennem
bekçisi.

z. 84b/19, 85b/01

Zebûr (Ar.): Davut peygambere
indirilen ve münacatları ihtiva eden ilahi
kitap.

Z. 61b/05

Z.+ ı 80a/18

Z. 45a/14

zecir (Ar.): Engel olma, yapturmama.

z. eylemek 97b/15

zehir (Far.): Girdiği organizmada fizyolojik görevleri bozan veya yok ederek ölüme sebep olan madde, ağu, sem.

z.+ nāk 78a/09

zekā (Ar.): Saflık, hal düzgünlüğü, halislik.

z. 68b/03

zekāt (Ar.): İslam dininin beş şartından biri olarak, sahip olunan ve belli bir miktarı aşan mal ve paranın yoksullara dağıtılması gereken kırkta biri ve bunun yoksullara dağıtılması işi.

z. 3b/13, 6b/05, 20a/14, 34a/15, 38b/14, 72b/02, 72b/14, 73b/03, 77a/03, 78a/02, 82b/18

z.+ a 16b/11

z.+ ı 73a/03, 83b/01

z.+ lar 48a/19

z.+ ların 51b/05

z. virmek 91a/09

z. virmezsin 94b/10

z. vir 94b/12

zekertu (Ar.): Zikrettim.

z. 88b/14

zeker (Ar.): Erkeklik organı.

z.+ i 60a/17

z.+ in 33a/19, 33b/08, 60a/18

zelil (Ar.): Aşağılanan, hor görülen (kimse), hakir.

z.+ dür 68b/17

zemm (Ar.): Kötülüğünü söyleme, yerme, çekiştirme.

‘ulemā-yı z.+ ine 78b/14

z. 32b/14, 70b/10, 71a/17

z.+ den 71b/10, 77a/08

z.+ e 77a/11

z. eylese 72a/10

z. eyleyeler 63a/18, 64b/14

z. ideler 64b/19, 69a/06, 69a/11

z. idenleri 78a/10

z. iderdi 71a/15

z. iderler 76b/09, 78b/15

z. idüp 68a/04, 78a/11

z. itdiñ 72a/15

z. itmek 72a/17

zemīme (Ar.): Zemmedilecek nitelikte olan kötü davranış, kötü hal.

aḥlāk-ı z.+ den 50a/07
aḥlāk-ı z.+ den 68a/19

zemīn (Far.): Taban, döşeme,
toprak sathı.

z. 83a/12

zenādiķe (Ar.): Zındıklar.

z. 20b/10, 21b/08,
21b/12, 22a/16

zencīr (Ar.): Birbirine geçmiş
madeni halkalardan meydana gelen bağ.

z. 85a/18, 85b/01
z.+ dür 40a/04, 40a/11
z.+ leri 40a/06, 40a/07,
40a/16
z.+ lerine 40a/08

zunūb (Ar.): Günahlar.

z.+ a 83a/13

zerrāt (Ar.): Zerrelere.

z. 79b/07, 79b/08, 79b/09
z.+ lar 79b/12

zerre (Ar.): Çok küçük parçacık.

z. 68a/08
z.+ ce 5b/04

zerrīn (Ar.): Altından yapılmış.

z. 62a/15

zevāl (Ar.): Yok olma, yok
edilme, ortadan kalkma.

z.+ dan 41b/14

z.-i imāndan 54a/06

zevc (Ar.): Koca, eş.

z.-i ‘ālime 91b/19

z.+ im 90b/14

zevce (Ar.): Bir erkeğin nikahlı
eşi, karısı.

z.+ mden 34a/16

zevk (Ar.): Hoşa giden bir
şeyden duyulan beğenme duygusu.

z. 50b/07, 81a/04

z.-i şafā 68a/15

z.+ in 50b/06

Zeyd (Ar.): Özel isim. ‘Amır ile
beraber klasik İslam fikhının iki
kahramanından biridir.

Z. 97b/13, 98b/09,
98b/13, 98b/18, 99a/03, 99a/09

Z.+ üñ 98a/18, 98b/01

Zeyneb (Ar.): Özel isim. Hz.
Muhammed’in kızı.

Z. 45b/11

zıbuķ (Ar.): Kadın kadına cinsel
münasebet.

z. 64a/11

zıbūn (Ar.): Kışın elbise altına giyilen pamukludan yapılmış kısa gömlek.

z. 95b/08, 95b/09, 95b/12

zıdd (Ar.): Karşıt.

z.+ ı 72b/12

z.+ ıdur 10b/03, 10b/04, 10b/05, 10b/06, 10b/08, 10b/09, 10b/17, 10b/18, 10b/19

z.+ larıdur 10b/02, 10b/16

z.+ larından 68b/12

zıllehu (Ar.): Onun gölgesi.

z. 26a/11, 26a/16

zımnēn (Ar.): Açık açık değil üstü kapalı şekilde.

z. 27a/14

zındıq (Ar.): Allah'a ve ahirete inanmayan kimse.

z. 20b/19, 98a/14, 98a/15, 98a/16

z.+ lar 38a/05, 62b/04, 70a/18, 75a/06

z.+ lardur 62a/18

zikir (Ar.): Anma, hatırlama.

z. 51b/14, 55a/18, 55b/04, 55b/06, 55b/07, 97b/19

z.-i avāzasın 97b/04

z. iden 98b/19

z. iderdi 28a/08

z. iderek 11b/02

z. iderim 3b/01

z. iderler 78b/15

z. iderüz 80b/07

z. idüp 64b/08

z. itdigimiz 73a/15

z. itdiklerine 97b/18

z. itdim 4b/09, 21a/19, 40a/16, 40a/17, 57b/13

z. itdügümüzle 52a/09

z. itdügümüz 13a/10, 16a/17, 19b/05, 19b/16, 30a/14, 74a/13, 75a/03

z. itdügümüz 32a/09

z. itdügüm 36a/17

z. itmişdür 75b/18

z. olınana 70b/11

z. olınan 14b/18, 20a/02, 55a/07, 56b/04, 56b/13, 57b/07, 65a/16, 65b/08, 65b/11, 66a/04, 81a/15, 86a/16

z. olındıkda 51b/16, 51b/17, 51b/18

z. olındı 52b/18, 71b/14, 71b/15, 77b/05, 84b/02, 88b/12

z. olındığı 23b/19

z. olınmışdı 24b/16

z. olınmışdur 64b/02

z. olınsa 92b/07

z. olınur 4a/01, 4a/09, 6b/02, 21a/08, 87b/11

z. olunan 2b/01, 16a/17,

16a/19, 19b/08, 61a/12, 75a/08, 89b/19

z.+ de 97b/08

ḥalaḳa-ı z.+ de 70a/02

ḥalaḳa-i z.+ de 97b/15

zıkrullāh (Ar.): Allah'ı anma.

z. 38b/14

z.+ a 51b/13

z. iderken 97b/13

zinā (Ar.): Evlilik bağı ile bağlı olmayan kadınla erkek arasındaki cinsel ilişki.

z. 12a/12, 48b/03,
64a/12, 64a/13, 69a/18, 71b/03, 71b/12,
71b/17, 72b/04, 72b/15, 73b/06, 75b/13,
81a/13, 88a/09, 90a/02, 94a/11

veled-i z. 12a/13, 49a/18

z.+ dan 14a/15, 49a/05,
49a/18, 54a/18, 65a/14

z. idüp 93a/07

z.+ yı 70a/15, 73a/03

zīnnet (Ar.): Süs.

z. 67b/14

z.-i dünyāya 87a/13

zīr (Far.): Altta, aşağıda olan.

z. 83a/12

zīrā (Far.): Çünkü, şundan dolayı.

z. 2a/06, 2b/13, 3a/05,

4b/03, 4b/14, 5a/13, 5b/16, 6a/14, 6b/16,
6b/17, 8a/10, 8b/17, 10a/03, 11a/08,
11a/15, 11b/08, 11b/09, 14a/08, 14a/11,
14b/11, 15a/01, 15a/07, 15a/10, 17a/07,
17a/11, 17a/18, 17b/17, 18a/04, 18b/01,
18b/02, 19a/05, 19a/09, 19b/15, 20a/04,
20a/11, 21a/02, 21b/18, 22a/05, 23a/09,
23a/17, 24b/08, 25a/13, 26b/13, 27a/01,
27b/08, 29a/19, 29b/11, 31b/07, 31b/12,
31b/14, 32b/01, 35b/11, 35b/16, 38b/02,
39a/06, 39a/08, 40b/13, 41a/17, 41b/10,
43a/04, 44a/01, 44a/09, 44a/11, 44a/17,
44b/03, 47b/10, 48a/08, 48a/11, 48a/18,
48b/07, 48b/16, 49a/06, 49a/10, 49b/02,
49b/11, 50a/19, 50b/12, 51a/04, 51a/07,
51a/08, 51a/10, 51a/11, 51a/14, 51a/15,
51b/01, 51b/04, 54a/16, 55b/06, 55b/09,
55b/12, 55b/18, 56b/01, 56b/05, 56b/10,
56b/17, 57b/01, 57b/03, 57b/13, 58b/12,
60b/14, 60b/16, 60b/19, 61a/08, 61b/17,
62a/15, 63a/08, 63a/14, 63a/15, 63b/02,
63b/14, 63b/18, 64a/06, 64b/09, 65a/11,
65a/17, 65b/06, 65b/08, 65b/09, 65b/19,
66a/13, 66a/17, 67a/09, 67a/11, 67b/02,
68a/02, 68a/09, 68a/11, 68b/05, 69a/11,
69a/16, 69b/01, 69b/06, 70b/02, 70b/12,
70b/14, 71a/02, 71a/09, 71a/15, 72b/12,
73a/01, 73a/14, 73a/17, 73b/01, 73b/14,
74a/08, 74a/18, 74b/11, 74b/16, 75a/01,
75a/08, 75a/11, 77a/18, 77b/04, 77b/10,
78b/02, 79a/11, 79b/16, 80a/11, 80a/16,
82a/05, 82a/17, 84a/16, 84a/19, 86a/15,
86b/03, 86b/05, 87b/04, 87b/06, 88a/04,

88a/18, 89b/05, 90a/14, 90b/09, 91b/03,
92b/01, 95b/14, 95b/15, 95b/17, 96a/01,
96a/04, 96a/10, 96b/12, 97a/01, 98a/13,
98b/16

ziyā (Ar.): Işık.

z.+ sı 57b/11

ziyād (Ar.): Artma, fazlalık.

z. 31a/01, 31a/02

ziyād-ber-ziyād (Ar.): Fazlalık
üzere fazlalık.

z. eyleye 27b/16

ziyāde (Ar.): Fazla, çok.

z. 3a/13, 3a/19, 6a/05,
6a/06, 6a/10, 8b/17, 21b/14, 32a/07,
33b/13, 39a/02, 50b/08, 51a/02, 56b/02,
57b/19, 59a/16, 59a/17, 61a/03, 61b/19,
65a/02, 65a/13, 67b/16, 68a/18, 69a/07,
75a/09, 81a/12, 86a/08, 91a/13, 94b/18,
96b/12

z.+ ce 29b/07, 70a/14

z.+ dür 64a/12, 64a/13,
64a/14, 68b/04, 76b/19, 80b/03

z. itdiñ 91a/05

z. olmak 9b/16

z. olur 11a/03

z.+ sin 50b/10, 50b/11

ziyāfet (Ar.): Misafir davet edip
özenli biçimde ağırlama, yedirip içirme,

şölen.

z. ideyin 71b/07

z.+ inde 71b/08

ziyān (Ar.): Zarar.

z.+ a 31a/02

z. itme 8a/03

ziyāret (Ar.): Bir kimseyi veya
bir yeri görmeye gitme.

z.+ ine 52b/18

z. itmege 52b/10

zuhūr (Ar.): Meydana çıkma, baş
gösterme, görünme.

z. 75a/06

z. iden 13a/14, 53b/02,
54b/12

z. ider 57a/11

z. ide 24b/12

z. idüp 57a/09

z. itdikde 57a/12

z. itdi 24b/15

zükire (Ar.): Zikredildi.

z. 62b/05

zulm (Ar.): Eziyet, cevr.

z. 23b/08, 27b/12,
50a/18, 94a/12

z.+ a 50a/13

z.+ lar 15b/04

z.+ ları 19b/17

z. iderlerse 52a/18
z. iderse 52a/15
z. itdi 43a/06, 97a/12
z. itmişsin 24a/10

zulmet (Ar.): Karanlık.

z. 32b/09
z.+ de 81a/09
z.+ inde 37b/10

zulumāt (Ar.): Karanlıklar,
zulmetler.

z.+ dur 79b/09

zu'm (Ar.): Zan, batıl zan, boş
inanç.

z. eylese 95a/18, 95a/19
z. idüp 9a/15

zurāfā (Ar.): Zarif kimseler.

z.-yı cihān 4b/05

zurna (Far.): Özellikle davul ve
dümbeleklerle çalınan, keskin sesli,

kamıştan yapılmı üflemeli saz.

z. 54a/10

zübdetü'l-mesā'il (Ar.):

Meselelerin özü.

z. 4a/09

zümre (Ar.): Topluluk, grup.

z.-i talebe-i 'ilimdendür

21b/02

z.+ sinde 2b/17, 28a/18

z.+ sindenüz 21a/12

z.+ sine 82a/16

zünnār (Ar.): Kuşak.

z. 31a/06, 31a/10,
31a/15, 93b/19

z.+ dur 94a/02

zürriyet (Ar.): Nesil, soy.

z.+ leri 49a/18

z.+ ine 32b/04

SONUÇ

Mebhas-ı İmân muhteva açısından XVII. yüzyıl Osmanlı toplumunun sosyal, siyasi ve iktisadi yaşantısına ışık tutan eserlerden biridir. Ayrıca IV. Murat, Sultan İbrahim ve IV. Mehmed dönemini kapsayan, Kadızâdeliler Hareketi olarak zikredilen, hareketin de görüşlerini yansıtan bir eserdir. Kadızâdeliler ile Sivasîler arasında fikri manada başlayan ve zamanla şiddetini artırarak devam eden bu mücadelede Kadızâdelilerin Sivasîlerle ihtilafa düştüğü; semâ, zikir, sigara, rüşvet, Peygamber Efendimizden sonra ortaya çıkan ve bid'at olarak nitelendirilen inanışlar, emr-i bi'l-ma'rûf ve nehiy ani'l-münker gibi meselelerde Kadızâdelilerin görüşlerini yansıtmaları açısından son derece önem arz etmektedir.

Kadızâde Mehmed Efendi eserinin başında, eserini oluştururken faydalandığı Türkçe ve Arapça kaynakları sıralar. Bu kaynaklar arasında Birgivi Mehmed Efendi'nin Vasiyet-nâme'sinin Kadızâde tarafından zikredilen ilk eser olması diğer kaynaklarda da belirtildiği gibi Birgivi Mehmed Efendi'nin Kadızâde Mehmed Efendi üzerinde etkisini göstermektedir.

Eser, toplamda 32 fasıldan oluşmaktadır. Bu fasılların bazıları tamamen farklı konuları ihtiva ederken bazı fasıllar ise kendinden önceki faslın tamamlayıcısı niteliğindedir. Bu fasıllardan bazıları birkaç cümle kadar kısa olmakla beraber bazı fasıllar ise oldukça uzun ele alınmaktadır.

Mebhas-ı İmân, XVII. yüzyıl Klasik Osmanlı Türkçesinin dil bilgisi özelliklerini yansıtan eserlerden biridir. Eser, hem Eski Türkçeden hem de Eski Anadolu Türkçesinden gelen bazı özellikleri muhafaza etmiştir. Özellikle Eski Anadolu Türkçesi döneminin dil özelliklerinin, eserimizde yoğun bir şekilde kullanılmaya devam edildiği tespit edilmiştir.

Eserde geçen kelimelerin yaklaşık olarak yüzde 74'lük oranı Arapça, yüzde 6'lık oranı Farsça ve yüzde 20'lik oranı ise Türkçedir. Bu da eserin geneli itibarıyla Arapça ve Farsça kelime ve tamlamaların yoğun olarak kullanıldığı bir metin olduğunu

göstermektedir. Türkçe kelimelerin kullanım sıklığına bakıldığında ise edat ve bağlaçların diğer sözcük türlerine nazaran daha fazla kullanıldığı görülmüştür.

Eserin incelenen nüshalarının harekeli nesih hattıyla yazılmış olması eserin dil bilgisi özelliklerini daha sağlıklı bir şekilde tespit edilmesini kolaylaştırmıştır. Çalışmamızın bu bölümünde eserle ilgili tespit edilen sonuçlar imlâ, ses ve şekil bilgisi başlıkları altında ele alınmıştır.

İmlâ yönünden:

1. Eserde ünlüler; ا, و, ی ve ۵ harfleri ile beraber üstün, esre ve ötre hareketleriyle karşılanmıştır. Eserde ünlülerin yazımında Eski Anadolu Türkçesi dönemi imlâsının devam ettiği görülmüştür. Lakin tespit edilen örneklerden birinde Uygur imlâsından kalan iç sesteki “e” ünlüsünün yazımı dikkat çekicidir. İç seste “e” ünlüsü eserin genelinde ya sadece üstün ile ya da ۵ harfine üstün harekesi eklenerek karşılanmasına rağmen eserin 30a/07 numaralı satırında كُرْمَامِشْ (görmemiş) örneğinde olduğu gibi iç seste üstünlü elif ا ile karşılandığı da görülmüştür. Bu da eserimizde Uygur imlâsının da çok kısıtlı olsa da etkisinin hala devam ettiğini göstermektedir.

2. Arap harfleriyle yazılan Mebhas-ı İmân'da Uygur imlâsı dışında Arap-Fars imlâsı özelliklerini yansıtan örnekler de mevcuttur. Eserin 3b/02 numaralı satırında يِكْرَمِي (yigirmi) sözcüğünde olduğu gibi sözcüğün ünlülerinin yazılmamış olması Arap-Fars imlâsının da eserde kendini muhafaza ettirdiğini göstermektedir.

3. Eserde dikkat çeken hususlardan biri de Arap imlâsının etkisiyle Türkçe sözcüklerde şeddenin kullanılmasıdır. اَصِي اَشِي 91a/06

4. Uygur imlâsının etkisini devam ettiği bir diğer özellik ise ç ve p ünsüzlerinin yazımında ج ve ب ünsüzlerinin tercih edilmesidir. Zarf-fiil eki olan -up ekinin ünsüzü eserin genelinde 2b/13 numaralı satırda “olup” “اُولُوبْ” sözcüğünde olduğu gibi ب ile karşılanmıştır. ç ünsüzü de bazı örneklerde, 5a/02 numaralı satırda فَجْ örneğinde olduğu gibi, ج ile karşılanmıştır.

5. Mebhas-ı İmân'da p-b, c-ç ve d-t ünsüzlerinin imlâsında bir bütünlük yoktur. Bu ünsüzlerin eserde aynı sözcüklerde, hatta aynı varak içinde geçen aynı sözcüklerde bile, birbirinin yerine kullanıldığı örnekler mevcuttur. Bu da eserin A nüshasında bir imla bütünlüğünün olmadığını göstermektedir.

6. Eserde “s” sesi ise Klasik Osmanlı Türkçesinin hemen her eserinde olduğu gibi kalın sıradan ünlü ile kullanıldığında ص ile karşılanmıştır. Eserde tespit edilen örneklerden birinde ise “s” ünsüzünün س yerine ش ile karşılandığı görülmüştür.

شُوَيْشْدُورَه لُرْ şöyleşdüreler 52b/15

7. Mebhas-ı İmân’da bazı edat ve bağlaçların eserin genelinde kendinden önceki sözcükle bitişik yazıldığı görülmüştür. +dAn *şoñra* edatı ile *çün* ve *kim* bağlaçlarının imlâsında bu şekilde bir yazım tespit edilmiştir.

Ses bilgisi yönünden:

1. Eski Türkçe ve Eski Anadolu Türkçesinde olduğu gibi Mebhas-ı İmân’da da “e” ile “i” arasında bir sesin varlığı mevcuttur. Kapalı “e” olarak ifade edilen bu sesin bazen aynı sözcük köklerinde hem “i” hem de “e” ile karşılandığı görülmüştür.

2. Mebhas-ı İmân’da damak uyumu Türkçenin hemen her döneminde olduğu gibi tamdır. Lakin -ken zarf-fiil eki, yardımcı fiil iken zamanla şimdiki zaman ekine dönüşen *yoru-* fiilinin ve +ki aitlik ekinin bu uyumu bozduğu örnekler mevcuttur.

3. Mebhas-ı İmân’da tam olarak kuralsallaşmış bir dudak uyumu yoktur. Eski Türkçeden beri yuvarlak ünlüsünü muhafaza eden bazı sözcükler uyumu bozmuştur. Bunun yanında özellikle Eski Anadolu Türkçesi döneminde ses olayları neticesinde bazı eklerin ünlülerinin sürekli ya düz ünlü ya da yuvarlak ünlülü kullanımı Mebhas-ı İmân’da da kendini göstermektedir. Lakin Eski Anadolu Türkçesinden farklı olarak bu ekler Mebhas-ı İmân’da sınırlı sayıda örnekte olsa da sadece düz veya sadece yuvarlak kullanımlarının dışında hem yuvarlak ünlülü hem de düz ünlülü kullanımları tespit edilmiştir. Bu da dudak uyumunun bu dönemde kuralsallaşmaya başladığını göstermesi açısından önemlidir.

4. Mebhas-ı İmân’da ünsüz uyumunun da sağlam olarak işletildiği söylenemez. Bu uyum özellikle içindeki ötümlü ünsüzü sürekli olarak muhafaza eden; ismin bulunma hali eki +dA, ayrılma hal eki +dAn, bilinen geçmiş zaman eki -dI, sıfat-fiil eki -dIk/-dUk, bildirme eki +dUr ve fiilden fiil yapma eki -dUr ekleri bozmaktadır. Zira ötümsüz ile başlayan sözcük kök veya gövdelerinden sonra gelen bu ekler ötümsüzleşmeden, ötümlü ünsüzünü muhafaza ederek, uyumu bozar.

Şekil bilgisi yönünden:

1. Eserde Türkçenin her döneminde olduğu gibi çokluk eki +IAr'dır. Lakin Eski Türkçede çokluk ifade eden +An, +z ve +t ekleri de eklendiği sözcükle kalıplaşmış bazı örneklerde Mebhas-1 İmân'da kullanıldığı tespit edilmiştir.
2. Mebhas-1 İmân'da iyelik ikinci şahıs eklerinin ünsüzü Eski Türkçeden farklı olarak diş n'si yerine damak ñ'si ile yazılmıştır. Ayrıca ikinci şahıs iyelik eklerinin ünlüsü hem düz hem de yuvarlak ünlü ile karşılanmıştır. Lakin birinci teklik şahıs ve üçüncü teklik ve çokluk şahıs iyelik eklerinin ünlüsü sadece düz ünlü ile karşılanmıştır.
3. Eserde tamlayan durum ekinin ünlüsü, Eski Anadolu Türkçesinden farklı olarak hem düz hem de yuvarlak ünlü ile karşılanmıştır.
4. Mebhas-1 İmân'da ismin belirtme hali Eski Anadolu Türkçesinde olduğu gibi kimi zaman +I sesi düşerek sadece +n ile karşılanmıştır.
5. Eserde ismin belirtme, yönelme, bulunma ve ayrılma gibi durum eklerinin bazı örneklerde birbirinin yerine kullanıldığı görülmüştür.
6. Eserde, Eski Türkçeden kalma +dIn ekinin de birkaç sözcükte ayrılma durum ekini karşıladığı tespit edilmiştir. Ayrıca eserde ayrılma durum ekinin tespit edilen örneklerden bazılarında kal- fiili ile birlikte +sIz isimden isim yapma eki işlevinde kullanıldığı görülmüştür.
7. Eski Türkçede ismin araç durum işlevini karşılayan +n eki, Mebhas-1 İmân'da yerini *birle* ve *ile* edatlarına bırakmıştır.
8. Mebhas-1 İmân'da dönüşlülük zamiri *kendi* sözcüğü ile karşılanmıştır. Bunun yanında bir diğer dönüşlülük zamiri olan *öz* sözcüğünün de *kendi* sözcüğü ile kalıplaşarak *kendüzin* şeklinde kullanıldığı örnekler de mevcuttur.
9. Eserde bilinen geçmiş zaman birinci şahıs çekiminde tespit edilen iki örnekte, *itdüm* 12b/05, *gördüm* 26b/04 gibi, Eski Anadolu Türkçesi döneminde görülen yuvarlaklaşmaların devam ettiği görülmektedir. Bu iki örnek dışında bilinen geçmiş zaman ekinin ünlüsü sürekli olarak düz ünlü ile karşılanmıştır. Mebhas-1 İmân'da duyulan geçmiş zaman ekinin ünlüsünde ise istisnasız sürekli düz ünlülü kullanım görülmüştür.
10. Mebhas-1 İmân'da müstakil bir şimdiki zaman eki, Eski Türkçe ve Eski Anadolu Türkçesinde olduğu gibi, bir örnek dışında (*ideyorur* 65b/06) henüz tam olarak oluşmamıştır. Lakin Eski Türkçede *yoru-* tasvir fiilinin, eserde sadece bir örnekte de olsa şimdiki zaman eki işlevinde kullanılmış olması günümüzde kullanılan şimdiki zaman

ekinin bu dönemde ortaya çıkmaya başladığını göstermesi açısından önemlidir.

11. Eserde gelecek zaman eki Eski Türkçede sıfat-fiil görevinde kullanılan -(y)AcAk eki ile karşılanmıştır. Bunun yanında Eski Anadolu Türkçesi döneminde kullanılan -(y)IsAr ekinin gelecek zaman işlevinde kullanıldığı örnekler de vardır.

12. Mebhas-ı İmân'da gereklilik kipi Eski Anadolu Türkçesinde olduğu gibi -sA *gerek* birleşik yapısıyla karşılanmıştır. Bu da günümüz Türkçesinde kullanılan müstakil gereklilik kipi ekinin henüz ortaya çıkmadığını göstermektedir.

13. Fiilden fiil yapma eki olan -Ur eki eserde tespit edilen örneklerden birinde (tuyğur- 72a/04) Eski Türkçede kullanılan şekillerinden olan -gUr şeklinde karşılandığı görülmüştür. Eski Anadolu Türkçesi döneminde iç seste bulunan *g* sesinin eridiği dikkate alındığında ekin Mebhas-ı İmân'da bu şekilde bir kullanımının ağızlardan kaynaklı olduğu söylenebilir.

KAYNAKÇA

Ak, C. (2006). *Türk Dili*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Akpınar, M. R. (2009). *Kadıızâdeliler ve Sivâsîler Arasındaki Fıkhî Tartışmalar*.
Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal
Bilimler Enstitüsü İlahiyat Anabilim Dalı İslam Hukuku Bilim Dalı.

... .., (2015). Osmanlı Toplumunda Selefî Düşüncenin Tipik Bir Temsilcisi
Olarak Kadıızâdeliler: *İlahiyat Akademi Dergisi (Gaziantep Üniversitesi
İlahiyat Fakültesi)* 1.(1-2), 303-315.

Ata, A. (2014). *Çağatay Türkçesinin İlk Devresi Harezmi-Altın Ordu Türkçesi*. Ankara:
Ankara Üniversitesi Yayınevi

Atabay, N., Özel, S. ve Kutluk, İ. (2003). *Sözcük Türleri*. İstanbul: Papatya Yayınları.

Aydeniz, S. (2008). *İshak Bin Murad, Edviye-i Müfrede (Metin-İndeks-Sözlük- Dil
İncelemesi)*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal
Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Anabilim Dalı.

Bayraktar, N. (2004). *Türkçede Fiilimsiler*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Bilkan, A. F. (2005). *XVII. Yüzyılda Medrese ve Tekke Mücadelesinin Osmanlı Şiirine
Yansımaları*. Osmanlı Araştırmaları, 26.(26), 119-132.

Bozkurt, F. (1999). *Türklerin Dili*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

... .., (2017). *Türkiye Türkçesi (Dilbilgisi-Anlatım)*. İstanbul: Eğitim Yayınevi.

Caferoğlu, A. (2015). *Türk Dili Tarihi*. Ankara: Altınordu Yayınları.

- Cezar, M. (1960). *Mufasssal Osmanlı Tarihi: Resimli-Haritalı IV.cild*. İstanbul: Baha Matbaası
- Çavuşoğlu, S. (2001). Kadızâdeliler. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* (c. 24, 100-102).
- Çelebi, K. (1981). *Mizanü'l-hak fi İhtiyari'l-ehak (İslâmda Tenkid ve Tartışma Usûlü)*. M. Kara. (Haz.). İstanbul: Marifet Yayınları.
- Demir, N. ve Yılmaz, E. (2014). *Türk Dili El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Demirci, K. (2014). *Zamirler: Dilbilimsel Bir Yaklaşım*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Deniz, S. (2008). Kadızâde Mehmed İlmî'nin Sultan IV. Murad İçin Yazdığı Manzum *Duânâme'si*. *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*. İstanbul. 1.(1), 9-40.
- Develioğlu, F. (2006). (23. Baskı). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*. Ankara: Aydın Kitabevi.
- Dilâçar, A. (1964). *Türk Diline Genel Bir Bakış*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Başkanlığı, Diyanet İşleri. (2012). *Kur'an-ı Kerim Meali*. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları
- Doğan, A. (2013). *Büyük Türkçe Sözlük*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Duman, M. (1995). *Evliya Çelebi Seyahatnamesine Göre 17. Yüzyılda Ses Değişmeleri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Eckmann, J. (2009). *Çağatayca El Kitabı*. (Çev.) Karaağaç, G. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Eker, S. (2009). *Çağdaş Türk Dili*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- El-Lehhâm, M. Said. (2010). Beyrut: El-Mu'cemu'l-mufehres li el fazi'l-Kur'âni'l-Kerîm, Daru'l-Ma'rife.

- Ercilasun, A. B. (2012). *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Erdem, M. D. ve Gül, M. (2006). Kapalı e (è) Sesi Bağlamında Eski Anadolu Türkçesi-Anadolu Ağızları İlişkisi. *Karadeniz Araştırmaları*. (11). s. 111-148.
- Ergin, M. (2009). *Türk Dil Bilgisi*. İstanbul: Bayrak Basım Yayım Tanıtım Yayınları.
- Ergin, R. (2007). *İslam Düşüncesinde Zahir-Batın Ayrımı Açısından Kadızâdeliler Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya:Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı İslam Felsefesi Bilim Dalı.
- Gencan, T. N. (1979). *Dilbilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Göçgün, Ö. (1986). Erzurum Kütüphanesi'ndeki Türkçe-yazma Eserler Üzerinde Araştırmalar: *Selçuk Üniversitesi Selçuklu Araştırmaları Dergisi*. (1) Konya, 93-233.
- Gülsevin, G. (1997). *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- (2002). Eski Türkiye Türkçesinde İstek Kipi Üzerine. *İlmi Araştırmalar: Dil, Edebiyat, Tarih İncelemeleri*. (13). İstanbul, 35-50.
-, ve Boz, E. (2004). *Eski Anadolu Türkçesi*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Gündoğdu, C. (1999). XVII. Yüzyıl Osmanlısında Siyasi Otoritenin Ulema-Sufi Yaklaşımına Dair Bir Örnek, IV. Murat-Kadızâde-Sivasi. *Dini Araştırmalar*, 2(5). 203-224
- Hacıeminoğlu, N. (1996). *Karahanlı Türkçesi Grameri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Hatiboğlu, V. (1981). *Türkçenin Ekleri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

- İdiz, F. (2015). Kâtip Çelebi'nin Mîzânü'l-Hakk Adlı Eseri Bağlamında Kâdızâdeliler-Sivasîler Mücadelesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8 (39). 1052-1063
- İlker, A. (1997). *Batı Grubu Türk Yazı Dillerinde Fiil*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- (2013). Gelecek Zaman ve Şimdiki Zaman Kiplerinin Önümüzdeki Süreçte Fonetik Olarak Değişebilirliği. *Geçmişten Geleceğe Türkçe Elginkan Vakfı I. Türk Dili ve Edebiyatı Kurultayı Bildirileri*, İstanbul: Kitabevi Yayınları, 269-276
- İnbaşı, M. (1999). Dördüncü Murad'ın Bağdat Seferi Masraf Defteri. *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi* 12.
- İpek, B. (2008). Türk Dilinde Vasıta Hâli. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (23), Ankara, 63-97.
- Kalsın, Ş. (2013). *Harezmi Türkçesi Grameri-İsim (Memlük Kıpçak ve Kuman Kıpçak Türkçesiyle Karşılaştırmalı)*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Karaağaç, G. (2013). *Türkçenin Dil Bilgisi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- (2009). *Dil Tarih ve İnsan*. (4.Baskı). İstanbul: Kesit Yayınları.
- Karaca, V. İ. (2016). Ötümlüleşme Kavramı ve Çağdaş Türk Yazı Dillerinde Ötümlüleşme. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks* 8(3). 369-390
- Kartalcık, V. ve Bulgurcu, A. (2012). *Türk Dili Yazılı ve Sözlü Anlatım Bilgileri*. Balıkesir: Altınpost Yayıncılık.
- Kartallıoğlu, Y. ve Yıldırım, H. (2007). *Türk Lehçeleri Grameri*. (Ed.) Ercilasun, A. B. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kazıcı, Z. (2000). *İslâm Tarihi (Siyasî-Dinî – Kültürel - Sosyal)*. (XII.Cilt). İstanbul: Kayıhan Yayınevi.

- Keskin, R. (2003). *Türkçe Dil Bilgisi ve Kompozisyon Bilgileri*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Korkmaz, Z. (1992). *Grammer Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
-, (2007). *Türkiye Türkçesi Grameri Şekil Bilgisi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
-, (2013). *Türkiye Türkçesinin Temeli Oğuz Türkçesinin Gelişimi*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Mengi, M. (1994). *Eski Türk Edebiyatı Tarihi (Edebiyat Tarihi-Metinler)*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Özçelik, S., ve Erten, M. (1999). *Türkiye Türkçesi Dilbilgisi*. Diyarbakır.
- Özdarendeli, N. (2005). Türk Dilinde Geçmiş Zaman. *Journal Of Social Science* 2(7), 73-108.
- Özkan, M. (2016). Osmanlı'da İlmihal Geleneği: Kadızāde Mehmed Efendi (1045/1635) ve "Risāle-i Kadızāde" Adlı Çalışması. *İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi*. (27): 553-574.
-, (1995). *Türk Dilinin Gelişme Alanları ve Eski Anadolu Türkçesi*. İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Öztürk, E., (2017). *Eski Anadolu Türkçesi El Kitabı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Özkırımlı, A. (2001). *Tür Dili Dil ve Anlatım*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Sami, Ş. (2004). *Kāmūs-ı Türkî*. Ö.F. Akgün (Haz.). İstanbul: Kapı Yayınları.
- Savran, H. (2018). Türk Dilinde Yuvarlaklaşma Olayı ve Dudak Uyumu. *Turkbilig/Turkoloji Arastirmalari Dergisi* (35). 89-96.
- Süreyya, M. (1996). *Sicill-i Osmanî*. (Cilt. 3). Akbayar, N.(Haz.) İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları

- Şahin, H. (2015). *Eski Anadolu Türkçesi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Şahin, İ., Doğan, İ., Gökdağ, B. A., Çelik, Y., Özdemir, C. (2002). *Türk Dili ve Kompozisyon*. Ankara: Bilge Yayınevi.
- Şen, S. (2014). *Eski Uygur Türkçesi Dersleri*. İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları.
- Tahir, M. (1972). *Osmanlı Müellifleri 1299-1915 I.Cild.* (Haz.) Yavuz, A. F. ve Özen İ. İstanbul: Meral Yayınevi.
- Tanyıldız, A. (2010). *İsmâîl Rusûhî-yi Ankaravî Şerh-i Mesnevî (Mecmû'atu'l-Letâyif ve Matmûratu'l-Ma'ârif (İncelem-Metin-Sözlük)*.Yayınlanmamış Doktora Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı.
- Tarama Sözlüğü - 8 Cilt. (2009). (3. Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Timurtaş, F. K. (1997). *Osmanlı Türkçesine Giriş*. İstanbul: Alfa Basım Yayım.
- (2005). *Eski Türkiye Türkçesi XV. Yüzyıl Gramer- Metin- Sözlük*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- (1981). *Tarih İçinde Türk Edebiyatı*. İstanbul: Vilayet Yayınları.
- Türk, V., Doğan, Ş. ve Şerifoğlu, Y. (2011). *Eski Anadolu Türkçesi Dersleri*. İstanbul: Kesit Yayınları.
- User, H. Ş. (2006). *Başlangıcından Günümüze Türk Yazı Sistemleri*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Uzunçarşılı, İ. H. (1988). *Osmanlı Tarihi (II. Selim'in Tahta Çıkışından 1699 Karlofça Andlaşmasına Kadar.* (III.Cilt, I. Kısım). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Ürekli, B. (1997). *Dördüncü Murad Devrine Dâir Kadı-zâde'nin Bir Manzûmesi*. S.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi. Konya. (11). 277-300.
- Üstünova, K. (2002). *Dil Yazıları*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Gabain, A. V. (1988). *Eski Türkçenin Grameri* (Çev. Mehmet Akalın), Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi.

Yelten, M. (2009). *Eski Anadolu Türkçesi ve Örnek Metinler*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları.

İnternet Kaynakları

<http://www.yazmalar.gov.tr/> Erişim Tarihi: 24.07.2018

<http://www.yazmalar.gov.tr/eser/mebhas-ıman/40787>. Erişim Tarihi: 26.07.2018

<http://www.yazmalar.gov.tr/eser/mebhas-i-ıman/6859> Erişim Tarihi: 28.07.2018

<http://www.yazmalar.gov.tr/eser/mebhas-i-ıman/2327> Erişim Tarihi: 28.07.2018

<http://www.lugatim.com/> Erişim Tarihi: 20.12.2018